BIBL: RES: ROTT:
SOC. JESU.

C164

THEOLOGIA MORALIS

INTER RIGOREM ET LAXITATEM

MEDIA,

Pro commodiori Parochorum, Confessariorum, & aliorum suæ vel alienæ Conscientiæ consulentium usu, ex fusiori Opere THEOLOGIÆ ECLECTICÆ excerpta, ac Tractatu de Obligatione diversorum Statuum aucta,

ET IN DUOS TOMOS TRIBUTA

A D. EUSEBIO AMORT,

Canonico Regulari Lateranensi Pollingæ, Eminentissimi Cardinalis LERCARI, *nec non Serenissimi ac Reverendissimi* DD. JOSEPHI, *Episcopi Augustani, S. R. I. Principis Darmstadiani, Landgravii Hassiæ, &c. &c.* THEOLOGO.

TOMUS SECUNDUS

In quo continentur quæstiones versa pagina indicatæ.

ALMA COLLEGE LIBRARY Alma, California
Am68

AUGUSTÆ VINDELICORUM

MDCCLVII.

SUPERIORUM PERMISSU.

Prostant

VENETIIS, APUD JO: BAPTISTAM RECURTI.

43108

Digitized by the Internet Archive
in 2026 with funding from
Graduate Theological Union

https://archive.org/details/theologiamoralis02amor

INDEX QUÆSTIONUM TOMI SECUNDI.

TRACTATUS

De peccatis.

§. I.

De natura & proprietatibus peccati.

1. Quid sit peccatum? 1
2. Quotuplex sit peccatum? 1
3. Quid sit peccatum actuale & habituale? 1
4. Quid sit peccatum Philosophicum & Theologicum? 1
5. Quid sit peccatum mortale & Veniale? 1
6. Quid sit peccatum originale & personale? 1
7. Qualis requiratur libertas ad peccatum? 2
8. Qualis requiratur deliberatio ad peccatum? 2
9. Qualis requiratur advertentia ad peccatum? 2
10. An peccata ignorantiæ, consuetudinis, vel inconsiderationis, &c. sint peccata formalia, etiamsi non sint libera in se, sed tantum in sua causa? 2
11. An detur peccatum Philosophicum? 3

§. II.

Quomodo peccata mortalia transeant in venialia, & vicissim.

1. Quot modis peccata mortalia transeant in venialia? 4
2. Quot modis peccata venialia transeant in mortalia? 4
3. An idem numero peccatum possit transire de mortali in veniale? 4
4. An omnia peccata ex suo genere mortalia possint transire in venialia ex defectu plenæ libertatis? 4
5. An omnia peccata mortalia possint transire in venialia ex parvitate materiæ? 4
6. Quomodo peccata ex suo genere mortalia possint transire in venialia ex tacita intentione Legislatoris? 5
7. An peccata venialia universim per multiplicationem transeant in mortalia? 5
8. Quomodo peccata venialia transeant in mortalia rationes finis vel effectus? 6

§. III.

De differentia specifica peccatorum.

1. Unde desumenda sit differentia specifica peccatorum? 6
2. Unde desumenda sit differentia specifica legum? 7
3. Quænam sint potiores species peccatorum? 7

§. IV.

De differentia numerica peccatorum.

1. An actus physice unus sit moraliter multiplex, si versetur circa objecta numero distincta? 9
2. An actus continui circa objecta coordinata ad unum finem sint moraliter unum peccatum? 10
3. An & quando multiplicetur numerus peccatorum per interruptionem actuum? 10

§. V.

De vario genere peccatorum.

1. An actus bonus fiat malus, si fit tempore, quo urget alia lex? 13
2. An etiam motus primoprimi sint peccatum veniale, quando sunt liberi in sua causa? 13
3. An detur parvitas materiæ in delectatione morosa circa objectum graviter prohibitum? 14
4. An sit peccatum mortale, si quis ad insurgentes motus venereos se habeat negative? 15
5. An detur gravis obligatio vitandi periculum probabile incidendi in determinatum grave peccatum formale? 16

IN TRACTATU

De 7. vitiis Capitalibus.

§. I.

De 7. vitiis capitalibus in genere.

1. An ista septem vitia sint peccata mortalia ex suo genere? 21
2. An hæc septem vitia, quando dicuntur esse peccatum mortale, sumantur in actu, vel habitu? 21
3. Ex quibus indiciis possit agnosci gravis malitia horum septem vitiorum? 21

§. II.

De Superbia.

1. Quid sit Superbia? 21
2. Quot sint species, seu potius primarii actus Superbiæ? 21
3. Quinam sint actus imperati, seu ut vocari solent, filiæ Superbiæ? 22
4. Quid sit vana gloria? 22
5. An semper sit peccatum, quærere gloriam in hoc mundo? 22
6. An, & quando operari ex vana gloria possit esse peccatum mortale? 53
7. Quid sit jactantia? 25
8. Quomodo possit peccari per jactantiam? 25
9. Quid sit fastus, seu pompa inanis? 25
10. An, & quomodo possit peccari mortaliter per fastum? 26
11. Quid sit Hypocrisis? 26
12. An hypocrisis sit speciale peccatum? 27
13. Quid sit contentio? 28
14. An contentio sit ex suo genere peccatum mortale? 28
15. An peccent mortaliter, qui contentiose impugnant veritatem levis momenti circa res Spirituales? 29
16. An & quomodo contentiosa impugnatio falsitatis sit peccatum? 29
17. Quid sit pertinacia? 30
18. An, & quomodo possit peccari pertinacia? 38
19. Quid sit discordia? 31
20. An discordia sit ex suo genere peccatum mortale? 31
21. An discordia semper sit peccatum? præsertim mortale? 31
22. Quid sit præsumptio? 32
23. An præsumptio ex suo genere sit peccatum mortale? 32
24. In quo consistat malitia præsumptionis? 32
25. Quomodo peccari possit per præsumptionem? 32
26. Quid sit ambitio? 33
27. An ambitio sit ex suo genere peccatum mortale? 33
28. In quo consistat malitia ambitionis? 33
29. An ambitio sit grave peccatum, si quis honores quærat ad promovendam majorem Dei gloriam? 33
30. Quomodo possit peccari per ambitionem? 34

§. III.

De Avaritia.

1. Quid sit avaritia? 34
2. An avaritia ex genere suo sit peccatum mortale? 34
3. In quo consistat malitia avaritiæ? 34
4. Quænam sint filiæ avaritiæ? 35
5. Ex quibus signis agnoscatur latens morbus & gravitas avaritiæ? 35

§. IV.

De Luxuria.

1. Quid sit luxuria? 35
2. Quænam assignentur filiæ luxuriæ? 35
3. Quænam sint remedia contra luxuriam? 37

§. V.

De Invidia.

1. Quid sit Invidia? 42
2. An invidia ex suo genere sit peccatum mortale? 42
3. In quo consistat malitia invidiæ? 42
4. An tristari de bono alieno semper sit peccatum? præsertim mortale? 44
5. Ex quibus signis agnoscatur latens morbus seu radix invidiæ graviter peccaminosæ? 45
6. Quænam sint filiæ invidiæ? 45
7. An odium proximi sit ex suo genere peccatum mortale? 45
8. An sint capaces absolutionis & S. Communionis, qui fovent odium, præsertim manifestum ac scandalosum? & quænam sint signa talis odii? 46
9. Quid sit susurratio? 48
10. An susurratio ex suo genere sit peccatum mortale? 48
11. Ex quibus causis oblocutio possit ab omni peccato, vel saltem mortali excusari? 49

12. An susurratio sit majus peccatum detractione? 50
13. An quædam susurrationum genera sint aliis graviora? 50
14. Quomodo possit peccari per detractionem, vel exultationem de malo alieno? 51

§. VI.

De Gula, & ebrietate.

1. Quid sit Gula? 51
2. Quid sit ebrietas, seu crapula, & quotuplex? 51
3. An gula & ebrietas sint ex suo genere peccatum mortale? 51
4. In quo consistat malitia gulæ & ebrietatis? 51
5. An peccent mortaliter, qui graviter ultra congruam sustentationem naturæ excedunt in cibo & potu, etiamsi non priventur usu rationis, nec repleantur usque ad vomitum? 52
6. An sit peccatum mortale, sese inebriare usque ad privationem usus rationis, aut vomitum, etiamsi in casu particulari non concurrat periculum alterius mali vel peccati, neque id fiat ex habitu? 55
7. An ebriosis, nisi se emendent, possit denegari a Parocho communio Paschalis? 56
8. An peccent mortaliter, qui alios ad æquales haustus cogunt? 56
9. An comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem sit peccatum? 58
10. Quænam sint filiæ, seu effectus gulæ? 60

§. VII.

De ira.

1. Quid sit ira? 62
2. An ira ex suo genere sit peccatum mortale? 62
3. An etiam ira cum appetitu gravis vindictæ possit aliquando esse peccatum veniale? 63
4. An sit peccaminosa ira cum appetitu gravis ac justæ vindictæ, ad correctionem peccantis, gloriam Dei, vel aliorum incolumitatem a legitimo Superiore inferendæ? 64
5. An ira ex Zelo semper careat peccato. 66
6. An gravius peccent Sacerdotes, Parochi, Confessarii, vel Superiores, quam Laici, si ex immoderata ira tractent pœnitentes parochianos, vel subditos. 66
7. An melius sit omnino non irasci, quam irasci cum præsentissimo periculo excedendi in modo ob proclivitatem naturæ. 68
8. Quænam sint filiæ iræ. 68
9. Quid sit rixa? & quomodo per eam graviter peccari possit. 68
10. Quid sit tumor mentis? & quomodo per eum mortaliter peccari possit. 68
11. Quid sit contumelia, & quomodo per eam possit peccari graviter. 68
12. An detur obligatio restituendi pro illata contumelia, convitio, vel injuria. 69
13. Quid sit clamor, seu clamorositas? Et quomodo per eam mortaliter peccari possit. 69
14. Quid sit indignatio? Et quomodo per eam possit peccari mortaliter. 70
15. Quænam sint remedia contra iram. 70

VIII.

De Acedia.

1. Quid sit acedia. 71
2. An acedia ex suo genere sit peccatum mortale. 71
3. In quo consistat malitia acediæ. 72
4. Quænam sint filiæ, seu effectus acediæ. 72
5. Quid sit ista malitia, acediæ filia. 72
6. Quid sit rancor. 72
7. Quid sit pusillanimitas. 73
8. Quid sit desperatio. 73
9. Quid sit torpor. 73
10. Quid sit evagatio mentis. 73
11. Quænam sint indicia acediæ lethaliter peccaminosæ. 73

IN TRACTATU

De Sacramentis in genere.

§. I.

De natura, materia, forma, & proprietatibus Sacramentorum.

1. Quid sit Sacramentum in genere. 74
2. Quid sit Sacramentum Novæ legis. 74
3. In quo differant Sacramenta V. & N. Testamenti. 74
4. Quot dentur Sacramenta. 75

5. An omnia Sacramenta constent materia & forma? 75
6. An Christus materiam & formam Sacramentorum determinaverit quoad speciem infimam? 75

§. II.

De mutatione materiæ & formæ Sacramentorum.

1. An mutatio substantialis materiæ & formæ Sacramentum reddat invalidum? 76
2. Quænam mutatio materiæ sit substantialis? 76
3. Quænam mutatio formæ sit substantialis? 77
4. Quænam debeat vocari materia vel forma dubia Sacramentorum? 77
5. Quænam *transpositio verborum* inducat mutationem substantialem in formis Sacramentorum? 78
6. Quænam *interruptio verborum* inducat mutationem substantialem? 78
7. Quænam *omissio verborum* inducat mutationem substantialem? 78
8. Quænam *additio verborum* inducat mutationem substantialem? 79
9. Quænam *corruptio verborum* inducat mutationem substantialem? 80
10. An peccet mortaliter, qui extra casum necessitatis adhibet materiam vel formam dubiam? 81
11. An peccet mortaliter, qui deliberate utitur materia aut forma accidentaliter diversa? 81
12. Præsertim, si id fiat ex incuria? 81
13. An & quando licitum sit uti forma conditionata? 81

§. III.

De causalitate Sacramentorum.

1. An Sacramenta physice causent gratiam? 82
2. Quales in Sacramentis conferantur gratiæ? 82
3. Quid sit gratia habitualis seu sanctificans? 82
4. Quid sit gratia actualis? 82
5. Quid sit gratia prima? quid secunda? 82
6. An Sacramenta inæqualiter dispositis conferant inæqualem gratiam? 83
7. Quænam Sacramenta imprimant characterem? 83
8. An aliqua Sacramenta remoto obice reviviscant? Et quænam illa? 83
9. Qualis requiratur dispositio ad reviviscentiam Sacramenti? 84

§. IV.

De Authore & Ministro Sacramentorum.

1. An Christus immediate instituerit Sacramenta? 84
2. Quis si Minister Sacramentorum? 84
3. An in Ministro requiratur intentio faciendi, quod facit Ecclesia? 85
4. An ea debeat esse actualis? 85
5. An sufficiat intentio faciendi solum materialiter, quod facit Ecclesia? 85
6. An sufficiat intentio habitualis? 85
7. An requiratur intentio saltem virtualis? 85
8. An requiratur intentio explicita? 86
9. An error Ministri circa fidem obsit valori Sacramentorum? 86
10. An ad valorem Sacramentorum requiratur fides aut probitas Ministri? 87
11. An ad licitam administrationem Sacramentorum requiratur in Ministro status gratiæ? 87
12. An idem dicendum, si Minister non solemniter administret Sacramentum? 89
13. An liceat petere Sacramentum a Ministro evidenter constituto in peccato mortali? 89

§. V.

De recipientibus Sacramenta.

1. An etiam in infantibus requiratur aliqua dispositio ante Baptismum? 90
2. An perpetuo amentes sint capaces baptismi? 90
3. An ad valorem Sacramentorum requiratur in recipientibus intentio saltem habitualis? 90
4. Aut fides vera interna? 91
5. Qualis in adultis requiratur dispositio ad fructuosam receptionem baptismi?
6. An eadem dispositio requiratur in Sacramento pœnitentiæ? 92
7. An ad recipienda Sacramenta vivorum requiratur status gratiæ? 92
8. An ad fructuosam receptionem cujuslibet Sacramenti requiratur propositum vivendi congrue ad finem cujuslibet Sacramenti? 92

9. An

9. An Sacramenta inæqualiter dispositis conferant inæqualem gratiam? 93

IN TRACTATU.

De Sacramento Baptismi & Confirmationis.

§. I.

De natura, institutione, & necessitate baptismi.

1. Quid sit baptismus? 94
2. Quotuplex sit baptismus? 94
3. An baptismus fuerit a Christo institutus ante vel post ejus resurrectionem? 94
4. An baptismus sit necessarius necessitate *medii*, vel necessitate *præcepti*? 94
5. An parentes teneantur infantes offerre baptismo, quam primam possunt? Et num Parochi ad eum statim conferendum graviter obligentur? 95
6. An nonnulli ex Patribus Ecclesiæ suaserint baptismum parvulorum differri usque ad annos discretionis, vel senii? 96
7. Cur illa vetus libertas differendi baptismum fuerit ab Ecclesia indulta? & cur fuerit sublata? 97
8. An parvulis noceat dilatio baptismi? 98
9. Quandonam baptismus cœperit fieri necessarius ad salutem? 98

§. II.

De Materia, & forma baptismi.

1. Quæ sit materia baptismi? 98
2. Quæ sit forma baptismi? 99
3. Quænam sint verba essentialia in hac forma? 99
4. Qualis mutatio formæ sit substantialis, & quæ sit accidentalis? 99
5. Quandonam liceat uti materia dubia? 100
6. Quid agendum, si adhibita fuerit materia, vel forma dubia? 100
7. Quot modis possit fieri baptismus, seu ablutio? 100
8. An, & quamdiu trina immersio in Ecclesia Latina fuerit? 100
9. An semper in usu fuerit trina immersio? 101
10. Cur Sæculo XIV. baptismus per immersionem sensim desie 102
11. Qualis nunc soleat in baptismo observari forma accidentalis? 102

§. III.

De Subjecto Baptismi.

1. Quale sit subjectum Baptismi? 103
2. Quid agendum, si offeratur monstrum? 103
3. Quid agendum, si fuerit dubium, an in monstro, quod affertur, contineantur duæ personæ, v. g. si habeat duo capita, vel quatuor brachia? 103
4. Quid agendum, si mater prægnans obierit? 104
5. An aliquando matres prægnantes obligentur ad patiendam sectionem in bonum prolis? 104
6. An baptizandi sint, qui necdum ex utero materno nati sunt? 105
7. An filii infidelium, puta Judæorum, Turcarum, vel Gentilium possint invitis parentibus baptizari? 105
Bulla Benedicti XIV. de baptismo Judæorum, sive infantium, sive Adultorum? 131
8. Quid observandum circa infantes expositos? 107
9. Quid agendum circa hæreticos jam baptizatos? 107
10. Quid observandum circa infantes, qui in casu necessitatis ab obstetricibus, vel aliis laicis fuerunt baptizati? 107. & 108
11. An infantes sine baptismo defuncti baptizari debeant conditionate, si ad imagines thaumaturgas delati edant signa vitæ dubia? 108
12. An quidam ex infantibus, qui habentur pro mortuis, aliquamdiu retineant interiorem vitam sine exteriori signo vitæ? 110
13. Quid in hac re consulendum Parochis vel parentibus? 111
14. An liceat orare pro anima infantis sine baptismo morientis, ut Deus eam Extra sacramentaliter justificet? 112

§. IV.

De Patrinis.

1. Quid intelligatur per Patrinos? 115
2. An mos adhibendi Patrinos in baptismo sit antiquus? 115
3. Quodnam sit officium patrinorum? 116
4. Quot adhibendi patrini; & qualis ab

iis contrahatur cognatio? 116
5. Quales patrini assumendi sint? 117
6. An Regulares etiam jure communi a munere patrini excludantur? 117
7. An possint in eodem Baptismo adhiberi duæ conmatres, vel ouo compatres? 117
8. An in Regionibus, vel Urbibus, ubi catholici vivunt permixti cum hæreticis, liceat adhibere patrinum hæreticum, si ita ferat consuetudo reciproca? 117. & 118
9. An integra communitas possit in se recipere munus patrini? 118
10. An in patrinam baptizandi infantis masculi admitti possit sola mulier? 118
11. Quænam sint aliæ controversiæ Authorum circa patrinos, & quid tenendum probabilius? 119

§. V.

De Ministro Baptismi.

1. Quis sit Minister Baptismi. 120
2. An Diaconus fieret irregularis, si baptizaret solenniter sine commissione Parochi. 121
3. An in causa necessitatis Laici licite ministrent baptismum. 121
4. Quis sit servandus personarum ordo circa Baptismum in necessitate conferendum. 121
5. An si Pater, vel Mater in casu necessitatis baptizet proprium infantem, incurrant cognationem spiritualem. 121
6. An Diacono aliquando possit a Parocho committi potestas solenniter baptizandi? & num quavis ex causa? 121
7. Quo tempore sit administrandus Baptismus. 121
8. An liceat Baptismum solemniter administrare in ædibus privatis. 122
9. An Ministro Sacramenti timenda sit irregularitas, si ex mero inani scrupulo baptizatos sub conditione denuo baptizet. 122

§. VI.

De effectu Baptismi.

1. Quis sit effectus Baptismi. 123
2. Qualis in adulto requiratur dispositio ad consequendum effectum Baptismi. 124

§. VII.

De Sacramento Confirmationis.

1. Quid sit Sacramentum Confirmationis. 124
2. Quæ sit materia confirmationis. 124
3. Quæ sit forma Sacramenti confirmationis. 125
4. Quid sit Chrisma. 125
5. Quis sit Minister Sacramenti confirmationis. 125
6. Quis sit effectus Sacramenti confirmationis. 125
7. An, & quales adhibendi sint patrini in confirmatione. 127
8. Inter quos contrahatur cognatio spiritualis in confirmatione. 127
9. An omnes baptizati obligentur ad suscipiendum confirmationis Sacramentum. 127
10. In qua ætate suscipiendum sit Sacramentum Confirmationis. 128
11. Qualis in adultis requiratur præparatio ad digne recipiendum Sacramentum Confirmationis. 129
12. Quid significetur, dum signum crucis in fronte confirmandi imprimitur. 129
13. Quid significetur, dum Episcopus confirmando alapam infringit. 129
14. Quid significet oleum in Sacramento confirmationis inunctum. 130
15. Quid significet balsamum oleo admixtum? 130
16. An potestas confirmandi etiam possit, ac soleat conferri simplici Presbytero? 136
17. An expediat, ut Episcopus inungat infantes periculose decumbentes. 130

IN TRACTATU

De Eucharistia.

§. I.

De natura & partibus Sacramenti Eucharistiæ.

1. Quid sit Sacramentum Eucharistiæ? 160
2. Quænam sit materia hujus Sacramenti? 160
3. Quales materiæ sint certo insufficientes pro consecratione panis? 160
4. Quales materiæ sint certo insufficientes pro consecratione vini? 161

5. Qua-

5. Quale materiæ sint simpliciter sufficienter pro consecratione panis? 161
6. Quales materiæ sint simpliciter sufficientes pro consecratione vini? 161
7. Quænam sint materiæ dubiæ? 161
8. Quænam sit forma consecrationis juxta Authores? 161
9. Quænam sententia sit probabilior? 162
10. An verba formæ proferantur assertive, vel recitative? 162
11. Utrum aqua vino admixta immediate transeat in sanguinem Christi? 163

§. II.

1. An sit de fide, dari transsubstantiationem in Eucharistia? 164
2. Quid sit transubstantiatio? 164
3. An detur aliquod exemplum in natura, per quod possit explicari transubstantiatio in Eucharistia? 164
4. An sit de fide, dari in Eucharistia accidentia realia peripatetica? 165
5. An transubstantiatio efficaciter probari possit ex illis verbis Christi: *Hoc est corpus meum?* 165

§. III.

De variis proprietatibus Eucharistiæ.

1. An Sacramentum Eucharistiæ sub speciebus panis & vini sit unum specie Sacramentum? 165
2. An Laici communicantes sub una specie accipiant totum Sacramentum? 166
3. An Sacramentum Eucharistiæ sit etiam numero unum in toto mundo, cum sit ubique unus Christus? 166
4. An transubstantiatio efficaciter probari possit ex illis verbis: *hoc est corpus meum?* 166
5. An substantia panis desinat per annihilationem? 166
6. Quid in consecratione ponatur *vi verborum?* 167
1
7. An Christus in Eucharistia toties contineatur, quot in sacra hostia reperiuntur particulæ panis realiter distinctæ? 167
1
8. An particulæ panis & vini post divisionem tam exiguæ, ut amittant statum sensibilem panis aut vini usualis, eo ipso amittant præsentiam corporis Christi? 167
1
9. Quamdiu ordinarie maneat præsentia Christi sub S. Hostia? 168
1
10. Qualis mutatio in speciebus Eucharisticis sufficiat ad tollendam Christi præsentiam? 168
1
11. Quomodo in speciebus Eucharisticis producatur novus chylus, vermes &c. 168
1
12. Quomodo macerari possint hostiæ, quæ convenienter sumi non possunt? 169
1

§. IV.

De effectu & necessitate Sacramenti Eucharistiæ.

1. An hoc Sacramentum aliquando causet primam gratiam? 169
1
2. An plus causet gratiæ sub utraque specie? 169
1
3. An detur obligatio juris divini aliquando communicandi? 170
1
4. Quandonam urgeat præceptum divinum communicandi? 17-
o
5. Quoties & quando teneatur homo communicare præcepto Ecclesiastico? 170
1
6. Quibusnam personis suadenda sit communio menstrua, octiduana, vel quotidiana? 171
1
7. An ad fructum ex hoc Sacramento consequendum requiratur in communicante vel celebrante devotio? 174
1

§. V.

De obligatione communicandi in articulo mortis.

1. An hoc præceptum obliget in articulo mortis specialiter, etiamsi quis jam communicaverit in Paschate? 169
1
An ille, qui paulo, antequam incideret in articulum mortis, communicavit, teneatur rursus communicare in ipso mortis articulo? 169
1
3. An debeat aut saltem possit viaticum sume-

sumere ille, qui eadem die jam communicavit ex devotione? 169 2

4. An detur obligatio iterum communicandi, si ægrotus sumpto semel viatico postea mortaliter peccet? 170 1

5. An ille qui in articulo mortis culpabiliter non communicavit, teneatur illo transacto communicare ad implendum præceptum? 170 1

6. An hoc præceptum obliget pro articulo mortis, si mors est authoritate judicis infligenda? 170 1

7. An ille, cui judex jubet mortem inferri, eadem die absque ulla dilatione, teneatur communicare etiam non jejunus? 270 2

8. An judex teneatur sub mortali concedere reo tempus ad sumendam Eucharistiam? 170 2

9. An Judex teneatur sub mortali homini ad mortem damnato concedere tempus communicandi, quo certo scit, eum evasurum, aut timet erupturum occasione communionis? 170 1

10. An ipso die mortis ad illam damnatis possit ministrari Eucharistia? 170 1

11. An etiam ministrari possit Eucharistia damnatis una hora, antequam occidantur? 170 1

12. An Judex teneatur a morte liberare reum, qui non vult Sacramentum Pœnitentiæ & Eucharistiæ recipere, & sic scitur, certo in statu peccati mortalis decessurus? 170 2

13. An hoc præcepto in articulo mortis obligetur puer adepto usu perfectæ discretionis? 171 2

14. An Religiosi in articulo mortis possint sæcularibus ministrare Eucharistiam etiam per modum viatici? 171 2

15. An deficiente aut nolente Parocho ministrare Eucharistiam, quilibet sacerdos possit eam ministrare per modum viatici? 171 2

§. VI.

De obligatione communicandi in Paschate.

1. An fideles communicando tantum in Paschate satisfaciant præcepto divino communicandi aliquoties in vita? 171 2

2. An præceptum communicandi quoad personas religiosas obliget plus quam semel in anno? 171 1

3. An infantes usu rationis carentes teneantur hoc præcepto? 172 2

4. An infantes saltem nunc possint esse capaces fructus Sacramenti Eucharistiæ? 172 1

5. An pueri obligentur præcepto annuæ communionis statim, ac annos discretionis attigerint? 172 1

6. An pueri prius obligentur præcepto confessionis, quam communionis? 172 2

7. An peccent mortaliter confessarii & parentes puerorum, non permittendo illos communicare statim ac capaces sunt doli? 172 2

8. An pueris debeat dari Eucharistia pro viatico, quando dubitatur de eorum capacitate? 172 1

9. An pueri non communicantes in Paschate ligentur pœnis Canonicis, si nondum attigerunt pubertatem? 173 2

10. An præceptum communionis obliget determinate in Paschate? 173 2

11. An nomine Paschatis determinate intelligatur Dominica Resurrectionis? 173 2

12. An vi consuetudinis per pascha intelligi possit tota Quadragesima? 173 2

13. An fideles teneantur ad Communionem paschalem tempore interdicti? 173 2

14. An hoc præceptum impleri debeat in propria parochia? 173 2

15. An satisfiat huic præcepto per commu-

munionem in Ecclesia Cathedrali? 173/2

16. An satisfiat huic præcepto per communionem in Ecclesia Regularium, si Parochus tribuat Parochianis licentiam generalem communicandi, ubi maluerint? 174/2

17. Utrum advenæ & Peregrini satisfaciant huic Præcepto, si Eucharistiam Paschalem sumant in Ecclesiis Regularium Mendicantium? 174/2

18. An satisfaciat huic præcepto, qui in Ecclesia Mendicantium communicat ex tacita vel præsumpta licentia sui Parochi? 174/2

19. & 20. An Regulares tempore Paschali possint distribuere Eucharistiam? Et an hoc illis possit interdici ab Episcopo pro ipso die Paschatis? 174/2

20. An Religiosi possint Eucharistiam ministrare in Paschate & in articulo mortis suis *familiaribus* & *famulis* actu intra monasterium commorantibus? 176/2

21. An Sacerdotes teneantur in Paschate celebrare in Parochia propria ad satisfaciendum præcepto communionis? 176/2

22. An Parochi possint suis Parochianis in Paschate ministrare Eucharistiam in aliena Ecclesia? 176/2

23. An in Paschate præcepto Ecclesiæ satisfiat per communionem sacrilegam? 176/2

24. An qui in Paschate non communicat, teneatur post pascha communicare? 176/2

25. An qui prævidet, se non posse communicare tempore paschali, teneatur prævenire communionem? 176/2

26. An qui bona fide ob futurum impedimentum in paschate secuturum anticipavit communionem, non secuto impedimento teneatur in paschate iterum communicare? 176/2

27. An qui videt se impediendum post diem paschatis, teneatur communicare in hebdomada sancta? 177

28. An excommunicati & interdicti excusentur a præcepto communionis paschalis? 177

29. An Papa teneatur sub mortali ad præceptum communionis paschalis? 177

30. An qui omittit communionem in paschate, incurrat aliquam censuram ipso facto? 177

31. An huic præcepto satisfiat per communionem materialiter sacrilegam? v. g. si quis cum invincibili inadvertentia communicavit in statu peccati mortalis? 177

32. An ille, qui in sua parochia accepit communionem Paschalem sacrilege, teneatur supplere defectum in propria parochia? 177

33. An Convictores habitantes in Seminariis Societatis Jesu satisfaciant, si communicent apud Jesuitas? 177

34. An puerperæ sint domi communicandæ. 177

35. An Communio Paschalis sit danda semifatuo, habenti caput indocile, stupidum, aut fatuo habenti lucida intervalla? 177

36. An etiam phreneticis sit porrigenda communio? 178

37. An iis, qui a nativitate totaliter surdi & muti sunt, sit porrigenda Eucharistia? 178

38. An tempus Paschale possit per Episcopos extendi? 178

§. VII.

De Ministro Eucharistiæ.

1. Quis sit Minister hujus Sacramenti in conficiendo? 178

2. An ad licite consecrandum in Neomysta requiratur specialis licentia ab Ordinario? 179

3. An Sacerdos Regularis indigeat licentia Parochi ad celebrandum in aliena Ecclesia? 179

4. An Sacerdos sæcularis in Ecclesia Regularium indigeat expressa licentia ad dispensandum aliis Eucharistiam? 179

5. An habens Bullam cruciatæ possit suscipere Eucharistiam a quocumque Sacerdote sine licentia Parochi? 179

6. An Diaconus possit esse Minister extraordinarius Eucharistiæ in dispensando? 179

7. An ea commissio licite fiat sine causa ne-

necessaria vel rationabili? 179
8. An absente Presbytero possit Diaconus Eucharistiam infirmis dispensare? 179
9. An idem liceat Diacono præsente quidem Presbytero, sed nolente Eucharistiam ægroto dare per se aut Diaconum? 179
10. An etiam Subdiaconus in casu necessitatis possit Eucharistiam deferre infirmis? 180
11. An in casu extremæ necessitatis, si Minister idoneus non adsit, possit Subdiaconus vel Laicus seipsum communicare? 180
12. An in eodem casu necessitatis possit Laicus etiam alios communicare? 180
13. An Sacerdos possit communicare seipsum etiam extra casum necessitatis, si non adsit alius Sacerdos, qui id præstare possit aut velit? 180
14. An, si in prædicto casu adesset Diaconus, posset Sacerdos seipsum propriis manibus communicare? 180
15. An etiam Diaconus extra urgentem necessitatem absente Presbytero possit seipsum communicare? 180
16. An ad communicandum Laicum ob solam devotionem possit celebrans partem suæ Hostiæ dividere, & illi præbere? 180
17. An parochus tempore pestis teneatur suis Parochianis ministrare Eucharistiam etiam cum periculo vitæ. 180
18. An Sacerdos, qui chiragra impeditus non potest Eucharistiam porrigere pollice & indice, possit eam conferre aliis digitis. 180
19. An tempore pestis liceat Sacerdotibus ægrotis Eucharistiam ministrare in cochleari argenteo, ut sic effugiant contagium. 181
20. An tempore pestis vel alterius infirmitatis contagiosæ liceat Sacerdoti Eucharistiam ponere in loco decenti, ut inde proprio ore aut manibus infirmorum capiatur. 181
21. An in articulo mortis licitum sit accipere Eucharistiam de manu Sacerdotis hæretici, schismatici, vel excommunicati in defectu alterius Sacerdotis. 181
22. An tangere Eucharistiam in peccato mortali ob rationabilem causam sit peccatum mortale. 181
23. An Diaconus vel Sacerdos in peccato mortali ministrans Eucharistiam peccet mortaliter. 181

§. VIII.

De jejunio prærequisito ante S. Communionem.

1. An præceptum communicandi jejune sit tantum juris Ecclesiastici? 181
2. An hoc jejunium debeat esse naturale. 182
3. An communicans post sumptionem cibi exigui statim peccet mortaliter? 182
4. An bibens vel comedens in dubio, an jam sonuerit hora duodecima noctis, possit sequenti die communicare? 182
5. An si unum horologium sonuerit horam duodecimam noctis, possit quis comedere vel bibere, donec aliud sonuerit, & crastina die communicare? 182
6. An aliquis possit sequi unum horologium quoad jejunium Ecclesiasticum, v. g. comedendo post sonitum primi horologii in Sabbato carnes, & alterum quoad jejunium naturale. 183
7. An sonante horologio duodecimam noctis detur obligatio cessandi a cibo vel potu statim in pulsatione prima. 183
8. An reliquiæ ciborum inter dentes residuæ, si sponte & advertenter deglutiantur, impediant communionem. 183
9. An si quis deglutiat aquam per nares trajectam, aut sanguinem e naribus defluentem, impediatur a communione. 183
10. An sumptio tabacci per masticationem, odorationem, aut fumigationem impediat communionem. 183
11. An impediretur communio, si quis biberet sanguinem ex propria vena, aut vulnere. 184
12. An impediatur communio, si quis præter intentionem trajiciat aliquas aquæ guttas, dum os abluit. 184
13. An impediatur communio, si quis trajiciat ossiculum, chartam, frustulum ligni, aut aliquid ex unguibus, vel si quid simile non comestibile? v. g. aureos secure deferendos. 184
14. An mulieres corrupto appetitu terram, cretam, vel carbones comedentes impediantur a communione. 184
15. An impediat communionem, si quis ossicula fructuum comederet, aut avellanam nucem cum cortice. 184
16. An impediatur communio, si cui in aper-

apertum os musca ingreditur, & eam cum respiratione trajiciat? 184
17. An is, qui cogitat altero die communicare, teneatur buccellam panis, quam masticat, statim ex ore ejicere, quamprimum audit ultimum pulsum horæ duodecimæ noctis? 185
18. An impediatur communio, si quis ante mediam noctem aliquid sacchari ori imponat, paulatim trajiciendum, & partim ante & partim post mediam noctem trajiciat? 185
19. An impediatur communio, si quis aliquid comestibile deglutiat, & postea evomat? 185
20. An sacerdos non jejunus possit celebrare ad conferendum viaticum infirmo morti proximo, si careat hostiis consecratis? 185
21. An in dicto vel simili casu posset sacerdos non jejunus celebrare ad evitandum scandalum? 185
22. An sacerdos ad dandum viaticum infirmo alioquin sine viatico morituro, possit privatim consecrare dicendo sola verba consecrationis absque altari & vestibus, & in pane fermentato? 185
23. Si Sacerdos ante sumptionem advertat, se in calice loco vini posuisse aquam, eamque gustet, an possit eam deglutire, & de novò apponere vinum ac consecrare? 186
24. An sacerdos, qui pro vino aquam posuit, & sumpsit, debeat de novo consecrare, & sumere, si hoc fieri nequeat absque gravi sui nota aut gravi perturbatione adstantium? 186
25. An Sacerdos licite possit finire Sacrificium, si ante consecrationem panis meminerit, se non esse jejunum? 186
26. Si sacerdos ante consecrationem morbo a continuatione Missæ impediatur, an alter debeat eam Missam finire? 186
27. Si Sacerdos deficiat, vel moriatur post consecrationem, an alius sacerdos jejunus debeat Sacrificium supplere? 186
28. An in prædicto casu Missa supplenda sit per alium sacerdotem, etiamsi non sit jejunus? 187
29. Si in prædictis casibus desit sacerdos, qui compleat Sacrificium, an laicus possit sumere species consecratas, etiam vini? 187
30. Si sacerdos post ablutionem aut post dictas orationes reperiat particulas consecratas, an possit illas consumere? 187
31. Si sacerdos redux a Missa reperiat aliquas particulas consecratas in calice vel patena, an eas possit consumere? 187
32. An sacerdoti post sumptam calicis ablutionem liceat sumere reliquias consecratas ab alio, si in calice vel patena reperiantur? 188
33. An Sacerdos post longam communionem laicorum immediate post sacrum possit vasa purificare, & reliquias absumere? 188
34. An hujus reliquiæ possint dari communicantibus, si nondum vinum pro ablutione acceperint? 188
35. An quis, etiam Laicus, non jejunus possit absumere hostiam, si sit periculum, ne irreverenter tractetur v. g. ab hæreticis? 188
36. An quis licite possit celebrare vel communicare non jejunus, propter scandalum vel infamiam vitandam? 188
37. An possit infirmo non jejuno Eucharistia conferri? 188
38. An infirmo, qui jam semel accepit viaticum, possit non jejuno dari Eucharistia durante eadem infirmitate? 188
39. An infirmo durante eadem infirmitate liceat quotidie non jejuno Eucharistiam dare? 188
40. An infirmus, si non decumbat periculose, post sumptionem medicinæ possit sumere Eucharistiam in Paschate? 188. & 189
41. An liceat Eucharistiam deferre ad infirmum, qui eam non potest sumere ratione vomitus, vel ob aliud impedimentum? 189
42. An post absolutam Missam, vel sumptam Eucharistiam, liceat statim alios cibos sumere? 189
43. An licitum sit, statim post communionem exspuere? 189
44. An liceat ad Eucharistiam accedere ante somnum captum, vel cibum digestum? 190

§. IX.

De variis aliis dispositionibus & indispositionibus ad S. Communionem.

1. An pollutio involuntaria pro ea die impediat communionem saltem sub peccato veniali? 190
2. An liceat sumere Eucharistiam eodem die, quo se polluit, aut fornicatus est? 192
3. An talis accedens ad communionem pec-

peccet saltem venialiter? 192
4. An peccent conjuges saltem venialiter, si accedant ad Eucharistiam ipso die exercitæ causa voluptatis copulæ? 192
5. An mulieri patienti fluxum sanguinis, aut tempore menstrui, consulendum sit, ut ab Eucharistia abstineat? 192
6. An peccet venialiter, qui accedit ad Euchariſtiam non loto ore, facie, manibus? 193
7. An Eucharistia licite ministretur Energumenis? 193
8. An aliquando constitutus in peccato mortali possit sumere Eucharistiam sine confessione, attamen eliciendo contritionem? 193
9. An constitutus in peccato mortali sine confessione licite cum sola contritione possit communicare propter scandalum aut infamiam vitandam? 194
10. An idem liceat in casu, quo esset periculum gravis aliorum admirationis? 194
11. Si sacerdos post introitum, sed ante consecrationem recordetur, se esse in peccato mortali, an teneatur confiteri, si absque nota vel scandalo possit? 194
12. An liceat Laico communicare, si jam constitutus in scamno communicantium, recordetur peccati mortalis, sine prævia confessione? 194
13. An Sacerdos vel Laicus jam constitutus in altari, si recordetur peccati in confessione ultima obliti, teneatur ante communionem elicere contritionem? 194
14. An Sacerdos vel Laicus, qui in præcedenti confessione oblitus est alicujus peccati mortalis, vel circumstantiæ speciem mutantis, possit licite accedere ad communionem sine prævia confessione, si habeat copiam confessarii, nec sit periculum infamiæ vel scandali? 195

IN TRACTATU

De Pœnitentia.

§. I.

De Sacramento Pœnitentiæ.

1. Quid sit Sacramentum Pœnitentiæ? 196
2. Quænam sint partes hujus Sacramenti? 196
3. Quænam sit materia hujus Sacramenti? Et quænam forma. 196
4. An hoc Sacramentum sit necessarium necessitate medii. 196
5. Utrum in hæreticis, & Gentilibus materialibus sufficiat votum implicitum Sacramenti Pœnitentiæ. 197
6. Utrum in Lege naturæ extiterit aliquod Sacramentum pœnitentiæ. 197
7. An etiam in Lege Moysaica extiterit Sacramentum pœnitentiæ. 198
8. An inter conditiones jure naturali requisitas ad veram pœnitentiam requiratur dolor de præterito? 198
9. Et propositum satisfaciendi juxta offensi arbitrium. 199
10. Et amor Dei super omnia. 200
11. An facilis sit pœnitentia justificativa extra Sacramentum Pœnitentiæ. 200
12. An pœnitentia, quæ differtur in articulum mortis valde sit periculosa. 201
13. Qualis requiratur pœnitentia ad remissionem peccatorum venialium. 202
14. An peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, confessionem generalem, benedictionem Episcopi. 202
15. An unum peccatum mortale possit remitti sine altero. 203
16. Quas virtutes pœnitentia necessario includat. 203
17. Quid hic intelligatur per dilectionem initialem. 204

§. II.

De Contritione.

1. Quid sit Contritio. 204
2. Quotuplex sit Contritio. 205
3. Quænam ex his duabus sententiis sit præferenda. 205
4. An utraque sententia illorum Theologorum sit practice probabilis. 205
5. & 6. Utrum ad Sacramentum Pœnitentiæ fructuose suscipiendum requiratur dolor supernaturalis *quoad substantiam*, seu *ex motivo supernaturali*. 206
7. Utrum Attritio concepta ex solo metu pœnarum sensibilium inferni excludat omnem voluntatem peccandi. 206
8. An etiam Authoritate Doctorum probari possit, per solum metum pœnarum inferni non excludi voluntatem habitualem conditionatam peccandi, si pœna non esset. 207

§. III.

De Necessitate amoris Dei in contritione.

1. An attritio ex solo metu pœnarum inferni concepta sufficiat in Sacramento pœnitentiæ ad justificationem sine vero actuali amore Dei super omnia, saltem imperfecto & initiali, se tenente ex parte propositi? 210

§. IV.

2. An necessitas amoris in contritione probari possit etiam ex Scriptura. 215

§. V.

3. An ea probari possit etiam ex Patribus. 222

§. VI.

4. An ea probari possit ex ipso Concilio Tridentino. 229

§. VII.

5. Quid responderi possit ad Objectiones negantium eam necessitatem. 233

§. VIII.

De formulis bonæ contritionis.

1. An contritus sic debeat esse comparatus, ut potius velit, æternum esse in inferno, quam peccare. 235
2. An potius debeat esse paratus ad patiendum omnia tormenta Tyrannorum ac dœmonum, quam peccare. 336
3. An contritio possit esse nimia. 237
4. An debeat esse major de uno peccato, quam de altero. 237
5. An pœnitens teneatur conteri de singulis peccatis distincte? 237
6. An contritio debeat durare toto vitæ tempore. 237
7. An contritio sit maximus dolorum, qui sunt in natura. 238
8. An possit sufficere ad delendum etiam totum reatum pœnæ? 238
9. Quænam formula contritionis sit præferenda? 238
10. Quæ formulæ sint rejiciendæ? 238
11. An in Sacramento pœnitentiæ sufficiat dolor virtualis, inclusus in amore Dei? 239
12. An detur obligatio ponendi propositum explicitum? 239
13. Quid requiratur ad hoc, ut propositum possit dici efficax? 239
14. Quale requiratur propositum circa peccata venialia? 240

§. IX.

De Confessione.

1. An obligatio confitendi peccata mortalia sit juris divini? 241
2. Qualis debeat esse confessio? 242
3. An detur obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes? 244
4. Saltem si de iis Confessarius interroget? 248
5. An detur obligatio confitendi peccata dubia? 249
6. An confessio possit esse valida & informis? 256

§. X.

Resolvuntur varia dubia de Confessione.

1. An confessio generalis sine expressione peccati particularis sit materia Sacramenti & absolutionis? 263
2. An peccata dubia se solis sint materia sufficiens Sacramenti? 263
3. An confessio generalis habeat rationem sacramentalem pro remissione venialium & mortalium oblitorum? 264
4. An venialia sint materia Sacramenti Pœnitentiæ? etiam quoad reatum culpæ? 265
5. An illa peccata mortalia sint materia necessaria Sacramenti, de quibus pœnitens dubitat, an ea jam semel fuerit confessus? 265
6. An peccatum, quod quis confessus fuerat ut dubium, teneatur confiteri ut certum, quamprimum comperit, esse certum? 266
7. An in casu, quo quis confessus est numerum peccati ut dubium, teneatur illum confiteri ut certum, quamprimum deprehendit, illum esse certum? 266
8. An, si quis erraverit in numero determinato, & dein deprehendat, se aliquantulum in numero errasse, v. g. dicendo, se blasphemasse decies, cum deprehendat postea, se blasphemasse undecies, teneatur numerum noviter repertum confiteri? 267
9. An in casu, quo quis peccatum confessus est ut certum, quod tamen postea

stea deprehendit esse dubium, vel notabiliter minoris malitiæ, teneatur retractare dicta in priori confessione? 267 & 268

10. Utrum actus externus ex actu interno immediate dependens v. g. blasphemia, homicidium &c. necessario debeat exprimi in confessione? 268

11. An necessario in confessione exprimi debeat effectus mediatus directe intentus? v. g. homicidium vel abortus ex propinatione veneni vel potus expulsivi secutus, si effectus ante sui eventum non fuerit efficaciter retractatus per contritionem, vel confessionem? 268

12. An idem dicendum, si talis effectus directe intentus ante eventum jam fuerit efficaciter retractatus. 268

13. An idem dicendum de effectu directe non intento v. g. abortu, homicidio, pollutione? 269

14. An quis teneatur statim post commissum peccatum confiteri, prima opportunitate oblata? 269

15. An quis teneatur statim post commissum peccatum contritionem cum proposito confessionis elicere, quamprimum occurrit memoria commissi peccati? 270

16. An peccata jam semel confessa sint materia hujus Sacramenti? 271

17. An Lege Ecclesiastica præcepta sit, vel præcipi possit confessio venialium? 271

18. Quo tempore confessio universim præcepta sit? 272

19. An sub nomine proprii Sacerdotis intelligatur Parochus, seu alius ex officio curam animarum habens? 272

20. An nunc temporis satisfiat præcepto confessionis annuæ per confessionem apud confessarios Regulares Privilegiatos? 272

21. Utrum præcepto confessionis annuæ coram proprio Parocho faciendæ satisfaciant, qui sine licentia sui Parochi etiam in Paschate confitentur alteri Parocho, non habenti communicationem privilegiorum cum Mendicantibus? 273

22. An in casu necessitatis deficiente Sacerdote confessio valide aut meritorie fiat laico? 273

23. An confessio fieri possit aut debeat in scripto, dum pœnitens sua peccata in scripto legenda offert, seque de iis dolenter accusat? 274

24. An confessio debeat fieri per interpretem, si aliter fieri nequeat? 274

25. An per in confessione debeat exprimi complex criminis, si aliter exprimi non possit species criminis, aut circumstantia notabiliter varians judicium confessarii? 275

26. Quænam excusent ab integritate confessionis? 275

27. Quales casus ad impotentiam moralem referri possint? 275

28. An confessionem sacrilegam satisfiat præcepto Ecclesiæ? 276

§. XI.

De Absolutione.

1. Quænam absolutionis verba spectent ad ejus essentiam? 276

2. Quænam verba absolutionis sint necessaria necessitate præcepti rigorosi? 277

3. An aliquando gravioribus quibusdam sceleribus absolutio fuerit denegata? 277

4. An in veteri Ecclesia post peractam semel publicam ac solennem pœnitentiam, relapsi admissi denuo fuerint ad absolutionem & solennem pœnitentiam? 278

5. Utrum absolutio antiquitus data fuerit absentibus? 278

6. Utrum absolutio absenti licite conferri possit in casu necessitatis ob probabilitatem sententiæ? 279

7. An talis absolutio absenti collata non tantum sit illicita, sed etiam invalida? 280

8. An hæc absolutio absentis sit licita aut valida saltem in casu, quo confessio facta est præsenti? 280

9. An talis absolutio sit nulla jure divino, an vero tantum jure Ecclesiastico? 280

10. An aliquando iis fuerit denegata absolutio in articulo mortis, qui pœnitentiam usque in mortem distulerunt? 280

11. Quo tempore illa *humanior disciplina* absolutionem indulgentialem conferendi omnibus morientibus invaluerit? 280

12. An iis antiquitus fuerit indulta absolutio, qui postularunt advocari Presbyterum, sed linguæ usu repente destituti confiteri non poterant? 281

13 An sub conditione absolvendi sint, qui moriuntur ex actu criminoso, v. g. duello, rixa, ebrietate, adulterio &c. nul-

nullo edito externo doloris ad confessionem ordinato signo? 281
14. An peccatores notorii ac publici, v. g. usurarii, apostatæ, hæretici, concubinarii, absolvendi sint sub conditione, si in articulo mortis obmutescant nullo edito externo signo doloris? 281
15. An vita christiane acta sufficiat, ut morienti destituto usu sensuum possit conferri absolutio saltem conditionata? 282
16. An & quando absolutio consuetudinariis impendenda, aut differenda sit? 284
17. An & quando in hoc Sacramento liceat conferre absolutionem, quando materia Sacramenti, nempe attritio cum proposito, est dubia? 285
18. Quid agendum sit Confessario, si dubitet de sufficiente dolore vel proposito pœnitentis? 285
19. Quid agendum Confessario, si adhibito omni conatu, tam ex parte pœnitentis, quam ex parte Confessarii moraliter possibili, nulla tamen reperiatur materia moraliter certa, sed ad summum probabilior, vel omnino stricte dubia? 286

§. XII.

De Satisfactione.

1. An Confessarii jure divino teneantur imponere pœnitentias peccatis & viribus pœnitentis proportionatas? 290
2. An ad hoc obligentur etiam tempore Indulgentiæ plenariæ vel Jubilæi? 290

§. XIII.

Resolvuntur varia dubia de Satisfactione.

1. An detur obligatio gravis, pœnitententiam a confessario injunctam acceptandi, & adimplendi? 298
2. An pœnitens, si illi videatur injuncta pœnitentia nimis difficilis, possit tuta conscientia sine absolutione discedere, & alium confessarium adire? 299
3. Quid agendum pœnitenti, si pœnitentia injuncta videatur illi irrationabilis, aut moraliter inobservabilis? 299
4. An alius confessarius possit commutare pœnitentiam a priore confessario injunctam? 299
5. An pro peccatis publicis etiam publica pœnitentia injungenda sit? 299
6. Qualia sint illa crimina publica, pro quibus publica pœnitentia imponenda sit? 300
7. An confessarius pro crimine publico possit imponere pœnitentiam publicam, etiam solemnem? 300
8. Quales pœnitentiæ publicæ imponi possint a Confessaris privatis pro peccato publico? 300
9. An aliquando cousultum sit, pœnitentias *a Genetto* relatas, imponere peccatori publico? 301
10. An expediat, ut Episcopi certa quædam graviora crimina, notoria notorietate juris aut facti, reservent ad ejusmodi pœnas canonicas? 301
11. Quales pœnitentiæ possint convenienter injungi respectu nobilium aut divitum? 302
12. Quales pœnitentiæ possint injungi hominibus plebeis? 303
13. An possit pro pœnitentia injungi opus jam aliude præceptum? 303
14. An pro pœnitentia possit injungi actus internus? 304
15. An pro pœnitentia possint injungi preces pro defunctis vel pro conversione peccatorum? 304
16. Quomodo intelligendum illud principium D. Chrysostomi: *Melius esse dare rationem de nimia misericordia, quam de nimia justitia?* & illud Gersonis: *Melius esse, pœnitentem cum parva pœnitentia mittere ad purgatorium, quam cum magna ad infernum?* 304

§. XIV.

De Indulgentiis.

1. Quid sit Indulgentia? 304
2. Qualis est divisio Indulgentiarum? 304
3. Quid sit Indulgentia plenaria, & partialis? 304
4. Quid est Indulgentia 40. dierum? 8. annorum? & quid est carena, vel quadragena? 304
5. An ergo pœnitens lucraturus talem Indulgentiam partialem non teneatur persolvere vel acceptare pœnitentiam v. g. duorum vel trium annorum a Confessario injunctam? 304
6. Quid sit Indulgentia localis, realis, & personalis? 305
7. Quid sit Indulgentia perpetua, quotidiana & temporalis? 305

8. Quid sit Indulgentia extraordinaria *Jubilæi*, aut *Cruciatæ*? 305
9. Quid sit Indulgentia plena, plenior, & plenissima? 305
10. Quid notandum circa Indulgentias pro festis Sanctorum? 306
11. Quid notandum sit circa Indulgentias Stationum? 306
12. Quales sint Indulgentiæ septem Altarium? 308
13. Sub qua forma soleant concedi Indulgentiæ septem Ecclesiarum Urbis? 308
14. Sub qua forma concedi soleant Indulgentiæ pro feriis sextis in Quadragesima? 308
15. Sub qua forma concedantur Indulgentiæ scalæ sanctæ? 308
16. Quales dentur Indulgentiæ in Dedicatione Ecclesiarum? 308
17. Quales dentur Indulgentiæ in festo & per octavam Corporis Christi? 309
18. Quales sint Indulgentiæ Regularium? 309
19. Quæ sint notanda circa Indulgentias Regularium? 310
20. Quales soleant concedi Indulgentiæ extraordinariæ pro Monialibus? 311
21. Quales Indulgentiæ extraordinariæ solent obtineri a viris Regularibus, aut etiam Monialibus? 312
22. An communicatio Indulgentiarum, quæ sunt concessæ uni ordini, aut loco, se extendat ad reliquos ordines, vel loca reliqua ejusdem ordinis? 312
23. An omnes Indulgentiæ Confraternitatum ante Paulum V. concessæ, fuerint revocatæ? 312
24. Quales sint concessæ indulgentiæ orantibus ad pulsum campanæ feria sexta? 312
25. Quales sint concessæ Indulgentiæ pro recitantibus Salutationem Angelicam ad pulsum campanæ mane, meridie & vespere? 313
26. Quales sint concessæ Indulgentiæ orantibus vespere ad pulsum campanæ pro defunctis? 314
27. In quo sensu concedantur Indulgentiæ pro articulo mortis. 314
28. Quales sint Indulgentiæ Numismatum, vel Rosariorum &c. benedictorum a Papa? 315
29. An cruces & coronæ terræ sanctæ perdant Indulgentias si vendantur? & quænam sint earum Indulgentiæ? 315
30. Quales sint Indulgentiæ pro recitantibus Rosarium B. V. etiamsi non sint Confratres in Confraternitate Rosarii? 316
31. Quales requirantur dispositiones ex parte lucrantis Indulgentiam? 316
32. An sufficiat ad lucrandam Indulgentiam opus aliunde præceptum vel imperatum? 317
33. An is, qui per ignorantiam, oblivionem, aut impotentiam non perficit unum aut plura ex operibus præscriptis, nihilominus lucretur Indulgentiam? 318
34. An is lucretur Indulgentiam, si quidem perficit opus præscriptum, sed non integre, v. g. si quidem intersit officio divino in festo Corporis Christi, sed non integro? 318
35. An ad lucrandam Indulgentiam necesse sit, ut opus præscriptum perficiatur nulla interveniente culpa, ne quidem veniali v. g. ut sub precibus Indulgentialibus non admittatur voluntaria distractio, aut intentio vanæ gloriæ? 318
36. An quis uno eodemque actu possit lucrari plures Indulgentias? 319
37. An quis possit lucrari Indulgentiam vivorum pro alio? 319
38. An is, qui a Summo Pontifice habet multas Indulgentias, aliis distribuendas (seu intentiones ac Benedictiones, ut vocant) possit eam facultatem distribuendi in toto, vel parte donare alteri? 320
39. An quis possit lucrari Indulgentiam, si opus ultimum præscriptum perficiat quidem in peccato mortali, post aliquot autem dies de hoc doleat per veram contritionem, seu an Indulgentiæ reviviscant? 320
40. An in communicatione generali omnium Indulgentiarum alicujus Ecclesiæ comprehendantur etiam Indulgentiæ pro defunctis? 320
41. An quis possit lucrari Indulgentiam plenariam, retinens affectum ad aliquod peccatum veniale? 320. & 321
42. An requiratur specialis intentio ad lucrandas Indulgentias Stationum? & utrum in Ecclesiis Regularium possint a quibusvis Laicis obtineri? 321
43. Quæ sint notanda circa Indulgentiam Portiunculæ? 321
44. An quis Indulgentiam vivorum, quam lucratur, propria authoritate possit

sit applicare defunctis? 323
45. An Sacerdos habens obligationem celebrandi in Altari privilegiato, satisfaciat cum Numismate, aut Imagine habente Indulgentiam transferibilem in Defunctos? 323
46. Quid notandum circa Altaria privilegiata? 323
47. Quales sint concessæ se invicem salutantibus hac formula: *Laudetur Jesus Christus*? aut dicentibus Litanias de B. V.? 326
48. Quid notandum circa Indulgentias, & preces Confraternitatum? 327
49. Qua hora diei Indulgentiæ incipiant, aut desinant? 328
50. Quid norandum circa revocationem Indulgentiarum? 329
51. An & quomodo in materia Indulgentiarum locum habeat probabilitas? 330
52. Quid notandum de Indulgentiis viæ crucis? 331
53. An Indulgentia possit haberi pro Authentica, quando concessionis in forma factæ habetur tantum copia authentica? 337
54. An frustulum panni assutum vesti sufficiat ad hoc, ut quis dicatur deferre scapulare alicujus ordinis? 337
55. An una confraternitas possit aggregari alteri cum facultate participandi Indulgentias alterius confraternitatis? 337
56. An in revocatione Bullæ alicujus, in qua continentur varia Privilegia, censeantur etiam revocatæ Indulgentiæ contentæ in Bulla. 337
57. An Indulgentiæ concedi soleant pro cultu Beatorum, aut Sanctorum, qui non sunt in Martyrologio? 337
58. Quomodo & sub quibus conditionibus soleant concedi Altaria privilegiata? 337
59. Quomodo & sub quibus conditionibus soleat Ecclesiis concedi Indulgentia quotidiana pro Peregrinis? 338
60. Quid remedii, si in Altari privilegiato supersit tantus Missarum numerus, ut omnibus satisfieri non possit? 338
61. Quænam opera præscribantur ad lucrandas Indulgentias Jubilæi? 338
62. Quænam Indulgentiæ & facultates suspendantur in Jubilæo anni Sancti? 338
63. An quis possit Indulgentias Jubilæi lucrari sæpius, quando durant per duas hebdomadas? vel per annum? 344
64. An quis Jubilæo satisfaciat per opera aliunde præcepta? 344
65. An lucretur Indulgentias Anni Sancti, qui iter Romanum suscipit, sed occurrente impedimento non perficit? 344
66. An requiratur devota Visitatio Ecclesiarum? & quid ea velit dicere? 344
67. Quid requiratur, quando exigitur Visitatio Altarium? 345
68. Qualis requiratur Oratio ad lucrandum Jubilæum, vel alias Indulgentias? 345
69. An sufficiat orare præ foribus Ecclesiæ, si portæ sint clausæ, vel non possit intrari in Ecclesiam ob nimium concursum populi? 345
70. Quale jejunium, & quibus præscribatur tempore Jubilæi? 346
71. Quid notandum circa eleemosynam in Jubilæo largiendam? 347
72. Quid notandum circa Moniales, Religiosos, Eremitas, incarceratos, infirmos &c. aliosque impeditos quoad Visitationem Ecclesiarum, aut impletionem præscriptorum operum? 349
73. Quales soleant aliæ gratiæ annecti Jubilæo? 350
74. An translato festo, pro quo concessa est Indulgentia plenaria, etiam transferatur Indulgentia? 353
75. An Indulgentiæ juxta antiquam formulam concessæ de pœnitentiis injunctis etiam valeant pro pœnitentiis injungendis? 354
76. An valeant Indulgentiæ Confraternitatibus v. g. Rosarii, SS. Nominis Jesu &c. concessæ ante Decretum Clementis VIII. quo jubentur illæ Confraternitates de novo erigi, sed de novo post illud Decretum erectæ non fuerint? sæpius lucrari eandem Indulgentiam? 354
77. An quis sæpius eodem die visitando Ecclesiam possit sæpius lucrari eandem Indulgentiam? 355
78. An formula illa: Præsentibus ad septennium tantum valituris, intelligenda sit a die Dati, an vero a die Publicati Brevis? 355
79. An liceat recipere onera perpetua, ac fundationes ad Altaria privilegiata? 356
80. An quis possit obtinere Indulgentiam concessam sub formula: *confessis*, si deficiente Confessario eliciat actum contritionis? 356
81. Quomodo sit intelligenda illa clausula: *Volumus autem, ut si aliæ Indul-*

gentiæ Ecclesiæ concessæ fuerint, præsentes nullæ sint? 356
82. An Indulgentiæ, quæ visitantibus certam Ecclesiam vel capellam conceduntur, possint etiam obtineri ab absentibus? 356
83. An verum sit, omnes Indulgentias ex recenti concessione Benedicti XIII. posse applicari Defunctis? 357
84. An in Altari privilegiato amittatur Privilegium, si in eo aliquoties non celebretur præscriptus Missarum numerus? 357
85. An Privilegium Altaris privilegiati concessum cum expressione numeri Sacerdotum in Ecclesia deservientium extinguatur, imminuto eo numero? 357
86. An per aggregationem ad Basilicam Lateranensem vel aliam Ecclesiam cum aliarum Indulgentiarum communicatione etiam communicetur Altare privilegiatum? 357
87. Quinam possint concedere Indulgentias? & quales? ac quantas? 357
88. Quales requirantur conditiones ad hoc, ut quis valide ac licite conferat Indulgentias? 358
89. An Indulgentiæ omnes expirent morte concedentis? 359

§. XV.

De requisitis in Confessario ad licitam & validam administrationem hujus Sacramenti.

1. Quis sit Minister hujus Sacramenti? 362
2. Quænam in Ministro requirantur ad valide absolvendum? 362
3. Quænam requirantur in Ministro ad licite absolvendum? 363
4. Ad quid obligetur confessarius? 363
5. Quid sit potestas ordinis? 363
6. An potestas in corpus Christi mysticum possit conferri separatim a potestate in corpus Christi physicum. 363

§. XVI.

De Approbatione Confessarii.

1. Quid sit approbatio? 363
2. An approbatio Confessarii requiratur ad valorem absolutionis? 364
3. Utrum approbatio suppleatur ab Ecclesia, si confessarius non approbatus excipiat confessiones? 364
4. An valeat approbatio Episcopi facta sine judicio? hoc est, dum approbat Confessarium, quem scit, non esse idoneum? 365
5. An valida sit approbatio, quando Episcopus judicat, Confessarium esse idoneum, qui reipsa non est idoneus? 365. & 366
6. Utrum ad valorem approbationis requiritur prævium examen? 366
7. An ad valorem approbationis requiratur, ut conferatur in scripto? 366
8. An ad valorem approbationis requiratur, ut concedatur *gratis*? 366
9. An sufficiat approbatio *tacita*, dum Episcopus alicui committit munus Parochi, vel Confessarii? 366
10. Utrum ad validam absolutionem approbatione indigeant etiam Doctores graduati in Theologia vel Jure Canonico? Item Lectores, Concionatores aliunde approbati? aut Regulares sine ulla exceptione? 366
11. An provisus de beneficio Parochiali indigeat speciali approbatione? 367
12. Utrum approbatus ad beneficium curatum, postquam illud resignavit, adhuc maneat approbatus ad excipiendas confessiones in loco beneficii? 367
13. Utrum obtinens beneficium Parochiale censeatur eo ipso approbatus pro tota Diœcesi? 368
14. Utrum Parochus transiens ab una Parochia ad aliam indigeat nova approbatione? 368
15. Utrum Religiosus approbatus pro uno loco Diœcesano, si a Superioribus mittatur in alium locum ejusdem Diœcesis, indigeat nova approbatione? 368
16. Utrum approbatus tantum pro loco particulari, v. g. pro Parochia determinata, tempore Jubilæi possit a quovis Diœcesano eligi in Confessarium? 268
17. An virtute Jubilæi vel alterius privilegii pœnitens habens facultatem sibi eligendi Confessarium ab Ordinario approbatum possit eligere Confessarium approbatum ab Episcopo alterius Diœcesis? 369
18. An Religiosus in itinere migrans in aliam Diœcesin possit in Diœcesi, per quam transit, absolvere pœnitentes, sine approbatione illius Episcopi? 369
19. An approbatio semel ab Episcopo Sacerdotibus sæcularibus simpliciter impensa, possit revocari, quoties Episcopi voluerint? 370
20. An sufficiat ad valorem absolutionis approbatio præsumpta? 370

21. An

21. An censeatur tacite, approbatus, si Confessarius reipsa non approbatus, vidente, & non contradicente Episcopo audiat Confessiones? 370
22. An etiam Regulares indigeant approbatione Episcopi ad excipiendas confessiones sæcularium? 370
23. An ea approbatione Episcopali Regulares indigeant etiam ad excipiendas confessiones Regularium? 371
24. An Regulares sine approbatione Episcopi possint tempore Jubilæi absolvere alium Religiosum ejusdem Monasterii a casu Sedi Apostolicæ reservato, si cæteroquin sint ex Confessariis deputatis a Prælato? 371
25. An approbatio Ordinarii respectu Regularium possit limitari? aut omnino revocari? 371
26. An Regulares sine approbatione Episcopi possint audire confessiones Sæcularium de familia? 372
27. An Regulares possint sine approbatione Episcopi audire confessiones Monialium sui Ordinis? 372
28. An Regulares approbati in una Diœcesi censeantur approbati pro alia Diœcesi? 373
29. An quilibet Sacerdos, etiam ab Episcopo specialiter non approbatus, possit quosvis pœnitentes absolvere in articulo mortis? 373
30. Quandonam censeatur dari *articulus* mortis? 373
31. An quilibet Sacerdos etiam non approbatus possit absolvere quoscunque a venialibus, aut jam alias confessis? 373
32. An Religiosus, approbatus ab Ordinario ad excipiendas confessiones Sæcularium, possit horum audire confessiones, & eos valide absolvere, si hoc ipsi prohibeatur a suo Superiore Regulari? 374
33. An Prælatus, generaliter ab Ordinario approbatus pro tota Diœcesi, in Parochia pleno jure incorporata defuncto suo Vicario Regulari alias ad nutum amovibili, possit interea, donec alius Vicarius Ordinario præsentetur, per seipsum, vel per alium vicarium suum Regularem, generaliter pro Diœcesi approbatum, exercere ad unam vel alteram hebdomadam curam animarum? 374
34. An Parochi vel Confessarii vicini alterius Diœcesis in concursu possint vocari ad audiendas confessiones sine approbatione Ordinarii, si hæc praxis passim vigeat, & sciatur a Visitatoribus? 375
35. An Parochus possit sibi in Confessarium eligere Sacerdotem simplicem non approbatum ab Ordinario? 375
36. An ad licite absolvendum sufficiat approbatio probabilis, seu dubia? 375

§. XVII.

De Jurisdictione Confessarii.

1. Quid sit jurisdictio *ordinaria* & *delegata*? 375
2. An jurisdictio sit necessaria ad valorem sacramenti? 375
3. An & quando Ecclesia suppleat jurisdictionem? 375
4. An & quando liceat uti jurisdictione dubia, vel præsumpta? 376
5. An unus Parochus habeat jurisdictionem in Parochianos alterius Parochi? 376
6. An Episcopus ut alius Confessarius habeat jurisdictionem in Diœoesanos alterius Episcopi? 377
7. An Regulares habeant jurisdictionem in omnes Fideles? 377
8. An Episcopus possit limitare jurisdictionem quoad locum, tempus, sexum, personas, &c. 377
9. An Prælatus Regularis possit suis Religiosis limitare jurisdictionem in Sæculares? 377
10. An jurisdictio collata exspiret morte aut destitutione concedentis? 377
11. An Confessarius excommunicatus aut irregularis valide absolvat? 377
12. An Religiosus possit valide absolvi a Confessario Sæculari vel Regulari non habente jurisdictionem a Superiore Religiosi pœnitentis? 378
13. An Parochi possint sibi eligere Confessarium ab Ordinario approbatum, quem voluerint? 378
Bulla Benedicti XIV. circa Absolutionem a casibus reservatis in Jubilæo. 378

§. XVIII.

De Statu gratiæ, scientia, & prudentia in Confessario requisitis.

1. An Sacerdos existens in peccato mortali teneatur confiteri ante administratio-

tionem Sacramenti Pœnitentiæ? 380
2. Qualis requiratur in Confessario scientia? 381
3. Quid agendum Confessario, si occurrat casus difficilis, in quo dubitare potest, an recte resolvat. 381
4. Qualis requiratur in Confessario prudentia? 381

§. XIX.

De recto usu clavium.

1. In quo consistat rectus usus clavium? 382
2. Quibusnam absolutio si differenda? 382
3. Quibusnam deneganda sit absolutio? 383
4. Quid observandum in pœnitentiis injungendis? 383

§. XX.

De obligatione monendi & instruendi pœnitentem.

1. An Confessarius teneatur pœnitentem monere, si advertat eum labore ignorantia circa legem naturæ, Dei, aut Ecclesiæ? 384
2. An Confessarius teneatur pœnitentes monere de obligatione denuntiandi seductores, aut scandalosos? 385
3. Qualia sint illa crimina denuntianda vi hujus Edicti? 386
4. Quid requiratur ad hoc, ut pœnitens possit obligari ad denuntiandum seductorem, idque vi juris naturalis aut divini? 386
5. An etiam in Germania detur obligatio denunciandi solicitantes in confessionali? 386
6. An Confessarius debeat pœnitentem interrogare de persona complicis? 386
Bulla Benedicti Papæ XIV. ne Confessarii a pœnitentibus exquirant Sociorum in crimine seu complicum nomina &c. 387
7. An & quando deceat a Confessario fieri interrogationes? 389

§. XXI.

De Sigillo Confessionis.

1. Quid sit sigillum confessionis? 390
2. Unde probetur hæc obligatio? 390
3. An liceat uni notitia sacramentali in gravamen pœnitentis saltem tunc, quando alioquin pœnitenti longe majus malum immineret? 390
4. An Superiores uti possint notitia sacramentali ad externam gubernationem? 391
5. An pro usu licito notitiæ sacramentalis sufficiat licentia pœnitentis præsumpta? 391
6. An pro usu licito notitiæ sacramentalis sufficiat licentia pœnitentis *tacita* aut *implicita*? 391
7. An liceat uti notitia sacramentali ex licentia pœnitentis expressa? & quales ad hoc requirantur conditiones? 392
8. An veteres Theologi tradiderint eandem doctrinam? 392
9. An Confessarius teneatur occultam tenere resolutionem pœnitentis, qua statuit, se occisurum Regem aut Papam? aut qua declarat se manere obstinatum in impœnitentia, v. g. recusando restitutionem, vitationem occasionis proximæ &c. 401
10. Utrum in violatione Sigilli detur parvitas materiæ? 402
11. Quæ cadant, aut non cadant sub sigillum Confessionis? 403
12. An sub sigillum cadant etiam defectus naturales pœnitentis, qui potius videntur, audiuntur, vel observantur, quam ex confessione agnoscuntur? v. g. quod pœnitens sit balbutiens, rudis, scrupulosus &c. 403
13. An & quando liceat loqui de peccato complicis? 403
14. Quid agendum Confessario, si interrogetur a conscio delictorum pœnitentis, an confessus sit hoc vel illud peccatum? 404
15. An confitenti ficte, aut manenti in impœnitentia, danda si consueta scheda testimonialis de confessione? 404
16. Quinam obligentur sigillo? 404
17. An Confessarius, si commiserit defectum in administratione Sacramenti, aut monere quidpiam necessarium oblitus sit, possit ea de re tractare extra confessionem? vel saltem in proxima confessione? 405
18. Quænam sit pœna fractionis sigilli? 406
19. Ex quibus causis Confessarius possit excusari a peccato mortali, ac consequenter a reservatione casus, vel incursione pœnæ quoad fractionem sigilli? 406

§. XXII.

De reservatione Casuum in genere.

1. Quid sit reservatio casuum? 406
2. Quotuplex sit reservatio casuum? 406
3. Cui competat potestas peccata reservandi? 406
4. An hujus reservationis reperiantur exempla primis Ecclesiæ sæculis? 407
5. Unde factum, quod a sæculo undecimo, & duodecimo tot casus reservati fuerint soli Papæ? 407
6. Quibusnam argumentis probatur, reservationes casuum Papalium a Sæculo duodecimo non fundari in superba usurpatione Romanorum Pontificum jurisdictiones inferiores in se absorbentium, sed in ultronea prorogatione jurisdictionis facta ab Episcopis, & reis? 408
7. Utrum in primitiva Ecclesia in ordine ad pœnitentiam solennem Episcopis reservati fuerint etiam actus mere interni? 409
8. Utrum reservetur actus externus nulli hominum notus? 410
9. Qualia habeantur reservationum Episcopalium exempla in Conciliis a sæculo duodecimo usque ad sæculum decimum quartum? Et qualis eo tempore circa casus reservatos viguerit disciplina? 410
10. Qualis circa casus reservatos viguerit disciplina in nostra Diœcesi Augustana a sæculo decimo quarto usque ad sæculum decimum septimum? 414
11. Quid circa casus reservatos decreverit Concilium Tridentinum? 418
12. Quid circa potestatem absolvendi a casibus reservatis statutum fuerit a Concilio Tridentino? 419
13. An hæc potestas Episcoporum absolvendi ab hæresi occulta fuerit Episcopis restricta per Bullam Cœnæ? 419
14. Quales extent Declarationes authenticæ S. Congrægationis Tridentini, vel Episcoporum & Regularium circa reservationem casuum? 425
15. An Regulares vi privilegiorum possint absolvere ab hæresi occulta? 426
16. An Regulares vi privilegiorum possint absolvere a casibus Ordinario reservatis? 426
17. An Confessarii saltem tempore Jubilæi possint absolvere ab hæresi? 426
18. An habens facultatem absolvendi a Casibus Papæ reservatis possit absolvere ab hæresi occulta, vel alio peccato Sedi Apostolicæ reservato, si ea hæresis vel peccata fuerint simul reservata Episcopo? 427
19. An Casus Papales in iis, qui impediuntur personaliter accedere Summum Pontificem, sint reservati Episcopo? 427
20. Utrum omnis excommunicatio major alias Sedi Apostolicæ non reservata sit ipso jure reservata Episcopo? 428
21. An reservationem incurrat, qui ignorabat, Casum esse reservatum, ita ut saltem prima vice possit absolvi? 429
22. An peccata venialia sint materia reservationis? 431
23. An peccata dubia sint materia reservationis? 432
24. Quid agendum, si peccatum sit quidem certo commissum, & certo mortale, dubitetur tamen, an comprehendatur in casu reservato? 432
25. An possit pœnitens peregrinus absolvi ex alia Diœcesi, si afferat casum in sua Diœcesi reservatum? 433
26. Quid agendum, si peregrinus aut vagus afferat casum reservatum in Diœcesi Confessarii? 434
27. Quid agendum Confessario, non habenti potestatem absolvendi a casibus reservatis, si pœnitens afferat Casum reservatum? 435
28. Qualis sit effectus absolutionis novæ, qua Superior absolvit pœnitentem, indirecte absolutum a Confessario inferiore? 436
29. An pœnitens habens inter peccata mortalia unum reservatum possit Confessario inferiori confiteri sola peccata non reservata; vel Superiori solum reservatum? 436
30. An superior, quando Confessarius inferior ab eo in casu particulari petit licentiam absolvendi a casu reservato, possit exquirere nomen personæ, aut speciem delicti? 437
31. An Superior possit Confessarios inferiores obligare ad imponendas determinatas pro casibus reservatis pœnitentias? 437
32. Utrum in articulo mortis quilibet Sacerdos licite & valide absolvat a casibus reservatis? 437
33. Utrum absolutus in articulo morti pec

peccato reservato, facta reconvalescentia teneatur adire Superiorem pro absolutione. 438
34. Quid observaudum, si quis in articulo mortis absolvatur a casu comprehenso in Bulla Cœnæ. 439
35. An hoc juramentum tantum exigendum sit, si crimen sit publicum, seu jam deductum ad forum contentiosum. 440
36. Quænam sint causæ excusantes ab imponendo hoc onere se sistendi Papæ cessante periculo mortis vel alio impedimento? 440
37. Utrum ille, qui non potest adire Papam, aut Episcopum personaliter, nec teneatur illum adire per Procuratorem, vel per litteras, sic ut a quolibet Confessario instar eorum, qui constituti sunt in articulo mortis, absolvi possit. 441
38. Qualis sit forma absolutionis a casu reservato? 441
39. An quis in articulo mortis possit absolvi ab excommunicato, vel hæretico. 441
40. Quænam requirantur ad incurrendum casum reservatum. 442
41. An ad incurrendum casum reservatum requiratur actus consummatus. 442

§. XXIII.

1. Quinam Casus sint reservati in Diœcesi Augustana. 443
2. Quid in Diœcesi Augustana intelligatur per *homicidium voluntarium*. 443
3. Unde probetur, quod homicidæ termino comprehendatur, qui procuravit abortum. 444
4. Quid in Diœcesi Augustana intelligatur per *hæresin* reservatam Episcopo. 445
5. Quales sint Excommunicationes Papæ reservatæ, aut non reservatæ. 446
6. Quales summarie notandæ sint Excommunicationes non reservatæ Sedi Apostolicæ. 446
7. Quænam sunt illæ Excommunicationes Pontifici non reservatæ, quæ saltem merentur populo promulgari, vel præsumuntur esse notæ Clericis. 446
8. Quid intelligatur per incæstum cum Moniali professa. 446
9. Quid significet concubitus cum consanguinea, vel affine in primo & secundo gradu? & num hic casus sit distinctus a priore? 447
10. Quid in casibus reservatis Augustanis intelligatur per veneficia, incantationes magicas, maleficia, & artes magicas. 447
11. Quid in casibus reservatis Augustanis intelligatur per abusum Eucharistiæ & Reliquiarum ad artes magicas. 447
12. Utrum etiam abusus *Sacræ Scripturæ ad Exercitium Magiæ* sit casus reservatus pro Clericis in Diœcesi Augustana. 448
13. An fractio Sigilli sit casus reservatus in Diœcesi Augustana, quando nullus hominum advertit, in verbis aut factis intervenire usum notitiæ Sacramentalis? 448
14. An pro Clericis Diœcesis Augustanæ reservati sint etiam casus reservati Laicorum. 449
15. An etiam Religiosi jurisdictioni Ordinarii subditi ligentur reservatione horum casuum. 449
16. Quales sint casus reservati Regularium? 449
17. Utrum Superiores Regularium non habeant potestatem, ullum alium casum sibi reservandi præter adductos undecim? 450
18. Utrum Regulares tempore Jubilæi possint absolvi a casibus suo Superiori reservatis a quocunque Confessario per Ordinarium approbato? 451

§. XXIV.

De obligatione denuntiandi confessarios solicitantes in confessionali ad turpia.

1. Quæ circa hanc rem prodierint Decreta Apostolica? 451
2. Quomodo sonet Bulla Gregorti XV. 452
3. Et quomodo sonet Bulla Benedicti XIV. 455
4. An hæ Bullæ obligent in toto orbe, ac præsertim in Germania? 455
5. Quid intelligatur per peccata *inhonesta* & *turpia*, ad quæ fit solicitatio? 456
6. An sub isto termino: *inhonesta* & *turpia* intelligantur etiam colloquia obscœna? 457
7. An solicitans ad actus inductivos solum ad delectationem obscœnam morosam

ſam comprehendatur in Bulla? 457
8. Quales caſus pertineant ad ſolicitationem *immediate ante Confeſſionem*? 457
9. Quales ſit caſus pertinentes ad ſolicitationem *in confeſſione*? vel *in confeſſionali*? 458
10. Quales caſus pertineant ad ſolicitationem *poſt confeſſionem*? 458
11. Quinam teneantur denuntiare? 458
12. Quomodo ſit facienda denuntiatio? 458
13. Quis ſit uſus, finis & fructus ejuſmodi denuntiationis? 459
14. Cur ſit facienda denuntiatio, ſi denuntiatus ſit Regularis? 459
15. An Confeſſarius ſit denuntiandus, ſi aut dubia ſit ſolicitatio, aut dubia extenſio Bullæ ad caſum? 459
16. An perſona pœnitens teneatur Confeſſarium denuntiare, ſi ipſamet ſolicitationi conſenſerit? & quomodo? 460
17. Quid agendum, ſi Ordinarius loci nollet acceptare hanc conſtitutionem, nec facta denùntiatione ſe illi conformare? 461
18. An perſona ſolicitata teneatur denuntiare Confeſſarium ſolicitantem, ſi ab eo acceperit plura munera, ac etiamnum ſperet habere abſque malo fine ſive titulo eleemoſynæ? 461
19. An pœnitens teneatur denuntiare Confeſſarium, ſi credat, eum jam eſſe emendatum? & num prius debeat uti correctione fraterna? 461
20. An crimen ſolicitationis faciat ſuſpectum de hæreſi? 462
21. Quænam cauſæ perſonam ſolicitatam, aut ſolicitationis conſciam excuſent, vel non excuſent a denuntiatione? 462
22. An ſolicitantes poſſint aliquando degradari, & judici Laico tradi? 463

§. XXV.

De abſolutione complicis in peccato turpi & inhoneſto.

1. Qualia in hac re emanaverint Decreta? 463
2. Quomodo ſonet ipſa conſtitutio Benedicti XIV. cum ejus declaratione? 464
3. Quid intelligatur per peccatum turpe & inhoneſtum? 469
4. An Conſtitutio Benedicti XIV. jam ab anno 1741. invalidaverit omnes confeſſiones factas complici, etiam in Diœceſibus, ubi hactenus promulgata non eſt? 469. 470
5. An Eccleſia ſuppleverit juriſdictionem pro confeſſariis ignorantibus Conſtitutionem Pontificiam? 470
6. An invalida vel ſaltem illicita ſit confeſſio complici facta? 470
7. Utrum in articulo mortis pœnitens complici confiteri valide poſſit, ſi non poſſit advocari alius Sacerdos ſine periculo, aliis de ſeipſo ingerendi malam ſuſpicionem? 473
8. An valida ſit confeſſio & abſolutio in articulo mortis, ſi perſona moribunda poſſit quidem alteri confeſſario confiteri, attamen, cum ſit hujus Decreti ignara, audiatur, & abſolvatur a complice? 473
9. Quid agendum, ſi in articulo mortis vocetur quidem Sacerdos ſimplex ad audiendam moribundæ confeſſionem, ille tamen ſe excuſet, quod non habeat excipiendi confeſſiones & abſolvendi poteſtatem, quamdiu haberi poteſt alius Sacerdos approbatus; & re vera in vicina ſit Sacerdos, quem moribunda ſcit eſſe ſuum complicem? 473

§. XXVI.

Directiones Practicæ Confeſſariorum ex variis Authoribus collectæ.

1. Formula bonæ intentionis & Orationis a Confeſſario excipiendis Confeſſionibus præmittenda. 474
2. Quid obſervandum a Confeſſario in principio excipiendæ Confeſſionis? 475
3. Aut ſub ipſa confeſſione? 475
4. Et quoad impoſitionem pœnitentiæ? 478
5. Quales perſonis diverſorum ſtatuum poſſint imponi pœnitentiæ? 479
6. Quid obſervare debeat Confeſſarius puerorum? 480
7. Et Adoleſcentum ac juvenum? 482
8. Et Ruſticorum ac rudium? 483
9. Hominis ſcandaloſi. 484
10. Conſuetudinarii ac recidivi? 484
11. Relabentis, frequenter in pollutiones? 487
12. Conſtituti in occaſione proxima peccandi? 488
13. Hominis pudibundi, puſillanimis, deſperantis de emendatione? 489

14. Differre volentis pœnitentiam in fera tempora? 490
15. Nolentis condonare inimico, indurati, desperantis? 492
16. Captivi vel condemnati ad mortem? 493
17. Ebriosi vel habentis uxorem ebriosam? 494
18. Conversi ad fidem? 494
19. Ægri vel moribundi? 495
20. Obligati ad restitutionem famæ vel bonorum? 496
21. Fatui, surdi, muti, vel loquentis linguam exteram? 496
22. Deponentis confessionem generalem, vel antehac male absoluti? 498
23. Confitentis sola dubia, venialia, vel imperfectiones? 499
24. Mulierum? 500
25. Personarum profitentium devotionem vel perfectionem? 501
26. Personarum, quibus Deus immittit varias consolationes vel desolationes internas? 504
27. Hominis variis tentationibus tentati vel tribulati? 506
28. Scrupulosi, vel meticulosi? 507
29. Deliberantis de aliqua re, præsertim de statu vitæ eligendo? 507
30. Quid ulterius notandum circa prudentiam Confessarii? 508

IN TRACTATU

De Extrema Unctione & Ordine.

De Sacramento extremæ Unctionis.

1. Quid sit Sacramentum Extremæ Unctionis? 509
2. Quæ sit materia hujus Sacramenti. 509
3. Quæ sit ejus forma. 509
4. Quis sit ejus effectus. 509
5. An etiam sanitas corporalis sit ejus effectus per se. 511
6. An per illud remittantur etiam peccata mortalia, saltem per accidens. 512
7. Qualia peccata per illud remittantur. 513
8. Quis sit illius primarius effectus. 514
9. Quis sit illius Minister. 514
10. An possit valide & licite administrari a quovis Religioso. 515
11. An antiquitus pro ejus administratione fuerint adhibiti plures presbyteri? & quando desierit ille mos. 516
12. Quodnam sit illius subjectum. 516
13. An conferendum sit præ mero senio morientibus. 516
Vel pueris, confessis quidem, sed necdum S. Communione refectis. 517
14. An sit iterandum in eodem morbo. 517
15. An sit necessarium ex præcepto divino vel Ecclesiastico. 517
16. Qualis in recipiente requiratur dispositio ad ejus fructuosam receptionem. 518
17. In quibus partibus corporis soleat conferri. 518
18. Cujus partis inunctio pertinet ad ejus essentiam. 519
19. Qualis sit forma hujus Sacramenti in latina Ecclesia. 520
20 An omnia verba istius formæ sint essentialia. 520
21. Qualis fuerit forma primis decem sæculis. 520
22. An possit conferri amentibus aut furiosis. 520. 521
23. An præmittendum sit S. Communioni. 521

De Sacramento Ordinis.

§. I.

De quatuor Ordinibus Minoribus.

1. Quid sit Sacramentum Ordinis. 522
2. Quot sint ordines. 522
3. Quid sit prima Tonsura. 522
4. Quænam requirantur ad licite recipiendam primam tonsuram. 522
5. Quænam sint Privilegia Tonsurati. 522
6. Quid significet Tonsura Clericalis. 522
7. Quid sit Ostiariatus. 523
8. Quodnam est Officium Ostiarii. 523
9. Quid sit Lectoratus. 523
10. Quodnam sit Officium Lectoris. 523
11. Quid sit Exorcistatus? 523
12. Quoduam sit Officium Exorcistæ? 523
13. Quid potissimum vitandum sit in adhibendis Exorcismis. 523
14. Quid sit Acolythatus. 523
15. Quale sit Officium Acolythi. 523
16. An quatuor minores Ordines sint Sacramentum. 523
17. Quænam prohibeantur vel præcipiantur Clericis quoad vitæ honestatem. 524
18. An gaudeant privilegio Canonis & fori, qui non deferunt habitum Clerica-

ricalem & Tonſuram. 524

19. Quandonam incurratur vel non incurratur excommunicatio ob percuſſionem vel injurioſam tractationem Clerici. 524

20. Quis poſſit abſolvere ab hac Excommunicatione. 524

§. II.

De Subdiaconatu.

1. Quid ſit Subdiaconatus. 525
2. Quodnam ſit Officium Subdiaconi. 525
3. Quænam requiruntur ad licitam receptionem Subdiaconatus. 525
4. Quid & quotuplex ſit Titulus Menſæ. 525
5. Quænam ſit obligatio Subdiaconi. 525
6. Quando incipit hæc obligatio. 525
7. An lex recitandi Breviarium etiam privatim obliget ſub gravi. 525
8. Tenenturne ad horas Canonicas etiam illi Clerici, qui habent beneficium Eccleſiaſticum, etiamſi in Sacris Ordinibus nondum conſtituti ſint? 526
9. An ad recitationem Breviarii obligentur etiam Beneficiati nondum Sacris Ordinibus initiati, ſi eorundem Beneficium non habeat annexam curam animarum? 526
10. An ad recitationem Breviarii etiam teneantur Beneficiati nondum Sacris initiati, quo tempore vacant ſtudiis. 526
11. Si Beneficiatus non recitet Breviarium, an teneatur reſtituere fructus ante ſententiam Judicis? 526
12. An Beneficiatus non recitans Breviarium loco reſtitutionis computare poſſit eleemoſynas antecedenter a ſe factas? 526
13. Si Beneficium ſit adeo tenue, ut non ſufficiat ad congruam ſuſtentationem, an Beneficiatus nihilominus teneatur ad recitationem Breviarii? 526. & 527
14. Si quis differat recitare Matutinum in tempus veſpertinum, an ſatisfaciat ſimul pro ſequenti die. 527
15. An ſatisfaceret præcepto quoad ſubſtantiam, qui in Feſto de Duplici vel de Dominica recitaret Officium de Paſchate. 527
16. Impeditus a recitando toto Breviario an teneatur ſaltem ad recitandam partem. 527
17. Ad quid obligantur Clerici fruentes penſione, vel Stipendio Eccleſiaſtico? 527
18. Si Religioſi nondum ſint in Sacris conſtituti, an nihilominus obligantur ad recitationem Breviarii privatam. 527
19. Quanta pars Breviarii ſufficit ad conſtituendum peccatum mortale, ſi omittatur. 527
20. Qualis infirmitas excuſat a recitatione Breviarii. 528
21. Si quis culpabiliter abjiceret Breviarium, aut ſe inebriaret, an ſubſequentes omiſſiones Breviarii reputarentur in peccatum. 528
22. An peccat graviter, qui abſolvit Horas Canonicas cum voluntaria diſtractione. 528
23. Qualis requiritur attentio ad recitandas Horas Canonicas. 528
24. An alterutra ex his tribus attentionibus debet eſſe actualis. 529
25. An tenetur reiterare Breviarium, qui per totum Breviarium eſt voluntarie diſtractus. 529
26. Daturne obligatio ſic recitandi Breviarium, ut recitans ſe ipſum audiat. 530
27. An in recitatione Horarum Canonicarum liceat invertere ordinem temporis. 530
28. Quandonam introductus eſt in Diœceſin Auguſtanam uſus Breviarii Romani. 530
29. Daturne obligatio, recitandi Breviarium etiam devote. 530
30. Quibus mediis devotio ſub Horis Canonicis excitari aut conſervari poterit. 530
31. Qualia ſunt præcipua bonarum intentionum genera. 531
32. Ad quas Horas obligantur Subdiaconi primo die ſuſcepti Ordinis. 531
33. An teneatur ad Horas Canonicas Beneficiatus adhuc in Minoribus conſtitutus, ſi privetur perceptione fructuum. 531
34. An etiam habentes præſtimonia, vel præſtimoniales portiones teneantur recitare Breviarium? 531
35. An peccaret mortaliter, qui interruptim per omnes Horas tantum omitteret, quantum ſufficit ad conſtituendam integram Horam. 531
36. An peccet mortaliter, qui in Sabbato Sancto omittit Veſperas. 5

37. An

37. An Matutinum & Laudes constituant unam Horam, & eorum omissio unum peccatum grave. 532
38. An teneatur ad restitutionem fructuum correspondentium, qui non recitat Horas ob infirmitatem contractam ex ebrietate. 532
39. An teneatur ad restitutionem fructuum, qui recitavit Breviarium cum voluntaria distractione. 532
40. An teneatur ad restitutionem partis fructuum, qui solum omisit exiguam partem unius Horæ. 532
41. Quantum debeat restituere Canonicus vel alius Beneficiatus, qui omisit unam vel tres Horas. 532
42. An ægrotus, si non possit recitare totum Breviarium, teneatur ad partem. 532
43. An excusetur a recitatione Breviarii, qui alioquin non potest commode vacare studiis. 532
44. An excusetur a recitatione Breviarii, si alioquin recitans impediretur a debita præparatione ad Concionem, a confessionibus pro opportunitate in magno numero pœnitentium excipiendis, a Catechesi tempore pomeridiano debite habenda, a curanda sua valetudine & dispositione virium ad habendam altero die Concionem &c. 532
45. An carens Breviario, vel cæcus, si sciat memoriter magnam Officii partem, teneatur recitare eam partem? 533
46. An teneatur recitare Breviarium cum socio, qui illud recitare nequit sine socio, 533
47. Qualis requiritur causa ad petendam vel concedendam dispensationem a recitatione Breviarii. 533
48. An Parochi habentes mane concionem, Summum Officium, tempore pomeridiano Catechesin, Vesperas in Ecclesia, vel alias publicas preces, merentur dispensari a Matutino, & Horis matutinis. 533
49. Quid agendum, si quis dubitet, an jam recitaverit aliquam Horam. 533
50. An, qua ex causa, & quomodo liceat interrumpere Horas. 533
51. An detur Obligatio, extra Chorum recitandi Officium Defunctorum in die Animarum, Litanias omnium Sanctorum cum subsequentibus precibus in tribus diebus rogationum, & Psalmos Pœnitentiales, ac Graduales, vel Officium parvum B. Virginis saltem in Quadragesima. 534
52. An detur obligatio, Matutinum & Laudes recitandi ante celebrationem Missæ. 534

§. III.

De Diaconatu.

1. Quid sit Diaconatus? 534
2. Quodnam est Officium Diaconi? 534
3. Quænam requirantur ad licite recipiendum Diaconatum? 535
4. Quid potissimum observandum aut vitandum in prædicatione verbi divini? 535

§. IV.

De Præsbyteratu.

1. Quid sit Præsbyteratus? 535
2. Quænam est materia & forma Presbyteratus? 535
3. Qualem obedientiam Episcopo in ordinationem spondeant presbyteri? 535
4. Quid & quotuplex sit Sacrificium? 536
5. Quænam requiratur materia, forma, & intentio ad validam consecrationem? 536
6. Quænam requirantur ad licite celebrandum? 536
7. Quid notandum circa fructum Sacrificii? 537
8. An liceat offerre Sacrificium Missæ pro Excommunicato, vel hæretico, saltem tolerato? 537
9. An liceat a duobus accipere stipendium Missæ, & ambobus satisfacere una Missa, cum sit valoris infiniti? 538
10. An Sacerdos in casu, quo acciperet a duobus stipendium, legendo unam Missam peccaret contra justitiam, sic ut etiam teneatur ad restitutionem? 538
11. Si quis pro stipendio accepit v. g. medium florenum, an liceat reservare partem, & procurare Missam ab alio Sacerdote pro minore stipendio? 538
12. Quale est justum stipendium Missæ? 538
13. An liceat pacisci de Missæ stipendio? 538
14. An liceat anticipato offerre Sacrificium

cium pro eo, qui primum est daturus stipendium? 539
15. An Parochi, qui habent pingues redditus, tenentur applicare pro suis parochianis singulis diebus? 539
16. An Parochi diebus Dominicis & Festis tenentur applicare pro parochianis, etiamsi tantum habeant tenues redditus, non sufficientes ad sustentationem congruam? 539
17. Estne adhuc probabilis Sententia, quod Parochi non teneantur applicare Missam parochialem pro parochianis diebus Dominicis & Festis de praecepto? 540
18. Estne hæc obligatio Parochorum applicandi pro parochianis diebus Dominicis & Festis juris divini? 542
19. An Beneficiati teneantur applicare Missam fundatam, si in litteris fundationis non exprimitur applicacionis particularis obligatio? 542
20. An in Nativitate Domini datur Obligatio applicandi omnes tres Missas pro fundatore requirente applicationem quotidianam? 543
21. An in Ecclesiis Collegiatis detur Obligatio, quotidie applicandi Missam Collegialem pro Benefactoribus? 543
22. An ad applicationem pro Parochianis in Dominicis & Festis obligentur etiam Vicarii perpetui? 543
23. An eandem obligationem contrahant Parochi Regulares, nec non Curati amovibiles? 543
24. An Regulares teneantur applicate Missam Conventualem? 543

§. V.

De Cæremonialibus Missæ.

1. In quo loco possint dici Missæ? 544
2. Quid statuit Concilium Tridentinum de Oratoriis privatis? 544
3. An Concilium Tridentinum derogavit privilegiis Regularium, celebrandi in portatili etiam extra Oratoria in quovis loco honesto? 544
4. Si alicubi reperiatur Oratorium privatum, an in eo liceat celebrare cuicunque Sacerdoti, quocunque die, & sine ulla limitatione ad personas audientes? 545
5. An liceat celebrare in Ecclesia polluta, execrata, vel interdicta? 545
6. Quandonam censetur Ecclesia polluta? 545
7. Quandonam censeatur Ecclesia execrata? 545
8. An polluto Cæmeterio etiam censeatur polluta Ecclesia? 545
9. Quandonam censeatur execratum esse Altare, sic ut in illo non liceat celebrare? 545
10. An censetur execrata vel polluta Ecclesia, si in ea excommunicatus denuntiatus celebret? 545
11 An liceat celebrare Missam coram Excommunicato? vel hæretico? 546
12. Si tempore belli Ecclesia convertatur in domum militarem, Hospitale, vel stabulum, an censetur polluta vel execrata? 546
13. Quo tempore est celebranda Missa? 546
14. Estne peccatum, celebrare ante recitatum matutinum & Laudes? 546
15. Qualis requiritur Præparatio Altaris ad licite celebrandum? 546
16. Qualia requiruntur vestimenta ad licite celebrandum? 546
17. An in casu necessitatis licet uti uno colore pro alio, aut colore mixto? 549
18. An in Ecclesiis Regularium liceat se accomodare quoad colorem illi Ecclesiæ? 546
19. An in casu necessitatis licet celebrare sine amictu, vel Manipulo, vel stola, aut cingulo? 547
20. Qualia requiruntur vasa sacra, & integumenta ad licite celebrandum? 547
21. An & qualis requiritur Minister? 547
22. Quale ad licite celebrandum requiritur jejunium? 547
23. An impedit licitam celebrationem nocturna pollutio? 547
24 Cur Ecclesia utatur aliis vestibus in Sacrificio Missæ, quam in usu vulgari? 548
25. Estne antiquus hic mos Ecclesiæ, in Sacrificio utendi aliis vestibus, quam Vulgaribus? 548
26. An vestibus Sacris conveniat aliqua significatio ex institutione Ecclesiæ? 548

§. VI.

De Rubricis Missæ.

1. Quid sunt Rubricæ Missæ? 548
2. Quis præscripsit has Rubricas? 548

3. An in Diœcesi Augustana Missale Romanum a S. Pio V. editum statim receptum fuerit. 549
4. Quomodo dividuntur Rubricæ. 549
5. An Rubricæ præceptivæ omnes ex suo genere obligant sub peccato mortali. 549
6. An illæ preces ante & post Missam, quæ vocantur *Accessus* & *Recessus*, pertinent ad Rubricas præceptivas vel directivas. 550
7. Quibus Regulis dignosci potest, an Rubricæ sint præceptivæ vel directivæ? aut quandonam pertineant ad materiam gravem, vel levem. 550
8. Quid agendum circa illas Rubricas, quarum obligatio juxta Doctores est dubia. 551
9. An Decreta S. Congregationis Rituum obligent in conscientia. 551
10. Quid agendum, si in aliqua Diœcesi, vel Ordine Religioso vigeat consuetudo contraria Rubricis. 552

§. VII.

De Censuris in genere.

1. Quid est Censura. 553
2. Quomodo dividitur Censura. 553
3. Quomodo differt Censura ab irregularitate, depositione, degradatione, cessatione a divinis. 553
4. Quid est Censura *ferendæ*, & Censura *latæ* sententiæ. 553
5. Quibus indiciis agnoscitur, an Censura sit *latæ*, an ferendæ sententiæ. 554
6. Quid est Censura *a jure*, & Censura *ab homine*. 554
7. Quale est discrimen inter Censuram *a Jure* & Censuram *ab homine*. 554
8. Qualia sunt illa bona, quorum usu privat Censura. 554
9. Habeturne fundamentum hujusmodi Censurarum in Scriptura & Traditione primorum temporum. 454
10. Quis potest ferre Censuram. 554
11. Quid requiritur ad inferendam vel incurrendam Censuram. 555
12. Qualis debeat esse prævia monitio Canonica. 555
13. An Censura in integras Communitates ferri possit? 555
14. Si causa, ob quam statuitur Excommunicatio, vel alia Censura gravis, non videatur continere malitiam sufficientem ad constituendum peccatum mortale, an valet Censura? 555
15. Quænam excusent ab incurrenda Censura? 555
16. An non etiam a Censura excuset Appellatio? 556
17. Quis possit absolvere a Censuris? 556
18. Quid sit absolutio *ad cautelam*, vel *cum reincidentia*? 556

§. VIII.

De Excommunicatione.

1. Quid est Excommunicatio. 556
2. Qualia sunt illa bona, quorum participatione Excommunicatio privat? 556
3. Quotuplex est Excommunicatio. 557
4. Quando Leges intentant Excommunicationem sine addito, estne intelligenda *major* vel *minor*. 557
5. Quænam sunt notabiliores Excommunicationes *Majores*, quæ ipso facto incurruntur, & Summo Pontifici reservantur. 557
6. Quinam Excommunicati sunt vitandi, & quinam non. 557
7. Quinam sunt effectus Excommunicationis. 557
8. An Beneficiatus per Excommunicationem privatur possessione & fructibus sui Beneficii. 558
9. Quomodo se debent gerere fideles erga Excommunicatos. 558
10. Quales causæ excusent, ut liceat communicare cum excommunicato in rebus profanis. 558
11. Qualis culpa aut pœna incurritur, si quis sine legitima causa excusante communicet cum excommunicato. 559
12. Quid est Excommunicatio *Minor*. 559
13. Ob quam causam incurritur Excommunicatio Minor. 559

§. IX.

De Suspensione & Interdicto.

1. Quid est Suspensio. 559
2. Estne omnis Suspensio Censura, seu pœna medicinalis. 559
3. Quotuplex est Suspensio. 559
4. Quando a jure vel per sententiam infligitur pœna suspensionis indeterminate, estne intelligenda totalis vel partialis. 559

5. Qui-

5. Quinam possunt aut solent comprehendi in suspensione? 560
6. Potestne incurri suspensio etiamsi sine culpa propria? 560
7. Quinam sunt effectus Suspensionis? 560
8. Quæ licent vel non licent in Suspensione partiali? 560
9. An Suspensus possit recipere Sacramenta? 560
10. An liceat audire Missam Suspensi ab Ordine, vel recipere Sacramenta a Suspenso ab eorundem administratione? 560
11. Quid est Interdictum? 560
12. Quotuplex est Interdictum? 560
13. Quid est Interdictum *Locale*? 560
14. Quid est Interdictum *personale* & *mixtum*? 561
15. Quorumnam Sacramentorum usu privat Interdictum? 561
16. Quorumnam divinorum Officiorum celebratione privat Interdictum? 561
17. An Interdictis neganda sit omnis Sepultura sacra? 561
18. Qualis requiritur causa ad ferendum Interdictum? 561
19. Quænam loca vel personæ involvantur Interdicto generali? 561

§. X.

De Irregularitate.

1. Quid est Irregularitas? 562
2. Quotuplex est Irregularitas? 562
3. Quot dantur Irregularitates *ex defectu*? 562
4. Quot dantur Irregularitates *ex delicto*? 562
5. Quinam sunt Irregulares *ex defectu animi*? 562
6. Quinam sunt Irregulares *ex defectu corporis*? 562
7. Quinam *ex defectu natalium*? 562
8. Quinam *ex defectu Libertatis*? 563
9. Quinam *ex defectu Sacramenti*? 563
10. Quinam *ex defectu Lenitatis*? 563
11. An hanc irregularitatem etiam incurrunt Prælati, si occasione criminis capitalis in sua jurisdictione commissi injungant judicibus, ut veritatem inquirant, & justitiæ debitum exequantur; & exinde procedatur ad pœnam sanguinis? 563
12. An incurrant irregularitatem Clerici, qui de injuriis, damnisque sibi illatis contra malefactores deferunt querelas ad judicem, & exposcunt Satisfactionem, si Judex justitia exigente illis inferat mortem? 563
13. Estne irregularis Princeps, qui condit legem de irrogando certorum criminum reis supplicio mortis? 564
14. An irregularitatem incurrant Sacerdotes Castrenses, adhortantes ad strenue pugnandum? Confessarii denegantes Magistratui absolutionem nolenti punire secundum Leges continentes pœnam mortis? Aut Confessarii denegantes reo absolutionem, nolenti fateri crimen Capitale Judici legitime interroganti? 564
15. An fiat irregularis Clericus, qui Author est, ut capiatur maleficus, etiamsi capiens illum occidat? 564
16. Quomodo incurratur irregularitas ex reiteratione baptismi? 564
17. Quomodo incurritur irregularitas ex indebita susceptione vel usu Ordinis? 565
18. Unde probatur suspensos, si tempore suspensionis celebrent divina, fieri irregulares? 565
19. Quid requiritur ad incurrendam irregularitatem, si quis tempore interdicti vel excommunicationis celebret? 565
20. An ignorantia Suspensionis incursæ, vel irregularitatis incurrendæ excuset ab hac Censura? 565
21. Quinam incurrant irregularitatem ex homicidio illicito, vel mutilatione? 566
22. Unde probatur irregularitas ex homicidio injusto? 566
23. An incurratur irregularitas ex homicidio fortuito in dantibus operam rei illicitæ? 566
24. An incurratur irregularitas ex homicidio occasionato præcise per negligentiam? 566
25. Unde probatur irregularitas ex occisione injusti aggressoris, non servato moderamine inculpatæ tutelæ? 566
26. Unde probatur irregularitas ex procuratione abortus? 566
27. Quid Tridentinum circa homicidium casuale aut defensorium statuit? 566
28. Quinam incurrant irregularitatem ex infamia? 567
29. Quid est infamia *facti*? 567
30. Quid est infamia *juris*? 567
31. Quinam incurrant irregularitatem ex infamia facti? 567
32. Estne hæc irregularitas perpetua? 567
33. Quinam incurrunt irregularitatem ex infamia juris? 567
34. Quid requiratur ad incurrendam hanc irregularitatem ex infamia juris? 567

35 Quis

35. Quis possit in his irregularitatibus dispensare. 567

§. I.

De Sponsalibus.

1. Quid sint Sponsalia. 568
2. Qualia verba aut signa sufficiant ad exprimendam promissionem sponsalitiam. 568
3. An detur obligatio sponsalitia ex verbis aut signis dubiis. 568
4. Quam obligationem pariat promissio matrimonii futuri ficta. 569
5. Quam obligationem pariat promissio sponsalitia ex joco facta. 569
6. Ad quid obliget ficta promissio matrimonii sine reciproca repromissione alterius partis in casu, quo ficta promissio induxit puellam ad concedendum usum sui corporis. 569
7. An deflorator teneatur ducere virginem, quam corrupit absque ulla promissione matrimonii. 570
8. An valent sponsalia gravi metu injuste extorta. 570
9. An & quomodo valeant sponsalia sub conditione. 571
10. An & quomodo valeant sponsalia inita *sub modo?* vel *ad diem*. 571
11. An hic modus loquendi: *Nullam ducam, nisi te*, habeant vim sponsalium. 571
12. Quid sit *Arrha* apposita sponsalibus? & quæ ejus obligatio. 572
13. Quid sit sponsalitia largitas? & quæ ejus obligationes. 572
14. An & quomodo sponsalibus possit adjici pœna. 572
15. An sponsalia clandestina, sine testibus & Parocho contracta, sint valida. 573
16. An sponsalia personæ Catholicæ cum hæretica sint licita in locis, ubi hæretici sunt permixti cum Catholicis. 573
17. An sponsalia personæ Catholicæ cum hæretica sint valida. 554
18. An sponsalia possint contrahi per proxenetam, procuratorem vel per litteras? Et quid in ejusmodi contractu observandum. 574
19. An valeant sponsalia contracta a patre vel matre nomine filii aut filiæ præsentis ac tacentis? vel a tutore? 574
20. An valida & licita sint sponsalia inita sine consensu parentum. 575
21. An sponsalia necessario prærequirantur ad matrimonium. 576
22. An sponsalia contrahi debeant coram Parocho, & testibus. 576
23. Qualem obligationem sponsus & sponsa contrahant per sponsalia. 576
24. An persona desponsata, si contumaciter renuat implere promissa, possit compelli per excommunicationem ad contrahendum matrimonium. 577
25. Quid sit Impedimentum publicæ honestatis? Et quomodo oriatur ex sponsalibus. 577
26. Quibus modis dissolvantur sponsalia. 577
27. An mutuo consensu dissolvi possint sponsalia etiam jurata. 578
28. An mutuo consensu possint dissolvi sponsalia confirmata per subsecutam copulam. 578
29. An peccent mortaliter, & teneantur ad restitutionem, qui a comparte per minas extorquent consensum mutuum ad dissolutionem sponsalium. 578
30. An persona desponsata teneatur petere dispensationem, si per copulam carnalem cum consanguinea persona compartis in secundo gradu contraxerit impedimentum affinitatis. 578
31. An sponso liceat post contracta sponsalia suscipere sacros ordines. 578
32. An personæ desponsatæ liceat ingredi Religionem, & emittere professionem Religiosam invita comparte. 579
33. Quomodo dissolvantur sponsalia superveniente impedimento dirimente. 579
34. Quænam sint justæ causæ resiliendi a sponsalibus. 579
35. An persona desponsata habeat jus resiliendi, si post positionem & cognitionem ejusmodi causæ adhuc admittat copulam carnalem. 579
36. Qualis dolus in contractu sponsalitio commissus præbeat jus resiliendi a sponsalibus. 579
37. An contrahens sponsalia teneatur comparti manifestare suum occultum defectum, quo cognito posset merito absterreri a contrahendis sponsalibus. 579
38. An discessus sponsi vel sponsæ in terras remotas sine spe brevis reditus sit causa sufficiens resiliendi a sponsalibus, etiam juratis. 580
39. An solvantur sponsalia per ingressum unius in Novitiatum Ordinis Religiosi. 581
40. An fornicatio compartis sponsalibus superveniens, vel noviter retecta præbeat

beat causam resiliendi a sponsalibus. 581
41. An habeatur jus resiliendi, si post sponsalia utraque pars commisit fornicationem. 581
42. An tactus impudici vel oscula præbeant justam causam resiliendi a sponsalibus, si a sponso vel sponsa exerceantur cum persona tertia. 582
43. An quælibet mutatio notabilis superveniens sponso vel sponsæ præbeat jus resiliendi a sponsalibus. 582
44. An liceat resilire a sponsalibus alterutri parti, quæ post contracta sponsalia fit notabiliter ditior. 582
45. An sponsi, si velint mutuo consensu dissolvere sponsalia, indigeant authoritate Judicis. 582
46. Qualis requiratur certitudo de existentia causæ sufficientis ad resiliendum a sponsalibus. 583
47. Quomodo dissolvantur sponsalia per lapsum temporis præfixi pro finienda obligatione. 583
48. Quomodo dissolvantur sponsalia contracta inter impuberes adepta pubertate. 584

§. II.

De Matrimonio in genere.

1. Quid sit matrimonium. 585
2. Quotuplex sit matrimonium. 585
3. An matrimonium sit Sacramentum. 585
4. Quænam sit materia hujus Sacramenti. 585
5. Quænam sit forma hujus Sacramenti. 585
6. Quisnam sit Minister hujus Sacramenti. 585
7. An a fidelibus possit celebrari validum matrimonium in ratione contractus, quin celebretur in ratione Sacramenti. 587
8. An valeat matrimonium sub modo servandæ perpetuæ castitatis. 587
9. An valeat matrimonium a parentibus loco liberorum præsentium & tacentium contractum. 588
10. An requiratur consensus parentum ad valorem matrimonii. 588
11. An parentes graviter peccent, si absque justa causa per suum dissensum matrimonia liberorum impediant; vel nimis diu differant. 588
12. An Princeps vel Magistratus Civilis possit irritare matrimonia liberorum sine consensu parentum, vel matrimonia Nobilium cum plebeis inita. 589
13. An matrimonium ab infidelibus, vel Judæis contractum dissolvatur per unius conversionem ad catholicam fidem. 589
14. An idem dicendum de matrimoniis hæreticorum, vel schismaticorum, qui contrahunt matrimonium dissolubile. 590
15. An valeat matrimonium contractum per Procuratorem. 590
16. Qualis requiratur consensus ad validum matrimonium. 590
17. Ad quid obligetur, qui ficte contraxit matrimonium. 591
18. Quales possint esse causæ recusandi consensum etiam post sententiam Judicis in eo, qui ficte contraxit matrimonium ratum. 591
19. An *ficte*, vel *invalide* ex metu contrahens sufficienter cessante fictione aut metu ponat consensum, altera parte nec monita nec renovante consensum. 591
20. Utrum consensus novus in supplente defectum prioris consensus debeat signo externo exprimi. 592
21. An matrimonium ratum sit dissolubile authoritate Ecclesiæ. 592
22. Ex quibus causis possit dissolvi matrimonium ratum. 592

§. III.

De Impedimentis impedientibus matrimonii.

1. Quid sit impedimentum impediens. 594
2. Quot nunc post Concilium Tridentinum dantur impedimenta impedientia. 594
3. Quomodo impediatur contractus matrimonialis per *sacratum tempus*. 594
4. Quomodo impediatur contractus matrimonialis per *Ecclesiæ vetitum*? Et quid sit hoc *vetitum*. 595
5. Quomodo per *sponsalia* impediatur contractus matrimonii. 595
6. An sponsalia priora solvantur per posteriora, si sponsalia posteriora sint jurata. 595

7. An priora sponsalia solvantur posterioribus, si secundis sponsalibus accessit copula carnalis, vel impraegnatio. 596
8. An priora sponsalia solvantur posterioribus, si posterior sponsa fuit impraegnata, & damnum illi aliter resarciri nequeat, nisi per matrimonium? Et si fuerit ignara priorum sponsalium. 596
9. An in posito casu impraegnans secundam sponsam teneatur eam ducere, si prior sponsa ultro cedat jure suo? vel si moriatur? aut ingrediatur Religionem. 596
10. An sponsalia dissoluta per matrimonium cum alia persona initum dissolvantur absolute, vel tantum suspendantur usque ad obitum conjugis alterius. 596. 597
11. Quaenam *vota* impediant matrimonium? Et quomodo. 597
12. Quid juris, si quis impeditus voto perpetuae castitatis nihilominus contraxerit matrimonium. 597
13. Quid agendum, si quis ligatus voto non nubendi, vel suscipiendi sacros ordines, vel ingrediendi Religionem contraxit matrimonium. 598
14. An post contracta sponsalia emittens votum ingrediendi Religionem teneatur contrahere matrimonium, & dein primo bimestri nondum consummato matrimonio ingredi Religionem. 599

§. IV.

De Impedimentis dirimentibus.

1. Quid sit impedimentum dirimens. 599
2. Quot sit impedimenta dirimentia. 599

De Impedimento erroris.

3. Quid sit *error*. 599
4. Quotuplex est error. 599
5. An error *circa personam* semper dirimat motrimonium. 599
6. An error *circa qualitatem* accidentalem personae, v. g. nobilitatem, divitias, probitatem &c. aliquando dirimat matrimonium. 600
7. Quid agendum, si consideratis omnibus circumstantiis dubium sit, utrum intentio contrahentis fuerit alligata ejusmodi qualitati. 600
8. An valeat matrimonium, si contrahens existimet, se laborare occulto impedimento dirimente, v. g. consanguinitatis, quod tamen re ipsa non subest. 601

De Impedimento conditionis.

9. Quid sit hoc loco *conditio*. 601
10 Utrum inter Christianos reperiantur *servi stricte dicti*, seu *mancipia proprie accepta*. 601
11. Quale sit discrimen inter servum seu *mancipium proprie dictum*, & inter servum *adscriptum*, seu *originarium*. 601
12. Qualia matrimonia dirimantur vel non dirimantur per impedimentum conditionis servilis. 602
13. An conditio servilis ignorata ab altero contrahente jure naturae dirimat matrimonium. 602

De Impedimento voti.

14. Quale *votum* dirimat matrimonium. 602
15. An votum solenne castitatis dirimat matrimonium contrahendum in eo, qui sacros ordines suscepit coactus per metum, vel absolute invitus. 603
16. An votum solenne castitatis dirimat matrimonium contrahendum in eo, qui suscepit sacros ordines in pueritia? vel cum ignorantia de annexo voto castitatis. 603

De Impedimento Cognationis ex consanguinitate.

17. Quid, & quotuplex sit *cognatio*. 603
18. Ad quotum gradum se extendit impedimentum consanguinitatis. 603
19. Quomodo sunt computandi gradus consanguinitatis. 603
20. Quomodo computantur gradus consanguinitatis de Jure Civili. 605
21. Utrum etiam in linea recta consanguinitas tantum dirimat matrimonium usque ad quartum gradum. 605
22. An consanguinitas in primo, secundo, vel tertio gradu lineae rectae dirimat jure naturali matrimonium. 605
23. Ad quotum gradum se extendat impedimentum consanguinitatis jure naturali in linea transversa. 605

24. An, & quam pœnam incurrant, qui ſcienter attentant matrimonium contrahere in gradu conſanguinitatis prohibito? 605

De Impedimento cognationis ſpiritualis?

25. Inter quas perſonas contrahatur impedimentum *cognationis ſpiritualis?* 606
26. An maritus, vel mater, ſi propriam prolem baptizet, vel levet, contrahant cognationem ſpiritualem cum ſua uxore, vel cum patre infantis? 606
27. An hoc impedimentum oriatur etiam ex baptiſmo non ſolenni, ſi laicus vel Clericus in neceſſitate privatim baptizet? 607
28. An etiam incurrat hoc impedimentum levans infantem in baptiſmo non ſolenni? 607

De Impedimento cognationis legalis per Adoptionem.

29. Quid & quotuplex ſit *adoptio?* 607
30. Quid requiratur ad hoc, ut quis habeat poteſtatem adoptandi? 608
31. Inter quas perſonas contrahitur impedimentum cognationis legalis? 608
32. An iſtud impedimentum contrahatur ſolum ex adoptione *perfecta*, vel etiam ex adoptione *imperfecta?* 608
33. Ad quantum gradum ſe extendat hoc impedimentum? Et quamdiu? 608

De Impedimento criminis.

34. Quali *crimine* incurratur hoc impedimentum? 609
35. Quid requiratur ad hoc, ut per adulterium conjunctum cum promiſſione futuri matrimonii incurratur hoc impedimentum? 609
36. Quid requiratur ad hoc, ut conjugicidium inducat hoc impedimentum? 609
37. An hoc impedimentum incurratur ab ignorantibus annexionem impedimenti? 610
38. Quis poſſit diſpenſare circa impedimentum criminis? 611

De diſparitate cultus.

39. In quo conſiſtat *cultus diſparitas?* 611
40. An matrimonium a fideli cum infideli contractum ſit invalidum? Et num idem dicendum de contracto a Catholico cum hæretico? 611
41. An etiam matrimonium Ethnici cum Ethnico contractum ſit invalidum? 611
42. Quid juris, ſi unus infidelium, v. g. Judæus vel Turca, convertitur ad fidem Catholicam, altera parte remanente in infidelitate? 612
43. Quid agendum, ſi infidelis ad fidem converſus habuerit prius plures uxores? 612
44. Quid agendum, ſi unus conjugum Catholicorum apoſtatet a fide? 612
45. An duo conjuges infideles, ſi ambo convertantur ad fidem Catholicam, poſſint vel debeant coram Parocho renovare matrimonium? 612

De Impedimento vis ac metus.

46. Quid ſit *vis*, ac *metus?* 613
47. Quotuplex ſit metus? 613
48. An matrimonium metu injuſto directe ad illud extorquendum incuſſo ſit etiam in foro interno invalidum? etiam juratum? 613. 614
49. An etiam invalidum ſit matrimonium metu injuſto indirecte ad illud extorquendum incuſſo? 614
50. An matrimonium metu injuſto directe extortum ſit jure naturali, vel tantum Eccleſiaſtico invalidum? 614
51. Quibus modis poſſit revalidari matrimonium ex metu gravi injuſto contractum? 614

De Impedimento Ordinis.

52. Quinam *Ordines* dirimant matrimonium? 615
53. An ordo ſacer dirimat matrimonium, etiam jam contractum, ſi præciſe ratum fuerit? 615
54. An ſacri Ordines dirimant matrimonium etiam in Eccleſia Græca? 615
55. An etiam contrahant hoc impedimentum infans aut puer, ſi ſuſcipiant ſacros Ordines? 615
56. An hoc impedimentum incurrant etiam

iam illi, qui fuerunt ordinati per vim, aut metum gravem injuste incussum? 615

De Impedimento Ligaminis.

57. Quid sit impedimentum *Ligaminis*? 616
58. An Polygamia, aut Polyviria sit jure naturali prohibita. 616
59. Qualis debeat haberi certitudo de morte prioris conjugis ad hoc, ut licite & valide possit contrahi secundum matrimonium. 617
60. Quid agendum, quando contracto secundo matrimonio supervenit dubium de morte prioris conjugis? Aut quando supervenit certa notitia de vita prioris conjugis. 617
61. Quid agendum, si matrimonium contractum fuerit mala fide, hoc est, stante notitia, vel dubio de vita prioris conjugis. 618

De impedimento publicæ honestatis.

62. Quid sit impedimentum *publicæ honestatis*. 618
63. Ad quotum gradum se extendit hoc impedimentum. 618
64. An hoc impedimentum oriatur etiam ex sponsalibus invalidis. 618
65. An hoc impedimentum oriatur etiam ex sponsalibus conditionatis. 618. 619
66. An hoc impedimentum etiam oriatur ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis. 619

De Impedimento affinitatis.

67. Quid sit *affinitas*. 619
68. Ad quotum gradum se extendit impedimentum affinitatis. 619
69. An etiam *affinitas pariat affinitatem*, ita ut consanguinei copulatæ fiant affines cum consanguineis copulati? ac vicissim. 619
70. An affinitas pariat affinitatem saltem in hoc sensu, quod consanguinei copulatæ, si hæc moriatur, & ille copulatus ducat novam uxorem, fiant affines huic noviter copulatæ? aut vicissim. 620
71. Quomodo sint computandi gradus affinitatis. 620
72. An affinitas in primo gradu lineæ rectæ orta ex copula conjugali jure naturali impediat matrimonium. 622

De Impedimento Clandestineitatis.

73. In quo consistat impedimentum *Clandestineitatis*. 623
74. An censeatur matrimonium clandestine contractum, quod fuit contractum sine præviis denuntiationibus? vel clam in privatis ædibus. 623
75. Quænam requiruntur conditiones ex parte Parochi, ut valide assistat matrimonio. 623
76. Quænam conditiones requirantur ex parte testium, ut valide celebretur matrimonium. 624
77. Quinam veniant nomine Parochi? præsertim vagorum. 624
78. Quis sit proprius Parochus militum. 625
79. An etiam Diaconus, vel alius Sacerdos possit loco Parochi assistere matrimonio ex illius licentia? Etiam præsumpta tantum. 625
80. An pro testibus ad celebrandum matrimonium adhiberi possint etiam fœminæ, servi, pauperes, infames, criminosi, excommunicati, parentes, consanguinei, affines, perjuri &c. 626
81. An matrimonium clandestinum sit invalidum etiam in locis, ubi Tridentinum non fuit promulgatum. 626
82. An valeat matrimonium, si sponsus catholicus & sponsa catholica se in terras conferant, ubi Tridentinum non fuit promulgatum, aut si per tales terras transeant, ibique clandestine contrahant. 627
83. An valeat matrimonium clandestine contractum ab incolis loci, ubi Concilium Tridentinum fuit quidem promulgatum, attamen usu contrario abrogatum. 628
84. An valeat matrimonium clandestinum a persona Catholica contractum in loco, ubi Tridentinum quidem fuit promulgatum, sed ubi ejus observantia sine periculo gravis damni est impossibilis, v. g. si locus careat Parocho, & difficilis est accessus ad alium. 629
85. Quid agendum, si contrahentes Catholici jubeantur contrahere coram Judice acatholico, vel Turcico, vel co-

ram Præcone hæretico? 629
86. An matrimonium clandestine atque invalide contractum habeat saltem vim sponsalium? 630
87. Quænam sint pœnæ contrahentium clandestine? vel matrimonio clandestino assistentium? 630
88. Quidnam intelligatur per denuntiationes matrimonio præmittendas? 630
89. Quomodo faciendæ sunt hæ denuntiationes? 630
90. An denuntiationes aliquando fieri possint primum post contractum matrimonium? 631
91. An peccet Parochus, si omittat unam vel alteram ex tribus denuntiationibus? 631
92. An peccet Parochus, si tres denuntiationes faciat tribus diebus non festivis? aut non interpolatis? 631
93. An peccet Parochus, si tres denuntiationes non faciat in Ecclesia inter Missarum solennia, sed in alio conventu frequentis populi, v. g. post vesperas? vel in Processione? 632
94. An denuntiationes fieri debeant in utriusque contrahentis parochia? 632
95. An denuntiationes etiam fieri debeant in parochia originis? vel in parochia, ubi contrahens tempore proximo transegit magnam vitæ partem? 632
96. An denuntiationes etiam præmittendæ sint ante nuptias vagorum? 633
97. Quis possit dispensare circa denuntiationes? 633
98. Quales requiruntur & sufficiunt causæ ad licitam dispensationem circa denuntiationes? 633
99. Quænam sint pœnæ omittentium denuntiationes? 634
100. An Episcopi faciles esse debeant ad dispensandum circa denuntiationes? præsertim in ordine ad occulta matrimonia conscientiæ? 635

De Impedimento Impotentiæ.

101. Quid sit *impotentia*? 635
102. Quotuplex sit impotentia? 635
103. Qualis impotentia dirimat matrimonium? 635
104. Quid agendum, si fuerit dubium, an impotentia sit perpetua? 636
105. Quid agendum, si jam evanuerit omnis spes, per medicinam vel ætatis profectam obtinendi potentiam ad complendam copulam? 636
106. Quomodo possit vel debeat impotentia in ordine ad dissolutionem matrimonii probari? 636
107. An mulier ob arctitudinem impotens teneatur pati sectionem, vel aliud remedium conjunctum cum periculo mortis? 637
108. An matrimonium ratum dissolvatur per impotentiam supervenientem? 637
109. An matrimonium valide contrahere possint castrati tantum uno testiculo? 638
110. An matrimonium valide contrahant castrati utroque testiculo? 638
111. An impotentia orta ex maleficio dirimat matrimonium? 638
112. An Hermaphroditi, hoc est, habentes duplicem sexum valide ac licite possint contrahere matrimonium? 638
113. An valide & licite contrahant matrimonium valde senes? 639
114. An valide & licite contrahant matrimonium steriles? 639
115. An Hernia, seu ruptura, sit impedimentum matrimonii? 639
116. Quid liceat conjugibus superveniente certo impedimento impotentiæ post contractum matrimonium quoad usum matrimonii? 640

De Impedimento Raptus.

117. Quid sit *Raptus*? 640
118. Unde probetur hoc impedimentum? 640
119. Quænam sint pœnæ statutæ in Raptores? 640
120. Quænam requiruntur ad incurrendas has pœnas? 641
121. An hoc impedimentum etiam incurratur, si fœmina potens rapiat virum? 641

§. V.

§. V.

De Divortio, & secundis Nuptiis,
De Divortio.

1. Quid sit *divortium*? 641
2. Quotuplex sit divortium? 641
3. An matrimonium consummatum quoad vinculum possit dissolvi causa adulterii, vel hæresis? 642
4. An matrimonium ratum sit dissolubile quoad vinculum? 642
5. Quænam causa sufficit ad faciendum divortium quoad thorum? 642
6. Quænam requirantur conditiones ad hoc, ut ratione adulterii liceat instituere divortium? 642
7. An etiam bestialitas a viro commissa præbeat uxori causam instituendi divortium? 642
8. An etiam Sodomia, præsertim si violenter aut fraudulenter cum ipsa uxore committatur, sit sufficiens causa divortii? 642
9. An etiam pollutiones, vel alii tactus lascivi ad pollutionem proxime disponentes sint causa divortii, v. g. si maritus sub prætextu exercendæ copulæ retrahat suum membrum, sicque seminet extra vas uxoris? 643
10. An tactus lascivi cum aliis personis exerciti præbeant causam divortii? 643
11. An marito & uxori competat reciproce jus æquale in ordine ad instituendum divortium? 643
12. An ad instituendum divortium ratione adulterii requiratur prius prævia delinquentis monitio? 644
13. An jus ad instituendum divortium extinguatur lapsu temporis, v. g. quinquennii, vel septennii? 644
14. An pars innocens teneatur aliquando instituere divortium? 644
15. An pars innocens teneatur nocenti reconciliari & condonare delictum, si pœniteat? 645
16. An pars innocens, si facto cum adultera divortio etiam ipsa commisit adulterium, teneatur recipere dimissam? 646
17. An pars adultera non obstante, quod intercesserit divortium perpetuum, teneatur redire ad conjugem innocentem, quandocumque reditum petierit? 646
18. An facto divortio parti innocenti aut dimissæ liberum sit emittere votum castitatis simplex, vel solenne ingrediendi religionem? 646
19. An maritus conjugi ob adulterium dimissæ teneatur præstare alimenta? 647
20. An pars innocens possit propria authoritate instituere divortium? 647
21. An pars adultera licite possit petere debitum, præsertim si pars innocens illi objiciat probationes semiplenas? 648
22. Quænam sint aliæ causæ instituendi divortium? 648
23. An lapsus in hæresin sit universim causa sufficiens ad divortium, etiam ubi hæretici sunt tolerati, & ubi talis Apostata vult cohabitare sine contumelia creatoris? 648
24. Qualis sævitia conjugis, aut molestia cohabitationis, sufficiat ad instituendum divortium quoad cohabitationem? 649
25. Unde desumatur incorrigibilitas conjugis? 649
26. An liceat conjugi, stante tali periculo, aut sævitia, instituere propria authoritate divortium capessendo fugam? 649
27. An Parochi teneantur Judici Ecclesiæ denuntiare divortia privata authoritate facta? 649
28. An ad instituendum divortium causa sævitiæ revera requiratur quædam perpetuitas mali? 649

De Secundis Nuptiis.

29. An *secundæ Nuptiæ* debeant benedici? 650
30. Quæ sit ratio prohibendi benedictionem in secundis nuptiis? 650
31. An licite ad secundas Nuptias ante partum admittantur viduæ impraegnatæ a marito defuncto? 650

§. VI.

§. VI.

De Usu Matrimonii.

1. An licitus sit *usus matrimonii* præcise ex causa voluptatis? 659
2. An licitus sit usus matrimonii ex fine tuendæ vel restaurandæ sanitatis corporalis? 659
3. An usus matrimonii sit licitus ex solo fine incontinentiæ seu fornicationis vitandæ? 660
4. An usus matrimonii sit illicitus, quando generatio est quidem absolute possibilis, ea tamen non intenditur, saltem primario, sed sanitas, vel vitatio incontinentiæ? 660
5. An usus matrimonii semper sit licitus ex parte reddentis debitum præcise ex motivo reddendi debitum? 661
6. An impeditus a licita petitione debiti, v. g. ligatus voto, interdicto, vel incæstu, possit compartem signis aut verbis rogare, ut a se petet debitum? 662
7. An impeditus a licita petitione debiti, v. g. voto, interdicto, aut incæstu possit illud exigere in gratiam compartis, si advertat, quod ea non audeat, vel non possit petere debitum præ verecundia, aut voto &c. 662
8. An licitus esse possit usus matrimonii cum prægnantibus? 662
9. Unde probetur ex Traditione, quod usus matrimonii cum prægnantibus *per se* non sit licitus? 663
10. Unde probetur, quod usus matrimonii aliquando fiat *per accidens* licitus cum prægnantibus, quando vehementes stimuli carnis, invito libero arbitrio exorti, aliis remediis convenientibus sedari nequeunt? 663

De Modo, & aliis circumstantiis requisitis ad licitum usum conjugii.

11. An usus matrimonii reddatur illicitus tempore sacro, v. g. festo, jejunii communis &c.? 666
12. An reddens debitum debeat abstinere illo die a S. Communione? 667
13. An conjuges, si alterutra pars sit excommunicata, possint reciproce debitum petere, & exigere? 667
14. An usus matrimonii in Ecclesia sit peccatum mortale, faciatque pollui Ecclesiam, vel locum sacrum? 668
15. An usus matrimonii sit licitus, quando uxor patitur fluxum menstruum? 668
16. An usus matrimonii sit licitus post partum ante purificationem? vel ante ablactationem? 671. & 672
17. An detur obligatio reddendi debitum conjugi, quo tempore laborat amentia, vel furore? 673
18. An detur obligatio reddendi debitum conjugi laboranti lepra, lue gallica, vel alio morbo contagioso? 673
19. An detur obligatio reddendi debitum conjugi, si reddens laboret febri, dolore dentium, vel capitis &c.? 674
20. An detur obligatio reddendi debitum, si compars illud petat immoderate, ac nimis frequenter? vel recenter a prandio, vel balneo? 674
21. An sit sufficiens ratio negandi debitum, si negetur ex metu nimis multiplicandi prolem, vel incurrendi gravem penuriam? 674
22. An, & quomodo possit in usu matrimonii peccari ratione modi, vel situs? 675
23. An, & quales tactus conjugibus liceant occasione usus conjugalis? 676
24. An conjugatis liceant incitamenta varia ad libidinem, quo tempore uxores sunt gravidæ? 676
25. An licitus sit coitus conjugalis cum uxoribus gravidis? 676

DISSERTATIO I. SS. D. N. Benedicti XIV. de Matrimonio filiorum familias sine consensu parentum inito. 680

DISSERTATIO II. *Ejusdem* de valore & dissolutione matrimonii a Judæis vel Gentilibus ante conversionem initi. 683

DISERTATIO III. *Ejusdem* de abusu Libelli Repudii Conversorum a Judaismo ad fidem Catholicam. 685

SUPPLEMENTUM.

§. 1. Constitutio SS. D. N. Benedicti XIV. ne Confessarii passim exquirant nomina Complicum. 690

2. Ejus-

2. Ejusdem, ut Patroni præsentent digniorem. 696
3. Ut applicetur Missa Parochialis & Conventualis. 700
4. Parochi instituant cum parochianis Meditationes. 708
5. Convictos pœna ordinaria affici posse. 710
6. Mercimonia Missarum prohibentur. 712
7. Qui redditus sui beneficii in longum tempus vendunt, excommunicantur. 712
8. Pro tuendo valore matrimoniorum jubentur constitui Syndici. 713
9. Uti etiam pro tuendo valore professionum. 713
10. Præscribitur forma pro matrimoniis Conscientiæ. 713
11. Annullantur concessiones pro ingressu Monialium. 714
12. Episcopi, & Prælati possunt amovere Regulares a Parochiis irrequisito reciproce altero. 714
13. Rugulares, si volunt ordinari ab alio Episcopo, indigent testimonio sui Ordinarii. 714
14. Inhabilitantur perpetuo ad celebrandam Missam sollicitantes in Confessionali ad turpia, vel abutentes Missa ad Sacrilegia. 716
15. Regulatur Jus Asyli per Institutionem Pastoralem Bononiensem. 716
16. Damnantur quinque propositiones de Duello. 727
17. De revalidando matrimonio Judæi cum hæretico. 730
18. De Matrimonio Catholici coram Ministello. 731
19. De Infante patris Judæi defuncti ab avia Catholica ad Baptismum oblato. 731
20. De Asylis Constitutio Pontificia. 731
21. De Oratoriis privatis. 732
22. Propositiones Damnatæ coordinatæ. 734
23. Catalogus Excommunicationum. 785

FINIS.

R. D.

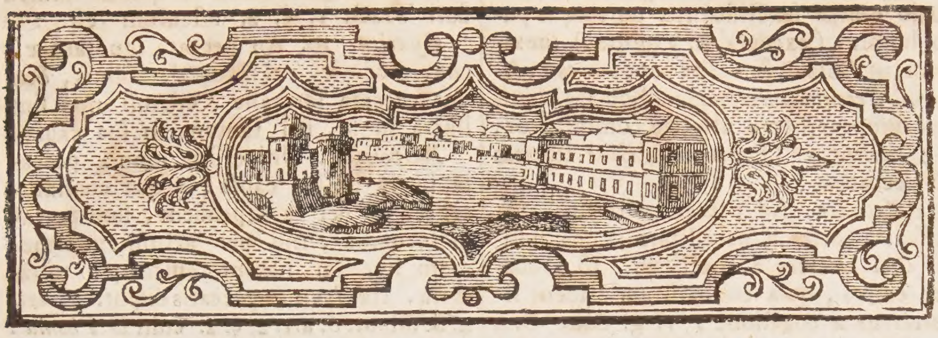

R. D. EUSEBII AMORT THEOLOGIA MORALIS PRACTICA.

TRACTATUS VIII.

De Peccatis in genere.

§. I.

De natura, & proprietatibus peccati.

QUæritur 1. Quid sit peccatum?

Respondeo. Peccatum est *dictum*, *factum*, *vel concupitum contra legem æternam Dei*. Ita S. *Thomas ex S. Augustino*. Alii definiunt peccatum, quod sit *libera transgressio legis divinæ*.

Quæritur 2. Quotuplex sit peccatum?

Respondeo. Peccatum dividitur 1. in *actuale* & *habituale* 2. in *Philosophicum* & *Theologicum*. 3. in *mortale*, & *veniale*. 4. in *originale* & *personale*.

Quæritur 3. Quid sit peccatum actuale & habituale?

Respondeo. *Peccatum actuale* est dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam, quod interveniente novo actu liberi arbitrii committitur. *Peccatum habituale* est peccatum actuale præteritum nondum retractatum & remissum.

Quæritur 4. Quid sit peccatum Philosophicum & Theologicum?

Respondeo. *Peccatum Philosophicum* vocatur, quod si daretur, committeretur *contra rectam rationem*, quin esset contra Deum. Tale peccatum quidam asseruerunt esse possibile in homine adulto rationis compote, qui Deum invincibiliter ignorat, vel de Deo actu non cogitat. *Peccatum Theologicum* est, quod est offensa Dei.

Quæritur 5. Quid sit peccatum mortale & veniale?

Respondeo. *Peccatum mortale* est, quod committitur *contra legem Dei graviter prohibentem*. Censetur autem lex graviter prohibens, quæ commissionem vel omissionem actus prohibet sub gravi indignatione divina, sub dissolutione amicitiæ divinæ, sub pœna æterna. *Peccatum veniale* est, quod committitur *contra legem Dei*, vel contra modum legis divinæ, *solum leviter prohibentem*. Censetur autem lex vel modus legis solum leviter prohibens, quando commissio vel omissio actus solum prohibetur sub pœna temporali, & sub levi indignatione divina, & sub diminutione amicitiæ divinæ.

Quæritur 6. Quid sit peccatum Originale & Personale?

Respondeo. *Peccatum originale* est privatio gratiæ sanctificantis unicuique puro homini (excepta B. Virgine) inexistens, ut causata, & volita per peccatum Adami. *Peccatum Personale* est, quod a cujusque proprio libero arbitrio committitur.

Quæritur 7. Qualis requiritur libertas ad peccatum?

Respondeo. Ad peccatum requiritur & sufficit libertas a necessitate, nec sufficit sola libertas a coactione. Id probatur ex eo, quia etiam bruta habent libertatem a coactione, v. g. dum ovis a viridi ramo attrahitur, quin tamen habeant veram libertatem, sufficientem ad merendum vel demerendum. Hinc damnata est sequens propositio III. Jansenii. *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*

Quæritur 8. Qualis requiritur deliberatio ad peccatum?

Respondeo. Ad peccatum non requiritur *deliberatio comparativa motivorum* oppositorum inter se in utramque partem, nec ad sufficientem deliberationem requiritur *mora temporis*; sed sufficit, quod objectum agnoscatur substare legi prohibenti absque ratione necessitante ad sui prosecutionem vel aversionem. Patet ex priori responsione.

Quæritur 9. Qualis requiritur advertentia ad peccatum?

Respondeo. Ad peccatum non requiritur *advertentia reflexa*, qua homo agnoscit se peccare in actu, sed sufficit *advertentia directa*, qua homo in actu agnoscit difformitatem seu oppositionem ad legem Dei. Exemplum advertentiæ directæ habetur in eo, qui ludit in instrumento musico ad regulas artis, qui tractat negotia conformiter ad regulas prudentiæ, qui spectat & admiratur comœdiam, qui in via declinat cloacam vel lapidem, qui mecum discurrit, &c. quin *reflexe* advertat, se hoc modo ludere, negotiari, admirari, spectare, declinare, discurrere.

Ratio vero responsionis est; quia si requireretur advertentia reflexa ad malitiam actus, non darentur peccata ignorantiæ proprie dicta, qualia tamen dari Tract. 1. §. 2. ostensum est.

Quæritur 10. An peccata ignorantiæ, consuetudinis, vel inconsiderationis, &c. sint peccata formalia, etiamsi non sint libera in se, sed tantum in sua causa?

Respondeo. Universim omnia peccata libera in sua causa, a qua connaturaliter ac per se dependent, sunt peccata formalia, nisi per actum intermedium liberum fuerint efficaciter retractata. Ita *Gonet* de peccatis disput. 3. art. 4. & disput. 6. art. 2. §. 2. cum *D. Thoma*.

Ratio est, quia ejusmodi actus in sua causa liberi proprie possunt dici *politi*, *liberi*, *a voluntate humana positi*, *causati libere*. Ergo constituunt unum totum *concretum morale* prohibitum, in quo ipse actus causatus est subjectum denominationis, forma vero denominans extrinseca est voluntas præterita. *Confirmatur* responsio ex D. Thoma, qui 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3. scribit: *Dicunt quidam, quod* (in Clerico omittente Breviarium tempore somni causati ex præcedente inebriatione) *tunc incipit peccatum omissionis, quando aliquis se applicat ad actum illicitum, & incompossibilem cum illo actu, ad quem tenetur. Sed hoc non videtur verum, quia dato, quod excitaretur per violentiam, & iret ad Matutinas, non omitteret. Unde patet, quod præcedens inebriatio non fuit omissio, sed omissionis causa. Unde dicendum est, quod omissio incipit ei imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi; tamen ob causam præcedentem, ex qua omissio sequens redditur voluntaria.* Et 1. 2. q. 76. art. 2. ad 3. *Sicut in peccato transgressionis peccatum non consistit in solo actu voluntatis, sed etiam in actu volito, qui est imperatus a voluntate; ita in peccato omissionis non solum actus voluntatis est peccatum, sed etiam ipsa omissio, inquantum est aliqualiter voluntaria.*

Confirmatur 2. Scriptura pro objecto prohibitionis & gravis indignationis divinæ habet non solum voluntatem v. g. occidendi, adulterandi, furandi, &c. sed etiam ipsum concretum ex actu interno voluntatis libero, & ex actu externo imperato; nec solum reprehendit ignoran-

rantiam vincibilem Judæorum crucifigentium Christum & lapidantium Stephanum tanquam blasphemos; sed etiam reprehendit ipsam crucifixionem Christi ac lapidationem Stephani, quamvis existimaverint, se obsequium præstare Deo. Ergo universim omnes effectus de se ex suo genere peccaminosi, quando per se & connaturaliter consequuntur ex actu præcedente libero, sunt objectum gravis indignationis divinæ per modum concreti moralis, adeoque sunt peccatum formale, nisi causa jam fuerit efficaciter retractata per actum intermedium liberum.

Dices 1. Effectus ex causa libera secuti, v. g. blasphemia ab ebrio prolata, vel ex consuetudine sine nova deliberatione effusa, nullam habet libertatem; ergo non posset esse peccatum formale. Idem dicendum de eo, qui ex ignorantia vincibili multas injustitias committit, & tamen nescit, se laborare ignorantia vincibili.

Respondeo dist. nullam habet libertatem *concomitantem*, ac *physice* tr. *antecedentem* necdum efficaciter retractatam *ac moraliter*, n. libertas enim antecedens, quæ satem mediate influit in actum per modum causæ, eundem actum denominat *volitum* per modum formæ denominantis extrinsece, nisi ipsa antecedens volitio jam fuerit efficaciter retractata seu destructa in esse morali. Nam post talem retratactionem illa præcedens libertas cessat, effectum denominare *volitum* per modum formæ denominantis, utpote coram Deo in esse peccaminoso destructa moraliter.

Dices 2. In eo, qui se inebriavit, & in ebrietate blasphemat; vel in eo, qui nescit vel non advertit, se habere ignorantiam vincibilem, non potest retractari causa præcedens peccatorum subsequentium. Ergo sequeretur, quod talis homo *necessario* peccet, & quod ejusmodi peccatum foret *inevitabile* ac *necessarium*, quod repugnat; cum omne peccatum formale sit *libera* transgressio legis divinæ.

Respondeo. Ad primum casum ebrii blasphemantis dist. taliter se inebrians *necessario* ac *inevitabiliter* peccat necessitate consequente liberam contractionem impotentiæ ad retractandum, c. antecedente, n. In tali ergo casu non datur necessitas ad novum actum volutatis internum, sed ex suppositione actus interni liberi solum datur necessitas ad actum externum imperatum ac *volitum*, qualis necessitas consequens reperitur etiam in omni actu externo peccaminoso non instantaneo v. g. homicidio per explosionem sclopeti, vel per ictum. Ad secundum vero casum dico; cuivis omni momento esse liberum retractare quascunque ignorantias vincibiles, si velit elicere amorem Dei extensive perfectum, & in omnibus suis actionibus omni momento temporis agere, quod agnoverit magis placere Deo. Per hoc enim propositum omnes ignorantiæ vincibiles corriguntur in sua radice, ac proin fiunt invincibiles, inquantum hominem applicat ad quovis momento libero inquirendum & exequendum majus beneplacitum Dei.

Dices 3. Alexander VIII. damnavit hanc propositionem: *In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in sua causa.*

Respondeo dist. damnat hanc propositionem Pontifex in sensu, quod sufficiat ad peccatum libertas in causa voluntatis alienæ, c. propriæ, n. In propositione enim damnata dicitur: *in sua causa peccato originali & voluntate Adami peccantis.*

Quæritur II. An detur Peccatum Philosophicum?

Respondeo. Post semel adeptum usum rationis moralem non datur in homine peccatum Philosophicum. Voco autem usum rationis moralem, quo homo primitus incipit agnoscere, dari aliquod obligans invisibile ac insensibile, separatum, ac distinctum a se sua ratione, & quovis ente visibili, quod solet contingere circa septennium, quando infantes advertunt, nominari, invocari, ac timeri aliquem Patrem & Dominum invisibilem, cujus proin agnoscunt interpretem, præconem, ac vicarium esse

suam rationem. Sicut ergo ille, qui semel agnovit, hunc determinatum hominem v. g. Petrum esse suum Patrem, Regem, Episcopum, Prælatum, Magistratum, Vicarium Regis, Vicarium Episcopi, &c. semper, quotiescunque aliquid præcipientem audit, simul in eo videt relationem superioritatus; ita etiam ab eo tempore, quo homo incipit agnoscere, rationem suam esse vicariam alicujus invisibilis entis, Patris, Regis, Domini ac Legislatoris, semper in suo ditamine rationis apprehendit relationem Vicariatus ad illum Patrem, Regem, ac Legislatorem invisibilem. Itaque post semel adeptum ejusmodi usum rationis moralem fieri haud potest, ut homo peccet contra rationem, quin simul peccet contra Deum, cognitum sub aliquo termino convertibili cum Deo, puta, sub termino supremi Patris, Regis, Domini, vel Legislatoris, &c.

§. II.

De variis modis, quibus peccata mortalia transeunt in venialia, & vicissim venialia in mortalia.

QUæritur 1. Quot modis peccata mortalia possunt transire in venialia?

Respondeo. Tribus modis. 1. ex defectu plenæ libertatis, seu deliberationis. 2. ex parvitate materiæ. 3. ex intentione legislatoris pro casu vel circumstantia nolentis obligare sub gravi peccato.

Quæritur 2. Quot modis possunt peccata venialia transire in mortalia?

Respondeo. Tribus modis. 1. *ex multiplicatione* numeri, quando multa venialia multiplicata coalescunt in summam gravem, vel in objectum graviter prohibitum, v. g. in neglectum divinoram gravem, in torporem gravem, in irreverentiam, contristationem, damnificationem gravem. 2. *ex fine*, v. g. si quis mentiatur in re levi, sed ex intentione alterum successive pertrahendi in gravem damnificationem. 3. *ex effectu*, v. g. si quis alteri in materia levi detrahit falso, ex quo tamen ille privatur suo Officio.

Quæritur 3. An *idem numero* actus possit transire ex mortali in veniale peccatum?

Respondeo. Quando dicitur, quod peccata mortalia possint transire in venialia, ac vicissim, hoc non est intelligendum de actibus adæquate *numero iisdem*, sed tantum de peccatis *ex genere suo* mortalibus vel venialibus.

Ratio est, quia ipsum dictamen ultimum *practicum*, quo homo judicat, hanc suam actionem esse graviter vel leviter prohibitam, est pars actus liberi adæquate sumpti, utpote constantis ac compositi ex actu voluntatis & rationis. Ergo non potest idem numero actus esse aut fieri peccatum veniale & mortale.

Quæritur 4. An omnia peccata ex genere suo mortalia possint transire in venialia ex defectu plenæ libertatis seu deliberationis?

Respondeo Affirmative.

Responsio probatur 1. ex consensu communi Theologorum, partim ex eo, quia peccata non habentia plenam libertatem sunt moraliter inevitabilia respectu omnium etiam amicorum Dei; sed talia non possunt prohiberi convenienter sub gravi; quia est contra leges perfectæ amicitiæ, dissolvere amicitiam ob quamcunque levem offensiunculam moraliter inevitabilem.

Probatur 2. Impossibilitas servandi moraliter inevitabilia ex defectu plenæ libertatis, provenit ex conditione humanæ naturæ in omni statu etiam naturæ integræ, aut puræ; sed non potest fieri, ut Deus in tali statu naturæ humanæ a se conditæ ponat legem, qua semel posita necessario moraliter excideret suo fine ultimo; Cæterum, quandonam censeri possit, in actu humano defuisse plenam libertatem ac sufficientem deliberationem, & ex quibus indiciis id colligi possit, fuse disserui in *Tractatu de Conscientia & de Actibus humanis in genere §. 6. quæstiuncula* 10.

Quæritur 5. An indiscriminatim *omnia* peccata mortalia transeant in venialia *ex parvitate materiæ?*

Res-

Respondeo. Aliqua, *non* vero *omnia*, peccata ex suo genere mortalia transeunt in venialia ob parvitatem materiæ. Responsio *quoad primam* partem patet ab inductione; Sic enim licet furtum, inhonoratio parentum, violatio Sabbati, transgressio jejunii, superbia, gula, acedia, &c. ex suo genere prohibeantur sub gravi, & numerentur inter peccata mortalia, nemo tamen dixerit furtum unius oboli, inhonorationem parentum in re levis momenti, laborem durantem uno minuto, comestionem unius boli panis extra tempus refectionis esse peccatum mortale. Sed *quoad* 2. responsio

Probatur. Dantur aliqua peccata, quæ nisi prohibeantur in materia etiam parva, vel evaderet Deus minus perfectus, vel inferretur grave periculum generi humano, vel non obtineretur finis legis, saltem a potiori, aut quoad substantiam; sed id fieri nequit salva intentione legis; ergo. *Ant. prob.* ab inductione. Sic 1. Si Deus permitteret odium sui tantum ob rem levem, etiam levissimum in suo genere, aut si permitteret se invocari in testem falsitatis, dum præcise v. g. agitur de obolo, non esset perfectus; ergo odium Dei, & perjurium non excusant ob parvitatem materiæ. 2. Nisi sub gravi prohiberetur quævis delectatio venerea extra conjugium, crearetur grave præjudicium generi humano, quia evitaretur recta educatio prolium, plerisque delectationem veneream quæsituris sine procreatione prolium, animi Christianorum redderentur carnales, & indispositi ad capienda, vel amanda divina. 3. Si liceret v. g. ante communionem, dum urget præceptum, sumere saltem bolum panis, non obtineretur finis legis, nempe reverentia generalis erga Sacramentum consistens in eo, ne præponatur cibus terrestris cibo cœlesti: Plerique enim non curarent peccatum veniale, & sic facile per consuetudinem contrariam abrogaretur lex, serviens ad ingens decus Ecclesiæ; ergo, ubi ipsa parvitas materiæ petit substare legi graviter prohibenti, peccatum ex genere suo mortale non transit in veniale ob parvitatem materiæ.

Quæritur 6. Quomodo peccata ex genere suo mortalia transeant in venialia ex tacita intentione Legislatoris?

Respondeo. Id declaratur in exemplis. Sic esus carnium in die Veneris & Sabbati est quidem ex genere suo peccatum mortale; siquis tamen causa infirmitatis, aut constitutus in militia, vel itinerans in locis hæreticorum comedat carnes ex dictamine, quod in tali difficultate ac circumstantia Ecclesia non possit esse graviter invita, licet credat adhuc leviter invitam, peccatum ejusmodi transibit ex mortali in veniale. Sic etiam; quando introducitur consuetudo contraria legi, Legislator, qui ab initio erat graviter invitus, posset fieri leviter invitus, quando inobservantia legis incipit solum leve detrimentum irrogare bono communi.

Quæritur 7. An peccata venialia universim ob multiplicationem numeri transeant in peccatum mortale?

Respondeo. Peccata venialia non transeunt *universim* in peccatum mortale ob multiplicationem numeri, sed *tunc solum*, quando in æstimatione hominum, vel in æstimatione Dei coalescunt in unam summam seu materiam gravem, vel in unum objectum substans gravi indignationi divinæ. Prior responsionis pars patet ex eo, quia nemo censet, eum peccare mortaliter, qui per integrum annum v. g. centies mentitur officiose, vel centies inordinate irascitur, vel si mendicabulum quotidie diversis hominibus auferat obolum. Econtra, si quis eidem personæ millies auferat obolum, ea ablatio coalescit in summam gravem, quia in æstimatione hominum jam censetur inferri damnum grave. Idem contingit, quando filius aut filia quotidie ac quasi perpetuo est inobediens parentibus; quia in æstimatione parentum jam incipit gravis displicentia, gravis contristatio, gravis deordinatio rei familiaris. Similiter si Religiosus per integrum annum quotidie transgrediatur suas Regulas, vel omittat sacra Exercitia, Meditationem, Lectionem Sacram, Examen nocturnum; Item si Sacerdos per integrum annum deproperet inde-

vote Breviarium & Missam; si Parochus frequenter omittat habere Conciones, Catecheses, visitare infirmos, &c. ejusmodi multiplicatæ negligentiæ in æstimatione Dei coalescunt in unum objectum substans gravi indignationi divinæ, nempe in torporem gravem, acediam gravem, neglectum sui Status obligationum gravem, detrimentum divinæ gloriæ grave.

Quæritur 8. Quomodo transeunt peccata venialia in peccatum mortale ratione finis, vel ratione effectus?

Respondeo. Id declatatur in exemplis. Sic qui profert *leve de se* mendacium eo fine, ut facilius ac securius occidat inimicum, vel qui in re levi detrahit viro illustri, de Ecclesia vel Republica bene merito, ex intentione, ut amoveatur a suo officio, ejusmodi mendacium de se leve, vel detractio de se levis transit in peccatum mortale ex intentione finis graviter peccaminosi. Quando vero ex peccato de se veniali nascitur grave scandalum, grave periculum animæ, gravis damnificatio, v. g. si Clerici vel Religiosi se dissolute gerant coram laicis, si mentiantur frequenter, si frequentent popinas, gestent habitum inconvenientem Clerico, si nimis familiariter conversentur, rideant, & potent cum fœminis, ejusmodi actus, quamvis sint de se tantum veniale peccatum, possunt tamen transire in peccatum mortale *ratione effectus* seu scandali, seu gravis vilipensionis status Clericalis, quæ oriuntur, quamvis oriantur præter intentionem. Sic etiam, quando Patres familias noctu hærent in popinis, quando proferunt verba scurrilia, quando puellæ vel juvenes frequentant choreas aut conventicula nocturna, potest quidem contingere, in ejusmodi actionibus de se tantum reperiri deordinationem venialiter peccaminosam, si tamen facile prævideri possit, exinde orituram gravem perturbationem domus in uxore, liberis, famulis, graves tentationes, gravia peccatorum pericula, talia peccata de se venialia transibunt in peccatum mortale *ratione effectus*, damni videlicet aut periculi gravis, quod causant.

§. III.

De Differentia specifica peccatorum.

Quæritur 1. Unde desumatur differentia specifica peccatorum?

Respondeo. Differentia specifica peccatorum recte desumitur ex oppositione ad leges specie diversas.

Ratio est, quia illa peccata, quæ ipsemet Legislator in suis legibus ad diversas peccatorum Classes refert, haud dudie etiam nos ad diversas peccatorum classe referre debemus, nec quidquam prohibet, eas diversas classes *diversas species* nominare. Sic cum Deus in Decalogo idololatriam, perjurium, violationem Sabbati, inhonorationem parentum, homicidium, adulterium, furtum, ad diversam peccatorum classem referat, manifestum est, ea ad diversam speciem pertinere. Similiter cum *Christus* Math. 15. v. 19. dicat, *Ex corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ*, & *Apostolus* ad Romanos C. 1. v. 26. gentilium varia vitia enumeraturus scribat: *immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Tradidit illos Deus in reprobum sensum, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia*, hæc omnia ad diversas species speciali attentione dignas referenda sunt. *Idem* Apostolus Cor. 6. alia peccatorum genera distinguit his verbis: *Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri; neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt*. *Idem* ad Ephes. 5. etiam *immunditiam, turpitudinem, stultiloquium, scurrilitatem*, & ad Coloss. 3. *libidinem*, & *concupiscentiam malam, turpitudinem oris*, in speciali classe vitiorum collocat. Sic ergo ex diversitate legum, in

qui-

quibus vitia ab invicem distinguuntur, differentia peccatorum specifica desumenda est.

Quæritur 2. Unde desumenda sit differentia specifica legum?

Respondeo. Diversitas specifica legum desumenda est ex diverso motivo formali notabili, & actu substante attentioni legislatoris, vel Interpretis authentici. Bonitas hujus Regulæ probatur ex eo, quia in omnibus ac solis legibus specie diversis reperitur ejusmodi motivum formale diversum. Sic enim in mente Legislatoris divini habetur aliud motivum formale prohibendi homicidium, aliud prohibendi adulterium, & aliud prohibendi furtum. Aliud datur motivum prohibendi adulterium, aliud fornicationem, aliud mollitiem, aliud sodomiam, aliud turpitudinem, aliud incæstum, aliud bestialitatem: & in furto habetur aliud motivum prohibendi simplex furtum, aliud prohibendi sacrilegium, &c. Consideranti autem patebit, quod Legislator pro motivo statuendi specialem legem attenderit ad specialem enormem deformitatem seu inhonestatem ac deordinationem objecti, aliquando ad specialem pulcritudinem seu honestatem virtutis oppositæ sibi prædilectæ, aliquando ad effectus, aliquando ad bona & mala connexa cum vitio & ejus opposito.

Quæritur 3. Quænam sunt potiores species peccatorum, ab authoribus communius receptæ?

Respondeo. Ex communiori Authorum mente specie differunt sequentia peccata.

CATALOGUS

Peccatorum specie differentium.

1. IGnorantia mysteriorum fidei, & hæresis seu error positivus vincibilis in rebus fidei.

2. Apostasia, & Infidelitas.

3. Apostasia simplex, & post fidem juratam.

4. Defectio ad Judaismum, Paganismum, aut Hæresin.

5. Hæreses notabiliter diversæ v. g. Lutheranismus, Calvinismus, Arianismus.

6. Peccatum simplex, & quod est ex motivo, ac confidentia facilis veniæ per confessionem.

7. Inductio alterius ad peccandum contrahit speciem illius peccati determinati, ad quod fit inductio.

8. Id locum habet etiam tunc, quando peccatum est commune utrique; & hinc non sufficit dicere, induxi alium ad peccatum, sed exprimenda est species peccati.

9. Id verum est, etiamsi scandalum sit tantum indirectum, & subsecutum peccatum non fuerit intentum directe.

10. Hinc v. g. in pravis colloquiis, ac obscænis addenda est qualitas personarum audientium, quibus præbetur scandalum v. g. an sint Religiosæ, conjugatæ, solutæ &c.

11. Scandalum Parochi differt a scandalo alterius privati; quia ille ex justitia obligatur ad bonum exemplum.

12. Susurratio, & inimicitiarum procuratio inter propinquos; quia repugnat pietati, saltem si propinquitas illa sit in primo gradu.

13. Divinatio, quæ fit commiscendo sacra profanis.

14. Simonia juris naturalis, & divini a Simonia Ecclesiastica.

15. Blasphemia, quæ fit contra Deum, a blasphemia, quæ fit contra Beatissimam Virginem aut Sanctos.

16. Perjurium assertorium, promissorium, & execratorium.

17. Votum, quod præcise fit in honorem Sancti ab eo, quod expresse, & immediate fit Deo.

18. Votum juratum a non jurato.

19. Odium, detractio, irrisio, contumelia contra *parentes*, *avum*, *proavum*, ab aliis injuriis erga *privatos*.

20. Injuria illata *conjugi* ob specialem obligationem amoris, & reverentiæ.

21. Injuria illata *fratri*, vel *sorori* ob speciale vinculum juris naturalis.

22. Percussio, vel inhonoratio Clerici habens annexam excommunicationem.

23. Transgressio præcepti de se levis in odium Superioris.

24. Injuria contra benefactorem cum speciali ingratitudine.

25. Occisio truculenta v. g. præscindendo membra; quia accedit feritas.

26. Crudelitas ab immisericordia.

27. Publica inhonoratio Ecclesiæ per rixas publicas, percussiones, contumelias &c.

28. Imprecationes in malis *fortunæ* ab imprecationibus in malis *honoris*, *corporis*, *animæ*; si illa mala determinate intendantur.

29. Delectatio morosa *practica*, seu inclinans, & inductiva ad actum externum cum persona determinata, vel cum aliis circa objectum specie diversum. Quod etiam dicendum de delectatione sensuali, vel tactu. Si autem delectatio foret tantum *speculativa*, hoc est, non inductiva ad actum externum, ac inclinans, non est specie diversa. Vide La Croix lib. 6. part. 2. n. 1023. & 1024.

30. Desideria prava juxta diversitatem objectorum.

31. Idque, etiamsi desiderium tantum sit conditionatum sub hac conditione: *si liceret*, supposito, quod tale objectum sit lege naturali prohibitum; quia talis conditio non removet malitiam intrinsecam objectivam a propensione in objectum, & quia est consensus absolutus in delectationem objecti tanquam præsentis.

32. Pollutio cum imaginatione personæ, tanquam præsentis.

33. Procuratio pollutionis in altero habente votum, vel in consanguineo saltem primi gradus.

34. Specialis dehonestatio naturæ in modo, & contra morem etiam bestiarum.

35. Fornicatio completa ab incompleta.

36. Impeditio generationis.

37. Sollicitatio pœnitentis facta a Confessario in ipso Sacramento, vel paulo post; aut quia audivit ex Confessione, personam facile esse seducendam.

38. Attentata fornicatio impotentis, frigidi, vel Eunuchi.

39. Stuprum.

40. Raptus.

41. Adulterium duplex a simplici.

42. Tactus conjugati, & oscula.

43. Tactus, & oscula obscœna obligati voto cum obligato.

44. Abusus rei Sacræ, aut verborum Scripturæ ad turpia.

45. Talium tractatio statim post Missæ celebrationem, aut communionem.

46. Aut in Templo.

47. Aut cum propinquis ex cognatione spitituali.

48. Aut cum consanguineis, & affinibus in primo gradu.

49. Incestus in primo gradu ab incestu in secundo vel tertio gradu.

50. Aut in linea recta.

51. Pollutio, Sodomia, bestialitas.

52. Aut peccatum cum dœmone.

53. Rapina a furto.

54. Ablatio Rei Sacræ.

55. Detractio scandalosa, vel damnosa.

56. Contumelia in faciem.

57. Confectio Sacramenti in statu peccati mortalis.

58. Vel receptio.

59. Communicare in mortali, & insuper sine jejunio naturali, quod contrahit duplicem specie malitiam.

60. Consecrare, ac communicare simul.

Dices. Reperiuntur nonnunquam diversa motiva formalia, quin tamen dentur leges aut transgressiones specie diversæ, & vicissim aliquando reperiuntur leges specie diversæ, quin reperiantur motiva formalia diversa. Sic enim in furtis, quæ fiunt pauperi, diviti, benefactori, Parocho, Reipublicæ, reperiuntur diversa motiva prohibendi, quin tamen talia furta specie differant. Econtra in Decalogo decem præcepta specie differunt, quin tamen reperiatur aliud motivum formale prohibendi in sexto & nono, item in septimo & decimo.

Respondeo. Ejusmodi furta, & alia similia peccata, in quibus reperitur diversum motivum prohibendi, propterea non subjacere diversis legibus, quia in mente legislatoris non substant attentioni

ni, ne nimium multiplicentur leges, tum etiam propterea, quia diversæ rationis malitiæ, quæ in præfatis furtis ac consimilibus peccatis cum furto aut principali peccato concurrunt, v. g. *contristatio*, *ingratitudo*, *irreverentia*, plerumque in hoc genere malitiæ non ascendunt ad malitiam gravem. Concedo tamen quod omnes ejusmodi circumstantiæ diversæ rationis, quando in suo genere superaddunt malitiam gravem, v. g. gravem contristationem, gravem ingratitudinem, gravem irreverentiam, debeant distincte exprimi in confessione, sive dicantur speciem peccati, cui adjacent, mutare, sive non. Quod attinet peccata cordis & operis, potest dici, ea differre specie in consideratione Theologica, licet non differant specie in consideratione physica seu Ethica.

Ratio est, quia peccata operis plerumque trahunt ad varias deordinationes & sequelas, quæ merito possunt movere legislatorem ad condendam specialem legem, sicque fundant speciale motivum formale prohibendi, non reperibile in peccato cordis. Quando D. Thomas docet, peccata cordis & operis nun differre specie, intelligendus est de differentia specifica peccatorum in consideratione philosophica, *Ethica*, seu *Morali*, in qua actus humani differunt *ex objecto*. Si cui hæc responsio non placet, dicat; nonum & decimum præceptum non differre specie a sexto & septimo, sed esse tantum illorum magis explicitam expressionem & explicationem.

§. IV.

De differentia numerica peccatorum.

QUæritur 1. An actus physice unus sit moraliter multiplex, si versetur circa objecta numero distincta?

Respondeo. Actus physice unus est moraliter multiplex, quando versatur circa plura objecta *totalia*. Voco autem objecta totalia, quibus violantur *plura jura*, ejusdem vel plurium personarum, de se in æstimatione morali completa, distincta, inconfusa, *nec coordinata vel subordinata ad invicem*. Sic quando aliquis uno ictu vel explosione sclopeti occidit tres, quando uno verbo aut facto scandalizatur tres, quando uno discursu seducit tres, quando uno furto vel contractu damnificat tres, quando uno desiderii actu proponit peccare cum tribus personis, vel cum eadem persona ter distinctis vicibus, quando uno proposito vel pravo concupiscentiæ motu tendit ad peccandum ter, quando uno verbo detrahit tribus, &c. in omnibus his & similibus idem ac unus physice actus est moraliter triplex, ita ut numerus horum objectorum tanquam totidem peccatorum sit explicandus in confessione.

Ratio est, quia sensus communis Ecclesiæ, Doctorum, & fidelium est; in casu, quo violantur plurium personarum inconfusa jura, vel etiam ejusdem personæ plura jura, vel idem jus distinctis vicibus, numerum esse explicandum in confessione. Cum enim ex Evangelio Matthæi 5. constet, voluntatem adulterandi coram Deo haberi pro facto juxta illa verba Christi: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo*, etiam in ipso desiderio peccandi numerus malitiarum ad quas desiderium vel motus concupiscentiæ tendit, merito explicandus est.

Ex hac autem responsione sequitur non esse explicandum numerum singulorum aureorum, qui eidem personæ auferuntur, nec numerum singulorum tactuum aut verborum libidinosorum, fornicationem præcedentium, vel concomitantium, nec numerum personarum familiæ, cui in fama pertinente ad omnes conjunctim detrahitur; quia jura ad singulos aureos, quamvis diversis titulis & actibus fuerint aquisiti, in æstimatione morali jam spectantur ut confusa, tactus vero ejusmodi libidinosi solent coordinari ad invicem, & jus famæ, nisi attingantur vitia personalia membrorum communitatis, consideratur pariter in communitate confusum ac indistinctum.

Quæritur 2. An actus *continui circa objecta regulariter cohærentia* & coordinata

nata ad unum finem sint moraliter unum numero peccatum?

Respondeo, Affirmative. Sic v. g. præparatio armorum, ingressio viæ, & ipsa occisio habentur pro uno numero peccato. Similiter in fornicatione colloquia prava, tactus antecedentes, & subsequentes cum actu principali habentur pro uno numero peccato, & sufficit pænitenti dicere: *occidi hominem*, vel: *fornicatus sum*.

Responsio sic explicata probatur. In similibus actibus datur unitas materiæ, & unitas formæ constitutivæ peccati; ergo datur unum peccatum. *Ant. prob.* In similibus datur ex parte materiæ ordinatio, & subordinatio partium ad invicem, & ex parte actus interni datur unitas intentionis virtualiter perseverans in omnibus actionibus; ergo etiam datur unitas peccati, quia concreta multiplicari non possunt sine multiplicatione materiæ, aut formæ.

Quæritur 3. An & quando multiplicetur numerus peccatorum per interruptionem actuum?

Respondeo 1. Quando actus interrumpitur moraliter per retractationem tacitam vel expressam peccati, actus subsequens constituit novum numero peccatum. Censetur autem talis tacita vel expressa retractatio fieri, si quis v. g. constitutus in proposito furandi, occidendi, detrahendi, superstitionem applicandi, vel aliud peccatum perpetrandi, audiat concionem, vel legat pium librum, & exinde moveatur ad concipiendum propositum desistendi a malo proposito vel consilio, vel motu pravo interno, vel saltem, si per ejusmodi instinctus internos eousque moveatur, ut loco propositi vel motus absoluti serio cum mora aliquandiu induat animum deliberativum, an velit pergere in priore pravo proposito, consilio, vel motu. Sic enim actus in æstimatione morali quoad pravitatem jam cessat esse continuus, cum prior actus tendat absolute ad malum, retractatio vero propositi, vel animus deliberativus cessandi, tendat ad bonum. Itaque si resumatur prius propositum, incipiet novum moraliter peccatum.

Respondeo. 2. Quando actus interrumpitur per cessationem physicam, sive ea interruptio sit libera, sive necessaria, semper per novum actum ponitur coram Deo novum numero peccatum, etiam *moraliter*, hoc est, ita ut præbeat Deo jus ad novam indignationem, atque ad novas pœnas. Hinc sive actus interrumpatur per somnum, sive per mensam, sive per recreationem, sive per negotium, resumptio prioris actus peccaminosi semper est novum moraliter peccatum. Idque verum est, etiam tunc, quando operans interrumpit actum animo, finita interruptione resumendi priorem actum.

Ratio est, quia in tali casu ponitur nova materia & nova forma concreti seu actus peccaminosi cum novo jure ad indignationem divinam & novas pœnas, ponitur enim novus actus intellectus & voluntatis physice discontinuus, & nova physice libertas, & ex parte Dei motivum ad novam specialem exprobrationem per novas pœnas, adeoque etiam ex parte actus ejusmodi peccaminosi fundatur novum jus seu meritum objectivum ad indignationem divinam.

Respondeo 3. Numerus tamen actuum sic interruptorum sufficienter in confessione explicatur per durationem temporis, aut per naturam actus, aut per aliam circumstantiam actus externi, regulariter conjunctam cum numero verosimili actuum internorum, v. g. Si quis dicat; se perseverasse in inimicitia per hebdomadem, mensem, annum, &c. ex ista circumstantia durationis jam sufficienter intelligitur numerus actuum internorum, quamvis interdum fuerint interrupti per alia negotia ter, vel quater per diem, interdum per integros dies, vel hebdomades. Idem dicendum, si quis confiteatur homicidium, vel adulterium præmeditatum per mensem vel annum. Quamvis enim per ejusmodi expressionem circumstantiæ numerus actuum internorum non exprimatur accurate, & a peritioribus ille numerus possit exactius inveniri ac exprimi, quia tamen considerata ordinaria capacitate hominum obligatio exactissime, quantum

tum fieri poteſt, rimandi numerum actuum internorum vergeret ad ſcrupuloſitatem & torturam conſcientiarum, Eccleſia non requirit exactiorem diſcuſſionem & expreſſiorem.

Ratio autem reſponſionis eſt, quia Chriſtus reliquit Eccleſiæ poteſtatem, determinandi quoad ſpeciem infimam materias Sacramentorum. Ergo cum confeſſio integra quoad ſpeciem & numerum peccatorum ſit materia Sacramenti Pœnitentiæ, pertinebit ad poteſtatem Eccleſiæ, determinare modum confeſſionis integræ quoad ſpeciem infimam hujus integritatis. *Ex dictis Inferes*

1. Quod abigens gregem ovium pertinentem ad unum Dominum committet tantum unum peccatum; ſi vero pertinet ad plures Dominos, tot committit peccata, quot ſunt Domini ovium. Idem dicendum, ſi quis abſtulit ſummam pecuniariam pertinentem ad unum vel plures Dominos.

Ratio eſt, quia in priori caſu violatur tantum unum jus indiviſum unius Domini; in poſteriori vero caſu violantur plura jura plurium Dominorum diſtincta ab invicem.

2. Quod Princeps, v. g. Theodoſius Imperator, qui mandavit occidi multitudinem innumeram hominum, ſatisfaciat confitendo: Juſſi & feci ſtragem hominum, confeſſario aliunde ex fama notam, nec teneatur indagere exactum occiſorum numerum.

Ratio eſt, quia Eccleſia, quæ confeſſionem Sacramentalem non vult eſſe nimis oneroſam, non præſumitur exigere exactiorem in tali caſu numerum. Idem dicendum de Principe ineunte, vel adjuvante bellum injuſtum, de cujus ſerie & variis conflictibus aliunde Confeſſario notum eſt.

3. Quod detrahens integro Ordini vel Monaſterio in genere non teneatur exprimere numerum injuriatorum, ſed tantum circumſtantiam, ex qua poſſit veroſimiliter æſtimari magnitudo Ordinis & meritum.

Ratio eſt, quia jura ſingulorum non ſpectantur tanquam diviſa, ſed tanquam confuſa in unum jus commune. Aliud dicendum; ſi quorundam ex communitate trangerentur vitia perſonalia. Jus enim ad ſuam famam in perſonalibus ineſt cuivis proprium. Et hinc numerus damnificatorum exprimendus foret.

4. Quod frangens jejunium non teneatur exprimere numerum pullorum gallinaceorum, quos comedit; quia jus Eccleſiæ, quod violatur per duas refectiones eſt unum & indiviſum. Tenetur tamen exprimere numerum tranſgreſſionum, ſi in die jejunii bis, ter, vel quater comedit graviter illicita, quia actiones contrariæ legi fuerunt interruptæ.

5. Quod perſeverans integro anno in odio, meretrix pluribus annis exercens quæſtum meretricium, fœmina ſemper parata ſe proſtituere pluribus, tota quadrageſima fovens voluntatem non jejunandi, per aliquot horas perſeverans in deſideriis furandi, aut vindicandi; integrum vel dimidium diem inſumens in furtis, ebrietate, laſciviis; in rixa vel ira proferens plures contumelias vel blaſphemias; per viginti annos differens reſtitutionem vel obligationem amendi Deum, ſatisfaciant quoad obligationem explicandi numerum peccatorum, ſi explicent durationem temporis, quo duravit voluntas peccaminoſa.

Ratio eſt, quia Eccleſia ob rationem ſuperius dictam non præſumitur obligare ad exactiorem numerum.

6. Quod Sacerdos in peccato mortali diſtribuens uno actu continuo trecentas Hoſtias, vel uno actu conſecrans mille Hoſtias, vel in uno actu continuo non interrupto centum perſonas abſolvens committat tantum unum peccatum, nec teneatur explicare numerum Hoſtiarum vel confitentium.

Ratio eſt, quia jus actionis ſacramentalis, vel poteſtatis ſacerdotalis vel Corporis Dominici ad reverentem tractationem læſum in tali actu continuo juxta æſtimationem moralem ſpectatur ut indiviſum ac unum continuum. Econtra, ſi ſacerdos talis in Nativitate Domini celebret tres Miſſas, committit ſex peccata mortalia, videlicet ob tres irreveren-

rentes tractationes actionis & potestatis Sacerdotalis in consecrando, & tres irreverentes tractationes Corporis Dominici, quæ irreverentes tractationes nec petunt nec solent coordinari in unum actum continuum ex intentione Ecclesiæ, sed potius pertinent ad actus jam de se completos.

7. Quod frangens votum sæpius a se renovatum tantum committat unum peccatum.

Ratio est, quia renovans votum non intendit tribuere Deo novum jus, sed tantum confirmare prius jus. Ergo non violatur duplex aut triplex jus Dei, sed tantum unum jus.

8. Quod unico actu dubitans de tribus articulis fidei, vel unica actu blasphemans tres divinæ naturæ perfectiones, v.g. omnipotentiam, justitiam, & providentiam, committat tantum unum peccatum.

Ratio est, quia jus Dei læsum in tribus articulis fundatur in unico attributo veracitatis divinæ, & sic spectatur ut unum ac indivisum in se. In blasphemia vero trium perfectionum divinarum, licet violentur plurium personarum, vel perfectionum jura, ea tamen jura spectantur ut confusa in unum jus Dei commune.

9. Quod uno actu odii odiens tres homines committat tria peccata, quia violat tria jura distincta; cum quilibet homo habeat jus proprium ad unionem charitatis socialis cum alio homine.

10. Quod ille, qui uno actu alteri imprecatur tria diversi generalis mala, v. g. paupertatem, infamiam, & morbum, tantum unum peccatum committat, nisi ea mala speciatim ac determinate sub sua malitia specifica intendat.

Ratio est, quia juxta communem æstimationem non censentur per hoc esse læsa tria diversa jura, quæ quis habet ad tria bona fortunæ, famæ, & corporis, sed tantum unum solum jus benevolentiæ quam quisque proximo debet.

11. Quod ille, qui armis attentat alteri eripere tria regna, vel dominia, ad quæ diversa jura habet, v. g. jure hæreditatis, donationis, electionis vel emptionis, committat tria peccata.

Ratio est, quia violat tria jura juxta communem æstimationem valde diversa, distincta, & inconfusa. Aliud dicendum, si jus illorum trium regnorum vel dominiorum sit ejusdem rationis & fundatum in eodem titulo.

12. Quod calumnians alterum in tribus diversis materiis committat solum unum peccatum, si præcise sistatur in nocumento famæ.

Ratio est, quia jus famæ in recto spectatum juxta communem æstimationem spectatur ut indivisum, nec multum attenduntur tituli, relate ad quos refertur in obliquo. Aliud dicendum, si calumnia in uno vel altero genere non solum violaret jus ad famam, sed etiam alia jura, v. g. jus ad officium, vel jus thori; prout fit, si quis calumnietur, alterum esse furem, infidelem, adulterum.

13. Quod ille, qui alteri detrahit in una eademque materia apud tres homines, committat tria peccata, teneaturque explicare numerum audientium.

Ratio est, quia homines non solum æstimant suum *jus activum* ad famam, quod est unum ac indivisum, sed etiam *jus passivum*, quod habet relative ad quosvis homines, ne ab illis contemnantur. Hoc autem jus passivum est multiplex, divisum ac distinctum juxta distinctionem quarumvis personarum.

14. Quod ille, qui uno actu proponit omittere omnes Horas Canonicas diei annexas, committat tantum unum peccatum.

Ratio est, quia Horæ Canonicæ unius diei spectantur tanquam partes coordinatæ unius totius, nempe Breviarii, & ipsum etiam jus Ecclesiæ ad pensum diurnum spectatur ut indivisum, quamvis sit divisibile quoad distributiones quotidianas. Aliud dicendum, si quis proponat omittere Breviarium pluribus diebus. In hoc enim casu esset explicandus numerus dierum, quibus sequeretur omissio.

15. Quod ille, qui legit librum obscœnum,

ſcœnum, & facte admonitione ſolum *obiter uno vel altero momento ſine mora* cogitet, an velit ſerio attendere ac ponderare motiva admonentis, ſtatimque iterum pergat in legendo libro, committat ſolum unum continuum peccatum.

Ratio eſt, quia in tali homine ſuſpenſio prioris propoſiti non eſt abſoluta, ſed tantum hærens in ſimplici apprehenſione.

16. Quod ille, qui hoſti inſidiatur in via, animo illum occidendi, & comperto, quod primum tranſiturus ſit poſt menſem, renovat propoſitum occidendi poſt menſem, committat novum peccatum, quia prior intentio ſolum terminata ad hunc diem & actum jam cenſetur moraliter completa.

17. Quod exiſtens in propoſito furandi, ſi audiat concionantem contra furtum, & nihilominus in propoſito pergat, committat novum peccatum.

Ratio eſt, quia excuſſio ſtimuli conſcientiæ tam fortis in æſtimatione morali æquiparatur novo poſitivo actui ac propoſito furandi, non ſolum confirmatorio, ſed etiam noviter electivo.

18. Quod ille, qui præ tœdio vel laſſitudine deſiſtit ab actu peccaminoſo, brevi autem reſumptis viribus in eundem actum alioquin ab ejuſmodi genere hominum non ſolitum reaſſumi, committat novum peccatum.

Ratio eſt, quia prior animus & actus jam cenſetur eſſe completus. Aliud dicendum, ſi ab uno actu facile ſoleat deſcendi ac rediri ad alium novum, ſicut in actibus luxurioſis contingit, in quo genere confeſſarii peccarent, ſi ſcrupuloſe ejuſmodi numeros indagarent.

19. Quod ille, qui in proſecutione actus peccaminoſi caſu interrumpitur, & ceſſante interruptione actum ſtatim proſequitur, committat unum peccatum, ſi prior actus ex ſua natura vel ex intentione operantis ordinatur ad ſecundum, ſicut contingit in furto, vel adulterio. Aliud dicendum, ſi prior actus ex ſuo genere eſt completus, nec petit continuationem vel completionem ex ſua natura, vel ex intentione agentis.

§. V.

De vario genere peccatorum.

QUæritur 1. An etiam actus de ſe bonus ſit peccaminoſus, ſi fiat eo tempore, quo urget obligatio ponendi alium actum, v. g. ſi quis oret, vel legat pium librum in die feſto eo tempore, quo deberet audire ſacrum?

Reſpondeo. Actus de ſe bonus non redditur vitioſus ex concomitantia omiſſionis peccaminoſæ, niſi inordinata affectio ad illum actum ſit cauſa impulſiva omiſſionis.

Ratio eſt, quia actus omiſſionem peccaminoſam jam aliunde ex alio motivo præſtabilitam præciſe concomitans nullam habet connexionem cum peccato omiſſionis, cum ſe neque habeat per modum cauſæ, nec per modum effectus, neque per modum rei ex ſua natura, aut aliunde per ſe connexæ, ergo non datur ratio, cur actus omiſſionem peccaminoſam concomitans contrahat rationem peccati.

Dices. Quod ſit tempore & loco indebito, eſt vitioſum, ſed ejuſmodi eſt oratio, vel pia lectio, ſi fiat eo tempore, quo eſt audiendum Sacrum, vel exercendus alius actus obedientiæ, juſtitiæ, vel caritatis.

Reſpondeo. Diſt. illud eſt vitioſum, ſi habeat ſe per modum cauſæ impulſivæ ſeu motivi ad omiſſionem obligationis debitæ, c. ſi tantum ſe habeat per modum rei concomitantis, & omiſſio jam ſit aliunde ex alio motivo v. g. pigritiæ, vel metus, præſtabilita, n. Immo ſola concomitantia actus boni ad actum malum adeo non inficit actum bonum, ut *D. Bernardus* dicat, in uno eodemque actu poſſe concurrere intentionem bonam meritoriam, & aliam intentionem malam venialiter peccaminoſam, prout dictum eſt *Tract.* 1. §. 6. *qq. ult.*

Quæritur 2. An etiam motus primoprimi, quamvis non ſint liberi in ſe, ſint tamen peccatum veniale, quando ſunt liberi in ſua cauſa?

Reſ-

Respondeo, Affirmative. Ita docet *D. Thomas*. Ut vero bene intelligatur responsio; notandum est, aliquos motus oriri in *appetitu naturali*, vel in sensu externo, qui non paret rationi, v. g. dum aliquis esurit, sitit, friget, calefit, &c. Et hi motus, cum non obediant rationi, non sunt liberi in se, nec in sua causa, & propterea non sunt peccatum ratione sui & in se, abstrahendo a periculo, in quod aliquando dependenter ab alia causa naturali libere applicata conjiciunt. Alii vero motus oriuntur in appetitu rationali vel sensitivo dependenter a prævia apprehensione seu imaginatione libera. Ita oriuntur motus iræ, motus vindictæ, motus invidiæ, motus superbiæ, motus avaritiæ, motus gulæ, ac præsertim motus libidinosi, aut venerei. De his solis motibus, quatenus mediante imaginatione obediunt rationi, quæstio & responsio loquitur. Quamvis enim frequenter oriantur subito, ita ut omne imperium rationis & exercitium liberi arbitrii præveniant, sub qua consideratione *motus primoprimi* vocantur, solent tamen sæpissime esse liberi in causa, inquantum pravæ inclinationes naturæ, & pravæ consuetudines debitis remediis, quæ a doctrina Christiana præscribuntur, coercitæ atque in ordinem redactæ non sunt, ne toties in periculosos motus prorumpant. Alio modo hi motus in causa liberi esse possunt, inquantum interdum pravæ inclinationes naturæ & consuetudines vitiosæ positive fomentis vitiosorum actuum conservantur, foventur, & roborantur. Præmissa hac explicatione *Probatur* responsio ex eo, quia effectus vitiosi liberi in sua causa sunt peccata formalia, prout ostensum est §. 1. *qq.* 10. *in hoc Tract.*

Dices. *S. Pius V.* Damnavit hanc propositionem 50. Baii. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: Non concupisces*. Similiter Tridentinum Sess. 5. docet, quod *concupiscentia, quæ in baptizatis remanet, nocere non valeat non consentientibus*.

Respondeo, Dici non posse; quod homo eos concupiscentiæ motus *invitus* patiatur, qui sunt ipsi liberi in causa. Similiter dici nequit, eum saltem moraliter & interpretative *non consentire* concupiscentiæ motibus, quos non impedit præveniendo, quos conservat, fovet, & roborat.

Quæritur 2. An motus *primoprimi*, vel motus *secundoprimi* sint tantum peccata venialia?

Respondeo, Affirmative. *Ratio* est, quia in utrisque non reperitur perfecta libertas, & in utrisque non datur actus peccaminosus in se, sed tantum tentatio seu motio in potentiis ad peccatum. Motus enim primoprimi nullam omnino habent libertatem concomitantem, prout patet ex eorum definitione. Motus autem secundoprimi habent quidem libertatem concomitantem, a qua non statim primo momento reprimuntur, sed tantum imperfectam, inquantum ratio non statim in iis motibus apprehendit grave periculum ad assensum in grave peccatum.

Quæritur 3. An detur parvitas materiæ in delectatione morosa circa objectum graviter prohibitum, præsertim venereum?

Respondeo. Negative. Ita *S. Thomas*. *Ratio* hujus S. Doctoris est, quia deliberate conformare & approbare suum affectum ad objectum graviter prohibitum est peccatum mortale: sed habens delectationem morosam circa objectum graviter prohibitum sic conformat & approbat suum affectum in peccatum graviter prohibitum, Ergo. Ne vero hæc responsio male intelligatur,

Notandum est 1. per delectationem morosam hic non intelligi *voluptatem, delectationem, vel complacentiam passivam*, quam homo in sensu, imaginatione vel aliis internis potentiis invitus sentit in consideratione objecti peccaminosi vel periculosi ad rectam ac perfectam sui status directionem sibi necessaria, qualis dari potest in Medico, Chirurgo, Confessario, quando in libris ad eorum scientiam pertinentibus occurrunt objecta inhonesta; Sed intelligitur positiva ac plene deliberata approbatio, con-

servatio, aut etiam excitatio talis voluptatis, delectationis, ac complacentiæ de objecto illicito, quod homo cum inclinatione libera plene deliberata sibi sistit & fovet ut præsens animo.

Notandum 2. Hanc delectationem non vocari *morosam* ob diuturnitatem temporis, quo quis immoratur delectationi; sed vocatur morosa ex eo, quod quis post plenam advertentiam & deliberationem de gravi malitia objecti nihilominus plene deliberate ac positive approbet, conservet, foveat, aut excitet delectationem, voluptatem, complacentiam, atque inclinationem affectus ad actiones graviter peccaminosas seu objecta graviter illicita.

Notandum 3. Distinguendum esse inter objecta seu facta, intrinsece ac inseipsis peccaminosa, qualia sunt v. g. homicidium, blasphemia, adulterium, fornicatio, pollutio, desiderium peccandi, complacentia de peccato, &c. & inter ea objecta seu facta, quæ non sunt peccaminosa in seipsis, neque continent affectum intrinsece peccaminosum; attamen ad actus intrinsece peccaminosos mentem disponunt, v. g. picturæ lascivæ, poemata & cantica amorosa, libri tractantes de lascivis materiis, congressus animalium, &c. sentire enim, approbare, conservare, & fovere affectum, delectationem, ac complacentiam circa ea objecta, quæ tantum sunt peccaminosa ratione periculi ad peccatum intrinsece malum, continet malitiam gravem vel levem juxta gravitatem vel levitatem periculi, quod intentionaliter per voluntariam inclinationem sui affectus ad tale periculum quis amat. In praxi tamen circa objecta venerea vix unquam continget, quod ille, qui fovet internum affectum & delectationem circa objecta periculosa disponentia ad actus venereos intrinsece peccaminosos, tacite ac saltem interpretative non foveat affectum ad ipsos actus venereos internos vel externos intrinsece malos.

Notandum 4. Aliud esse, si quis habeat delectationem circa substantiam actionis peccaminosæ; & aliud, si habeat delectationem circa modum rei, circa aliquid concomitans, vel circa effectum rei peccaminosæ, v. g. si quis habeat complacentiam circa ingenium dicti vel scripti obscœni absque periculo habendi complacentiam circa objecta periculosa, quod tamen in hac materia vix unquam aberit; vel si habeat complacentiam de generositate & animo casto Lucretiæ concomitante suicidium; vel si gaudeat de liberatione patriæ ex hostium clade; aut de sanitate secuta ex pollutione cum detestatione causæ. In quo genere tamen, si committatur negligentia, & excedantur exacti rectæ inclinationis limites, timoratis alioquin conscientiis consolationi esse poterit, quod ea delectatio aut non sit plene deliberata, aut quod ex intentione operantis tantum versetur circa objectum remote sibi periculosum ad aliquid intrinsece malum graviter prohibitum.

Quæritur 4. An sit peccatum mortale si quis ad insurgentes motus venereos se habeat negative?

Respondeo Affirmative. Ut tamen status quæstionis & responsionis bene intelligatur,

Notandum est 1. per motus venereos intelligi eos, qui per vehementem commotionem spirituum genitalium disponunt ad pollutionem, aut per internam gravem tentationem sollicitant ad actus intrinsece malos, nempe vel ad peccatum grave externum, vel ad desiderium peccati, vel ad complacentiam de peccato.

Notandum 2. Responsionem esse intelligendam de eo, qui post plenam advertentiam de prava natura ac gravi periculo talium motuum, nullam omnino efficacem resistentiam adhibet, qua grave periculum animæ ex ejusmodi motibus venereis nascens vel omnino excludatur, vel in periculum solum remotum ac leve convertatur. Ipsa vero resistentia positiva variis modis fieri potest. Optimus modus est, si quis contempta tentatione animum ad aliud objectum serium, præsertim per orationes mentales aliquandiu continuatas, v. g. per orationem Dominicam & Salutationem Angelicam iteratis vicibus re-

recitandas, ad Deum convertat; vel si ad totam animi sui præparationem ac dispositionem sollicite attendat, & si nullum animæ periculum videt, contemptis his motibus functioni ac negotio, cui utiliter incumbit, insistere pergat; si vero advertat periculum, opportunis remediis illud attenuet vel omnino excludat. His prænotatis responsio

Probatur 1. Consensus interpretativus in peccatum mortale est mortale; sed neglectus talis resistentiæ positivæ est consensus interpretativus in peccatum mortale, nempe in delectationem veneream; ergo. *Min. prob.* Ille consensus est interpretativus in talem delectationem, qui illam voluntarie non reprimit, cum posset, & deberet; sed hoc contingit; ergo &c. *Min. prob.* Illa delectatio deberet reprimi, quæ conformat amorem, & affectum animi cum objecto graviter prohibito, & continet periculum consensus positivi in delectationem; sed talis est illa delectatio; ergo &c. *Maj. prob.* Si conformat amorem, & affectum cum objecto prohibito, jam invehit materialem indecentiam, seu malitiam fundamentalem in animum, eamque valde periculosam; ergo, si potest, debet evitari. *Conseq. patet* ex communi sensu, & lumine naturæ per ipsum consensum Doctorum sufficienter noto.

Probatur 2. Exponere se periculo proximo consensus in delectationem veneream, est peccatum mortale; sed hujusmodi neglectus resistentiæ positivæ est se exponere proximo periculo consensus in talem delectationem; ergo. *Min. prob.* Periculum proximum est, quod frequenter post se trahit peccatum, vel quod a priori noscitur esse talis naturæ, ut difficillimum sit illi constanter in serie casuum consimilium resistere, quin frequenter sequatur peccatum; sed tale est periculum in præsenti; ergo. *Maj.* est definitio recepta. *Min. prob.* tum ex consensu Authorum, tum ex ipsa natura objecti.

Probatur 3. Omnes Authores fatentur, in tali casu tentatum obligari sub mortali ad positivam displicentiam de tentatione; ergo etiam ad resistentiam positivam. *Ant. prob.* Displicentia non potest esse seria sine desiderio serio expellendi hostem e provincia per media facillima, quæ sunt in promptu; sed resistentia positiva, ac conversio ad aliud objectum est tale medium facillimum, quod est in promptu; ergo non potest dari displicentia seria sine resistentia positiva.

Probatur 4. Si virgo se haberet permissive ad tactus impudicos alterius sine positiva resistentia, vel paterfamilias ad conflagrationem suæ domus, eo ipso censeretur consentire interpretative; ergo etiam interpretative consentit, qui habet se negative sine positiva resistentia ad deformationem sui affectus, & transformationem materialem sui amoris in objectum prohibitum. Hinc, ut bene advertit *la Croix* hic l. 5. n. 111. locum habet illud adagium, quod habetur *Cap. Etsi.* de Judæis: *illam retributionem* (motus ejusmodi) *impertiuntur, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueverunt hospitibus exhibere.*

Quæritur 5. An detur gravis obligatio, vitandi probabile periculum incidendi in aliquod determinatum peccatum grave formale?

Respondeo. Affirmative. Ut vero status quæstionis & responsionis bene intelligatur,

Notandum est 1. *per probabile periculum* intelligi illud, quo stante homo frequenter solet aut timetur peccare.

Potest autem hoc periculum esse *absolutum* seu commune respectu plerorumque hominum, vel tantum *respectivum* respectu alicujus hominis specialiter proni in malum vel jam assueti malo.

Notandum 2. quod aliquando ex periculo probabili possit fieri periculum remotum, si nempe adhibeantur speciales cautelæ, v. g. orationes, mortificationes, eleemosinæ, pœnitentiæ conditionatæ, severior modus agendi, prout aliquando fieri debet, si periculum probabile vitari non possit sine gravi malo vel scandalo.

Notandum 3. in hac re bene præ oculis habendas esse propositiones ab *Ale-*

xan-

xandro VII. & *Innocentio XI.* damnatas, quæ sic sonant.

1. *Alexander* VII. n. 4. *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo regalo, dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.* Ubi *P. Viva* addit: *Hæc propositio est Joan. Sanchez Disp.* 10. *n.* 20.

2. *Innocentius XI.* n. 61. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult dimittere; quin imo & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.*

3. N. 62. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.*

4. N. 63. *Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.*

Quamvis autem hæ propositiones solum loquantur *de occasione proxima* quæ describitur, quod sit illa; *in qua fere semper peccatur*, sciendum tamen est, a variis authoribus, Alexandro VII. & Innocentio XI. antiquioribus, eum terminum in eo sensu fuisse explicatum vel usurpatum, ut sit illa, in *qua frequenter peccatur*, in qua acceptione ille terminus cum *periculo probabili* ferme coincidit. Idem enim est sive dicam; *fere semper contingit, ut in hac occasione frequenter peccetur*, sive absolute dicam; *in hac occasione frequenter peccatur*. Hac explicatione præmissa, responsio, quam etiam tenet Cardenas, P. Viva, & La Croix.

Probatur 1. Illa obligatio, quam circa dictamina legis naturæ agnoscunt fere omnes Doctores, & cujus Adversarii manifeste errant in supposito, vel expresse suam sententiam retractarunt, datur; sed talis est ista obligatio; ergo datur. *Maj. patet*; quia dictamina naturæ in plerisque Doctoribus non præsumuntur ita esse depravata circa obligationem arduam introducendam, nisi compellantur evidentia dictaminis naturalis, & luminis naturæ; maxime cum depravatio luminis naturalis potius soleat tendere ad relaxationem, quam ad restrictionem libertatis. *Min. prob. quoad* 1. *membrum* 1. Testimonio *Carden.* hic n. 28. ubi sic habet: *Hanc sententiam docent tanquam certam communiter Doctores*. 2. *Probatur idem membrum* ratione *P. Cardenas*. Omnes Authores in materia probabilissimi tam tenentes partem affirmativam, quam negativam, supponunt, non esse licitum, se exponere periculo probabili peccati formalis; ergo. *Ant. prob.* Omnes Authores in ea materia docent necessitatem dictaminis reflexi *moraliter certi* de licentia actionis practica; ergo supponunt, non esse licitum, se exponere periculo probabili peccati formalis. *Ant. patet* ex Authoribus, de quibus inter centum vix unus reperietur, qui neget necessitatem hujus dictaminis reflexi moraliter certi. *Conseq. Prob.* Dictamen illud tantum propterea requiritur, ne ille, qui sequitur rem probabiliter prohibitam sub gravi, dicatur se exponere periculo probabili excidendi amicitia divina; nec est excogitabilis alia ratio, unde probari possit necessitas dictaminis reflexi, si licet se exponere periculo probabili excidendi amicitia divina; ergo. 3. *Probatur idem membrum*. Authores omnes, qui docent, vitandam esse occasionem, & periculum proximum *in thesi*, in decursu doctrinæ suæ sumunt hoc nomen periculi proximi in eo lato sensu, ut comprehendat etiam periculum probabile; ergo simul docent, vitandum esse periculum probabile. *Ant. prob.* Illi Authores in decursu doctrinæ suæ *ex una parte* tenentur necessario periculum probabile referre ad alterutram partem extremorum, videlicet vel ad classem periculi proximi, vel ad classem periculi remoti, cum tantum agnoscant ista duo divisionis membra; *ex altera parte* rationes illorum, & modus tendendi insinuat, quod periculum probabile referant ad classem periculi proximi; immo de nonnullis illorum id manifestum est; ergo. *Maj. quoad* 1. *membr. patet;* quia alioquin Doctrina illorum esset essentialiter defectuosa, & negligeret in hac re præ-

data, sic habet: „ Deinde nec eos ab- „ solvat, qui cum peccatis mortalibus „ simul etiam eorum occasiones vitare „ plenarie non proponunt. Sub occasio- „ nem peccati mortalis omne illud ca- „ dit, quod peccandi mortaliter cau- „ sam administrat, eo quod vel per se „ in peccatum inducat, vel ejus occa- „ sione pœnitens ad peccandum allici- „ tur, ut certe confessarius metuere „ possit, quod ex perverso, quem in- „ duit, habitu non magis abstinebit a „ peccato, quam prius. Prioris ordinis „ occasiones sunt, quæ suapte natura in „ consensum peccati mortalis trahunt. „ Alterius generis occasiones sunt, quæ, „ etiamsi per se licent, tamen NB. *Pro-* „ *babiliter* timetur, ne is, qui confite- „ tur, in eadem ipsa, quæ olim admi- „ sit, peccata relapsurus sit, si in iis- „ dem operibus perseveret. Tales pluri- „ mi solent in castris esse, mercaturam „ sequi, magistratus obire, advocati of- „ ficia exercere, aliaque id genus, quæ „ dum quis tractat, fit sæpe, ut voci- „ bus blasphemis, furtis, injustitia, ca- „ lumniis, odiis, fraudibus, perjuriis, „ & aliis sceleribus tantam consuetudi- „ nem adsciverint, ut NB. *Conjectura-* „ *ri* liceat, quod in idem lutum rela- „ bentur. Omnes, qui sunt hujusmodi, „ vel negotium deponant, vel saltem „ absque licentia, & obedientia pii, ac „ probati Sacerdotis non exerceant; qui „ quidem hominem eo modo constitu- „ tum absolvere non debet, si *existimat*, „ ad eadem peccata rediturum, quam- „ diu in antiqua occasione perseverat. „ Multo magis confessarius circa ea actio- „ num discrimina extirpanda allaborare „ debet, quæ nullam necessitatem rei- „ publicæ, vel utilitatem secum ferunt, „ quæ, quamvis ex priori ordine non „ sunt, nihilominus ad male agendum „ inflectunt, ac facillimo negotio sæ- „ pissime ad diversa peccata trahunt, „ ut choreis interesse, agere cum blas- „ phemis, versari cum scurris, malo- „ rum se societatibus hominum adjun- „ gere, tabernas frequentare, otio in- „ dulgere, similesque actiones, in qui- „ bus ut plurimum peccare mortaliter „ homines solent; qui quidem non de- „ bent ante absolvi, nisi animo abalie- „ nato, penitus illa se deserturos esse „ polliceantur." Ita *S. Carolus Borromæus*.

Si dicas, *S. Carolum* supponere, quod quis cum approbatione sui Confessarii possit in tali occasione relinqui; ergo non datur obligatio per se, eam vitandi.

Respondeo. Dist. a. Posse relinqui *ad tempus*, quamdiu ob dispositionem extraordinariam videtur ex occasione proxima fieri remota, c. a. *constanter*, & sine tali mutatione periculi proximi. n. a. Addit enim loc. cit. *æquum est*, *ut vitæ emendatio*, *&* *quædam illius approbatio per temporis intervallum expectetur*. Adeoque supponit, si consequerentur iterum lapsus, & perduraret prior status, hominem non posse in eo statu relinqui.

Dices 2. Opposita sententia est probabilis, quia pro illa stat Suarez, Filliucius, Palavicinus, Leander, Caramuel, Lumbier, Murcia, Hozes, Sporer.

Respondeo. Suarezium & Filliucium pessime citari pro sententia opposita, Caramuel in editione Lugdunensi retractavit suam sententiam. Murcia, Lumbier, Sporer, & Gobat, utuntur argumento Caramuelis ab ipsomet retractato, quam retractationem isti ignorarunt, prout ex P. La Croix ostensum est.

TRACTATUS IX.

De Septem Vitiis Capitalibus.

A Modernis Theologis enumerantur septem Vitia Capitalia, nempe: 1. Superbia. 2. Avaritia. 3. Luxuria. 4. Invidia. 5. Gula. 6. Ira. 7. Acedia. Vocantur *Capitalia*, quia ex illis tanquam fontibus pleraque alia peccata promanant. In Catechismo Germanico dicuntur septem peccata *mortalia*, quia in Scriptura ex suo genere frequenter proponuntur tanquam objectum gravis indignationis divinæ.

§. I.

§. I.

De septem Vitiis Capitalibus in genere.

QUæritur 1. An ista septem vitia sint peccata mortalia ex suo genere?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia *generice* sumpta in Scriptura proponuntur tanquam objectum gravis indignationis divinæ, & tanquam meritoria damnationis æternæ. Sic *de Superbia* Prov. 16. dicitur: *Abominatio Domini est omnis arrogans*. *De Avaritia* Eccles. 10. *Avaro nihil est scelestius*. Et 1. Corinth. 6. *Neque idolis servientes, neque adulteri, neque fures, neque avari regnum Dei possidebunt*. *De Luxuria* dicitur *Judæ* v. 4. *Subintrojerunt impii Domini nostri gratiam transferentes in luxuriam*. *De Invidia* ad Gal. 5. v. 21. dicitur, & *de Gula* & *Ira*: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*. *De Accedia* habetur exemplum gravis indignationis divinæ & damnationis in servo defodiente suum talentum in terra Matth. 25. ubi servo otioso dicitur: *Serve male & piger -- oportuit te pecuniam meam dare nummulariis -- servum inutilem ejicite in tenebras exteriores*. Ex his ergo patet, ista septem vitia proponi ex suo genere tanquam objectum gravis indignationis divinæ; ac proin ea ex suo genere esse peccata mortalia.

Quæritur 2. An hæc septem vitia, quando dicuntur esse peccatum mortale, sumantur in actu, vel habitu?

Respondeo: Sumuntur *in habitu*, & non in actu.

Ratio est, quia actus horum 7. vitiorum non sunt semper peccatum mortale, quamvis habitus libere ingeneratus vel assumptus sit semper peccatum mortale, utpote intrinsece tendens seu inclinans partim ad actus seorsim graviter peccaminosos, vel ad complexum multorum peccatorum venialium in unum objectum gravis indignationis divinæ coalescentium. Sic enim v. g. *arrogans* dicitur *abominatio apud Deum*, quamvis nemo dicatur *arrogans* ex uno vel altero actu, sed ex frequentatione seu continuatione actuum superbiæ, nullum alium agnoscentium finem primarium, nisi æstimationem & laudem propriam. Ex hoc sequitur, ista septem vitia, cum consistant in pravo interno habitu mentis, esse cognitu difficillima, & ob hoc ipsum omnium vitiorum periculosissima.

Quæritur 3. Ex quibus indiciis possit agnosci gravis malitia horum septem vitiorum?

Respondeo: Potest ferme unice agnosci ex effectibus; nempe vel ex actibus mortaliter peccaminosis; vel ex complexo multorum peccatorum venialium in gravem deordinationem habitualem, vel esse objectivum gravis displicentiæ divinæ coalescentium, prout ex dicendis manifestum fiet, ubi enumerantur *effectus*, seu ut vocari solent, *filiæ* horum vitiorum.

§. II.

De Superbia.

QUæritur 1. Quid sit *superbia*?

Respondeo. Superbia est *inordinata appretiatio propriæ excellentiæ*.

Dixi, *appretiatio*, quæ potest esse *speculativa*, dum homo se & sua dona nimis æstimat, vel *practica*, dum homo ob nimiam sui æstimationem ab aliis inordinate gloriam, laudes, dignitates quærit vel appetit. Ob hoc Theologi, quamvis inadæquate, superbiam definiunt, quod sit *inordinatus appetitus propriæ excellentiæ*.

Quæritur 2. Quot sunt *species*, seu potius primarii actus, superbiæ?

Respondeo. Species, seu potius primarii actus eliciti superbiæ sunt sequentes: 1. Considerare & admirari libenter perfectiones seu excellentias proprias. 2. Sibi complacere & delectari circa perfectiones proprias. 3. Æstimare suas per-

perfectiones tanquam forent a seipso; quod tunc interpretative fit, si quis eas perfectiones libenter consideret sine relatione actuali aut virtuali ad Deum tanquam illorum Authorem. 4. Suas perfectiones attribuere quidem Deo, eas tamen existimare sibi a Deo collatas esse intuitu suorum meritorum. 5. Sibi attribuere in sua æstimatione perfectiones, quas non habet, vel majores, quam habet. 6. Existimare, eas perfectiones vel excellentias, quas aliquis vere habet, esse majores quam alii habent, vel eas ab aliis non haberi, vel se non ab aliis æquari aut superari in alio genere virtutum, ita ut appretiatio propriæ excellentiæ sit comparativa ad alios cum eorum contemptu. Quatuor posteriores modos superbiæ recenset *D. Thomas* 2. 2. q. 162. a. 4. C. ubi ait: *Cum aliquis attribuit sibi majus bonum, quam habeat, consequens est, quod ejus appetitus tendit in propriam excellentiam ultra modum sibi convenientem, & sic est tertia species superbiæ, cum scilicet aliquis jactat se habere, quod non habet. Alio modo sumuntur duæ primæ species superbiæ, cum quis a semetipso habere æstimat, quod a Deo habet, vel cum propriis meritis sibi datum desuper credit. Tertio modo sumitur quarta superbiæ species, quæ est cum aliquis aliis despectis singulariter vult videri.*

Ibidem *ad* 1. explicans, quomodo superbia sine errore hæreticali sibi vel suis meritis attribuat, quod Deo & ejus gratiæ tribuendum est, ostendit, id solum fieri *negative*, in quantum videlicet homo negligit, ea sua dona referre ad Deum. *Quod aliquis ex inordinato appetitu propriæ eccellentiæ*, inquit, *ita de bonis suis glorietur, ac si ea a se haberet, vel ex meritis propriis, pertinet ad superbiam, & non ad infidelitatem, proprie loquendo*. De primo autem & secundo actu seu gradu superbiæ, quem D. Thomas explicite non tangit, habetur fundamentum ex Scriptura *Ezech.* 28. v. 17. ubi de Lucifero dicitur: *Elevatum est cor tuum in decore tuo*. Et *Danielis* 4. v. 27. exprimitur superbia Nabuchodonosoris his ejus verbis: *Nonne hæc est Babylon, quam ædificavi in gloria decoris mei?* Hinc etiam *Cartesius* in libro de passionibus recte observavit; *admirationem*, seu *fixam considerationem appretiativam* objecti boni vel mali esse principium omnium passionum animæ.

Quæritur 3. Quinam sint actus imperati, seu ut vocari solent, *filiæ superbiæ?*

Respondeo. Enumerari solent sequentes *filiæ*, seu ut rectius vocarentur, *effectus* aut actus imperati superbiæ. 1. Vana gloria. 2. Jactantia. 3. Fastus. 4. Hypocrisis. 5. Contentio. 6. Pertinacia. 7. Discordia. 8. Præsumptio. 9. Ambitio.

Quæritur 4. Quid sit *vana gloria?*

Respondeo. Vana gloria est, *quæ aut recto gloriandi fundamento aut recto fine caret*. Id *D. Thomas* 2. 2. q. 132. a. 1. triplici modo posse contingere ostendit. *Primo*, si quis gloriam quærit ex bono, quod re vera non habet, sed in se reperiri falso existimat, aut ab aliis existimari desiderat. *Secundo*, si quis ex re vana gloriam quærit, ex qua Christiano gloriandum non est, v. g. ex nobilitate, ex statura, pulchritudine, vel viribus corporis, ingenio, aut ex bonis fortunæ, &c. quæ omnia non sunt in potestate hominis, nec parta labore humano. Idem contingit; si quis glorietur ex fama hominum imperitorum, plerumque insufficientium ad ferendum rectum de rebus judicium. *Tertio*, si quis gloriam, quam amat, aut quærit, non refert in debitum finem, nempe ad honorem Dei vel salutem proximi.

Quæritur 5. An semper sit peccatum, quærere gloriam in hoc mundo?

Respondeo. Non est peccatum, quærere in hoc mundo gloriam tanquam medium subordinatum ad promovendam gloriam Dei vel salutem proximi.

Id *Probatur* ex Scriptura. Dicitur enim *Matth.* 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona coram hominibus, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est*. Et Apostolus ad Rom. C. 12. v. 17. scribit: *Nolite esse prudentes apud vosmet-*

ipsos, providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Et 2. ad Cor. 8. *Misimus cum illo fratrem* (D. Lucam), *cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias: Non solum autem* (in hoc consistit ejus laus) *sed & ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis in Domini gloriam, devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a nobis. Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Sic etiam *Ecclesiastici* 41. dicitur: *Curam habe de bono nomine.*

Respondeo 2. Semper est peccatum quærere gloriam propriam tanquam finem inadæquatum, aut concomitantem cum gloria Dei, quantumvis intendatur tanquam finis secundarius ac minus principalis, nisi subordinetur tanquam medium ad promovendam gloriam Dei.

Probatur inprimis ex eo; quia non datur actus indifferens in individuo, prout suppono ex Tract. *de Actibus humanis.* Ergo non est intendibilis gloria propria tanquam finis *ratione sui intendibilis*, etiamsi intendatur tanquam finis concomitans ad gloriam Dei, secundarius, ac minus principalis.

Idem *Probatur* 2. ab exemplo Christi & Apostoli, qui non quæsierunt gloriam propriam nisi per subordinationem; eoque suo exemplo insinuarunt non solum quid perfectius, sed etiam quid a crimine purum sit. Christus Joannis 7. v. 18. dicit: *Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, & injustitia in illo non est.* Et C. 8. v. 50. *Ego non quæro gloriam meam. -- Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Et Apostolus 1. Cor. 12. *Si gloriari oportet, veniam ad visiones. Pro hujusmodi gloriabor; pro me autem nihil.* Et 1. Tim. 2. *Soli Deo honor & gloria.*

Probatur 3. ex eo, quia *gloriam inanem* quærere est peccatum; gloria autem non subordinata per modum medii ad gloriam Dei est *gloria inanis*, utpote sine merito & fructu. Ergo. Maj. patet ex Apostolo ad Gal. 5. ubi dicitur: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.* Et ad Philipp. 2. *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam.*

Quæritur 6. An & quando operari ex vana gloria possit esse peccatum mortale?

Respondeo. Peccant mortaliter 1. qui vanam gloriam quærunt ex re mortaliter peccaminosa, v. g. ex duello, ex fornicatione, ex carmine amatorio, ex pictura obscœna, ex lascivo dicto, ex cantione libidinosa, & Comœdia vel Aria lasciva, ex nova inventione vestium bono publico perniciosa, ex ingenioso modo calumniandi, decipiendi, justitiam corrumpendi &c. De his enim Isaiæ 3. dicitur: *Peccatum suum sicut Sodoma prædicaverunt.* Et Psalmo 9. *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.* 2. Peccant mortaliter etiam illi, qui ex re venialiter peccaminosa *in populo ex habitu*, vel ex more vanam gloriam quærunt. Tales sunt, qui exhibent Comœdias repugnantes honestati morum; qui canunt Cantilenas dissolutas, qui, cum sint Clerici, agunt histriones; qui in Ecclesia organo aut cheli ludunt modulos saltatorios vel *Arias* profanas, a populo cantari solitas cum Cantilenis profanis.

Ratio est, quia ex talibus rebus vanam gloriam quærere, est ex his *famam* quærere. Gloria enim definitur, quod sit *clara* apud multitudinem *cum laude notitia*, seu *frequens cum laude de aliquo fama.* Ut enim recte *D. Thomas* observat 2. 2. q. 132. a. 1. C. fama & gloria proprie loquendo non constringitur ad paucos. *Quia*, inquit, *quod clarum est, a multis conspici potest & a remotis, ideo proprie per nomen gloriæ designatur, quod bonum alicujus deveniat in multorum notitiam & approbationem; secundum quod Sallustius dicit in Catilinario: Gloriari ad unum non est.* Cum ergo ille, qui ex re venialiter peccaminosa vanam gloriam quærit, cupiat, ut integra multitudo admiretur, approbet ac laudet rem vel actionem venialiter peccaminosam, per hoc causat illa extensione grave præjudicium divinæ glo-

riæ, quod graviter repugnat charitati erga Deum.

Confirmatur ex eo, quia plerique docent, Prælatos religiosos peccare graviter, si negligentia sua sint in causa, quod in subditis multiplicentur passim transgressiones Constitutionum de se leves. Ergo idem dicendum de eo, qui ab integra multitudine quærit vanam gloriam ex re venialiter peccaminosa. 3. Peccant mortaliter etiam illi, qui ex actionibus de se bonis præter gloriam Dei ex habitu quærunt gloriam propriam tanquam finem partialem & inadæquatum sine ejus subordinatione ad gloriam Dei.

Ratio est, quia ejusmodi habitualis dispositio non solum corrumpit innumeras actiones ex integro referendas ad Deum saltem virtualiter, sed etiam actiones ex sua natura ordinatas in salutem proximi, v. g. Conciones, Catecheses, Instructiones juventutis, &c. exuit suo genuino spiritu, easque proin reddit notabiliter minus fructuosas, quod pariter repugnat graviter charitati erga Deum. 4. Peccant mortaliter etiam illi Authores, vel Professores, vel Confessarii, qui ex defensione vel usu notorio laxarum opinionum, divinæ gloriæ & decori Ecclesiæ præjudicantium, vanam gloriam quærunt.

Ratio est eadem, quæ superius num. 2. assignata est; quia videlicet illa laxitas, licet in casu particulari ac in individuo solum afferat leve præjudicium divinæ gloriæ, multiplicata tamen in totam multitudinem, quæ laxæ doctrinæ vel praxi se conformat, affert divinæ gloriæ ingens præjudicium; ac proin graviter repugnat charitati erga Deum, quæ petit emolumenta divinæ gloriæ præferri in rebus magni momenti commodis propriis, quantum sine gravi damno vel præjudicio proprio fieri potest.

Hæc *Confirmantur* ex verbis *Christi*, quibus testatur, *amorem habitualem vanæ gloriæ* esse maximum impedimentum agnoscendæ aut recipiendæ veritatis in rebus fidei ac morum. Nam prout D. *Augustinus* l. 5. de Civit. C. 14. ex verbis Christi observat: *Tam est hoc vitium inimicum piæ fidei, si major sit in corde cupiditas gloriæ, quam Dei timor vel amor, ut Dominus* (Joan. 5.) *diceret: Quomodo potestis credere, gloriam ab invicem exspectantes, & gloriam, quæ a solo Deo est, non quærentes? Item de quibusdam, qui in eum crediderant, ac verebantur palam confiteri, ait Evangelista* (Joan. 11.) *Dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei*. In hoc textu D. Augustinus usus est versione veteri Italica. In nostra autem Vulgata textus cum contextu notabili sic habet: *Claritatem* (hoc est, gloriam) *ab hominibus non accipio; sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis --- Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis?*

Dices: Juxta D. Thomam amor vanæ gloriæ est solum peccatum veniale, quia 2. 2. q. 132. a. 3. C. sic scribit: *Si amor humanæ gloriæ, quamvis sit inanis, non repugnet charitati, neque quantum ad id, de quo est gloria, neque quantum ad intentionem gloriam quærentis, non est peccatum mortale, sed veniale*.

Respondeo distinguendo. Quando ille amor vanæ gloriæ non procedit ex habitu infectivo universaliter ferme omnium operum, & non versatur circa opus peccaminosum. *Concedo*. Secus. *Nego*. Hoc ipsum enim graviter repugnat charitati, si una gloria quæratur ex actu peccaminoso, vel si ille habitus vanæ gloriæ tendat ad infectionem generalem operum. Neque hoc negat S. Thomas l. c. ubi sic ait: *Dicendum, quod ex hoc aliquod peccatum est mortale, quod charitati contrariatur. Peccatum autem inanis gloriæ, quantum ad dilectionem Dei, potest contrariari charitati dupliciter; uno modo ratione materiæ, de qua quis gloriatur; puta cum quis gloriatur de aliquo falso, quod contrariatur divinæ reverentiæ, secundum illud* 1. *Cor*. 4. *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Jam superius autem ostensum est, quod iste modus gloriandi juxta D. Thomam

mam non pertineat ad infidelitatem, seu errorem intellectus positivum, quod aliqua dona non sint a Deo, sed ad habitualem neglectum referendi talia dona in Deum. Hinc etiam Actorum 12. de Herode Antipa legitur: *Vestitus veste regia sedit pro Tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini; eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus a vermibus exspiravit.* In hoc textu Herodes Antipas, fervidus cultor, prout videri cupiebat, Religionis Judaicæ, non prætendebat haberi pro Deo, sed quia non monstrabat displicentiam circa adulatoriam acclamationem Gentilium Tyriorum & Sidoniorum, morte punitus est.

Quæritur 7. Quid sit *jactantia?*

Respondeo: Jactantia est *inordinata sui coram aliis præter verum aut rectum finem verbo vel facto edita gloriatio.*

Quæritur 8. Quomodo possit peccari per jactantiam?

Respondeo: Peccatur per jactantiam mortaliter *Primo*, si quis se jactet de peccato mortali.

Ratio est, quia talis jactantia involvit complacentiam & approbationem saltem simulatam, de peccato mortali, adeoque monstrat contemptum Dei & professionem vilipensionis erga Legem Dei. *Secundo*, si quis se jactet de peccato veniali commisso vel committendo ex habitu seu consuetudine.

Ratio est, quia jactantia de habituali peccato veniali importat contemptum Legis leviter obligantis; peccare autem per contemptum Legis, quamvis solum obligantis sub veniali, in æstimatione morali repugnat charitati, quæ petit, ne passim, studiose, & ex petulantia offendatur amicus. Ut enim Apostolus monet ad Gal. 6. v. 7. *Deus non irridetur. Tertio* peccatur solum venialiter, si quis se jactet solius lucri vel emolumenti causa sine cujusquam præjudicio de arte vel bono quod non habet.

Ratio est, quia non involvit aliam malitiam, nisi tantum mendacii. Ita S. *Thomas* 2. 2. q. 112. a. 2. C. & ad 3.

Nec obstat, quod appetitus vanæ gloriæ sit peccatum mortale, si procedat ex habitu. Jactantia enim non necessario supponit talem appetitum vanæ gloriæ. Hinc *Quarto* concedendum; etiam jactantiam esse peccatum mortale, quando procedit ex habitu vanæ gloriæ. Ita S. *Thomas* l. c. scribit: *Jactantia quandoque est peccatum veniale, quando scilicet aliquis de se talia jactat, quæ neque sunt contra Deum, neque contra proximum. Alio modo potest considerari secundum suam causam, scilicet superbiam, & sic si procedat ex superbia vel inani gloria, quæ sit peccatum mortale, etiam jactantia erit peccatum mortale. Quinto*, Jactantia est etiam peccatum mortale, quando est inductiva ad gravem damnificationem, vel iniquam depressionem proximi per arrogationem falsi, v. g. si quis jactet, se optime callere artem, quam solum scit imperfecte; vel si suam peritiam allegando mendaciter se supra alios extollat, sicque in causa sit, ut alteri peritiori præferatur ad officium vel lucrum.

Ratio est, quia licet proximus nondum habeat jus ad officium vel lucrum speratum, habet tamen jus, ne impediatur fraude vel mendacio. Cum tamen in tali casu proximus necdum habeat jus in re, vel ad rem, ex tali jactantia non oritur obligatio restitutionis erga proximum, cui sic præripitur lucrum vel officium, nisi in quantum damnificatur exclusus per mendacium; si enim hoc contingat, oritur etiam obligatio restituendi damnum interea passum, donec obtineat aliam accommodationem, ad quam procurandam tenetur damnificans.

Queritur 9. Quid sit Fastus, seu pompa inanis?

Respondeo. Fastus est inordinatus appetitus excellentiæ, animo alios æquandi vel superandi per sumptus ultra decentiam status superfluos. Talis fastus plerumque consistit in superfluo apparatu conviviorum, in luxu vestium, in splendore ædificiorum, hortorum, raritate picturarum, &c.

Quæ-

Quæritur 10. An & quomodo possit peccari mortaliter per fastum?

Respondeo. Peccant mortaliter 1. qui in vestibus, conviviis, ædificiis, ornatibus notabiliter transcendunt morem honestum sui æqualium.

Ratio est, quia tales non possunt habere finem alium, nisi vanam gloriam ex re, quæ non continet Christianum motivum gloriandi, & in qua non servatur ordo charitatis erga Deum & proximum. Ille enim vult, bona superflua impendi in suum cultum & suos pauperes. Iste vero dolet vel ab æquali per fastum contemni, vel compelli ad pares expensas cum onere suæ familiæ. 2. Peccant mortaliter, qui imitantur aliorum fastum transcendentem decentiam status. Voco autem *decentiam status*, secundum quam plerique simil s conditionis non solum adhuc conservant sui venerationem ab omnibus, sed etiam rectum ordinem charitatis erga Deum & proximum quoad divisionem bonorum, puta quoad subsidia in cultum Dei, pauperes, & alias causas pias. 3. Peccant mortaliter, qui hunc fastum tolerant, nec impediunt, cum possint, vel inventiones novorum modorum magis pretiosorum invehunt, prout nonnunquam faciunt mercatorer, sartores, &c.

Ratio est, quia hic fastus non solum repugnat recto ordini charitatis erga Deum & proximum, sed etiam cedit in gravissimum damnum Reipublicæ. Hæ vero responsiones probantur generaliter ex Scriptura, in qua hujusmodi fastus universim proponitur tanquam objectum gravis indignationis & abominationis divinæ. Sic Jacobi 4. v. 16. dicitur: *Exultatis in superbiis vestris: omnis exultatio talis maligna est. Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis; divitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra a tineis comesta sunt; aurum & argentum vestrum æruginavit; & ærugo eorum in testimonium vobis erit; & manducabit carnes vestras sicut ignis; thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus*. Et 1. Petri 3. *Similiter & mulieres, quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus*. Et 1. Joan. 2. *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo; quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est*. Sic etiam in Evangelio D. *Lucæ* describitur dives Epulo tanquam victima inferni, qui dum induebatur bysso, & epulabatur quotidie splendide, etiam sub hac Idea proponitur ut objectum iræ divinæ. Sic & superbia Scribarum & Pharisæorum describitur Matth. 23. *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus; dilatant enim philacteria sua, & magnificant fimbrias, amant autem primos recubitus in cœnis &c.* In veteri Testamento Prophetæ sæpissime invehuntur in fastum. Sic Amos 6. v. 1. dicitur: *Væ qui opulenti estis, optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel*. Ex his apparet, Deum odisse fastum; alioquin culparentur peccata sola *per accidens* annexa fastui, & non ipse fastus. Quod si alia peccata fastui annexa sunt *per se*, jam ipse fastus innocens esse non potest.

Si quis autem quærat, quanta Summa evidenter ultra decentiam status expensa in fastum sufficiat ad constituendum peccatum mortale?

Respondeo: Sufficere eam Summam, quæ sufficeret ad constituendum grave furtum, si auferretur alicui communitati pauperum, nempe dimidius aureus.

Ratio est, quia tales expensæ in fastum pertinent ad superfluum status, quod homo tenetur erogare in pauperes. Hinc credo; plerosque ejusmodi pompæ & fastui deditos, cum vix ullus prætendere possit ignorantiam invincibilem, æternum perituros.

Quæritur 11. Quid sit *Hypocrisis*?

Respondeo: Hypocrisis est studiosa voluntas adumbratam sanctitatis imaginem præseferendi vitia occulta contegendo, vel externam virtutis speciem simulando.

Quæ

Quæritur 12. An Hypocrisis sit speciale peccatum?

Respondeo: Hypocrisis est speciale peccatum ab aliis peccatis specie diversum.

Probatur 1. ratione. Hypocrisis est quædam species mendacii, opposita veracitati cum speciali quadam deformitate notabili in nullo aliorum mendaciorum genere reperibili. Ergo continet rationem malitiæ specie diversam ab aliis peccatis. *Major quoad primam partem* patet ex ratiocinio D. *Thomæ*, qui 2. 2. q. 111. a. 1. C. sic scribit: *Ad virtutem veritatis pertinet, ut quis talem se exhibeat exterius per signa exteriora, qualis est. Signa autem exteriora non solum sunt verba, sed etiam facta. Sicut ergo veritati opponitur, quod aliquis per verba exteriora aliud significet, quam habet apud se, quod ad mendacium pertinet; ita etiam opponitur veritati, quod aliquis per aliqua signa factorum vel rerum aliud significet contrarium ejus, quod in eo est, quod proprie simulatio dicitur. Unde simulatio proprie est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens*. Quoad *secundam partem Major probatur* ex æstimatione communi SS. Patrum, qui apprehendunt specialem inhonestatem seu deformitatem in hypocrisi, distinctam a simplici mendacio, prout patebit ex textibus proxime referendis.

Probatur 2. ex Scriptura, quæ hypocrisin considerat tanquam peccatum diversum a simplici mendacio. Sic 1. Tim. 4. v. 2. de extrema quorundam malitia dicitur: *In hypocrisi loquentium mendacium & cauteriatam* (fucatam, falso odore imbutam) *habentium suam conscientiam*. Sic etiam *Christus* Lucæ 12. v. 1. specialem malitiam speciali veneno imbutam in hypocrisi agnoscit, dum ait: *Cavete a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis*. Itaque hic modus mentiendi ob varia connotata est objectum specialis attentionis & abominationis divinæ.

Quæritur 12. An & quomodo possit peccari mortaliter per hypocrisin?

Respondeo: Peccatur per hypocrisin mortaliter 1. Si status sanctitatis seu devotionis extraordinariæ alioquin non assumendæ præcise assumitur ex hoc fine, ut sic contegatur habitualis impœnitentia seu consuetudo peccandi.

Ratio est, quia assumptio talis larvæ est quædam species sacrilegii, seu abusus rei ex sua natura sacræ ad usum contrarium seu repugnantem Deo, nempe actionum piarum ad actiones impias tutius ac securius exequendas, quæ exhonoratio & abusio actionum sacrarum est quædam illusio Dei, ac consequenter specialis abominatio Dei. Sic Deus specialiter indignatur Sacerdotibus & Prophetis hypocritis veteris Testamenti, v. g. Psalmo 49. ubi dicitur: *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum; tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum?* 2. Peccatur mortaliter, si assumitur prætextus zeli pro gloria Dei, pro honore Sanctorum, pro veritate doctrinæ sanæ, pro incolumitate Legum sacratissimarum ad tuendas *manifeste* illicitas laxitates morum, opiniones *manifeste* ultra rectum faventes carni, consuetudines *manifeste* pravas, devotiunculas superstitiosas, aut superfluas cum neglectu *manifesto* prædicandi & urgendi obligationes Christianismi essentiales. Hæc omnia pertinent ad abominabilem Deo hypocrisin, a qua non raro gravissimas persecutiones patiuntur, qui corde puro ac sine fuco serviunt & serviri volunt Deo. Et hæc est illa hypocrisis, quam toties abominatus est Christus in Scribis & Pharisæis. Matth. 15. *Accesserunt ad eum Scribæ & Pharisæi, dicentes. Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum? Non enim lavant manus suas, cum panem manducant? Ille autem ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? -- Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me*. Et Matth. 22. *Mittunt ei discipulos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces; dic nobis:*

bis: licet censum dare Cæsari? Cognita autem nequitia eorum Jesus ait: Quid me tentatis hypocritæ? Et Luc. 13. *Archisynagogus indignans, quia Sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: Respondens Dominus dixit: Hypocritæ, unusquisque vestrum Sabbato solvit bovem suum.* Et Matth. 23. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia decimatis mentam & anethum & cyminum; & reliquistis, quæ sunt graviora Legis, judicium, & misericordiam, & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere, Duces cæci, excolantes culicem, Camelum autem glutientes. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ aforis parent hominibus speciosa; intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia; sic & vos, aforis quidem paretis hominibus justi; intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta justorum; & vos implete* (impletis) *mensuram patrum vestrorum.* En genuinam hypocritarum ex ore Christi Ideam! 3. Maximum & speciale hypocrisis crimen est, si quis larva sanctitatis abutitur ad seminandos errores, obtinendam præbendam Ecclesiasticam, ad quam est indignus vel ad seducendas pro lascivia innocentes animas. 4. Si quis pietatem simulet solum ex *transitoria intentione* vanæ gloriæ, vel alterius finis profani, committitur solum peccatum veniale.

Dixi, *intentione transitoria*, si enim *ex habitu* actiones ex sua natura ordinatas ad verum cultum Dei ordinet ad finem illicitum vel profanum, ea hypocrisis est semper peccatum mortale. Id colligitur ex *D. Thoma* 2. 2. q. 111. a. 4. C. ubi ait: „ Si aliquis (habitualiter) non curet sanctitatem habere, „ sed solum sanctus apparere, sic manifestum est, quod est peccatum mortale. Si autem intendit simulare sanctitatem, quamvis sit in peccato mortali „ (transeunter), non tamen semper ipsa „ simulatio est ei peccatum mortale, „ sed quandoque veniale. Quod discernendum est ex fine; qui si repugnet „ charitati Dei vel proximi, puta, cum „ simulat sanctitatem, ut falsam doctrinam[*] disseminet, vel ut adipiscatur „ Ecclesiasticam dignitatem indignus, „ vel quæcunque alia temporalia bona, „ in quibus finem constituit (negative, „ ea non ordinando ad verum cultum „ Dei). Si vero finis non repugnet charitati, erit peccatum veniale, puta „ cum aliquis in ipsa fictione (transeunter) delectatur.

Dixi, D. Thomam loqui de simulatione *transeunte*; nam ex consuetudine seu habitu abuti actionibus intrinsece ordinatis ad Deum est quædam species sacrilegii, seu exhonoratio cultus externi religiosi seu actionum sacratarum Deo. Nam *Christus* Joan. 4. v. 21. dicit: *Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate; nam & Pater tales quærit. Spiritus est Deus; & eos, qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare.*

Quæritur 13. Quid sit *contentio?*

Respondeo. Contentio prout definitur a *D. Ambrosio* in Epist. 1. ad Rom.; & prout sumitur l. c. in Scriptura, est *impugnatio veritatis* (quæ potest & debet agnosci) *cum confidentia clamoris*. Videtur tamen latius accepta definiri posse, quod sit *vehemens impugnatio veri aut falsi, ex imperio potius iræ quam rationis profecta sine spe fructus probabili*.

Quæritur 14. An contentio sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo. Contentio stricte in sensu prioris definitionis accepta est *ex suo genere* peccatum mortale.

Probatur ex eo, quia Scriptura nobis proponit *contentionem* constanter tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Nam Apostolus scribit Rom. 1. *Tradidit illos in reprobum sensum, repletos omni iniquitate, homicidio, contentione, &c.* Et C. 11. *Iis autem, qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati,*

ti, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Et ad Gal. 6. *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, veneficia, inimicitiæ, contentiones, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, &c. qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*.

Dixi, ex suo genere; si quis enim contentiose impugnet veritatem levis momenti circa res mere profanas, ea contentio erit tantum peccatum veniale.

Quæritur 15. An peccet mortaliter, qui contentiose impugnat veritatem levis momenti circa res spirituales?

Respondeo 1. Si quis contentiose impugnet veritatem quamcunque in materia doctrinæ circa res spirituales, semper peccat mortaliter.

Ratio est; quia in materia doctrinæ circa fidem, vel circa leges naturales ac divinas non datur parvitas materiæ; Impugnatio enim cujuscunque veritatis a Deo revelatæ, aut cujuscunque Legis divinæ, sive graviter, sive leviter obligantis, in æstimatione morali continet gravem irreverentiam contra veracitatem, sapientiam, providentiam, bonitatem ac justitiam divinam. Et hinc timendum est; ne multi Professores, qui amore anticipato laxitatum per ignorantiam vincibilem deflectunt in defensionem doctrinæ circa leges naturales ac divinas erroneæ, instar hæreticorum vincibilium habitualiter errori inhærentes æternum pereant.

Respondeo 2. Si quis contentiose impugnet veritatem in quæstione facti levis momenti sine gravi scandalo & aliorum præjudicio, ejusmodi contentio non videtur excedere culpam venialem.

Ratio est, quia mendacium in materia levi, & impugnatio veritatis in materia levi cæteris paribus videntur esse ejusdem malitiæ.

Quæritur 16. An & quomodo contentiosa impugnatio falsitatis sit peccatum?

Respondeo 1. Impugnatio falsitatis modo indebito, nisi enascatur grave scandalum, aut alia damnificatio justitiæ vel charitati opposita, non excedit culpam venialem. Ita docet *D. Thomas* 2. 2. q. 38. a. 1. C. ubi ait: „ Si contentio „ dicatur impugnatio falsitatis cum debito modo acrimoniæ, sic contentio „ est laudabilis. Si autem accipiatur „ contentio, secundum quod importat „ impugnationem falsitatis cum inordinato modo, sic potest esse peccatum „ veniale, nisi forte tanta inordinatio „ fiat in contendendo, ut ex hoc generetur scandalum aliorum. Unde „ Apostolus, cum dixisset 2. Tim. 2. „ Noli verbis contendere, subdit: Ad „ nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.

Respondeo 2. Contentiosa impugnatio falsitatis potest fieri peccatum mortale ex triplici causa; videlicet *primo*, si procedat ex habitu gravis odii. *Secundo*, ratione effectus, si causet graves inimicitias seu dissensiones animorum. *Tertio*, si versetur circa rem inutilem vel levis momenti cum dispendio ingentium bonorum pro gloria Dei vel bono Ecclesiæ. De hujusmodi contentionibus locutus fuisse videtur Apostolus 2. Cor. 12. ubi ait: *Timeo, ne, cum venero, forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos*. Hoc loco Apostolus enumerat multa gravia mala, quæ oriri solent ex contentionibus circa quæstiones non necessarias. Hinc etiam 1. Cor. 3. ait: *Cum sint inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?* Huc pertinet textus Apostoli superius ex Epistola ad Galatas adductus, ubi *inimicitias, contentiones, iras, rixas, dissensiones, sectas*, continua serie, quasi vitia inter se per modum causæ, vel effectus conjungit. Ob eandem concatenationem horum vitiorum D. Jacobus in Epistola C. 3. scribit: *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari & mendaces esse adversus veritatem; Non est enim ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica; ubi enim zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus pravum*. In hoc genere peccati mortalis sibi potissimum caveant Scriptores, qui aculeato aut bilioso modo scribendi sæpe

gravia

gravia causant scandala & dissensiones animorum, quibus fideles turbantur, & optima Ecclesiæ ingenia ab utilioribus laboribus ad steriles quæstiones factorum personalium avocantur. Propria experientia doctus censeo; refutationes omnes non solum contra Catholicos sed etiam contra hæreticos scribendas esse in *Spiritu lenitatis ac mansuetudinis*, neque alias a Superioribus tolerandas esse. Voco autem *Spiritum mansuetudinis* eum, qui animum adversarii lenit & instruit, non exacerbat, & deprimit. Vide Gal. 6. Si quis in me alia vidit exempla in una vel altera causa, sequatur consilia seniora & saniora, immo non consilia hominis, sed præcepta Christi.

Quæritur 17. Quid sit *pertinacia*?

Respondeo. Pertinacia est vitium, quo quis ex inordinato amore vanæ gloriæ repudiata meliore sententia de sua dimoveri renuit.

Quæritur 18. An & quomodo possit peccari pertinacia?

Respondeo. Peccatur pertinacia mortaliter 1. si quis meliori sententiæ accedere recusat in rebus fidei, morum, aut Disciplinæ Ecclesiasticæ.

Ratio est, quia ejusmodi pertinacia manifeste cedit in præjudicium grave divinæ gloriæ, salutis animarum, decoris Ecclesiæ, quod repugnat charitati seu amicitiæ ad Deum. 2. Si quis adversatur in rebus gravis momenti judicio eorum, quos manifestum est, dirigi a Deo majori superno lumine, aut experientia. Sic enim faciunt, qui repugnant judicio, aut sensui ferme universali Doctorum pietate & eruditione illustrium. 3. Idem contingit, si quis in materia fidei vel morum recedit a judicio Sedis Apostolicæ. 4. Si in materia fidei vel morum recedit a doctrina ferme universali SS. Patrum. 5. Si quis in materia fidei vel morum recedit a sensu ferme universali Synodorum particularium. 6. Si quis in materia disciplinæ recedit a judicio ferme universali legitimorum Superiorum, v. g. Episcoporum, vel Summorum Pontificum. 7. Si quis in propositione dogmatica, in sensum sanum exponibili, renuit loqui cum Sede Apostolica, aut cum Concilio repræsentante eminenter tam dignitate & authoritate, quam sanctitate, eruditione, & numero eminenter potiorem partem Ecclesiæ. 8. Si quis contra judicium aut consilium ferme universale virorum indifferentium ac prudentium circa materiam ad res fidei ac morum adiaphoram cum perturbatione communitatis urgeat conclusa capitularia vel municipalia. 9. Si quis Scripturam, Traditiones Patrum, vel leges exponat contra sensum ferme universalem Doctorum eruditione & virtute illustrium cum periculo gravis præjudicii contra divinam gloriam, salutem animarum, decorem Ecclesiæ, puritatem morum. Has regulas sæpe inspiciant, qui animo obfirmato resistunt, vel sententiis Doctorum illustrium ferme universalibus, vel Decretis Episcoporum aut alicujus Ordinis Religiosi Generalium, directivis morum.

In *Confirmationem* dictorum serviunt sequentes Textus Scripturæ & Patrum. 1. Numerorum 12. v. 1. *Locuta est Maria & Aaron contra Moysen, & dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? Nonne & nobis similiter locutus est? Quod cum audisset Dominus, locutus est ad Aaron & Mariam: Quare non timuistis detrahere servo meo Moysi? Iratusque contra eos abiit*. 2. Ecclesiastici 6. v. 35. *In multitudine Presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei possis audire*. Et l. c. C. 7. v. 15. *Noli verbosus esse in multitudine Presbyterorum, & ne iteres verbum* (pertinaciter illud contra ferme universalem sensum talium Presbyterorum defendendo) *in oratione* (hoc est, sermone) *tua*. 3. *S. Augustinus* l. 2. de Baptismo C. 5. *Aliquid aliter sapere quam res se habet, humana tentatio est. Nimis autem amando sententiam suam vel invidendo melioribus usque ad præcidendæ communionis, & condendi schismatis vel hæresis sacrilegium pervenire, diabolica præsumptio*. Idem sentiendum, si tollitur communio charitatis. 4. Idem in Epist. $\frac{7}{14}$; *Si ma-*

nifestissimæ certæque rationi (vel traditioni & observantiæ universali continuatæ a temporibus Apostolicis) *velut Scripturarum sanctarum objicitur authoritas*; *non intelligit*, *qui hoc facit*; *& non Scripturarum illarum sensum*, *ad quem penetrare non potuit*, *sed suum potius objicit veritati*: *nec quod in eis*, *sed quod in seipso velut pro eis invenit*, *opponit*.

Quæritur 19. Quid sit *discordia*?

Respondeo: Discordia est dissensio voluntatum circa ea bona, quæ homo Deo vel proximo ex charitate præstare tenetur.

Quæritur 20. An discordia sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia discordia ex suo genere proponitur tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Sic Apostolus ad Gal. 5. dicit: *Idolorum servitus veneficia -- dissensiones*, *sectæ*, *qui talia agunt*, *regnum Dei non consequentur*. Et Proverb. 6. dicitur: *Sex sunt*, *quæ odit Dominus*, *& septimum detestatur anima ejus*. Istud septimum autem est: *Eum*, *qui seminat inter fratres discordias*.

Quæritur 21. An discordia semper sit peccatum? presertim mortale?

Respondeo 1. Si quis discordat ab alio circa bonum agibile gravis momenti, ad quod promovendum tenetur ex charitate Dei vel proximi, talis discordia est peccatum mortale.

Respondeo 2. Si *bonum* illud agibile, circa quod est discordia, est tantum *leve*; vel, etiamsi grave sit, si tamen consideratis circumstantiis sit tantum objectum *charitatis hic & nunc tantum obligantis sub levi*; vel denique si motus discordiæ *non sint habituales*, *sed cito transeuntes* per modum primorum motuum, in his tribus circumstantiis discordia est tantum peccatum veniale.

Respondeo 3. Si bonum illud agibile, circa quod est discordia, se habeat ad gloriam Dei per modum excedentis & excessi comparative ad bonum oppositum; vel si alterutrum bonum, quod est minus conducibile ad gloriam Dei, per ignorantiam invincibilem judicetur æqualiter vel magis conducibile, discordia ex parte illius, qui habet talem æstimationem, non est formale peccatum.

Respondeo 4. Ab aliis discordare in malo non solum non est peccatum, sed etiam laudabile ac meritorium.

Hæc omnia *Probantur* ratione & authoritate S. *Thomæ*, qui 2. 2. q. 37. a. 1. C. sic scribit: „ Concordia ex charitate causatur; in quantum scilicet „ charitas multorum corda conjungit in „ aliquid unum, quod principaliter est „ ipsum bonum divinum, secundario „ autem bonum proximi. Discordia igitur ea ratione est peccatum, in quantum hujusmodi concordiæ contrariatur. Sed sciendum, quod hæc concordia tollitur dupliciter. Uno modo „ per se; alio vero modo per accidens. „ *Per se* quidem, quando scienter & ex „ intentione dissentit a bono divino, „ & a proximi bono, in quo debet consentire. *Per accidens* autem, cum intentio aliquorum est ad aliquod bonum, quod pertinet ad honorem Dei „ vel utilitatem proximi; sed unus æstimat, hoc esse bonum, alius autem „ habet contrariam opinionem; discordia „ tunc est *per accidens* (seu præter intentionem) contra bonum divinum „ vel proximi. Et talis discordia non „ est peccatum, nec repugnat charitati, nisi hujusmodi discordia sit vel „ cum errore circa ea, quæ sunt de necessitate salutis, vel pertinacia indebita adhibeatur. Ex quo patet, quod „ discordia quandoque est ex peccato „ unius tantum, puta, cum unus vult „ bonum, cui alter scienter resistit. „ Quandoque autem est cum peccato „ utriusque, puta, cum uterque dissentit a bono alterius, & uterque diligit bonum proprium.

Et *ad* 2. „Causare discordiam, per „ quam tollitur mala concordia scilicet „ in mala voluntate, est laudabile. Et „ hoc modo laudabile fuit, quod Paulus posuit dissensionem inter eos, qui „ erant concordes in malo. Act. 23. „ Et Dominus de se dicit Matth. 10. „ Non veni pacem mittere, sed gladium.

Et

Et *ad* 3. „Discordia, quæ fuit inter „ Paulum & Barnabam, Act. 15. fuit „ per accidens, & non per se; uter- „ que enim intendebat bonum. Sed „ uni videbatur, hoc esse bonum; alii „ aliud; quod ad defectum humanum „ (cognitionis) pertinebat. Non enim „ erat talis controversia in his, quæ „ sunt de necessitate salutis. Quamvis „ hoc ipsum fuerit ex divina providen- „ tia ordinatum propter utilitatem inde „ consequentem.

Quæritur 22. Quid sit *præsumptio?*

Respondeo: Præsumptio est molitionis arduæ vires naturæ & gratiæ verosimiliter transcendentis attentatio circa gubernationem rerum humanarum.

Quæritur 23. An presumptio sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia in Scriptura proponitur tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Sic Judith. *6.* v. 15. dicitur: *Domine Deus cœli & terræ, intuere superbiam eorum, & ostende, quoniam non derelinquis præsumentes de te; & præsumentes de se & de sua virtute gloriantes humilias.* Et Ecclesiastici 18. v. 10. *Vidit præsumptionem eorum, quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum.* Et l. c. 35. v. 23. *Dominus gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, & reddat hominibus secundum opera Adæ, & secundum præsumptionem illius.* Et C. 37. v. 3. *O præsumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia & dolositate illius?*

Quæritur 24. In quo consistit malitia præsumptionis?

Respondeo: Malitia præsumptionis consistit in oppositione ad suavissimum ordinem divinæ sapientiæ omnia suaviter, patienter, & provide gubernantis. Cum enim Deus ad fines a se præstabilitos vel præceptos media proportionata ordinet, nempe vires naturæ & gratiæ, superbus contra hunc ordinem per media violenta ac improportionata ad sublimiora invito Numine contendit. Hinc Apostolus 2. Cor. 10. v. 12. dicit: *Non audemus nos inserere aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant; sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes & comparantes nosmetipsos nobis, non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos; non enim superextendimus nos.*

Quæritur 25. Quomodo peccari possit per præsumptionem?

Respondeo. Per præsumptionem peccatur 1. Si quis destitutus necessariis scientiarum subsidiis præsumat docere vel gubernare alios. Et hoc genus præsumptionis, si quis sponte ejusmodi Doctoris vel Superioris Munus sine speciali vocatione arroget, est peccatum mortale, quia se & alios exponit multorum errorum ac peccatorum periculo. 2. Si quis soli rationi confisus præsumat introducere novas doctrinas Traditioni uniformi contrarias circa res supernaturales fidei vel morum. Scribit enim Apostolus 1. Tim. *6.* v. 20. *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* Ad quem textum *Vincentius Lirinensis* l. 1. Commentarii C. 27. scribit: „Quid est depositum? Id est, quod „ tibi creditum est, non quod a te in- „ ventum est: quod accepisti; rem non „ ingenii, sed doctrinæ; non usurpatio- „ nis privatæ, sed traditionis; in qua „ non author debes esse, sed custos; „ non institutor, sed sectator; non du- „ cens, sed sequens. 3. Si quis in ritibus & disciplina Ecclesiæ in rebus magni momenti introducat novationem absque authoritate Episcoporum, præsertim Romani Pontificis, peccat mortaliter. Hoc modo peccant graviter, qui B. Virginem vestiunt novo vestiendi genere, præsertim profano; qui in Altarium forma, in cæremoniis Divini Officii, in Precationum Ecclesiasticarum, v. g. Litaniarum, Formulis, in Benedictionum Ecclesiasticarum ritu, vel in usu rerum piarum, novitates notabiles immiscent, vel immiscentibus verbo, exemplo, aut imitatione cooperantur. De aliis ejusmodi novitatibus introducendis *Nicolaus de Clemangis*, Archiepiscopus Bajocensis, in Tract. de novis Celebritatibus non instituendis, sic scribit: „Pariunt

„ novi-

„ novitates, discordias, partas nutriunt, „ nutritas augent, auctas roborant. Per „ novitates Dominus graviter irritari „ solet, de quibus in Psalmo scriptum „ est: Irritaverunt eum in adinventio- „ nibus suis, & multiplicata est in eis „ ruina. „ Peccatur etiam, si antiquæ consuetudines, non repugnantes charitati erga Deum & proximum absque justa causa & simul prudenti spe obtinendi majus bonum cum magna turbatione immutantur vel evertuntur.

Ratio est, quia omnis novitas perturbat, quæ turbatio licita non est, nisi compensetur lucro majorum bonorum. Ita scribit S. *Augustinus* Epist. $\frac{54}{118}$. ad Januarium C. 5. „ Faciat quisque, quod „ in ea Ecclesia, in quam venit, in- „ venerit. Non enim quidquam eorum „ contra fidem fit, aut contra mores, „ hinc inde meliores. His enim causis, „ id est propter fidem, aut propter mo- „ res vel emendari oportet, quod per- „ peram fiebat, vel institui, quod non „ fiebat. Ipsa quippe mutatio consue- „ tudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, „ novitate perturbat. Quapropter, quia „ utilis non est, perturbatione infructuo- „ sa consequenter noxia est.

Quæritur. 26. Quid sit *ambitio?*

Respondeo: Ambitio est inordinatus appetitus eminentiæ quoad gradum honoris super alios per media non ordinata a Deo.

Quæritur 27. An ambitio sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia in Scriptura proponitur tanquam contraria charitati, & mandato Christi. Apostolus 1. Cor. 13. scribit: *Charitas non est ambitiosa*. Et Christus Matth. 18. Apostolis de præeminentia contendentibus: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*. Et Marci 9. *Si quis vult primus esse, fiat novissimus*. Et Luc. 22. *Reges gentium dominantur eorum. Vos autem non sic. Sed qui major est in vobis, fiat sicut minor; & qui præcessor, sicut ministrator*. Et Matth. 20. *Quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister.*

Quæritur 28. In quo consistat malitia ambitionis?

Respondeo: Malitia ambitionis consistit *primario* in oppositione ad charitatem per hoc, quod sine relatione ad Deum pro suo explicito fine *habitualiter* constituat honorem, cum tamen honor sit tantum medium ad serviendum aliis. *Secundario* autem consistit in oppositione ad ordinem divinæ sapientiæ in distribuendis honoribus, quem ordinem ambitiosus transgreditur, arripiendo media non ordinata a Deo.

Dixi, *habitualiter*. Quamvis enim non peccet, qui non semper actiones suas *actualiter* in Deum referret, grave tamen peccatum & gravis deordinatio est, integrum statum honoris consistentem in *esse habituali diuturno* non referre ad servitium Dei vel proximi. Hanc malitiam ex oppositione ad charitatem eleganter describit *Petrus Blesensis* his verbis: „ Charitas patiens est pro æternis; „ ambitio patitur omnia pro caducis, „ charitas benigna est pauperibus, am- „ bitio divitibus: Charitas omnia suf- „ fert pro veritate, ambitio pro vani- „ tate. Utraque omnia credit, omnia „ sperat, sed longe dissimili modo: hæc „ ad gloriam hujus vitæ, illa ad glo- „ riam sine fine. „ Ex his patet, habitualem ordinationem mediorum ad finem profanum honoris, primario ad duos vel tres annos respectum sine relatione ad Deum esse actum intrinsece oppositum legibus veræ charitatis, ac consequenter eum esse graviter peccaminosum intrinsece.

Quæritur 29. An ambitio sit grave peccatum, si quis honores quærat ad promovendam majorem Dei gloriam?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia si majorem Dei gloriam tantum quærat secundario, relinquitur in intentione gravis deordinatio per oppositionem ad rectum habitualem ordinem charitatis. Si autem gloriam divinam primario quærat, relinquitur nihilominus in tali actu gravis deordinatio per oppositionem ad ordinem divinæ sapientiæ, in quantum statum habitua-

bitualem honoris quærit per media non ordinata a Deo.

Quæritur 30. Quomodo possit peccari per ambitionem?

Respondeo: *Circa Beneficia Ecclesiastica*, quæ digniori conferri debent, peccari potest his modis. 1. Si aspirans ad talia beneficia prece, pretio, donis, servitiis, beneficiis, mutuo, humanitatis officiis extraordinariis &c. Patronum tacite obliget ad conferendum sibi votum. 2. Si aspirans Patronum quidem nec tacite obliget ad dandum votum, eum tamen extraordinariis sumptibus vel officiis flectere conetur ad sibi potius, quam alteri conferendum beneficium, etiamsi non sit eminenter dignior aliis. 3. Si negligat in conferentibus votum ea debito modo corrigere, ad quorum correctionem per se tenetur ex officio. 4. Si alias obligationes sui status, pietatis vel charitatis officia aliunde debita prætermittat, ne displiceat conferenti votum. Hoc enim inter præcipuas ambitionis malitias, proprietates & signa referendum est, quod integris mensibus omne tempus artibus, studiis, & officiis pro scopo honoris impendat, & tanto tempore orationes, pia consueta exercitia Deo luridissime præstet, vel omittat, quod non parum displicet Deo. 5. Si quidpiam agat vel omittat ad præripiendum votum æque dignis præcise ex motivo honoris vel emolumenti temporalis. Hæc enim omnia sunt manifesta indicia ambitionis circa beneficia spiritualia, in quibus unice pro fine haberi debet servitium Dei majus, & utilitas major Ecclesiæ.

Respondeo 2. *Circa officia temporalia* per ambitionem peccatur 1. si via sternitur per neglectum justitiæ, charitatis, & pietatis. 2. Si via sternitur per media aspiranti & conferenti quoad conscientiam periculosa. 3. Si quæratur officium periculosum animæ loco officii securi pro conscientia. 4. Si ambiatur officium cum præjudicio tertii, cui subveniri jubet lex charitatis. Ex his omnibus autem patet, vix unquam sine peccato ambitionis aspirari posse ad Officia Civilia vel Ecclesiastica ratione eminentiæ, nisi positive urgeat lex charitatis erga Deum, Ecclesiam, vel Rempublicam; aut si officium non quæratur ratione eminentiæ seu honoris, sed ratione lucri seu emolumenti temporalis, illud aliis præripi non posse, nisi officium sit viribus æque proportionatum suis, ac aliorum viribus; & æqualis speretur utilitas ex suo servitio pro gloria Dei, salute animarum, & decore Ecclesiæ. Hæc si desint, appetitus officii jam est inordinatus inordinatione gravi vel levi pro gravitate bonorum, quæ amittuntur, vel malorum, quæ verosimiliter consequuntur, quod dictu & cogitatu terribile ob plurimorum damnationem, quæ ex ejusmodi ambitionibus dependet.

§. III.

De Avaritia.

QUæritur 1. Quid sit *avaritia*?

Respondeo. Avaritia est inordinatus appetitus bonorum temporalium?

Quæritur 2. An avaritia sit ex genere suo peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Id *Probatur* ex Scriptura, quæ avaritiam constanter proponit tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Sic enim Apostolus 1. Cor. 5. scribit: *Scripsi vobis*: *si is*, *qui frater* (Christianus) *nominatur*, *est fornicator*, *aut avarus*, *aut idolis serviens*, - - - *cum ejusmodi nec cibum sumere*. Et C. 6. *Neque fornicarii*, *neque idolis servientes*, *neque fures*, *neque avari*, *regnum Dei possidebunt*. Et 1. Tim. 6. v. 10. *Radix omnium malorum est cupiditas*.

Quæritur 3. In quo consistat malitia avaritiæ.

Respondeo. Malitia avaritiæ consistit in duobus: *Primo* ac *primario in oppositione ad charitatem*, in quantum avarus *negative* longo tempore quiescit in divitiis temporalibus, tanquam fine suo curarum omnium, non referendo eas ad finem ultimum virtualiter. *Secundo* ac *secundario in prava spontanea propensione*

ſione ad varium genus vitiorum, cum quibus avaritia plerumque connexa eſt. Plurima enim vitia ex avaritia naſcuntur, quæ propterea etiam *filiæ* avaritiæ dici ſolent.

Quæritur 4. Quænam ſunt *filie avaritiæ*?

Reſpondeo. Enumerantur ſequentes. 1. Proditio. 2. Fraus. 3. Fallacia. 4. Perjurium. 5. Inquietudo cum neglectu actionum ſpiritualium, præſertim Sacerdotalium, ſi avari fuerint ipſimet Sacerdotes. 6. Violentia. 7. Obduratio contra miſericordiam. Has ſeptem avaritiæ filias aſſignat S. *Gregorius* l. 31. *Moralium*. Fundamentum autem ejusmodi deductionis ſumptum eſt ex præfato textu Apoſtoli: *Radix omnium malorum cupiditas*, 1. Tim. 6. & ex C. 9. Amos, ubi dicitur: *Vidi Dominum ſtantem ſuper Altare*, & *dixit: Percute cardinem*, & *commovebuntur ſuperliminaria: avaritia enim in capite omnium*.

Quæritur 5. Ex quibus ſignis agnoſcatur latens morbus & gravitas avaritiæ?

Reſpondeo. Latens in animo radix & gravis malitia avaritiæ cognoſcitur ex effectu, nempe ex actibus filiarum avaritiæ. Nam *primo*, ſi homo amore temporalium incipiat committere manifeſta peccata mortalia, v. g. proditiones patriæ, fraudes in contractibus, fallacias ad oppreſſiones innocentium, perjuria, aut violentas emunctiones miſerorum; non eſt dubium, latentem avaritiæ morbum eſſe vehementem, cui homo teneatur ſub peccato mortali applicare efficacia remedia. *Secundum* ſignum latentis radicatæ avaritiæ eſt, ſi quis præ amore temporalium diuturno tempore, v. g. integro anno, continuet magnam negligentiam in divinis, v. g. ſi ex motivo, ne particulæ lucri pereant, omittat vel deproperet, aut deproperari faciat a ſubditis preces matutinas, menſales, veſpertinas; ſi ex eo fine omittat, vel omitti faciat conciones; ſi ex eodem motivo non ſolum ipſe in diebus feſtis ab exercitiis pietatis pomeridianis in Eccleſia abſtineat, ſed etiam alios ab iiſdem arceat; ſi ex motivo, ne perdat famulos & ancillas utiles, iiſdem laxet frœnos nocturnæ, vel alias majoris juſto licentiæ; ſi ex motivo, ne teneatur parum aliquid contribuere pro erectione Scholæ in viculis, pro introductione devotionum ſalubrium, pro fundatione concionatorum, aut pro aliis piis Inſtitutis, non ſolum ſuam retrahat opem, ſed etiam conetur impedire diſſuadendo conſenſum cæteris concivibus; ſi denique decorem Dei negligat promovere, & ſalutem animarum, ex metu temporalis diſpendii. Hi omnes & innumeri alii rami progerminant ex radice & arbore avaritiæ; cum lex charitatis ſeu amicitiæ erga Deum velit emolumenta divinæ gloriæ in rebus magni momenti præferri commodis propriis. *Tertium* avaritiæ latentis ſignum eſt, ſi quis longo tempore negligat ſuperflua ſuo ſtatui erogare in pauperes vel alias cauſas pias, eaque opera miſericordiæ horreat. De quibus tamen jam ſufficienter actum eſt in *primo Præcepto Decalogi*. *Quartum* ſignum eſt, ſi quis nec ſentiat, nec patiatur, ſe ad miſericordiam flecti indigentium precibus, aut fletibus; nec audire velit de ſupplicationibus ac gravaminibus, vel remediis tribulatorum, vel de cohortationibus ad opera miſericordiæ.

§. IV.

De Luxuria.

QUæritur 1. Quid ſit *luxuria*?

Reſpondeo. Luxuria eſt inordinatus appetitus venereorum, ſeu actuum ad profuſionem humani ſeminis præter ordinem a Deo conſtitutum tendentium. Verum de hoc genere peccati ſufficienter actum eſt in ſexto præcepto Decalogi.

Quæritur 2. Quænam aſſignantur *filiæ luxuriæ*?

Reſpondeo. Aſſignantur ſequentes 1. *Cæcitas mentis*, qua homo in agendis aberrat a via ac regulis prudentiæ. Hæc mentis cæcitas luculenter apparet in illis duobus libidinoſis ſenibus, de quibus ſcribitur Dan. 13. *Exarſerunt in concu-*

piſcentiam ejus (Suſannæ) *& everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.* Horum uni Daniel dixit: *Species decepit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum.* 2. *Præcipitantia*, qua homo impetu concupiſcentiæ abreptus ſine matura deliberatione, circumſpectione, ac providentia in actum libidinoſum prorumpit. Libidinoſis enim congruit, quod ſcribitur Jobi 18. *Lux impii obtenebreſcet in tabernacula illius, & lucerna* (gratiæ), *quæ ſuper eum eſt, extinguetur. Arctabuntur greſſus virtutis ejus, & præcipitabit eum conſilium ſuum: Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis ejus ambulat.* 3. *Inconſideratio*, qua homo, etiamſi conetur cum deliberatione procedere ac lente, nihilominus ob inclinationem affectus ad objecta, motiva, & media prædilecta, ad ea attentionem ſuæ mentis affigit, & econtra a conſideratione objectorum, motivorum, ac mediorum retrahentium attentionem ſuæ mentis vel totaliter, vel partialiter retrahit. 4. *Inconſtantia*, qua libidinoſus, dum ſeſe a *vitioſo habitu extricare conatur, facile a bono propoſito recedit, aut levi difficultate fractus, aut dominante voluntate illectus.* 5. *Amor inordinatus quarumvis blanditiarum carnis* in omni genere voluptatum. Proprium eſt enim ejuſmodi voluptati carnali, ut qui hanc amat, etiam delicias reliquorum ſenſuum, puta tactus, guſtus, odoratus, viſus, & auditus amet. Hinc Sapientiæ 2. Luxurioſi dicunt: *Venite, fruamur bonis, quæ ſunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Coronemus nos roſis, antequam marceſcant; nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* 6. *Odium Dei*, ſeu ejus judiciorum & legum. Hinc luxurioſi plerumque perſequuntur Doctores tuentes obligationem veram Legum Divinarum, eoſque habent odio, in quibus odiunt Deum Authorem legum caſtiſſimarum. 7. *Inordinatus amor vitæ præſentis*, quo libidinoſi mallent, voluptates præſentis vitæ eſſe æternas cum contemptu futuræ vitæ gaudiorum. 8. *Deſperatio aſſequendæ beatitudinis*: Libidinoſi enim juſto Dei judicio ſic relinquuntur poteſtati Dæmonis inhabitantis, ut credant, ſe ſalvos fieri & pravam conſuetudinem deponi non poſſe. Hinc Oſeæ C. 5. dicitur: *Non dabunt cogitationes, ut revertantur ad Deum ſuum; quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Et Epheſ. 4. *Deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis.* Et D. *Thomas* 2. 2. q. 73. a. 5. ad 2. hæc notatu digniſſima ac veriſſima ſcribit: „Diabolus dicitur „maxime gaudere de peccato luxuriæ, „quia eſt maximæ adhærentiæ, & difficile ab ea homo poteſt eripi.“ 9. *Stultitia, turpiloquium, & ſcurrilitas.* Connaturale enim eſt, ut lingua facile eructet, quo cor plenum eſt. Quod autem attinet ſtultitiam ſeu turbationem mentis, de ea S. *Thomas* 2. 2. q. 46. a. 3. ſic ſcribit: „Stultitia ſecundum „quod eſt peccatum, provenit ex hoc, „quod ſenſus ſpiritualis hebetatus eſt, „ut non ſit aptus ad ſpiritualia dijudicanda. Maxime autem ſenſus hominis immergitur ad terrena per luxuriam, quæ eſt circa maximas delectationes, quibus anima maxime abſorbetur. Et ideo ſtultitia, quæ eſt „peccatum, maxime naſcitur ex luxuria.“ Hinc etiam Apoſtolus 1. Cor. 2. v. 14. ſcribit. *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi.* Et Proverb. 7. de Juvene meretricem ſequente dicitur: *Statim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur, donec transfigat ſagitta jecur ejus; velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quod de periculo animæ ejus agitur.* Eodem in ſenſu S. *Hieronymus* l. 1. adverſus Jovinianum ſcribit: „Amor „formæ rationis oblivio eſt, & inſaniæ proximus. Fœdum, minimeque „conveniens animi ſopiti vitium; turbat conſilia, altos & generoſos Spiritus frangit, a magnis cogitationibus „ad humilimas detrahit. Quærulos, „iracundos, temerarios, dure imperio-

„ſos,

„ sos, serviliter blandos, omnibus inu-
„ tiles, ipsi novissime amori, facit.
„ Nam cum fruendi cupiditate insatia-
„ bilis flagrat, plura tempora suspicio-
„ nibus, lachrymis, conquestionibus
„ perdit, odium sui facit, & ipse no-
„ vissime sibi odio est.

Quæritur 3. Quænam sunt remedia contra luxuriam?

Respondeo. P. *Natalis Alexander* in Theol. Moral. l. 3. C. 8. a. 5. sequentia enumerat.

Primum est *consideratio damnorum*, *& inhonestatis*, quæ ex hoc peccato oriuntur. Nam luxuriosi corporis animique pœnis gravissimis sæpe plectuntur, & præsertim cæcitate mentis, quæ pœna omnium gravissima est, ita ut neque Dei, nec salutis æternæ, neque famæ, neque dignitatis, neque filiorum, vitæque suæ rationem habeant; sicque adeo inutiles & nequam fiunt, ut nihil grave committi eis debeat, & ad nullum fere officii munus idonei sint. Hinc Oseæ 4. scriptum est: *Fornicatio*, *& vinum*, *& ebrietas auferunt cor.*

Secundum remedium est *otii fuga*, nec non crapulæ & ebrietatis, quæ ad luxuriam provocant. Unde Ezechielis 16. scriptum est: *Ecce, hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ*, *superbia*, *saturitas panis*, *& otium ipsius*, *& filiarum ejus*. David in adulterium lapsus est, cum de strato suo post meridiem surrexisset, & in Solario Domus Regiæ deambularet; *Eo tempore*, *quo solent Reges ad bella procedere*, otio vacans. Hinc S. *Hieronymus* Epist. 4. „ Ama
„ (inquit) scientiam scripturarum, &
„ carnis vitia non amabis --- facito
„ aliquid operis, ut te semper Diabo-
„ lus inveniat occupatum. „ Quantum vero fugiendæ sint crapula & ebrietas ad custodiam castitatis, Scriptura Sacra non uno in loco docet. Exodi 32. *Sedit populus bibere*, *& manducare*, *& surrexerunt ludere*. Quem locum *Tertullianus* Lib. de Jejuniis proferens ait: „
„ Intellige Sanctæ Scripturæ verecun-
„ diam, lusum nisi impudicum non de-
„ notasset. Eodemque in Libro ait: „
Appendices gulæ lascivia atque luxuria. „

Proverb. 20. *Luxuriosa res vinum*. Ad Ephes. 6. *Et nolite inebriari vino*, *in quo est luxuria*. Hinc S. *Hieronymus* Lib. 2. adversus Jovinianum scribit:
„ Non ei debemur, cui nascimur, sed
„ cui renascimur, qui repugnantem car-
„ nem, & ad libidinum incentiva ra-
„ pientem inedia subjugamus. Esus car-
„ nium, & potus vini, ventrisque sa-
„ turitas, seminarium libidinis est. „
Unde & Comicus: „ Sine Cerere (in-
„ quit) & Libero friget Venus. „ Hinc *Pompeji* Amphitheatrum *Baccho* simul & *Veneri* dedicatum: Qua de re *Tertullianus* Libro *de Spectaculis* ait:
„ Duo ista Dæmonia conspirata & con-
„ jurata inter se sunt, ebrietatis & li-
„ bidinis. Itaque Theatrum Veneris
„ Liberi quoque domus est. „ Hinc S. *Gregorius* Curæ Pastoralis P. 3. Admonitione 20. „ Plerumque (inquit) eda-
„ citas usque ad luxuriam pertrahit;
„ quia dum satietate venter extenditur,
„ aculei libidinis excitantur. Gulæ de-
„ ditos luxuria sequitur, Propheta te-
„ stante, qui dum aperta narrat, oc-
„ culta denuntiat, dicens (Jerem. 52.)
„ Princeps coquorum destruxit muros
„ Jerusalem. Princeps coquorum venter
„ est. Muri Jerusalem, virtutes animæ
„ ad desiderium supernæ pacis elevatæ.
„ Coquorum ergo Princeps muros Je-
„ rusalem dejicit, quia dum venter in-
„ gluvie distenditur, virtutes animæ per
„ luxuriam destruuntur.

Tertium remedium est, *nimiam frequentationem & familiaritatem mulierum vitare*. Hinc Proverbiorum 6. dicitur: *Nunquid enim potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus; sic qui ingreditur ad mulierem*, *&c.* Et Eccli. 42. *In medio mulierum noli commorari: de vestimentis enim procedit tinea*, *& a muliere iniquitas viri*. *Melior est enim iniquitas viri*, *quam mulier benefaciens*, *& mulier confundens in opprobrium: Id est*, *mulieris*, *quamvis piæ*, *societas periculosior*, *quam viri improbi*. Et Cap. 9. *Speciem mulieris alienæ multi admirati reprobi facti sunt*. *Colloquium enim* illius

illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum: & non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam.

Quartum remedium est *fidelis & vigilans custodia sensuum: Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras* (ut dicitur Jeremiæ 9.) *id est, per omnes sensus ad animæ interitum mors introit peccatorum;* (ut S. *Hieronymus* explicat; quem eo de argumento differentem Lib. 2. contra Jovin. audire operæ pretium est.) „ Per „ quinque sensus (inquit) quasi per quasdam fenestras vitiorum ad animam „ introitus est. Non potest ante Metropolis & arx mentis capi, nisi per „ portas ejus irruerit hostilis exercitus. „ Horum perturbationibus anima prægravatur, & capitur aspectu, auditu, „ odoratu, sapore, tactu, si Circensibus quispiam delectetur; Si Athelarum certamine, si mobilitate histrionum, si formis mulierum, splendore „ gemmarum, vestium, metallorum, „ & cæteris hujuscemodi. Per oculorum fenestras animæ capta libertas „ est, & impletur illud Propheticum: „ Mors intravit per fenestras nostras. „ Rursum auditus vario organorum cantu, & vocum inflexionibus delinitur, „ & Carmine Poetarum, & Comœdiarum, Mimorumque urbanitatibus „ & strophis, & quidquid per aures introiens virilitatem mentis effeminat. „ Odoris autem suavitas, & diversa thimiamata, & amomum, & cyphi, „ œnanthe, muscus, & peregrini muris pellicula, quod dissolutis & amatoribus conveniat, nemo nisi dissolutus negat. --- Tactus autem alienorum corporum, & fœminarum ardentior appetitus, vicinus insaniæ est. „ Ob hunc sensum cupimus, irascimur, „ gestimus, invidemus, æmulamur, solliciti sumus: & expleta voluptate, „ per quandam plenitudinem rursus accendimur, quærimusque facere, quod „ cum fecerimus, iterum pœniteamus. „ Igitur cum per has portas qaasi quidam perturbatonum cunei ad arcem „ nostræ mentis intraverint, ubi erit „ libertas, ubi fortitudo ejus, ubi de „ Deo cogitatio? Maxime cum tactus „ depingat sibi etiam præteritas voluptates, & recordatione vitiorum cogat animam compati, & quodam modo exercere quod non agit. His igitur rationibus invitati multi Philosophorum reliquerunt frequentias urbium, & hortulos suburbanos, ubi „ ager irriguus, & arborum comæ, & „ susurrus avium, fontis speculum, rivus immurmurans, & multæ oculorum auriumque illecebræ, ne per luxum & abundantiam copiarum animæ fortitudo mollesceret, & ejus pudicitia constupraretur. Inutile quippe „ est crebro videre, per quæ aliquando „ captus sis, & eorum te experimento „ committere, quibus difficulter careas. „ Nam & Pythagorei hujuscemodi frequentiam declinantes in solitudine & „ desertis habitare consueverant. Platonici quoque & Stoici in Templorum locis & porticibus versabantur, „ ut admoniti augustioris habitaculi sanctitate, nihil aliud quam de virtutibus cogitarent. Sed & ipse Plato, „ cum esset dives, & thoros ejus Diogenes lutatis pedibus conculcaret, ut „ posset vacare Philosophiæ, elegit academicam viliam ab urbe procul, non „ solum desertam, sed & pestilentem, „ ut cura & assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, Discipulique sui nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas discerent. Quosdam legimus effodisse „ sibi oculos, ne per eorum visum a „ contemplatione Philosophiæ avocarentur. Unde & Crates ille Thebanus projecto in mare non parvo auri „ pondere; Abite (inquit) pessum malæ cupiditates: Ego vos mergam, ne „ ipse mergar a vobis. Quod si quis „ existimat, & abundantia ciborum potionumque se perfrui, & vacare posse sapientiæ; hoc est, & versari in „ deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, seipsum decipit. Cum enim „ procul ab his remoti, sæpe capiamur „ naturæ illecebris, & cogamur ea cu-

„ pere, quorum copiam non habemus: „ Quanto magis, ſi circumdati retibus „ voluptatum, eſſe nos liberos arbitre „ mur? Vetus quoque ſententia eſt: „ Difficile eſt, imo impoſſibile, deli- „ ciis & voluptatibus affluentes, non „ ea cogitare, quæ gerimus: Fruſtraque „ quidam ſimulant, ſalva fide, & pu- „ dicitia, & integritate mentis, ſe abu- „ ti voluptatibus, cum contra naturam „ ſit, copiis voluptatum ſine voluptate „ perfrui: Et Apoſtolus hoc ipſum ca- „ vens dixerit: Quæ autem in deliciis „ eſt vidua, vivens mortua eſt. Senſus „ corporum quaſi equi ſunt ſine ratio- „ ne currentes; Anima vero in Auri- „ gæ modum retinet fræna currentium, „ & quomodo equi abſque rectore præ „ cipites ruunt, ita corpus ſine ratione „ & imperio animæ in ſuum fertur in- „ teritum.

Conſonat S. *Gregorius* Libro 21. *Mor.* cap. 11. explicans illud Job. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitem quidem de virgine.* Sic enim hanc ſententiam exponit: „ Cum ſit inviſibilis „ anima, nequaquam corporearum re „ rum delectatione tangitur, niſi quod „ inhærens corpori, quaſi quædam egre- „ diendi foramina ejusdem corporis ſen- „ ſus habet. Viſus quippe, auditus, „ guſtus, odoratus & tactus quaſi quæ- „ dam viæ mentis ſunt, quibus foris „ veniat, & ea, quæ extra ejus ſunt „ ſubſtantiam, concupiſcat. Per hos „ etenim corporis ſenſus quaſi per fene- „ ſtras quasdam exteriora quæque ani- „ ma reſpicit, reſpiciens concupiſcit. „ Hinc etenim Jeremias ait: Aſcendit „ mors per feneſtras noſtras, ingreſſa „ eſt domos noſtras. Mors quippe per „ feneſtras aſcendit, & domum ingre- „ ditur, cum per ſenſus corporis con- „ cupiſcentia veniens habitaculum in- „ trat mentis. Quo contra de Juſtis „ per *Iſajam* dicitur: Qui ſunt hi, „ qui ut nubes volant, & quaſi co- „ lumbæ ad feneſtras ſuas? Juſti nam- „ que volare ut nubes dicti ſunt, quia „ a terrenis contagiis ſublevantur: & „ quaſi columbæ ad feneſtras ſuas ſunt, „ quia per ſenſus corporis exteriora quæ- „ que intentione non reſpiciunt rapa- „ citatis, eoſque foras non rapit con- „ cupiſcentia carnalis. Quisquis vero „ per has corporis feneſtras incaute ex- „ terius reſpicit, plerumque in delecta- „ tionem peccati etiam nolens cadit; „ atque obligatus deſideriis incipit vel- „ le quod noluit. „ Et nonnullis ſubjunctis, ita colligit. „ Unde nobis ad „ cuſtodiendam cordis munditiam, ex- „ teriorum quoque ſenſuum diſciplina „ ſervanda eſt. Nam quantalibet vir- „ tute mens polleat, quantalibet gra- „ vitate vigeat, carnales tamen ſenſus „ puerile quidam exterius perſtrepunt; „ & niſi interioris gravitatis pondere & „ quaſi juvenili quodam vigore refræ- „ nentur, ad fluxa quæque & levia men- „ tem enervem trahunt.

Ante hos Patres *S. Baſilius* Lib. de *S. Virginitate*, in eandem ſententiam ſcribit: „ Voluptas cum una generali- „ ter ſit, veluti fons quidam a carne „ profluit; atque in quinos ſenſus, ve- „ luti rivos totidem diſtributa, per hos „ ab intimis ad ſenſibilia fluit: Quo- „ rum quilibet per propriam organi ſui „ feneſtram vehementer emittens fluen- „ tum ſuum, quidquid corruptum co- „ minus occurrerit, ad ſe pertrahit; „ carnalique limo implet, torrentis in- „ ſtar. Rurſum quoque ab exterioribus „ per eaſdem feneſtras in carnis æſtus „ celerius refluens animam fluctibus per- „ turbationum quatit, atque in profun- „ da demergit. " Et infra: „ Obſtru- „ endus eſt igitur primus ingreſſus per „ ſenſus ſatelliti carnis, ſenſuſque ipſi „ ut januæ ac feneſtræ cordis, ſeris ac „ vectibus undique firmandi atque mu- „ niendi: Ne per aliquem illorum verſu- „ tus aſcendens, mortem contuberna- „ lem ſuam ſecum una introducat. „ Mors enim (inquit) aſcendit per fe- „ neſtras. Revera enim ſenſus feneſtræ „ animæ ſunt: Quibus anima, ſive ut „ pudica mulier exteriorem ſenſuum lu- „ cem ad conſiderationem rei cujuſque „ utilis, modice caſteque eas aperiens „ haurit: Sive ut impudica meretrix, „ attonita ad exteriora quæque ac no- „ xia curioſe ſpectanda, proſpicit ad

„ oblectamenta lascivíæ; cervicem male „ contorquens, ac per hoc suavia & læta „ hauriens.

Quintum remedium est *humiliatio & mortificatio Spiritus*. Quo spectat juvenis cujusdam Monachi Historia, quam S. *Hieronymus* narrat Epist. 4. ad *Rusticum* data. „ Græcus adolescens erat in „ Cœnobio (inquit) qui nulla abstinentia, nulla operis magnitudine flam- „ mam poterat carnis extinguere. Hunc „ periclitantem Pater Monasterii hac „ arte servavit. Imperat cuidam viro „ gravi, ut jurgiis atque convitiis inse- „ ctaretur hominem; & post irrogatam „ injuriam, primus veniret ad querimo- „ niam. Vocati testes, pro eo loque- „ bantur, qui contumeliam fecerat. Fle- „ re ille contra mendacium: Nullus „ alius credere veritati: Solus Pater de- „ fensionem suam callide opponere, ne „ abundantiori tristitia absorberetur fra- „ ter. Quid multa? Ita annus ductus „ est: Quo expleto, interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, „ an adhuc molestiæ aliquid sustineret? „ Pape, inquit, vivere mihi non licet, „ & fornicari libeat?

Sextum remedium est *Oratio jugisque ad Deum gemitus*, ut colligitur ex illo Sapientiæ 8. *Et ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire cujus esset hoc donum; adii Dominum, & deprecatus sum illum*. Et ex illo 1 ad Cor. 12. *Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me: & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea*. Quam salubre sit illud remedium, exemplo suo docuit S. *Hieronymus* Epistola 22 ad *Eustochium de Custodia Virginitatis*. „ O quoties (in- „ quit) ego ipse in eremo constitutus, „ & in illa vasta solitudine, quæ exu- „ sta Solis ardoribus horridum Monachis „ præstat habitaculum, putabam, me „ Romanis interesse deliciis. Sedebam „ solus, qui amaritudine repletus eram. „ Horrebant sacco membra deformia, „ & squallida cutis situm Æthiopicæ „ carnis obduxerat. Quotidie lacrymæ, „ quotidie gemitus, & si quando repu- „ gnantem somnus imminens oppressis- „ set, nuda humo vix ossa hærentia „ collidebam. De cibis vero & potu „ taceo, cum etiam languentes Mona- „ chi aqua frigida utantur, & coctum „ aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igi- „ tur ego, qui ob gehennæ metum tali „ me carcere ipse damnaveram, Scor- „ pionum tantum socius & ferarum, „ sæpe choris intereram puellarum. Pal- „ lebant ora jejuniis, & mens desideriis „ æstuabat in frigido corpore, & ante „ hominem sua jam carne præmortuum, „ sola libidinum incendia bulliebant. „ Itaque omni auxilio destitutus ad Jesu „ jacebam pedes, rigabam lacrymis, „ crine tergebam, & repugnantem car- „ nem hebdomadarum inedia subjuga- „ bam. -- Memini, me clamantem „ diem crebro junxisse cum nocte, nec „ prius a pectoris cessasse verberibus „ quam rediret, Domino increpante „ tranquillitas. Ipsam quoque cellulam „ meam, quasi cogitationum mearum „ consciam, pertimescebam: & mihi- „ met iratus & rigidus solus deserta pe- „ netrabam. Sicubi concava vallium, „ aspera montium, rupium prærupta „ cernebam; ibi meæ orationis locus, „ ibi illud miserrimæ carnis ergastulum: „ &, ut ipse mihi testis est Dominus, „ post multas lacrymas, post cœlo in- „ hærentes oculos, nonnunquam vide- „ bar mihi interesse agminibus Ange- „ lorum; & lætus gaudensque canta- „ bam: Post te in odorem unguento- „ rum tuorum curremus.

Forte etiam non inutile fuerit ex Medicis aliqua excerpere, quæ pro mitigando stimulo carnis, seu passione concupiscentiæ præscribunt. *Primerosius* l. 3. C. 9. sic scribit: „ Ad curationem se- „ minis acrimonia mitiganda, ejus co- „ pia minuenda, & omnia Veneris ir- „ ritamenta tollenda sunt. Vitentur igi- „ tur vita otiosa, defes; nec turpia „ legant, audiant, vel intueantur; cum „ puellis (seu vicissim puellæ cum ju- „ venibus) non conversentur. Victu „ parco, precibus, & jejuniis libidinem

„ do-

„ doment; objurgationibus, pudore, & „ etiam, si opus sit, verberibus (flagellis) ab impudicis cogitationibus „ divertantur. Omnis victus ratio sit „ tenuis, & rifrigerans; aer igitur sit „ frigidior, aut in frigida natent; vel „ laventur crura decocto refrigerante, „ (vel palmæ manuum, plantæ pedum, lapidi vel alteri objecto valde „ frigido applicentur). Somnus sit parcior, nec in culcitris (seu lectis) „ plumeis In lecto substernantur folia „ lactucæ, viticis, & salicis, & alia „ ejusdem virtutis; Otia vitent, sed laboribus continuis exerceantur. In cibo & potu vitent omnia polytropha „ (hoc est, valde nutritiva), calefacientia, salsa, & acria. Hæc enim „ Venerem irritant. Igitur noxia sunt „ ova, carnes gallinarum, caponum, „ vitulorum, quia multum nutriunt, „ carnes salsæ aromatibus conditæ, quia „ & multum nutriunt, & calefaciunt, „ sicut & vinum generosum; sed conveniunt pisces, & olera, & lactucæ, „ portul. endiv, cichor. acetosa cum „ aceto, vel etiam jusculis cocta, melones, cucurbitæ, poma, cerasa, panis „ furfuraceus, aquæ potus. Nocent vero „ Amygdala, pistacia, nuces pineæ, ficus, dactyli, & quæcunque Venerem „ stimulant. Acida prosunt, ut acetum, omphacium, succus limon. arantior. granat. olivæ, cappares, & similia oligotrapha (hoc est, parum „ nutritiva) refrigerantia, incidentia, „ exsiccantia, & corruptiones humorum „ emendantia. Si hæc non sufficiant, „ tunc aliis remediis erit utendum. Venæ sectio sæpius repetita prodest; sanguinem enim refrigerat, & seminis „ materiam demit. Humores vitiosi „ acrimoniam semini conciliantes temperentur primo, dein vacuentur. Temperant & extinguunt seminis acrimoniam vel refrigerantia, ut saccharum „ Saturni, lactuca, portul. viola, umbilicus Veneris, nymph. salix; hæcque „ duo posteriora ex Dioscoride & Plinio „ Veneris appetitum in totum auferunt; „ vel proprietate occulta agentia, ut „ folia, semina, & flores agni casti, „ qui etsi calidus sit, acris, ac tenuis „ substantiæ, vi tamen occulta libidinem compescit. Idem faciunt ruta, „ aneth, menta, semen cannabis, verbena, camphora, quæ etsi calida sit, „ per accidens tamen refrigerat, dum „ calidos vapores educit. Demum narcotica Venerem tollunt. Coriandrum „ &c. Ex prædictis varia fieri possunt, „ tam interna, quam externa. Interna „ sunt primo syrupi. ℞. folior. viticis, „ lactucæ, salicis, nymph. portul. umbilici vener. ana. M. ij. menthæ, ruthæ, sumnit. anet. ana. M. j. flor. „ violar. nymph. P. j. sem. cannab. coriand. lactucæ, papav. & quatuor frigid. major. ana. ℥j. fiat decoctio ad „ ℔. I. ß. cui adde succi verbenæ depurati, & limon. ana. ℥iij. aceti rosacei ℥j. sacchari ℔. ß. fiat Apozema, cui addi potest camph. ʒj. II. „ Emulsiones ex prædictis seminibus cum „ aquis idoneis & syrupo de nymph. III. „ Pulveres & electuaria &c. &c. „ Hæc omnia fusius declarantur in præfato Authore, & in aliis Medicis, qui, ubi opus fuerit, consulendi sunt.

Dixi, ubi opus fuerit. Nam applicanti remedia spiritualia, superius & in *Appendice* Tractatus de Pœnitentia descripta, vix unquam opus erit istis remediis medicis; & nolenti applicare remedia spiritualia vix unquam proderunt ista remedia medica. Imo personis sæcularibus aspirantibus ad statum conjugalem nunquam applicari debent, nec licite consuli possunt absque consilio Medici, ne, dum corrigitur excessus, ipsa virtus generativa depravetur.

Similia ferme remedia præscribit ex Medicis *Vincentius Belluacensis* in suo *Speculo* Tomo secundo, Libro duodecimo, Capite vigesimo tertio, ubi sic scribit: „ Cujus testiculi calidæ complexionis sunt, multum sperma generantes, „ in tantum ut sæpius coitum requirant, „ hunc oportet cavere cibos sperma generantes; uti quoque regimine appetitum coitus minuente; exercitii quoque fortis assiduitate, quo moveantur „ plus cæteris superiora membra corporis, ut est ludus pilæ, sublevatio vel „ jactus

„ jactus lapidis: utatur etiam aquæ fri- „ gidæ balneo; lumbosque suos liniat „ oleo rosato, & nenuphare coctano- „ rum (Nemifar describitur ab eodem „ Vincentio Tomo primo l. 9. C. 108. „ quod sit herba palustris in secundo „ gradu frigida) dorso quoque suo im- „ ponat opium distemperatum cum aqua „ rosarum atque lactucarum. Comedat „ autem Sebedenech: eique propinet „ quis feræ semen, lactucarum, & por- „ tulacæ, æquis partibus datur. De his „ quoque, quæ sperma, & erectionem „ virgæ minuunt, sunt acetosa, & sti- „ ptica in cibo sumpta, ut acetum, & „ uvæ acerbæ succus, & ribes, & his „ similia. Erectionem quoque minuunt, „ quæ ventositatis dissolutiva sunt, ut „ agnus castus, ruta, mentastrum, „ ciminum, & ameos. " Hucusque Vincentius.

§. V.

De Invidia.

QUæritur 1. Quid sit *invidia*?

Respondeo. Invidia est inordinata tristitia de bono alieno.

Quæritur 2. An invidia sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia in Scriptura proponitur tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Apostolus enim ad Gal. 5. v. 21. enumerans gravia vitia, *invidias*, *homicidia*, *&c.* addit: *Qui talia agunt*, *regnum Dei non consequentur*.

Quæritur 3. In quo consistat malitia invidiæ?

Respondeo. Malitia invidiæ consistit *primario* in *oppositione ad charitatem Dei & proximi*. Qui enim Deum amat, nil æstimat aut quærit præter Deum; amat etiam omnia, quæ ordinat, & amat Deus; & delectatur, si omnes alii homines per varia dona Dei trahantur ad Deum. At vero invidia æstimat sua bona, & quærit sua bona, & excellentiam super alios. Propterea enim tristatur, quia videt alios eminere semper se, & majoribus a Deo donis cumulari, quam se. Hinc Apostolus 1. Cor. 13. dicit: *Charitas non æmulatur*, *non est ambitiosa*. *Secundario* autem consistit in prava inclinatione animi ad gravia scelera. Hanc malitiam invidiæ S. *Cyprianus* eleganter describit in Tractatu *de zelo & livore*, ibique depingens exempla vetera, quasi in umbra delineat ingentia mala Ecclesiæ, quæ ex invidia nascuntur quorundam, ferre non valentium, si Deus alios præter se miro ordine providentiæ constituat in candelabro Ecclesiæ. Itaque l. c. sic habet: „ Zelare, quod bonum videas, & in- „ videre melioribus, leve apud quosdam „ & modicum crimen videtur; dumque „ existimatur leve esse & modicum, „ non timetur; dum non timetur, con- „ temnitur; dum contemnitur, non fa- „ cile vitatur, & fit cæca & occulta per- „ nicies. -- Videamus, unde zelus, & „ quando, & quomodo cœperit? faci- „ lius enim a nobis malum tam perni- „ ciosum vitabitur, si ejusdem mali & „ origo & magnitudo noscatur. Hinc „ Diabolus inter initia statim mundi & „ periit primus, & perdidit. Ille du- „ dum angelica majestate subnixus, il- „ le Deo acceptus & charus, postquam „ hominem ad imaginem Dei factum „ conspexit, in zelum malevolo livore „ prorupit, non prius alterum dejiciens „ instinctu zeli, quam ipse zelo ante „ dejectus; captivus antequam captus, „ perditus antequam perdens; dum sti- „ mulante livore homini gratiam datæ „ immortalitatis eripit, qui ipse quoque „ id, quod prius fuerat, amisit. Quale „ malum est, fratres dilectissimi, quo „ Angelus cecidit, quo circumveniri & „ subverti alta illa & præclara sublimi- „ tas potuit, quo deceptus est ipse, qui „ decipit? Exinde invidia grassatur in „ terris, dum livore periturus magistro „ perditionis obsequitur; dum Diabo- „ lum, qui zelat, imitatur, sicut scri- „ ptum est: Invidia autem Diaboli mors „ introivit in orbem terrarum. Imitan- „ tur ergo illum, qui sunt ex parte ejus. „ Hinc denique novæ fraternitatis pri- „ ma odia, hinc homicidia nefanda cœ- „ perunt, dum Abel justum Cain ze-

„ lat injuſtus, dum bonum malus in-
„ vidia & livore perſequitur. Tantum
„ valuit ad conſummationem facinoris
„ æmulationis furor: ut nec charitas
„ fratris, nec ſceleris immanitas, nec
„ timor Dei, nec pœna delicti cogita-
„ retur. Injuſte oppreſſus eſt, qui juſti-
„ tiam primus oſtenderat; odia perpeſ-
„ ſus eſt, qui odiſſe non noverat; oc-
„ ciſus eſt impie, qui moriens non re-
„ pugnabat. Et quod Eſau fratri ſuo Ja-
„ cob inimicus extitit, zelus fuit. Nam
„ quia ille benedictionem patris accepe-
„ rat, hic in odium perſecutionis faci-
„ bus livoris exarſit. Et quod Joſeph
„ fratres ſui vendiderunt, cauſa venden-
„ di de æmulatione deſcendit; poſtquam
„ id, quod ſibi in viſionibus proſperum
„ fuerat oſtenſum, ſimpliciter ut fratri-
„ bus frater expoſuit, in invidiam ma-
„ levolus animus erupit. Saul quoque
„ Rex ut David odiſſet, ut perſecutio-
„ nibus ſæpe repetitis innocentem, mi-
„ ſericordem, miti lenitate patientem
„ necare cuperet, quid aliud quam zeli
„ ſtimulus provocavit? Quod Goliath
„ interfecto & ope ac dignatione divina
„ tanto hoſte deleto, populus admirans
„ in laudes David prædicationis ſuffragio
„ proſiliit; Saul ſimultatis atque inſe-
„ ctationis furias de livore concepit.
„ Judæi nonne inde perierunt, dum
„ Chriſto malunt invidere, quam cre-
„ dere? obtrectantes magnalibus, quæ
„ ille faciebat, zelo excœcante decepti
„ ſunt, nec ad divina noſcenda cordis
„ oculos aperire potuerunt. -- Non eſt
„ autem, quod aliquis exiſtimet ma-
„ lum illud una ſpecie contineri, aut
„ brevibus terminis & anguſto fine con-
„ cludi. Late patet zeli multiplex &
„ fœcunda pernicies. Radix eſt malo-
„ rum omnium, fons cladium, ſemi-
„ narium delictorum, materia culpa-
„ rum. Inde odium ſurgit, animoſitas
„ inde procedit. Avaritiam zelus in-
„ flammat; dum quis ſuo non poteſt
„ eſſe contentus, videns alterum ditio-
„ rem. Ambitionem zelus excitat; dum
„ cernit quis alium in honoribus au-
„ ctiorem. Zelo excæcante ſenſus no-
„ ſtros, atque in ditionem ſuam men-
„ tis arcana redigente, Dei timor ſper-
„ nitur, magiſterium Chriſti negligitur,
„ judicii dies non providetur. Inflat ſu-
„ perbia, exacerbat ſævitia, perfidia præ-
„ varicatur, impatientia concutit, furit
„ diſcordia, ira ferveſcit; nec ſe jam
„ poteſt cohibere vel regere, qui factus
„ eſt poteſtatis alienæ. Hinc dominicæ
„ pacis vinculum rumpitur, hinc cha-
„ ritas fraterna violatur, hinc adultera-
„ tur veritas, unitas ſcinditur, ad hæ-
„ reſes atque ad ſchiſmata proſilitur,
„ dum obtrectatur Sacerdotibus, dum
„ Epiſcopis invidetur; cum quis aut
„ queritur, non ſe potius ordinatum,
„ aut dedignatur alterum ferre Præpo-
„ ſitum. Hinc recalcitrat, hinc rebel-
„ lat de zelo ſuperbus, de æmulatione
„ perverſus, animoſitate & livore, non
„ hominis, ſed honoris inimicus. Qua-
„ lis vero animæ tinea, quæ cogitatio-
„ num tabes, pectoris quanta rubigo?
„ Zelare in altero vel virtutem ejus,
„ vel felicitatem, id eſt, odiſſe in eo
„ vel merita propria, vel beneficia di-
„ vina; in malum proprium bona alie-
„ na convertere, illuſtrium proſperita-
„ te torqueri, aliorum gloriam facere
„ ſuam pœnam, velut quoſdam pectori
„ ſuo admovere carnifices, cogitationi-
„ bus & ſenſibus ſuis adhibere tortores,
„ qui ſe inteſtinis cruciatibus lacerent,
„ qui cordis ſecreta malevolentiæ un-
„ gulis pulſent! Non cibus talibus læ-
„ tus, non potus poteſt eſſe jucundus;
„ ſuſpiratur ſemper, & ingemiſcitur &
„ doletur: Dumque ab invidis nun-
„ quam livor exponitur, diebus ac no-
„ ctibus pectus obſeſſum ſine intermiſ-
„ ſione laceratur. Mala cætera habent
„ terminum; & quodcumque delinqui-
„ tur, delicti conſummatione finitur.
„ In adultero ceſſat facinus perpetrato
„ ſtupro; in latrone conquieſcit ſcelus
„ homicidio admiſſo; & prædoni rapa-
„ citatem ſtatuit præda poſſeſſa; & fal-
„ ſario modum ponit impleta fallacia.
„ Zelus terminum non habet, perma-
„ nens jugiter malum & ſine fine pec-
„ catum, quantoque ille, cui invide-
„ tur, ſucceſſu meliore profecerit, tan-
„ to invidus in majus incendium livo-
„ ris

„ ris ignibus inardescit. Hinc vultus minax, torvus aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, stridor in dentibus, verba rabida, effrœnata convicia, manus ad cædis violentiam prompta, etiamsi a gladio interim vacua, odio tamen furiatæ mentis armata: Et idcirco Spiritus Sanctus dicit in Psalmis: Nolite zelare bene ambulantem in via sua. Et iterum: Observabit peccator justum, & stridebit ad eum dentibus suis. Deus autem irridebit eum; quoniam providet, quia veniet dies ejus. Hos D. Apostolus Paulus designat & denotat dicens: Venenum aspidum sub labiis eorum, & os eorum maledictione & amaritudine plenum est. Veloces ad effundendum sanguinem pedes eorum: Contritio & calamitas in viis eorum, qui viam pacis non agnoverunt, nec est timor Dei ante oculos eorum. Multo malum levius, & periculum minus est, cum membra gladio vulnerantur. Facilis cura est, ubi plaga perspicua est; & cito ad sanitatem medela subveniente perducitur vulnus, quod videtur: Zeli vulnera abstrusa sunt & occulta, nec remedium curæ medentis admittunt, quæ se intra conscientiæ latebras cæco dolore clauserunt. Quicunque es invidus & malignus, videris, quam sis eis, quos odisti, insidiosus, perniciosus, infestus: Nullius magis quam tuæ salutis inimicus es. Quisquis ille est, quem zelo persequeris, subterfugere & vitare te poterit: Tu te non potes fugere: Ubicunque fueris, adversarius tuus tecum est, hostis semper in pectore tuo est, pernicies intus inclusa est, ineluctabili catenarum nexu ligatus & vinctus es, zelo dominante captivus es, nec solatia tibi ulla subveniunt. Perseverans malum est, hominem persequi ad Dei gratiam pertinentem: calamitas sine remedio est, odisse felicem.

Quæritur 4. An tristari de bono alieno semper sit peccatum? præsertim mortale?

Respondeo 1. Tristari de bono alieno non semper est peccatum, sed tunc solum, quando illa tristitia est inordinata, hoc est, sine recto ordine ad Deum, tanquam motivum & finem contristationis ultimum. Hinc 1. Non est invidia, nec peccatur, si quis referendo se & omnia sua ad Deum tristetur de bono alterius, quatenus ex eo timetur grave malum, sibi ipsi, vel aliis personis bonis injuste inferendum. Sic *Esther* & *Mardochæus* de gratia & auctoritate Aman apud Regem Persarum merito dolere poterant, a quo sibi totique Judæorum Genti supremam cladem imminere cernebant. Hinc S. *Gregorius* Lib. 22. Mor. cap. *6*. ait: „ Evenire plerumque solet, ut non amissa caritate, & inimici nos ruina lætificet, & rursum ejus gloria sive invidiæ culpa contristet: Cum & ruente eo, quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo, plerosque injuste opprimi formidamus. Qua in re mentem nostram nec ejus jam defectus erigit, nec ejus profectus addicit, si recta nostra cogitatio non quid in ipso, sed quid de ipso circa alios agatur, attendit. Sed ad hæc servanda valde est necessarium subtilissimæ discretionis examen: Ne, cum nostra odia exequimur, fallamur sub specie utilitatis alienæ. *Secundo*: Non est reus invidiæ, qui dolet de bono spirituali alterius, non quod proximum hujusmodi bono carere velit; sed quod ipse illo careat. Hæc enim laudabilis æmulatio est: ut docet S. *Thomas* 2. 2. q. 36. a. 2. „ Potest (inquit) aliquis de bono tristari alterius, non ex eo, quod ipse habet bonum, sed ex eo, quod nobis deest bonum illud, quod ipse habet. Et hoc proprie est zelus. Et si iste zelus sit circa bona honesta, laudabilis est, secundum illud 1. Corinth. 14. Æmulamini Spiritualia. Hæc æmulatio non invidiæ, sed charitatis est. Unde ibidem præmittit: Sectamini charitatem. Illa fit, ut virtutes proximorum imitemur, adeoque ut de illius bonis, quæ nobis communia sunt, & in quibus sumus ipsi similes, gaudeamus. „ *Tertio*: Tristari de bonis alienis propter Deum,

eo quod indignis malitia hominum collata vel arrepta sint, sicque pauperes vel animæ destituantur debitis subsidiis, non est peccatum, sed justa erga malitiamhominum indignatio. Sic juste dolent viri pii, & Ecclesiæ vel Reipublicæ amantes, quod beneficia & dignitates sæculares aut Ecclesiasticæ illis conferantur, qui revera sunt indigni.

Respondeo 2. Peccant tamen mortaliter peccato invidiæ, qui habitualiter tristantur de temporalibus aliorum bonis, quatenus ex divinæ providentiæ ordine etiam improbis distribuuntur.

Ratio est, quia talis contristatio habitualis indicat, in bonis temporalibus propriis, quæ sic invidens appetit, constitui negative diuturno tempore, v. g. per annum ultimum finem, utpote ea bona non referendo ad Deum, aut se longo tempore non referendo ac committendo cum resignatione ad dispositionem divinam.

Respondeo 3. Peccant etiam mortaliter, qui tristantur habitualiter de aliorum bonis, in quantum ii sibi præferuntur vel exæquantur.

Ratio est, quia talis habitualis tristitia diuturno tempore continuata oritur ex habituali amore alicujus boni concupiti, quod nec actualiter, nec virtualiter refertur in Deum. Si enim tale bonum, ob cujus carentiam oritur tristitia, saltem virtualiter, referretur in Deum tanquam finem unice concupitum ultimum, non permaneret habitualis tristitia de alieno bono tam diuturno tempore, sed mens aliquando evigilaret ad Deum. Hinc recte dicit S. *Augustinus* l. de vera Religione C. 47. „Bene vivere semper decet. Quare quisquis hoc & diligit „& facit, non solum non invidet imitantibus, sed & his se præbet libentissime atque humanissime, quantum „potest; nec tamen eis indiget. Nam „quod in illis diligit, in seipso habet „totum, atque perfectum. Ita cum „diligat proximum tanquam seipsum, „non invidet ei, quia nec sibi ipsi. „Præstat ei, quod potest, quia & sibi „ipsi. Non eo indiget, quia nec se„ipso. Tantum Deo indiget, cui ad„hærendo beatus est. Nemo autem illi „eripit Deum.

Quæritur 5. Ex quibus signis agnoscatur latens morbus seu radix invidiæ graviter peccaminosæ?

Respondeo. Agnoscitur ex effectibus graviter peccaminosis, seu ex filiabus invidiæ, ut vocantur.

Quæritur 6. Quænam sunt *filiæ invidiæ*?

Respondeo. D. *Gregorius* M. l. 31. Mor. C. 17. enumerat quinque effectus seu filias invidiæ. Sunt autem sequentes. 1. Odium, seu aversio animi ab alicujus persona, cum affectu nolendi ipsa bona, sed potius volendi ipsi mala. 2. Susurratio. 3. Detractio. 4. Exultatio in adversis proximi. 5. Et afflictio in ejus prosperis.

Quæritur 7. An odium proximi sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia ipsa aversio animi ab alicujus persona est quædam spontanea inclinatio animi ad subtractionem gravium bonorum, & positionem gravium malorum in proximo. Hoc autem repugnat charitati, quam quisque debet proximo, tanquam rei pertinenti ad Deum, & tanquam imagini ac Filio Dei, ut patet.

Idem *Probatur* ex Scriptura, & D. Augustino. Nam S. *Joannes* 1. Epist. C. 2. sic scribit: *Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat: Quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus*. Et infra: *In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli. Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum: quoniam hæc est annuntiatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant; fratris autem ejus justa. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam; quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. Omnis*,

nis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. In quem locum S. *Augustinus* Tract. 6. in illam Epistolam ait: *Jam ergo si contemnebat quisquam odium fraternum; nunquid & homicidium in corde suo contempturus est? Non movet manus ad occidendum hominem, homicida jam tenetur a Domino: Vivit ille, & iste jam interfector judicatur.* Et paulo superius: : *Ubi est invidia, amor fraternus esse non potest. Qui invidet, non amat. Peccatum Diaboli est in illo: quia & Diabolus invidendo dejecit. Cecidit enim, & invidit stanti. Non ideo voluit dejicere ut ipse staret, sed ne solus caderet. Tenete in animo, ex hoc, quod subjecit, invidiam non posse esse in charitate. Habes aperte cum laudaretur ipsa charitas, charitas non æmulatur. Non fuit charitas in Cain; & nisi esset charitas in Abel, non acciperet Deus sacrificium ejus. Cum enim ambo obtulissent, ille de fructibus terræ, ille de fœtibus ovium: Quid putatis Fratres, quia Deus fructus terræ neglexit? non intendit Deus ad manus; sed in corde vidit: & quem vidit cum charitate offerre, ipsius sacrificium respexit; quem vidit cum invidia offerre, ab ipsius sacrificio oculos avertit. Opera ergo bona Abel non dicit nisi charitatem: Opera mala Cain non dicit nisi odium fraternum. Parum est, quia odit fratrem suum, & invidit operibus bonis: Quia imitari noluit, necare voluit. Et hinc apparuit, quia filius erat Diaboli, & ille hinc apparuit Justus Dei. Hinc ergo discernuntur homines. Nemo attendat linguas, sed facta, & cor.*

Quæritur 8. An sint capaces Absolutionis & S. Communionis, qui fovent odium, præsertim manifestum ac scandalosum? Et quænam sint signa talis odii?

Respondeo 1. Signa gravis ejusmodi odii sunt, si quis gaudeat de malo gravi alieno; si optet inimico grave malum; si libenter audiat vel loquatur de vitiis ac defectibus inimici nullo alio ex motivo utilitas vel necessitatis propriæ, quam oblectationis ex malo inimici, si recuset acceptare æquas conditiones reconciliationis vel pacificationis; si nolit tentare consueta media reconciliationis seu compositionis; si nolit compromittere in æquos arbitros; si in jure dubio vel intricato recuset æquam transactionem judicio virorum indifferentium; ac denique si in jure etiam certo, attamen non liquido ob defectum sufficientium probationum, vel non satis demonstrato ob incapacitatem intellectus in adversario nolit parum aliquid ex charitate cedere amore pacis, quantum sine gravi suo & suorum præjudicio fieri potest.

Respondeo 2. Si Confessarius aut Parochus facto exacto de his signis examine deprehendat in pœnitente vel Parochiano signa *manifesta* talis odii, tenetur ei denegare absolutionem, & si signa fuerint *publice notoria* cum aliorum scandalo, etiam Communionem, nisi spondeat emendationem & observationem conditionum Jure naturali ac divino requisitarum.

Id *Probatur* ex Scriptura, Patribus & Conciliis, adductis a P. *Natali* l. c. C. 9. a. 5. Reg. 2. Nam 1. *Christus* Matth. 5. dicit: *Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.*

2. S. *Augustinus* Lib. 1. *de Sermone Domini in Monte* Cap. 10. ait: „Pergendum est ergo ad reconciliationem, „cum in mentem venerit, quod nos „forte fratrem in aliquo læsimus: Pergendum autem non pedibus corporis, „sed motibus animi, ut te humili affectu prosternas fratri, ad quem chara cogitatione cucurreris, in conspectu ejus, cui munus oblaturus es. „Ita enim etiamsi præsens sit, poteris „eum non simulato animo lenire, atque „in gratiam revocare veniam postulando, si hoc prius coram Deo feceris, „pergens ad eum non pigro motu corporis, sed celerrimo dilectionis affectu. „Atque inde veniens, id est, intentionem

„ nem revocans ad id quod agere cœ„ peris, offeres munus tuum.

3. S. *Joannes Chrysostomus* Homil. 16. in Matthæum. „ O admirabilem „ (inquit) benignitatem, atque ineffa„ bilem erga homines amorem Dei! „ Honorem suum despicit, dum in „ proximo charitatem requirit. Inter„ rumpatur, inquit, cultus meus, ut „ charitas tua integretur. Sacrificium „ mihi est fratrum reconciliatio. Pro„ pterea quippe non dixit: Postquam „ obtuleris, aut prius quam offeras: „ Sed munere ipso jam posito & incho„ ante sacrificio reconciliandum, mittit „ ad fratrem. Quam igitur ob causam „ istud fieri jubet? Duo sunt, quæ per „ ista designat. Unum quidem, quod „ jam dixi, ostendere scilicet volens, „ quod honoret maxime charitatem, & „ hanc acceptissimum esse Sacrificium „ ducat; absque ista vero nec illud pro„ fecto suscipiat. Aliud vero quo irre„ futabilem quandam necessitatem re„ conciliationis imponat. Qui enim jus„ sus est non prius munus offerre quam „ reconcilietur offenso: etiamsi non ob „ proximi charitatem, saltem nec Sa„ crificium maneat imperfectum, cur„ rere ad contristatum jubet, inimici„ tiasque dissolvere. Propterea & diser„ te cuncta memoravit, terrens illum „ videlicet & suscitans. Cum enim di„ catur: Relinque munus tuum, non „ ibi subsistit, sed intulit, ante Alta„ re; rursus ab ipso etiam loco horro„ rem inijciens: & vade: Nec tantum „ dicit: Vade: Sed adjunxit, prius, „ & tunc veniens offeres munus tuum: „ Per omnia ista significans, quia per „ aliquas inter se inimicitias diffidentes „ nequaquam Mensa illa suscipiat. Au„ diant hi, qui sacris Mysteriis initia„ ti, cum inimicitiis ad Communio„ nem Altaris accedunt. Audiant et„ iam illi, qui nondum initiati sunt. „ Offerunt namque & ipsi munus & „ hostiam, orationem dico & eleemo„ synam. Quia enim & hoc Sacrificii „ instar obtineant, audi Prophetam lo„ quentem: Sacrificium laudis honori„ ficabit me. Et rursum: Immola Deo „ Sacrificium laudis: &c. Elevatio ma„ num mearum Sacrificium vesperti„ num. Itaque etiamsi orationem cum „ tali offeras voluntate, melius est ora„ tionem relinquere, & ad reconcilia„ tionem fratris excurrere, & tunc ora„ tionem consequenter offerre. Propter „ hoc enim facta sunt omnia. Idcirco „ & Deus homo factus est, atque om„ nia illa gessit, ut nos in unum sine „ dubio congregaret.

4. *Concilium Carthaginense quartum*, Canone nonagesimo tertio: „ Oblatio„ nes (inquit) diffidentium fratrum, „ neque in Sacrario, neque in gazophy„ lacio recipiantur.

5. *Concilium Arelatense* II. Can. 50. „ Hi, qui publicis inter se odiis exar„ descunt, ab Ecclesiasticis Conventi„ bus sunt removendi, donec ad pa„ cem recurrant.

6. *Concilium Agathense*, Can. 31. „ Placuit, ut sicut plerumque fit, qui„ cumque odio aut longinqua inter se „ lite dissenserint, & ad pacem revo„ cari diutina intentione nequiverint, „ a civitatis primitus Sacerdotibus ar„ guantur. Qui si inimicitias deponere „ perniciosa intentione noluerint, de „ Ecclesiæ cœtu justissima Excommu„ nicatione pellantur.

7. *Concilium Illerdense*, Can. 7. „ Qui Sacramento se obligaverit, ut „ litigans cum quolibet, ad pacem nul„ lo modo redeat, pro perjurio uno „ anno a Communione Corporis & „ Sanguinis Domini segregatus, rea„ tum suum eleemosynis, fletibus, & „ quantis potuerit jejuniis, abluat; ad „ charitatem vero, quæ operit multi„ tudinem peccatorum, celeriter venire „ festinet.

8. *Concilium Tolentanum* XI. Can. 4. „ Sicut omnis, qui diligit fratrem „ suum ex Deo, ita omnis, qui non „ diligit proximum, ex Diabolo est: „ Dilectione enim sola discernitur quis, „ ex quo genitus approbetur, dicente „ Joanne: In hoc manifesti sunt filii „ Dei & filii Diaboli. Omnis, qui non „ facit justitiam, non est de Deo, & „ qui non diligit fratrem suum. --- Et

post

„ post paululum : Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. --- Cum igitur his præceptis Beatus Apostolus consona prædicatione concordet dicens : Non occidat Sol super iracundiam vestram, & nolite locum dare Diabolo; relatæ sunt nobis quorumdam Sacerdotum personæ in tantam obstinationis efferbuisse discordiam, ut non solum illos ab ira occasus Solis non revocet, sed nec annosa quidem transactio temporum ad bonum charitatis reclinet : Quippe in quorum cordibus ita Sol justitiæ Christus occubuit, ut ad lumen charitatis redire vix possint. Horum igitur & similium discordantium fratrum oblationes, juxta antiqui Canonis definitionem, nullo modo recipiendas esse censemus. De personis tamen discordantium id specialiter definitione præcipimus, ut antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad Altare Domini audeat, vel gratiam Communionis sanctæ percipiat. Sed geminato tempore per Pœnitentiam compensabunt, quod discordiæ servierunt. Quod si unus eorum, alio contemnente, ad satisfactionem charitatis cucurrerit ; ex eo tempore, ut pacificus intra Ecclesiam receptetur, ex quo ad concordiam festinasse convincitur ; Sententia tamen Superiori servata, ut tempus, quod quisque in ira expendit, geminatum in Pœnitentiæ satisfactione persolvat.

9. *Concilium Trosslejanum*, Can. 12. „ Cohibenda est iracundia, pellenda discordia, refrænanda est rixa, ut non solum nostro vitio non provocemus quemquam, sed ut provocati, & graviter læsi, juxta Pauli vocem, simus cum patientia supportantes invicem, & donantes nobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam Sicut Deus in Christo donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem quod donetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis. Tale quippe pactum cum Deo facimus in Oratione, dicendo : Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Unde summopere cavendum est omnibus. Qui enim non dimittit ei, qui facit sibi injuram, hoc petendo non pro se facit orationem, sed superinducit maledictionem, & frustra sibi Deum propitium fieri quærit, qui placari proximo negligit. Et quia tales ab eo, qui Pax est, separati sunt, jure & ab Ecclesia separantur, nisi inimicitias deposuerint. “ Quod ubi confirmavit recitatis Conciliorum Carthaginensis IV. & Agathensis Canonibus, ita concludit : „ Quorum igitur oblatio in præsentis Ecclesiæ non recipitur Sacrario, horum procul dubio animæ a Cœlestis Sacrarii scilicet Regni Dei repelluntur consortio.

10. *Concilium Nannetense*, Can. 1. statuit, „ ut Dominicis & Festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, interrogent, si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilem habeant. Et si inventi fuerint, statim reconcilientur. Quodsi renuerint pacem suscipere, ab Ecclesia ejiciantur, usquequo ad charitatem redeant. Non enim possumus munus vel oblationem ad Altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis Sacerdotes Missarum Solemnia rite peragant.

Quæritur 9. Quid sit *Susurratio?*

Respondeo. Susurratio est secreta oblocutio, qua quis malum culpæ alienæ vel pœnæ, vel aliquem naturæ defectum inordinate cuipiam renuntiat eo fine, ut justam, quæ inter eos intercedit, amicitiam lædat, aut dirimat. Ad vitium susurrationis etiam pertinet, si quis ex inconsideratione graviter culpabili, præsertim habituali talia vitia detegat, quæ laudabilem aliorum amicitiam graviter lædere vel dissolvere possunt, sive id fieri possit ex natura oblocutionis, sive ratione circumstantiarum & personarum, circa quas versatur oblocutio.

Quæritur 10. An Susurratio sit ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia in Scriptura sæpius proponitur tanquam objectum gravis indignationis divinæ. In Levitico Cap. 19. dici-

dicitur: *Non eris criminator, nec susurro in populo*. Et Proverb. Cap. 6. *Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus: Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias*. Et Cap. 26. *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, & susurrone subtracto jurgia conquiescent*. Ecclesiastici 28. *Vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. -- Susurro & bilinguis maledictus: Multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas Divitum destruxit, & domos Magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit: Plaga autem linguæ comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam*. Ecclesiastici Cap. 5. *Non appelleris susurro & lingua tua ne capiaris, & confundaris. Super furem enim est confusio, & pœnitentia, & denotatio pessima super bilinguem: Susurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia*. Epist. ad Rom. Cap. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*.

Quæritur 11. Ex quibus causis oblocutio possit ab omni peccato, vel saltem mortali excusari?

Respondeo 1. Oblocutio excusatur a peccato mortali, si aliorum recta amicitia non graviter læditur.

Respondeo 2. Oblocutio excusatur ab omni peccato, quando per eam aliorum injusta ac nociva amicitia dissolvitur. Ita recte P. *Natalis* loco citato, ubi Reg. 4. & 5. sic scribit: *Primo*. „ In „ susurrationis peccatum non incurrit, „ qui malum proximi renuntiat alteri, „ vel ad salutem ipsius procreandam, „ vel ob Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitatem; vel ut amicorum suorum „ bono consulat, vel ut pravas & in „ damnum alterius conspirantes amicitias dissolvat. Non sunt igitur susurrationis rei, qui Superiori mala subditorum revelant, ad eorum emendationem, vel boni publici gratia, puta „ ne ad sacros Ordines promoveatur Canonicis impedimentis irretitus, ne ad „ Beneficium Ecclesiasticum promoveatur indignus: Ne ad Monasticam Professionem admittatur, qui secundum „ Canones, aut Regulas, vel Constitutiones Religiosorum Ordinum, ad eam „ vel absolute, vel in tali Ordine „ emittendam ineptus est: Ne matrimonium contrahere permittantur, quos a contrahendo, vel absolute, vel inter se, Lex Divina, „ vel Ecclesiastica impedit: Ne aditus „ ad Aulam pateat suspectæ fidei viris, vel adversus salutem Principis conjuratis: ne Divini Verbi prædicatio, „ Confessionum audiendarum munus, „ docendi provincia hominibus errores „ contra fidem aut bonos mores clam „ disseminantibus, seu prava quæcunque Dogmata tradentibus, aut ad novitates doctrinarum propensis, sive „ mente & corde corruptis demandentur. Non sunt etiam susurrones, qui „ puellæ, aut ejus parentibus, ex charitate, & amicitia vitia aut veros „ defectus alicujus hominis aperiunt, „ qui puellæ ipsius nuptias ambit, & „ in eorum affinitatem per fraudes & „ dolos irrepere nititur. Susurronibus „ denique non sunt annumerandi, qui

" mala alienæ culpæ, aut pœnæ, vel " naturales defectus aperiunt alteri, eo " fine, ut dissolvant amicitiam utriusque " que saluti periculosam, aut in grave " scandalum aliorum vergentem; ut si " quis inter concubinam & concubinarium " discordiam excitet eo fine ut " infame illorum contubernium dissolvat. *Secundo*. Venialis est susurratio, " cum quis per jocum amicorum " uni renuntiat aliquid de altero, quod " scit ingratum ipsi fore, & ex eo non " nihil commotum iri adversus amicum, " non tamen ita ut amicitia dissolvatur " aut labefactetur. In ea enim " hypothesi nec amicos disjungere, aut " gravem inter illos discordiam serere " intendit: Nec quæ dicit homo leviculus, " & facetus, talia sunt ut suapte " natura, aut habita ratione personarum, " amicitiam infringere, aut " graviter lædere valeant; & si leves " aliquæ suspiciones, vel contentiones " hinc inter amicos oriantur, certum " est, se illas protinus dissipaturum, ac " sedaturum; quia apud utrumque auctoritate " valet, utrique amicus est, " novit uterque ipsum ad jocos hujusmodi, " alias periculosos, proclivem. " His, inquam, circumstantiis concurrentibus, " susurratio veniale duntaxat " peccatum est.

Quæritur 12. An susurratio sit majus peccatum detractione?

Respondeo Affirmative.

Id P. *Natalis* l. c. Reg. 6. sic probat: " Peccatum in proximum eo gravius " est, quo per ipsum gravius damnum " proximo infertur: Damnum autem " eo gravius censendum est, quo " majus & excellentius bonum ipsi eripitur. " Inter cætera vero bona exteriora " præeminet amicus. Unde dicitur " Ecclesiastici 6. *Amicus fidelis, protectio* " *fortis: Qui autem invenit illum, invenit* " *thesaurum. Amico fideli nulla* " *est comparatio, & non est digna ponderatio* " *auri & argenti contra bonitatem* " *fidei illius. Amicus fidelis medicamentum* " *vitæ & immortalitatis, &* " *qui metuunt Dominum, invenient illum.* " Fama autem ipsa, quæ per detractionem " tollitur, ad hoc maxime " necessaria est, ut homo idoneus ad " amicitiam habeatur. Et ideo susurratio " est majus peccatum quam detractio, " & etiam quam contumelia: " Quia amicus est melior quam honor; " inquit S. Thomas 2. 2. quæst. 72. art. 2.

Quæritur 13. An quædam susurrationum genera sint aliis graviora? Et quænam illa?

Respondeo ex P. *Natali* l. c. Reg. 7. " Susurrationis peccatum aliud altero " gravius est non solum ratione finis, " quo fit interdum ut novæ deformitatis " accessione cumuletur, seu ad alteram " quoque peccati speciem pertineat; " sed etiam ratione aliarum circumstantiarum. " Gravius est scilicet " peccatum susurronis, qui discordiam " serit inter virum & uxorem, ut ipsius " uxoris amplexibus fruatur, quam si " nulla alia nisi susurrandi libidine eorum " concordiam turbet: Quia non " solum susurrationis, sed etiam adulterii " reus est. Sed & sussurratio, qua quis alteri " conjugum renuntiat absolute aliquid " de altero, quod ipsorum amorem " dirimere aut labefactare possit, " gravius peccat intra eandem speciem, " quam si necessitudines alias, quarum " non ita sacrum nec strictum vinculum " est, disrumpere niteretur. Sic " gravius peccat susurro, qui Patrem " ita commovet in filium, ut ipsum " exhæredet, aut durius tractet: Vel qui " Domino aliquid renuntiat de servo, " quo fit ut ipsum e domo sua expellat, " aut graves adversus illius fidelitatem " suspiciones concipiat, aut ipsum " excipiat acerbius: vel Aulicus, qui " in aurem Principis aliquid ex invidia " insusurrat de altero, quod ejus animum " ab illo ita abalienet, aut abalienare " possit, ut gratia sua, & beneficiis, " & muneribus vel officiis illum " privet, illique Aulæ aditu interdicat: " Idque molitur ut de illius " infortunio crescat, ut in ejus locum " adrepat: vel qui susurrationibus suis " bella sive intestina, sive externa accendunt, " quales multi erant ex Consiliariis " *Saulis*, qui ejus voluntatem " a *Davide* alienare, & in illum Re-

„ gem concitare conabantur. 1. Reg. „ cap. 12. & 24. Illi (inquam) gravius „ susurrationis peccatum committunt, „ quam si vulgares conjunctiones & „ amicitias oblocutionibus suis dirimere „ aut perturbare conarentur. Unde cir- „ cumstantiæ hujusmodi in Sacramen- „ tali Confessione sunt necessario ex- „ primendæ. Sic gravius peccant susur- „ rones, qui Religiosorum hominum, „ vel Sanctimonialium amicitiam diri- „ munt, aut subditos adversus Prælatos „ & Superiores commovent: Unde fit „ ut disciplina Regularis solvatur, vel „ remittatur; Ordo, & pax Monaste- „ riorum, vel aliarum Societatum san- „ ctarum perturbetur, partes fiant & „ conventicula, nascantur lites, scan- „ dala oriantur. Cum enim sanctior sit „ Fratrum & Sororum in eadem Fami- „ lia religiosa Deo servientium, quam „ sæcularium amicorum societas, & „ versus ille Psalmi 132. *Ecce, quam* „ *bonum & quam jucundum habitare* „ *fratres in unum*, magis proprie ad eos „ pertineat: *Qui sic vivunt in unum,* „ *& unum hominem faciant, ut sit illis* „ *vere quod scriptum est, anima una,* „ *& cor unum, multa corpora, sed non* „ *multæ animæ; multa corpora, sed non* „ *multa corda*; (ut docet S. *August.* „ expos. in hunc Psalmum) gravius pec- „ cat susurro, qui discordias serit inter „ Monachos, aut Sanctimoniales, quam „ qui sæcularium amicorum concordiam „ sive amicitiam labefactat, aut perturbat.

Quæritur 14. Quomodo possit peccari per detractionem, vel exultationem de malo alieno?

Respondeo. De his dictum est in Decalogo *Præcepto* 5. & 8.

§. VI.

De Gula, & Ebrietate.

QUæritur 1. Quid sit *Gula*?

Respondeo. Gula est inordinatus appetitus circa esculenta & poculenta.

Quæritur 2. Quid sit *ebrietas*, seu *crapula*? Et quotuplex?

Respondeo. Ebrietas est *privatio usus rationis per immoderantiam in potu*. Eadem est definitio crapulæ. Dividitur autem crapula in *Theologicam* & *non Theologicam*. *Crapula Theologica* est, in qua homo sic destituitur usu rationis, ut nequeat distinguere inter peccatum & non peccatum. *Crapula* autem *non Theologica* est, in qua homo necdum ita destituitur usu rationis, ut nesciat distinguere inter peccatum & non peccatum.

Quæritur 3. An Gula & Ebrietas sint ex suo genere peccatum mortale?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia in Scriptura proponuntur tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Sic dicitur Isaiæ 5. *Væ, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis*. Et *Christus* Lucæ 21. *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ, & superveniat in vos repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem universæ terræ*. Et Apostolus ad Rom. 13. *Abjiciamus opera tenebrarum, & induamus arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus, & ebrietatibus non in cubilibus & impudicitiis*. Et 1. Cor. 5. *Scripsi vobis, si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut idolis serviens, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere*. Et C. 6. *Nolite errare; neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt*. Et ad Gal. 5. *Manifesta sunt opera carnis, fornicacio, idolorum servitus, homicidia, ebrietates, comessationes; qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*. Et Lucæ 12. v. 45. *Si dixerit servus: moram facit Dominus meus venire; & cœperit percutere servos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari, veniet Dominus servi illius, & dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet*.

Quæritur 4. In quo consistat malitia gulæ & ebrietatis?

Respondeo. Malitia gulæ & ebrietatis consistit in tribus: *Primo in voluntaria*

taria deordinatione rationis ad finem ultimum, circa objectum ex suo genere graviter dehonostativum, & damnificativum vitæ humanæ, utpote valde inclinans ad constituendum finem negative in hoc genere voluptatum, & agendam vitam bestialem. In hoc sensu Apostolus dicit: *Quorum Deus venter est*. Phil. 3. Ebrius enim ineptus est ad operandum modo humano ad gloriam Dei, cum nec status ebrietatis sit medium ad reparandas vires, quale est somnus, & refectio; nec actualis inebriatio potest deponi, ut somnus, si quis excitetur; nec in eo statu permittit ullam actionem ex imperio rationis. Itaque hic status est bestialis, & continet gravem inhonestatem vitæ humanæ ex sua natura ordinatæ in Deum. *Secundo*, *in perditione talentorum*, quæ Deus homini concessit in sustentationem propriam, familiæ & pauperum. Itaque continet etiam malitiam prodigalitatis. *Tertio*, *in voluntaria inclinatione appetitus ad varia vitia*, puta, luxuriæ, litium, inconsiderationis in negotiis, perditionis temporis, neglectus bonorum operum, tepiditatis in divinis, adhæsionis habitualis ad hoc genus voluptatis bestialis, ita ut facile homo per assuetudinem in ea voluptate constituat negative finem ultimum, &c. Hinc Proverb. 13. dicitur: *Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his*, *qui commorantur in vino*, *& student calicibus epotandis?*

Quæritur 5. An peccent mortaliter, qui graviter ultra congruam sustentationem naturæ excedunt in cibo & potu, etiamsi non priventur usu rationis, nec repleantur usque ad vomitum?

Respondeo 1. Si excessus ille *notabilis* & *evidens* sit, & quoad valorem esculentorum vel poculentorum pertingat ad quantitatem sufficientem pro gravi furto respectu communitatis pauperum, nempe mediam partem aurei, talis excessus est peccatum mortale, etiamsi non sequatur vomitus, aut privatio rationis.

Dixi: notabilis & *evidens*. Talis excessus foret, ubi quis jam advertit; se manifeste transgredi, saltem venialiter, limites temperantiæ vel honestatis, & tamen ultra materiam peccati venialis pergit aggravare notabiliter quantitatem expensæ.

Ratio est, quia quilibet sub peccato mortali tenetur superflua suo statui & familiæ erogare in pauperes, prout ostensum est in *Præcepto primo*. Ergo, cum ea, quæ talis insumit in superfluos cibos & potus, evidenter pertineant ad superflua, eoipso in præfata quantitate constituent peccatum mortale, dum subtrahuntur pauperum communitati.

Respondeo 2. Si ille excessus notabilis quoad valorem esculentorum vel poculentorum committatur ab habente uxorem vel familiam pauperem, octava pars aurei superflue insumpti sufficit ad constituendum peccatum mortale.

Ratio est, quia subtrahere uxori vel familiæ pauperi octavam partem aurei, est peccatum mortale, prout in Præcepto septimo de furto dictum est.

Idem proportionaliter dicendum est de mediocriter divite, ut excessus cum superflua expensione quartæ partis unius aurei seu unius floreni sufficiat ad constituendum peccatum mortale.

Respondeo 3. Ad constituendum peccatum mortale perinde est, sive per excessum ejusmodi ascendatur ad quantitatem sufficientem pro gravi furto per unum actum, sive per plures actus moraliter continuos, prout continui sunt, si quis singulis diebus Dominicis ac Festis in hospitio metas sobrietatis excedat. Excessus enim leves in æstimatione morali eatenus coalescunt in summam gravem.

Respondeo 4. Si excessus notabilis quoad cibum vel potum sit habitualis, ita ut peccans habeat consuetudinem ordinarie excedendi in cibo vel potu, omnes actus provenientes ex tali consuetudine sunt peccatum, quamdiu malitia hujus consuetudinis non sufficienter retractatur per efficacem conatum eradicandi talem consuetudinem, v. g. per fugam occasionum ex prava societate, aut per pœnitentias pro lapsibus, puta jejunia, abstinentias, &c. etiamsi ille excess-

excessus non ascenderet ad quantitatem sufficientem pro materia gravis furti, nec peccans privetur usu rationis.

Ratio est, quia ipsa hæc consuetudo continet malitiam gravem, utpote voluntatem habitualem constituendi negative suum ultimum finem in tali voluptate irrationali, ac bestiali, utpote nec relato, nec virtualiter referibili ad Deum.

Respondeo 5. Peccant etiam mortaliter in hoc genere Prælati & Religiosi, si per comessationes aut compotationes simul uno actu vel successive ultra eam quantitatem, quæ jam manifeste saltem peccato veniali transgreditur limites temperantiæ vel honestatis; insumant superflue notabilem quantitatem sufficientem pro materia gravis furti; aut si habeant consuetudinem excedendi in cibo & potu, etiamsi non priventur usu rationis, nec satientur ad vomitum; nec perveniant ad quantitatem sufficientem pro materia gravis furti. Idem dicendum de illis Prælatis, qui permittunt talia fieri.

Ratio est, quia Religiosi longe magis tenentur sua superflua erogare in pauperes vel alias causas pias, quam sæculares; cui obligationi graviter contraveniunt per ejusmodi graves vel repetitos excessus. Et in casu, quo non perveniunt ad quantitatem gravem, nihilominus ipsa consuetudo sic excedendi continet malitiam gravem, præsertim in Religioso, nempe voluntatem habitualem, negative constituendi suum ultimum finem in ejusmodi voluptate repetita ex suo genere non referibili ad Deum, aut certe inhæsionem habitualem ad genus voluptatis, ex suo genere inductivæ ad varios effectus nocivos generi humano. Hæc omnia, quod in comessationibus & compotationibus non solum tunc peccetur, si homo privatur usu rationis, sed etiam quando usus esculentorum vel poculentorum est superfluus, aut quando frequens excessus transit in habitum,

Probantur etiam ex Scriptura & Patribus. 1. Proverb. 23. v. 20. *Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt; quia vacantes potibus & dantes Symbola consumentur.* In hoc Textu præcise arguitur consuetudo compotandi & comessandi, tanquam causa ex suo genere frequenter inductiva ad paupertatem, & ob hoc ipsum intrinsece mala, ac inhonesta. Similiter sub ratione inductiva generali ad varios effectus generi humano nocivos carpitur consuetudo compotandi Proverb. 13. ubi dicitur: *Cui væ? cujus patri væ? Cui rixæ? Cui foveæ? Cui sine causa vulnera? Cui suffusio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?* In hoc Textu iterum est sermo de consuetudinariis in compotatione. De malitia autem prodigalitatis in compotationibus reperibili, & de inhonestate plus quam bestiali, loquitur S. *Cæsarius* Serm. $\frac{90}{231}$, inter Augustinianos, ubi sic ait: „Considerent ebriosi, si non pejores animalibus judicandi sunt. Cum enim animalia amplius, quam eis opus est, bibere nolunt, illi & duplum & triplum, quam eis oportet, potum accipiunt. Et unde tribus aut quatuor diebus refectionem rationabilem potuerant habere, uno die cum grandi peccato suo contendunt perdere potius, quam expendere. Atque utinam vel potum tantummodo perderent, & non etiam ipsi perirent. " *Idem* l. c. Serm. $\frac{91}{232}$ „ Qui amico suo nimium propinando in anima efficitur inimicus, & corpus ejus debilitare, & animam probatur occidere. Melius erat, ut ex illo, quod una die plus eum accipere coegit, quam expedit, per duos aut tres dies ipsum amicum ad suum convivium revocaret; & unde eum una die nimium bibendo debilitat, ipsum in aliis diebus sufficienti potu reficeret; ut nec ille potum perderet, nec amicum deciperet; aut certe quod est melius, quidquid nimio potu perditura erat gula, pauperibus daretur in eleemosynam, ut & caro rationabiliter bibendo reficeretur, & per mise-

„ ricordiam pauperum animo redemptio „ præpararetur. S. *Ambrosius* l. de Paradiso C. 15. observat inhonestatem primi generis in comessatione & compotatione consuetudinaria, quod nempe homo in hac voluptate habitualiter constituat finem negative ultimum. „ Qui sunt, „ inquit, qui (ut serpens) in utero „ suo ambulant, nisi qui ventri & gulæ „ vivunt, quorum Deus venter est, & „ gloria in pudendis (in confusione) „ eorum, qui terrena sapiunt, & cibo „ onerati ad terrena curvantur. " Hanc animi a supernis depressionem in hoc vitio *Christus* innuit, dum Lucæ 21. dicit: *Attendite, ne corda vestra graventur in crapula & ebrietate, & curis hujus sæculi, & superveniat in vos repentina dies illa. D. Gregorius* l. 30. Mor. C. 13. observat, per intemperantiam omnes virtutes subverti. „ Mens, in„ quit, sub gravi confusionis dedecore „ a spiritualis certaminis congressione „ repellitur, quando infirma in carnis „ prælio gulæ gladiis confossa superatur, „ Nonnulli aliquando etiam, quæ ma„ gnæ sunt fortitudinis, faciunt; sed „ dominante gulæ vitio per carnis ille„ cebram omne, quod fortiter egerint, „ perdunt; & dum venter non restrin„ gitur, per carnis illecebram omne, „ quod fortiter egerit, perdunt, & dum „ venter non restringitur, per carnis „ concupiscentiam simul cunctæ virtu„ tes obruuntur. Unde & de Nabucho„ donosore vincente scribitur: Princeps „ coquorum destruxit muros Jerusalem. „ Quid enim per muros Jerusalem signi„ ficans Scriptura exprimit, nisi virtu„ tes animæ, quæ ad visionem tendit? „ Aut quis coquorum Princeps, nisi ven„ ter accipitur, cui diligentissima a co„ quentibus cura servitur? Muros igitur „ Jerusalem Princeps coquorum destruit, „ quia virtutes animæ, dum non re„ stringitur venter, perdit. " *Idem* in Pastorali part. 3. admonit. 20. „ Hosti „ callido (serpenti) divina voce dici„ tur: Pectore & ventre repes. Gen. 3. „ acsi aperte diceret: Cogitatione & „ ingluvie super humana corda domi„ naberis. " Inclinatio Gulæ ad omne genus vitiorum etiam exprimitur Ezech. 16. v. 49. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia.* Damna temporalia quoad bona fortunæ & quoad bona corporis, nempe quoad sanitatem, ad quæ damna consuetudo superflue comessandi & compotandi per se sensim ac gradatim disponit, Scriptura & Patres in pluribus locis indicant: Sic Proverb. 21. dicitur: *Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* Et Eccles. 19. *Operarius ebriosus non locupletabitur. Valetudinem corporis gula profligat, hominem interimit, imo vivum sepelit.* Hinc Eccles. 37. præceptum illud saluberrimum tradit Spiritus Sanctus: *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas. -- Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.* Et Proverb. 23. *Cui væ? Cujus patri væ? Cui rixæ? Cui foveæ? Cui sine causa vulnera? Cui suffusio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa. Et erit sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo: & dices: Verberaverunt, sed non dolui: Traxerunt me, & ego non sensi: Quando evigilabo, & rursus vina reperiam?* Mala ex ebrietate consecuta diserte discribit *S. Basilius Homilia in ebrietatem*, in qua hæc habet inter alia: „ Ebrietas rationis in„ teritus, roboris pernicies, senectus „ immatura, mors momentanea. Quid, „ quæso, sunt ebrii, quam gentium „ idola? oculos habent, & non vident: „ aures habent, & non audiunt; ma„ nus paralysi affectas habent, pedes in„ firmos, atque emortuos, &c. „ S. Basilio concinit S. *Ambrosius* Lib. de Elia & Jejunio Cap. 14. „ Rogas (in„ quit) ad jucunditatem, cogit ad mor„ tem: invitas ad prandium, efferre vis „ ad sepulchrum: cibos promittis, tor-

„ menta

„ menta irrogas: vina prætendis, ve-
„ nena ſuffundis. Omne enim, quidquid
„ nocet, venenum eſt, Tollit ſenſus,
„ viſcera exurit, ſomnum infeſtat, ca-
„ put vexat. Et jam major pars vini,
„ quam veneni eſt. Denique venenum
„ vino excluditur, non vinum veneno.
„ Merito Deus per Moyſen non ſolum
„ veneno, ſed etiam Draconum vene-
„ no, vinum comparavit dicens: *Furor*
„ *Draconum vinum eorum, & ira aſpi-*
„ *dum inſanabilis*; Et pulchre addidit,
„ *inſanabilis;* multi enim a reliquo ſer-
„ pentium veneno curantur, nemo ab
„ ebrietate. Certe veneno caro vulnera-
„ tur, mens ſine noxa eſt; ebrietas ad
„ corporis mortem, mentis etiam cri-
„ men adjungit." Huc pertinet Parabola de Epulone divite Luc. 16. v. 19. ubi dicitur: *Homo erat dives, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide, & ſepultus eſt in inferno*, ubi faſtus, conſuetudo comeſſandi & oblivio pauperis Lazari, tanquam tres diſtinctæ cauſæ, allegantur pro cauſa damnationis. Ex his omnibus patet, quod intemperantia in cibo & potu habitualis, quando tranſit in conſuetudinem, etiamſi non excedat ad privationem uſus rationis, vel uſque ad vomitum, ſit tamen fœcunda plurimorum malorum mater, ac proclivis in ea diſpoſitio, adeoque ex ſua natura ac intrinſece objectum gravis indignationis divinæ.

Quæritur 6. An ſit peccatum mortale, ſeſe inebriare uſque ad privationem uſus rationis, aut vomitum, etiamſi in caſu particulari non concurrat periculum alterius mali vel peccati, neque id fiat ex habitu?

Reſpondeo Affirmative.

Ratio eſt, quia, etiamſi non concurrat in caſu particulari periculum alterius mali vel peccati, reperitur tamen in hoc actu gravis inhoneſtas, reperibilis in hoc, quod deturpet enormiter imaginem Dei, eamque reddat in operando ſimilem beſtiis. Dein, etiamſi nec attenderetur iſta generalis inhoneſtas, nihilominus verum eſt dicere, quod cum ejuſmodi inebriatione concurrat *generale periculum gravium malorum*, hoc eſt, reſpectu plerorumque hominum, ita ut pleroſque pro diverſa cujuſque diſpoſitione inclinet ſaltem ad unum genus malorum, puta luxuriæ, proditionis ſecretorum, indeliberationis in negotiis arduis, neglectus legum forte pro duraturo inebriationis tempore urgentium, ſcandali, torporis circa divina, rixarum, contumeliarum, blaſphemiarum, &c. Eſt autem generalis Regula, prout oſtenſum eſt in *Tractatu de Legibus*, quod objecta a Legislatore prohibita ob generale periculum, non fiant in caſu particulari licita ob ceſſationem periculi. Sic enim, ubi geſtatio armorum eſt prohibita ob generale periculum, ea non eſt licita pacifico ſeneciōni, in quo non eſt periculum.

Hæc reſponſio *Probatur* 1. Authoritate D. Thomæ. 2. S. Ambroſii. 3. S. Petri Chryſologi. D. *Thomas* 2. 2. q. 150. a. 2. C. ſic ſcribit: „ Culpa ebrietatis con-
„ ſiſtit in immoderato uſu, & concu-
„ piſcentia vini. Hoc autem contingit
„ tripliciter. Uno modo ſic, quod ne-
„ ſciat, potum eſſe immoderatum, &
„ inebriare potentem. Et ſic ebrietas
„ poteſt eſſe ſine peccato: Præcipue ſi
„ ex negligentia homini non contingat.
„ Sic Noe inebriatus fuiſſe creditur.
„ Alio modo ſic, quod aliquis perci-
„ piat, potum eſſe immoderatum,
„ non tamen æſtimet, potum eſſe ine-
„ briare potentem: Et ſic ebrietas po-
„ teſt eſſe cum peccato veniali. Ter-
„ tio modo poteſt contingere, quod ali-
„ quis bene advertat, potum eſſe im-
„ moderatum, & inebriantem; & ta-
„ men magis vult ebrietatem incurrere,
„ quam a potu abſtinere. Et ſic ebrie-
„ tas eſt peccatum mortale; quia homo
„ volens, & ſciens privat ſe uſu ratio-
„ nis, quo ſecundum virtutem opera-
„ tur, & peccata declinat; & ſic pec-
„ cat mortaliter periculo peccandi ſe
„ committens." D. *Ambroſius* Lib. 1. de Abraham Cap. 6. „ Sane (inquit)
„ diſcimus, vitandam ebrietatem, per
„ quam crimina cavere non poſſumus.
„ Nam, quæ ſobrii cavemus, per ebrie-
„ tatem ignorantes committimus. Pa-
„ rum eſt, quod ea inflammat libidi-

„ nem, accendit cupiditates corporis : „ ipsa quoque mentem subruit, & animum capit, sensum extorquet. - - „ Multi se fortes putant, num fortiores quam Lot? Num continentiores „ quam Noe? Non utique; vitia Patriarcharum Scriptura exposuit, quos victos vino legimus: sed ut tu disceres, quid caveres. Ille nudus jacuit, „ iste filiarum errori paruit. Et Noe „ justus deceptus est, quia vini vis adhuc ignorabatur, sed in illo instructus „ es, ne tu ignorares. Lot filiabus se „ credidit, & per senectutem madidam „ vino solutus, commisit incestum ignorans: tu sic bibe, ne capiaris. Instruant te Patriarchæ non solum docentes, sed etiam errantes. Ideo iteratum est exemplum ebrietatis, ut „ confirmetur Magisterium cautionis." Et S. *Petrus Chrysologus* Serm. 62. „ Merito (inquit) inter cætera, quæ „ in dispensatore malo arguit hodiernus „ sermo, vini condemnat insaniam, dicendo: *Quid si dicat servus ille, Moram facit Dominus meus venire: & cœperit percutere pueros, & ancillas, & edere, & inebriari.* Proprie dixit: „ *edere, & bibere, & inebriari, & percutere.* Ebrietas cædis mater, parens litium, furoris genitrix, petulantiæ deformiter est Magistra: hanc, „ qui habet, se non habet; hanc qui „ habet, homo non est: hanc qui habet, non peccatum facit, sed ipse est „ peccatum. Ebrietas est dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, invitatus hostis, illecebra honestatis, & pudoris injuria: hanc nullus noverit Christianus, ne auditu „ quidem Sacerdos attingat: ne, qui „ est forma virtutum, vitiorum inde „ fiat, & inveniatur exemplum.

Quæritur 7. An ebriosis, nisi se emendent, possit denegari a Parocho Communio Paschalis?

Respondeo. Ebriosis, nisi se emendent, potest & debet denegari Communio Paschalis. In praxi tamen, si præmoniti emendationem spondeant, primo anno potest credi eorum sponsioni; imo si notabilem emendationem non solo ore, sed opere seu conatu spoponderint, etiam secundo anno; si autem ferme nulla apparuerit emendatio, præmissa prius communicatione cum Ordinario, vel aliis duobus Parochis, ne fidatur proprio judicio aut præjudicio, juxta eorum consilium Communio Paschalis denegetur, vel usque ad præfixum certum emendationis tempus differatur. Ita habetur *Capitularium* l. 5. C. 162. ubi dicitur: „ Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, „ modis omnibus cavere præcipimus. „ Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decrevimus usque ad emendationem congruam." Illis autem temporibus excommunicatio potissimum consistebat in sequestratione a S. Communione. Similis sequestratio habetur in *Concilio Moguntino* anno 813. C. 46. & in *Lingonensi* Tit. 11. C. 6. & in *Burchardo* l. 14. C. 2. & in *Ivone* Carnotensi Part. 13. C. 70. Quod autem attinet Clericos, P. *Natalis* l. c. art. 5. affert varios Canones Conciliorum, in quibus jubentur huic vitio dediti triginta vel quadraginta dierum spatio a Communione suspendi, aut corporali supplicio subdi.

Quæritur 8. An peccent mortaliter, qui alios ad æquales haustus cogunt? vel alios per iteratas invitationes ad bibendum periculo inebriationis exponunt? Et quomodo puniendi?

Respondeo. Peccant mortaliter, qui alios bibere cogunt ad æquales haustus; vel qui iteratis invitationibus ad bibendum se aut alios periculo inebriationis exponunt. Clerici vero hujus peccati rei, nisi post Superioris commonitionem satisfecerint, suspensione ab Officio & beneficio plectendi sunt. Ita P. *Natalis* l. c. art. 8.

Id *Probatur quoad primam partem*, quia judicio SS. Patrum in hac coactione ad æquales haustus, vel iterata invitatione ad frequenter bibendum reperitur magna inhonestas valde opposita statui vitæ Christianæ. S. *Basilius* Hom. 14. in ebrietatem ait: „ Tu homo convivium in aciem bellicam convertisti. Ejicis juvenes manu ductos tan-

„ quam

„ quam in prælio vulneratos, ætatis florem vino absumis, vocas ad cœnam ut amicum, postea ejicis ut cadaver, vita illius per vinum extincta. Cum autem putantur jam esse bene poti, tunc bibere incipiunt, potantque pecudum more, ut ex fonte perenni æquas scaturigines accumbentibus administrante. Procedente namque potatione prodit in medium Adolescens nondum ebrius, phialam vini refrigerati humeris ferens. Is submoto illorum pincerna in medio adstans per obliquas fistulas æquam convivis distribuit ebrietatem. Novum genus hoc mensuræ, ubi nullus est mensuræ modus, ut per poculorum æqualitatem inter eos nulla sit invidia, nec alius alium bibendo excedat aut superet. Arripit quisque ante se positum canalem, ut ex quadam cisterna more boum sine respiratione uno haustu tantum bibere contendant, quantum vas illud per argenteam fistulam ex supernis suppeditat. Respice parumper ad miserum ventrem: disce suscipientis vasis magnitudinem, quod unius heminæ sit capax: Quamobrem jure clamat Propheta: Væ surgentibus mane, & siceram persequentibus, & in vino perdurantibus usque ad vesperam, & diem in ebrietate consumentibus, ac nullum tempus ad considerandam Dei sapientiam, & opera manuum ejus dignoscenda interponentibus. Vinum enim illos comburet. Quod sane dicit, quoniam vini calor corpori infusus, igniculus fit ignitorum inimici jaculorum. S. *Ambrosius* Lib. de Elia & Jejunio cap. 17. „ Quid autem ostentationes potantium loquar? Quid memorem Sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Sinamus, inquiunt: Opto salutem Imperatorum, ut qui non biberit, fiat reus indevotionis, videtur non amare Imperatorem, qui pro ejus salute non biberit. O piæ devotionis obsequium! Bibamus pro salute Exercituum, pro Comitum virtute, pro filiorum sanitate, & hæc vota ad Deum pervenire judicant, sicut illi, qui calices ad sepulcra Martyrum deferunt, atque illic ad vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt. O stultitiam hominum, qui ebrietatem sacrificium putant! qui æstimant, illis ebrietatem placere, qui jejunio passionem sustinere didicerunt! -- Quid retexam auditum mihi non poculi, sed profluvii genus, quo in ora hominum tanquam per fistulas, aut canales vina funduntur? hos homines, an utres verius æstimarim? & tamen ipsi utres, nisi moderata transfusio sit, sæpe rumpuntur. Per cornu etiam fluentia in fauces hominum vina decurrunt; & si quis respiraverit, commissum flagitium, soluta acies, loco motus habetur. Aqua decurrens a Libano cautes rupeas solvit, quomodo mollibus putant nequaquam nocere visceribus vinolentorum impetus fluentorum?" S. *Cæsarius* Serm. 90. alias inter Augustinianos de Tempore 231. nunc in Appendice 294. „ Qui alterum cogit, ut se, plusquam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem occideret. Et infra: Sed illi miserabiliter se excusare conantur, dicentes: Ingratum habeo amicum meum, si, quoties illum ad convivium vocavero, potum ei, quantum volucrit, ipsi non dedero. Et non sit tibi amicus, qui te Deo vult facere inimicum, qui & tuus & suus est inimicus: si te, & alium inebriaveris, hominem amicum habebis, & Deum inimicum: & ideo sapienter considera, an justum sit, ut te a Deo separes, dum te ebrioso conjungis. Ad extremum tu eum noli adjurare, noli cogere, sed in potestate illius dimitte, ut quantum ipsi placuerit, bibat: ut si se inebriare voluerit, vel solus pereat, & non ambo pereatis. Et Serm. 91. Qui amico suo nimium propinando in anima efficitur inimicus, & corpus ejus debilitare, & animam probatur occidere. Melius erat, ut ex illo, quod una die plus eum accipere cogebat, quam expedit,

„ pedit, per duos aut tres dies ipsum „ amicum ad suum convivium revoca- „ ret ; & unde eum una die nimium „ bibendo debilitat, ipsum in aliis die- „ bus sufficienti potu reficeret ; ut nec „ ille potum perderet, nec amicum de- „ ciperet : aut certe, quod est melius, „ quidquid nimio potu perditura erat „ gula, pauperibus daretur in eleemo- „ synam, ut & caro rationabiliter bi- „ bendo reficeretur, & per misericor- „ diam pauperum animo redemptio præ- „ pararetur.

Quoad secundam partem de Clericis in Capitulis *Hincmari*, Archiepiscopi Rhemensis, & in Decretis *Innocentii III.* sic habetur : *Hincmarus* anno 852. sic scribit : „ Nullus Presbyterorum, quando „ ad Anniversarium diem trigesimum, „ septimum aut tertium alicujus defun- „ cti, aut quacunque ratione ad Col- „ lectam Presbyteri convenerit, se ine- „ briare ullatenus præsumat, nec pre- „ catus amore Sanctorum, vel ipsius „ animæ bibere, aut alios ad bibendum „ cogere, vel se aliena precatione in- „ gurgitare, nec plausus, nec risus in- „ conditos, & fabulas inanes ibi refer- „ re, aut cantare præsumat, aut turpia „ joca, vel curso, vel tornatricibus ante „ se fieri patiatur : nec larvas Dæmo- „ num ante se fieri consentiat : quia „ hoc diabolicum est, & a sacris Ca- „ nonibus prohibitum.

Bt *Innocentius III. C. a crapula*, seu potins in Concilio Lateranensi Can. 15. *de vita & honestate Clericorum* sic scribit : „ A crapula & ebrietate omnes „ Clerici diligenter abstineant ; unde „ vinum sibi temperent, & se vino. „ Nec ad bibendum quispiam incitetur : „ cum ebrietas, & mentis inducat exi- „ lium, & libidinis provocet incenti- „ vum. Unde illum abusum penitus „ decernimus abolendum, quo in qui- „ busdam partibus ad potus æquales] suo „ modo sese obligant potatores : & ille „ judicio talium plus laudatur, qui „ plures inebriat, & calices fœcundio- „ res exhaurit. Si quis autem super „ his se culpabilem exhibuerit, nisi a „ Superiore commonitus satisfecerit, ab „ Officio, vel Beneficio suspendatur.

Quæritur 9. An comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem sit peccatum?

Respondeo Affirmative.

Id *Probatur* 1. ex propositione ab *Innocentio XI.* damnata, quæ ita habet : „ Comedere & bibere usque ad satieta- „ tem ob solam voluptatem non est „ peccatum, modo non obsit valetudi- „ ni ; quia licite potest appetitus natu- „ ralis suis actibus frui.

Probatur 2. ex variis testimoniis SS. Patrum. 1. S. *Augustinus* l. 10. Confess. C. 31. sic Deum alloquitur : „ Hoc me „ docuisti, ut quemadmodum medica- „ menta, sic alimenta sumpturus acce- „ dam. Sed dum ad quietem satietatis „ ex indigentiæ molestia transeo, in „ ipso transitu mihi insidiatur laqueus „ concupiscentiæ. - - Ipse enim tran- „ situs voluptas est, & non est alius „ locus qua transeatur, quo transire co- „ git necessitas : & cum salus sit causa „ edendi, & bibendi, adjungit se tan- „ quam pedissequa periculosa jucunditas, „ & plerumque præire conatur, ut ejus „ causa fiat, quod salutis causa me fa- „ cere vel dico, vel volo, nec idem „ modus utriusque est. Nam quod sa- „ luti satis est, delectationi parum est. „ Et sæpe incertum fit, utrum adhuc „ necessaria corporis cura subsidium pe- „ tat, an voluntaria cupiditatis fallacia „ ministerium suppetat. Ad hoc incer- „ tum hilarescit infelix anima, & in „ eo præparat excusationis patrocinium, „ gaudens, non apparere, quid satis sit „ moderationi valetudinis, ut obtentu „ salutis obumbret negotium voluptatis. „ His tentationibus quotidie conor resi- „ stere, & invoco dexteram tuam ad „ salutem meam, & ad te refero æstus „ meos, quia consilium mihi de hac re „ nondum stat. Audio vocem jubentis „ Dei mei : Ne graventur corda vestra „ in crapula, & ebrietate. Ebrietas „ longe est a me : misereberis, ne ap- „ propinquet mihi. Crapula autem non- „ nunquam surrepit servo tuo : misere- „ beris, ut longe fiat a me. Nemo „ enim potest esse continens, nisi tu

des.

„ des . - - In his ergo tentationibus „ positus certo quotidie adversus concu- „ piscentiam manducandi & bibendi. „ - - Itaque frœni gutturis temperata „ relaxatione & constrictione tenendi „ sunt. Et quis est, Domine, qui non „ rapiatur aliquantulum extra metas ne- „ cessitatis? Quisquis est, magnus est, „ magnificet nomen tuum. Ego autem „ non sum, quia peccator homo sum."

Et Lib. adversus Julianum cap. 14. ait: „ Cum natura quodammodo poscit sup- „ plementa, quæ desunt, non voca- „ tur libido, sed fames, aut sitis: Cum „ vero suppleta necessitate, amor eden- „ di animum solicitat, jam libido est, „ jam malum est, cui cedendum non „ est, sed resistendum. Hæc duo, id „ est, famem & edendi amorem etiam „ Poeta discrevit, qui post maris jacta- „ tionem, sociis Æneæ naufragis satis „ esse judicans tantum sumere alimen- „ torum, quantum refectionis indigen- „ tia postularet, ait: Postquam exem- „ pta fames epulis, mensæque remotæ. „ Cum vero Æneas ipse ab Evandro „ Rege susceptus est hospes, decentius „ arbitratus, ampliores exhiberi epulas „ Regias, quam necessitas posceret, „ non satis fuit, ut diceret: Postquam „ exempta fames: sed addit, & amor „ compressus edendi. Quanto magis nos „ discernere, ac nosse debemus, quid „ necessitas refectionis, quid libido eda- „ citatis exposcat, quorum negotium „ est contra concupiscentem carnem „ spiritu concupiscere, & condelectari „ Legi Dei, secundum interiorem ho- „ minem, ejusque delectationis sereni- „ tatem, nullis libidinosis delectationi- „ bus nubilare? nam iste amor edendi, „ non edendo, sed continendo est com- „ primendus. Ibidem: Jam vero cum „ ad usum ventum fuerit necessariæ vo „ luptatis, per quam reficimus corpus, „ quis verbis explicet, quemadmodum „ nos modum necessitatis sentire non „ sinat, & ipsum limitem procurandæ „ salutis, si qua adsunt delectabilia, ra- „ piendo abscondat, & transeat, pu- „ tantibus nobis, satis non esse, quod „ satis est, dum libenter ejus provoca- „ tionibus ducimur, existimantes, nos „ adhuc agere negotium valetudinis, „ cum agamus potius cruditatis? quid „ enim mali fecerimus, crapula pœni- „ tendo testatur, quod metuentes, ple- „ rumque minus, quam eximendæ fa- „ mi sufficiat, vescimur. Ita nescit cu- „ piditas, ubi finiatur necessitas.

Secundo S. Gregorius M. l. 30. Moralium C. 13. & 14 sic habet: „ Ea „ quærenda sunt, quæ naturæ necessitas „ quærit, & non quæ edendi libido sug- „ gerit. Sed magnus discretionis labor „ est, huic exactori, & aliquid impen- „ dere, & aliquid denegare: & non „ dando gulam restringere, & dando „ naturam nutrire. Quæ fortasse discre- „ tio subinfertur, cum dicitur: Clamo- „ rem exactoris non audit, sermo nam- „ que hujus exactoris, est necessaria po- „ stulatio naturæ. Clamor vero ejus, „ est mensura necessitatis, transiens ap- „ petitus gulæ. Hic itaque onager exa- „ ctoris hujus sermonem audit, clamo- „ rem non audit; quia discretus vir, „ ac continens, usque ad temperandam „ necessitatem ventrem reficit, & a vo- „ luptate restringit. Sciendum vero est, „ quia sic voluptas sub necessitate se „ palliat, ut vix eam perfectus quisque „ discernat. Nam dum solvi debitum „ necessitas petit, voluptas explere de- „ siderium suppetit: & tanto gula se- „ curius in præceps rapit, quanto sub „ honesto nomine necessitatis explendæ „ se contegit. Sæpe autem ipsa edendi „ via furtive adjuncta voluptas subse- „ quitur: nonnunquam vero impruden- „ ter libera etiam præire conatur. Fa- „ cile autem est deprehendere, cum vo- „ luptas ejus necessitatem prævenit: sed „ valde est difficile discernere, cum ipso „ esu necessario se occulta subjungit. „ Nam, quia præeuntem naturæ appe- „ titum sequitur, quasi a tergo veniens „ tardius videtur. Eo enim tempore, „ quo necessitati debitum solvitur, quia „ per esum voluptas necessitati misce- „ tur, quid necessitas petat, & quid „ voluptas suppetat, ignoratur. Sæpe „ vero & discernimus: & quia utram- „ que sibi conjunctam novimus, in hoc,

„ quod

„ quod extra metas rapimur, libere reficiendo fallimur: & dum sibi mens „ ex necessitate blanditur, ex voluntate decipitur. Scriptum quippe est: „ Carnis curam ne feceritis in desideriis. „ Quæ igitur fieri in desideriis prohibetur, in necessitate conceditur. Sed „ sæpe dum in caute necessitati condescendimus, desideriis deservimus.

Idem confirmat S. Thomas 2.2. q.141. art. 6. ubi sic scribit: „ Omnia delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, „ ordinantur ad aliquam hujus vitæ necessitatem sicut ad finem: & ideo temperantia accipit necessitatem hujus „ vitæ, sicut regulam delectabilium, „ quibus utitur, ut scilicet tantum eis „ utatur, quantum necessitas hujus vitæ „ requirit. " Et quæst. 148. art. 1. ad 2. „ Vitium gulæ non consistit in substantia cibi, sed in concupiscentia non „ regulata ratione. Et ideo si aliquis „ excedat in quantitate cibi, non propter concupiscentiam cibi, sed æstimans, id sibi necessarium esse, non „ pertinet hoc ad gulam, sed ad aliquam „ imperitiam. Sed hoc solum pertinet „ ad gulam, quod aliquis propter concupiscentiam cibi delectabilis scienter „ excedat mensuram in edendo.

Quæritur 10. Quænam sunt *filiæ* seu effectus *gulæ*?

Respondeo. *S. Gregorius M.* l. 31. Mor. C. 17. enumerat sequentes quinque gulæ filias. 1. Ineptam lætitiam. 2. Scurrilitatem. 3. Immunditiam. 4. Multiloquium. 5. Hebetudinem mentis. De his P. *Natalis*. l. c. art. 3. sic scribit.

„ I. *Inepta lætitia* est, quæ capitur „ ex rebus, quæ nullam delectationem „ parere possunt, si recta ratio consulatur: vel si aliquam afferre possunt, „ in illam dissoluto penitus animo, hoc „ est, rationis gubernaculo per cibi „ & potus immoderationem veluti sopito, aliquis effunditur. Ad ineptam „ lætitiam pertinet jocandi genus illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum; cum scilicet aliquis causa ludi „ utitur turpibus verbis, vel factis, vel „ etiam his, quæ vergunt in nocementum proximi, quæ lethalia per se peccata sunt, ut docet S. Thomas 2.2. quæst. „ 158. art. 3. Ad lætitiam ineptam, „ & incompositam pariter pertinet vanitas histrionum, larvatorum, thymelicorum, sive hominum alios ad voluptatem parum ingenuam vel cantu, vel manu, aut alia quavis gesticulatione, seu clam, seu palam provocantium. Ad ineptam denique lætitiam pertinent choreæ dissolutæ, tripudia, motus omnes lascivi, & indecori, qui intemperantis hilaritatis „ signa sunt, vel incitamenta.

De prima illa gulæ sobole S. *Basilius* Homil. in Ebriet. & Lux. sic loquitur: „ Rationem, ac mentem vinum „ demergit: voluptates, & animi cæteros affectus malos velut apum examen excitat. Quis currus equorum „ indomitorum ita præceps fertur, aurigam suam excutiens? Quod navigium ita gubernatore destitutum, ita „ fluctibus agitatum, & concussum? Ex „ talibus itaque malis viri ac fœminæ „ communes constituentes choros, maloque Dæmonis miseras tradentes animas, sese invicem libidinum telis „ confodiunt, atque lacerant. Risus inter se histrionicos, cantus probrosos, „ meretricios gestus ad libidinem invitantes exercent. Rides, dic mihi, & „ gaudes inepta, stolidaque lætitia; cum „ lacrymas fundere, ac dolere, ob ea, „ quæ admisisti, oportet? Cantus profanos exerces, oblitus Psalmorum, & „ Hymnorum, quos didicisti. Moves „ pedes, & insanus saltas, choreas ducis illicitas, cum genua ad Dei & „ Domini nostri Jesu Christi cultum „ flectere oporteat. Quas ego fleam, „ puellasne conjugii expertes, an maritis junctas? Hæ quidem amissa virginitate reversæ sunt: illæ vero pudicitiam maritis minime reduxerunt. „ Nam siquæ forsan peccatum corpore „ vitavere, animo tamen admisere: Quæ „ quidem & de viris simul dicta mihi, „ monitaque sint. Vidit illa male, visa est illa male. Qui mulierem ad „ concupiscendum viderit, jam est mœchatus eam in corde suo. Si fortuiti occursus iis, qui obiter mulierculam

„ lam inſpexerunt, tantum pariunt periculi, quanto majus fuerit, cum de induſtria congrediuntur, cum debita opera mulieres in ebrietate, & convivio, & omni laſcivo geſtu, ſaltatione, cantu impudico ad libidinem effrænes juvenes invitantes ſpectantur?

„ II. *Scurrilitas eſt immoderatio in jocis, & facetiis, aut in ſtudio commovendi aliis riſum:* Quæ veniale plerumque peccatum eſt, cum perſonarum quidem decorum in jocis non ſervatur, ſed abeſt ſcandalum, & prava intentio: quandoque mortale, ratione materiæ, ſeu objecti, ſi jocus redundet in gravem Dei, Sanctorum, Religionis, vel proximorum injuriam; aut oſcœnus ſit, & ad libidinem provocans. Unde Apoſtolus ad Epheſ. 5. ait: *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet Sanctos; aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinent, ſed magis gratiarum actio.* Et 1. ad Cor. cap. 15. *Corrumpunt mores bonos colloquia mala.*

„ III. *Immunditiæ* nomine intelligitur *impuritas omnis verborum & factorum*, obſcænitas omnis, qua vel per vomitum, vel pollutionem etiam in ſomno ex intemperantia conſecutam, corpus, & anima helluonum, & potatorum contaminantur. Quo ſpectat illud Iſaiæ 28. *Præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt: Sacerdos, & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt a vino --- Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu, ſordiumque ita ut non eſſet ultra locus.* Hinc *Tertullianus* Lib. de Jejuniis: *Appendices gulæ*, inquit, *laſcivia, atque luxuria.* Et S. *Hieronymus: Venter eſcis repletus, facile deſpumat in libidines.*

„ IV. *Multiloquium*, ſive garrulitas effrænis, quarta gulæ filia, veniale plerumque peccatum eſt; aliquando mortale, ſi nimirum in Dei, aut proximorum injuriam effundatur; quod hominibus nimio cibo, aut potu exhilaratis ſæpe contingit. Arcana enim ſibi commiſſa revelant, præſentes contumeliis inſectantur, abſentibus lubenter detrahunt, de rebus divinis temere, & impie loquuntur. Quo ſpectat illud Pſal. 72. *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis, cogitaverunt & locuti ſunt nequitiam: iniquitatem in excelſo locuti ſunt. Poſuerunt in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra.* Hinc multiloquium velut cum peccato ſemper cunjunctum Spiritus Sanctus prohibet. Proverb. 10. *In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.* Prov. 13. *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam; qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.* Proverb. 31. *Noli Regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas: & ne forte bibant, & obliviſcantur judiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.* Eccleſ. 20. *Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam.* Et cap. 23. *Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbum peccati.*

„ V. *Hebetudo ſenſus* ſive mentis, quinta gulæ filia. Crapula nimirum & ebrietas ita mentis aciem obtundunt, ut ineptus reddatur homo ad veritatis contemplationem, & ad actiones omnes, quæ ingenii, rationis, & prudentiæ luce, ac moderamine magis indigent, Deique etiam obliviſcatur. Hinc Eccleſiaſtici cap. 11. Salomon ait: *Cogitavi in corde meo abſtrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad ſapientiam, devitaremque ſtultitiam.* Et Oſeæ 4. *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Hinc *Tertullianus* Lib. de Jejuniis cap. 4. *Conſcientiam communem* (inquit) *conſulamus, ipſa natura enuntiabit, quales non ante pabulum, & potum in virgine adhuc ſaliva exhibere conſuevit rebus duntaxat ſenſus agendis, quo divina tractantur, ſi multo pollentioris mentis, ſi multo vivacioris cordis, quam cum totum illud domicilium interioris hominis, eſcis ſtipa-*

„ *stipatum, vinis inundatum, decoquen-*
„ *dis jam stercoribus æstuans, præmedita-*
„ *torium efficitur latrinarum, in quo plane*
„ *nihil tam in proximo supersit, quam ad*
„ *lasciviam sapere. --- Ceterum quotu*
„ *squisque meminerit Religionis, occupa*
„ *tis memoriæ locis, impeditis sapientiæ*
„ *membris? Nemo ita, ut decet, ita ut*
„ *par est, ita utile est, recordabitur Dei*
„ *in tempore, in quo ipsum sibi hominem*
„ *excidere solemne est. Omnem disciplinam*
„ *victus aut occidit, aut vulnerat. Men-*
„ *tior, si non Dominus ipse oblivionem*
„ *sui exprobrans Israeli, causam pleni-*
„ *tudini deputat; incrassatus est dile-*
„ *ctus, & pinguefactus, & dilatatus*
„ *est, & dereliquit Deum, qui fecit*
„ *eum, & abscessit a Domino salutari*
„ *suo.*

„ Hebetudo porro sensus non solum
„ pœna peccati, sed peccatum est, qua-
„ tenus est voluntaria, ut in iis, qui
„ scientes, advertentes, & ad adver-
„ tendum obligati, in sensus hebetudi-
„ nem incurrunt. Quod quidem pecca-
„ tum lethale est, cum aliquis ex affe-
„ ctu ad terrena fastidit, ac negligit
„ considerationem spiritualium, eo tem-
„ pore, quo sub periculo salutis obli-
„ gatur, vel cum ex nimia cibi, &
„ potus ingurgitatione redditur ineptus
„ ad exequenda officia, seu civilia, seu
„ religiosa, quæ implere tenetur, ve-
„ luti, si Medicus, Advocatus, Judex,
„ Concionator, Curatus, Confessarius,
„ redduntur inepti ad Munia sua, ut
par est, obeunda.

§. VII.

De Ira.

Q*Uæritur* 1. Quod sit *ira*?

Respondeo 1. Ira *generice sumpta* est vehemens commotio animi ad propulsandum malum occurrens. In hac generica acceptione ira abstrahit a ratione boni vel mali. Cum enim ipsemet Deus dicatur irasci; & in Psalmo 4. dicatur: *Irascimini, & nolite peccare*, manifestum est, dari iram bonam & malam.

Respondeo 2. Ira *specifice sumpta & in actu* prout hoc loco sumitur est, *inordinata commotio animi ad propulsandum malum occurrens.*

Respondeo 3. Ira *in habitu sumpta* est voluntaria *dispositio inordinata* animi ad propulsanda quævis occurrentia mala mediis illicitis.

Dixi, voluntaria, saltem *in causa ac interpretative.*

Quæritur 2. An ira ex suo genere sit peccatum mortale?

Respondeo 1. Ira justa non est peccatum, sed opus debitum ac meritorium. Id patet ab exemplo Christi, de quo Marci 3. v. 5. scribitur: *Circumspiciens eos cum ira.*

Respondeo 2. Rarum tamen est, iram esse vestitam omnibus circumstantiis a peccato excusantibus, ut patebit ex dicendis.

Respondeo 3. Ira sumpta *in habitu* est ex suo genere peccatum mortale.

Probatur ex Scriptura, ubi proponitur tanquam causa gravium malorum, & tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Sic in Epistola D. Jacobi dicitur: *Ira viri justitiam Dei non operatur.* Et Apostolus ad Ephes. 4. dicit: *Sol non occidat super iracundiam vestram. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor* (habitualiter sumpta, seu clamorositas) *& blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia*, ubi hæc omnia vitia in habitu accepta, in quantum ille habitus est voluntarius in causa, puta in negligentia eum corrigendi, ponitur in ordine gravium peccatorum. Et proverb. 27. dicitur: *Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati spiritus ferre quis poterit?* Et prov. 18. *Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere?* Et Prov. 21. *Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda.* Et C. 22. *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso; ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.* Et Prov. 27. *Grave est saxum, & onerosa arena; sed ira stulti utroque gravior.* Ecclesiastici 40. v. 4. *Furor, zelus, tumultus,*

fluctuatio, *iracundia perseverans*, *immutant scientiam ejus*. Et Prov. 15. *Vir iracundus provocat rixas*. Et C. 26. *Sicut carbones ad prunas*, *&* *ligna ad ignem*, *sic homo iracundus suscitat rixas*. Et Ecclesiastici 28. *Homo iracundus incendit litem*. Et Apostolus ad Tit. 1. v. 7. *Oportet Episcopum sine crimine esse*, *non superbum*, *non iracundum*, *non vinolentum*, *non percussorem*, *non turpis lucri cupidum*. Et ad Galatas 5. *Fornicatio*, *idolorum servitus*, *veneficia*, *inimicitiæ*, *iræ*, *homicidia*, *ebrietates*; *qui talia agunt*, *regnum Dei non possidebunt*. Hæc omnia ostendunt, iram, saltem in habitu voluntario sumptam, esse ex suo genere peccatum mortale.

Respondeo 4. Ira in actu spectata aliquando est peccatum veniale, aliquando mortale. Quando enim tendit ad inferendum malum grave injustum, vel quando est adeo vehemens, ut sit conjuncta cum probabili periculo prorumpendi in grave malum, v. g. in blasphemiam, rixam, calumniam, contumeliam, &c. est peccatum mortale. Sed quando non tendit ad inferendum malum, nec est conjuncta cum probabili periculo prorumpendi in grave peccatum, est peccatum veniale.

Id *Probatur* ex verbis Christi Matth. 5. ubi dicit: *Omnis*, *qui irascitur fratri suo*, *reus erit judicio*, hoc est, trahetur ad judicium ad examinandum ac discernendum, an peccatum iræ nullum sit, aut veniale vel mortale? *Qui autem dixerit fratri suo: Raca*, *reus erit Concilio*, hoc est, qui cum gravi indignatione, appetitu vindictæ ac vehementia verborum irascitur, reus erit exactiore discussione, an peccaverit solum venialiter, vel etiam mortaliter? *Qui autem dixerit: fatue*, hoc est, qui calumniose proruperit in gravem contumeliam, affirmando serio, eum esse stultum, *reus erit gehennæ ignis*. Hæc explicatio quoad substantiam sumpta est ex D. *Augustino* l. 2. de Serm. Dom. in Monte, & ex D. *Gregorio* l. 21. Moral. C. 4.

Quæritur 3. An etiam ira cum appetitu gravis vindictæ possit aliquando esse peccatum veniale?

Respondeo. Talis ira potest aliquando esse peccatum veniale ob imperfectionem seu indeliberatipnem actus, quando videlicet repentinus motus seu appetitus gravis vindictæ deliberationem perfectam rationis, gravitatem vel injustitiam malorum infligendorum nondum sufficienter expendentis, nec certum quid in animo statuentis, prævenit. Ita docet D. *Thomas* 2. 2. q. 158. a. 3. ubi sic scribit: „Cum aliquis appetit injustam vindictam, sic ex genere suo ira est peccatum mortale. „Potest tamen contingere, quod talis „appetitus sit peccatum veniale propter imperfectionem actus. Quæ quidem imperfectio attenditur vel ex „parte appetentis, puta, cum motus „iræ prævenit judicium rationis, vel „etiam ex parte appetibilis, puta, cum „aliquis appetit in aliquo modico se „vindicare: quod quasi nihil est reputandum; ita quod etiamsi actu inferatur, non esset peccatum mortale, „puta, si aliquis puerum parum trahat „per capillos; vel aliquid hujusmodi. Et art. 2. ad 3. „Motus, inquit, qui „præveniunt judicium rationis, non „sunt in potestate hominis in generali, ut scilicet nullus eorum insurgat, „quamvis ratio possit quemlibet singulariter impedire, si insurgat. Et secundum hoc dicitur, quod motus iræ „non est in potestate hominis, ita scilicet, quod nullus insurgat. Quia tamen aliqualiter est in hominis potestate, non totaliter perdit rationem „peccati, si sit inordinatus. „Quo sensu *Cassiodorus* in Psal. 4. ait: „*Venialis est ira*, *quæ ad effectum indignationis suæ non pervenit*, *sicut scriptum est:* Melior est, qui vincit iram, „quam qui capit civitatem. Ideo præceptum curationis adhibetur, ut, si „jam irascimur, non inconsulta temeritate peccemus. Motum siquidem „animi fervidum propter humanam fragilitatem habere in potestate non possumus; suffragante tamen Dei gratia „ratione disciplinabili continemus. Et „ideo B. Propheta, quod est quidem „consuetudinis, permisit; quod vero „cul-

„ culpæ, prohibuit. Nam si irascimur, „ nec Domini consideratione refrænemur, sed a voto nostro impediamur „ aliquo necessitatis objecto, tunc utique constat, nos facti crimen portare, etiamsi non possimus, quæ volebamus, efficere.

Quæritur 4. An sit peccaminosa ira cum appetitu gravis ac justæ vindictæ, ad correctionem peccantis, gloriam Dei, vel aliorum incolumitatem a legitimo Superiore inferendæ?

Respondeo Negative, dummodo pro objecto concomitante non simul respiciatur vindicta injuriæ propriæ tanquam finis aut motivum secundarium, sed unice correctio delinquentis, aut gloria Dei, aut salus & incolumitas propria vel aliena. P. *Natalis* l. c. C. 11. art. 2. Reg. 8. hanc responsionem probat ex S. Augustino & D. Thoma. S. *Augustinus* l. 1. de Serm. Dom. in Monte *C.* 19. sic scribit: „ Neque hic ea vindicta prohibetur, quæ ad correctionem valet: „ etiam ipsa enim pertinet ad misericordiam; nec impedit illud propositum, quo quisque paratus est ab eo, „ quem correctum esse vult, plura perferre. Sed huic vindictæ referendæ „ non est idoneus, nisi qui odium, quo „ solent flagrare, qui se vindicare desiderant, dilectionis magnitudine superaverit. Non enim metuendum est, „ ne odisse parvulum filium parentes „ videantur, cum ab eis vapulat peccans, ne peccet ulterius. Et certe „ perfectio dilectionis ipsius Dei Patris „ imitatione nobis proponitur, cum in „ sequentibus dicitur: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos persequuntur*. Et tamen de ipso dicitur „ per Prophetam: *Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit;* dicit & „ Dominus; *Servus, qui nescit voluntatem Domini, & facit digna plagis, vapulabit pauca: Servus autem, qui scit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit multa*. Non „ ergo quæritur, nisi ut & ille vindicet, cui rerum ordine potestas data „ est, & ea voluntate vindicet, qua „ Pater in parvulum filium, quem per „ ætatem nondum odisse potest. Hinc „ etiam aptissimum exemplum ducitur, „ quo satis appareat, posse peccatum „ amore potius vindicari, quam impunitum relinqui: ut illum, in quem „ vindicat, non pœna miserum, sed „ correctione beatum velit; paratus tamen, si opus sit, æquo animo plura „ tolerare ab eo illata, quem vult esse „ correctum, sive in eum habeat potestatem coercendi, sive non habeat. „ Magni autem, & Sancti Viri, qui „ jam optime scirent, mortem istam, „ quæ animam dissolvit a corpore, non „ esse formidandam, secundum eorum „ tamen animum, qui illam timerent, „ nonnulla peccata morte punierunt, „ quod & viventibus utilis metus incuteretur, & illis, qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum: quod augeri posset, si viverent. Non temere illi judicabant, „ quibus tale judicium donaverat Deus. „ Inde est, quod Elias multos morte „ affecit, & propria manu & igne divinitus imperato: quod & alii multi „ magni & divini Viri eodem Spiritu „ consulendi rebus humanis non temere „ fecerunt. De quo Elia cum exemplum „ dedissent Discipuli, Domino commemorant, quid ab eo factum sit, ut „ etiam ipsis daret potestatem petendi „ de cœlo ignem ad consumendum eos, „ qui sibi hospitium non præberent, „ reprehendit in eis Dominus non exemplum Prophetæ Sancti, sed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in „ rudibus; animadvertens, eos, non amore correctionem, sed odio desiderare vindictam. Itaque, posteaquam „ eos docuit, quid esset diligere proximum tanquam seipsum, infuso etiam „ Spiritu Sancto, non defuerunt tales vindictæ, quamvis multo rarius, quam in „ Veteri Testamento. Ibi enim majore „ parte servientes timore premebantur: „ hic autem maxime dilectione liberi nutriebantur. Nam & verbis Apostoli Petri, „ Ananias, & uxor ejus exanimes ceciderunt, nec resuscitati sunt, sed sepulti.

Et

Et Epist. 131. alias 5. ad *Marcellinum* cap. 11. Quanta (inquit) præcepta „ concordiæ, non humanis disputatio- „ nibus exquisita, sed divina auctorita- „ te conscripta in Christi Ecclesiis le- „ ctitentur, quis ab illa Religione alie- „ nus, ita surdus est, ut ignoret? Ad „ hoc enim, ut illa pertinent, quæ „ malunt exagitari, quam discere, al- „ teram percutienti præbendam esse ma- „ xillam, volenti auferre tunicam dan- „ dum etiam pallium, cum angariante „ duplicandam viam. Hoc quippe fit, „ ut vincatur bono malum, & homo „ liberetur a malo, non exteriore & „ alieno, sed intimo, ac suo, quo gra- „ vius, ac perniciosius, quam cujusvis „ hostis extrinsecus immanitate vasta- „ tur. Qui ergo vincit bono malum, „ patienter amittit temporalia commo- „ da, ut doceat, quam pro fide, atque „ justitia contemnenda sint, quæ ille „ nimis amando fit malus; acsi inju- „ riosus ab eo ipso, cui fecit injuriam, „ discat, qualia sint, propter quæ fe- „ cit injuriam, atque ita concordiam, „ qua nihil est utilius civitati, pœni- „ tens acquirat, victus non sævientis „ viribus, sed benevolentia patientis. „ Tunc enim recte fit, cum videtur ei „ profuturum esse, propter quem fit, „ ad operandam in eo correctionem, „ atque concordiam. Hoc certe animo „ faciendum est, etiamsi alius exitus „ consequatur, nec corrigi velit, atque „ pacari, propter quem corrigendum „ atque pacandum, velut curandum, „ & sanandum adhibita est ista medici- „ na. - - Paratus itaque debet esse ho- „ mo justus, & pius, patienter eorum „ malitiam sustinere, quos fieri bonos „ quærit, ut numerus potius crescat bo- „ norum, non ut pari malitia, se quo- „ que numero addat malorum. Deni- „ que ista præcepta magis ad præpara- „ tionem cordis, quæ intus est, perti- „ nere, quam ad opus, quod in aper- „ to fit, ut teneatur in secreto animi „ patientia cum benevolentia; in ma- „ nifesto autem id, fiat quod eis vide- „ tur prodesse posse, quibus bene velle „ debemus, hinc liquido ostenditur, „ quod ipse Dominus Jesus exemplum „ singulare patientiæ, cum percutere- „ tur in faciem, respondit: *Si male di- „ xi, exprobra de malo; si autem be- „ ne, quid me cædis?* Nequaquam igi- „ tur Præceptum suum, si verba intuea- „ mur, implevit. Neque enim percu- „ tienti præbuit alteram partem, sed „ potius prohibuit, ne, qui fecerat, „ injuriam augeret: & tamen paratus „ venerat, non solum in faciem per- „ cuti, verum etiam pro his quoque, „ a quibus hæc patiebatur, crucifixus „ occidi, pro quibus ait in Cruce pen- „ dens: *Pater ignosce illis, quia ne- „ sciunt, quid faciunt*. Nec Paulus A- „ postolus Præceptum Domini & Ma- „ gistri sui videtur implesse, ubi etiam „ ipse percussus in faciem dixit Princi- „ pi Sacerdotum: *Percutiet te Deus, „ paries dealbate: sedens judicas me se- „ cundum legem, & contra legem jubes „ me percuti*.

„ Sunt ergo ista, præcepta patientiæ „ semper in cordis præparatione retinen- „ da, ipsaque benevolentia, ne redda- „ tur malum pro malo, semper in vo- „ luntate complenda est. Agenda sunt „ autem multa etiam, cum inviti be- „ nigna quadam asperitate plectendi, „ quorum potius utilitati consulendum „ est, quam voluntati. Nam in corri- „ piendo filio quamlibet aspere, nun- „ quam profecto amor paternus amitti- „ tur. Fit tamen, quod nolit, & do- „ leat, qui etiam invitus videtur dolo- „ re sanandus. Ac per hoc, si terrena „ Respublica Præcepta Christiana cu- „ stodiat, & ipsa bella sine benevolen- „ tia non gerentur, ut ad pietatis, ju- „ stitiæque pacatam societatem victis „ facilius consulatur. Nam, cui licen- „ tia iniquitatis eripitur, utiliter vin- „ citur: quoniam nihil est infelicius fe- „ licitate peccantium, qua pœnalis nu- „ tritur impunitas, & mala voluntas „ velut hostis interior roboratur.

Item S. *Thomas* 2. 2. q. 72. art. 3. „ Tenemur (inquit) habere animum „ paratum ad contumelias tolerandas, „ si expediens fuerit. Quandoque ta- „ men oportet, ut contumeliam illatam repel-

„ repellamus, maxime propter duo. „ Primo quidem propter bonum ejus, „ qui contumeliam infert, ut videlicet „ ejus audacia reprimatur, & de cæ„ tero talia non attentet, secundum il„ lud Prov. 26. *Responde stulto juxta* „ *stultitiam suam, ne sibi sapiens vi*„ *deatur*. Alio modo propter bonum „ multorum, quorum profectus impe„ ditur propter contumelias nobis il„ latas.

Quæritur 5. An ira ex zelo semper careat peccato?

Respondeo: Non semper caret peccato. Si enim sit ita vehemens, ut turbet plenam indifferentiam & deliberationem ad eligendum rectissimum ordinem in correctione proximi;, illa ira jam quoad excessum deordinata est.

Id *Probatur* ratione & authoritate S. *Gregorii* M., qui lib. 5. Moral. C. 30. sic scribit: „ Cum per zelum animus „ movetur, curandum summopere est, „ ne hæc eadem, quæ instrumento vir„ tutis assumitur, menti ira domine„ tur, nec quasi domina præeat, sed „ velut ancilla ad obsequium parata, a „ rationis tergo nunquam recedat. Tunc „ enim robustius contra vitia erigitur, „ cum subdita rationi famulatur. Nam, „ quantumlibet ira ex zelo rectitudinis „ surgat, si immoderata mentem vice„ rit, rationi protinus servire contem„ nit: & tanto se imprudentius dilatat, „ quanto impatientiæ vitium virtutem „ putat. Unde necesse est, ut hoc an„ te omnia, qui zelo rectitudinis mo„ vetur, attendat, ne ira extra mentis „ dominium transeat;, sed in ultione „ peccati tempus, modumque conside„ rans, surgentem animi perturbatio„ nem subtilius retractando restringat, „ animositatem reprimat;, & ;motus „ fervidos, sub æquitate disponat: ut „ eo fiat justior ultor alienus, quo prius „ extitit victor suus: quatenus sic cul„ pas delinquentium corrigat, ut ante „ ipsos, qui corrigit, per patientiam „ crescat, & fervorem suum transcen„ dendo judicet, ne intemperanter ex„ citatus zelo rectitudinis, longe a re„ ctitudine aberret.

Et S. *Bernardus* Epist. 69. „ Pecca„ bis non minus nimis irascendo, quam „ omnino non irascendo: Siquidem non „ irasci, ubi irascendum sit, nolle emen„ dare, peccatum est, plus vero irasci, „ quam irascendum sit, peccatum pec„ cato addere est.

Quæritur 6. An gravius peccent Sacerdotes, Parochi, Confessarii, vel Superiores, quam Laici, si ex immoderata ira tractent pœnitentes, parochianos, vel subditos?

Respondeo Affirmative. Idque adeo verum est, ut possint peccare etiam mortaliter, si illo modo agendi commissos sibi injuste ac graviter contristent, vel graviter scandalizent, vel a bonis operibus, & confidentia retrahant.

Ratio est, quia Christus verbo & exemplo docuit, Ministris suis proprium esse debere spiritum mansuetudinis, & quia sublato hoc spiritu mansuetudinis tollitur in plebe *amor*, & *confidentia* erga suos Pastores, quibus sublatis tollitur maxima pars illius fructus, qui capi posset ex Concionibus, & Adhortationibus Sacerdotum.

Eleganter hanc veritatem *probat* P. *Natalis* l. c. Reg. 11. his verbis: „ Quod „ Christus Christianis omnibus in perso„ na Discipulorum suorum dixit: *Di*„ *scite a me, quia mitis sum, & hu*„ *milis corde*, Sacerdotibus maxime di„ ctum esse intelligendum est, qui Le„ gis novæ, quæ Lex est amoris, & „ charitatis, Prædicatores sunt, & Mi„ nistri, & Sacerdotii Christi characte„ res ab *Isaia*, & S. *Matthæo* descri„ ptos in se exprimere debent. *Ecce*, „ (inquit), *puer meus, quem elegi* --- „ *Ponam spiritum meum super eum*, „ *& judicium Gentibus nunciabit. Non* „ *contendet, neque clamabit, neque au*„ *diet aliquis in plateis vocem ejus*: „ *arundinem quassatam non confringet*, „ *& lychnum fumigans non extinguet*: „ Id est, peccatores non exacerbabit, „ non a se repellet, non agresti qua„ dam, & fera severitate in desperatio„ nem compellet, sed divina benigni„ tate, & compatiente charitate ad E-

„ van-

„ vangelicæ Legis observantiam suaviter trahet.

„ Debent præterea Sacerdotes non minus quam Apostoli, in Mundo, id est, in medio hominum sæcularium, & peccatorum versari. Sicut agni inter lupos debent columbarum simplicitatem imitari. Sic fiet, ut lupos in naturam ovium trasmutent. *Majus autem*, *atque admirabilius est*, *mentem* (inquit S. Jo. *Chrysostomus* Hom. 34. in Matth.) *atque animum adversariorum commutare*, *quam gladio ipsos superare*. *Erubescant igitur*, *qui contra facientes*, *quasi lupi adversarios suos persequuntur*, *cum videant*, *innumeros lupos ab ovibus vinci paucissimis* (duodecim nimirum Apostolis). *Et certe*, *quousque sumus oves*, *facile hostes vincimus*: *Cum vero in naturam luporum transimus*, *tunc superamur*: *tunc enim multum nobis a Pastore patrocinium adest*, *qui non lupos*, *sed oves pascit*: *atque ideo*, *cum in lupum te converteris*, *abit confestim*, *&* *relinquit te*, *qui non permittis virtutem ipsius in te clarescere*. *Quando enim injuria vexatus*, *æquo*, *mitique animo cuncta pateris*, *ipsi soli trophæum attribuis*. *Si vero exieris adversus hostes*, *atque pugnaveris*, *victoriam illius obscuras*. Hinc Apostolos *sine baculo* misit, id est, absque armis offendentibus. *Arma* quippe *Clericorum sunt lacrymæ*, *&* *orationes*, (inquit *Concilium Aquilejense* Can. 11.) Hinc Apost. 1. ad Timoth. 3. & ad Tit. 1. Episcopi dotes describens: *Non percussorem*, *non iracundum*, *sed benignum esse oportere docet*. Et 2. ad Tim. 4. Episcopum informans, *argue*, inquit, *obsecra*, *increpa*, *in omni patientia & doctrina*. Christus scilicet regendarum animarum provinciam Apostolis suis, & Episcopis illorum successoribus tradens, jussit ut tanquam Pastores, non ut Dominos se gererent: eandemque formam sequi voluit secundi Ordinis Sacerdotes, & quotquot ad Ecclesiasticas Præfecturas, & Regimen animarum vocantur. *Scitis*, inquit, *quia Principes Gentium dominantur eorum*: *&* *qui Majores sunt*, *potestatem exercent in eos*. *Non ita erit inter vos*, *sed quicunque voluerit inter vos major fieri*, *sit vester minister*, *&* *qui voluerit inter vos primus esse*, *erit vester servus*. Quamvis enim auctoritatem spiritualem, quam ipsis commisit, illos exercere velit Christus, vult tamen, ut absque fastu, & acerbitate subditos regant; ut Sacrum Principatum in animas duntaxat, non in corpora extendi meminerint; ut Religione, & charitate suaderi, & imperari, non timore, & minis, non durioribus verbis pœnisque temere, & iracunde inflictis extorqueri, & cogi debere subditorum obedientiam certi sint. Hinc S. *Petrus* Epist. 1. Cap. 5. ait: *Neque ut dominantes in Cleris*, *sed forma facti gregis ex animo*. Hanc Regulam confirmat Canon inter eos, qui Apostolici dicuntur, 27. relatus Can. *Episcopum*, dist. 45. *Episcopum*, *aut Præsbyterum*, *aut Diaconum percutientem fideles delinquentes*, *aut infideles inique agentes*, *&* *per hujusmodi volentem timeri*, *dejici ab Officio suo præcipimus*, *quia nusquam nos hoc Dominus docuit*. *Econtrario vero ipse*, *cum percuteretur*, *non percutiebat*: *cum malediceretur*, *non maledicebat*: *cum pateretur*, *non comminabatur*.

„ Idem *confirmat* S. *Gregorius* Epist. 52. Lib. 2. Ind. 11. „ *Quid autem*, inquit, *de Episcopis*, *qui verberibus timeri volunt*? *Canones discant*, *bene Fraternitas vestra novit*. *Pastores etenim sancti sumus*, *non percussores*. *Et egregius Prædicator dicit*: *Argue*, *obsecra*, *increpa*, *in omni patientia &* *doctrina*. *Nova vero*, *atque inaudita est ista prædicatio*, *quæ verberrbus exigit fidem*.

„ Et *Concilium Toletanum* II. Can. 5. *Nullis vita Præsulum perturbari debet excessibus motionum*; *quia valde indignum est*, *ut*, *qui throni Dei vocantur*, *levi motione turbentur*: *&* *qui debent esse arca justitiæ*, *ipsi efficiantur seminarium litis*, *atque rapinæ*.

Quæ-

Quæritur 7. An melius sit, omnino non irasci, quam irasci cum præsentissimo periculo excedendi in modo ob proclivitatem naturæ?

Respondeo. Si non urgeat præceptum irascendi ex charitate Dei vel proximi, v. g. ad necessariam aliorum correctionem, melius est non irasci, quam se exponere periculo sic peccandi. Quia nemo tenetur alteri procurare bonum *non necessarium*, *nisi tantum ad melius esse*, cum periculo damnificationis propriæ. Si autem urgeat præceptum irascendi, v. g. ad aliorum correctionem, eaque convenienter differri nequeat, melius est, irasci cum periculo levis excessus, quam non irasci. Non enim sunt violandæ Leges violatione certa ob periculum violandi aliam Legem, præsertim inferioris Ordinis relate ad gloriam Dei extrinsecam.

Prior Responsionis pars *Probatur* ex S. *Augustino*, qui Epist. $\frac{38}{149}$ sic scribit: „ Inveterascens ira fit odium, dum quasi „ justi doloris admixta dulcedo diutius „ eam in vase detinet, donec totum „ acescat, vasque corrumpat. Quapro„ pter multo melius nec juste cuipiam „ irascimur, quam velut juste irascendo „ in alicujus odium iræ occulta facili„ tate delabimur. In recipiendis enim „ hospitibus ignotis solemus dicere, „ multo esse melius malum hominem „ perpeti, quam forsitan per ignoran„ tiam excludi bonum, dum cavemus, „ ne recipiatur malus: sed in affectibus „ animi contra est. Nam incompara„ biliter salubrius est etiam iræ juste „ pulsanti non aperire penetrale cordis, „ quam admittere, non facile recessu„ ram, & perventuram de surculo ad „ trabem. Audet quippe impudenter „ etiam crescere quam putatur. Non „ enim erubescit in tenebris, cum super „ eam Sol occiderit.

Quæritur 8. Quænam sint *filiæ iræ*?

Respondeo. Enumerantur sex effectus iræ, seu, ut vocantur, filiæ. 1. Rixa. 2. Tumor mentis. 3. Contumelia. 4. Clamor. 5. Indignatio. 6. Blasphemia.

Quæritur 9. Quid sit *rixa*? Et quomodo per eam graviter peccari possit?

Respondeo. *Rixa* est *duorum reciproca ex repentino iræ motu orta aggressio ad percutiendum*, *vulnerandum*, *aut occidendum*. Peccatur per rixam ex parte aggressoris mortaliter, si aut habeat intentionem inferendi grave nocumentum, vel si rixando alterutram rixantium partem exponat probabili periculo patiendi aut inferendi grave nocumentum. Ex parte autem defendentis peccatur mortaliter, si præbet causam probabilem aggressionis; aut si non data causa possit declinare rixam reservando causam Judici; aut si nec isti effugio supersit locus, si excedat moderamen inculpatæ tutelæ intendendo vel inferendo grave nocumentum, quo ad sui defensionem præsentem & futuram opus non erat.

Quæritur 10 Quid sit *tumor mentis*? Et quomodo per eum mortaliter peccari possit?

Respondeo. Tumor mentis, prout hoc loco sumitur, est quædam superba præsumptio inveniendi atque adhibendi extraordinaria media se ulciscendi. Quando superba illa præsumptio fertur ad media gravis vindictæ, peccatum tumoris est mortale, nisi excusetur a mortali, & transeat in veniale ratione indeliberationis, & imperfectionis actus ob defectum sufficientis advertentiæ ad gravitatem vel injustitiam vindictæ.

Quæritur 11. Quid sit *contumelia*? Et quomodo per eam possit peccari mortaliter?

Respondeo. *Contumelia* seu *convitium* est *verbalis & injusta læsio alieni honoris in faciem offensi*. Differt ab *injuria*, quod injuria sit injusta dehonoratio verbalis etiam respectu absentis. *Peccatur mortaliter*, si hæc duo concurrant, nempe ut *dehonoratio* sit gravis, atque ut etiam *injustitia* in dehonoratione commissa sit gravis. Si enim tantum alterutrum detur, illa læsio pertinet ad aliud genus vitii, quam ad vitium contumeliæ. Ita docet quoad rem D. *Thomas* 2. 2 q. 72. a. 2. ubi sic scribit: „ Cum convitium vel contumelia de

„ sui

„ sui ratione importet quandam dehonorationem; si intentio proferentis ad hoc feratur, ut per verba, quæ profert, honorem alterius auferat; hoc proprie & per se est dicere convitium, vel contumeliam; & hoc est peccatum mortale, non minus, quam furtum, vel rapina. Non enim homo minus amat suum honorem, quam rem possessam. „ Et paulo post addit: „ Hujusmodi verbis etiam correptionis, aut delectationis gratia prolatis moderate & prudenter utendum; Quia posset esse ita grave convitium, ut per incautelam prolatum, auferret honorem ejus, contra quem profertur; & tunc posset homo peccare mortaliter, etiamsi non intenderet dehonorationem alterius; sicut etiam si aliquis incaute alium ex ludo percutiens, graviter lædat, culpa non caret.

Quæritur 12. An detur obligatio restituendi pro illata contumelia, convitio, vel injuria?

Respondeo. Quicunque loquitur verba *injuste* diminutiva alieni honoris, tenetur ad restitutionem, modo meliori ac convenientiori, quo fieri potest, faciendam.

Nec interest, sive ea honoris diminutio facta sit per attestationem seu allegationem falsi, sive per exaggerationem veri; sive fiat per contumeliam erga præsentes, aut per injuriam erga absentes; sive fiat considerate aut per inconsiderationem. Modus autem restituendi pro contumelia circa æquales, aut inferioris ad Superiorem, ordinarie solet esse deprecatio; in Superiore autem ad inferiorem extraordinaria exhibitio benevolentiæ. S. *Augustinus* in sua Regula sic scribit: „ Proinde vobis a verbis durioribus parcite; quæ si emissa fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, unde facta sunt vulnera. Quando autem necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit, etiamsi modum vos excessisse sentitis, non a vobis exigitur, ut a vobis subditis veniam postuletis; ne apud eos, quos oportet esse subjectos, dum nimium servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas; sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui novit etiam eos, quos plus justo forte corripitis, quanta benevolentia diligatis. „ Et Lib. 21. de Civitate Dei cap. 27. Si quis præoccupatus fuerit hoc delicto, ut fratri suo dicat: Fatue, id est, non ejus peccatum volens auferre, convicietur injuste, parum est illi ad hoc remedium eleemosynas facere, nisi etiam, quod sequitur, remedium reconciliationis adjungat. Ibi enim sequitur: *Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ad Altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc venies offeres munus tuum*.

Quæritur 13. Quid sit *clamor*, seu *clamorositas*? Et quomodo per eam mortaliter peccari possit?

Respondeo: *Clamor* seu *clamorositas* est *laxatio linguæ in verba iracundiæ vehementia ex inordinato impetu iræ*. Potest per eam peccari mortaliter, si eo usque laxetur frœnum linguæ, ut concurrat probabile periculum prorumpendi in verba graviter peccaminosa, v. g. blasphema, imprecatoria, perjura, rixosa, contumeliosa vel graviter injuriosa. Malitiam hanc clamorositatis eleganter describit S. *Gregorius* l. 5. Moral. Cap. 30. his verbis: „ Iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se præpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noti. Ore quidem clamorem format, sed sensus, quid loquatur, ignorat. In quo itaque iste ab arreptitiis longe est, qui actionis suæ conscius non est: Unde fit plerumque, ut usque ad manus ira prosiliat, & quo ratio longius recedit, audacior exurgat, seque ipsum animus retinere non valeat, quia factus est potestatis alienæ, & eo furor membra foris in ictibus exercet, quo intus ipsam membrorum dominam mentem captivam tenet. Aliquando au-

„ tem manus non exerit , sed in maledictionis jaculum linguam vertit . „ Fratris namque interitum precibus exposcit, & hoc Deum perpetrare expetit, quod ipse perversus homo facere, vel metuit, vel erubescit. Fitque, ut voto, & voce homicidium peragat, etiam, cum a læsione proximi manibus cessat.

Quæritur 14. Quid sit *indignatio*? Et quomodo per eam possit peccari mortaliter?

Respondeo. *Indignatio* est *aversio animi signis externis iracundiæ internæ demonstrata*. Ea externa aversionis internæ ostensio ordinarie solet fieri silentio, quo quis recusat cum altero loqui, vel fuga consortii. Quando aliqualis aversio animi ejusque externa demonstratio præcise tendit ad alterius correctionem, ac bonum, non est peccatum. Quando vero tendit ad alterius gravem ac injustam contristationem, aut damnificationem; vel quando conjuncta est cum probabili periculo alterum injuste ac graviter contristandi vel damnificandi, est peccatum mortale. De hoc P. *Natalis* l. c. Reg. 2. sic scribit: „ Indignatio lethale peccatum est, si gravem proximi contemptum contineat, vel grave pusillis scandalum afferat, vel si quis a sua familiaritate, & colloquio eum velut indignum arceat, in iis casibus, in quibus sub peccato mortali cum eo familiariter versari, & colloqui tenetur; vel tandem si ita sit affectus ut eum in gravi necessitate corporis, aut animi constitutum juvare nollet. Hos namque motus omnes, & affectus opponi charitati, & mansuetudini Christianæ compertum est. Quod vero silentium attinet ab ira imperatum, grave plerumque peccatum esse, docet S. *Gregorius* Lib. 5. Moral. cap. 30. *Aliquando ira perturbato animo, quasi ex judicio silentium indicit, & quo se foras per linguam non exprimit, intus deterius ignescit, ut iratus quisque collocutionem suam proximo subtrahat, & nil dicendo, quam sit aversus, dicat. Et nonnunquam hæc silentii severitas per disciplinæ dispensationem geritur: si tamen solicite in intimis discretionis formæ teneatur. Nonnunquam vero, dum accensus animus a consueta locutione restringitur, per accessum temporis penitus a proximi dilectione separatur, & acriores stimuli ad mentem veniunt, causæ quoque, quæ gravius exasperant, oriuntur: atque in irati oculo festuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plerumque ira per silentium clausa intra mentem vehementius æstuat, & clamosas tacita voces format: verba sibi, quibus exasperetur, objicit, & quasi in causæ examine posita durius exasperata respondet, quod SALOMON breviter insinuat, dicens: Præstolatio impiorum furor. Sicque fit, ut perturbatus animus majorem strepitum sui silentii sentiat, eumque gravius clausa iræ flamma consumat: Unde bene ante nos quidam Sapiens dixit: Cogitationes iracundi viperea sunt generationes, mentem comedunt matrem suam*.

Quæritur 15. Quænam sunt remedia contra iram?

Respondeo: D. *Gregorius* duo remedia utilissima præscribit, nempe *primo* frequentem præsentationem malorum, quæ accidere possunt, cum idonea præparatione animi ad omnes eventus. *Secundo*, rememorationem propriorum peccatorum ac defectuum in casu adverso, sic enim homo cogitabit, hæc mala sibi esse immissa a Deo ex infinito amore, ut homo a reatu pœnarum & amore sæculi magis purgetur. Hæc remedia tradit D. *Gregorius* l. 5. Moral. C. 30., ubi sic scribit: „ Duobus modis fracta possidere animum ira desuescit. Primus quippe est, ut mens solicita, antequam agere quodlibet incipiat, omnes sibi, quas pati potest, contumelias proponat; quatenus Redemptoris sui probra cogitans, ad adversa se præparet: Quæ nimirum venientia tanto fortius excipit, quanto se cautius ex præscientia armavit. Qui enim improvidus ab adversitate deprehenditur, quasi ab hoste dormiens *invenitur*, *eumque citius ini-*

„ mi-

„ *micus necet*, *quia non repugnantem* „ *perforat*. *Nam qui mala* imminentia „ per ſolicitudinem prænotat, hoſtiles „ incurſus quaſi in inſidiis vigilans ex- „ ſpectat: Et inde ad victoriam valen- „ ter accingitur, unde neſciens depre- „ hendi putabatur. Solerter ergo ani- „ mus ante actionis ſuæ primordia, „ cuncta debet adverſa meditari: ut „ ſemper hæc cogitans, ſemper contra „ hæc thorace patientiæ munitus, & „ quidquid acciderit providus ſuperet, „ & quidquid non acceſſerit, lucrum „ putet.

„ Secundus autem ſervandæ manſue- „ tudinis modus eſt, ut cum alienos „ exceſſus aſpicimus, noſtra, quibus in „ aliis excedimus, delicta cogitemus, „ conſiderata quippe infirmitas propria, „ mala nobis excuſat aliena. Patienter „ namque illatam injuriam tolerat, qui „ pie meminit, quod fortaſſe adhuc ha- „ beat, in quo debeat ipſe tolerari. „ Et quaſi aqua ignis extinguitur cum „ ſurgente furore animi, ſua cuique ad „ mentem culpa revocatur: quia eru- „ beſcit peccato non parcere, qui vel „ Deo vel proximo ſæpe ſe recolit par- „ cenda peccaſſe.

§. VIII.

De Acedia.

QUæritur 1. Quid ſit *acedia?*

Reſpondeo: *Acedia* eſt *pigritia allaborandi ad majus augmentum divinæ gloriæ & profectum virtutum juxta exigentiam talentorum concreditorum a Deo*. Alii definiunt acediam, quod ſit *faſtidium boni interni*, vel *triſtitia* torpentis animi *de bono ſpirituali*, *in quantum eſt bonum divinum*, hoc eſt, in quantum eſt bonum Dei extrinſecum, conſiſtens in augmento divinæ gloriæ.

Quæritur 2. An acedia ſit ex ſuo genere peccatum mortale?

Reſpondeo Affirmative.

Ratio eſt, quia tepiditas fructificandi Deo per allaborationem ad majus augmentum divinæ gloriæ, & neglectus talentorum ad majus lucrum divini patrisfamilias in Scriptura conſtanter proponitur tanquam objectum gravis indignationis divinæ. Sic dicitur Matth. 3. v. 10. *Jam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur:* Et Matth. 7. *Omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor malos fructus facit. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Et Matth. 21. v. 19. *Videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam, & nil invenit in ea, niſi folia tantum; & ait illi: Nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt* continuo ficulnea. Ibidem v. 33. quærit cœleſtis Paterfamilias fructus ex ſua vinea, quos dum Agricolæ ſolvere recuſant, refractarios perdit. Lucæ 13. arbor infructuoſa eradicari præcipitur. Matthæi 25. Virgines fatuæ dormiendo incurrerunt gravem indignationem cæleſtis ſponſi. Ibidem dicitur: *Sicut homo peregre proficiſcens vocavit ſervos, & tradidit illis bona ſua, & uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, & profectus eſt ſtatim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui. Poſt multum vero temporis venit Dominum ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis. Et accedens, qui unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio, quia homo durus es, metis, ubi non ſeminaſti, & congregas, ubi non ſparſiſti. Et timens abii, & abſcondi talentum tuum in terra. Ecce, habes, quod tuum eſt. Reſpondens autem Dominus ejus dixit ei: Serve male & piger; oportuit te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepiſſem utique, quod meum eſt, cum uſura. Tollite itaque ab eo talentum, & inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores*. Hæc Parabola a Chriſto repetitur in alio loco ſub alia forma. Ex his autem patet; pigritiam allaborandi

pro viribus ad majus augmentum divinæ gloriæ & proferendi fructus bonorum operum esse objectum gravis indignationis divinæ.

Quæritur 3. In quo consistat malitia acediæ?

Respondeo. Malitia acediæ consistit in duobus. *Primo*, in tepore seu gravi defectu charitatis. Cum enim charitas sit amor amicitiæ, quæ perpetuo tendit ad communicationem reciprocam bonorum, in æstimatione morali non decet Deum, ut pro amico agnoscere velit eum, qui nullum fovet studium promovendi bonum Dei extrinsecum, seu gloriam Dei. *Secundo*, in neglectu talentorum a Deo concreditorum, puta ingenii, divitiarum, virium, authoritatis, familiaritatis cum magnatibus, &c. Quod tepor seu notabilis refrigescentia charitatis quo ad studium promovendi augmentum divinæ gloriæ sit objectum gravis indignationis divinæ, probatur ex *Apocalypsi*, ubi Cap. 2. Episcopo Ephesi dicitur: *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti; Memor esto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; sin autem, venio tibi cito, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris*. Et Cap. 3. Episcopo Laodiciæ dicitur: *Scio opera tua, quod neque frigidus es, nec calidus. Utinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo; quia dicis: dives sum, & nullius egeo, & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & cæcus, & nudus. Suadeo tibi, emere a me aurum ignitum, &c.* Ex his apparet, teporem habitualem pejorem esse statu aperto peccati mortalis. Talis enim peccator saltem habet animum, se aliquando convertendi & fervide serviendi Deo; tepidus autem non habet animum se convertendi & proficiendi in melius, quia judicat, se nullo profectu virtutum ad obtinendam salutem indigere. Quoad neglectum talentorum jam ostensum est, eum esse objectum gravis indignationis divinæ. Cum enim Deus, prout Proverb. 16. v. 4. dicitur, universa propter semetipsum operatus sit, hoc est, ad majus augmentum suæ gloriæ extrinsecæ, ex omnibus creaturis, & consequenter etiam ex omnibus actionibus humanis quærit augmentum suæ gloriæ. Itaque si quis longo tempore per acediam habitualem Deum his fructibus privet & fine intento frustret, meretur gravem indignationem divinam.

Quæritur 4. Quænam sint *filiæ*, seu effectus acediæ?

Respondeo. A D. *Gregorio* l. 31. Moralium C. 17. enumerantur sex sequentes filiæ. 1. Malitia. 2. Rancor. 3. Pusillanimitas. 4. Desperatio. 5. Torpor circa præcepta. 6. Evagatio mentis circa illicita.

Quæritur 5. Quid sit ista *malitia*, acediæ filia?

Respondeo: Malitia illa, quæ est acediæ filia, consistit *in studiosa impugnatione bonorum spiritualium*. Nihil isto effectu acediæ est pestilentius. Est enim peccatum in Spiritum Sanctum, si quis ex pigritia allaborandi ad augmentum divinæ gloriæ impugnet fervidos amatores Dei, qui omnes ad parem amoris fervorem accendere, & universos Fideles ad rectum ordinem disciplinæ ac justitiæ reducere conantur. De hoc vitio P. *Natalis* l. c. C. 12. art. 2. sic scribit: „ Malitia est impugnatio bonorum „ spiritualium, quorum in detestationem „ adducit Acedia. Hujus malitiæ fer„ mento corrupti homines, non solum „ viros pios, sed & pietatem ipsam, „ sive quæ ad eam pertinent, irridere „ gestiunt, operumque & exercitiorum „ pietatis contemptum aliis ingenerare. „ Hæc malitia reproborum hominum „ character est, qui per miseram æter„ nitatem dicturi sunt intra se, pœni„ tentiam agentes inutilem, & præ an„ gustia spiritus gementes: *Hi sunt*, „ *quos habuimus aliquando in derisum*, „ *& in similitudinem improperii: nos in„ sensati vitam illorum æstimabamus in„ saniam, & finem illorum sine honore: „ ecce, quomodo computati sunt inter fi„ lios Dei, & inter Sanctos sors illo„ rum est*.

Quæritur 6. Quid sit *rancor*?

Respondeo. *Rancor*, prout hoc loco sumitur, est quædam *indignatio adversus homines*, *qui ad spiritualia bona* suis adhortationibus, monitis, increpationibus, & salubri correptione *nos impellere*, & ad salutem æternam, vel perfectionem vitæ spiritualis promovere *nituntur*. Hoc peccatum cum priori connexum est, ex interna enim indignatione nascitur externa impugnatio virorum ad meliora incitantium, eorumque doctrinæ. Hinc etiam iste rancor pertinet ad gravissimum genus peccatorum, nempe ad peccata in Spiritum Sanctum.

Quæritur 7. Quid sit *pusillanimitas*?

Respondeo. *Pusillanimitas* est *abjectio animi ad ferenda vel aggredienda ardua*, quæ lex charitatis vel ad contestandam suam erga Deum amicitiam, vel ad obtinendum finem suum ultimum requirit. Ea vero abjectio animi fundatur partim in consideratione propriæ infirmitatis ex lapsibus præteritis, partim in viva apprehensione difficultatum superandarum in via salutis, partim in defectu rememorationis virium gratiæ & bonitatis divinæ, quæ proin pusillanimi vivacissime præsertim per exempla Sanctorum repræsentanda sunt.

Quæritur 8. Quid sit *desperatio*?

Respondeo. *Desperatio* est *abjectio omnis curæ de obtinenda salute*, orta ex vana apprehensione impossibilitatis absolutæ vel respectivæ. *Absolutam impossibilitatem* apprehendunt illi, qui censent, Deum jam tulisse sententiam suæ reprobationis, nec eum amplius sibi collaturum gratiam sufficientem ad veram pœnitentiam. Hi sanandi sunt per exempla pœnitentium in Evangelio, & testimonia Evangelistarum de bonitate Christi, præsertim autem per orationes piorum, & eleemosynas, pro conversione ac illustratione desperantis offerendas. Respectivam impossibilitatem apprehendunt illi, qui suam ignaviam considerantes desperant de sua conversione. Hi frequenti usu Sacramentorum, frequenti consolatione & excitatione, frequenti oratione, frequenti auditione vel lectione verbi divini in spem erigendi sunt.

Quæritur 9. Quisi sit *torpor*?

Respondeo. *Torpor* est *remissio animi circa exactam præceptorum observantiam*, ita ut vel truncentur per omissiones saltem venialiter peccaminosas, vel, si implentur integre, non nisi perfunctorie, negligenter, & oscitanter impleantur. Si hæc negligentia transeat in habitum, ac continuetur longo tempore, merito timendum est de peccato mortali. Scriptum est enim Jeremiæ 48. v. 10. Maledictus, qui facit opus Dei fraudulenter, seu prout septuaginta Interpretes legunt, negligenter.

Quæritur 10. Quid sit *evagatio mentis*?

Respondeo. *Evagatio* est *inquieti animi motus*, *quo mens ob tædium circa divina spiritualia sese ad vanas oblectationes terrenas diffundit*. Animus enim humanus sic comparatus est, ut vel delectetur circa æterna, vel circa transitoria vana solatiuncula. Verum hæc evagatio plerumque aut præbet Dæmoni aditum ad graves tentationes circa varia vitia, aut fovet habitualem acediam, seu pigritiam allaborandi ad augmentum divinæ gloriæ, atque ad fructificandum Deo per usum talentorum concreditorum a Deo; & ob hoc ipsum, si continuetur hæc evagatio longo tempore, v. g. ad lusus, compotationes, superfluas recreationes, novellas inutiles, garrulitates, negotia impertinentia, curas temporales inordinatas ac superfluas, non immunis est a peccato mortali, quia causat, fovet, & magna parte constituit grave peccatum habitualis acediæ.

Quæritur 11. Quænam sint indicia acediæ lethaliter peccaminosæ?

Respondeo. Indicia, saltem probabilia, acediæ moventis Deum ad gravem indignationem, sunt sequentia. 1. Si quis longo tempore sine legitima causa notabiliter negligat consueta inter æquales sui status media salutis, atque exercitia Christiana, v. g. omittendo Conciones, Vesperas, Processiones, Conventus sacros, Orationes matutinas, vespertinas, reverentiam & orationem ad

ad pulsum campanæ meridie ac vespere, &c. 2. Si quis ad Sacramentum Eucharistiæ tantum semel per annum accedit. Signum enim est, id timore potius fieri, vel ex respectu humano, quam ex motivo curandi suam salutem, proficiendi, ac fructificandi Deo: 3. Si quis tempus a Deo concessum in otio, somno, ludis, inanibus colloquiis, ambulationibus ac visitationibus minime necessariis, & sæculi voluptatibus ultra metas justæ ad restaurationem moderatam virium recreationis excessive perdat, v. g. per integros menses. 4. Si quis juste corrigentes, aut de negligentia monentes aversetur, de iis male loquatur, eorumque doctrinam vel zelum indiscretionis arguat. 5. Si quis officia a Superioribus oblata vel injuncta, difficilia quidem, attamen ad comparandum majus meritum & promovendum augmentum divinæ gloriæ valde idonea, amore commoditatum refugiat vel respuat, v. g. Parochias laboriosas. Quæ omnia P. *Natalis* l. c. erudite, fervide, & fuse explanat, & apud eundem videri possunt Regula 6. 8. 10. 12. 13.

TRACTATUS X.

De Sacramentis in genere.

§. I.

De natura, materia, forma, & proprietatibus Sacramentorum.

QUæritur 1. Quid sit Sacramentum in genere?

Respondeo. Sacramentum in genere, prout comprehendit Sacramenta Veteris & Novi Testamenti, est *Signum visibile invisibilis gratiæ ad nostram justificationem institutum*. *Dicitur Signum gratiæ*, nempe vel *præfigurativum futuræ*, qualia erant multa Sacramenta V. T. vel *demonstrativum præsentis*, qualia sunt Sacramenta Novi Testamenti.

Quæritur 2. Quid sit Sacramentum in Nova Lege?

Respondeo. Sacramentum *Novi Testamenti* recte definitur, quod sit *signum sensibile*, *stabile*, *symbolicum*, *& ex opere operato collativum interioris gratiæ*, *a Christo institutum*.

Explicatur Conclusio. *Dicitur* 1. *signum sensibile*, per quod intelligitur omne id, quod præter sui speciem, quam ingerit sensibus, facit aliud in cognitionem venire. Tale signum in baptismo est externa ablutio, in confirmatione, & extrema unctione inunctio &c. *Dicitur* 2. *stabile*, hoc est, perduraturum ab initio Ecclesiæ usque ad finem mundi. *Dicitur* 3. *symbolicum*, in quantum modo quodam symbolico per analogiam & repræsentationem externam est imago illius, quod intus agitur in anima. Sic in baptismo ablutio externa repræsentat quasi in symbolo ablutionem internam in anima. Inunctio externa repræsentat corroborationem internam Athletæ ad pugnam spiritualem. Manducatio specierum panis repræsentat confortationem vitæ internæ. Impositio manuum & traditio signorum in ordinatione repræsentat internam transitionem in potestatem Dei per ministerium sacrum, & collationem potestatis internæ. Forma judicii sacramentalis externa repræsentat formam judicii interni inter Deum & pœnitentem. Contractus matrimonialis in societatem vitæ individuam repræsentat conjunctionem Christi cum Ecclesia & ejus membris per gratiam.

Quæritur 3. In quo differunt Sacramenta V. T. a Sacramentis N. T.?

Respondeo. Triplex est authorum sententia. Aliqui docent, quod Sacramenta V. T. non contulerint gratiam sanctificantem, sed eam tantum *bene meritis* intuitu fidei in Messiam venturum dandam significaverint. *Dixi*, *bene meritis*, hoc est, credentibus, sperantibus, & ex toto corde Deum diligentibus. Ex quo consequitur, cum de sufficientia sui meriti pauci fuerint certi, etiam paucos fuisse, qui certi esse potuerint, se per Sacramentorum a Deo per modum inadæquatæ conditionis præscriptorum applicationem sibi vel parvulis promeruisse & infallibiliter obtinuisse gratiam.

tiam. *Secunda sententia* docet, etiam in V. T. ex promissione divina per Sacramenta infallibiliter fuisse collatam gratiam, sed per Sacramenta N. T. conferri gratias *excellentiores* & *uberiores* seu copiosiores. *Tertia sententia*, quæ cum prima sententia quoad rem coincidit, soloque modo loquendi differt, docet, in V. T. fuisse quidem ex parte Dei per Sacramenta infallibiliter collatam gratiam, attamen dependenter a conditione ex parte hominum admodum fallibili, videlicet dependenter a fide formata parentum respectu infantium, & in adultis dependenter a vera pœnitentia, ad quam eo tempore, quo Deus circa modum sibi præstandæ satisfactionis necdum compromisit in Sacerdotes sui Vicarios, exigebatur animus, tota vita satisfaciendi pro viribus Deo, donec homo redderetur certus moraliter, Deum jam tandem sua satisfactione contentum esse. His differentiis accedit aliud discrimen, quia in V.T. *actiones Sacramentales* non erant *moraliter actio Christi*, prout sunt in N. T. qua de causa, cum non haberent *in se quandam dignitatem*, nec moverent *ratione suæ excellentiæ* Deum ad conferendam gratiam, prout nunc fit in Lege Gratiæ, non poterat dici, ab iis conferri gratiam *ex opere operato*, hoc est, ratione dignitatis ingenitæ, prout nunc fit per actiones Sacramentales, quatenus sunt moraliter actio Christi.

Quæritur 4. Quot dentur Sacramenta?

Respondeo. Septem, nempe Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, de quibus dicetur suo loco. Ita definitum est a Concilio Trid. Sess. 7. Can. 1. ubi sic habetur: „ Si quis „ dixerit Sacramenta Novæ Legis esse „ plura vel pauciora, quam septem, „ videlicet Baptismum, Confirmatio„ nem, Eucharistiam, Pœnitentiam, „ Extremam Unctionem, Ordinem, „ & Matrimonium, aut etiam aliquod „ horum septem non esse vere & pro„ prie Sacramentum, anathema sit. Ex his autem septem Sacramentis duo, nempe Baptismus & Pœnitentia vocantur *Sacramenta mortuorum*, quia peccatorem, qui censetur spiritualiter mortuus, justificant. Reliqua dicuntur *Sacramenta vivorum*, quia ad dignam sui receptionem jam præsupponitur status gratiæ, seu vita animæ.

Quæritur 5. An omnia Sacramenta N. T. constent materia & forma?

Respondeo. Affirmative. Ita definitum est a *Concilio Florentino* in Decreto unionis his verbis: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum*. Idem dudum observavit S. *Augustinus* Tract. 80. in Joa. his verbis: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*.

Quæritur 6. An Christus materiam & formam Sacramentorum determinaverit quoad speciem infimam?

Respondeo, Negative. Id enim sufficienter probari nequit. Sic in Ordinibus attactus physicus instrumentorum in Latina Ecclesia a multis habetur pro materia necessaria, qui tamen apud Græcos non habetur, ex quo colligitur, quod Christus Ecclesiæ reliquerit potestatem, determinandi quoad speciem infimam materiam & formam Sacramentorum.

Dices. Si Ecclesia haberet potestatem determinandi materiam & formam Sacramentorum quoad speciem infimam, sequeretur, quod posset mutare *substantiam Sacramentorum*, quod tamen fieri posse negat Concilium Tridentinum.

Respondeo. In quovis Sacramento concurrere duo concreta, unum quod se habet per modum materiæ receptæ a Christo ad rationem signi collativi gratiæ, v. g. *ablutio corporis* per immersionem vel affusionem vel aspersionem *cum verbis significativis ejusmodi actionis*. Alterum concretum fit, dum illa ablutio & illa verba obtinent vim collativam gratiæ, sicque formaliter constituuntur *in esse collativo gratiæ*: utrumque concretum habet suam materiam & formam: prius concretum voco materiale Sacramenti; alterum concretum voco concretum formale Sacramenti. Exemplum habemus in Syllogismo, qui com-

componitur ex tribus propofitionibus, tanquam ex materia Syllogifmi, quarum tamen quælibet jam eft concretum ex materia & forma, vel enim ea propofitio eft affirmativa vel negativa, vel definitiva, vel divifiva, vel modalis, vel disjunctiva, vel copulativa; ita tamen ut mutatis ejufmodi propofitionibus quoad fuam fpeciem non femper mutetur fubftantia Syllogifmi. Dico proin, quod fubftantia Sacramentorum confiftat in virtute collativa hujus vel illius gratiæ, quæ virtus ab Ecclefia mutari nequit five uniatur huic five illi concreto materiali. Dico etiam, quod Ecclefia folum habeat poteftatem determinandi feu mutandi materiam & formam Sacramentorum in eorum concreto materiali, non in concreto formali. Aliud exemplum habetur in homine, in quo natura mutat materiam & formam partium materialium, quin mutet fubftantiam hominis; mutat enim natura involucrum v. g. cerebri in embrione membranaceum in cartilagineum, & dein offeum. Hinc poffet *diftingui*. Mutaret Ecclefia fubftantiam Sacramenti, fi mutaret materiam & formam quoad fpeciem infimam in Sacramenti concreto formali. c. fi tantum ea mutat in concreto Sacramenti materiali. n.

§. II.

De mutatione accidentali vel fubftantiali quoad materiam vel formam Sacramentorum.

QUæritur 1. An mutatio fubftantialis materiæ vel formæ reddat Sacramentum invalidum?

Refpondeo Affirmative.

Probatur. Ubi tollitur materia, aut forma a Chrifto inftituta, vel ab Ecclefia determinata, ibi redditur Sacramentum invalidum. Sed ubi datur mutatio fubftantialis materiæ aut formæ, ibi tollitur talis materia aut forma; ergo. *Maj. patet*; quia fublata unica parte effentiali totius tollitur totum. *Min. prob.* Non poteft dari fubftantialis mutatio rei fini corruptione illius rei. Ergo ubi datur fubftantialis mutatio materiæ aut formæ Sacramentalis, neceffario tollitur materia aut forma.

Quæritur 2. Quænam fit mutatio fubftantialis materiæ Sacramentorum?

Refpondeo. Mutatio fubftantialis materiæ eft illa, qua fit, ut res non amplius comprehendatur fub fignificato proprio per nomen materiæ a Chrifto vel Ecclefia determinatæ expreffo.

Probatur & declaratur in Exemplo. Sic enim materia Baptifmi a Chrifto determinata eft *aqua naturalis*; fi vero per commixtionem & operationem chymicam vel praxatoriam tranfeat in aquam v. g. rofaceam, cerevifiam &c. ejufmodi aqua non amplius comprehenditur fimpliciter fub nomine *aquæ naturalis*, aut aquæ fimpliciter dictæ. Itaque non erit amplius materia valida baptifmi. Sic etiam vinum de vite, & panis triticeus ufualis eft materia Euchariftiæ. Si vero adeo fiat acetofum vinum, ut amittat fimpliciter fuum priftinum nomen, & potius comprehendatur fub nomine aceti, quam vini, non erit amplius materia fufficiens Euchariftiæ. Similiter maffa farinæ non cocta nondum habet nomen panis, & panis coctus in forma placentæ, aut in forma dulciariorum non comprehenditur fimpliciter fub nomine panis; quia poftulanti panem, aut vinum, aut aquam nemo afferret ejufmodi panes, acetofos liquores, aut aquas; itaque non erunt materia valida Sacramentorum. Idem dicendum de aqua ex arboribus fudante, vel ex floribus expreffa: item de lacrymis, fudore, faliva &c. Idem quoque fentiendum de aqua congelata, faltem per accidens; quia non eft proxime idonea ad verificandam formam baptifmi: *ego te abluo*.

Ex his autem *colligitur*, quæ fit *mutatio accidentalis materiæ*. Illa enim mutatio vocatur *accidentalis*, qua non obftante res adhuc comprehenditur fub fignificato proprio per nomen materiæ a Chrifto vel Ecclefia determinatæ expreffo. Senfus patet ex dictis. Sic enim five aqua fit calida, five frigida, five fit pura, five fæculenta, five fit mari-

na ſalſa, ſive fontana dulcis, adhuc tamen continetur ſub ſignificato proprio aquæ naturalis, & ideo illa mutatio eſt ſolum accidentalis. Sic etiam ſi vinum ſolum modice aceſcat, ita tamen ut ſimpliciter adhuc comprehendatur nomine vini, aut ſi panis ſolum indureſcat, muceſcat &c. tamdiu adhuc erit valida materia Sacramenti, quamdiu adhuc comprehenditur ſub nomine panis.

Quæritur 3. Quænam ſit mutatio ſubſtantialis formæ Sacramentorum?

Reſpondeo. Mutatio ſubſtantialis formæ eſt illa, qua tollitur ſignificatio & ſignificatum verborum ex inſtitutione Chriſti vel determinatione Eccleſiæ requiſita.

Probatur, & declaratur in exemplo. Sic in Baptiſmo forma a Chriſto inſtituta conſiſtit in illis verbis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Si quis ergo uteretur aliis verbis, v. g. iſtis: *Ego te baptizo in nominibus Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Vel: *Ego te baptizo in nomine SS. Trinitatis*. Vel: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque*, Baptiſmus non eſſet validus. Ratio eſt; quia in prima forma tollitur ſignificatio hujus termini: *nomine*. Per quem ſignificatur authoritas trium Perſonarum una ac indiviſa & immultiplicabilis, utpote pertinens ad naturam divinam tribus Perſonis communem. In ſecunda forma tollitur ſpecifica proprietas Perſonarum; ex eo enim, quod detur Trinitas Perſonarum, nondum intelligitur, utrum ſe habeant per modum Patris, & Filii, & Spirati; vel utrum omnes tres Perſonæ ſint ita a ſe ipſis, ut nullum agnoſcant principium ad intra? In tertia forma tollitur proprietas Spiritus; quia ex eo, quod procedat ab utroque, neſcitur, utrum procedat per modum *Generationis*, ita ut fiat filius ſecundo genitus, vel utrum procedat per modum *Spirationis*, ac per modum Spiritus? Similiter foret mutatio ſubſtantialis formæ, ſi quis in Baptiſmo uteretur hac forma Valentinianorum hæreticorum: *Ego te baptizo in nomine ignoti omnium Patris, & in Veritate omnium Matre, & in eo, qui deſcendit in Jeſum*. In hac enim forma iterum tollitur proprietas trium Perſonarum, conſiſtens in eo, quod ſint ita unius Authoritas & Conſubſtantiales, ut una ſit per modum principii, ſeu Patris: altera per modum Geniti, ſeu Filii: & tertia per modum Spirati, ſeu Spiritus, quorum nihil exprimitur in hac forma.

Ex his colligitur, quid ſit *mutatio accidentalis formæ*. Mutatio enim accidentalis eſt, qua non obſtante retinetur ſignificatio & ſignificatum verborum ex inſtitutione Chriſti, vel ex determinatione Eccleſiæ requiſita. Talis mutatio accidentalis in forma baptiſmi eſſet; ſi quis omitteret pronomen: *Ego*. Vel ſi quis in forma Conſecrationis panis: *Hoc eſt enim Corpus meum*, omitteret particulam *enim*. Vel ſi quis in Baptiſmo uteretur terminis ſynonimis v. g. dicendo: *Ego te abluo in nomine Patris &c.* vel ſi quis pro hac forma Abſolutionis: *Ego te abſolvo a peccatis tuis*, uteretur hac forma: *Ego remitto*, vel *condono tibi peccata tua*. Natalis & alii multi cenſent, etiam hanc mutationem Sacramento Pœnitentiæ non fore ſubſtantialem, ſed accidentalem; quibus tamen ego non conſentio, ſed habeo hanc mutationem pro dubia; quia aliud eſt Abſolutio a peccatis relativa ad aliquod judicium præcedens natura remiſſionem peccati, & aliud ipſa condonatio peccati; Abſolutio enim in ratione actus judicialis, qui eſt materiale Sacramenti, ſolum reſpicit relaxationem rigoroſæ ſatisfactionis per ſe requiſitæ, quæ relaxatio quoad reatum ſatisfactionis rigoroſæ eſt aliquid natura prius ad effectum Sacramenti, ſeu remiſſionem peccati quoad reatum culpæ per infuſionem gratiæ ſanctificantis.

Quæritur 4. Quænam debeat vocari materia aut forma dubia Sacramentorum?

Reſpondeo. Illa Materia aut forma dubia eſt, de qua prudenter dubitari poteſt, an contineatur ſub ſignificato proprio materiæ aut formæ alioquin certæ.

Probatur, & explicatur in exemplis.

Sic

Sic si prudenter dubitari possit, an cerevisia, vel lixivium, vel jusculum, vel aqua rosacea sint adeo tenuia, & limpida, ut prudenter dubitari possit, an potius mereantur nomen aquæ, quam cerevisiæ, jusculi &c. talis materia erit dubia. Idem dicendum circa materiam Consecrationis, si v. g. dubitari possit, an vinum potius mereatur nomen *aceti*, vel *musti*, vel *omphacii*, vel *aquæ pediculosæ*, seu *petiolosæ* (per Truck/Wein). Sic etiam forma foret dubia in Baptismo si quis diceret: *Ego te immergo in aquam in nomine Patris &c.* vel si diceret in Latina] Ecclesia: *Baptizetur servus Christi in nomine Patris &c.* quia to *immergi*, & *baptizari*, non certo retinent eundem sensum, ac formam Baptismi certam, apud Latinos determinatam ab Ecclesia.

Quæritur 5. Quænam *transpositio verborum* inducit mutationem substantialem in formis Sacramentorum?

Respondeo. Tunc *transpositio verborum* in forma Sacramentorum inducit *mutationem substantialem*, quando tollit significatum aut significationem formæ alioquin certæ. Si vero eam significationem vel significatum non tollat, erit tantum accidentalis.

Probatur, & explicatur in exemplo. Sic si baptizans dicat: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ego te baptizo*, non erit mutatio substantialis; quia retinetur prorsus idem sensus. Idem P. Natalis censet, si consecrans panem in Missa dicat: *Hoc Corpus meum est*, in quo tamen cum P. Natali non sentio; quia videtur saltem dubium, utrum in hac forma sufficienter exprimatur *transubstantiatio*, seu actio transitiva ab esse unius ad esse alterius. Econtra mutatio substantialis erit, si baptizans dicat; *Patris te ego baptizo in nomine Filii, & Spiritus Sancti*, item si quis dicat: *Filii ego baptizo te in nomine & Patris, & Spiritus Sancti*; hanc mutationem P. Natalis censet substantialem; quod etiam ipse censeo, sed ob aliam rationem; quia etiamsi possit propositio habere hunc sensum: *Ego te baptizo in nomine Filii, & Patris, & Spiritus S.*; attamen in hac ipsa forma non sufficienter exprimeretur *ordo principii & principiati*, quæ expressio videtur pertinere ad valorem Sacramenti.

Quæritur 6. Quænam *interruptio verborum* inducit mutationem substantialem in formis Sacramentorum?

Respondeo. Tunc *interruptio verborum* mutationem substantialem inducit, quando in æstimatione morali actio vel omissio intermedia solet usurpari ad sensum potius abrumpendum, quam resumendum.

Probatur, & explicatur in exemplo. Sic si quis in Consecratione post illa verba: *Hoc est Corpus*; recitaret integrum Psalmum, ac dein subjungeret: *meum*; ea interruptio induceret mutationem substantialem; quia nemo censeretur Psalmum ultro interponere, nisi animo abrumpendi, & complendi.

Econtra si quis diceret: *Hoc, quod est creatura vilissima, est Corpus meum*; forma esset dubia ob concurrentem simul variationem sensus; dubium enim est, utrum particula demonstrativa *hoc* sit tantum demonstrativa panis, vel etiam Corporis Christi. In forma autem Baptismi, si quis post verba. *Ego te baptizo*; garrientibus acclamaret: *Silete*, ac dein pergeret: *in nomine Patris &c.* vel si in medio formæ sternutaret, ea interruptio censeretur tantum accidentalis mutatio; quia ab omnibus intelligeretur, eam actionem intermediam non assumi animo sensum abrumpendi, sed resumendi, & complendi. Idem contingeret, si quis subito prorumpentem e naribus sanguinem strophiolo obstrueret in medio formæ.

Quæritur 7. Quænam omissio verborum inducit mutationem substantialem in formis Sacramentorum?

Respondeo. Tunc *omissio verborum* causat mutationem substantialem, quando tollit sensum ex intentione Christi, vel ex determinatione Ecclesiæ completum formæ aliunde certæ.

Probatur, & explicatur in exemplo. Sic si quis in forma Baptismi omitteret unam Personam, ea omissio induceret

ceret mutationem ſubſtantialem. Idem contingeret, ſi quis omitteret in forma Baptiſmi particulam: *te*; vel in forma Conſecrationis particulas demonſtrativas: *hoc*, *hic*. *Didimus* Alexandrinus, qui ſcripſit circa annum 360. in l. 2. de Spiritu Sancto, ſic ſcribit: *Si quis ita baptizare conetur, ut unum de prædictis nominibus* (Patris, Filii, vel Spiritus Sancti) *prætermittat, ſine perfectione baptizabit*, hoc eſt invalide.

Quæritur 8. Quandonam cauſat mutationem ſubſtantialem *additio verborum?*

Reſpondeo. Tunc *additio verborum* cauſat mutationem ſubſtantialem, quando tollit ſenſum formæ per modum propoſitionis doctrinalis, explicativæ verborum, animo introducendi novum ritum in Eccleſiam; non autem cauſat mutationem ſubſtantialem, quando additio ſolum fit animo explicandi mentem loquentis per modum propoſitionis incidentis ſeu Parentheſis.

Probatur & explicatur in exemplis. Sic mutatio erit ſubſtantialis, ſi Arrianus animo introducendi novam doctrinam explicativam verborum baptiſmi dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, & Filii minoris &c.* vel ſi dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris per Filium in Spiritu Sancto;* ſic enim collatum baptiſmum eſſe irritum, miraculo comprobatum fuiſſe refert Theodorus Lector l. 2. Hiſt. Eccleſ. „Deuterius, *inquit*, Arrianorum apud Conſtantinopolim Epiſcopus, cum quemdam *Barbam* ſic dictum baptizaret, auſus eſt inter baptizandum dicere: *Baptizetur Barba in nomine Patris per Filium in Spiritu S.* quibus dictis aqua, quæ in piſcina (baptizatoria) erat, ſtatim evanuit. Barba vero confeſtim inde effugiens rem cunctis declaravit.„ Idem docet S. Thomas p. 3. q. 60. a. 8. c. ubi ait: „Si *baptizans* intendat per hujuſmodi additionem vel diminutionem alium ritum inducere, qui non ſit ab Eccleſia receptus, non videtur perfici Sacramentum; quia non videtur, quod intendat facere id, quod facit Eccleſia.„

Quæ verba S. Doctoris ſic intelligenda ſunt, ut animus introducendi novum ritum ſit ſimul animus ingenerandi aliorum mentibus ſenſum explicativum erroneum formæ. Si enim tantum fiat additio per modum parentheſis, qua loquens præciſe oſtendere intendat, quo ſenſu ipſe intelligat verba formæ, ita tamen, ut formam intendat relinquere in ſuo ſenſu a Chriſto & Eccleſia intento, ſua opinione ambiguo, talis additio non induceret mutationem ſubſtantialem verborum. Ita colligitur ex S. *Auguſtino* l. 6. de baptiſmo contra Donatiſt. c. 25. ubi refutans alios, qui in tali caſu cenſebant baptiſmum invalidum, ſic ſcribit: „Si non ſanctificatur aqua, cum aliqua erroris verba per imperitiam peccator effundit, multi non ſolum mali, ſed etiam boni fratres in ipſa Eccleſia non ſanctificant aquam. Multorum enim preces emendantur quotidie, ſi doctioribus fuerint recitatæ, & multa in eis reperiuntur contra catholicam fidem. Nunquid, ſi manifeſtarentur aliqui baptizati, cum illæ preces dictæ ſuper aquam fuiſſent, juberentur denuo baptizari? quid ita? quia plerumque precis vitium ſuperat precantis affectus: & quia certa illa Evangelica verba, ſine quibus non poteſt baptiſmus conſecrari, tantum valent, ut per illa ſic evacuentur, quæcunque in prece vitioſa contra regulam fidei dicuntur, quemadmodum dœmonium Chriſti nomine excluditur. Nam utique hæreticus ſi afferat precem vitioſam, nec habeat bonum charitatis affectum, quo poſſit illa imperitia ſuperari. --- afferat etiam, ut fieri ſolet, aliquam precem, in qua loquatur contra regulam fidei, (multi quippe irruunt in preces non ſolum ab imperitis loquacibus, ſed etiam ab hæreticis compoſitas, & per ignorantiæ ſimplicitatem, non eas valentes diſcernere, utuntur eis, arbitrantes, quod bonæ ſint.) Nec tamen quod in eis perverſum eſt, evacuat illa, quæ ibi recta ſunt, ſed ab eis potius evacuatur, ſicut in ipſo homine bonæ ſpei &

„ pro-

„ probabilis fidei, sed tamen homine, „ si quid aliter sapit, non inde evacuantur, quæ recte sapit, donec ei „ Deus revelet, & quod aliter sapit.

Ex *hisprincipiis* colligitur, baptismum fore validum, non obstante additione, si quis ita baptizet: *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filii ejus Unigeniti, & Spiritus Sancti Paracleti*, vel si sic baptizaret: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. & B. Virgo te adjuvet*; in neutro enim casu tollitur per additionem sensus a Christo vel Ecclesia intentus. Econtra si quis ita baptizaret: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virginis Mariæ;* censerem baptismum esse invalidum; quia, licet baptizans possit habere intentionem sumendi hunc terminum; *in nomine*; æquivoce respectu trium personarum & B. Virginis, ita ut respectu trium personarum per hunc terminum intelligat idem ac, *authoritate* trium personarum; & respectu B. Virginis hunc terminum sumat appellative & invocatorie: re ipsa tamen in sensu obvio ea æquivocatio non exprimitur, nec ea est sensibilis; sed potius propositio, ut jacet, importat sensum hujus termini eundem & significationem univocam; adeoque ea additio tollit in sensu obvio sensum formæ a Christo intentum. Idem contingeret, si quis post verba consecrationis: *hoc est corpus meum*; per modum propositionis explicativæ & constructivæ verborum adderet hæc verba: *cujus figuram hic in altari præsentamus*, vel: *quod de cœlo sumptum est*, vel *quod ubique est*.

Quæritur 9. Quandonam causat mutationem substantialem *corruptio verborum?*

Respondeo. Tunc *corruptio verborum* formæ, quando in sensu verborum obvio ac sensibili non relinquit sensum a Christo, & Ecclesia intentum, inducit mutationem substantialem. Si vero in sensu obvio ac sensibili non mutat sensum a Christo & Ecclesia intentum, tantum inducit mutationem accidentalem.

Probatur & explicatur in exemplo: Sic si quis v. gr. ex imperitia, vel ex lapsu & præcipitantia aut balbutie linguæ in baptismo dicat: *Ego te baptizo in nomine Matris, & Filii, & Spiritus Sancti*, vel si dicat: *Ego te baptizor in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*, Baptismus non esset validus, etsi in animo nec haberet, nec intenderet sensum erroneum; quia in sensu verborum obvio sensus a Christo intentus ne quidem dubie esset sensibilis, nisi tantum ex intentione loquentis *aliunde nota*. Idem dicendum foret, si quis baptizaret ex imperitia linguæ latinæ sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patriæ, & Filiæ, & Spiritus Sancti*. Licet enim ille intenderet baptizare ritu catholico, ea tamen intentio, & sensus a Christo intentus, non exprimeretur per ipsa verba, ne quidem ambigue.

Econtra si quis ex imperitia linguæ latinæ baptizaret sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine patria & filia & Spiritu sancta;* ille baptismus esset validus; quia sensus a Christo intentus esset sensibilis ex ipsa imperitia verborum. Ita respondit Zacharias Papa S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, qui illi retulerat, quod in Bavaria quidam Sacerdos sic baptizaverit, prout habetur in Epistolis hujus S. Martyris, & refertur in c. *Retulerunt* 86. de Consecr. dist. 4. his verbis: „ Retulerunt nuntii tui, quod fuerit in eadem Provincia (*Bojariæ*) sacerdos, qui latinam „ linguam penitus ignorabat, &, dum „ baptizaret, nesciens latini eloquii, „ infringens linguam diceret: *Baptizo* „ *te in nomine patria, & filia, & Spiritu Sancta*. Ac per hoc tua Reverenda Fraternitas consideravit eos rebaptizare. Sed Sanctissime Frater, si „ ille, qui baptizavit, non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola „ ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut supra fati sumus, „ baptizans dixisset, non possumus consentire, ut denuo baptizentur. „ Eodem modo respondit Stephanus II. anno 754. prout refertur Tom. II. Concil. Gal-

Galliæ ad baptismum collatum sub hac forma: *In nomine Patris mergo, & Filii mergo, & spiritus S. mergo. Infantes illi*, inquit Papa c. 14. *quos baptizavit, licet rustice, quia in nomine SS. Trinitatis sunt baptizati, in eo permaneant baptismo.*

Quæritur 10. An peccet mortaliter, qui extra casum necessitatis adhibet materiam vel formam dubiam?

Respondeo. Affirmative.

Probatur 1. ex illo S. Augustini l. 1. de baptismo c. 3. „graviter peccaret in „rebus ad salutem pertinentibus vel eo „solo, quod certis incerta præponeret.

Probatur 2. ex damnatione hujus propositionis per Innocentium XI. „Non „est illicitum in Sacramentis conferen„dis sequi opinionem probabilem de „valore Sacramenti relicta tutiore, ni„si id vetet lex, conventio, aut peri„culum gravis damni incurrendi. Hinc „sententia probabili tantum utendum „non est in collatione baptismi, Or„dinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.„

Quæritur 11. An peccaret mortaliter, qui deliberate uteretur materia vel forma accidentaliter tantum diversa ab ea, quam determinavit Christus vel Ecclesia?

Respondeo. *Affirmative*.

Probatur. Ea licentia deliberate ac ex instituto adhibendi materiam vel formam accidentaliter a præscripta diversam non solum ostendit contemptum formalem saltem interpretativum Constitutionum Ecclesiæ in re maximi momenti, quales sunt cæremoniæ Sacramentales ob uniformitatem symbolicæ & characteristicæ Ecclesiæ, sed etiam vergeret in notabile dedecus Ecclesiæ, quod oriretur ex diversitate cæremoniarum Sacramentalium juxta cujuslibet privati Ministri arbitrium.

Quæritur 12. An idem dicendum de eo, qui solum ex incuria utitur tali materia vel forma?

Respondeo. *Negative*. Peccat tamen venialiter, qui in casu particulari sine plena deliberatione & consideratione uteretur materia vel forma accidentaliter diversa, nisi hoc fiat ex habitu per negligentiam vel inscitiam graviter culpabilem contracto.

Probatur. Ejusmodi errores sine plena deliberatione a Sacerdotibus sine pravo habitu commissi etiam ab Amicis Dei in administratione Sacramentorum sunt moraliter inevitabiles. Ergo non est præsumendum, quod Deus sub peccato gravi voluerit obligare suos Ministros ad evitandos ejusmodi errores. *Confirmatur* ex sensu communi DD. inter quos etiam reperitur P. Natalis l. c. Reg. 9. Author alioquin minime amans laxitatum.

Dices 1. Apostoli baptizarunt valide in solo nomine Christi Act. 8. & 10. & 19. Ergo mutatio formæ non invalidat Sacramentum.

Respondeo, n. ant. longe enim verius est, baptismum, licet collatum cum expressione trium Personarum, fuisse sic denominatum per relationem ad ejus authorem Christum.

Dices 2. Nicolaus Papa in Epist. ad Bulgaros declaravit, baptismum validum esse collatum a quodam Judæo in nomine tantum Jesu.

Respondeo. Epistola Nicolai I. non fuisse editam pro tota Ecclesia, sed tantum esse Doctoralem per modum responsionis ad Bulgarorum interrogationem. Eum vero errasse, satis luculenter declarat Pelagius II. qui C. *si revera* de Consec. dist. 4. talem baptismum iterari jubet.

Quæritur 13. An, & quando licitum sit uti forma conditionata?

Respondeo I. Licita est reiteratio Sacramenti sub intentione conditionata, quandocunque est prudens dubium de collatione valida præcedente Sacramenti.

Probatur. Ex perpetuo Ecclesiæ sensu ex quo constat, quod in casu dubio de valore Sacramenti fuerit permissa nova applicatio Sacramenti sine forma conditionata, quod non licuisset sine intentione conditionata.

Respondeo II. In Sacramentis universim, ubi agitur de sola iteratione formæ in continenti, ea iteratio formæ sub intentione conditionata licita est, quandocunque reperitur dubium etiam

præcise late dictum, hoc est, tenuis probabilitas de invaliditate prioris formæ.

Probatur. Quod nullibi reperitur prohibitum, & a priori videtur longe conformius pietati divinæ, ac intentioni Christi instituentis, censendum est, esse licitum. Sed talis est ista reiteratio, ergo.

Confirmatur ex Dominico *Soto*, qui in 4. Sent. dist. sic scribit: "In Pœ„ nitentia minus dubium, modo ta„ men fundatum, sufficit, ut sub con„ ditione forma possit iterari, v. g. si „ Minister certus non est, an eam de„ bite protulerit.

Respondeo III. Si tamen Minister ex pravo festinationis habitu vel ex distractione plene voluntaria ac deliberata se conijciat in tale dubium, peccavit quidem graviter non corrigendo habitum, aut non avertendo distractiones plene deliberatas, ipsa tamen reiteratio formæ sub intentione conditionata non est illicita.

Probatur. Non videtur conforme pietati divinæ, ut reiteratio formæ cum præjudicio fidelium fiat illicita, si Minister culpabiliter extitit hujus reiterationis necessitas, ergo. *Ant. prob.* per hoc quod Sacerdos malitiose se constituerit in statu peccati mortalis, Sacramentorum administratio ad postulationem fidelium non fit illicita; sed Sacerdos præcise tenetur prius elicere contritionem, si non possit commode præmittere gravis peccati confessionem. Ergo etiam, quando se gravi negligentia constituit in necessitate reiterandi formam, non ipsa reiteratio fit illicita; sed Minister præcise ante reiterationem formæ juxta gravitatem vel levitatem culpæ tenetur præmittere attritionem vel contritionem.

§. III.

De causalitate Sacramentorum.

QUæritur 1. An Sacramenta causent Physice gratiam?

Respondeo. Thomistæ docent, quod Sacramenta physice causent gratiam, nempe per virtutem supernaturalem Sacramento impressam. Schola Societatis communiter docet, quod Sacramenta tantum moraliter causent gratiam, in quantum videlicet Christus actionem Sacramentalem suo nomine positam vult a Patre respici tanquam suam. Sic enim actio Sacramentalis tanquam actio Christi movet intentionaliter Patrem ad conferendam physice gratiam. In praxi nil interest, sive quis hanc sive illam amplectatur sententiam.

Quæritur 2. Quales in Sacramentis conferantur gratiæ?

Respondeo. In quolibet Sacramento confertur 1. gratia habitualis seu gratia sanctificans, vel, si homo jam est in gratia constitutus, illius augmentum. 2. gratia *actualis* vel saltem jus ad gratias actuales pro fine cujuslibet Sacramenti idoneas?

Quæritur 3. Quid sit gratia habitualis, seu gratia sanctificans?

Respondeo. Gratia *habitualis* seu *gratia sanctificans* est quædam qualitas animæ, qua Deus animam ejusque potentias in ordine ad fines Sacramenti perficit, adaptat, ac roborat, sicque sibi gratam reddit. Hac de causa gratia sanctificans nominari etiam solet *gratia gratum faciens*. Cæterum an illa animæ qualitas consistat in qualitate absoluta, vel in quadam animæ modificatione, vel in quadam unione accidentali Spiritus Sancti cum anima, ad praxin non pertinet, nec ad fidem.

Quæritur 4. Quid sit gratia actualis?

Respondeo. Gratia actualis consistit in *illustratione intellectus*, qua homo veritates christianas & suas obligationes melius agnoscere incipit, & *in suavi motione voluntatis* qua homo in bonum incipit inclinari ex operatione interna Dei.

Quæritur 5. Quid sit *prima* gratia? & quid *secunda*?

Respondeo. Gratia *prima* vocari solet gratia justificationis, quando peccatori in statu peccati originalis vel peccati actualis mortalis constituto per baptismum vel pœnitentiæ Sacramentum

gratia sanctificans a Deo infunditur, unde hæc duo Sacramenta vocantur *Sacramenta mortuorum*, quatenus spiritualiter mortuis vitam spiritualem restituunt. Gratia autem secunda vocatur, quæ confertur jam constitutis in gratia, prout fit in reliquis quinque Sacramentis.

Quæritur 6. An Sacramenta inæqualiter dispositis conferant inæqualem gratiam?

Respondeo I. Sacramenta æqualiter dispositis conferunt ex opere operato æqualem gratiam.

Probatur. Eadem causa naturalis æqualiter applicata in subjectis æqualiter dispositis operatur æquales effectus. Ergo etiam Sacramenta.

Respondeo II. Sacramenta tam vivorum, quam mortuorum inæqualiter dispositis conferunt ex opere operato inæqualem gratiam.

Probatur 1. Causæ naturales in agendo necessariæ in subjectis inæqualiter dispositis causant inæqualem effectum. Ergo etiam Sacramenta, in quantumo perantur ex opere operato *Ant. prob.* Duo ignes causant diversos effectus in subjectis diversimode dispositis v. g. in ligno sicco & humido, in cera & luto. Anima rationalis operatur inæqualem effectum in tibia recta & curva, in brachio sano & paralytico, in oculo claro & turbido &c.

Probatur 2. D. Thomas eam inæqualitatem effectus agnoscit in baptismo. Ergo ob paritatem rationis idem est dicendum de reliquis Sacramentis *Ant. prob.* in p. 3. q. *69.* a. 8. C. sic scribit: „ „ Dicendum, quod duplex est effectus „ baptismi; unus per se & alius per „ accidens. Per se quidem effectus baptismi est id, ad quod baptismus est „ institutus, scilicet ad regenerandum „ homines in spiritualem vitam. Et „ hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter se habent ad baptismum. Unde, quia omnes pueri „ æqualiter se habent ad baptismum, „ omnes æqualem effectum percipiunt „ in baptismo. Adulti vero, qui per „ propriam fidem ad baptismum accedunt, non æqualiter se habent ad baptismum; quidam enim cum majori, „ quidam cum minori devotione ab baptismum accedunt, & ideo quidam „ plus, quidam minus de gratia novitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem „ igne accipit plus caloris, qui plus ei „ appropinquat, licet ignis, quantum „ est de se, æqualiter ad omnes calorem suum effundat. Effectus autem „ baptismi per accidens est, ad quem „ baptismus non est ordinatus, sed divina virtus hoc in baptismo miraculose operatur. Et tales effectus non „ æqualiter suscipiuntur ab omnibus baptizatis, etiamsi cum æquali devotione accedant.

Probatur 3. Concilium Tridentinum docet, mensuram gratiarum commensurari a Deo juxta cujusque dispositionem. Ergo inæqualiter dispositi recipiunt inæqualem gratiam. *a. prob.* Sess. *6.* c. 7. sic habet: „ Dispositionem seu præparationem (*in baptizando*) justificatio „ ipsa consequitur. - - Causa (*justificationis*) est justitia Dei, qua ab eo „ donati renovamur spiritu mentis nostræ, justitiam in nobis recipientes „ unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus S. partitur singulis, prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem.

Quæritur 7. An aliqua Sacramenta, & quænam illa, imprimant characterem?

Respondeo. Character imprimitur in iis Sacramentis quæ iterari non possunt, nempe in *Baptismo*, *Confirmatione*, *&* *Ordine*, quæ ex traditione Apostolorum constat iterari non posse. Ita definitum est in Concilio Tridentino Sess. 7. Can. 9. ubi dicitur: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Quæritur 8. An aliqua Sacramenta remoto obice reviviscant? Et quænam illa?

Respondeo. Probabile est, Baptismum, Confirmationem & Ordinem reviviscere

in ordine ad recuperandam illam gratiam, quam in susceptione hujus Sacramenti accepisset, si per mortale peccatum, in quo Sacramentum suscepit, impedimentum non posuisset.

Ratio est, quia in his tribus Sacramentis solis imprimitur character, qui videtur in anima fundare quoddam jus perpetuum ad gratias sacramentales ad finem Sacramenti necessarias.

Quæritur 9. Qualis requiratur dispositio ad reviviscentiam Sacramenti?

Respondeo. Ad reviviscentiam requiritur contritio perfecta extra Sacramentum Pœnitentiæ.

Ratio est, quia alioquin Turca, vel Judæus, qui suscepit baptismum stante prava voluntate peccandi, posset justificari per solam attritionem sine confessione. Hoc autem dici nequit. Idem sequeretur, si reviviisceret Sacramentum Confirmationis, vel Ordinis extra Sacramentum Pœnitentiæ sine contritione perfecta. Sequeretur enim, quod relate ad hunc effectum essent Sacramenta mortuorum, utpote justificativa ope solius attritionis.

§. IV.

De Authore & Ministro Sacramentorum.

Quæritur 1. An Christus immediate instituerit Sacramenta?

Respondeo, Affirmative. Probatur ex Concilio Tridentino, quod Sess. 7. Can. 1. dicit: *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non fuisse omnia a Christo instituta, anathema sit*. Nomen autem institutionis solet importare institutionem *immediatam*. *Idem Confirmatur* ex ratione. Nam instituere Sacramenta est conferre vim collativam gratiæ dependenter ab applicatione signorum idoneorum in ordine ad fines determinatos. Sed certum est, Christum immediate contulisse vim ejusmodi collativam gratiæ dependenter ab applicatione signorum idoneorum in ordine ad determinatos fines. ergo. *Min. patet*; ex perpetua & uniformi traditione omnium Doctorum Ecclesiæ quorum testimonia vide in Bellarmino, Coccio, & in mea *Demonstratione Critica Religionis Catholicæ*. *Maj. prob.* instituere Sacramenta est tribuere formam Sacramentalem materiæ aliunde præsuppositæ. Sed conferre vim collativam gratiæ dependenter ab applicatione signorum idoneorum in ordine ad fines determinatos est tribuere formam Sacramentalem materiæ aliunde præsuppositæ. ergo. *Maj. prob.* Illud est causa rei physica, quod tribuit formam materiæ aliunde præsuppositæ, v. g. ignis A. respectu ignis B. producti ex ligno; illud etiam est causa artificialis, quod tribuit formam artificialem materiæ aliunde præsuppositæ v. g. Statuarius introducendo formam Mercurii in lignum, Architectus, Sutor &c. respectu domus, calcei &c. omnes enim artes nihil aliud faciunt, nisi ut introducant formam in materiam idoneam aliunde præsuppositam. Denique etiam in moralibus illud est causa moralis, quod ponit formam toti composito morali. Sic Plato dicitur Author definitionis, Aristoteles Syllogismi; quia invenerunt formam definitionis, & formam Syllogismi; Sic illi dicuntur Fundatores alicujus Religiosi Ordinis, Fundatores Instituti, Fundatores Reipublicæ, qui tribuerunt determinatam formam vivendi certo generi personarum aliunde præsupposito. Ergo etiam ille dicendus est immediatus Institutor Sacramentorum, qui materiæ aliunde præsuppositæ tribuit formam Sacramentalem.

Quæritur 2. Quis sit Minister Sacramentorum?

Respondeo. De Lege ordinaria soli homines viatores sunt Ministri Sacramentorum.

Ratio est, quia ex Scriptura & Traditione non constat, quod Deus Angelis, vel animabus separatis contulerit potestatem valide v. g. baptizandi *ordinariam*. Ex Responsione tamen sequitur; quod Episcopus a mortuis resuscitatus habeat potestatem baptizandi, confirmandi, & Ordinandi.

Quæritur 3. An ad valorem Sacramentorum

torum in Ministro requiratur intentio faciendi quod Christus instituit, vel, quod facit Ecclesia?

Respondeo Affirmative. Id probatur ex Concilio Florentino, quod in Decreto Unionis sic habet: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.*

Quæritur 4. Utrum ad valorem Sacramenti in Ministro requiratur intentio *actualis*?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia si requireretur intentio actualis, valor Sacramentorum nimis frequenter exponeretur periculo nullitatis, quod admittere Christum voluisse præsumendum non est. *Confirmatur* ex Rituali Romano, ubi Tit. 2. §. 12. dicitur: *Minister in ipsa administratione Sacramentorum actualem attentionem habere studeat, vel saltem virtualem, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Ex hac responsione sequitur, quod multo minus requiratur *Intentio* Ministri *reflexa*, qua reflexe dicat: *volo baptizare, volo consecrare, &c.*

Quæritur 5. An ad valorem Sacramenti sufficiat intentio solum *materialiter* faciendi, quod facit Ecclesia? hoc est, ponendi solum ritum externum?

Respondeo. Si Judæus, Turca, vel Gentilis rogatus ab amico, ut eum in necessitate more Christiano baptizet, eum hoc modo baptizet cum intentione faciendi, quod Christus instituit, vel Ecclesia facit, etiamsi privato errore credat, hunc ritum nullum habiturum effectum, talis baptizans intentione sua primaria, quo vult prodesse amico modo meliore, quo potest, non tantum intendit facere præcise *materialiter*, quod facit Ecclesia, sed etiam *formaliter*, quia non censetur intentionem suam primariam juvandi amicum modo meliore, quo potest, alligari privato errori, quo credit, præter *materiale* ritus externi nil secuturum *effectus formalis*. Itaque *ad Quæsitum respondeo* simpliciter, ad valorem Sacramentorum non sufficere intentionem Ministri *materialem*, hoc est, intentionem ponendi ritum externum sine intentione primaria juvandi modo meliore quo potest, si opinio sua de vanitate ritus foret erronea.

Quæritur 6. An ad valorem Sacramentorum sufficiat intentio *habitualis*, seu actualis præterita non retractata?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia ad hoc, ut Minister agat nomine Christi, ejus actio, de se ad usum profanum indifferens, debet determinari ad finem Sacramentalem per intentionem signo externo manifestatam. Talis autem nen est intentio solum habitualis, v. g. ante quinquaginta annos habita, quia non determinat actionem de se indifferentem. Idem docet communis omnium Theologorum.

Quæritur 7. An ad valorem Sacramentorum requiratur & sufficiat intentio virtualis?

Respondeo Affirmative.

Probatur hæc responsio ex eo, quia inter intentionem actualem, quæ non requiritur, & habitualem, quæ non sufficit, nulla alia reperitur intentio media, nisi *virtualis*. Idem *Confirmatur* ex Ritualis Romani textu superius qq. 4. allegato. Ut autem clarius intelligatur, quid intelligatur per intentionem virtualem, sciendum, quod intentio virtualis vocetur ea voluntas, quæ præcessit, & perseverat in aliqua sua virtute relicta, seu effectu. Sic si quis pergit Romam, sine dubio aliquando habuit actualem voluntatem seu intentionem eundi Romam, nempe in initio itineris. Si vero in continuatione itineris cogitet de suis negotiis, vel colloquatur cum Socio itineris, impossibile est, ut simul actu cogitet vel de Urbe Roma, vel de suo itinere, vel de via adhuc residua prius intenta, verum tamen erit, quod prior sua *voluntas*, *intentio*, seu *determinatio*, quam initio itineris habuit, influat in omnes passus, eos potius dirigendo versus hanc vel illam plagam, quin itinerans id actu advertat. Idem contingit in actionibus artium, v. g. Sutoris, Pictoris, Statuarii &c. nam licet Sutor, Pictor, Statuarius &c. non sem-

ſemper cogitent actu de calceo, aut Mercurio pingendo, vel ſculpendo, dum apparant corium, colores, lignum &c. veriſſimum tamen eſt, quod intentio præterita conficiendi calceum vel Mercurium influat in omnes illas actiones miniſteriales, ſeu, ut ita dicam, *viales* ad finem intentum.

Quæritur 8. An ad valorem Sacramentorum requiratur intentio *explicita* faciendi, quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtus inſtituit?

Reſpondeo Negative. Dico enim, quod ſufficiat intentio *implicite* vel *æquipollens*.

Ratio eſt, quia ſi Chriſtus ad valorem Sacramentorum exegiſſet intentionem explicitam, expoſuiſſet omnia Sacramenta, etiam abſolutiones pœnitentium, conſecrationes Sacrarum Hoſtiarum, atque ipſas Ordinationes Sacerdotum in Eccleſia magno periculo nullitatis, quod de Chriſto ſine diffidentia circa ejus providentiam, bonitatem, & ſapientiam præſumi non poteſt. Ut autem recte intelligatur Reſponſio, notandum eſt, per intentionem *explicitam* intelligi eam, in qua objectum intentum ſub terminis propriis definitivis, deſcriptivis, vel demonſtrativis ſubſtat cognitioni, v. g. ſi quis cogitet de adminiſtrando baptiſmo, de conſecranda Euchariſtia, de abſolvendo pœnitente, & intendat conficere objectum ſic cognitum. Per intentionem *implicitam* vero, vel *æquipollentem* intelligitur ea, in qua non ipſum objectum efficiendum ſub terminis propriis ſubſtat cognitioni, ſed tantum aliquid notorie, manifeſte, ac inſeparabiliter connexum cum illo objecto, v. g. dum baptizaturus, vel celebraturus cogitat, ſe acturum, quod petitur, ſe functurum ſuo officio, ſe facturum conſueta, ſe lecturum Miſſam, ſe applicaturum Miſſam, vel ſi ſub actuali functione ſe gerat reverenter & attente ob religionem rei, ſi faciat ſpecialem ſui vel alterius memoriam, ſi attentius, lentius & circumſpectius pronuntiet verba formæ, ſi præmittat præparatoriam orationem, recollectionem, vel invocationem mentalem, ſi ſub ipſa functione cum attentione interna ſaltem unicam orationem ex præſcripto ordinatam ad confectionem Sacramenti, hæc omnia ſunt certa ſigna *intentionis implicitæ* ſufficientis ad valorem Sacramenti.

Ex his ſequitur, ſtultum eſſe, ſi quis poſt adminiſtrationem baptiſmi vel poſt conſecrationem dubitet, an ipſemet vel alius Miniſter habuerit ſufficientem intentionem ad validam confectionem Sacramenti.

Quæritur 9. An error Miniſtri obſtet valori Sacramentorum, v. g. ſi Miniſter baptiſmi credat, Patrem eſſe majorem Filio, vel tres Perſones eſſe ſolo nomine diſtinctas?

Reſpondeo. Nullus error Miniſtri, etiam ſigno expreſſus, obſtat valori Sacramenti, niſi valorem Sacramenti poſitive alliget ſuo errori, dummodo habeat intentionem reipſa faciendi, quod Chriſtus inſtituit, & facit Chriſti Eccleſia.

Probatur 1. Eccleſiæ is fuit perpetuus ſenſus & praxis, Baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe validum, ſi utantur debita materia & forma, etiamſi notorie conſtet, eos fovere innumeros errores circa naturam & effectum Sacramenti, & circa ſenſum verborum formæ, & circa SS. Trinitatem, & circa ipſum Chriſtum. Ergo cenſet Eccleſia per talem errorem Miniſtri non invalidari Sacramentum. *Ant. patet* ex Concluſione præcedente, & ejus probatione.

Probatur 2. ratione S. Auguſtini. Si Chriſtus valorem Sacramentorum alligare voluiſſet privatæ opinioni Miniſtri, male conſuluiſſet ſaluti animarum. Sed hoc non eſt præſumendum. Ergo nec prius. *Maj. patet*; quia redderetur ſæpiſſime incertus effectus Sacramenti baptiſmi &c. S. Auguſtinus l. 1. contra literas Petiliani c. 3. ait: *Ita fit ſalus illa ſpiritualis incerta*.

Probatur 3. alia ratione S. Auguſtini. In Sacramentis principalis operans eſt ipſe Chriſtus, qui actionem Sacramentalem vult haberi moraliter pro ſua. Ergo ad valorem Sacramenti ſufficit, dummodo Miniſter modo humano

no ponat actionem Sacramentalem sine positiva intentione contraria eam actionem non subjiciendi Christo. S. Augustinus l. 1. contra litt. Petiliani. c. 7. ait: „ Neque enim, etiam cum per „ sanctum dispensatorem gratia spiritua- „ lis credentibus impertitur, dispensator „ ipse justificat, ac non ille unus, de „ quo dictum est, qui justificat im- „ pium. Aut vero Apostolus Paulus ca- „ put est & origo eorum, quos plan- „ taverat? aut Apollo radix est eorum, „ quos rigaverat? ac non ille, qui in „ eis in credendo fidem dederat, cum „ idem dicat; ego plantavi, Apollo „ rigavit, sed Deus incrementum de- „ dit? -- Origo mea Christus est, ra- „ dix mea Christus est, caput meum „ Christus est. -- Me innocentem non „ facit, nisi qui mortuus est propter „ justificationem nostram; non enim „ in Ministrum, per quem baptizor, „ credo; sed in Eum, qui justificat im- „ pium.

Quæritur 10. An ad valorem Sacramentorum requiratur fides vel probitas Ministri?

Respondeo. Ad valorem Sacramentorum non requiritur fides vel probitas Ministri.

Probatur. Ecclesia constanter a tempore Apostolorum usque ad hæc tempora censuit, validum esse baptismum aut ordinem ab hæretico aut impio Ministro collatum. Ergo censuit fidem aut probitatem Ministri non requiri ad valorem Sacramentorum. *Ant. patet* ab Inductione.

I. Stephanus Papa, teste ipsomet D. Cypriano, ejus in hac sententia Adversario, in Epist. 74. ad Pompejum, docuit, ex traditione constanti Romanæ Ecclesiæ, baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos; sic enim D. Cyprianus scribit: „ Quia desiderasti in noti- „ tiam tuam perferri, quæ mihi Ste- „ phanus (*Papa*). rescripserit, misi „ tibi Rescripti ejus exemplum. Inter „ cætera etiam illud adjunxit, ut dice- „ ret: *Si quis ergo a quacunque hæresi* „ *venerit ad nos*, *nihil innovetur*, *nisi* „ *quod traditum est*, *ut manus illi im-* „ *ponatur in pœnitentiam*. A quacun- „ que hæresi venientem baptizari in „ Ecclesia (*Dei*) vetuit. “ Ita D. Cyprianus circa medium Sæculi III.

II. Concilium Laodicenum anno 314. can. 8. statuit: „ De Afris, quod pro- „ pria sua lege utantur, ut rebaptizent, „ placuit, ut, si aliquis de hæresi ve- „ nerit, interrogent eum Symbolum, „ & si perviderint, eum in Patre & Fi- „ lio & Spiritu S. esse baptizatum, „ manus ei tantum imponatur, ut ac- „ cipiat Spiritum S. (*hoc est confirma-* „ *tionem*.)

III. Concilium Nicœnum anno 325. dum solos Paulianistas rebaptizari jubet, eoipso approbavit definitionem Concilii Laodicensis. Can. 19. sic habet: „ De „ Paulianistis, qui ad Ecclesiam confu- „ gerunt, statutum est, ut ii omnino „ rebaptizentur. “ Ratio autem hos excipiendi erat, quia non baptizabantur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.

Idem Concilium Nicœnum, ut ostendat, se agnoscere validum baptismum aliorum hæreticorum, can. 8. sic habet: „ De his, qui se catharos, id est, pu- „ ros, quandoque nominant, ad Catho- „ licam autem Ecclesiam accedunt, san- „ ctæ magnæ Synodo visum est, ut im- „ positis eis manibus (*in confirmatio-* „ *nem vel pœnitentiam*) in clero ma- „ neant. “ Hinc Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos testatur: „ Nicœnam Synodum omnes hæreticos „ suscepisse, exceptis Pauli Samosateni „ discipulis.

Quæritur 11. An ad licitam administrationem Sacramentorum solennem requiratur in Ministro status Gratiæ, quando ad id est specialiter deputatus?

Respondeo Affirmative.

Probatur 1. In æstimatione divina habetur pro objecto gravis indignationis divinæ, si constitutus in peccato mortali operetur prædicatione verbi divini ad aliorum conversionem. Ergo etiam in æstimatione divina habetur pro objecto gravis indignationis divinæ, si Minister Dei operetur ad aliorum sanctificationem constitutus in peccato mor-

 tali.

tali. *Ant.prob.* ex Psal. 49. v. 16. ubi dicitur: *Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum; tu vero odisti disciplinam?*

Probatur 2. Actio Sacramentalis Ministri est moraliter actio Christi, ergo Minister peccat mortaliter administrans Sacramentum in statu peccati mortalis. *Ant. prob.* si Legatus Principis in solenni functione, ubi inimici Principis reciperentur in gratiam, haberet actualem confœderationem vel amicitiam cum hostibus Principis, ea circumstantia esset ratione sui digna gravi indignatione Principis clementissimi. Ergo idem est circa actionem Sacramentalem.

Probatur 3. In administrandis Sacramentis præfigurativis Sacramentorum Christianorum requirebatur mundities externa præfigurativa munditiei internæ. Ergo certum est, per illas figuras significari simul voluntatem divinam seriam, & obligatoriam sub gravi ad munditiam internam Ministri in administratione Sacramentorum Christianorum. *Ant. prob.* Exodi 19. v. 22. dicitur: *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.* Et Lev. 21. scribitur: *Dixit Dominus ad Moysen: loquere ad Sacerdotes, & dices ad eos: Ne contaminetur Sacerdos in morte civium suorum. Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus; incensum enim Domini & panes Dei sui offerunt, & ideo Sancti erunt. Scortum & vile prostibulum non ducent in uxorem, nec eam, quæ repudiata est a marito; quia consecrati sunt Deo suo, & panes propositionis offerunt. Sint ergo Sancti; quia & Ego Sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos.* Similiter Levit. 22. scribitur: *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his, quæ consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen* (hoc est, dignitatem) *sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. Ego Dominus. Dic ad eos, & ad posteros eorum: omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus.* Hæ expressiones divinæ profecto ostendunt, quanta obligatione exigat Deus munditiam internam in præfigurato, cum tam gravibus expressionibus eam requirat in figura. Sic etiam in Isaia c. 52. v. 11. dicitur: *Pollutum nolite tangere, exite de medio ejus, mundamini, qui fertis vasa Domini.*

Probatur 4. Authoritate Patrum. 1. S. *Augustinus* l. 2. *contra Epist. Parmeniani* c. 10. scribit: „ Omnia Sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus. *Et c.* 13. Constat, sanctitatem Sacramentorum in perversis & sceleratis hominibus (Ministris) impollutam atque inviolabilem permanere; & quia dicuntur mali eam polluere, quantum in ipsis est, dicuntur, cum illa impolluta permaneant, sed in bonis permanent ad præmium, in malis ad supplicium. *Idem Tract.* 5. *in Joan.* Ego dico, & omnes dicimus, quia justos esse oportet tanti Judicis Ministros. " Et conc. 1. in Psal. 103. n. 9. *de malis Ministris loquens* ait: „ Videant, qualem rationem habituri sint cum Deo, qui Sanctis non sancte utuntur.

2. D. *Gregorius M.* l. 1. Ep. $\frac{25}{24}$. ait: „ Necesse est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat, ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida ipsa insequens lutum teneat. Scriptum namque est: mundamini, qui fertis vasa Domini.

3. S. *Bernardus* l. *de Convers. ad Clericos* c. 10. „ Væ Ministris infidelibus, qui necdum reconciliati reconciliationis alienæ negotia apprehendunt.

Probatur 5. Authoritate Summorum Pontificum. 1. *Nicolaus I.* in Resp. *ad Consulta Bulgarorum* c. 71. scribit: „ Sciscitantibus vobis, si a Sacerdote, qui sive deprehensus in adulterio, sive de hoc sola fama resperfus est, debeatis communionem suscipere, nec ne? Respondemus: Qualiscunque Sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non potest. Idcirco ab eo, usquequo judicio Episcoporum reprobe-

„ tur,

„ tur, communio percipienda est; quo-„ niam mali bona administrando se tan-„ tummodo lædunt; & cerea fax ac-„ censa sibi quidem detrimentum præ-„ stat, aliis vero lumen in tenebris ad-„ ministrat „ & unde aliis commodum „ exhibet, inde sibi dispendium præbet.

2. *Gregorius IX.* in l. 3. Decret. tit. 2. c. 10. ait: „ Quæsitum est de Cleri-„ cis in fornicationem prolapsis, si eo-„ rum officium, prius quam pœnitue-„ rint, sit audiendum? Verum etsi „ quemlibet pro mortali peccato quoad „ se ipsum constet esse suspensum, „ non debet tamen in officiis evitari, „ quia quantum ad alios etiam in casu „ proposito suspensus non est, nisi pec-„ catum hujusmodi sit notorium per „ sententiam, seu confessionem factam „ in Jure, aut per evidentiam rei, „ quæ tergiversatione aliqua celari non „ possit.

Probatur 6. ex Catechismo Romano pro Parochis jussu Concilii Tridentini conscripto part. 2. n. 24. sic habet; „ Meminisse semper debent pastores, „ Sacramenta quamdam divinam virtu-„ tem, quæ illis inest, nunquam amit-„ tere. At vero impure ea ministran-„ tibus æternam perniciem & mortem „ afferre. Sancta enim sancte & reli-„ giose tractanda sunt. Quodsi homini „ peccatis contaminato minus licet de „ rebus divinis agere (juxta textum „ Isaiæ c. 52.) quantum ab eo scelus „ concipi existimandum erit, qui sibi „ multorum scelerum conscius est, nec „ tamen Sacra mysteria polluto ore con-„ ficere, vel in fœdas manus sumere, „ contrectare, atque aliis porrigere, & „ ministrare vereatur?

Probatur 7. Ex Rituali Romano, edito jussu Pauli V. ubi tit. 2. §. 4. sic habetur: „ Minister Sacramentorum „ illud perpetuo curabit, ut integre, „ caste, pieque vitam agat; nam etsi „ Sacramenta ab impuris coinquinari „ non possint, neque a pravis Ministris „ eorum effectus impediri; impure ta-„ men & indigne ministrantes æternæ „ mortis reatum incurrunt. Sacerdos „ ergo, si fuerit peccati mortalis sibi „ conscius, quod absit, ad Sacramento-„ rum administrationem non audeat ac-„ cedere, nisi prius corde pœniteat. „ Sed si habeat copiam Confessarii, & „ temporis locique ratio ferat, conve-„ nit confiteri.

Quæritur 12. An idem dicendum de Ministro, quando non solenniter ministrat Sacramentum?

Respondeo. Ad licitam Sacramenti administrationem in Ministro requiritur status gratiæ, etiam tunc, quando illud non solenniter administrat.

Probatur. Textus pro Conclusione præcedente adducti urgent etiam in Ministro non solenniter administrante, prout patet consideranti, ergo idem dicendum. *Ant. prob.* Patres, Concilia, Theologi gravitatem peccati hic controversi non fundant in solennitate, sed in ipsa intrinseca indignitate rei, ergo.

Quæritur 13. An liceat petere vel accipere Sacramenta a Ministro in peccato mortali notorie constituto, & ne quidem probabiliter jam emendato.

Respondeo. Quando urget necessitas, ita ut Sacramenta necessaria vel admodum utilia ab alio Ministro convenienter sine gravi damno, scandalo, vel perturbatione recipi non possint, id spectato jure naturali ac divino licet: Secus vero id non licet.

Quoad 1. *membrum probatur* ex Epistola *Zachariæ* Papæ ad S. *Bonifacium* Apostolum Germaniæ, ubi ad ejus interrogationem, utrum in locis, in quibus reperiuntur Parochi concubinarii, ii debeant tolerari, si alii haberi non possint, respondet eos tolerari posse, si alii haberi nequeant. Ergo in casu necessitatis poterunt a talibus etiam recipi Sacramenta.

Quoad 2. *membrum* id *probatur* ex Decretis *Nicolai* I. in quibus Tit. 11. de Presb. habetur sequens Canon: *Nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit, concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem*. 2. In Concilio Pictaviensi celebrato anno 1078. sub Gregorio VII. Can. 9. dicitur: *Ut nullus Diaconus, Presbyter, vel Subdiaconus concubinam habeat; sed nec aliam fœminam, unde mala suspicio habeatur in*

una

una domo secum teneat, *& quicunque hujusmodi Sacerdotis*, *seu per pecuniam ordinati*, *Missam scienter audierint*, *excommunicationi subjacere debeant*.

Ex hoc proin colligitur, esse grave peccatum, si quis petendo Sacramenta ab improbo Sacerdote sine necessitate, hoc est, si convenienter ea ab alio recipere potest, cooperetur ad grave peccatum alienum, quod Sacerdos administrando committit. Nisi enim hæc cooperatio foret grave peccatum, non mereretur excommunicationem.

§. V.

De recipientibus Sacramenta.

QUæritur 1. An etiam in infantibus ante usum rationis requiratur aliqua dispositio ad recipiendum baptismum?

Respondeo Negative. Nam prout D. Thomas in 4. dist. 17. q. 1. art. 3. qq. 2. C. observat, in iis loco dispositionis sufficit *naturalis inclinatio* voluntatis in bonum. Idem definitum est a Concilio Tridentino Sess. 7. Can. 13. his verbis: „Si quis dixerit, parvulos, eo quod „actum credendi non habent, suscepto „baptismo inter fideles computandos non „esse, ac propterea cum ad annos di„scretionis pervenerint, esse rebapti„zandos; aut præstare omitti eorum „baptisma, quam eos non actu pro„prio credentes baptizari in sola fide „Ecclesiæ, anathema sit.

Probatur 2. Ecclesia semper agnovit validum baptismum parvulorum, & aliunde physice certum est, in iis non posse naturaliter reperiri actum voluntatis liberum circa objectum sibi incognitum, ergo non requiritur.

Quæritur 2. An perpetuo amentes ab infantia sint capaces baptismi?

Respondeo. Affirmative.

Ratio est, quia æquiparantur perpetuis infantibus. Quia tamen prudenter dubitari potest, an ejusmodi amentes non habuerint interdum lucida intervalla, in quibus fuerint capaces boni vel mali motus in Deum, in praxi deberent baptizari sub conditione saltem in periculo vitæ, si prius in infantia nondum fuerunt baptizati.

Quæritur 3. Utrum in recipientibus Sacramenta ad eorum valorem requiratur intentio positiva saltem habitualis, seu actualis præterita non retractata?

Respondeo. In Sacramento Pœnitentiæ, & Matrimonii, ad horum valorem requiritur intentio positiva suscipiendi Sacramenta, saltem præterita necdum retractata, seu habitualis. Id probatur ex praxi Ecclesiæ, quæ ista Sacramenta non ministrat, nisi ea prius signo sensibili petierint. De Matrimonio id manifestum est, cum sit contractus, seu duorum in idem consensus. De Pœnitentia id colligitur ex Concilio Arausicano I. quod Can. 12. tunc solum permittit, subito obmutescentes absolvi, vel baptizari, *si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeant*. Quoad alia autem Sacramenta imprimentia characterem dicendum, ad eorum valorem sufficere *intentionem permissivam*. Quamvis enim Ecclesia nec baptizet nec ordinet invitos, si tamen in casu extraordinario id fieret, concurrente voluntate permissiva baptizati vel Ordinati, ea Sacramenta valere dicendum foret.

Probatur 1. ex D. Thoma in 4. dist. 6. q. 1. a. 2. qq. 3. ubi ait: „Sciendum, „quod non requiritur in adulto volun„tas absoluta suscipiendi, quod Eccle„sia confert, sed sufficit voluntas con„ditionata, sicut est in voluntariis mix„tis. Et ideo si sit coactio sufficiens, „ita, quod principium sit ex toto ex„tra nihil conferente vim passo, ut „cum aliquis reclamans immergitur „violenter, tunc talis nec Sacramen„tum suscipit, nec rem Sacramenti. „Si autem sit coactio inducens, sicut „minis vel flagellis, ita, quod bapti„zatus potius eligat baptismum susci„pere, quam talia pati, tunc suscipit „Sacramentum, sed non rem Sacra„menti.

Probatur 2. ex Innocentio III. in c. *Majores*, *de Baptismo*, ubi Summus Pontifex Archiepiscopo Arelatensi sic respon-

respondet : „ Est Religioni Christianæ „ contrarium, ut semper invitus & penitus contradicens ad recipiendam & „ servandam Christianitatem aliquis „ compellatur, propter quod inter invitum & invitum, coactum & coactum alii non absurde distinguunt, „ quod is, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentum accipiat, baptismi suscipit „ Sacramentum; talis, sicut & is, qui „ ficte accedit ad baptismum, characterem suscipit christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, „ cogendus est ad observantiam fidei „ Christianæ, in quo casu debet intelligi decretum Concilii Toletani, ubi „ dicitur, quod, qui jam pridem ad „ Christianitatem coacti sunt, sicut „ contigit temporibus Religiosissimi „ Principi Sisibuti; quia jam constat, „ eos Sacramentis divinis associatos, & „ baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis Domini extitisse participes: oportet etiam, „ ut fidem, quam necessitate susceperunt, tenere cogantur. - - Ille vero, „ qui nunquam consentit, sed penitus „ contradicit, nec rem nec characterem suscipit Sacramenti; quia plus „ est expresse contradicere, quam minime consentire. Dormientes autem „ & amentes, si priusquam amentiam „ incurrerent, aut dormirent, in contradictione persisterent: quia in eis „ intelligitur contradictionis propositum „ perdurare, & si sic fuerint immersi, „ characterem non suscipiunt Sacramenti. Secus autem si prius Catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Unde tales in necessitatis articulo consuevit Ecclesia „ baptizare. Tunc ergo characterem „ Sacramentalis imprimit operatio, cum „ obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.

Quæritur 4. An ad valorem Sacramentorum imprimentium characterem in recipiente requiratur fides interna?

Respondeo. *Negative*

Probatur 1. ex praxi Veteris Ecclesiæ, quæ ad Ecclesiam redeuntes ab Arianis, Nestorianis, & Macedonianis, non rebaptizavit, nec reordinavit, licet prius in sua Secta non habuerint veram fidem.

Probatur 2. ex S. Augustino lib. 3. de Baptismo c. 14. ubi sic scribit: „ Non interest, cum de Sacramenti „ integritate & sanctitate tractatur, „ quid credat, aut quali fide imbutus „ sit ille, qui accipit Sacramentum. „ Interest quidem plurimum ad salutis „ viam, sed ad Sacramenti quæstionem „ nihil interest.

Probatur 3. Etiam Atheus vel Gentilis coactus ad recipiendum baptismum potest habere intentionem internam recipiendi hunc ritum christianum externum non tantum materialiter, sed etiam formaliter, prout eum a Christo recepit Ecclesia, etiamsi credat, eum esse tantum ritum superstitiosum. Ergo non requiritur fides interna ad valorem talis baptismi. *Ant. prob.* Talis Atheus vel Gentilis re ipsa habet intentionem absolutam se conformandi etiam interius in animo obligationibus hujus Sacramenti ac status Christiani, quamprimum agnoverit fidem Christianam esse veram. Ergo potest habere intentionem, hunc ritum recipiendi etiam formaliter.

Quæritur 5. Qualis requiritur dispositio in adultis ad fructuosam receptionem baptismi?

Respondeo. Pro Baptismo in adultis ad fructuosam susceptionem Sacramenti requiritur actus fidei, spei, & dilectionis initialis, attritionis & propositi servandi mandata.

Probatur ex Concilio Tridentino, quod Sess. 6. c. 5. & 6. præparationem seu dispositionem ad justificationem in Sacramentis impetrandam sic describit: „ Declarat S. Synodus justificationis exordium in adultis a Dei per Christum „ præveniente gratia sumendum esse, „ ut ad justificationem eidem gratiæ „ libere assentiendo & cooperando disponantur. Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum, excitati divina „ gratia & adjuti fidem ex auditu concipien-

„ cipientes libere moventur in Deum, „ credentes vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt, atque illud „ imprimis, a Deo justificari impium „ per gratiam ejus, per redemptionem, „ quæ est in Christo Jesu, & dum peccatores se esse intelligentes a divinæ „ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem „ eriguntur, fidentes, Deum sibi propitium fore, illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, „ ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata.

Quæritur 6. An ad fructuosam receptionem Sacramenti Pœnitentiæ requiratur eadem dispositio, quæ in baptismo?

Respondeo Affirmative.

Probatur. Concilium Tridentinum l. c. universim ad omnem justificationem requirit præfatam dispositionem, ergo etiam requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

Confirmatur. Sacramentum Pœnitentiæ vocatur a Concilio Tridentino Sess. 14. c. 2. & a SS. Patribus *laboriosus quidam Baptismus*, ergo ad minimum requirit easdem dispositiones, quæ in Baptismo requiruntur. Plura de hoc videri possunt in Tract. *de Pœnitentia*.

Quæritur 7. An ad fructuosam susceptionem cujuslibet Sacramenti vivorum *per se* requiratur status gratiæ?

Respondeo Affirmative. Dicitur autem *per se*, quia in Tract. *de Eucharistia* dicetur, justificari in hoc Sacramento *per accidens* eos, qui invincibiliter existimant, se accedere in statu gratiæ. Responsio sic explicata

Probatur 1. Finis horum Sacramentorum directus non est justificatio peccatoris, seu collatio primæ gratiæ; sed potius augmentatio & confortatio gratiæ. Ergo suscipiens Sacramentum eo ipso tenetur se prius constituere in statu gratiæ, quæ possit augeri & confortari.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino, quod de Sacramento Eucharistiæ Sess. 13. c. 7. sic habet: „ Communicare „ volenti revocandum est in memoriam „ præceptum (*Apostoli*), *probet se ipsum* „ *homo*. Ecclesiastica autem consuetudo „ declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius „ mortalis peccati, quantumvis sibi „ contritus videatur, absque præmissa „ Sacramentali Confessione ad Sacram „ Eucharistiam accedere debeat, quod „ a Christianis omnibus hæc S. Synodus perpetuo servandum esse decrevit: modo non desit illis copia Confessoris." Similiter idem Concilium de contrahentibus Matrimonium Sess. 24. c. 1. scribit: „ S. Synodus conjuges „ hortatur, ut, antequam contrahant, „ vel saltem triduo ante Matrimonii „ consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad SS. Eucharistiæ Sacramentum pie accedant.

Quæritur 8. An ad fructuosam receptionem etiam requiratur serium propositum vivendi congruenter ad finem Sacramenti, quod recipitur?

Respondeo. In Sacramentis vivorum ex parte adultorum Sacramenta recipientium ad fructuosam receptionem requiritur actuale vel saltem virtuale propositum serium vivendi congruenter ad finem Sacramenti suscepti.

Probatur 1. In receptione gratiæ sanctificantis juxta D. Thomam ex parte recipientis requiritur assensus gratiæ. Ergo etiam in receptione gratiæ Sacramentalis requiritur assensus ad naturam gratiæ. Atqui iste assensus non potest intelligi sine proposito serio vivendi congruenter ad finem Sacramenti, ergo. Hoc generale principium statuit D. Thomas 1. 2. Q. 113. a. 3. C. ubi sic habet: „ Deus omnia movet secundum modum „ uniuscujusque. Unde & hominem ad „ justitiam movet secundum conditionem naturæ humanæ. Homo autem „ secundum propriam naturam habet, „ quod sit liberi arbitrii. Et ideo in eo „ a Deo non fit motio ad justitiam absque motu liberii arbitrii; sed ita

„ infun-

„ infundit donum gratiæ juſtificantis,quod „ etiam ſimul cum hoc moveat liberum „ arbitrium ad donum gratiæ acceptan- „ dum, in his, qui ſunt motionis ca- „ paces. *Et ad* 1. Si quis aliquando „ habuit uſum liberi arbitrii, & poſt „ modum eo careat, vel per infirmi- „ tatem, vel per ſomnum, non con- „ ſequitur gratiam juſtificantem per Ba- „ ptiſmum exterius adhibitum, aut per „ aliquod aliud Sacramentum, niſi prius „ habuerit Sacramentum in propoſito, „ quod ſine uſu liberi arbitrii non con- „ tingit. Et hoc modo ille, de quo lo- „ quitur Auguſtinus, renatus eſt, quia „ & prius & poſtea Baptiſmum acce- „ ptavit." Idem tradit l. c. ad 2. Ex his ergo manifeſtum eſt, quod etiam ad gratiam juſtificantem in Sacramentis vivorum requiratur motus liberi arbitrii acceptantis, ſeu ſe conformantis gratiæ; quia ut D. Thomas ad 2. obſervat, donum gratiæ juſtificantis ordinat hominem ad bonum, *quod eſt objectum voluntatis*.

Probatur 2. Indecens eſt, a Deo conferri ſanctificantem gratiam relate ad determinatos fines homini adulto, quin habeat intentionem, congruenter cooperandi gratiæ. Ergo Deus gratiam Sacramentalem non confert ſine tali propoſito ſerio ſaltem virtuali, vivendi congruenter ad finem Sacramenti.

Probatur 3. Deus in Scriptura ſæpe reprehendit neglectum gratiæ. Ergo etiam averſatur receptionem gratiæ ſine ſerio propoſito utendi gratia Sacramentali in ordine ad fines Sacramenti. Atqui ſi averſatur talem receptionem, veroſimile eſt, a Deo non conferri talem indignis gratiam.

Probatur 4. In Sacramento Euchariſtiæ nullam prorſus acquirunt gratiam Sacramentalem, qui illam ſumunt ſine devotione congrua ad fines Sacramenti, prout monſtrabitur in Tract. *de Euchariſtia*. Ergo idem dicendum in aliis Sacramentis vivorum.

Probatur 5 Juxta communem Thomiſtarum ſententiam apud Gonetum Sacramenta vivorum tribuunt jus ad gratias actuales fini Sacramentorum congruas. Atqui hoc jus a Deo non tribuitur invito, ſed acceptanti; quia jus non acceptatum nullum habet effectum. Ergo neque gratia Sacramentalis tribuitur, niſi acceptanti per ſerium propoſitum utendi hoc jure.

Probatur 6 Concilium Tridentinum univerſim dicit, juſtificationem eſſe renovationem interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum, Seſſ. 6. c. 7. ergo etiam in Sacramentis vivorum, ubi confertur donum habituale, requiritur aſſenſio ad ordinem gratiæ.

Corollarium I. Ex hac doctrina ſequitur, quod Parochi debeant admonere recipientes Sacramenta de hac obligatione, ne defraudentur fructu Sacramenti.

Corollarium II. Sequitur etiam, neglectum hujus ſerii propoſiti in conjugatis cauſam eſſe, cur nullam receperint gratiam Sacramentalem; & hunc defectum perpetuo durare in eorum vita, prout lamentabiliter in multis obſervare licet. Idem contingit in recipientibus Sacros Ordines in ſtatu peccati mortalis, ſi non reviviſcunt, vel ſi pro reviviſcentia nunquam ponitur contritio perfecta.

Corollarium. III. Sequitur etiam, quod peccent graviter, qui ſine ulla devotione ſeu propoſito ſaltem virtuali ad Sacramenta accedunt, quia Sacramentum deſtituunt ſuo effectu, & ſe privant gratia Sacramentali.

Quæritur 9. An Sacramenta inæqualiter diſpoſitis conferant inæqualem gratiam?

Reſpondeo Affirmative. Explicatio & Probatio hujus reſponſionis jam fuit data §. III. qq. 6. *De cauſalitate Sacramentorum*.

TRA-

TRACTATUS XI.

De Sacramento Baptismi & Confirmationis.

§. I.

De natura institutione, & necessitate Baptismi.

QUæritur 1. Quid sit Baptismus?

Respondeo. Baptismus est ablutio corporis exterior per aquam sub præscripta verborum forma ex institutione divina significans, & ex opere operato causans interiorem ablutionem animæ ab omni peccato tam originali, quam actuali, non solum quoad reatum culpæ, sed etiam quoad reatum totius pœnæ peccatis debitæ.

Quæritur 2. Quotuplex sit Baptismus?

Respondeo. Triplex. Dividitur enim communiter in Baptismum *fluminis*, *flaminis*, & *sanguinis*, quæ tamen divisio non est univoca, sed tantum analoga; quia membra dividentia non participant perfecte rationem divisi. *Baptismus fluminis* est Baptismus per aquam *Quæstione prima* definitus. *Baptismus flaminis* est ablutio interior ab omni peccato tam originali, quam actuali, saltem quoad reatum culpæ, obtenta per contritionem, & actum charitatis perfectæ intuitu Baptismi in voto suscepti. *Baptismus sanguinis* est ablutio interior ab omni peccato tam originali, quam actuali non solum quoad reatum culpæ, sed probabilius etiam quoad reatum totius pœnæ obtenta per martyrium pro Christo voluntarie toleratum.

Quæritur 3. An Baptismus fuerit a Christo institutus ante, vel post ejus Resurrectionem?

Respondeo. D. *Augustinus* & D. *Thomas* existimant, baptismum a Christo fuisse institutum initio suæ prædicationis; quia certum est, Apostolos jam baptizasse baptismo Christi ante mortem Christi, prout habetur Joa. 3. *Rupertus* tamen, *Alensis*, & S. *Bonaventura* existimant, quod Christus perpetuam virtutem collativam gratiæ ex opere operato primum contulerit post Resurrectionem baptismo. Collatio autem hujus virtutis perpetuæ meretur nomen institutionis. Sive quis loquatur, cum priore, sive cum posteriori sententia, in praxi nil refert.

Quæritur 4. An baptismus sit necessarius necessitate medii, vel necessitate præcepti?

Respondeo. Resolutionem hujus quæstionis dependere ab exacta notione, seu definitione terminorum. Si enim per *necessarium necessitate medii* intelligatur illud, *sine quo etiam invincibiliter ignorato non potest obtineri salus*, sic Baptismus non est necessarius necessitate medii. Si vero per *necessarium necessitate medii* intelligatur illud, *sine quo vincibiliter ignorato, ac saltem in voto implicite habito non potest obtineri salus*, sic Baptismus erit necessarius necessitate medii. Cum hæc posterior terminorum acceptio sit apud Theologos communior, simpliciter dicendum est, quod Baptismus sit necessarius necessitate medii.

Probatur Responsio. Nemo potest salvari, nisi intuitu Baptismi saltem implicite in voto habiti; & omnis ille, qui habet implicite votum suscipiendi Baptismum, potest salvari per contritionem, & actum charitatis perfectum.

Ant. quod 1. *memb. patet* ex illis verbis Christi Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*. Ergo etiam tunc, quando v. g. Gentilis elicit contritionem, & actum charitatis perfectæ, non accipit gratiam sanctificantem præcise intuitu suæ actionis, puta contritionis, vel dilectionis erga Deum, sed potissimum intuitu Baptismi, implicite voliti inter media sibi præordinata, ac præordinanda a Deo. *Ant. quod* 2. *memb. probatur* ex D. *Thoma*, qui p. 3. q. 68. a. 2. sic scribit: *Dicendum, quod Sacramentum Baptismi dupliciter potest alicui deesse. Uno modo & re, & voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt, quod manifeste ad contemptum Sacra-*

cramenti pertinet, quantum ad illos, qui habent usum liberi arbitrii. Et ideo hi, quibus hoc modo deest Baptismus, salutem consequi non possunt, quia nec sacramentaliter, nec mentaliter Christo incorporantur, per quem solum est salus. Alio modo potest Sacramentum Baptismi deesse re, sed non voto: sicut cum aliquis baptizari desiderat, sed aliquo casu prævenitur morte, antequam Baptismum suscipiat. Et talis sine Baptismo actuali salutem consequi potest propter desiderium Baptismi, quod procedit ex fide per dilectionem operantem, per quam Deus interius hominem sanctificat, cujus potentia Sacramentis visibilibus non alligatur. Ita D. *Thomas* de justificatione ex voto *explicito* Baptismi, ubi tamen justificationem magis adscribere videtur dilectionii humanæ, & potentiæ extrasacramentali divinæ, quam ipsi Sacramento habito in voto. In *Tractatu* tamen *de Sacramentis in genere quæst. ult.* in Theol. Eclect. ostensum est, ab aliis nonnullis antiquis Theologis justificationem adscribi ipsi Sacramento præterito, vel futuro. Quod vero attinet sufficientiam *impliciti voti*, D. *Thomas* 2. 2. q. 2. a. 7. ad 3. sic habet: *Si qui salvati fuerunt, quibus revelatio* (de Incarnatione) *non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide mediatoris; quia, etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia credentes, Deum esse liberatorem secundum modos sibi placitos*. Item in 2. sent. dist. 28. q. 1. a. 4. ad 3. *Si quis in barbaris nationibus natus, quod in se est, facit, Deus sibi revelabit, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel Doctorem mittendo*. Sed hoc necessarium ad salutem S. Doctor in priori textu explicat de notitia Dei, qua agnoscitur, *Deum salvare posse secundum modos sibi placitos*.

Quæritur 5. An Parentes teneantur infantes offerre Baptismo, quam primum possunt? Et num Parochi ad eum statim conferendum graviter obligentur?

Respondeo 1. Parentes spectata præsente consuetudine Ecclesiæ tenentur suos infantes offerre Baptismo, quam primum possunt.

Probatur Responsio. Spectata præsente consuetudine Ecclesiæ non licet differre Baptismum infantium usque ad annos discretionis, & infra annos discretionis non datur motivum grave differendi notabiliter Baptismum parvulorum; ergo tenentur eos offerre Baptismo, quam primum possunt.

Respondeo 2. Quid sit tempus notabile quoad dilationem Baptismi, recte relinquitur æstimationi prudentis, v. g. Parochi, vel Confessarii, vel alterius conscientiæ Directoris: in obligationibus enim Legis naturalis, ac divinæ indeterminatis determinatio recte relinquitur arbitræ Conscientiæ vel Superioris indifferenti judicio. Ut vero Parochi, Confessarii, vel alii Conscientiarum Arbitri habeant saltem Regulas directivas, respiciendum est 1. ad Ritualia Diœcesana. *Rituale Romanum* tit. 7. *de Baptizandis parvulis* §. 1. sic habet: *Opportune Parochus hortetur eos, ad quos ea cura pertinet, ut natos infantes, quam primum fieri poterit, deferant ad Ecclesiam, ne illis Sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis*. 2. Præ oculis habeant Decreta varia Synodalia: Cum enim ea partim forment, partim declarent, praxin ac sensum Ecclesiæ, notabiliter ab iis recedere sine gravi causa non licet.

D. *Carolus Borromæus* in *Concilio Provinciali I.* statuit, ante nonum diem ad suscipiendum Baptismum infantes ad Ecclesiam deferendos esse. *In Synodo Augustana* de anno 1610. *de Baptismo* n. 11. sic habetur: *Ne Baptismus forte dilatus periculum adferat infantibus, sedulo præcipimus, ut Parentes, Nutrices, & Obstetrices moram omnem abrumpant, & quam fieri potest citissime baptizandos infantes offerant. Ne feratur, ut ultra dies octo natis parvulis Baptisma prorogetur*.

In Synodo Ferrariensi de anno 1726. *de Baptismo* n. 7. dicitur: *Monemus, ne ultra tres dies infantium recens nato-*

rum

rum Baptismus differatur; imo citius, mortis periculo impendente, conferatur. Quodsi ultra octavum diem protrahatur, pœnis arbitrio nostro subjacebunt ii, quorum culpa id evenerit. In Synodo Veneta 1667. de Baptismo dicitur: *Diligenter curent Parochi, ut infantes infra dies octo ab eorum nativitate ad Ecclesiam baptizandi deferantur, sub pœnis arbitrio nostro infligendis, quas incurrent etiam Obstetrices non monentes Parochum die sequenti, qua infans natus fuerit. In Synodo Patavina* 1624. *de Baptismo* dicitur: *Parochus det operam, ut quamprimum infantes ad hoc Sacramentum suscipiendum ad Ecclesiam deferantur, nec ultra nonum diem, si fieri possit, moras trahant parentes. In Synodo Taravisina* 1670. *Parochis injungimus, ut summopere caveant, ne ad summum ultra novem dies Baptismus differatur. In Synodo Tridentina* Diœcesana 1593. *Statuimus, natum infantem quamprimum, vel ad summum intra octiduum ad Ecclesiam deferendum, & baptizandum. In Synodo Brixiensi* 1614. *de Baptismate* dicitur: *Ne infantibus cum salutis periculo Baptismus differatur, illis, quibus hæc cura incumbit, omnino præcipimus, ut natos infantes intra octavum diem in Ecclesia Baptismum suscipere curent.* Ex his ergo sequitur, recte scripsisse *Leandrum* cum aliis Doctoribus, fore peccatum mortale, si ultra duodecim dies Baptismus differatur sine gravi causa.

Respondeo 3. Ministrum vocatum ad Baptismi administrationem teneri promptissime obsequi, nisi præpediatur motivo altioris ordinis, v. g. quod debeat se præparare ad concionem, servire ægrotis, curare suam valetudinem, &c. conderata tamen brevitate moræ, & absentia periculi, & spectato ordine charitatis.

Quæritur 6. An nonnulli ex Patribus Ecclesiæ suaserint Baptismum parvulorum differri usque ad annos discretionis, vel Senii?

Respondeo 1. Quod aliqui ex Patribus probatis Baptismum parvulorum usque ad annos discretionis differendum censuerint, verum non est. Nam *Tertullianus* solus l. *de Baptismo* positive reprobavit eum morem Ecclesiæ Catholicæ statim baptizandi parvulos. *Veniant* (inquit) *parvuli, dum adolescunt, veniant dum discunt, dum quo veniant, doceantur; fiant Christiani, cum Christum nosse potuerint. Quid enim necesse est, Sponsores etiam* (Patrinos) *periculo ingeri, qui & ipsi per mortalitatem* (mortem) *destituere promissiones suas possunt, & proventu malæ indolis falli? Si qui pondus intelligant Baptismi, magis timebunt consecutionem, quam dilationem.*

Si quis dicat, etiam D. *Gregorium Nazianzenum* suasisse eam dilationem Orat 40. *de Lavacro*,

Respondeo: Falsum esse, quod D. *Nazianzenus* eam dilationem suaserit usque ad annos discretionis; quia expresse in eadem Oratione docet contrarium; sed tantum docet, Baptismum parvulorum differri posse usque ad annum ætatis circiter tertium, quod infantes jam possunt loqui, & proferre verba usitata in Baptismo, quamvis ea necdum intelligant. Sic enim n. 17. scribit: *Infans tibi est? Ne occasionem improbitas arripiat, ab infantia sanctificetur; ab ipsis unguiculis Spiritui consecretur. At propter naturæ imbecillitatem Sigillum metuis? Quam imbecillis animi mater es? Anna Samuelem, prius etiam, quam procreatus esset, Deo promisit, atque in lucem editum statim consecravit, ac cum Sacerdotali stola educavit, nihil humani verita. Nihil tibi amuletis opus est, cum quibus Diabolus ingreditur, venerationem Deo debitam in se furtim transferens in ejusmodi levis animi hominibus, Trinitatem ipsi da, magnum illud, & pulchrum amuletum.* Et n. 27. *At dixerit aliquis: Sint sane hæc ita, quantum ad eos attinet, qui Baptismum requirunt. Quid autem dicis de infantibus, qui nec damnum, nec gratiam agnoscunt? An hi quoque baptizandi erunt? ita prorsus, si quod periculum urgeat. De aliis autem censeo, ut triennio exspectato, aut aliquanto breviori, vel longiori temporis*

spatio

spatio (nam tunc Mystici sermonis aliquid audire, & respondere possunt: quamvis enim perfecte ea non intelligant, ea tamen suis animis imprimunt) per Baptismi Sacramentum animos, & corpora sanctificent. Etenim reddendæ rationis de suis actibus tunc primum quidem obnoxii fiunt, cum perfectum usum rationis adepti fuerint, & Mysterium didicerint; attamen, licet eorum, quæ per ignorantiam in prioribus annis deliquerunt, rationem reddere minime cogantur, propter casus inopinatos, ac repentinos, lavacro communiri conducibilius est. Ita Nazianzenus.

Respondeo 2. Ecclesia tamen vectus nec Parentes, nec baptizandos obligavit lege positiva Ecclesiastica ad Baptismum ante senium, vel periculum apertum vitæ postulandum; sed hoc discretioni Parentum, & Baptizandorum reliquit, quod consideratis particularibus rerum, & personarum circumstantiis ad salutem animæ & gloriam Dei magis expedire judicarent. Id *patet* ex plurimis testimoniis Veterum. *Paulinus de vita S. Ambrosii* refert, quod hic S. Doctor primum fuerit baptizatus ante susceptionem Episcopatus Mediolanensis. Et S. *Augustinus* l. 1. *Confess.* c. 11. narrat, quod, licet habuerit matrem sanctam, nempe S. Monicam, non tamen fuerit baptizatus in infantia. *Audieram ego* (inquit) *adhuc puer de vita æterna, & signabar jam signo crucis, & condiebar ejus sale* (benedicto) *ab utero matris meæ, quæ multum speravit in te. Cum quodam die pressus stomachi dolore repente æstuarem pene moriturus, vidisti Deus meus, quo motu animi, & qua fide Baptismum flagitavi, & conturbata mater curaret, festinabunda, ut Sacramentis salutaribus abluerer, nisi statim recreatus essem. Dilata est itaque mundatio mea*.

Quæritur 7. Cur illa vetus libertas differendi Baptismum fuerit ab Ecclesia indulta? Et cur fuerit sublata?

Respondeo. Verosimile est, priorem illam libertatem propterea fuisse indultam ab Ecclesia. 1. Quia sic Ecclesia coram Gentilibus majorem præstare poterat ædificationem, si nullus admitteretur, vel ad Legem Christianam obligaretur, nisi ultro a parentibus oblatus, vel post plenum rationis usum, & edomitas pravas passiones ultro baptismo initiaretur. 2. Quia, cum illis temporibus pro gravioribus criminibus, per Leges civiles impunitis, aut nondum ad forum Laicum deductis, gravissime statutæ fuerint pœnitentiæ Canonicæ, ut sic conservaretur coram Ethnicis honestas Religionis Christianæ, nimis arduum videbatur Ecclesiæ, omnes ex Christianis parentibus ortos subjicere tam severis Ecclesiæ Legibus, nisi essent vel ultro a parentibus oblati in infantia, vel nisi ultro post plenum usum rationis Baptismum peterent. 3. Quia eo tempore, quo Christiani vivebant permixti Ethnicis, & occasiones peccatorum fuerunt decuplo majores, quam nunc, remedia autem decuplo minora, quam nunc, horrebant multi relapsum post Baptismum; quo in casu jam non supererat altera quoad reatum totalem pœnæ remissio; & peccata singula ob irrogatam Sacramento irreverentiam essent longe majora. His vero motivis cessantibus Ecclesia tandem cœpit rigorosius urgere Baptismum parvulorum; præsertim cum sensim observaretur, ejusmodi dilationem Baptismi adultis tantum præbere incentivum liberius peccandi, & parvulis dare ansam sine frœno vitiis indulgendi, quorum semel contracta consuetudine difficilius e cœno eluctarentur. Rationes hæ insinuantur potissimum a D. Augustino, Nazianzeno & aliis. *D. Augustinus* l. c. ait: *Dilata est itaque mundatio mea, quasi necesse esset, adhuc sordidari; quia videlicet post lavacrum illud major, & periculosior in sordibus delictorum reatus foret*. Sic & *Nazianzenus* Orat. 40. n. 16. observat, eos opinionem vitæ lascivæ non effugere, qui in ultimum senium Baptismum differunt. *Turpe est* (inquit) *cum ætate consenueris, libidinem tamen minime consenuisse; sed vel ea affici, vel certe eam opinionem* (de tua lascivia) *propter Baptismi dilationem hominibus præbere*.

Quæritur 8. An parvulis noceat dilatio Baptiſmi?

Reſpondeo : Ea dilatio parvulis nocet, quia manent diutius ſub poteſtate Dæmonis. Dum autem manent ſub poteſtate Dæmonis, facilius exponuntur infeſtationibus Dæmonum per maleficos; & privantur majori protectione Angeli Cuſtodis in periculis, & ſubjiciuntur magis directioni, ac ſocietati pravorum hominum, pravos habitus ſuo exemplo, & verbo infantibus implantantium. Hinc *S. Gregorius Nazianzenus* in Textu ſuperius citato dicit: *Trinitatem illi da, magnum illud, & pulchrum amuletum*. Aliam rationem inſinuat *Synodus Aretina*, quod nempe Dæmon juſto Dei judicio acquirat eo majorem poteſtatem in baptizatos, quo diutius prius in iis ſuum dominatum exercuerit. *De Baptiſmo* ſic habet: *Parentes filios in lucem editos citius, quam fieri poteſt hoc ſalutari lavacro aſpergi, mundarique curent, ne ſub Dæmonis captivitate diutius immorentur; & ſciant, quod Princeps tenebrarum, quo magis exterius regnavit in homine, eo ſævius expulſus illum foris oppugnet; atque diuturnitate ſuæ interioris dominationis majores recipit vires, ut inde bella moliatur exterius.*

Quæritur 9. Quandonam Baptiſmus cœperit fieri neceſſarius ad ſalutem?

Reſpondeo: Baptiſmus obligare cœpit ad ſui ſuſceptionem poſt promulgationem Evangelii in die Pentecoſtes. Id patet ex Act. 2 v. 37. cum enim S. Petrus in die Pentecoſtes prædicaret Legem Evangelii, & audientes dicerent: *Quid faciemus Viri Fratres?* Petrus ad illos dixit: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti*. Hinc etiam *Tridentinum* Seſſ. 6. c. 4. dicit: *Translatio* (in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei) *poſt Evangelium promulgatum ſine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non poteſt.*

§. II.

De Materia, & Forma Baptiſmi.

QUæritur 1. Quæ ſit materia Baptiſmi?

Reſpondeo: Materia *remota* Baptiſmi eſt *aqua elementaris*. Materia autem ejus *proxima* eſt ipſa ablutio. Materia *ſufficiens* ſunt 1. aqua fontana, marina, fluvialis, paludoſa, acidula, ſulphurea, martialis, & aliæ ſimiles, quæ in balneis ſalubribus e terra ſcaturiunt, utpote ad abulendum corpus humanum idoneæ. 2. Non refert, utrum aqua ſit calida, vel frigida, turbida, vel pura, colorata, vel limpida, pluvioſa, nivoſa, vel ex glacie, aut grandine reſoluta. Ratio eſt; quia omnes hæ aquæ ſunt naturales, hoc eſt, a natura productæ, atque ad abluendum idoneæ. 3. Sufficit etiam ros, pruina reſoluta, vapores condenſati in aquam, v. g. in feneſtris, muris, lapidibus tempore hyemali. Ratio eſt; quia etiam hæc aqua eſt naturalis, ſeu a natura producta, atque ad abluendum idonea. *Materia non ſufficiens* Baptiſmi ſunt 1. aquæ artificiales, v. g. aqua ardens, ſeu ſpiritus vini, aqua roſacea per diſtillationem vel expreſſionem roſarum facta, aqua vitæ, aqua ex floribus, vel herbis expreſſa, aqua diſtillans ex vitibus vel arboribus; idem eſt de ſero, quod circulatur cum ſanguine humano, vel aqua, quæ fluxit ex latere Chriſti, vel lacrymis D. Magdalenæ. Ratio eſt; quia hæ aquæ, licet ſint reſpective naturales, utpote productæ a natura, non ſunt in uſu humano ordinatæ, vel idoneæ ad corpus abluendum. Huc pertinent ſaliva, ſudor, & alii hujuſmodi humores excrementitii, muſtum ex ſucco fructuum, Mellonum, ſeu muſtum vulgare &c. *Materia dubia* ſunt juſculum, ſeu brodeum ex coctione carnium, Fleiſch-Supp, Fleiſch-Brühe. *Lixivium*, Laug, ſeu aqua ſalibus cinerum eluto-

rum

rum imbuta, aqua ex sale resoluto, cerevisia, &c. Ratio est; quia dubium est, utrum in his liquoribus adhuc in æstimatione morali salvetur ratio aquæ elementaris ad ablutionem usualis. Quando enim partes aquæ, & aliorum corporum, v. g. salium, sulphurum, vel partium sic incorporantur per naturam, vel artem, ut ad priorem suam naturam sua sponte non redeant, videtur plane resultare aliquid tertium, quod in æstimatione morali perdit denominationem, & naturam aquæ elementaris. Aliter contingit interdum in aqua præcise odorifera, sulphurea, acidula, &c. quia ejusmodi aquæ vel per subtiliorum volatilium partium evaporationem, vel per præcipitationem partium salinosarum ultro ad naturam puræ aquæ redeunt.

Quæritur 2. Quæ sit forma Baptismi?

Respondeo. Forma Baptismi apud Latinos consistit in illis verbis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Dixi apud Latinos*; quia in Ecclesia Græca etiam eorum, qui cum Ecclesia Romana uniti sunt, valida, & licita est hæc forma: *Baptizatur Servus Christi N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Quæritur 3. Quænam sint verba essentialia in hac forma?

Respondeo. Omnia verba sunt essentialia præter ista duo: *Ego*, & *Amen*. Ratio est; quia in Baptismo quatuor exprimenda sunt, nempe 1. *Persona Ministri baptizantis*, quod fit per Tó *baptizo*. 2. *Persona baptizandi*, quod fit per particulam demonstrativam *te*. 3. *Actus ablutionis*, qui significatur per verbum Græcum *baptizo*, quod in Latino idem significat, ac *abluo*. 4. Invocatio explicita trium Personarum, in Sanctissima Trinitate, quod fit per illa verba: *In Nomine Patris &c.*

Quæritur 4. Qualis mutatio formæ sit substantialis, & quæ sit accidentalis?

Respondeo. Illa mutatio formæ est *substantialis*, qua tollitur significatio, vel significatum verborum ex institutione Christi, vel ex determinatione Ecclesiæ requisitum. Econtra mutatio formæ est tantum *accidentalis*, quando non mutatur significatio verborum ex institutione Christi, vel ex determinatione Ecclesiæ requisita. *Exempla mutationis substantialis* sunt 1. Si quis dicat: *Ego te baptizo in nominibus Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ratio est, quia *nomen* non sumitur *appellative*, sed significat *authoritatem*, ita ut sensus sit: *Ego te baptizo authoritate Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Cum ergo non sint tres authoritates in Trinitate, sed tantum una authoritas, seu potestas dominativa, prout constat ex *Symbolo Athanasii*, in ejusmodi forma Baptismi sic immutata tollitur significatum intentum a Christo. 2. *Ego te baptizo in nomine Domini nostri Jesu Christi*. 3. *Ego te baptizo in nomine ignoti 'omnium Patris, & in veritate omnium matre, & in eo, qui descendit in Jesum*. Ratio est; quia in secunda forma non exprimitur *Trinitas personarum*; & in tertia forma non exprimitur *proprietas* trium personarum, nempe Paternitas, Filiatio, & Spiratio, seu processio trium personarum ad intra. *Exempla mutationis accidentalis* sunt, si quis dicat: *Ego te abluo in nomine Patris &c.* vel si ex imperitia Linguæ Latinæ dicat: *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta &c. Exempla formæ dubiæ* sunt 1. Si quis nostro tempore v. g. dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, Filii minoris &c.* quia dubium esse potest, an baptizans non alliget huic suo errori intentionem conferendi Sacramentum; & utrum non intendat per hanc formam introducere novum ritum in Ecclesiam, tanquam professionem fidei: Si enim alligaret huic errori intentionem conferendi Sacramentum, & per hanc formam novum in Ecclesiam ritum introducere intenderet, Sacramentum foret nullum. 2. Si quis diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, & in nomine Filii, & in nomine Spiritus Sancti*, quia dubium foret, an non per hanc formam exprimantur tria nomina, hoc est, tres authoritates trium personarum inter se distinctæ, vel utrum

ille terminus *nomen* tantum usurpetur *appellative*. 3. Si quis dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virginis Mariæ*. Ratio est; quia dubium esset, utrum non significetur per hoc *cumulative* etiam authoritas B. Virginis, licet participata a Deo, ut influens causaliter in virtutem, & effectum sacramentalem.

Quæritur 5. Quandonam liceat uti materia dubia?

Respondeo. Tunc solum licet adhibere materiam dubiam, quando in casu necessitatis non potest haberi materia certa. *Casus necessitatis* vocatur, quando baptizandus est in præsenti discrimine vitæ, vel in eo statu, in quo non amplius poterit habere idoneum Ministrum Baptismi, v. g. inter Ethnicos &c. In tali casu liceret etiam uti aqua rosacea, vel alia artificiali; quia non expressa ex herbis, ac floribus, vel aqua est omnino certum, quod substantialiter differant ab aqua pluvia imbibita per radices herbarum, vel a rore, qui certissime non differt ab aqua pluvia, nisi tantum subtilitate.

Quæritur 6. Quid agendum, si adhibita fuerit materia, vel forma dubia?

Respondeo. Baptismus est de novo conferendus sub conditione. Ratio est; quia hoc Sacramentum est Sacramentum necessarium necessitate medii, vel saltem rigorosi præcepti, quod alio remedio suppleri, aut impleri non potest. Idque ostendit praxis Ecclesiæ, de qua actum est *de Sacramentis in genere*.

Quæritur 7. Quot modis potest fieri Baptismus, seu ablutio?

Respondeo. Tribus: nempe per *infusionem*, *immersionem*, & *aspersionem*. *Per infusionem* solet fieri, quando super caput baptizandi infunditur aqua. *Per immersionem* fit, quando ipsum corpus baptizandi immergitur aquæ. *Per aspersionem* fit, quando aliquot guttulæ aspergantur baptizando; ita tamen, ut illæ guttulæ aliquantulum distendantur, & per modum ablutionis saltem in aliqua parte corporis ad eluendas sordes, vel maculas detergantur; quia alioquin non referrent symbolice internam ablutionem animæ. In hoc ergo sensu intelligendus est *Catechismus Tridentini de Baptismo*, & *Rituale Romanum de Baptismo*, ubi dicunt: *Baptismus licet fieri possit, aut per infusionem aquæ, aut per immersionem, aut per aspersionem; primus tamen, & secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine retineantur, ut trina ablutione caput batizandi perfundatur, aut immergatur*.

Quæritur 8. An, & quamdiu trina immersio in Ecclesia Latina fuerit?

Respondeo. Trina immersio etiam in Ecclesia Latina servabatur usque ad Sæculum XIII. Id patet ex variis testimoniis Veterum.

I. In Can. Apost. 50. dicitur: „ Si „ quis Episcopus, vel Presbyter non „ trinam mersionem unius Mysterii celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini „ morte, deponatur.

II. *Tertullianus* descripturus Sacramenta, & Ritus Ecclesiæ in l. *de Corona militis* c. 3. ait: „ Ut a Baptismate „ ingrediar; aquam adituri in Ecclesia „ sub Antistitis manu contestamur, nos „ renuntiare Diabolo, & pompæ, & „ Angelis ejus. Dehinc ter mergitamur.

III. S. *Ambrosius*, & S. *Chrysostomus* testantur, quod personæ baptizandæ nudæ, hoc est, nulla alia veste, præterquam velo, seu paludamento lineo usque ad talos contectæ, fuerint ingressæ lavacrum, quo non fuisset opus, si non fuissent immersæ. S. *Ambrosius* Serm. 10. ait: „ Nudi in sæculo nascimur, nudi etiam accedimus lavacrum. Quam autem absurdum est, „ ut, quem nudum mater genuit, nudum suscipit Ecclesia, dives intrare „ velit in cœlum. “ Et S. *Chrysostomus* narrans irruptionem militum tempore Baptismatis solennis in *Epist. ad Innocentium I. Papam* ait: „ Mulieres „ quoque, quæ per illud tempus se „ exuerant, ut baptizarentur, metu „ graviorum insidiarum nudæ aufugerunt, neque etiam concedebatur, ut „ se velarent, sicut mulieres honestas „ decet. “ Ut autem ea vestimento-

rum

rum exutio, & veli, seu paludamenti linei inductio, & ipsæ ceremoniæ honeste peragerentur, Diaconissarum officium erat, baptizandas fœminas dirigere. Sic etiam

IV. In *Concilio Carthaginensi IV.* Can. 12. habetur mentio *viduarum*, *& Sanctimonialium*, *quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur*. Et ne daretur occasio scandali, *primo baptizabantur masculi*, *deinde fœminæ*; prout habetur in *Ordine Romano de Sabbatho Sancto*.

V. S. *Ambrosius* ritum hujus immersionis exactius describens l. 2. *de Sacramentis* c. 7. scribit: „ Interrogatus es: „ Credis in Deum Patrem omnipotentem? dixisti: Credo; & mersisti, „ hoc est, sepultus es. Iterum interrogatus es: Credis in Dominum nostrum Jesum Christum, & in Crucem ejus? dixisti: Credo, & mersisti. Ideo & Christo es consepultus; „ qui enim Christo consepelitur, cum „ Christo resurgit. Tertio interrogatus „ es: Credis & in Spiritum Sanctum? „ dixisti: Credo. Tertio mersisti, ut „ multiplicem lapsum superioris ætatis „ absolveret trina confessio.

VI. S. *Leo* in *Epist. ad Siciliæ Episcopos* dicit: „ In Baptismatis Regula „ & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis elevatio resurgentis ad instar est de sepulchro.

VII. S. *Gregorius M.* in *Epist. ad Leandrum* ait: „ Nos, qui tertio mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta signamus, ut, dum tertio infans „ ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. " Ex hoc textu D. *Gregorii* patet, quod etiam infantes fuerint immersi. Cæterum hunc morem perdurasse usque ad Sæculum XIII. colligitur partim ex eo, quia *Magister Sententiarum*, ubi de Baptismo tractat, solius immersionis meminit; partim quia *D. Thomas* testatur, quod adhuc suo tempore communius fuerit adhibita trina immersio. *Magister Sententiarum*, qui scripsit circa annum 1160. *de Baptismo* agens nullam facit mentionem de infusione. *De immersione vero*, inquit, *si quæritur*, *quomodo fieri debeat*, *præcise respondemus*, *vel semel*, *vel ter pro more Ecclesiæ*. Ex quo constat, quod eo tempore adhuc fuerit in more Ecclesiæ immersio. Et D. *Thomas* p. 3. q. 66. a. 7. in Summa, quam scripsit circa annum 1271. dicit: „ Ablutio in Baptismo fieri potest per „ aquam, non solum per modum immersionis, sed etiam per modum aspersionis, vel effusionis. Et ideo, „ quamvis tutius sit baptizare per modum immersionis; quia hoc habet „ communior usus, potest tamen fieri „ Baptismus per modum aspersionis, „ vel etiam effusionis. " Et ibid. a. 8. C. ait: „ Communiter observatur in „ Baptismo trina immersio; & ideo graviter peccaret aliter baptizans.

Quæritur 9. An semper in usu fuerit trina immersio?

Respondeo. Semper fuit in usu trina immersio usque ad Sæculum VI., quo primitus in Hispania mos baptizandi per unam immersionem introduci cœpit. Causa hujus novi moris erat; quia hæretici utentes etiam ipsi hac trina immersione exinde inferebant, etiam Deitatem, seu naturam divinam in tribus Personis divisam esse. In detestationem etiam hujus hæresis S. *Gregorius M.* l. 1. Ep. 41. *ad Leandrum Episcopum*, jussit, ut in Hispania adhiberetur una immersio. „ Si nunc usque, inquit, ab „ hæreticis infans in Baptismate tertio „ mergebatur, faciendum apud vos esse „ non censeo, ne, dum mersiones numerant, divinitatem dividant. " *Concilium Toletanum IV.* anno 633. Can. 5. hanc controversiam, & Rescriptum S. Gregorii Magni referens ait: „ De Sacramento Baptismi, propter quod in „ Hispaniis quidam Sacerdotes trinam, „ quidam simplam mersionem faciunt, „ a nonnullis schisma esse conspicitur. „ Nam dum partes diversæ in baptizando quasi contrario modo agunt; alii „ alios non baptizatos esse contendunt. „ Proinde, quid a nobis in Sacramenti „ diversitate faciendum sit, Apostolicæ „ Se-

„ Sedis informemur præceptis, non no„ ftram, fed paternam inftructionem „ fequentes. Beatæ ergo memoriæ Gre„ gorius Romanæ Ecclefiæ Pontifex de „ hac Hifpaniæ diverfitate fic ait: De „ trina vero merfione Baptifmatis nihil „ refponderi verius poteft, quam quod „ ipfi fenfiftis; quia in una fide nihil „ officit Sanctæ Ecclefiæ confuetudo di„ verfa, reprehenfibile nullatenus effe „ poteft, Infantes in Baptifmate, vel „ ter, vel femel mergere. Quapropter, „ quia utrumque irreprehenfibile habe„ tur, propter vitandi hæretici dogma„ tis ufum fimplam teneamus Baptifmi „ merfionem, ne videantur apud nos, „ qui tertio mergunt, hæreticorum ap„ probare affertionem, dum fequuntur „ & morem.

Quæritur 10. Cur Sæculo XIV. Baptifmus per immerfionem fenfim defierit?

Refpondeo. Caufa primaria videtur effe, quia Sæculo XIII. exeunte jam tota Europa converfa fuit ad Fidem Catholicam; ita, ut vix ullus ulterius reperiretur baptizandus ex adultis, nifi forte aliquis Judæus, aut Gentilis, vel Saracenus in bello captus. Cum ergo reftarent foli infantes baptizandi, & pro iis poftularetur Baptifmus aliquot ftatim diebus poft nativitatem, non videbatur congruum in Pafchate, & Pentecofte pro uno, vel altero adhibere immerfionis cæremoniam, præfertim cum Sæculo XIV. in plerifque Epifcopatibus vix unus adultorum inveniretur baptizandus. Itaque parcitum eft fimul infantium valetudini, & mulierum baptizandarum pudori, & Sacramenti reverentiæ eo tempore, quo hæc incommoda nullo alio amplius compenfarentur infigni animarum Baptifmum fufcipientium, vel fpectantium ex fignificatione Cæremoniæ emolumento.

Quæritur 11. Qualis nunc foleat in Baptifmo obfervari forma accidentalis?

Refpondeo. Ea forma accidentalis reperitur in Ritualibus Diœcefium. In *Rituali Romano* Tit. 13. defcribitur his verbis: „ Omnibus opportune præ„ paratis Sacerdos ad tanti Sacramenti „ adminiftrationem lotis manibus, fu„ perpellicio, & ftola violacea indutus „ accedat ad limen Ecclefiæ, ubi foris „ exfpectant, qui infantem detulerunt. „ Accepto nomine baptizandi in hunc „ modum nominatum interroget 1. N. „ Quid petis ab Ecclefia Dei? 2. Pa„ trinus refpondeat: *fidem*. 3. Deinde „ ter exfufflet leniter in faciem infan„ tis, & dicat femel: *Exi ab eo im*„ *munde Spiritus &c.* 4. Poftea pollice „ faciat fignum crucis in fronte, & in „ pectore infantis dicens &c. 5. Dein„ de imponat manum fuper caput in„ fantis, & dicat: *Oremus*, *Omnipotens* „ *&c.* 6. Deinde Sacerdos benedicat „ falem, qui femel benedictus alias ad „ eundem ufum defervire poteft. 7. „ Deinde immittat modicum falis be„ nedicti in os infantis, dicens: &c. 8. „ Hic pollice in fronte fignat infan„ tem, dicens: &c. 9. Mox imponit „ manus fuper caput infantis, & dicit: „ &c. 10. Poftea Sacerdos imponit ex„ ternam partem ftolæ fuper infantem, „ & introducit eum in Ecclefiam di„ cens: &c. 11. Cum fuerunt Eccle„ fiam ingreffi, Sacerdos procedens ad „ fontem cum fufceptoribus conjun„ ctim, clara voce dicit: *Credo &c.* „ 12. Ac deinde, antequam accedat ad „ baptifterium dicat &c. hic adhibetur *E*„ *xorcifmus*. 13. Poftea Sacerdos digito „ accipiat de faliva oris fui, & tangat „ aures, & nares infantis: Tangendo „ vero aurem dexteram, & finiftram „ dicat: *Ephphetha*, *quod eft*, *adape*„ *rire*. Deinde tangat nares, dicens: „ &c. 14. Poftea interroget nominatim „ baptizandum, dicens: N. Abrenun„ tias Satanæ? 15. Deinde Sacerdos „ intingit pollicem in oleo Catechu„ menorum, & infantem ungit in pe„ ctore, & inter fcapulas in modum „ Crucis, dicens: &c. 16. Hic deponit „ ftolam violaceam, & fumit aliam „ albi coloris &c. 17. Subinde polli„ cem, & inuncta loca abftergit bom„ bacio, vel re fimili, & interrogat „ expreffo nomine baptizandum Patri„ no refpondente. N. &c. 18. Subin„ de expreffo nomine baptizandi Sacer-

„ dos

„ dos dicit *N. vis &c.* 19. Tunc Patrino, vel Matrina, vel utroque, (si ambo admittuntur) infantem tenente, Sacerdos vasculo seu urceolo accipit aquam baptismalem, & de ea ter fundit supra caput infantis in modum Crucis, & simul verba proferens semel tantum distincte & attente dicit: N. *Ego te Baptizo in nomine Patris* ✠ *(fundat primo) & Filii* ✠ *(fundat secundo) & Spiritus Sancti* ✠ *(fundat tertio.)* 20. Ubi autem est consuetudo baptizandi per immersionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens, ne lædatur, caute caput ejus immergit, & trina mersione baptizat, & semel-tantum dicit: N. &c. 21. Mox Patrinus, vel Matrina, vel uterque simul infantem de sacro fonte levant, suscipientes illum de manu Sacerdotis. 22. Si vero dubitatur, an infans fuerit baptizatus, utatur hac forma: *N. Si non es &c.* 23. Deinde intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate capitis in modum Crucis dicens: &c. 24. Tunc bombacio, aut re simili abstergit pollicem suum, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco vestis albæ dicens &c. 25. Postea dat ei, vel Patrino candelam accensam, dicens: &c. 26. Postremo dicit; *Vade in pace, & Dominus sit tecum.* " Ita Rituale Romanum.

§. III.

De Subjecto Baptismi.

QUæritur 1. Quale sit subjectum Baptismi?

Respondeo. Omnis, & solus homo viator nondum baptizatus.

Dicitur 1. *Homo*: si enim sit monstrum, quod non habeat animam rationalem, non poterit valide baptizari.

Dicitur 2. *Viator*: si enim jam sit mortuus, vel nondum natus; pariter non valide baptizatur.

Dicitur 3. *Nondum baptizatus*: si enim jam sit baptizatus, alter Baptismus non est validus. Imo rebaptizantes scienter jam valide baptizatum peccant mortaliter, & fiunt irregulares. C. *Eos quos de Consecrat.* dist. 4.

Quæritur 2. Quid agendum, si afferatur monstrum?

Respondeo. Est inspiciendum 1. Utrum adsint certa signa naturæ humanæ, vel belluinæ: si enim adsint signa certa, v. g. caput, & pectus humanum, vel lacrymæ, vel vagitus &c. debet Baptismus absolute conferri. 2. Si omnibus consideratis dubium fuerit, an lateat natura humana, vel belluina, Baptismus erit sub conditione conferendus. *Rituale Romanum* tit. 7. §. 4. sic ait: *In monstris baptizandis, si casus eveniat, magna cautio adhibenda est, de quo, si opus fuerit, Ordinarius loci, vel alii periti consulantur, nisi mortis periculum immineat.* Et §. 5. *Monstrum, quod humanam speciem non præseferat, baptizari non debet, de quo si dubium fuerit, baptizetur sub hac conditione. Si tu es homo, ego te baptizo, &c.* Hoc loco Rituale Romanum provide monet, consulendum esse Ordinarium; quia si forma dubia corporis esset sic comparata, ut multis videretur potius natura belluina, quam humana, forte Ordinarius juberet administrari Baptismum clam, & forte absque ceremoniis.

Quæritur 3. Quid agendum, si fuerit dubium, an in monstro, quod affertur, contineantur duæ personæ, v. g. si habeat duo capita, vel quatuor brachia?

Respondeo. Ante omnia est inspiciendum, an reperiantur signa duarum personarum, vel tantum unius certa: tunc enim Baptismus absolute ad duas, vel unam personam referendus est. Si autem dubia maneat unitas, vel dualitas personarum, unus ex duobus est *absolute* baptizandus, alter *conditionate.* Ita respondet *Rituale Romanum* tit. 7. §. 6. ubi sic habet: *Illud monstrum, de quo dubium est, unane, aut plures sint personæ, non baptizetur, donec id discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum, vel plura capita, unum, vel plura pectora: tunc enim totidem erunt corda, & animæ, hominesque distincti, & eo*

casu singuli eorum sunt baptizandi, *unicuique dicendo : Ego te baptizo &c. Si vero periculum mortis immineat*, *tempusque non suppetat*, *ut singuli separatim baptizentur*, *poterit Minister singulorum capitibus aquam infundens omnes simul*, *baptizare*, *dicendo : Ego vos baptizo in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti. Quam tamen formam in iis solum*, *& in aliis similibus mortis periculis ad plures simul baptizandos*, *& ubi tempus non patitur*, *ut siguli separatim baptizentur*, *alias nunquam licet adhibere*. Et §. 7. *Quando vero non est certum*, *in monstro esse duas personas*, *vel quia duo capita*, *& duo pectora non habet bene distincta*, *tum debet primum unus absolute baptizari*, *& postea alter sub conditione hoc modo: Si non es baptizatus*, *ego te baptizo in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*.

Quæritur 4 Quid agendum, si Mater prægnans obierit ?

Respondeo. In *Rituali Romano* tit.7. §. 3. sic præcipi : *Si Mater prægnans mortua fuerit*, *fœtus quamprimum caute extrahatur*, *ac*, *si vivus fuerit*, *baptizetur. Si fuerit mortuus*, *& baptizari non potuerit*, *in loco sacro sepeliri non debet*. Verum circa hoc Decretum nonnulla observanda sunt. 1. Est observandum, quod Rituale non faciat discrimen inter tempora prægnationis, utrum quarto, quinto, sexto, septimo, octavo, vel nono Conceptionis mense fuerit; dummodo constet de statu prægnationis. 2. Observandum est, ne nimis properetur in sectione : Contingit enim aliquando, ut ii, qui videntur esse mortui, necdum obierint. Et hinc per talem sectionem occidi posset mater, quæ nondum obierat. Id per sectionem ejusmodi evenisse Andreæ Vessalio, Anatomico peritissimo, narrat *M. de Thou* & *Antonius Teissier* tom. 1. Eloges *des hommes sçavants*. Mihi etiam narrabat quidam Missionarius Castrensis, quod grassante contagioso morbo inter milites, cum singulis diebus ad noctem onerarent plaustrum cadaveribus sepeliendis, unum ex plaustro deciderit; apprehendente autem uno crines cadaveris, ut id in plaustrum facilius iterum levaret, qui erat proxime sepeliendus, ad se rediit, ac adhuc uno die supervixit. Hinc *Baruffaldus* in *suis notis ad Rituale Romanum*, recte monet, aliis experimentis (v. g. ustione, vel applicatione intense calidorum) tentandum prius esse, an mater vere obierit. Hinc etiam sectio lente facienda, ut, si secanda adhuc viveret, excitata dolore signa vitæ ederet. 3. Est observandum, ut hæc sectio, si haberi possit, committatur perito Chyrurgo, vel Physico. 4. Est observandum, hoc munus exequendum esse a Laicis, non a Clericis : si enim sua operatione, & inconsulto Medico temerarie occiderent vivam, incurrerent irregularitatem. 5. Observandum est, quod ejusmodi matribus aperiendum statim post mortem sit os, & sic apertum retinendum, donec sectio peracta fuerit : quamvis enim probabile sit, infantes in utero materno habere communicationem cum aere externo per poros ventris materni, facilius tamen fit ea circulatio per poros, si etiam os retineatur apertum, sicut fit in culinis, ubi facilius fumus evehitur in furnum, si janua aut fenestra relinquatur aperta pro circulatione aeris. 6. Cum mariti nonnunquam illibenter ferant, ejusmodi, ut putant, crudelitatem erga defunctas conjuges, amice hortandi sunt, aut etiam metu infamiæ, quod parricidæ habendi sint suorum infantium, si eos sine cæsione perire siverint, ad hoc adigendi sunt.

Quæritur 5. An aliquando matres prægnantes obligentur ad patiendam sectionem in bonum prolis?

Respondeo. Nunquam tenentur eam sectionem permittere. Ratio est ; quia non licet seipsum occidere ad salvandam vitam alienam, etiam ob conservationem totius mundi : nunquam enim Deus censetur velle bonum alicujus regni conservare per aliquid, quod est malum intrinsece ; nempe per ejusmodi suicidium. Accedit, quod, si hoc etiam Deus permitteret, ut homo cooperetur directe ad sui occisionem, quando vita pro-

propria non eſt multum æſtimanda, & procuraretur ingens bonum, in præſenti tamen caſu, ut recte *Palaus* hic punct. 6. n. 2. obſervat, forte eſt majus periculum occidendi ſimul infantem ex vehementiſſimis doloribus Matris, quam ſi ſpiritibus matris ſenſim exſpirantibus exſpectetur ejus mors. Et hæc ratio etiam ſuadet, ejuſmodi ſectionem ne quidem tentandam eſſe in matribus ultimo ſupplicio dignis, ſed exſpectandum eſſe partum ante ſupplicium.

Quæritur 6. An baptizandi ſint, qui necdum ex utero materno nati ſunt?

Reſpondeo. *Rituale Romanum* tit. 7. §. 2. ſic præcipit: *Nemo in utero Matris clauſo baptizari debet. Si infans caput emiſerit, & periculum mortis immineat, baptizetur in capite, nec poſtea, ſi vivus evaſerit, erit iterum baptizandus. At ſi aliud membrum emiſerit, quod vitalem indicet motum, in illo, ſi periculum impendeat, baptizetur, & tunc ſi natus eſt: Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, &c. Si vero ita baptizatus deinde mortuus prodierit ex utero, debet in loco ſacro ſepeliri*. Fuſe & exacte iſtam quæſtionem diſcutit SS. *D. N. Benedictus XIV.* l. 7. de *Synodo* C. 5. ubi quod praxin attinet, docet, *obſtetrices a Parochis inſtuendas eſſe, ut cum caſus evenerit, in quo infantem, nulla adhuc ſui parte editum, mox deceſſurum timeant, illum baptizent ſub conditione, ſub qua pariter iterum erit baptizandus, ſi periculum evadat & foras prodeat*. Porro eum baptiſmum infantium in utero ab Obſtetricibus ope ſiphunculi faciendum eſſe monet. Quædam calamos aliquot ſibi invicem inſertos loco ſiphunculi uſurpant. Aliæ ſquamam in aqua intinctam intra digitos ſumunt, eamque intra uterum in corpus infantis, quamvis adhuc ſecundinis involutum exprimunt. Videri de hac re poſſunt Diſſertationes Em. Cardinalis *Pignatelli*, & SS. D. N. *Benedicti XIV.* quas inſerui meæ *Theologiæ Eclecticæ*.

Quæritur 7. An filii infidelium, puta Judæorum, Turcarum, vel Gentilium poſſint invitis parentibus baptizari?

Reſpondeo. Si puer habeat uſum rationis, & petat Baptiſmum, baptizandus eſt etiam invitis parentibus. Ita D. *Thomas* p. 3. q. 68. a. 10. C. ubi ſic ſcribit: *Si pueri infidelium habent uſum rationis, jam quantum ad ea, quæ ſunt Juris divini, vel naturalis, incipiunt ſuæ poteſtatis eſſe. Et ideo propria voluntate invitis parentibus poſſunt Baptiſmum ſuſcipere. Et ideo tales licite moneri, & induci poſſunt ad ſuſcipiendum Baptiſmum*.

Reſpondeo 2. Si infantes infidelium necdum habent uſum rationis, non poſſunt invitis parentibus baptizari. Ita D. *Thomas* l. c. ubi addit: *Si pueri infidelium nondum habent uſum liberi arbitrii, ſecundum Jus naturale ſunt ſub cura parentum. Et ideo contra juſtitiam naturalem eſſet, ſi tales pueri invitis parentibus baptizarentur. Eſſet etiam periculoſum, taliter filios infidelium baptizare; quia facile ad infidelitatem redirent propter naturalem affectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Eccleſiæ conſuetudo, quod filii infidelium invitis parentibus baptizentur*.

Reſpondeo 3. Si tamen pueri infidelium ſint in evidenti mortis periculo, poſſunt, & debent invitis parentibus baptizari. Ita *Salmanticenſes*, *Leander*, & *Garibaldus*. Ratio eſt; quia concurrente periculo proximo amittendæ ſalutis æternæ ex parte infantis, & jure paterno, ordo charitatis exigit, ut jus paternum cedat juri reciproco infantis.

Reſpondeo 4. Si infantes habent parentes infideles, qui ne quidem profitentur unum Deum, quem tamen Judæi, & Turcæ agnoſcunt, probabile eſt, eos invitis parentibus baptizari poſſe etiam extra mortis periculum. Ratio eſt; quia quilibet homo jure dominii magis pertinet ad Deum, & ejus gubernationem, quam ad parentes & eorum gubernationem. Ergo ſi hi ne quidem ad Deum ordinent ſuos liberos etiam poſt adeptum uſum rationis, exoptabilius erit infanti habere Baptiſmum, ut accedente gratia Baptiſmi, quando ad uſum rationis pervenerit, poſſit ſe ipſum ordinare ad Deum. Neque S. *Thomas* videtur eſſe

esse contrarius; quia l. cc. ad 3. videtur supponere, tunc solum non posse baptizari infantes infidelium, quando hi Deum agnoscunt, & ad Deum diriguntur. *Dicendum* (inquit) *quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoscere potest. Unde puer antequam usum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subjacet; & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum divina ordinanda.*

Confirmatur ex eo; quia Deus permissive tolerat, ut infantes quandoque intientur Sacramentis dæmonum per magos, vel sagas; ergo etiam approbat, ut infantes Atheorum initientur Sacramento veri Numinis ad coercendas hoc modo insidias, & potestatem dæmonis.

Respondeo 5. Probabile est, licitum etiam esse baptizare infantes infidelium jam baptizatorum, hoc est, eorum, qui a Religione Christiana ad Judaismum, Machometismum &c. apostatarunt. Ita *Garibaldus* citans *Cajetanum*, & *Bonacinam*. Ratio est; quia tales parentes Ecclesiæ jam semel fuerunt subjecti; ergo illis non fit injuria, si eorum infantes baptizentur. Neque obstat *S. Thomas*; quia solum videtur loqui de casu, quo infans curæ parentum subtrahitur per abductionem e domo paterna, vel sciente parente. Id insinuat 2. 2. q. 10. a. 12. C. ubi ait: *Contra justitiam naturalem esset, si puer, antequam habeat usum rationis a cura parentum subtrahatur, vel de eo aliquid ordinetur invitis parentibus.* Quamvis autem duæ ex his responsionibus, nempe *tertia* & *quarta* videantur esse probabiles, practice tamen videtur in contrarium stare Ecclesiæ consuetudo, quæ nunquam videtur usa esse ejusmodi clancularis Baptismis: cum enim simus filii lucis, non videtur rationi consentaneum, a Christianis aliquid practicari, cujus publice, si deprehendantur, non possint dare rationem sine opprobrio, & præjudicio Ecclesiæ. Imo, quamtumvis videatur urgere charitas, non licet Apostolis abire in vias gentium, & dispensare gratias mediatoris ultra præstitutum ordinem, & missionem Divinæ Sapientiæ. Hinc plane præ oculis semper habenda, & custodienda illa doctrina S. *Thomæ*, quam tradit l. cc. 2. 2. q. 10. a. 12. & Quodl. 2. a. 7. his verbis: *Dicendum, quod maximam habet authoritatem consuetudo Ecclesiæ, quæ semper in omnibus est æmulanda; quia & ipsa Doctrina Doctorum Catholicorum ab Ecclesia authoritatem habet. Unde magis standum est authoritati Ecclesiæ, quam authoritati vel Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscunque Doctoris. Hoc autem Ecclesiæ usus nunquam habuit, quod Judæorum Filii invitis parentibus baptizarentur, quamvis fuerint retroactis temporibus multi Catholici Principes potentissimi, ut Constantinus, Theodosius, quibus familiares fuerunt sanctissimi Episcopi, ut Sylvester Constantino, & Ambrosius Theodosio, qui nullo modo prætermisissent ab eis impetrare, si hoc esset consonum rationi. Et ideo periculosum videtur hanc assertionem de novo inducere, ut præter consuetudinem hactenus in Ecclesia observatam Judæorum invitis parentibus Filii baptizentur.* Verum de his lege Bullam SS. D. N. Benedicti XIV. de praxi infantes Judæorum baptizandi, in fine hujus Tract. de Baptismo infra adjiciendam.

Respondeo 6. Si infideles sint subditi Principis Catholici, etiamsi non sint mancipia, possunt eorum liberi baptizari etiam invitis parentibus. *Probatur* ex Concilio Toletano IV. quod refertur C. *Judæorum* 28. q. 1. his verbis: *Judæorum filios, vel filias, ne parentum ultra involvantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus, deputatos aut Monasteriis, aut Christianis viris, vel mulieribus, Deum timentibus, ut sub eorum conversatione cultum Fidei discant, atque in melius instituti tam in moribus, quam in fide proficiant.* Id eo magis locum habet, si alteruter conjugum fuerit addictus Fidei Catholicæ, & ambo degant sub jurisdictione Principis Christiani. Ita habet, l. cc. C. *Judæi* ubi sic dicitur: *qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Episcopo civitatis, ut si cum eis per-*

permanere cupiunt, *Christiani efficiantur*. *Quodsi admoniti noluerint*, *separentur*; *quia non potest infidelis in ejus permanere conjunctione*, *quæ jam in Christianam translata est fidem*. *Filii autem*, *qui ex talibus nati existant*, *fidem*, *atque conditionem matris sequantur*. *Similiter & hi*, *qui procreati sunt de infidelibus mulieribus*, *& fidelibus viris*, *Christianam sequantur Religionem*, *non judaicam superstitionem*. Id etiam referente *Valentia* Disp. 4. q. 3. p. 3. a Gregorio XIII. declaratum est in casu, dum avus paternus quemdam puerum baptizari voluit reluctante Matre Judæa, quæ defuncto marito superstes erat. Hæc tamen omnia intelligenda sunt de subditis Christiani Principis, qui potestati ipsius subjecti fuerunt ex bello, aut successione, nullo interveniente alio pacto. Si enim Princeps ex pacto, vel juramento obligaretur subditis suis Vasallis ad conservanda Privilegia, vel consuetudines, non posset in ejusmodi negotiis arduis ponere legem contractui matrimoniali, nisi forte infideles essent tam exigua portio populi, ut merito censeantur in omni contractu, & more se conformare debere legibus communitatis.

Respondeo 7. Filii servorum, seu mancipiorum, emptorum, aut in bello captorum sine dubio possunt baptizari invitis parentibus. Cæterum etiam illud observo, quod, cum hujusmodi abductio a cura parentum alterutra, vel utraque parte conjugatorum invita pertineat etiam ad jus gentium, moribus vicinarum nationum introductum, in praxi nihil sit innovandum sine prævia consultatione Episcoporum, vel Summorum Pontificum, ne per novitatem plus inferatur damni, quam emolumenti in Ecclesiam. Hinc etiam *Synodus Augustana* tit. de *Baptismo* n. 12. hæc præcipit: *Non baptizet Judæos*, *& Judæorum filios*, *aut filias*, *nisi in illis vitæ periculum timeretur*, *absque nostra*, *vel Vicarii nostri expressa facultate*. *Refert enim prius inquiri*, *fictene*, *an vere tales baptizari cupiant*; & num in fide sint sufficienter instructi.

Quæritur 8. Quid observandum circa infantes expositos?

Respondeo. *Rituale Romanum* tit. 7. §. 3. sic jubet: *Infantes expositi*, *& inventi*, *si re diligenter investigata de eorum baptismo non constat*, *sub conditione baptizentur*. *Baruffaldus* scribens in hunc locum censet, schedam testimonialem, quæ ejusmodi infantibus accludi solet de jam collato Baptismo, non mereri tantam fidem, ut dici possit, *constare* de eorum Baptismo. *Tutius* (inquit) *agitur*, *si cuicunque exposito*, *licet scheda*, *seu testimonio in scriptis de Baptismo vallato*, *administretur Baptismus*; *quia hujusmodi schedis*, *nisi sint omni exceptione supereminentes*, *fides de raro præstatur*. *Mos ille laudabilis in Ecclesia Ferrariensi servatur*, *ad quam quicunque expositus defertur*, *sacro Baptismo muniatur a Parocho sub conditione*. Idem habetur in *Synodo Brixianæ* 1614. his verbis: *Si diligenti inquisitione facta dubium sit*, *an sit baptizatus*, *tunc licebit sub conditione baptizare*. *Quæ inquisitio etiam in illis requiritur*, *qui expositi sunt*, *licet appensum collo scriptum habeant*, *quo baptizatos illos significetur*, *ut Concilium Provinciale declarat*.

Quæritur 9. Quid agendum circa hæreticos jam baptizatos?

Respondeo. *Synodus* nostra *Augustana* de anno 1610. tit. *de Baptismo* n. 8. præcipit, ut in illis cæremoniæ suppleantur. *Quod ad alios* (inquit) *pertinet*, *qui ab hæreticis ipsorum more baptizati ad Ecclesiam Catholicam redeunt*, *observari volumus Synodi Moguntinæ Decretum*, *ut*, *qui ritus circa Baptismum in illis sunt prætermissi*, *Catholico more secundum Obsequialis nostri tenorem caute*, *& pie suppleantur*. *Primum autem tales ab hæreticis baptizati*, *ut hos ritus*, *& solitas unctiones*, *atque precationes admittant*, *serio exhortandi*, *&*, *qua fieri potest ratione*, *permovendi sunt*. *Illis quoque totum Baptismum secundum Ecclesiæ nostræ ritum tradat*, *in quorum forte Baptismo debita quoque forma non fuerit observata*.

Quæritur 10. Quid observandum circa infantes, qui in casu necessitatis ab Obste-

ſtetricibus, vel aliis Laicis fuerunt baptizati?

Reſpondeo. Quandocunque prudenter dubitari poteſt, an Baptiſmus valide ab iis collatus ſit, ita ut adhuc probabile ſit, Baptiſmum non eſſe valide collatum, Baptiſmus ſub conditione conferendus eſt. Itaque quandocunque conſideratis circumſtantiis, & habilitate perſonæ baptizantis non habetur moralis certitudo de valore collati Baptiſmi, infans ſub conditione denuo baptizandus eſt. Hæc regula, & praxis approbatur a multis Synodis. *Synodus Tridentina* de anno 1595. tit. *de Baptiſmo* ſic habet: *Parochus, antequam ad actum baptizandi deveniat, diligenter inquirat, an infans ob aliquod periculum fuerit baptizatus, & ſi repertus fuerit rite eſſe baptizatus, eo caſu ne ſub conditione quidem amplius baptizet, ſed tamen impoſito nomine infanti conſuetas preces, ſacram unctionem, atque alia adhiberi ſolita adjunget. Et quia experientia docet, aliquando conſtare vix poſſe, an a Laicis baptizatis Baptiſmum vere ſuſceperit, ideo ad medendum in hoc Sacramento tam periculoſæ incertitudini Parochus quomodolibet baptizatum, ubi probabiliter de Baptiſmi validitate dubitat, baptizet juxta modum præſcriptum in Rituali*. *Synodus Brixiana* 1614. ſic habet: *Parochus perquirat, an rite baptizatus ſit infans; Quodſi diligenti facta inquiſitione dubium ſit, an ſit baptizatus, tunc licebit ſub conditione baptizare*. *Synodus Veneta* 1714. ait: *Delato parvulo ad Eccleſiam obſtetrix ejus interrogetur, an fuerit baptizatus ab eadem, vel ab alia perſona, & quænam fuerit, ita ut Parochus certus reddatur, qua materia, & forma uſa ſit, & quibus præſentibus? quodſi dubitari contingat de validitate Baptiſmi, baptizetur ſub conditione*.

Eodem modo reſpondent D. *Carolus*, *Catechiſmus Concilii Tridentini*, & *Concilium Rhemenſe* 1583. & *Concilium Camotenſe* 1585. *Catechiſmus Tridentini* Part. 2. Cap. 2. *de Sacram. Bapt.* §. 43. ſic habet: *Ea Baptiſmi forma* (conditionata) *ex Alexandri Papæ authoritate in illis tantum permittitur, de quibus re diligenter perquiſita dubium relinquitur, an Baptiſmum rite ſuſceperint. Aliter vero nunquam fas eſt, etiam cum adjectione* (conditionis) *Baptiſmum alicui iterum adminiſtrare*. Ita Catechiſmus, qui, dum dicit, Baptiſmum conditionatum alias eſſe illicitum, videtur reſpexiſſe ad praxin Anabaptiſtarum, qui, ut eluderent ſeveritatem legum, etiam in dubio juris, an Baptiſmus parvulorum eſſet validus, conditionate ſe baptizaſſe dicere poterant. La *Croix* l. 6. n. 320. ſcribit: *Abſtrahendo a Statutis Diœceſanis plerique ab imperitis, & a mulieribus baptizati licite baptizantur ſub conditione; quia ſæpe deprehenſi ſunt errores ab iis commiſſi, uti refert Gobat. Sed quando obſtetrix eſt integræ famæ, animoſa, circumſpecta, ſæpius experta, & probata ſemper egiſſe recte, tunc proles ne quidem ſub conditione eſt rebaptizanda, ſi illa aſſeveret, eam a ſe legitime eſſe baptizatam; quia tum non poteſt eſſe prudens dubium*.

Quæritur II. An infantes ſine Baptiſmo defuncti baptizari debeant conditionate, ſi ad imagines Thaumaturgas delati edant ſigna vitæ dubia?

Reſpondeo I. Eos infantes, de quibus indubitato conſtat, eos re vera eſſe mortuos, non eſſe baptizandos, niſi de eorum reviviſcentia conſtet per ſigna certa & indubitata. Ita reſponſum eſt a S. Congregatione S. Officii Romæ anno 1729. 1737. & 1738. Extractus ex Protocollo S. Congregationis ſic habet. *In Congregatione 27. Aprilis 1729. fuit decretum*: = *Reſcribendum eſſe Em. Cardinali Schonborn, ut impedire curet abuſum Baptiſmatis infantium mortuorum, & vita naturali aut miraculoſa carentium, cum ut vivi cenſeantur, requiratur, ut dent ſigna certa & indubitata certitudinaliter reviviſcentiam denotantia*. Idem decretum fuit in præfata Congregatione confirmatum 19. Decembris ejuſdem anni. Idem Decretum poſt novas inſtantias partium fui confirmatum 29. Februarii 1737. Et anno 1738. 30. Januarii fuit in Congregatione coram ſummo Pontifice habita reſolutum: *In Deciſis. Et ſciant, prohibi-*

hibitionem indictam de non baptizando pueros demortuos abſque certis ſignis reviviſcentiæ non fuiſſe per modum ſimplicis conſilii, ſed per modum expreſſæ & præceptivæ prohibitionis; ideoque omnino executioni demandent.

Reſpondeo 2. Quando non conſtat per ſigna mortis indubitata, infantem vere eſſe mortuum, & apparent ſigna ſaltem dubia latentis adhuc interioris vitæ, baptizari poſſunt conditionate ſub hac forma: Si adhuc vivis, ego te baptizo. &c.

Dices. Poſſunt ſub conditione baptizari monſtra, in quibus apparent ſaltem *dubia ſigna naturæ humanæ*. Eodem modo poſſunt ſub conditione baptizari recentes partus, in quibus apparent *ſaltem dubia* ſigna vitæ. Item poſſunt morientes abſolvi, in quibus apparent ſigna ſaltem dubia interni doloris ordinati ad confeſſionem & abſolutionem. Ergo etiam poterunt ſub conditione baptizari ejuſmodi infantes ad imagines Thaumaturgas deportati, dummodo edant *ſigna ſaltem dubia reviviſcentiæ*.

Reſpondeo. Præter alias rationes S. Congregationi notas potuiſſe eſſe etiam ſequentes. 1. quia ex iſta praxi deportandi ejuſmodi infantes recenter natos ac pro mortuis habitos ad Imagines Thaumaturgas, ſequuntur, in pernitiem animarum longe plura mala quam bona. Nam, cum certum ſit, non paucos ſed multos infantes, quos imperita plebs pro mortuis habet, necdum vere eſſe mortuos, ſed adhuc per biduum vel triduum poſſe continuare internam vitam ſine externo ſigno vitæ ſenſibili, conſequitur, multos tales infantes, qui adhibitis domi fomentis debitis potuiſſent perduci ad edenda interioris reſiduæ vitæ ſigna aut omnino certa, ſicut in nonnullis factum eſſe comperi, vel ſaltem dubia, ita ut ſic potuiſſent domi in ſua parochia a proprio parocho obtinere baptiſmum pro qualitate ſignorum vel abſolutum vel conditionatum, per deportationem ad loca Thaumaturga vere interfici, ſicque deſtitui baptiſmo. Experientia conſtat, quod ubi plebs imperita in infantibus non reperit ſigna vitæ, brevi poſt partum, vix exſpectato quatuor, octo, vel duodecim horarum ſpatio, immo aliquando vix exſpectata una vel altera hora, miſeri infantes undique ſtricte involuti includantur ligneæ ciſtulæ, vel ſchatulæ, ſicque ex locis itinere unius, duorum, trium, ac plurium etiam remotis portentur ad Imagines Thaumaturgas, ibique denuo in Eccleſia frigida ac humida etiam tempore hyemali exponantur ſine ullis fomentis, in quibus circumſtantiis mori neceſſe eſt infantes etiam illos, qui necdum erant vere mortui. Hujus indicium eſſe poteſt etiam hoc, quod aliqui bajulorum faſſi ſint, ſe majus continuato diu itinere ſenſiſſe oneris parvuli pondus, quam ab initio, quod ſignum probabile eſt, infantem primum in itinere obiiſſe. Neque dici poteſt, per iſtam praxin deportandi infantes ad loca Thaumaturga longe plures ſalutem conſequi, cum ibi baptizentur ſub conditione. Certum enim eſt ex Actis, non ab omnibus infantibus ad loca Thaumaturga deportatis, ſed a reſpective pauciſſimis edi ſigna vitæ dubia, ita ut inter centum illuc deportatos infantes vix reperiantur decem aut quinque, qui mutaverint ſuum ſtatum, in quo venerant, induendo novum colorem vivum, exudendo fœtorem, aquirendo flexibilitatem notabilem membrorum, obtinendo pelluciditatem oculorum &c. quæ ſigna collective ſumpta poſſent numerari inter ſigna vitæ dubia. Reliqui nonaginta, vel nonaginta quinque ſepeliuntur omnes ſine baptiſmo, cum tamen veroſimile ſit, non paucos ex iſtis nonaginta infantibus obiiſſe in via, quod colligitur vel recenter acuto infantis geſtati pondere, vel ex ſanguine in itinere ab infantibus ſtillato ex naribus, cujus in eorum facie & linteaminibus apparent veſtigia, vel ex colore adhuc roſeo & fœtoris omnis defectu, quem ſecum ad loca Thaumaturga afferunt, vel ex calore, quem bajulæ aliquando jam in via ad loca Thaumaturga ſenſerunt, quæ omnia contigiſſe in variis caſibus ex Actis Romam tranſmiſſis liquet. Itaque praxis deportandi infantes pro mortuis habitos ad

ad loca Thaumaturga plures animas probabilius perdit, quam salvat. *Secunda Ratio*, quæ S. Congregationem permovere potuerat, forte est, quod ea ipsa signa, quæ communiter haberi solent pro signis reviviscentiæ dubiis, apud peritos rerum æstimatores ne quidem habeantur pro signis vitæ dubiis. Neque enim ea signa videntur mereri nomen signi prudenter dubii, quod nunquam conjungitur in ullo casu cum vitæ indubiæ effectibus. Constat enim, inter tria aut quatuor infantium millia, quæ intra spatium quinquaginta vel sexaginta annorum ad Immagines Thaumaturgas deportata fuerunt, ne quidem unicum pervenisse ad signa vitæ certa. Si vera intervenisset aliquot talium infantium resuscitatio, cur signa vitæ dubia nunquam in tot casibus eruperunt in signum vitæ certum, v. g. vocem, ordinatum oculorum vel labiorum motum, &c.? Quod dubium est, varium est, nec habet constanter eundem exitum, prout Tertullianus observat. Itaque ista signa, quæ nunquam ad vitam apertam perveniunt, pro signis prudenter dubiis haberi non possunt. *Tertia Ratio*, quæ S. Congregationem permovere potuerat ad exigenda signa reviviscentiæ certa, assignari potest, quia opera Dei solent esse perfecta. Itaque si Deus his signis convincere vellet hæreticos, verosimile est, eum in talibus infantibus editurum signa vitæ certa. Nam quando Deus resuscitat mortuos etiam in ordine ad Baptismum, causat signa vitæ evidentia, ita ut sic resuscitati fiant etiam capaces cæremoniarum Ecclesiæ, tum ut juvetur infans perfecte, tum ut manifestetur gloria Dei in confirmationem Religionis. Id patet ab exemplo, quod S. *Augustinus* testatur, ad Reliquias S. *Stephani* fuisse patratum. Nam Sermone trigesimo secundo & trigesimo tertio *de diversis* sic habet: *Apud Usalim, ubi est Episcopus frater meus Evodius, quanta ibi miracula fiant* (ad Reliquias S. Stephani) *quærite & invenietis. Prætermissis aliis indico vobis unum, quod ibi factum est. Mulier quædam subito ægrotum filium, cui succurrere festinando non potuit, in gremio suo Catechumenum infantem lactentem amisit. Quæ cum vidisset amissum & irreparabiliter perditum, cœpit eum magis flere fideliter quam mater. Non enim filii sui desiderabat vitam, nisi in futuro sæculo. Impleta affectu fiduciæ tulit illum mortuum, & cucurrit ad memoriam B. Stephani, & cœpit ab ipso exigere filium, & dicere: S. Martyr, tu vides, quare plangam; redde mihi filium, ut habeam eum ante conspectum Coronatoris tui. Hæc & talia cum precaretur lachrymis, revixit filius ejus. Et quia dixerat; Nosti, quare illum plangam; ostendere voluit etiam Deus verum animum ipsius. Continuo tulit illum ad Presbyteros; baptizatus est; sanctificatus est; unctus est; imposita est ei manus; completis omnibus Sacramentis assumptus est. Illa autem tali eum cum vultu deduxit, tanquam non deduceret ad requiem sepulchri, sed ad sinum Martyris Stephani. Probatum est cor fidele mulieris.* Ita S. Augustinus.

Quæritur 12. An probabile sit, nonnullos ex iis infantibus, qui habentur pro mortuis ex utero, adhuc continuare per biduum, vel triduum, aut etiam diutius interiorem vitam sine exteriori signo vitæ sensibili?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia, prout *Zacchias* Medicus in ejusmodi rebus l. 4. Tit. 1. q. 11. & SS. D. N. *Benedictus XIV.* de Beatif. l. 4. C. 21. scribunt, ii, qui moriuntur ex suffocatione, submersione, strangulatione, Apoplexia, Syncope. &c. reperiuntur nonnunquam per biduum vel triduum omni signo vitæ destituti, qui tamen denuo ad prioris vitæ operationes externas redeunt. Infantes autem plerosque ex utero mortuos obiisse vel ex suffocatione, vel ex Apoplexia, vel ex Syncope, vel ex strangulatione per nervum umbilicalem, vel etiam per submersionem interdum, videtur dubitari non posse. Facile enim suffocantur, quando per plures horas hærent in arcta vagina uteri, sæpe fœcibus plena. Syncope facile corripiuntur ex motu fœcum uteri. Per circumvolutio-

tionem corporis & attractionem nervi umbilicalis, qui collum infantis cingit, facile strangulantur &c. *Secundo* Academia Regia Parisiensis detexit, quod infantes in utero vivant, sine transitu sanguinis per dextrum cordis ventriculum, sed quod sanguis ex vena cava per foramen quoddam ovale statim transeat in sinistrum cordis ventriculum; observarunt etiam, quod in nonnullis infantibus illud foramen ovale adhuc aliquamdiu maneat apertum. Igitur infantes nonnulli poterunt etiam post partum adhuc continuare vitam sine usu pulmonum ad respirationem. *Zacchias* l. cc. n. 27. sic scribit: dicendum, tres praecipuos morbos esse, in quibus solet homo aliquando absque ullo sensu & motu permanere, & mortuo simillimus apparere. Hos esse apoplexiam, Syncopen, uteri suffocationem. Ad Apoplexiam revoco Epilepsiam, quando ita fortis fuerit, ut ab apoplexia forti distingui non possit. Ad Apoplexiam item revoco suffocationem ex aqua; quia licet vulgo persuasum sit, aqua submersos, quod multum aquae hauriant, perire, tamen suffocari potius constat, quod respirare non possint. Ad eundem morbum revoco suffocationem ex laqueo. Nonnulli enim, cum per plures horas pependissent, & eorum corpora tradita essent aut vespillonibus, ut sepulchris conderentur, aut Anatomicis dissecanda, inter opus revixerunt. Ad eandem Apoplexiam revocandi, qui ex carbonum fumo strangulantur. Ad eundem effectum revocanda suffocatio ex ebrietate, ex vapore vini, aut cerevisiae, cum ebulliunt; ex fulminis ictu; ex cerebri percussione & concussione, ut in iis, qui ex alto cadunt; ex aere item corrupto exspirante ex cavernis, puteis, subterraneis locis, ex fossis, in quibus frumenta asservantur, & cloacis, sentinis, & hujusmodi. Huc etiam revocanda suffocatio ex fumo Mercurii, Arsenici, & similium medicamentorum; & denique huc revocanda suffocatio vel animi defectus ex peste: multi enim ob tetrum corruptumque vaporem pestilentem animo linquuntur atque deficiunt, ut omnino mortui appareant, cum tamen adhuc vivant. Aliqui eorum, qui aliquo ex his modis afficiuntur vel suffocantur, aliquando post duos aut tres dies ad vitam revocantur. De quibus omnibus exempla vide apud *Schenkium*, & *Dominicum Terilli*; peculiariter autem de suffocatis, & de aqua submersis. Ita Zacchias. Ad eandem veritatem comprobandam novissime anno 1751. & 1754. prodierunt duo libelli a peritissimis Medicis scripti, unus idiomate Gallico, alter Germanico. Titulus posterioris est. *Commentatio de incertitudine signorum mortis*, ubi recensentur plurima exempla eorum, qui diu habebantur pro mortuis, quin fuerint revera mortui.

Quaeritur 13. Quid in hac re consulendum Parochis, vel parentibus?

Respondeo Consulendum parentibus, ne tales infantes faciant deferri ad loca pia, sed, si ita velint, eos domi uno ac altero die vel triduo in loco temperato asservent, eos Deo cum voto peregrinandi suo tempore ad locum pium commendent, & si interea signa latentis interioris vitae saltem dubia ediderint, vocent parochum, ut repertis signis vitae vere dubiis eos baptizent sub hac conditione: *Si adhuc vivis, ego te baptizo.* &c. Ita faciendum colligitur ex Synodo Lingonensi Dioecesana, in qua Philippus Episcopus anno 1452. teste P. Natali Alexander in Theol. Mor. t. 1. l. 2. C. 7. prop. 2. Reg. 3. haec decernit: *Multoties infantes, qui nascuntur, & quibus non est vita aut anima, per aliquos ignaros baptizantur, qui credunt, vitam & animam habere, quia videntur moveri ad motum ignis, & propter calorem, qui solet fieri circa tales pueros in certis Ecclesiis, seu Locis piis nostrarum Civitatis & Dioecesis, in quibus consueverunt tales deferri sub spe, quod per intercessionem, & merita Sanctorum vitam & animam recuperent. Statuimus & ordinamus, quod de caetero nullus tales infantes praesumat baptizare, nisi constet per evidentia signa, quod infans*

de

de se ipso moveatur, *non autem moveatur propter calorem ignis*, *aut alterius accidentis*. *Quido* successor Philippi in alia Synodo Lingonensi 1455. id confirmat his verbis: *Constitutionem Domini Philippi nostri Prædecessoris renovantes damnamus & penitus reprobamus abusum illum*, *quo passim & indifferenter temporibus retroactis fuerunt infantuli ex utero matrum suarum suffocati*, *qui vulgariter dicuntur mortui nati*, *quorum etiam aliqui fuerunt ad Ecclesiam delati*, *certis diebus ac noctibus coram Imaginibus Sanctorum appositi*, *a principio frigidi & tanquam baculus rigidi*. *Sed per ignem carbonum*, *& quandoque cereorum ac lampadum accensarum molles effecti*, *in quibus color rubeus ad tempus*, *& sanguis fluens a naribus apparuit*. *Quorum etiam aliqui sudare super orificio stomachi visi sunt*, *& venas temporales*, *& frontes*, *ac circa collum aliquantisper movere*, *alterum oculorum aperire & claudere*, *flatum a naribus calidum emittere*, *a quo plumæ naso impositæ assufflantur*: *perfusi sacri baptismatis unda*, *& deinde in Cœmeteriis Ecclesiasticis fuerunt tumulati*. *Hos igitur & similes abusus de cætero sub excommunicationis pœna*, *& Emendæ arbitrariæ per nostras Civitatem*, *& Diœcesin districtius fieri prohibemus*: *Inhibentes*, *ne aliquibus Sacramentum conferatur*, *nec etiam in Ecclesiastico Cœmeterio tumulentur aliqui*, *quos verisimiliter constiterit vita naturali aut miraculosa caruisse*. *Et quia sunt quædam mulieres*, *se de præmissis abusibus propter quæstum intromittentes*, *ipsis de cætero hoc facere inhibemus*, *prohibemusque omnibus*, *ne tales mulieres ad talia de cætero in suis Ecclesiis recipiant seu admittant*. *Sed ne Laici ex hac prohibitione scandalizati remaneant*, *volumus*, *quod cum prædicta occurrerint*, *ad Curatos singulorum locorum specialis habeatur recursus*. Ita Synodus Lingonensis, in qua notandi sunt termini: *Verosimiliter constiterit*. Hi enim termini videntur loqui *de certitudine morali*, ita ut solum ii prohibeantur baptizari, quos morali certitudine constat, nec naturali nec miraculosa gaudere vita; & hinc vi hujus Synodi Diœcesanæ saltem a Curatis seu Parochis sub conditione baptizari possent, de quibus probabile est, eos non carere vita naturali vel miraculosa. Cæterum signa prudenter dubia latentis interioris vitæ censerem, si concurrunt sequentia. 1. Si Mater testatur, se paucis antea horis, antequam corripiebatur doloribus partus, sensisse in infante vitam, & dein pluribus horis laboravit in partu, quo tempore infans facile potuit vel suffocari in vagina uteri, vel corripi Apoplexia aut Syncope, vel strangulari per nervum umbilicalem. 2. Si in edito infante nec appareat fœtor cadavericus, nisi forte per os aut nares ex inchoatione corruptionis viscerum, qualis interdum sentitur etiam in moribundis pluribus horis ante eorum mortem, nec frigus intensum, nec inflexibilitas membrorum, nec obscuritas oculorum. 3. Si color variet, fiatque roseus ac vividus, & redeat major oculorum pelluciditas, ac flexibilitas, quo in statu non est differendus baptismus conditionatus, quia brevi post hunc extremum naturæ conatum solent infantes mori.

Quæritur 14. An liceat parentibus, vel aliis orare pro anima infantis sine baptismo morientis, ut eam Deus extrasacramentaliter ex speciali beneficio justificet & salvet?

Respondeo Non est improbanda, sed summe commendanda parentum devotio, Deum fervidis orationibus & piis operibus interpellantium, ut infantes vel ad Sacramenti gratiam perducat, vel extrasacramentaliter justificet.

Probatur 1. Ex una parte certum est, a Deo aliquos infantes fuisse justificatos extrasacramentaliter, v. g. Jeremiam, S. Joannem Baptistam, nec potest ostendi divina prohibitio, postulandi & per extraordinarium fervorem aut studium bonorum operum sperandi hanc gratiam extrasacramentalem, cum Deus non sit alligatus Sacramentis.

Probatur 2. In Lege Naturæ & Mosaica infantes poterant salvari fide viva & fervida parentum sine alio externo Sacramento determinato. Ergo verosimile

mile est, fide & charitate fervida hanc extraordinariam gratiam etiam postulari & sperari posse in Lege Gratiæ.

Probatur 3. authoritate Theologorum insignium.

1. *S. Bonaventura* in 4. dist. 4. part. 2. art. 1. quæst. 1. ad 2. concedit, pro parvulis per specialem gratiam posse sperari hanc gratiam, sic scribit: *Ad illud, quod objicitur de parvulo, quod tunc* (si posset dari salus per Baptismum flaminis) *non baptizatus poterit salvari, dicendum, quod parvulus si haberet Baptismum flaminis, nunquam damnaretur. Quod ergo damnatur, hoc est, quia privatus Baptismo aquæ caret gratia Spiritus Sancti, quia aliter ad gratiam non potest disponi, quantum est de Jure communi nisi Deus faciat de privilegio speciali, sicut in sanctificatis in utero. Sed adultus de sententia communi potest per fidem & dolorem de peccatis disponi ad gratiam.*

2. *Gerson*, Cancellarius Parisiensis, in Oratione de Nativitate B. Virginis, quam habuit in Concilio Constantiensi, Consid. 2. sic habet: *Potest pia credulitate credi, quod Joseph sanctificatus est in utero. Sic enim in Officio Jerosolymitano de Joseph composito continetur. .... Constat, Deum misericordiam salvationis non ita legibus communibus Traditionis Christianæ, non ita Sacramentis ipsis alligasse, quin absque præjudicio legis ejusdem possit pueros nondum natos extra uterum intus sanctificare gratiæ suæ Baptismo vel virtute Spiritus Sancti. Debent igitur mulieres prægnantes, similiter & viri sui, per se & alios diligentius preces fundere Deo, & ad sanctos Angelos Custodes hominum, etiam puerorum in utero. Debent ad cæteros Sanctos, Sanctasque omnes confugere, quatenus infans nondum natus, si forte moriturus est, priusquam ad Baptismi fluminis gratiam pervenire valeat, dignetur ipsum Dominus Jesus Summus Pontifex Baptismo Spiritus Sancti præveniendo misericorditer consecrare. Quis enim scit, si forte exaudiat Deus? Imo quis non devotius sperare valeat, quod orationem humilium & in se sperantium nequaquam despiciat? Proficit hæc consideratio ad exercitationem devotionis in parentibus; proficit ad leviandum eorum angustiam, dum sine Baptismo decedit puer, quia non omnis inde spes salutis ablata est. Sed neque absque revelatione, fateor, datur certitudo.* Hucusque Gerson.

3. *Durandus* in 4. dist. 6. q. 1. *Sanctificatio a culpa originali est duplex; una secundum legem communem, quæ fit mediante Sacramento Baptismi. Alia secundum specialem dispensationem ex speciali gratia Dei .... Si ex utero matris egrediatur caput pueri, ut quidam dicunt, aspergi debet cum præscripta forma verborum, & reputatur puer baptizatus. Secus autem est de aliis partibus, ut de manu vel pede. Nihilominus & hæ aspergendæ sunt cum forma verborum. Quia non est arctanda divina misericordia; quinimo potius est præsumendum, quod si aliquid deficiat de integritate Sacramenti, suppleatur per misericordiam Christi. Si tamen postea plenarie nascatur; baptizandus est ad cautelam sub hac forma: Si tu non es baptizatus, ego te baptizo, &c. .... Secundum specialem dispensationem potest aliquis in utero sanctificari. Quia sicut est in ordine naturæ; sic est in ordine gratiæ. Sed sic est in ordine naturæ, quod illa, quæ secundum cursum naturæ fiunt mediantibus causis secundis, possunt fieri & quandoque fiunt a Deo sine eis, ut patet in operibus miraculosis. Ergo eodem modo est in ordine gratiæ, quod sanctificatio nostra, quæ secundum legem communem fit mediantibus Sacramentis, potest a Deo fieri immediate sine eis; & sic est factum in Jeremia, & Joanne Baptista.* Ita Durandus, cujus hoc loco data principia præbent argumentum etiam pro licentia postulandi a Deo sanctificationis gratiam animabus infantium extinctorum in utero, utpote quorum animæ non sunt *judicio positivo reprobatæ*, sicut animæ damnatorum, sed tantum *derelictæ judicio negativo*, hoc est, non vocatæ ad gloriam ob peccatum Adami. Eatenus status infantium sine Baptismo defunctorum

rum minus est dissimilis statui animarum purgantium, quam statui damnatorum.

4. *Gabriel Biel* in 4. dist. 4. q. 2. dub. 2. scribit: *Si infans non totus est clausus in utero, sed apparet pars minus principalis, puta manus vel pes, quamvis quidam dicant, quod illa pars non sit capax baptismatis, dicit tamen Scotus, quod illa pars sit baptizanda. Credendum est autem, quod Deus suppleret id, quod impotentia impediret. - - Sed contra de puero secundum se totum clausum in utero arguitur. Nulli statui hominis præcluditur via salutis ab eo, qui vult omnes homines salvos fieri. Ad hoc respondent Alexander & S. Thomas; quod parvulis in utero matris non est provisum de remedio, non est ex defectu misericordiæ Dei, sed quia non sunt capaces illius remedii, puta baptismatis, ordinati secundum legem communem contra originale peccatum. Sed hæc solutio non satisfacit; quia admittit, quod parvulis pro isto statu non est provisum de remedio salutis, quod videtur repugnare misericordiæ divinæ, quæ, ut loquuntur communiter Doctores, nullo unquam tempore post lapsum reliquit hominem sine remedio. Unde si parvuli non sunt capaces remedii baptismatis in utero; debuit aliud remedium institui, cujus possunt esse participes & capaces, sicut in Lege Moysi; quia femellæ non fuerunt capaces remedii circumcisionis, pro eis fuit aliud remedium. Quid ergo erit remedium generale pro parvulis in utero existentibus? Nullum manifestat Ecclesia. Sed sensum Domini quis cognovit? aut quis Consiliarius ejus fuit? Ex sua misericordia Dominus perdito homini remedia constituit, quæ, & quando, & quomodo voluit, quem sine remediis juste damnare potuit. Voluit itaque remedia instituere contra morbum peccati in Ecclesia per Sacramenta dispensanda his, qui noti esse poterant Ecclesiæ. Eorum vero, qui nondum in lucem notitiæ prodierunt, remedia in sua potestate sola constituit, quos, cum voluerit, sine exteriori remedio & sanctificare & salvare potest: sicut factum de quibusdam Scriptura testatur. Insuper, quod paucis in privilegium factum est, potest, quibuscunque voluit, impartiri, qui potentiam suam Sacramentis non alligavit. Hinc consulit Joannes Gerson parentibus, quatenus devotis orationibus ac bonis operibus parvulis suis gratiam impetrare nitantur. Potens est enim Dominus in utero sanctificare, quos novit ad nativitatis ortum non perventuros: licet de hoc certitudinem non habeamus. Miseretur enim cui vult; & quem vult indurat. Quod vero Sancti dicunt; nullum nisi regeneratum salvari posse, loquuntur secundum legem communem, non præjudicando specialibus privilegiis ac divinis dispensationibus.* Ita Biel, qui licet se non satis explicet, an admittat remedium generale infallibile ex pietate parentum, in qua explicatione cum Cajetano foret deferendus, in hoc tamen, quod nonnullis ex pietate parentum illa gratia obveniat, antequam mortui sint in utero, nempe in momento mortis, nil doceret repugnans rationi aut traditioni universali Ecclesiæ. Cæterum quamvis non loquatur de infantibus jam mortuis, ratio tamen illius etiam ad hos se extendit, ut patet consideranti.

5. *P. Marcus Serra*, Ordinis Prædicatorum, in Commentario ad part. 3. Summæ S. Thomæ, edito Romæ 1653. quæst. 66. art. 2. sic scribit: *Quod attinet parvulos in uteris maternis existentes non est singulare Legis novæ, non posse salvari, si ibi moriantur; quia sanctificatio, quæ interdum facta est in aliquibus, semper existimata est fieri ex privilegio speciali, ex quo etiam nunc fieri potest, ut ait D. Thomas hic art.* 11. Ita Serra. Si ergo juxta hunc authorem est paritas inter Legem veterem & novam quoad justificationem parvulorum in utero materno, sequitur, quod sicut in Lege antiqua licuit parentibus rogare Deum pro justificatione infantium morientium in utero materno, ita idem parentibus liceat in Lege gratiæ.

Dices. Non licet sine speciali interna motione divina petere a Deo miraculum; sed justificatio infantis jam defuncti est miraculum. Maj. prob. petere

a Deo

a Deo miraculum est tentare Deum. 2. Non licet a Deo petere resuscitationem & justificationem damnati sine speciali instinctu divino. Ergo nec licet petere justificationem ejusmodi infantis defuncti. 3. Si vera esset hæc sententia, parentibus injungeretur gravis obligatio offerendi Deo jugiter prorsus extraordinaria bona opera pro salute infantis sic defuncti, & eoipso ob incertitudinem obtentæ gratiæ illis adderetur perpetua anxietas ac tristitia, quia forte nondum satis præstiterint. Sed hoc non est admittendum. Ergo.

Respondeo. Dist. Non licet petere miraculum ad salutem æternam non necessarium. tr. necessarium, n. *Dixi transeat*. Quia multi Sanctorum petierunt varia miracula, non absolute necessaria ad salutem; sicut patet ex iis, qui petierunt miraculosam sanationem vel resuscitationem suorum a Christo vel Apostolis. Posset etiam negari *Minor*. Quia si potest expulsio Dæmonum peti, & redemptio animarum purgatorii, quin censeatur peti a Deo miraculum, etiam condonatio peccati originalis extrinseca cum immediata investitione gloriæ non videtur esse referenda ad miraculum, si Deus eam voluit alligare & frequenter concedere extraordinariæ pietati parentum.

Ad 2. c. a. n. c. & p. Disparitas est, quia in damnatis datur obex justificationis *positivus*, nempe voluntas obfirmata in malo; & ex parte Dei datur decretum reprobativum pariter *positivum*. Econtra in infantibus datur obex solum negativus, & ex parte Dei decretum reprobativum est tantum negativum, in quantum non assumuntur ad gloriam. Minus autem repugnat ordini divinæ sapientiæ consueto mutare decreta negativa relate ad objecta, in quibus non reperitur obex positivus.

Ad 3. dist. Daretur jugis ea obligatio & anxietas, si lex charitatis obligat ad summam arduitatem pro fructu incerto, tr. secus. n. Effectus enim, seu acceptatio Dei, est incerta, & arduitas foret summa. Igitur lumen naturæ dictat, non dari in parentibus obligationem ad valde ardua pro salute infantium; quamvis ejusmodi arduis operibus aliquando eam justificationis gratiam concederet. Cæterum cavendum, ne quis audeat resuscitare sententiam Cajetani, quod etiam in Novo Testamento detur remedium ordinarium & universale pro infantibus non baptizatis, nempe fides parentum charitate perfecta formata. Confixus enim fuit Romæ anno præterito 1754. eam ob causam libellus, cui titulus: *Justificatio parvuli sine Martyrio & Sacramento Baptismi in re suscepto decedentis*, Authore. P. *Venustiano Hiebel. Landishuti* 1753.

§. IV.

De Patrinis.

QUæritur 1. Quid intelligatur per Patrinos?

Respondeo. Per Patrinum intelligitur, qui baptizatum de fonte levat, ac fidejussionis munus in se recipit, de conservando, ac dirigendo baptizato in Fide Catholica.

Quæritur 2. An mos adhibendi Patrinos in Baptismo sit antiquus?

Respondeo. Hic mos adhibendi Patrinos semper erat usitatus jam primis Ecclesiæ sæculis, non tantum apud parvulos, sed etiam adultos baptizandos. De Patrinis parvulorum enim jam meminit *Tertullianus* in l. *de Baptismo*, ubi Baptismum parvulorum improbans ait: *Quid necesse est, Sponsores etiam* (Patrinos) *periculo ingeri, qui & ipsi destituere permissiones suas possunt, & proventu malæ indolis falli? D. Augustinus Ep.* 23. scribit: *Quid est illud, quod, quando ad Baptismum offeruntur* (parvuli) *pro eis parentes tanquam fidedictores respondent; & dicunt, illos facere, quod illa ætas cogitare non potest? Interrogamus enim eos, a quibus afferuntur, & dicimus: Credit in Deum? respondent: Credit. Et ad cætera sic respondent singula, quæ quæruntur*. Ejusdem moris meminit l. 1. *de peccatorum meritis* c. 34. Quod autem etiam in Baptismo adultorum Patrini fuerint adhibiti, testatur *Author Libri de Ecclesia-*

stica Hierarchia, c. 2. ubi sic scribit: *Qui horum Sacramentorum particeps fieri cupit, cum aliquem eorum, qui initiati sunt, adiit, suadet ille quidem, ut se recta ad Pontificem ducat; ipse autem omnino, se ea, quæ tradentur, secuturum esse pollicetur, petitque, ut ad eum ad ducatur, & vitæ omnis, quam deinceps aget, curam suscipiat. Illum autem, qui ejus quidem salutis cupiditate ducitur, dum humanæ naturæ vires cum rei magnitudine confert, horror quidem repente, reique difficultas deterret, ad extremum tamen id, quod petivit, benigne se fa ctarum esse promittit, acceptumque eum ducit ad Pontificem. Hic vero lætus vi rum, qui adest, interrogat, cur venerit? Ille juxta quod a susceptore suo fuerat edoctus, petit, ut Deo potiatur. Tum Sa cerdotibus imperat, ut viri, atque Sponsoris nomina perscribant - - - Cum Sacerdos aliquis ex tabula professionis eum, & sponsorem citat, hic a Sacerdotibus ad aquam ducitur - -* (Baptismo peracto) *eum sponsori, & duci viæ Sacerdotes permittunt.*

Quæritur 3. Quodnam sit officium Patrinorum?

Respondeo. Eorum officium est, susceptos e fonte admonere, ut Christiane vivant conformiter Baptismo. Hanc obli gationem D. *Augustinus* Serm. 163. *de Tempore*, (vel quisquis est Author illius Sermonis) explicat his verbis: *Hoc ad moneo, ut, quoties Paschalis solennitas venit, quicumque viri, quæcunque mulieres de sacro fonte filios spiritualiter exceperunt, cognoscant, se pro ipsis fidejus sores apud Deum extitisse, & ideo sem per illis solicitudinem veræ charitatis im pendant, & admoneant, ut castitatem custodiant, virginitatem usque ad nuptias servent, a maledicto, vel perjurio lin guam refrænent, cantica turpia, vel luxuriosa ex ore non proferant, non superbiant, non invideant, iracundiam, vel odium in corde non teneant, auguria non observent, philacteria, & characteres dia bolicos nec sibi, nec suis aliquando suspendant, incantatores velut Ministros Diaboli fugiant, Fidem Catholicam teneant, ad Ecclesiam frequentius currant, contempta verbositate lectiones divinas attentis auribus audiant, peregrinos accipiant, & secundum quod ipsis in Baptismo dictum est, hospitum pedes lavent, pacem & ipsi teneant, & discordes ad concordiam revocare contendant, Sacerdotibus, & parentibus honorem amore veræ charitatis impendant. Hæc ergo omnia, & his similia, si filios, & filias vestras admonere contenditis, cum ipsis ad æternam beatitudinem feliciter pervenietis.* Ibidem Serm. 215. ait: *Filios, quos in Baptismo excipitis, scitote vos fidejussores pro ipsis apud Deum extitisse. Et ideo tam illos, qui de vobis nati sunt, quam illos, quos de fonte excipitis, semper castigate, atque corrigite, ut caste, & juste, & sobrie vivant.*

Quæritur 4. Quot adhibendi Patrini? Et qualis ab iis contrahatur cognatio?

Respondeo. Tridentinum jubet, tantum adhiberi *unum*, *vel unam*, aut ad summum *unum*, & *unam*. Sess. 24. c. 2. *de Reform.* sic habet: *Docet experientia, propter multitudinem prohibitorum* (hoc est, impeditorum) *multoties in gradibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque S. Synodus huic incommodo providere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tantum, sive vir, sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur.*

Parochus, antequam ad Baptismum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat, doceatque eos, quamnam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii ultra designatos baptizatum tetigerint,

rint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahent.

Quæritur 5. Quales Patrini assumendi sint?

Respondeo. In omnibus fere Synodis inculcatur, a Parocho non esse admittendos in Patrinos, qui officio suo satisfacere non possunt, aut verosimiliter non satisfacient. In *Synodo* nostra *Augustana* 1610. n. 14. sic habetur: *Illi tantum in Compatres, vel Commatres, ut vocant, admittantur, qui officio suo satisfacere posse videbuntur.* Et n. 15. *Animadvertant Parochi, priusquam ad Ecclesiam veniatur, cum parentibus baptizandorum illud agendum esse, ne Compatres, vel Commatres eligant, qui nondum tenent fidei rudimenta; quique ad annos discretionis nondum pervenerunt, & qui sunt personæ Regulares cujuscunque Ordinis, quod neutri pro aliis spondendi necessariam libertatem habeant.* Et n. 16. *Præterea sciant, & moneant Parochi, in Compatres admittendos non esse, qui justo impedimento cessante eo anno Sacerdoti peccata confessi non sunt, neque in festo Paschatis sacram susceperunt Eucharistiam, quique hæresi fortasse infecti, aut excommunicati reperiantur.* Hæc omnia confirmantur a *Rituali Romano*, quod tit. 8. §. 3. sic habet: *Patrinos saltem in ætate pubertatis, ac Sacramento Confirmationis consignatos esse, maxime convenit.* Et §. 4. *Sciant præterea Parochi, ad hoc munus non esse admittendos infideles, aut hæreticos; non publice excommunicatos, aut interdictos; non publice criminosos, aut infames; nec præterea, qui sana mente non sunt, nec qui ignorant rudimenta fidei: hæc enim Patrini Spirituales filios suos, quos de Baptismi fonte susceperint, ubi opus fuerit, opportune docere tenentur.* Et §. 5. *Præterea ad hoc etiam admitti non debent Monachi, vel Sanctimoniales, neque alii cujusvis Ordinis Regulares a sæculo segregati.*

Quæritur 6. An Regulares etiam Jure communi a munere Patrini excludantur?

Respondeo. De Jure communi c. 103. *Non licet. De Consecratione* dist. 4. sic habetur: *Non licet Abbati, vel Monacho de Baptismo suscipere filios, nec commatres habere.* Et ibidem c. 104. *Monachi* dicitur: *Monachi sibi Compatres, Commatresve non faciant, nec osculentur fœminas.* Et c. *pervenit*. 20. *causa* 18. *q.* 2. Abbati *B. Gregorius* l. 3. Ep. 40. scribit: *Hujus te præcepti serio commonemus, ut in Monasterio tuo non permittas, Monachos tuos Commatres sibi facere.*

Verum quidem est, quod *Palao* Tract. 19. p. 11. §. 1. n 4. Canonicos Regulares ab hac lege excipiat. *Non caret* (inquit) *difficultate, an nomine Monachi omnes Religiosi tam mendicantes, quam Canonici Regulares veniant, ita ut a supra dicto munere sint exclusi? Affirmat Layman. Contrarium verius existimo cum Conink; quia, esto eadem ratio prohibitionis procedat in Religiosis Mendicantibus, & Canonicis Regularibus, ac in Monachis, inde solum infertur, posse prohibitionem ad omnes extendi, non tamen de facto extensam esse. Non enim sub nomine Monachorum veniunt Mendicantes, & Canonici Regulares in Decreto prohibitivo, odioso, correctorio.* Verum, licet Palao sic sentiat, judico, etiam Canonicos nostros Regulares in communi viventes a munere Patrini excludi ex Jure communi; tum quia hæc lex non est in odium, sed in favorem Religionis; Dein legem dubiam explicat sensus, & mens universalis Ecclesiæ, quæ in multis Synodis excludit Regulares *cujuscunque Ordinis*. *Basilius Pontius* l. 7. *de Matrim.* c. 37. censet, ejusmodi Patrinatum a Regulari suceptum etiam esse irritum, ac invalidum.

Quæritur 7. An possint in eodem Baptismo adhiberi duæ Conmatres, vel duo Compatres?

Respondeo. Id non permitti in *Rituali Romano*, ubi Tit. 8. §. 2. dicitur: *Patrinus unus tantum, sive vir, sive mulier, vel ad summum unus, & una adhibeantur; sed simul non admittantur duo viri, aut duæ mulieres, neque ipsius baptizandi Pater, aut Mater.*

Quæritur 8. An in Regionibus, vel Urbibus, ubi Catholici vivunt permixti

cum hæreticis, liceat adhibere Patrinum hæreticum, si ita ferat consuetudo reciproca?

Respondeo. Ad hoc respondere *La Croix* l. *6*. n. 371. his verbis. „ Peccat, „ qui rogat hæreticum, ut sit Patrinus „ Catholici infantis. „ Et n. 373. „ Ubicunque, & a quocunque baptizetur „ infans, Authores apud Gobat communissime docent, admitti non posse „ Patrinum hæreticum; tum quia hæreticus est incapax illius officii; tum „ quia proles objiceretur periculo perversionis. Putat tamen Layman, licere „ in Germania, quando adest gravis causa, vel necessitas. Consentit Castropalao, si alioquin nasceretur gravis „ offensio. Sed adhuc contradicunt Tannerus, aliique communius, dicentes, „ esse intrinsece malum. Duæ tamen „ praxes licitæ sunt. Prima est Tanneri, & Gobati n. 560. ut baptizans in tali casu ommittat omnia, „ quæ Patrinum concernunt, & infantem baptizatum reddat Obstetrici. „ Altera est aliorum, in quibusdam Urbibus Acatholicis usurpata, ut baptizans præter hæreticum designet alium „ Catholicum ex voluntate Parentum, „ qui puerum tangat assistente hæretico „ quasi ad honorem, & tum inscribit „ Libro Baptismali Patrinum Catholicum. Notet autem, hæreticum tantum fuisse testem. „ Ita ille. Ex his ergo verbis P. *La Croix* colligitur, Patrinum hæreticum in casu necessitatis tantum adhiberi tanquam Patrinum *Politicum*, non tanquam Patrinum *Ecclesiasticum*. Patrini politici in tali casu intentio non est, baptizatum instruere in fide, sed tantum protegere, speciali favore, & auxilio prosequi, & providere, ut post obitum parentum habeat bonam educationem, & provisionem in temporalibus. Hæc expositio quidem quoad speciem elegans est, sed, cum Ecclesia in Sacramentis horreat omnem simulationem, & communicationem cum hæreticis circa divina, nunquam positive approbabitur ab Ecclesia. Accedit, quod hæretici eas cæremonias, quas ipsi in suo Baptismo non habent, v. g. exsufflationem, & inunctionem chrismatis, & dationem salis, tantum irrideant.

Quæritur 9. An integra communitas possit in se recipere munus Patrini?

Respondeo. Quod non possit integra communitas in se recipere munus Patrini. Ratio est; quia hoc est manifeste contra intentionem *Tridentini*, a quo jubetur in Patrinum assumi persona, & non communitas, quæ utique in corpore non potest habere, aut certe non solet habere curam in casu particulari talium baptizatorum.

Dein *Tridentinum* vult tantum adhiberi ad summum unum, & unam: in tali casu autem essent Patrini viginti, triginta, immo multa millia in Urbe populosa. Nec potest dici, quod Procurator, qui tenet infantem nomine communitatis, contrahat cognationem spiritualem; quia hac intentione suo nomine contrahendi obligationem non tenet infantem. Ad praxin appositam dicendum, quod ejusmodi communitates tantum habeant rationem Patrini *politici*, seu *honorarii*. Hinc Parochi tenentur monere Procuratorem communitatis, ut suo nomine per modum Patrini *Ecclesiastici* teneat infantem, ejusque solum nomen inscribere libro. Immo praxis opposita non videtur esse antiqua, aut in bene institutis Diœcesibus nota; quia illius in nullis Statutis Synodalibus fit mentio.

Quæritur 10. An in Patrinam baptizandi infantis masculi admitti possit sola mulier?

Respondeo. De Jure positivo pro mare adhibendus est Patrinus, pro fœmella vero adhibenda est Patrina. Ratio est, quia ita statuitur per *Canones Arabicos*, Authoritate *Concilii Nicæni* editos, vel, ut verosimile est, a Patribus illius Concilii pro usu Africæ approbatos. In iis Canon 22. sic habet: *Viri non teneant in Baptismo feminas, neque mulieres teneant mares, sed potius mulieres teneant feminas, & viri teneant mares*. Dein, quia ita observatur teste *Layman*, & *La Croix* in Germania. Neque aliud intendit Tridentinum, dum

ait:

ait: *sive virum, sive mulierem posse esse Patrinum:* Id enim intelligendum est *respective*, nempe pro maribus viros, pro fœmellis mulieres esse assumendas. Nisi enim sic intelligendum foret *Tridentinum*, non daretur ratio, cur Pontifex in *Rituali Romano* prohibuisset adhiberi duos Compatres, vel duas Commatres.

Quæritur II. Quænam sint aliæ controversiæ Authorum circa Patrinos, & quid tenendum probabilius?

Respondeo. Controversiæ aliæ circa Patrinos sunt. 1. *An duo conjuges simul possint levare infantem?*

Respondeo. *Id licet*. Et quæ exstitit contraria Constitutio *Urbani* II., ea per contrariam consuetudinem valde rationabilem fuit abrogata, saltem in locis, ubi viget Baptismus per infusionem; in aliis autem, ubi viget per immersionem conformiter ad Canonem Arabicum Concilii Nicæni adhuc servanda est; quia etiamnum manet motivum, ac finis inadæquatus honestatis, ac decentiæ.

2. *An baptizans possit simul esse Patrinus?*

Respondeo. *Quod hoc non liceat*. Ratio est, quia, etsi baptizans sui loco substituat alium, qui loco sui levet infantem, consuetudo tamen Ecclesiæ, & mens legum requirit distinctionem personarum, ut alius sit, qui obligetur, & alius, qui possit urgere obligationem. Neque ob cessationem motivorum legis in casu particulari recedendum est a lege, vel consuetudine universali sine urgente necessitate.

3. *An Pater possit esse Patrinus filii sui illegitimi?*

Respondeo. *Quod hoc non liceat*. Cum enim *Rituale Romanum*, prout superius ostensum est, non admittat patrem legitimum, aut matrem legitimam pro Patrinis, multo minus intentioni Ecclesiæ conforme erit, admittere Patrem illegitimum, utpote de quo longe minor haberi poterit pro bona educatione, aut solicitudine præsumptio.

4. *An contrahat obligationem, & cognationem Patrini, qui tenet infantem in Baptismo, sed tamen non est designatus a Parocho, vel a Parentibus?*

Respondeo. *Quod talis contrahat obligationem, ac cognationem*. Ratio est; quia Patrinum non facit designatio Parochi, vel parentum, sed *propria intentio*, & baptizati tacita, vel expressa acceptatio. Ita *Navarrus*, *Henriquez*, *Palao*, &c.

5. *Quis contrahat obligationem, & cognationem Patrini, quando plures simul sunt designati, vel admissi in Patrinos?*

Respondeo: *In hoc casu contrahunt omnes eam obligationem, seu cognationem*. Ratio est; quia in casu extraordinario concurrentis erroris, vel ignorantiæ illud præsumendum est velle Ecclesiam quod conformius est legibus prudentiæ legislativæ, sed conformius est legibus prudentiæ legislativæ, ut omnes contrahant, quam ut nullus.

Confirmatur ex *Pignatello Tom. 7. Consult. 93. n. 6.* qui refert, Sacram Congregationem Tridentini sit declarasse.

6. *An obligatio, & cognatio Patrini in Baptismo etiam non solenni contrahatur ab eo, qui tenet infantem?*

Respondeo: Non contrahi ab iis hanc obligationem, Ita *Sanchez*. Ratio est; quia officium Patrini non est officium necessitatis, sed voluntatis, & pietatis, ut patet ex natura primæva hujus officii.

7. *An Parochus peccet, si sumat Patrinum invitis parentibus v. g. in casu, quo Patrinus a parentibus designatus diu emaneat?*

Respondeo. *Si in tali casu a Parocho designetur Patrinus, contra quem parentes consideratis circumstantiis possint esse rationabiliter, & graviter inviti, peccat quidem Parochus graviter, attamen Patrinus a Parocho designatus valide fungitur actu levatoris*. Ratio est; quia in *Tridentino* l. c. superius dicitur, designationem fieri debere a Parocho, vel parentibus.

8. *An ad contrahandam obligationem Patrini necessarium sit, ut Patrinus in actu Baptismi physice tangat baptizandum?*

Respondeo. *Requiritur*, *ut tangat eum physice*, *eumque recipiat a baptizante*. Ratio est; quia huic actui externo determinate Ecclesia voluit allegare suam intentionem obligandi Patrinos; & consequenter etiam Patrini, quorum voluntas circa actus legitimos sacros tacite est subordinata intentioni Ecclesiæ, voluit tacite huic actui externo alligare suam intentionem suscipiendi munus Patrini.

9. *An Procurator*, *qui nomine alieno infantem levat*, *contrahat obligationem Patrini?*

Respondeo. *In tali Baptismo non Procurator*, *sed principalis contrahit obligationem Patrini*, *saltem si Principalis sit persona idonea ad fungendum officio Patrini*. Ratio est; quia ita est sensus communis, & intentio fidelium dantium mandatum procuratorium; & quia sic teste *Gallemart* declaravit S. Congregatio Tridentini.

10. *Quis contrahat obligationem*, *si Procuratore tenente baptizandum Principalis interea revocaverit mandatum?*

Respondeo. *In tali casu non a Procuratore*, *sed a Principali contrahi obligationem Patrini*. Ratio est; quia in tali casu Ecclesia, quæ non patitur sibi illudi, non acceptat revocationem mandati sine debita insinuatione præcedente actum Baptismi: sicut etiam in contractibus, v. g. venditionis per Procuratorem initis non attenditur revocatio Mandantis, nisi fuerit facta ante completum actum venditionis.

§. V.

De Ministro Baptismi.

QUæritur 1. Quis sit Minister Baptismi?

Respondeo 1. Valide Baptismus administratur a quovis homine, dummodo habeat intentionem *faciendi*, *quod facit Ecclesia*. Itaque Minister idoneus ad Baptismum valide conferendum est etiam hæreticus, Gentilis, puer, fœmina.

Respondeo 2. Ad Baptismum licite administrandum Minister idoneus ordinarius est solus Episcopus, vel Sacerdos ex commissione Episcopi.

Id *Probatur* 1. ex *Tertulliano*, qui L. *de Baptismo* c. 17. ait: *Dandi Baptismum habet jus Summus Sacerdos*, *qui est Episcopus*; *dehinc Presbyteri*, *non tamen sine Episcopi authoritate*. 2. S. *Paulinus* in Vita S. Ambrosii testatur, eum tot baptizasse, ut vix quinque Episcopi alias huic labori sufficerent. 3. S. *Hieronymus* in Dialogo adversus *Luciferanios* testatur, Presbyteris tantum in minoribus Urbibus Baptismum Catechumenorum commissum fuisse.

Respondeo 3. Diaconi ad administrandum licite Baptismum non sunt Ministri ordinarii, sed tantum extraordinarii, nisi sint simul Parochi. Diaconus vero, si simul sit Parochus, potest jure etiam ordinario administrare Baptismum solennem; quia in tali casu censetur delegatus ab Episcopo.

Id *Probatur* 1. ex *Epiphanio*, qui *Hæresi* 79. ait: *Neque Diaconis ullum in Ecclesiastico ordine Sacramentum perficere conceditur*.

2. *Probatur* id ex c. *Diaconos*, dist. 93. seu potius ex epistola 9. S. *Gelasii* Papæ ad Episcopos Lucaniæ, ubi dicitur: *Diaconos propriam constituimus servare mensuram*, *nec ultra tenorem a paternis Canonibus deputatum quidpiam tentare permittimus*. *Absque Episcopo*, *vel Presbytero baptizare non audeant*, *nisi in prædictis ordinibus fortasse longius constitutos necessitas extrema compellat*. Item ex c. *Constat* dist. 4. *de Confirmatione*, seu potius ex *Isidoro* l. 2. *de Officiis* c. 24. sic scribente: *Constat*, *baptisma solis Sacerdotibus esse tractandum*, *ejusque ministerium nec ipsis Diaconis explere est licitum absque Episcopo*, *vel Presbytero*, *nisi his procul absentibus ultima languoris necessitas cogat*.

3. *Probatur* id ex sensu communi Ecclesiæ, quem repræsentat *Catechismus Tridentini*. Is part. 2. §. 22. sic habet: *Secundum Ministrorum locum obtinent Diaconi*, *quibus sine Episcopi*, *aut Sacerditis concessu non licere hoc Sacramentum administrare*, *plurima SS. Patrum decreta testantur*.

Quæritur 2. An Diaconus fieret irregularis, si baptizaret solenniter sine commissione Parochi?

Respondeo. Affirmative. Ratio est; quia, ut habetur Lib. 5. Decret. Tit. 38. *de Clerico non ordinato*, Cap. 1. *Qui aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur*.

Quæritur 3. An in casu necessitatis Laici licite ministrent Baptismum?

Respondeo. Affirmative.

Id posset *Probari* ex innumeris testimoniis Patrum. *Tertullianus* l. *de Baptismo* c. 17. ait: *Etiam Laicis jus est* (baptizandi) *sicubi aut loci, aut temporis, aut personæ conditio compellit, cum viget circumstantia periclitantis. Quoniam reus erit perditi hominis, si superfederit præstare, quod libere potuit*. Et S. *Hieronymus* in Dialogo contra *Luciferianos*. *Si necessitas cogit, scimus, etiam licere Laicis baptizare*. Hæc omnia declarantur a Rituali Romano tit. 6. §. 1. his verbis: *Legitimus quidem Minister Baptismi est Parochus, vel alius Sacerdos a Parocho, vel ab Ordinario loci delegatus; sed quoties infans, vel adultus versatur in periculo vitæ, potest sine solennitate a quocunque baptizari in qualibet lingua, sive Clerieo, sive Laico, etiam excommunicato, sive fideli, sive infideli, sive Catholico, sive hæretico, sive viro, sive fœmina, servata tamen forma, & intentione Ecclesiæ*.

Quæritur 4. Quis sit servandus personarum ordo circa Baptismum in necessitate conferendum?

Respondeo. *Rituale Romanum* l. c. §. 2. hunc ordinem præscribit: *Si adsit Sacerdos, Diacono præferatur, Diaconus Subdiacono, Clericus Laico, & vir fœminæ, nisi pudoris gratia deceat fœminam potius, quam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius fœmina sciret formam, & modum baptizandi. Quapropter curare debet Parochus, ut fideles, præsertim Obstetrices, rectum baptizandi ritum probe teneant, & servent*.

Quæritur 5. An si Pater, vel Mater in casu necessitatis baptizet proprium infantem, incurrant cognationem spiritualem?

Respondeo. Eam non incurrunt. Hanc enim Ecclesiæ mentem esse, patet ex *Rituali Romano*, quod l. c. sic scribit: *Pater, aut Mater propriam prolem baptizare non debet, præterquam in mortis articulo, quando alius non reperitur, qui baptizet. Neque tunc ullam contrahunt cognationem, quæ matrimonii usum impediat*.

Quæritur 6. An Diacono aliquando possit a Parocho committi potestas solenniter baptizandi? Et num quavis ex causa?

Respondeo 1. Diacono non potest a Parocho concedi potestas solenniter baptizandi quavis ex causa. Ratio est; quia in textibus *quæst.* 1. relatis Diaconis nunquam conceditur facultas baptizandi, nisi in casu necessitatis.

Respondeo 2. Diacono potest committi potestas solenniter baptizandi, quando Parochus ob infirmitatem, vel aliud impedimentum non potest Baptismum conferre, si alius Sacerdos commode haberi non possit. Ita quoad rem *Palao* Tr. 19. p. 9. n. 5.

Probatur. Ordo Diaconis collatus debet operari aliquem effectum, quando Episcopus in ordinatione ad Ordinandum dicit: *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare*. Atqui non haberet hunc effectum, si non posset etiam solenniter baptizare ex commissione Parochi in aliquo tali casu necessitatis, se tenentis ex parte Ministri ordinarii, nempe in absentia, vel interveniente impedimento Sacerdotis Ergo.

Quæritur 7. Quo tempore sit administrandus Baptismus?

Respondeo: In *Rituali Romano* Tit. 9. §. 1. sic præscribitur: *Quamvis quovis tempore, etiam interdicti, & cessationis a divinis, præsertim si urgeat necessitas, conferri possit; tamen duo potissimum ex antiquissimo Ecclesiæ ritu sacri sunt dies, in quibus solenni cæremonia hoc Saramentum administrari maxime convenit, nempe Sabbatum sanctum*

Pa-

Paschæ, *& Sabbatum Pentecostes*, *quibus diebus baptismatis fontis aqua rite consecratur*. *Quem ritum*, *quantum fieri commode potest*, *in adultis baptizandis*, *nisi vitæ periculum immineat*, *retineri decet*, *aut certe non omnino prætermitti*, *præcipue in Metropolitanis*, *aut Cathedralibus Ecclesiis*. *Buffaldus* ad hunc *Ritualis Romani* textum observat, quod etiam *Benedictus* XIII. in *Concilio Romano* Tit. 26. c. 1. hunc morem veterem reducere conatus sit, atque Episcopos adhortatus sit, ut his duobus temporibus cæremonias per seipsos administrent.

Quæritur 8. An liceat Baptismum solenniter administrare in ædibus privatis?

Respondeo. Id non licere sine gravi peccato, nisi respectu Principum. Ratio est; quia hæc praxis recedit ab universali consuetudine Ecclesiæ semper religiose observantis, & exigentis hanc publicam professionem fidei, saltem initio suscipiendæ Religionis Christianæ. Ea autem publica, ac solennis professio cum deductione baptizandi ad Ecclesiam non habetur, nisi infans ducatur in Ecclesiam. *Rituale Romanum* l. c. §. 3. sic scribit: *Necessitate excepta in privatis locis non baptizari debet*, *nisi forte sint Regum*, *aut magnorum Principum Filii*, *id ipsis ita disponentibus*; *dummodo id fiat in eorum Capellis*, *sive Oratoriis*, *& in aqua Baptismali de more benedicta*.

Quæritur 9. An Ministro Sacramenti timenda sit irregularitas, si ex mero inani scrupulo baptizatos sub conditione denuo baptizet?

Respondeo. Si Baptismus sit certo collatus, & sine debita investigatione ex mero scrupulo repetatur Baptismus sub conditione, incurritur a Ministro irregularitas. Ita scribit Sanctissimus D. N. *Benedictus XIV. De Synodo* l. 7. c. 6. n. 2. 3. & 4. his verbis: „Non ideo „tamen, quod per præfatam conditio„nem periculum evitetur rebaptizandi, „qui jam semel fuerit legitime bapti„zatus, est illa (adjectio nempe con„ditionis) passim, & temere adhiben„da; sed tunc solum ea uti licebit, „cum prudens, & probabilis subest „dubitatio, an quis fuerit rite bapti„zatus, nec diligenti præmissa inda„gatione, potuit rei veritas innotesce„re, quemadmodum scite perpendit „Sotus in 4. dist. 3. quæst. unic. art. „9. §. Circa hanc solutionem, ubi a „sacrilegio non excusat, neque ab ir„regularitate absolvit sacerdotem, sub „conditione rebaptizantem, quem scit, „domi baptizatum, & nihil est, quod „collatum ei Baptisma rationabiliter „suspectum reddat. Quare minime se„ctanda sunt exempla, quæ congesse„runt Gobat Tom. 1. Tract. 2. sect. „3. & Marin. Theolog. Tom. 3. Tract. „19. Disp. 1. sect. 8. num. 140. ubi „plures sub conditione baptizatos nar„rant, qui ob merum scrupulum non „tam dubitabant, quam imprudenter „suspicabantur, se non esse rite bapti„zatos, quam quidem conditionatam „Sacramenti iterationem, ob consecu„tos seu potius apprehensos effectus, „quietis conscientiarum, iidem Autho„res videntur approbare; sed potius „aures præbendæ sunt Estio in 4. dist. „4. §. 15. hæc ad rem adnotanti: Scien„dum est; non quamcunque levem in „contrarium suspicionem, vel scrupu„lum debere sufficere ad hoc, ut sub „conditione quis hoc pacto baptize„tur, sed requiri dubitationem proba„bilem .... Ea autem probabilis du„bitatio est, quæ facta etiam diligenti „indagine, discuti non potest ita, ut „nec moralis certitudo facti haberi que„at; Imo verius obtemperandum est „Catechismo Romano par. 2. de Sa„cram. Baptism. num. 57. ubi de forma „conditionata ait: Ea Baptismi forma „ex Alexandri Papæ authoritate in illis „tantum permittitur, de quibus, re „diligenter discussa, dubium relinqui„tur, an Baptismum susceperint; ali„ter vero nunquam fas est, etiam cum „adjunctione, Baptismum alicui iterum „administrare. Quæ huc usque diximus, „copiosius adhuc, & clarius a nobis „exposita, pluribusque Sacræ Congre„gationis Concilii responsis confirmata

„fuere

„ fuere in nostra Notific. 84. ubi non „ solum ex ejusdem Sacræ Congregationis sententia ostendimus, non esse „ Baptismum, ne sub conditione quidem, iterandum, cum nulla occurrit „ prudens ratio dubitandi de prioris Baptismi validitate, sed etiam ab irregularitate iterantibus Baptisma inflicta ab Alexandro III. in cap. ex litterarum, de Apostatis, & iterantibus „ Baptisma. Non eximi probavimus, „ qui ob solum apprehensum prioris „ Baptismi vitium, nullaque præmissa „ veritatis indagatione, illud denuo, „ sub conditione conferunt, quibus certo sciunt jam semel fuisse ante collatum. Etenim, quamquam plures „ Doctores istiusmodi, sub conditione „ rebaptizantes a gravi culpa, atque „ ab irregularitate absolvant, eo quod „ per adjectam conditionem, satis consultum existiment reverentiæ debitæ „ Sacramento, ad quod conficiendum, „ non aliter fertur intentio Ministri, „ nisi si rite confectum non fuerit aliud, „ antea administratum; hæc tamen sententia rejicitur a Catechismo Romano c. l. ubi reprobantur asserentes, „ nullum scelus admitti, si quemvis, „ sine delectu, cum adjunctione illa „ (videlicet conditionis) baptizent. Eidemque opinioni refragatur authoritas S. Caroli, in cujus Instructionibus, inter acta Ecclesiæ Mediolanensis p. 497. hæc de forma conditionata „ habentur: *Qua forma utitur, cum „ infans, aliusve, qui Baptismo offertur, re diligenter perquisita, dubium „ relinquitur, aut certe non apparet, „ eum baptizatum esse, ut de expositis, inventisque parvulis dubitari, „ atque ignorari sæpe numero solet. „ Quod si re accurate investigata, exploratum habuerit, illum, forma „ servata, baptizatum esse, caveat omnino, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat, cum sacrilegium committat, si contrafecerit, „ & illud impedimentum contrahat, „ quod Sacri Canones irregularitatem „ vocant.* In alia itidem nostra Notific. 8. hanc eamdem materiam tra„ ctantes, diximus cum Cardinali Albitio de incostantia in fide cap. 33. „ a num. 14. usque ad 16. improbandas esse Synodos, in quibus generatim, atque indistincte iterum sub conditione in Ecclesia baptizari jubentur, quicunque privatim fuere ab obstetricibus domi baptizati. De hisce „ Synodis, ac Ritualibus idem decernentibus, agit Holzman in sua Theologia Morali Tom. 2. Tract. 2. cap. „ 2. art. 2. qui, licet eorumdem authores hoc nomine excuset, quod scilicet dubium illis visum fuerit Baptisma ab obstetrice collatum, fatetur nihilominus, minus caute, ac nimium indefinite eos loquutos, cum „ debuerint potius rerum circumstantias distinguere, easque determinare, „ quæ incertam reddunt validitatem collati Baptismi, quem propterea tunc „ oporteat sub conditione iterari. Enimvero si obstetrices de Sacramenti materia, forma, & necessaria in Ministro intentione, sint legitime edoctæ, sicuti nos in cit. Notific. 8. „ eas per Parochos solerter edoceri jussimus, priusquam ad obstetricum officium exercendum admittantur, eæque in speciali eventu, quo Baptisma periclitanti infanti privatim contulerint, ab eodem Parocho interrogatæ, omnia rite a se adhibita, testentur, quæ ad Sacramentum valide „ conficiendum requiruntur, nulla sane „ subest probabilis ratio, cur Baptismus „ debeat, aut licite possit, sub conditione repeti. Scimus utique in aliis „ Synodis relatis a Giberto Tom. 2. „ Consult. Canonicar. Consult. 16. cautum reperiri, ne plena Fides habeatur solius obstetricis testimonio, nisi „ comprobetur assertione aliorum, qui „ Baptismo præsentes fuerint. Verum „ quamquam, ex plurium attestatione, „ major profecto hauriatur rei gestæ „ certitudo, attamen Sacri Canones „ sufficienter probatam habent collationem Baptismatis per unicum testem, „ præcipue si is testificetur de facto proprio, hoc est, si affirmet illud fuisse „ a se legitime administratum, nec quid-

„ quidquam in contrarium occurrat, „ quod illius teſtimonio fidem detrahat, „ uti diſerte decernitur in Can. 110. „ & 112. de Conſecrat. diſt. 4. & cap. „ Nuper, de Teſtibus, ubi interpretes „ omnes. " Ita Pontifex modernus. Inſuper videantur etiam dicta in *Tract. de Sacramentis in genere*, ubi ex *Concilio Carthaginenſi V.* ex *S. Leone M.* & *S. Gregorio M.* oſtenſum eſt, nullam prorſus formidinem habendam eſſe de incurrenda irregularitate, ſi de novo baptizetur ſub conditione is, pro cujus Baptiſmo, vel valore non habentur *certiſſimi teſtes*, vel *certa indicia*. *Concilium Carthaginenſe* c. 6. ſic habet: *Placuit de Infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos*. Et *S. Gregorius M.* l. 12. Ep. 32. dicit: *Non monſtratur iteratum, quod non certis indiciis oſtenditur rite peractum*. Imo ſi agatur tantum de habilitate obſtetricum, de qua in particulari caſu timetur, an non forte imperite adminiſtraverint Baptiſmum, valor prioris Baptiſmi nunquam monſtrari (hoc eſt, demonſtrari) poterit, & ideo in tali caſu, ubi iteratur ſub conditione Baptiſmus, nunquam oſtendi poterit, incurſam eſſe irregularitatem. Hinc locum potius habere poterit illa Regula *Tertulliani* l. *de Baptiſmo*. c. 17. *Reus erit perditi hominis, ſi ſuperſederit præſtare, quod libere potuit*.

§. VI.

De Effectu Baptiſmi.

QUæritur 1. Quis ſit effectus Baptiſmi?

Reſpondeo. Effectus Baptiſmi eſt *quadruplex*. Nam 1. imprimitur baptizato character indelebilis, quo diſtinguitur Chriſtianus a non Chriſtiano, & ordinatur conſtanter ad obligationes, ac jura Religionis Chriſtianæ. 2. Confertur gratia ſanctificans remiſſiva non ſolum peccati originalis, ſed etiam omnium peccatorum actualium Baptiſmum præcedentium. 3. Remittitur etiam totus reatus pœnæ pro peccatis actualibus ante Baptiſmum commiſſis. 4. Confertur gratia ſpecialis regenerativa, qua potentiæ internæ in anima ad faciliorem obſervantiam Legis Chriſtianæ per modum habitus infuſi diſponuntur. De quibus omnibus videantur dicta *in Tract. de Sacramentis in genere* Diſp. 3. in *Theol. Eclect.*

Quæritur 2. Qualis in adulto requiratur diſpoſitio ad conſequendum effectum Baptiſmi?

Reſpondeo. Requiritur 1. Actus *Fidei*, quo homo fide Catholica credit, per merita Chriſti ſibi in Sacramentis conferri gratiam. 2. Actus *Spei*, quo baptizandus ſperat ex Baptiſmo gratiam. 3. Actus *Pœnitentiæ*, ſeu deteſtatio peccatorum cum propoſito obſervandi omnia mandata Legis Chriſtianæ, præſertim charitatis erga Deum, & proximum. 4. Actus *dilectionis* initialis erga Deum, quo baptizandus Deum tanquam juſtificationis tam copioſæ, tam liberalis, & amoroſæ authorem diligere, eumque mutuo amicitiæ affectu complecti incipit.

Plura de hoc effectu vide in *Tract. de Sacramentis in genere*.

§. VII.

De Sacramento Confirmationis.

QUæritur 1. Quid ſit Sacramentum Confirmationis?

Reſpondeo. Sacramentum Confirmationis eſt ſignum ſenſibile, quo per impoſitionem manuum, & inunctionem Epiſcopi baptizato ex promiſſione Chriſti confertur Spiritus S. in ordine ad fidem plene cognoſcendam, fortiter tuendam, & perfecte adimplendam.

Quæritur 2. Quæ ſit Materia Confirmationis?

Reſpondeo. Dantur in hac re *quatuor* ſententiæ. *Prima* aſſerit, quod ſola impoſitio manuum ſit materia eſſentialis Sacramenti Confirmationis. Hæc ſententia eſt *Sirmondi* S. J. *in Antirretica* 2. cap. 7. *Sanbovii*, & aliorum. *Secunda* dicit, quod ſola inunctio Chriſmatis ſit

ſit materia Confirmationis. Hujus ſententiæ eſt D. *Thomas* p. 3. q. 72. a. 2. cum ſuis. *Tertia* vult, adæquatam materiam Confirmationis eſſe ſimul impoſitionem manuum, & inunctionem Chriſmatis. Hæc ſententia eſt multorum *Recentiorum*. *Quarta* ſententia defendit, determinationem hujus materiæ dependere ab Eccleſia; & hinc in Eccleſia Græca materiam eſſentialem Confirmationis eſſe ſolam inunctionem Chriſmatis; in Eccleſia autem Latina tam impoſitionem manuum, quam inunctionem Chriſmatis. Hanc poſteriorem ſententiam, inquantum docet, manuum impoſitionem ſemper fuiſſe eſſentialem, eidemque ex determinatione Eccleſiæ per modum compartis ad valorem requiſitæ acceſſiſſe inunctionem, veriorem eſſe cenſeo, de qua re fuſe diſputavi in *Theol. Eclect.*

Quæritur 3. Quæ ſit forma Sacramenti Confirmationis?

Reſpondeo. Forma hujus Sacramenti in Latina Eccleſia conſiſtit in illis verbis Epiſcopi: *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate Salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

Quæritur 4. Quid ſit Chriſma?

Reſpondeo. Per Chriſma intelligitur oleum cum balſamo permixtum, ab Epiſcopo ſolenni cæremonia conſecratum. Ea conſecratio Chriſmatis fieri ſolet in die Cœnæ Domini.

Quæritur 5. Quis ſit Miniſter Sacramenti Confirmationis?

Reſpondeo. Ordinarius Miniſter eſt ſolus Epiſcopus. Solet tamen nonnunquam collatio Confirmationis etiam committi Presbyteris a Summo Pontifice, prout infra oſtendetur.

Quæritur 6. Quis ſit effectus Sacramenti Confirmationis?

Reſpondeo. Effectus hujus Sacramenti eſt præter characterem indelebilem, qui in hoc Sacramento imprimitur, extenſio gratiæ baptiſmalis in ordine ad communes obligationes vitæ Chriſtianæ congruenter ad cujuslibet peculiarem vocationem perfecte obeundas.

Dixi 1. *Extenſio gratiæ baptiſmalis*, quæ fit per majorem adaptationem potentiarum internarum ad functiones Chriſtianas, in quantum videlicet habitus in Baptiſmo infuſi augentur, & perficiuntur.

Dixi 2. *In ordine ad communes obligationes &c.* Cenſeo enim, in Confirmatione conferri cuilibet majus lumen ad fidem melius agnoſcendam, majus robur fortitudinis ad fidem coram Gentilibus, Hæreticis, & profanis hominibus intrepide profitendam, & ad opera vitæ Chriſtianæ facilius, ac perfectius obeunda.

Dixi 3. *Congruenter ad cujuslibet peculiarem vocationem*. Veroſimile enim eſt, Deum in diſtributione gratiarum internarum in Sacramento Confirmationis ſequi per analogiam modum illum primævum, quo tempore Apoſtolorum per Confirmationem ſimul conferri ſolebant gratiæ variæ gratis datæ, ad cujuslibet peculiarem vocationem congruæ. Ad dona enim varia Spiritus Sancti in Confirmatione conferri ſolita pertinere videtur illud Apoſtoli Rom. 12. v. 6. *Habentes donationes ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis, differentes, ſive prophetiam, ſive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſollicitudine, qui miſeretur in hilaritate, dilectio ſine ſimulatione, odientes malum, adhærentes bono, charitatem fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes, ſolicitudine non pigri, ſpiritu ferventes, Domino ſervientes, ſpe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi inſtantes, &c.* dum Apoſtolus hoc loco, uti etiam 1. Cor. 12. & Epheſ. 4. enumerat varias donationes virtutum in gradu heroico, vel alias eminenti; videtur plane eam diverſitatem referre ad donationes Spiritus Sancti collati in Confirmatione.

Id expreſſius habetur Eph. 4. ubi dicitur: *Obſecro, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, ſolliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis; unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma*

Uni-

Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicitur: Ascendens in altum dedit dona hominibus (per missionem Spiritus Sancti) *ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, &c.* Hæc omnia innuunt, diversitatem donorum, ordinatorum in collatione Spiritus Sancti ad sanctificationem propriam, etiam proportionari ad particularem cujuslibet vocationem. Cæterum ratio probatur ex sensu communi Ecclesiæ, qui repræsentatur in variis Synodis Diœcesanis, & in Catechismo Tridentini.

I. Catechismus Romanus n. 16. sic habet: *Confirmatio hoc cum cæteris Sacramentis commune habet, ut nisi impedimentum aliquod inveniatur, novam gratiam tribuat. Ex quo sequitur, ut peccata etiam condonet, ac remittat, quoniam gratiam simul cum peccato ne fingere quidem nobis licet. Sed præter hæc, quæ cum aliis Sacramentis communia censenda sunt, primum quidem illud proprie Confirmationi tribuitur, quod Baptismi gratiam perficit. Qui enim per Baptismum Christiani effecti sunt, quasi infantes modo geniti* (1. Petri 2. & 1. Cor. 3.) *teneritatem adhuc, & mollitiem quamdam habent, ac deinde Chrismatis Sacramento adversus omnes carnis, mundi, & Diaboli impetus robustiores fiunt, & eorum animus in fide omnino confirmatur ad confitendum, & glorificandum nomen Domini nostri Jesu Christi - - - Confirmationi ab eo nomen impositum est, quod hujus Sacramenti virtute Deus in nobis id confirmat, quod Baptismo operari cœpit, nosque ad Christianæ Soliditatis perfectionem adducit. Nec vero confirmat solum, sed auget etiam. Deinde non auget modo, sed admirabili quadam ratione auget. Hoc autem pulcherrime indumenti translatione* (metaphora) *Scriptura significavit, & expressit; Inquit enim Salvator, cum de hoc Sacramento loqueretur: Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Hoc loco manifeste Catechismus *habitum quemdam perfectivum omnium potentiarum animæ* demonstrat.

II. Synodus Tridentina Diœcesana 1592. *Per Baptismum renati Sacramento Confirmationis augentur in gratia, & perfectum animi robur accipiunt, ac ad luctam contra Diabolum, mundum, & carnem armantur, quo stabiles in fidei susceptæ Confessione perfectos se Christi milites exhibeant, quod a Parochis populo Dei diligenter inculcari volumus.*

III. Synodus Augustana 1610. *Recte jam olim constitutum est, & a nostris Parochis volumus observari, ut ipsorum admonitione permoti parentes, & alii, qui curam baptizatorum puerorum gerunt, eosdem Episcopo confirmandos afferant, neque sinant horum animas tam præsenti, & salutari Sancti Spiritus medicina fraudari. Curent interim Parochi de Sacramenti hujus institutione, præstantia, fructu sæpe docere, simulque septem dona Spiritus Sancti, quæ in hoc Sacramento conferuntur, & accipiuntur, ex professo tractent. Admonendi, qui confirmandi accedent, ut cogitent, Sacramentum Confirmationis rem esse sanctitatis plenam; eapropter huc magna religione accedere eos oportere, ut mentes illorum excellentibus donis Spiritus Sancti plenius imbuantur, & in gratia spirituali contra quævis adversa corroborentur.*

IV. Synodus Patavina 1624. *Inest cuique Sacramento sua peculiaris virtus. Sacri Chrismatis unctione roboramur ad pugnam, divinoque Spiritu in animas illabente ita confirmati solidamur in fide, ut quantumcunque se adversus eos truculenta impietas armet, iisque plena acerbos cruciatus intentet, illi tamen fortasse inania veluti terriculamenta derideant.*

V. Synodus Tarvisina 1670. *Baptismi virtute ad spiritualem quidem vitam regenerantur, verum quia in ipsa cum humani generis hostibus æterna nobis colluctatio manet, ut ipsam sustinere possimus, & de adversariis aliquando triumphum canere valeamus, tute nos communiri, validissimisque armis instrui est necesse. Hæc omnia nobis in Sacramento Confirmationis parantur, in quo perfectum animi*

mi robur assumimus , *& quemadmodum in baptismate ad militiam recipimur* , *ita in Confirmatione coarmamur ad pugnam* , *quodsi in illo Spiritus Sanctus plenitudinem tribuit ad innocentiam* , *in hoc perfectionem ministrat ad gratiam . Quæ omnia singularem ejusmodi Sacramenti vim* , *atque virtutem nobis admirandam proponunt* .

VI. Synodus Veneta 1714. *Parochos hortamur*, *ut quamprimum noverint pueros usum rationis habere* , *eos instruant* , *quanti ab eis facienda sit hujusmodi Sacramenti virtus*, *& efficacia ad resistendum Dæmonum tentationibus*, *& de inimicis nostris victoriam referendam* .

Ex his, & plurium talium Synodorum declarationibus constat, in Confirmatione conferri Spiritum Sanctum , seu dona Spiritus Sancti non tantum in ordine ad fidem profitendam coram Tyranno, prout Synodus Patavina restringere videtur , sed etiam adversus omnis generis tentationes , atque ad omnem perfectionem assequendam , prout Catechismus Tridentini, & Textus plerique SS. Patrum declarant. Eundem sensum fovet Synodus Ferrariensis 1726. dum nos de efficacia hujus Sacramenti ad eum Catechismum remittit . *Parochi*, inquit, *explicent populo hujus Sacramenti vim*, *utilitatemque plane singularem* , *quod mirifice præstitit Catechismus Romanus*, *cujus normam* , *& doctrinam inoffenso pede Parochi prosequantur* .

Quæritur 7. An, & quales adhibendi sint Patrini in Confirmatione ?

Respondeo. In Confirmatione tantum licet adhibere unum Patrinum , vel unam Patrinam. Ratio est ; quia in Tridentino tantum fit mentio de uno Patrino Confirmationis; dum vero *unus cum una* Patrina admittitur , solum est sermo de *Baptismo* . Id etiam ex sensu Ecclesiæ colligitur . *Synodus Brixiana* de anno 1614. tit. *de Confirmatione* sic habet: *Ea libertas*, *quæ in Sacramento Baptismi indulta est*, *assumendi unum* , *& unam* , *nequaquam permittitur in Sacramento Confirmationis* , *in quo unus* , *vel una tantnm esse debent*, *qui tenent*. Consentaneum tamen valde est , ut erga puellas, & fœminas item fœminæ, erga vero mares masculi hoc officium præstent .

Quæritur 8. Inter quos contrahatur cognatio spiritualis in Confirmatione ?

Respondeo . *Concilium Tridentinum* Sess. 24. c. sic habet : *Ea cognatio*, *quæ ex Confirmatione contrahitur* , *Confirmantem*, *& Confirmatum*, *illiusque patrem* , *& matrem*, *& tenentem non egrediatur*, *omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis* .

Quæritur 9. An omnes baptizati obligentur ad suscipiendum Confirmationis Sacramentum ?

Respondeo . Non videntur posse excusari a peccato mortali, qui Sacramentum hoc oblata opportunitate suscipere negligunt.

Probatur 1. ex constanti observatione ac sensu Ecclesiæ primis sæculis . Nam, omnes adulti statim suscipiebant Sacramentum Confirmationis cum ipso Baptismo ; Hæretici ad Fidem conversi Catholicam recipiebant Sacramentum Confirmationis statim in ipsa eorum receptione ad Ecclesiam . Ergo sensus Ecclesiæ fuit, hoc Sacramentum a nullo baptizato esse negligendum.

Probatur 2. authoritate Amalarii l. 1. Officiorum c. 27. ubi ait : *Si quis sine isto baptismate* (Spiritus Sancti) *migraverit de sæculo*, *periculosum iter arripit* . Sic & Rabanus l. 1. Instit. c. 28. dicit: *Necessarium est* , *ut statim succurratur baptizato cum Chrismatis unctione* , *ut Spiritus Sancti participationem accipiens alienus a Christo non existat* . Item Hugo a Sancto Victore l. 2. part. 7. c. 3. dicit: *Timendum est his* , *qui negligentia amittunt Episcopi præsentiam* , *& non suscipiunt manus impositionem* , *ne forte propterea damnentur* ; *quia festinare debuerunt*, *dum potuerunt* .

Probatur 3. Omnis Christianus obligatione jam in baptismo contracta tenetur tendere ad perfectionem Christianam; ergo etiam tenetur serio quærere, & amplecti medium præ omnibus aliis mediis intrinsece efficax , & a Christo institutum ad perfectionem Chri-

stia-

ſtianam. A. p. 1. quia omnes Chriſtiani tenentur reparare imaginem Dei per peccatum corruptam juxta illud Coloſſ. 3. *Mortui eſtis cum Chriſto. Mortificate ergo membra veſtra exuentes veterem hominem, & induentes novum, qui renovatur in imaginem ejus, qui creavit illum*. 2. Chriſtus requirit ab omnibus Chriſtianis, ut ſint perfecti imitatores ſui Patris. Matth. 5. ſic dicit: *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*. 3. Apoſtolus 1. Theſſ. 4. dicit: *Scitis, quæ præcepta dederim vobis. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra. Qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui dedit Spiritum Sanctum in nobis*. 4. Cum Confirmatio ſit appendix, & explicatio obligationum Baptiſmi, cum quo antiquitus ſimul conferebatur, Apoſtolus Eph. 4. dicit: *Renovamini Spiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in juſtitia, & ſanctitate veritatis*. Et Eph. 2. *Ipſius factura ſumus, creati* (per Baptiſmum) *in Chriſto Jeſu, in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*. Et Gal. 6. *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura: & quicunque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos*. Et ad. Tit. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti*. Et Rom. 6. *Vetus homo noſter* (per Baptiſmum) *ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati*. Et Gal. 5. v. 24. *Qui Chriſti ſunt* (per Baptiſmum) *carnem ſuam crucifixerunt cum concupiſcentiis ſuis*. Et 1. Pet. 1. *Perfecte ſperate quaſi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis, ſed ſecundum eum, qui vocavit vos, ſanctum, ut & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis: quoniam ſcriptum eſt, ſancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. Renovati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi* (videlicet in Baptiſmo.) Hæc omnia oſtendunt, Baptiſmum ex ſua natura tendere, atque ordinare hominem ad perfectionem Chriſtianam; cui fini intrinſeco repugnare per neglectum medii primarii, nempe Confirmationis, gravi culpa non vacat. Eadem obligatio tendendi ad perfectionem Chriſtianam confirmatur ex mandato diligendi Deum ex toto corde, ex tota mente, ex tota fortitudine, & ex omnibus viribus, prout habetur Matth. 22. Marci 12. & Lucæ 10. Item ex illo 2. Cor. 16. *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, anathema ſit*. Et Rom. 8. *Si quis Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*. Et Gal. 5. *Si Spiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus*. Ex his ergo patet, dari in baptizatis gravem obligationem, oblata opportunitate recipiendi Confirmationem; imo ſi Epiſcopi non proficiſcerentur in loca ſuæ Diœceſis remota, dari obligationem gravem ſuſcipiendi aliquot dierum iter, ad obtinendam in Urbe Epiſcopali Confirmationem. Hinc Synodus Arretina anno 1729. dicit: *Nullus hoc Sacramentum recipere ultra decennium differat, niſi neceſſitas, aut aliqua ratio ſuadeat, Ordinarii judicio comprobanda*.

Quæritur 10. In qua ætate ſuſcipiendum ſit Sacramentum Confirmationis?

Reſpondeo. Catechiſmus Tridentini p. 2. de Confirmatione n. 14. ſic ſcribit: *Illud etiam obſervandum eſt, omnibus quidem poſt Baptiſmum Confirmationis Sacramentum poſſe adminiſtrari; ſed minus tamen expedire, hoc fieri antequam pueri rationis uſum habuerint. Quare ſi duodecimus annus exſpectandus non videatur, uſque ad ſeptimum certe hoc Sacramentum differre maxime convenit. Neque enim Confirmatio ad ſalutis neceſſitatem inſtituta eſt, ſed ut ejus virtute optime inſtructi, & parati inveniremur, cum nobis pro Chriſti fide pugnandum eſſet, ad quod ſane pugnæ genus pueros, qui adhuc uſu rationis carent, non aptos judicarit*. Eodem modo ſentiunt varia Statuta Synodalia: Synodus Tridentina Diœceſana 1595. ſic habet: *Moneant Parochi, Sacramentum hoc ſumma reverentia, devotione, humilitate, ac omni puritate, prævia in adultis Confeſſione, ſuſcipiendum eſſe. Nulli minori ſeptennio prœbeatur*. Synodus Auguſtana 1610. de Confirmatione n. 4. *Septenſem*

au-

autem Confirmandos esse ut minimum suademus, & desideramus. Synodus Brixiana 1614. *Parochi cura sit, ne quis hoc Sacramentum suscipiat ante septennium, nec illud in longius tempus, quam par est, differatur.* Synodus Tarvisina 1670. *Parochi moneant, ad hoc Sacramentum recipiendum nos non esse admissuros eos, qui septimum ætatis annum non expleverint, nisi in gravi fuerint infirmitate constituti.* Synodus Patavina 1624. *Nullis impartietur hoc Sacramentum Dominicæ Orationit, & Angelicæ Salutationis, Articulorumque Fidei, & decem Decalogi præceptorum ignaris.* Synodus Veneta 1592. *Ne Sacramentum reiteretur, monemus ex Ecclesiæ approbata consuetudine, ut majores septennio compareant pro suscipienda Confirmatione; minores vero parentes eorum, nisi ubi ad ætatem septem annorum pervenerint, præsentare non poterunt.* His tamen non obstantibus patet ex Sacramentario D. Gregorii M. antiquis temporibus etiam infantes adhuc lactentes fuisse confirmatos.

Quæritur 11. Qualis in adultis requiratur præparatio ad digne recipiendum Sacramentum Confirmationis?

Respondeo. Catechismus Tridentini monet, ut adulti se præparent Confessione; hortatur etiam, ut recipiant hoc Sacramentum jejuni, seque præviis etiam jejuniis, & aliis operibus pietatis disponant. Variæ Synodi adhortantur Parochos, ut animos Confirmandorum magna æstimatione donorum Spiritus Sancti imbuant, atque invocatione Spiritus Sancti, per officium Spiritus Sancti, vel aliam oratiunculam idoneos reddant. *Catechismus* n. 15. sic scribit: *Ex dictis efficitur, ut qui adulta jam ætate confirmandi sunt, siquidem hujus Sacramenti gratiam, & dona consequi cupiant, eos non solum fidem, & pietatem afferre, sed graviora etiam peccata, quæ admiserunt, ex animo dolere oporteat. Qua in re elaborandum est, ut peccata etiam prius confiteantur, & Pastorum cohortatione ad jejunia, & alia pietatis opera suscipienda incitentur, ad moneanturque, laudabilem illam antiquæ Ecclesiæ consuetudinem renovandam esse, ut nisi jejuni hoc Sacramentum susciperent, quod quidem Fidelibus facile posse persuaderi existimandum est, si hujus Sacramenti dona, admirabilesque effectus intellexerint.* *Synodus Arretina* 1729. a Confirmandis etiam exigit schedam testimonialem de Confessione deposita, sic inquiens: *Ut una cum hoc Sacramento quis Spiritus Sancti gratiam plenius assequatur, pœnitentiæ Sacramento animi sordes expiare curet, cumque sese nobis ad recipiendum Sacramentum obtulerit, præ manibus habeat testimonium Confessarii subscriptione munitum.* *Synodus Veneta* 1667. dicit etiam, quomodo Confirmati se gerere debeant etiam post Confirmationem. *Confirmati*, inquit, *ad recolendam septiformis Spiritus memoriam per unum ex nostris Capellanis moneantur, ut qui legere noverint, per integram hebdomadam officium parvum Spiritus Sancti recitare, qui vero legere nescivernt, per singulos hebdomadæ dies septies Pater noster, & toties Ave Maria dicere non omittant.* Hæc devotio ad Spiritum Sanctum per modum invocationis haud dubie magis disponit animum ad uberiorem gratiam, si integra hebdomada vel integro mense ante Confirmationem susciperetur, vel a zeloso Parocho in Ecclesia cum Confirmandis publice recitaretur, ut etiam qui legere non possunt, ab aliis recitata in animo conciperent.

Quæritur 12. Quid significetur, dum signum crucis in fronte confirmandi imprimitur?

Respondeo. Ut Catechismus Tridentini n. 18. explicat, per hoc signum declaratur, confirmatos nullo metu, aut verecundia, quarum affectionum signa maxime in fronte solent apparere, a libera Christiani nominis Confessione absterrendos esse.

Quæritur 13. Quid significetur, dum Episcopus Confirmando alapam infringit?

Respondeo. Causam hujus cæremoniæ Catechismus Tridentini reddit hanc: *Ut Confirmatus meminerit, se tanquam fortem athletam paratum esse oportere ad omnia adversa invicto animo pro Christi*

…mine ferenda, manu leviter in maxilla ab Episcopo caeditur. Postremo pax ei datur, ut intelligat, sese pacem, quae exsuperat omnem sensum, consecuturum esse, si videlicet in pugna Christiana superet.

Quaeritur 14. Quid significet oleum in Sacramento Confirmationis inunctum?

Respondeo. Oleum, inquit Catechismus Romanus, *quod natura sua diffluat, gratiae plenitudinem exprimit, quod per Spiritum Sanctum a Christo Capite in alios redundat, atque effunditur, sicut unguentum, quod descendit in barbam Aaron usque in oram vestimenti ejus*. Psal. 132.

Quaeritur 15. Quid significet balsamum oleo admixtum?

Respondeo. Prout denuo Catechismus Tridentini explicat; balsamum, cujus odoratus jucundissimus est, significat, Fideles, cum Sacramento Confirmationis perficiuntur, eam virtutum omnium suavitatem effundere, ut illud Apostoli queant dicere: *Christi bonus odor sumus Deo*. Habet praeterea balsamum eam vim, ut quidquid eo circumlitum fuerit, putrescere non sinat; quod quidem ad hujus Sacramenti virtutem significandam valde accommodatum videtur, cum plane constet, Fidelium animos coelesti gratia, quae in Confirmatione tribuitur, praeparatos, facile a scelerum contagione defendi posse.

Quaeritur 16. An potestas Confirmandi etiam possit, ac soleat conferri simplici Presbytero?

Respondeo. Ea potestas potest, & solet conferri simplici Presbytero, sed in Latina Ecclesia ea delegatio fit a solo Summo Pontifice. Ita declaravit SS. Dominus Noster *Benedictus* XIV. de Synodo c. 7. 8. & 9. ubi asserit, 1. dubitari non posse, Summo Pontifici competere potestatem hanc delegandi simplici Presbytero. 2. Etiam Presbytero a Papa committi posse potestatem consecrandi Chrisma, neque necessarium esse, ut utatur Consecrato per Episcopum. 3. Episcopos de facto, ubi Summus Pontifex sibi reservavit potestatem delegandi Presbyteris hanc potestatem, non habere potestatem, eam potestatem delegandi Presbyteris. 4. Utrum spectato praecise Jure Divino Episcopi habeant potestatem delegandi Presbyteris potestatem, esse quaestionem controversam inter graves authores, in qua etiam pro affirmativa sententia *non levia* stant argumenta. 5. In Ecclesia Graeca in iis locis, ubi Summus Pontifex morem conferendi Corfirmationem per Presbyteros notorium tolerat, eam Confirmationem tanquam ex tacita delegatione Summorum Pontificum validam esse; econtra in aliis locis, in quibus Graeci Latino Ritui addictis permixtim vivunt, ubi Summi Pontifices eam Confirmationem pro irrita declarant, eam Confirmationem invalidam esse, eo quod in tali casu, & loco ejusmodi Graeci Presbyteri non habeant delegationem a Summo Pontifice.

Quaeritur 17. An expediat, ut Episcopus inungat infantes periculose decumbentes?

Respondeo 1. Ut Episcopus veniat in domum infantium, qui certo necdum sunt rationis compotes, eosque ante obitum confirmet, non habetur exemplum in Ecclesia. Id probatur negative; quia nullum ejusmodi exemplum proferri potest.

Respondeo 2. Ut Episcopus veniat in domum adolescentium, qui jam sunt rationis compotes, eosque ante obitum confirmet, non improbatur a SS. Domino Nostro Benedicto XIV. Id probatur ex ejus Dissertatione, quam *Theologiae Eclecticae* inserui. Certe Em. Cardinalis Quadagnius in Synodo sua Arretina 1729. pro suo zelo, & fervore charitatis ardentis *tit. de Confirmatione* sic scribit: *Si quis adolescens extiterit, aut puer, compos tamen rationis, qui aeger in postremo vitae cursu versetur, & hoc Sacramento insignitus adhuc non esset, Parochus illum moneat, eique omnino suadeat, ut hujusmodi Sacramentum plurimum in votis habeat, ejusque summopere flagret desiderio, quem si provecta erit aetate, Sacramento rite confirmare non omittemus, dummodo hoc nobis expedire videatur*. Ego vero hoc loco prae oculis habendum esse censeo morem universalis

lis Ecclesiæ, a qua D. Thomas relatus *de Baptismo* §. 3. qq. 7. non esse recedendum monet; si enim nullum reperitur exemplum, quod *Clinicis* simul impensum fuerit cum Baptismo, vel extrema unctione Sacramentum Confirmationis, Episcopis recusantibus administrare Confirmationem moribundis, non videtur propterea movendus scrupulus; quia ad solam luctam in articulo mortis sufficienter armat Eucharistia, & extrema unctio.

B U L L A

Benedicti XIV.

De Baptismo Judæorum, sive Infantium, sive Adultorum.

Venerabili Fratri Archi-Episcopo Tarsen. Vicesgerenti.

Benedictus Papa XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

§. I.

Casus trium Infantium Judæorum nuper Romæ, invitis Parentibus baptizatorum refertur.

„ POstremo mense Superioris anni „ cum de more ad nos accessisses, retulissesque Antonium quemdam „ Vivianum in Hebræorum vico do„ mum Perlæ Missani Hebraæ ingres„ sum esse, ibique cum tres ejus filias, „ quibuscum puer duntaxat aderat, „ earum frater, annos natus duodecim, „ invenisset, eam, quæ nonum annum „ agebat, Baptismate abluisse, Sacra„ menti verbis rite eodem tempore „ pronunciatis, quo caput aqua lustra„ vit, idemque deinceps cum reliquis „ duabus sororibus primæ adhuc ætatu„ læ peregisse, marem autem non ba„ ptizasse, quod aquam sibi deesse vi„ derit. Tunc nobis quoque significavi„ sti, quid ad mulctandam Viviani au„ daciam statueras, quidque de puellis „ Sacro Baptismate initiatis statuere in „ animo habebas: id porro a nobis pro„ batum fuit.

§ II.

Casus hujusmodi quum accidunt, statim novi sermones, & opiniones excitantur; ideo Pontifex certam super hoc instructionem & methodum edere statuit.

2. „SI quoniam facta hujusmodi fre„ quenter Romæ, & alibi audiun„ tur; quotiescunque vero id accidit, „ multæ hinc statim opiniones, maxi„ meque diversæ, perinde quasi tunc id „ primo evenerit, excitantur, quod sa„ ne inde oritur, quia bene multi te„ mere obloquuntur, cum hac de re „ scriptos neque expenderint libros, „ neque noverint; alii vero, qui scri„ ptores legerunt, cum eosdem non „ semel videant sibi invicem adversan„ tes, non satis ingenii, & facultatis „ habent ad judicandum quis eorum „ prudenter senserit, quis vero secus; „ alii demum aut nunquam tribunalium „ judicata cognoverunt, aut eorum certe „ non reminiscuntur; ideo operæ pre„ tium existimavimus Epistolam hanc „ scribere, eamdemque typis impressam „ in lucem edere, quæ si tibi usui non „ erit, quia probe jam nosti omnia, „ quæ hic continentur, non parum o„ pinor iis fortasse proderit, qui in „ eodem Vicesgerentis munere tibi suc„ cedent, vel aliis extra Romam de„ gentibus, ad quos pertinet, quemad„ modum ad Vicesgerentem Romæ spe„ ctat, hujusmodi casibus providere, „ aut non omnino diversis, aut huic „ plane similibus, qui novissime in urbe „ accidit, quique, ut vulgo dicitur, *dat* „ *causam Edicto*.

§. III.

Divisio Materiæ in duas partes. Prima Hebræorum Infantium. Secunda Hebræorum adultorum. Subdivisio primæ.

„ Atque ut omnis, quoad fieri potest, confusio evitetur, materiam duximus in duas partes distribuendam. In prima enim de Hebræorum infantium. In secunda de Adultorum Baptismate differemus. Prima autem pars multifariam dividitur. Primo enim expendetur, utrum invitis parentibus, ac reluctantibus, Hebræi infantes baptizari licite possint: Secundo, si hoc nefas esse dixerimus, an casus unquam contingat aliquis, in quo id fieri non modo possit, sed etiam liceat, planeque deceat: Tertio, Baptismum Hebræis infantibus tunc impertitum, cum fas non sit, ratumne, an vero irritum haberi debeat: Quarto, quid sit faciendum, quum infantes Hebræi afferuntur, ut baptizentur, aut compertum sit eos jam fuisse Sacro Baptismate initiatos; demum quomodo probari possit, eosdem aquis salutaribus jam lustratos fuisse.

§. IV.

I. Punctum, an dissentientibus Parentibus possint Infantes baptizari.

„ De primo primæ partis capite si sermo sit, utrum nempe dissentientibus Parentibus Hebræi infantes baptizari possint, aperte asserimus, hoc jam a S. Thoma tribus in locis definitum fuisse, nempe in *quodlibet l.* 2. *art.* 7. *in* 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 12., ubi ad examen revocans quæstionem in quodlibetis propositam. *Utrum pueri Judæorum, & aliorum Infidelium sint invitis Parentibus baptizandi*, ita *respondet. Respondeo dicendum, quod maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda &c. Hoc autem Ecclesiæ usus nunquam habuit, quod Judæorum Filii invitis Parentibus baptizarentur, quamvis fuerint retroactis temporibus multi Catholici Principes potentissimi, ut Constantinus, Theodosius, quibus familiares fuerunt Sanctissimi Episcopi, ut Sylvester Constantino, & Ambrosius Theodosio, qui nullo modo prætermisissent ab eis impetrare, si hoc esset consonum rationi: & ideo periculosum videtur hanc assertionem de novo inducere, ut, præter consuetudinem hactenus in Ecclsia observatam, Judæorum Filii invitis Parentibus baptizarentur.* Transitum deinde facit Doctor Angelicus ad exponendas rationes, atque ita ait, *in* 3. *par. quæst.* 68. *art.* 10. *Respondeo dicendum, quod pueri infidelium filii aut habent usum rationis, aut non habent &c. si nondum habent usum liberi arbitrii, secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi providere non possunt, unde etiam & de pueris antiquorum dicitur, quod salvabantur in fide parentum; & ideo contra justitiam naturalem esset, si tales pueri invitis Parentibus baptizarentur; sicut etiam si aliquis habens usum rationis baptizaretur invitus. Esset etiam periculosum taliter filios infidelium baptizare, quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad Parentes; & ideo non habet hoc Ecclesiæ consuetudo, quod Filii Infidelium invitis Parentibus baptizentur.*

§. V.

„ Scotus *in quarto sententiarum distinct.* 4. *quæst.* 9. *num.* 2. & *in quæstionibus relatis ad quæst.* 2. censuit laudabiliter posse Principem imperare, ut, invitis etiam Parentibus, Hebræorum, atque Infidelium infantuli baptizentur, dummodo id potissimum prudenter caveatur, ne iidem infantes a Parentibus occidantur. Habet sectatores hæc sententia suos non solum in Scholis, verum etiam apud

„ Authores recentiores in Sæcularibus „ negotiis apprime verſatos, quos inter „ recenſendus eſt *Loayſa in notis ad* „ *Concilium decimum ſeptimum Toleta-* „ *num pag.* 761. *Tom.* 2. *colleƈt. Con-* „ *cil. Hiſpan. clar. mem. Cardinalis A-* „ *guirre*. Prævaluit tamen in Tribuna- „ libus S. Thomæ ſententia, ut teſta- „ tur Cardinalis Albizi *de inconſtantia* „ *in fide cap.* 11. *n.* 32., atque inter „ Theologos, Canonumque peritos vul- „ gatior eſt, quorum nomina recenſen- „ tur a Cardinali Santorio in Rituali „ Sacramentorum, ut videre licet *pag.* „ 209. *&* *ſeq.*, in quo Rituali com- „ plures viri doƈtrina illuſtres multum „ laboris, atque operæ inſumpſerunt, „ quos inter Cardinales Bellarminus.

§. VI.

„ UT colligi poteſt ex nuper allatis „ S. Thomæ verbis, ſententiæ „ ipſe ſuæ præcipuum ſtatuit in Eccle- „ ſiæ conſuetudine fundamentum; quod- „ ſi, ad graviſſimi hujus argumenti „ vim labefaƈtandam, Matathiæ, alio- „ rumque exemplum proponeretur, qui „ nimirum, ut legitur *in lib.* 1. *Ma-* „ *chabæorum cap.* 2. *circumciderunt pue-* „ *ros incircumciſos*, *quotquot invenerunt* „ *in finibus Iſrael*; quod quidem invi- „ tis eorum Parentibus evenit: Reſpon- „ det Liranus, ſolos Hebræorum filios „ circumciſos fuiſſe, cujus ſententiam „ ſequutus eſt Verhoſt *de lib. Macha-* „ *bæorum pag.* 88. Concedit Sotus in „ Hebræorum filios hoc geſtum eſſe, „ ſed ulterius procedens addit, quodſi „ hoc pariter in Ethnicorum liberos fa- „ ƈtum eſſet, Matathias erraviſſet: Scri- „ ptoris hæc ſunt verba *in* 4. *Sent.* „ *Diſt.* 5. *quæſt. unic. art.* 10. §. *Quodſi* „ *Hiſtoriam*: *Reſpondetur*, *eos*, *qui Ju-* „ *dæis Parentibus erant prognati*, *jure* „ *poterat vi circumcidere*; *ſiquos autem* „ *inter eos circumcidit gentilium*, *fecit* „ *zelo Fidei*, *ſed tamen non ſecundum* „ *ſcientiam*. At enimvero cum in Di- „ vinis Litteris nulla occurrat diſtinƈtio „ inter Hebræorum, & Infidelium fi- „ lios, illa ſane reſponſio videtur cer- „ tior, ac probabilior, Matathiam nem- „ pe quotquot invenit pueros, circum- „ cidiſſe; cumque idem vir eſſet virtu- „ te egregius, & ſanƈtitate clarus, id „ jure geſſiſſe optimo cum illi infantes „ lege belli captivi eſſent ſui, quos „ propterea merito quidem, vel invitis „ Parentibus circumcidi juſſit, quemad- „ modum multa cum laude Chriſtiani „ ſolent Turcarum filios in bello ca- „ ptos ſacroſanƈto Baptiſmate initiare: „ Sapienter ita diſſerit Suarez *in* 3. *parte* „ *S. Thom. tom.* 3. *quæſt.* 68. *art.* 10. *Di-* „ *ſput.* 25. *Seſſ.* 4. §. *Secundo eſt cer-* „ *tum*. Cornelius a Lapide *lib.* 1. *Ma-* „ *chab. cap.* 1. *verſ.* 46.

§. VII.

II. An aliquo caſu id liceat?

„ HOc igitur poſito, quod nefas „ ſit Hebræorum infantes, relu- „ ƈtante parentum arbitrio, baptizare, „ nunc juxta ordinem initio propoſitum „ deſcendere jam oportet ad alteram „ partem; an videlicet contingere un- „ quam poſſit occaſio aliqua, in qua id „ liceat & conveniat. Ex his quidem „ caſibus unum modo expoſuimus, cum „ Matathiæ exemplum conſideravimus. „ Sed quum ejuſmodi eventus noſtris „ hiſce temporibus contingere nuſquam „ poſſint, cum neque Hebræorum quiſ- „ quam contra Chriſtianos ſtipendia me- „ reatur, neque talis eorum conditio „ ſit, ut bellum indicere Chriſtianis „ valeant, rem fore opportuniorem du- „ cimus, ſi ſermo hic noſter de fre- „ quentibus tantum caſibus habeatur, „ in iiſdemque ſi prudens, ſi certa me- „ thodus proponatur, cujus etiam hoc „ loco addatur non inutilis aliqua de- „ claratio.

§. VIII.

Caſus praƈtici, in quibus licet infantes baptizare.

„ DUo, ut plurimum caſus eveni- „ re ſolent: cum Chriſtianorum „ ali-

„ aliquis Hebræorum infantes invenit „ in extremo mortis discrimine constitutos; alter autem, quum iidem infantuli crudeliter a Parentibus projecti, destitutique inveniuntur. Cum „ id eveniat, ut ab aliquo Christiano „ Hebræorum puer morti proximus reperiatur, rem oppido laudabilem, „ Deoque gratam is certe efficiet, qui „ salutem puero aqua lustrali præbeat „ immortalem. Inter cætera Congregationis Sancti Officii decreta unum „ extat latum postridie Kalend. Novembris ann. 1678. cujus verba hæc sunt: „ *Cum filius Hebræorum consignatus fuisset Nutrici Christianæ in deficientia* „ *Nutricum Hebræarum, dum esset proximus morti; fuit baptizatus, & Sacra* „ *Congregatio declaravit, prædictum puerum fuisse licite baptizatum*. Cum „ quo convenit alterum emanatum die „ 18 Februarii anno 1705. quæstioni „ respondens fel. mem. Præsulis Caroli „ Maigrot; illud autem est hujusmodi: „ *An filii infantes infidelium possint baptizari invitis Parentibus: Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum,* „ *dixerunt, non licere, nisi in articulo* „ *mortis.* Gobat *in Theologia experimentali* „ *Tractatu* 2. *cas.* 11. *num.* 329. maxime commendat Virum Religiosum „ de Societate Jesu, qui cum vi quasi „ coactus Machumetani domum ingressus esset, veluti Medicus, ejus puellam morti proximam invisurus, eam „ caute baptizavit, quin id Pater cognoverit; quæ quidem puella post „ menses aliquot ex hac vita emigrans „ ad cœlum feliciter evolavit. Conveniunt quoque in eamdem sententiam „ Suarez *in tertiam partem S. Thomæ* „ *Disp.* 78. *quæst.* 25. *art.* 3. §. *Ex his* „ *autem*, Becanus *de Sacram. Baptismi* „ *cap.* 10. *quæst.* 7. *num.* 7. Hurtadus *de* „ *Sacram. Bapt. Disp.* 3. *diff.* 3. Azorius „ *part.* 1. *lib.* 8. *c.* 25. *quæst.* 10. Castrus „ Palaus *Tract.* 19. *Disp. unic. de Bapt.* „ *punct.* 9. *n.* 16. Paschal. *de viribus* „ *patriæ potestatis part.* 1. *n.* 11. Barbosa *in Canon. Judæorum* 28. *quæst.* 1. *n.* „ 3. Ad hanc rem præclare facit Epistola sancti Francisci Xaverii *pag.* 67. „ Romæ typis edita, in qua confirmans „ Patrem Franciscum Henricum, quod „ quereretur paucos a se Infideles in „ Indiis ad veri Numinis cultum revocari, sic scribit: *Plus itaque proficis, quam tu putas, infantes diligentissime conquisitos per Baptismum* „ *cœlo parturiendo*. Nam certum est, „ Xaverium hic loqui de Indorum Infantibus, extremum vitæ agentibus, „ quos Pater Franciscus Henricus rite „ ac licite baptizabat. *At memento, te* „ *octo mensibus, quibus isthic versaris,* „ *plures animas conservare moribundis infantibus baptizandis*.

§. IX.

De Infantibus expositis.

„ SI item eveniret, ut puer aliquis „ Hebræus projectus esset, atque a „ Parentibus derelictus, communis omnium sententia est, pluribus quoque „ confirmata judiciis, eum baptizari „ oportere, reclamantibus etiam, repetentibusque Parentibus, ut recte docent Azorius *Inst. Moral. par.* 1. *lib.* „ 8. *cap.* 25. *quæst.* 5. Ricciul. *Lucubrat.* „ *lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 30. Clericatus *de Jurisdictione, discord.* 17. *n.* 12. Sessa *de* „ *Judæis cap.* 51. *n.* 110. & *seq.* At Hebræorum Parentes Patriam se in filios „ habere potestatem contendunt, nec „ plane injuria. Compertum est patriam potestatem neque ad Jus Divinum positivum, neque ad jus naturale, neque ad jus gentium pertinere, sed juris, ut ajunt, *humani Romani* esse; cum autem Civitate Romana Antoninus Imperator omnes Imperio Romano subjectos donaverit, „ juxta ea, quæ leguntur *in l. in Orbe* „ *Roman.*, quæque in aliis exemplaribus incipiunt *in Urbe Roma ff. de statu* „ *hominum*, & Hebræi Imperio Romano tunc essent subditi, hoc ipsis argumentum suppeditat pro patria in „ filios potestate. Sic differit Abbas *in* „ *cap. cit. ex litteris n.* 3. *de Convers.* „ *Infid. Judæus habet filium in potestate; & est ratio, quia Judæi contrahunt justas nuptias, sunt sub Roma-*

„ *no Imperio*, *&* *sic gaudent Legibus* „ *Imperialibus*. Sed itidem plane con „ stat prædictam patriam potestatem „ tunc certe amitti, cum filius dere- „ linquitur, projiciturque; juxta respon- „ sum Gregorii IX. *cap.* 1. *de Infanti-* „ *bus*, *&* *languidis expositis*, cujus hæc „ sunt verba: *Si a Patre*, *sive ab alio*, „ *sciente ipso*, *aut ratum habente* (re- „ legato pietatis officio,) *infans expo-* „ *situs extitit*, *hoc ipso a potestate fuit* „ *patria liberatus*.

§. X.

„ ANimadvertendum tamen est, „ eum infantem non inter pro- „ jectos, expositosque adnumerandum, „ quem sine Patre, sine Matre, nullo „ comite, aut per urbem, aut extra „ Hebræorum vicum temere vagantem „ inveneris; sed quem in loco publico „ solum, derelictum, abjectum, atque „ omni cura, & spe destitutum offen- „ deris, is absque dubio projectus, is „ sane expositus censendus est.

§. XI.

„ BEnigna hæc interpretatio non „ nullis improbanda videtur; ne- „ que enim ignoramus, apud auctores „ multas hac de re sententias valde „ huic nostræ dissimiles inveniri, quæ „ eo potissimum innituntur, quod He- „ bræi, quamvis non jure belli, Chri- „ stianorum tamen mancipia sunt. Ita „ que cum servitutem serviant, tametsi „ sententia admittatur, eorum infantes „ sine parentum consensu baptizari non „ posse, non decere tamen subtilio- „ res addere limitationes. Multa de hac „ re habet Antonius Francus in *additio* „ *nibus in Abb. cap. ex litteris*, *lit. B* „ *de Conversione Infid.* Nostri autem „ instituti non est in hanc Epistolam „ omnes congerere limitationes, expli- „ cationesque regulæ; non enim Tra- „ ctatum, sed simplicem tantum me- „ thodum hic proponimus, quoad casus „ & eventus passim obvios, ac sequen- „ tes. Sanctus Thomas in locis præfa- „ tis docet, Hebræos in servitute qui- „ dem apud Christianos esse, non vero „ pœnali libertatique contraria, sed ci- „ vili, quæ licet in abjectissimo gradu „ constituat, non eum tamen præbet, „ quem altera, dominatum: quod item „ in tem nostram sapienter a Suarez „ consideratur *in* 3. *part. S. Thomæ quæst.* „ 68. *art.* 10. *Disp.* 25. *Sess.* 4. §. *dico* „ *secundo*, *&* a Silvio *in* 3. *part. S. Thom.* „ *tom.* 4. *quæst.* 68. *art.* 10. *concl.* 7.

§. XII.

„ SAn: mem. Pius V. Prædecessor „ noster *in sua Constitut.* 80. Om- „ nes Hebræos ab omni Ecclesiastica „ ditione, exceptis Romæ, & Anconæ „ Civitatibus, eliminavit. Sixtus V. „ iisdem concessit omnia ditionis Ec- „ clesiasticæ loca, dummodo septa mæ- „ nibus essent, habitanda. Sed Ponti- „ fex Clemens VIII. rem in antiquum „ statum restituit; Romæ tamen, An- „ conæque, Avenionem adjunxit, ut „ videri potest *in ejus Constitut.* 19. „ Cum vero Apostolica Sedes Urbini, „ Ferrariæque Ducatus recepisset, non „ ejecti fuere Judæi ab iis Urbibus, „ Oppidisque, ubi antea per Duces iis „ licuerat commorari. At siquis pete- „ ret, qua de causa non Hebræis nega- „ tum fuerit, nec negetur, in Ponti- „ ficia ditione, ac Romæ etiam libere „ permanere, is quidem quæstiones adeat „ Theologicas Pierte, qui *part. V.* usita- „ ta ingenii sui sagacitate quæstionem „ agitat, an infantes Hebræorum pos- „ sint invitis Parentibus baptizari, tum „ id affirmantes (quorum & sententiam „ ipse amplecti videtur) hac interroga- „ tione provacat *pag.* 335. *Cur ergo Ro-* „ *mæ Ecclesia Filios Judæorum non ba-* „ *ptizat*, *baptizatosque a Parentibus non* „ *avellit*, *ne in odio Christi*, *multiplici-* „ *que impietate enutriantur?* *Hanc dein-* „ *de responsionem subjungit*: *Respondeo*, „ *&* *peto vicissim ego*: *Cur infensissi-* „ *mos illos Christi hostes ipse Christi Vi-* „ *carius Pontifex Romanus in sua Ci-* „ *vitate tolerat?* *Cur eos inde non aman-* „ *dat?* *sicut ergo suas habet rationes*,

„ *gentem illam Deo abominabilem, Chri-* „ *stoque infensissimam tolerandi, ita &* „ *rationes habet, quare infantes eorum,* „ *ipsis invitis, non baptizet, nec ab eis* „ *avellat*. Et inter cætera, quibus ni- „ titur argumenta, unum extat S. Au- „ gustini lib. 18 *de Civitate Dei cap.* „ 46. in quo exponit Deum non eos „ extinguere penitus voluisse, sed tan- „ tum disperdere, ac dissipare, ut quo- „ cumque pergerent, sacras litteras fe- „ rentes, id boni Ecclesiæ parerent, „ ut suorum Codicum testimonio, Chri- „ sti vaticinia vel invito animo ubique „ terrarum disseminarent. *Ideo parum* „ *fuit* (verba sunt Augustini,) *ut di-* „ *ceret: ne occideris eos, ne quando obli-* „ *viscantur legem tuam; nisi etiam ad-* „ *deret: Disperge eos; quoniam si cum* „ *isto testimonio scripturarum in sua tan-* „ *tummodo terra, non ubique essent, pro-* „ *fecto Ecclesia, quæ ubique est, eos Pro-* „ *phetiarum, quæ de Christo præmissæ* „ *sunt, testes in omnibus gentibus habe-* „ *re non posset.*

§. XIII.

„ HOc vero obiter attigimus, non „ contendentes veram causam „ constituere, cur Hebræis liceat & Ro- „ mæ, & in aliquibus Pontificiæ ditio- „ nis urbibus moram facere; id enim „ ad rem propositam satis est, quod si „ Hebræi servitutem Christianis ser- „ viunt, ea quidem non pœnalis est, „ sed civilis, ac si Romæ, aliisque Pon- „ tificiis Urbibus commorantur, id po- „ tissimum Summorum Pontificum in- „ dulgentiæ acceptum referunt; ex quo „ quidem colligere aperte licet, non id „ ab iis expetendum esse, quod jure „ non potest exigi; tum etiam eorum „ ad Christum conversionem, atque In- „ fantium Baptismum, moderate, Re- „ ligiose, pie procurandum esse, sine „ ulla vi, aut injuria; quoniam quid- „ quid injustitiam sapit, Christianorum „ indignum est; contumelia vero omnis „ asylo ipsis concesso penitus adversa- „ tur. S. Gregorius Pontifex ad Pascha- „ sium Episcopum Neapolitanum scri- „ bens, eum admonet, ut humaniter, „ & mansuete in Hebræos se gerat, „ qui tunc eam civitatem incolebant. „ *Agendum est ergo, ut potius ratione,* „ *& mansuetudine provocati sequi nos* „ *velint, non fugere, ut eos ex eorum* „ *Codicibus ostendentes, quæ dicimus,* „ *ad sinum Matris Ecclesiæ Deo possi-* „ *mus auxiliante convertere*. Et quo- „ niam Paschasius quasdam iisdem cele- „ britates jam pridem concessas inter- „ dixerat, hæc subjungit: *Itaque Fra-* „ *ternitas tua eos monitis, prout poterit,* „ *Deo adjuvante, ad convertendum ac-* „ *cendat, & de suis illos solemnitatibus* „ *inquietari denuo non permittat, sed* „ *omnes festivitates, feriasque suas, sicut* „ *hactenus tam ipsi, quam parentes eo-* „ *rum per longa colentes retro tempora* „ *tenuerunt, liberam habeant observandi,* „ *celebrandique licentiam*. Et quæ in „ eadem Epistola decernebantur, per- „ tinere quoque voluit ad omnes Epis- „ copos, in quorum Diœcesibus Hebræi „ commorabantur: *Item universis Epis-* „ *copis per Galliam, & Europam, &* „ *Germaniam constitutis. Hæc autem* „ *Epistola recensetur in Can. Qui since-* „ *ra, dist.* 45.

§. XIV.

Declarationes circa casus præmissos.

„ POstquam casus magis obvios ex- „ posuimus, in quibus nostra hæc „ regula prohibet, Hebræorum infan- „ tes, invitis parentibus, baptizari, ali- „ quas insuper declarationes addimus ad „ hanc regulam pertinentes, quarum „ hæc prima est: si parentes desint, „ infantes vero alicujus Hebræi tutelæ „ commissi fuerint, eos sine tutoris as- „ sensu licite baptizari nullo modo pos- „ se, cum omnis parentum potestas ad „ tutores pervenerit. Sic Azorius *insti-* „ *tut. Moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *quæst.* „ 9 Thomas a Jesu *de convers. gent.* „ *pag.* 212. Sessa *de Jud. cap.* 25. *num.* „ 30. alios præterea auctores eadem sen- „ tire non ignoramus, a quibus recen- „ sendis brevitatis gratia supersedemus.

§. XV.

§. XV.

"Secunda est, si Pater Christianæ Militiæ nomen daret, juberetque, infantem filium baptizari, eum quidem vel Matre Hebræa dissentiente baptizandum esse, cum filius non sub Matris, sed sub Patris potestate sit habendus, juxta textum *in Lege nulla ff. de suis, & legitimis Hæredibus, & in §. fœminæ, Instit. tit. de adoptionibus*, quod quidem ad verbum statuit Gregorius IX. in sua Decretali ad Argentinæ Episcopum scripta, & relata in *cap. ex litteris, de conversione Infidelium.*

§. XVI.

"Tertia est, quamvis Mater Filios sui juris non habeat, tamen ad Christi fidem si accedat, & infantem offerat baptizandum, tametsi Pater Hebræus reclamet, eum nihilominus aqua baptismatis abluendum esse. Ita cum cæteris Azorius verba facit *in loco præfato quæst.* 3. *Ubi de communi Fidei bono agitur, nulla habenda est ratio patriæ potestatis, quam leges, & jura Romana sanxerunt; & propterea Mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem non tribuat, jus habet ad Baptismum filium offerendi.* Huic quidem sententiæ favet prædicta Decretalis Gregorii IX. in qua licet loquatur de patria potestate in eo casu, quem explicabat, Patris nempe Christiani filium aquis lustralibus offerentis, matre Hebræa perperam discrepante: statuit tamen sententiæ suæ in favore Fidei fundamentum: *In favorem maxime Fidei Christianæ respondemus, patri eundem puerum assignandum:* favor autem Fidei in utroque casu valere plurimum jure debet.

§. XVII.

"Quarta est, quodsi pro certo habeatur, parentum voluntatem esse infantium Baptismati necessariam, quoniam sub appellatione parentum locum quoque habet paternus avus, ut observatur *in l. justa interpretatione* 201. *ubi glossa in verb. avus ff, de verb. signif.* cum eo, quod amplius legi potest in *discept.* 977. *num.* 4. *Gratiani*. Hinc necessario sequitur; ut, si avus paternus Catholicam Fidem amplexus sit, ac nepotem ferat ad sacri lavacri Fontem, quamvis mortuo jam patre, mater Hebræa repugnet, tamen infans sit absque dubio baptizandus. Martinus Navarrus vir, Sacrorum Canonum doctrina excellens, cum hic Romæ casus ejusmodi evenisset, plus valere contendebat matris dissensum, ut videre licet in ejus *cons.* 4. *lib.* 3. *de Conversione Infidelium*. Contra eum scripsit Præsul Rutilius Benzoni: Pontifex autem Gregorius XIII. pro avo sententiam tulit, ut ipse refert in suo *speculo Episcoporum lib.* 1. *quæst.* 9. *dub.* 1. ubi testatur, Hebræo infanti Baptismum se contulisse. Quamobrem in fine Consilii Navarri hæc leguntur: *Advertendum autem, contra opinionem latam sententiam, infantemque traditum fuisse Avo Christiano, & demum baptizatum, perseverareque adhuc in fide.* Hujusce facti Marchinus etiam testis est *de Bello Divino par.* 1. *cap.* 2. Non desunt alia judicata, quorum vi avus, ad fidem conversus præferri debet, non solum si Mater, sed etiam si Pater dissentiat, & quamvis ambo pariter protestentur, se se filii Baptismati non assentiri, ut videri potest in *cit. disc.* 977. *Gratiani*, cum præter favorem Religionis, qui maximi habendus est, argumenti loco etiam esse debeat *text. in Can. Patrem* 32. *quæst.* 3. ubi in neptis nuptiis, avi sententia patris judicio anteponitur, cum avus liber, pater autem servus existit. *Patrem puellæ Ecclesiæ nostræ famulum, avum vero ejus liberis ortum constat esse natalibus, & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis, quam patris ejus, cujus nullo modo liberum potest esse arbitrium, decernimus attendi. Quia*

ergo

„ *ergo electione avi huic ista nupsisse* „ *probatur, hanc constat legitime esse* „ *copulatam.*

§. XVIII.

„ Fictitia res non est, quod aliquando Pater Hebræus se velle Catholicam Religionem amplecti prædicet, ac se ipsum, filiosque infantes baptizandos offerat, postmodum vero sui se consilii pœniteat, abnuatque filium baptizari. Id Mantuæ evenit, ubi Hebræus quidam non modo cum viro perhonorificum dignitatis gradum tenente, sed ipso etiam cum Duce id rei gessit. Duos habebat infantes liberos, totidemque pueros, atque uxorem, cumque deinceps ad Christi fidem accedere recusasset, Ducisque spem frustratus esset, res ad examen deducta est in Congregatione Sancti Officii, ac Pontifex *die* 24. *Septembris anni* 1699. statuit ea fieri, quæ sequuntur: *Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, decrevit, quod duo filii infantes, alter scilicet triennis, alter quinquennis baptizentur. Alii, nempe filius octo annorum, & filia duodecim, collocentur in domo Catechumenorum, si ea Mantuæ adsit, sin minus apud piam, honestamque personam, ad effectum explorandi ipsorum voluntatem, eosque instruendi. Uxoris quoque in loco a filiis separato exploretur voluntas. Patrem vero, & Maritum respective, qui a proposito suscipiendæ Fidei Christianæ recessit, non esse cogendum, sed contra eum posse procedi, prout de jure &c.* Idem ferme accidit Augustæ Taurinorum, ubi cum Hebræus quidam Religionem Catholicam amplecti nollet, postquam id se facturum promiserat, cumque instaret, ut filiola, quam baptizandam obtulerat, ideoque a Matre Hebræa jam ablatam Christianæ nutrici lactandam dederat, in potestatem rediret suam; Congregationis Sancti Officii auctoritate Romæ sancitum fuit, ut puellula Christianos penes esset, & ad sacrum regenerationis Fontem elevaretur, quod videri potest apud Sessam cap. 51. *num.* 98. Hoc autem prudenter statutum est, ne scilicet Parentes Hebræi, quibuscum summa æquitate apud Christianos agitur, eo impudentiæ deveniant, ut & nos, & Ecclesiam audeant irridere.

§. XIX.

De Infidelibus, qui Baptismum recipiunt ob bonum aliquod temporale.

„ Sunt quoque aliqui infideles, suos infantes Christianis offerre soliti, ut aquis salutaribus abluantur, non tamen Christi ut stipendia mereantur, neque ut originalis culpa eorum ex anima deleatur: sed id faciunt indigna quadam superstitione ducti, quod nempe Baptismi beneficio existimant, eosdem a malignis spiritibus, a fœtore, aut morbo aliquo liberandos. S. Augustinus *in Epistola ad Bonifacium Episcopum Tom.* 2. *typis Patrum S. Mauri num.* 5. de hac re ita disserit: *Nec illud te moveat, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regeneratur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest.* Mens quippe non infantem Baptismo offerentis, sed baptizantis est serio consideranda: *At non parentum, sed ministrorum mens est spectanda, hi enim si bona, & recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino Baptismum valide contulerunt.* Verba sunt Arcudii *lib. de Concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis lib.* 1. *cap.* 12.

§. XX.

„ RES ad examen revocata fuit in „ Synodo habita anno 1148. sub „ Patriarca Luca, de qua synodo sermo- „ nem habet Balsamon *super Canone* „ 84. *Trullano*. Agareni quidam Synodo „ adfuerunt, qui ut Baptismum reci- „ perent, invitati, illico responderunt, „ se se jam pridem Sacro Baptismate „ initiatos: nam id in more suam apud „ gentem esse dixerunt, infantes vix „ natos ad Sacerdotes Catholicos defer- „ ri solitos, ac baptizari: *Non tamen* „ *admissi fuerunt; audierat enim* (præ- „ dictus scilicet Patriarcha) *quod Ba-* „ *ptismus, quem Infideles a Christianis* „ *petunt, non bona affectione, & Or-* „ *thodoxo proposito petitur, sed propter* „ *corporalem medicinam. Persuasum est* „ *enim Agarenis, fore ut sui liberi a* „ *Dæmone vexentur, & tanquam canes* „ *male oleant, nisi Baptismum Christia-* „ *num asequantur*. Verba sunt Balsamo- „ nis e Græco idiomate in Latinum „ versa a Card. Baronio *in annalibus* „ *ad annum prædictum* 1148., unde si- „ gnificari videtur, illius Concilii Pa- „ tres Baptismum ratum, ac validum „ nequaquam existimasse.

§. XXI.

„ CUm ad Theologos, Canonumque „ peritos hujus quæstionis examen „ transisset, varii casus propositi, ac „ discussi fuerunt. Infideles aliqui, cum „ hoc sibi in animum induxissent, Ba- „ ptismi gratia Infantes suos a morbis, „ Dœmonunque vexationibus liberatum „ iri, eo dementiæ adducti sunt, ut „ mortem quoque minitati sint Catho- „ licis Sacerdotibus, qui, utpote eorum „ pravæ mentis conscii, Baptismum eo- „ rumdem liberis constantissime dene „ gabant. *Navarrus in suo conf.* 5. *de* „ *tit. Bapt.* respondit, pueros jam ra- „ tionis compotes in casu ejusmodi a „ Baptismi fontibus repellendos, infan „ tes vero omnino admittendos esse, „ qui adhuc rationis expertes sint. Alii „ vero perperam sentiunt, omnibus con- „ ferri Baptismum posse, mors ut evi- „ tetur, dum materia solum, non autem „ forma adhibeatur. At huic sententiæ „ refragatur Congregatio Sancti Officii „ coram Pontifice habita die 6. Septem- „ bris 1625. *Sacra Congregatio univer-* „ *salis Inquisitionis habita coram San-* „ *ctissimo, relatis litteris Antibarensis,* „ *in quibus supplicabat pro resolutione* „ *infrascripti dubii. An cum Sacerdotes* „ *coguntur a Turcis, ut baptizent eorum* „ *filios, non ut Christianos efficiant,* „ *sed pro corporali salute, ut liberentur* „ *a fœtore, comitiali morbo, maleficiorum* „ *periculo, & lupis, an tali casu pos-* „ *sint saltem ficte eos baptizare, adhibita* „ *Baptismi materia sine debita forma?* „ *Respondit negative, quia Baptismus* „ *est Janua Sacramentorum, ac protesta-* „ *tio Fidei, nec ullo modo fingi potest*. „ Hoc Decretum typis editum extat in „ *Vericello de Apostolicis Missionibus tit.* „ 5. *ad verb. Baptismus quæst.* 219 „ Neque hoc loco prætermittendum est, „ vigesimam nonam inter propositiones „ ab Innocentio XI. damnatus die 2. „ Martii 1679 esse hujusmodi: *Urgens* „ *metus gravis est justa causa Sacramen-* „ *torum administrationem simulandi*.

§. XXII.

Conferri nequit Baptismus, cum adest periculum perversionis.

„ SI tamen mortis discrimen absit, „ omnibus hæc opinio insedisse vi- „ detur, Baptismum conferre nefas esse, „ cum dubitari prudenter possit, id fu- „ turum, ut baptizatus tractu temporis „ a Catholica Religione desciscat; quod „ quidem experientia docet plerumque „ iis Infantibus eveniri, qui a Parenti- „ bus Infidelibus oblati, ut ab infirmi- „ tate aliqua Baptismo liberentur, po- „ stea vero in eorum educationem, ac „ potestatem revertuntur. Hoc idem „ comprobat suffragio suo *Castrus Pa-* „ *laus Tom.* 4. *suorum operum moralium* „ *Tract.* 19. *disput. unic. pun* 6. *num.* „ 11. *Cardinalis Albizi de inconst. infid.*

„ *cap.*

„ *cap.* 33. *num.* 47. *Verricellus de Apostolicis Missionibus tit.* 6. *quæst.* 113. „ *n.* 8. Hinc vero id sequitur, quodsi „ baptizatus infans non ad Parentes in„ fideles rediret, sed Christiano cuipiam „ committeretur, is baptizari deberet, „ etiamsi non a Parentibus oblatus esset, „ ut Catholicus evaderet, verum ut ab „ ægritudine, ac morbo aliquo servaretur. Apposite ita concludit Azorius „ *instit. moral. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. „ *quæst.* 6. *Ex quo perspicuum est, ejusmodi infantes jure donari, & ablui „ Baptismo posse, quoties commoda occasio se se obtulerit a patrio ejus jure, „ & potestate liberandi.*

§. XXIII.

„ NEgari profecto nequit grave perversionis periculum in hac ma„ teria rem esse maximi momenti. E„ piscopus Quebec alias significavit, „ Barbarorum aliquot etiamsi Christia„ næ militiæ adscriptos, nullum Reli„ gionis specimen exhibere; hoc enim „ habent in more positum, ut statim „ ac filius nascitur, eum Christianis of„ ferant baptizandum; is vero ubi ado„ levit, a Religionis nostræ Sanctimo„ nia abhorret, parentum scilicet exem„ plo edoctus Quare non sine causa „ prædictus Episcopus postulavit, iis ne „ infantibus Sacramentum esset Baptis„ matis conferendum? Huic petitioni „ diligenter expensæ in Congregatione „ Sancti Officii habita die 3. Maij 1703. „ responsum fuit, Baptismum conferre „ infantibus non licere, qui filii infi„ delium essent, atque in eorum pote„ state mansuri. Hoc tamen Decretum „ eos excepit pueros, qui gravissime „ ægrotantes vita periclitarentur. *Non „ licere, si sint filii infidelium, & in „ potestate eorum relinquendi; secluso ta„ men mortis imminentis periculo.* Licere „ autem, si filii quidem Barbarorum „ sint, sed jam Christi militum, dum „ tamen, aut a viris Apostolicis illic de„ gentibus, aut ab ipsis Parentibus, de „ Sanctæ Religionis præceptis, ac my„ steriis edoceantur, cum adoleverint. „ *Licere vero, si sint filii Barborum „ baptizatorum, curandum tamen per „ Missionarios, ac per ipsosmet eorum pa„ rentes, ut, cum ad annos discretionis „ pervenerint, a se, vel ab aliis instruan„ tur, præsertim in illis regionibus, si „ non provideatur in promptu adsuturos „ Ministros Evangelicos, qui in hoc pa„ rentum commode supplere possint defe„ ctum.* In Servia audivimus pauper„ culas esse Christianas mulieres invito „ cum Turcis Matrimonii vinculo co„ pulatas, quæ cum filium pariunt, eum „ Sacerdotibus offerre solent, ut bapti„ zetur. Idcirco postulatum fuit, qui „ debeant in casu hujusmodi se se ge„ rere Sacerdotes. De hac re Decretum „ habetur in nostro Bullario *n.* 89. §. „ 8. *n.* 304., ubi apparet, conferendum „ esse Baptismum, si constet, mortem „ oblato puero imminere: *Istarum vero „ filios, quos Parochis baptizandos ex„ hibent, ubi eorum vitæ periculum im„ minere videatur, sacro Lavacro abluere „ prædicti Parochi minime dubitent, ad„ monitis matribus, ut, si convalue„ rint, ipsos in Christiana Religione „ educare sedulo curent.* Si nullum adsit „ vitæ periculum, certa regula generalis „ statuta non est, cum oporteat diligen„ ter omnes expendere circumstantias, „ & præsertim, *vel eos in Evangelicæ „ Legis, & Fidei cultu perseveraturos, „ vel Christiana educatione ab ejusmodi „ matribus fraudatos, Mahometani Pa„ tris impietatem secuturos esse.* Si Sa„ cerdotes, postquam pie, & religiose „ hoc negotium Deo commendaverint, „ æquum, bonumquque existiment, „ prædictos infantulos baptizare, id „ quidem facerent, matres tamen eni„ xe admonerent de gravissimo, quo „ tenentur, munere filios de Christiana „ Religione sedulo edocendi.

§. XXIV.

„ NOn certe ignoramus, accidisse, „ ut Pater aliquis Hebræus Ro„ mæ, aut alibi infantem obtulerit Sa„ cris Baptismi aquis tingendum, non „ quod eum cuperet Christianum fieri,

„ sed

„ ſed a morbo aliquo liberari. Hoc ſi „ unquam eveniat, S. Auguſtini ſententia, nempe pravam parentum intentionem Baptiſmati non obeſſe rite „ collato, præ oculis habita, & conjunctim communi opinione conſiderata, in hoc caſu Baptiſmum minime „ negandum eſſe, dum nullum ſit periculum perverſionis, quod ſane eſt „ maximum, ſi baptizatus in Infidelium poteſtatem ſit rediturus; prudentum certe judicio rite luſtrari debet infans, & Chriſtianis tradi, ut „ probe educatus, ætate, & ſapientia „ coram Deo proficeret; hoc autem ſi „ diligenter fieret, ut ſemper poſt Baptiſmi Sacramentum decet, nullum „ eſſet periculum perverſionis, quod vitari non poteſt, ſi Patri Hebræo filius reſtituatur; atque hoc pacto omnis etiam difficultas tolleretur, quæ „ ſæpiſſime in cauſa fuit, cur reſponſoria Categorica Miſſionariis negata „ ſit enixe poſtulantibus, liceretne Baptiſmum conferre Infidelium Infantibus Sacro Fonti oblatis, non pietatis, non Religionis cauſa, ſed rerum „ temporalium caducarumque cupiditate. *Vid. Card. Albizi cit cap.* 33. *de* „ *Inconſtant. in fide num.* 47.

§. XXV.

III. An Baptiſmus etiam in caſibus non licitis collatus, validus ſit.

„ SAtis abunde diximus non ſolum „ de primo hujus partis capite, utrum nempe, invitis Parentibus, Hebræi infantes baptizari poſſint, verum etiam de ſecundo, an caſus unquam contingat aliquis, in quo id „ æque licitum ſit, ac decorum; ad „ tertium nunc accedimus, Baptiſmum „ videlicet Hebræis infantibus impertitum, cum fas non ſit, ratumne, an „ vero irritum haberi debeat.

§. XXVI.

„ NUlla de hac re inter S. Thomam, & Scotum diſſenſio eſt, „ cum non in eam ſententiam diſputaverint, utrum Baptiſmus Hebræis Infantibus ſine Parentum conſenſu conferri valide poſſit, verum an licite; „ ut prudenter animadvertit Cardinalis „ Lauria egregius Scotiſta *in Tom.* 1. „ *lib.* 4. *Sententiarum Diſp.* 14. *art.* 5. „ *num.* 58. *Et nota, quod ſermo non eſt* „ *de poſſe valido, quia ſi baptizarentur,* „ *certum eſt remanere baptizatos; ſed de* „ *poſſe licito, id eſt, an licite fiat, ſi* „ *baptizentur.* Durandus *in* 4. *diſt.* 4. „ *quæſt.* 7. *art.* 13. contendens, irritum Baptiſmum eſſe ſine conſenſu „ ſaltem interpretativo illius, qui baptizatur, ideo ſi hoc Sacramentum „ Hebræorum, aut Infidelium filiis, „ invitis Parentibus, impertitum fuerit, illud eſſe irritum omnino exiſtimat: ea ratione ductus, quod „ infantulis non alia, quam Parentum voluntas, ſit quæ ſi deſideretur, omnis deeſt voluntas, cujus „ neceſſitas eſt ſane maxima, Baptiſma „ ut validum habeatur. Verum hæc „ Durandi opinio ſingularis nunquam „ aut plauſum, aut exiſtimationem nacta eſt; quod re vera conſtet, Baptiſmum eſſe ratum, ac validum, quotieſcumque baptizantis voluntas cum „ forma & materia neceſſaria accedat. „ Quamobrem Durandi ſententiam Suarez falſam, Cajetanus a ratione alieniſſimam eſſe affirmant. Præfati argumenti, validitatem Baptiſmi collati ſine conſenſu Patris contra Durandum comprobantis, Silvius auctor eſt, „ doctiſſimus S. Thomæ ſectator *in* 4. „ *Tom. in* 3. *part. S. Thom. quæſt.* 68. „ *art.* 10. *Si Filiis quorumcumque Infidelium conferatur Baptiſmus, erit* „ *validus, etiamſi Parentes ſint inviti,* „ *quia ſubjectum eſt capax, & Miniſter cum debita intentione adhibet ei* „ *materiam, & formam. Nihil autem* „ *aliud requiritur, ut Baptiſma parvulorum teneat; nam intentio Parentum* „ *eſt impertinens.* Et Phraſſen eximius „ Scotiſta *Tom.* 10. *ſui Scoti Academici tract.* 10. *diſput.* 1. *art.* 2. *quæſt.* „ 3. Durandi ſententiam refellens, & „ ejuſdem argumento, hoc eſt, in Bapti-

„ primo Infantium voluntatem deesse, „ si Parentum vel offerentium voluntas „ desit, respondens admonet, Ecclesiæ „ voluntatem semper inesse: *Quid si* „ *nullus offerat, sed solus Minister ba-* „ *ptizet? Recte intelligitur respondere tota* „ *mater Ecclesia, quæ in sanctis est,* „ *quia tota omnes, tota singulos parit,* „ *per voluntatem Ministri suo, & Chri-* „ *stiani nomine baptizantis.* Quæ qui- „ dem responsio S. Augustino auctorita- „ tem debet, qui in memorata Epistola „ ad Bonifacium sic scribit: *Offeruntur* „ *ad percipiendam spiritualem gratiam* „ *non tam ab eis, quorum gestantur ma-* „ *nibus, quam ab universa Societate* „ *Sanctorum, atque fidelium. Ab omni-* „ *bus namque offerri recte intelliguntur,* „ *quibus placet, quod offeruntur, & quo-* „ *rum sancta & individua charitate ad* „ *communionem Sancti Spiritus adjuvan-* „ *tur. Tota ergo Mater Ecclesia, quæ* „ *in sanctis est, pueros gestat, & offert,* „ *quia tota omnes, tota singulos offert.*

§. XXVII.

„ Argumentis per se clarissimis, „ tantorumque auctoritate homi- „ num corroboratis alia addere super- „ vacaneum ducimus; quædam vero „ Congregationum responsa in medium „ proferre nullo modo non possumus, „ inter quæ primo loco afferemus illud „ Congregationis Sancti Officii *habitæ* „ *die* 30. *Martii* 1638. *Circa Bapti-* „ *smum datum parvulæ puellæ annorum* „ *trium circiter filiæ Hebræorum a Fau-* „ *stina Christiana invitis Parentibus,* „ *Eminentissimi Domini censuerunt, par-* „ *vulam puellam esse vere baptizatam,* „ *concurrente materia, forma, & inten-* „ *tione; Baptismum probari unico teste;* „ *& quamvis Filii Hebræorum non* „ *possint invitis Parentibus baptizari, si* „ *tamen de facto baptizentur, valere* „ *Baptismum, & characterem imprimi,* „ *& filiam baptizatam penes Christia-* „ *nos alendam; mulierem baptizantem* „ *acriter monendam, ut in posterum ca-* „ *veat a similibus; notificandum vero* „ *populo, non licere invitis Parentibus* „ *filios Hebræorum baptizare, quia, licet* „ *finis sit bonus, media non sunt licita,* „ *præsertim stante Bulla Julii III. im-* „ *ponente pœnam mille ducatorum, &* „ *suspensionem baptizantibus filios He-* „ *bræorum invitis Parentibus.* Ante hanc „ resolutionem alia extat *die* 3. *Martii* „ 1633. cujus hæc sunt verba: *Quæri-* „ *tur, an infantulus filius Judæi a Nu-* „ *trice Christiana baptizatus inscio Pa-* „ *tre Hebræo sit vere baptizatus, &* „ *ejusmodi Baptismate teneatur, & apud* „ *quem debeat infantulus educari? Re-* „ *spondetur, infantulum esse vere bapti-* „ *zatum, Baptismumque esse validum,* „ *eundemque educandum pœnes Christia-* „ *nos, a quibus instruatur, & cum per-* „ *venerit ad usum rationis, posse cogi* „ *ad perseverantiam in fide Catholica,* „ *eidemque providendum a patre, si ha-* „ *beat in bonis, sin minus in necessariis* „ *ad minus ad sustentationem.* Conve- „ niunt aliæ quoque ejusdem Congre- „ gationis solutiones, quarum altera „ emanavit *die* 23. *Decembris* 1698. „ altera die 8. Martii 1708., & a Leo- „ ne *in suo Thesauro Fori Ecclesiastici* „ *part.* 4. *cap.* 4. *num.* 8. alia huic si- „ milis producitur in Congregatione „ Concilii habita in causa Fossani, „ quem tamen cum registris conferri „ non potuit.

§. XXVIII.

IV. Quid faciendum, quando Infantes Hebræi baptizati exponuntur, vel fuisse baptizatos notitia habetur.

„ Nihil aliud nunc restat, ut primæ „ partis finis imponatur, quam „ exponere, quid sit faciendum, cum „ Infantes Hebræi aut baptizandi offe- „ rantur, aut compertum sit, eos jam „ fuisse Sacro Baptismate; initiatos de- „ mum quomodo probari possit, eosdem „ aquis salutaribus fuisse rite lustratos; „ quæ postrema sunt hujus primæ partis „ capita, & quorum explicationem pau- „ cis expediemus.

§. XXIX.

„ Nihil hoc loco cum iis infantibus „ nobiscum est, qui vel ad Sa- „ crum Fontem ab iis feruntur, quibus „ id faciendi jus esse constat, vel qui „ juxta sacrarum legum vim, invitis „ licet, reluctantibusque parentibus, sunt „ baptizandi, ut ante demonstravimus; „ de iis, inquam, infantibus nullus hic „ sermo est, quoniam patet, omnino „ esse ad Sacrosanctum regenerationis „ lavacrum elevandos. Ad eos itaque „ spectat hic sermo noster, qui Bapti- „ smo neque a Parentibus, neque ab „ aliis, qui jus in eos habeant, offerun- „ tur, sed ab aliquo nullam habeante „ auctoritatem. De iis præterea agi- „ tur, quorum casus non comprehen- „ duntur sub ea dispositione, quæ sinit „ Baptismum conferri, etiamsi majo- „ rum consensus desit: hoc quidem in „ casu baptizari non debent, sed ad il- „ los remitti, quorum in potestate ac „ fide sunt legitime constituti. Quodsi „ jam Sacramento initiati essent, aut „ detinendi sunt, aut ab Hebræis Pa- „ rentibus recuperandi, tradendique Chri- „ stifidelibus, ut ab illis pie, sancte- „ que informentur; hic enim Baptismi „ illiciti, tamen veri, validique, effe- „ ctus est. Ex quibusdam paulo ante „ citatis resolutionibus hoc eruitur, „ quibus accedit Concilii Toletani quarti „ textus expositus *in Can. Judæor. dist.* „ *26. quæst. 1. Judæorum filios, vel fi-* „ *lias, ne parentum ultro involvantur* „ *erroribus, ab eorum consortio separari* „ *decernimus, deputatos aut Monasteriis,* „ *aut Christianis viris, aut mulieribus* „ *Deum timentibus, ut sub conversatio-* „ *ne cultum Fidei discant, atque in me-* „ *lius instituti tam in moribus, quam* „ *in fide proficiant.* Si autem, post- „ quam adoleverint, suo ipsi infortunio „ Catholicam fidem desererent, & He- „ bræorum ritibus adhærerent, contra „ eosdem Legibus utendum esset, ut „ contra Hæreticos, juxta Decretalem „ Bonifacii VIII. *in cap. contra, de Hære-* „ *ticis in sexto*: *Contra Christianos,* „ *qui ad ritum transierint, vel redierint* „ *Judæorum, etiamsi ejusmodi redeuntes,* „ *dum erant infantes &c. baptizati fue-* „ *runt, erit tanquam contra Hæreticos,* „ *si fuerint de hoc confessi, aut per* „ *Christianos, seu Judæos convicti &c.* „ *procedendum.*

§. XXX.

„ Dura nonnullis hæc sententia visa „ est, qui eamdem ut minus aspe- „ ram facerent, existimarunt, fas esse, „ puerulos Judæis parentibus restituere, „ dummodo ipsi parentes cautione, ac „ fidejussione data, ingenue spondeant, „ ab se filios, cum ad convenientem „ ætatem pervenerint, Christifidelibus „ restituendos: nec quidquam contra „ fidem Catholicam edocendos. Ita opi- „ natus est Calderinus *in suo Consil.* „ 3. *de Judæis*, quem secutus est Graf- „ fius *in suis decis. cas. conscien. part. 2.* „ *lib. 2. cap.* 23. *num.* 23. Verum hæc „ Calderini sententia a cæteris omnibus „ erroris insimulata fuit, ut Afflict. *decis.* „ 151. *n.* 13. Sperel. *decis.* 1. *num.* 42. „ Sessa *de Judæis cap.* 55. *&* *n.* 64. „ Piton. *Discept. Eccles. p.* 4. *discept.* 146. „ *dub.* 3. *&* *n.* 33. Card. Albizi *de In-* „ *const. in fide cap.* 11. *n.* 33. *Et vere* „ *scio, in hac Sacra Congregatione*, lo- „ quitur de Congregatione S. Officii, „ *Sententiam Calderini uti erroneam fuis-* „ *se rejectam.*

§. XXXI.

V. Quomodo probetur, Baptismum in- fanti fuisse collatum.

„ In quibusdam præfatis resolutioni- „ bus innuitur, eum, qui Hebræo- „ rum filios sine parentum consensu „ Baptismo lustrare ausus fuerit, exce- „ ptis iis casibus, in quibus hoc liceat, „ eum, inquam, pœna mulctandum „ esse; Baptismum autem unius testi- „ monio comprobari. Ut primæ parti „ hujus nostræ instructionis extrema „ manus accedat, nihil aliud restat,

„ quam

„ quam prædictarum resolutionum judicium confirmare, & quidquid in „ iisdem continetur, nostra quoque sententia stabilire. Baptizantis mentem „ esse sanctam, rectamque non dubitamus; modus autem omnino illicitus „ habendus est; & ea quicumque facit, „ quæ Ecclesia fieri vetat, pro Judicis „ prudentia mulctari debet, pœna scilicet aut mitiori, vel severiori, juxta circumstantias. Additur etiam, qui „ infantes Hebræorum liberos baptizare solent, eos plerumque aut Laicos, „ aut mulieres esse; quod neutris liceat, nisi necessitas interfuerit, ut „ videri potest *in Can. ad Limina* 30. „ *quæst.* 2. *in Can. sanctum*, *in Can. in necessitate Confecr. dist.* 4. *in Conc. Flor.* „ *Armen. Instruct. in casu autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus, vel mulier,* „ *imo etiam Paganus, & Hæreticus baptizare potest*. Hoc etiam in trigesimo octavo Concilii Illiberitani Canone statutum est, *peregre navigantes*, „ *aut si Ecclesia in proximo non fuerit*, „ *posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate.* Et quamvis Petavius „ *in not. ad Sanctum Epiph. pag.* 341. „ miretur, Concilium, etiamsi necessitas interfuerit, bigamis, ne quemquam baptizent, interdicere; *ergone* „ *a bigamis baptizari in tanta necessitate non licuit?* Mendoza tamen & Albaspineus ajunt, in Canone quemquam baptizari a bigamis interdici, „ cum plures adsint rei conficiendæ magis idonei, quod Catholicus Ethnico, Laicus autem non bigamus jure „ sit bigamo anteponendus. Jam vero „ Baptismati comprobando unius sufficere testimonium, vetus Jurisperitorum axioma est, ut videtur in Glossa *Cap. Nuper*, *ad verbum*: *nisi juratus*, *de testibus*, *& attestationibus*. „ *Quandoque tamen bene creditur uni*, „ *quando non sit præjudicium alicui;* „ *puta, utrum aliquis sit baptizatus*, *vel* „ *utrum esset Ecclesia consecrata*, *& ubi* „ *quis vult probare, se egisse pœnitentiam per confessorem suum*. *Et in Can.* „ *Placuit*, *in verbo testentur*, *de Consecrat. dist.* 4. *Creditur ergo testimonio* „ *unius in Baptismo*, *& in Consecratione Ecclesiæ*. Hoc tamen intelligendum est, dummodo testi aut mari, „ aut fœminæ, fides adhiberi prudenter „ possit, aut idem si testatur qui baptizavit; hic siquidem se ipsum asserens „ Baptismum Hebræo infantulo ministrasse, non rem modo ab sese gestam, sed etiam pœna dignissimam „ suo ipse testimonio confirmaret. In „ S. Spiritus Xenodochium, projectorum perfugium, feruntur non raro „ infantes chartam collo suspensam præseferentes, in qua scriptum legitur, „ jam Baptismum eidem collatum esse. „ Cum adhuc in minoribus a Secretis „ Sac. Congregationis Concilii munere „ fungebamur, Sancti Spiritus Parochus „ interrogavit, quid sibi agendum esset „ in hujusmodi casibus? Proposita quæstio fuit in Congregatione *die* 18. *Decembris* 1723. *ut declarat Thesaurus* „ *resolut. tom.* 2. *pag.* 412. *die autem* 15. „ *Januarii* 1724. ita rescriptum fuit: „ Si non lateret, qui chartulam scripserat, eidemque fides tuto præstari posset, tunc infantem ut baptizatum habendum esse, ac ne Baptismo quidem „ initiandum *sub conditione*, ut aperte „ liquet *in tom.* 3. *præfati Thesauri pag.* 2.

§. XXXII.

SECUNDA PARS.

De Baptismo Judæorum adultorum. Quando adultus dici possit.

„ HÆc sunt, quæ breviter exponenda censuimus quoad primam partem ad Hebræorum infantes „ unice pertinentem. Itaque ad secundum descendimus, sermonem de Hebræis adultis, ac ratione pollentibus „ habituri. Atque ut ordine utamur, „ & claritate, differemus primo de iis, „ qui ultro Baptismum petunt, tum de „ iis, qui jam baptizati ad Ecclesiam „ se conferunt. Verum in primis constituendum est, quænam plerumque

„ ea

„ ea ætas sit, in qua Hebræus sponte „ Baptismum expetens, non infans, „ sed sui compos censendus est, & quodammodo adultus, atque hac quidem „ in re duos Jurisperitos, licet haud „ indoctos, cavere necesse est; Nattam „ scilicet *in Consil.* 454. *lib.* 2. & „ Bursat. *in Consil.* 231. *lib.* 3. quibus „ in casu, de quo agitur, necessaria videtur duodecim annorum ætas; id „ autem perperam quibusdam decretis „ probant æque antiquis, ac antiquatis. „ Hac in re consulendus est sedulus, „ accuratusque Præsul Sperellus *in sua decis.* 1. *num.* 32. *& duobus seqq.* ubi „ probat rationis usum ab anno septimo „ completo inchoari; idemque confirmaturus, præclara quædam in unum „ collegit Cardinalis Albizi *de Inconst. in Fide cap.* 11. *num.* 39. Ricciul. *in tract. de Personis extra gremium Ecclesiæ lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 3. Zasius *in tract. de Judæis quæst.* 2. Clericat. *de Jurisdict. Discord.* 18. *num.* 25. Sessa *de Judæis cit. cap.* 43. quibus addimus „ Congregationis Concilii resolutionem, „ quæ extat *lib.* 16. *Decretorum pag.* 233. „ *a tergo* in quadam causa Vilnæ: *Die* 16. *Julii* 1639. *Sacra Congregatio Concilii respondit, filios Judæorum non esse invitis Parentibus baptizandos, donec perveniant ad ætatem legitimam; & tunc, si ipsi consentiant: Ætatem vero legitimam regulariter censeri completo septennio.* Animadvertere opus est illud *regulariter*, nam indicat, oportere, Præsidem Ecclesiasticum etiam „ atque etiam considerare, quisnam sit „ Baptismi petitor, cum possit contingere, ut is etiam non completo septennio sufficienti sit præditus ratione; ideoque baptizandus, invitis licet „ reluctantibusque parentibus, ut sapienter differit Sotus *in* 4. *Sententiar. dist.* 5. *quæst. unic. art.* 10. *dub.* 2. *Certissima regula est, quod si citra illam ætatem certo constat, puerum Fidei Catechismis instructum satis intelligere, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio Christianæ legis, baptizandus est, quoniam ætas ad contrahendum matrimonium lege humana statuitur; lex autem divina Baptismi neutiquam ab humana dependet.*

§. XXXIII.

„ SI vero de perfecto rationis usu „ dubitaretur, & Baptismum implorantis capacitas anceps, ac incerta „ esset, cavendum est ab eorum sententia, qui juxta tritum illud axioma, „ in dubio nimirum semper possidentis „ conditionem meliorem esse, contendunt, petentem Baptismum ad Hebræos, & ad patrem potissimum, si „ superfit, necessario remittendum. Cavendum est, inquam, ne quis arbitretur, sententiam ejusmodi approbandam, & axioma, cujus duntaxat est „ ratio habenda in causa æquali: nulla „ vero æqualitas intercedit Hebræos inter, atque Christifideles; ac multo „ minus inter patrem, & filium; cum „ alter patriæ potestatis jacturam ad breve tempus, damnum nempe levissimum evitaret; ærumnæ alter gravissimæ provideret, hoc est mortem fugeret sempiternam, cujus periculum „ certe subiret, regressus ad infidelium „ curam, ac sub patriam potestatem. „ Quare in supradictis casibus Sacramentum est differendum, sed hoc qui postulat, retinendus, ac sic interea informandus, ut idoneus evadat baptismati postmodum suscipiendo.

§. XXXIV.

„ SUarez in 3. *part. S. Thomæ tom.* 3. „ *quæst.* 68. *art.* 10. *disp.* 25. *sect.* 3. „ *ad fin.* sic scribit: *Ad cognoscendum autem, an pervenerit parvulus ad eum statum, & facultatem usus rationis, utendum est signis, & conjecturis ex experientia desumptis, & hominis prudentis arbitrio judicium ferendum est. Quodsi signa non fuerint satis evidentia, tamen rem faciant dubiam, & aliquo modo probabilem, si necessitas non urgeat, expectari potest & debet commodior occasio, & major cognitio.* „ Magni hujus Theologi auctoritas, „ quidquid supra diximus, mirifice pro- „ bat,

„ bat, Baptiſmum nempe, donec dubio locus fuerit, protrahendum: adultum vero id temporis a Chriſti fidelibus detinendum procul a Genitoribus, ex his, quæ ſubjungimus, aperte patet. *Cardinalis de Lugo lib.* 5. *reſponſ. moral. ad dub.* 4. hoc Romæ accidiſſe narrat ætate ſua: *Contigit Romæ, ut parvula quædam puella caſu inveniretur longe ab Hebræorum domibus, quæ interrogata a ſuis Parentibus, reſpondit, ſe parentes habere Hebræos, & velle fieri Chriſtianam. Conducta ergo ad Catechumenorum domum, parens petiit, filiam ſibi reſtitui, quæ adhuc ſui juris non erat, nec rationis compos ad deliberandum de Religione.* Conſilium expetitum eſt ſapientiſſimi Cardinalis, qui poſtquam puellam examinaſſet, dubitavit, an perfecto rationis uſu præditam judicaret: *Conſultus ergo tunc fui, & examinavi puellam, nec perfectum rationis uſum affirmare potui, nec etiam ſufficientem negare, ſed manſi dubius.* Cum puella ſeptennium adhuc non compleviſſet, dubitaretque Cardinalis de perfecto rationis uſu, Baptiſmum protrahendum eſſe reſpondit, & puellam interea apud Catechumenos detinendam: *Ego, quoniam puella illa ſeptennium non compleverat, & de ſufficienti rationis uſu dubitabatur, dixi, Baptiſmum quidem ſuſpendendum eſſe, donec cum pleno rationis uſu certo conſtare poſſet de ſufficienti ejus voluntate; interim tamen non debere, nec poſſe reſtitui, ſed cuſtodiæ cauſa retinendam in eadem Catechumenorum domo.* Atque ita geſtum eſt, ac puella deinceps, nova adhibita diligentia, baptizata fuit, ut videtur in fine prædicti Dubii IV. *Non erat controverſia, an puella baptizanda eſſet, ſed an Patri reddenda, in dubio de uſu rationis ſufficienti; in quo dubio de facto reddita non fuit; ſed in loco tuto depoſita, donec ſuo tempore, & explorata jam ejus voluntate, cum certiſſimo rationis uſu, baptizata fuit.*

§. XXXV.

„ Species facti, quam modo expoſuimus, de puella eſt, quæ ſeptennium nondum expleverat; ſi autem illud ſuperaſſet, & non conſtaret de perfecto rationis uſu, non ideo Hebræis Parentibus reddenda eſſet, ſed Chriſtianorum curæ mandanda. Etenim idem argumentum & ad puellam detinendam, & ad Baptiſmum protrahendum in utroque caſu valeat, neceſſe eſt, *Auctore Seſſa de Jud. cap.* 54. *num.* 8. *& ſeq. Ego vero adhærendum puto ſententiæ Henriquez, ut baptizari in dubio uſus rationis non debeat, ſive ſeptennium compleverit, ſive non &c. modo non urgeat periculum mortis &c. Erit tamen eo caſu a Parentibus ſegregandus, & in domo Catechumenorum, vel penes honeſtam mulierem collocandus, ad vitandum periculum, ne a Parentibus ſubvertatur.* Et ante Seſſam id docuerat Sotus loco cit. *Quid vero, quod res eſſet aliquo modo dubia, nempe ſi bonæ eſſent conjecturæ, & indicia, puerum annum agentem octavum intelligere, quid vellet profiteri, Baptiſmumque peteret? eſſet baptizandus, ac ſubinde ab eorum educatione ſubtrahendus?*

§. XXXVI.

De iis adultis, qui Baptiſmum petierunt.

„ Tempore conſtituto, in quo Hebræus rationis compos prudenter cenſendus eſt, ſtatuto etiam, quid ſit agendum, cum Baptiſmi petitor, an ſit idoneus, dubitatur; de iis jam differemus, qui aut ab adoleſcentia, aut ætate etiam maturiori Baptiſmum poſtulant. Quoad hanc ætatem, Parentum conſenſum neceſſarium omnino non eſſe, auctor eſt S. Thomas in *præfat. loc. id eſt in* 2 2. *quæſt.* 10 *art.* 12. quo in loco diſputans de Baptiſmo Filiorum Hebræorum, diſſentientibus Parentibus, ſic ſcribit: *Poſt-*

„ *quam*

„ quam autem incipit habere uſum liberi „ arbitrii, jam incipit eſſe ſuus, & po- „ teſt, quantum ad ea, quæ ſunt Juris „ Divini, vel naturalis, ſibi ipſi provi- „ dere; & tunc eſt inducendus ad Fi- „ dem, non coactione, ſed perſuaſione, „ & poteſt etiam invitis Parentibus con- „ ſentire Fidei, & baptizari, non au- „ tem, antequam habeat uſum rationis. „ Eadem vero repetit *in* 3. *part. quæſt.* „ 68. *art.* 10. *Reſpondeo dicendum, quod* „ *pueri infidelium filii aut habent uſum* „ *rationis, aut non habent. Si autem* „ *habent, jam quantum ad ea, quæ ſunt* „ *Juris Divini, vel naturalis, incipiunt* „ *ſuæ poteſtatis eſſe; & ideo propria vo-* „ *luntate, invitis Parentibus, poſſunt* „ *Baptiſmum ſuſcipere, ſicut & matri-* „ *monium contrahere; & ideo tales licite* „ *moneri poſſunt, & induci ad ſuſcipien-* „ *dum Baptiſmum*. Quæ quidem cum „ iis conveniunt, quæ ſcripta reliquit „ idem *Doctor Angelicus in quodlib.* 2. „ *art.* 7.

§. XXXVII.

„ S. Thomæ doctrina de modo, quo „ Hebræi jam rationis compotes „ ad Fidem Catholicam amplectendam „ inducendi ſunt, omnino congruit cum „ Sancti Gregorii ſententia *in Can. qui* „ *ſincera, diſt.* 45. cujus hæc ſunt ver- „ ba: *Qui ſincera intentione extraneos a* „ *Chriſtiana Religione ad Fidem cu-* „ *piunt recta perducere, blandimentis,* „ *non aſperitatibus debent ſtudere, ne* „ *quorum mentem reddita ad planum* „ *ratio poterat revocare, pellat procul ad-* „ *verſitas. Nam quicumque aliter agunt,* „ *& eos ſub hoc velamine a conſulta ri-* „ *tus ſui volunt cultura ſuſpendere, ſuas* „ *illi magis, quam Dei cauſas proban* „ *tur attendere*. Accedit Concilii Tole- „ tani IV. Auctoritas *in Can. de Ju-* „ *dæis diſt:* 45. *De Judæis autem præci-* „ *pit Sancta Synodus, nemini deinceps* „ *ad credendum vim inferri. Cui enim* „ *vult Deus, miſeretur; & quem vult,* „ *indurat. Non enim tales inviti ſal-* „ *vandi ſunt, ſed volentes, ut integra* „ *ſit forma juſtitiæ. Sicut enim homo* „ *proprii arbitrii voluntate ſerpenti obe-* „ *diens periit, ſic, vocante ſe gratia Dei,* „ *propriæ mentis converſione homo quiſque* „ *credendo ſalvatur. Ergo non vi, ſed* „ *liberi arbitrii facultate, ut convertan-* „ *tur, ſuadendi ſunt, non potius impel-* „ *lendi*. Idem ſentit Clemens III, in „ ſua Decretali, cujus hoc eſt exordium: „ *Sicut Judæi ſub tit. de Judæ. & Sa-* „ *racen. Statuimus, ut nullus invitos,* „ *vel nolentes Judæos ad Baptiſmum ve-* „ *nire compellat: ſi quis autem ad Chri-* „ *ſtianos cauſa fidei confugerit, poſtquam* „ *voluntas ejus fuerit patefacta, Chri-* „ *ſtianus abſque calumnia efficiatur, quip-* „ *pe Chriſti fidem habere non creditur,* „ *qui ad Chriſtianorum Baptiſmum non* „ *ſpontaneus, ſed invitus cogitur perve-* „ *nire*.

§. XXXVIII.

„ NEc plane obeſt huic ſententiæ „ auctoritas Adriani Pontificis, „ qui Baptiſmum a Carolo Magno Sa- „ xonibus vi collatum, ut fertur, com- „ probavit, cum infidelium ratio æque „ ac Hebræorum habenda ſit, juxta S. „ Thomæ Sententiam *in* 2. 2. *quæſt.* 10. „ *art.* 8. ubi ſic ſcribit: *Infideles qui-* „ *dam ſunt, qui nunquam ſuſceperunt* „ *fidem, ſicut Gentiles, & Judæi, &* „ *tales nullo modo ſunt ad fidem com-* „ *pellendi, ut ipſi credant &c. alii vero* „ *ſunt Infideles, qui quandoque fidem* „ *ſuſceperunt, & eam profitentur, ſicut* „ *Hæretici, & quicumque Apoſtatæ; &* „ *tales ſunt etiam corporaliter compellen-* „ *di, ut impleant, quod promiſerunt,* „ *& teneant, quod ſemel ſuſceperunt*. „ Nullius quoque momenti ſunt, quæ „ geſta fuerunt a Siſebuto Hiſpaniarum „ Rege, quem Concilium IV. Toleta- „ num *cap. Majores, de Baptiſmo*, Prin- „ cipem Religioſiſſimum compellavit, „ propterea, quod vi, ac minis Hebræos „ ad Baptiſmum impulerit, cujus veſtigiis „ inſtiterunt Rex Ægæa, Ferdinandus, „ atque Iſabella, ut videre licet in Ma- „ riana noviſſimæ editionis *ann.* 1733. „ *tom.* 1. *pag.* 202. & *in tom.* 3. *pag.* „ 184. & 211.

§. XXXIX.

§. XXXIX.

„ PLacet hic vero nonnulla breviter „ adnotare; ac primo, Pontifex „ Adrianus gratulatus est quidem Ca„ rolo Magno, quod Saxones jussisset „ ad Baptismum accedere; in ejus ta„ men Epistola typis impressa *in tom.* „ 2. *Concil. antiqu. Galliæ pag.* 112. quod „ unum extat facti ejusmodi monumen„ tum, in ejus, inquam, epistola ne „ leviter quidem commemoratur mo„ dus, quo fuerant Saxones baptizati; „ deinde, iidem Saxones fidem Impe„ ratori dederant, sua se sponte ad Ba„ ptismum venturos, cum armis supe„ rati, & prælio victi se Carolo tradi„ derunt: *Spoponderunt, se esse Chri„ stianos, & se sub ditione Domini Ca„ roli Regis, & Francorum subdiderunt*: „ ut narrat Annalium Scriptor Loisse„ lianus *tom. 6. Annal. Ecclesiastic. Gal„ liæ Patris le Cointe pag.* 110. Ter„ tio, Rex Sisebutus non ubique fuit, „ neque ab omnibus commendatus; „ quapropter Rex Sisenandus impera„ vit, ut nulla vis in posterum adhi„ beretur, quod Mariana testatur *tom.* „ 1. *pag.* 207. *Judæos amplius ad Reli„ gionis Christianæ Professionem cogere „ nefas esto*. Quarto, Religiosissimi No„ men Sisebutus, non scientiæ merito, „ sed pietatis causa est consecutus, *pro„ pter zelum, quem habebat, licet is non „ esse secundum scientiam*, ut notat Sil„ vius *in* 2. 2. *S. Thomæ quæst.* 10. *art.* „ 8. *Concl.* 4. §. *Ad hoc tamen*. Quinto „ in Hispania per eam ætatem Eccle„ siastica Disciplina nimis remissa erat; „ ideoque Episcopi non ausi sunt Re„ gum voluntati adversari, uti animad„ vertit Natalis Alexander in sua *Theo„ logia Dogmatica, & Morali, de Sa„ cram. Bapt. lib.* 2. *cap.* 7. *Propos.* 7. „ *ad fin. Mores illos in Hispaniarum Ec„ clesiis viguisse, negari non potest, Epi„ scopis Ecclesiasticam disciplinam ad nu„ tum Regum suorum flectentibus; sed „ saniorum fuisse, ut & antiquiorem di„ sciplinam de Judæis ad Fidem Chri„ stianam per Baptismum non cogendis, „ perspicuum, est*. Demum Principum „ gesta legem præscribere privatis ne„ queunt, cum fas sit Regibus infideles „ devictos, captivosque suos vi ad Ba„ ptismum impellere, edictoque sanci„ re, ut illud accipere si recusent, a „ regno eliminentur; id autem Regibus „ licet non sine causa: metuunt enim, „ ne ipsi aliquando ad rebellionem de„ ficiant, aut alios ad infidelitatem per„ ducere moliantur. Quamobrem S. Au„ gustinus in Epistola ad Vincentium, „ quæ nunc VCIII. est, olim XLVIII. „ postquam suam sententiam semper „ fuisse agit: *Neminem ad unitatem „ Christi esse cogendum*; hoc ad rem no„ stram addit: *Legum terror, quibus „ promulgandis Reges serviunt Divino „ in timore, ita profuit, ut nunc alii di„ cant ..... Gratias Domino, qui vin„ cula nostra disrupit, & nos ad pacis „ vinculum transtulit*.

§. XL.

„ HEbræis igitur, ut Baptismum „ accipiant, vim facere nefas est; „ quare, si quis Hebræorum expleto „ jam septennio Catholicam Religio„ nem amplecti cupiat, aut si non du„ bia, sed certa significatio detur, He„ bræum aliquem prædictæ ætatis Ba„ ptismum petere, in hoc casu tum In„ dex, qui hoc admonet, est retinen„ dus, tum Sacramenti petitor ex He„ bræorum vico evocandus, Christianis„ que tradendus est, ut interrogetur, „ qua potissimum de causa velit ab He„ bræorum institutionibus ad Christi cul„ tum accedere; diligenter demum in„ strui debet, ut paulo post edocebimus. „ Hac autem adhibita diligentia, si for„ te incapax inveniretur, iterum absque „ dubio Judæis tradendus esset. *Et me„ mini*, verba sunt Cardinalis Albizi *de „ Inconst. in Fid. cap.* 11. *sub num.* 38. „ *a Congregatione Consultorum Sancti „ Officii revocatum fuisse ad examen pue„ rum quemdam Hebræum, qui suppo„ nebatur petiisse Baptismum, & ad do„ mum Catechumenorum redactus fuerat; „ qui tamen adeo hebetis ingenii visus „ fuit*,

„ *fuit, ut, etiamſi expleviſſet ſeptennium, nihilominus Patri Hebræo reſtitutus fuerit.*

§. XLI.

„ SI contingat, ut Hebræorum aliquis ætate adultus Baptiſmum cupiat; is quidem eſt retinendus, aut e vico evocandus, dum ejus optimam voluntatem quiſpiam fide dignus attestatur. Magna hic vero diligentia opus eſt, experientia edocente, Hebræas ſeu mulieres, ſeu puellas frequenter ad Baptiſmum confugere, non Religionis, ſed matrimonii cauſa, quod nimirum Chriſtianum aliquem depereant: mares autem Chriſtianæ Fidei deſiderium affectare, quod matrimonii jam contracti laqueos declinare cupiunt, & uxorem Hebræam relinquere, aut quod ære alieno gravati ſunt, ac ſolvendo impares. Atque utinam in præſentiarum non eveniret, quod Stephanus Tornacenſis ſcripſit in Epiſt. XXXII. *Raro accidit, ut de plebis circumciſæ duritia in novam Eccleſiæ renatus infantiam fideliter aliquis converſetur.* Hanc vocem *raro* ita interpretamur, ut non negemus perſæpe Hebræos ad veram fidem divinitus evocatos, ea feciſſe omnia, quæ bonos viros, & utiles Chriſtianos decent. Eorum Elenchum vide apud Poſſevinum, & Thomam a Jeſu *de Converſ. Gent. lib. 9 part.* 2. *cap.* 1. *pag.* 635. Præviam inſtitutionem multum ad hanc rem conferre fatendum eſt. Sapientes inſtructiones pro Miſſionariis Romæ in lucem editæ anno 1699. pag. 187. hæc habent: *Enimvero comprobatum eſt experientia; Chriſtianos pejores non inveniri, quam qui ante competentem inſtructionem ad Baptiſmum admiſſi ſunt; quippe qua facilitate Chriſto nomen dederunt, eadem ut plurimum nuntium ei remittunt &c. Quodque miſerabilius eſt, deteriores multo ſunt quam ante Baptiſmum, & correctionis omnino impatientes.* Concilium Tridentinum *Seſſ. 6. cap. 6.* indicat, quæ adulto, & ad Baptiſmum cum ſpirituali utilitate accipiendum ſunt neceſſaria. Catechiſmus Romanus *par.* 2. *de Baptiſmo* moram, & tarditatem in hoc negotio inculcat, cum mortis diſcrimen abeſſe videatur. *Dilatio aliquas videtur utilitates afferre: primum enim quantum ab Eccleſia providendum eſt, ne quis ad hoc Sacramentum ficto, & ſimulato animo accedat, eorum voluntas, qua ad Baptiſmum accedunt, magis exploratur, atque perſpicitur; deinde in fidei doctrina, quam profiteri debent, & Chriſtianæ vitæ inſtitutionibus erudiuntur perfectius.* Quoad ea, quæ ante Baptiſmum adulto credenda ſunt, animadverſione dignum eſt dubium, ſeu quæſtio ab Epiſcopo Quebec Sancti Officii Congregationis propoſita, definita 3. Maii anno 1703. *Utrum, antequam adulto conferatur Baptiſma, Miniſter teneatur ei explicare omnia Fidei noſtræ myſteria, præſertim ſi eſt moribundus, quia hoc perturbaret mentem illius; an non ſufficeret, ſi moribundus promitteret fore, ut, ubi e morbo convaleſceret, inſtruendum ſe curet, ut in praxim redigat, quod ei præſcriptum fuerit? Reſpondetur, non ſufficere promiſſionem; Sed Miſſionarium teneri adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non ſit, explicare myſteria Fidei, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii, ut ſunt præcipue myſteria Trinitatis, & Incarnationis.*

§. XLII.

De illis, qui extra infantilem ætatem batizati ſunt, abſque eo, quod ipſi Baptiſma petierint.

„ HActenus verba fecimus de Hebræis adultis ultro Baptiſmum petentibus; modo, finis ut epiſtolæ imponatur, de iis ſermonem inſtituemus, quibus, infantium ætate expleta, nec ipſis quidem petentibus, Baptiſmus impertitur, ut re ipſa contigit in Viviani facto; unde oblata Nobis hujus epiſtolæ conſcribendæ occaſio fuit. Is enim præter infantes,

„ filiam annorum novem Baptiſmate „ conſecravit, idem cum filio jam duodenni facturus, niſi aquam deficere „ comperiſſet. Eos itaque & retinere „ oportet, & diligenter inquirere, a „ quo baptizati ſint, an debita forma „ & materia adhibita; tum etiam oportet eos inſtruere & docere ſupplendo „ quidquid antea non factum fuit, ac „ fieri omnino debuit: Neque vero hæc „ ſatis ſunt, ſed nonnulla inſuper obſervari neceſſario debent.

§. XLIII.

Intentio baptizati an requiratur, quando eſt extra infantilem ætatem.

„ NOn raro fit, ut puer adhuc rationis impos in rebus momenti „ maximi cogatur alienæ inſervire voluntati, quod ſolebat olim ex veteri „ diſciplina frequenter uſuvenire. Quos „ enim ab infantia parentes ad Monaſterium miſerant, ii toto vitæ ſpatio „ ſolitudinem colere tenebantur, quamquam, ubi adoleviſſent, ſeſe palam „ profiterentur ab inſtituto ejuſmodi „ abhorrere. *Vide Can. Audiſtis* 20. „ *quæſt.* 1. Atqui adultus alienæ obxoxius voluntati, niſi ſponte ſua obligari nequit: quare, cum Baptiſmo „ Catholicæ Religionis obſervantia conjuncta ſit, hinc ſane oritur, hoc Sacramentum non eſſe validum in adulto palam ac libere diſſentiente. Sanctus Thomas 3. *part. ad quæſt.* 68. *art.* 7. „ quærit: *Utrum ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi Sacramentum Baptiſmi?* Et quibuſdam more „ ſuo propoſitis argumentis intentionem „ non eſſe neceſſariam probantibus, ita „ quæſtionem ſolvit: *Reſpondeo dicendum, quod per Baptiſmum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit „ quamdam vitæ novitatem &c. Et ideo „ ſicut ad hoc, quod homo moriatur veteri vitæ, requiritur, ſecundum Auguſtinum, in habente uſum liberi arbitrii voluntas, qua eum veteris vitæ „ pœniteat, ita requiritur voluntas, qua „ intendat vitæ novitatem, cujus principium eſt ipſa ſuſceptio Sacramenti: & „ ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, ſeu intentio ſuſcipiendi Sacramentum.* Gloſſa Canonica *in Can. „ Solet, ad verbum, implorandum, de „ Conſecratione diſt.* 4. intentionis neceſſitatem in adulto, qui baptizatur, „ non requirit, ſed baptizantis tantummodo ſatis eſſe affirmat. *Si baptizans „ intendit baptizare, qualemcunque intentionem baptizatus habeat, recipit „ Sacramentum: ſed, ſi non intendit baptizare, licet verba proferat, non eſt „ baptizatus.* Sed juxta Sotum *in* 4. „ *Sent. diſt.* 5. *quæſt. unic. art.* 7. §. „ *His igitur*, ſupradicta Gloſſa, ſicut „ & alia *in cap. Majores, de Baptiſmo, „ tum contra veritatem, tum etiam contra textus ipſos aperte pugnant.* Ratio „ vero, qua Gloſſa innititur, nempe „ baptizatum patientis partes agere in „ Sacramento intentionem autem quoad „ agentem, minime quoad patientem „ neceſſario requiri; ratio, inquam, „ ejuſmodi refellitur a Sancto Thoma „ *loc. cit.* in reſponſione ad primum argumentum: *Ergo dicendum, quod in „ juſtificatione, quæ fit per Baptiſmum, „ non eſt paſſio coacta, ſed voluntaria; „ & ideo requiritur intentio recipiendi id, „ quod ei datur.* Quidquid Sanctus Doctor in Summa de hac voluntatis neceſſitate ſcribit, jam antea declaraverat „ *in* 4. *Senten. diſtinct.* 6. *quæſt.* 1. *art.* „ 6. *quæſtiuncul.* 3.

§. XLIV.

„ CUm ergo voluntatis, ſive intentionis in adulto, quoad Baptiſmum, neceſſitas certa ſit, is debet „ ideo interrogari, quo eſſet animo, „ aut voluntate, cum ab ſe non poſtulatum acciperet Sacramentum; fieri „ enim potuit, ut in ipſo actu intentionem habuerit accipiendi Baptiſmum, aut quoddam veluti lavacrum „ in Eccleſia ſolitum frequentari, aut „ ut profanam quamlibet lavacri ſpeciem. Nihil prohibet, quo minus ante „ Baptiſmum intentio fuerit illius, ut „ lavacrum eſt Eccleſiæ proprium, accipiendi, ea deinde intentione in ipſo

„ actu

„ actu caruerit, cum luſtraretur. Contingere item potuit, ut animo, ac voluntate extiterit Sacramento contraria, licet modeſtam vultus, ac corporis totius compoſitionem in accipiendo Baptiſmate præſeferret. Nihil demum impedimento eſt, quin ipſa rei novitate perculſus, nulla omnino voluntate, nec aſſentiendi ſcilicet, nec abnuendi fuerit; & fieri etiam poteſt, ut animo prorſus a ſacris myſteriis alieno, vel voluntate coacta & repugnante Baptiſmum acceperit.

§. XLV.

„ SI quis adultus ad ſalutis fontem acceſſerit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, ſed unice Eccleſiæ proprium, ac peculiare, Baptiſmum eſſe validum dubitari non poteſt. Ita Æſt. *lib.* 4. *ſent. diſt.* 4. §. 10. *In his enim ad veritatem Baptiſmi, ſive ad characteris ſuſceptionem omnino neceſſaria eſt intentio ſuſcipiendi Sacramentum, non tamen ut eſt lotio quædam in genere, ſed ut talis, qualem frequentat Eccleſia.*

§. XLVI.

„ VErum ſi quis Baptiſmum accipiens præſenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis ſuſcipiendæ lotionis, qualis in Eccleſia frequentatur, tunc examinare oportet, utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perſeveret. Nam ubi nulla præceſſerit retractatio, & moraliter perdurare intentio videatur, eſt certe validum Sacramentum. Hic caſus ad eos ſpectat, qui ante furorem, vel ſomnum, Baptiſmum petunt, accipiunt vero, dum aut inſania vexantur, aut ſomno indulgent, & hoc genus hominum valide baptizatum dicitur *in Concil. III. Carthag. cap.* 34. Non ſecus accidit S. Auguſtini amico, qui febris ardore delirans, *baptizatus eſt neſciens, mente, atque ſenſu abſentiſſimus*, ut habetur in *lib.* 4. *Confeſſ. cap.* 4. Is enim cum adhuc inter Catechumenos verſaretur, propoſitum abſque dubio habuerat baptizandi. Ad hanc rem animadverſione digniſſima verba ſunt Innocentii III. *cap. Majores, ad* §. *Verum, de Baptiſmo*, ubi hæc leguntur: *Dormientes autem, & amentes, ſi priuſquam in amentiam inciderent, aut dormirent, in contradictione perſtiterant, quia in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare, ſi fuerint ſic immerſi, characterem non ſuſcipiunt Sacramenti: ſecus autem, ſi prius Catechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizandi.*

§. XLVII.

„ QUi vultu, atque oculis, ac toto corpore ad modeſtiam compoſito, voluntate tamen alieniſſima, ad hoc Sacramentum veniat, is aditum aperit ad controverſiam non parvi momenti. Quidquid ſit de opinione Caterini, qui ſuſtinet, conferenti exteriorem ſufficere compoſitionem, etiamſi non id animo proponat facere, quod Eccleſia ſolet, de qua opinione multa alibi diximus in noſtro Tractatu *de Sacrificio Miſſæ ad part.* 4. *ſect.* 2. *num.* 76. *& ſeqq.* Hæc, inquam, opinio minus habet difficultatis, cum non de conferente agatur, ſed de accipiente Baptiſmum. Propoſitio autem ab Alexandro VIII. damnata, objici Caterino ſolita, conferentem reſpicit, non accipientem: *Valet Baptiſmus collatus a Miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque Baptiſmi obſervat; intus vero, & in corde ſuo reſolvit, non intendo facere, quod Eccleſia facit.*

§. XLVIII.

„ QUotieſcumque ſacra hæc myſteria ſuſcipiuntur indifferenti prorſus animo ac propoſito, neutra ſcilicet voluntate, Cardinalis Cajetanus *art.* 7. *in Summa S. Thomæ* 3. *part. quæſt.* 58., admiſſa in recipiente in-

„ tentionis necessitate, docet, intentionem non *per se*, ut scholæ loquuntur, sed *per accidens*, necessariam esse, ut nimirum contraria voluntas, si adfuisset, sublata penitus intelligatur. Itaque si quis nec abnuens, nec assentiens, neutra videlicet voluntate, baptizaretur, censendus esset Baptismum valide suscepisse. At enim Sotus 4. *Sent. dist.* 5. *quæst. unic. art.* 7. Cajetano vehementissime adversatur, & ea quidem felicitate, ut plurimos habeat sententiæ suæ Theologos assertores'. Silvius *tom.* 4. *in* 3. *part. S. Thomæ quæst.* 68. *art.* 7. postquam rem prolixe discussit, ita concludit: *Ex jam dictis certum est, non sufficere, quod quis neque sit volens, neque sit nolens, quia talis non habet intentionem recipiendi Sacramentum.* Valentia *tom.* 4. *suorum Comment. Theolog. disp.* 4. *quæst.* 3. *punct.* 2., Cajetano valere jusso, adhæret Soto: *Quod si neuter prorsus aliquis esset, id est, qui neque vellet, neque nollet suscipere, putavit Cajetanus, si sic baptizaretur, fore Baptismum validum, sed admodum false id putavit, ut multis argumentis probat Sotus.* Consulendus quoque est Cardinalis Lauria *lib.* 4. *sent. tom.* 1. *disp.* 11. *quæst.* 2. *num.* 22. *& seqq.* Cajetanus fulcire studet sententiam suam auctoritate Decretalis Innocentii III., de qua mox sermo erit, *in Cap. Majores, de Baptismo*, ubi leguntur hæc verba: *Tunc characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem contrariæ voluntatis non invenit obsistentem*: ubi sentire videtur, Baptismo satis esse, recipienti voluntatem non inesse contrariam. At enim vero animadvertatur necesse est, Pontificem Innocentium respondere quæstioni, utrum amentes baptizati absque consensu possint, ac decernere hoc licere, eorum si consensus adfuerit furori prævius, secus vero, si nullus dementiam consensus præcesserit ac voluntas. Itaque Pontificis postea afferentis Sacramento imprimi characterem, *quando non invenit obicem contrariæ voluntatis*, nemo non videt, hanc mentem esse, Baptismatis haberi effectum, quando quis vel in actu assensum præbeat!, vel jam ante præbuerit. Quod si Pontifex ea in sententia fuisset, suscipiendo Baptismati satis esse voluntatem non obsistentem, utique non decrevisset, ut re vera statuit, in amentibus voluntatem necessario requiri antecedentem.

§. XLIX.

„ Demum si Baptismus violenter, atque animo palam contrario suscipiatur, supradictus Pontifex Innocentius III. *eadem in Decretali Majores, de Baptismo*, distinctione utendum judicat. Etenim eos, qui minis, ac terrore correpti violentiæ cedunt, Baptismum, ut sibi consulant, suscipientes, ab iis distinguit, quibus, vi etiam illata, contradicentibus palam, & reluctantibus, hoc Sacramentum per vim confertur. Decernit autem in primo casu, non in secundo, Baptismatis imprimi characterem: *Is, qui terroribus, atque suppliciis vehementer attrahitur, ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, sicut & is, qui ficte ad Baptismum accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum &c. ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti, quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire: sicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans, thurificare idolis cogitur violenter.* Distinctio ejusmodi occurrit quoque in Glossa Canonica *in Can. de Judæis, ad verbum, coacti sunt, dist.* 45. *in cap. Majores*, §. *item quæritur, ad verbum, conditionaliter, de Baptismo*, & *in Cap. Contra Christianos, ad verbum, absolute, de Hæreticis, in sexto.*

§. L.

§ L.

Quid servandum, si post Baptismum quis negat intentionem sufficientem habuisse

„ EXamen porro si haberi debeat de „ adulti proposito, aut voluntate, „ cum Baptismum accepit, is profecto „ est ante cæteros audiendus, & inter- „ rogandus; cavendum tamen, ne in- „ consulto fides eidem illico habeatur, „ ubi responderit, se baptizatum non „ libere, sed invito. Fieri enim potest „ „ (nec casus sane hic metaphysicus „ est) ut ipso in actu intentionem ha- „ buerit sufficientem, Diabolicis deinde „ stimulis incitatus, & victus, ad vo- „ mitum rediturus mendacium proferat, „ & de intentione interrogatus nigrum „ pro albo, ut inquiunt, repræsentet. „ Qui in foro, in Curia, in Republi- „ ca versatus, non ignorat, & sæpe „ alias contigisse, & frequenter usu- „ venire, ut sacris Ordinibus initiati, „ ac vitam Regularem professi, enixe „ postulent contractis a vinculis solu „ tionem, dictitantes nimirum, & non- „ nunquam jurejurando affirmantes, sese „ illo tempore aut nullam penitus in- „ tentionem, aut omnino contrariam „ habuisse. In hoc rerum statu quid so- „ let consilii capere Judex cautus, & „ prudens? Clamores aspernatur, respuit „ jusjurandum, nisi hoc idem compro- „ bent adjuncta plurima, & circumstan- „ tiæ antecedentes, concomitantes, & „ subsequentes, & eæ quidem momenti „ sint ineluctabilis, & inconcussi. Hac „ profecto ratione, hoc examine, hac „ diligentia opus est, ubi adultus post „ Baptismum aut intentionem sibi fuisse „ pernegat, aut non idoneam, mini- „ meque sufficientem extitisse conten- „ dit.

§. LI.

„ QUod si nulla sit reliqua dubita- „ tio, planeque constet hac luce „ clarius, adulto Baptismum ac- „ cipienti nullam prorsus fuisse volun- „ tatem, aut intentionem, nil restat „ aliud, quam eumdem & hortari, & „ admonere, ut rite id faciat, quod „ jam irrite fecit, & suscipiat *absolute*, „ ac libere Sacramentum; ac si obsti- „ nate repugnet, tum nihil aliud su- „ perest, nisi ut remittatur. Si autem „ res in dubio sit, nec intelligi possit, „ an defuerit intentio, an sufficiens ad- „ fuerit necne, adultus tum retinendus, „ baptizandusque *sub conditione*. S. Tho- „ mas 3. *part. quæst.* 68. *art.* 7.; ubi, „ ut antea diximus, in Baptismo in- „ tentionis necessitatem probans, hoc „ sibi objectum proponit secundo loco: „ *Cum de intentione Baptizati non con-* „ *stet, quilibet posset petere, se denuo ba-* „ *ptizari, propter intentionis defectum.* „ *Non videtur ergo, quod intentio requi-* „ *ratur ex parte baptizati, ut suscipiat* „ *Sacramentum*: atque ita respondet: „ *Dicendum ergo, quod si in adulto de-* „ *esset intentio suscipiendi Sacramentum,* „ *esset rebaptizandus, si tamen hoc non* „ *constaret, esset dicendum, si non es* „ *baptizatus, ego te baptizo.*

§. LII.

„ DEmum quotiescunque aliqua ex „ parte de collato Baptismate du- „ bitetur aut in facto, aut in jure; „ cum ex facto articulus juris oriatur, „ de quo nihil adhuc certi Ecclesia sta- „ tuit, Theologorum autem, Scripto- „ rumque sententiæ divisæ sunt; He- „ bræus jam lustratus non remitti, sed „ retineri debet, & baptizari *sub con-* „ *ditione* juxta regulam Alexandri III. „ *in cap. De quibus, sub tit de Bapti-* „ *smo: De quibus dubium est, an ba-* „ *ptizati fuerint, baptizentur his verbis* „ *præmissis: Non te rebaptizo, sed, si non-* „ *dum baptizatus es, ego baptizo te.* „ Hi porro ita baptizati tenentur, om- „ nino Fidem Catholicam observare, „ eorum instar, qui minis, ac terrore „ adducti, suscipiendo Baptismati assen- „ sum libere præbuerunt: vide *cit. cap.* „ *Majores, §. Verum, de Baptismo: Et* „ *ipse tanquam conditionaliter volens, li-*

„ *tet absolute non velit*, *cogendus est tamen ad observationem Fidei Christianæ*. Et prolixius *in Can. de Judæis*, *ad dist.* 45., ubi sic legitur: *Oportet*, *ut fidem*, *quam etiam vi*, *vel necessitate susceperunt*, *tenere cogantur*, *ne nomen Domini blasphemetur*, *& Fides*, *quam susceperunt*, *vilis*, *& contemptibilis habeatur*.

§. LIII.

Alia dubia circa hanc materiam solvuntur.

„ STatutum hic nobis fuerat, epistolam terminare; sed deinceps audivimus operæ pretium esse, quasdam quæstiones solvere huc spectantes, quarum usus haud infrequens esse solet. Tenemur itaque huic epistolæ additamentum nectere, & opportunius hoc fore existimamus, quam opus jam perfectum retexere, aut fasciolas, ut dici solet, ac frustula infarcire.

§. LIV.

I. In casu denunciationis aliquem Christianum effici optare, *quibus testibus fides præstari debeat*.

„ SUperius, hoc est *num.* 40. e vico evocandum, tradendumque Christianis diximus, eum, qui nuncio haud dubio, sed certo & indubitato delatus est, & dedisse, & adhuc exhibere indicia desiderii, quo flagrat, suscipiendi Baptismatis. Hoc præmisso, in præsentia quæritur, quandonam ejusmodi denunciatio tuta, minimeque dubia habenda sit? Cum non de adulto ad salutis fontem ultro se conferente, sed de eo nunc sermo fit, quem alii significant Baptismum votis omnibus exoptare, jam patet non posse quæstionem solvi, nisi decernatur, cujusmodi & quot esse testes debeant, eorum ut denuntiatio non incerta, non anceps, sed fide dignissima existimetur.

§. LV.

REgula generalis, quam te non ignorare compertum habemus, aperte jubet non unius testimonio haberi fidem. Hæc vero Jure Divino innititur, *in ore scilicet*, *duorum*, *vel trium*, *stabit omne verbum*, concordat Jus Pontificium *in cap. Veniens* 10. *& cap. Licet universis* 23. *de testibus*, & Jus Civile *in leg. Jurisjurandi C. de Testibus*. Aliquæ porro sunt hujus regulæ limitationes, quarum unam paulo ante produximus, nimirum collationem Baptismi unius testimonio probari: præter hanc si quis alias undetriginta legere cupiat, Speculatorem adeat *tit. de testib. num.* 8. Nobis in præsentiarum satis erit earum unam memoravisse, rem nempe aliquam unico etiam teste probari, dum is tamen fultus haud dubiis indiciis fuerit, & claris oppido conjecturis: ita Farinaccius *de test. quæst.* 63. *cap.* 1. *num.* 35. Pac. Jordan. *elucubr. lib.* 14. *tit.* 18. *n.* 66. Panimoll. *decis.* 23. *annot.* 5. *num.* 18. Quoad testium conditionem, usus invaluit, tam in Judiciis Canonicis, quam Civilibus, admitti mulierum testimonia, ut apud Tiraquell. *de Legib. Connub. Leg.* 9 *num* 64. *& seq.* Farinac. *de test. quæst.* 59. *per tot.* Pac. Jordan. *loc. cit. num.* 529. Pirhing. *titul. de test. num.* 66. *& 69.* Anaclet. *ad eumdem titulum*, *num.* 84. Sperell. *decis.* 81. *num.* 45. Quidquid hactenus dictum est, probatum suis, ut inquiunt, a principiis videre qui cupiat, suffragium perlegat admodum elaboratum, & 19. Julii 1709. typis editum a bon. mem. Præsule Frosini Pisarum Archiepiscopo in quadam Controversia, quæ ipsi cum illius Civitatis Hebræis intercessit.

§. LXI.

„ UT ergo regulæ hæ generales in quæstione proposita locum habeant, cavendum est, ne inconsulto

„ ac

„ ac temere quidquam fiat, si testes „ Hebræum aliquem serio Baptismum „ petere significaverint. Ac in primis „ videndum, num index, sive mas, si- „ ve fœmina fuerit, certæ sit probita- „ tis, ac notæ fidei; deinde examinari „ debet, & admoneri de gravitate ju- „ risjurandi; tum ejus examen est de- „ scribendum, cui & index ipse sub- „ scribat necesse est. Si duo inter se „ testes concordent quoad locum, tem- „ pus, & occasionem, in qua Hebræus „ suscipiendi Baptismatis voluntatem a- „ peruit, tunc prudentis erit Præsidis, „ Hebræum ad Catechumenos evocare, „ eumdemque ibi ad dies duodecim de- „ tinere, ut non minus rei veritas, „ quam voluntatis constantia cognosca- „ tur. At cum rem denuntiant, aut „ duo testes singulares, aut unus tan- „ tummodo, sed fide dignus, & omnem „ citra dubitationem idoneus, & multo „ magis si adminiculis suffultus; tunc „ habito, ut diximus, testium, vel te- „ stis examine, non oportebit Hebræum „ ad Catechumenos ducere, sed Judex „ Catholicus, qui Romæ est Vicesge- „ rens pro tempore, ejus voluntatem „ extra vicum, vel domi suæ, vel in „ Templo aliquo semel, atque iterum, „ aut etiam pluries explorabit, ut He- „ bræi consilio clare perspecto, & co- „ gnito, eum tuto jubeat, aut ad vi- „ cum remitti, aut Catechumenis re- „ censeri.

§. LVII.

Neque id vero recens inventum est, sed decretum a Congrega- „ tione Sancti Officii anno 1727. cum „ adhuc in minoribus eadem in Con- „ gregatione Consultoris munere funge- „ remur; itemque hoc postea confirma- „ vit per Litteras Apostolicas die 14. „ Februarii anni prædicti Benedictus Pa- „ pa XIII. fel. rec., cujus in Nos be- „ neficentia haud parva fuit: ejus De- „ creti verba talia sunt: *Feria 4 die* „ *7. Februarii 1727. in Congregatione* „ *generali Sanctæ Romanæ, & Univer-* „ *salis Inquisitionis habita in Conventu* „ *Sanctæ Mariæ supra Minervam coram* „ *Eminentissimis, & Reverendissimis* „ *Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car-* „ *dinalibus in tota Republica Christiana* „ *contra Hæreticam pravitatem Genera-* „ *libus Inquisitoribus a Sede Apostolica* „ *specialiter deputatis: Cum plures exor-* „ *tæ sint Controversiæ super intelligen-* „ *tia, & executione Decreti ab hac Sa-* „ *cra Congregatione editi die* 8. *Julii* „ 1641. *quoad Hebræos utriusque sexus* „ *denuntiatos de eorum animi declara-* „ *tione suscipiendi Baptismum; Eminen-* „ *tissimi, & Reverendissimi Domini* „ *Cardinales Generales Inquisitores præ-* „ *dicti dictum Decretum declarando, &* „ *quatenus opus sit, reformando, in po-* „ *sterum illud sequenti modo exequi man-* „ *darunt, & decreverunt: nempe quod* „ *testes, qui Hebræos denuntiabant, si-* „ *ve mares, sive fœminas de declara-* „ *tione animi suscipiendi Baptismum per* „ *Notarium, juxta interrogatoria Gene-* „ *ralia ab R. P. D. Vicesgerente præ-* „ *scribenda, cum speciali monitione re-* „ *levantiæ Juramenti, in scriptis coram* „ *eodem R. P. D. Vicesgerente, & eo* „ *impedito, coram ejus Auditore, exa-* „ *minentur; qui etiam examen præfatum* „ *subscribere debeant; &, quatenus duo* „ *testes sint de loco, tempore, & occa-* „ *sione contestes, tunc denuntiati ad do-* „ *mum Cathecumenorum duci, & collo-* „ *cari in loco separato, ad hunc effectum* „ *destinato, in eoque per duodecim dies* „ *detineri possint, ut super veritate, &* „ *constantia declarationis eorum volunta-* „ *tis suscipiendi Baptismum explorentur.* „ *Si autem testes erunt singulares, vel* „ *unus adesset testis idoneus, & fide* „ *dignus, tunc denuntiati, non statim* „ *post denuntiationem, & testium examen* „ *ducendi erunt ad domum Cathecume-* „ *norum, sed per R. P. D. Vicesgeren-* „ *tem extra Ghetum, vel in ejus domo,* „ *vel in aliqua Ecclesia, vel alio loco* „ *sibi bene viso, & intra tempus neces-* „ *sarium, & opportunum, juxta facti* „ *speciem & circumstantias, pro arbitrio,* „ *& prudentia dicti R. P. D. Vicesge-* „ *rentis, eorum voluntas exploranda erit.*

§. LVIII.

§. LVIII.

II. *De uxoribus, & sponsis oblatis a Maritis, qui Christiani efficiuntur.*

„ HAnc alia quæstio sequitur ad „ sponsas pertinens, atque conju- „ ges Hebræorum, quæ viri jam Chri- „ stiani, aut sponsi opera Fidei Catho- „ licæ offeruntur. Nulla Judæorum que- „ rela est, quod a viris, aut sponsis „ Christifidelibus sponso, aut conjuges „ ad lavacrum sanctissimum offerantur; „ non enim nesciunt vel ipsi Hebræi, „ nullam hac invitamenti, vel adhor- „ tationis specie violentiam includi, ita „ ut si mulier Baptismum respuat, ma- „ trimonium in Judaismo contractum „ omnino solvatur, teste Apostolo 1. *ad* „ *Corinth. cap.* 7. & juxta *Decretalem*, „ *Quanto*, *de divortiis*, quæ quidem „ matrimonii solutio fit statim ac Ju- „ dæus Ecclesiæ gremio admissus transit „ ad alias nuptias, ut a Nobis longa „ disceptatione probatum est, cum in „ Congregatione Concilii a Secretis es- „ semus, in quadam causa Florentina „ proposita 27. *Julii* 1726., ut videre „ licet *in tom. III. Thesauri Resolut.* „ *pag.* 384. *& seq. ac tom. IV. pag.* „ 30. *& sequ.* Quando infidelis ad „ Christum conversus transitum facit „ ad alias nuptias, an eadem sit liber- „ tas conjugi infideli alias contrahendi „ nuptias, res adhuc in dubio est. Sen- „ tentiam negativam sustinet Pontius *de* „ *matrim. lib.* 7. *cap.* 48. *num.* 25. Af- „ firmative adhæret Sanchez *de matrim.* „ *lib.* 7. *disp.* 77. *num.* 6. Utramque pro- „ babilem Diana existimat *in edit. co* „ *ordinata de matrim. tom.* 2. *resol.* 122. „ *tract.* 6.

§ LIX.

„ ILlud quoque Hebræis est probe co- „ gnitum, conjugem viro esse ob- „ noxiam, ejusdemque in potestate con- „ stitutam, quod legunt *Geneseos cap.* „ 3. *Sub viri potestate eris, & ipse do-* „ *minabitur tui*. Ipsis præterea com- „ pertum est sponsalia plurimum a ma- „ trimonio differre, cum hæc non sint „ aliud, quam futuri promissio matri- „ monii, ut *in Can. Nostrates* 30. *quæst.* „ 1. *& in leg.* 1. *ff. de Spons.* quod „ & colligitur ex historia Jacobi Ge- „ nes. cap. 29. qui servitutem servire „ Labano debuit ad statum tempus, ut „ uxorem duceret promissam sibi Ra- „ chelem. Non id audet Hebræorum „ quispiam inficias ire, juxta eorum „ mores, per sponsalia jus quoddam „ sponso dari forsan etiam majorem il- „ la, quam Christi fidelis habet in Chri- „ stianam mulierem sibi desponsatam. „ Nam Jure Pontificio gravis est reus „ culpæ, non adulterii, qui aliena cum „ sponsa turpi consortio conjungatur, „ ut Nos alibi demonstravimus in *nostra* „ *Notificatione V. tom.* 3. *pag.* 65. *edit.* „ *Bonon.* At apud Hebræos, ex veteri „ instituto, qui rem aliena cum sponsa „ habuerit, non impudicus dicitur, sed „ adulter, ut post Seldenum *lib.* 2. *U-* „ *xor Hebr. cap.* 1. animadvertit Cal- „ met *in sua Dissert. de Connubiis Hebr.* „ & adhuc in præsens apud Hebræos „ scelus, quo de nunc agimus, est ca- „ pitale, ut observat Cardinalis de Luca „ *de matrimon. in discur.* 9. *num.* 15. „ quem habuit de quorumdam Judæo- „ rum Romæ connubio. Igitur que- „ madmodum cum ad fidem accedunt, „ qui potestatem in filios, aut filias ha- „ bent, eorum oblationem Ecclesiæ li- „ bere, ac jure faciunt; ita vir, aut „ sponsus Christi legem amplexus jure „ optimo oblationem facit suæ vel uxo- „ ris, aut sponsæ, in quam Jus a Le- „ gibus, & auctoritatem sibi concessum „ habet. Facta hæc vero oblatio nec „ sane potest, nec omnino debet a Chri- „ stifidelibus recusari, qui tenentur „ nulli parcere diligentiæ, nullique stu- „ dio, ut Christiana veritas jam viro, „ aut sponso cognita, uxori quoque, „ aut sponsæ lucem afferat, ac salutem, „ eo vel maxime quod Romani Ponti- „ fices licet Judæis vim fieri quoad „ Religionem severe prohibeant, palam „ tamen significant, nihil sibi antiquius „ esse,

„ eſſe, optabilius nihil, quam ut iidem „ aliquando e tenebris ad lucem, ab er- „ rore ad veritatem veniant; ideo ſemel „ in ſingulas Hebdomadas iis publice „ Evangelium annuntiari, eoſdemque „ jubent Sacris hiſce Concionibus inte „ reſſe, ut apparet *in Conſtit.* 1. *Nico* „ *lai III. & Conſtit.* 106. *Gregorii XIII.*

§. LX.

Sponſalia quando contracta dicantur juxta Hebræorum ritus.

„ VErum quanquam Hebræi de uxo- „ rum, ſponſarumque oblatione „ nec conquerantur, nec conqueri poſ- „ ſint; queruntur tamen, ut primum „ Hebræorum aliquis ad Fidem profe- „ ctus, aut profecturus, ſuam offert „ Eccleſiæ ſponſam, quod hæc illico „ evocatur, domumque Catechumeno- „ rum transfertur, ubi quadraginta die „ rum spatio detinetur. Clamant in „ caſu ejuſmodi nimiam Chriſtianos in- „ certis vocibus habere fidem, & im- „ prudenter agere, priuſquam ullis pro- „ bationibus demonſtratum fuerit, ſpon- „ ſalia rite ac valide contracta fuiſſe. „ Hinc dictitant damna, turbationeſque „ oriri plurimas, cum non ſemel eve- „ nerit, ut Hebræus infima de plebe „ aliquis, mulieris aut virginis amore „ flagrans & divitis & honeſtæ, deſpe- „ rans vero eam in Judaiſmo ducere „ uxorem poſſe, id conſilii ceperit, con- „ tracta nempe ſponſalia falſo, ac te- „ mere venditare, illuſtrem ut ad tha- „ lamum perveniret.

§. LXI.

„ MAgnus ille Prædeceſſor Noſter „ S. Gregorius laudabili ſemper „ methodo, & incorrupta juſtitia in He- „ bræorum negotiis uſus eſt. Conſule „ *ejus Epiſtolam* 25. *lib.* 8. *indict.* 1. *ul-* „ *timæ edit.* Victori Epiſcopo Panormi- „ tano datam: *Si igitur querimonia eo* „ *rum veritate fulcitur, oportet, ut Fra-* „ *ternitas veſtra, legis ſerie diligenter* „ *inſpecta, ita eis quidquid hac de re* „ *decretum eſt, cuſtodire debeat, ac ſer-* „ *vare, ut nec ipſa aliquid injuſtum fa-* „ *cere, nec illi pati præjudicium videan-* „ *tur.* Sed admonet eodem tempore, „ ut facta diligenter accurateque per- „ pendantur, ad veritatem rei a Judæis „ propoſitæ cognoſcendam; ut colligi- „ tur ex alia ejus epiſtola ad Fantinum „ Panormi Defenſorem miſſa, quæ 55. „ *eſt, lib.* 9. *indict.* 2. ubi legitur, *ne* „ *forte in eorum ſola voluntate verſari* „ *præjudicium videretur.* A S. Gregorio „ edocti, ne ullam his de ſponſalibus „ diligentiam prætermiſiſſe videremur, „ Seldenum, Buſtorfium, Leonem Mo- „ dena, & alios Scriptores conſulendos „ dijudicavimus. Decreta quoque per- „ currimus, quæ alias in caſibus hujuſce „ generis a Congregatione Sancti Of- „ ficii emanarunt. Sed auctorum lectio „ prædictorum, quam Nobis utilis ex- „ titiſſet exornandæ diſſertationi pro „ aliqua ex Academiis Eccleſiaſticis, quæ „ coram Nobis ſingulis hebdomadis ha- „ beri ſolent; tam plane inutilis, ac „ ſupervacanea fuit certo ac tuto ſyſte- „ mati decernendo, quod maximopere „ optabamus. Ex prædictis Decretis, „ quorum principium eſt ab anno 1725. „ licet illud intelligatur, quod ſi ſpon- „ ſus Hebræus jam Chriſtianus ſponſæ „ adhuc Judææ oblationem fecit, hanc „ inter Catechumenos ad quadraginta „ dies detentam fuiſſe; nullo tamen „ modo cognoſci potuit, an, & qua ra- „ tione ſponſalia probata fuerint, item- „ que, an eorum probatio ſolius ſpon- „ ſi, vel plurium teſtimonio inniteretur; „ an demum quodlibet mutuæ ſponſio- „ nis genus exiſtimatum fuerit verus, „ ac legitimus ſponſaliorum contractus.

§. LXII.

„ DOctor Paulus Mediceus in ſuo „ Tractatu de Hebræorum riti- „ bus, ac inſtitutis, quorum ipſe peri- „ tiſſimus erat, quippe qui e Moſaica „ ad Chriſtianam Legem tranſierat, *cap.* „ 27. de ſponſalibus agit, & matrimo- „ nio Judæorum, & id, ut paucis di- „ cam, oſtendit, in hoc inſtituto non

„ admo-

„ admodum a Christi fidelibus differre „ Hebræos. Nam hanc apud eos consuetudinem esse testatur, ut scriptura „ conficiatur, in qua parentum alteruter filiam suam aut puellam, aut viduam promittit sponso; hic autem eam se ducturum pollicetur. Tempus quoque decerni solitum, in quo nuptiæ celebrentur. Contractui demum subscribere tum sponsus, tum duo præterea testes de more debent. Sed quia Hebræi eorum, qui Christi fidem amplexi sunt, dictis, ac testimonio ægre acquiescunt, ideo Nos veritatis apprime cupidi, cuidam familiari nostro jurisperito mandavimus, ut convocaret in unum Judæos aliquot, quorum unus jam pridem Nobis, cum adhuc Anconæ Ecclesiam gubernaremus, est probe cognitus, & in Mosaicis ritibus egregie versatus. Ex eo autem Conventu ea, quæ sequuntur, evicta sunt.

§. LXIII.

„ PRimo, semper sponsalia contrahi inter virum, & parentes mulieris, aut inter virum, & mulieris propinquos, si parentes mulieri desint: mulierem Sponsalia non contrahere pudoris causa & honestatis, imo contractum, qui hebraice dicitur *Tenaim*, fœminæ plerumque ignotum esse, quæ postea explicite præbet assensum suum in solemni nuptiarum celebratione hebraice nuncupata קדושים *Kidduscim*.

§. LXIV.

„ SEcundo, sponsalibus hac ratione contractis obligari utramque partem; cum autem consensum parentes tantum mulieris, aut consanguinei præbuerint, non vero fœmina, ideo hanc, si dissentiat, minime cogi posse, & dissentientem non contractum frangere, sed peccare graviter juxta Hebræos, debitam nempe obedientiam parentibus, aut majoribus denegando.

§. LXV.

„ TErtio, contractum dici obligatorium, & absolutum, cum a viro, ac fœminæ parentibus sponsio facta est, ac descripta, nec non testibus confirmata aut duobus, aut pluribus. Hic contractus Romæ describi solet Notarii opera, alibi a Judæis hebraice.

§. LXVI.

„ ADditur, contractum dici pariter absolutum, cum pars utraque, vel privatim, vel coram Rabbino sponsionem firmat jurejurando, coram duobus, aut pluribus testibus, & sponsionem insuper describi jubent. Quodsi vel absque scripto, & testimoniis, aut coram testibus tantum sine jurejurando sponsio facta fuerit, tunc neque obligationem inducit, nec contractum perficit sponsaliorum, ita ut pars utraque libera omnino sit; at si de sponsione constet, & de juramento per testes, tunc recedere licet utrique parti, dummodo præviam a Rabbino impetrent absolutionem a juramento.

§. LXVII.

„ HÆc Hebræorum ex Conventu collecta sunt. Hinc vero deducitur, duabus tantummodo supradictis modis contracta sponsalia inter Judæos haberi valida, atque obligatoria. Mutuæ igitur viri, ac mulieris sponsiones, epistolis, aut schedulis expressæ nihil ad effectum, de quo quæritur, valent; ac multo minus munera, vestes, & nuptiarum apparatus. Non probato autem, quod sponsio uno vel altero ex supradictis modis facta fuerit, si copula sequatur ante Kidduscim, seu matrimonium, utraque pars ad contrahendum obligatur, non quidem contractus vi, sed commissi sceleris pœna, & ut crimen commissum luatur.

§. LXVIII.

§. LXVIII.

„ SI de sponsaliorum validitate, aut „ invaliditate, itemque de obliga- „ tione, aut contra, deberet judicium „ fieri, res autem inter Hebræum, & „ Hebræam intercederet, æquum esset „ sententiam ferre legibus consentaneam, „ & consuetudinibus Hebræorum; com- „ munis enim, & probata opinio est, „ in judiciis hujusmodi oportere non „ Juri Pontificio, vel Civili, sed Legi, „ & Mosaicæ consuetudini adhærere. „ Marquard. *de Judæis part.* 2. *cap.* 4. „ Ricciul. *de Jure person. lib.* 2. *cap.* 18. „ *num.* 7. Sessa *de Judæis cap.* 33. *n.* 6. „ Card. de Luca *de Matrimonio discurs.* „ 15. *num.* 3. In præsens vero res in „ disceptationem venit ad Hebræam per- „ tinens, & ad Hebræum jam Christo „ servientem, aut inservire optantem: „ negotium nempe agitur sane maxi- „ mum, quod ad Christianam summo- „ pere pertinet Religionem. Consilio „ igitur prudenti admodum opus est ac „ salutari. Nos autem re diu ac mul- „ tum considerata, hoc, quod sequi- „ tur, opportune decernendum existi- „ mavimus.

§. LXIX.

„ QUotiescumque Sponsus Hebræus „ Christianæ Religioni nomen da- „ re statuerit, & Evangelio spon- „ sam offerat, Tuum erit, eum pru- „ denter interrogare, vel ut ab aliis in- „ terrogetur, imperare, quomodo spon- „ salia probentur, neque enim decet „ ejus affirmationi unice habere fidem. „ Editas sponsaliorum probationes Tuum „ pariter munus erit examinare, aut „ alicui prudenti viro examinandas tra- „ dere. Argumenta sponsalibus com- „ probandis idonea erunt, si tanti esse „ ponderis, & momenti videbuntur, ut „ contracta inter Catholicos sponsalia „ iisdem rationibus evinci aperte ac tuto „ valeant. Apud Christianos Scriptura „ non opus est, cujus defectus testium „ auctoritate suppleri solet, adhibitis „ etiam censuris, cum quis post Ca- „ nonicas admonitiones sponsionem vel „ sine juramento factam implere ne- „ gat. Sponsaliorum itaque probationes „ si tales fuerint, ut modo diximus, „ antiqua tibi methodus, quæ usui erat „ ante an. 1725. adhibenda est; e vico „ scilicet evocanda mulier, & semel „ atque iterum, aut quamdiu opportu- „ num duxeris, ejus voluntas in tem- „ plo aliquo, aut alibi exploranda, ac „ demum aut innata in pervicacia, at- „ que errore relinquenda, si resipiscere „ nolit, aut inter Catechumenos reti- „ nenda est, ut instruatur, si conver- „ sionis certa spes aliqua oboriatur.

§. LXX.

„ CUm aut sponsus, aut alius qui- „ libet fide dignus ejusmodi argu- „ menta proferat, quibus plane constet, „ sponsalia ita, ut supra diximus, contra- „ cta fuisse, nempe apud ipsos Hebræos „ valida, atque obligatoria; ad Te spe- „ ctabit, sponsam illico inter Catechu- „ menos collocare, ubi tamdiu versa- „ bitur, quamdiu necesse erit, dummo- „ do quadraginta dierum spatium non „ superetur; intra enim hos limites pro- „ cedere absque dubio putamus supra- „ dicta decreta, quæ initium habent ab „ *anno* 1725.

§. LXXI.

„ INter Cassiodori epistolas Regis „ Theodorici nomine exaratas, se- „ ptima supra trigesimam ad Hebræos „ Mediolanenses transmissa fuit, in qua „ iis significatur, hoc decretum fuisse, „ quod nimirum *nullus Ecclesiasticus*, „ *quæ Synagogæ vestræ jura competunt*, „ *violentia intercedente pervadat*, *nec ve-* „ *stris se causis importuna acerbitate per-* „ *misceat*, *sed ut Religionis cultu*, *ita* „ *& actuum sint conversatione discreti*. „ Et hoc idem Nos hactenus facere pro- „ curavimus. Eadem præterea epistola „ admonentur Judæi, ne ingrati sint, „ Christianorum æquitate temere abu- „ tentes: *Hac tamen moderatione Prin-*

„ *cipalis*

„ *cipalis auxilii beneficium concedentes*, „ *ut nec vos*, *quod ad præfatæ Ecclesiæ* „ *jus*, *vel religiosas personas cæteras*, *le-* „ *gibus pertinere constiterit*, *inciviliter* „ *attrectare tentetis*. Et id quoque Nos „ addere non prætermittimus. Experi- „ mento enim didicimus, cum Hebræus „ palam declarat, Christianorum se vel- „ le institutis, ac legibus obtemperare, „ a Synagoga, si ejus voluntatem ne- „ queat immutare, rationem, aut po- „ tius fraudem excogitare de more ali- „ quam, celare scilicet, aut alio mittere „ eum, qui a bono proposito deterreri „ non potest. Cum vero sponsus Chri- „ stiano se nomini devovere statuit, sta- „ tim id Synagoga efficit, ut sponsa „ pervicaci aliquo cum Hebræo matri- „ monii vinculo copuletur, aut ut om- „ nes illico evanescant sposaliorum ra- „ tiones, probationesque. Hi porro e- „ ventus cum metaphysicos non esse „ scias, ideo severitatis erit ac vigilan- „ tiæ tuæ, remediis, ac pœnis etiam, „ si opus fuerit, Hebræorum principes „ in officio continere, ut fraus mulcte- „ tur, ac rerum perturbatio tollatur. „ Hæc sunt, quæ nostra hac epistola „ explicanda duximus, quibus ut felici- „ ter utaris, paternam tibi ex animo „ Apostolicam Benedictionem imper- „ timur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 28. Februarii 1747. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

TRACTATUS XII.

De Sacramento Eucharistiæ.

§. I.

De natura & partibus Sacramenti Eucharistiæ.

QUæritur 1. Quid sit Sacramentum Eucharistiæ?

Respondeo. Sacramentum Eucharistiæ communiter describitur, quod sit *Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini ad spiritualem animæ refectionem divinitus institutum*.

Quæritur 2. Quænam sit materia hujus Sacramenti?

Respondeo. Materia hujus Sacramenti est panis triticeus, & vinum de vite.

Dixi 1. *materia*, videlicet, *essentialis*, *remota*, quæ *transit* per conversionem in corpus Christi. *Proxima* enim, seu *permanens* materia hujus Sacramenti consistit vel in ipsis speciebus Eucharisticis, vel in ipso corpore Christi ut substante speciebus Eucharisticis, vel in complexo ex utrisque.

Dixi 2. *Panis triticeus*, qui terminus accipiendus est *late*, inquantum comprehendit omnem panem confectum *ex frumento*, quod continet varias sui species servientes humano generi pro pane usuali. Responsio sic explicata.

Probatur 1. ex *Concilio Florentino*, ubi in *Decreto Unionis* hæc conclusio est in terminis definita his verbis. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum*, *cujus materia est panis triticeus*, *& vinum de vite*.

Probatur 2. Authoritate *Missalis Romani*, jussu Concilii Tridentini restituti, & a S. *Pio V.* ac *Clemente VIII.* recogniti. Ibi *de defectibus* in Missa occurrentibus Tit. 3. num. 1. sic habetur: *Si panis non sit triticeus*, *vel si triticeus admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate*, *ut non maneat panis triticeus*, *vel sit alioquin corruptus*, *non conficitur Sacramentum*.

Quæritur 3. Quales materiæ certo sint insufficientes pro consecratione panis?

Respondeo 1. Certo non esse materiam idoneam consecrationis panem confectum ex *radicibus* aut *fructibus* arborum; vel ex *leguminibus*; v. g. ex amygdalis, castaneis, nucibus, glandibus, fabis, pisis, cicera, lentibus. 2. nec esse materiam idoneam consecrationis panem confectum ex *hordeo*, *oriza*, *avena*, *milio*, *frumento turcico*. Hæc enim omnia non veniunt nomine panis triticei. 3. nec esse materiam idoneam panem subactum *aquis artificialibus* vel aliis rebus liquidis v. g. oleo, butyro, lacte, vel ovis, saccaro &c. Ratio est, quia hæc omnia non veniunt simpliciter nomine panis triticei. 4. nec esse materiam

teriam idoneam *maſſam adhuc crudam*, vel *elixam*, aut *frixam*. Quamvis enim in conſideratione phyſica non differant eſſentialiter a pane triticeo, differunt tamen ſpecie in conſideratione morali; neque enim, ſi herus petat panem, famulus apportabit placentam, aut libum. 5. nec eſſe materiam idoneam panem *permixtum* materiæ heterogeneæ in magna quantitate, v. g. hoſtiam *rubram* cinnobero permixtam. Ratio eſt; quia ex ea permixtione illud mixtum perdit in æſtimatione morali nomen panis triticei. 6. nec panem ex *Amylo* ſeu *Amydo* (ſtärb) quia Amydum non eſt farina, ſed ſuccus albus ex granis tritici aqua maceratis expreſſus.

Quæritur 4. Quænam materiæ ſint inſufficientes pro conſecratione vini?

Reſpondeo. Non eſſe materiam idoneam conſecrationis 1. liquorem *ex pomis*, *piris*, *malogranatis* &c. expreſſum. 2. neque *vinum myrrhinum*, vel aliud artificiale. 3. nec *vinum aduſtum*. 4. nec *agreſtam*, ſeu ſuccum ex uvis immaturis expreſſum. 5. nec ſuccum intra uvas contentum. 6. nec vinum in pane imbibitum. 7. nec *loram*, ſeu vinum acinarium, quod ex acinis jam expreſſis ſuperfuſa denuo aqua ſecunda vel terna vice exprimitur. 8. nec *ſapam* ſeu *defrutum*, quod conſiſtit in muſto ad dimidiam, tertiam, vel quartam partem decocto. 9. nec vinum aromatibus in magna quantitate conditum. 10 nec acetum ex vino. Ratio horum omnium eſt, quia non veniunt ſimpliciter nomine vini in æſtimatione morali.

Quæritur 5. Quænam ſit materia ſufficiens pro conſecratione panis?

Reſpondeo. Idoneam materiam conſecrationis eſſe 1. panem ex *farre*, ſeu *varre*, fern; imo etiam ex *ſpelta*, ſeu tritico ſuevico, Dünckel / Dünckelkorn / quod genus frumenti in Suevia adhibetur paſſim loco tritici. 2. panem ex *ſiligine*, ſeu *ſecali*, Rocken, quod genus *Albertus M. Layman*, *Gobat*, *Haunoldus*, *Illſung*, & plures alii ſufficere exiſtimant, quamvis fatendum, hos terminos non habere conſtantem notionem, ſed ab ejuſmodi authoribus nonnunquam confundi cum ſpelta. 3. panem tam fermentatum, quam azymum; quia uterque ſimpliciter venit ſub nomine panis, etiam uſualis.

Quæritur 6. Quænam ſit materia ſufficiens pro conſecratione vini?

Reſpondeo. Idoneam materiam conſecrationis eſſe 1. quodlibet vinum cujuslibet regionis, ſive ſit album, ſive nigrum. 2. muſtum vini, quia ſimpliciter venit nomine vini, licet accidentaliter imperfecti. Ita colligitur ex C. *cum omne crimen*, *diſt* 2. *de Conſecr.* & habetur expreſſe in Miſſali Romano *de defectibus* n. 4. 3. vinum fugiens, ſeu aliquantulum aceſcens. Ratio eſt, quia, ſicut homo incipiens mori eſt adhuc homo, ita etiam vinum, aceſcens parumper, eſt adhuc vinum.

Quæritur 7. Quænam ſint materiæ dubiæ pro conſecratione panis & vini?

Reſpondeo. Materia dubia eſt 1. panis in notabili quantitate cum materia heterogenea mixtus. 2. panis aqua roſacea vel marina ſubactus. 3. vinum congelatum. Quamvis enim pro materia ſufficiente habeant *Innocentius*, *Angelus*, *Sylveſter*, *Sotus*, *Suarez*, *Vaſquez*, *Layman*, *Dicaſtillo*, *Petavius*, *Maſtrius*, & alii; *Ledeſma* tamen id non improbabiliter negat; cum glacies non veniat nomine vini in conſideratione morali. 4. vinum ex uvis paſſis, ſolis calore toſtis, & affuſa aqua calida denuo repletis. Quamvis ea tanquam materia valida utantur Sacerdotes *Abiſſiniæ*, eo quod vinum ad eas regiones deportatum ob nimium calorem loci nimis cito aceſcat. Uvæ tamen tantum in aere frigido vel umbroſo appenſæ, ſicque ſenſim ſiccatæ, & in alias regiones deportatæ habentur pro ſufficienti materia, ſi in aquam immiſſæ fontanam iterum intumeſcant, ac exprimantur. Sic enim ſubſtantia vini cenſetur eſſe conſervata. 5. panis hordeaceus.

Quæritur 8. Quænam ſit forma conſecrationis?

Reſpondeo. Forma conſecrationis conſiſtit in illis verbis, quibus ex intentione Eccleſiæ alligatur valor conſecratio-nis.

nis. Suppono enim ex *Tract. de Sacramentis*, quod Ecclesia habeat potestatem determinandi quoad speciem infimam materias & formas Sacramentorum in specie infima non determinatas a Christo. Quales autem formæ ad valorem consecrationis a Christo, vel Ecclesia requirantur, nil habetur certi. Constat enim, varias esse hac in re Doctorum sententias. 1. *Scotus* cum nonnullis vult; etiam verba præcedentia requiri ad valorem Sacramenti, in quantum determinant actionem Ministri ad rationem significativam, quod agat in persona Christi. 2. *Alensis*, *Suarez*, & *Vasquez* cum communi aliorum docent, quod essentia primæ consecrationis consistat in solis illis verbis: *Hoc est corpus meum*: & secundæ consecrationis in illis: *Hic est calix sanguinis mei*; vel in æquivalentibus: *Hic est sanguis meus*. 3. Græci docent, essentiam formæ consistere in omnibus verbis, quibus refertur institutio Christi, cum invocatione Spiritus Sancti, ut panem efficiat corpus Christi; quamvis etiam ipsi in hac continua actione Ministri transsubstantiandi vim præcipue videantur adscribere, verbis Christi contentis in tota continua actione Ministri. 4. Thomistæ in hac re inter se dissentiunt, nam teste *Goneto Cajetanus*, *Sotus*, *Nunnus*, *Joannes a S. Thoma*, *Serra*, & plures alii ex Recentioribus Thomistis fatentur quidem, sola priora verba: *Hic est sanguis meus*, vel, *hic est calix sanguinis mei*, pertinere *ad essentiam consecrationis* calicis; negant tamen alia subsequentia verba se habere tantum accidentaliter, sed etiam ipsa esse *de substantia & integritate Sacramenti*. Econtra *Gonetus* cum *Capreolo*, *Paludano*, *S. Antonino*, *Sylvestro*, & aliis defendit, omnia verba, quæ in consecratione calicis proferuntur, esse de essentia formæ.

Quæritur 9. Quænam sententia in hac re sit probabilior?

Respondeo. Videtur probabilius, quod in Latina Ecclesia forma Sacramenti Eucharistiæ in prima consecratione consistat in his verbis: *Hoc est corpus meum*, in secunda vero consecratione in istis: *Hic est calix sanguinis mei*. *Ratio* est 1. quia his solis verbis Patres communius adscribunt vim consecrationis. 2. quia his verbis positis jam est verum, quoad substantiam illud fieri a Sacerdote, quod Christus fecit, fierique jussit in ultima cœna.

Quæritur 10. An verba præfata formæ proferantur a Sacerdote *assertive*, vel *recitative*?

Respondeo. Verba Consecrationis in *sensu grammaticali* accepta tantum proferuntur *recitative*, seu *historice*, narrando ac recitando, quid Christus fecerit, non *assertive* significando grammaticaliter, quid hic in manibus Sacerdotis fiat, aut sit.

Dixi, *in sensu grammaticali*, prout verba ex institutione vel usu hominum significant. Non enim negatur, quod simul proferantur *authoritative*, hoc est, nomine & in persona Christi, inquantum Christus ipsam recitationem seu narrationem historicam eorum, quæ in ultima Cœna gesta sunt, elevavit ad rationem Sacramentalem, hoc est, ad significationem Symbolicam, qua significatur transsubstantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, & celebratio ac positio incruenta Sacrificii cruenti peracti in cruce. Responsio sic explicata

Probatur 1. Authoritate *Innocentii III.* qui in l. 4. de mysteriis Missæ C. 17. sic scribit: *Quæritur, quid demonstraverit Christus, cum dixit: Hoc est corpus meum? Ab hujus quæstionis laqueo facile se absolvit, qui dicit, quod Christus tunc confecit, cum benedixit. Si opponatur; quis tunc consecrat, cum Sacerdos illa verba pronuntiat? Respondetur, quod Sacerdos nihil demonstrat, cum illis verbis non utatur enuntiative, sed recitative.*

Probatur 2. Ratione *Durandi*. Si verba consecrationis in sensu grammaticali pronuntiarentur *assertive*, verba consecrationis secundæ essent falsa. Sed hoc non potest dici. Ergo. *Maj. prob.* In secunda consecratione dicitur: Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis & pro multis effundetur. Sed hoc est falsum in sensu grammaticali assertive loquendo.

quendo. *Durandus* in 4. dist. 8. q. 2. ad 1. sic scribit: *Quidam dixerunt, quod prædicta verba proferuntur a Sacerdote solum recitative, & non significative, & ideo nihil falsitatis contineant; quia sic recitantur, ut dicta fuerunt. Nec oportet, quod pronomina demonstrativa, nunc, demonstrent aliquid; quia non assumuntur ad demonstrandum, sed recitantur pro eo, quod demonstraverunt. Et istud verum est, quia verba non proferuntur a Sacerdote, nisi solum recitative, ut apparet ex his, quæ antecedunt verba consecrationis. Si enim nunc proferrentur aliquo modo significative, aut proferret ea Sacerdos ex propria persona, aut ut gerens personam Christi? Si in propria persona; falsum diceret; hoc est corpus meum; quia non est ibi corpus Sacerdotis. Si autem in persona Christi, adhuc falsum diceretur in his, quæ consequuntur formam consecrationis; quia dicitur ibi de sanguine Christi, qui pro vobis & pro multis effundetur. Constat autem, quod a nunc in posterum non effundetur.* Ita Durandus; qui tamen hoc ipso in loco, dum negat, verba consecrationis proferri *significative*, solum loquitur de significatione seu sensu *grammaticali*, non de significatione symbolica, quam habent ex institutione Christi. Nam eam significationem hac ipsa in quæstione admittit, dum ait: *Sufficit, quod verba consecrationis significant corpus Christi ibi esse ex institutione Christi ordinantis & intentione Ministri proferentis. Sufficit ergo, quod verba consecrationis significent id, quod continetur in hoc Sacramento non ex serie verborum præcedentium, sed ex institutione Christi, & intentione Ministri gerentis personam Christi.*

Quæritur 11. Utrum aqua vino admixta per consecrationem immediate transeat in sanguinem Christi?

Respondeo. Traditioni conformius est, aquam vino admixtam immediate converti in Sanguinem Christi.

Dixi immediate, hoc est, quin illæ guttulæ aquæ suam naturam aquæ *physice* exuant. Quamvis autem *in consideratione physica* non mutentur in naturam vini, mutantur tamen statim eo momento *moraliter* seu *in æstimatione morali in vinum*, quamprimum confunduntur cum eo toto, quod adhuc retinet simpliciter denominationem vini, ita ut particulæ vini & aquæ amplius discerni non possint *sensu humano*, quamvis forte per artem separari possent. *Responsio* sic explicata

Probatur 1. SS. Patres, quando loquuntur de transubstantiatione, dicunt, panem & vinum & aquam converti in corpus & sanguinem Christi. Ergo sicut panem & vinum asserunt immediate sub ratione sua specifica converti, ita etiam supponunt, aquam immediate sub ratione sua specifica converti in sanguinem Christi. *Ant. prob.* 1. *S. Justinus* in Apolog. 2. dicit: *Dant unicuique eorum, qui adsunt, panem, vinum, & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt. Atque cibus hic apud nos Eucharistia vocatur.* 2. S. *Ambrosius* l. 4. de Sacram. c. 4. *Vinum cum aqua in calice mixtum fit sanguis consecratus.* Et c. 5. *Ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus. Ubi autem verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur.* 3. S. *Hyeronimus*, vel ut alii citant Ven. *Beda* in c. 4. Marci. *Format sanguinem suum in calice vino & aqua mixtis, ut alio purgans a vitiis, alio redimens a pœnis.* 4. S. *Damascenus* l. 4. de fide orthod. c. 14. *Panis, vinum, & aqua per invocationem & adventum Spiritus sancti supernaturaliter transmutantur in corpus & sanguinem Christi.* 5. *Gregorius Patriarcha* C. P. c. 4. de usu Sacramenti. *Panis fit corpus Christi, & vinum & aqua sanguis Christi superventu Spiritus Sancti.* 6. *Salmonas* Episcopus Gazensis. *Christus sub specie panis & vini & aquæ abditum corpus suum & sanguinem ad sumendum tradit.* 7. *Paschasius* Abbas Corbejensis in l. de Sacram. altaris. *Aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed quod convertatur in sanguinem.* Similes textus reperiuntur in *Irenæo*, *Augustino*, *Gregorio M. Martino Braccarensi*, *Hildeberto*, *Algerio*, & aliis.

Probatur 2. ex sensu Ecclesiæ. Nam

1. si Ecclesia requireret ante consecrationem aquæ conversionem in vinum, non potuisset primis duodecim sæculis admittere, ut vino admisceatur pars tertia aquæ, prout factum esse ostendi in *Theol. Eclect.* Neque enim potuisset universaliter & certo supponere, tertiam partem aquæ intra tam exiguum spatium temporis etiam in aere frigidissimo substantialiter converti in vinum, præsertim in casu, quo Sacerdos obliviosus, dum prius fuerat oblitus affundere aquam, immediate eam ante consecrationem affundit. Cum Ecclesia nullam faciat distinctionem inter vinum debile ac forte, non potuisset Ecclesia uniformiter sine scrupulo sua praxi veteri operari; quia Sacramentum exposuisset probabili periculo nullitatis. 3. Conversio totius mixti ab Ecclesia habetur tanquam certa & indubitata. Ea autem non posset haberi pro certa, si alligaretur ea suppositio conversioni incertæ aquæ in vinum. 4. Ecclesia supponit, totum post consecrationem esse adorandum, quod reperitur in calice; sed hoc non posset supponi, si præsupponeretur substantialis mutatio aquæ in vinum. 5. Si vera esset opposita sententia, Ecclesia consecrando deberet habere intentionem conditionatam, ac suam intentionem alligare huic conditioni, si aqua jam fuit substantialiter conversa in vinum. Sed hoc est contra praxin Ecclesiæ. 6. Si opposita sententia esset vera, debuisset vetus Ecclesia uti eadem præcautione, qua utuntur multi Patroni oppositæ sententiæ, ut aqua statim ab initio Missæ affundatur vino. Sed hac cautione nunquam fuit usa Ecclesia. Constat enim ex S. *Justini* textu, quem attuli in *Theol. Eclect.*, quod *finitis precibus*, hoc est, post nostrum offertorium, dum Catechumeni & Pœnitentes jam fuerant dimissi, panis, vinum & aqua fuerint Præsidi oblata.

§. II.

De Transubstantiatione hujus Sacramenti?

QUæritur 1. An sit de fide, dari *transubstantiationem* seu conversionem substantialem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi?

Respondeo. Esse de fide, quod in Sacramento Eucharistiæ fiat transubstantiatio panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Ita definitum est in Concilio Tridentino Sess. 13. Can. 2. ubi sic habetur: *Si quis dixerit in Sacramento Eucharistiæ remanere substantiam panis & vini, una cum Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat, anathema sit.*

Quæritur 2. Quid sit transubstantiatio?

Respondeo. Captu facilior est sententia illorum Theologorum, qui docent, transubstantiationem esse *actionem creativam unius in aliud sub modo novo essendi*. Cum enim juxta communem Philosophorum sententiam *conservatio creaturarum* ex parte Dei sit *continuata creatio*, non est difficile captu, quod Deus ab actione creativa continua panis & vini possit immediate transire ad aliam actionem creativam, qua incipit corpus & sanguinem Christi ponere sub novo modo essendi. Immo replicatio corporum nihil aliud est, quam continuata actio creativa ejusdem rei sub novo modo essendi.

Quæritur 3. An detur aliquod exemplum in natura, per quod possit explicari transubstantiatio in Eucharistia?

Respondeo Affirmative. Si enim supponatur vera esse sententia Thomistarum, quod materia prima non habeat existentiam propriam, sed ea existat per exi-

exiſtentiam formæ, & quod in morte hominis fiat reſolutio uſque ad materiam primam, ita ut nec quantitas, nec aliud accidens in cadavere maneat idem numero; immo nec materia eadem numero manere poſſit, utpote ſublata priori exiſtentia quam a forma habuit, quilibet intelliget, veram tranſubſtantiationem totius corporis in cadaver quotidie fieri in morte cujuslibet hominis, eo diſcrimine, quod tranſubſtantiones in morte cujuſvis hominis fiant naturaliter ſic exigente ordine naturæ; iſta autem ſit ſupernaturalis, utpote tranſcendens totam exigentiam naturæ. Quod ſi quis non admittat hanc ſententiam Thomiſtarum, negare tamen non poterit, eas dimenſiones panis & vini, quæ conſtituunt eorum materiam ſub propria ſubſiſtentia ac forma relate ad propriam ſeriem operationum, poſse a Deo per actionem creativam, tranſeuntem a priori modo eſsendi ad novum modum eſsendi, poni ſub nova ſubſiſtentia aliena, nempe Chriſti, ut ſic amiſso ſuo priori individuo eſse ſubſtantiali induant novum eſse accidentale vel modale in corpore Chriſti glorioſo, conſervante illa, non vero dependente, nec perfectibili aut denominabili ab illis.

Quæritur 4. An ſit de fide, dari in Euchariſtia accidentia realia peripatetica?

Reſpondeo Negative. Sententia, enim quæ negat, in Euchariſtia dari accidentia abſoluta peripatetica, & hoc myſterium explicat *vel per apparitionem Chriſti ſub ſpecie panis & vini*, ſicut Chriſtus apparuit in ſpecie hortulani & peregrini, Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ, & ignitarum linguarum, vel *per modificationem tranſeuntem glorioſi ac ſpiritualis corporis Chriſti*, *vel per mutationem ſubjecti ſuſtentativi*, *ope actionis creativæ ſub alio modo eſſendi* poſiti, nec eſt hæretica, nec propinqua hæreſi, nec periculoſa in fide, prout oſtendi in *Theologia Eclectica*, ubi probationes & ſolutiones objectionum videri poſsunt. Hæc enim pauca ad directionem propriam & alienam, ut quiſque poſſit dare rationem fidei, in iſta *Theologia practica* ſufficiant.

Quæritur 5. An tranſubſtantiatio efficaciter probari poſſit ex illis verbis Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum?*

Reſpondeo. Quod Chriſtus panem & vinum tranſubſtantiaverit in ſuum corpus & ſanguinem, efficaciter probari poteſt ex his verbis Chriſti. Quod vero idem fiat in Eccleſia Dei, manifeſte oſtenditur ex verbis Chriſti Joan. 6. & ex verbis D. Pauli 1. Cor. 11. & ex perpetua traditione, ſeu teſtimoniis luculentiſſimis Patrum, qui vixerunt primis quinque ſæculis, prout videri poteſt in mea *Theologia Eclectica*. Quoad prius reſponſionis membrum id

Probatur 1. Ex Concilio Tridentino inferius referendo

Probatur 2. Si panis non converteretur in Corpus Chriſti, Chriſtus debuiſſet potius dicere: *ſub hoc pane*, vel *in hoc pane* eſt corpus meum; quam, *hoc eſt corpus meum*, prout in Græco habetur ὅδε, non ὧδε. Quamvis enim aliquando per particulam demonſtrativam, *hoc*, demonſtremus potius contentum, quam continens, v. g. quando oſtendendo dolium dicimus: *Hoc eſt vinum*. *Hoc eſt oleum*. *Hoc eſt cereviſia*; illo tamen modo loquendi tunc ſolum utimur, quando aliunde evidens eſt, rem oſtenſam ex ſua natura ordinari a Deo, vel ab arte ad continendum aliud, ita ut potius per modum ſigni ducat in notitiam contenti.

§. III.

De veris proprietatibus hujus Sacramenti.

QUæritur 1. An Sacramentum Euchariſtiæ ſub ſpecie panis & vini ſit unum ſpecie Sacramentum?

Reſpondeo. Eſt unum ſpecie Sacramentum.

Probatur ratione D. Thomæ. Species panis & vini coordinantur ad invicem in ordine ad conſtituendam in eſſe ſymbolico adæquatam rationem convivii. Ergo ſub ea ratione conſtituunt unum ſpecie Sacramentum. c. *patet*, quia ordo ſeu coordinatio partium materialium ad

ad eundem finem in omni composito tam physico quam artificiali tribuit formam ac speciem rei. Ita discurrit D. Thomas p. 3. q. 73. a. 2 ubi sic scribit: *Unum dicitur, non solum quod est indivisibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est perfectum, sicut dicitur una domus, & unus homo. Est autem unum in perfectione, ad cujus integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem ejusdem; sicut homo integratur ex omnibus membris necessariis ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus, quæ sunt necessariæ ad inhabitandum. Et sic hoc Sacramentum dicitur unum. Ordinatur enim ad spiritualem refectionem, quæ corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, scilicet cibus & potus. Et ideo etiam ad integritatem hujus Sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus & spiritualis potus, secundum illud Joa. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Ergo hoc Sacramentum multa quidem est materialiter, sed unum formaliter & perfective.*

Quæritur 2. An laici communicantes sub una specie accipiant totum Sacramentum?

Respondeo. Ab iis accipi totum Sacramentum totalitate essentiali, non vero totalitate integrali, saltem integritate signi, seu symboli. Nam quod accipiant totum Sacramentum integritate, significati seu effectus, quin defraudentur ulla vel minima gratia, ostendi in *Theol. Eclect.* Sic homo truncatus manibus ac pedibus est nihilominus totus homo totalitate essentiali, & integritate effectus interni. Neque enim est semihomo, aut semirationalis.

Quæritur 3. An Sacramentum Eucharistiæ sit etiam numero unum in toto mundo, cum sit ubique unus Christus?

Respondeo. Sacramentum Eucharistiæ est numero multiplex; sicut baptismi sunt plures numero in toto mundo.

Probatur. Concreta multiplicantur numero juxta multiplicationem materiæ; sic enim essent duo alba, vel rotunda, etiamsi eadem albedo simul vel successive ponatur in pluribus materiis. Ergo cum species Sacramentales, quæ in hoc Sacramento se habent materialiter ad recipiendum esse sacramentale, sint numero plures, etiam Sacramentum erit numero multiplex.

Quæritur 4. An transubstantiatio efficaciter probari possit ex illis verbis: *Hoc est corpus meum?*

Respondeo. Potest ex his verbis efficaciter probari.

Probatur ex Concilio Tridentino, quod sess. 13. cap. 3. sic habet: *Quoniam Christus corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo hæc sancta Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius panis in substantiam Corporis Christi, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus.*

Quæritur 5. An substantia panis & vini desinat per annihilationem?

Respondeo. Id quidem Scotistæ affirmant, si Goneto credimus, attamen Thomistæ & alii plerique Theologi, nisi fiat quæstio de nomine, merito id negant. Annihilatio enim est actio, quæ ita tendit in non esse rei, ut in ejus nihilo quiescat. Si vero actio destructiva rei ita tendat in nihilum rei, ut loco ejus ponat aliud, est potius actio *conversiva* unius in aliud, quam *annihilativa*. Itaque licet panis incipiat fieri nihilum panis, non tamen actio quiescit in ejus nihilo. Forte etiam posset inter annihilationem & conversionem statui hoc discrimen; quia ut D. Thomas observat, in conversione salvatur saltem unum vel alterum prædicatum rei destructæ, quod ex suo genere fiat commune termino conversionis; econtra in annihilatione destruitur res sub omni prædicato positivo, ita ut vi actionis non salvetur ullum prædicatum in alio ente, quod substituitur. Si *Quis dicat:* Nullam requiri aut dari posse actionem destructivam rei; ad hoc enim sufficere, si subtrahatur actio conservativa rei,

Respondeo. Id quidem in rigore metaphysico verum esse. In consideratione tamen physica vocatur illa actio destructiva rei, quæ ita tendit ad ponendum

esse-

effectum poſitivum, ut eſſentialiter exigat, præſupponat, ac reſpiciat deſitionem actionis conſervativæ relate ad oppoſitum ſui effectus.

Quæritur 6. Quid in conſecratione ponatur *vi verborum?*

Reſpondeo 1. In conſecratione panis *vi verborum* ponitur ſolum Corpus Chriſti, non autem ſanguis aut anima Chriſti, ſaltem ſub ratione principii vitalis. Thomiſtæ enim, qui nullam admittunt formam corporeitatis, nec formas partiales, admittunt quod vi verborum ponatur etiam anima, prout dat eſſe corporeum. Ita docet Gonetus hic Diſp. 5. a. 1.

Reſpondeo 2. In conſecratione vini vi verborum ponitur ſolus ſanguis Chriſti.

Reſpondeo 3. Attamen in conſecratione panis ponitur *per concomitantiam* etiam ſanguis Chriſti; & viciſſim in conſecratione vini ponitur etiam Corpus Chriſti *per concomitantiam*. In utraque autem conſecratione *per concomitantiam* ponitur ſimul anima Chriſti. Hæc omnia quoad rem declarantur a Concilio Tridentino ſeſſ. 13.

Reſpondeo 4. Divinitas Chriſti, aut perſonalitas Verbi in hoc Sacramento vi verborum non ponitur aut continetur, ſed tantum continetur concomitanter. Hoc iterum declaratur a Tridentino l. c. Textus Concilii cap. 3. ſic ſcribit: *Semper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie una cum ipſius anima & divinitate exiſtere; ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie ex vi verborum; ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque vi naturalis illis connexionis & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini inter ſe copulantur. Divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypoſtaticam unionem. Quapropter veriſſimum eſt, tantundem ſub alterutra ſpecie, atque ſub utraque contineri.*

Quæritur 7. An Chriſtus in Euchariſtia toties contineatur, quot in Sacra Hoſtia reperiuntur particulæ panis realiter diſtinctæ?

Reſpondeo. Chriſtum ſub una quoad ſenſum Hoſtia tantum ſemel contineri. Ratio eſt; quia intentio conſecrantis fertur ad conficiendum unum numero Sacramentum juxta ſtatum Hoſtiæ objectivum quoad ſenſus hic & nunc ſibi ſenſibilem; ac etiam vero ſimile eſt, Chriſtum attemperaſſe effectum conſecrationis huic intentioni, ut vitentur abſurda innumera.

Probatur 2. Si vera eſſet ſententia oppoſita, toties in una hoſtia daretur Chriſtus, quot dantur ibi particulæ farinaceæ, aut certe quot darentur binaria, aut trinaria talium particularum farinæ. Sed hoc eſt abſurdum. Ergo. Maj. prob. Certum eſt, in pane cocto tantum reperiri juxtapoſitionem partium farinæ, eaſque manere realiter diſtinctas; cum facile ab invicem ſeparari poſſint. Et quamvis per ignem vel calorem particulæ farinæ immutentur, per hoc tamen non tollitur, quin illæ particulæ farinaceæ in naturam panis converſæ maneant inter ſe realiter diſtinctæ.

Quæritur 8. An particulæ panis aut vini poſt diviſionem tam exiguæ, ut amittant ſtatum ſenſibilem panis aut vini uſualis, eoipſo amittant præſentiam Corporis Chriſti?

Reſpondeo. In ejuſmodi particulis deſinere præſentiam Chriſti. Ita docet Alenſis.

Probatur 1. Tales particulæ, niſi per collectionem facile poſſint reduci ad ſtatum ſenſibilem, amittunt in æſtimatione morali denominationem panis uſualis etiam in actu primo, cum nunquam in actum ſecundum, ut ponatur, reduci poſſint. Ergo amittunt rationem Sacramenti.

Probatur 2. ex abſurdo. Si enim oppoſita ſententia eſſet vera, ſequeretur, quod per odorem ſeu exhalationem partium vini volatilium Sacramentum tranſferretur etiam in nares hominum & canum; aut quod, ſicut exhalationes vini ubique vagantur in aere, ita etiam

Sacramentum ubique vagaretur in aere. Quæ omnia, cum sint absurda, haud dubie ab intentione Christi instituentis remotissima sunt.

Quæritur 9. Quamdiu ordinarie maneat præsentia Christi sub S. Hostia?

Respondeo: In communicantibus Species panis probabiliter adhuc manent per dimidiam horam.

Probatur 1. ab experientia. Constat enim, eos, qui post Sacrum sumpserunt Medicinam, licet alioquin habuerint fortissimum stomachum, post dimidiam circiter horam reddidisse per vomitum integram ferme hostiam, prout mihi Sacerdos retulit, cui hoc contigit.

Probatur 2. Raro reperitur stomachus ab omni cibo vel chylo vacuus; & quando vacuus est, exigua particula Hostiæ non sufficienter vellicat parietes stomachi ad provocandum recentem ex glandulis liquorem gastricum. Ergo facilis est conservatio Hostiæ ultra horam dimidiam. Fatendum tamen, durationem ejusmodi per regulam universalem determinari non posse, cum ea dependeat a majori vel minori activitate stomachi, juxta cujus dispositionem cibi in uno citius, in alio serius corrumpuntur. Lugo hic Disp. 10. n. 54. testatur quidem, peritissimos Medicos hac de re consultos censuisse; minorem hostiam a stomaco mediocriter concoctivo communiter intra unum minutum, majorem vero cum speciebus vini a Sacerdote intra medium quadrantem horæ ita consumi, ut Christus ibi præsens esse desinat: Sed hæc doctrina illorum Medicorum non videtur esse suffulta per experientiam. Constat enim, hostiam non consecratam, si projiciatur pro maceratione in acetum, vel alium liquorem menstruum, non statim intra minutum consumi: neque isti Medici id probant ex sectionibus cadaverum, vel animalium, v. g. ultimo supplicio affectorum, quibus paulo ante mortem posset porrigi hostia major vel minor non consecrata. Dein Lugo consuluit tantum Medicos Italiæ vel Hispaniæ, in quibus regionibus vigent temperamenta calida, ubi etiam stomachi onerari solent minori ciborum copia, quam in Germania ob clima frigidius.

Quæritur 10. Qualis mutatio in speciebus Eucharisticis sufficiat ad tollendam Christi præsentiam?

Respondeo. Illa mutatio sufficit, qua fit, ut hostia non amplius in æstimatione morali veniat nomine *panis* usualis vel nutritivi. Hinc licet sæpe fiat, ut in Ecclesiis humidis ex Hostiis asservatis nascantur vermiculi, seu potius pediculi albi vix libero oculo discernibiles, nondum videtur corrupta hostia, quia hæc animalcula forte solum nata sunt ex nonnullis particulis hostiæ minus compactis intra poros latentibus vel ex particulis solum extimis.

Quæritur 11. Quomodo ex speciebus Eucharisticis producatur novus chylus, vermes &c.

Respondeo. In tali casu tam materiam, quam formam substantialem novæ substantiæ produci actione conversiva per virtutem supernaturalem in quantitate hostiæ residentem.

Probatur. Ex una parte talis virtus supernaturalis convertendi accidentia in substantiam per actionem creativam dependenter a dispositione causæ creatæ non repugnat; & ex altera parte conformius est methodo sapientiæ divinæ etiam in ordine gratiæ, ut pro constanti serie effectuum adhibeatur seu ordinetur causa secunda. Ergo debet hoc dici, quod tam materia quam forma novæ substantiæ creetur a quantitate Eucharistica ex se. Min. *patet*. ex meis Principiis Philosophicis, in quibus ostenditur, totam activitatem causarum secundarum nihil aliud esse, quam ordinem existendi. Perinde autem est, sive Deus ordinem existendi productivum effectus alliget dispositionibus materiæ, sive eum alliget dispositionibus accidentium præexistentium, sive eum alliget dispositionibus solius causæ secundæ. Solum posset fieri quæstio de nomine, utrum talis actio productiva substantiæ novæ tam quoad materiam quam formam stricte loquendo debeat vocari *conversiva*, vel

vel *creativa*, vel *eductiva*, ita ut substantia educatur ex potentia accidentium. Mihi videtur, vocandam illam actionem esse *creativam*, latius sumendo hunc terminum, in quantum significat actionem productivam effectus non quidem ex nihilo omnis causæ secundæ, productivam tamen effectus ex nihilo materiæ.

Quæritur 12. Quomodo macerari possint Hostiæ, quæ convenienter sumi non possunt?

Respondeo. Sumi posse acetum intense calefactum, cui immittenda est in vasculo mundo vel in vitro Hostia maceranda; si hæc bacillo ligneo in præfato calidissimo aceto circumagatur, intra unum vel alterum minutum dissolvitur. Acetum cum particulis maceratis infundendum est sacrario, & bacillus projiciendus in ignem.

§. IV.

De effectu & necessitate hujus Sacramenti.

QUæritur 1. An hoc Sacramentum causet primam gratiam saltem *per accidens?*

Respondeo. Hoc Sacramentum causat primam gratiam saltem *per accidens*, idest, in eo, qui accedit cum vera attritione & proposito, atque *invincibiliter* existimat, Se jam esse in statu gratiæ per absolutionem Sacramentalem, vel in casu necessitatis per contritionem perfectam, quamvis reipsa desit utraque.

Probatur 1. authoritate D. Thomæ & Scoti. Angelicus in 4. dist. 9. q. 1. a. 3. qq. 2. c. sic scribit: *Si aliquis facta diligenti discussione suæ conscientiæ, quamvis forte non sufficienti, ad corpus Christi devote accedat aliquo peccato mortali in ipso manente, quod ejus cognitionem præterfugiat, non peccat, imo magis ex vi sacramenti peccati remissionem consequitur. Unde etiam Augustinus habet in quodam sermone; Quod quando corpus Christi manducatur, vivificat mortuos*. Scotus vero in 4. dist. 9. sic scribit: *Dicendum, quod aliquis potest esse in peccato mortali tripliciter. Primo in actu, quia tunc peccat mortaliter. Secundo quia post peccatum mortale præteritum, de quo non recolit, non pœnituit, nec pœnitet. De secundo dico, si negligentia, propter quam non recolit peccatum, non sit crassa, puta, quia præcessit examinatio sufficiens, & nullum occurrit peccatum, de quo non fuerit vel sit contritus & confessus prius, non peccat communicando. Propter quod dico, quod diligenti inquisitione facta secundum possibilitatem nostræ fragilitatis, & præmissa contritione & confessione, quantum videtur homini sufficere, si tunc communicet, non peccat; imo si aliqua alia peccata lateant, per istud Sacramentum etiam remittuntur*. In hunc textum Hiquæus sic commentatur: *Sententia & conclusio Doctoris est, accedentem bona fide & præmissa sufficienti discussione sui peccati non peccare, licet in re ipsa habeat aliquod peccatum grave, quod non occurrit memoriæ; & ulterius ipsi remitti peccatum virtute sacramenti; unde colligitur, hoc sacramentum in casu dare primam gratiam per accidens*.

Probatur 2. Primis quinque sæculis vigebat communio quotidiana fidelium, quin fideles eo tempore, nisi in graviora crimina inciderent reservata Ecclesiæ ad pœnitentiam solennem quotidie recurrerent ad sacramentum pœnitentiæ. Ergo cum in tanta multitudine præsumendum esset, reperiri multos, qui in peccata gravia lapsi statum suum vel non agnoscerent, vel per contritionem perfectam necdum satis deleverant, vetus Ecclesia supposuit, per Eucharistiam conferri per accidens primam gratiam.

Probatur 3. Sacramentum Eucharistiæ directe est institutum ad exercendas & augendas operationes vitæ spiritualis. Ergo ubi reperit subjectum ad vitam dispositum remoto obice, cum alio modo ad finem suæ institutionis pertingere nequeat, eo ipso conferet vitam.

Quæritur 2. An Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie plus causet gratiæ, quam sub una specie?

Respondeo Sacramentum Eucharistiæ in

in ratione sacramenti spectatum non confert plus gratiæ sub utraque specie, quam sub una specie.

Probatur 1. In Manna, quod erat figura sacramenti Eucharistiæ, non conferebatur plus illis, qui plus collegerant. Ergo idem fit in figurato. *Ant. prob.* Exodi 16. dicitur: *Non amplius habuit, qui plus collegerat, nec qui minus paraverat, reperit minus.*

Probatur 2. Si quis integra hora continuo actu comederet successive centum hostias, non acciperet plus gratiæ, quam qui comederet unam. Ergo nec plus accipit gratiæ, qui sumit duas species. *C. prob.* Non latet plus sub altera specie, quam sub altera hostia.

Probatur 3. Sumptio alterius speciei ex institutione Christi non habet alium finem, nisi ut in sacerdotibus sit consummatio sacrificii, in laicis vero, ut fit protestatio realis participandi de fructu sacrificii, sed eatenus non confert ex opere operato plus gratiæ. Ergo. maj. prob. partim negative, quia plus intentionis probari nequit; partim positive; quia communio sub utraque specie primis decem sæculis extra casum necessitatis nunquam erat in usu nisi sub ipso sacrificio Missæ.

Probatur 4. Non est vero simile, Ecclesiam laicos spoliaturam fuisse usu calicis, aut approbaturam fuisse consuetudinem laicorum, jam prius ante Decreta Ecclesiæ ab usu calicis abstinentium, si conferretur plus gratiæ sub utraque specie.

Probatur 5. Christus communicanti sub una specie promisit eandem gratiam, quam promisit utrique speciei. Ergo est idem effectus. *Ant. prob.* Joan. 6. v. 33. de una specie panis loquens ait: *Pater meus dat vobis panem verum. Panis verus est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. . . . Ego sum panis vitæ; Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. . . . Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita . . . . Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Probatur 6. Expressior significatio gratiæ vel causæ non auget effectum. Sed communio sub utraque specie est tantum expressior significatio sacrificii cruenti in cruce, quod erat causa gratiæ. Ergo non confert plus gratiæ. Maj. patet ex variis signis contractuum, v. g. matrimonii, donationis &c. in quibus aliqua fiunt signis, scripturis, aut verbis. min. prob. plus significationis in utraque specie probari non potest.

Quæritur 3. An detur obligatio juris divini aliquando communicandi?

Respondeo Affirmative.

Probatur 1. ex Scriptura. Christus enim Joan. 6. dicit: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Probatur 2. authoritate D. Thomæ, qui p. 3. q. 80. a. 11. sic scribit: *Manifestum est, quod homo tenetur hoc sacramentum sumere, non solum ex statuto Ecclesiæ, sed ex mandato Domini dicentis Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem.*

Quæritur 4. Quandonam urgeat præceptum divinum communicandi?

Respondeo. Hæc obligatio urget saltem in articulo mortis.

Probatur ex Concilio Nicæno Can. 13. quod sic habet: *De his, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula observabitur nunc etiam, ut si forte quis recedat ex corpore, necessario vitæ suæ non defraudetur viatico.*

Quæritur 5. Quoties & quando teneatur homo communicare præcepto Ecclesiastico?

Respondeo. Datur præceptum Ecclesiasticum saltem communicandi in Paschate. Id patet ex constitutione Concilii Tridentini Sess. 13. Can. 9. his verbis: *Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit.* Concilium Tridentinum his verbis se refert ad anterius præceptum Ecclesiæ editum a Concilio Lateranensi anno 1215. Ubi

tamen

tamen advertendum est, a Concilio Lateranensi non fuisse introductam obligationem novam, sed potius moderationem ac relaxationem legis veteris. Certum enim est ex Capitularibus Caroli M. & variis Conciliis sæculi VIII. illis temporibus viguisse consuetudinem ac legem universalem Ecclesiæ, vi cujus omnes laici adstringebantur ad communicandum saltem ter in anno, videlicet in Nativitate Domini, in Paschate, & in Pentecoste.

Quæritur 6. Quibusnam personis suadenda sit menstrua, octiduana, frequentior vel omnino quotidiana Communio?

Dico. Per se & regulariter communio saltem *menstrua* suadenda est omnibus Christianis; *Octiduana* iis, qui raro incidunt in peccata venialia plene deliberata, aut scandalosa, v. g. mendacia, verba scandalosa, rixosa, turpia, &c. *singulis diebus festis etiam continuis* iis, qui rarissime aut vix unquam incidunt in peccata venialia plene deliberata, aut scandalosa; *quotidiana* vero iis tantum, qui clarent eminentia quadam virtutum ac donorum supernaturalium. Ita quo ad substantiam Card. *Lugo* Disp. 17.

Dixi, per se & regulariter. Quia non nego, in casu extraordinario posse sperari utilitatem communicantis adhuc sæpius incidentis in peccata venialia plene deliberata; aut posse concedi frequentiorem communionem personis non adeo eminentibus in virtute.

Probatur 1. Innocentius XI. in Decreto vult, communionem quotidianam vel alias frequentem tantum esse concedendam iis, quibus ea frequentia *utilis* futura est. Atqui utilitas tantum æstimari potest ex effectibus in Conclusione enumeratis ab experientia Confessario vel Parocho notis. Ergo; min. patet. Si enim communio octiduana nullum longo tempore habuit effectum ad diminuenda peccata venialia frequentia plene deliberata, quis alius ex frequentiori communione effectus sperari poterit nisi vilipensio Sacramenti, & major indignatio Dei erga tepidum?

Probatur 2. ex tenore *Decreti Innocentiani*, cui per hanc conclusionem omnium optime & decentissime, & cum ædificatione fidelium satisfieri videtur. Tenorem habes ad finem hujus quæstionis.

Probatur 3. authoritate S. *Francisci Salesii*, qui in sua Philothea part. 1. c. 2. sic scribit: *Quotidie Eucharistiæ communionem accipere* (cum Augustino) *nec laudo nec reprehendo. Omnibus tamen diebus Dominicis communicandum suadeo & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Hoc ergo, quia poteris, facito. Cum enim te ab omni tum mortalis tum venialis peccati affectu alienam existimem, quam Augustinus requirit, animi affectionem & præparationem es adepta.* Deinde c. 22. explicat, quid intelligat per hunc affectum ad peccatum veniale. *Longe*, inquit, *differunt peccatum veniale, & affectus peccati venialis. Venialia enim & levia peccata omnino vitare nunquam possumus, ab ipso vero affectu cavere possumus.* Dein peccatum veniale comparat muscæ degustanti unguentum & statim avolanti. Affectum vero peccati comparat muscæ unguento inhærenti, & in eo immorienti. Idem l. 2. c. 38. loquens de puella parvula ad ejus matrem dicit: *Nolo filiam tuam ad frequentem adeo communionem adducas, nisi antea, quid sit communio frequens, recte perpendere noverit. Aliud est, communionem ab aliarum rerum perceptione, aliud, communionem frequentem a rariori secernere. Si tenella illa anima satis perspiciat, ad hoc mysterium crebrius adeundum magna mentis puritate, magnaque fragrantia opus esse; si ad eam excitatur; si sese ea puritate ornare studeat; tum vero sæpius, hoc est, decimo quinto quoque die eam ad illud admittendam assentior. Sin vero communionis tantum percipiendæ, non autem levium puerilis ætatis macularum eluendarum studio tenetur, confiteri eam octavo quoque die, & una tantum intra mensem communione uti commodius censeo. Sacra communio summo quidem ad perfectionem adjumento est, sed eam ita a nobis adiri oportet, ut, quidquid Deo, quem reperire volumus, displicet, evellendi*

lendi atque emovendi studium acre ac diligens afferamus.

Probatur 4. authoritate D. Thomæ, qui p. 3. q. 80. a. 10. c. sic scribit: „ Circa hujus Sacramenti perceptionem possunt duo considerari; unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris; & ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat. Unde Ambrosius dixit (l. 4. *de sacram. c. 6.*) Si, quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere; qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat. Et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Unde Augustinus, cum dixisset (*serm.* 28. *de verbis Domini.*) Accipe, quod quotidie tibi prosit, subjungit; Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt propter corporis dispositionem vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescunque se ad illud homo invenerit præparatum. Unde in l. de Eccles. Dogmatibus (C. 53.) dicitur: Quotidie Eucharistiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero. „ *Idem* in 4. dist. 12. q. 3. a. 1. qq. 2. ait: „ Si aliquis experimentaliter cognosceret, ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, & reverentiam non minui, talis deberet quotidie communicare. Si autem sentiret, per quotidianam frequentationem reverentiam minui, & fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum majori reverentia & devotione postmodum accederet.

Probatur 5. authoritate D. *Bonaventuræ*. In 4. dist. 12. p. 2. q. 2. sic scribit: „ Si quæritur utrum expediat frequentare Eucharistiam alicui? Dicendum, quod si videat, se esse in statu Ecclesiæ primitivæ, laudandum est, quotidie communicare. Si autem in statu Ecclesiæ finalis, utpote frigidum, & tardum; laudandum est, quod raro. Si autem in medio modo; medio modo debet se habere; & aliquando debet cessare, ut addiscat revereri, aliquando accedere, ut inflammetur amore; quia tali hospiti debetur amor & honor; & secundum illam partem, secundum quam viderit, se melius proficere, ad illam magis declinet. “ Similia habent *Alensis*, & *Richardus* a *Lugone* relati.

Probatur 6. authoritate *Concilii Tridentini*, quod Sess. 13. c. 8. sic habet: „ Demum paterno affectu admonet S. Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, hæc SS. mysteria corporis & sanguinis ejus ea fidei constantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, & is vere sit eis animæ vita, & perpetua sanitas mentis. *Et Sess.* 22. *c. 6. dicit*: Optaret S. Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos hujus SS. sacrificii fructus uberior perveniret. Nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas damnat. “ Ita Tridentinum.

Decretum Sacræ Congregationis Cardinalium Sacri Concilii Tridentini Interpretum.

Circa Communionem quotidianam.

„ CUm ad aures SS. D. N. fide dignorum testimonio pervenerit, in quibusdam Diœcesibus vigere usum quotidianæ Communionis etiam in Feria Sexta Parasceves, & simul affirmari, eandem quotidianam Communionem præceptam esse a jure divi-

„ no,

„ no, quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse, videlicet, quod aliqui non in Ecclesia, sed in privatis Oratoriis, & domi, imo cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota sumant Sacro-Sanctam Eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena, aut secreto illis deferunt Sacerdotes sæculares, aut regulares; aliique in Communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores solito, ac tandem quis confiteatur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus consideranda commiserit Sacræ Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, eadem Sacra Congregatio, prævia matura discussione super prædictis, unanimi sententia ita censuit. Etsi frequens, quotidianusque Sacro-Sanctæ Eucharistiæ usus a Sanctis Patribus fuerit semper in Ecclesia probatus, nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi, aut ab ea abstinendi certos singulis mensibus, aut hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit; sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet, tantum indicavit, cum inquit: Optaret quidem Sacro-Sancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; idque non immerito, multiplices enim sunt conscientiarum recessus, variæ ob negotia Spiritus alienationes, multæ econtra gratiæ, & Dei dona parvulis concessa, quæ cum humanis oculis scrutari non possumus, nihil certi de cujusque dignitate, atque integritate, & consequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui: & propterea, quod negotiatores ipsos attinet, frequens ad sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu Laicis Negotiatoribus, & Conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc amplius animadvertant, cum beatus Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacent orationi, eos serio admoneant, tanto magis ob sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentiæ vacandum, puriorique mente ad cœlestium epularum communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti aut quotidiana Sacræ communionis sumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur; sed magis quid singulis permittendum per se, aut Parochos, aut Confessarios sibi decernendum putet; illudque omnino provideat, ut nemo a sacro Convivio, seu frequenter seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis & præparationis modo rarius, aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet. Itidem Moniales, quotidie sacram Communionem petentes, admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent; si quæ vero puritate mentis eniteant, & fervore Spiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori aut quotidiana Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis a Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam opera quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive Laici Negotiatores sint, sive conjugati, sive quicunque alii, suam agnoscere infirmitatem,

„ ut

„ ut dignitate Sacramenti, ac divini „ judicii formidine discant Cœlestem „ Mensam, in qua Christus est, revereri, & si quando se minus paratos „ senserint, ab ea abstinere, seque ad „ majorem præparationem accingere. „ Episcopi autem, in quorum Diœcesibus viget hujusmodi devotio erga sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipso adhibito prudentiæ & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio „ postulari sibi maxime persuadebunt, „ nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentia, & scandali suspicio in veri & immaculati Agni „ perceptione tollatur, virtutesque, ac „ dona in sumentibus augeantur: quod „ abunde continget, si ii, qui devoto hujusmodi studio, divina præstante gratia, tenentur, seque sacratissimo pane frequentius reficere cupiunt, suas vires expendere, seque „ probare cum timore & charitate assueverint. Quibus Christum Dominum, qui se fidelibus manducandum, „ & se pretium in morte tradidit, atque in cœlesti regno se præmium est „ daturus, precatur sacra Congregatio, „ ut suam opem ad dignam præparationem & sumptionem largiatur. Porro „ Episcopi, & Parochi seu Confessarii „ redarguant asserentes Communionem „ quotidianam esse de jure divino; doceant in Ecclesiis, seu Oratoriis privatis ex dispensatione seu Privilegio „ Pontificio de manu Sacerdotis sumendam sanctissimam Eucharistiam, nec „ eam ullo modo deferendam in crumena, aut secreto ad existentes domi, vel cubantes in lecto, præterquam ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere „ non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publice & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; „ si vero ab Oratorio privilegiato, cum „ forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria sexta Parasceves Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur. Insuper admoneant nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas. Non „ permittant, ut venialium Confessio „ fiat simplici Sacerdoti non approbato „ ab Episcopo aut Ordinario. Si Parochi & Confessarii, etiam Regulares, „ aut quicunque alii Sacerdotes secus „ egerint, sciant, se Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque „ defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam „ Regulares, etiam Societatis Jesu, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis „ per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

„ Et facta de præmissis omnibus, ac „ de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præsens Decretum typis dari, ac publicari voluit; in quorum &c. Datum Romæ „ 12. Februarii 1679.

F. Card. Columna Præf.
S. Archiepiscopus Brancaccius Episc. Viterbien. Secretarius.

Quæritur 7. An ad fructum ex hoc Sacramento consequendum in celebrante vel alio Communicante requiratur devotio?

Respondeo. In Eucharistia a recipiente prorsus nullus obtinetur fructus seu gratia, nisi in eo reperiatur devotio.

Probatur 1. Authoritate Theologorum veterum.

I. S. *Thomas* in 4. dist. 12. q. 2. a. 1. qq. 3. C. „ Dicendum, quod omnis perfectio aquirenda impeditur per remotionem propriæ dispositionis. Sicut „ autem dispositiones materiales se habent ad perfectionem formæ, ita actus „ se habent ad perfectionem finis. Unde „ cum hoc Sacramentum perficiat conjungendo fini, ad hoc quod effectum „ suum plene habeat in sumente, oportet quod adsit actualis devotio. Et „ quia interdum absque mortali peccato „ actualis devotio impediri potest, cum „ distractiones variæ ipsam impediant, „ & peccata venialia virtutum actum „ tollant, absque peccato mortali potest effectus hujus Sacramenti impediri; ita quod aliquis augmentum „ gra-

„ gratiæ non consequatur. Nec tamen „ reatum peccati mortalis incurret; sed „ forte reatum venialis peccati, ex hoc, „ quod imparatus accedit. Et ad 1. ubi ex S. Ambrosio objiciebatur; *eum spiritualiter manducare*, ac proin consequi gratiam Sacramenti, *qui innocentiam*, hoc est, carentiam peccati mortalis, *ad altare portat*, sic respondet: Dicendum, „ quod innocentiam portans spiritualiter manducat habitu, sed non semper „ actu, & ad hoc, quod effectum Sacramenti percipiat, oportet, quod „ actu spiritualiter manducet. Et ad 2. „ Effectus baptismi non impeditur, nisi „ per propositum peccati mortalis committendi, quod directe vitæ spirituali „ opponitur. Sed in hoc Sacramento fit „ conjunctio ad finem, quæ debet esse „ per debitam operationem. Et ideo „ defectus talis operationis impedit effectum Sacramenti. Et ad 3. Dicencendum, quod non omne peccatum „ veniale impedit effectum hujus sacramenti, sed solum illud, quod tollit „ actualem devotionem, quæ exigitur „ in hoc sacramento.

II. *Alensis* part. 4. q. 10. membro. 8. §. 2. sic scribit: „ Respondeo, quod hoc „ sacramentum non semper habet efficaciam in justis. Quandoque enim „ justus accedit ad altare ita tepide & „ indevote, & ita sine debita reverentia & timore, & cum tanta distractione animi, quod nullum reportat „ commodum, licet non incurrat offensam mortalem. Requiritur ergo, quod „ justus ad hoc, quod hoc sacramentum „ habeat efficaciam in eo, ita quod ex „ eo commodum reportet; quod præparat se, considerando, ad quid accedat, ut cum devotione & reverentia accedat. Ut ergo non impediatur „ efficacia hujus sacramenti, debet accedens cibum istum ab aliis discernere actu fidei, deinde seipsum examinare & purgare; demum cum devotione & reverentia illum assumere. „ Ad illud, quod objicitur, quod in „ in viro justo non invenitur obex; dicendum; quod omissio præparationis „ obex est.

III. S. *Bonaventura* in 4. dist. 12. a. 1. q. 1. C. „ Dicendum, quod sacramentum hoc non habet efficaciam in aliquo, nisi in digne accedente. Digne „ autem accedere in hoc consistit, quod „ homo se præparet, sicut debet. Tantum enim Sacramentum recipere, sicut recipitur alius cibus, non est congruum, nec fructuosum. Et quia in „ hoc sacramento præsens est divina majestas, & summa exprimitur charitas; „ ideo debet recipi cum honore & devotione. Ad hoc ergo, quod sacramentum hoc habeat in aliquo efficaciam; primo oportet cibum illum ab „ aliis discernere per fidem; secundo „ hospitium præparare per suiipsius præparationem; tertio in hospitium paratum recipere cum honore & devotione. Et ad 1. Ad illud, quod quæritur, utrum vir justus recipiat efficaciam, dicendum, quod si se debite præparet, recipit: alioquin, si ex „ quodam torpore, vel ex distractione „ non se debite præparet, aut nullam, „ aut modicam reportat efficaciam, quamvis non incurrat mortalem offensionem. Ad 2. Ad illud, quod objicitur de obice, dicendum, quod ad „ illud sacramentum requiritur liberi „ arbitrii cooperatio; & ideo omissio „ obex est; & non tantum peccatum, verum etiam solicitudo vel distractio. „ Ad 3. Vir justus tunc spiritualiter „ manducat, quando movetur motu fidei & charitatis, quia tunc masticat. „ Et ideo si negligit, non reportat effectum. Ad 4. Ad illud, quod objicitur de carbone ignito, dicendum, „ quod operatur in sensum ratione organi. Sed si operaretur in sensum ratione sui, tunc sensus occupatus circa „ aliud non sentiret, nec calefieret. „ Hujus autem exemplum est in visu, „ quando quis dormit, vel occupatur alibi. Si ergo sensus mentis nostræ „ vult ab hoc carbone inflammari, necesse habet ad ipsum converti & dirigi.

IV. *Paludanus* in 4. dist. 12. q. 1. a. 2. conclus. 3. ait: „ Effectus hujus „ sacramenti potest impediri per peccatum

„ tum veniale; non quidem per omne, „ sed solum per illud quod impeditur, „ actualem devotionem & distrahit mentem, ne actu feratur in Deum, sicut „ debet; quia ad hoc, quod aliquid nutriatur, oportet ipsum cooperari; quia „ nutriens agit in nutrimentum. Unde „ in isto nutrimento, licet Deus operetur principaliter, oportet tamen, quod „ homo cooperetur instrumentaliter, ipsum devote amplectendo. Illud igitur „ veniale, quod impedit actualem devotionem, impedit fructum.

V. *Durandus* in 4. dist. 12. q. 4. ad 2. „ Dicendum, quod effectus hujus sacramenti impeditur per peccatum veniale; non quidem, si sit in nobis „ solum secundum reatum; sed quando „ in nobis est secundum actum. Tale „ enim peccatum veniale impedit debitam devotionem, quam actualiter debet habere suscipiens hoc Sacramentum, & per consequens impedit ejus „ effectum; quia quamvis non opponitur gratiæ vel charitati, opponitur „ tamen ejus fervori & devotioni accidentali, quam requirit sacramentum.

VI. S. *Antoninus* p. 3. tit. 13. c. 6. q. 8. „ Secundum, quod requiritur ad „ idoneam celebrationem vel communicationem, est actualis devotio. Ad „ hoc enim, ut aliquid nutriat, oportet „ ipsum aliquid cooperari; quia nutriens agit in nutritum. Cum ergo istud „ sacramentum detur ad nutriendum spiritualiter, licet Deus operetur principaliter, oportet tamen, quod homo „ operetur instrumentaliter, ipsum devote amplectendo. Non ergo quodlibet veniale, sed illud, quod impedit actualiter devotionem, id est, „ quod distrahit mentem, ne actu feratur in Deum, impedit sacramenti „ fructum; nec tamen facit incurrere „ mortale. Dicitur autem devote communicare, si conatur omnem distractionem & evagationem mentis expellere, & non deliberate eam tenet, „ si occurrat; & quia meditatio passionis Christi multum est inductiva devotionis super alia, ideo accedenti ad „ communionem multum congruit ipsam „ meditari.

VII. *Sylvester V.* Eucharistia in fine. „ Effectum Eucharistiæ impediunt peccata venialia præsentia quoad refectionem dulcedinis spiritualis, non autem „ quoad augmentum gratiæ habitualis: „ aliqua tamen venialia impediunt gratiæ augmentum, scilicet quæ faciunt „ mentis distractionem, & tollunt devotionem actualem. Nec tamen tunc „ incurritur necessario peccatum mortale, sed veniale tantum: ut habet D. „ Thomas p. 3. q. 79. a. 3. & in 4. dist. „ 12. q. 2. a. 1. qq. 3. Peccata tamen „ venialia præterita nullo modo hunc „ effectum impediunt. Dum vero hoc loco Sylvester contra mentem D. Thomæ & antiquiorum concedit saltem „ augmentum gratiæ habitualis, merito „ & solide inferius refutatur a *Cajetano*.

VIII. *Petrus Soto*, primarius Theologus Papæ in Concilio Tridentino in l. *De Institutione Sacerdotum*. De Eucharist. Lect. 12. „ Fieri potest, ut quis „ non peccet accipiendo, nec tamen „ consequatur fructum.... Circa peccata venialia, quæ in ipsa sumptione Sacramenti committuntur, qualis est mentis „ evagatio circa extranea, sive licita, sive „ illicita, modo sit venialis, quæritur, „ an impediant fructum sacramenti? Est „ vero gravium authorum sententia, „ quod procul dubio impediant. Ita Beatus Thomas, Bonaventura, & Alexander de Ales. Quod & manifestissima ratione probant & communi, „ quam supra explicavimus. Homo, „ inquiunt, sicut non justificatur, ita „ nec perficitur a Deo, nisi ipso cooperante, ut scilicet servetur ordo suavis „ dispositionis rerum. Unde & Sacramenta ipsa non aliter operari diximus, quam mentem excitando ad effectum suum consequendum. Cum „ itaque charitas non augeatur, nisi „ cum augetur affectus ipse & conatus; hunc vero impediat etiam peccatum veniale; non putant, eo manente augeri charitatem. Multo vero „ minus credunt, posse alios effectus „ haberi, spiritualis videlicet refectionis,

„ nis, consolationis, & gustus divinæ „ dulcedinis, quæ procul dubio exigunt „ multo majorem animi puritatem, & „ quietem in Deum. Est etiam specia„ lis & major ratio in hoc sacramento „ quam in aliis. Hoc enim cum cibus „ sit spiritus, requirit actum spiritualis „ vitæ, hoc est, manducationem actua„ lem, ut operetur; sicut corporalis „ cibus non nisi a vivente sumptus o„ peratur. Cæterum quia ipse B. Tho„ mas postea in p. 3. Summæ q. 97. a. „ 8. aperte asseruit, hoc peccatum eva„ gationis animi, sicut non opponitur „ habituali charitati & gratiæ, ita nec „ impedire augmentum ejus, & conse„ quenter posse per hoc sacramentum „ augeri habitum gratiæ & charitatis, „ reddit hanc rem dubiam, quæ tamen „ non longa disputatione, aut contro„ versia, sed prudenti moderatione ex„ pendenda est. Putamus igitur, sequen„ tia posse affirmari citra temeraritatem „ & periculum.

„ *Primum*. Aliquam esse tantam men„ tis evagationem, quæ non solum to„ tum fructum sacramenti impediat, sed „ reum etiam faciat gravioris peccati, „ & quæ sumentem non parvo pericu„ lo exponat, etiamsi præter intentio„ nem & sine peccato mortali contin„ gat. Hoc enim probat ratio illa su„ perius adducta pro priori sententia, „ & omnis procul dubio Christianus „ sensus, qui magnam tepiditatem, & „ ex ea longam oblivionem in hoc tan„ tæ sanctitatis opere fugit & timet.

„ *Secundum*. Potest nihilominus tam „ parva evagatio esse, tam præter in„ tentionem, ut merito credi possit, „ Deum misericordem non omnino aver„ tere faciem, & gratiam suam propter „ hanc, quæ sola infirmitas est huma„ na. Igitur hæc non impediet, sed „ tanquam levis quædam nebula dissol„ vetur virtute devotionis præteritæ. „ Et nonnunquam fit, ut etiam in ipsa „ evagatione duret nonnullum deside„ rium fervoris & charitatis, vel saltem „ voluntas ipsa sumendi sacramentum, „ de quo illa B. Thomæ sententia in„ telligi potest. „ Ita Petrus de Soto, „ ad cujus doctrinam contremiscant Sa„ cerdotes tepidi, quotidie celebrantes „ ex consuetudine aut amore stipendii „ sine ulla devotione.

VIII. *Cajetanus* Cardinalis in Commentario ad p. 3. q. 79. a. 1. sic scribit: „ Intelligo in tota hac materia per tem„ pus sumptionis Eucharistiæ non illam „ solam morulam, qua deglutitur; sed „ cum consequente temporis spatio, quo „ Christi corpus sacramentaliter in su„ mente perseverat. .... D. Thomas in „ 4. dist. 12. tenet, augmentum gratiæ „ impediri ex impedimento actualis con„ versionis animæ ad Deum, ac per „ hoc sentit, quod idem est tempus „ sumptionis sacramenti, & tempus aug„ menti gratiæ; quia illud constat esse „ tempus transformationis actualis ani„ mæ in Deum. In hac autem quæ„ stione. art. 8, verba D. Thomæ sonant „ oppositum, dum dicit, quod mentis „ distractio per peccata venialia in actu „ tollit quidem actualem refectionem „ spiritualis dulcedinis, non autem aug„ mentum gratiæ habitualis. Et rursus in *respons*. I. inquit; ille, qui cum actu „ peccati venialis ad hoc sacramentum „ accedit, habitualiter quidem mandu„ cat spiritualiter, sed non actualiter, „ & ideo habitualem effectum hujus sa„ cramenti percipit, non autem actua„ lem. Quæ authoris verba possunt tri„ pliciter intelligi. Primo, ut sonant „ secundum superficiem, ut per hoc sa„ cramentum augeatur intensive habi„ tualis gratia tunc cum sumitur, etiam„ si nullus interior charitatis actus ob „ mentis distractionem interveniat; & „ hoc ex virtute ipsius sacramenti cau„ santis hujusmodi augmentum in ani„ ma, nullum huic habituali augmen„ to impedimentum præstante. Et hic „ sensus favorabilis est, & demulcens „ aures multitudinis innumerabilium sa„ cerdotum, quasi quotidie aut frequen„ tissime celebrantium, qui tamen se„ ipsis meliores non quotidie fiunt. „ Mihi autem iste sensus verus non ap„ paret. Si enim qualibet sumptione „ Eucharistiæ augeretur gratia infinito„ rum pene sacerdotum, quos credimus

„ vere in gratia celebrare, charitas jam „ esset major intensive, quam credi rationabile sit, cum tanta magnitudo „ charitatis in tanta multitudine otiosa „ appareat, quoniam nec extra apparent, nec intus de seipsis testantur „ actus similes ferventissimæ charitatis; „ & tamen certum est, quod sicut amor „ Dei non est otiosus, sed operatur magna, si est, ita tam magna augmentatio amoris Dei non est otiosa, sed „ operatur multo majora, quam prius, „ proportionaliter, si est, & consequenter si longe majora operari renuit, „ longe major charitas non est. Præter „ hanc ab experientia conjecturam in „ promptu ratio cum authoritate suffragatur. Sacramentum hoc, quia datur „ per modum cibi & potus, non nutrit „ nisi per modum nutrimenti. Sed sine „ actu vitali nutriti tam cibus quam „ potus nec nutrit nec auget. Ergo sine operatione vitali spirituali animæ, „ quæ nutritur, cibus iste nec nutrit „ nec auget. Aliter ergo intelliguntur „ verba D. Thomæ de perceptione habituali, ut sit sensus, quod talis distractus non actualiter, sed habitualiter percipit effectum habitualem, hoc „ est, quod per hanc sumptionem mereatur augmentum charitatis, exequendum tamen tempore, quo ad hoc „ erit dispositus. Et secundum hunc „ sensum tempus augmenti charitatis „ est, quando sumens est dispositus ad „ augmentum, sive hoc fit tempore „ sumptionis, sive post. Tertius sensus „ est, quod D. Thomas per actualem „ manducationem non intelligit quamcunque actualem devotionem, sed illam solam, quæ spiritualis delectatio „ animæ est. Et secundum hunc sensum plana sunt omnia. Siquidem augmentum habitualis gratiæ valde multis credimus contingere, qui digne & „ devote ad hoc sacramentum accedunt, „ & tamen expertes sunt spiritualis dulcedinis. Non igitur docet hoc D. „ Thomas, quod sumens absque omni „ actuali devotione consequitur augmentum gratiæ. Sed quod sumens absque „ actuali refectione delectationis spiritualis, & hoc ex sua culpa veniali, „ si quoad alios actus devote accedit, „ habituale augmentum gratiæ consequi „ ex hoc non impeditur; quod tamen „ posset aliunde impediri, puta ex tam „ parva devotione, ut non sufficiat disponere ad augmentum gratiæ. Et hæc „ expositio amplectenda videtur." Hucusque Cajetanus.

Probatur 2. Si Eucharistia ex opere operato conferret augmentum gratiæ habitualis etiam sine devotione, sequeretur, quod communio quotidiana omnibus fidelibus esset utilis, dummodo non existant in statu peccati mortalis, etiamsi accederent tepide ex consuetudine, & sine ulla devotione. Sed hoc non potest dici. Ergo *min. prob.* Hoc est contra sensum Ecclesiæ & Doctorum, prout patet ex *Decreto Innocentii* XI. & ex D. Bonaventura *quæstione præcedente* relatis, in quibus supponitur, aliquibus quotidianam communionem esse utilem, aliis eam non esse utilem. Dicitur enim; illis tantum communionem quotidianam suadendam aut permittendam esse *quibus fuerit utilis*.

Probatur 3. Augmentum gratiæ seu *charitatis habitualis* nunquam fit sine augmento charitatis Actualis. Atqui augmentum charitatis actualis fieri nequit sine actu interno devotionis, seu boni motus tendentis ad Deum. Ergo; min. patet. *maj. prob.* Nunquam infunditur homini charitas habitualis sine actu charitatis, qui se habeat per modum dispositionis ad charitatem habitualem. Ergo etiam augmentum charitatis habitualis nunquam fit sine augmento charitatis actualis, quæ se habeat per modum dispositionis ad augmentum charitatis habitualis. *ant.* & tota argumentatio est D. Thomæ, & Cajetani, & Petri de Soto, prout patet ex eorum textibus. Nam D. Thomas docet; quod nulla perfectio aquiratur sine dispositione; & eam dispositionem materialem ad habitum charitatis docet esse motum charitatis in Deum, excitatum per gratiam actualem; ad augmentum vero charitatis docet dispositionem materialem consistere in devotione, & *Cajeta-*

nus ex augmento charitatis habitualis infert, necessarium esse augmentum charitatis actualis, utpote quæ se habeat per modum dispositionis ad charitatem habitualem. *Petrus de Soto* autem, qui se remittit in suo textu ad ea, quæ prius *supra* dixerat, *Lect. 9ª de effectu Sacramentorum & gratia* sic scribit: *Quartum denique non est prætermittendum; quod videlicet ita asserimus hanc virtutem Sacramentorum* (conferendi ex opere operato gratiam,) *ut tamen aperte doceamus, necessariam esse in adultis dispositionem propriam, & actum liberi arbitrii cooperantem gratiæ & sacramentis. Atque ita hæretici aperte convincuntur nobis imponere, qui dicunt, nos ex hac prædicata sacramentorum virtute occasionem dare negligentiæ & socordiæ, quasi absque bono aliquo motu animæ nostræ sacramenta operentur. In parvulis quidem hoc credit tota Ecclesia, sed de adultis nullus, qui prudenter loquitur, hoc asserit. Hæc est B. Thomæ sententia manifestissima* 1. 2. *& p.* 3. *ubi ait; adulto non remitti peccata, etiam in baptismo, sine actuali mutatione animi, quæ fit per pœnitentiam. Et de remissione venialium loquens eodem loco, ait; gratiam nec dari nec augeri, nec peccatum remitti adultis, etiam veniale, sine motu cordis & præparatione.* (ita S. Thomas. 1. 2. q. 113. a. 3. Et p. 3. q. 86. a. 2. & q. 87.) *B. Bonaventura in* 4. *dist.* 17. q. 2. *idem diligenter confirmat, & Alexander de Ales p.* 4. *q.* 72. Hucusque Petrus de Soto.

§. V.

De obligatione communicandi in articulo mortis.

QUæritur 1. An hoc præceptum obliget in articulo mortis specialiter, etiamsi quis jam communicaverit in Paschate?

Respondeo. Id negant D. *Bonaventura*, *Paludanus*, *Cajetanus*, *Sylvester*, *Armilla*, *Ledesma*, *Victoria*, *Rodriquez*, *Graffis*. Econtra id affirmant uterque *Sotus*, *Durandus*, *Suarez*, *Vasquez*, *Valentia*, *Lugo*, *Leander*, & alii relati a Leandro, cujus sunt etiam aliæ citationes authorum, quas in omnibus his quæstiunculis cito. Quod semel monuisse sufficiat. Censeo, eam obligationem, si absit contemptus, ascendere ad minimum ad culpam venialem, nisi negligentiam excuset difficultas advocandi Ministrum. Imo *per accidens* ratione imminentis agonis gravissimi cum dœmone ineundi, & ratione exercendi actus charitatis in articulo mortis, timendum, ne Deus temeritatem & teporem, præsertim relative ad præcedentia vitæ acta, habeat pro objecto gravis displicentiæ, & pro defectu charitatis.

Quæritur 2. An ille, qui paulo antequam incideret in articulum mortis, communicavit, teneatur rursus communicare in ipso mortis articulo?

Respondeo. Id negant *Paludanus*, *Angelus*, *Suarez*, *Henriquez*, *Conink*, *Reginaldus*, *Layman*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Granadus*, *Lugo &c.* Sed *Vasquez*, *Hurtado*, *Leander*, &c. id affirmant. Censeo, priori sententiæ concedendum, in tali casu non dari obligationem *per se*, dari tamen obligationem *per accidens* ratione imminentis agonis extraordinarii ac omnium gravissimi cum dœmone, & ratione exercendi actus charitatis, quæ serio ac efficaciter tendit ad sui unionem cum Deo modo meliori, quo potest. Ea obligatio ad minimum obligat sub veniali, nisi excuset difficultas obtinendi Ministrum.

Quæritur 3. An *debeat* aut saltem *possit* Viaticum sumere ille, qui eadem die jam communicavit ex *devotione*?

Respondeo. Utrumque negant *Suarez*, *Egidius Conink*, *Fagundez*, *Zambrana*, *Granadus*, *Layman*, *Lugo*, *Diana*, *Trullench*. Id vero affirmant *Hurtado*, *Vasquez*, *Mendoza*, *Turrianus*, *Leander* & alii. Censeo, talem posse sumere communionem per modum viatici, sed non teneri, nisi valde tepide communicaverit, ut exiguum inde speret fructum & robur pro imminente agone, aut nisi omiserit in communione exercere actum competentem charitatis tendentis ad unionem cum Christo.

Quæritur 4. An detur obligatio ite-

rum communicandi, si ægrotus sumpto semel viatico postea mortaliter peccet?

Respondeo. Id affirmant *Armilla* & *Tabiena*. Sed id negant *Suarez*, *Henriquez*, *Ægidius*, *Bonacina*, *Hurtado*, *Lugo*, *Filiutius*, *Leander*, & alii. Adducit Leander pro se praxin Ecclesiæ, quia nullus Parochus audet hodie dare viaticum illi, cui heri dederat. Censeo; in tali ægroto eo fortiorem dari obligationem de novo communicandi, si id absque scandalo fieri convenienter possit, quo experitur se infirmiorem & imparatiorem pro imminenti agone, & quo majorem in se advertit teporem charitatis.

Quæritur 5. An ille, qui in articulo mortis culpabiliter vel inculpabiliter non communicavit, teneatur illo transacto communicare ad implendum præceptum?

Respondeo. Non tenetur supplere. Ita *Henriquez*, *Bonacina*, *Lugo*, *Leander*.

Quæritur 6. An hoc præceptum obliget pro articulo mortis, si mors est authoritate judicis infligenda?

Respondeo. Obligat. Ita *Suarez*, *Henriquez*, *Fagundez*, *Trullench*, *Leander*, *Dicastillo*, qui addit, post decretum S. *Pii* V. editum anno 1569. non posse damnatis ad mortem Sacram Euchari. stiam negari.

Quæritur 7. An ille, cui Judex jubet mortem inferri eadem die absque ulla dilatione, teneatur communicare etiam non jejunus?

Respondeo. Id negat *Navarrus*, & *Victorellus*. Sed *Leander* respondet, teneri etiam non jejunum. Ab eo citatur *Suarez*, *Henriquez*, *Zambranus*, *Layman*, *Sylvius*, *Reginaldus*, *Ægidius*, *Diana*, *Lugo*.

Quæritur 8. An Judex teneatur sub mortali concedere reo tempus ad sumendam Eucharistiam?

Respondeo. Id negant *Paludanus*, *Sotus*, *Tabiena*, *Navarrus*, *Covarruvias*, *Victoria*, *Ledesma*, *Zerola*, *Filliutius*. Id affirmant saltem secluso periculo alicujus damni, aut alia justa causa, *Suarez*, *Henriquez*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Reginaldus*, *Sylvester*, *Hurtado*, *Dicastillo*, *Leander*, cujus ratio est, quia contrariam consuetudinem damnavit pro Hispania *Pius* V. anno 1569. Et quia Judex per se hoc tribuere Christiano tenetur, ut impleat, ad quod adstringitur præcepto divino.

Quæritur 9. An Judex teneatur sub mortali homini ad mortem damnato concedere tempus communicandi, quo certo scit, eum evasurum, aut timet erupturum occasione communionis?

Respondeo. Id affirmant *Bonacina*, *Fagundez*. Id vero merito negat *Petrus Navarra*, *Sotus*, *Dicastillo*, *Reginaldus*, *Leander*. Ratio est, quia justitia vindicativa est bonum generale Reipublicæ, salus autem plectendi ultimo supplicio est bonum privatum. Itaque, si utraque periclitatur, illius periculum præcavendum est; præsertim cum hoc seria pœnitentia, dummodo reus velit, averti possit, illud vero nullo alio sufficiente aut idoneo remedio.

Quæritur 10. An ipso die mortis ad illam damnatis possit ministrari Eucharistia?

Respondeo. Id negant *Zerola*, *Vega*, *Julius*, *Clarus*, & alii. Id vero affirmant *Sancius*, *Sa*, *Majolus*, *Diana*, *Leander*, & *Navarrus*, qui ita Romæ servari testatur.

Quæritur 11. An etiam ministrari possit Eucharistia damnatis una hora, antequam occidantur.

Respondeo. Id negant *Henriquez*, *Ortiz*. Id vero affirmant *Navarrus*, *Sa*, *Fagundez*, *Sancius*, *Sayr*, *Sotus*, *Diana*, *Dicastillo*, *Leander*. Censeo, in tali casu festinationis reum magis disponendum ad ea, quæ sunt magis necessaria ad salutem, puta confessionem, contritionem, actum charitatis perfectæ. Cum enim animus sit turbatus, forte se applicando ad devotionem pro communionem negligeret illa necessaria. Aliud dicendum, si sciretur jam prius optime dispositus.

Quæritur 12. An Judex teneatur a morte liberare reum, qui non vult Sacramentum Pœnitentiæ & Eucharistiæ recipere, & sic scitur, certo in statu peccati mortalis decessurus?

Re-

Respondeo. Judex non tenetur illum liberare, sed potius tenetur, illum morti adjudicare. Ita *Sotus*, *Reginaldus*, *Bonacina*, *Navarra*, *Dicastillo*. Observat tamen Bonacina, & Dicastillo, Judicem ex charitate obligari ad indulgendum unum, duos, vel tres dies, si speretur pœnitentiam acturus intra hunc terminum.

Quæritur 13. An hoc præcepto in articulo mortis obligetur puer adepto usu perfectæ discretionis, si nunquam antea recepit hoc Sacramentum?

Respondeo. Leander quidem id negat. Sed contrarium censeo esse certum. Quia Christus instituit hoc Sacramentum tanquam surculum immortalitatis, & tanquam medium *per se* ad hunc effectum ordinatum, prout *in Theol. Eclect. Quæst.* 5. *Probatione* 8. ostensum est. Ergo datur gravis obligatio ad hoc medium recipiendum in omni eo, qui illius capax est. Accedit, quod confortativo ad ultimum agonem, & contestativo sui amoris erga Christum etiam puer indigeat.

Quæritur 14. An qui singulis annis communicat in Paschate, satisfaciat præcepto divino, extra articulum mortis aliquoties communicandi in vita?

Respondeo. Id negant *Valentia*, *Petrus Soto*, *Filliuccius*, *Lugo*. Id vero affirmat *Suarez*, *Bonacina*, *Reginaldus*, *Hurtado*, *Granadus*, *Leander*. Censeo, satisfieri *per se*, non tamen *per accidens*, quo judicio prudentis confessarii communio judicaretur esse medium necessarium ad superandam pravam consuetudinem, vel ad superandas graves tentationes.

Quæritur 15. An Religiosi Sæcularibus in articulo mortis possint ministrare Eucharistiam, etiam per modum viatici?

Respondeo. Sine licentia Parochi non possunt licite ministrare Eucharistiam morientibus, si ea licentia possit haberi, aut vocari ipse Parochus. Ita *Navarrus*, *Henriquez*, *Fagundez*, *Suarez*, *Leander*, & alii communiter. Ratio est, quia provisio Moribundi est actus proprius Parocho. Bulla *Pauli* IV. qua dicitur Minoritis concessa ea facultas, non habuit hactenus observantiam publicam ac continuam, sed potius generalis consuetudo contraria.

Quæritur 16. An deficiente aut nolente Eucharistiam ministrare Parocho, possit eam quilibet Sacerdos ministrare etiam per modum viatici?

Respondeo. Id posse fieri a quovis Sacerdote secrete erga moribundum, quoties porrectionem Eucharistiæ irrationabiliter denegat Parochus. Ita quoad rem *Heriquez*, *Fagundez*, *Lugo*, *Suarez*, *Leander*, *Palao*. Deducitur per argumentum a pari ex C. *quod in te* de Pœnit. & remiss. ubi cuivis Sacerdoti conceditur administratio sacramenti pœnitentiæ, præsertim cum juxta dicta §. 4. q. 1. sacramentum Eucharistiæ per accidens etiam conferat primam gratiam.

§. VI.

De obligatione communicandi in Paschate.

Quæritur 1. An fideles indiscriminatim satisfaciant præcepto divino aliquoties communicandi in vita, si omni anno communicent in Paschate?

Respondeo Negative. Ratio est, quia Concilium Lateranense in C. utriusque Sexus, ubi communionem Paschalem præcipit, solum dicit; quod *ad minus* teneatur communicare in Paschate. Ergo supponit, practice dubium esse, an non teneatur sæpius communicare. In dubio autem practico tutius est eligendum. Similiter *Tridentinum* Sess. 13. Can. 9. sic habet: *Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri, singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum, juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, anathema sit.*

Quæritur 2. An Religiosi obligentur ad communicandum sæpius in anno, quam in Paschate?

Respondeo. Id affirmant Tabiena & Navarrus. Ratio eorum est, quia in *Clementina* in *agro de Statu Monach.* Benedictinis præcipitur, ut singulis mensibus communicent; & in Tridentino

Seff. 25. C. 10. de Regul. idem præcipitur Monialibus. Id vero negant *Coriolanus*, *Filliutius*, *Fagundez*, *Trullench*, *Leander*, ac communis.

Quæritur 3. An infantes ufu rationis carentes teneantur hoc præcepto?

Refpondeo. Non tenentur. Ita definitum eft in Tridentino Seff. 13. Can. 4. *Si quis dixerit*, *parvulis*, *antequam ad annos difcretionis pervenerint*, *neceffariam effe Euchariftiæ communionem*, *anathema fit*.

Quæritur 4. An infantes poffint effe capaces fructus Sacramenti Euchariftiæ?

Refpondeo. Id negant *Alexander*, *Paludanus*, *Major*, *Petrus Soto*, *Cajetanus*, & alii apud Vafquez, propter Ecclefiæ, inquiunt, prohibitionem. Id vero affirmant *Suarez*, *Vafquez*, *Lugo*, *Leander*, & communis. Prohibitio enim Ecclefiæ folum afficit impeditos Miniftros Ecclefiæ, non infantes. Utilitatem autem provenire infantibus, colligunt ex eo, quia antiquitus in primitiva Ecclefia erat confuetudo Euchariftiam miniftrandi infantibus, cujus rei rationem Tridentinum Seff. 15. Cap. 4. affignans ait: *Forte caufa erat impietas tyrannorum*, *quæ tunc etiam in pueros fæviebat*, *& ideo illos communicabant*, *ut ex tanto Sacramento virtutem & fortitudinem elicerent ad fubeundum martirium pro Chrifti nomine*. Verum authores oppofitæ fententiæ refpondebunt, hunc fructum fuiffe extrafacramentalem ob confidentiam parentum & pietatem Chrifti Euchariftici.

Quæritur 5. An pueri obligentur præcepto annuæ communionis ftatim, ac annos difcretionis attigerint?

Refpondeo. Id negant *Suarez*, *Bonacina*, *Ægidius*, *Granadus*, *Lugo*, *Diana*, *Trullench*, *Cajetanus*, *Dicaftillo*. Alii cum *Soto*, *Valentia*, *Conrado* exiftimant, pueros non obligari ad communionem ufque ad annum duodecimum. Imo *Rodriquez*, & *Chapeavilla* putant, eos non obligari ufque ad quatuordecim vel quindecim annos. Id vero affirmant D. *Thomas* p. 3. q. 80. a. 9. *Paludanus*, D. *Antoninus*, *Tabiena*, *Joa. Sancius*, *Palao*, *Philippus a Cruce*, *Leander*, & alii. Hæc pofterior fententia unice tenenda eft non folum ex eo, quia Concilium Lateranenfe, & Tridentinum obligat omnes fideles, *qui ad annos difcretionis pervenerint*, fed etiam ideo, quia Euchariftia eft medium divinitus ordinatum ad conferendum corporibus femen immortalitatis, prout in *Theol. Eclect.* quæft. 5. probat. 8. & in objectionibus oftenfum eft.

Quæritur 6. An pueri prius obligentur præcepto confeffionis, quam communionis?

Refpondeo. Id affimant *Suarez*, *Vafquez*, *Diana*, *Hurtadus*, *Corduba*, *Præpofitus*, *Trullench*. Sed id negant *Henriquez*, *Armilla*, *Tannerus*, *Cajetanus*, *Salas*, *Reginaldus*, *Nunnus*, *Navarrus*, *Vivaldus*, *Diana*, *Sancius*, *Lugo*, *Leander*, & alii, qui docent, adminiftrandam effe pueris Euchariftiam in articulo mortis ftatim ac funt capaces recipiendi Sacramentum pœnitentiæ. Cenfeo, minorem ufum quidem rationis requiri ad fcienda neceffaria pro Sacramento pœnitentiæ, quam Euchariftiæ, minime tamen errare eos, qui pueris in articulo mortis, quamprimum confitentur, in dubio de fufficienti difcretione miniftrant Euchariftiam, prout in *Theol. Eclect.* quæft. 5. in object. & Prob. 8. oftenfum eft.

Quæritur 7. An peccent mortaliter confeffarii & parentes puerorum, non permittendo illos ftatim communicare ac capaces funt doli?

Refpondeo. Id negant *Suarez*, *Vafquez*, *Bonacina*, *Filliutius* & alii. Id autem affirmant *Sancius*, *Leander*. Cenfeo; in particulari determinationem, utrum hi vel illi pueri confideratis particularibus circumftantiis locorum & temporum habeant vel præfumantur habere fufficientem difcretionem, relinquendum effe judicio Superiorum.

Quæritur 8. An pueris debeat dari Euchariftia pro Viatico, quando dubitatur de eorum capacitate?

Refpondeo. Id confequenter negabit *Vafquez*. *Leander* affirmat cum *Lugone*, & *Henriquez* poffe dari, fed non dari obligationem, dandi tale viaticum. Ego

vero

vero certum esse existimo; dari etiam obligationem dandi viaticum ob rationes §. 4. q. 1. indicatas.

Quæritur 9. An pueri non communicantes in Paschate ligentur pœnis Canonicis, si nondum attigerunt pubertatem?

Respondeo. Id affirmant *Ægidius* & *Hurtado*. Id autem negant *Suarez*, *Vasquez*, *Sa*, *Diana*, *Leander* & alii.

Quæritur 10. An præceptum communionis obliget determinate in Paschate?

Respondeo. Id certum esse. Expressum enim sic continetur in Concilio Lat. & Trid. relatis q. 1.

Quæritur 11. An nomine Paschatis determinate intelligatur Dominica Resurrectionis?

Respondeo. Id affirmat *Panormitanus*. Sed per Pascha intelligi simul octo dies præcedentes & octo subsequentes declaravit universalis consuetudo Ecclesiæ, necnon *Eugenius IV.* ut refert *Sylvester V.* Eucharistia. n. 3.

Quæritur 12. An vi consuetudinis per Pascha intelligi possit tota Quadragesima?

Respondeo. Ubi ab immemoriali tempore jam introducta est, licet se illi conformare accedente causa rationabili, seclusa autem rationabili consuetudine id non licet. Immo, quantum fieri potest, deberet ea consuetudo reduci ad leges generales Ecclesiæ. Qui enim amant Deum, Christum, & ejus Ecclesiam, conantur illi se conformare; & consuetudines obliquas primitus necessitate aut improbitate introductas suaviter saltem suo exemplo & monitione reducere ad vigorem universalium legum Ecclesiæ, congruentium adhuc præsenti statui Ecclesiæ. Talem consuetudinem communicandi pro Paschate per totam Quadragesimam, forte ob frequentiam navigationum ineunte vere, *Trullench* testatur vigere Mediolani & Conimbricæ. *Navarrus* & alii Doctores testantur, eam vigere in tota Lusitania. *Azor*, *Vivaldus*, & *Rodriquez* testantur, tale extare privilegium Clementis VII. pro tota Hispania, cui tunc etiam subdita erat etiam Lusitania, & Mediolanum. Quamvis in regnis Castellæ, Navarræ, & Arragoniæ nullum vigere usum hujus privilegii, testetur *Leander*, cum ibi tantum satisfiat præcepto a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive. Quod etiam observari solet in Germania.

Quæritur 13. An fideles teneantur ad Communionem Paschalem tempore interdicti?

Respondeo. Id negant *D. Antoninus*, *Sylvester*, *Sotus*, *Cavarruvias*. Id vero affirmant *Navarrus*, & *Leander*. Ratio est, quia jure novo in C. *Alma mater*, constat, quod Interdictum non obliget in quatuor anni festivitatibus, ex quibus una est Pascha.

Quæritur 14. An hoc præceptum impleri debeat in propria parochia?

Respondeo. Implendum esse in propria parochia. Ita omnes Doctores, moti partim ex textu Concilii Lateranensis, quod sicut vult confessionem deponi proprio Sacerdoti, hoc est, parocho juxta stylum loquendi in Sæculo 13. ita etiam in contextu continuo videtur receptionem Eucharistiæ alligare *ad proprium Sacerdotem*; partim ex declaratione Congregationis Tridentini edita 13. Januarii 1586. qua fuit declaratum, non satisfieri nisi in propria parochia. *Nec obstat*, quod hoc tempore ob privilegia Regularibus concessa satisfiat præcepto confessionis annuæ, si deponatur apud Regularem privilegiatum. Privilegium enim illud tantum extenditur ad confessionem, non ad communionem.

Quæritur 15. An satisfiat huic præcepto per communionem in Ecclesia Cathedrali?

Respondeo. Id affimant quidem *Mahado*, *Possevinus*, *Piasecius*, *Barbosa*, *Sa*. Sed merito oppositum tenent *Bonacina*, *Trullench*, *Sanchez*, *Bassæus*, *Dicastillo*, *Diana*, *Leander*. Prorsus enim improbabile est, Concilium Lateranense, a cujus intentione modus hujus legis dependet, per hanc rimam subvertere voluisse vigorem hujus legis in Ecclesiis parochialibus urbicanis, & suburbicanis, quas parochiani facile de-

clinare possent sub prætextu communionis receptæ in Ecclesia Cathedrali. Neque etiam verum est, in jure nomine Ecclesiæ parochialis venire cathedralem, nisi in privilegiis generalibus communibus.

Quæritur 16. An satisfiat huic præcepto per communionem in Ecclesia Regularium, si Parochus tribuat Parochianis licentiam generalem communicandi, ubi maluerint?

Respondeo. Id affirmant *Azor*, *Fagundex*, *Trullench*, *Leander*, & communis. Censeo tamen, Parochum peccare tribuendo tam generalem & illimitatam licentiam, quia agit contra intentionem duorum Conciliorum Generalium, ea communicatione solenni de uno pane volentium instaurare vinculum unitatis in plebe.

Quæritur 17. Utrum advenæ & Peregrini satisfaciant huic præcepto, si Eucharistiam Paschalem sumant in Ecclesiis Regularium Mendicantium?

Respondeo. Id negant *D. Antoninus*, *Sylvester*, *Victoria*, & alii. Sed melius id affirmant *Henriquez*, *Sotus*, *Sanchez*, *Rodriquez*, *Portelus*, *Fagundez*, *Granadus*, *Navarrus*, *Lugo*, *Leander*, & alii. Ratio est, quia hic locorum, ubi versantur, non habent proprium parochum, aut parochiam.

Quæritur 18. An satisfaciat huic præcepto, qui in Ecclesia Mendicantium communicat ex tacita vel præsumpta licentia sui Parochi?

Respondeo. Id affirmant *Navarrus*, *Henriquez*, *Sotus*, *Rodriquez*, *Fagundez*, *Sanchez*, *Portelus*, *Suarez*, *Granadus*, *Diana*, *Lugo*, *Leander*, & alii. Censeo tamen, a taliter communicante peccari venialiter contra modum præcepti; quia Concilium Lateranense ordinarie requirit licentiam expressam, ubi commode potest haberi, sic ejus mentem dirigente, & exigente prudentia legislativa.

Quæritur 19. An Regulares tempore Paschali possint distribuere Eucharistiam? Et an hoc illis possit interdici ab Episcopo pro ipso die Paschatis?

Respondeo. Episcopi non possunt Regularibus interdicere distributionem Eucharistiæ tempore Paschali, potest tamen hoc illis ab Episcopo interdici pro ipso die Paschatis. Ita docet SS. D. N. *Benedictus XIV.* in l. *de Synodo* l. 7. c. 42. n. 3. 4. & 5. ubi sic scribit: „ Summus Pontifex Paulus IV. in sua constitutione impressa in Bullario Rodriquez, permisit Fratribus Minoribus distribuere sacram Eucharistiam in suis Ecclesiis, omnibus Christi fidelibus, illam petentibus, sola excepta die Paschatis Resurrectionis Dominicæ, ejusmodi privilegium, confirmatum a S. P. V. ad omnes Regulares, *per communicationem*, ut ajunt, extensum est. Verum, quia Eugenius IV. in sua constitutione *fide digna* (29. pag. 318. tom. 3. part. 3. Bullar.) jam pridem declaraverat, tempus Paschale, intra quod integrum est fidelibus, annuæ perceptionis Eucharistiæ præcepto satisfacere, non unius, sed quindecim dierum spatio, hoc est a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, intercludi, dubitatum fuit, an sub limitatione privati privilegii, Regularibus concessi, sola intelligenda esset dies Paschatis, an potius omnes comprehenderentur prædicti quindecim dies. Controversia, de qua plura Diana tom. 2. edit. coord. de Eccles. commun. resolut. 17. usque ad 24. Lezana oper. tom. 2. V. Eucharistia, quoad Regulares, num. 2. & Tamburin. de Jur. Abbat. tom. 2. disput. 3. q. 3. num. 2. & 3. sæpius discussa fuit in sacra Congregatione Concilii, quæ censuit, sola die solennitatis Paschatis, absolute prohiberi Regulares, ne Eucharistiam in suis Ecclesiis porrigant sæcularibus, etiamsi isti jam antea annuæ communionis præceptum in propria Parochia impleverint: aliis vero diebus impediri non posse, quo minus illam distribuant, modo sæculares, Eucharistico pane in eorum Ecclesiis refecti, non se solutos arbitrentur ab obligatione illum percipiendi a proprio Sacerdote. Ex multis, quæ proferri possent, duo seligimus sacræ Congregationis decreta: Primum prodiit in causa Burdigalen.

„ galen. 9. Julii 1644. iterumque con-
„ firmatum fuit in una Senonen. 11.
„ Junii 1650. lib. 19. decretor. pag. 54.
„ cujus verba ſunt : Sacra Congregatio
„ concilii, poſt maturam diſcuſſionem,
„ cenſuit, Archiepiſcopum Burdigalen-
„ ſem non poſſe prohibere Regularibus,
„ habentibus privilegia Apoſtolica, ut a
„ Dominica Palmarum, uſque ad Do-
„ minicam in Albis incluſive, non va-
„ leant miniſtrare perſonis ſæcularibus
„ Sacramentum communionis ; poſſe
„ tamen iiſdem prohibere, ut perſonis
„ ſæcularibus, die Paſchatis, non ad-
„ miniſtrent dictum Euchariſtiæ Sacra-
„ mentum, etiamſi dictæ perſonæ ſæ-
„ culares ſatisfeciſſent præcepto Eccle-
„ ſiæ, hac de re edito. Alterum ema-
„ navit in cauſa Mechlinien. anno
„ 1682. quod in ſacræ Congregationis
„ actis ita legitur adnotatum : Parochi
„ loci Lovanii conquerentes, ſanctiſſi-
„ mum Euchariſtiæ ſacramentum per-
„ ſonis ſæcularibus miniſtrari a Domi-
„ nica Palmarum uſque ad Dominicam
„ in Albis, a Regularibus, & præſer-
„ tim Societatis Jeſu, prætextu privi-
„ legiorum, unde arguunt, Juribus Pa-
„ rochialibus præjudicium inferri, &
„ Eccleſiæ præceptum eludi, cum non
„ deſint falſo afferentes, ſe in Eccleſiis
„ Regularium illi ſatisfeciſſe ; libellum
„ porrexerunt Santiſſimo Domino no-
„ ſtro, ut hiſce malis occurreret, ve-
„ tando Regularibus, ne præfato tem-
„ pore dictum ſacramentum audeant
„ miniſtrare. Cum autem ſanctitati ſuæ
„ placuerit, ad ſacram Congregationem
„ Concilii remittere hujuſmodi preces,
„ Patri Procuratori Provinciæ Belgicæ
„ Societatis Jeſu ſucceſſive communica-
„ tas, proponitur dubium ; an Patres
„ Societatis Jeſu, aliique Regulares
„ poſſint miniſtrare ſanctiſſimum Eucha-
„ riſtiæ Sacramentum perſonis ſæcula-
„ ribus, a Dominica Palmarum uſque,
„ & per totam Dominicam in Albis.
„ Cui dubio die 31. Januarii ejuſdem
„ anni 1682. reſponſum fuit affirmati-
„ ve, excepto die Paſchatis, ita tamen,
„ ut in aliis diebus ſumentes Euchari-
„ ſtiam a Regularibus, intra duas heb-
„ domadas Palmarum, & Paſchatis,
„ non ſatisfaciant præcepto.

„ Jam vero his decretis, ſæpius a
„ ſacra congregatione renovatis, etiam
„ die 14. Januarii 1736. in cauſa Sueſ-
„ ſana, Jurium Parochialium, de qua
„ in theſaur. Reſolut. Tom. 7. pag.
„ 161. & 181. aperte contrarie dice-
„ bant Regulares, præfatam conſtitutio-
„ nem Epiſcopi Midenſis, cujus verba
„ adeo generalia erant, ut viderentur
„ liberam facultatem ipſis auferre, et-
„ iam Euchariſtiam, in ſuis Eccleſiis,
„ qualibet anni die miniſtrandi. Et quia
„ Synodalis conſtitutionis verbis rite ex-
„ penſis, juſta deprehenſa eſt Regula-
„ rium querimonia, ideo ſacra congre-
„ gatio Concilii die 24. Auguſti 1686.
„ eandem conſtitutionem corrigi, & re-
„ formari juſſit. Nullus autem Regu-
„ larium querimoniæ eſſet locus, ſi E-
„ piſcopus illis interdiceret, ne ſolemni
„ Reſurrectionis die, ulli Sæcularium
„ ſacram Euchariſtiam audeant mini-
„ ſtrare, aut, ſi ſeveriſſimis pœnis, eo-
„ rum refrenaret inſolentiam, qui eam
„ falſam, nec certe tolerandam doctri-
„ nam in vulgus diſſeminarent, annuæ
„ ſcilicet communionis præcepto poſſe
„ fideles in eorum Eccleſiis ſatisfacere :
„ etenim hæc propoſitio, non ſolum
„ eſt aperte contraria Decretali Inno-
„ centii III. in cap. *omnis utriuſque ſexus*,
„ ejuſdemque Decretalis communi, uſu-
„ que comprobatæ acceptioni, verum
„ etiam contradicit ipſiſmet Apoſtoli-
„ cis, de quibus gloriantur, privilegiis;
„ in his enim facultas fit Regularibus
„ miniſtrandi in ſuis Eccleſiis ſacram
„ Euchariſtiam perſonis ſæcularibus, ex-
„ preſſe, & nominatim excepta die Pa-
„ ſchatis Reſurrectionis Domini, uti au-
„ divimus. Quare cum circa annum
„ 1630. quidam Patritius Cahil Paro-
„ chus Dublinenſis, inter ceteras pro-
„ poſitiones, quas a nonnullis Regula-
„ ribus in Hibernia degentibus doceri,
„ ac ſpargi audierat, & quarum judi-
„ cium a facultate Theologica Acade-
„ miæ Sorbonenſis poſtulavit, hanc et-
„ iam ab iiſdem Regularibus prola-
„ tam, ad eandem facultatem detulif-
„ ſet :

„ set : *Parochiani non tenentur in propria Parochia communicare in Paschate*, etsi Regulares, qui ceteroquin alias propositiones, de quibus accusabantur, unquam a se assertas negabant, hanc unam, consueto suorum privilegiorum obtentu, pro viribus, nisi sint defendere, impedire nihilominus non valuerunt, ne eidem hæc, quam jure merebatur, inureretur censura: *propositio falsa, scandalosa, & temeraria &c.*

Quæritur 20. An Religiosi in Paschate & in articulo mortis possint Eucharistiam ministrare suis *famulis*, & *familiaribus* actu in monasterio commorantibus?

Respondeo Affirmative. Id enim concessum est a *Clemente* IV. Benedictinis, ab Innocentio VI. & Sixto IV. Augustinianis, & a Leone X. Minimis, & per communicationem privilegiorum privilegiatis cæteris. Id tamen non est verosimile extendi ad famulos conjugatos noctu extra conventum dormientibus; quia non comprehenduntur sub termino *familiarium*.

Quæritur 21. An Sacerdotes teneantur in Paschate celebrare in parochia propria ad satisfaciendum præcepto communionis?

Respondeo. Non tenentur ad celebrandum in Parochia propria. Ita *Henriquez*, *Sa*, *Bonacina*, *Granadus*, *Dicastillo*, *Leander*. Si tamen tempore Paschali non celebrent alibi, tenentur communicare in Parochia propria. Imo Romæ obligantur Sacerdotes ad communicandum in Parochia propria in Cœna Domini, etiamsi alias soleant celebrare reliquo Paschali tempore.

Quæritur 22. An Parochi possint suis Parochianis in Paschate ministrare Eucharistiam in aliena Ecclesia?

Respondeo. Id possunt. Ita *Fagundez*, & *Leander*. Ratio est, quia in Concilio Later. tantum præcipitur, ut quis Eucharistiam accipiat a proprio Sacerdote.

Quæritur 23. An in Paschate præcepto Ecclesiæ satisfiat per communionem sacrilegam?

Respondeo. Affirmativam quidem defendi a *Leandro*, qui pro se citat *Sotum*, *Azor*, *Vasquezium*, *Suarezium*, *Filliutium*, *Henriquez*, *Sa*, *Granadum*, *Trullench*, *Lugonem*, *Bonacinam*, *Fagundez*, *Villalobos*, *Dianam*. Sed ea sententia damnata est ab Innocentio XI. qui anno 1679. damnavit hanc propositionem: *Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem*.

Quæritur 24. An qui in Paschate non communicat, teneatur post Pascha communicare?

Respondeo. Id negant *Sotus*, *Sylvester*, *Armilla*, *Tabiena*, *Victoria*, *Henriquez*, *Sa*, *Toletus*, *Ortiz*, *Medina*, & alii. Econtra id affirmant D. *Thomas* in 4. dist. 13. q. 1. a. 1. qq. 2. *Navarrus*, *Nunnus*, *Azor*, *Suarez*, *Layman*, *Sylvius*, *Reginaldus*, *Filliutius*; *Fagundez*, *Hurtado*, *Coriolanus*, *Lugo*, *Villalobos*, *Trullench*, *Dicastillo*. Res hæc dependet ab intentione Ecclesiæ per consuetudinem explicata. Per consuetudinem ii, qui non communicarunt in Paschate v. g. ægroti, vel reduces ex locis Protestantium, a Parochis ad supplendam communionem obligantur.

Quæritur 25. An qui prævidet, se non posse communicare tempore Paschali, teneatur prævenire communionem?

Respondeo. Id affirmant *Vasquez*, *Nunnus*, *Sylvius*, *Fagundez*, *Layman*, *Hurtado*, *Diana*, *Clarus*, *Cruz*, *Lugo*. Id tamen negant, *Azor*, *Suarez*, *Filliutius*, *Reginaldus*, *Ægidius*, *Molfesius*, *Bonacina*, *Victorellus*, *Sa*, *Coriolanus*, *Dicastillo*, *Leander* & alii. Res denuo dependet ab intentione Ecclesiæ per consuetudinem explicata. Consuetudo autem stat pro parte negativa.

Quæritur 26. An qui bona fide ob futurum impedimentum in Paschate secuturum anticipavit communionem, non secuto impedimento teneatur in Paschate iterum communicare?

Respondeo. Id negat Diana citans pro se *Suarium*. Sed merito id affirmat *Lugo*, *Hurtado*, *Dicastillo*, *Leander*, & ipse *Suarius*, male citatus a Diana. Neque Ecclesia habet rationem sufficientem ad talem

lem

lem eximendum a lege & observantia universali fidelium ob ultroneum opus bonum, peractum ex dictamine erroneo implendi legem, cum re vera nulla extiterit lex anticipandi.

Quæritur 27. An qui videt se impediendum post diem Paschatis, teneatur communicare in hebdomada sancta?

Respondeo. Id recte affirmant *Bonacina*, *Trullench*, *Leander*, & communis. Id enim exigit intentio Ecclesiæ, regulata per leges prudentiæ, & per consuetudinem explicata.

Quæritur 28. An excommunicati & interdicti excusentur a præcepto Communionis Paschalis?

Respondeo. Si per eos non stet absolutio, excusantur. Secus autem, si fuerintin negligentes impetranda absolutione. Ita *Navarrus*, *Azor*, *Fagundez*, *Trullench*, *Dicastillo*, *Leander*.

Quæritur 29. An Papa teneatur sub mortali ad præceptum Communionis Paschalis?

Respondeo. Id negant *Richardus*, *Scotus*, *Felinus*, *Navarrus*. Sed affirmant *Fagundez*, *Leander*, & alii. Censeo, cum hoc præceptum sit juris divini quoad substantiam, juris Ecclesiastici autem quoad modum & determinationem temporis, Papam posse dispensare secum ipso quoad tempus implendi præcepti in duobus Conciliis Generalibus constitutum.

Quæritur 30. An qui omittit communionem in Paschate, incurrat aliquam censuram ipso facto?

Respondeo. Non incurrit censuram ipso facto; quia in Concilio Lat. tantum statuitur censura *ferendæ* sententiæ. *Arceatur* ab ingressu Ecclesiæ, *Careat* sepultura. Ita Filliutius, Bonacina, Leander.

Quæritur 31. An huic præcepto satisfiat per communionem materialiter sacrilegam? v. g. si quis cum invincibili inadvertentia communicavit in statu peccati mortalis?

Respondeo, Satisfieri. Ecclesia enim præcipit, ne quis accedat cum conscientia, vel errore vincibili ad hoc sacramentum in Paschate. Alioquin sequeretur, quod plurimi fideles non satisfaciant huic præcepto, qui putant se in Sacramento pœnitentiæ justificatos, & tamen ob defectum amoris initialis non sunt justificati.

Quæritur 32. An ille, qui in sua parochia accepit Communionem Paschalem sacrilege, teneatur supplere defectum in propria parochia?

Respondeo. Non tenetur supplere in parochia; quia hoc præceptum ex sua natura est divisibile, & prudentia legislativa, ne oriantur confusiones & scandala, exigit, ut Ecclesia habeat intentionem sic dividendi hoc præceptum, vel condonandi compensationem quoad modum seu circumstantiam loci.

Quæritur 33. An Convictores habitantes in Seminariis Societatis Jesu satisfaciant, si communicent apud Jesuitas?

Respondeo. Id negat *P. la Croix* l. 6. n. 635. & 636. citans pro se *Lugonem*. Id intelligendum, nisi detur particularis concessio, vel tacita licentia Parochi, qualis conniventia in Germania in plerisque locis datur; idque merito, saltem ordinarie, quia Professores longe facilius observant defectus communicantium.

Quæritur 34. An puerperæ sint domi communicandæ?

Respondeo. Videtur major decentia, si illis differatur communio usque ad expletos dies purificationis, ita tamen ut in parochia propria communicent. *Synodus* tamen *Coloniensis* sub Maximiliano Henrico id judicio Parochi relinquit his verbis: *Paschalem Communionem domi saltem sumant, neque, donec in Ecclesiam introductæ fuerint, eam differant, nisi Parocho aliud videatur.*

Quæritur 35. An Communio Paschalis sit danda semifatuo, habenti caput indocile, stupidum, aut fatuo habenti lucida intervalla?

Respondeo. Regula generalis est; quicunque est capax absolutionis, etiam conditionatæ, est capax Communionis Paschalis, dummodo absit periculum irreverentiæ. Ita quoad rem *P. la Croix* l. 6. num. 658. & 659.

Quæ-

Quæritur 36. An etiam phreneticis fit porrigenda communio?

Respondeo. Si eam ante phrenesin petierint, & absit periculum irreverentiæ, tantum moribundis porrigenda est; alias non est porrigenda. Ratio est, quia juxta veram sententiam ad percipiendum fructum hujus Sacramenti in recipiente requiritur devotio antecedens vel concomitans. Ita discurrit *S. Thomas* p. 3. q. 80. a. 9. C. ubi sic scribit: *Aliqui dicuntur non habere usum rationis dupliciter. Uno modo, quia habent debilem usum rationis. Et quia tales possunt aliquam devotionem hujus Sacramenti concipere, non est eis hoc Sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter usum rationis. Aut igitur nunquam habuerunt usum rationis? & talibus non est exhibendum Sacramentum. Quia in eis nullo modo præcessit hujus Sacramenti devotio. Aut non semper caruerunt usu rationis? Et tunc, si prius, quando erant compotes suæ mentis, in eis apparuit devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus vel exspuitionis. Unde in Concilio Carthaginensi* (IV. C. 76.) *legitur: Is, qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obtinuerit, vel in phrenesin conversus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.*

Quæritur 37. An iis, qui a nativitate totaliter surdi & muti sunt, sit porrigenda Eucharistia?

Respondeo. Si possint per signa eousque disponi, ut intelligant Eucharistiam saltem sub ratione generica alicujus rei sacramentalis, animabus proficuæ, & reddantur capaces saltem eliciendæ contritionis, aut omnino confessionis generalis per signa, & per signa absolutionis conditionatæ, censeo, illis posse porrigi communionem Paschalem. Ad hanc enim recipiendam in adulto videtur sufficere baptismus, contritio, & fides implicita, ubi explicita haberi non potest. Optimum foret, si Parochus horas a negotiis aliis liberas impenderet pro instructione ejusmodi pueri in arte scribendi, præmonstrando ad singula verba eas actiones vel objecta, quæ significantur, quod a quodam Patre in suo filio a nativitate surdo & muto tandem diuturna industria effectum fuisse legi.

Quæritur 30. An tempus Paschale possit per Episcopos extendi?

Respondeo. Ex causa gravi, ubi non est facilis recursus ad summum Pontificem, potest extendi per Episcopos, aut consuetudinem. Ita quo ad rem respondet *La Croix* l. 6. n. 641. *Illsung.* &c. Id fieri observant, saltem in regionibus ultramontanis extra Italiam, quando festum Annuntiationis incidit in Sabbatum ante diem Palmarum. *La Croix* l. c. affert etiam Decretum extensionis per totam Quadragesimam & quatuordecim dies post Pascha, editum *a Ferdinando* Archiepiscopo *Coloniensi* anno 1681. occasione Missionum. *Ne missio*, inquit, *primis quinque hebdomadis quadragesimæ cum magno animarum detrimento cogatur interquiescere, quandoquidem rustici in quadragesima confessi & SS. Eucharistia refecti vix adigi possunt, ut eadem Paschali tempore iterato recipiant Sacramenta &c.* Verum observo; in superiori Germania, ubi viget usus frequens Sacramentorum, Deo sint laudes, cessat hoc motivum saltem pro extensione generali.

§. VII.

De Ministro Eucharistiæ.

QUæritur 1. Quis sit Minister hujus Sacramenti in conficiendo?

Respondeo. Solus Sacerdos. Id constat ex traditione. Neque enim ulli Diaconorum unquam concessa est potestas consecrandi, nisi fuerit simul Sacerdos, prout nunc sunt Cardinales Diaconi, sic dicti a titulo vel officio.

Quæritur 2. An ad licite consecrandum

dum in Neomysta requiratur specialis licentia ab Ordinario?

Respondeo. Id videntur negare *Gavantus & Sancius*. Id vero affirmant *Suarez*, *Lugo*, *Leander*, & communis. Censeo, sufficere tacitam, nisi ordinarius expressam exigat. Hujus enim retentionis potest dari prudens motivum, v. g. ut sit certus de sufficienti notitia & observantia Rubricarum in Neomysta.

Quæritur 3. An Sacerdos Regularis indigeat licentia Parochi ad celebrandum in aliena Ecclesia?

Respondeo. Id negant *Lugo*, *Dicastillo*, *Leander*. In hac re inspicienda & observanda sunt Decreta Diœcesana circa *Disciplinam Ecclesiasticam*, in qua materia etiam Regulares, quamvis exempti, Episcopis subjecti sunt.

Quæritur 4. An Sacerdos sæcularis in Ecclesia Regularium indigeat expressa licentia Superioris ad dispensandam aliis Eucharistiam?

Respondeo. Id affirmat *Sa*, *Medina*, *Rodriquez*, *Granadus*. Sed licentiam tacitam sufficere docet *Leander*. Cui enim concessum est celebrare, etiam per se concessa est facultas distribuendi, nisi expresse restringatur.

Quæritur 5. An habens Bullam Cruciatæ possit suscipere Eucharistiam a quocunque Sacerdote sine licentia Parochi?

Respondeo. Id affirmat *Vasquez*, *Tannerus*, *Avila*, *Trullench*. Sed id negat *Suarez*, *Rodriquez*, *Lugo*, *Dicastillo*, *Leander*. Bulla enim id non concedit, &, cum sit contra Jus commune, est strictæ interpretationis.

Quæritur 6. An Diaconus possit esse Minister extraordinarius Eucharistiæ *in dispensando*?

Respondeo. Diaconus potest dispensare Eucharistiam ex commissione Episcopi, vel Parochi. Ita habetur in *C. Diaconos*, & in *C. Præsente* dist. 93.

Quæritur 7. An ea commissio licite fiat sine causa necessaria vel rationabili?

Respondeo. Id negare videtur *Sa*, *Armilla*, sed *D. Thomas* in 4. dist. 13. q. 1. a 3. qq. 2. & alii Doctores distinguunt. Concedunt enim, quod sine casu necessitatis illi possit committi dispensatio sanguinis, non autem dispensatio corporis; quia in hoc requiritur attactus immediatus. D.Thomas l. c. sic scribit: *Dispensatio hujus Sacramenti proprie ad Sacerdotem pertinet. Sed Diacono competit ex officio sanguinem Domini dispensare; sed non corpus. Quia dispensator corporis oportet, quod ipsum corpus tangat, non autem dispensator sanguinis. Diacono autem non licet corpus Christi tangere, cum non habeat manus sacratas; & ideo non debet corpus Christi dispensare, nisi de mandato presbyteri, vel Episcopi, vel presbytero longe posito in casu necessitatis*. Hæc responsio confirmatur ex *Concilio Carthaginensi* IV. ubi Can. 38. dicitur: *Diaconus præsente presbytero Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat jussus eroget*. *Leander* censet, causam justam esse, si Sacerdos sit debilis, infirmus, aut aliis exercitiis impeditus, aut si non possit communicare tot homines, & non sit alius Sacerdos, qui id commode possit efficere.

Quæritur 8. An absente presbytero possit Diaconus Eucharistiam infirmis dispensare?

Respondeo. Id affirmant *Suarez*, *Henriquez*, *Fagundez*, *Hurtado*, *Sylvester*, *Granadus*, *Lugo*, *Toletus*, *Vasquez*, *Leander*. Ratio est; quia in tali casu datur tacita vel præsumpta licentia Parochi; & quia ita habetur in Concilio Nicæno Can. 14.

Quæritur 9. An idem liceat Diacono præsente quidem presbytero, sed nolente Eucharistiam ægroto dare per se aut Diaconum?

Respondeo. Id negat *Possevinus* & *Sylvester*. Sed id affirmat *Suarez*, *Henriquez*, *Hurtado*, *Valentia*, *Lugo*, *Leander*. Ratio est; quia in tali censetur Diaconus habere commissionem a Papa vel Episcopo. Verum id tantum concedi posset Diacono in casu, quo presbyter evidenter nullam habet rationem probabilem denegandi infirmo Communionem. In casu enim dubio non est Diaconi corrigere Presbyterum; neque Papa vel Episcopus pro casu dubio committe-

mitteret Diacono talem correctionem.

Quæritur 10. An etiam Subdiaconus in casu necessitatis posset Eucharistiam deferre infirmis?

Respondeo. Id aliqui negant. Sed *Leander* cum aliis pluribus id affirmat.

Quæritur 11. An in casu extremæ necessitatis, si Minister idoneus non adsit, possit Subdiaconus vel laicus seipsum communicare?

Respondeo. Id negant *Henriquez*, *Sa*, *Victoria*, *Possevinus*, *Sylvester*, *Vasquez*, *Bonacina*, *Vivaldus*, *Zambrarius*, *Hurtado*, *Fagundez*, *Lugo*, *Præpositus*, *Faustus*, *Serra*, *Dicastillo*. Sed affirmat *Suarez*, *Filiutius* *Valentia*, *Reginaldus*, *Granadus*, *Lublinus*, *Layman*, *Victorellus*, *Possevinus*, *Diana*, *Aversa*, *Franciscus*, *Lugo*, *Leander*, & alii. In hac re id unum observo, exemplum *Stuartæ* Reginæ Scotiæ, quo utuntur Patroni secundæ sententiæ, non esse ad rem; quia, prout scribit P. *Hazart* in Hist. Eccles. Angliæ, illa habuit specialem concessionem a Papa. Felicius hi authores uterentur exemplo primitivæ Ecclesiæ primis quatuor sæculis, ubi Christianis in mundo linteolo Eucharistia dabatur domum reportanda, quam etiam secum in itinere portabant, vel collo appendebant, ut illam in necessitate, imo etiam extra casum necessitatis sumerent: prout patet ex Tertulliano, & D. Ambrosio, relatis Disp. 1. q. 3. in *Theol. Eclect.*

Quæritur 12. An in eodem casu necessitatis possit laicus etiam alios communicare?

Respondeo. Id negant præter Doctores proxime pro contraria sententia relatos etiam *Sotus*, *Catharinus*, *Fagundez*, *Filliutius*, *Lugo*, *Lublinus*. Sed etiam affirmant *Suarez*, *Valentia*, *Victorellus*, *Granadus*, *Mercerus*, *Chapeaville*, *Reginaldus*, *Lessius*, *Palaus*, *Th. Hurtado*, *Leander*.

Quæritur 13. An Sacerdos possit communicare seipsum etiam extra casum necessitatis, si non adsit alius sacerdos, qui id præstare possit aut velit?

Respondeo. Id negant *Armilla*, *Cajetanus*, *Filliutius*, *Villalobos*. Sed id affirmant *Suarez*, *Vasquez*, *Hurtado*, *Fagundez*, *Sylvius*, *Lugo*, *Diana*, *Layman*, *Egidius*, *Bonacina*, *Leander*.

Quæritur 14. An, si in prædicto casu adesset Diaconus, posset Sacerdos seipsum propriis manibus communicare?

Respondeo. Id negant *Fagundez*, *Præpositus*, *Diana*. Id tamen concedunt *Diana*, *Filliutius*, *Victorellus*, *Durandus*, *Chapeaville*, *Th. Hurtado*, *Leander*.

Quæritur 15. An etiam Diaconus extra urgentem necessitatem absente presbytero possit seipsum communicare?

Respondeo. Id negat *Sa*, sed concedunt *Vasquez*, *Dicastillo*, *Leander*.

Quæritur 16. An ad communicandum laicum ob solam devotionem possit celebrans partem suæ Hostiæ dividere, & illi præbere?

Respondeo. Id quidem concedit Leander citans pro se plures authores, inter quos *Suarez*, *Zavantus*, *Bonacina*. Sed contrarium docent *Zanardus*, *Graffis*, *Zambranus*, *Paludanus*, *Sylvester*, *D. Antoninus*, *Henriquez*. Et juxta modernam consuetudinem Ecclesiæ meo judicio peccaret mortaliter, qui sic practicaret, utpote mutans solennem Rubricam, quæ vult sumi a Sacerdote totam Hostiam.

Quæritur 17. An Parochus tempore pestis teneatur suis Parochianis ministrare Eucharistiam, etiam cum periculo vitæ?

Respondeo. Id negant *Molfesius*, *Possevinus*, & *Major*. Sed hæc sententia est improbabilis. Parochum ad id teneri docet *Navarrus*, *Suarez*, *Sa*, *Sylvius*, *Toletus*, *Rodriquez*, *Victorellus*, *Fagundez*. Contrarii authores forte solum loquuntur de Parochis Manualibus, nec institutis in Beneficio stabili; quamvis etiam in eo casu falsissima sit hæc sententia. Nam boni Pastoris est, dare vitam pro ovibus, & Parochi munus est, Sacramenta ministrare Parochianis, a quibus habet sustentationem.

Quæritur 18. An Sacerdos, qui Chiragra impeditus non potest Eucharistiam porrigere pollice & indice, possit eam conferre aliis digitis?

Re-

Respondeo. Id negant *Possevinus*, *Diana*, *Franc. Lugo*. Sed id concedit *Leander*; Rationem dat, quia tota manus Sacerdotis est consecrata.

Quæritur 19. An tempore pestis liceat Sacerdotibus, ægrotis Eucharistiam ministrare in Cochleari argenteo, ut sic effugiant contagium?

Respondeo. Id negant *Diana*, *Chapeaville*, *Marchinus*, *Barth. a Faustio*, & *Possevinus*. Sed recte id concedit *Leander & Præpositus*: Ratio est, quia Deus & Ecclesia recto ordine charitatis in tali casu potius volunt consulere securitati Parochorum in bonum omnium parochianorum, quam insistere Rubricæ ac cæremoniæ adiaphoræ; presertim cum sciamus, antiquitus universim per siphonem laicos attraxisse sacrum sanguinem, prout *Berlendis* in l. *de oblationibus* ostendit.

Quæritur 20. An tempore pestis vel alterius infirmitatis contagiosæ liceat Sacerdoti, Eucharistiam ponere in loco decenti, ut inde proprio ore aut manibus infirmorum capiatur?

Respondeo. Id negant *Henriquez*, *Catharinus*, *Fagundez*, *Diana*, *Chapeaville*, & alii. Id tamen concedit *Leander*, *Cajetanus*, *Boit*, *Mancinus*, *Jac. Marchantius*. Censeo, id licitum fore, si forte infecto Parocho alii Sacerdotes facile haberi non possent, aut alias bonum commune exigit conservationem parochi.

Quæritur 21. An in articulo mortis licitum sit accipere Eucharistiam de manu sacerdotis hæretici, schismatici, vel excommunicati in defectu alterius Sacerdotis?

Respondeo. Id negant *Sylvester*, *Henriquez*, *Fagundez*. Si vero absit scandalum præsentium, nec sequatur infamia religionis, nec hæreticus per hoc animetur ad permanendum in sua religione, id concedunt *Navarrus*, *Suarez*, *Diana*, *Serra*, *Leander*. Censeo ab hæretico nullum unquam petendum esse sacramentum, excepto baptismo, ob generale periculum perversionis, quia reguntur a dœmone. Ab excommunicato vero Sacramentum pœnitentiæ & Eucharistiæ peti posset.

Quæritur 22. An tangere Eucharistiam in peccato mortali ob rationabilem causam sit peccatum mortale?

Respondeo. Id affirmat *Adrianus*, cui favet *D. Bonaventura & Sotus*. Id vero negant *Suarez*, *Filliutius*, *Henriquez*, *Navarrus*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Leander*, qui pro hac sua sententia citat etiam D. Thomam; Nam S. Thomas id tantum permittit *in casu necessitatis*; Sic enim p. 3. q. 82. a. 3. scribit: *Nulli alteri* (nisi sacerdoti) *tangere licet* (corpus Christi) *nisi in necessitate; puta, si caderet in terram, vel in aliquo alio necessitatis casu*. Et in 4. dist. 13. q. 1. a. 3. qq. 1. ad 3. *Tangere corpus Christi ex officio soli sacerdoti competit; sed in casu necessitatis potest & debet corpus Christi tangere* (etiam laicus) *etiamsi sit peccator; ut si in aliquo loco immundo jaceret*. Itaque non quælibet *rationabilis causa* sufficit, sed *necessitas*; imo etiam in hoc casu laicus peccaret mortaliter, nisi prius elicere conaretur contritionem perfectam, si necessitas patitur moram.

Quæritur 23. An Diaconus vel Sacerdos in peccato mortali ministrans Eucharistiam peccet mortaliter?

Respondeo. Id merito affirmant *Suarez*, *Filliutius*, *Valentia*, *Ægidius*, *Fagundez*, *Bonacina*, *Granadus*; nec audiendi sunt *Leander* cum *Vasquez*, & aliis authoribus, qui id negant. Valde autem mirum est, *dum Leander* q. 26. docet; Sacerdotem peccare mortaliter, si ministret Eucharistiam sine superpelliceo, & q. 25. tuetur, eum non peccare mortaliter, si in Missa vel extra Missam ministret Eucharistiam in peccato mortali, hoc est, sine veste nuptiali & habitu charitatis.

§. VIII.

De Jejunio ad Communionem prærequisito.

QUæritur 1. An præceptum communicandi jejune sit tantum Juris Ecclesiastici?

Respondeo. Est tantum juris Ecclesiastici.

ftici. *Probatur* ratione & authoritate Concilii Conftantienfis, quod Seff. 13. fic habet: *Licet Chriftus poft cœnam fuis difcipulis adminiftraverit hoc Sacramentum* (ut habetur Joan. 13.) *tamen hoc non obftante Sacrorum Canonum authoritas laudabilis & approbata confuetudo Ecclefiæ fervavit & fervat, quod hujuf modi Sacramentum non debet confici poft cœnam, neque a fidelibus recipi non je junis, nifi in cafu infirmitatis aut alterius neceffitatis a jure vel Ecclefia con ceffo & admiffo.* Canones vero, ad quos Concilium Conftantienfe refpicit, funt fequentes. *Primo* Concilium Carthaginenfe III. anno 397. C. 29. fic habet: *Sacramenta Altaris non nifi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverfario, quo Cœna Domini celebratur. Nam fi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, five Epifcoporum, feu Clericorum, five cæterorum, commendatio* (animæ) *facienda eft, folis orationibus fiat, fi illi, qui faciunt, jam pranfi inveniantur.* Et Concilium Bracarenfe II. anno 563. Can. 16. *Si quis quinta feria Pafchali, quæ eft Cœna Domini, hora legitima poft Nonam jejunus in Ecclefia Miffas non tenet, fed fecundum fectam Prifcilliani feftivitatem ipfius diei ab hora tertia per Miffas defunctorum foluto jejunio colit, anathema fit.* Et Concilium Toletanum VII Can. II. *Cum a facerdotibus Miffarum tempore fancta myfteria confecrantur, fi ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo cœptum nequeat confecrationis expleri minifterium, fit liberum Epifcopo vel Prefbitero alteri, confecrationem exequi officii cœpti. Ne tamen, quod naturæ caufa languoris confulitur, in præfumptionis perniciem convertatur, nullus poft cibi potufve quamlibet minimum fumptum Miffas facere, nullus abfque patentis præventu moleftiæ incepta myfteria relinquere præfumat.*

Quæritur 2. An hoc jejunium debeat effe naturale?

Refpondeo. Debet effe naturale. Id patet ex præfato Concilio *Toletano*, & ex circumftantia objecti, cum tempore matutino celebrari & communicari foleat, quo aliunde non eft periculum de fractione jejunii Ecclefiaftici.

Quæritur 3. An communicans poft fumptionem cibi exigui ftatim peccet mortaliter?

Refpondeo. Eft peccatum mortale.

Probatur ex communi fenfu Theologorum omnium, & fidelium horum temporum, qui, *ubi non inveniunt legem antecedentem, faciunt legem*, inquantum formant confuetudinem & fenfum populorum, dum apprehendunt tanquam gravem irreverentiam Sacramento debitam, & tanquam gravem contemptum legis in hac materia, fi quis cibum corporalem fpirituali præponat.

Quæritur 4. An bibens vel comedens in dubio, an jam fonuerit hora duodecima noctis, poffit fequenti die communicare?

Refpondeo. Poteft communicare; quia melior eft conditio poffidentis, quamdiu in contrarium non dantur præfumptiones tam fortes, ut operans ipfemet probabilius credat, jam fonuiffe duodecimam. Ita *Leander*, *Pafqualigus*, *Medina*, *Dicaftillo*, & *ratio*, qua vetamur præcepta Ecclefiæ fapientiffima vertere in fuperftitionem, impediendo honorem Dei & bonum animarum, adeoque cultum Dei verum propter cæremoniam adiaphoram, quæ nec calidum reddit nec frigidum, nec pejorem nec meliorem. Dico tamen, eum peccaturum faltem venialiter, qui folius compotationis voluptuariæ caufa fic mercaretur circa leges Ecclefiæ fe exponendo periculo tranfgreffionis faltem materialis; & fi ita faciat ex confuetudine, aut propofito, femper hoc modo operandi nulla concurrente alia rationabili caufa, v. g. fitis, infirmitatis &c. peccabit etiam mortaliter. Quia tale propofitum arguit contemptum interpretativum legum, & defectum charitatis erga Deum & Ecclefiam, cujus decorem confpurcat.

Quæritur 5. An fi unum horologium fonuerit horam duodecimam noctis, poffit quis comedere vel bibere, donec aliud fonuerit, & craftina die communicare?

Refpondeo. Poteft communicare, nifi operans

operans ipsemet credat, alterum horologium esse falsum. Ita *Sanchez*, *Leander*, *Fagundez*, *Lugo*, & alii. Ratio est, quia duo horologia se habent instar duarum opinionum æque probabilium, in quo casu juxta me licet operari in materia adiaphora qualis est ista, ubi nullum creatur præjudicium moribus aut disciplinæ Ecclesiæ. Addo tamen, sicut q. 4. monui, peccaturum eum venialiter, qui sic ageret ex voluptate sine causa rationabili, imo etiam mortaliter, si ita faciat ex consuetudine, aut proposito constanti, prout ostendi.

Quæritur 6. An aliquis possit sequi unum horologium quoad jejunium Ecclesiasticum, v. g. comedendo post sonitum primi horologii in Sabbato carnes, & alterum quoad jejunium naturale?

Respondeo. Talis quidem non peccat mortaliter post sonitam duodecimam noctis in primo horologio comedendo carnes usque ad pulsum alterius horologii, & dein communicando, peccat tamen venialiter; quia hæc praxis exponit irrisioni leges Ecclesiæ, & Ecclesia circa ejusmodi temeritatem, nisi causa gravis excusat, censetur saltem leviter esse invita, eamque habere pro objecto levis indignationis. Imo, prout q. 4. ostensum est, talis peccabit etiam mortaliter, si ita faciat ex consuetudine, vel ex proposito semper sic operandi.

Quæritur 7. An sonante horologio duodecimam noctis detur obligatio cessandi a cibo vel potu statim in pulsatione prima?

Respondeo. Non dari hanc obligationem, sed posse exspectari finem pulsationis. Ratio est, quia horologium se habet instar probationis authenticæ contra libertatem, & intentio Ecclesiæ præsumitur esse, exspectare probationem completam. Ita *Leander*, *Narbona*, *Pasqualigo*, *Dicastillo*, *Th. Hurtado*.

Quæritur 8. An reliquiæ ciborum inter dentes residuæ, si sponte & advertenter deglutiantur, impediant communionem?

Respondeo. Non impediunt. Ita *Henriquez*, *Tabiena*, *Ægidius*, *Granadus*, *Sotus*, *Cajetanus*, *Valentia*, *Ledesma*, *Pasqualigus*, *Leander*, & alii. Ratio est, quia Ecclesia a suis præceptis arcere debet omnem speciem superstitionis, qualem præseferrent ejusmodi minutiæ, quas nemo prudenter sumeret per modum cibi in ordine ad nutritionem. Lugo tamen, & alii apud La Croix l. 6. p. 1. n. 560. & 567. censent, frangi jejunium, si particulæ tam magnæ sint, ut in lingua percipiantur, ac propterea censent, esse exspuendas. Censeo, in tali casu fore peccatum veniale, si non exspuantur, non ob defectum jejunii, sed ob irreverentiam.

Quæritur 9. An si quis deglutiat aquam per nares trajectam, aut sanguinem e naribus defluentem, impediatur a communione?

Respondeo. Non impeditur. Ita D. *Thomas* p. 3. q. 80. ad 4. *Suarez*, *Valentia*, & alii communiter. Ratio est, quia nemo prudenter ea sumeret serio per modum cibi vel potus. Itaque scrupuli in oppositum pertinent ad speciem superstitionis, quam a suis præceptis longe arceri vult Ecclesia.

Quæritur 10. An sumptio tabacci per masticcationem, odorationem, aut fumigationem impediat communionem?

Respondeo. Nec masticcatio tabacci, nec fumigatio impedit communionem, multo minus attractio pulveris per nares. Ita *Leander*, *Præpositus*, *Narbona*, *Hyer. Garcia*, *Pasqualigo*, *Diana*. Ratio est; quia non sumitur tabaccus per modum cibi & potus. *Dico* tamen, quod masticcatio tabacci aut ejus fumigatio ante communionem, si absque necessitate extraordinaria fiat, semper sit peccatum veniale; & si id fiat ex consuetudine, vel constanti proposito, erit peccatum mortale. Ratio est; quia est notabilis irreverentia in communi æstimatione hominum, tam indoctorum quam doctorum, si quis recipiat Eucharistiam in ore tam immundo, nec adhibeat diligentiam moralem procurandi munditiam etiam externam. Sicut ergo irreverentia continuata erga parentes vel superiores per actus frequentatos, præsertim continuos, accrescit in obje-

ctum gravis displicentiæ, ita etiam consuetudo vel propositum constanter sic operandi in communione accrescit in irreverentiam gravem.

Quæritur 11. An impediretur communio, si quis biberet sanguinem ex propria vena, aut vulnere?

Respondeo. *Lugo*, *Dicastillo* & *Leander* censent, quod impediretur communio. Quia sumeretur per modum cibi, vel potus.

Quæritur 12. An impediatur communio, si quis præter intentionem trajiciat aliquas aquæ guttas, dum os abluit?

Respondeo. Non impeditur. Ratio est, quia non sumitur *per modum cibi & potus*, ad quod requiritur voluntarietas, & libertas, & causa & finis; est enim comestio & potatio actio humana libera, assumpta & ex sua natura ordinata ad sedandam famem vel sitim, & ad mediatam saltem nutritionem; quæ omnia deficiunt in trajectione ejusmodi guttularum: Ea enim trajectio potius habet naturam *actionis animalis*, seu *naturalis*, qualis actio est deglutitio salivæ, utpote quæ fit sine deliberatione. Ita expresse docet D. Thomas; quo habito superfluum duco, in tali materia adiaphora conglomerare alios authores. P. 3. q. 80. a. 8. ad 4. sic scribit: *Duplex est jejunium. Primum est jejunium naturæ, quod importat privationem cujuscunque præassumpti per modum cibi vel potus. Et tale jejunium requiritur ad hoc Sacramentum. Et ideo neque post assumptionem aquæ vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcunque parva quantitate, licet hoc Sacramentum accipere. Nec refert; utrum aliquid hujusmodi nutrit vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem hujus Sacramenti; quia non trajiciuntur per modum cibi, sed per modum salivæ. Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur; dummodo non trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod vitari non potest.* Ex his patet, quod ratio D. Thomæ sit, quia ejusmodi actio non est libera seu humana, sed potius necessaria, seu animalis.

Quæritur 13. An impediatur communio, si quis trajiciat ossiculum, Chartam, frustulum ligni, aut aliquid ex unguibus, vel quid simile non comestibile? v. g. aureos secure deferendos?

Respondeo. Non impeditur communio; quia non sumuntur per modum cibi aut potus. Aut enim accipiuntur tantum per *actionem animalem* non deliberativam; aut non sumuntur eo fine, ut convertantur in substantiam aliti, vel in chylum purgativum naturæ. Ita *Leander*, *Corona*, *Cruz*, *Sancius*. Peccaret tamen venialiter ob irreverentiam erga Sacramentum, qui talia sine necessitate comederet ante communionem.

Quæritur 14. An mulieres corrupto appetitu terram, cretam, vel carbones comedentes impediantur a communione?

Respondeo. Impediuntur. Ratio est, quia habent saltem intentionem, eas materias sumendi per modum cibi, & forte etiam transeunt in nutrimentum, aut certe per modum medicinæ conducunt ad nutritionem. Ita etiam respondent *Henriquez*, *Reginaldus*, *Layman*, *Bonacina*, & alii. Contrarium tamen asserit *Leander*, *Sancius*, *Ledesma*, *Pasqualigo*.

Quæritur 15. An impediat communionem, si quis ossicula fructuum comederet, aut avellanam nucem cum cortice?

Respondeo. Id negat *Lugo*. Affirmat autem *Leander*, *Sancius*, & Th. Hurtado. Rationem dant, quia trajicitur materia *per se* comestibilis, & alterabilis a stomacho.

Quæritur 16. An impediatur communio, si cui in apertum os musca ingreditur, & eam cum respiratione trajiciat?

Respondeo. Non impeditur. Ita *Suarez*, *Lugo*, *Reginaldus*, *Fagundez*, *Leander*, *Diana*, *Dicastillo*.

Quæritur 17. An is, qui cogitat altero die communicare, teneatur buccellam

lam panis, quam masticat, statim ex ore ejicere, quamprimum audit ultimum pulsum horæ duodecimæ noctis?

Respondeo. Id affirmant *Sancius*, *Diana*, *Lugo*, *Ægidius*. Idem negare debent, qui negant, data opera reliquias ciborum in dentibus hærentes posse trajici; inter quos est *Suarez*, *Vasquez*. Id vero negat *Leander*; quia non fuit assumptus talis cibus ipso die communionis, sed tantum trajectus per modum reliquiarum ex priori die. Censeo, si buccella panis adhuc petat masticari, impediri communionem. Comestio enim non habetur per sumptionem in os, sed per masticationem, & trajectionem. Si vero jam masticata fuerit sufficienter per solam trajectionem non impeditur communio. Peccat tamen venialiter qui advertens proximum pulsum horologii, bolum in os sumeret sine necessitate; quia sic luderet cum legibus Ecclesiæ & Ecclesia cum ejus opprobrio.

Quæritur 18. An impediatur communio, si quis ante mediam noctem aliquid Sacchari ori imponat, paulatim trajiciendum, & partim ante & partim post mediam noctem trajiciat?

Respondeo. Id affirmant *Suarez*, *Vasquez*, *Filliutius*, *Reginaldus*, *Sylvius*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Lugo*, & alii. Id concedendum his authoribus, si intentio sumentis fuerit, ut pars primum resolvatur post mediam noctem, vel si hoc prævideatur, aut dubitetur. Si autem speret, totum Saccharum resolvendum probabilius esse ante medium noctis, non est curandum, si per accidens pars resolvatur postea. Ecclesia enim, quæ vult suas leges haberi in veneratione juxta modum prudentiæ humanæ, arcet a suis legibus non solum omnem speciem superstitionis, sed etiam Pharisæismi, & Judaismi attendentis ad litteram, & non ad animam legum.

Quæritur 19. An impediatur communio, si quis aliquid comestibile deglutiat, & postea evomat?

Respondeo. Impeditur. Ita *Henriquez*, *Bonacina*, *Leander*.

Quæritur 20. An Sacerdos non jejunus possit celebrare ad conferendum Viaticum infirmo morti proximo, si careat hostiis consecratis?

Respondeo. Id affirmant *Major*, *Th. Hurtado* & alii. Sed negant *Paludanus*, *Ledesma*, *Navarrus*, *Toletus*, *Sylvius*, *Armilla*, *Sylvester*, *Suarez*, *Vasquez*, *Lugo*, *Bonacina*, *Leander*, & Praxis, & sensus Ecclesiæ; censeo tamen, si populo non constaret de illicita, aut notabili fractione jejunii, parocho in tali casu fore licitam celebrationem, immo & obligatoriam.

Quæritur 21. An in dicto vel simili casu posset Sacerdos non jejunus celebrare ad evitandum scandalum?

Respondeo. Id negat *Navarrus*; sed merito id affirmant *Ægidius*, *Th. Hurtado*, *Leander*, *Angles*. Hinc si Parochus in Natali Domini post primam Missam sumeret ablutionem, & non esset in loco alius Sacerdos, teneretur dicere secundam & tertiam Missam, ne populum scandalizaret. Ratio est; quia Ecclesia a suis legibus vult abesse omnem speciem superstitionis, nec vult impediri verum cultum Dei ob cœremoniam adiaphoram. Hinc etiam in tali casu non censeo opus esse dispensatione Episcopi, sed sufficere solam Epikiam.

Quæritur 22. An Sacerdos ad dandum Viaticum infirmo alioquin sine viatico morituro possit privatim consecrare dicendo sola verba consecrationis absque altari & vestibus, & in pane fermentato?

Respondeo. Id affirmat Major, & Sotus, & innuit *Victoria* & *Vivaldus*. Leander id negat ductus C. *comperimus dist.* 2. ubi *Gelasius* Papa tanquam abusum reprobat consecrationem unius speciei sine altera. Imo consecratio jure divino exigit consecrationem utriusque speciei. Verum quia posset responderi; in tali casu etiam posse consecrari & a Sacerdote sumi sacrum sanguinem; ratio ultimato desumi debet a sensu & praxi Ecclesiæ, fundatis in contemplatione reverentiæ huic Sacramento debitæ; Ea enim consideratione graviter prohibenda sunt, quæ si concederentur in uno casu, facile ob paritatem ratio-

num ad casus frequentes obvios extenderentur, sicque vergerent in abusum, longe graviorem in genere mali, quam esset emolumentum oppositum in genere boni.

Quæritur 23. Si Sacerdos ante sumptionem advertat, se in calice loco vini posuisse aquam, eamque gustet, an possit eam deglutire & de novo apponere vinum ac consecrare?

Respondeo. Debet aquam deglutire, & de novo consecrare. Ita D. *Thomas* p. 3. q. 83. a. 6. ad 4. ubi id docet in terminis. Consentit praxis & sensus Doctorum. Existimant quidem *Angelus*, *Rosella*, & *Sylvester*, in tali casu aquam esse exspuendam in aliud vas; sed hoc modo multiplicantur potius irreverentiæ, idque cum scandalo populi. Simili modo, si adhæreat Particula Hostiæ calici, affundenda est aqua vel vinum, sicque solvenda, non obstante, quod hoc modo aqua prius deglutiatur, quam Particula; prout constat ex Rubricis Missalis.

Quæritur 24. An Sacerdos, qui pro vino aquam posuit, & sumpsit, debeat de novo consecrare, & sumere, si hoc fieri nequeat absque gravi sui nota aut gravi perturbatione adstantium?

Respondeo. Id affirmat *Cornejo* & insinuat *Henriquez*. Sed id negat *Major*, *Adrianus*, *Suarez*, *Fagundez*, *Azor*, *Hurtado*, *Dicastillo*, *Leander*. Dicunt enim, quod Sacerdos absque nova consecratione possit finire Missam; quia præceptum divinum non videtur obligare ad integritatem sacrificii cum detrimento famæ Sacerdotis, & cum scandalo populi, quod jure anticipato naturali vitandum est. Censeo, id dici posse, si scandalum & nocumentum sit notabile, & pariens effectum. Si enim speretur transiturum cum transitoria admiratione populi, prævalet integritas sacrificii, quæ ex suo genere obligat sub mortali.

Quæritur 25. An Sacerdos licite possit finire Sacrificium, si ante consecrationem panis meminerit, se non esse jejunum?

Respondeo. Si absque offensione adstantium, & absque sui infamia non possit cessare a Sacrificio, lic te pergit. Si autem possit desistere sine scandalo aliorum, & sine sua infamia, tenetur desistere. Ita D. *Thomas* p. 3. q. 83. a. 6. ad 2. ubi ait: *Si Sacerdos ante consecrationem alicujus prædictorum* (manducationis, vel peccati mortalis, vel excommunicationis) *sit memor*, *tutius reputarem*, *maxime in casu manducationis & excommunicationis*, *quod Missam inceptam desereret*, *nisi grave scandalum timeretur*.

Quæritur 26. Si Sacerdos ante consecrationem morbo a continuatione Missæ impediatur, an alter debeat eam Missam finire?

Respondeo. Non tenetur alius Sacerdos eam supplere, posset tamen eam supplere. Ita *D. Thomas*, *Sot.* *Navarrus*, & aliorum communis, & deducitur ex Concilio Toletano VII. relato q. 1.

Quæritur 27. Si Sacerdos deficiat, vel moriatur post consecrationem, An alius Sacerdos jejunus debeat Sacrificium supplere?

Respondeo. Id negant *Sotus*, *Henriquez*; Sed affirmat D. *Thomas* p. 3. q. 83. a. 6. ad 1. *Navarrus*, *Lugo*, & alii communiter.

Quæritur 27. An in prædicto casu alius Sacerdos teneatur supplere sacrificium, si fuerit jejunus?

Respondeo. Id negat *Sotus* & *Henriquez*. Quamvis enim concedant, sacrificium posse perfici ab alio Sacerdote, negant tamen, alium Sacerdotem obligari ad illud supplendum. Id vero affirmant *Navarrus*, *Lugo*, *Azor*, *Leander*. Censeo, priorem sententiam conformem esse Concilio Toletano VII. quod eam suppletionem non præcipit, sed tantum ostendit, eam esse licitam, & convenientem; ac propterea alios Sacerdotes ad sic supplendum hortatur. Nec D. Thomas qui pro posteriore sententia citatur, forte de alio *debito*, quam convenientiæ loquitur. Verum lis dirempta est per Rubricas Missalis Romani, in quibus §. X. n. 3. dicitur: *Si post consecrationem corporis tantum ante consecratio-*

tionem sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per alium sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, & in casu necessitatis, etiam per non jejunum.

Quæritur 28. An in prædicto casu Missa supplenda sit per alium sacerdotem, etiamsi non sit jejunus?

Respondeo. Id absolute negat Azor. Alii docent, quod Sacerdos non jejunus possit quidem licite supplere, sed ad hoc non teneatur. Ita *Sotus*, *Henriquez*, *Sylvester*, *Angelus*; & probabile censet *Cruz*, & *Ledesma*. Affirmativam vero tenet *Navarrus*, *Tabiena*, *Vasquez*, *Bonacina*, *Sylvius*, & Rubricæ Missalis superius q. 27. relatæ. Censeo, faciendam esse distinctionem. Si enim nullus alius adsit Sacerdos, nisi non jejunus præcise *jejunio naturali*, v. g. qui jam celebravit, vel parum potionis aut panis sumpserit, censeo, talem obligari ad supplendum Sacrificium, saltem vi Rubricarum Missalis. Si vero jam esset pransus & potus, aut vocaretur a mensa, ita ut nec esset jejunus jejunio Ecclesiastico, utpote jam sumpto vel anticipato jam prandio, non esset obligandus ad supplendum, nec de taliter jam pranso intelligendæ videntur Rubricæ Missalis, utpote quæ nolunt deducere, aut deduci ad innumera absurda, qualia ex illa obligatione sequerentur. Nam si talis casus contingeret circa horam meridianam, deberet in civitate, vel in vicinis pagis inquiri sacerdos jam bene pransus, & e medio convivarum advocari ad supplendum sacrificium; quod absurdum esse nemo non videt. Videatur C. *Nihil*, causa 7. q. 1. & *Azor* l. 10. C. 33. qui suo tempore, uti & *Leander*, nondum videtur vidisse Rubricas Missalis Romani, aut forte eas non consideravit tanquam *præceptivas*, sed ut *directivas* solum, quia non sunt munitæ aliqua Bulla, vel Decreto Apostolico. Certe in antiquis Missalibus MSS. quorum plura vidi, non continentur. Imo hoc satis colligitur ex Missali Romano, edito Venetiis anno 1597. sub sequenti titulo: Missale Romanum ex Decreto SS. Concilii Tridentini restitutum, ac *Pii* V. jussu editum cum additis Sanctis ex præcepto *Sixti* V. & *Clementis* VIII. in Kalendario descriptis. In hoc Missali necdum extant illa verba; *& in casu necessitatis etiam per non jejunum*, quæ verba primum in Missalibus Romanis ab anno 1604. editis inserta sunt de solo casu necessitatis, v. g. si adhuc magna multitudo esset communicanda, & non adessent Hostiæ consecratæ, vel si providendus esset moribundus, & non adesset Hostia, vel si pro solenni processione v. g. in Festo Corporis Christi esset consecranda major Hostia. Si enim *Clemens* VIII. qui anno 1604. illa verba Rubricis addidit, solum pro fine & motivo habuisset integritatem Sacrificii, redundarent hæc verba: *in casu necessitatis*, & dixisset illimitate: *Missa per alium Sacerdotem expleatur etiam non jejunum*.

Quæritur 29. Si in prædictis casibus desit Sacerdos, qui compleat Sacrificium, an laicus possit sumere Species consecratas, etiam vini?

Respondeo. Id negant *Navarrus* & *Henriquez*. Id vero laico adhuc jejuno & devoto concedunt *Leander*, *Ledesma*, *Cruz*. *Diana* vero & *Vasquez* id solum concedunt, quando esset periculum, ut species acescerent, & corrumperentur, aut in manus hæreticorum devenirent. Censeo, in partibus, ubi saltem altero die facile possit haberi sacerdos, id laico non esse permittendum; & si longiori tempore non posset haberi, eas species potius absumendas esse a modesto infante, quam ab adulto.

Quæritur 30. Si Sacerdos post ablutionem aut post dictas orationes reperiat particulas consecratas, an possit illas consumere?

Respondeo. Negant *Paludanus*, *D. Antoninus*, *Rosella*, *Sotus*. Id vero concedunt *Navarrus*, *Cajetanus*, *Sylvester*, *Suarez*, *Vasquez*, & alii multi. *Hurtado* tamen advertit, si particula sit magna, & adsit Pyxis, eam servandam esse.

Quæritur 31. Si Sacerdos redux a Missa reperiat aliquas particulas consecratas in calice vel patena, an eas possit consumere?

Respondeo. Id negant *Paludanus*, *D. Antoninus*, *Rosella*, *Angelus*, *Henriquez*, *Sylvester*, *Bonacina*, & alii. Id vero concedunt *Leander*, *Suarez*, *Ægidius*, *Layman*, *Fagundez*, *Lugo*, *Dicastillo*, *Granadus*. Ratio est, quia moraliter sumitur per modum complementi ad sacrificium. Excipiunt tamen aliqui, nisi particula sit notabilis, quæ decenter servari possit.

Quæritur 32. An Sacerdoti post sumptam calicis ablutionem liceat sumere reliquias consecratas ab alio, si in calice vel patena reperiantur?

Respondeo. Id affirmat *Palaus*. Sed negant *Henriquez*, *Suarez*, *Bonacina*, *Fagundez*, & alii plerique. In dubio autem, an sint consecratæ, nunc a se, vel ab alio, eas absumere permittit Leander, Lugo, Henriquez. Idem concederem, si particulæ non possint servari aut sumi alio modo sine majori irrèverentia.

Quæritur 33. An Sacerdos post longam communionem laicorum immediate post Sacrum possit vasa purificare, & reliquias assumere?

Respondeo. Id negant *Paludanus*, *D. Antoninus*, *Rosella*, & *Hurtado*. Id vero, si particulæ in eadem Missa fuerint consecratæ, eæque commode servari non possint, concedit *Suarez*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Lugo*, *Filliutius*, *Hurtado*, *Leander*. Idem concederem in casu, quo servari aut sumi alio modo non possint sine majori irreverentia, etiamsi ab alio sint consecratæ, v. g. si afferantur a pœnitente hostiæ consecratæ, quas post communionem suo ore extraxit. Eas enim sumerem post sacrum secreto in cubiculo vel oratorio.

Quæritur 34. An hujus reliquiæ possint dari communicantibus, si nondum vinum pro ablutione acceperint?

Respondeo. Id quidem concedit *Leander*, *Lugo*, *Cruz*, *Dicastillo*. Sed merito id negat *Suarez*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Filliutius*, *Ægidius*, *Th. Hurtado*. Ratio est, quia hæ reliquiæ vix præberi possunt laicis sine irreverentia; & quia nullum habetur exemplum, in quo Ecclesia consumptionem talium reliquiarum indulserit laicis.

Quæritur 35. An quis etiam laicus non jejunus possit absumere Hostiam, si sit periculum, ne irreverenter tractetur v. g. ab hæreticis?

Respondeo. [Id affirmant unanimiter Doctores.

Quæritur 36. An qnis licite possit celebrare vel communicare non jejunus, propter scandalum vel infamiam vitandam?

Respondeo. Id negat *Navarrus*. Id vero concedit *Vasquez*, *Suarez*, *Lugo*, *Layman*, *Th. Hurtado*, *Leander*. Censeo, id posse permitti, nisi Sacerdos ultro sua culpa se in hoc periculum infamiæ conjecerit.

Quæritur 37. An possit infirmo non jejuno Eucharistia conferri?

Respondeo. Si infirmus sit in probabili mortis periculo, id licet. Id patet ex declaratione Concilii *Constantiensis* relata q. 1. Id etiam docent authores, & praxis Ecclesiæ.

Quæritur 38. An infirmo, qui jam semel accepit viaticum, possit non jejuno dari Eucharistia durante eadem infirmitate?

Respondeo. Id negat *Vasquez*, *Ledesma*, *Medina*, *Hurtado*, *Samacheus*, *Præpositus*, & alii. Sed id merito concedunt *Tabiena*, *Armilla*, *Sotus*, *Reginaldus*, *Henriquez*, *Suarez*, *Dicastillo*, *Leander*, & alii.

Quæritur 29. An infirmo durante eadem infirmitate liceat quotidie non jejuno Eucharistiam dare?

Respondeo. Id negant fere omnes Doctores utriusque sententiæ in quæstione præcedente relati. Requirunt enim aliquot dierum intervallum inter unam & alteram communionem. Id vero post sumptionem Medicinalium infirmo concedit *Leander*, *Palao*, *Bassæus*, *Dicastillo*. Id etiam approbo, si Eucharistia non debeat per plateas ad infirmum deferri, ne fiat murmur aut æmulatio populi, sed hoc fieri possit in oratorio domestico; sique in infirmo concurrant conditiones ab Innocentio XI. in Decreto de communione quotidiana requisitæ.

Quæritur 40. An infirmus, si non decumbat periculose, post sumptionem medici-

dicinæ possit sumere Eucharistiam in Paschate?

Respondeo. Id affirmat *Toletus*. Sed negat *Leander*, & *Diana*. Assentior Toleto, si in villis rusticanis longe a parochia dissitis alio die non possit commode haberi Parochus: vel si hic error primum deprehendatur a Parocho, postquam Eucharistia jam solenniter per plateas ad ædes infirmi portata est.

Quæritur 41. An liceat Eucharistiam deferre ad infirmum, qui eam non potest sumere ratione vomitus, vel ob aliud impedimentum?

Respondeo. Id non licet ob Decretum S. *Pii* V. & S. Congregationis Concilii, de quo testantur *Sa*, v. Eucharistia n. 5. & *Rodriquez* p. 1. C. 64. n. 3.

Quæritur 42. An post absolutam Missam, vel sumptam Eucharistiam, liceat statim alios cibos sumere?

Respondeo. Id negant *Sylvester*, *Angelus*, *Sa*, *Diana*, *Fagundez*. *Leander* docet, id quidem licere, sed *non decere*. Sed hoc est absurdum. Si enim *non decet*, signum est, quod agatur contra reverentiam Sacramenti, adeoque actum esse quandam deordinationem rationis, si fiat sine necessitate, vel causa gravi, v. g. dum properandum est iter, aut sumenda medicina. Dico proin; ejusmodi deordinationem rationis, quamvis non sit specialiter prohibita per legem, semper esse peccatum veniale; & si fiat ex consuetudine, aut constanti proposito, esse etiam peccatum mortale; quia arguit vilipensionem habitualem hujus Sacramenti, & neglectum charitatis erga Deum. Neque alia est mens D. *Thomæ*. Solum enim ostendit, quod non agatur contra legem positivam Ecclesiæ statim comedendo post Missam, de quo solo ibi movebatur quæstio; non vero probat, quod non agatur contra rationem, sic comedendo sine gravi causa. Imo, si attente inspiciatur, docet, agi contra rationem, ac contra reverentiam Sacramento debitam; p. 3. q. 80. a. 8. ad 6. sic scribit: *Maxima devotio requiritur in ipsa sumptione hujus Sacramenti; quia tunc percipitur Sacramenti effectus, quæ devotio magis impeditur per præcedentia, quam subsequentia. Et ideo magis est institutum* (ab Ecclesia per legem positivam) *quod homines jejunent ante sumptionem hujus Sacramenti, quam post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem hujus Sacramenti, & alios cibos. Unde & in Missa Oratio gratiarum actionis post communionem dicitur, & communicantes etiam suas privatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos Canones statutum fuit a Papa Clemente; ut habetur de Consecr. dist. 2. Si mane Dominica portio editur, usque ad Sextam jejunent Ministri, qui eam sumpserunt, & si tertia vel quarta hora acceperint, jejunent usque ad vesperum. Nunc autem, quia oportet frequentius mysteria celebrare, non posset de facili observari, & ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.* Ex hoc discursu D. Thomæ patet, dari intrinsecam exigentiam rei ad interponendum intervallum; quia alioquin antiquitus tam magnum intervallum non fuisset requisitum; & hinc, licet illa lex fuerit *abrogata*, aut illi quoad excessum rigoris potius *derogatum*, quoad substantiam tamen obligationis naturalis, qua debemus Christo reverentiam & devotionem, non potuit abrogari. Similia habet in 4. dist. 8. q. 1. a. 4. qq. 3. *Dicendum*, inquit, *quod secundum consuetudinem Ecclesiæ propter reverentiam tanti Sacramenti post ejus sumptionem homo debet in gratiarum actione persistere. Unde etiam in Missa Oratio gratiarum actionis post communionem dicitur, & Sacerdotes post celebrationem suas speciales orationes habent ad gratiarum actionem. Et ideo oportet esse aliquod intervallum inter sumptionem Eucharistiæ & aliorum ciborum.* Si ergo hoc requirit consuetudo Ecclesiæ, non potest esse licitum, statim post Missam sine gravi causa cibos edere. Neque obstat quod D. Thomas ibi dicat, id fieri posse *statim* post Missam. Ipsemet enim insinuat, se hunc terminum, *statim* sumere *moraliter*, & *comparative* ad magnum illud aliquot horarum intervallum, quod exigebatur per Canones antiquos.

Quæritur 43. An licitum sit, statim post communionem exspuere?

Respondeo. Id negant *Cajetanus*, *Henriquez*, *Tabiena*, *Layman*. *Leander* ait; id esse absolute loquendo licitum; *sed non decere*. *Granadus* respondet; consultum esse & reverentiæ tanti Sacramenti consentaneum, si *fieri commode possit*, non exspuere, donec bona pars temporis elabatur. Quod vero attinet ad obligationem præcepti, si non esset dubium, Eucharistiam jam esse trajectam in ventrem, vel aliquid Sacramenti hæsisse, sine peccato posse exspui. Censeo, relinquendum esse cujuslibet judicio an sine prudenti dubio judicet, nullam exspui particulam. Si hoc intrepide judicet, poterit exspuere. Si vero dubitet, non tenetur quidem deglutire sputum glutinosum; id enim noceret sanitati; si tamen natura exonerationem petat, exonerandum est in strophiolum mundum, quod, ut celebrans aut communicans secum habeat, decet.

Quæritur 44. An liceat v. g. in nocte Nativitatis Dominicæ, ad Eucharistiam accedere ante somnum captum, vel cibum digestum?

Respondeo. Id negant *Glossa* in C. *nihil*. 7. q. 1. *Panormitanus*, *Felinus*, *Aureolus*, *Ricardus*, sed affirmant *D. Thomas*, *Navarrus*, *Henriquez*, *Suarez*, *Sotus*, *Fagundez*, *Bonacina*, & communis. Censeo tamen, si hoc fiat sine gravi causa; v. g. itineris aut vigiliæ sacræ, sed protractione cœnæ, vel compotationis in seram noctem gulositatis causa, committi speciale peccatum irreverentiæ erga Sacramentum; & si hoc fiat ex consuetudine, vel constanti proposito, etiam peccari mortaliter. Id non obscure indicat S. Thomas p. 3. q. 80. a. 8. ad 5. ubi ait: *Si post mediam noctem aliquis sumpserit aliquid per modum cibi vel potus, non potest eadem die sumere sacramentum. Potest vero, si ante mediam noctem. Nec refert, utrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti. Refert autem, quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter insomneitatem, vel indigestionem. Ex quibus, si mens multum perturbetur; homo redditur ineptus ad sumptionem hujus Sacramenti*. Ex his manifestum est, si id fiat sine causa bene visa Deo, peccari saltem venialiter. Attamen in sacra nocte, abstrahendo a positiva lege Ecclesiæ, non videtur inconveniens, si devotis personis porrigatur communio, præsertim ubi Parochus mane tenetur celebrare in Ecclesia dissita, ut ruri fit.

§. IX.

De variis impedimentis Sacræ Communionis, præsertim de pollutione, usu conjugii, morbis, obsessione, & statu peccati mortalis.

Quæritur 1. An pollutio involontaria pro eo die impediat communionem saltem sub peccato veniali?

Respondeo. Id affirmant *Albertus* M. D. *Bonaventura*, *Paludanus*, *Angelus*, *Gabriel*. Sed D. *Thomas*, *Suarez*, *Fagundez*, *Henriquez*, *Bonacina*, *Layman*, & alii id negant, si pollutio contingat inculpabiliter. Si vero contingat quidem culpabiliter, sed tantum per culpam venialem, censet D. Thomas, communionem non quidem impediri ex *necessitate*, eam tamen impediri ex *congruentia*. Unde infero: si Sacerdos alioquin assuetus vel obligatus ad quotidie celebrandum, ex omissione Sacri se exponeret sinistris aliorum suspicionibus, cum præmisso actu pœnitentiæ & amoris erga Deum posse celebrare. Ratio est, quia in tali casu major exhibetur irreverentia, & ansa displicentiæ, si ob culpas veniales difficulter evitabiles aliorum irrisioni aut vilipensioni exponatur status Sacerdotalis Ministrorum alias fidelium Deo & proborum. Ut autem sciatur, quandonam timeri debeat in hoc genere culpa mortalis, aut venialis, aut nulla, id exacte D. *Thomas* declarat p. 3. q. 80. a. 7. c. ubi sic scribit: „ Circa pollutionem nocturnam duo possunt „ considerari. Unum quidem, ratione „ cujus *ex necessitate* impedit hominem „ a sumptione hujus Sacramenti. Aliud autem, ratione cujus non ex necessitate impedit hominem, sed ex

„ *qua-*

„ *quadam congruentia*. Ex necessitate „ impedit hominem ad hujus Sacra- „ menti perceptione solum peccatum „ mortale. Et quamvis nocturna ipsa „ pollutio secundum se considerata pec- „ catum mortale esse non possit; ni- „ hilominus tamen ratione suæ causæ „ quandoque habet peccatum mortale „ annexum. Et ideo consideranda est „ causa pollutionis nocturnæ. Quando- „ que enim provenit a causa extrinseca „ spirituali, scilicet ex dœmonum illu- „ sione, qui phantasmata commovere „ possunt, ex quorum apparitione pol- „ lutio interdum subsequitur. Quando- „ que vero provenit pollutio ex causa „ intrinseca spirituali, scilicet ex præ „ cedentibus cogitationibus. Aliquando „ autem ex causa intrinseca corporali, „ vel ex superfluiditate sive debilitate „ naturæ, sive etiam ex superfluiditate „ cibi & potus. Quælibet autem harum „ trium causarum potest & sine pecca- „ to, & cum peccato veniali, vel mor- „ tali existere. Et si sit sine peccato, „ vel cum peccato veniali, non ex ne- „ cessitate impedit sumptionem hujus „ Sacramenti, ita scilicet, quod homo „ sumendo sit reus corporis & sanguinis „ Domini. Si vero sit cum peccato mor- „ tali, impedit ex necessitate. Illusio „ enim dœmonum quandoque provenit „ ex præcedenti negligentia præparatio- „ nis ad devotionem & orationem, quæ „ potest esse & mortale & veniale pec- „ catum. Quandoque vero provenit ex „ sola nequitia dœmonum, volentium „ impedire hominem a sumptione hujus „ Sacramenti. Unde legitur in colla- „ tionibus Patrum, quod cum quidam „ frater pateretur pollutionem semper „ in festis, in quibus erat communican- „ dum; seniores comperto, quod nulla „ causa ab ipso præcesserat, decreve- „ runt, quod propter hoc a communio- „ ne non cessaret; & ita cessavit illusio „ dœmonum. Similiter etiam præce- „ dentes cogitationes lasciviæ quandoque „ possunt esse omnino sine peccato; pu- „ ta cum aliquis causa lectionis vel „ disputationis cogitur de talibus cogi- „ tare. Et si hoc sit sine concupiscen- „ tia & delectatione, non erunt co- „ gitationes immundæ, sed honestæ, ex „ quibus tamen pollutio sequi potest. „ Quandoque vero præcedentes cogita- „ tiones sunt ex concupiscentia & de- „ lectatione; & si adsit consensus, erit „ peccatum mortale; si autem desit, „ erit veniale. Similiter etiam & cau- „ sa corporalis quandoque est sine pec- „ cato; puta, cum est ex infirmitate „ naturæ: unde etiam quidam in vigi- „ lando absque peccato fluxum seminis „ patiuntur; vel etiam, si sit ex super- „ fluitate naturæ. Sicut enim contingit „ sanguinem fluere absque peccato, ita „ & semen, quod est superfluitas san- „ guinis. Quandoque vero est cum pec- „ cato, puta, cum provenit ex super- „ fluitate cibi vel potus; & hoc etiam „ potest esse peccatum veniale vel mor- „ tale; licet frequentius peccatum mor- „ tale accidat circa turpes cogitationes „ propter facilitatem consensus, quam „ circa sumptionem cibi & potus. Un- „ de & Gregorius in Epistola ad Au- „ gustinum Anglorum Episcopum dicit; „ cessandum esse a communione, quan- „ do ex turpibus cogitationibus prove- „ nit; non autem quando provenit ex „ superfluitate cibi vel potus, præsertim „ si necessitas adsit (communicandi). „ Sic igitur ex causa pollutionis consi- „ derari potest, utrum nocturna pollu- „ tio impediat ex necessitate sumptio- „ nem hujus Sacramenti. Ex quadam „ vero congruentia impedit quantum ad „ duo; quorum unum semper accidit, „ scilicet quædam fœditas corporalis, „ cum qua propter reverentiam Sacra- „ menti non decet ad altare accedere; „ unde & volentes tangere aliquid sa- „ crum manus lavant; nisi forte talis „ immunditia sit perpetua aut diuturna, „ sicut est lepra, vel fluxus sanguinis, „ vel aliquid hujusmodi. Aliud autem „ est evagatio mentis, quæ sequitur pol- „ lutionem nocturnam, præcipue cum „ turpi imaginatione contingit. Hoc „ tamen impedimentum, quod ex con- „ gruitate provenit postponi debet pro- „ pter aliquam necessitatem (commu- „ nicandi); puta, ut dicit Gregorius l.

„ c. cum

„ c. cum fortasse aut festus dies exigit; „ aut exhibere ministerium pro eo, „ quod sacerdos alius deest, ipsa neces„ sitas compellit. „ Hucusque S. Thomas. Leander hoc loco scribit, quod dœmon quandoque viros probos etiam exterius in corpore agitet. Et hinc de personis, si dubitant, an consenserint, vel libere cooperatæ fuerint noctu, judicium ferendum est ex iis, que de die in vigilia operantur. Si enim nunquam de die in hoc genere peccant, ne quidem venialiter per actus externos, moraliter certum est, eas nec cum plena libertate cooperatas esse de nocte.

Quæritur 2. An liceat sumere Eucharistiam eodem die, quo quis se polluit, aut fornicatus est?

Respondeo. Id negant *Navarrus*, *Marsilius*, *Covaruvias*. Id *vero* concedunt vere pœnitentibus, *Adrianus*, *Gabriel*, *Fagundez*, *Henriquez*, *Suarez*, *Filliutius*, *Lugo*, *Fagundez*, *Sylvester*; imo etiam *Navarrus* C. 21. n. 51. in posteriore editione. Citatur pro hac sententia etiam D. *Thomas* p. 3. q. 80. a. 7. ad 1. & 4. Sed male; quia expresse dicit, quod non deceat, pollutum voluntarie accedere ad S. Communionem, quamvis fateatur, eam abstinentiam non esse *necessitatis*, sed *decentiæ*.

Quæritur 3. An talis accedens ad communionem peccet saltem venialiter?

Respondeo. Id quidem affirmat *Valentia*, *Victoria*, *Bonacina*, & *Granadus*; sed, si pœnitens vero cum dolore & fiducia post confessionem accedat, nequidem peccat venialiter. Christus enim peccatores vere pœnitentes libenter recipit. Ita *Leauder*, *Sancius*, *Gabriel*, *Navarrus*, *Paludanus*. Censeo tamen, si absque scandalo fieri possit, ejusmodi pœnitentem rectius acturum, si deposita confessione & obtenta absolutione communionem præ humilitate per aliquot dies v. g. per octiduum, differat, & interea se exerceat in operibus pœnitentiæ.

Quæritur 4. An peccent conjuges saltem venialiter, si accedant ad Eucharistiam ipso die exercitæ causa voluptatis copulæ?

Respondeo. Paludanus affirmat, hoc esse peccatum mortale. At *Sanchez*, *Henriquez*, *Sa*, *Lugo*, *Fagundez*, & alii censent esse veniale. Censeo hoc absolute tenendum esse quoad petentem causa voluptatis debitum. Aliud dicendum respectu reddentis debitum, aut illud exigentis sine sua culpa ratione repentinæ tentationis sibi nec in se nec in sua causa voluntariæ, ex qua timeretur sequi pollutio. Hi enim, si utantur matrimonio loco & modo debito alias licito, non impediuntur a communione, si alioquin urgeat gravis causa sumendi communionem. Ita quoad rem respondet D. Thomas p. 3. q. 80. a. 7. ad 2. *Dicendum*, inquit, *quod coitus conjugalis, si sit sine peccato, puta, si fiat causa prolis generandæ, vel causa reddendi debitum, non alia ratione impedit sumptionem hujus Sacramenti, nisi, sicut dictum est de pollutione nocturna, quæ est sine peccato, scilicet propter immunditiam corporalem, & mentis distractionem. Ratione hujus Hyeronimis dicit super Matthæum. Si panes propositionis ab his, qui uxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis, qui de cœlo descendit, non potest ab his, qui conjugalibus paulo ante vacavere amplexibus, violari atque contingi? Non quod nuptias condemnemus, sed quod eo tempore, quo carnes Agni manducaturi sumus, vacare carnalibus operibus non debemus. Sed quia hoc secundum congruitatem, & non secundum necessitatem est intelligendum, Gregorius in Epist. ad Aug. l. 10. c. 10. dicit: Quod talis est suo judicio relinquendus. Si vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere, ut ibidem Gregorius subdit, tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc Sacramentum*. Ita S. Thomas, qui ingenio docili sufficit.

Quæritur 5. An mulieri patienti fluxum sanguinis, aut tempore menstrui, consulendum sit, ut ab Eucharistia abstineat?

Respondeo. Id quidem affirmant *Suarez*, & *Granadus*, nisi causa communicandi urgeat? Id tamen permittit *Lugo*, *Henriquez*, *Dicastillo*, & alii com-

communiter. Censeo; hoc non esse consulendum mulieribus, accedentibus tantum ex consuetudine, & afferentibus perpetuo eadem peccata venialia externa satis deliberata. Econtra permittenda est communio non obstante hoc defectu naturalj fœminis valde devotis & exemplaribus, dummodo se debite præmuniant, ne per fluxum irrogetur templo irreverentia, & aliis per tetrum odorem ejusmodi humorum molestia in Ecclesia.

Quæritur 6. An peccet venialiter, qui accedit ad Eucharistiam non loto ore, facie, manibus?

Respondeo. Nisi excuset sufficiens causa, approbabilis a Deo, talis peccat venialiter. Quia debetur huic Sacramento mundities & reverentia tanta, quanta saltem exhiberetur in adventu magni principis in hospitium. Ita *Granadus*, & *Leander*. Accedit, quod ore non loto a pœnitentibus confessario sæpe creetur magna molestia, & abbreviandi necessitas, quantum salva integritate Sacramenti fieri potest. *Confirmatur* ex Serm. 244. *S. Augustini. Erubescimus ac timemus Eucharistiam manibus sordidis tangere.*

Quæritur 7. An Eucharistia licite ministretur Energumenis?

Respondeo. Ministratur licite, dummodo in Ecclesia & sumptione Eucharistiæ quieti sint. Ita observat praxis Ecclesiæ jam a primis temporibus. Concilium Arausicanum I. Can. 14. ait: *Energumeni jam baptizati, si de purgatione sua curent, & se sollicitudini Clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimodo communicent, Sacramenti ipsius virtute vel muniendi ab incursu dæmonum, quo infestantur, vel purgandi, quorum jam ostenditur vita purgatior. Prosper Aquitanicus* l. 4. Prædiction. C. 6. seu alius author illius libri, refert insigne miraculum, quomodo puella energumena per applicationem sacrati Calicis, dum particulam sacratæ hostiæ trajicere non potuit, liberata sit. Et Cassianus Collat. 7. C. 29. & 30. de energumenis scribens ait: *Communionem sacrosanctam eis a senioribus nostris nunquam meminimus interdictam; quinimo si possibile esset, etiam quotidie eis impertiri eam debere censebant. Ad purgationem enim ac tutelam corporis animæque pervenire credenda est, quæ eum, qui insidet spiritum, velut exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum nuper aspeximus, aliosque quam plures.* Concilium vero *Eliberitanum*, quod Can. 29. vetat dari communionem Energumenis, solum loquitur de illis, qui actu exagitantur a dœmone, ita ut varia indecentia agant, v. g. proferendo blasphemias in Deum aut exspuendo in divina. Timendum enim, ne etiam Eucharistiam exspuant.

Quæritur 8. An aliquando constitutus in peccato mortali possit sumere Eucharistiam sine confessione, attamen eliciendo contritionem?

Respondeo Affirmative. Tunc videlicet, quando non potest haberi confessarius, & urget necessitas communicandi. Id docet Concilium Tridentinum Sess. 13. C. his verbis: *Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte; certe, quo magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat; præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus:* Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. *Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum:* Probet seipsum homo. *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis contritus sibi videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit modo non desit illis copia confessoris. Quod si necessitate urgente sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Idem habetur Can. 11. eodem ergo

modo

modo sentiendum de Communicante.

Quæritur 9. An constitutus in peccato mortali possit sine confessione licite cum sola contritione communicare propter scandalum aut infamiam vitandam?

Respondeo. Id concedunt *Suarez*, *Lugo*, *Ægidius*, *Reginaldus*, *Fagundez*, & alii communiter.

Quæritur 10. An idem liceat in casu, quo esset periculum gravis aliorum admirationis?

Respondeo. Id merito negant *Ægidius*, *Reginaldus*, *Trullenc*, *Dicastillo*, *Diana*; Ratio est, quia non omnis gravis admiratio est conjuncta cum periculo scandali publici, aut infamiæ publicæ in plebe. Periculum autem sinistræ suspicionis apud unum vel alterum, vel apud familiares, vel apud paucos aliquos probos & prudentes non videtur prævalere præcepto communicandi cum morali certitudine status gratiæ, quæ certitudo raro habetur per solam contritionem. Aliud esset dicendum, si cum admiratione conjunctum esset periculum infamiæ publicæ, aut scandali publici. Hæc enim mala redundant in plures, & difficulter sunt reparabilia. Ita videtur sentire *Suarez* disp. *66*. Sect. 4. ubi ait: *Est autem observandum, aliud esse scandalum, aliud* vero populi quandam admirationem. Hæc enim posterior, quidquid *aliqui Summistæ dicant, non est sufficiens causa ad communicandum sine confessione, ne alii admirentur, videntes, eum consuetam communionem omittere. Sola enim admiratio non affert in hac parte aliquid nocumenti, neque est res magni momenti, nisi simul cum illa vel scandalum vel infamia conjuncta sit, quod tamen moraliter loquendo sæpe accidere solet. Ex hac enim admiratione solet vulgus & leves homines occasionem facile sumere, aut judicandi de aliquo temere, aut de eo murmurandi, & consequenter infamandi proximum. Quando ergo hujusmodi periculum timetur, est causa justa & sufficiens*. Ita Suarez.

Quæritur 11. Si Sacerdos post introitum, sed ante consecrationem recordetur, se esse in peccato mortali, an teneatur confiteri, si absque nota vel scandalo possit?

Respondeo. Id affirmant S. *Bonaventura*, *Scotus*, *Sylvester*, *Navarrus*, *Suarez*, *Vasquez*, *Filliutius*, *Bonacina*, & plures alii. Id vero negant *Henriquez*, *Sotus*, *Paludanus*, *Layman*, *Reginaldus*, *Leander*, & plures alii cum *Valentia*. Censeo; sacrificantem non teneri ad confitendum, quia est moraliter impossibile, vitari periculum scandali apud unum vel alterum Ministrantem, qui facile observaret confitentem. Scandalum autem a presbitero datum est malum maximum, & præbens occasionem plurium peccatorum. Idem censeo cum Leandro, si sacerdos jam sit constitutus in Altari. Quando autem est periculum scandali vel infamiæ, licitam esse communionem cum contritione, vidimus in priori quæstione.

Quæritur 12. An liceat laico communicare, si jam constitutus in scamno communicantium, recordetur peccati mortalis, sine prævia confessione?

Respondeo. Licite communicat. Ita *Henriquez*, *Valentia*, *Granadus*, *Leander*, & alii. Ratio horum Doctorum videtur esse periculum scandali vel infamiæ. Sed mea ratio est; quia talis, cum in præcedenti confessione jam fuerit indirecte absolutus, est moraliter certus, se esse in statu gratiæ, nec remanet illi alia obligatio, nisi peccatum oblitum in proxima confessione confitendi. Aliud dicendum foret, si recordaretur, se adhuc esse in statu peccati mortalis ob defectum essentialem in confessione commissum, v. g. propositi, vel doloris. Tunc enim, si esset persona plebeja indocta, cujus conditionis homines sæpe ob teneritudinem conscientiæ, vel oblivionem pœnitentiæ injunctæ, vel ob scrupulum quoad peccati circumstantiam aliqualiter aggravantem solent redire ad confessionale, teneretur prius confiteri, non obstante aliquali admiratione hominum.

Quæritur 13. An Sacerdos vel Laicus jam constitutus in altari, si recordetur peccati in confessione ultima obliti, teneatur ante communionem elicere contritionem?

Resp.

Respondeo. Id negat *Lugo*, *Diana*, *Præpositus*, *Vasquez*, *Granadus*, *Leander*. Rationem dant, quia talis homo jam supponitur esse constitutus in statu gratiæ. Sed hæc doctrina falsa est, quin, ut suppono ex Tract. de Pœnit. homo tenetur etiam in confessione peccata mortalia distincte detestari propter Deum. Cum ergo tale peccatum oblitum necdum distincte detestatus fuerit, tenetur illud detestari saltem ante communionem per talem contritionem, qualis requiritur in confessione.

Quæritur 14. An Sacerdos vel Laicus, qui in præcedenti confessione oblitus est alicujus peccati mortalis, vel circumstantiæ speciem mutantis, possit licite accedere ad communionem sine prævia confessione, si habeat copiam confessarii, nec sit periculum infamiæ vel scandali?

Respondeo. *Leander* scribit; *certissimum* esse, quod talis teneatur prius confiteri. Testatur etiam, quod Censores fidei in Hispania jusserint deleri sententiam oppositam, ut habetur in Indice Expurgatorio Hispaniæ edito anno 1640. in Appendice. *Diana* sententiam oppositam vocat *improbabilem*; & *Lugo* dicit, se *nullum* invenisse authorem asserentem oppositum. Similia dicitur habere Suarez Disput. 66. sect. 4. Verum res aliter se habet. Nam P. *Petrus Cornejo*, in Universitate Salmanticensi SS. Theologiæ professor, qui jam scripserat anno 1627. adeoque diu ante *Lugonem* in 3. part. Tract. 4. circa q. 80. art. 4. dub. 3. n. 2. sic scribit: *Quæritur*, *an Sacerdos quando præmisit confessionem*, & *oblitus fuit alicujus peccati mortalis*, *cujus post celebrationem recordatur*, *teneatur confiteri saltem illud peccatum*, *antequam iterum celebret? Quidam negant*, *tum quia iste revera non habet conscientiam peccati mortalis*, *cum illud jam ei fuerit per absolutionem remissum*, *quamvis teneatur illud confiteri tempore*, *quo præceptum affirmativum confessionis obligat per se semel in anno; tum quia ideo præcipitur confessio ante communionem*, *quando est conscientia peccati mortalis*, *quia probatio requisita ab Apostolo non debet relinqui judicio proprio*, *sed confessoris*. *At iste*, *de quo loquimur*, *est in gratia judicio confessoris*. *Ergo non est ei præcepta nova confessio*. *Alii vero affirmant*. *Mihi videtur utraque sententia probabilis*; *sed hanc posteriorem judicio amplecti a viris timoratæ conscientiæ*. Ex hoc modo tendendi patet, quod Cornejo etiam priorem sententiam judicet esse tutam, quia viri timoratæ conscientiæ vocari solent illi, qui in omni casu amplecti amant tutius. Alter, qui etiam scripsit diu ante Lugonem, nempe anno 1628. est P. Joannes *Præpositus* ex Soc. Jesu, in Universitate Lovaniensi & Duacensi SS. Theologiæ Professor. Is in 3. part. q.80. art. 5. dub. 3. n. 15. sic scribit: *Si aliquis sit legitime confessus*, *qui in confessione ex oblivione vel justa de causa aliquod peccatum non explicuit*, *potest communicare antequam præmittat confessionem illius peccati*, *quia per præcedentem confessionem* & *absolutionem illius peccati remissionem est consecutus*, *quamvis indirecte*, *estque in statu gratiæ*. *Henriquez* in Summa l. 8. C. 46. §. 3. similiter docet, talem communicantem, qui adstat communionis linteo, & recordatur peccati mortalis obliti in confessione, non obligari ad præmittendam illius peccati obliti confessionem, *etiamsi confiteri posset sine infamiæ nota* & *scandalo*. Censeo *Præpositi* sententiam esse veram, dummodo pœnitens moraliter certus sit; se jam esse in statu gratiæ. Cum enim in primis sæculis viguerit usus quotidianæ communionis, & confessiones fuerint raræ, videtur impossibile, multis non incidisse varias circumstantias speciem mutantes, aut peccata, quorum obliti fuerant in ultima confessione, quin tamen propterea abstinuerint a communione. Idque præsertim concluderem in hominibus plebeis, debilis memoriæ, deponentibus confessionem generalem, inclinantibus ad scrupulositatem, vel hominibus teneræ valde conscientiæ, quibus sæpe incidere solent post confessionem circumstantiæ eorum judicio probabilius mutantes speciem, vel numerum.

Cæ-

Cæterum afferuntur quidem a Leandro & aliis Theologis multa alia similia dubia circa dispositionem communicantium. Cum tamen authores inter se litigent, nolim tempus perdere in hujusmodi casibus prorsus particularibus, cum in iis ad prudentem resolutionem sufficiant principia generalia, & Lex charitatis erga Deum & Ecclesiam, semper respiciendo ad bonum universale animarum primario intentum per leges a Deo & Ecclesia.

TRACTATUS XIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

§. I.

De Sacramento Pœnitentiæ in genere & ejus partibus.

QUæritur 1. Quid sit Sacramentum Pœnitentiæ?

Respondeo. Sacramentum Pœnitentiæ est *Signum sensibile a Christo institutum, quo peccata post baptismum commissa per modum judicii Ecclesiastici in foro interno a Sacerdote pœnitentibus rite dispositis remittuntur.*

Quæritur 2. Quænam sunt partes Sacramenti Pœnitentiæ?

Respondeo. Partes Sacramenti Pœnitentiæ ex parte pœnitentis sunt tres; nempe contritio, confessio, & satisfactio. Ex parte vero Sacerdotis sunt duæ, nempe Satisfactionis Deo præstandæ impositio, & post acceptatam a pœnitente Satisfactionem absolutio.

Quæritur 3. Quænam sit materia hujus Sacramenti? Et quænam forma?

Respondeo. In hoc Sacramento per modum materiæ assignantur ipsi actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Pro forma autem assignantur ipsa verba absolutionis. Id patet 1. ex Decreto unionis Eugenii IV. in Concilio Florentino, ubi dicitur: *Quartum Sacramentum est pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes, quarum prima est cordis contritio; secunda est oris confessio; tertia satisfactio secundum arbitrium Sacerdotis. Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis.* 2. ex Concilio Tridentino, ubi Sess. 14. c. 3. dicitur: *Sunt quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur.* Et ibid. Can. 4. *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit.* 3. ex Catechismo Tridentini ubi Tit. de Sacram. pœnit. n. 17. dicitur: *Hi actus quasi materia a S. Synodo appellantur; non quia veræ materiæ rationem non habeant; sed quia ejus generis materia non sit, quæ extrinsecus adhibeatur, ut aqua in baptismo, Chrisma in confirmatione.*

Quæritur 4. An Sacramentum Pœnitentiæ sit necessarium necessitate medii, vel tantum necessitate præcepti?

Respondeo 1. Sacramentum pœnitentiæ *in re* non est necessarium necessitate medii.

Probatur. Illud est necessarium necessitate medii, sine quo etiam inculpabiliter ignorato aut omisso non potest obtineri salus. Sed tale non est Sacramentum in re, cum remissio peccatorum obtineri possit etiam per contritionem perfectam.

Respondeo. 2. Sacramentum Pœnitentiæ ne quidem *in voto* est absolute necessarium necessitate medii.

Probatur. Potest homo perseverare post Baptismum in statu gratiæ. Ergo non est omnibus absolute necessarium hoc Sacramentum Pœnitentiæ.

Respondeo 3. Sacramentum Pœnitentiæ in voto ad infallibiliter assequendam veniam, est necessarium necessitate medii omnibus post baptismum in peccatum mortale lapsis.

Probatur. Illud est necessarium necessitate medii in voto, quod solum pro pec-

peccatoribus post baptismum relapsis objective in se continet causam justificationis independenter a merito operantis; sed tale est Sacramentum Pœnitentiæ.

Quæritur 5. Utrum in materialibus Hæreticis, Turcis, & Gentilibus ad assequendam salutem æternam sufficiat votum implicitum Sacramenti Pœnitentiæ?

Respondeo. Sufficit etiam votum implicitum in iis, qui habent invincibilem ignorantiam, vel inadvertentiam de Sacramento Pœnitentiæ, v. g. Hæretici materiales, Turcæ &c. Responsio est contra Melchiorem Canum, & alios, qui putant, nullum justificari sine voto explicito Sacramenti Baptismi, vel Pœnitentiæ.

Probatur ratione & authoritate D. Thomæ. Non est magis necessarium votum Baptismi, vel Sacramenti Pœnitentiæ, quam fides in Christum. Sed sufficit fides implicita in Christum. Ergo & votum implicitum Sacramenti. *Min. prob.* tum ex iis, quæ dicta sunt in *Tract. de fide;* tum authoritate D. Thomæ, qui 2. 2. q. 2. a. 7. ad 3. sic habet: *Si qui salvati fuerunt, quibus revelatio* (de Incarnatione) *non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide mediatoris; quia etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam, in divina providentia credentes, Deum esse liberatorem secundum modos sibi placitos.*

Quæritur 6. Utrum etiam in Lege Naturæ extiterit aliquod Sacramentum Pœnitentiæ?

Respondeo. Dabatur jam in Lege Naturæ Sacramentum Pœnitentiæ consistens in Sacrificio propitiatorio, eo tamen discrimine, quod non *infallibiliter* contulerit veniam, prout eam nunc confert Sacramentum Pœnitentiæ.

Ratio est, quia licet Deus etiam in Lege Naturæ *propitiatorium Sacrificium* instituerit, illudque offerentibus promiserit *faciliorem* veniam, ipsum tamen Sacrificium non conferebat gratiam *ex opere operato*. Sed habebat se tantum per modum *conditionis inadæquatæ*, ita ut tunc primum pœnitens infallibiliter assequeretur a Deo veniam. Si insuper pro viribus poneret reliquas conditiones jure naturali ad obtinendam peccatorum veniam requisitas, inter quas conditiones habetur *primo*, ut denuo ex toto corde & ex totis viribus diligat Deum, quod fieri non potest sine amore Dei extensive valde perfecto. *Secundo*, ut offenso rigorose pro injuria ac damno satisfaciat juxta offensi arbitrium, ad quod exigitur valde rigorosa, quantum vires humanæ ferunt, pœnitentia. Cum igitur in Lege Naturæ pœnitens, quantumvis Sacrificium propitiatorium obtulerit, sicque primam conditionem impleverit, non tamen fuerit certus, an Deus sua amoris mensura, & suo modulo satisfactionis esset contentus, non assequebatur infallibiliter veniam, sed inter spem & metum constitutus cogebatur iterare frequenter Sacrificia propitiatoria, & in piis operibus, ac pœnitentiæ lamentis satisfactoriis usque ad mortem perseverare, donec a Deo per testimonium conscientiæ & donum pacis internæ obtineret moralem certitudinem de condonata venia. Responsio sic explicata quoad institutionem divinam Sacrificii propitiatorii

Probatur ex Scriptura. Constat enim in Lege Naturæ pro peccatis oblata esse quædam determinata Sacrificia cum externa confessione ac protestatione dolorosa peccati, quæ non videntur dictari potuisse a solo lumine rationis naturalis. Ergo illa signa fuerunt instituta a Deo, & vel per expressam revelationem, vel per instinctum a Deo naturæ inditum promulgata. *Ant. prob.* de Job quem cum D. Chrysostomo suppono fuisse Gentilem, hoc est, non comprehensum in pacto circumcisionis, eumque vixisse adhuc in Lege Naturæ, & de ejus amicis legitur, quod obtulerint talia Sacrificia pro peccatis, uti etiam de Noe. Jobi 1. legitur: *Consurgens diluculo offerebat holocausta pro singulis* (filiis) *dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei. Sic faciebat Job singulis diebus*; offerendo videlicet Sacrificium propitiatorium. Et c. 42. scribitur: *Dixit Dominus ad Eliphaz: Iratus est*

furor

furor meus in te, *& in duos amicos tuos*, *quoniam non estis locuti coram me rectum*; *sumite ergo vobis septem tauros*, *& septem arietes*; *& ite ad servum meum Job*, *& offerte holocaustum pro vobis*; *Job autem servus meus orabit pro vobis*; *faciem ejus suscipiam*, *ut non vobis imputetur stultitia*. Ex hoc textu colligitur & *materia* & *forma* precatoria, & *minister* determinatus illius Veteris Sacramenti. Similiter postquam Noe *Genesis* 8. obtulit in altari holocausta propitiatoria de cunctis pecoribus & volucribus mundis; additur: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis*, & ait: *Nequaquam ultra maledicam terræ*. &c. Hic selectus animalium, & determinatus numerus septenarius, quem Noe numero impari in arcam sumere jussus est, ut unum reservaret pro Sacrificio propitiatorio, videntur plane esse signum cujusdam institutionis divinæ.

Quæritur 7. An etiam in Lege Moysaica extiterit Sacramentum Pœnitentiæ?

Respondeo. Etiam in Lege Moysaica extitit Sacramentum pœnitentiæ consistens in Sacrificio propitiatorio. Sed nec illud Sacramentum ex opere operato conferebat pœnitentibus *infallibiliter* veniam, quia se habebat tantum per modum *conditionis inadæquatæ* ad assequendam peccatorum remissionem, ita ut tunc primum *infallibiliter* reconciliaretur Deus homini, si præter requisitum Sacrificium simul adimpleret reliquas conditiones jure naturali requisitas nempe amorem Dei perfectum ex toto corde & ex totis viribus; & rigorosam satisfactionem juxta offensi arbitrium, quanta viribus humanis præstari posset. Cum autem pœnitens sine speciali revelatione Dei certus esse non posset, an Deus contentus foret sua amoris mensura, & suo satisfactionis modulo, deerat etiam in Lege Moysaica Sacramento Pœnitentiæ ea infallibilitas veniæ, quæ habetur in N. T. a pœnitentibus, cum Christus aliud non exigat, quam contritionem sufficientem ad hoc, ut Deus possit ignoscere, seu remotionem obicis, & confessionem; modulum autem satisfactionis sibi debitæ reponat per compromissum in judicio & authoritate Sacerdotis. Illud tamen inter Sacramentum pœnitentiæ Moysaicum & Legis Naturæ est discrimen, quod Deus in Lege Moysaica juxta varias peccatorum species requisierit etiam diversos Sacrificiorum modos, sicque indirecte ab eo, qui Sacrificium propitiatorium in determinata specie Sacrificii postularet, eo ipso exigeretur specifici peccati confessio, ut sterneretur via ad perfectionem Pęnitentiæ Christianæ. Textus in Scriptura de Sacrificiis propitiatoriis occurrunt in primis Exodi c. 30. ubi ordinatur sacrificium annuum pro peccato cum promissione veniæ. *Deprecabitur semel per annum in sanguine*, *quod oblatum est pro peccato*, *& placabit super eo*. In Levitico Caput 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 12. 14. 15. 16. 19. 20. 22. 23. 24. Et in Numerorum c. 5. 7. 8. 9. 15. 16. 18. 19. 27. 28. 29. 31. 32. plena sunt sacrificiis propitiatoriis pro peccato, & promissionibus veniæ.

Quæritur 6. An inter conditiones jure naturali ad veram pęnitentiam requisitas sit dolor de præterito?

Respondeo. *Affirmative*.

Probatur 1. Lex Moysaica ad veram pęnitentiam supponit requiri *dolorem de præterito*. Ergo illum jus naturæ requirit. *c. patet* ex generali regula; quia omne illud, quod in lege Moysis, & in Prophetis, directe non præcipitur, sed supponitur, præsertim circa actus mere internos, ad legem naturæ, humanis mentibus aut per lumen rationis promulgatam, aut per instinctum naturalem impressam referendum est. *Ant. prob.* In Deut. c. 4. v. 29. dicitur populo idololatriæ dedito. *Cum* (*rursus*) *quæsieris Dominum Deum tuum*, *invenies eum*, *si tamen toto corde quæsieris*, *& tota tribulatione animæ tuæ*. Et Baruch. 2. v. 18. *Anima quæ tristis est super magnitudine mali*, *& incedit curva*, *& infirma*, *& oculi deficientes*, *& anima* (*præ jejunio*) *esuriens*, *dat gloriam & justitiam Domino*. Et Psal. 50. v. 19. *Sacrificium Deo spiritus contri-*

tribulatus. Cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Probatur 2. Omnes gentes, etiam barbaræ, pœnitentiam per signa externa doloris interni demonstrant. Ergo dolorem internum ad veram pœnitentiam jus naturæ requirit. *Ant. prob.* ex historia gentilium. Sic Romani & Græci habebant solennes expiationis lugubris dies; & de Ninivitis gentilibus Jonæ 2. v. 8. legitur; quod *induti saccis*, & *afflicti jejuniis*, dolentis animi signa ediderint.

Quæritur 9. An inter conditiones jure naturali ad veram pœnitentiam requisitas sit propositum satisfaciendi juxta offensi arbitrium?

Respondeo Affirmative.

Probatur 1. ex Concilio Tridentino. S. Synodus Sess. 14. C. 8. necessitatem satisfactionis probat ex ipsa natura & exigentia divinæ justitiæ, & quidem eam necessitatem non solum refert ad obtinendam remissionem pœnæ, sed ad obtinendam remissionem culpæ. Ergo propositum satisfactionis compensatoriæ requiritur ad veram pœnitentiam jure naturæ, nisi specialiter dispenset divina bonitas, prout fit in baptismo. *Ant. prob.* Concilium sic habet: *Sane & divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo* NB. *in gratiam recipiantur, qui ante baptismum deliquerint, aliter vero, qui semel a peccati servitute liberati templum Dei violare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, debent ergo Sacerdotes pro qualitate criminum & pœnitentium facultate convenientes satisfactiones injungere.*

Probatur 2. ex D. Thoma, qui expresse docet, de essentia virtutis pœnitentiæ in ordine ad remissionem culpæ seu offensæ esse actum justitiæ commutativæ compensatorium, quo homo proponit, pro viribus compensare offensam juxta ejus arbitrium seu acceptationem gratuitam. P. III. q. 85. a. 3. sic scribit *Pœnitentia habet, quod sit virtus specialis ex eo, quod pœnitens dolet de peccato, in quantum est offensa Dei cum emendationis proposito. Emendatio autem offensæ contra aliquem commissæ non fit per solam cessationem offensæ, sed exigitur ulterius quædam recompensatio quæ, habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio; nisi quod recompensatio est ex parte ejus, qui offendit, ut puta cum satisfactione: retributio autem est ex parte ejus, in quem est offensa commissa. Utrumque autem ad materiam justitiæ pertinet; quia utrumque est commutatio quædam. Unde manifestum est, quod pœnitentia secundum quod est virtus, est pars justitiæ.* Et ad 2. *Medium justitiæ est æqualitas, quæ constituitur inter illos, inter quos est justitia. In quibusdam autem non potest constitui perfecta æqualitas propter alterius excellentiam; sicut inter patrem & filium, inter Deum & hominem. Unde in talibus ille, qui est deficiens, debet facere* NB. *quidquid potest. Nec tamen hoc erit sufficiens simpliciter, sed solum secundum acceptationem Superioris.* Et ad 3. *Sicut est commutatio quædam in beneficiis, cum aliquis pro offensa in alterum commissa vel invitus punitur, quod pertinet ad vindicativam justitiam; vel voluntarie recompensat emendam* (hoc est, offensam), *quod pertinet ad pœnitentiam, quæ respicit personam peccatoris, sicut justitia vindicativa personam judicis. Unde manifestum est, quod utraque sub justitia commutativa continetur.*

Probatur 3. ex sensu SS. Patrum, qui satisfactionem necessariam esse dicunt pro obtinenda remissione peccati quoad reatum culpæ, & quidem ex ipsa natura rerum. Ergo requirunt satisfactionem compensatoriam tanquam conditionem necessariam ab obtinendam remissionem reatus culpæ circa peccata post baptismum commissa. 1. D. Cyprianus Epist. 10. ad Clerum scribit: „Dissimulandi „nunc locus non est, quomodo decipiatur fraternitas nostra (plebs) a quibusdam vestrum, qui, dum plausibiles esse cupiunt, magis lapsis obsunt; „ut qui possunt agentes veram pœnitentiam Deo precibus & operibus suis „satisfacere, seducantur, ut magis pereant; nam nondum pœnitentia acta „(*imo ne quidem imposita aut promissa*)

Eucharistia illis datur. Idem sæpe Sacerdotes Confessarios increpat, quod pœnitentes recipiant, eos non obligando ad consuetam satisfactionem Canonicam. In Epist. 40. de talibus ait: „Ad lapsorum pernitiem se venenata sua deceptione verterunt, ut ægros & saucios, intermissis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua satisfactione placandus est, ad exitiosam temeritatem (sic absolvendi) mendacio captiosæ pacis invitent. Persecutio hæc est alia, ut post culpam criminis tollatur & pœnitentia, nec Domino satisfiat. „Et in sermone de lapsis: „Putasne, Dominum cito posse placari? Putas facile eum misereri tui? Orare oportet impensius; justis operibus incumbere, ut crimen & culpa diluatur. Si precem toto corde quis faciat, si ad veniam delicti sui Dominum justis & continuis operibus inflectat, miserere talium potest Deus, roganti potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre, quidquid pro talibus fecerint Sacerdotes. Ecce pejora vulnera! Ecce majora delicta! Peccasse, nec satisfacere. "Ita D. Cyprianus; ex cujus textu id saltem evincitur, neminem ad spem absolutionis, vel actualem absolutionem, nisi subierit leges satisfactionis canonicæ, judicio hujus S. Patris admittendum fuisse; idque sic fieri oportere ita exigente Sapientia & Justitia divina. Plures hujusmodi textus D. Cypriani lege in meo Opere de *Indulgentiis* Part. II. Sect. 3. §. 1. 2. *S. Augustinus* Epist. 54. *Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi ut id quod male fecerit, impunitum esse non sinat.* 3. *D. Gregorius* q. 6. in 1. Reg. 2. *Tria in unoquoque veraciter pœnitente consideranda sunt; videlicet conversio mentis; confessio oris; & vindicta peccati.* Et in c. 15. l. 1. Reg. *Quid prodest confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio pœnitentis? Tunc namque bene conversum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis austeritate delere nititur, quod loquendo confitetur. Unde & Dominus arborem foliis decoram, sed fructu sterilem maledixit, quia confessionis ornatum non recipit sine fructu afflictionis.* 4. *S. Bernardus* de grad. hum. c. 18. *Quem veraciter pœnitet, laborem pœnitentiæ non abhorret.* 5. *S. Eligius* Hom. 4. ad Pœnitentes: *Si condignam Deo pœnitentiam obtulistis, vere Deo reconciliamini per Christum & per nos; qui enim peccando factus est ei inimicus, nisi satisfaciendo non potest reconciliari, ut fiat amicus.* Hi, & centum consimiles Patrum textus, id saltem ostendunt, neminem decenter posse absolvi nomine Dei a reatu culpæ, seu in ordine ad remissionem offensæ, nisi habeat propositum satisfaciendi Deo pro injuria satisfactione compensatoria.

Quæritur 10. An inter conditiones jure naturali ad veram pœnitentiam requisitas sit amor Dei super omnia?

Respondeo Affirmative

Probatur. Nemo vere pœnitet, nisi cupiat redire in gratiam Dei, amari a Deo, fruique Deo tanquam summo suo bono per unionem æternæ amicitiæ intimam, hoc autem fieri nequit sine reciproco amore, cum unio amicitiæ stare nequeat sine amore duorum reciproco

Quæritur 11. An facilis sit Pœnitentia justificativa extra Sacramentum Pœnitentiæ?

Respondeo. Pœnitentia justificativa extra Sacramentum, saltem in peccatore ante suum lapsum in actibus perfectæ charitatis non exercitato, nec facilis nec frequens est.

Dixi; non exercitato. Si quis enim per actus frequentatos contraxerit habitum aquisitum fervidæ charitatis, talis etiam, si ex infirmitate humana *in aliquo delicto præoccupatus fuerit*, *Gal. 6.* facile redit in actus amoris pristinos adjuvante gratia Dei, qui *non obliviscitur* tam copiosi sui amore suscepti antecedenter *operis*. *Hebr. 6.*

Probatur ex Catechismo Concilii Tridentini, qui repræsentat doctrinam tempore Concilii communiter receptam a Theologis. Part. 2. c. 5. de Pœnit. §. 32. sic scribit: *Primum docendum est, Confessionis institutionem nobis summopere utilem, atque adeo necessariam fuisse. Ut*

enim hoc concedamus, contritione peccata deleri; quis ignorat, illam adeo vehementem, acrem & incensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æquari, conferrique possit? At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam, ut a paucissimis hac via peccatorum venia speranda esset. Quare necesse fuit, ut Clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum saluti consuleret.

Quæritur 12. An pœnitentia, quæ differtur in articulum mortis, valde sit periculosa?

Respondeo. Affirmative

Probatur 1. authoritate Patrum. 1. S. *Augustinus*, qui *Homil.* 41. inter 50. a quibusdam attributa D. Ambrosio, sic perorat: *Dico in conspectu Dei timori vestro timorem meum. --- Siquis positus in ultima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus quod petit; sed non præsumimus, quia bene hinc exit. -- Pęnitentiam dare possum; securitatem dare non possum. -- Nunquid dico; damnabitur? Non dico. Sed dico etiam, liberabitur? Non: & quid dicis mihi? Nescio. -- Si tunc vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.* 2. Author libri *de vera & falsa pęnitentia*, quem Scriptores Sæculi XII. & XIII. unanimiter tribuerunt S. Augustino, & Navarrus eidem vindicat, c. 17. sic scribit: *Nullus exspectet, quando jam non possit peccare. Arbitrii enim quærat libertatem, ut dolere possit commissa, non necessitatem. Qui prius a peccatis relinquitur, quam ipse relinquat, ea non libere, sed quasi ex necessitate condemnat. -- Scriptum est; sine charitate neminem salvum esse.* (1. Cor. 13.) *Non itaque in solo timore vivit homo. Quem ergo sero pęnitet, oportet non solum timere judicem, sed & justum diligere. Non timeatur pro pœna; sed ametur pro gloria. Debet dolere de crimine, & de omni ejus varietate. Quod quoniam vix licet, de ejus salute Augustinus potuit dubitare* (Benedictini tamen in editione Parisiensi S. Aug. observant, hanc citationem in antiquis Manuscriptis non reperiri.) *Convertitur, qui jam totus & omnino vertitur, qui jam non tantum pœnas non timet, sed ad bonum Deum contendere festinat. Quæ conversio, si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam justa conversio, timendum est de pœnitente sero. -- Fructiferam pœnitentiam Deus inspirare potest, quandocunque vult; sed magnum est, cui Deus tunc inspirat.*

Probatur 2. authoritate & ratione Scoti, qui in 4. dist. 20. q. unica sic scribit: *Pœnitentia, quæ videtur haberi in extremis, vix est vera pœnitentia sufficiens ad salutem, quia difficile est, tunc habere veram pęnitentiam.* 1. *Quia tunc impeditur usus liber rationis & voluntatis ex dolore vel timore. -- Si dicas: quod dolor vel timor non totaliter impedit intellectum vel voluntatem; concedo; sed multum impedit, & per consequens remissius & imperfectius usus intellectus & voluntatis potest haberi, qui vix sufficit ad displicentiam sufficientem, & requisitam ad veram pęnitentiam.* 2. *Ad hoc, ut displicentia valeat, oportet, ut sit voluntaria propter Deum. Sed difficile est, tunc habere actum sic circumstantionatum. -- Quia aliquid simpliciter involuntarium videtur causa istius displicentiæ; nam exspectatio mortis videtur esse causa illius displicentiæ: illa autem est involuntaria. Sed quod non fit, nisi ex suppositione cujusdam involuntarii, non est simpliciter* (id est perfecte) *voluntarium; sicut non omnino voluntarie projicit quis merces in mare. Saltem, quod non est, nisi sit* (detur) *involuntarium, non est multum acceptum alii, nec multum videtur propter amorem ejus factum.* 3. *Quia habitus malus usque tunc continuatus multum retrahit ab actu pœnitentiæ, Delectabilia* (enim, quæ illicite quis dilexit, sive tunc sint) *præsentia in se, sive in phantasmatibus vehementer impressis, ex vehementia habitus continuati multum inclinant ad se inordinate amanda; & per consequens magnam faciunt difficultatem ad habendum magnam displicentiam de*

eis ad hoc, ut sit dispositio sufficiens ad deletionem culpæ. 4. Quanto aliquis est minus dominus sui actus, tanto requiritur intensior displicentia ad hoc quod sit dispositio sufficiens ad deletionem culpæ. Iste autem minus est Dominus; quia nullo modo est Dominus actus exterioris ad peccandum. Requireretur ergo secundum strictam justitiam intensior motus displicentiæ ad justificationem ejus, quam ad justificationem sani, cum vix possit habere æque intensum. Et hanc rationem tangit Augustinus: Age penitentiam, dum sanus es &c. ideo, quantum deficit in te de libertate, tantum secundum rigorem requiritur in te motus intensior, quem vix vel nunquam poteris habere. Ideo dicit Augustinus; quod magnum est, cui Deus tunc inspirat (si quis est) *veram pœnitentiam, quia vix, vel nunquam est aliquis, qui habeat dispositionem de congruo, ut cui inspiretur.* Hucusque Scotus.

Corollarium, quod & ipse Scotus adjungit: *Infirmo jam ad articulum istum deducto suadendum est, ut secundum suam possibilitatem laboret ad pœnitentiam ordinatam, ut scilicet non obstante dolore vel timore utatur ratione quantum potest, & nitatur habere displicentiam voluntariam propter finem debitum, scilicet propter Deum* (obtinendum). *Et renitatur malæ inclinationi habitu & delectationum præsentium, & laboret ad displicentiam quantum poterit habere, licet brevem. Et ne in desperationem mittatur, extollenda est Dei misericordia, proponendo exemplum de latrone, cujus fuit pœnitentia sera, sed non sera indulgentia.* Ita Scotus. Magister autem Sententiarum l. 4. dist. 20. c. 1. putat, tales exhortandos ad perfectum amorem Dei, ubi ait: *Qui pœnitentiam usque in finem protrahunt, tunc non ex Dei amore videntur pœnitere, sed timore mortis -- quem ergo sero penitet, oportet non solum timere judicem, sed diligere; quia sine charitate nemo salvus esse potest.*

Quæritur 13. Qualis requiratur pœnitentia ad remissionem peccatorum venialium?

Respondeo. Requiritur saltem *displicentia virtualis*, consistens in actuali affectione mentis erga Deum efficaciter exclusiva peccati, si menti occurreret. Ita D. Thomas l. cc ubi ait: *Separatio a Deo perfecte fit per peccatum mortale; imperfecte autem per peccatum veniale. Per peccatum mortale mens omnino a Deo avertitur; per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne prompte in Deum feratur. Et per utrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conversionem ad bonum creatum. Requiritur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia ut singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum. Non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis; quia sic charitas non compateretur secum peccatum veniale; quod patet esse falsum. Unde sequitur, quod requiratur quædam virtualis displicentia; puta, cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum & res divinas, ut quidquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse, etiamsi actu de illo non cogitaret. Quod tamen non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.* Ita S. Doctor.

Quæritur 14. An peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, tunsionem pectoris, confessionem generalem, benedictionem Episcopi, Orationem Dominicam, Psalmum pœnitentialem &c.

Respondeo. Non causant remissionem peccatorum venialium formaliter, immediate, ac per se, causant eam tamen efficienter, mediate, aut per accidens. Id triplici modo fieri potest. Nam 1. aliqua eorum causant *impetratorie* gratiam contritionis de peccato, vel gratiam condonationis quoad reatum pœnæ; & talia sunt oratio Ecclesiæ in benedictione aquæ pro applicaturis eam aquam ex habitu fidei; & benedictio Episcopi. 2. Aliqua eorum movent & excitant ad actum internum penitentiæ generalis, remissivum peccatorum venialium quoad cul-

culpam, nisi quatenus obstat actualis adhæsio voluntatis, expresse aut interpretative talis, ad aliquod peccatum veniale. Et talia sunt tunsio pectoris, confessio generalis, Oratio Dominica, Preces pœnitentiales. 3. Aliqua eorum solent conjungi cum motu fidei, spei, reverentiæ, vel amoris in Deum, ut susceptio Benedictionis Episcopalis, vel sumptio aquæ benedictæ. Ita D. Thomas h. q. 87. a. 3. C. ubi ait: *Ad remissionem peccati venialis non requiritur nova gratiæ infusio; sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale vel explicite vel saltem implicite, sicut cum aliquis ferventer movetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum. Uno modo, in quantum in eis infunditur gratia*, (quam infusionem non contingit esse sine motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum). *Et hoc modo per Eucharistiam & Extremam Unctionem, & universaliter per omnia Sacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo; in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum. Et hoc modo Confessio generalis, tunsio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remissionem venialium. Tertio modo; in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum & ad res divinas. Et hoc modo Benedictio Episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet Sacramentalis unctio, Oratio in Ecclesia dedicata, & si alia sunt hujusmodi operantur ad remissionem venialium*. Ita S. Doctor.

Ex hac autem Responsione sequitur; eos parum ex ejusmodi mediis consequi, qui non solent conjungere actum pœnitentiæ, vel motum religionis in Deum efficaciter destructivum inordinatæ conversionis habitualis ad creaturam, in hoc vel illo genere peccati venialis reperibilis, si occurreret memoriæ. Alioquin sequeretur; per quemvis actum pœnitentiæ generalem, aut per quemvis motum Religionis in Deum statim omnia venialia deleri quoad culpam.

Quæritur 15. An unum peccatum mortale possit remitti sine altero?

Respondeo. Quod non. Ita D. Thomas h. q. 86. a. 3. *C. Probatur* triplici ratione S. Doctoris. 1. In hac providentia nullum mortale peccatum remittitur sine infusione gratiæ sanctificantis, qua homo adoptatur in statum filiorum Dei. Ea autem adoptio non est compossibilis cum ullo gravi peccato. 2. Non potest remitti peccatum mortale sine dilectione initiali & conversione mentis ad Deum, tanquam suum finem ultimum. Hæc autem conversio mentis ad Deum dari nequit sine detestatione universali omnium peccatorum. 3. Non potest operari sola misericordia divina sine justitia & sapientia: esset autem contra sapientiam & justitiam, homini disposito dimidiam conferre veniam, ut observat author l. de vera & falsa pœnit. c. 6.

Quæritur 16. Quas virtutes Pœnitentia necessario includat?

Respondeo. Pœnitentia necessario includit actus quatuor virtutum, nempe actum fidei, spei, dilectionis initialis, & justitiæ universalis.

Probatur Hæc responsio authoritate veterum Theologorum. Nam 1. *Alensis* de pœnit. q. 17. membro 4. a. 6. qq. 6. sic scribit: *Actus contritionis neque elicitur præcise imperio fidei, neque imperio amoris, vel timoris; sed exit in esse ex intellectu fide illuminato, & timore declinante a malo, & amore accedente ad bonum, & spe elevante ipsum intellectum ad cœlestia. Unde motus iste, secundum quod est in Deum, est motus affectus timentis & diligentis ex intellectu fide illuminato, ostendente, quid timendum, quid sperandum, & amandum sit. Secundum autem quod est in peccatum, est affectus contemnentis & detestantis peccatum ex intellectu fide illuminato, ostendente, quid detestandum & aspernandum sit, & de quo dolendum. Unde motus liberi arbitrii, secundum quod hic sumitur, non est motus simplex, sicut motus credendi vel diligendi, sed compositus*. Ita Alensis, qui, dum etiam timorem immiscet, eum tantum agnoscit pro parte accidentali, quæ possit abesse a pœnitentia sine ejus corruptione. 2. D. Tho-

D. Thomas p. 3. q. 85. a. 3. ad 4. scribit, *Pœnitentia licet sit directe species justitiæ: comprehendit tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim est justitia quædam hominis ad Deum, oportet, quod participet ea, quæ sunt virtutum Theologicarum, quæ habent Deum pro objecto. Unde pœnitentia est cum fide passionis Christi, per quam justificamur a peccatis, & cum spe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem*. Et p. 3. q. 86. a. 6. ad 2. *Dicendum, quod in justificatione impii non solum est actus pœnitentiæ, sed etiam actus fidei; & ideo remissio culpæ non ponitur effectus solum pœnitentiæ virtutis, sed principalius fidei & charitatis*. In his duobus textibus, ubi S. Thomas dicit, pœnitentiam esse *cum fide & charitate*, & justificationem esse *effectum pœnitentiæ, & fidei & charitatis*, videtur quidem virtutem pœnitentiæ distinguere a fide & charitate, tanquam membrum condistinctum ab altero; verum idem S. Doctor se explicat, quod solum intelligat distinctionem inadæquatam, sicut totum distinguitur inadæquate a suis partibus. Sic dicimus; Christum cum anima & corpore in cœlum ascendisse; totam urbem cum magistratu & plebe obviam processisse; operationes sensitivas non solum esse effectum naturæ animalis, sed etiam naturæ rationalis in homine. Hanc suam mentem S. Doctor aperit per hoc, quod dicat; a pœnitentia *comprehendi* virtutes theologicas; & quod dicat, hos motus realiter simul esse posse. In 4. dist. 17. q. 1. a. 3. qq. 3. C. dicit: *Omne quod natum est ex pluribus sequi, attribuitur ei, quod primum est. Sicut vita tribuitur animæ nutritivæ, quia ipsa est prior inter principia vitæ in viventibus corporaliter. Unde si justificatio sequitur ad motum liberi arbitrii in Deum, oportet, quod attribuatur illi motui, qui naturaliter prior in justificatione apparet. Movetur autem mens in Deum & per intellectum, & per affectum, & hi duo motus mentis simul esse possunt. Quamvis non simul cogitari non possint. Unde cum motus intellectus in Deum sit per fidem, justificatio motum fidei requirit*. Et ad 1. *Motum liberi arbitrii, cum quo gratia infunditur, oportet accipi in ultima perfectione, actus autem fidei perfectus non est, nisi actu affectus perfecto. Et ideo cum actu fidei in justificatione semper adjungitur actus charitatis, & his duobus anima Deo appropinquat. Non enim potest esse dubium, quin actui charitatis semper actus fidei conjungatur, ex quo objectum per fidem charitati præsentatur*. Ex his ergo textibus colligitur, quod pœnitentia justificativa ex actu fidei, spei, dilectionis, & justitiæ componatur, ita tamen ut illi priores actus pertineant ad rationem genericam, actus autem justitiæ ad rationem formalem ac specificam virtutis pœnitentiæ. Idem declarat 1. 2. q. 13. a. 1. c. ubi sic ait: *Quandoque duo concurrunt ad aliquid unum constituendum, unum eorum est formale respectu alterius. Est autem considerandum in actibus animæ, quod actus unius habitus recipit formam & speciem a superiori habitu. Si enim aliquis actum fortitudinis exerceat propter amorem Dei, actus ille materialiter est fortitudinis, formaliter vero charitatis*. Et ibid. q. 17. a. 4. c. *Sicut in genere rerum naturalium totum componitur ex materia & forma, ut homo ex anima & corpore, qui est unum ens naturale, licet habeat multitudinem partium; ita etiam in actibus humanis actus inferioris potentiæ materialiter se habet ad actum superioris, moventis ipsam. Unde patet, quod imperium* (hoc est, actus imperans) *& actus imperatus sunt unus actus humanus*.

Quæritur 17. Quid hic intelligatur per dilectionem initialem?

Respondeo. Hoc explicabitur in sequenti paragraho.

§. II.

De Contritione.

QUæritur 1. Quid sit contritio?

Respondeo. Contritio generice accepta, prout abstrahit a perfecta & imperfecta, definitur quod sit *dolor voluntarie assumptus de suis peccatis post baptismum commissis, quo pœnitens dolet, quod*

quod offenderit Deum. Ita quoad rem Bellarminus in suo Catechismo. In Catechismo vero confitentium & Communicantium, qui præscriptus fuit anno 1725. in Concilio Lateranensi Titulo 32. C. 3. jam in descriptione Contritionis generice sumptæ habetur, quod sit *dolor de offensa Dei tanquam summi boni*. Ita enim ibi in Catechismo habetur parte I. quæst. ult. & parte III. quæst. 1. & 2.

Quæritur 2. Quotuplex sit Contritio?

Respondeo. A Theologis, qui scripserunt hinc a duobus sæculis, contritio dividitur in *perfectam* & *imperfectam*. Verum in explicanda natura contritionis perfectæ & imperfectæ non conveniunt. Communiter contritio imperfecta, quæ *attritio* vocatur, dicitur illa, *quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione*, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur. Econtra contritionem perfectam vocant, quæ ex amore Dei super omnia concipitur. Altera pars Theologorum contritionem imperfectam vocat illam, quæ non solum ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu, sed etiam ac potissimum ex amore Dei super omnia dilecti, quamvis adhuc imperfecto & initiali concipitur. Econtra Contritionem perfectam vocant, quæ ex perfecto amore Dei concipitur. Porro amorem Dei perfectum nominant, qui est *intensive* perfectus; Ego vero illum amorem Dei perfectum nomino, qui est *extensive* perfectus, qui se extendit ad actus amoris amicitiæ practicos etiam accidentales, hoc est, ad omnes actus bonos Deo acceptos, quos Deus sapienter exspectare ab amico, & homo moraliter sine gravi suo damno vel incommodo præstare potest.

Quæritur 3. Quænam ex his duabus sententiis est præferenda?

Respondeo. Utraque sententia numerat pro se graves Authores, & *Alexander VII.* prohibuit sub Excommunicatione, ne quis alterutram harum sententiarum censura Theologica notet, & SS. D. N. *Benedictus XIV.* in l. *de Synodo* prohibuit Episcopis, ne aliquam ex his duabus sententiis in Synodis Diœcesanis prohibeant. Mihi videtur eligenda via media, quod nempe attritio possit quidem oriri ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu, dummodo ex parte propositi concurrat *constans & perpetua voluntas exhibendi Deo actus amoris amicitiæ practicos*, *saltem* genuinæ amicitiæ *essentiales*. Hæc enim *actualis voluntas* reipsa est *actualis dilectio Dei super omnia*, & est exclusiva omnis voluntatis peccandi, etiam habitualis ac conditionatæ, si infernus non esset. Eadem actualis voluntas exhibendi Deo essentiales actus amicitiæ practicos est implicita detestatio peccati ex amore Dei, ita ut saltem ultima tendentia hujus actus feratur modo detestativo saltem implicite aut virtualiter in peccatum tanquam oppositum summo bono. Et hæc est illa Dilectio Dei, quæ vocatur adhuc *imperfecta* seu *initialis*.

Quæritur 4. An utraque sententia illorum Theologorum sit practice probabilis?

Respondeo. Sententia asserens, in Sacramento Pœnitentiæ ad obtinendam justificationem non requiri *amorem Dei super omnia*, qui ad tertiam virtutem Theologicam a virtute Spei distinctam pertineat, saltem *imperfectum* seu *initialem*, nec præeuntem attritioni per modum motivi, nec concomitantem vel subsequentem ex parte propositi, non est practice probabilis.

Probatur. Sententia requirens talem amorem ad veniam in Sacramento impetrandam est ad minimum vere probabilis. Ergo non est moraliter certum, ab iis practice obtineri veniam, qui talem amorem negligunt. Atqui, si hoc non est moraliter certum, manifestum est, a neglectoribus hujus Amoris exponi sine necessitate Sacramentum periculo, illud frustrandi suo effectu primario, quod licere, omnium confessione, non est practice probabile. *Ant. prob.* Pro hac sententia stant plus quam ducenti gravissimi authores, inter quos reperiuntur non pauci Pontificia, Cardinalitia, vel Episcopali dignitate clari,

 aut

aut virtute & eruditione insignes, quorum omnium textus enumerat *P. Pisport* in suo præclaro Tractatu *de Contritione*, Fuldæ edito. Talium autem & tot Doctorum sententiam esse improbabilem dici nequit.

Quæritur 5. Utrum ad Sacramentum Pœnitentiæ fructuose suscipiendum requiratur dolor supernaturalis?

Respondeo. Affirmative.

Ratio est, quia dolor hic ex sua natura ordinatur ad finem supernaturalem. Ergo & ipse debet esse supernaturalis. *Idem confirmatur* ex propositione 57. damnata ab Innocentio XI. quæ sic sonat: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam*.

Quæritur 6. Utrum in Sacramento Pœnitentiæ requiratur dolor supernaturalis *quoad substantiam*, *seu ex motivo supernaturali?*

Respondeo Affirmative.

Dixi, *quoad substantiam supernaturalis*, hoc est, talis, qui in nullis circumstantiis *ex suo genere* est elicibilis ex motivo mere naturali; sicut in genere miraculorum illud solum dicitur esse *miraculosum quoad substantiam*, quod in nullis circumstantiis potest produci a natura, v. g. resuscitatio mortui. Hinc ea, quæ in aliis circumstantiis producuntur a natura, v. g. productio rosæ in hyeme tantum dicuntur miraculosa *quoad modum*.

Probatur responsio. Non decet Deum, ut peccatori conferat gratiam adoptionis in statum filiorum Dei, si doleat, se peccasse, tantum ex motivo de se ex suo genere naturali, v. g. ex morali turpitudine seu inhonestate actus, quod occiderit patrem vel matrem, vel ex metu suppliciorum in hoc aut altero mundo terribilium, quæ per se natura primo aspectu horret. Ille enim dolor tanquam motivum primarium non decet filium Dei.

Hinc inferes. Non esse sufficientem dolorem in Sacramento Pœnitentiæ, si rusticus doleat de peccatis ob grandinem vel morbum, quos per fidem agnoscit esse immissos a Deo; vel si gentilis doleat ob æternas pœnas inferni, quas ex *Virgilio* discit a *Tantalo*, *Sysipho*, & ejusmodi damnatis æternum perferendas. Quamvis enim in priori casu per modum causæ influat principium supernaturale fidei, ille tamen actus *ex suo genere* est elicibilis in aliis circumstantiis ex puro lumine & dictamine naturali; quod Deus sit vindex malorum. In altero vero casu æternitas pœnarum inferni, quas natura horret, supponitur cognosci ex solo principio naturali.

Quæritur 7. Utrum attritio concepta ex solo metu pœnarum sensibilium inferni excludat omnem voluntatem peccandi?

Respondeo Negative.

Probatur 1. Ille, qui sic dolet, non dicit; nollem, peccare, etiamsi non darentur tales pœnæ inferni. Ergo non excludit voluntatem habitualem conditionatam peccandi quam prius implicite habuit peccando, si pœna inferni non esset.

Probatur 2. Non decet, ut Deus eum peccatorem assumat in statum amicorum & filiorum, qui expresse interrogatus, an adhuc vellet offendere Deum, si pœna inferni non esset? responderet; de hoc abstraho; ac solum dico, quod stante inferno nolim peccare: hæc enim responsio indicaret animum non amici, aut filii, sed servi.

Probatur 3. Vera amicitia cum Deo in Sacramento ineunda exigit affectum animi hic & nunc incompossibilem cum ullo possibili actuali peccato. Ergo etiam dolor in Sacramento Pœnitentiæ requisitus, cum sit voluntas contrahendi cum Deo amicitiam, debet hic & nunc esse positive exclusivus omnis peccati possibilis, ac consequenter debet esse incompossibilis cum ponibili affectu conditionato peccandi, si infernus non esset.

Dices. Potest pœnitens ex solo metu pœnarum inferni compulsus dicere: Nollem peccare, etiamsi pœna inferni non esset.

Respondeo, hoc esse impossibile. Si enim nollet peccare, etiamsi pœna inferni non esset, deberet pro eo casu sibi necessario proponere aliud motivum

non

non peccandi, distinctum a metu pœnarum inferni. Aliud vero motivum incompossibile cum affectu conditionato peccandi contra Deum esse non potest, nisi motivum timoris & amoris filialis, quo timet offendere Deum, tanquam summum bonum.

Quæritur 8. An etiam authoritate Doctorum probari possit, per solum metum pœnarum inferni non excludi voluntatem habitualem conditionatam peccandi, si pœna non esset?

Respondeo. Id probari posse ex authoritate *D. Augustini*, *D. Gregorii M. D. Bernardi*, prout patet ex sequentibus eorum textibus.

I. S. Augustinus in Psalmum 118. Hom. 25. sic scribit: David in isto Psalmo 118. dicit: *A judiciis tuis timui, cum mihi lex minaretur pęnam; sed hunc timorem, quo metuitur pœna, consummata charitas foras mittit, quæ non timore pęnæ, sed delectatione justitiæ liberos reddit. Timor namque iste, quo non amatur justitia, sed timetur pęna, servilis est, & ideo non crucifigit carnem. Vivit enim peccandi voluntas,* (habitualis) *quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas. Cum vero pęna creditur secutura, latenter vivit, vivit tamen. Mallet enim* (habitualiter) *licere; & dolet non licere, quod lex vetat, quia non spiritualiter delectatur ejus homo, sed carnaliter malum metuit, quod minatur. Timore autem casto carnes crucifiguntur, quoniam carnales delectationes, quæ legis littera vetantur potius quam vitantur, spiritualium bonorum delectatione vincuntur.* Si in hoc textu pro *voluntate peccandi*, & pro *malle* substituatur *habitualis omissio libera actus positivi excludentis voluntatem peccandi etiam conditionatam* non posita pœna, quod fieri nequit nisi amore saltem initiali, omnia plana & verissima sunt.

2. *Idem* Serm. 18. de verbis Apostoli c. 8. *Timor id agebat, ne faceres* (mala); *charitas id agit, ne velis facere, etiamsi impune possis admittere.*

3. Concione 11. in Psal. 118. *Qui timore pęnæ, non amore justitiæ, opus legis facit, profecto invitus facit. Quod autem invitus facit, si posset fieri, mallet utique non juberi; ac per hoc legis, quam* (habitualiter) *vellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus; nec mundatur opere, qui immundus est cogitatione & voluntate.*

4. *Idem* in Epist. 144. *Inaniter putat, victorem se esse peccati, qui pęnæ timore non peccat; quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas* (habitualis) *intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui* (habitualiter) *vult fieri, quod vetatur, si subtrahas, quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate* (habitualiter) *reus est, qui* (habitualiter) *vult facere, quod non licet fieri, sed ideo non facit quia impune non potest fieri. Nam quantum in ipso est* (habitualiter) *mallet non esse justitiam peccata prohibentem atque punientem. Et utique, si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit, quod eam si posset auferret? Ac per hoc quomodo justus est justitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem, vel judicantem ferat? Inimicus ergo justitiæ est, qui pęnæ timore non peccat: amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Tunc enim vere timebit peccare.* Nam *qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. - Tantum porro quisque peccatum odit, quantum justitiam diligit; quod non poterit lege terrente per Litteram, sed Spiritu sanante per gratiam.*

In his duobus posterioribus textibus S. Augustini bene observandum est; quod *omnibus universim* sine ulla exceptione, qui solo timore inferni non peccant, tribuat *voluntatem peccandi conditionatam;* & hanc *voluntatem peccandi conditionatam* asserat esse sequelam illius attritionis *universalem*, & *per se* per modum proprietatis inseparabilis connexam, ac eoipso sine mediante alio actu libero contingente consequentem ex illa attritione. Atqui *actualis voluntas conditionata* non habetur *ab omnibus*, nec *semper*; nec ea *per se* ac *necessario* sequitur ex attritione concepta ob metum inferni,

inferni, alioquin foret actus inhonestus & peccaminosus, quod docet Lutherus & Quesnellus. Igitur cum hic sensus erroneus non possit tribui S. Augustino, in tot textibus adeoque præmeditatis hoc adstruenti, saltem sensus expressionibus tam emphaticis omnium fortissimus, quem sana Ecclesiæ doctrina sine gravi præjudicio veritatis tolerat, tribuendus est. Nullus autem congruentior ac fortior, majoremque malitiam actus universalem salva fide exprimens assignari potest, quam si dicatur, per *voluntatem peccandi* a D. Augustino intelligi *habitualem omissionem liberam actus positivi*, quo per aliud motivum destrueretur omnis affectus possibilis ad peccandum, etiam conditionatus. Ratio autem, cur ista habitualis omissio libera a D. Augustino vocetur *voluntas* peccandi, potest esse, quia ipsi, sicut Thomistis, videri poterat; nullam dari omissionem puram liberam sine positivo actu voluntatis, saltem præcedente, & habitualiter permanente. Hinc cum etiam peccata omissionis a Patribus & Theologis adscribuntur voluntati; mirum videri non debet, quod a S. Augustino *omissio habitualis libera actus positivi*, quo deberet positive destrui affectus habitualis peccandi etiam conditionatus, vocetur *voluntas peccandi*.

5. *Idem* lib. de Nat. & Grat. c. 57. *Sub Lege est, qui timore supplicii, non amore justitiæ se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus a voluntate* (habituali) *peccandi. In ipsa enim voluntate* (habituali) *reus est, qua* (habitualiter) *mallet, si fieri posset, non esse, quod timeat; ut libere faciat, quod occulte desiderat*, (habitualiter) per omissionem videlicet habitualem liberam actus positivi, quo ex alio motivo universali deberet affective destrui etiam possibile desiderium conditionatum peccandi. Sicut enim omittens auditionem sacri, aut restinctionem incendii, aut gubernationem navis dicitur *velle* omissionem; *velle ac desiderare* incendium aut submersionem navis; ita mirum non est, quod D. Augustinus omissionem liberam habitualem actus positivi tendentis ad destructionem desiderii conditionati peccaminosi vocet *voluntatem ac desiderium*.

6. *Idem* l. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 4. *Illi* (in V. T.) *terrena promissa sectantes, eorum adipiscendorum amore, & amittendorum timore Dei præcepta* (scripta videlicet, Legi naturali superaddita) *servabant. Imo non servabant, sed sibi servare videbantur. Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur, sed terrena cupiditas, metusque carnalis. Sic autem præcepta qui facit, procul dubio invitus facit, ac per hoc in animo non facit. Mavult enim* (habitualiter) *in animo omnino non facere, si secundum ea quæ cupit & metuit, permittatur impune; ac per hoc in ipsa voluntate* (habituali) *intus est reus, ubi ipse, qui præcipit, inspicit Deus.* In hoc textu, to *mavult*, non sumendum est pro actu positivo affectus conditionati ad peccandum; hoc enim est erronea doctrina Lutheri & Quesnelli; sed pro habituali omissione libera actus positivi, quo deberet virtualiter destrui omne desiderium peccati, etiam conditionatum, quale implicite involvitur in omni peccato mortali, seu abjectione summi boni & finis ultimi contemptu præcedente.

7. *Idem* l. 21. de Civit. c. 16. *Vitia, si vincere consueverunt, laboriosa difficultate superantur. Neque id fit veraciter, atque sinceriter, nisi vera delectatione justitiæ. - Tunc vitia victa deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur.*

8. *Idem* l. 2. C. *adversarium Legis* c. 7. *Desiderium peccandi non extinguitur, NB. nisi contrario desiderio faciendi recte, ubi fides per dilectionem operatur. - Non extinguitur per jubentem Litteram timore pœnæ, sed per juvantem Spiritum dilectione justitiæ.* In hoc textu D. Augustinus satis aperte insinuat, a se malitiam habitualem concomitantem actum puri timoris pœnarum constitui non in actu voluntatis positivo, seu desiderio positivo peccandi actualiter aut virtualiter interveniente, prout docent Luherus & Quesnellus; sed in negatione seu omissione habituali libera actus po-

positivi, quo deberet destrui omnis affectus etiam conditionatus peccandi, compossibilis cum tali actu timoris.

9. *Idem* de verbis Apostoli c. 6. *Qui timore pœnæ non concupiscit, puto, quia* (habitualiter) *concupiscit. Terrore ingenti armorum etiam Leo revocatur a præda, & tamen Leo venit; Leo rediit; prædam non rapuit, non malitiam posuit. - Quid magnum est pœnam timere? Quis enim non timet? Quis latro, quis sceleratus, quis nefarius? Sed hoc interest inter timorem tuum, timoremque latronis; quod latro timet leges hominum; tu autem leges ejus times, ejus pœnam times, quem fallere non potes. Nam si fallere posses, quid non fecisses? Ergo & concupiscentiam tuam malam non amor tollit, sed timor premit. Ad ovile venit lupus. Latratu canum & clamore pastorum ab ovili reversus est lupus. Ipse tamen semper est lupus.*

Hæ paritates cum propositione generali, quod omnis timore pœnæ non concupiscens sit concupiscens, forent imperitissimæ, si S. Augustinus supponeret aut affirmaret, omnem eum, qui timore pœnæ non concupiscit, habere affectum positivum conditionatum peccandi; id enim experientiæ & veritatibus revelatis repugnat. Itaque si SS. Patres in eo sensu explicandi sunt, qui omnium minime sanæ rationi, & veritatibus præjudicatis, & emphasi verborum, & ordinato ratiocinio repugnat, dicendum; vim argumenti ducti a paritate seu simili, in eo consistere, quod sicut in brutis manet habitualis affectus, objective conditionatus, ad prædandum &c. sic in peccatore, qui præcise ex unico motivo timoris non peccat, maneat habitualis omissio actus positivi, quo esset excludendus affectus etiam conditionatus peccandi; & quod sicut leo, postquam desperat a consequanda præda, retinet habitualem affectum prædandi, sic attriti præcise ex metu inferni intelligi debeant habituales peccatores ob omissionem actus positivi, quo excluderetur ille affectus possibilis, conditionatus peccandi, in præcedenti actuali peccato implicite inclusus.

II. S. *Gregorius* M. l. 1. Mor. c. 27. scribit: *Sancta electorum Ecclesia simplicitatis suæ & rectitudinis vias timore inchoat, sed charitate consummat, cui tunc est funditus a malo recedere, cum ex amore Dei cœperit jam nolle peccare. Cum vero adhuc timore bona agit, a malo penitus non recessit; quia eoipso* (habitualiter) *peccat, quo peccare* (habitualiter) *vellet, si peccare inulte potuisset. Recte ergo, cum timere Deum Job dicitur, recedere etiam a malo perhibetur; quia dum metum charitas sequitur, ea quæ metu relinquitur, etiam per cogitationis propositum culpa calcatur.*

Idem l. 3. Pastor. Admonit. 14. *Admonendi sunt, qui flagella metuunt, ut si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc suppliciorum timore permaneant, sed ad amoris gratiam nutrimento charitatis excrescant. - Nam qui* (primario) *propterea bonum facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse, quod metuat, ut audacter illicita committat. Unde luce clarius constat, quod coram Deo innocentia amittitur, ante cujus oculos desiderio peccatur.* Quæ verba Gregorii sic intelligenda sunt, ut desiderio actuali conditionato peccandi peccetur actualiter ab iis, qui sic animo comparati sunt, ut nolint ullum bonum operari, nisi metu pœnarum. Ex hoc tamen inferri debet; eam actualem voluntatem præteritam tamdiu manere habitualiter, donec affectus conditionatus peccandi destruatur positivo actu contrario; qualis non est novus actus timoris.

3. S. Bernardus Epist. 11. de charitate loquens ait: *Puto de illa dictum: Lex Domini immaculata convertens animas; quod sola videlicet sit, quæ ab amore sui, & mundi avertere possit animum. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animam. Mutant interdum vultum vel actum, affectum* (habitualem) *nunquam.*

§. III.

§. III.

De necessitate amoris Dei in Contritione.

Quæritur 1. Utrum attritio ex solo metu inferni concepta sufficiat ad gratiam justificationis in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam sine vero actuali amore Dei super omnia, saltem imperfecto & initiali, se tenente ex parte propositi?

Respondeo Negative.

Probatur 1. Juxta Concilium Tridentinum attritio ex metu gehennæ vel ex turpitudine peccati concepta sub hac solum condtione ad gratiam in Sacramento impetrandam disponit, si omnem voluntatem peccandi excludit. Cum ergo in §. 2. ostensum sit, omnem voluntatem habitualem peccandi etiam conditionatam non excludi sine vero amore Dei super omnia, consequitur, gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrari non posse, quin in contritione vel ex parte propositi, vel ex parte motivi concurrat actus amoris Dei super omnia, saltem imperfecti seu initialis.

Probatur 2. Præceptum diligendi Deum obligat pro eo momento temporis, quo homo, etiam barbarus, incipit aquirere usum moralem rationis. Ergo multo magis obligat pro eo momento, quo homo peccator post vitam gratiæ perditam a Deo petit resuscitari ad novam internam vitam gratiæ. *Antecedens* est D. Thomæ, & fere omnium Theologorum. D. Thomas 1. 2. q. 89. a. 6. ad 3. sic scribit: *Dicendum, quod ab aliis peccatis mortalibus potest puer incipiens habere usum rationis per aliquod tempus abstinere, sed a peccato omissionis prædictæ* (qua omittit, *seipsum secundum quod in se est, ordinare in debitum finem, quod pertinet ad charitatem*) *non liberatur, nisi quam cito potest, se convertat ad Deum. Primum enim, quod occurrit homini discretionem habenti, est, quod cogitet de ipso, ad quem alia ordinet sicut ad finem. Finis enim est prior in intentione. Et ideo hoc est tempus, pro quo obligatur ex præcepto affirmativo, quo Dominus dicit: Convertimini ad me; & ego convertar ad vos.* Zach. 1. Nemo non videt, hæc omnia multo magis urgere in peccatore, qui est in actuali conversionis negotio, & rogat, Deum denuo ad se converti per amicitiæ pristinæ amorem, infundendum per gratiam sanctificantem. Similia habet S. Thomas q. 28. de veritate, a. 3. ad 4. ubi ait: *Cum quilibet teneatur peccatum vitare, & hoc fieri non possit, nisi præstito sibi debito fine; tenetur quilibet, cum primo suæ mentis est compos, ad Deum se convertere, & in eo finem constituere.* Quod autem seipsum totum ordinare in Deum, sit proprius actus dilectionis, *angelicus* multis in locis declarat. Sic in 2. dist. 40. q. 1. a. 5. ad 6. dicit: *Non oportet, qued intentio actualis ordinans in finem ultimum sit semper conjuncta cuilibet actioni, sed sufficit, quod aliquando actualiter omnes fines* (*particulares actionum*) *in finem ultimum referantur, sicut fit, quando aliquis cogitat, se totum ad Dei dilectionem dirigere; tunc enim quidquid ad seipsum ordinat, in Deum ordinatum erit. Quia quandocunque habitus charitatis in actum exit, fit ordinatio totius hominis in finem ultimum.* Et ibid. dist. 38. q. 1. a. 1. C. *Quia res referuntur in finem ultimum mediante fine proximo, ideo secundum diversitatem finis proprii efficitur diversa relatio rerum ad finem ultimum. Sic ergo dicendum est, quod sicut rerum omnium unus est finis ultimus, scilicet Deus, ita & voluntatum omnium est unus ultimus finis, scilicet Deus. Nihilominus tamen sunt alii fines proximi; & si secundum illos fines servatur debita relatio voluntatis in finem ultimum, erit recta voluntas; si autem non; erit perversa. Debita autem relatio voluntatis ad finem ultimum salvatur: secundum illum finem, quo voluntas nata est, ultimum finem participare, & hic est charitas* (in hac vita) *vel beatitudo* (in altera). Et 1. 2. q. 114. a. 4. C. *Vita æterna in fruitione Dei consistit. Motus autem humanæ mentis ad fruitionem divini boni est proprius actus charitatis, per quem omnes actus aliarum virtutum ordinantur*

in

in hunc finem, secundum quod aliæ virtutes imperantur a charitate. Ex his ergo patet, quod ordinare seipsum in finem ultimum dicat ordinationem charitatis.

Probatur 3. Nemo potest justificari, etiam in Sacramento Pœnitentiæ, nisi seipsum ordinet in finem ultimum; nisi Deum tanquam summum bonum velit practice præferre omnibus bonis creatis, si alterutro carendum esset; & nisi velit exhibere actus essentiales amoris atque amicitiæ, ubi eos occasio, & sana ratio exegerit; sed hæc voluntas est actualis dilectio Dei initialis. Ergo nemo potest justificari sine dilectione initiali. *Min. patet* ex definitione dilectionis initialis, & *Probatur*. Nam propositum exercendi actus essentiales justitiæ, misericordiæ &c. est actualis virtus *justitiæ*, *misericordiæ* &c. Ergo etiam propositum, exhibendi Deo actus essentiales amoris, est actualis dilectio Dei. *Ant. patet;* quia justitia nil aliud est, quam *constans & perpetua voluntas, cuique tribuendi jus suum*. Misericordia nil aliud est, quam *constans & perpetua voluntas subveniendi proximo indigenti*. Hinc eatenus circa actus internos, qui habentur in proposito, verum est illud Senecæ: *Quodcunque imperavit sibi animus, impetravit*.

Probatur 4. Christus instituendo Sacramentum Pœnitentiæ pro materia hujus Sacramenti assumpsit eam pœnitentiam, quæ prius exigebatur jure naturali, nec eam *quoad substantiam* mutavit in deterius ac imperfectius, sed in melius ac perfectius, tollendo solum conditiones humanis viribus nimis arduas, nempe obligationem eliciendi amorem perfectum ex totis viribus, & satisfaciendi rigorose juxta vires. Atqui inter conditiones pœnitentiæ jure naturali requisitas reperitur etiam obligatio non multum ardua eliciendi amorem Dei verum saltem imperfectum & initialem; *antecedens* est *D. Thomæ* 3. q. 84. a. 1. ad 1. & a. 7. C. In hoc posteriore loco dicit. *In hoc Sacramento actus pœnitentis se habet, sicut materia; materia vero etiam in aliis Sacramentis præexistit a natura, ut aqua, vel ab arte, ut panis. Sed quod talis materia ad Sacramentum assumatur, institutione indiget, hoc determinante. Sic ergo hujus Sacramenti materia præexistit a natura. Ex naturali enim ratione movetur homo ad pęnitendum de malis, quæ fecit. Sed quod hoc vel illo modo homo pęnitentiam agat, est ex institutione divina.* Et ad 1. *De jure naturali est, quod aliquis pęniteat de malis, quæ fecit, quantum ad hoc, quod doleat se fecisse, & doloris remedium quærat per aliquem modum; & quod etiam aliqua signa doloris ostendat. Sed sicut alia, quæ sunt de jure naturali, determinationem acceperunt ex institutione legis divinæ; ita etiam & pœnitentia.* Et ad 2. *Dicendum, quod ea, quæ sunt juris naturalis, diversimode determinationem accipiunt in Veteri & in Nova Lege, secundum quod congruit imperfectioni Veteris Legis, & perfectioni Novæ. Unde & in Veteri Lege pęnitentia aliquam determinationem habuit; quantum quidem ad dolorem, ut magis esset in corde, quam in exterioribus signis; quantum autem ad remedium doloris quærendum, ut aliquo modo Ministris Dei sua peccata confiterentur ad minus in generali.* Ita S. Thomas, aperte his verbis ostendens; quod Christus adoptando pro materia necessaria Sacramenti virtutem pœnitentiæ veteris jure naturali requisitæ nihil perfectionis pœnitentiæ illi antiquæ detraxerit, sed tantum imperfectionem illius substitutione perfectionis sustulerit. Nemo autem non videt, ipsam substantiam perfectionis, quæ reperiebatur in pœnitentia veterum, fore sublatam, & mutationem substantialem in longe imperfectius fore secutam, si in Veteri Lege timoris Deus a pœnitentibus exegisset amorem sui, in Nova autem lege amoris iniret amicitiam cum iis, qui ducuntur solo motivo timoris gehennæ.

Probatur 5. Si homo posset justificari sine dilectione initiali, & dein sic justificatus sine actu dilectionis subita morte præoccupatus moreretur, sequeretur, quod Deus talem hominem tanquam amicum, sponsum, & filium adoptivum

vum complecteretur amore suo divino amicitiæ, sponsalitio, & paterno in tempore & in æternitate sine amore reciproco. Sed hoc non decet divinam sapientiam, nec convenit cum Decretis divinis. Ergo. *Antecedens* quoad *primum membrum* patet ex dictamine naturæ etiam in humanis, dum nemo amore amicitiæ, aut sponsalitio aut adoptivo hominem adultum rationis capacem sapienter complectitur, nisi in quo supponit reciprocum amorem. Quoad secundum autem membrum id patet ex Scriptura, ubi Deus tantum declaravit, se dilecturum diligentes se. Sic Joan. 14. v. 21. dicitur: *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum*. Et Prov. 8. *Ego diligentes me diligo. In viis justitiæ ambulo, in medio semitarum judicii, ut ditem diligentes me*. Et Sapientiæ 7. *Neminem diligit Deus, nisi qui cum sapientia inhabitat*. Quales autem cultores sapientiæ Scriptura intelligat, explicatur Ecclesiastici c. 3. his verbis: *Filii sapientiæ Ecclesia justorum, & natio illorum obedientia & dilectio*.

Confirmatur. Si talis attritus sine dilectione initiali post absolutionem moreretur, de eo falsificaretur, quod fides & spes evacuetur, charitas autem sola maneat in patria. Sed hoc non potest dici, quia repugnat communi sensui SS. Patrum & Theologorum, qui eam oppositionem faciunt inter tres virtutes Theologicas, quatenus sunt virtutes elicitæ, seu actus humani. Et probatur ex illo Apostoli 1. Cor. 13. *Charitas nunquam excidit; sive prophetiæ evacuabuntur, sive scientia destruatur. Cum venerit perfectum, evacuabitur, quod ex parte est*. *Maj. patet*; quia talis attritus nunquam elicuisset actum charitatis, quæ in ratione virtutis aquisitæ, & habitualiter permanentis posset manere in patria. *Neque possunt adversarii dicere*; in patria mansuram *charitatem habitualem infusam*; quia ipsi per charitatem habitualem infusam non intelligunt simul etiam dilectionem hominis erga Deum, prout nos intelligimus; sed tantum dilectionem Dei erga hominem.

Probatur 6. Communis sensus fidelium & constans traditio Ecclesiæ usque ad Sæculum XVI. semper judicavit, & major pars fidelium etiam nunc judicat; dolorem in Sacramento pœnitentiæ eliciendum esse sub hac vel consimili formula: *De his & omnibus aliis meis peccatis doleo, quod Deum summum bonum offenderim*. Certe hanc formulam docentur pueri in Catechismo. Sed hæc formula continet dilectionem initialem. Ergo. *Min. patet* ex definitione dilectionis initialis; quia prout ex D. Thoma constat, timor initialis, ac consequenter etiam dilectio initialis, est ille, qui magis habet oculum ad malum culpæ, quam ad malum pœnæ. *Timor initialis*, inquit, *magis malum culpæ respicit, quam malum pœnæ*, in 3 dist. 34. q. 2. a. 1. qq. 2. ad 2.

Probatur 7. Nemo potest justificari sine serio proposito servandi omnia mandata. Ergo etiam nequit justificari sine dilectione initiali erga Deum. *c. prob*. Serium propositum servandi omnia mandata in homine bene instructo, quid essentialiter exigat obligatio singulorum mandatorum, involvit dilectionem initialem actualem. Ergo. *Ant. prob*. Serium propositum servandi omnia mandata involvit etiam propositum exhibendi Deo actus essentiales amoris & amicitiæ, sed hoc propositum in homine bene instructo circa actus essentiales amoris & amicitiæ erga Deum est actualis dilectio initialis. Ergo. *Maj. patet*: quia nemo potest habere serium propositum servandi omnia mandata, nisi etiam habeat serium propositum observandi primum & maximum mandatum dilectionis. Sed propositum serium observandi primum mandatum haberi nequit, nisi quis habeat serium propositum observandi omnes obligationes seu actus essentiales amoris & amicitiæ. *Min. prob*. ad obligationes seu actus essentiales amoris amicitiæ erga Deum pertinet, ut Deum practice præferat omnibus bonis creatis, ut studeat ei placere in actibus gratuitis a metu gravium malorum liberis, utque commoda Dei præferat commodis propriis, ubi de

ordo charitatis & sana ratio exegerit. Sed propositum serium hæc omnia præstandi est actualis dilectio initialis. Ergo. *Min. patet* ex definitione dilectionis initialis, & ex paritate cum actuali virtute justitiæ, misericordiæ &c. quæ nil aliud est, *quam constans & perpetua voluntas* tribuendi cuique jus suum, subveniendi proximo indigenti &c. *Major* autem supponitur ex *Tractatu de Fide, Spe, & Charitate*, ubi ostensum est, quod virtus charitatis habeat objectum materiale distinctum ab omni objecto materiali aliorum mandatorum jam aliunde sub pœna inferni obligantium.

Probatur 8. Nemo potest justificari, nisi qui se subjicit gratiæ; sed nemo se subjicit gratiæ sine dilectione initiali. Ergo *Min. prob.* Nemo se subjicit gratiæ, nisi qui se subjicit & consentit motibus primariis gratiæ; sed nemo se subjicit ac consentit motibus primariis gratiæ sine dilectione initiali. Ergo. *Min. prob.* Gratia infundendat a Deo primario suo fine & motu movet animam ad actus essentiales amoris reciproci. Ergo, cum assensus voluntatis ad motus gratiæ in ordine ad actus essentiales amoris sit actualis dilectio initialis, non potest fieri, ut homo se subjiciat & consentiat motibus primariis gratiæ sine dilectione initiali. Hoc argumentum quoad rem est desumptum ex textibus D. Thomæ a me relatis in *Theol. Eclect.*

Probatur 9. Charitas habitualis infusa nihil aliud est, quam constans & perpetua voluntas exhibendi Deo actus essentiales amoris amicitiæ, orta ex dono gratiæ prævenientis, & informata per gratiam sanctificantem permanentem. Ergo, cum impossibile sit, hominem justificari sine infusione charitatis habitualis, etiam impossibile est, hominem justificari sine constanti ac perpetua voluntate, exhibendi Deo actus essentiales amoris amicitiæ, quæ voluntas, prout jam superius ostensum est, formalissime actualiter dilectio initialis. *Ant. prob. Charitas diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Rom. 5. nihil aliud est, quam ejusmodi constans ac perpetua voluntas exhibendi Deo actus essentiales amoris amicitiæ, orta ex dono gratiæ prævenientis, & informata per gratiam sanctificantem permanentem. Ergo etiam charitas habitualis infusa nihil aliud est, quam talis constans & perpetua voluntas, ut informata per gratiam sanctificantem. *Antecedens* supponitur ex iis, quæ dicta sunt in Tractatu de Fide, Spe, & Charitate, Disput. 3. quæst. 4. in *Theol. Eclect.*

Probatur 10. Patres & Theologi Concilii Tridentini unanimiter, vix uno aut altero excepto, supposuerunt tanquam rem certissimam, sine motu dilectionis initialis in Deum non sufficere attritionem in Sacramento pœnitentiæ. Ergo hæc sententia sola est conformis sensui & traditioni Ecclesiæ. *Ant. prob.* ex triplici argumento. Nam *primo Palavicinus* in Historia Concilii Tridentini infra referandus testatur, quod *post discussiodes Theologorum & Patrum* jam concepta fuerit formula Decreti, in quo declarabatur; ad Sacramentum sufficere *attritionem ex pœnarum metu, si voluntatem peccandi excludat, & dolorem de peccatis exprimat, cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat.* Ergo eoipso supposuerunt; attritionem ex metu pœnarum non suffecturam, si foret sine motu dilectionis in Deum. c. *prob.* Quando Ecclesia declarasset, sufficere Baptismum hæreticorum, *eo quod vix esse queat, ut hæreticus non baptizans habeat intentionem faciendi, quod facit Ecclesia*, eoipso supposuisset, ad Sacramentum Baptismi requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Ergo etiam in illo Decreto Patrum propositio causalis importat causam *sufficientiæ*, quæ affirmatur in propositione principali. *Secundo. Andreas Vega*, qui erat inter insigniores Theologos in Concilio Tridentino, cujus præclarum opus *de Justificatione* Petrus Canisius cum Præfatione recudi fecit in Germania, l. 6. c. 30. de justificatione sic scribit: *Dilectionem Dei necessariam esse ad nostram justificationem. apud omnes Theologicos Tractatores, quos legerim, receptissimum est: Confirmataque est hæc Doctrina a Patribus Goncilii Tridentini. -- Et qui*

agno-

agnoscunt , Deum nostris peccatis offendi , nunquam certe ad ipsius gratiam pervenient , nisi & de ipsis doleant , quatetus offensæ illius fuerunt , & amore in ipsum redeant . Et c. 35. *Scriptura & Ecclesia , cum hortantur ad pœnitentiam de præteritis peccatis , quatenus fuerunt offensæ Dei , & ad propositum servandi mandata propter Deum ; hoc ipso ad dilectionem Dei super omnia hortantur . Nam hæc virtute in se claudunt aliquam dilectionem Dei super omnia .* In hoc textu Andreas Vega manifeste docet, eam dilectionem Dei, quæ in Sacramento requiritur , se tenere *ex parte propositi* ; eam esse amorem Dei super omnia , non tamen *ita perfectum* , ut ad justificationem sine Sacramento perducat , prout ipsemet explicat . *Tertio Melchior canus* , qui & ipse interfuit Tridentino , & durante Concilio ad Episcopatum promotus est, in l. de pœnit. *Relect.* 1. sic scribit : *Vera pœnitentia non est sine actu charitatis ; sed per actum charitatis volumus Deo in omnibus placere , & in nullis displicere . Quod & nunc in Concilio Tridentino Sess. 6. definitur . Nunc ea quæstio est pertractanda ; an dolor , detestatioque peccati , quia est contra Deum , sit de ratione pœnitentiæ ? Cui quæstioni eodem omnes ore respondent , de ratione pœnitentiæ esse . Nam ne homo quidem justus placaretur , cum is , qui læsit , nullam ipsius haberet in dolore rationem , nec redintegraretur amicitia , dum , qui eam violavit , jacturam propriam sentit , non amici offensionem . Sed existit quæstio non parva , an illa ratio formalis ac motiva pœnitentiæ sine dilectione possit haberi ? Sit prima conclusio . Primus actus pœnitentiæ nunquam est sine charitate . Nam alias non doleremus de peccato , qua ratione offensa Dei est ; sed qua malum nostrum est . Id tandem modo in Concilio Tridentino Sess. 6. definitum est . Secunda propositio . Prior natura est actus charitatis , quam actus pœnitentiæ ; quia pœnitens detestatur peccatum , ut offensam Dei . Ergo prius natura amat Deum. Tertia propositio . De ratione veræ pœnitentiæ est , quod displiceat peccatum , quia est contra Deum super omnia dilectum .* Ita *Canus* . Ubi tamen notandum est , quod Canus ejusmodi amorem Dei super omnia , quatenus præcise ex viribus naturæ pro priori ad infusionem gratiæ sanctificantis requiritur , vocet tantum *attritionem* , quæ sine gratia Sacramentali non sufficit ad justificationem .

Probatur 11. Si homo adultus posset justificari in Sacramento sine actu dilectionis Dei super omnia , saltem imperfecto & initiali , non potest dari ratio , cur nec Scriptura , nec Patres , nec antiquiores Scoto Theologi non solum non determinent tempus eliciendi actus dilectionis , sed eam quæstionem ne quidem attingant . Econtra in nostra sententia hujus rei facilis est ratio ; quia videlicet Scriptura , Patres , & Concilia , & Veteres Theologi supponunt , obligationem primi mandati esse perpetuam , ita ut semper debeat operari actualiter aut virtualiter ; quo supposito ferme supervacanea est illa quæstio , a centum annis a laxioribus Theologis tantopere ampliata . Ergo Scriptura , Patres , & Veteres Theologi supponunt , non posse dari hominem justificatum seu justum sine dilectione Dei actualiter , aut virtualiter operante ; adeoque neminem justificari posse sine dilectione Dei super omnia .

Probatur 12. Si in justificatione hominis non requiritur dilectio Dei super omnia , saltem imperfecta & initialis , quæ per modum habitus aquisiti informati tamen a gratia sanctificante , maneat , sicque *virtualiter* in actus bonos influat , sequitur ; legem primi mandati quoad obligationem in actu secundo esse essentialiter indeterminabilem . Sed hoc non potest dici . Ergo . *Min. patet ;* quia lex essentialiter indeterminabilis in actu secundo est irrationabilis , ac consequentes eoipso nulla . *Maj. prob.* Nullus hactenus Theologorum oppositæ sententiæ circa attritionem addictorum potuit , vel ausus est primo mandato metas aut tempora ponere ; imo Suarez ingenue fatetur , se ignorare , quandonam incipiat obligatio primi mandati , prout Sirmondus recenset . Imo plerique , qui terminos hujus obligationis ad spatium totius vitæ , vel ad quinquen-

nium ampliarunt, Romæ condemnati sunt, prout ex propositionibus damnatis ab Alexandro VII. & Innocentio XI. elucet. Novissime autem SS. D. N. Benedictus XIV. in Bulla: *Etsi minime*, etiam *angustos* nimium *fines* censet, si obligatio hujus mandati ad annos singulos restringatur. Ex quibus omnibus elucet, etiamnum nihil certi constare de die, & hora implendi mandati maximi, si ejus obligatio non perpetua, sed certis solum terminis temporum alligata dicatur.

§. IV.

An necessitas amoris in Contritione etiam probari possit ex Scriptura.

Respondeo *Affirmative*

Probatur 1. Christus declarat, dilectionem Dei esse necessariam ad vitam æternam. Hoc autem non esset verum, si non requireretur in Baptismo & Pœnitentia. Lucæ 10. Legisperito interroganti: *quid faciendo vitam æternam possidebo?* respondit: *In Lege, quid scriptum est? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum, sicut teipsum. Dixitque illi Jesus: Recte respondisti: Hoc fac, & vives.* Nunc autem Christus ex ore laxiorum Theologorum peccatori responderet: Ad hoc ut vitam æternam possideas, non est necesse, ut nunc ante lapsum termini peremptorii, quem probabile est, ante unum vel alterum annum non exspiraturum, Deum diligas. Solum ex metu inferni a peccatis taxatis ad æterna supplicia abstineas; & vives. Itaque *hoc non faciendo vives*.

Probatur 2. Christus declarat; totam Legem pendere ex observatione primi mandati. Quis ergo credat, a Deo peccatorem recipiendum in gratiam, & in amicum, & in filium, nisi statim in ipsa sua conversione proponat, se observaturum omnes actus essentiales hujus mandati, & illud, quantum in ipso est, actu observet diligendo Deum? Matthæi 22. v. 35. *Pharisæo interroganti: Quod est mandatum magnum in Lege? respondit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet & prophetæ.* In opposita sententia lex amoris solum regnaret & imperaret aliquot momentis vitæ nostræ. Toto reliquo vitæ tempore lex timoris præciperet, & ab ejus imperio tota ferme hominis vita, & aliarum legum observantia penderet. Imo lex pœnitentiæ non tam penderet a charitatis lege, quam lex charitatis penderet a lege pœnitentiæ.

Probatur 3. Scriptura in pluribus locis declarat obligationem primi mandati non esse restrictam ad certa tempora, sed eam esse perpetuam, ita ut obliget *semper* & *pro semper*. Ergo cum non possit hæc perpetua obligatio intelligi de exercitio dilectionis actuali, necessario intelligenda est de exercitio virtuali, quod in homine recens justificato dari nequit, nisi elicuerit actum dilectionis in ipsa justificatione. *Ant. prob.* Præcepta affirmativa, quibus nec dies scribitur, nec materia externa limitata loco & tempore ponitur, si versantur præcise circa affectionem internam animi ex sui natura perpetuam, necessario intelligenda sunt de habituali præparatione animi obligante *semper* & *pro semper*. Sed tale est primum mandatum. Ergo. *Maj. prob.* partim ex eo, quia alioquin lex non esset rationabilis, utpote in particulari indeterminabilis in actu secundo. *Secundo*, quia materia legis, seu affectio amoris eam habitualem perpetuitatem exigit. *Tertio*, quia in lege alia affirmativa simillima idem observare licet. Sic enim Apostolus illam legem Salvatoris explicans: *Estote misericordes, sicut & Pater vester cœlestis misericors est*, Matth. 5. dicit: *Induite viscera misericordiæ*. Col. 3. *Quarto*, quia, ubi in quarto præcepto præcipitur amor erga parentes, ridiculum esset quærere, quoties in vita teneamur eli-

cere actum amoris erga parentes ? an singulis quinquenniis ? an singulis annis? Ergo manifestum est, præcipi affectionem internam, & præparationem seu promptitudinem animi perpetuam, quæ non potest esse habitualis, nisi prius aliquando fuerit actualis. *Quinto*. Quando in Scriptura dicitur: *Diligite justitiam, qui judicatis terram*, Sap. 1. ridiculum foret, investigare tempora, quibus elicienda esset dilectio justitiæ? Num enim Reges, Principes, Judices &c. tenentur solum singulis quinquenniis, vel semel annis singulis elicere actum dilectionis erga justitiam? *Sexto*. Quia per se absurdum, & lumini naturali repugnantissimum est, quod filius reus, & merito exhæredatus, dum a patre supplex postulat veniam, & humiliter petit restitutionem in jus hæreditatis, expresse dicat; Pater, non doleo, quod peccaverim in te, sed quod hæreditate exciderim, & in pœnas ac miserias inciderim; nec etiam spondeo tibi ullum actum dilectionis filialis, nisi quinquenniis singulis, vel ad summum semel annis singulis, forte pro Xenio. Ergo cum apud Deum idem sit, sive peccator hoc verbo, sive ipso facto declaret; eadem erit absurditas, nisi actualem amorem declaret, dicendo: *Pater, peccavi in te*, & affectionem amoris perennem promittat. Ex his ergo omnibus manifestum est, quod præcepta affirmativa indefinita, quæ versantur circa affectiones internas, dum illis nec dies, nec materia externa loco & tempore præfixo circumscripta ponitur, obligare *semper* & *pro semper*. Ipsos itaque jam textus Scripturæ, qui de mandato dilectionis tractant, perlustremus, & videamus, an loco & tempore indefiniti sint. Si enim indefiniti sunt, eoipso sequitur, eos obligare *semper* & *pro semper*, ita ut dilectio Dei perennet vel *actu*, vel *habitu*, seu præparatione ac dispositione positiva animi ex præcedente actu dilectionis relicta, per gratiam sanctificantem informata.

I. *Deuteronomii 6.* v. 3. dicitur: *Audi Israel, & observa, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo; & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua; eruntque & movebuntur inter oculos tuos; scribesque ea in liminibus & ostiis domus tuæ. Custodi præcepta Domini Dei tui, & fac, quod placitum est & bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi*. Ex his verbis *tria infero*. 1. Quod observantia hujus mandati debeat esse perpetua, tum quia illud perpetuo præ oculis haberi & manibus versari vult. Cum ergo non possit esse perpetua actu; debet esse perpetua habitu habitualitate dependente a libero arbitrio, ea videlicet quæ supponit actum dilectionis præcedentem. 2. Quod idem sit diligere Deum, & *facere, quod placitum ac bonum est in conspectu Domini*. 3. Quod promissio illa, ut bene tibi sit, referatur ex testimonio Christi ad vitam æternam per modum conditionis etiam approbatæ ac confirmatæ pro nova Lege. Meretur proin, & exigente divina sapientia debet repelli a vita æterna ac spe hæreditatis filiorum Dei in ipsa actuali adoptione sacramentali, qui diceret: *Non volo nunc amare Deum, sed post annum, ubi urgebit lex sub comminatione inferni*.

II. *Deuteronomii* 30. Deus suo populo dicit: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm; sed juxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo, ut facias illum. Considera, quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & econtrario mortem & malum; ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius, & vivas. Testes invoco cælum & terram, quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut vivas, & diligas Dominum Deum tuum, & obedias voci ejus, & illi adhæreas; ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum*. In hoc textu *observo tria*. 1. Quod dilectio Dei

vel

vel actualis, vel saltem habitualis, habitualitate aquisita ex actu præterito non retractato, requiratur tanquam essentialis conditio ad obtinendam vitam æternam, 2. Quod observatio hujus mandati præcipiatur *in continenti*; quia Deus vitam & mortem æternam apponit, ut actu ex iis aliquid, eligatur, & quia Deus expresse monet, se nullam pati excusationem dilationis in futurum. 3. Quod proprie hoc loco sit sermo de *dilectione initiali*, tum quia simul excitatur per motiva timoris & spei; tum etiam, quia pro ejus objecto constituitur ipse Deus, fruitione beatifica possidendus. Dicitur enim: *Ipse est vita tua*, quæ verba Christus Luc. 10. & Matth. 22. & Joannis 14. & 17. explicat de beatitudine essentiali.

III. *Josue valedicturus* Tribubus trans Jordanem relictis hoc unum inculcat, ut diligant Deum. Sic enim c. 22. v. 4. ait: *Ite in tabernacula vestra trans Jordanem, ita duntaxat ut custodiatis attente, & opere compleatis mandatum & legem, quam præcepit vobis Moyses, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus & observetis mandata illius: adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde, & in omni anima vestra*. Eandem repetiit moriturus admonitionem ad omnes Tribus c. 23. *Ego senui*, inquit, *estote soliciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis, & non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram; -- hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum*. In his textibus *observo* 1. Quod Josue totam legem ferme in uno mandato dilectionis includat. 2. Quod majorem solicitudinem & attentionem circa hoc mandatum, quam circa omnes alias leges, requirat. Ex quo colligitur, hoc mandatum esse speciale, nec includi in observatione aliorum mandatorum. 3. Quod velit hoc observari *in toto corde, & in tota anima*, qui modus loquendi quandam habitualitatem affectionis ex actu præcedente relictam ostendit. Ex quo sequitur, perfectam hujus mandati observantiam non consistere in actu transeunte speculativo, & præcise appretiativo intellectuali, quin inferat praxin distinctam a praxi aliorum mandatorum. 4. Quod hoc mandatum declaret esse *practicum*, dum ait: *Custodiatis attente, & opere compleatis*. 5. Quod huic dilectioni non præfigat annum, mensem, diem, aut circumstantiam aliam determinatam; quod signum est, observantiam hujus mandati debere esse perpetuam, vel actualiter, vel virtualiter, vel saltem habitualiter eo modo habitualitatis, qui poterat esse materia præcepti, dependente videlicet ab exercitio libertatis, & substante cognitioni hominum; qualis non est *charitas habitualis infusa*, prout describitur ab adversariis.

IV. *Apostolus* 1. Cor. 13. De charitate infusa loquens ait, quod sit ipsissima *virtus illa Theologica*, quæ contradistinguitur cum *fide* & *spe*, & est habitus practicus essentialiter in adultis dependens a præcedente actu charitatis, a gratia sanctificante informatus; additque sine ea nullam dari justificationem; ne quidem cum Martyrio. Itaque c. 12. sic ait: *Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nunquid omnes Doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Æmulamini autem charismata meliora; Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro* (utpote communem & necessariam omnibus, de qua assequenda omnes magna æmulatione contendere debent.) *Si linguis* (namque) *hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velus æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Charitas patiens est; benigna est; charitas non æmulatur; non agit perperam; non quærit, quæ sua sunt* (sed quæ Jesu Chri-

 sti,

ſt:, ac Dei) *non cogitat malum* ; *non gaudet ſuper iniquitate ; congaudet autem veritati* ; *omnia ſuffert* ; *omnia credit* , *omnia ſperat*, *omnia ſuſtinet* (cauſa ſummi boni , quod aſſequi vult) *charitas nunquam excidit ; Nunc manent fides* , *ſpes*, *charitas*, *tria hæc ; major autem horum eſt charitas*. In hoc textu *tria obſervo* . 1. Quod Apoſtolus loquatur de illa charitate, quæ eſt virtus Theologica, condiſtincta a virtute fidei, & ſpei. Ergo cum omnis virtus non ſolum moralis ſed etiam Theologica v. g. fidei , & ſpei , in adultis dependeat ab actu elicito fidei, vel ſpei, etiam Apoſtolus loqui debet de charitate *diviſiva ejusdem generis*, nempe de charitate , quæ dependet a præterito actu dilectionis elicito, ac ſimul inclinat ad actus charitatis. Sicut enim in baptiſmo habitus fidei, & ſpei nemini infunditur ſine præcedente actu fidei & ſpei , ita nec poteſt adulto infundi habitus charitatis ſine actu elicito charitatis, ſaltem initiali . 2. Dicit Apoſtolus , ut omnes *æmulentur* aſſequi hanc charitatem ; ea autem æmulatio locum non habet per nudam attritionem ex metu inferni , ſed per exercitationes verſantes in eodem genere virtutis , *hoc eſt* , per actus *elicitos* ſaltem *initiales* dilectionis , circa quam datur *æmulatio* . Sic enim ſumitur hoc nomen æmulationis in omni alia materia, ut centum exemplis per inductionem poteſt oſtendi. 3. Dicit Apoſtolus; quod nec Martyrium valeat ſine hac charitate ; Ergo loquitur de charitate hominis ad Deum vel actuali vel virtuali, juxta illud Chriſti Joa. 15. v. 13. *Majorem dilectionem*, (ſeu, prout Eccleſia in Officio de Apoſtolis vertit , *charitatem*) *nemo habet*, *quam ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis* . 4. Apoſtolus claudit eam ipſam Epiſtolam his verbis : *Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu*. Ubi clarum eſt , quod hoc nomen ſumat pro virtute Theologica elicita, qua omnes in Chriſto Jeſu amore complectitur, & non eſt ſermo de otioſo habitu ſeu qualitate infuſa , qualem fingunt adverſarii ſine authoritate veterum, & ſine ulla neceſſitate . 5. Apoſtolus in omnibus ſuis Epiſtolis nomen *charitatis* conſtanter ſumit pro virtute elicita , practica , & operativa actuum charitatis . Ergo cum nomen hoc jam habuerit ex illo communi uſu loquentium ; & acceptione audientium notionem fixam ac ſtabilem , moraliter certum eſt , hoc nomen iſto loco non fuiſſe ſumptum in nova aliqua ſignificatione hactenus incognita alicujus qualitatis ignotæ , de cujus exiſtentia non ſolum nulla conſtabat authoritate vel ratione, ſed nec ſuſpicio quidem a plebe Corinthiorum haberi poterat. *Antecedens probatur* ab inductione . Sic enim Apoſtolus dicit 1. *Spes non confundit*, *quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum* . Rom. 5. v. 5. 2. *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti ? Certus ſum* , *quia neque mors* , *neque vita poterit nos ſeparare a charitate Dei* , *quæ eſt in Chriſto* . Rom. 8. v. 35. *Charitas Chriſti urget nos*. 2. Cor. 5. v. 14. *In Chriſto neque circumciſio aliquid valet* , *ſed fides* , *quæ per charitatem operatur* . Gal. 4. v. 6. *Fructus Spiritus ſunt* , *charitas*, *patientia* , *manſuetudo*, *fides*, *modeſtia*, *continentia*, *caſtitas*. Gal. 5. v. 22. Cum hic reliquæ virtutes dicant habitum operativum dono Spiritus *radicatum* , dependentem tamen a præcedente exercitio virtutis , idem cenſendum de charitate; ut prius , per gratias actuales eliciatur, ac ponatur in eſſe habitus *initiali* , & per infuſionem gratiæ ſanctificantis tranſeat in *radicatam*, *fundatam* , *ſtabilem* , ſeu *habitualem* . *Ut eſſemus ſancti & immaculati in charitate*. Epheſ. 1. v. 4. *Ut det vobis*, *virtutem corroborari per Spiritum ejus in interiori homine Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris*, *in charitate radicati & fundati* . Epheſ. 3. v. 16. Hæc corroboratio per ſpiritum proprie explicat quomodo dilectio initialis imperfecta per corroborantem gratiam ſanctificantem tranſeat in habitualem infuſam . *Veritatem facientes in charitate creſcamus in illo per omnia*, *qui eſt caput Chriſtus*, *ex quo totum corpus ſecundum operationem in menſuram unicujusque membri augmentum corporis facit in*

ædi-

ædificationem sui in charitate. Ephes. 4. v. 16. *Hoc oro, ut charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia & in omni sensu, ut probetis potiora*. Phil. 1. v. 9. *Instructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus*. Col. 2. v. 2. *Induite viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam -- super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis*. Coloss. 3. v. 14. *Sobrii simus induti loricam fidei & charitatis, & galeam spem salutis*. 1. Thess. 5. v. 8. *Dominus dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi* 2. Thess. 3. v. 4. *Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*. 1. Tim. 1. v. 5. *Exemplum esto in charitate, in fide, in castitate* 1. Tim. 1. v. 4. v. 12. *Sectare justitiam, pietatem, fidem charitatem, patientiam, mansuetudinem*. 1. Tim. 6. v. 11. Hæc omnia ostendunt; Apostolum constanter huic termino *charitatis* subjecisse eam notionem, quod dicat *actum* vel *habitum* dilectionis, nulla alia proprietate diversum ab habitu aquisito, nisi quod in justificatis sit *radicatus*, *fundatus*, *roboratus* per gratiam sanctificantem, sicque ob influxum gratiæ sanctificantis elevatus in rationem habitus infusi. Cum tamen Apostolus terminum *charitatis* promiscue sumat pro amore Dei & proximi, colligitur; hoc termino explicite, & directe importari amorem Dei tanquam significatum primarium; amorem vero proximi implicite ac indirecte, quia est una eademque utriusque amoris ratio, nempe bonitas Dei, ita ut amor proximi aut eliciatur aut imperetur ab amore Dei.

V. S. *Joannes* 1. Epist. 3. v. 14. de dilectione proximi loquens ait: *Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte*. Jam sic ille manet in morte, qui non diligit proximum actu, aut habitu perpetuo ex actu dilectionis præcedentis relicto. Ergo etiam manet in morte, qui non diligit Deum actu vel habitu amoris consimili. *Antecedens* patet ex Propositione decima, damnata ab Innocentio XI. quæ sic sonat: *Non tenemur proximum diligere actu interno & formali*. C. *prob.* Non potest elici formalis actus dilectionis erga proximum sine actu dilectionis erga Deum. Ergo. *Ant. prob.* Juxta Apostolum *Paulum*, & juxta *Augustinum*, est una charitas unitate ordinis erga Deum & proximum. Et D. Joannes idipsum ex instituto probat his verbis c. 4. *Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est; & omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus* (hoc est, amor noster erga Deum, dum etiam extenditur ad proximum) *in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus, quod in eo manemus, & ipse in nobis. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. Nos ergo diligamus Deum. Si quis dixerit; quoniam diligo Deum & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere; & hoc habemus mandatum a Deo; ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum*. Et c. 5. *In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei* (nempe homines) *cum Deum diligamus*. Ex his patet, non posse vero amore supernaturali diligi proximos, nisi eos diligamus tanquam filios Dei, seu propter Deum. Propter Deum autem diligi nequeunt, nisi amore Dei; quia diligitur Deus eorum Creator, Redemptor, Sanctificator. *Quia propter quod unumquodque* (amatur), *illud magis tale*. Quod confirmatur verbis D. Augustini l. de fide & operibus c. 10. ubi ait: *Ista duo præcepta ita connexa reperiuntur, ut nec dilectio Dei possit esse in homine, si non diligit proximum; nec dilectio proximi, si non diligit Deum*. Et in Epist. ad Gal. ad illum v. *Omnis lex in uno sermone impleta est*; ait: *Cum in duobus præceptis dilectionis Dei & proximi charitas perfecta sit, cur Apostolus solam proximi dilectionem commemorat, nisi quia in dilectione Dei possunt mentiri homines; in dilectione autem pro-*

ximi facilius convincuntur. *Consequens autem est, ut qui diligit Deum, diligat & proximum*. *Item diligere proximum quis potest, nisi diligat Deum? Cum ergo neutrum præceptum possit sine altero teneri, unum commemorare sufficit*. Si ergo *manet in morte* omittens positivum actum dilectionis erga proximum, etiam manet in morte emittens actum dilectionis erga Deum; cum actus dilectionis erga proximum in pœnitentibus neque elici possit sine amore Dei in actu exercito; neque implicite contineri in alio actu nisi in amore Dei, quo homo amat *Deum*, & omnia *quæ Deus amat*, & *quæ Dei sunt*. *Neque dici potest*; hæc verba: *Qui non diligit*, sumi in sensu positivo, ita ut sensus sit, *qui odit*, aut qui committit aliquid graviter contrarium charitati. Nam 1. Apostolus hoc loco significat omnem violationem secundi mandati; ea autem violatio non solum fit per actum positive contrarium charitati; sed etiam per omissionem positivi actus interni dilectionis erga proximum. 2. Si Apostolus loqui voluisset de peccato positivo commissionis contrariæ charitati, & non de omissione actus interni dilectionis, dixisset potius; *talis incurrit mortem* etsi prius fuerit justus; & non hoc modo: *is manet in morte*, *manere* enim non dicit novam commissionem, sed continuatam omissionem. Ex quo proin sequitur: ad justificationem requiri positivum formalem dilectionis actum erga Deum & proximum; erga Deum quidem *directe & explicite* sub termino convertibili cum amore Dei: erga proximum vero *indirecte & implicite*, inquantum amantur cum Deo & in Deo omnia, quæ amantur a Deo, & quæ sunt Dei.

VI. *Deus teste Scriptura* excludit a suo amore charitatem refrigescentem. Ergo nec assumit in suum amorem animam omni prorsus destitutam amore incipiente, & habitualiter per modum habitus aquisiti, a gratia sanctificante informati, permanente. *C. patet*; si enim intolerandus Deo videtur, qui tantum habet gradum remissum amoris; quomodo amore prosequi poterit destitutum prorsus omni gradu etiam initialis amoris? *Ant. prob.* in Apocal. 3. v. 36. dicitur: *Quia tepidus es: incipiam te evomere ex ore meo*. Et c. 2. v. 4. *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, sin autem, movebo candelabrum tuum de loco suo*. Quod est signum gravis indignationis divinæ! Similiter Christus tanquam gravissimum malorum respicit refrigescentiam charitatis Matth. 24. v. 12. *Quoniam*, inquit, *abundabit iniquitas* (in aperte scelerato) *refrigescet charitas multorum*. *Qui autem perseveravit usque in finem* (sine refrigescentia charitatis) *hic salvus erit*.

VII. *D. Paulus* 1. Cor. 22. dicit: *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema*. Ergo etiam attriti sine dilectione initiali adhuc manent sub anathemate. *C. prob.* Est eadem ratio circa amorem Christi & Dei. *Neque iterum dici potest*; ea verba: *non amat*, intelligenda esse in sensu positivo, quatenus important actum positive contrarium dilectioni erga Christum, & positive exclusivum illius dilectionis. Quia hoc anathema vibratur in omnes violatores dilectionis Christo debitæ; violatur autem illa dilectio non tantum *per actum positive contrarium*: sed etiam *per omissionem* actus positivi dilectionis erga Christum. Si enim tenemur diligere proximum *actu positivo interno ac formali*; multo magis adstringimur ad ejusmodi actum dilectionis positivum erga Christum. Itaque sine tali actu positivo nemo potest justificari, nisi aut ponatur explicite, aut involvatur in alio actu implicite, qui tamen in pœnitentibus generaliter assignabilis non est; nisi in omnibus supponatur actus dilectionis initialis, quo diligimus *Deum & omnia quæ Dei sunt*.

VIII. *D. Paulus* dicit Rom: 8. *Nihil nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim Spiritus vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati & mortis, ut justificatio legis impleretur*

in

in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum; qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors est; prudentia autem spiritus vita & pax. Vos autem in carne non estis; sed in spiritu; si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Quicunque Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater. Ex hoc toto contextu elucet quidem satis aperte, agi de spiritu dilectionis, sine quo nemo est Christi; Spiritus autem dilectionis humanæ erga Deum sine dubio dicit aliquam dispositionem animi stabilem ac perpetuam, seu habitualitatem ex præcedenti actu dilectionis relictam. Quia tamen Tridentinum vult, ut verba Scripturæ, ubi sunt ambigua, intelligantur in sensu unanimi SS. Patrum; addo expositionem S. *Augustini*, quem in articulis fundamentalibus fidei & morum, præsertim sæpius discussis ac repetita vice inculcatis, tota Ecclesia Latina semper secuta est Serm. 13. de V. A. c. 13. dicit: *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei; quia qui Spiritu Dei aguntur, charitate aguntur; charitas enim Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum --- Jam ergo non in timore, sed in dilectione, ut non servi, sed filii simus. Qui ad huc ideo bene agit* (ex hoc unico vel primario motivo) *quia pœnam timet, Deum non amat; nondum est inter filios*. Ex omnibus hucusque Scripturæ textibus patet; semper, ubi agitur de mandato dilectionis, sermonem esse vel de actu dilectionis, vel de habitu perpetuo, ex præcedente actu dilectionis relicto, per gratiam sanctificantem informato, & ex præcedente gratia orto, sic ut merito habitus infusus dici possit. Itaque nemo justificari potest sine actu dilectionis initialis.

Probatur 9. D. Paulus non tradit nobis aliam veræ pœnitentiæ ideam, nisi quæ conjuncta est cum dilectione initiali. Ergo alia veræ pœnitentiæ idea non datur. *Ant. prob.* D. Paulus non tradit nobis aliam veræ pœnitentiæ ideam, nisi quæ fit ex motivo offensæ divinæ. Sed talis pœnitentia est conjuncta cum dilectione initiali. Ergo. *Min. patet* ex §. 2. *Maj. prob.* Apostolus 2. Cor. 7. scribit: *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum Deum. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos negotio*. Ex his verbis satis colligi potest, a D. Paulo per *tristitiam secundum Deum* intelligi tristitiam conjunctam cum amore Dei, utpote cujus effectus proprii sunt ingens solicitudo, desiderium, & æmulatio placendi Deo, ac timor displicendi Deo. Verum si quis timeat huic expositioni subscribere, habemus expositorem *D. Thomam*, qui Lect. 3. in c. 7. præfatum sic scribit: *Duplex est amor, unus quo diligitur Deus, & ex hoc causatur tristitia, quæ est secundum Deum. Alius, quo amatur sæculum, & ex hoc causatur tristitia sæculi. Amor, quo diligimus Deum, facit nos libenter servire Deo, solicite quærere honorem Dei, & vacare Deo dulciter; & quia peccando impedimur a servitio Dei; & ideo ei non vacamus, nec ejus honorem quærimus, ideo amor Dei causat tristitiam de peccato; & hæc est tristitia secundum Deum*. Eadem est expositio *D. Basilii* in Regulis brev. Interrog. 192. 193. & 194. *Tristitia secundum Deum est*, inquit, *cum quis ex neglecto mandato Dei afficitur dolore. Gaudere iis, quæ secundum mandatum Domini ad Dei gloriam fiunt, gaudium in Domino est. Tristitia secundum Deum est, cum lugemus ob peccata, aut ob contumeliam Deo illatam, ex eo quod quis Deum ignominia afficiat per*

legis transgressionem , *aut ob periclitantes in peccato* . In hoc textu postremo D. Basilii duo notari merentur. *Primo*; quod non solum designet objectum materiale hujus luctus, nempe peccatum, sed etiam rationem formalem in peccato reperibilem , *sub qua* , & *ratione cujus* elicitur luctus seu tristitia de peccato , nempe *quia offendit Deum* . *Eo quod per transgressionem legis quis Deum ignominia afficiat*. *Secundo* , quod titulus Interrogationis 194. sit iste : *Qualem luctum suscipiamus* , *ut beatitudine digni efficiamur* . Ex quo colligitur ; hoc genus tristitiæ ad salutem esse necessarium etiam in Sacramento ; quia Patres nullibi distinguunt inter necessaria in Sacramento & extra Sacramuntum .

§. V.

An necessitas amoris in Contritione probari possit etiam ex Patribus?

RESpondeo Affirmative.

Probatur ex testimoniis illorum Patrum , qui illimitate docent, dilectionem Dei esse ad salutem necessariam sine exceptione ulla ex usu Sacramentorum .

I. *Basilius* I. de vera fide : „ Baptizamus ex mandato Christi ; qui dixit: Euntes , docete gentes , baptizantes eos, & docentes , servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Quæ servantes & charitatem erga illum habere nos demonstramus , & digni efficimur, ut in ea maneamus. Econtra si ea non servemus , redarguimur longe aliter affecti esse . Qui enim non diligit me , inquit Dominus, sermones meos non servat . Et rursus . Qui habet mandata mea , & servat ea , ille est, qui diligit me . Miror autem, quod cum Apostolus in omnibus charitatis necessitatem demonstret, dicens: Si linguis hominum loquar & angelorum , charitatem autem non habeam, nihil sum ; quomodo homines res perituras tanto studio & affectu prosequantur; quomodo vero ea quæ manent , & præsertim charitatem, rerum omnium maximum , & Christianorum characteristicon , non modo nullatenus ipsi curent , sed & curantibus adversentur! “ Ita Basilius etiam adversæ Sententiæ Patronos hac sua sententia pungens, utpote, qui & ipsi *curantibus* obligationem primi mandati adversantur.

2. *Idem* in Regulis Brev. Interrogatione 257. „ Quinam sint paleæ , quæ æterno igne comburuntur ; *Respondet* : Ii nimirum , qui utiles quidem sunt iis, qui digni sunt regno cœlorum , perinde ut paleæ frumento , nec tamen affectu dilectionis erga Deum & proximum hoc faciunt sive in spiritualibus donis, sive in corporalibus beneficentiis.

II. *D. Gregorius Nyssenus* in Ecclesiasten Hom. 8. „ Unum solum natura sua diligendum est , id nempe quod vere est . De quo etiam dicit Lex Decalogi : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , & ex tota mente tua , & ex tota anima tua . Tempus diligendi Deum est tota vita; & tempus abalienationis ab adversario est totum tempus vitæ . Si quis autem parvo aliquo spatio vitæ suæ est remotus a dilectione Dei ; eum esse extra lucem, utpote qui sit extra Deum, necesse est ; quin etiam extra vitam & incorruptionem , quæ omnia Deus est . Qui enim non est in his, omnino est in contrariis. Eum itaque, qui est ejusmodi , excipiunt tenebræ & interitus, & exitium . Nemo enim , inquit Dominus , potest duobus dominis servire ; aut enim unum odio habebit , & alterum diliget . Docet hæc distinctio; quis sit , qui male dominatur , a quo oportet alienari per odium, & quis sit, qui dominatur in ejus bonum , cui imperat, cui oportet conjungi per charitatem .

III. *D. Ambrosius* in c. 7. Lucæ ad illum versum: „ *Remissa sunt ei peccata multa quia dilexit multum* , ait : „ Defer mihi & tu post peccata pœni-

„ tentiam. Ubicunque audieris Christi „ nomen, accurre. Cum repereris sapientiam; cum repereris justitiam in „ alicujus penetralibus recumbentem, „ accurre ad pedes; hoc est, vel extremam partem quære sapientiæ. Noli „ fastidire pedes. *Non cessavit osculari* „ *pedes meos*. Ut aliud nisi sapientiam „ loqui nesciat; ut aliud nisi justitiam „ diligere nesciat; ut aliud nisi castitatem libare nesciat; ut aliud nisi „ pudicitiam osculari nesciat. Osculum „ enim mutui amoris indicium est: „ osculum est pignus charitatis. Et tu „ plurimum dilige, ut & tibi plurimum „ remittatur. *Deo debitores erant*. Non „ materialem huic fœneratori debemus „ pecuniam, sed æra virtutum, quarum „ meritum gravitatis pondere, justitiæ „ specie sono confessionis expenditur „ Væ mihi, si non habuero, quod accepi! Væ mihi, si non petiero concedi mihi debitum! Sed per misericordiam causa mutatur, ut amplius „ diligat, qui amplius debuit, si tamen „ gratiam consequatur. Et ideo, quoniam nihil dignum Deo referre possumus, væ mihi si non dilexero! Audeo dicere; non reddidit Petrus; & „ ideo plus dilexit. Reddamus ergo „ amorem pro debito, charitatem pro „ munere. " In hoc textu D. Ambrosius satis aperte a pœnitentibus requirit amorem initialem, dum eos ad pedes Jesu, hoc est, ad osculum justitiæ & sapientiæ dirigit, conditionem obtinendæ gratiæ amorem designat; præsertim cum hoc ipso in loco, in Magdalena repræsentari totam Ecclesiam in suis pœnitentibus dicat.

2. *Idem* in c. 11. Lucæ ad illa verba: *Væ vobis Pharisæi, qui decimatis mentam & rutam, & omne olus; & præteritis judicium & charitatem Dei. Hæc oportuit facere, & illa non omittere*: sic scribit: „ Totus hic locus pulcherrimus „ ad hoc dirigitur, ut superflua Judæorum & terrena condemnet, quoniam „ ea, de quibus nobis nullus usus est, „ observant, ea autem in quibus nostræ spei fructus est, negligunt, & „ ideo peccatum grande committunt, „ dum meliora despiciunt. Breviter autem vitia eorum multa perstringit, „ qui vilium fructuum decimis conferendis omne studium intendant suum; „ nec ullum futuri judicii metum, nec „ aliquam Dei habeant charitatem. „ Prætereunt enim judicium & charitatem Dei: charitatem ideo, quia „ non ex affectu Deum diligunt. " Hic non habere dilectionem S. Doctor inter magna vitia ponit.

IV. *D. Chrysostomus* in Epist. ad Rom. Hom. 5. „ Dei offensio nullo non „ supplicio gravior est. At nunc tam „ misere affecti sumus, ut nisi gehennæ timor esset, ne propositum quidem nobis sit, bono aliquo opere defungi. Quapropter si nullam aliam „ ob causam, certe ob hanc unam, „ gehenna digni sumus; quod videlicet plus gehennam, quam ipsum Christum timemus. At non sic B. Paulus. Nos autem ob id, quod diversum affectum gerimus, gehennæ supplicio damnamur; qui si Christum sic „ amaremus ut amare certe oportet, judicaremus utique amati offensionem „ gehenna esse graviorem ..... ob hoc „ & gehennam comminatus est, & cœlorum regnum promisit, ut a nobis „ ametur. Petrus, dum illum abnegasset, non ob supplicium luxit, sed „ quod quem amabat eum abnegasse se „ videret, id quod nullo non supplicio „ amarius illi erat. Omnia enim ipse „ illi erat, ac neque cœlum, neque regnum amato præferebat: Tu enim „ mihi illa omnia, inquit. Ac quid „ miraris, quod Petrus erga Deum esset ita animatus; quandoquidem & „ Propheta dicit: *Quid mihi est in cœlo*, „ *& a te quid volui super terram?* ac si „ dixisset: Nullius prorsus alterius rei, „ nec cœlestis, nec terrestris; sed tui „ unius desiderio teneor. Hoc sane amor „ est; hoc amicitia. Hoc modo si amaverimus, nec præsentia bona nec futura quidquam esse præ amore eo „ arbitrabimur, atque sic cœlestis regni fructum decerpemus, copiosa „ atque abundanti Dei charitate affluentes. " Hic os aureum gehenna

henna dignum censet, qui non amat.

2. *Idem* in 1. Epist. ad Corinth. Hom. 26. „ Cum animo perpenderimus; quod „ neque facultatum abdicatio, neque „ Martyrium, neque quidquam aliud „ nos poterit defendere, nisi summam „ habeamus charitatem (ἄκραν), eam „ præ aliis conservemus. " Vocat charitatem *summam*, quia est summa seu suprema virtutum juxta illud: *Major autem horum est charitas*. 1. Cor. 13.

3. *Idem* in Epist. ad Ephes. Hom. 11. „ Duæ sunt divisiones a corpore Ecclesiastico. Una quidem, quando refrixerimus in charitate. Secunda autem, „ qua ausi fuerimus ea facere, quæ sunt „ indigna, ut simus in illo corpore. „ Utroque enim modo nos separamus ab „ impletione (πληρώματος).

4. *Idem* in Epist. ad Timoth. Hom. 2. ad ea verba: *Scimus, quod bona est lex, si quis ea legitime utatur*, sic scribit: „ Tunc ea legitime utitur quispiam, cum illam refert ad Christum. „ Alio modo utimur legitime lege, „ cum eam magna præstantia servamus. „ Quid est magna præstantia? Quemadmodum frænis non legitime utitur is „ equus, qui lascivit, vel mordet, sed „ qui illo pulchre agitur; ita & is legitime lege utitur, non qui Literæ „ necessitate sobrie ac juste agere cogitur. Quis autem? Qui novit, quod „ illa non indigeat. Nam qui ad illud „ virtutis culmen evasit, ut non legis „ metu recte factis insistat, sed virtutis „ tantum gratia, hic ea legitime utitur. „ Si quis ea sic utitur, ut non eam timeat; sed potius redargutionem sibi „ faciendam a futuro supplicio perpetuo „ ante oculos habeat (κατάγνωσιν) hic „ ea legitime utitur ...... Quicunque „ servorum more a malis abstinent, legis finem non adimplent.

5. *Idem* in eandem Epist. Hom. 3. „ Plurimi sunt, qui Christum non diligunt, neque charitatis jura custodiunt. Nam quæ dilectionis nostræ „ argumenta proferimus? Habet quispiam amicum, quem ardenti amplectatur affectu; vel sic saltem Christum diligat. Nos autem ipsum ne „ ut amicum quidem diligemus? Et „ quæ jam erit nobis salutis spes? Et „ quomodo, inquis, Christum ne quidem ut amicum diligimus? Ego tibi „ conabor ostendere. Pro his qui revera amici sunt, plurimi sæpe perpeti „ damna elegerunt. Pro Christo autem „ ne dicam sustinere detrimenta, sed „ contenti esse præsentibus pauci sustinent. Pro amicis sæpe contumelias „ & inimicitias suscipimus: Christi vero gratia nullus inimicitias suscipit. „ Amicum fame confectum nunquam „ omnino despicimus: Christum vero „ quotidie venientem ad nos nec pane „ dignamur. Amicis nunquam invidemus; at in Christo hoc patimur ... „ Laudatur aliquis virtute probatus, quæ „ ad sanam doctrinam pertinent loquens, & Ecclesiam ædificans; Nos „ huic protinus invidemus; dum ædificationem illam non per alios sed per „ nos fieri volumus, non propter Christum, sed nostri gratia. Nam si Christi urgeret affectus; sive id per alios, „ sive per nos fieret, nihil moveremur. „ Rursus cum amicum afflictum videmus, soliciti ad eum pergimus. At „ cum Christus in carcere in suis membris sæpe moriatur, eum ne visitamus „ quidem. Ad amicos autem fideles, „ non quia fideles sunt, sed quia amici „ sunt, proficiscimur. Vides ut nihil „ Dei metu, nihilque ipsius amore perpetretur a nobis, sed omnia partim „ amicitia, partim consuetudine. .... „ Deferamus tandem, quæ salutem nostram lædunt, ac penitus violant, ut „ eis perfruamur bonis, quibus frui „ amicos decet. " In hoc textu S. Doctor præcise omissionem actuum charitatis a salute excludit.

V. *S. Augustinus* docet, in Catechumenis requiri dilectionem Dei per modum dispositionis. Nam in l. *de fide & operibus* refutans eos, qui primum præceptum, non autem secundum Catechumenis explicandum ac inculcandum esse putabant, c. 10. ait: „ Primum Præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum &c.* pertinere ad baptizandum, secundum autem ad baptizatos putant; „ sed

„ sed si diligenter consideretur, ista duo „ præcepta ita connexa sunt, ut nec „ dilectio Dei possit esse in homine, si „ non diligit proximum; nec dilectio „ proximi, si non diligit Deum. *Et c.* „ *6.* Si tunc tempus non est discendi, „ quæ vita congrua tanto, quod accipe- „ re desiderant, Sacramento; quando „ erit? Et l. *de catechizandis rudibus* „ c. 4. Dilectione tibi tanquam fine pro- „ posito, quo omnia referas, ita narra „ (instrue Catechumenum) ut audien- „ do credat, credendo speret, sperando „ amet. *Et ibid. c.* 5. De ipsa etiam „ severitate Dei charitas ædificanda est, „ ut ab eo quem timet amari se gau- „ dens, eum redamare audeat; ejusque „ dilectioni, etiamsi impune posset, ta- „ men displicere vereatur. *Et c.* 27. Ita- „ que credens conjungaris bonis, quos „ inventurus es facile, ut simul colatis „ & diligatis Dominum gratis, quia to- „ tum præmium ipse erit, ut in illa „ æterna vita bonitate ejus & pulchri- „ tudine perfruamur. Sed amandus est, „ non sicut aliquid quod videtur oculis, „ sed sicut amatur sapientia, & justi- „ tia, & veritas, & sanctitas, & cha- „ ritas, & siquid aliud tale dicitur, non „ quemadmodum ista sunt in homini- „ bus, sed quemadmodum sunt in ipso „ fonte incorruptibilis & incommutabi- „ lis sapientiæ. Quoscunque ergo vide- „ ris hæc amare, illis conjungere, ut „ per Christum reconcilieris Deo. Bo- „ nos imitare, malos tolera, omnes „ ama; quia non solum dilectio Dei „ nobis præcepta est, sed etiam dile- „ ctio proximi, in quibus duobus præ- „ ceptis tota lex pendet & Prophetæ; „ quam non implet, nisi qui Dominum „ acceperit Spiritum Sanctum." Ex his ergo clarum est, quod D. Augustinus a Catechumenis ad obtinendam justificationem seu *reconciliationem* requirat dilectionem. Et eam sufficere, si fuerit *initialis*, insinuat l. cc. c. 17. ubi in consortium ejusmodi dilectionis adhuc admittit timorem inferni. „ Qui propter „ beatitudinem sempiternam, & perpe- „ tuam requiem, quæ post hanc vitam „ sanctis promittitur, vult fieri Chri- „ stianus, ut non eat in ignem æter- „ num cum diabolo: sed in regnum „ æternum intret cum Christo, vere „ ipse Christianus est, qui etiam profi- „ ciendo perveniet ad talem animum, „ ut plus amet Dominum, quam ti- „ meat gehennam (nullo modo, nec „ partialiter habendo oculum ad infer- „ num); ut etiamsi dicat illi Deus; „ utere delitiis carnalibus sempiternis, „ quantum potes, pecca; nec morie- „ ris; nec in gehennam mitteris; sed „ mecum tantummodo non eris; ex- „ horrescat, & omnino non peccet, „ non jam ut in illud, quod timebat, „ non incidat; sed ne illum, quem sic „ amat, offendat, in quo una est re- „ quies, quam oculus non vidit, nec „ in cor hominis ascendit.

2. *Idem* l. 15. de Trinit. c. 17. & 18. „ Cum Spiritus Sanctus fuerit datus „ homini, ipsum accendit in dilectio- „ nem Dei & proximi. Propter quod „ dicit: Nos diligamus, quia prior di- „ lexit nos. Et Apostolus: Dilectio „ Dei diffusa est in cordibus nostris. „ Nullum est isto dono Dei excellentius. „ Solum est, quod dividit inter filios „ regni æterni, & filios perditionis æter- „ næ. Dantur & alia per Spiritum San- „ ctum munera, sed sine charitate nihil „ prosunt. Nisi ergo tantum impertia- „ tur cuique Spiritus Sanctus, ut eum „ Dei & proximi faciat amatorem, a „ sinistra non transfertur ad dexteram. „ Nec Spiritus dicitur proprie donum, „ nisi propter dilectionem, quam qui „ non habuerit, si linguis hominum „ loquatur & Angelorum, factus est „ æs tinniens. Quantum ergo bonum „ est, sine quo ad æternam vitam ne- „ minem bona tanta perducunt? Ipsa „ vero dilectio, sive charitas, nam „ unius rei est utrumque nomen, per- „ ducit ad regnum." Ex hoc textu patet, quod D. Augustinus loquatur quidem de charitate habituali, sed ea, quæ dono Spiritus ex actu præcedente dilectionis transiit in habitualem.

3. *Idem* Serm. 72. de Tempore c. 8. explicans illud Apostoli: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operi-* bus

bus legis. Et alterum textum: *Fides, quæ per dilectionem operatur*. „ Quomodo, *inquit*, fides per dilectionem operatur? Et quomodo justificatur homo per fidem sine operibus legis? Intendite fratres. Credidit aliquis; percepit fidei Sacramenta (Baptismum, vel Pœnitentiam) in lecto & mortuus est. Deficit illi operandi tempus. Quid dicimus? Quia non est justificatus? Plane dicimus justificatum. Ergo ille justificatus est, & operatus non est? Impletur sententia Apostoli dicentis: Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis. Nam fides, quæ per dilectionem operetur, etsi non sit, in quo exterius operatur, in corde tamen illa fervens servatur. Nam erant quidam in Lege, qui de operibus Legis gloriabantur, quæ fortasse non dilectione sed timore faciebant; Apostolus autem ait; quia potest homo justificari ex fide sine operibus legis; ut illi magis non fuerint justi, qui quod faciebant, timore faciebant; cum fides per dilectionem operetur in corde, etiamsi foris non exit in opere." In hoc textu D. Augustinus manifeste ad justificationem etiam cum Sacramento requirit dilectionem.

4. *Idem* Tract. 5. in Epist. Joan. „ Dilectio sola discernit inter filios Dei, & filios diaboli. Signent se omnes signo Crucis. Baptizentur omnes, intrent omnes Ecclesiam. Non discernuntur filii Dei a filiis diaboli, nisi charitate. Qui habent charitatem, *nati sunt ex Deo*. Qui non habent; non nati sunt ex Deo." In hoc textu iterum loquitur de dilectione actuali, quæ dono Spiritus ex unico actu transiit in habitualem. Loquitur enim de illa dilectione & charitate, de qua loquitur D. Joannes, qui certo loquitur de actuali transeunte in habitualem practicam & operativam.

5. *Idem* Serm. 53. de Tempore docet, nec Martyrium prodesse sine dilectione Dei practica, habitualiter inhærente, quod fieri nequit, nisi præcesserit actualis dilectio, qua homo se gratiæ recipiendæ subjicit, actu voluntatis ejus motibus assentiente, & se conformante. „ In omnibus præceptis, *inquit*, Dei charitas obtinet principatum, sine cujus perfectione Deo nihil placere posse Paulus Apostolus testatur; quia nec Martyrium, nec eleemosynarum largitionem sine charitatis officio quidquam proficere posse ostendit. Unde & Dominus a Scriba interrogatus, quod esset maximum mandatum, respondit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo." In hoc textu S. Doctor evidenter loquitur de charitate actuali transeunte in habitum; quia loquitur *de officio charitatis*, & de illa charitate, quæ est objectum præcepti, quale non est *charitas infusa*, prout ab adversariis describitur. Similia habet Tract. 6. in Joan. „ Audi, *inquit*, quid dicat Apostolus: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Si tradidero, inquit; utique pro nomine Christi. Sed quia sunt multi, qui jactanter id faciunt, non cum charitate; ideo nihil prodest." Et Conc. 21. in Psal. 118. ad illa verba: *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*, sic ait: „ Omnis consummatio mihi videtur hoc loco intelligenda, usque ad mortem pro veritate certare, & pro vero ac summo bono mala omnia tolerare. Quod autem addidit: Latum mandatum tuum valde; non intelligo nisi charitatem. Quid enim profuisset inter quæcunque tormenta illa martyria confiteri, si charitas in confitente non esset? Audiamus Apostolum: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habeam; nihil mihi prodest. Charitas autem Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. In hac diffusione latitudo est; in qua sine angustiis via quoque ambulatur angusta." Ex his iterum patet sermonem esse de charitate practica, & habituali dependente ab actuali præterita vel concomitante.

6. *Idem* Serm. 43. de Verbis Domini,

ni, ad illa verba: *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*, ait: „ Christus „ dedit dona hominibus. Quæ dona? „ Spiritum Sanctum. Quid nobis præ„ stitit Spiritus Sanctus? Apostolum „ audi. Charitas Dei, inquit, diffusa „ est in cordibus nostris. Quid, aut in „ quo charitas Dei diffusa est in corde „ humano? Habemus, inquit, thesau„ rum istum in vasis fictilibus. Quare „ ne putaret quisquam, a se sibi esse, „ quod diligit Deum, continuo addidit: „ Per Spiritum Sanctum, qui datus est „ nobis. Ut ergo ames Deum, in te „ habitet Deus, & amet te de te, id „ est, ad amorem suum moveat te, ac„ cendat te, illuminet te, excitet te ..... „ Delectat adulterium? Contradicatur; „ resistatur; repugnetur. Non enim non „ habes, unde pugnes. Deus tuus in te „ est; Spiritus bonus datus est tibi. Spi„ ritus Dei est, qui pugnat in te ad„ versus te, adversus illud, quod est in „ te contra te. Nam ut noveris ad Spi„ ritum Sanctum hoc officium pertine„ re, Apostolus dicit: Si Spiritu facta „ carnis mortificaveritis, vivetis. Quo „ Spiritu? meo an Dei? Sublata est quæ„ stio sequentibus verbis: Continuo enim „ addidit: Quotquot Spiritu Dei agun„ tur, hi sunt filii Dei. Agis, si aga„ ris; & bene agis, si a bono agaris. „ Ergo, quod ambiguum erat, ex se„ quentibus intellige. Redemptor tibi „ dedit Spiritum, quo mortifices facta „ carnis. Quotquot Spiritu Dei agun„ tur, ii sunt filii Dei. Non sunt filii „ Dei, si non aguntur Spiritu Dei. Si „ autem Spiritu Dei aguntur, pugnant, „ quia magnum habent adjutorem." Idem Serm. 13. de verbis Apostoli c. 13. „ Quot „ Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei; „ quia qui Spiritu Dei aguntur, chari„ tate aguntur. Charitas enim diffusa „ est in cordibus nostris per Spiritum „ Sanctum, qui datus est nobis. Ad„ junxit: Non enim accepistis spiritum „ servitutis iterum in timore ...... Jam „ ergo non in timore, sed in dilectio„ ne; ut non servi, sed filii simus. Qui „ enim adhuc ideo agit, quia pœnam „ timet, Deum non amat; nondum est „ inter filios." Ex his duobus textibus D. Augustini sequitur, quod illa charitas, quæ saltem *causaliter* ac *dispositive* discernit inter filios Dei, sit dilectio actualis; eamque esse a Spiritu Sancto non tunc solum, quando per donum S. Spiritus & per habitum infusum transit in habitualem, sed etiam per gratiam actualem Spiritus Sancti, qui datus est Ecclesiæ non solum per gratiam sanctificantem, sed etiam per gratiam *illuminantem*, *accendentem*, *excitantem*, *adjuvantem*, prout in hoc textu S. Doctor explicat.

7. *Idem* in Psal. 79. ad illa verba: *Vivificabis nos. Converte nos. Ostende faciem tuam; & salvi erimus*, sic discurrit: „ Ad omne recte factum amor & „ timor ducit. Ut facias bene, amas „ Deum; & times Deum ..... Bene tu „ nihil aliud vis, quam ut bene tibi „ sit. Nam in eo quod amas, vis ut „ bene tibi sit; nam & sine indigentia „ vis esse, & sine molestia. Amor in„ flammat; accendit & bonus amor. „ De igne boni amoris Dominus dicit: „ Ignem veni mittere in terram, quo „ igne inardescant Spiritu ferventes, & „ Dei ac proximi charitate flagrantes. „ Vetus Testamentum hoc videtur fa„ cere, ne gratis colatur Deus; sed „ quia aliquid dat in terra, ideo dili„ gitur. Mortui ergo erant, qui pro„ pterea Deum colebant, ut eis secun„ dum carnem bene esset. Sapere enim „ secundum carnem mors est, & mor„ tui sunt, qui non gratis Deum co„ lunt, id est, quia ipse bonus est, non „ quia dat talia bona, quæ dat & non „ bonis. Pecuniam vis a Deo? habet „ & latro. Ergo ista omnia dat etiam „ malis; se solum servat bonis. *Vivi„ ficabis nos*; vitam interioris hominis „ dabis nobis; & nomen tuum invo„ cabimus, id est, te diligemus: tu eris „ dulcis remissor peccatorum nostrorum; „ tu eris totum præmium justificato„ rum." Ex hoc textu iterum clarum est; eos a D. Augustino universim sine exceptione *inter mortuos* reputari, qui non diligunt Deum amore & *concupiscentiæ* & *benevolentiæ*.

8. *Idem*

8. *Idem* in l. de patientia c. 17. 18. 21. & 22. circa patientiam Job sic scribit: „ Quisque justorum tanto est ad mala „ perferenda fortior, quanto in eo est „ major charitas Dei. Charitas autem „ Dei diffusa est in cordibus nostris, „ non utique ex nobis, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. „ Proinde ab illo est patientia justorum, per quem diffunditur charitas „ eorum; charitas autem qua fit, ut „ recte viventes omnia fortiter patiantur, ex Deo est. Et ideo falsæ patientiæ potest sine adjutorio Dei voluntas humana sufficere. Huic autem, quæ vera patientia est, ideo voluntas humana, nisi desuper adjuta & „ inflammata, non sufficit, quia Spiritus Sanctus est ignis ejus, quo nisi „ accensa diligat impassibile bonum, „ ferre non potest quod patitur malum. „ Deus charitas est; & qui manet in „ charitate, in Deo manet, & Deus in „ eo. Quisquis ergo contendit, posse „ Dei charitatem haberi sine adjutorio „ Dei, quid aliud contendit, nisi haberi „ Deum posse sine Deo. Exultans ergo „ apud Apostolum vera patientia dicit „ in ore Sanctorum: Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? „ an angustia &c. In his omnibus supervincimus per eum, qui dilexit nos, „ non per nos. Deinde sequitur: Certus sum; quia neque mors, neque „ vita &c. poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo. Hæc „ est illa charitas, quæ diffunditur in „ cordibus nostris, non ex nobis, sed „ per Spiritum Sanctum, qui datus est „ nobis ..... Unde & antiqui justi ante „ Incarnationem Verbi in hac fide Christi justificati sunt. Quomodo autem „ possent esse alieni a fide Christi, quorum charitate nobis prænuntiatus est „ Christus? .... Quod cum ita sit, quid „ est homo utens in hac vita propria „ voluntate, antequam eligat & diligat „ Deum, nisi injustus & impius? Quid „ est homo aberrans a Deo, nisi Creator eum diligat gratis. Sed quomodo „ Deus prius diligit iniquos & justificat? „ Quomodo, nisi miro modo! Medicus „ bonus ægrotum odit & diligit. Odit, „ quia ægrotat; qui diligit, ut ægritudinem pellat. Hæc propter charitatem dicta sunto, sine qua in nobis „ non potest esse vera patientia, quia „ in bonis charitas Dei est, quæ tolerat omnia. " Ex hoc textu iterum clarum est, quod loquatur de dilectione & charitate actuali transeunte in habitum dono Dei in ipsa justificatione; sine qua dilectione dicit manere *injustum & impium*.

9. *Idem* in Epist. ad Galatas: „ Non „ aufert peccata, nisi gratia fidei, quæ „ per dilectionem operatur. ..... Hinc „ (Apostolus) incipit demonstrare, „ quemadmodum gratia fidei sufficiat ad „ justificationem sine operibus Legis. „ Sed ne quis fallatur ambiguo, scire „ debet; opera legis bipartita esse. Nam „ partim in Sacramentis, partim vero „ in moribus accipiuntur. Ad Sacramenta pertinent Circumcisio, Sacrificia &c. Ad mores autem: *Non occides*, *non mœchaberis* &c. Omne Sacramentum, cum intelligitur, ad contemplationem veritatis refertur, aut „ ad bonos mores. Contemplatio veritatis in solius Dei dilectione fundata „ est; boni mores in dilectione Dei & „ proximi. ..... Ille justificatur apud „ Deum, qui eum gratis colit, non „ scilicet cupiditate appetendi aliquid ab „ ipso præter ipsum, aut timore amittendi. In ipso enim solo vera est nostra beatitudo atque perfecta .... Christus nos liberavit a maledicto Legis, „ ut non jam timore justificaremur in „ operibus Legis, sed fide apud Deum, „ quæ non per timorem sed dilectionem operatur. ..:. Dominus ait: Non „ veni solvere Legem, sed adimplere; „ quia erat ablaturus timorem carnalem; „ spiritualem autem charitatem daturus, „ qua sola Lex impleri potest. Plenitudo enim Legis charitas, ut quando fides impetrat Spiritum Sanctum, per „ quem charitas Dei diffusa est in cordibus operantium justitiam, nullo modo quisquam ante gratiam fidei de „ operibus glorietur. Quapropter Apostolus ostendit, opera ad bonos mores

„ res pertinentia non impleri, nisi di-
„ lectione, per quam fides operatur.....
„ Tertia est vita sub gratia, quando
„ nihil temporalis commodi justitiæ præ-
„ ponitur, quod nisi charitate, quam
„ Dominus exemplo docuit, & gratia
„ donavit, fieri non potest. .... Illam
„ custoditionem Legis; Non occides,
„ non mœchaberis, & si quæ hujusmo-
„ di, ad bonos mores pertinere mani-
„ festum est, quæ nisi charitate & spe
„ bonorum æternorum impleri non pos-
„ se manifestum est. " Ex hoc textu denuo colligitur, sine dilectione Dei actuali, transeunte in habitum dono Dei, justificationem nunquam obtineri.

10. *D. Augustinus* negat, per attritionem solam ex metu inferni excludi voluntatem peccandi sine dilectione Dei. Ergo. *Ant. patet* ex textibus in §. 2. adductis.

VI. *S. Petrus Chrysologus* Serm. 94.
„ Licet fueris in ista (vitia) devolutus,
„ vide, ne desperes. Homo remansit
„ tibi, unde piissimo satisfacias Credi-
„ tori. --- Absolvi vis? Ama. Chari-
„ tas cooperiet multitudinem peccato-
„ rum.

VII. *S. Gregorius M.* l. 1. Mor. c. 11. " Ecclesia rectitudinis vias timore in-
„ choat, sed charitate consummat; cui
„ tunc est funditus a malo recedere,
„ cum ex amore Dei jam cœperit nolle
„ peccare. Cum vero adhuc timore bo-
„ na agit; a malo penitus non recessit;
„ quia eoipso peccat, quo peccare vel
„ let, si inulte potuisset. Recte ergo,
„ cum Deum timere Job dicitur, re-
„ cedere etiam a malo perhibetur; quia
„ dum metum charitas sequitur, ea quæ
„ metu relinquitur, etiam per cogitatio-
„ nis propositum culpa calcatur.

VIII. *S. Isidorus* l. 2. Sentent. c. 3.
„ Sine amore charitatis, quamvis quis
„ que recte credat, ad beatitudinem
„ pervenire non potest; quia tanta est
„ charitatis virtus, ut etiam Martyrium
„ sine illa nihil esse credatur." Et in Cantica ad illud: *Recti diligunt te*. Nullus te diligit, nisi rectus; & nullus est rectus, nisi qui te diligit.

IX. *Burchardus* l. 19. Decreti c. 32.
„ Propter nudum gemitum, & propter
„ nudum nomen pœnitentiæ nullus sal-
„ vabitur; sed per veram confessio-
„ nem; sed per Sacerdotis intelligentis
„ consilium, & per charitatis affectum
„ peccatorum moles obruitur.

X. *S. Bernardus* Epist. 11. " Puto,
„ quod charitas sola sit, quæ ab amore
„ sui & mundi convertere possit ani-
„ mam, & in Deum dirigere. Nec ti-
„ mor quippe, nec amor privatus con-
„ vertunt animam; mutant interdum
„ vultum vel actus; affectum nunquam.

§. VI.

An necessitas amoris in contritione probari possit ex ipso Concilio & Catechismo Tridentino?

RESpondeo *Affirmative*.

Probatur. Hoc enim Concilium cum ex professo, & inter primaria negotia statim ab initio tractaret de justificatione, declarat, semper in omni justificatione etiam in ipso Baptismo requiri dilectionem Dei initialem, distinctam ab exercitio seu actu spei, adeoque pertinentem ad actum charitatis. Idem declarat; in omni justificatione essentialiter requiri detestationem peccati respicientem ad offensam Dei tanquam objectum seu motivum formale. Ergo. *Ant. prob.* Sess. 6. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. sic scribit: „ Cum hoc tempore non sine mul-
„ tarum animarum jactura erronea quæ-
„ dam disseminata sit de justificatione
„ doctrina, S. Synodus exponere inten-
„ dit veram sanamque doctrinam ipsius
„ justificationis. Primum declarat S.
„ Synodus, ad justificationis doctrinam
„ probe & sincere intelligendam, opor-
„ tere ut unusquisque agnoscat, quod
„ cum omnes homines in prævaricatio-
„ ne Adæ innocentiam perdidissent, us-
„ que adeo erant servi peccati, & sub
„ potestate diaboli ac mortis, ut non
„ modo Gentes per viam naturæ, sed
„ ne Judæi quidem per Literam Legis
„ Moysis inde liberari aut surgere pos-
„ sent, tametsi in eis liberum arbitrium
„ minime extinctum esset, viribus licet

atte-

„ attenuatum & inclinatum. Quo factum est, ut Cœlestis Pater filium „ suum miserit, ut Judæos, qui sub „ Lege erant, redimeret, & Gentes, „ quæ non sectabantur justitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem „ filiorum reciperent. Verum etsi ille „ pro omnibus mortuus est, non omnes „ tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur. Nam „ sicut revera homines, nisi ex semine „ Adæ nascerentur, non nascerentur „ injusti, ita nisi in Christo renascerentur nunquam justificarentur. Pro hoc „ beneficio Apostolus gratias nos agere „ hortatur Patri, qui nos transtulit in „ regnum filii dilectionis suæ. Quibus „ verbis justificationis impii descriptio „ insinuatur, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei. Quæ quidem „ translatio post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis aut „ ejus voto fieri non potest. Declarat „ præterea, ipsius justificationis exordium in adultis a *Dei* per Christum „ *præveniente gratia* sumendum esse, „ hoc est, ab ejus vocatione, ut qui „ per peccata a Deo aversi erant, *per* „ *ejus excitantem atque adjuvantem gratiam* ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem *eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando* disponantur. Disponuntur autem ad ipsam „ justitiam, dum *excitati divina gratia* „ *& adjuti* fidem ex auditu concipientes libere *moventur in Deum*, credentes vera esse, quæ divinitus revelata „ & promissa sunt; atque illud inprimis, a Deo justificari impium per „ gratiam ejus per redemptionem quæ „ est in Christo; & dum peccatores se „ esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad „ considerandam Dei misericordiam se „ convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum „ propitium fore, illumque tanquam „ *omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*; „ ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare *novam vitam*, „ & *servare divina mandata*. Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur; quæ non est „ sola peccatorum remissio, sed & *sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*; unde homo ex injusto fit justus. Hujus justificationis „ causæ sunt, *finalis* gloria Dei & vita æterna; *efficiens* Deus; *meritoria* „ Christus; *instrumentalis* Sacramentum „ Baptismi; *formalis* justitia Dei, non „ qua ipse justus est, sed qua nos justos „ facit, qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ, justitiam recipientes unusquisque suam „ secundum mensuram, quam partitur „ Spiritus Sanctus singulis prout vult, „ & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem; quamquam enim nemo possit esse justus, „ nisi cui merita passionis Christi communicantur; id tamen in hac impii „ justificatione fit, dum ejusdem Passionis merito *per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus* eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret, unde in justificatione hæc omnia „ simul infusa accipit homo, *fidem*, „ *spem*, *& charitatem*. Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & *charitas*, „ *neque unit perfecte* cum Christo, neque corporis ejus *vivum membrum efficit*; qua ratione verissime dicitur; „ in Christo neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium, sed „ *fidem quæ per charitatem operatur*. „ Hanc fidem ante baptismi Sacramentum Catechumeni petunt, cum petunt fidem, vitam æternam præstantem *quam sine spe & charitate*, *fides præstare non potest*. Unde & statim „ verbum Christi audiunt: Si vis ad „ vitam ingredi, *serva mandata*.

Alter textus Tridentini habetur Seff. 14. cap. 1. ubi dicitur: „ Fuit Pœnitentia universis hominibus, qui se mortali

„ tali aliquo peccato inquinassent, quo-
„ vis tempore ad gratiam & justitiam
„ assequendam necessaria, illis etiam,
„ qui baptismi Sacramento ablui peti-
„ vissent, ut perversitate abjecta & emen-
„ data, tantam Dei offensionem cum
„ peccati odio & pio animi dolore de-
„ testarentur.

Circa priorem textum, qui editus est anno 1547. observare licet 1. Quod Concilium insistat vestigiis, doctrinæ, ac ipsis terminis D. Thomæ, prout manifestum est comparanti textus Angelici a me in Theol. Eclect., & superius §. 1. & 2. adductos, & Concilii. Itaque explicandi sunt in sensu a D. Thoma intento, superius explicato in contextibus S. Doctoris. 2. Quod Concilium manifeste faciat oppositionem inter actus *spei*, & *dilectionis*; ut proin certum sit, per eam *dilectionem initialem* non intelligi actum spei. 3. Quod illa dilectio initialis feratur *in omnis justitiæ fontem*, prout est objectum dilectionis seu charitatis condistinctæ a virtute Theologica *fidei ac spei*. Ergo nomen justitiæ necessario sumendum est pro justitia generali, seu rectitudine universali, prout sumit D. Thomas in 4. dist. 17. q. 1. a. 1. C. & ibid. ad 1. & qq. 3. ad 1. non pro beneficio particulari justificationis. 4. Ex Actis Concilii constat, quod Patres Concilii revera intellexerint verum actum charitatis ut condistinctæ a virtute fidei, & spei. Nam *Palavicinus* Cardinalis in Historia Concilii Tridentini ex ipsis Actis originalibus jussu Papæ conscripta l. 8. c. 13. sic scribit: „ Quod
„ attinet ad id, quod dicitur de dilectio-
„ ne Dei, advertendum est, per teno-
„ rem Decreti ab initio delineati nullam
„ fieri dilectionis mentionem; sed Sal-
„ vatorem Alepium Archiepiscopum
„ Turritanum, Claudium Jajum Socie-
„ tatis Jesu, Lipomanum Veronensis
„ Adjutorem, & Pium Franciscanorum
„ Præsidem admonuisse, ut aliquis cha-
„ ritatis actus insereretur; cumque id
„ ad omnium judicium relatum fuerat
„ cum aliis præcipuis Notis, viginti
„ tres ex ipsis diserte comprobasse, adeo-
„ que fuisse insertum Decreto; sed po-
„ stea aliis haud probatum, verum a
„ Theologis strenue propugnatum, &
„ per hæc verba retentum esse. Non
„ est sermo eo loco de habitu charita-
„ tis; sed cum in particula, quæ loqui-
„ tur de Pœnitentia, nulla fiat mentio
„ amoris, visum est, cum fide & spe
„ jungere aliquem dilectionis actum,
„ quia si pœnitentia esset ex timore sine
„ amore justitiæ, & dolor esset propter
„ pœnam tantum, non propter Dei of-
„ fensam, infructuosa esset. “ Ita *Palavicinus*, qui addit: „ Quibusdam ad-
„ vertentibus, charitatem capite sexto
„ memoratam recenseri ad initium pœ-
„ nitentiæ inter ea, quæ præparant
„ animum ad justitiam consequendam;
„ postea vero capite septimo tanquam
„ ipsius justitiæ formam poni; respon-
„ derunt Decreti formatores; in primo
„ loco, (nempe c. *6.*) sermonem esse
„ de quodam actu charitatis, cum insit
„ aliqua dilectio in homine, non qui-
„ dem obtinente, sed exoptante justi-
„ tiam; & in secundo loco (c. *7.*) si-
„ gnificari habitum charitatis. „ Hucusque Palavicinus; ex quo manifestum est, juxta Tridentinum ante infusionem charitatis habitualis ac gratiæ sanctificantis requiri actum dilectionis initialis distinctæ ab actu spei. Idem

Confirmatur ex Confessione *Suarezii* & *Tanneri*. Prior. part. 3. Disp. 4. Sect. 8. sic scribit: *Nec vero dicit Concilium; hunc amorem pertinere ad spem, sed potius supponere spem; per eum erigi hominem, & sublevari ad diligendum Deum, utique propter seipsum. Nam amor concupiscentiæ non sequitur proprie ex spe, sed ad illam potius supponitur*. Ita *Suarez*, qui dicere debuisset; præsupponi ad actum spei actum concupiscentiæ necessarium, ex instinctu naturæ elicitum erga Summum bonnm; prout D. Thomas expresse in pluribus locis explicat; non libere elicitum, qui est intrinsecus virtuti charitatis. *Tannerus* vero Tom. 4. disp. 6. quæst. 2. dub. 4. num. 74. sic scribit: *Certum est, sermonem esse de amore charitatis; tum quia constat, D. Thomam, cujus vestigia sequi voluit Concilium, de hoc amore locutum, ut supe-*

vius dictum est; tum quia amor concupiscentiæ erga Deum natura sua prior est spe, non posterior. Ita Tannerus; in quo idem observandum, quod in Suarezio.

Circa secundum textum Concilii ex Sess. 14. c. 1. sic argumentor: Quamvis Concilium in hac Sessione, celebrata primum anno 1551. de industria abstrahere voluerit a controversia Theologorum circa necessitatem contritionis amorosæ, & caute evitare studuerit, ne præjudicaret nova aliqua phrasi, nondum canonizata a tota Ecclesia alterutri sententiæ, agnovit tamen ex constanti traditione, objectum doloris debere esse *offensam ac offensionem Dei*, non materiale; objectum enim materiale est peccatum in concreto; ergo formale seu motivum. Ergo canonizando hanc doctrinam pro recepta ac tradita indirecte declaravit, motivum formale in contritione debere esse *offensam Dei*. Dein *secundo* ex *Hermeneutica* constat; quandocunque subjecto aut objecto tribuitur denominatio sub peculiari proprietate specifica illius subjecti, præsumendum est, eam proprietatem specificam esse rationem formalem, *sub qua* & *ratione cujus* illi tribuitur forma denominans. Sic enim quando dicimus de Deo; credimus *æternæ veritati*, amamus *bonitatem infinitam*, terret *justitia* vindicativa, timendus est *Deus fortis*, fidendum est *fidelitati* divinæ &c. semper importatur ratio formalis objecti, sub qua illi tribuitur forma denominans, v. g. fides, amor, terror, timor, spes &c. *Tertio*, in eo sensu a Concilio assignatur *offensio Dei* pro objecto detestationis, in quo sensu ab antiquioribus Theologis, præsertim a *D. Thoma*, eadem offensio fuit assignata pro objecto detestationis; sed ab iis præsertim a *D. Thoma* fuit assignata in hoc sensu, quod sit objectum ac motivum formale. Ergo. *Maj. patet*; quia hic est perpetuus mos Conciliorum, ut premendo vestigia traditionis rigorose insistant phrasibus loquendi semel receptis ab universali Ecclesia; qui mos non serviret ad finem a Conciliis intentum, nisi eas loquendi formulas sumerent etiam in sensu constanter ac uniformiter tradito earum phrasium. *Min. prob.* partim ex textibus D. Thomæ supra adductis; partim ex sequentibus. Sic part. 3. q. 86. art. 1. dicit: *Antiochus non vere pœnituit; dolebat enim de culpa præterita, non propter offensam Dei.* Et q. 85. art. 5. ad 1. *Peccatum primo incipit homini displicere propter supplicia, quæ respicit timor servilis, quam propter Dei offensam, quod ad charitatem pertinet.* *Quarto* id probatur ex eo, quia videtur positiva deordinatio rationis; si quis reflexa attentione facta ad offensionem patris, tanquam ab objectum materiale suæ attentionis, ratione sui idoneum ad movendam detestationem illatæ injuriæ, hoc tamen motivo neglecto detestaretur tantum injuriam patri illatam ob pœnam corporalem subeundam. Ergo idem dicendum circa *detestationem offensionis divinæ*, si peccator reflexione facta ad hoc objectum ratione sui tam idoneum ad movendam detestationem confugeret ad aliud motivum formale, ab eoque se sineret determinari, v. g. pœnas inferni. Hoc plane esse indecens observat S. *Chrysostomus* Hom. 4. in 2. Epist. ad Cor. ubi ait: *Ingemisce cum peccas, non quod es castigandus; nam id plane nihil est; sed quod offenderis Dominum Deum tuum usque adeo mansuetum, qui sic te amat* &c. Itaque non est præsumendum, quod Concilium Tridentinum offensionem Dei statuat pro objecto detestationis præcise materiali.

Probatur 2. Ex Catechismo Tridentini, qui par. 2. c. 5. n. 2. sic scribit: *Docendum est, multiplicem esse hujus nominis Pœnitentiæ significationem. Primum enim pœnitentia de iis dicitur, quibus aliquid displicet, quod ante placuerat, nulla habita ratione hujus, bonumne, an malum sit. Altera est pœnitentia, cum quis ex scelere admisso dolorem non Dei, sed suiipsius causa concipit. Tertia est, cum non solum admissi sceleris causa intimo animi sensu dolemus, verum unius Dei causa in eo mœrore sumus.* Et n. 3. *Prima acceptio in vitio ponenda est. Altera est quædam commoti & perturbati ani-*

animi affectio. Tertiam tum ad virtutem pertinere, tum Sacramentum esse dicimus. Ac primum quidem de ipsa ut virtutis parte agendum est, quia hujus virtutis actiones tanquam materiam præbent, in qua Pœnitentiæ Sacramentum versatur; ac nisi prius, quæ sit pœnitentiæ virtus intelligatur, Sacramenti etiam vim ignorari necesse est.

§. VII.

Quid responderi possit ad Objectiones negantium necessitatem amoris in Contritione?

OBjiciunt 1. Concilium Tridentinum Seff. 14. C. 4. dicit, quod *attritio concepta ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex metu gehennæ, hominem ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam disponat.* 2. Doctrina requirens amorem Dei in Contritione est contra sensum & praxi fidelium. 3. Eadem doctrina repugnat communi doctrinæ Theologorum. Nam *Gormaz* pro sententia negante necessitatem amoris recenset ducentos authores. 4. Si in contritione requireretur verus amor Dei super omnia, seu actus charitatis, pœnitens jam justificaretur semper ante absolutionem. Sed hoc non potest dici, quia alioquin non absolutioni & ministerio Sacerdotis, sed contritioni deberet adscribi remissio peccatorum, m. prob. inter propositiones Bayi damnatum est, quod charitas non justificet. 5. Si propositum exhibendi Deo actus amoris amicitiæ practicos jam esset actualis amor Dei, etiam propositum exhibendi miseris actus misericordiæ, parentibus actus obedientiæ, &c. jam esset actualis actus misericordiæ, vel obedientiæ. Sed hoc non potest dici. 6. D. Thomas in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. qq. 1. ad 5. expresse negat, quod in baptismo per modum dispositionis præerequiratur charitas. Ergo eadem nec requiritur in Pœnitentia. 7. Quando Patres dicunt, quod nemo possit salvari sine charitate, possunt intelligi de charitate infusa, quæ identificatur, vel simul a Deo attritis in Sacramento confertur cum gratia sanctificante. 8. Si textus hucusque adducti, & argumentationes aliquid probarent, ex plerisque sequeretur, quod contritio debeat procedere ex motivo amoris, & non sufficeret, quod actus amoris se præcise teneat ex parte propositi, postquam attritio processit ex metu gehennæ. Ergo mea explicatio & concordatio sententiarum non potest admitti.

Respondeo. Ad primum, quod Concilium Tridentinum apponat conditionem: *Si voluntatem peccandi excludat.* Utrum vero attritio ex metu inferni concepta excludat voluntatem peccandi sine dilectione initiali, relinquit indecisum. Id enim manifestum est ex Historia Concilii Tridentini, quam scripsit Cardinalis Palavicinus. Hic enim l. 12. C. 10. expresse testatur, quod Patres Concilii jusserint expungi hanc propositionem. *Sancta Synodus declarat, illam contritionem, quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta sit, & solum vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu concipiatur, si voluntatem peccandi excludat, sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem, cum sine aliquo dilectionis in Deum metu esse vix queat.* Voluit ergo Concilium relinquere indecisum, an voluntas peccandi excludi possit sine motu dilectionis in Deum, quod *vix fieri posse* omnes Concilii Patres unanimiter, excepto Joanne Æmiliano Episcopo Tudetensi, judicaverant.

Ad Secundum dico, non esse contra sensum & praxin fidelium, quod simul cum attritione requiratur serium propositum servandi omnia mandata, adeoque etiam exhibendi Deo actus practicos essentiales amoris amicitiæ. Sicut enim impossibile est, quod habeam propositum servandi mandatum justitiæ, misericordiæ, obedientiæ, &c. quin eoipso implicite habeam propositum exercendi actus practicos justitiæ, misericordiæ, obedientiæ, &c. ita etiam fieri nequit, ut in pœnitente bene instructo de natura & obligatione mandatorum, ac sciente, quod mandatum dilectionis requirat

actus practicos sibi proprios ac distinctos ab actibus practicis aliarum virtutum & legum, ejus propositum servandi mandata se implicite non extendat ad actus amoris amicitiæ practicos, huic mandato proprios, quod ipsum propositum necessario supponit in pœnitente *implicitum actum*, & formale motivum est exercitium amoris. Hoc tamen sequitur, quod in praxi a Parochis summopere notandum est, ab iis pœnitentibus non posse haberi serium & efficax propositum etiam *implicitum* exhibendi Deo actus amoris amicitiæ practicos, distinctos ab observatione aliorum mandatorum, qui prius de natura & obligatione primi mandati non fuerunt bene instructi, nec sciunt etiam in mandato dilectionis requiri actus practicos huic mandato proprios, & distinctos ab actibus mere internis amatoriis solum complimentisticis.

Ad tertium dico, quod *P. Pisport* in præclarissimo Opere *De Contritione* afferat textus trecentorum Theologorum afferentium necessitatem amoris etiam in Sacramento Pœnitentiæ, inter quos sunt plurimi partim Pontificia, partim Cardinalitia, partim Episcopali dignitate fulgentes in Candelabro Ecclesiæ. Gormaz vero valde errat, dum in numerum negantium necessitatem amoris universim trahit eos etiam authores, qui præcise negant, in Sacramento Pœnitentiæ requiri contritionem justificativam. Hoc enim negant etiam authores nostræ sententiæ, quin propterea negent necessitatem amoris. Docemus enim, quod non omnis amor Dei super omnia, nec omnis contritio ex tali amore profecta *infallibiliter* justificet, sed tantum amor Dei perfectus, & contritio profecta *ex amore Dei perfecto*.

Ad quartum, negatur, quod omnis amor Dei super omnia seu omnis charitas, aut contritio ex quovis tali amore adhuc solum initiali ac imperfecto *infallibiliter* justificet. Neque enim Deus tenebatur statim Adamum restituere in priorem justificationis gratiam & amicitiam, si dixisset Deo: *Domine, cur ita mihi irasceris, ecce jam iterun amo te super omnia*. Verum quidem est, quod Deus interveniente Mediatoris gratia constituerit, hominem pœnitentem etiam in Veteri Testamento, & in Novo Testamento etiam extra Sacramentum recipere in suam amicitiam; attamen nullibi reperitur in Scriptura promissum de conferenda *infallibiliter* justificationis gratia extra Sacramentum, nisi servantibus exacte primum mandatum juxta ejus tenorem, quantum moraliter vires humanæ admittunt, hoc est, *diligentibus Deum ex toto corde, ex tota mente, ex tota fortitudine, & ex totis viribus*, prout lex sonat. Hæc autem verba sine dubio amorem valde perfectum innuunt, hoc est, se extendentem ad omnes actus practicos amicitiæ moraliter spectatis humanis viribus possibiles, quem amorem *extensive perfectum* voco. Quod enim attinet amoris intensionem, eam ad assequendam justificationem non requiro, cum non sit in hominis potestate, sed habeat se potius per modum *passionis* vel *doni* passive recepti, prout D. Thomas observat. Ut paucis dicam; Deus extra Sacramentum nec tenetur ex promisso, nec ex natura rei infallibiliter conferre justificationis gratiam, nisi *facienti* totum, *quod est in se*, hoc est, præstanti actus amoris practicos, quantos moraliter potest, & actus satisfactorios, quantos moraliter potest. Hæc est regula D. Thomæ 1.2.q.112. art. 3. ubi ait: *Præparatio hominis ad gratiam, secundum quod est a libero arbitrio, nullam habet necessitatem ad gratiæ consecutionem. Sed secundum quod est a Deo movente, habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibitatis; quia intentio Dei deficere non potest; unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo, cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur*, & 1. 2. q. 109. a. 6. ad 2. *Cum dicitur homo facere, quod est in se, hoc est in potestate hominis, secundum quod est motus a Deo*. Et in 4. dist. 17. q. 2. a. 5. qq. 1. C. *Contritio inquantum est actus virtutis est dispositio quasi necessitans ad justificationem. Et ibidem*

dist.

dist. 20. q. 1. a. 1. qq. 1. C. *Deus nulli gratiam denegat, qui, quod in se est, facit, ut se ad gratiam præparet.* Et de Verit. q. 24. a. 1. ad 2. *Potest se homo ad gratiam præparare, quæ ei non denegabitur, si fecerit, quod in se est.* Ex his omnibus sequitur, quod non omnis ille, qui amat Deum super omnia, *infallibiliter* consequatur gratiam; quia per hoc nondum facit, quod est in se, quando moraliter spectatis suis viribus potest longe plura præstare opera amoris & satisfactionis.

Ad quintum concedo, quod ejusmodi proposita revera sint actuale exercitium & actus interni misericordiæ, & obedientiæ: procedunt enim regulariter intuitu & contemplatione formalis motivi, nempe honestatis, ac bonitatis reperibilis in exercitio & objecto talis virtutis. Eadem ergo contemplatio formalis motivi, seu infinitæ bonitatis actualiter & exercite habetur in proposito exhibendi Deo actus amoris practicos.

Ad sextum, dico, D. Thomam ibi loqui de charitate jam informata per gratiam sanctificantem seu formi, non de informi, qualis est actus charitatis imperfectæ ex parte actus.

Ad septimum dico, evidens esse, quod Patres in his testibus non loquantur de amore seu charitate Dei erga hominem, quæ est identificata cum gratia sanctificante, sed de amore & charitate hominis erga Deum, quæ est actus liberi arbitrii. Utraque autem charitas, tam Dei erga hominem, quæ est identificata cum gratia sanctificante, quam charitas hominis erga Deum, inquantum sumuntur simul collective, dicuntur charitas habitualis infusa.

Ad octavum dico, Amorem Dei super omnia semper esse *essentialiter*, *virtualiter*, *realiter*, ac *implicite* detestativum peccatorum, eo quod sint offensa Dei. Hoc autem in Sacramento ad justificationem sufficit; si peccator saltem *virtualiter* & *implicite* sua peccata detestetur, eo quod sint offensa Dei; quamvis, si explicite peccatori sua peccata sub isto conceptu tanquam offensa Dei repræsententur, teneatur ea etiam explicite detestari sub isto conceptu. Verum quidem est, quod dolor de peccatis debeat esse explicitus & formalis, sed utrum sufficiat, eum dolorem sub tendentia detestativa peccati *explicite* respicere sui initio pœnas inferni, dein autem in progressu *virtualiter* ac *implicite* Deum offensum, hoc ipsum est in quæstione.

§. VIII.

De formulis bonæ Contritionis, & boni propositi.

QUæritur 1. Utrum contritus sic debeat esse comparatus, ut potius velit, æternum esse in inferno, quam committere culpam?

Respondeo. Culpa peccati mortalis, inquantum est offensiva Dei, debet magis displicere, quam æterni cruciatus inferni. Ratio est, quia culpa illa ex suo genere est majus malum, quam cruciatus inferni. Si vero sermo sit de electione practica in casu, in quo alterutrum eligendum esset, vel æterni cruciatus inferni, vel culpa mortalis, respondendum est ejusmodi cogitationi vel interrogationi, eam stultam & blasphemam esse. Si enim Deus imponeret homini innocenti ejusmodi obligationem, aut subeundi æternos cruciatus inferni, aut committendi culpam mortalem, eoipso non esset Deus, sed tyrannus. Si autem non esset Deus, nec daretur potentia infinita, me detrudendi ad æternos cruciatus, imo nec daretur culpa Theologica. Itaque ad tales quæstiones conditionatas seu hypotheses, quæ seipsas destruunt, respondendum non est, sed negandum est suppositum, in eo casu fore Deum aut culpam. Quia vero ejusmodi quæstiones scandalizant simplices, a mentibus fidelium longissime arcendæ sunt, quia Deus non vult, multo minus amat, tendentias stultas & blasphemas. Cæterum responsio est quoad rem D. Thomæ, qui in 4. dist. 17. q. 2. a. 3. qq. 1. ad 4. sic scribit: „ Quantitas dis- „ plicentiæ de re aliqua debet esse se- „ cun-

„ cundum quantitatem malitiæ ipsius. „ Malitia autem in culpa mortali men- „ suratur ex eo, in quem peccatur, in- „ quantum est ei indigna, & ex eo, „ qui peccat, inquantum est ei nociva. „ Et quia homo debet plus Deum, „ quam se diligere, ideo plus debet „ odire culpam, inquantum est offensa „ Dei, quam inquantum est nociva sibi. „ Est autem nociva sibi principaliter, „ inquantum separat ipsum a Deo; & „ ex hac parte ipsa separatio a Deo, „ quæ pœna quædam est, magis debet „ displicere, quam ipsa culpa, inquan- „ tum hoc nocumentum inducit. Est „ etiam considerandum, quod quædam „ pœnæ inseparabiliter habent conjun- „ ctam Dei offensam, sicut separatio a „ Deo. Quædam etiam addunt perpe- „ tuitatem, sicut pœna inferni. Pœna „ ergo illa, quæ offensam annexam ha- „ bet, eodem modo vitanda est, sicut „ & culpa; sed illa, quæ perpetuita- „ tem addit, est magis quam culpa sim- „ pliciter fugienda. Si tamen ab eis se- „ paretur ratio offensæ, & consideretur „ tantum ratio pœnæ, minus habet de „ malitia, quam culpa, inquantum est „ offensa Dei; & propter hoc minus „ debet displicere, " (*displicentia* videlicet *speculativa*, qua res æstimatur ut est in se, *non practica*, qua unum eligitur præ alio; quia in praxi in nulla providentia ac hypothesi ratio offensæ potest separari ab æternitate pœnarum).

Quæritur 2. An contritus debeat esse ita dispositus, ut potius vellet perpeti omnia tormenta tyrannorum, ac dæmonum, quam peccare?

Respondeo. Contritus debet ita esse dispositus, ut velit potius omnia mala perpeti, quæ a Deo juste ac sapienter & paterne immitti possunt, quam peccare. Non vero tenetur potius velle omnia mala eligere, quæ a Deo immitti non possunt juste, sapienter, ac paterne, seu talia, quæ non possunt a Deo immitti sine destructione suarum perfectionum. Suppono autem, Deum semper agere cum harmonia omnium suarum perfectionum; ita ut si vel unica omitteretur vel destrueretur, eoipso destruerentur reliquæ, ac consequenter Deus, ac consequenter ratio offensæ divinæ, prout ad q. 1. dictum est. Cæterum bene *advertit D. Thomas*, non esse consultum, ut pœnitens sibi repræsentet, vel illi repræsententur distincte omnia mala ac supplicia potius subeunda, quam peccatum; ne exinde sumat occasionem nimis gravis tentationis, mentibus debilioribus periculosæ. In 4. dist. 17. q. 2. a. 3. qq. 1. ad 4. sic scribit: „ Sciendum est, quod quamvis talis debeat „ esse contrito dispositio, non tamen „ de his tentandus est; quia homo af- „ fectus suos non facile mensurare po- „ test; & quandoque illud, quod minus „ displicet, videtur magis displicere; „ quia est propinquius sensibili nocu- „ mento, quod magis est nobis notum. " Et *Albertus M.* in 4. dist. 16. a. 34. ad Quæstionem; an contritio debeat esse tanta, ut pro nulla re vellet peccare? sic respondet: „ Hic loqui caute opor- „ tet, ut veritas salvetur, & nullus „ injiciatur laqueus desperationis. Dico „ igitur sine præjudicio; quod rationes „ inductæ (pro affirmativa sententia) „ irrefragabilem concludunt veritatem „ secundum doctrinam Catholicam: ta- „ men Sacerdos hujusmodi quantitatem „ non debet exigere, ut coram se pro- „ fiteatur pœnitens; sed in habitu de- „ bet eam per signa in ipso supponere; „ licet forte pœnitens propter novellam „ ejus conversionem non adhuc eandem „ experiatur in actu. Si vero pœnitens „ profiteatur, se esse in ambiguo; utrum „ cederet vel sustineret, antequam pec- „ caret; puto, quod salva res est; quia „ illius ambigui causa est timor natura- „ lis, quem magis experimur in actu, „ quam charitatem. Ideo talis jam si- „ gnum habet charitatis, quæ causat „ ambiguum; & tamen adjutorio Dei „ sustineret. Dico autem; sufficere am- „ biguum; quia nullus certus est, utrum „ cederet vel sustineret; sicut dicit Au- „ gustinus in l. de S. Virginitate. Si „ autem ex deliberata conscientia dicat, „ se certum esse, quod potius peccaret; „ istum non credo esse contritum; &

„ nul-

„ nullam percipere remissionem peccatorum.

Quæritur 3. An contritio possit esse nimia?

Respondeo. Contritio sensibilis potest esse nimia; sed rationalis non potest esse nimia. Ita D. Thomas in 4. dist. 17. q. 2. a. 3. qq. 2. C. „ Contritio, *inquit*, „ ex parte doloris, qui est in ratione, „ non potest esse nimia, sed quantum „ ad dolorem sensibilem potest esse nimia; sicut etiam exterior corporis afflictio, potest esse nimia. In his enim „ omnibus debet accipi pro mensura „ conservatio subjecti & bonæ habitudinis sufficientis ad ea, quæ agenda incumbunt, & propter hoc dicitur; rationabile obsequium vestrum. Rom. 12.

Quæritur 4. An contritio debeat esse major de uno peccato, quam de alio?

Respondeo Affirmative. Ita D. Thomas l. cc. qq. 3. ubi ait: „ Secundum „ quod contritio singulatim singulis peccatis respondet, sic requiritur, quod „ de majori peccato quis doleat magis. „ Alio modo contritio est simul de omnibus, sicut in actu justificationis; & „ hæc contritio vel ex singulorum peccatorum consideratione procedit; & „ sic, quamvis sit actus unus, tamen „ distinctio peccatorum manet virtute „ in ipso; vel ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexum; „ & sic etiam habitualiter est magis de „ uno, quam de alio. *Et ibid. ad* 2. „ Sicut qui aliquam communitatem diligit, virtute singulos diligit, plus & „ minus, secundum eorum ordinem in „ bono communi. *Et ibid. a.* 5. *qq.* 3. *ad* 2. Hoc sequitur ex necessitate, „ quod unus homo plus doleat de peccato majori quam de minori, secundum quod magis repugnat amori, qui „ dolorem causat.

Quæritur 5. An pœnitens teneatur conteri de singulis peccatis distincte? an vero sufficiat; de iis conteri in confuso?

Respondeo. Pœnitens tenetur conteri de singulis peccatis distincte. Ratio est *primo*, quia contritio est actus virtutis reparativæ ac medicinalis; virtus autem reparativa sanitatis internæ debet attingere distincte omnia genera & omnia individua vulnerum. *Secundo*, homo tenetur confiteri distincte singula peccata, haud dubie dolenter, & cum affectu aversionis. Ita docet S. Thomas in 4. dist. 17. q. 2. a. 2. qq. 6. C. „ Contritio, „ *inquit*, potest dupliciter considerari, „ scilicet, quantum ad sui principium, „ & quantum ad terminum. Et dico „ principium contritionis cogitationem, „ qua quis cogitat de peccato, & dolet, & si non dolore contritionis, saltem dolore attritionis. Terminus autem contritionis est; quando dolor „ ille jam gratia informatur. Quantum „ ergo ad principium contritionis, oportet, quod sit de singulis peccatis, quæ „ quis in memoria habet. Sed quantum ad terminum sufficit, quod sit „ una communis de omnibus. Tunc „ enim ille motus agit in vi omnium „ dispositionum præcedentium.

Quæritur 6. An contritio de peccatis debeat durare toto vitæ tempore?

Respondeo Affirmative. Ita D. Thomas l. cc. a. 4. qq. 1. & 2. C. „ In contritione, *inquit*, est duplex dolor; „ unus rationis, qui est detestatio peccati a se commissi; alius sensitivæ „ partis, qui ex isto consequitur. Et „ quantum ad utrumque contritionis „ tempus est totus præsentis vitæ status. Quamdiu enim aliquis est in „ statu viæ, detestatur incommoda, „ quibus a perventione ad terminum „ impeditur vel retardatur. Unde cum „ per peccatum præteritum viæ nostræ „ cursus in Deum retardetur; quia „ tempus illud, quod erat deputatum „ ad currendum, non potest recuperari, „ oportet, quod semper in vitæ hujus „ tempore status contritionis maneat, „ quantum ad peccati detestationem. „ Similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem, qui ut pœna a voluntate assumitur. Quia enim homo „ peccando æternam pœnam meruit; „ & contra æternum Deum peccavit, „ debet, pœna æterna in temporalem „ mutata, saltem dolor in æterno hominis, id est, in statu hujus vitæ remanere. Et propter hoc dicit Hugo

 „ a S.

„ a S. Victore, quod Deus absolvens „ hominem a culpa & pœna æterna „ ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati. .... Unde quanto magis homo continue in actu hujus displicentiæ esse potest, tanto melius est, dummodo actibus aliarum virtutum vacet suo tempore, secundum „ quod oportet.

Quæritur 7. An contritio sit maximus dolorum, qui possunt esse in natura?

Respondeo. Contritio quoad dolorem rationalem est maximus omnium dolorum in natura possibilium. Ratio est, quia, quantum aliquid placet, in tantum displicet oppositum. Cum ergo contrito super omnia placeat Deus, necesse est, ut peccatum super omnia alia mala displiceat, quæ displicentia est ipsa contritio. Ita D. Thomas l.cc. a. 3. qq. 1. C.

Quæritur 8. An contritio possit sufficere etiam ad delendam omnem pœnam temporalem?

Respondeo Affirmative. D. Thomas in 4. dist. 17. q. 2. a. 5. qq. 2. sic scribit: „ Intensio contritionis potest attendi dupliciter. Uno modo ex parte „ charitatis, quæ displicentiam causat; „ & sic contingit tantum intendi charitatem in actu; quod contritio inde „ sequens merebitur non solum culpæ „ amotionem, sed etiam absolutionem „ ab omni pœna. Alio modo ex parte „ doloris sensibilis, quem voluntas in „ contritione excitat. Et quia illa pœna „ etiam quædam est, tantum potest intendi, quod sufficiat ad deletionem „ pœnæ & culpæ.

Quæritur 9. Quænam formula contritionis sit præferenda?

Respondeo. Haud dubie illa, quæ ab antiquissimis temporibus in hunc usque diem in tota Ecclesia ubique terrarum dictante Spiritu Sancto viguit, cujus hæc summa est: *De his & omnibus aliis meis peccatis doleo, quod Deum, summum bonum, offenderim &c.* Ratio est, quia hæc sola formula attingit motivum essentiale contritionis sine permixtione ullius alterius motivi imperfecti, nempe offensam Dei, prout opponitur fini ultimo, quod est summum bonum, tam absolutum, quam respectivum. Præterea hanc commoditatem habet, ut brevitate congruat omnium captui, & perspicuitate verborum expositionem patiatur omnium facillimam.

Quæritur 10. Quid sentiendum de illa novella contritionis formula, qua nonnulli dicunt: Doleo quod Infernum & Purgatorium promeruerim, magis autem, quod Dominum meum offenderim, qui tam multa pro me passus est, & pro me sanguinem fudit.

Respondeo. Hæc formula multis ex titulis minime est tradenda populo. *Primo*, quia non potest esse totaliter perfecta, cum immisceat motivum etiam imperfectum, nempe infernum. *Secundo*. Nullus pœnitentium vere dicit; quod simul eodem peccato vel statu peccaminoso simul promeritus sit infernum & purgatorium. *Tertio*. Copulatio purgatorii ad infernum ostendit; quod talis pœnitens infernum non habeat pro objecto sub ratione *pœnæ damni*, sed tantum sub ratione *pœnæ sensus*, sub qua consideratione attritio ex metu inferni concepta nequidem sufficit ad fructum Sacramenti impetrandum, nisi conjungatur cum prædominante amore Dei, vere principali. *Quarto*, nullus in hac formula attingitur respectus ad Deum, tanquam finem ultimum, seu summum bonum, sed tantum ad Christum, qui dum attingitur *ut patiens*, poterit facillime a rudi plebe attingi præcise qua homo, abstrahendo ab ejus divinitate. Sic autem dolendo de peccatis, prout opponuntur Christo *Domino nostro* sub ratione naturæ humanæ considerato, tantum attinguntur, prout opponuntur virtuti *gratitudinis*, & *compassionis*, non vero prout opponuntur fini nostro ultimo, seu summo bono tam absoluto quam respectivo. Non est autem consultum, fideles assuefacere ad talem formulam, longe proniorem ad sensum insufficientem etiam in ipso Sacramento, aut certe non indubie validum, nisi conjuncta sit cum vero amore Dei, non in lingua solum, sed etiam in anima. *Quinto*, Ipsa novitas notabiliter diversa a receptis formulis, si nullo evidenti & in-

ingenti lucro animarum excusat ac compensat difformitas in usu Sacramentorum vitium, est summopere cavenda. Quæ tamen compensatio in hoc casu adeo non fit, ut animas potius conjiciat in periculum salutis intra & extra usum Sacramentorum.

Quæritur 11. Utrum in Sacramento pœnitentiæ sufficiat dolor ac detestatio peccatorum virtualis, inclusus in amore Dei? an vero requiratur explicitus ac formalis?

Respondeo. Requiritur *per se* formalis ac explicitus saltem *imperfectus*. Patet ex Scriptura & traditione Patrum, qui universim ad virtutem pœnitentiæ requirunt detestationem peccatorum dolorosam, & afflictivam, qualis non est ille dolor virtualis. Dixi *per se*; quia *per accidens*, si peccator occupatus in amore Dei se non reflectat ad sua peccata vel per inadvertentiam, vel per oblivionem; promissa generalia circa dilectionem Dei ostendunt, etiam hunc peccatorem justificari, imo verosimile est, in tali casu oblivionis in Sacramento pœnitentiæ sufficere dolorem virtualem contentum in dilectione initiali, dummodo expressa detestatio peccatorum præcesserit.

Quæritur 12. An detur obligatio ponendi propositum explicitum?

Respondeo. Propositum explicitum servandi mandata non solum exigitur necessitate præcepti, si ea obligatio memoriæ occurrat, sed etiam necessitate Sacramenti, ita ut eo deficiente Sacramentum ne quidem sit validum. Voco autem *propositum explicitum* tendentiam voluntatis ad implenda mandata, distinctam formaliter a tendentia aversativa peccati, & prosecutiva finis ultimi, quamvis observatio mandatorum non sub formali ac explicito termino, sed sub aliquo termino convertibili ac implicito attingi possit; v. g. in hoc si pœnitens explicite velit *placere Deo*, *se subjicere motioni gratiæ*, *se conformare voluntati divinæ in omnibus*; *ducere vitam vere Christianam*, *recte vivere &c.* hæc enim omnia sunt termini convertibiles cum observatione mandatorum. *Probatur Responsio*. Ad justificationem requiritur amor Dei; sed amor Dei est explicitum propositum servandi mandata. Ergo. *Min. prob.* amor Dei formaliter continet duas tendentias; unam *prosecutivam* Dei per desiderium summi boni, alteram *practicam* per voluntatem *placendi Deo*. Ergo reipsa est propositum formale observandi mandata, subjective explicitum, objective implicitum. Idem proportionaliter probatur circa peccata venialia, quæ sunt diminutio charitatis circa agenda. Ergo redintegratio amoris circa eadem agenda necessario dicit tendentiam formaliter distinctam a tendentia aversativa peccati, & respectivam agendorum. Hinc *La Croix*, qui l. *6.* p. 2. n. 894. fatetur; hanc sententiam de obligatione ad propositum explicitum esse *Cajetani*, *Soti*, *Cani*, *Bellarmini*, imo communem Theologorum, concedit, in praxi omnes obligari ad propositum explicitum, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis.

Quæritur 13. Quid requiratur ad hoc, ut propositum dici possit efficax?

Respondeo. Requiruntur sequentia. *Primo* requiritur *cognitio* eorum, quæ observanda sunt. Hinc qui vincibiliter ignorant actus essentiales amoris erga Deum & proximum, ordinem charitatis erga Deum & proximum, obligationes misericordiæ, justitiæ, & æquitatis, item obligationes sui status, v. g. conjugii, patrisfamilias, judicis, Superioris &c. nisi suo proposito generali ferantur ultra obligationes essentiales etiam ad supererogatoria, videlicet ad ea omnia, quæ viderint placere Deo, ad ea quæ sunt justa, quæ sunt sancta, quæ sunt bonæ famæ &c. non formant propositum efficax observandi mandata. Cum enim ipsam suam ignorantiam ac ejus vincibilitatem ignorent vel non advertant, & tamen teneantur eam deponere, id fieri nequit, nisi per studium fervidi amoris extraordinarium, in omnibus, quantum infirmitas humana sinit, placendi Deo. Hoc enim studio & comparatur scientia rerum divinarum & lumen, ita ut ignorantia quæ hactenus fuerat vincibilis, eo studio extraordinario jam incipiat fieri invincibilis. *Se-*

cundo

cundo requiritur moralis potentia præstandi ea, quæ proponuntur. Hinc nequit haberi efficax propositum, toto vitæ tempore vitandi omnia peccata venialia etiam semideliberata, aut peccata præcipitantiæ; quia ad hæc omnia vitanda nec adest homini potentia moralis, nec etiam facultas sibi comparandi hanc moralem potentiam. In hoc enim genere peccatorum sufficit efficax propositum adhibendi studium, diligentiam, & idonea media pro emendatione. *Tertio*, quando pœnitens non habet moralem potentiam observandi mandata, v. gr. ob pravam consuetudinem, vel ob nimiam pravam inclinationem naturæ, vel ob crassam ignorantiam, vel ob occasionem proximam peccandi moraliter inevitabilem ad habendum serium propositum circa observationem mandatorum requiritur propositum serium adhibendi media efficacia, quibus obtineatur illa moralis potentia. Nemo enim censetur, efficaciter velle finem, nisi velit media requisita ad finem. Sic nemo vult efficaciter sanitatem, nisi velit remedia necessaria ad recuperandam sanitatem. Cæterum illa sola remedia dici possunt efficacia, quæ prudentem præbeant spem secuturæ emendationis, seu quæ ita comparata sunt, ut regulariter post se trahere soleant emendationem. Nemo enim illa remedia in Medicina efficacia dixerit, quæ nunquam aut non nisi raro solent restituere ægrum. *Quarto* requiritur serietas, ac obfirmatio animi non facile mobilis a difficultatibus paulo gravioribus. Ea autem serietas & obfirmatio animi præbet sui indicium, si pœnitens agnoscat gravitatem sui peccati, & miseriam sui status, & prompte suscipiat pœnitentias, utut aliquantulum arduas. Si vero non sit paratus suscipere pœnitentias, nisi levissimas, valde probabile indicium est, eum non habere serium propositum ad vitanda consueta peccata. *Quinto* requiritur ad efficax propositum seria voluntas vitandi occasiones propinquas peccandi moraliter evitabiles, v. g. pravam societatem, cohabitationem periculosam, negotiationem aut mercaturam aut lucrationem &c. quæ moraliter sine peccatis exerceri nequeunt. Ex his omnibus patet, timendum esse, ne innumeræ Confessiones ex defectu propositi sint infructuosæ, aut si hic defectus facile agnosci potest, & culpabiliter non advertitur, etiam invalidæ. Id quod *La Croix* Q. 6. p. 2. n. 1736. prudenter his verbis advertit: *Serio proposito*, inquit, *obstant quandoque occulti pravi affectus, quos in anima sua retinent pœnitentes, & se habere experientur, si se coram Deo & in conscientia interrogent, v. g. an si occurrerent ordinariæ occasiones, non manerent parati hoc vel illud agere aut negligere, admittere injustum lucrum, redire ad consortia, pericula &c. Sic*, inquit Cornelius a Lapide in Epist. Jac. c. 1. v. 13. *multi retinent principia politica vitiosa v. g. injuriam talione vindicandam; duellum, si offeratur, acceptandum, ne honor perdatur; in conviviis cuilibet ad æquales haustus respondendum &c. Hæc nunquam deponunt, ne in confessionibus quidem &c.*

Quæritur 14. Quale requiratur propositum circa peccata venialia?

Respondeo. Circa peccata venialia plene deliberata in Confessione requiritur propositum particulare explicitum. Circa peccata autem venialia semideliberata sufficit propositum generale ac virtuale, nil committendi, quod possit displicere Deo. Ita colligitur ex D. Thoma, qui 3. q. 87. a. 1. C. ait: *Requiritur ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum. Non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis. Unde sequitur, quod requiratur quædam virtualis displicentia; puta, cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum & res divinas, ut quidquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse, etiamsi actu de illo non cogitaret.*

§. IX.

De Confessione.

QUæritur 1. An obligatio confitendi peccata mortalia post baptismum commissa sit juris divini?

Respondeo Affirmative.

Probatur 1. ratione ex Scriptura desumpta: Christus Ecclesiæ contulit potestatem non tantum a peccatis solvendi, sed etiam fideles post baptismum relapsos ligandi, hoc est, eos adstringendi ad postulandam & expectandam æquis conditionibus absolutionem ab Ecclesia. Ita enim habetur *Joa.* 20. ubi Christus post Resurrectionem sub quadam mystica cæremonia ordinationis nempe per insufflationem Apostolis dicit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex his verbis duo colligere licet. *Primo*, quod Christus præviderit aliquando fore tempus, *retinendi* fidelium peccata, eaque reservandi cognitioni Ecclesiæ, immo quod positive approbaverit, intenderit, & suaserit, adeoque præceperit Ecclesiæ usum hujus potestatis *retinendi*. Non enim contulisset tam expressam potestatem *retinendi*, nisi voluisset ejus usum opportunitati temporum & circumstantiarum congruum Ecclesiæ. *Secundo*, quod Ecclesia, retinendo, & reservando suæ cognitioni peccata mortalia fidelium omnia & singula, id faciat jure divino specialiter sibi concesso.

Probatur 2. Ex Concilio Tridentino, quod hoc definivit Sess. 14. Can. 6. his verbis: *Si quis negaverit, Confessionem Sacramentalem vel institutam vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit, modum secrete confietndi soli Sacerdoti quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.* Et Can. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, & occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant. Sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum & consolandum pœnitentem, & olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem Canonicam imponendam, anathema sit.*

Probatur 3. Ex traditione Patrum, qui potestatem remissivam peccatorum in Sacerdotibus specialiter admirantur, & miris modis extollunt.

D. *Chrysostomus* Hom. 5. de verbis Isaiæ. *Vidi Dominum. Sacerdotium principatus est ipso etiam regno venerabilius ac majus .... Si vis videre discrimen, quantum absit Rex a Sacerdote; expende modum potestatis utriusque traditæ; videbis Sacerdotem multo sublimius rege sedentem .... Sacerdoti thronus in cœlis collocatus est; & de cœlestibus negotiis pronuntiandi habet authoritatem. Quis hæc dicit? Ipse cœlorum Rex:* Quæcumque ligaveritis &c. *Quid cum hoc honore conferri possit? A terra judicandi principalem authoritatem sumit cœlum. Nam judex sedet in terra; Dominus sequitur servum; & quidquid hic in inferioribus judicavit, hoc ille in supernis comprobat. Itaque medius stat Sacerdos inter Deum, & naturam humanam, Dominum iratum reconcilians; & nos, qui offendimus, eripiens ex illius manibus.*

Idem S. Doctor l. 3. de *Sacerdotio* scribit: *Si quis consideret, probe intelliget, quanta Sacerdotes dignitate Spiritus Sancti gratia dignata sit. .... His datum est, ut potestatem habeant, quam Deus neque Angelis, neque Archangelis, datam esse voluit. Neque enim ad illos dictum est:* Quæcumque alligaveritis &c. *Habent quidem & terrestres principes vinculi potestatem, verum corporum solum. Sed vinculum Sacerdotum ipsam etiam animam contingit, atque ad cælos usque se extendit; usque adeo, ut quæcunque Sacerdotes inferne confecerint, illa eadem Deus superne rata habeat, ac servorum sententiam Dominus confirmet. Etenim quidnam hoc aliud esse dicas, nisi omnem rerum cœlestium potestatem a*

Dei Filio illis traditam? Hæc *aurei oris* verba profecto aliud ſonant, quam nudam poteſtatem annuntiandi Evangelicam veritatem de articulo remiſſionis per Baptiſmum, jam pueris notam ante Præconis Lutherani abſolutionem, quam fruſtra floreno aut thalero emunt, quibus Biblia domi eſt. Addo aliam obſervationem notatu dignam, quod videlicet hoſtes D. Chryſoſtomi ex ejus concionibus captarint ſingula verba, in quibus videbatur recedere à communi ſenſu Ecleſiæ orientalis, inter quæ in *articulis accuſationis* continebatur, quod *nimis facilem* ſponderet abſolutionem, *toties* impendendam, *quoties* pœnitens ad ſe accederet. Ergo quoad doctrinam non accuſatam, qualis eſt præſens doctrina, repræſentat fidem Orientalis Ecleſiæ.

2. D. *Hieronymus* Epiſt. 1. *ad Heliod.* c. 7. *Abſit ut de Clericis quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: per quos & nos* (baptiſmo) *Chriſtiani ſumus; qui claves regni cœlorum habentes quodammodo ante judicii diem judicant.*

3. S. *Ambroſius* l. de pœnit. refutans Novatianos, qui a poteſtate remittendi peccata, quædam graviora crimina, ut eſt idololatria, & homicidium, excludunt, Can. 2. ſcribit: *Ajunt, ſe Domino deferre reverentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſervent. Imo nulli majorem injuriam inferunt, quam ei, cujus mandata reſcindere volunt. Nam cum ipſe Dominus dixerit: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c. quis eſt, qui magis honorat? An qui mandatis obtemperat, an qui reſiſtit? Dominus par jus eſſe voluit, ſolvendi & ligandi. Jus hoc ſolis Sacerdotibus permiſſum eſt. Sed ajunt; ſe exceptis gravioribus criminibus relaxare veniam levioribus. Sed Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi poteſtatem Sacerdotibus ſuis ſine ulla exceptione conceſſit.*

4. S. *Leo* Epiſt. 80. *Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non ſolum per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ; ut qui regenerationis donum violaſſent, proprio judicio ſe condemnantes ad remiſſionem criminum pervenirent, ſic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei ſine ſupplicationibus Sacerdotum* (hoc eſt, forma abſolutionis, quæ antiquitus erat deprecatoria) *nequeat obtineri.*

5. S. *Hilarius* in c. 16. Matth. Can. 16. *O beatus cœli janitor, cujus arbitrio claves æterni aditus traduntur; cujus terreſtre judicium præjudicata authoritas ſit in cœlo; ut quæ in terris aut ligata ſint aut ſoluta, ſtatuti ejusdem conditionem obtineant & in cœlo.* Et Can. 18. ad illa verba Chriſti Math. 18. *quæcunque alligaveritis* &c. *Ad terrorem metus maximi, quo in præſens omnes continerentur, immobile ſeveritatis Apoſtolicæ judicium præmiſit, ut quos in terris ligaverint, id eſt, peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos ſolverint, confeſſione videlicet veniæ receperint in ſalutem, hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ in cœlis quoque abſoluti ſint aut ligati.*

Hujusmodi textus reperies multos in Coccio, Wittaſſio, & in mea *Demonſtratione Critica* de Pœnitentia, & in Tournellio h. q. 2. art. 2. prob. 2. ubi recte obſervat, quod *ſex genera* locutionum in SS. Patribus occurrant. Nam docent 1. Chriſtum dimittere peccata miniſterio Sacerdotum. 2. Sacerdotes eſſe veros judices, qui pronuntiandi authoritatem habent in cœleſtibus negotiis. 3. A Sacerdotibus ſolvi peccatorum vincula. 4. Prius dimitti peccata in terris, quam in cœlis. 5. Eadem authoritate a Chriſto accepta remitti per Sacerdotes peccata in baptiſmo & in pœnitentia. 6. Tantam eſſe neceſſitatem abſolutionis Sacerdotalis, ut ejus defectu animæ pereant. Hæc autem omnia directe opponuntur Syſtemati Proteſtantium de natura Pœnitentiæ.

Quæritur 2. Qualis debeat eſſe Confeſſio?

Reſpondeo. Doctores enumerant ſedecim conditiones bonæ confeſſionis his verſiculis comprehenſas. *Sit ſimplex, humilis,* Confeſſio, *pura, fidelis,* atque *fre-*

frequens, *nuda*, & *discreta*, *libens*, *verecunda*, *integra*, *secreta*, & *lachrimabilis*, *accelerata*, *fortis*, & *accusans*, & sit *parere parata*.

1. Sit *simplex*, hoc est, non permixta superfluis narrationibus, ac circumstantiis, nil conducentibus ad explicandum suum peccatum, vel ad capessendum pro direction econscientiæ consilium.

2. Sit *humilis*, non permixta variis excusationibus, culpam rejiciendo in alios, vel in graves tentationes dœmonis, vel in corruptionem & infirmitatem naturæ, nec sit permixta recensione bonorum operum, donorum, &c.

3. Sit *pura*, verbis honestis, & castis, quantum fieri potest, concepta.

4. Sit *fidelis*, fideliter exponendo tempus ultimæ confessionis, & peccati, ut saltem Confessarius sciat, an ab ultima confessione vel prius fuerit commissum, item non verbis ita æquivocis proponendo peccatum, ut Confessarius dubitare possit, an sit peccatum mortale vel veniale? An sit commissum semel tantum, vel sæpius, & quoties? An sit deliberate & scienter commissum vel non? Item exponendo consuetudinem & occasionem propinquam, vel periculum probabile peccati, ut confessarius judicare de natura doloris & propositi ac præscribere opportunum remedium possit.

5. Sit *frequens*, v. g. menstrua, ut melius instituatur examen, & sæpius renovetur propositum, & præcaveatur relapsus frequentior, si differatur diu confessio peccati mortalis, & aquiratur robur perseverantiæ ex Sacramentali gratia ac Eucharistia, & minuatur potestas dœmonis semper accrescens in sua mancipia, & mature evellantur semina pravarum consuetudinum in ipso germine.

6. Sit *nuda*, non palliando vitia phrasibus attenuantibus, vel vestiendo quodam fuco virtutis aut justitiæ, vel prætexendo morem communem, vel utendo solum terminis genericis minus malitiam actus exprimentibus.

7. Sit *discreta*, hoc est, distincta quoad numerum & speciem vel circumstantiam notabiliter aggravantem quoad malitiam diversæ rationis. Sit etiam *discreta*, hoc est, prudens ne sine necessitate manifestet complicem, nec alias præbeat scandalum Confessario.

8. Sit *libens*, hoc est, ultronea; nec exspectet, donec Confessarius interroget, a quo tempore ultima vice confessus sit? quæ peccaverit? quo numero? qua specie? quamdiu inhæserit cogitationi obscœnæ? an cum voluntate peccandi? an ex consuetudine? an acceptet pœnitentiam? an finierit confessionem? an doleat? &c. Hæc enim omnia pœnitens ultro confiteatur, ne teneatur Confessarius interrogare. Illud etiam caveatur, ne in enumerandis peccatis fiat *pausa* seu mora ab uno peccato ad alterum! & ne in fine confessionis solum obmutescat, sed positive dicat, se nil aliud scire; & post impositionem gravioris pœnitentiæ positive contestetur, a se illam acceptari v. g. dicendo; se illam fideliter impleturum.

9. Sit *verecunda*, ne recitentur peccata absque verecundia instar historiæ profanæ; ne exprimantur circumstantiæ actuum inhonestorum non necessariæ ad explicandam speciem peccati, vel malitiam diversæ rationis notabiliter aggravantem; ne modo protervo corrigatur judicium, consilium, vel monitum Confessarii; ne proterve recusetur pœnitentia injuncta a Confessario; sed, si quid excipiendum, id modeste & cum resignatione fiat.

10. Sit *integra*, nil præ verecundia celando, quod ad exprimendam speciem, numerum, vel aggravationem diversæ rationis, vel ad necessariam informationem Confessarii pro directione conscientiæ propriæ necessarium sit.

11. Sit *secreta*, non nimis alta voce, non in scripto, sed a surdastris fiat in Sacristia, vel in Confessionali deputato pro ejusmodi surdis.

12. Sit *lachrimabilis*, hoc est cum signis & habitu vere dolentis, gravitatem peccati agnoscentis, & satisfactionem Deo proponentis.

13. Sit *accelerata*, hoc est, tam brevis, quam potest esse salva integritate & utilitate & ædificatione.

14.

14. Sit *fortis*, audacter superando verecundiam, & prætextus dissimulationis, quos dœmon suggerit, fundatos in respectu humano, vel motivo temporali, vel diffidentia de providentia Dei.

15. Sit *accusans*, non excusans; accusans *sui*, non aliorum, nisi ubi concurrit obligatio denuntiandi seductores, vel damnificatores aliorum.

16. Sit *parere parata*, si Confessarius injunxerit pœnitentiam nec peccato nec viribus manifeste improportionatam, quæ & sine sui infamia impleri queat.

Quæritur 3. An detur obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes?

Respondeo. Non datur obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, nisi superaddant malitiam gravem diversæ rationis.

Dixi, *malitiam gravem diversæ rationis*. Talis malitia diversæ rationis est v. g. si quis furetur personæ, cui debet specialem gratitudinem, quia cum malitia furti concurrit etiam ingratitudo; vel si furetur in templo personæ laicæ coram SS. Sacramento, quia cum malitia furti concurrit specialis irreverentia erga Ecclesiam ac Christum; vel si ex damnificatione proximi in bonis fortunæ vel honoris sequatur extraordinaria contristatio gravis personæ bene prævisa; aut ruinatio status, & familiæ, immisericordia, crudelitas; vel si peccet tempore pœnitentiæ publicæ, vel cum reflexa advertentia ad gravitatem peccati, vel immediate post dehortationem, aut receptionem Sacramenti, quia in tali casu, concurrit cum peccato specialis induratio, & impœnitentia, &c. Quandocunque ergo ejusmodi circumstantiæ malitia diversa in suo genere continet malitiam gravem, ea circumstantia exponenda est, sive juxta modernas regulas differentiæ specificæ dicatur differre specie, sive non. Sufficit enim, quod in æstimatione morali fundet notabiliter diversum conceptum objectivum. Econtra, si concurrat quidem malitia diversæ rationis, v. g. in datis exemplis specialis *irreverentia*, *ingratitudo*, *contristatio*, *induratio* animi, &c. Sed ea in suo genere solum continet malitiam venialiter peccaminosam, non datur obligatio confitendi talem circumstantiam, Responsio sic explicata *quoad primam partem*

Probatur 1. Ex Concilio Tridentino, quod solum obligat ad exprimendas *diversas species* peccatorum, seu prout illo tempore hic terminus accipiebatur, *peccata diversæ rationis*, *peccata quæ trahunt in aliud genus peccati*. Sessione 14. C. 5. Sic habet: *Ecclesia semper intellexit*, *institutam esse a Domino integram peccatorum confessionem. Quia Dominus Sacerdotes sui Vicarios reliquit*, *tanquam Præsides & Judices*, *ad quos omnia mortalia crimina deferantur. Constat enim*, *Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse*, *neque æquitatem in penis injungendis servare potuisse*, *si in genere duntaxat*, *& non potius in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur; oportere a penitentibus omnia*, *peccata mortalia*, *quorum post diligentem sui discussionem memoriam habent*, *in confessione recenseri. Colligitur præterea*, *etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse*, *quæ speciem peccati mutant*; *quod sine illis peccata neque a pœnitentibus integre exponantur*, *nec judicibus innotescant*, *& fieri nequeat*, *ut de gravitate criminum recte censere possint*, *& pœnam quam oportet pro illis imponere. Unde impium est*, *confessionem*, *quæ hac ratione fieri præcipitur*, *carnificinam conscientiarum appellare. Constat enim*; *nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi*, *quam ut quisque ea peccata confiteatur*, *quibus se Deum mortaliter offendisse meminerit.* Idem Concilium Sess. 14. Can. 7. dicit: *Si quis dixerit*, *necessarium non esse jure divino*, *confiteri omnia & singula peccata mortalia*, *quorum memoria habeatur*, *& circumstantias*, *quæ peccati speciem mutant*, *anathema sit.*

Probatur 2. Auctoritate D. Thomæ, D. Bonaventuræ, Alberti M. quorum textus satis ostendunt, in hoc puncto practico, quotidie obvio, nullam dari traditionem uniformem de opposito. 1. *D. Thomas* 4. dist. 16. q. 3. a. 2. qq. 5. sic

ſic ſcribit: *Quidam dicunt, quod omnes circumſtantiæ, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri neceſſitatis eſt, ſi memoriæ occurrant. Alii vero dicunt, quod non ſint de neceſſitate confitendæ niſi circumſtantiæ, quæ ad aliud genus peccati trahunt. Et hoc probabilius eſt ..... quia circumſtantiæ aggravantes, quæ aliam ſpeciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, ſed non mortualis peccati, non ſunt de neceſſitate confeſſionis. Tamen eadem confiteri perfectionis eſt, ſicut & de venialibus dictum eſt.* Similia habet in Opuſculo 12. ubi ait: *Circumſtantiæ dicuntur in aliud genus trahere, quæ ſpecialem repugnantiam important ad aliud præceptum, & ideo novam deformitatem peccati mortalis habebit, quod ex neceſſitate confiteri tenebitur. Sic igitur circumſtantias aggravantes, quæ non trahunt in aliud genus peccati, non credo, quod aliquis teneatur confiteri; quod non eſt referendum ad numerum, quia jam non eſt unum peccatum ſed multa.* 2. *D. Bonaventura* in 4. diſt. 17. a. 2. q. 3. C. ſic ſcribit: *De circumſtantiis, quæ aggravant, ſi genus peccati non mutatum eſt, quidam dicunt, quod pœnitentes tenentur confiteri; quando eas cognoſcunt ſive per ſe, ſive per inquiſitionem alienam. Unde ſapiens & intelligens tenetur eas confiteri abſque inquiſitione; ſimplex tenetur, ſi ab eo inquirantur. Alii dicunt, quod non tenemur ad confeſſionem harum circumſtantiarum tentione neceſſitatis, ſed de bono & æquo. Hanc poſitionem credo probabiliorem. Unde dicendum, quod confeſſio circumſtantiarum in aliud genus trahentium ſpectat ad confeſſionem quantum ad neceſſitatem; confeſſio vero aggravantium quantum ad congruitatem.* 3. *Albertus M.* in 4. diſt. 16. a. 24. *Reſpondeo ſecundum antiquos Doctores, quod non oportet circumſtantias confiteri, niſi quæ trahunt in aliud genus peccati; tamen ſecurum eſt, etiam alias dicere, præcipue ſi remordet aliquem conſcientia; ſed tamen dicunt quod non tenetur ex præcepto; unde dicere circumſtantias, quæ non trahunt in aliud genus peccati, eſt de bene eſſe confeſſionis.* 4. *Scotus* in 4. diſt. 17. q. uni. §. *nec ſolum. Nec ſolum peccata, ſed circumſtantias peccatorum aggravantes includit illud præceptum, ſaltem illas, quæ ſpeciali prohibitione prohibentur. Multæ aliæ ſunt circumſtantiæ, ex quibus peccatum eſt aliquo modo gravius, & hoc vel ex parte objecti, vel ex parte perſonæ peccantis, de quibus non eſt ita certum, quod oporteat illas confiteri. Tamen tutum & utile eſt hoc fieri.*

Probatur. Nunc etiam reſponſio *quoad ſecundam partem.*

Probatur 1. *Ex traditione.* Nam in antiquis Pœnitentialibus exaratis ante Sæculum 13. univerſim ſupponitur hæc obligatio. Ergo. *Ant. prob.* In iis Pœnitentialibus imponuntur diverſæ Pœnitentiæ pro diverſitate talium circumſtantiarum; aut fit ſpeciale de iis examen per Confeſſarium. Ergo. *Ant. prob.* ab inductione. 1. *In Pœnitentiali Romano*, quod ſcriptum eſt Sæculo 6. tempore D. Gregorii, haud dubie conformiter ad uſum antiquum Romanæ Eccleſiæ, ſic habetur: §. 1. *Si laicus homicidium fecerit, tres annos pœniteat; Subdiaconus ſex, Diaconus ſeptem, Preſbyter decem, Epiſcopus duodecim.* §. 2. *Si Clericus cum uxore vel ſponſa alterius adulterium commiſerit, ſeptem annos pœniteat. Si vero in notitiam hominum non venerit, ſi Clericus eſt, tres annos pœniteat; ſi Diaconus aut Monachus, ſeptem annos pœniteat, Epiſcopus duodecim. Si quis fornicaverit cum viduis, annum unum pœniteat; ſi cum puellis, duos annos pœniteat. Si quis cum jumento fornicaverit, unum annum pœniteat; ſi uxorem non habuerit, dimidium annum pœniteat.* §. 3. *Si Clericus pejeraverit, pœniteat tres annos in pane & aqua; laicus tres; Subdiaconus ſex; Diaconus ſeptem; Presbyter decem; Epiſcopus duodecim. Si quis coactus pro qualibet neceſſitate pejeraverit, pœniteat unum annum in pane & aqua, & eleemoſynas multas faciat. Si quis perjeraverit per cupiditatem, totas res ſuas vendat, & donet pauperibus, & intret in monaſterium.* §. 4. *Si Clericus furtum fecerit capitale, ſeptem annos pœniteat; Laicus quinque; Subdiaconus ſex; Diaconus ſeptem,*

ptem ; Presbyter decem ; Episcopus duodecim . §. 5. Si quis pro amore maleficus fit , & neminem perdiderit , si laicus est , dimidium annum pœniteat ; si Clericus , annum unum in pane & aqua pœniteat ; si Diaconus , tres annos ; si Sacerdos , quinque annos . §. 8. Inebriatur quis ? si votum sanctitatis habuerit , 40. dies in pane & aqua culpam diluat ; Laicus vero septem diebus pœniteat . §. 10. Si quis occidit hominem in expeditione publica , pœniteat hebdomadas 21. si homicidium in pace fecerit , hebdomadas 28. Si quis nolendo (displicere) *parentibus occiderit hominem , jejunet hebdomadas 8. Si quis furaverit cibaria vel vestem sive quadrupedem per famem , aut per nuditatem , illi venia datur ; jejunet hebdomadas quatuor .* Hujusmodi differentiæ , an quis sponte , vel suasione , vel necessitate peccaverit , observantur etiam in aliis Pœnitentialibus . Sic & D. Cyprianus facit discrimen in pœnitentia inter eos , qui *ultro* se obtulerunt ad sacrificandum & qui ad tribunalia *tracti* , & qui *tormentis fracti* negarunt fidem .

Probatur 2. authoritate D. *Augustini* , qui relatus de pœnit. dist. 5. in l. *de vera & falsa pœnitentia* c. 14. sic scribit : *Consideret* (pœnitens) *qualitatem criminis ; consideret in loco , in tempore , in perseverantia , in varietate personæ , & quali tentatione fecerit , & in ipsius vitii multiplici executione ; oportet enim pœnitere fornicantem secundum excellentiam sui status aut officii , & secundum modum meretricis , & secundum modum operis sui , & qualiter turpitudinem suam peregit ; si in loco sacro , aut cui debuit excellentiam fidei , ut sunt domus Dominorum , & aliorum multorum ; si in tempore orationi constituto , aut in festivitate Sanctorum , & in tempore jejunii ; consideret quantum perseveraverit , & quanta victus fuerit impugnatione ; sunt enim , qui se ultro peccato offerunt , nec exspectant tentationem . Omnis ista varietas confitenda est & deflenda . In cognoscendo augmentum peccati , inveniat se cujus fuerit ætatis , cujus sapientiæ , & ordinis , & statum omnem alterius conpeccantis . Immoretur in singulis istis , & sentiat modum criminis , purgans lachrymis omnem qualitatem vitii ; defleat virtutem qua interim caruit ; dolendum est enim non solum quia peccavit , sed etiam quod se virtute privavit ; nam licet speret se consecuturum veniam , dolore tamen potest , quia non promeruit , unde remunerari confidat ; angietur & doleat , quod non inde exspectat gratiam . Defleat etiam , quoniam factus est per ingratitudinem reus ; ingratus enim extitit , qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit . In hoc enim quisque peccator fit culpabilior , quo est Deus acceptior . Ideo enim Adam plus peccavit , quia omni bono abundavit . Etiam alio modo reus est , quia omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio ; nam saltem minori gaudio , & minori affectu tuetur eam ; sicque per conceptionem unius vitii virtutes aliæ vel satis* (valde) *vel parum minuuntur , vel intentione deteriorantur .* Et c. 17. *Versum puto , qui dolet de crimine ; conversum , qui dolet de animi ejus , quam exposuimus , varietate .* Et c. 20. *Sacerdos cognito crimine varietates ejus non dubitet investigare , & locum & tempus & cætera , quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates .* Circa hunc notabilem textum observo 1. parum interesse , utrum liber iste sit vere S. *Augustini* , vel alterius authoris ; qui cum servierit Ecclesiæ Latinæ pro norma a Sæculo 7. usque ad 13. repræsentat saltem sensum & praxin Ecclesiæ per illa sex sæcula . Dein videtur referre totaliter & stylum & mentem Gregorii M. 2. In hoc textu attingi meras circumstantias continentes deformitatem diversæ rationis v. g. *jejunii solennis* v. g. quadragesimalis , seu pœnitentiæ publicæ , orationis seu *comprecationis solennis* , *lucri* gratiarum *cessantis* , & *damni* ex depravatione affectuum *emergentis* &c. quæ deformitates , si ratione sui importent , vel dubitentur importare malitiam gravem , sunt exponendæ ; sive in rigore Scholastico constituant novam speciem peccati , sive non .

Probatur 3. authoritate Concilii *Quinisexti* in Trullo , quod anno 690. Can. 102. sic habet : *Oportet eos , qui solvendi*

& li-

& ligandi potestatem accepere, peccati qualitatem considerare, & ejus qui peccavit ad conversionem promptum studium, & sic morbo convenientem afferre medicinam. Et *Concilium* Wormatiense, celebratum anno 868. præsentibus Episcopis Germaniæ, etiam Augustano, Frisingano, Ratisbonensi, Salisburgensi &c. Can. 25. sic habet: *Debet Sacerdos in pœnitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoque modumque culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere; temporum etiam & personarum, locorum quoque, & ætatum qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorum, ætatum, vel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum uniuscujusque delinquentis a sacris regulis oculos non reflectat.*

Probatur 4. *Argumento ad hominem* respectu eorum, qui omne prædicatum essentiale plusquam numericum putant esse constitutivum differentiæ specificæ. Doctores veteres universim fatentur confitendas esse circumstantias, quæ trahunt in aliud genus peccati. Sed circumstantiæ habentes annexam *deformitatem diversæ rationis*, trahunt in aliud genus peccati. Ergo. *Min. prob.* Omnis ejusmodi deformitas opponitur aut legibus diversis, aut virtutibus diversis, aut saltem fundat materiam de se sufficientem in actu primo ad constituendam diversam legem, si prudentia legislativa permitteret tantam multiplicationem legum generalium respective ad tot particulares personas, conditiones, ac circumstantias, aut certe ea diversitas inter malitias speciem mutantes ac inter malitias diversæ rationis in sensu superius explicato in communi æstimatione hominum nequit discerni; cum ne quidem Theologi habeant aliquam certam hujus discretionis regulam atque ipsimet inter se litigent; an hæc vel illa diversitas sufficiat ad constituendam differentiam specificam. Ergo si fideles obligantur ad exprimendas circumstantias speciem mutantes, etiam tenentur ad exprimendas circumstantias *diversæ rationis*.

Confirmatur 1. Est eadem ratio circumstantiarum *variantium speciem* peccati, & *variantium rationem malitiæ*. Ergo. *Ant. prob.* Non potest assignari discrimen sufficiens inter circumstantias variantes speciem peccati, & inter circumstantias variantes rationem malitiæ, nisi quod illæ sint magis *generales*, adeoque magis idoneæ pro materia *legis*, quæ ex sua natura respicit magis casus generales, ac generales status & conditiones hominum; vel quod sint magis *notæ*, *nominatæ*, a Doctoribus *tritæ*, generatim *publicatæ*, & substantes attentioni legislatorum ac fidelium; dum econtra istæ sunt magis particulares, cujusvis particulari statui vel conditioni personali annexæ ac quasi domesticæ familiares, innominatæ, non generatim publicatæ, nec substantes communi attentioni hominum. Ergo quoad substantiam legis datur eadem ratio; quia *lex publica & privata*, & publicatio publica *per præcones*, & privata per *nuntium conscientiæ* non mutat substantiam legis.

Confirmatur 2. Confessione ipsorum adversariorum, quod variare *rationem peccati* & variare *speciem peccati* idem sit. *Cajetanus* Opusculo 5. de Confessione, sic scribit: *Species peccatorum mortalium sunt in duplici differentia. Nam quædam sunt, quarum diversitas diversitatem judicii salutaris inducit; aliter enim judicandus est pro sua salute blasphemus, aliter adulter, aliter homicida &c. & tales sunt species peccatorum, quæ in communi habentur notitia, ut adulterium fornicatio, furtum, rapina, contumelia detractio &c. Quædam vero species sunt, quæ nullam videntur facere in salutari judicio differentiam, ut sunt species divinationis; idem est enim judicium pœnitentiale, si quis terra vel aqua abusus fuerit; & sic de aliis; & hujusmodi videntur esse species gulæ, & universaliter omnes latentes, quas forte vix Doctores discernunt. Et propterea explicare primas species peccatorum oportet in confessione; secundas vero sufficit explicare in generibus subalternis, puta peccavi in Necromantia. -- De speciebus dicitur; quod de communiter notis speciebus verificatur dictum Doctorum*, (omnes species esse exprimendas), *alioquin*

quin non relinqueretur in Ecclesia Dei millesimus quisque Confessor, non errans, cum hujusmodi latentes species paucissimis sint manifestæ. Ex hoc textu patet, quod Cajetanus, qui hoc scripsit aliquot annis ante Tridentinum, agnoscat, multas circumstantias diversæ rationis, in Confessione ejus opinione non exprimendas, pertinere reipsa ad diversas species peccatorum, quas tamen Concilium universim, sine ulla distinctione inter species primarias & secundarias, genericas & subalternas, paucis post Cajetani obitum annis exprimendas esse declaravit.

Confirmatur 3. Ubicunque reperitur specialis difformitas ratione sui sufficiens ad constituendum peccatum mortale, datur etiam specialis exigentia ad legem specialem graviter prohibentem. Ergo eoipso datur malitia specie diversa.

Probatur 5. Circumstantiæ speciem mutantes, & habentes annexam malitiam diversæ rationis, eodem modo se habent ad finem legis Sacramentalis. Ergo etiam æqualiter comprehenduntur lege; quia ubi datur eadem exigentia, ac idem motivum adæquatum legis, datur eadem lex. *Ant. prob.* Finis legis Sacramentalis partim est vindicta Ecclesiastica peccato proportionata, partim curatio medicinalis ac salubris peccatorum. Sed ad hunc finem eodem modo, imo meliore modo, se habent circumstantiæ aggravantes diversæ rationis. Ergo. *Min. prob.* à pari, quia Medico magis servit notitia circumstantiarum quam specierum morbi; atque idipsum observare licet in Judice.

Probatur 6. Circumstantiæ ejusmodi *diversæ rationis* sunt objectum specialis *indignationis*, *exprobrationis*, & *punitionis divinæ*, sive dicantur in rigore Theologico fundare novam speciem peccati, aut legem diversam directam, sive non. Ergo etiam debent esse objectum legis Sacramentalis speciale. *Ant. prob.* sic 1. Jerem. 11. attenditur a Deo circumstantia personæ multis donis cumulatæ, & circumstantia loci. *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* 2. ponderatur abusus gratiarum 2. Pet. 2. *Melius eis erat, viam veritatis non agnoscere, quam post agnitam retrorsum converti*. 3. Ignorantiæ peccatum magis Deo displicet in magistro, quam discipulo. Joan. 3. *Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?* 4. Circumstantia consuetudinis inveteratæ reddit remotiorem curationis gratiam. Marci 9. Interrogavit Jesus patrem Lunatici; *quantum temporis habet, ex quo hoc ei accidit?* 5. Attenditur sequela, & lucrum cessans divinæ gloriæ. Joan. 2. *Ejecit vendentes & ementes de templo.*

Dices: Non potest probari, quod tempore Concilii Tridentini hi termini: *Peccatum diversæ speciei*, & *peccatum diversæ rationis* fuerint promiscue sumpti.

Respondeo. n. ant. Concilium enim Tridentinum in expressionibus passim se accommodat stylo D. Thomæ. Hic autem eos terminos promiscue sumit, v. g. in 4. dist. 16. q. 3. a. 2. qq. 3. C. dicit: *Quæcunque irreverentia circa res sacras specialem rationem peccati habet, talis circumstantia dicitur speciem mutare.*

Quæritur 4. An pœnitens teneatur Confessario interroganti de circumstantia aggravante v. g. de gravitate furti, vel de duratione actus, respondere, sive mutet speciem sive non?

Respondeo Affirmative.

Probatur 1. Ex natura Sacramenti. Christus instituendo hoc Sacramentum reliquit Ecclesiæ & ejus Ministris potestatem indefinitam, exigendi a pœnitentibus quascunque conditiones obtinendæ veniæ, ad finem hujus Sacramenti, ejusque perfectam administrationem opportunas. Ergo iis etiam reliquit potestatem exigendi cognitionem circumstantiarum notabiliter aggravantium. *Ant. prob.* ex verbis Christi Joan. 26. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Probatur 2. A pari. Pœnitens Confessario interroganti tenetur confiteri consuetudinem peccati. Ergo tenetur Confessario interroganti confiteri etiam alias circumstantias aggravantes peccati. *Antecedens patet* ex propositione 58. damnata

nata ab Innocentio XI. quæ sic sonat: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*. c. *prob.* Ratio, cur detur obligatio fatendi consuetudinem peccati est, quia iteratio peccati post sæpius obtentam veniam est circumstantia aggravans peccatum, & quia ejus cognitio requiritur ad imponendam pœnitentiam medicinalem proportionatam. Sed in circumstantiis notabiliter aggravantibus est hæc ipsa ratio. Ergo. *Min. patet* per se, & ex textu Innocentii III. proxime referendo.

Probatur 3. Confessarius tenetur interrogare de circumstantiis notabiliter aggravantibus. Ergo etiam pœnitens tenetur de iis respondere. *Ant. prob.* ex Concilio Lateranensi III. celebrato sub *Innocentio III.* quod C. *Omnis utriusque sexus*, sic habet: *Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debeat illi præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.*

Confirmatur 1. ex C. *Deus qui* de pœnit. ubi Innocentius III. Episcopo Liburnensi sic scribit: *Consideratis circumstantiis omnibus competentem pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout saluti eorum videritis expedire.*

Confirmatur 2. In omnibus fere antiquis Pœnitentialibus Sacerdos jubetur inquirere in varias circumstantias ibi expressas, quæ sunt præcise aggravantes, prout superius q. 3. ex *Pœnitentiali Romano* ostensum est. Ergo pœnitens tenetur respondere.

Probatur 4. authoritate *Alensis*, qui in 4. quæst. 18. memb. 4. a. 3. C. dicit: *Non tenentur omnes ad confessionem circumstantiarum; sed edocti & instructi, quorum dictat conscientia illas esse confitendas; quilibet tamen requisitus a Sacerdote & instructus tenetur eas confiteri.*

Quæritur 5. An detur obligatio confitendi peccata etiam dubia?

Respondeo 1. Non datur obligatio confitendi peccata *late* dubia, sive interveniat dubium juris, sive facti.

Respondeo 2. Datur tamen obligatio confitendi peccata *stricte* dubia, sive sint dubia dubietate *juris*, sive dubietate *facti*.

Respondeo 3. Attamen homines pii, qui a pluribus annis non commiserunt scienter ac cum plena deliberatione peccatum mortale, ac non nisi raro committunt peccatum veniale plene deliberatum, possunt in dubio facti recentis se resolvere, quod probabilius cum ea deliberatione vel advertentia, quæ ad peccatum mortale requiritur, peccato non consenserint. Verum ut ordinate procedatur in probatione harum trium Responsionum, explicandi prius sunt termini, & dein singulæ Responsiones totidem Conclusionibus stabiliendæ. Itaque

Notandum 1. Dubium dividi in *dubium juris*, & *in dubium facti*. Dubium juris est *dubitatio, an actus comprehendatur sub lege*, præcipiente, vel prohibente, naturali, divina, Ecclesiastica? an graviter obligante, vel leviter obligante? Tale *dubium juris* est 1. si pœnitens dubitat, an peccatum, quod scit se commisisse, v. g. furtum floreni, detractio, lascivia verborum, assensus internus, delectatio morosa &c. sint prohibita a Deo sub peccato mortali. 2. si dubitet, an circumstantia peccati, quod scit se commisisse, mutet speciem peccati? vel utrum notabiliter aggravet peccatum? *Dubium facti* est dubitatio, *an actus, de cujus obligatione agitur, reipsa fuerit positus, vel non?* Sic dubium facti est 1. si pœnitens dubitet, an reipsa in peccatum, quod scit esse graviter prohibitum, consenserit vel non? 2. si scit quidem, se commisisse actum de se graviter prohibitum, aut præstitisse peccato assensum, dubitat tamen, an id egerit cum plena deliberatione sufficiente ad constituendum peccatum mortale? vel utrum id egerit cum sufficiente cognitione vel advertentia ad gravem malitiam objecti. 3. si pœnitens quidem sciat, se commisisse peccatum de se graviter prohibi-

hibitum, & habuisse plenam malitiæ gravis cognitionem ac deliberationem; dubitat tamen, an illud jam aliquando fuerit confessus? Ut vero hoc dubium facti distinguatur a duobus præcedentibus; illa posthac appellabuntur dubia *facti recentis*, utpote commissi ab ultima Confessione, peracta cum bona fide; hoc autem vocabitur dubium *facti veteris*, utpote præcedentis ultimam confessionem, bona fide, & debite peractam. 4. si pœnitens dubitat, an votum, quod transgressus est, revera emiserit? aut num illud emiserit cum sufficiente cognitione aut deliberatione requisita ad emissionem voti. Posset addi *tertium genus* dubii; videlicet *dubium mixtum ex dubio juris ac facti*, in quo concurrit simul dubium juris, & dubium facti, v.g. si simul dubitat, an præstiterit assensum vindictæ, & num objectum illud sit de se peccatum grave? aut num ille assensus præstitus sit cum sufficiente cognitione aut deliberatione de gravi malitia? Item, si dubitet, an detractio, murmuratio, scandalum &c. quorum scit se reum, sit peccatum mortale ex sua natura ac per se; & supposito quod esset de se peccatum grave, an tempore commissi delicti sufficienter apprehenderit malitiam actus gravem?

Notandum 2. Dubium dividi in *dubium stricte dictum*, & in *dubium late dictum*. Dubium *stricte ac simpliciter dictum* est hæsitatio mentis cum suspensione omnis judicii in alterutram partem, ita ut homo se nesciat resolvere potius in partem affirmativam, quam negativam. Econtra *dubium late dictum* est *judicium opinativum cum aliquali formidine oppositi*, dum videlicet homo judicat, *probabilius* ac *verisimilius* seu *credibilius* intervenisse vel non intervenisse peccatum grave, habet tamen rationem aliqualem timendi de opposito. Hanc notionem *dubii simpliciter dicti*, & *late dicti*, eleganter tradit *Navarrus* noster in *Manuali*, *Miscellaneo* 3. his verbis: *Opinio est cognitio, qua judicamus aliquid esse vel non esse, sed cum formidine, ne contrarium sit verum. Dubitatio est cognitio duarum rerum contrariarum, neutram earum judicando veram. Ex his apparet, quod scientia est firma & evidens cognitio; fides firma sed non evidens, sed obscura; opinio autem, nec evidens, nec firma, quamvis sit judicativa; dubitatio vero, nec evidens, nec firma, nec judicativa*. Ita recte Navarrus; qui pro hac notione allegat Glossam *l. de statu ff. de Testam.* & Glossam Rubr. ff. *de jur. & fac. ignor.* & *cap. Firmiter de Sum. Trin.* Idem recte observat; *scrupulum* cum qualibet harum quatuor cognitionum consistere posse, eo quod scrupulus sit tantum cognitio argumenti apparentis contra prædicta. Itaque hæc notio terminorum semper præ oculis habenda est, quia, cum *Navarrus* vixerit tempore Concilii Tridentini, & ob peritiam juris vocetur *Monarcha juris*, præsumendum est, hunc terminum *dubium*, *simpliciter* prolatum, fere semper ab antiquis authoribus in hoc sensu sumptum esse.

Notandum 3. Dubium a modernis Theologis dividi in *dubium positivum*, & in *dubium negativum*. Dubium *positivum* vocant, quando pro alterutra vel pro una contradictionis parte dantur quidem argumenta sufficientia ad ferendum judicium, sive intellectus ferat judicium, sive nullum ferat, sed suspendat judicium. Econtra *dubium negativum* dicunt, quando aut nullum datur argumentum sufficiens pro ferendo judicio, aut si qua talia argumenta dantur, ea se invicem elidunt, ita ut stante tali defectu aut elisione argumentorum intellectus nequidem posset ferre judicium, etsi vellet. Hujus divisionis authores sunt *Probabilistæ*, qui putant, intellectum assentiri posse cuivis motivo probabili, illudque judicare verum, etsi evidenter videat, illud non esse credibilius opposito, imo probabilius falsum. Verum cum huic monstro quod intellectus possit judicare ac dicere verum esse, quod evidenter videt, esse probabilius falsum, se tota natura humana opponat, missa hac explicatione ac divisione *dubium positivum* nullum aliud admitto, nisi quod coincidit cum *opinione*, aut *dubio simpliciter* dicto, superius

a Na-

a Navarro descriptis; dubium vero *negativum*, vel ad *argumentum negativum* ex defectu memoriæ, aut alterius causæ suasivæ, vel in Classem *scrupulorum* rejicio. Ipsum namque *argumentum negativum*, cum sit inter motiva suasiva, fundat etiam *dubium positivum*, aut, si non format argumentum solidum, prudens, ac verosimile, sed dicit puram negationem motivorum; *ad scrupulos*, ductos non a ratione, sed a passione timoris, destituti positiva ratione fundante præsumptionem, & fundati in nuda possibilitate oppositi, referendum est.

Dico I. Non datur obligatio confitendi peccata late dubia, sive interveniat dubium juris, sive dubium facti.

Probatur 1. Peccatum late dubium est, circa quod homo judicat, se credibilius, seu probabilius non peccasse graviter; sed tale peccatum non tenetur confiteri. Ergo. *Min. prob.* Talis homo a Scriptura, Patribus, & antiquis authoribus tam Theologis quam Juristis non dicitur *dubitare*, sed *judicare*; prout patet ex *Notando* 2. ergo non tenetur tale peccatum confiteri. *c. prob.* si homo non dubitat de peccato, nullibi obligatur ad confessionem.

Probatur 2. Non potest probari hæc obligatio. Ergo non datur.

Probatur 3. Peccata sic dubia pertinent saltem ad speciem infimam materiæ Sacramentalis, quæ dependet a determinatione Ecclesiæ. Ergo non datur obligatio ea confitendi. *c. prob.* Ecclesia eam obligationem nec determinavit per sensum communiorem Doctorum, nec per praxin potiorem seu consuetudinem fidelium. Ergo. *Antecedens probatur* testimonio *P. La Croix*, qui testatur, communiorem Doctorum stare pro Negativa, quando *dubium est positivum*, seu tale, prout ipse explicat Q. 6. p. 2. n. 599. ubi *possit* formari judicium probabile prudens, quod in horum authorum sententia potest esse probabilius falsum. Ergo multo magis nulla dabitur determinatio Ecclesiæ, si homo actu & positive judicet, probabilius nullum intervenisse grave peccatum. Et quamvis authores a La Croix citati, excepto Silvio & Suarezio, qui erant in Patribus & antiquis Theologis versati, non sint *primi* aut *secundi ordinis*, utpote *nec in Candelabro Dignitatis Ecclesiasticæ* constituti, nec *in Traditione Patrum versati*, repræsentant tamen disciplinam & praxin Ecclesiæ in materia dependente ab arbitrio Ecclesiæ, qualis est præsens. *La Croix* l. cc. 2. 600. 601. & 602. sic scribit: *Si in utramque partem positive dubites de mortali commisso, Silvius, Suarez, Henriquez, Sanchez, Bonacina, Layman, Lugo, Castropalao, Escobar, Dicastillo, Palavicinus, Aversa, Stoz, Schilderer, Tamburinus, Mendo, dicunt, te non teneri confiteri; quam sententiam vocant communem Illsung, & Sporer. Haunoldus vocat unanimem Theologorum, Conink vocat certam. Si scias te peccasse; sed positive dubites, an mortaliter an venialiter, authores citati aliique communiter dicunt, te non teneri confiteri. Si scias, te peccasse mortaliter, & positive dubites, an sis confessus, authores citati, aliique cum Præposito, Lugo, Dicastillo, Pallavicino, Arriaga, Stoz, Bosco, dicunt, te non teneri confiteri; quam sententiam Illsung, & Platelius testantur esse communem.* La *Croix* n. 603. addit: *Hactenus dicta tenent authores citati, quamvis pro illa parte, quod peccaris mortaliter, vel quod non sis confessus, starent rationes probabiliores, supposito, quod alias in similibus materiis licitum sit sequi sententiam probabilem relicta probabiliore.* Hæc referre volui, ut ostendam *praxin communem* intra limites rationis, dum hi authores eam in posteriore parte textus demonstrantur extendere etiam ultra limites rationis.

Probatur 4. Deus in omnibus legibus tam naturalibus quam divinis pro regula proxima agendorum posuit dictamen rationis, seu judicium intellectum fundatum in eo, quod est credibilius ac probabilius, nisi ob periculum morale gravis damni per actionis licentiam inevitabilis detur particularis obligatio sequendi sententiam certam, prout suppono ex dicendis *de probabilismo*; & patet ex *Apostolo* Rom. 14. v. 2. 5. 14. 22. 23. 24.

Ergo etiam in præsenti materia licet agere juxta id, quod quis judicat credibilius, verius, ac probabilius. Nullum enim ex hac licentia sequitur periculum animæ; quia, si etiam incursum fuisset peccatum, in homine assueto charitati facile solveretur *directe per contritionem* perfectam, aut in proxima confessione *indirecte per absolutionem*. Textus Apostoli sunt hi: *Alius credit* (judicat) *se omnia manducare* (posse licite; etiam idolis oblata) *Alius judicat diem inter diem*; (ita, ut v. g. uno non liceat vesci carnibus, nempe feria 4. & 6.) *alius autem judicat omnem diem* (esse liberum pro vescendis carnibus). *Confido, nihil commune* (seu inquinatum esse) *nisi ei qui existimat, quid commune esse; illi commune est. Tu fidem* (credulitatem de licentia vescendi ejusmodi carnibus) *habes? Penes temetipsum habe coram Deo. Beatus qui non judicat semetipsum*, (scrupulosa anxietate se cruciando) *in eo, quod probat* (licitum putat ac judicat prudenter). *Qui autem discernit*, (judicio suo quoad licentiam diversam rationem esse judicans in cibis idolothitis & aliis) *si manducaverit, damnatus est, quia non ex fide* (judicio proprio). *Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.*

Probatur 5. Obligatio confitendi peccata late dubia ex una parte esset difficillima etiam respectu amicorum Dei; ex altera parte non est necessaria ad finem Sacramenti. Ergo non videtur prudenter intendibilis aut intenta a Christo. *Ant. prob.* Difficile est etiam amicis Dei, aliquando non incidere in *cogitata, dicta, aut facta*, quæ, si postmodum in sero Examine ad lucem Doctrinæ Christianæ pensiculatius inspiciantur, videantur legi divinæ graviter opposita, ita ut possint movere aliquale dubium; an non intervenerit vel *ignorantia* seu inadvertentia graviter *culpabilis*, aut *assensus repentinus* de se sufficiens ad grave peccatum? Itaque difficile foret amicis Dei, utut nunquam cum plena advertentia & deliberatione consentientibus in ullum peccatum mortale, si semper tenerentur confugere ad remedium confessionis; imo id foret perturbativum Ecclesiæ, & amici Dei prostituerentur profanis tanquam homines fatui. Ex altera vero parte nec ea obligatio exigitur ad finem Sacramenti; quia etiamsi talia peccata late dubia exponerentur, non posset pro eis imponi pœnitentia, saltem proportionata delictis, nec vindicativa, nec medicinalis. Itaque ejusmodi dubiorum confessio tantum servit pro materia virtutis, ac humiliationis, ac gratiæ majoris impetrandæ; non pro materia obligationis.

Dico II. Datur obligatio confitendi peccata *stricte* dubia, sive sint dubia dubietate *juris*, sive dubietate *facti*.

Probatur 1. Sensus & praxis Ecclesiæ agnoverunt hanc obligationem usque ad Sæculum decimum septimum; & Theologi oppositæ sententiæ non potuerunt introducere consuetudinem contrariam licitam, utpote in re magni momenti, quæ recusat facilem assensum legis; & ipsi sint alias *dignitate, scientia traditionis* continuæ, ac etiam *numero* longe inferiores. *Ant. prob.* Sensum & praxin Ecclesiæ aut inveniunt aut formant veteres Theologi, & Catechismus Tridentini, qui fere in omnibus Diœcesibus statim post Tridentinum præscriptus est pro norma Parochis. Sed ii agnoscunt hanc obligationem. Ergo. *Min. prob.* 1. *D. Thomas* in 4. dist. 22. q. 2. a. 3. ad 3. ait: *Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente; quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat esse mortale peccatum, peccat mortaliter, discrimini se committens. Et similiter periculo se committit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri.* In hoc textu clarum est, quod D. Thomas loquatur de dubio stricte tali. Qui enim judicat opinative, actionem non esse graviter peccaminosam, quamvis cum aliqua formidine oppositi, non peccat per eam actionem, ut suppono; alioquin nec liceret sequi sententiam probabilissimam, sed semper teneremur sequi tutam. 2. *Sylvester*, qui erat Magister S. palatii, & *Cajetanus*

Car-

Cardinalis, paulo ante Tridentinum idem testantur. *Sylvester in Summa*, V. *Confessio* n. 2. sic scribit: *Confessio debet esse integra ut nihil subtrahat de manifestandis; quod de mortalibus intellige; quia quoad venialia secundum Patrum* (Paludanum) *dimidiari potest; nisi dubitentur esse mortalia*. Cajetanus vero Opusc. 18. q. 2. ad 1. sic scribit: *Non est impossibile, quod homo sciat, hæc esse mortalia, vel in ambiguis; quod sciat se commisisse tale, de quo dubium est, an sit mortale. Et scientia hæc sufficit. Obligat enim Ecclesia ad confitendum omnia peccata mortalia, quorum quis memoriam habet, sive sint manifeste mortalia, sive sint ambigue mortalia; tenetur enim omnia confiteri, certa pro certis, & ambigua pro ambiguis. Sic enim absque nostra voluntaria glossa sane patet planus sensus Canonis: Omnis utriusque sexus; sic testatur communis mos pœnitentium atque confessiones audientium. Omnes enim ambigua pro ambiguis confitentur. Nec satisfacere credimus confessioni eum, qui opinatur se consensisse in Sacrilegium, licet non sit certus; si non confitetur de illo consensu ut opinato*. Ex hoc textu Cajetani non solum patet veritas nostræ probationis; sed etiam falsitas sententiæ illorum, qui docent; nullam dari obligationem confitendi peccata dubia, si in oppositum reperiatur ratio dubitandi positiva, seu dubium positivum. His antiquioribus authoribus annumerari possent *Paludanus*, *Rosella*, *Tabiena*, *Gerson*, *Soto &c.* 3. *Catechismus Romanus* p. 2. n. 43. dicit: *Ea confessio esse debet, quæ nos tales Sacerdoti aperiat, quales nos ipsos novimus; certaque pro certis, ac dubia pro dubiis demonstret.*

Probatur 2. Illud quisque tenetur confiteri, de quo tenetur conteri; sed de peccato stricte dubio tenetur quisque conteri. Ergo. *Min. patet* ex eo, quia quilibet tenetur se constituere in eo statu, quem saltem *prudenter judicare possit* esse statum salutis. *Maj. prob.* ex D. Thoma, qui in 4. dist. 17. q. 3. a. 1. qq. 4. dicit: *Cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur*. Idem videtur colligi ex Tridentino, quod testatur, eam pœnitentiam, quæ requirebatur jure naturali, a Christo elevatam esse ad rationem Sacramentalem, quam participare non potest sine confessione. Ergo ubicunque requiritur contritio, etiam requiritur confessio.

Probatur 3. Homo tenetur ante S. Communionem probare seipsum, an sit in statu peccati mortalis, & dignus S. Communione. Sed hoc fieri nequit sine confessione stante dubio stricte tali. Ergo. *Maj. patet* ex Apostolo 1. Cor. 11. *Probet autem seipsum homo*: *Min. prob.* stante dubio stricte tali homo non potest judicare, se esse in statu gratiæ, saltem si sit dubium juris, aut dubium *facti recentis* ab ultima confessione. Ergo.

Dico III. Homines pii, qui sciunt, se nunquam a multis annis commisisse peccatum mortale scienter ac plene deliberate, ac insuper tantum gerunt horrorem a peccatis venialibus plene deliberatis, ut non nisi raro in aliquod incidant, in dubio *facti recentis* possunt se resolvere; probabilius se peccato requisita ad peccatum mortale advertentia ac deliberatione non assensisse. Ita omnes authores, qui hunc casum attingunt. In specie vero *La Croix* l. 6. p. 2. n. 612. & l. 1. n. 546. ubi sic scribit: *Etiam pro conscientiis non scrupulosis communiter notant authores, & absolute dicunt Bonacina, Sayrius, Reginaldus, Herinck, Bosco; qui timoratæ est conscientiæ, nec solet plene advertens consentire* (peccato mortali) *potest in dubio credere, se non plene consensisse, quia ex communiter contingentibus est prudens præsumptio*. Ita isti, meo judicio nimis laxi, quia illi, qui se solent deliberate immittere in peccata venialia usque ad proxima confinia peccati mortalis, non comprehenduntur hac exceptione, utpote sponte amantes propinqua pericula peccatorum gravium, in quæ proin facile ruunt. Debuissent ergo hi authores limitare propositionem ad eos solos, qui etiam horrent peccata venialia plene deliberata, & pericula mortalium.

Probatur conclusio. Circumstantia in Conclusione explicata est signum moraliter certum perfectæ, radicatæ, ac fervidæ charitatis, cum qua vix unquam conjungitur subita conversio in alterum extreme oppositum, aut ignorantia vel inadvertentia graviter culpabilis. Ergo fundat præsumptionem moraliter certam pro statu gratiæ, adeoque sufficientem ad elidendum dubias rationes in oppositum; quam tamen moralem certitunem non fundat circumstantia allegata ab authoribus supra relatis.

Objicies contra secundam responsionem.

1. Nulla obligatio præsertim in materia jam alias satis difficili est asserenda, nisi convincenter probetur. Sed talis est ista obligatio, & non probatur convincenter. Ergo. *Min. prob.* argumenta sententiæ negativæ saltem adhuc sunt probabilia.

2. *In obscuris minimum est sequendum*. Item. *Contrà eum, qui legem dicere potuit apertius, interpretatio facienda est*. R. J. 30. & 57. in 6. Ergo cum hæc obligatio non exprimatur clare ac aperte in lege divina, aut Ecclesiastica, non est asserenda.

3. In tribunali profano non admittuntur delicta dubia. Ergo nec debent admitti in tribunali sacro.

4. Illud quod se solo non est sufficiens materia Sacramenti, simpliciter nec est materia necessaria Sacramenti. Sed peccata dubia se solis ne quidem sunt materia sufficiens hujus Sacramenti. Ergo. *Maj. patet*, quia in terminis est absurdum, illud se solo esse necessarium, quod se solo ne quidem est sufficiens. *Min. prob.* nunquam licet absolvere pœnitentem de peccato præcise dubio, quin addat materiam certam.

5. In dubio melior est conditio possidentis. Ergo cum pœnitens sit in possessione suæ libertatis a tali lege, & ab ea possessione non dejiciatur per moralem certitudinem legis, relinquendus est in libertate.

6. Qui dubitat, an emiserit votum, non tenetur illud implere. Ergo etiam qui dubitat an consenserit in peccatum, non tenetur illud confiteri.

7. Qui dubitat, an peccatum sit reservatum, non tenetur adire superiorem pro absolutione. Ergo etiam qui dubitat an commiserit peccatum mortale reservatum cognitioni Ecclesiæ, non tenetur adire Sacerdotem pro absolutione.

Respondeo.

Ad 1. n. *Maj.* Quia, ut suppono ex dictis *de Probabilismo*, ad obligationem sufficit ea promulgatio, qua fiat *notabiliter probabilior ac credibilior* existentia legis. Clarum enim est, plerasque leges comprehendere actus innumeros in casu particulari, ad quos lex generalis primum applicanda est ope ratiocinii, quin ejusmodi extensionis ad casus particulares haberi possit demonstratio, prout patet ex quarto, quinto, sexto, & septimo præcepto Decalogi.

Ad 2. dist. Minimum est sequendum, & contra Legislatorem interpretatio est facienda, ubi non constat notabiliter probabilius ac credibilius de existentia legis c. secus n. Ratio responsionis patet ex proxime dictis; quia Legislator non tenetur extensionem suarum legum reddere moraliter certam; sed rationabiliter potest ac debet obligare omnes, quibuscunque existentia legis redditur *evidenter credibilior ac probabilior*, sicut contingit in materia religionis.

Ad 3. c. a. n. C. & paritatem. Disparitas est; quod ibi agatur ad condemnandum & puniendum; hic vero ad absolvendum, & liberandum.

Ad 4. dist. a. Peccatum dubium se solo non est materia sufficiens Sacramenti in ordine ad formam absolutionis ex intentione absolventis absolutam. c. conditionatam. n. Sæpe enim contingit, non posse convenienter haberi materiam certam, sicut contingit in pueris incipientibus confiteri, in senibus obliviosis, in simplicibus ac idiotis, in semifatuis, in animabus ab infantia ab omni peccato veniali plene deliberato valde puris; & hi omnes possunt absolvi ordinaria absolutionis forma absoluta, dummodo intentio absolvendi sit conditionata.

Ad 5. c. a. n. C. & suppositum, sub-

ditum

ditum non dejici a poſſeſſione ſuæ libertatis a lege, ſi Legislator expreſſe velit obligare ad extenſionem legis etiam eos, quibus redditur *evidenter credibilior ac probabilior* exiſtentia legis, & intentio Legislatoris. Jam vero Legislatorem divinum ac Eccleſiaſticum ſic velle & debere velle, ut obligentur conſcientiæ; patet ex regulis prudentiæ legislativæ, quia manifeſtum eſt; extenſionem legis conformiter ad intentionem obligantis non poſſe ſic promulgari, ut ea extenſio ad tot genera actionum reddatur omnibus moraliter certa.

Ad 6. c. a. n. c. & parit. Diſparitas eſt, quia intentio propria vovendi poteſt & ſolet eſſe intime nota, quando revera extitit. Ergo ſi non eſt intime, ac morali certitudine, nota, eoipſo habetur poſitivum argumentum reflexum de non exiſtentia directa legis; ita ut homo prudenter poſſit judicare, probabilius ac credibilius non dari legem directam, ſeu animum obligandi. Econtra ubi Legislator eſt diſtinctus a propria mente, in caſu dubii *ſtricte talis* non habetur argumentum reflexum probabilius de non exiſtentia directa legis.

Ad 7. c. a. n. c. & parit. Diſparitas eſt, quia in hoc caſu *dubium ſtricte tale* cadit ſuper ipſam exiſtentiam *legis*, ſeu *reſervationis*; in quo caſu habet argumentum reflexum de non exiſtentia directa legis, eo quod in illa non reperiat *characterem legis*, videlicet *majorem credibilitatem* ac *probabilitatem* legis. Econtra in noſtro caſu *dubium ſtricte tale* non cadit ſuper exiſtentiam directam ejus legis, de qua eſt quæſtio, videlicet ſuper obligationem confitendi dubia peccata, utpote quæ ſupponitur eſſe cognita tanquam eminenter credibilior ac probabilior: ſed cadit tantum ſuper objectum materiale hujus legis.

Objicitur 4. contra eandem. Pœnitens in caſu *dubii ſtricte talis* poteſt per argumentum reflexum judicare, ſe probabilius non peccaſſe. Ergo non obligatur ad confeſſionem talis dubii. *Ant. prob.* 1. Pœnitens poteſt ſumere hoc principium. *Homo tamdiu præſumitur bonus, donec non probetur convincenter malus.*

2. Ipſum propoſitum prius habitum, nunquam peccandi mortaliter, eſt argumentum poſitivum, fundans præſumptionem pro poſſeſſione continuata innocentiæ. Ergo in æquilibrio dubii ſtricte talis ſufficit ad tollendam indifferentiam judicii, ac conſequenter dubietatem ſtricte talem.

3. Homo communiter ſolet certam habere memoriam gravis peccati, ſi quod commiſit. Ergo ſi experitur, ſe non habere memoriam certam, ſignum eſt moraliter certum, quod non peccaverit graviter.

Reſpondeo diſt. a. Pœnitens ab experientia multorum annorum, aut aliunde moraliter certus, quod nunquam cum plena advertentia ac deliberatione committat peccatum mortale, poteſt ſibi formare hoc dictamen reflexum de non exiſtentia peccati c. Pœnitens non ita moraliter certus. n.

Ad 1. dico, in præſenti non præſumi animum malum, ſed haberi graviter ſuſpectum de peſte peccati; in quo caſu purgandus & probandus eſt.

Ad 2. diſt. Propoſitum illud fundat præſumptionem, ſi a diuturna experientia aut ex diſpoſitione cauſarum ſpondeat moralem certitudinem de perſeverantia. c. ſecus. n. Propoſita enim ordinaria, utut ſeria, conſtat eſſe aura mobiliora; adeoque inſufficientia ad fundandam præſumptionem pro invariatione ſtatus mentalis; omnis enim præſumptio ſumitur a communiter contingentibus, hoc eſt, ab iis, quæ ut ſæpius, ac frequentius accidunt. Aliud dicendum circa propoſitum eorum, qui nunquam ſcienter committunt peccatum mortale, & horrent inſuper etiam peccata venialia plene deliberata.

Ad 3. diſt. Homo ſolet habere memoriam certam eorum peccatorum, quæ actu externo cum ſcientia peccati, aut quæ cum plena deliberatione ac advertentia commiſſa ſunt. c. peccatorum vel culpabilis ignorantiæ, aut præcipitantiæ, aut inadvertentiæ. n. Hinc in peccatis *ignorantiæ*, *præcipitantiæ*, vel *inadvertentiæ*, quæ poſſunt committi ſine pleno conſenſu, & poſſunt etiam committi

cum

cum pleno consensu, aut gravi malitia; *dubium stricte tale* tolli non potest, nisi ex dispositione animi sic qualificata, ut ea dispositio animi vix unquam soleat conjungi cum pleno consensu in peccatum mortale. Nisi enim sic fuerint qualificata, sed tantum soleat communius ac ut sæpius non conjungi cum peccato mortali; non sufficit ad tollendum æquilibrium *dubii stricte talis;* seu ad ferendum judicium de immunitate peccati; sicut additio unius granuli non firmiter inclinat æquilibrium centenariorum æquilibrantium.

Objicitur 5. Qui solum negative dubitat, in neutram contradictionis partem habendo positivam rationem dubitandi, non tenetur confiteri. Ergo idem dicendum de eo, qui stricte dubitat ex æquis in utramque partem rationibus; quia in utroque par est suspensio judicii.

2. Qui habet positivam rationem dubitandi in utramque, vel in unam contradictionis partem, habet prudens motivum judicandi id esse verum. Sed judicando verum & sequendo, quod judicat verum, non errat. Ergo.

Respondeo dist. a. Non tenetur confiteri, si per argumentum reflexum contemnat dubium tam imprudens. c. si hæreat dubius suspenso judicio. n. a.

Ad 2. dist. Habet prudens motivum id judicandi verum, nisi id prohibeat motivum oppositum. c. secus. n. Evidens enim est, quod intellectus prohibeatur ab assensu comparativo, si motiva æque inclinent in utramque partem: Et si intellectus ex impulsu vitiosæ passionis aut piæ affectionis sinat se determinari a voluntatis imperio in unam contradictionis partem, illud semper est actus imprudentiæ, nisi credat, alieno judicio securius ac certius fidi posse, quam proprio.

Objicitur 6. In praxi datur similis obligatio eliciendi contritionem conditionatam circa peccata late dubia; & sicut habens peccatum late dubium, si reipsa commissum est, ab eo absolvitur indirecte, etsiamsi illud non confiteatur, ita etiam poterit absolvi indirecte habens peccatum stricte dubium. Ergo in utroque casu datur eadem securitas salutis, etsiamsi neuter obligetur ad confessionem.

Respondeo. Dispar ratio, quæ movere potuit ad obligandos peccatores cum dubio stricte tali ad confitendum, est hæc, quia cum dubio late dicto rarissime conjungitur offensa Dei & insufficientia contritionis, & necessitas satisfactionis medicinalis vel remedi; econtra sæpissime hæc omnia conjunguntur cum peccato *stricte dubio*. Itaque ipsa major salutis securitas, & curatio pœnitentis, & placatio Numinis certior, postulat, ut habentes peccata stricte dubia subjiciantur judicio Ecclesiæ ad examinandum & curandum & supplendam contritionem modo decentissimo.

Quæritur 6. An Confessio possit esse valida & informis?

Respondeo. Quamvis Sacramentum pœnitentiæ non possit esse validum & informe, potest tamen confessio esse valida & informis, dummodo a pœnitente absque ignorantia valde crassa graviter culpabili, quæ æquiparetur scientiæ, existimetur esse valida. Antequam probetur hæc responsio, explicandi prius sunt termini. Itaque

Notandum 1. Confessionem *validam* & *informem* vocari illam, quam pœnitens *existimat* quidem esse sufficientem ad obtinendam gratiam Sacramentalem; quæ tamen reipsa ad hunc effectum non sufficit ob defectum sufficientis doloris aut sufficientis propositi; vel etiam ob defectum integritatis Sacramenti, si pœnitens culpabiliter ob defectum debiti examinis, vel ob ignorantiam vincibilem de malitia alicujus peccati negligat confiteri peccatum de se grave. In tali casu confessio vocatur *informis*, quia pœnitens non obtinet *gratiam sanctificantem*, quæ informare solet animas pœnitentium rite dispositas ad recipiendam gratiam. Eadem tamen confessio vocatur *valida*; quia, etiamsi pœnitens postmodum deprehendat suum defectum in confessionibus præcedentibus commissum, v. g. defectum debiti doloris aut propositi, non tamen datur obligatio ad

eam

eam confessionem denuo repetendi. Itaque in ordine ad hunc effectum, quod reiterari non debeat, confessio *valida* dicitur.

Notandum 2. Quæstionem hanc a modernis Theologis communiter institui sub aliis terminis, videlicet sub istis: *An Sacramentum pœnitentiæ possit esse validum & informe?* Verum hic status quæstionis longe est diversus a priore. Si enim quæro; *an confessio possit esse valida & informis?* nondum suppono, omnes essentiales partes Sacramenti re ipsa esse positas, licet pœnitens *existimet*, eas ex parte sua omnes positas esse. Econtra, si quæro; *an Sacramentum possit esse validum & informe?* sensus obvius esse videtur; quod poni possint omnes partes hujus Sacramenti, & nihilominus possit pœnitens destitui fructu Sacramenti, eo quod v. g. dolor aut propositum reperiatur quidem sufficiens ad *constituendum totum Sacramentum*, quamvis sufficiens non sit ad obtinendum fructum Sacramenti.

Notandum 3. Dolorem aut propositum, quamvis a pœnitente *existimetur* esse sufficiens, variis modis posse esse defectuosum. Nam dolor erit insufficiens ad obtinendam in Sacramento gratiam. 1. Si dolor solum est *naturalis* quoad substantiam. 2. Si dolor fuerit quidem supernaturalis quoad substantiam, sed *non universalis*, eo quod pœnitens non efficaciter doleat aut efficaciter emendationem proponat de omnibus peccatis. Hoc facile potest contingere, si quis dolorem concipiat solum ex motivo particulari, v. g. de parricidio ob specialem hujus criminis inhonestatem; & non ita doleat de adulterio, aut furto, nisi modo valde imperfecto parum serio. 3. Si dolor aut propositum se non efficaciter extendat ad peccata in confessione ob defectum sufficientis examinis conscientiæ oblita. 4. Si homo laboret ignorantia vincibili circa aliquod genus peccati, quod *existimat* non esse graviter prohibitum. Sic enim fiet, ut etiam dolor aut propositum se ad ejusmodi peccata vincibiliter ignorata non extendat. 5. Si propositum emendationis fuerit inefficax. Hoc sæpissime contingit, quando pœnitens concipit quidem propositum emendationis, v. g. circa adulteria, fornicationes, blasphemias, ebrietates &c. sed non concipit propositum adhibendi sufficientia media emendationis. Idem contingit, quando pœnitens quidem proponit emendationem, & vitare peccatum, sed non proponit vitare occasiones proximas peccandi, quas moraliter posset vitare. Idem contingit; si pœnitens dolet quidem de damnis proximo illatis circa bona famæ aut fortunæ; sed non cogitat de restitutione; aut si de ea cogitat, non concipit efficax propositum restitutionis. 6. si pœnitens concipiat dolorem de peccatis ex solo metu cruciatuum inferni sine dilectione Dei initiali, hoc est, sine efficaci proposito exhibendi Deo actus essentiales practicos veri amoris erga Deum.

Notandum 4. Certum esse, quod nec confessio, nec Sacramentum pœnitentiæ possit esse validum, si pœnitens advertat hunc suum defectum circa aliquod requisitum ex parte doloris, propositi, aut confessionis. Solum quæstio est de casu, quo pœnitens hunc suum defectum non advertit.

Notandum 5. Defectum ex parte doloris, propositi, aut confessionis posse pœnitenti contingere vel ex ignorantia seu inadvertentia invincibili, vel ex ignorantia seu inadvertentia vincibili ac culpabili. Si ille defectus contingat ex inadvertentia seu ignorantia culpabili, ea potest esse *affectata*, quæ æquiparatur scientiæ, aut *crassa*, quæ etiam nonnunquam æquiparatur a legibus scientiæ, aut *lata*, quæ aliquando excusat saltem a peccato mortali.

Notandum 6. Communem esse Thomistarum sententiam, cui multi accedunt ex Societate Jesu; Sacramentum pœnitentiæ posse esse validum & informe. Quamvis antiquiores Theologi solum docuerint, confessionem posse esse validam & informem.

His prænotatis

Dico I. Confessio potest esse valida & informis, dummodo fuerit *existimata* absque *ignorantia crassa* graviter culpabili, quæ æquiparetur scientiæ.

Dixi

Dixi, dummodo confeſſio, ſeu attritio cum propoſito fuerit pro ſufficienti exiſtimata ſine ignorantia vel inadvertentia graviter peccaminoſa, hoc eſt, dummodo *ſic* pœnitens exiſtimet, ſe recte confiteri, & confiteatur ea attritione ac integritate, quam putat ſufficere ad confeſſionem validam, nihil ſcienter omittendo aut ſimulando; quia in tali caſu, non confitendo hoc ipſum ſimulationis peccatum, *non ſubiret*, ſed *ſimularet ſubire* judicium Eccleſiaſticum; adeoque nullum fieret judicium Eccleſiaſticum, quod eſt materiale hujus Sacramenti.

Probatur concluſio ſic explicata ex conſtanti traditione Eccleſiæ. 1. Primis undecim Sæculis nunquam obligabantur fideles ad repetendam confeſſionem, qui confitebantur tantum in articulo mortis, aut in repentina incurſione hoſtium, aut perdurante terræ motu, aut in caſu denuntiationis, licet veriſimile ſit, in tali caſu attritionem ſæpe fuiſſe defectuoſam; nec ullus Patrum fideles in tali caſu aut pro tali caſu monuit, repetendam eſſe confeſſionem. Ergo non agnoſcebatur ea obligatio.

2. Veteres Theologi per tria Sæcula, a Sæculo videlicet 13. uſque ad 17. longe communius negarunt hanc obligationem. Ergo *Ant. prob.* ab inductione. Sic I. *D. Thomas* in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4. qq. 1. C. format quæſtionem hoc modo: *Utrum confeſſio poſſit eſſe informis?* Ad hanc ſic reſpondet: *Dicendum, quod Confeſſio, ſecundum quod eſt pars Sacramenti, ordinat confitentem ad Sacerdotem, qui habet claves Eccleſiæ, qui per confeſſionem conſcientiam confitentis agnoſcit. Et ſecundum hoc confeſſio etiam eſſe poteſt in eo, qui non eſt contritus, quia poteſt peccata ſua Sacerdoti immoteſcere, & clavibus Eccleſiæ ſe ſubjicere. Et quamvis tunc non percipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet, ſicut etiam eſt & in aliis Sacramentis. Unde non tenetur iterare confeſſionem, qui fictus accedit; ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.* Ad primum, ubi objicitur; quod videatur, confeſſionem non poſſe eſſe informem, quia *a mortuo perit confeſſio*: Eccleſ. 17. ſic reſpondet: *Dicendum, quod authoritas illa intelligenda eſt, quantum ad fructum confeſſionis percipiendum, quem nullus extra charitatem exiſtens percipit.* Ibid. qq. 2. C. *De neceſſitate confeſſionis eſt, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet; quod ſi non facit, non eſt confeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio.* Ex quibus ultimis verbis S. Doctoris patet, quod non loquatur de confitente, qui putat ſe rite diſpoſitum; quod judicare nullus pœnitentium poteſt, niſi qui habuerit attritionem ſaltem exiſtimatam.

II. D. *Bonaventura* in 4. diſt. 17. part. 3. dub. 4. movet dubium, an pœnitens aliquando teneatur peccatum, quod jam fuerat confeſſus, iterum confiteri? Pro parte arffimativa recenſet hæc aliorum argumenta. Ponatur, quod quis ficte confiteatur: conſtans eſt, quod talis non reportat commodum, imo damnum de confeſſione. Si ergo in eo nihil remanet de confeſſione, quia characterem non imprimit; ergo tenetur iterum confiteri. Item: ponatur, quod aliquis rememoretur peccati mortalis, quod oblitus fuit confiteri; conſtans eſt, quod non eſt confeſſus integre; ſed confeſſio, quæ non eſt integra, ſicut infra videbitur, pro nulla reputanda eſt; ergo tenetur iterum totum confiteri, ac ſi nunquam fuiſſet confeſſus. Ad hanc rationem dubitandi D. Bonaventura ſic reſpondet: *Sunt quatuor caſus communes & uſitati, in quibus Doctores dixerunt, confeſſionem eſſe iterandam. Primus eſt,* (ob reſervationem) *ob quam oportet peccatorem ad Superiorem remittere. Secundus eſt propter ignorantiam Sacerdotis* (qui neſciat reſpondere ad caſum). *Tertius caſus eſt propter malitiam fictionis; ut ſi ſcienter aliquod peccatum in corde retinuit, vel ſi acceſſit cum voluntate peccandi. Quartus eſt, quando contemnit facere pœnitentiam injunctam. Et intelligantur iſti duo ultimi caſus, quando mutat Sacerdotem. Si enim ad eundem revertitur, tunc ſi recenter confeſſus eſt, non tenetur iterare. --- Si velis præciſe ſcire, quid ſit neceſſarium in iteratione confeſſionis; di-*

cendum; quod aut propter defectum Sacerdotis (qui non potest absolvere a casu reservato, vel nescit resolvere casum); *aut propter defectum ex parte pœnitentis, quia aut contemnit Sacerdotis absolutionem* (per voluntatem peccandi), *aut quia contemnit ligationem* (recusando injunctam pœnitentiam). *Aliter non credo verum*, (quod teneatur iterare confessionem) *nisi conscientia liget. Et hoc melius patebit infra. Rationes* (adductæ pro obligatione reiterandi) *procedunt de confessione, circa quam fuit aliquis defectus vel a parte absolventis, vel a parte absoluti, qui potest esse conditionis necessariæ, & tunc oportet iterum confiteri, vel totum, vel partem, secundum qualitatem defectus*. Infra autem dist. 21. part. 2. art. 1. q. 1. C. sic scribit: *Necesse est, omnia mortalia confiteri uni Sacerdoti, quorum* (pœnitens) *est memor; & de quibus alias non fuit legitime confessus. Et tunc voco legitime confessum, quando nihil intervenit, quod absolutionem Sacerdotis irritam faceret, quod est in quatuor casibus; & duo sunt a parte absolventis; unus si non sciat, alter si non possit* (absolvere, vel judicare) *duo a parte confitentis, unus si ficte confiteatur; alter, si post confessionem satisfactionem contemnens ejus obliviscatur. Si autem legitime confessus est, non oportet iterare, nisi in universali.* Et ibidem ad 3. *De eo, qui per oblivionem omisit duo* (peccata mortalia) *confiteri, non credo, quod teneatur totum dicere, nisi in generali, nisi forte aliquis prædictorum casuum intervenisset. Nec authoritates Sanctorum hoc compellunt dicere, quia hoc non est confessionem dividere, quia non oportet, de aliis* (jam confessis) *habere novum remorsum, nec novam absolutionem. Similiter judicandum est de recidivo.* Cæterum, quid sit *ficte* confiteri, S. Bonaventura explicat in 4. dist. 4. part. 1. art. 1. q. 1. ad 3. ubi ait: *Alii dicunt, quod fictio est dupliciter; scilicet simpliciter, & secundum quid. Fictio simpliciter aufert totum effectum* (Sacramenti, scilicet gratiam) *& hæc est voluntate mortaliter peccandi. Fictio secundum quid, quæ est venialis, non impedit ingressum gratiæ, sed complementum gratiæ. Aliter tamen potest dici, quod motus venialis non facit fictum simpliciter, sed ad tempus, quia gratiam non expellit, sed retardat; & quando talis motus cessat, credo, quod statim baptismus totum effectum habeat.* Ibidem in objectione dicitur: *Quicunque est fictus, peccat mortaliter.* Ex quibus omnibus sequitur, quod D. Bonaventura per *ficte confitentem* intelligat illum, qui *actu* habet voluntatem peccandi, & actu *mortaliter peccat*. Itaque si tantum *fictam confessionem* docet iterandam, sequitur, non esse iterandam, quæ bona fide fit cum defectu essentiali ex parte contritionis *existimatæ* pro sufficiente.

III. *Albertus M.* in 4. dist. 16. art. 36. & *Alensis* l. 4. q. 18. memb. 4. art. 4. §. 4. ad 4. Inter casus exceptos a generali regula; quod confessio non debeat necessario iterari, tantum quatuor casus supra a D. Thoma & D. Bonaventura expressos enumerant. Ergo in aliis casibus ibi non expressis agnoscunt, non esse iterandam confessionem. Albertus M. in 4. dist. 17. art. 6. scribit: *Confessio nihil valet ad justificationem, nisi pœnitens sit in charitate; videtur tamen mihi, quod præcepta Ecclesiæ solvit & deobligat a præcepto confitendi. Alensis* defectum ex parte pœnitentis obligantem ad iterationem confessionis sic exprimit. *Solent exprimi quatuor casus, in quibus oportet iterum confiteri. Unus, si Sacerdos sit imperitus. Alius pro contemptu satisfactionis. Tertius, si Sacerdos* (ob casum reservatum) *remittit ad superiorem. Quartus, si quis confiteretur, & satisfaceret, non tamen abstinens, vel non habens propositum abstinendi a peccato, vel qui de uno confiteretur, & alterum servaret ex industria.* Albertus M. in hanc classem referre videtur eos, qui affectatam negligentiam committunt in discutienda conscientia. *Dicendum*, inquit, *quod confessio divisa ex industria nihil valet; sed potius nocet, quia accumulat peccatum simulationis. --- Si non vult tantum studere in discussione sui, ut simul omnia, quæ potest, comprehendat, puto, quod damnabiliter negligens est; nec sufficienter suæ salutis habet curam.* In nullo alio casu docet confessionem esse

esse repetendam ob defectum pœnitentis.

IV. *Petrus Paludanus*, ex Ordine D. Dominici circa annum 1330. Archiepiscopus Jerosolimitanus, pietate & doctrina clarus, in 4. dist. 17. q. 8. sic scribit: *Si pœnitens non habuit intentionem confitendi & absolvendi Sacramentaliter, sed deridendi, non est liberatus a præcepto divino; & tunc tenetur iterum confiteri. --- Quod si fuisset talis pœnitentia, quæ nec cum Sacramento esset sufficiens; tunc vera est opinio Thomæ, quod fictione recedente incipit valere confessio; & non tenetur confiteri nisi fictionem. Ut puta, si habuit dolorem quidem imperfectum; sed quia non sufficienter conscientiam discussisset, putabat autem discussisse quantum sufficiebat; vel si dolebat de præterito non proponens cavere de futuro; aut e contrario; vel non erat dolor maximus, sicut debet; ipse tamen secundum conscientiam suam non erat fictus, licet secundum veritatem esset, & sic nihil celavit, quod crederet mortale, & per consequens secundum judicium suum concurrebant omnia, quæ erant necessaria; postea autem certificatus de errore suæ conscientiæ pœnitet de illo defectu; qui, quia est error, tollit fictionem, unde verum Sacramentum fuit, propter quod fictione recedente effectum habebit. Ex his patet, quod opinio D. Thomæ potest multis modis salvari. Uno modo, quo dictum est, loquendo de illo, qui fictus est privative, non positive, quia scilicet habet dolorem imperfectum; credit tamen sufficienter se esse dispositum; & sic non scienter celat peccatum. Secundo, quando est positiva fictio, quantum ad hoc, quod non dolet, nec proponit abstinere; tamen ista fictio non occurrit sibi ut confitenda, nec actu cogitat, quod teneatur eam confiteri; tunc est sicut de peccato, quod occurrit quidem, sed non credit, quod sit peccatum, aut quod sit mortale, & de necessitate confitendum; vel idem est, ac si fuisset oblitum per negligentiam, nec fecisset debitum suum de scrutando conscientiam; in quo casu solum illud est confitendum; & est verum Sacramentum. Et si dicatur, quod non est Sacramentum; quia licet habeat veram formam, non tamen habet veram materiam, quæ est peccator attritus; dicendum, quod confessio est integra, & sic perfecta materia; sicut Sacerdos habens hostiam pollutam, si proferret verba, vera Eucharistia esset; peccator enim est materia; sed polluta, nisi sit attritus, vel confessio est materia immunda sine attritione.* Ita Paludanus, existimans, attritionem non esse materiam Sacramenti.

V. *Astesanus*, qui & ipse vixit circa annum 1330. in Summa l. 5. tit. 18. scribit: *Confessio legitime facta non debet necessario iterari. Sunt autem quatuor casus communes & usitati, in quibus Doctores dixerunt communiter, confessionem iterandam esse. Primus est ob* (reservationem) *delicti. Secundus propter ignorantiam presbyteri. Tertius est propter fictionem, ut si scienter peccatum aliquod mortale in corde retinuit, vel si cum voluntate peccandi accessit. Quartus est propter contemptum satisfactionis. Aliqui tamen de eo, qui recordatus est peccati obliti, distinguunt. Si pœnitens fuit ignorans ignorantia affectata vel crassa, credo, quod recta ratio exigit, ut omnia peccata confessa confiteatur.*

VI. Eodem modo quoad rem respondet *Angelus de Clavasio* in Summa V. *Confessio I.* n. 14. ubi illum solum ratione imperfectæ attritionis ad iterandam confessionem obligat, qui est in voluntate peccandi, vel ex mala intentione confitetur; & de eo, qui oblitus est peccati, docet iterandam esse confessionem, *si per ignorantiam crassam vel affectatam fuerit oblitus ex defectu examinis.*

VII. *Cajetanus Cardinalis* Opusc. 5. quæst. 5. sic scribit: Ex defectu contritionis tota oritur difficultas: *Minimus contritionis defectus est ipsa absentia charitatis. Qui non tenentur iterare confessionem. Nec alia hoc eget probatione, quam ex universalis Ecclesiæ testimonio. In inferiori autem gradu sunt sic attriti, ut doleant quidem de omnibus præteritis, non tamen ascendant usque ad hoc, ut doleant de eis tanquam summo odibili; & similiter proponunt cavere de futuro, non tamen tanquam a summo vitabili.*

Et

Et hoc bifariam contingit. Primo sine discussione talis defectus; quia scilicet non discutit pœnitens dolorem suum de mortali commisso, an sit tanquam de summo vitabili, & similiter propositum suum vitandi mortale, an intendat vitare, tanquam summum vitabile; sed occurrit ei tantum dolere de peccato & cavere de futuro (sicut si offendisset unum hominem, & doleret de offensa præterita, & intenderet, illum amplius non offendere) *in ejus tamen animo non ita dominatur affectus tam vitandi offensam in futuro, quam detestandi commissam in peccato, ut pro summis malis hæc habeat. De horum numero utinam non maxima pars Christianorum pœnitentium sit, quos non sicut primos puto virtute clavium de attritis regulariter fieri contritos; sed in sua attritione absolvi & communicare. De istorum confessione intelligo doctrinam D. Thomæ, quod confessio informis per defectum contritionis est valida, ita ut non sit iteranda. Et erit eis fructuosa, quando ascendent ad cor altum, ut habeant peccatum pro summo odibili & summo vitabili, & confitebuntur fictionem suam hanc. Quocirca de omnibus dicitur; quando confessio ex proposito est integra, omnium confessio videtur valida, ita quod non est necessario iteranda. Nec obstat, quod ista est ignorantia juris divini* (dum putant, se esse bene dispositos), *quoniam in hujusmodi, quæ sunt juris divini positivi, excusantur indocti.* Et ad 3. *Ille solus dimidiat confessionem, qui ex intentione integritatem violat; & propterea cum supponatur in proposito, confessionem esse ex intentione integram, licet materialiter non sit integra, non sequitur; confessionem esse iterandam. Adverte tamen, quod sicut in aliis vitiis tam enormiter contingit errare materialiter, ut actus redeat ad naturam formalem sui generis, ut patet in detractione, contumelia, & hujusmodi; contingit enim tam graviter absque intentione detrahendi detrahi famæ proximi, ut ipsa læsio magna minus æstimata, detractionis actum in detractionis naturam reducat. Ita potest contingere, quod ex nulla, aut tam crassa & supina conscientiæ discussione aliquorum peccatorum mortalium confessio omittatur, ut materialis violatio integritatis in formalem reducatur. Unde tales ad reiterandam confessionem inducendi sunt.*

VIII. *Sylvester V.* Confessio I. n. 26. idem prorsus docet, quod Paludanus, atque cum eo existimat, etiam extra novam receptionem Sacramenti recedente fictione obtineri statim gratiam ob quendam *ornatum animæ* ab omni Sacramento impressum indelebiliter.

IX. *Melchior Canus*, qui interfuit Tridentino, de pœnit. part. 5. §. *in quarto*, sic scribit: *Ut certa ab incertis separemus, primum, in quo conveniunt viri docti, est, confessionem informem ex defectu absolutionis esse repetendam. Aliud quoque certum est; qui dedita opera aliquod mortale tacent, sine dubio tenentur iterum confiteri. Tertium, me quidem judice certum est, non omnes confessiones esse resumendas. Illud denique compertum est; si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum pœnitentiæ Sacramentum, ea resumenda est. Ex quo quarto fundamento manifeste colligitur, confessionem quæ sine culpa pœnitentis non est integra, iterum facere non oportere. Sed illud in dubium vocari merito potest, an confessio ex negligentia mutila & manca, non quidem penitus crassa & supina, sed culpabili tamen, sit a pœnitente iterum facienda? Huic quæstioni respondetur ex sententia Cajetani, talem confessionem non esse repetendam. Hæc sententia non potest, fateor, perspicue ac lucide demonstrari. Dico tamen, quod etiamsi negligentia mortalis sit dummodo non sit adeo supina & crassa, ut perinde habeatur, ac si ex industria res fieret, quia tamen confessio ex intentione formali pœnitentis est integra, non est obligandus ejusmodi confessionem iterare. Alterum verti in quæstionem potest, an cum quis attritionem habuit tam imperfectam, ut virtute Sacramenti non fiat ex attrito contritus, quin potius sacrilegus in eo, quia irreverenter suscipit pœnitentiæ Sacramentum, an hujus confessio sit iteranda? D. Thomas docet, quod fictus potest Sacramentalem confessionem facere, & veram absolutionem percipere. Contrariam*

Sen.

Sententiam tenet Major & Adrianus. Sententia tamen D. Thomæ est multo probabilior.

X. *Navarrus*, qui ipse vixit tempore Tridentini, in Summa c. 9. n. 13. dicit: *Si pœnitens de peccatis dolet, proponitque futura vitare, non tamen ut perveniat ad eam attritionem, quæ adjuncta Sacramento in contritionem transeat, non tenebitur iterare confessionem. Quod haud dubie tenendum est.*

Ex his authorum testimoniis formari potest hoc argumentum. Sententia ac praxis circa essentiale requisitum Sacramenti ad salutem necessarii, quæ tribus ad minimum sæculis prævaluit in Ecclesia, non est aliena a mente Christi instituentis & Ecclesiæ, materiam Sacramentorum in specie infima determinantis. Sed talis est nostra sententia & praxis. Ergo.

Probatur conclusio 3. Confessio integra, & absolutio cum attritione existimata est vere actus judicialis a Christo in ordine ad complendam materiam & formam hujus Sacramenti institutus. Ergo potest in esse morali per modum talis actus judicialis valere usque dum accesserit attritio vera a Christo ad rationem compartis essentialis requisita. Atqui si ita potest valere, præsumendum est, Christum ita voluisse manere. Ergo. *Minor subsumpti prob.* Ea Christi intentio est eminenter utilior Ecclesiæ, imo etiam aliquo modo necessaria. Ergo. *Ant. prob.* ratione Cajetani, qua utitur Opusc. 5. q. 3. circa circumstantias aggravantes. Hujusmodi iteratio confessionis est molesta, inutilis, atque melioris boni impeditiva. Quod sit molesta tam pœnitentibus quam Confessariis, satis patet expertis. Quod sit inutilis, patet ex eo, quia Confessarius pro ejusmodi iterata confessione nec congruenter imponit novam delictis proportionatam pœnitentiam vindicativam aut medicinalem, si a priori Confessario injuncta jam persoluta est. Denique quod sit impeditiva majoris boni, testatur experientia; quoniam Confessarii ob reiterationem ejusmodi confessionum, quæ frequentes sunt quoad personas infirmi judicii, & conscientiæ turbatæ, impediuntur ab excipiendis exacte plurium aliorum præsertim in magno concursu confessionibus; dum nimium temporis insumunt circa ejusmodi reiterantes. Canus, l. cc. observat; ea obligatione non solum nimis anxios reddi scrupulosos; verum etiam turbari piorum animos perpetua solicitudine iterandæ confessionis. Verentur enim non solum Scrupulosi, verum etiam *mediocriter liberi ac cordati*, ut loquitur, sese in formando examine conscientiæ, aut elicienda sufficiente attritione fuisse negligentes.

Confirmatur. Contritio perfecta ordinata ad confessionem & absolutionem *futuram* est vere pars Sacramenti, & non justificat, nisi in quantum est pars Sacramenti habiti in voto; ergo etiam attritio vera ordinata ad confessionem & absolutionem *præcedentem* potest esse pars Sacramenti & sic justificare in quantum est pars Sacramenti. Atqui si potest ita justificare, præsumendum est, Christum ita voluisse, ne tot animæ existimantes se vere absolutos æternum pereant. *Ant. prob.* authoritate *D. Thomæ*, qui in 4. dist. 18. q. 1. a. 3. qq. 1. C. dicit: *Virtus clavium operatur ad remissionem culpæ vel in voto existens, vel in actu se exercens*. Et ibidem qq. 2. *Idem est judicium de effectu quem potestas clavium actualiter exercita complet in eo, in quo contritio tempore præcessit, & de effectu baptismi, qui jam habenti gratiam datur.* Idem alibi ad objectionem, quod Sacramentum non justificet, sed contritio, respondet in hoc casu, *Sacramentum justificare saltem per aliquam sui partem, ut coordinatam ad alias partes Sacramenti.*

Dico II. Sacramentum pœnitentiæ non potest esse validum & informe.

Probatur. Inter partes essentiales hujus Sacramenti est etiam attritio sufficiens ad obtinendam in Sacramento gratiam. Ergo cum Sacramentum poni nequeat sine omnibus partibus essentialibus, implicat in terminis, Sacramentum hoc validum esse posse & informe. *Ant. prob.* ex Concilio Florentino & Tridentino, ubi definitur, actus pœnitentis, *contri-*

tionem &c. utique supernaturalem, exclusivam voluntatis peccandi, & conjunctam cum proposito servandi mandata, esse partes Sacramenti.

§. X.

Resolvuntur varia alia dubia de Confessione.

QUæritur 1. An confessio generalis sine expressione peccati particularis sit materia Sacramenti & absolutionis?

Respondeo 1. In casu impotentiæ ad confessionem distinctam, sufficit confessio generalis. Patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper absolvit moribundos, si vocaverint Sacerdotem ad excipiendam confessionem, ac eo veniente jam obmutuerint. In quo casu ad summum habetur confessio generalis. Concilium Carthaginense 4. Can. 76. dicit: *Is qui penitentiam in infirmitate petit, si casu, dum Sacerdos ad eum invitatus venit, oppressus infirmitate obmutescat, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœniteneiam.*

Respondeo 2. Si pœnitens recordetur; se commisisse peccatum mortale, non tamen meminerit, quale fuerit, tenetur saltem dicere, se commisisse peccatum mortale. Ita *Major* in 4. dist. 17. q. 3. *Navarrus* in Summa c. 10. n. 7. *Suarez* h. Disp. 23. Sect. 1. n. 8. qui tamen addit: *Talis etiam secluso mortis articulo erit absolvendus, quamquam propter certitudinem melius sit, addere aliquod peccatum veniale in specie.*

Respondeo 3. Extra casum impotentiæ non sufficit confessio generalis, etiam venialium. Ratio est, quia non est actus judicialis; ergo nec Sacramentalis. *Suarez* tamen l. cc. n. 10. dubitat, an oppositum non possit dici *speculative* probabile. *Respondetur*, inquit, *fortasse speculative tantum loquendo posse hoc defendi. Nihilominus practice hoc negandum est ob incertitudinem materiæ.* Verum censeo, eam sententiam ne quidem *speculative* esse probabilem.

Respondeo 4. Ad casum impotentiæ aliquando referri etiam posse enormem quorundam hominum stupiditatem, ex quibus post iteratas interrogationes nihil determinati certive peccati exsculpi potest. Tales enim, si raro confiteantur, ita ut videatur posse interea oriri periculum mortis, donec ad confessionem redeant, sub conditione mentali absolvi possunt.

Quæritur 2. An peccata dubia se solis sint materia sufficiens Sacramenti?

Respondeo 1. Peccata dubia se solis sunt materia confessionis. *Ratio est* 1. quia dantur homines, in quibus non reperiuntur nisi peccata dubia, v. g. infantes septennes, valde senes, obliviosi, & innumeri alii, qui saltem ab ultima confessione non recordantur alicujus peccati certi. Absurdum autem est dicere, quod ejusmodi peccata dubia aut sint irremissibilia per Sacramentum, si re vera extitissent; aut quod non sint remissibilia sacramentaliter, nisi cum additione alterius peccati jam confessi: nam in infantibus multis ne quidem habetur aliud peccatum certum, quando dubitatur de sufficiente usu rationis; & Christus aut Ecclesia non videretur velle obligare ad conditionem tam innaturalem Sacramento; cum adsit modus naturalis & expeditus, videlicet modus *absolutionis conditionatæ*. *Ratio est* 2. quia Ecclesia obligando fideles ad confessionem annuam, & Constitutiones Monasticæ aut Diœcesanæ obligando ad confessionem hebdomadariam non videntur velle obligare ad perpetuam confessionem peccatorum confessorum. Hinc

Respondeo 2. Ejusmodi peccata dubia, si ab ultima confessione non reperitur peccatum certum, possunt & debent absolvi absolutione mentaliter conditionata. Ratio est, quia hic modus est rationalis, expeditus, connaturalis Sacermento; & in contrarium nec reperitur ullum testimonium SS. Patrum ac Theologorum Veterum; imo nec sensus etiam Theologorum recentiorum uniformis. Ergo fideles, qui confitentur peccata dubia sola, si ita illis expedierit, moneri quidem possunt, ut addant peccatum certum jam confessum; obligari vero

vero non possunt, sed illis absolutio mentaliter conditionata impe-tienda est. Praxis contraria quorundam Theologorum Mortalium ad scrupulositatem pertinet. Hunc modum conditionatum absolutionis non improbat *Gormaz* p. 2. n. 169. & *La Croix* l. 6. p. 2. n. 614. ubi de hoc casu loquens ait: *Per accidens erit obligatio addendi aliud peccatum certum, saltem veniale; aut absolutio erit tantum sub conditione danda, inquit Gormaz* p. 2. n. 169. Gormaz autem de pœnit. Dispu. 3. Sect. 3. n. 169. sic scribit: *Ut non irrogetur injuria Sacramento, quando solum peccatum dubium apponitur pro materia, debet impendi absolutio sub conditione; quo & confessarius fungitur suo munere, & pœnitens suam adimplet obligationem.*

Quæritur 3. An confessio generalis habeat rationem sacramentalem pro remissione venialium & mortalium oblitorum?

Respondeo 1. Confessio generalis addita ad finem confessionis particularis habet vere rationem sacramentalem, directe remissivam peccatorum mortalium oblitorum; etiam quoad partem reatus pœnæ, alioquin commensuratam virtuti sacramentali & dispositioni pœnitentis.

Respondeo 2. Confessio generalis sine distincta expressione alicujus peccati, non habet rationem sacramentalem, sed tantum rationem meritoriam ex actu pœnitentis, & impetratoriam ex precibus deprecatoriis Sacerdotis factis nomine Ecclesiæ. Ita quoad rem *D. Thomas* in 4. dist. 21. q. 2. a. 1. ad 1. ubi ait: *Confessio generalis quandoque est Sacramentalis, & quandoque non. Sacramentalis est, quando aliquis in secreto Sacerdoti confitetur quædam, quæ meminit; & alia venialia in generali. Et tunc illa Confessio generalis ex quatuor habet, quod valeat ad remissionem venialium, quantum ad culpam, & etiam pœnam, vel in parte vel in toto; scilicet ex contritione confitentis, ex humilitate confessionis, ex oratione Sacerdotis, in quantum est quædam persona, & ex vi clavium. Quando autem fit publice coram multis, & cum multis in Ecclesia, non est Sacramentalis. Unde tunc habet efficaciam ex tribus primis, & non ex quarto. Et propter hoc non subjungitur in Prima & Completorio absolutio, nec satisfactionis injunctio, sed solum Oratio: Misereatur* Et ibidem a. 2. C. *Confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet; & sic ordinatur confessio directe ad dimissionem pœnæ; quod quidem facit & ex erubescentia, quam habet, & ex vi clavium, cui se confitens subjicit. Contingit autem quandoque, quod per contritionem præcedentem peccatum aliquod deletum est quoad culpam sive in generali, si ejus tunc memoria non habeatur; sive in speciali, & tamen ante confessionem aliquis illius peccati oblitus est; & tunc confessio generalis Sacramentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi clavium, quibus se confitens subjicit, nullum obstaculum, quantum in ipso est, ponens. Sed ex illa parte, qua erubescentia confessionis peccati pœnam minuebat, pœna ipsius, de quo quis specialiter coram Sacerdote non erubuit, non est diminuta.*

Respondeo 3. In antiqua Ecclesia, antequam fuerat introducta forma absolutionis absoluta, probabiliter confessio generalis erat Sacramentalis in iis, qui erant in *ordine pœnitentium* deposita prius confessione distincta peccatorum mortalium reservatorum judicio Ecclesiæ, & in iis, qui habebant tantum peccata venialia. Ratio hujus Responsionis quoad priorem partem est; quia constat, pœnitentes singulis Dominicis debuisse venire *sub manu Sacerdotis*, quod videtur esse signum, eos singulis Dominicis fuisse absolutos sub confessione generali tanquam complemento prioris confessionis distinctæ peccatorum. Quoad secundam vero partem probatur authoritate *Magistri sententiarum* in 4. dist. 21. ubi confessioni generali tanquam Sacramentali videtur adscribere remissionem peccatorum oblitorum, & venialium, prout etiam *Vega* l. 18. de justificat. c. 5. his verbis observat: *Confessionem etiam generalem Magister tanquam rem minime dubiam dicit fieri quotidie in Ecclesia pro venialibus, & pro lethalibus, quæ a memoria exciderunt.*

Quæ-

Quæritur 4. An venialia sint materia Sacramenti Pœnitentiæ? Etiam quoad reatum culpæ?

Respondeo 1. Peccata venialia non sunt materia necessaria Sacramenti pœnitentiæ, nisi per accidens, quod potest fieri triplici modo. *Primo modo*, si dubitetur, an sint mortalia? quia suppono ex dictis §. 9. q. 5. dari obligationem confitendi peccata stricte dubia. *Secundo modo*, si habeant annexam reservationem. In tali enim casu pœnitens non posset liberari a reatu culpæ & pœnæ, nisi cum proposito, ejusmodi peccatum subjiciendi clavibus Ecclesiæ. Quamvis verosimile sit, nullam unquam factam fuisse reservationem peccati præcise venialis ex suo genere. *Tertio modo*, si confessioni alligetur concessio Indulgentiæ plenariæ. In hoc enim casu videtur, Indulgentiam obtineri non posse sine confessione.

Respondeo 2. Peccata venialia sunt materia Sacramenti etiam quoad reatum culpæ. Ratio est; quia ratio culpæ etiam in venialibus non solum constituitur per maculam moralem, consistentem in deordinatione rationis, quæ tollitur per retractationem & novum propositum; sed etiam per *maculam Theologicam*, consistentem in diminutione fundamentali amicitiæ divinæ, seu in indignitate ad effectus perfectiores divinæ benevolentiæ, v. g. ad plures ac majores illustrationes, pias motiones, majorem protectionem a tentationibus diaboli, aut mundi &c. Hæc enim radicalis indignitas non est pœna peccati venialis, sed constitutivum.

Quæritur 5. An illa peccata mortalia sint materia necessaria Sacramenti, de quibus pœnitens dubitat, an ea jam semel fuerit confessus.

Respondeo 1. Si dubium sit prudens, ac stricte tale, & peccatum sit certo commissum, ac certo mortale, tenetur ea confiteri. Ratio est, quia obligatio confitendi peccatum grave certo commissum est certa. Obligationi autem certæ non satisfit per solutionem incertam. Cæterum ratio prudenter judicandi quod quis tale peccatum jam sit confessus, regulariter est 1. Si jam una vel altera vice deposuit confessionem generalem præmisso diligenti examine. 2. Si eo anno vel ætatis tempore, quo scit se commisisse illud peccatum, solitus est frequenter, & sine scientia deliberati sacrilegii, & præmisso diligenti examine confiteri. Quia non est verosimile, quod hoc illi peccatum exciderit. 3. Si ætatis eo tempore, quo scit se commisisse illud peccatum, novit jam se fuisse adultum, alias conscientiosum, Sacrilegiorum osorem, aut celerem reparatorem, & jam aliquot anni ab eo tempore effluxerint. Quia non est verosimile, quod peccatum adeo apertum ejus memoriam tunc effugerit, aut quod studiose illud occultaverit. *La Croix* h. l. n. 602. cum *Præpos. Lug. Dicast. Palav. Arriag. Gobat*, *Stoz*, *Bosco*, admittit; pœnitentem non teneri confiteri peccata de quibus dubitat *positive*, an ea jam fuerit confessus; quia juxta istorum Probabilistarum principia homo in dubio positivo potest utramlibet partem judicare veram, quam voluerit; adeoque poterit etiam judicare, se jam fuisse confessum tale peccatum. Quod tamen falsissimum esse, ostendi in *Theol. Eclect.* de Probabilismo.

Respondeo 2. Si dubium sit tantum *late tale*, ita ut prudenter judicet, verosimilius se hoc peccatum jam esse confessum, non tenetur illud de novo confiteri. Patet ex dictis §. 9. q. 5.

Respondeo 3. Si quis *stricte dubitat*; an peccatum, de cujus confessione stricte dubitat, fuerit revera commissum; vel an fuerit mortale, considerato dictamine, quod illo tempore habuit, non tenetur illud iterum confiteri. *Ratio est*; quia in tali casu non datur certitudo peccati, adeoque neque certa obligatio confitendi; *ex altera* vero *parte* pœnitens jam est moraliter certus; illud peccatum, si re vera illud commisisset, jam fuisse remissum *indirecte* in præcedenti confessione; *ex tertia vero parte* non videtur esse conforme legibus prudentiæ legislativæ in Christo, ut ad casum tam frequentem ponat obligationem confitendi nulla exinde proveniente notabili

utilitate, aut apparente necessitate. Cum enim homo jam sit in statu gratiæ moraliter certo; non versatur periculum animæ ex omissione confessionis; & cum circa peccatum dubium Sacerdos nullum ferre possit judicium certum statuendo peccato pœnam, etiam exigua erit utilitas in ratione satisfactionis. In praxi autem pro confirmatione accedit observantia, quam formant aurhores superius citati.

Respondeo 4. Si quis habet rationem judicandi quod peccatum non fuerit grave, vel quod illud jam fuerit confessus; econtra nullam habet rationem positivam in oppositum, non tenetur illud confiteri. *Ratio est*; quia talis simpliciter loquendo non est dubius, & si præ timiditate, aut perplexitate suspendit judicium, potius est stultus quam dubius. Pro stultis autem non feruntur leges, quæ sanos in simili casu non ligant. Hinc cessat quæstio; quam *La Croix* l. cc. n. 603. format, an talis *positive dubitans* teneatur confiteri; quia quæstio est de subjecto non supponente, eo quod non detur *dubium* simpliciter dictum, prout *in* §. 9. *iq.* 5. *Not.* 2. dictum est.

Quæritur 6. An peccatum, quod quis confessus fuerat, ut dubium, teneatur confiteri ut certum, quamprimum comperit esse certum?

Respondeo 1. Tenetur illud confiteri ut certum. Ratio est, quia Christus omnia peccata subjecit judicio Ecclesiastico in ordine ad vindictam salubrem, & in ordine ad curationem. Ergo cum tale peccatum nunquam adhuc subjectum fuerit ejusmodi judicio Ecclesiastico, datur adhuc obligatio id confitendi. *Nec obstat*; quod jam expositum fuerit tanquam dubium; quia delicto dubio nec infligi potest pœnitentia vindicativa proportionata, nec medicinalis.

Confirmatur. Hanc obligationem agnoscunt etiam plerique laxiores Theologi Morales, v. g. Thomas Sanchez, Dicastillo, Illsung, & alii, siqui docent, non dari obligationem denuo confitendi, id tantum afferunt, tanquam aliquid probabile, ut videri potest apud La Croix h. l. n. 615. Ergo pro hac sententia stat sensus potior Doctorum ac fidelium, & praxis ac consuetudo communior Ecclesiæ.

Respondeo 2. Scrupulosi tamen ab hac lege excipiuntur 1. si ab experientia sciant, se in casu consimili jam sæpius variasse ac etiamnum variare solere judicium, ita ut, quod judicaverant certum, denuo apprehendere soleant ut dubium. 2. Si jam longum tempus effluxerat a commisso peccato; & dubium fundetur in quæstione facti. Quia rarum est, ejusmodi circumstantias a scrupuloso prudenter serius agnosci ut certas, quæ prius videbantur solum dubie. 3. Si dubietas & certitudo subsequens tantum versentur circa dictamen conscientiæ, & circa statum animi internum; an v. g. commissum sit peccatum cum ignorantia vincibili vel invincibili? Quia rarum est, ab homine scrupuloso, ac timoratæ conscientiæ haberi posse certitudinem de vincibilitate ignorantiæ. Cum ergo scrupulosus facta reflexione supra suum statum positive ac prudenter judicare debeat; peccatum, non obstante quod hic & nunc apprehendatur ut certum, vere tamen remanere dubium, non tenetur illud confiteri ut certum.

Quæritur 7. An in casu, quo quis confessus est numerum peccati ut dudubium, teneatur illum confiteri ut certum, quamprimum deprehendit, illum esse certum?

Respondeo 1. Si numerus, qui deprehenditur esse certus, non possit notabiliter variare judicium Confessarii in ordine ad pœnitentiam vindicativam, & medicinalem, non datur obligatio illum numerum exprimendi ut certum. *Ratio est*; quia non datur finis prudenter intendibilis ex parte Christi, aut Ecclesiæ, reservandi suæ cognitioni eam circumstantiam numeri per iteratam confessionem. Hæc enim obligatio foret ardua, utpote adstringens ad iteratam confessionem ejusdem peccati quoad substantiam; ea etiam esset frequens; cum casus hic sæpissime recurrat; ac ea involveret conscientias amicorum Dei multis anxietatibus; quæ omnia simul sumpta

pta non videntur prudenter præcipi nullo fine necessitatis aut magnæ utilitatis requirente positionem hujus legis.

Confirmatur. Authores graves plerique negant hanc obligationem. Ergo pro hac sententia stat sensus & praxis potior Doctorum ac fidelium. *Ant. patet* ex testimonio *La Croix* compilatoris opinionum, l. cc. n. 616. ubi pro hac sententia citat Sotum, Vegam, Suarez, Vasquez, Bonacinam, Reginaldum; & *Illsung* testatur, eam sententiam esse fere omnium.

Respondeo 2. Si numerus, quem quis expressit ut dubium, postquam deprehenditur certus, notabiliter variet judicium Confessarii in ordine ad pœnitentiam vindicativam, vel medicinalem, datur obligatio, eum numerum exprimendi ut certum. *Ratio est*; quia ex una parte datur lex exprimendi numerum peccati; ex altera vero parte non datur in hoc casu ratio pœnitentem eximendi a lege; utpote subsistente motivo ac fine a Christo intento, ut omnia peccata subjiciantur judicio Ecclesiæ proportionato ac commensurato qualitati & numero peccatorum. Ergo. Advertendum tamen, hic denuo locum habere ea, quæ superius quæst. 6. dicta sunt de scrupulosis. Si enim sciant, se variare solere circa agnoscendum numerum alicujus peccati, & jam notabile tempus effluxerit a commisso peccato, & variatio solum versetur circa actus internos, difficiles numeratu, non tenentur confiteri numerum noviter deprehensum, ob rationem superius adductam.

Quæritur 8. An, si quis erraverit in numero determinato, & dein deprehendat se aliquantulum in numero errasse, v. g. dicendo, se blasphemasse decies, cum deprehendat postea, se blasphemasse undecies, teneatur numerum noviter repertum confiteri?

Respondeo 1. Si pro natura subjectæ materiæ etiam unitas addita notabiliter variet judicium Confessarii in ordine ad injungendam pœnitentiam vindicativam & medicinalem; v. g. si dixerit se ab ultima confessione ante mensem peracta cum ancilla domestica bis fornicatum esse; cum reflexione facta deprehendat, illud contigisse ter, tenetur hunc excessum confiteri. Ratio est, quia motivum & finis a Christo intentus, requirendi exactum numerum in tali casu subsistunt, videlicet ut in judicio hoc Ecclesiastico delictis constituatur proportionata satisfactio vindicativa, & medicinalis.

Respondeo 2. Si in tali casu excessus numeri comparative ad ingentem summam delictorum in æstimatione morali non potest notabiliter variare judicium Confessarii, per se loquendo nihilominus datur obligatio confitendi auctarium numeri; quia tale peccatum simpliciter nondum fuit subjectum judicio Ecclesiæ, & quamvis non variet notabiliter judicium Confessarii, datur tamen aliud sufficiens motivum ex parte Christi ad imponendam obligationem confessionis, videlicet, punitio peccati per erubescentiam & specialem humiliationem, quæ reperitur in confessione. *Nec obstat*; quod teste Illsung opposita sententia dicatur fere omnium; ex his omnibus namque sunt aliqui, v. g. *Mendo*, a La Croix relatus l. cc. 1. qui obligationem ejusmodi solum negant propterea, quod existiment, numerum determinatum habere sensum indeterminatum ac disjunctivum; sic enim in posito casu, qui diceret, se *decies* blasphemasse, juxta horum authorum mentem diceret, se *circiter decies* blasphemasse, seu, *quantum recordor*, *si recte memini*. Verum cum falsum sit, semper ac universim numerum determinatum peccatorum habere sensum indeterminatum; ea explicatio admittenda non est. *Dixi tamen per se*; quia si aliquando in casu particulari ex modo loquendi intelligeretur; pœnitentem exprimendo numerum determinatum habere sensum indeterminatum, ac loqui sub modo dubitandi; in tali casu omnino verum esset, non dari obligationem, de novo confitendi illud auctorium numeri, utpote quoad substantiam jam sub dubio expressum.

Quæritur 9. An in casu, quo quis peccatum confessus est ut certum, quod tamen postea deprehendit esse dubium, vel

vel notabiliter minoris malitiæ, teneatur retractare dicta in priori confessione?

Respondeo 1. *Per se* non tenetur retractare errorem; quia hæc obligatio ex nullo capite sufficienter probatur.

Respondeo 2. Tenetur tamen retractare errorem *per accidens*, si timeat, Confessarium ex tali errore induci posse ad erroneam directionem pœnitentis; vel si circumstantia diminuens totaliter transferat peccatum mortale in veniale. *Ratio est*, quia pœnitens tenetur ad emendandum errorem notabilem in priori confessione commissum; sed in tali casu error in priori confessione commissus foret notabilis. Ergo. *Min. prob.* judicio D. Bonaventuræ, qui in 4. dist. 17. part. 3. art. 2. q. 3. C. ait: *Circumstantias alleviantes confiteri non est bonum, nisi propter hoc, ut satisfiat alienæ inquisitioni, vel ut provideatur ejus scandalo & perturbationi, utpote si timeret, Confessorem ex hoc accipere occasionem ad malum; vel si etiam tantum diminuat, ut sit in genere venialis; sicut comedere carnes in quadragesima propter infirmitatem. -- Confessio circumstantiarum alleviantium exceptis his casibus facit potius incongruitatem.*

Quæritur 10. Utrum actus externus ex actu interno immediate dependens v. g. blasphemia, homicidium &c. necessario debeat exprimi in confessione?

Respondeo affirmative. Ita certa. *Ratio est*; quia actus externus cum actu interno constituit concretum, quod est objectum legis & indignationis divinæ. Ergo etiam in concreto exprimendus est.

Confirmatur ex sensu ac praxi totius Ecclesiæ, cui reluctari periculosum est.

Quæritur 11. An necessario in confessione exprimi debeat effectus mediatus directe intentus, v. gr. homicidium vel abortus ex propinatione veneni vel potus expulsivi fœtus, si effectus ante sui eventum non fuerit efficaciter retractatus per contritionem perfectam, vel confessionem?

Respondeo. Datur ea obligatio. Ita Valentia, Tannerus, Palao, Illsung, & communis aliorum contra Vasquez, Gran. Azor, Lug. Dicast. Esparz. Gob. La Croix. *Ratio est* 1. quia in tali casu effectus etiam mediatus constituit vere concretum peccaminosum seu peccatum, in quo ipsum materiale concreti est ipse actus externus; formale vero est actus internus, a quo imperatur. Ergo sicut est vere objectum legis prohibentis & indignationis divinæ, ita etiam in concreto exprimendus est.

Confirmatur ex perpetua traditione, sensu, ac praxi Ecclesiæ, quæ semper jussit confiteri tales abortus & homicidia, prout patet ex Pœnitentialibus omnibus antiquis.

Quæritur 12. An idem dicendum, si talis effectus directe intentus ante eventum jam fuerit efficaciter retractatus?

Respondeo. Idem dicendum est. Responsio est contra *Vasquez*, *Sal. Gran. Azor*, *Tal. Lug. Dicast. Esparz. Illsung*, & alios, qui referuntur a *La Croix* h. l. n. 944. *Ratio est* 1. quia licet talis effectus non amplius constituat concretum peccaminosum, utpote deficiente constitutivo formali, seu malitia actus interni, quæ per retractationem efficacem, seu contritionem perfectam jam supponitur esse destructa; datur tamen adhuc concretum morale idoneum ad hoc, ut possit esse objectum legis positivæ in ordine ad confessionem per modum circumstantiæ malitiam internam aggravantis, explicantis, determinantis, & judicium Confessarii tam in ordine ad vindicandum, quam sanandum, notabiliter variantis. Ergo cum unum vel alterum ex his motivis concurrat fere in omnibus ejusmodi effectibus, natura hujus concreti stante Sacramento pœnitentiæ exigit & ipsa comprehendi sub lege generali confessionis. Regula enim est, quod, ubi ratio prohibendi aut præcipiendi reperitur fere in omnibus individuis sufficiens, & exceptio unius vel alterius individui convenienter fieri vel promulgari aut agnosci non potest, semper lex fertur ad omnia individua, seu ad ipsum genus vel speciem, ob convenientiam legis universalis, quamvis non urgeat ratio legis universalis particulatim in omni individuo. Prout patet ex lege generali præcipiente vel prohibente portationem armorum. *Ratio* 2.

est;

est; quia Ecclesia semper requisivit confessionem talium effectuum indiscriminatim, sine ulla distinctione retractantium vel non retractantium. Ergo cum ea exceptio retractantium nec ex sua natura insit Sacramento, ut ostensum est; nec ea ab ullo veterum Patrum aut Doctorum fuerit promulgata fidelibus, clarum est, praxin fidelium necessario debuisse consequi & esse universalem confitendi tales effectus. *Ant. prob.* ex omnibus antiquis Pœnitentialibus Sæculi 6. 7. 8. 9. 10. &c. Sic in *Pœnitentiali Romano* Sæculi 6. dicitur: *Si quis ad homicidium faciendum consenserit. Si quis infantem oppresserit. Si quis adulterium commiserit; si filium genuerit, septem annos pœniteat; si vero filium non genuerit, tres annos pœniteat. Si quis adulterare voluerit, & non potuerit, quia non suscepit eum mulier, quadraginta dies pœniteat. Si quis sponsam habens, ejus sorori vitium intulerit, si forte sibi necem intulerit, decem annos pœniteat. Si quis maleficio aliquem perdiderit, septem annos pœniteat. Si autem per hoc mulieris partus quis deceperit, sex quadragenas insuper augeat &c.* Ex his omnibus patet; quod cognitioni Ecclesiæ ejusmodi concreta moralia reservata fuerint, non attendendo ad intermediam animi dispositionem internam, quam tamen verosimile est, primis temporibus sæpe intervenisse bonam; cum iis temporibus confessio a multis dilata sit in senium, aut in periculosum morbum.

Quæritur 13. An idem dicendum de effectu directe non intento, v. g. abortu, homicidio, pollutione?

Respondeo. Si ejusmodi effectus consequuntur ordinarie, aut facile possunt consequi ex causa voluntaria in se graviter peccaminosa; datur eadem obligatio. *Ratio est*; quia quod facile fit, pronum est fieri, ac ordinarie solet fieri. Itaque ejusmodi effectus prævideri potuerat, & judicari debuerat verosimilius secuturus. Ergo qui voluit causam *per se* talem, etiam *indirecte* præsumendus est voluisse effectum, saltem voluntate omissiva graviter culpabili, non removendo causam *per se*.

Confirmatur ex Pœnitentialibus præfatis; ubi præcipitur v. g. exprimi generatio prolis, vel suicidium vitiatæ, quæ tamen non solent intendi ab adulteris, vel fornicariis. Sic & in *Pœnitentiali Egberti*, quod est Sæculi 8. Sacerdos interrogat: *Fecisti homicidium per jussionem Domini* (mediate vel immediate, applicando v. g. venenum jussu Domini). *Fecisti vomitum per ebrietatem? duodecim dies pœniteas. Fuisti in somno voluptate pollutus* (data videlicet causa per se graviter peccaminosa, v. g. delectatione morosa, vel tactibus lascivis) *uno die pœniteas. Si infans per negligentiam moriatur ante baptismum, unum annum pœniteas*. In hujusmodi autem non est præsumendum, ab aliquo, nisi extreme malitioso, effectum esse directe intentum.

Quæritur 14. An quis teneatur statim post commissum peccatum confiteri, prima opportunitate oblata?

Respondeo 1. Per se ad hoc non tenetur. *Ratio est*, quia hæc obligatio generalis primis decem Sæculis non fuit agnita; nec etiam constat, eam posterioribus Sæculis fuisse inculcatam vel agnitam, aut sensu & praxi communi fidelium introductam. Ergo. *Ratio* 2. est; quia D. Thomas & alii antiqui Theologi expresse docent oppositum.

Respondeo 2. Per accidens tamen datur obligatio, confitendi prima opportunitate oblata, si aut ingruat periculum mortis, aut necessitas administrandi vel suscipiendi Sacramenti v. g. Matrimonii, vel Confirmationis; vel si pœnitens sentiat difficultatem in elicienda contritione perfecta, ita ut valde dubitet, an sua contritio interea elicita sit perfecta; vel denique, si ab experientia doctus advertat, se differendo confessionem ruere sæpius in eadem vel alia gravia peccata, ita ut cum dilatione confessionis conjunctum sit probabile periculum iterandi peccati.

Respondeo 3. Si dilatio confessionis tanta sit, ut considerata dispositione animi morale ac probabile periculum sit relapsus, datur obligatio, confessionem tamdiu, ut increscat periculum, non

protrahendi. Hæc Responsio probatur ex iis, quæ dicta sunt *de peccatis* in genere, quod non liceat se exponere *probabili periculo* determinati peccati. Prior vero Responsionis pars probatur authoritate & ratione *D. Thomæ* in 4. dist. 17. q. 3. a. 1. qq. 4. C. ubi sic scribit: *Cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur; scilicet quando peccata memoriæ occurrunt, cum præcipue in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat eum peccatum incurrere, sicut cum tenetur ad celebrandum, si desit copia Sacerdotis, saltem conteri tenetur, & habere propositum confitendi. Sed ad confessionem actualiter faciendam obligatur aliquis dupliciter. Uno modo per accidens; scilicet quando ad aliquid tenetur, quod non potest sine peccato facere, nisi confessus, tunc enim confiteri tenetur; sicut si debeat Eucharistiam accipere, ad quam nullus post peccatum mortale, nisi confessus accedere debet copia Sacerdotis oblata, & necessitate non urgente. Et inde venit obligatio, qua Ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum; quia instituit, ut semel in anno, scilicet in Pascha, omnes Sacram communionem accipiant; & ideo ante tempus illud confiteri tenentur. Alio modo obligatur aliquis ad confessionem per se; & sic videtur eadem ratio esse de confessione, & de baptismo differendo, quia utrumque est Sacramentum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis statim, postquam habet propositum baptismi, ita quod peccet mortaliter, nisi statim baptizetur: nec est aliquod tempus determinatum, ultra quod si baptismum differat, peccatum mortale incurrat. Sed potest contingere, quod in dilatione baptismi erit peccatum mortale vel non erit. Et hoc pensandum est ex causa dilationis; quia ut Philosophus* 8. *phys. dicit: Voluntas non retardat opus volitum, nisi propter aliquam causam rationabilem. Unde si causa dilationis baptismi peccatum mortale annexum habeat, utpote si propter contemptum, vel aliquid hujusmodi baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale; alias non. Et ideo idem videtur esse de confessione, quæ non est majoris necessitatis, quam baptismus. Et quia ea, quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere, ideo, si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, vel baptismum suscipiendum. Et ideo videtur probabilis eorum opinio, qui dicunt, quod homo non tenetur ad statim confitendum, quamvis periculosum sit differre. Alii autem dicunt; quod tenetur contritus ad statim confitendum debita opportunitate oblata secundum rectam rationem. Sed hoc videtur nimis durum; quia præcepta affirmativa non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum, non quidem ex hoc, quod tunc commode impleri possunt: quia sic si quis non daret eleemosynam de superfluo, quandocunque pauper offerretur, peccaret mortaliter, quod falsum est; sed ex hoc, quod tempus necessitatem urgentem adducit; & ideo non oportet, quod si statim oblata opportunitate non confiteatur, etiam si major opportunitas non exspectetur, aliquis peccet mortaliter; sed quando ex articulo temporis necessitas confessionis inducitur. Quidam vero dicunt, quod Sæculares non tenentur ante quadragesimale tempus confiteri, quod est eis pœnitentiæ tempus; sed Religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est; quia Religiosi non tenentur ad alia, quam alii homines, nisi ad quæ se ex voto obligaverunt.* Ita S. Doctor.

Quæritur 15. An quis teneatur statim post commissum peccatum contritionem cum proposito confessionis elicere, quamprimum occurrit memoriæ commissi peccati?

Respondeo 1. Datur obligatio statim eliciendi contritionem perfectam, quamprimum & quotiescunque occurrit cogitatio practica seu instinctus, & moralis potentia agendi pœnitentiam de peccato.

Respondeo 2. Neglectus tamen hujus obligationis in æstimatione morali tantum

tum habetur ac habendus est pro peccato veniali, in suo genere gravissimo, ac pro circumstantia notabiliter aggravante peccatum habituale.

Respondeo 3. Datur tamen gravis obligatio, statim eliciendi contritionem saltem imperfectam, seu detestationem peccati cum proposito non peccandi de cætero, quamprimum occurrit cogitatio practica de retractando peccato, & delenda offensa Dei.

Probantur hæ Responsiones ex eo; quia argumenta requirentium & negantium obligationem pœnitendi statim post commissum peccatum, præcise hoc probant, quod obligatio statim elicendi contritionem perfectam sit sub veniali; imperfectam autem sit sub mortali; prout ostendi in *Theol. Eclect.*

Quæritur 16. An peccata jam semel confessa sint materia hujus Sacramenti?

Respondeo. Quod sic. *Probatur* 1. ex praxi moderne Ecclesiæ. 2. Ex praxi veteris Ecclesiæ; quia pœnitentes singulis Dominicis debebant stare in Ordine pœnitentium, & ad novam manus Sacerdotalis impositionem venire, & Patres pœnitentibus consulunt, ut frequenter ad manus impositionem veniant. 3. Recte pœnitens perpetuo rogat Deum, ut sibi peccatum commissum donet, & de eo se coram Deo accusat. Ergo idem fieri potest coram Vicario Dei.

Respondeo 1. Si ex peccato semel confesso adhuc residuus est reatus pœnæ, affectus iteratæ confessionis est remissio reatus pœnæ vel ex parte, vel ex toto.

Respondeo 2. Si ne quidem residuus sit reatus pœnæ positivæ, effectus iteratæ confessionis est aut *diminutio incapacitatis* seu indignitatis *ad plures gratias* & dona, quæ indignitas ex quovis peccato relinquitur etiam post remissum reatum culpæ & pœnæ; vel *confirmatio* prioris sententiæ cum majori confirmatione *in gratia per novas gratias actuales*. Hinc ejusmodi iteratæ humiliationes, & detestationes peccatorum iteratæ coram Deo & ejus Vicario, si fiant animo vere pœnitente, plurimi æstimandæ sunt. Responsio autem probatur ex eo, quia alius effectus Sacramenti Pœnitentiæ, qua talis, congruentior assignari non potest.

Quæritur 18. An lege Ecclesiastica præcepta sit, vel præcipi possit confessio venialium?

Respondeo. Confessio solorum peccatorum venialium Lege Ecclesiastica non solum præcipi potest; sed etiam actu præcepta est. Ita communis contra laxiores Casuistas, qui docent, Parochianum a Parocho adstringi non posse ad confessionem annuam, si illi dicat; se non habere peccatum mortale. *Probatur* 1. In Can. *Omnis utriusque sexus*, præcipitur, ut omnes semel per annum proprio Sacerdoti confiteantur, nullus fidelium excipitur, nec sit discrimen inter Religiosos, Clericos, juvenes, aliosque fideles, quorum tamen major pars integris annis abstinet a peccatis mortalibus. 2. In præfato Canone puniuntur excommunicatione & sepulturæ Ecclesiasticæ privatione, qui semel per annum confessi non fuerint. Sed hæc pœna foret frustanea respectu majoris partis fidelium, in nullo publico peccato delinquentium; quia possent se a lege & pœna eximere asserendo, se non habere peccatum mortale. 3. teste P. *Juenin* in *Comment. de Pœnit.* c. 3. art. 2. n. 3. omnes fere Ecclesiæ Gallicanæ in Conciliis Provincialibus aut in Ritualibus tempus annuæ Confessionis determinarunt ad quindecim illos dies, qui a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive numerantur; ita ut Canoni: *Omnis utriusque*, non censeantus satisfacere, nisi intra illos quindecim dies proprio Sacerdoti confiteantur; etiamsi aliis anni temporibus confessi fuerint. Cum ergo vero simile sit, paucos intra illos quindecim dies post præcedentes alias confessiones se novo peccato mortali adstrinxisse, sequeretur, paucos omnino illis generalibus Conciliorum Provincialium Decretis adstringi; quod abhorret a prudentia Legislatorum. Concilium *Bituricense* anno 1584. sic habet: *Omnes Christiani peccata sua saltem semel in anno ad diem Paschæ proprio Sacerdoti confiteantur. Qui semel atque*

que iterum moniti neglexerint, communione Ecclesiæ priventur. Et *Burdigalense* anno 1624. c. 5. de Euchar. *Statuimus, tempore Paschatis omnes Christi fideles tum ad Confessionem peccatorum proprio Parocho, aut alii de ejus licentia faciendam, tum ad Eucharistiam in eadem Ecclesia percipiendam, teneri & obligari, nullosque alias præcepto Ecclesiæ satisfecisse; ac proinde in eos, ni resipiscant, ab Ordinario censuris agendum esse declaramus*. 4. Ecclesia potest præcipere alia Sacramenta ad salutem utilia v. g. Eucharistiam, ut quater sumatur in anno, vel sæpius, prout præceptum erat tempore Caroli M. Ergo etiam præcipere usum Sacramenti Pœnitentiæ circa peccata venialia. Simile est de *Confirmatione*, quæ actu præcepta est Ordinandis jure Ecclesiastico.

Quæritur 18. Quo tempore Confessio universim præcepta sit?

Respondeo 1. Ut quis semel in anno *proprio* Sacerdoti confiteatur, vel de ejus permissione alteri, est præcepti Ecclesiastici.

Respondeo 2. Ut vero in Paschate *determinate* confiteatur, si constitutus sit in peccato mortali, requiritur solum *per accidens* jure divino, quia ad Eucharistiam, jure Ecclesiastico tunc temporis præceptam accedere non licet sine probatione & emundatione sui per Confessionem. Lex Ecclesiastica, constituta ab Innocentio III. in *Concilio Lateranensi* IV. anno 1215. Can. 21. sic habet: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctam sibi penitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum; nisi forte de consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare Statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantiæ cœcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata; licentiam prius postulet & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ille ipse non possit solvere vel ligare.*

Respondeo 3. Si quis tamen laicorum, peracta per annum confessione coram proprio Parocho aut privilegiato, in Paschate communicare vellet sine confessione, tanquam *temerarius* repellendus esset, utpote agens contra morem Ecclesiæ in re gravi.

Quæritur 19. An sub nomine proprii Sacerdotis intelligatur Parochus, seu alius ex officio curam animarum habens?

Respondeo. Quod sic. Id evidens est 1. ex ejusdem Concilii Canone 32. ubi manifeste sub hoc nomine *proprii Sacerdotis* intelligit Parochum dicens. *Interdicimus, ne quis de proventibus Ecclesiæ, quæ curam proprii Sacerdotis habere debet, pensionem alii conferre præsumat*. 2. Concilium vult, ut alieno Sacerdoti confiteri volens licentiam postulet & obtineat *a proprio Sacerdote*, quod absurde præciperetur, nisi huic ex Officio cura animarum concredita foret. 3. *Martinus IV.* in Constit. *Ad uberes*, hunc terminum de Parocho exponit. Sic enim habet: *Volumus, quod ii qui fratribus confitebuntur, suis Presbyteris Parochialibus confiteri saltem semel in anno, prout Concilium Generale statuit, teneantur*. 4. Synodus *Lingonensis* anno 1452. idipsum declarat his verbis: *Mandamus animarum Rectoribus, quod singulis Quadragesimæ Dominicis habeant illud Statutum: Omnis utriusque, in Concilio Generali editum publicare, & exponere, quod omnis fidelis semel in anno a suo proprio Curato Sacerdote penitentiam debet recipere*. Eodem modo id explicat *D. Carolus* in Synodo Mediolanensi anno 1565. & Concilia *Rhemense* 1583. & *Aquense* 1585. & *Burdigalense* 1624. & *Clerus Gallicanus* 1655.

Quæritur 20. An nunc temporis satisfiat præcepto Confessionis annuæ per Confessionem apud Confessarios Regulares Privilegiatos?

Respondeo 1. Constitutio Concilii Lateranensis in suo vigore perstitit usque ad Leonem X. *Probatur*. *Martinus IV.* in

in Constit. *Ad uberes*, declarat; quod Parochiani non obstante, quod possint confiteri Mendicantibus, teneantur nihilominus semel in anno confiteri proprio Parocho: *Volumus*, inquit, *quod ii, qui fratribus confitebuntur, suis Presbyteris Parochialibus confiteri, saltem semel in anno, prout Concilium Generale statuit, teneantur*. Idem declarat *Sixtus IV.* in Constit. *Vices illius*, his verbis: *Mendicantes desistant prædicare, quod Parochiani non sint obligati saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti; quia de jure tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio Sacerdoti confiteri.*

Respondeo 2. *Leo X.* in Constit. *Intra mentis arcana*, anno 1516. vult; præcepto confessionis annuæ satisfieri per confessionem factam Mendicantibus. *Possunt Mendicantes*, inquit, *per Episcopos examinari, talibusque confitentes Constitutioni, quæ incipit: Omnis utriusque sexus, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censeantur.*

Respondeo 3. Quamvis Bulla Leonis X. declaret, satisfieri præcepto confessionis annuæ per confessionem factam Mendicantibus, videtur tamen, eam Bullam non fuisse ubivis promulgatam aut usu receptam. *Ratio est*, quia Synodus Augustana sub *Othone Truchsessio* anno 1548. *D. Carolus* in Concilio Mediolanensi anno 1565. Concilium *Rhemense*, confirmatum a Gregorio XIII. & *Burdigalense* anno 1624. adhuc rigorose Decreto Concilii Generalis insistunt, prout ostendit *P. Juenin* in Comment. l. cc. §. 2.

Respondeo 4. Quamvis Clemens VIII. anno 1592. & *Innocentius X.* anno 1645. declaraverint; Regulares habentes Privilegia Apostolica posse excipere confessiones Sæcularium a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis, per hoc tamen Sæculares non eximebantur a præcepto confessionis semel in anno coram proprio Parocho faciendæ. Quia ut recte observat P. Juenin l. cc. hi duo Pontifices nil aliud statuerant, quam Martinus IV. & Sixtus IV. superius relati.

Respondeo 5. Nunc tamen post Constitutionem *Clementis X.* emanatam anno 1670. certum est, satisfieri præcepto Confessionis annuæ, quæ fit Mendicantibus, & aliis Regularibus habentibus communicationem Privilegiorum cum Mendicantibus. In illa Constitutione Pontifex dicit: *Eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit: Omnis utriusque sexus, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censendos esse.* Et quamvis *P. Juenin* l. cc. probet, eam Bullam Clementis X. in Gallia receptam non fuisse, in Germania tamen usu & praxi receptam esse liquet.

Quæritur 21. Utrum præcepto Confessionis annuæ coram proprio Parocho faciendæ satisfaciant, qui sine licentia sui Parochi etiam in Paschate confitentur alteri Parocho non habenti communicationem privilegiorum cum Mendicantibus?

Respondeo. In Dioecesibus, in quibus Episcopi non urgent observationem Canonis, *Omnis utriusque sexus*, quoad Confessionem *Parocho*, aut *alteri* de ejus licentia faciendam, fideles qui alieno Sacerdoti debite approbato confitentur, præsumuntur habere a propriis Parochis aut Episcopis non reclamantibus licentiam tacitam; & hinc mandato Ecclesiæ de annua Confessione faciunt satis. Ita *P. Juenin* l. cc. qq. 1. Si tamen Parochus exigeret a suis Parochianis, ut, si quis suorum Parochianorum velit alteri non privilegato confiteri, petat a se licentiam, non esset improbandus; quamvis si exigatur, nisi poenitens sit scandalosus in Parochia, ob quod a Parocho specialiter ligandus sit, ea licentia facile deneganda non sit.

Quæritur 22. An in casu necessitatis deficiente Sacerdote confessio valide aut meritorie fiat laico?

Respondeo 1. Non fit valide in esse Sacramentali. *Probatur* 1. negative, quia potestas absolvendi in nullo casu reperitur concessa laicis. 2. Quia etiam D. Augustinus in Epistola *ad Fortunatum*, in qua narrat historiam de Poenitente postulante tempore naufragii *recon-*

conciliationem a laico, fatetur; *sanctitatem* non esse collatam intuitu Sacramenti, sed a Deo intuitu piæ affectionis. *Nemo*, inquit, *extitit*, *qui non pium animum ita crederet*, *ut consiliis eorum in illo periculo Deum crederet affuisse. Motus enim animus religiosus ac supplex ab homine exegit Sacramentum*, *a Deo ipso impetravit sanctitatem*. 3. Quia praxis & sensus fidelium nunquam agnovit Ministrum Pœnitentiæ secundarium, qualem tamen agnovit in Sacramento Baptismi. Ut proin opposita quorundam veterum sententia, si quæ re vera fuit, semper inter opiniones speculativas hæserit, nunquam in practicas, nisi paucorum transierit.

Respondeo 2. Eam confessionem laico in casu necessitatis factam meritoriam quidem esse posse, in quantum serium animum demonstrat confitendi Sacerdoti, si haberetur ejus copia; ordinarie tamen suadendam non esse, sed potius dissuadendam ob innumera mala, quæ facillime exinde consequuntur. Cum enim laici isti Confessarii, neque scientia competente de obligatione Confessarii, neque gratia Sacramentali Ordinis præditi sint, pronum est, eos nec recte judicare, nec bene sanare, nec secretum observare.

Quæritur 23. An Confessio fieri possit aut debeat, in scripto, dum pœnitens sua peccata in scripto legenda offert, seque de iis dolenter accusat?

Respondeo 1. Talem confessionem non fieri licite. *Ratio est* 1. quia recedit a consuetudine Ecclesiæ constanter observata in re magni momenti. Semper enim in usu fuit sola confessio vocalis. 2. Quia, prout *D. Thomas* in 4. dist. 17. q. 3. a. 4. qq. 3. C. observat, Christo placuit, eum modum manifestationis requirere, quo omnes homines ordinarie, ac familiarissime utuntur, qualis est accusatio peccatorum vocalis. 3. Quia hac ratione tolleretur *uniformitas* Sacramenti circa materiam in æstimatione morali notabilis, & *erubescentia* a Christo specialiter intenta in partem vindictæ, satisfactionis & medicinæ præservativæ, prout constat ex communi sensu Theologiæ Patrum.

Respondeo 2. Talis confessio etiam est invalida. *Ratio est*, quia Christus pro materia hujus Sacramenti determinavit *accusationem* sui, seu *confessionem vocalem*. Id constat ex perpetua ac uniformi observantia Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis, quæ tanta non foret, nisi esset institutionis divinæ.

Confirmatur authoritate & ratione D. Thomæ l. cc. ubi ait: *Confessio secundum quod est pars Sacramenti*, *habet determinatum actum*, *sicut & alia Sacramenta habent determinatam materiam. Et sicut in Baptismo ad significandam interiorem ablutionem assumitur illud Elementum*, *cujus est maximus usus in abluendo*, *ita in habitu Sacramentali ad manifestandum ordinate assumitur ille actus*, *quo maxime consuevimus manifestare*, *scilicet per proprium verbum. Alii enim modi sunt inducti in supplementum istius.*

Respondeo 3. In casu necessitatis non datur obligatio confitendi in scripto. Ita praxis constans ac uniformis Ecclesiæ. Pro hac responsione a La Croix referuntur *Sotus*, *Navarrus*, *Valentia*, *Barbosa*, *Diana*, *Layman*, *Castropalao*, *Stoz &c. Probatur* autem hæc Responsio ex eo; quia *moribundi* destituti usu perfecto linguæ, aut *muti* nullibi in ullo documento Ecclesiastico, aut in ullo Concilio reperiuntur obligati ad confessionem scriptam; quod silentium Documentorum Ecclesiasticorum est evidens signum, hanc obligationem practice nunquam fuisse agnitam. Nec obstat probabilitas oppositæ sententiæ; pro qua stant D. Thomas, Suarez, Vasquez, Lugo, Escobar, Aversa, Arriaga, Dicastillo, Gormaz; quia praxis Ecclesiæ est ratio moraliter certa, quæ eminenter prævalet authoritati oppositæ.

Quæritur 24. An Confessio debeat fieri per interpretem, si aliter fieri nequeat?

Respondeo 1. Confessio annua non necessario fit per interpretem. Ita communis teste La Croix h. n. 1190. *Ratio est*, quia Ecclesia non prudenter obligaret ad talem confessionem, utpote ex suo genere obnoxiam innumeris in-

con-

convenientiis, v. g. in castris, aut praesidiis, ubi aliquando interpretes sunt commilitones valde profani, ebriosi, lascivi &c.

Respondeo 2. Ea obligatio ne quidem datur in articulo mortis. Ita denuo *communis* contra *Con. Lug. Laym. Palao*, ac ipsum *D. Thomam* l. cc. *Ratio est* 1. quia etiam haec obligatio non convenit cum legibus prudentiae; cum ex suo genere in casibus innumeris plurimas patiatur inconvenientias, repugnantes ordinatae institutioni. 2. Confessio juxta SS. Patres est accusatio sui, quae fit soli Deo, cujus Vicarium agit Sacerdos. Talis autem confessio non fieret soli Deo & ejus Vicario. 3. Nullum extat Documentum Ecclesiasticum, quo unquam fieret mentio de tali confessione; ergo ejus obligatio non datur. In praxi probabilitas oppositae sententiae, utut magna in se, spectata tamen comparative ad praxin Ecclesiae, quae fundat argumentum moraliter certum, est eminenter minor.

Quaeritur 25. An in Confessione debeat exprimi complex criminis, si aliter exprimi non possit species criminis, aut circumstantia notabiliter varians judicium Confessarii?

Respondeo 1. Si commode inveniri possit Confessarius, cui complex criminis ignotus sit, charitas exigit, saltem *per se*, ut adeatur alius Confessarius. Ita *communis*. Dixi, *per se*, quia si ratione periculi in posterum perseverantis poenitenti videatur pro suae animae salute utilius, ut Confessario innotescat status animae suae, & dispositio, non tenetur adire alium Confessarium cum gravi suo spirituali incommodo.

Respondeo 2. Datur obligatio etiam exprimendi personam complicis, aut genus, si aliter peccati species, aut notabiliter varians judicium Confessarii exprimi non possit.

Probatur. Ea praxis constanter & uniformiter in Ecclesia viguit, prout patet ex omnibus *poenitentialibus* omnium locorum & temporum. Ergo non est introducenda nova deobligatio sine authoritate Pontificum & Conciliorum, ac sine ratione convincente, quod erraverit prior Ecclesia. *Ant. prob.* 1. ex Poenitentiali *D. Basilii* ad Amphilochium, ubi *Can.* 67. sic habetur: *Cum sorore coitus homicidae tempore punietur*. Et Can. 75. *Qui cum propria ex patre vel ex matre sorore pollutus est, in domum orationis ne permittatur accedere, donec ab iniqua & nefaria actione desistat. Postquam autem in horrendi peccati sensum & animadversionem venerit, triennio defleat*. Et Can. 79. *Ii, qui in suas Novercas insaniunt, sunt eidem Canoni obnoxii, cui & ii, qui in suas sorores insaniunt*. 2. In Decreto *Burchardi* l. 19. habetur: *Occidisti tu liber servum senioris tui, jussu senioris tui, 7. annis in pane & aqua peniteas. Si autem tu servus conservum tuum jussu Domini tui occidisti, tres quadragesimas in pane & aqua peniteas*. 3. In Concilio *Wormatiensi* cap. 92. *Si quis cum matre & filia in adulterio mansit, usque in diem mortis suae non habeat uxorem*. Similia habentur in Poenitentialibus exempla plurima.

Quaeritur 26. Quaenam excusent ab integritate Confessionis?

Respondeo. Assignantur tres causae. 1. *Oblivio*. Hanc causam allegat Tridentinum Sess. 14. c. 5. ubi docet: *Aliud a poenitentibus nihil exigi, quam ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiae suae sinus & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Deum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur*. 2. *Impotentia Physica*, ut si poenitens obmutuerit. Patet ex variis Conciliis. §. sequente referendis, quae praecipiunt absolvi eum, qui Sacerdotem vocavit, sed in ipsa Confessione, vel ante illius adventum obmutuit. 3. *Impotentia moralis*, si poenitens sine gravi suo vel Confessarii damno non possit integre confiteri.

Quaeritur 27. Quales casus ad impotentiam hanc moralem referri possint?

Respondeo. Ad impotentiam moralem referri *non debet* 1. *magnus concur-*

sus

sus pœnitentium; quia manifestum est, ordinarie etiam in magno concursu pœnitentes salva integritate expediri posse. Et si in casu particulari non omnes audiri possent, ea particularis difficultas paucorum non esset ratio sufficiens ad introducendam deordinationem generalem respectu omnium in re tanti momenti. Hinc ab *Innocentio XI.* damnata est sequens propositio: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut indulgentiæ.* 2. Nec ab integritate excusat, *si pœnitens* v. gr. ob nullitatem præcedentium Confessionum *indigeat confessione generali*, de qua seipsum sufficienter examinare non possit, & Confessarius ob fatigationem non possit eum diutius examinare. In hoc enim casu non dimidianda est Confessio, prout *La Croix* h. l. n. 1151. admittit; sed aut pœnitens differendus est in aliam diem, si commode fieri possit, aut certe Examen Generale de præcipuis peccatis, quæ verosimiliter contingere visum fuerit, summarie instituendum est, cum obligatione instituendi opportuno tempore accuratioris examinis, &, si quæ alia peccata inciderint, ea in proxima Confessione exponendi. 3. *Non excusat* ab integritate *infamia apud Confessarium incurrenda*; quia hæc difficultas est Sacramento intrinseca ac generalis, quæ proin ob casum particularem, in quo ea difficultas increscat, non tollit legem generalem. 4. *Multo minus* ab integritate excusat, prout Sporer, Tambur. a La Croix n. 1143. h. l. relati asserunt, *periculum lapsus*, si quis longum examen circa peccata carnis instituat. Falsum enim est, quod hi authores asserunt; in tali casu omisso diligentiore examine pœnitentem posse petere absolutionem, saltem usque dum absit periculum, confitendo solum in specie, quæ potest confiteri sine periculo. *Ratio est*, quia nullus est, qui non possit ex periculo proximo in tali casu facere periculum remotum; si fervide invocet Deum, & vere doleat de offensa Dei, & nitatur in se concipere horrorem peccati, & generose resolvat rumpere omnia peccatorum vincula, seu illicia. 5. *Nec* ab integritate *excusat prætextus, ne manifestetur complex* prout q. 25. ostensum est. 6. Consequenter *nec* ab integritate *excusantur uxores & matres circa peccata, quæ simul maritos aut liberos involvunt.* 7. *Nec* ab integritate *excusat, si quis Superiori velit confiteri solum peccatum reservatum*, non confitendo alia mortalia; aut si Ordinario Confessario velit tantum confiteri alia mortalia, non autem reservatum. Ratio est, quia judicium unius ejusdemque Confessarii debet esse completum. Nec dimidiationem Confessionum circa reservata unquam agnovit Ecclesia. Quod si superior audire solum velit peccatum reservatum, ea Confessio & absolutio, nisi præcesserit prius Confessio integra, & absolutio apud Confessarium inferiorem, non erit Sacramentalis; sed tantum extrasacramentalis ad effectum tollendi reservationem.

Quæritur 28. An per Confessionem sacrilegam satisfiat præcepto Ecclesiæ?

Respondeo negative. Id patet ex propositione damnata ab Alexandro VII. ordine decimaquarta, quæ sic habet: *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Hinc qui annis pluribus confessus est sacrilege, speciatim dolere, & exprimere in Confessione debet, quod transgressus sit etiam præceptum Ecclesiæ quoad Confessionem annuam.

§. XI.

De Absolutione.

QUæritur 1. Quænam absolutionis verba spectent ad ejus essentiam?

Respondeo. Hæc omnia & sola: *Absolvo te. Probatur*. Circa formam dependentem a determinatione Ecclesiæ illa verba censenda sunt essentialia, ad quæ restringitur intentio Ecclesiæ conferendi Sacramentum. Sed hæc forma dependet a determinatione Ecclesiæ, prout ostensum est §. 2. atque ad hæc omnia

omnia & sola restringitur intentio Ecclesiæ. Ergo. *Min.* q. 2. m. *prob.* In rebus dependentibus a determinatione arbitraria Ecclesiæ ad illa restringitur intentio Ecclesiæ, ad quæ eam restringi censet eminenter communior ac potior sensus Doctorum. Sed. Ergo. *Maj. patet*; quia in arbitrariis communior Doctorum aut præsupponit, aut ponit mentem Ecclesiæ. *Minor prob.* Ita enim docent S. Thomas, S. Antoninus, Catechismus Romanus, & fatente *La Croix*, qui h. l. 6. p. 2. n. 633. tenet contrarium, *authores plerique*.

Quæritur 2. Quænam verba absolutionis sint necessaria necessitate præcepti rigorosi?

Respondeo 1. Necessitate præcepti rigorosi, a quo in nullo unquam casu dispensare liceat, necessaria sunt ista verba: *Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Probatur. Omnia hæc verba ex una parte sunt præscripta in omnibus Ritualibus; ex altera vero parte, singula habent grave motivum specialis expressionis, quod in nullo casu cesat. Ergo. *Ant. prob.* ab enumeratione. Nam to *Ego*, licet tacite involvatur in to *absolvo*, meretur tamen expressionem, ut fiat expressa oppositio inter absolutionem a culpa, quæ petitur a Deo per formulam deprecatoriam præcedentem & per ea verba: *In nomine &c.* adscribitur immediate soli Deo, & inter remissionem satisfactionis rigorosæ, quæ adscribitur immediate Sacerdoti. 2. *te*, *ac tuis*, licet possent subintelligi, & tacite insinuentur ex circumstantiis, merentur tamen aperte exprimi, ac præcipi severe, ut sententia judicialis evadat tam clara ac determinata, quam salva verborum brevitate fieri potest. 3. *a peccatis*, licet & hoc ex circumstantia absolute intelligi posset, meretur tamen exprimi & præcipi, quia interest, ut sententia in foro interno non sit perspicuitate ac determinatione sensus inferior sententia judiciali in foro externo; si ergo in foro externo non toleratur sententia, suum sensum tantum repetens ex circumstantiis, & non potius ex perspicuitate verborum, nec illud in sententia sacramentali tolerandum est.

Respondeo 2. Verba immediate absolutionem authoritativam præcedentia: *Dominus N. J. C. te absolvat, & authoritate illius &c.* etiam sunt necessaria necessitate præcepti rigorosi.

Probatur. Hæc verba quoad substantiam semper usitata fuerunt a principio Ecclesiæ, prout patet ex dictis §. 2. ex altera parte vero postulat gravissima ratio, ut omnes intelligant, remissionem culpæ immediate fieri a solo Deo; nec immediatum sensum verborum absolutionis authoritativæ referri ad remissionem culpæ, ac denique ut intelligatur, cujus authoritate Sacerdos absolvat a rigorosa obligatione satisfaciendi. Ergo. Verum hæc omnia sunt tantum congruentia præcepti: præceptum autem fundatur in voluntate Ecclesiæ, quæ exprimitur in Ritualium consensu.

Quæritur 3. An aliquando gravioribus quibusdam sceleribus absolutio fuerit denegata?

Respondeo 1. Probabilius nulli unquam vere pœnitenti in Ecclesia Romana fuit denegata absolutio Sacramentalis; fuit tamen nonnullis denegata absolutio Indulgentialis.

Probatur. Omnes vere pœnitentes fuerunt recepti in ordinem pœnitentium, prout ostendi in *Theol. Eclect.* Ergo fuerunt etiam sacramentaliter absoluti.

Respondeo 2. Attamen nonnulli, de quorum seria pœnitentia non habebatur prudens spes, non recipiebantur de novo ad Ecclesiam, & in ordinem pœnitentium. Ita colligitur ex *Hermete* relato in *Theol. Eclect.*

Responsio prima probatur 1. ab exemplo incæstuosi, quem D. Paulus 2. Cor. 2. recepit in communionem. 2. In *Constitutionibus Apostolicis* l. c. 12. dicitur Episcopo: *Pœnitentes recipe*; & c. 23. *Nullum majus peccatum quam idolorum cultus: tamen per veram pænitentiam remissum est.*

Objicitur 1. *Tertullianus de pudicitia* c. 5.

c. 5. ubi Romanum Pontificem redarguit, quod idololatriam & homicidium excludat a venia, adulterium vero venia donet. *Quid agis*, inquit, *molissima & humanissima disciplina? Idololatram & homicidam semel damnas, mœchum vero excipis. Plane, si ostendas de patrociniis exemplorum, ac præceptorum celestium, soli mœchiæ & in ea fornicationi quoque januam pœnitentiæ expandas*. Et c. 5. *Neque idololatriæ, neque sanguini pax ab Ecclesia redditur*. *Respondetur* ad hos & similes textus, ibi tantum sermonem esse de absolutione Indulgentiali. Eodem modo explicandi sunt Canones 1. 2. 12. 66. 71. 73. Concilii Illiberitani, ubi certorum criminum reis etiam *in fine* negatur Communio. Hoc enim intelligendum est de absolutione Indulgentiali, qua absolvebantur ab ulteriori onere satisfaciendi satisfactione Ecclesiastica per Confessarium imposita, & restituebantur Eucharistiæ. Ipsa namque impositio pœnitentiæ, & receptio in ordinem pœnitentium erat actus judicialis a Christo institutus, adeoque sacramentalis. Quod vero etiam Idololatræ & homicidæ ab ipsismet Novatianis, qui eum rigorem sumebant in occasionem sui schismatis, recepti fuerint in ordinem pœnitentium, constat ex D. Ambrosio l. de pœnit. ubi dicit: *eos adstringere ad laborem pœnitentiæ & mercedem denegare*.

Quæritur 4. An in veteri Ecclesia post peractam semel publicam ac solennem pœnitentiam relapsi admissi denuo fuerint ad absolutionem, & solennem pœnitentiam?

Respondeo 1. Solennis pœnitentia, & absolutio Indulgentialis tantum fuit concessa semel in vita?

Respondeo 2. Pœnitentia tamen privata & absolutio Sacramentalis semper fuit concessa. Hæc *secunda responsio* probatur ex *D. Chrysostomo*, qui Hom. 50. in Psal dicit: *Peccasti? pœnitentiam age; Millies peccasti? millies pœnitentiam age. Hæc pharmaca indesinenter applico, & tumorem comprimo*. Hinc etiam articulus septimus accusationis contra ipsum erat, quod consuetudinarios nimis frequenter absolveret. Idem colligitur ex textibus D. Ambrosii, & D. Augustini, quorum ille ab iteratione tantum excipit *pœnitentiam publicam*, hic vero tantum *humillimam*.

Probatur itaque *Responsio prima*. 1. *Tertullianus* de Pœnit. c. 5. dicit: *Collocavit* (Deus) *in vestibulo* (cœli) *pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat; sed jam semel; quia non secundo; sed amplius nunquam; quia proxime frustra*. 2. *Clemens Alexandrinus* l. 2. Strom. *Qui fide suscepta in peccatum incidit, unam adhuc pœnitentiam alterius pœnitentiæ nesciam accipiat*. 3. *D. Ambrosius* l. de Pœnit. c. 10. dicit: *Sicut unum baptisma, ita una pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Nam quotidiani debet nos pœnitere delicti. Sed hæc delictorum leviorum, illa graviorum*. 4. *D. Augustin*. Epist. 54. *In tantum hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam post actam pœnitentiam similia vel graviora committant. Et tamen, quamvis eis in Ecclesia locus humillimæ pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen super eos suæ patientiæ non obliviscitur. ... Caute salubriterque provisum est, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in Ecclesia concedatur, ut non medicina vilis minus utilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit*. 5. *Macedonius* Africæ Præses hoc usus est argumento contra Episcopos, ne tam facile pro reis ultimo supplicio afficiendis intercederent. *Si a Domino*, inquit, *peccata adeo prohibentur, ut ne pœnitendi quidem copiam post primam pœnitentiam tribuatur, quomodo nos possumus religione contendere, ut illud crimen dimittatur?*

Quæritur 5. Utrum absolutio antiquitus data fuerit absentibus?

Respondeo negative; quia hujus observantiæ veteris non possunt proferri testes idonei. *Nec obstant*, quæ in oppositum *Morinus* adducit, ejusmodi absolutionum exempla. *Responderi* enim potest; in omnibus illis exemplis absenti collatam fuisse absolutionem *Indulgentialem*, non *Sacramentalem*. *Primum* est de *Serapione*, qui teste *Dionysio*

sio Alexandrino apud Eufeb. l. *6.* c. *36.* immolaverat idolis, ac pœnitens *sæpe in Ecclesia denuo recipi supplex postulabat. Nemo tamen ejus postulatum auscultavit. Dein morbo correptus nepoti præcepit ut aliquem ex Presbyteris ad se advocaret.* Verum, cum Presbyter esset impeditus, puerum remisit cum Eucharistia ægro porrigenda. Hoc, inquam, exemplum nil probat; quia ex hoc ipso testimonio constat, Serapionem jam in ordinem pœnitentium fuisse receptum, adeoque sacramentaliter absolutum, licet ad Ecclesiam, seu communionem fidelium nondum fuerit receptus. Hinc & *Dionysius* l. cc. dicit; per eam porrectionem Eucharistiæ Serapionem id obtinuisse, *ut esset culpæ vinculis penitus solutus, & labes peccati omnino deleretur. Secundum* exemplum habetur anno 812. ex Concilio *Duziacensi*, quod Episcopum Cænomanensem hac forma absolvit. *Per authoritatis potestatem, quam Christus donavit Apostolis, dicens: Accipite Spiritum Sanctum &c. dimittat tibi omnia peccata tua &c.* Hæc enim forma, de se indifferens ad Sacramentalem absolutionem, & Indulgentialem, determinatur ad Indulgentialem ex circumstantiis. Nam Episcopus nec misit ad Concilium confessionem distinctam; nec aliud petiit, quam relaxationem pœnæ, & precum subsidium ad obtinendam gratiam finalem, ne damnetur. Sic enim ejus petitio sonat: *Potestate cœlitus vobis collata vincula meorum peccatorum enodetis, & precum vestrarum studiis commissa mea pietis, ut cum reprobis non ducar ad tartara.* Nec scrupulum moveat, quod Concilium se referat ad potestatem remittendi peccata a Christo collatam, quia etiam absolutio Indulgentialis est vera absolutio a reatu pœnæ, prout ostendi in opere *de Indulgentiis. Tertium* Exemplum habetur in *Episcopo Lincolniensi* in Anglia, & in *S. Thoma Cantuariensi*, qui ambo fuerunt absoluti per Epistolam; ille quidem a *Gregorio VII.* hic vero ab Alexandro III. Hæ enim absolutiones tantum erant a censura excommunicationis, si quam incurrissent, & Indulgentiales. Id colligitur ex eo, quia Gregorius VII. consimilem absolutionem indulsit omnibus aulicis Alphonsi Hispaniæ regis, licet nec confessis; & ex eo, quia Alexander III. S. Thomam pro absolutione Sacramentali remittit ad Presbyterum. Absolutio Gregorii VII. ad Alphonsum regem *l.* 8. Ep. 2. erat ista: *Omnipotens Deus authoritate B. Apostolorum Petri & Pauli nobis commissa te tuosque fideles in Christo ab omnibus peccatis absolvat, detque tibi victoriam de inimicis. Alexander vero III.* D. Thomæ sic scribit: *Si aliquid te recolis commisisse, de quo propria te debeat conscientia remordere, quidquid sit, Sacerdoti tibi consulimus per pœnitentiam confiteri.* Accedit, quod Alexander III. utatur ipsissima illa absolutionis forma, qua etiamnum Pontifices Romani utuntur in Bullis Indulgentialibus. Sic enim habet: *Nos de Petri & Pauli meritis confidentes te ab eo, quod commissum est, absolvimus, & idipsum fraternitati tuæ authotitate apostolica relaxamus.* Similis erat forma Gregorii VII. ad Episcopum Lincolniensem l. 1. Ep. 34.

Quæritur 5. An absolutio absenti licite conferri possit in casu necessitatis ob probabilitatem sententiæ?

Respondeo negative. Ratio est 1. quia si sententia opposita esset probabilis, fuisset aliquando deducta in praxin. Sed hoc non potest dici; quia nullum reperire est exemplum. 2. Clemens VIII. declaravit, hanc sententiam non esse probabilem. Sic enim habet Decretum editum anno 1602 die 20. Junii. *Proposita quæstione, utrum liceat per Litteras seu Internuntium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere; SS. Dominus hanc propositionem ad minus uti falsam, temerariam & scandalosam condemnavit ac prohibuit, præcepitque, ne deinceps ista propositio publicis privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur; neve unquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxin quovis modo deducatur. Quodsi quis illam defenderit, vel ad praxin deduxerit, præter excommunicationem latæ sen-*

tentiæ , aliis etiam pœnis arbitrio infligendis subjaceat.

Quæritur 7. An talis absolutio absenti collata non tantum sit illicita, sed etiam invalida?

Respondeo. Eam etiam esse invalidam. Ratio est; quia si foret valida, eam Clemens VIII. non prohibuisset pro omni casu, etiam extremæ necessitatis.

Quæritur 8. An hæc absolutio absentis sit licita aut valida saltem in casu, quo confessio facta est præsenti?

Respondeo. Eam esse illicitam ac invalidam etiam in hoc casu. Ratio est, quia Paulus V. eam expositionem, qua Suarez Decretum Clementis VIII. exposuit in sensu copulativo, damnavit in Decreto, quod sic habet: *Die* 14. *Julii anno* 1605. *proposita causa P. Francisci Suarez Jesuitæ, & consideratis his, quæ scripsit tomo* 4. *in* 3. *p. D. Thomæ Sect.* 4. *Disp.* 21. *interpretando Decretum Clementis VIII. Sanctissimus decrevit, dictam interpretationem non subsistere, & ideo amovendam esse ab ejus libris.*

Quæritur 9. An talis absolutio sit nulla jure divino? an vero tantum jure Ecclesiastico?

Respondeo. Esse nullam jure divino, accedente tamen determinatione Ecclesiæ. Ratio est, quia hic modus absolutionis & confessionis videtur pertinere ad speciem infimam materiæ & formæ, cujus determinatio relinquitur Ecclesiæ. Ea tamen determinatio Ecclesiæ non est recens, sed vetus, ac Apostolica; quia, nisi esset Traditionis Apostolicæ, fuisset aliquando variatum in Ecclesia.

Quæritur 10. An aliquando iis fuerit denegata absolutio in articulo mortis, qui pœnitentiam usque in mortem distulerunt?

Respondeo. Non fuit denegata. *Probatur* ex dictis ad quæstiunculam 3. & *confirmatur* ex illo *D. Cypriani*, seu quisquis est author Sermonis *de Cœna Domini*. *Nec quantitas criminis, nec horæ extremitas excludit a venia.*

Objicitur 1. *D. Cyprianus* in Epist. ad Antonianum scribit: *Pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde & manifesta lamentationis suæ professione testantes prohibendos omnino censuimus a spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque in periculo cœperint deprecari.* 2. Concilium *Arelatense* celebratum anno 314. Canone 22. dicit: *De his, qui apostatant, & nunquam se ad Ecclesiam repræsentant, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & postea infirmitate arrepti petunt communionem, placuit, eis non dandam communionem, nisi revaluerint, & egerint dignos fructus pœnitentiæ.* 3. *Innocentius I. Exuperio* Tolosano Episcopo interroganti: *Quid de his observare oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti in extremo vitæ suæ pœnitentiam simul & reconciliationem communionis exposcunt?* Respondet in Epist. c. 2. *De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior est. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur.*

Respondeo. Ex his ipsis textibus ostendi, quod non fuerit denegata absolutio Sacramentalis, sed tantum Indulgentialis. Hic enim apud Cyprianum sermo est de iis, qui jam recepti sunt in ordinem Pœnitentium, adeoque jam Sacramentaliter absoluti, tepide tamen se exhibuerunt in operibus pœnitentiæ. Quibus proin absolutio Indulgentialis etiam in articulo mortis fuit denegata. De iisdem sermo est in Concilio *Arelatensi*, aut certe de differentibus pœnitentiam in articulum mortis, quibus non denegat actionem pœnitentiæ & absolutionem Sacramentalem, sed tantum communionem, seu absolutionem Indulgentialem. *Innocentius I.* vero loquitur de differentibus pœnitentiam in articulum mortis, quos testatur semper esse receptos in ordinem pœnitentium, adeoque sacramentaliter absolutos; licet antiquitus, hoc est, tribus prioribus sæculis, absolutio Indulgentialis cum admissione ad Eucharistiam seu communionem communicantium iis indulta non sit.

Quæritur 11. Quo tempore illa *humanior Disciplina* absolutionem indulgentialem conferendi omnibus morientibus invaluerit?

Respon-

Respondeo. In Orientali Ecclesia viguit semper. In Occidentali introducta est Sæculo tertio quoad mœchiam, & post Concilium Nicænum expansa est ad omne genus criminum. Ratio est, quia Concilium *Nicænum* Can. 13. eam Disciplinam vocat jam *antiquam legem*. De Occidentali vero Ecclesia ex *Tertulliano* constat, quod Romanus Pontifex mœchos communione donare cœperit, qua privavit homicidas & idololatras.

Quæritur 12. An iis antiquitus fuerit indulta absolutio, qui postularunt advocari Presbyterum, sed linguæ usu repente destituti confiteri non poterant?

Respondeo affirmative. *Probatur* 1. ex Concilio *Charthaginensi IV.* ubi Can. 76. sic habetur: *Qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutescat, vel in phrenesin versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.*

Probatur 2. ex S. *Leone*, qui Epist. 91. scribit: *Etiam talium necessitati ita auxiliandum est, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso vocis officio per indicium integri sensus quærere comprobentur. Quod si aliqua vi ægritudinis ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant; testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.*

Quæritur 13. An sub conditione absolvendi sint, qui moriuntur ex actu criminoso, v. g. duello, rixa, ebrietate, adulterio &c. nullo edito externo doloris ad confessionem ordinato signo saltem dubio?

Respondeo. Non sunt absolvendi etiam conditionate. *Ratio* est 1. quia Sacramentum ne quidem sub conditione conferendum est, ubi ne quidem probabiliter habetur materia sufficiens, aut materia prudenter dubia. Sed hoc fit in præsenti; quia non est probabile, a tali homine haberi dolorem sufficientem ad Sacramentum; cum inter centum aut mille ejusmodi morientes vix unus verosimiliter debite de peccatis doleat. 2. Praxis absolvendi ejusmodi homines fuit incognita Ecclesiæ usque ad Sæculum XVII. ergo nec est conformis intentioni Christi, nec ordinatæ charitati, nec legibus prudentiæ. 3. *Parisiensis Facultas* teste Juenin damnavit hanc propositionem *Amadæi Quimenii*. *Si quis forte ita actualiter peccando subito destituatur sensibus, ut non possit humanitus loqui alteri; respondeo, tunc non esse præsumendum attritum; atque adeo nec absolvendum docent communiter. Sed ego sub prædicta conditione vix illum regulariter sine absolutione dimitterem; quia rarissime evenit, ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituatur, ita ut vicinus morti non velit suæ saluti consulere per aliquam attritionem*. 4. Talis absolutio ex una parte in æstimatione morali hominum habet speciem profanationis Sacramenti, & projectionis margaritarum ante porcos; ex altera parte non habet finem. Vel enim moriens elicit amorem Dei perfectum in articulo mortis, vel non? si primum: justificatur cum voto Sacramenti. Si non; damnatur etiam cum Sacramento.

Quæritur 14. An peccatores notorii ac publici, v. g. usurarii, apostatæ, hæretici, concubinarii, absolvendi sint sub conditione, si in articulo mortis obmutescant nullo edito externo signo doloris?

Respondeo. Neque hos esse absolvendos sub conditione, nisi Sacerdos reperiat probabile motivum dubitandi de actuali dolore per signum externum actuale ordinato ad confessionem, hoc est, si ipsi consideratis circumstantiis moraliter certum sit, non dari in moriente sufficientem dispositionem. Ratio est; quia Sacramentum ne quidem sub conditione conferendum est, ubi ne quidem habetur materia aut dispositio saltem dubia dubio prudenti. 2. quia ea praxis est Ecclesiæ incognita usque ad Sæculum 17., cum Concilia superius relata

tantum velint eos absolvi, qui prius vocarunt Sacerdotem; aliquando tamen dubitari potest, an non ante adventum Sacerdotis inclamantibus dederit signum dubium voluntatis advocandi Sacerdotem, quæ signa dubia latissime interpretanda sunt, ita ut sufficiat dubium tenuissimum. *Nec obstat* textus *D. Augustini* l. 1. *de adulterinis conjugiis*, ubi loquens de Catechumeno, qui impie in Catechumenatu vixerat, dicit eum in articulo mortis baptizandum esse, licet obmutuerit; idemque in reconciliandis pœnitentibus observandum esse.

Respondeo enim 1. Discrimen esse inter baptismum vel reconciliationem, & inter absolutionem sacramentalem. Ad baptismum enim, & ad reconciliationem per absolutionem indulgentialem sufficit dispositio removens prohibens cum *intentione habituali* suscipiendi baptismum vel reconciliationem seu Eucharistiam. Econtra ad absolutionem sacramentalem requiritur *actualis vel virtualis* dolor signo externo expressus in ordine ad Sacramentum, eique moraliter præsens. Circa habitualem autem intentionem & dispositionem præcise removentem prohibens facilius potest haberi prudens conjectura aut dubium, quam circa intentionem actualem vel virtualem præfatam, ubi moraliter certum est, eam non dari. 2. *D. Augustinus* loquitur de Catechumeno, aut constituto actualiter in ordine pœnitentium, de quo dubitari potest, an voluerit perseverare in peccatis usque ad præfinitum tempus reconciliationi, ita ut potuerit habere animum pœnitendi ante mortem. Econtra in nostro casu ponitur; Sacerdoti consideratis circumstantiis moraliter certum esse, morientem non habere requisita ad fructum Sacramenti. 3. *D. Augustinus* videtur loqui de moriente, qui actu Sacerdoti præbet indicia doloris interni, quamvis non possit eum dolorem verbis exprimere. Si enim D. Augustinus hoc non supponeret, frustra eam pœnitentiam internam requireret per modum conditionis ad conferendum baptismum, aut reconciliationem. Sic enim scribit: *Ego non solum alios Cathecumenos* (non vitiosos), *verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, si desperati, & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebra usque ad baptismum statuerant detineri? Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia.* 4. Ultima D. Augustini verba referenda sunt non ad *quæstionem incidentem* de Catechumenis implicatis adulterino conjugio, *immediate præcedentem*; sed ad *quæstionem principalem*, superius positam c. 26. ubi examinaverat, an *catechumeni* in morbo obmutescentes sint baptizandi, nisi prius Sacerdotem vocarint. Et in ea quæstione principali testatur; alios fuisse contrariæ sententiæ, nec eorum praxin esse improbandam. *Non tamen*, inquit, *damnare debemus eos, qui timidius agunt* (non baptizando) *quam nobis videtur agi oportere, ne de pecunia conservo credita improbius, quam cautius judicare voluisse judicemur. In talibus respiciendum est illud Apostoli: Unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Sunt enim, qui in his vel in aliis observandum putant, quod dixisse Dominum legimus: Nolite sanctum dare canibus &c.*

Quæritur 15. An vita christiane acta sufficiat, ut morienti destituto usu sensuum possit conferri absolutio saltem conditionata?

Respondeo 1. Sola vita christiane acta non sufficit, sed debet haberi signum doloris interni externum saltem dubium seu æquivocum, ordinatum ad absolutionem Sacramentalem. Signum autem dubium posset esset v. g. apertio oculorum, vehementior anhelitus, motio manuum, compressio manuum, apertio oris &c. ad acclamationem, vel allocutionem Sacerdotis.

Probatur 1. Certum est, *quasi partem* hujus Sacramenti esse *confessionem*, & *dolorem* signo externo expressum, ordina-

natum ad absolutionem, & moraliter præsentem cum forma Sacramenti. Sed talis confessio & dolor non habetur, nisi habeatur signum saltem dubium accusationis internæ, & doloris.

Probatur 2. Antiqua Concilia, & Ritualia tantum dicunt, absolvendos esse eos, qui petierunt Sacerdotem; Ergo si nullum datur signum saltem dubium ejusmodi desiderii, ita ut moraliter certum sit, ægrum nullo teneri sensu, nec ullum ordinare signum ad manifestandum desiderium Sacramenti, eoipso erit incapax Sacramenti.

Probatur 3. Facultas Theologica Parisiensis teste *P. Juenin* rejecit hanc propositionem Amadæi Quimenii: *Infirmus, qui amisit loquelam vel usum rationis, si bene vivebat ut bonus & fidelis, & frequentabat confessionem & communionem, quamvis non petierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, debet præsupponi contritus; & faciente aliquo confessionem generalem pro eo, sicut fit in populo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia & peccato.* Censura erat hæc: *Doctrina hujus propositionis universim & absolute sumpta est in praxi periculosa.* Hinc & *P. Juenin* fatetur, sibi a *Pirotio*, Censore regio, inhibitam esse publicationem oppositæ sententiæ, quam in suo Manuscripto statuerat. Cæterum Opus *Amadæi Quimenii* non solum fuit examinatum & reprobatum Parisiis a triginta Doctoribus, sed etiam fuit condemnatum Romæ tribus vicibus, videlicet anno 1666. a S. Congregatione Indicis; anno 1675. a S. Officio, & anno 1680. 16. Sept. ab Innocentio XI. per speciale Decretum, quod legi potest in *Historia Probabilismi* P. Concina Differt. 1. c. 4. n. 5. ut proin mirum sit, ipsum opus, quod prius sub larvato titulo Amadæi Quimenii prodierat, post tot prohibitiones, addito vero authoris nomine, nempe P. Moya S. J. denuo recusum sit Coloniæ anno 1701. cum facultate P. Provincialis.

Objicitur vero 1. c. *si presbyter*, ubi dicitur: *Si quis Presbyter pœnitentiam abnegaverit morientibus, reus erit animarum.* 2. *D. Augustinus* supra relatus docet, etiam catechumenum aut pœnitentem etiam impium in tali casu baptizandum, aut reconciliandum. Ergo multo magis id asserendum de eo, qui christiane vixerat. 3. *Sacerdotale Romanum* editum Venetiis anno 1560. dicit: *Infirmus aut jam amisit loquelam, vel usum rationis, puta quia phreneticus; vel non? In primo casu, si bene vivebat, ut bonus fidelis & frequentabat confessionem & communionem & hujusmodi, quamvis non petierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, debet præsupponi contritus, & faciente aliquo confessionem generalem pro eo, sicut fit in populo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia & peccato.* 4. Ut narrant Scriptores; *Cum quidam ex fabrica D. Petri præceps ruisset, & illum Clemens VIII. cadentem vidisset, absolutionem ei dedit dicens: Si es capax, absolvo te a peccatis tuis.* 5. In Statutis Synodalibus *Lemovicensibus*, editis anno 1619. C. 21. habetur: *Poterit idem applicari remedium* (reconciliationis) *ei, qui judicio, omniumque sensuum usu statim captus est, non petita pœnitentia, nulloque signo contritionis edito, cum violentia morbi judicatur derepente & ex improviso præventus & oppressus, & Christiane vixit; ferrique potest judicium ex actionibus vitæ & moribus, eum libenter Sacramentum Pœnitentiæ petiturum fore, si tempus & morbi violentia permisissent.* 6. Est probabilis sententia Scotistarum, Confessionem & contritionem non esse partem Sacramenti. Ergo in casu necessitatis licet se conformare huic sententiæ probabili.

Respondeo ad 1. ibi sermonem esse de pœnitente, qui petiit Sacramentum. *Abnegare* enim est terminus relativus ad præcedentem petitionem.

Ad 2. jam fuit responsum.

Ad 3. nego, illud Sacerdotale esse editum aut approbatum ab ullo Romano Pontifice. Editum enim est ab authore privato, & continet multa absurda; ob quod etiam hæc propositio omissa est a *Paulo V.* in *Rituali Romano* correcto.

Ad 4. Si vera est historia, id factum est a Papa in casu repentino sine præcedente matura deliberatione. Videtur tamen tota historia falsa; quia Papa durante lapsu intra minutum tertium non potuisset complere integram pronuntiationem hujus formæ.

Ad 5. dico; hanc doctrinam Doctorum quorundam Lemovicensium satis correctam esse a facultate Parisiensi, & efficaciter corrigi a traditione, atque ex natura Sacramenti.

Ad 6. non nego, probabilem esse Scotistarum sententiam. Nego tamen suppositum, ab iis admitti absolutionem sacramentalem, nisi ut relativam ad confessionem & contritionem præcedentem, & quidem ut ordinatam proxime ad absolutionem. Ex hactenus dictis *Colligitur*, non esse approbandam eorum Casistarum Doctrinam, qui absolvendos omnes esse censent, in quibus præcise *possibile* est, reperiri requisita ad absolutionem; aut qui ex eo, quod reperiatur in moribundo *possibilitas* ad ponendum requisita, statim inferunt: *Non est moraliter certum*, quod desint requisita ad absolutionem. Utrumque non bene dicitur. Ad conferendum enim Sacramentum pœnitentiæ moribundo non sufficit nuda physica possibilitas requisitorum, sed requiritur saltem prudens dubium de existentia requisitorum, prout constat ex constanti praxi & sensu Ecclesiæ. Ad formandum autem prudens dubium non sufficit physica possibilitas, utpote quæ stat cum morali certitudine in oppositum, sed requiritur positiva probabilitas, quæ sumitur a communiter contingentibus, non ab iis quæ rarissime ac vix unquam accidunt.

Quæritur 16. An & quando absolutio consuetudinariis impendenda, aut differenda sit?

Respondeo. In hac re sequentes Regulas observandas esse. 1. Si spes emendationis nulla appareat, absolutio differenda est, usque dum pœnitens spem prudentem emendationis præbeat. 2. Idem observandum, si pœnitens nullum præbeat verosimile indicium veri doloris, & firmi propositi. 3. Si recuset acceptare media emendationis, conditioni, statui & viribus pœnitentis proportionata. Ea enim recusatio est argumentum, quod non agnoscat gravitatem peccati, adeoque quod nec vere doleat; nec firmiter se emendare statuat. 4. Si recuset vitare occasiones propinquas peccatorum, pœnitenti moraliter evitabiles. 5. Si detentus in occasione proxima peccati moraliter inevitabili recuset acceptare media extraordinaria ardua, ex quibus occasio proxima speretur transitura in remotam. 6. Si Confessarius valde dubitet de sufficiente dolore vel proposito pœnitentis, & major certitudo haberi non possit; nec dilatio absolutionis credatur pœnitenti plus obfutura, quam profutura; sicut eam dilationem interdum obesse contingit rudibus, qui non habent occasionem brevi iterum confitendi, quibus facile potest plus obesse dilatio absolutionis, quam collatio. 7. Si pœnitens est incorrigibilis, eo quod sæpius jam promiserit emendationem, & media præscripta vel neglexerit; vel si ea adhibuit, iis non obstantibus in eadem peccata frequenter relapsus sit. Huic enim, nisi alia nova media magis ardua novam prudentem spem emendationis faciant, absolutio pariter differenda est, quousque aut secuta emendatio, aut alia circumstantia spem melioris vitæ conferant. 8. Si pœnitens jam sæpius promisit restitutionem, aut impletionem alterius obligationis determinatæ in re gravi, & eam culpabiliter neglexit.

Hæ Regulæ probantur sequentibus argumentis.

Primo. Ex damnatis propositionibus. 1. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere & proponere emendationem*. Hæc est 60. ex damnatis ab Innocentio XI. 2. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione versatur peccandi, quam potest & non vult omittere; quinimo directe & ex*

& ex proposito quærit, *aut eo se ingerit*. Ibid. 61.

Secundo. Ex *Regula aurea Confessariorum*, præscripta a *D. Carolo*, Romæ vero omnibus Confessariis in normam tradita à Cardinali Carpegna, in Urbe Vicario; atque adoptata a Clero Gallicano, in qua omnes hi, & adhuc plures casus differendi absolutionem enucleatius recensentur. Vide *Manuale Romanum Confessariorum*, a me Augustæ editum, §. 16. 17. 18. Nec dici potest; eas Confessariorum instructiones a D. Carolo adhuc juvene scriptas esse. Editæ enim sunt in *Concilio Mediolanensi* tertio, ac iterum in *Concilio quarto* confirmatæ. Et *Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus*, celebratis anno 1655. 1656. 1657. eas omnibus Galliæ Parochis præscribit, ad quos ita scribunt: *Non dubitamus*, *quin gratum sitis habituri*, *quod vestris in manibus posuerimus dogmata adeo sancta*, *adeoque necessaria his temporibus*, *quæ finis & fæx sæculorum dici merentur*.

Quæritur 17. An & quando in hoc Sacramento liceat conferre absolutionem, quando materia Sacramenti, nempe attritio cum proposito, est dubia?

Respondeo 1 Nunquam licet adhibere materiam aut formam dubiam, quando certa haberi potest.

Probatur ex propositione damnata ab Innocentio XI., quæ in Sacramento Pœnitentiæ admittit usum opinionis probabilis circa materiam aut formam Sacramenti. Propositio illa sic habet: *Non est illicitum in Sacramentis conficiendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti*, *relicta tutiore*, *nisi id vetet lex*, *conventio*, *aut periculum gravis damni incurrendi*. *Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi*, *Ordinis Sacerdotalis*, *aut Episcopalis*. Dum author hujus propositionis damnatæ usum opinionis probabilis *tantum* rejicit in administratione baptismi & Ordinis Sacerdotalis vel Episcopalis, eoipso censet, quod in Sacramento Pœnitentiæ usum opinionis probabilis nec lex, nec conventio, nec periculum generale gravis damni excludat.

Respondeo 2. In Sacramento Pœnitentiæ etiam non licet adhibere materiam aut formam dubiam præcise ex eo motivo, quia ex denegatione absolutionis Confessario imminet damnum temporale. *Casus potest esse*; si pœnitens consuetudinarius vix tenuem præbeat spem serii propositi, aut contritionis, eo quod nolit vitare occasiones propinquas ob varias excusationes, nec recipere media paulo ardua ob varias quas prætendit difficultates. In tali casu, si v. g. Confessarius timeat, ne denegando absolutionem destituatur Benefactore, Patrono, Protectore &c. revera peccabit mortaliter conferendo absolutionem dubiam, utpote collatam tantum dubie disposito sine urgente causa necessitatis spiritualis ex parte pœnitentis.

Probatur 1. Hæc praxis Confessariorum ex sui natura tendit in pernitiem animarum, & est fomentum infinitorum scelerum ac scandalorum in Provinciis, ut nemo diffitebitur. Ergo non licet.

Probatur 2. Christus suos Ministros præcise intentos esse voluit in ea, quæ pertinent ad gloriam Dei & salutem animarum sine respectu ad emolumenta propria. Ergo cum hic finis ab ejusmodi Confessariis vitietur graviter in re maximi momenti, sine dubio peccant graviter.

Quæritur 8. Quid agendum sit Confessario, si dubitet de sufficiente dolore vel proposito pœnitentis?

Respondeo. Distinguendum esse inter peccata mortalia, & venialia; & si peccata pęnitentis fuerint tantum venialia, distinguendum denuo est inter peccata venialia plene deliberata ac frequentata, & inter ea quæ aut raro accidunt, aut plene deliberata non sunt. Si peccata pęnitentis fuerint mortalia, & dubium prudens fuerit de sufficiente pęnitentis dolore vel proposito, excitandus est inprimis fortioribus motivis ad concipiendum verum dolorem & propositum; & si nec ista motiva sufficiant ad formandum prudens judicium moraliter certum de sufficiente pęnitentis dolore aut proposito, tentandus erit pę-

T 4 nitens

nitens impositione quarundam pęnitentiarum medicinalium aliquanto difficilium, quas prudenter recusare non possit spectatis viribus, & conditione personæ. Si eas pęnitentias audacter & superbe recuset, pro signo id habendum est animi non vere dolentis. Si vero eas resoluto animo subeat, pro signo id habendum est serii propositi ac conatus ad emendationem. Hæc Regula notabilis probatur ex constanti traditione ac praxi veteris Ecclesiæ. Quia, prout constat ex Pœnitentialibus antiquis; omnes indiscriminatim statim recipiebantur ab Ecclesia, & imponebatur illis a Sacerdote manus sub forma absolutionis deprecatoria, quicunque se offerebant ad satisfactiones a Sacerdote præscriptas, illis temporibus valde arduas. Ergo, si pœnitens etiam nunc prompte subeat pœnitentias difficiles, quas tamen sustinere possit moraliter, ita ut prudenter se ab iis excusare nequeat, id pro signo serii conatus ad emendationem habendum est. Quod si dubium de vero dolore ac proposito versetur circa peccata venialia plene deliberata ac ferme quotidiana, qualia apud multos sunt mendacia plene deliberata, dicteria aut agnomina valde indecentia, monendi sunt, hæc peccata non remitti sine serio proposito, atque confessionem fore infructuosam aut omnino nullam, nisi doleant vere saltem de aliis peccatis, quæ confitentur. Interdum etiam consultum fuerit, si illis injungantur quædam leves pœnitentiæ quotidianæ rememorativæ propositi de tali peccato; aut conditionales. Quibus autem motivis possint excitari, & quæ media emendationis possint suggeri, aut quæ pœnitentiæ conditionales injungi valeant, dicetur in §. ult. ubi agitur de Ministro Pęnitentiæ. Si denique dubium versetur circa peccata venialia non plene deliberata, v. gr. circa distractiones sub oratione non plene voluntarias, circa repentinos motus iræ vel impatientiæ, circa negligentias brevissimas in repellendis tentationibus &c. si in pęnitente appareat displicentia de ejusmodi peccatis, & generale studium corrigendæ vitæ, dubium directum de sufficientia doloris vel propositi, tanquam imprudens abjiciendum est; quia, ut ostensum est ad remissionem peccati venialis sufficit *displicentia virtualis*, qua homo fertur in actiones Christianas de se destructivas affectionum ad peccata venialia. Hinc si Confessarius credat, pęnitentem sic esse dispositum, quod juxta præsentem præparationem animi nollet peccare distractione deliberata, ira deliberata, negligentia deliberata, si rediret occasio, absolvendus est.

Quæritur 9. Quid agendum Confessario, si adhibito omni conatu, tam ex parte pęnitentis, quam ex parte Confessarii moraliter possibili, nulla tamen reperiatur materia moraliter certa, sed ad summum probabilior, vel omnino stricte dubia?

Respondeo. Si pęnitens humiliter recipiat omnia emendationis media suis viribus proportionata a Confessario injuncta, & spondeat asseveranter se velle vitare occasiones peccandi a Confessario interdictas, & contestetur serio modo propositum servandi præscripta, nec etiam stantibus iisdem indiciis jam alias similibus promissis Confessarii spem fefellerit, absolvendus est non obstante dubio aut formidine concomitante, ne forte propositum & contritio sit insufficiens, si absolutio nequeat differri sine periculo gravi animarum particulari, vel generali.

Probatur 1. In baptismo, quando moraliter non potest haberi materia certa, & baptismus sine gravi periculo animarum non potest differri, v. gr. quando simul baptizanda sunt aliquot barbarorum parum instructorum millia a Missionario transeunte, ille baptismus confertur licite, licet prudens habeatur dubium de sufficiente dispositione omnium. Ergo etiam licite confertur Sacramentum pœnitentiæ, si adhibito morali conatu etiam ex parte pœnitentis concurrat dubium aut formido de sufficientia dispositionis, attamen absolutio differri nequeat sine periculo animæ in pœnitente, aut animarum in genere orituro ex generali praxi differendi absolutionem:

nem ejusmodi pœnitentibus ad omnia remedia promptis.

Probatur 2. Christus voluit, eodem modo versari sui Vicarios in administratione Sacramenti pœnitentiæ, quo modo versaretur ipsemet, si in terris usque ad finem mundi fungeretur munere confessarii judicando non juxta scientiam divinam, sed juxta allegata & probata, & juxta præsumptiones humanas. Sed Christus pœnitentem in casu posito absolveret. Ergo. *Min. prob.* Christus in administratione hujus Sacramenti uteretur ea methodo, quæ evidenter magis cederet in bonum animarum, & in salutem plurium fidelium, cui generali bono animarum sine dubio postponeret irreverentias irrogandas Sacramento ex nullitate absolutionum, si quando præsumptio de dispositione pœnitentis falleret. Id enim patet ex institutione Sacramenti Eucharistiæ, ubi evidenter prævidit, infinitas ferme irreverentias sibi fore irrogandas.

Probatur 3. Perpetua praxis Ecclesiæ, & constans traditio tam SS. Patrum, quam Veterum Theologorum docet, pœnitentes in casu posito esse absolvendos, quod probatur ab inductione. Nam

1. Ecclesia primitiva & sequior semper indiscriminatim omnes recepit in ordinem pœnitentium, licet inter eos non pauci fuerint, de quibus habebatur dubium & formido de eorum sufficiente dispositione. Ergo absolvebantur stante tali dubio ac formidine in casu. *Cons. patet*; quia omnes pœnitentes absolvebantur Sacramentaliter statim in eorum receptione ad ordines pœnitentium, prout demonstravi in Demonstratione Critica part. 3. a f. 238. usque ad f. 249. & in *Theol. Eclect. Ant. prob.* In primitiva Ecclesia non raro ad pœnitentiam, aut omnino ad communionem recipiebantur integræ communitates, quæ in persecutione apostataverant a fide; quamvis in ejusmodi communitatibus plures fuerint, quorum erat valde dubia & suspecta conversio. Sic *D. Cyprianus in Epist. ad Antonianum* scribit: *Quoniam cum Trophimo pars maxima plebis* (per apostasiam) *abscesserat, redeunte nunc ad Ecclesiam Trophimo & satisfaciente & pœnitentia deprecationis errorem pristinum confitente, & fraternitatem, quam nuper abstraxerat, cum plena humilitate & satisfactione revocante, auditæ sunt ejus preces, & in Ecclesiam Domini non tam Trophimus, quam maximus fratrum munerus admissus est, qui omnes ad Ecclesiam regressuri non essent, nisi cum Trophimo comitante venissent. Susceptus est ergo Trophimus, pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus.* In hoc textu apparet, exiguam plane & valde dubiam fuisse dispositionem in ea communitate, si non nisi Trophimo comitante ad Ecclesiam rediisset. Hac dispositione non obstante omnes recepti & absoluti sunt.

2. Idem *S. Cyprianus* in *Sermone de lapsis* loquens de nonnullis post abnegationem fidei tempore persecutionis pœnitentibus, & statim communionem poscentibus ait: *Quid de eo boni sentias? quem timorem fuisse apud eum, quam fidem credas, quem corrigere nec metus potuit? Alta & erecta cervix, nec quia cecidit, inflexa est. Tumens animus, & superbus, nec quia victus est, fractus est. Jaccens stantibus & integris vulneratus minatur; & quod non statim corpus Domini inquinatis manibus accipiat, sacerdotibus sacrilegus irascitur.* Et tamen hi ipsi adeo præfracti, quamprimum se humiliter subdiderunt statutis pœnitentiæ legibus; in ordinem pœnitentium recepti, ac in ipsa receptione a Presbyteris Sacramentaliter absoluti sunt.

3. *D. Augustinus* l. 3. contra Parmenianum C. 2., quando peccat integra multitudo, vult, ut ne quidem differatur *absolutio Indulgentialis*, quæ conferri consueverat primum post expletam satisfactionem. Multo ergo minus differri voluit *absolutionem sacramentalem*, quæ conferebatur statim in receptione pœnitentium. Et tamen in tanta multitudine ipsius D. Augustini judicio erant non solum *infirmi*, de quorum recta dispositione poterat dubitari, sed etiam præsumptive quidam perversi, quamvis non manifesti. *Cum*, inquit l. cc. *idem* mor-

morbus plurimos occupaverit, consilia separationis & inania sunt & perniciosa, quia plus turbant infirmos bonos, quam corrigant animosos malos.

4. Idem *S. Augustinus* in Enchiridio c. 65. docet: animum pœnitentis, an vere pœniteat, primum experiendum esse durante tempore præscriptæ pœnitentiæ. Ergo supponit, in multis pœnitentibus eo tempore, quo suscepti sunt in ordinem pœnitentium, dispositionem animi vere pœnitentis adhuc apparuisse dubiam. *Neque de ipsis criminibus*, inquit, *quamlibet magnis, remittendis in sancta Ecclesia Dei desperanda est misericordia Dei agentibus pœnitentiam secundum modum sui cujusque peccati. In actione autem pœnitentiæ, ubi tale crimen commissum est, ut is, qui commisit, a Christi etiam corpore separetur, non tam consideranda est mensura temporis, quam doloris. Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, neque in aliorum notitiam per verba, vel quæcunque alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur:* Gemitus meus a te non est absconditus; *recte constituuntur ab iis, qui Ecclesiæ præsunt, tempora pœnitentiæ, ut fiat etiam satis ipsi Ecclesiæ*, (hoc est, ut comprobetur verus dolor) *in qua remittuntur peccata*. Ex hoc textu duo possunt colligi. Unum est, quod de pœnitentibus, quando recipiebantur in ordinem pœnitentium, non semper habita fuerit certitudo moralis de sufficientia doloris & propositi, requisiti ad justificationem in receptione Sacramenti. Secundo sequitur, recte pœnitentium verum dolorem & serium emendationis propositum probari per impositionem pœnitentiæ difficilis, prout in *quæstiuncula* 7. responsum est. Ex hoc enim revera agnoscitur, an gravitatem peccati mortalis agnoscant, & num gratiam Dei tantopere æstiment, ut per media etiam difficilia ad eam aspirent.

5. *D. Ambrosius* l. 2. de Pœnit. C. 9. satis ostendit, quam suspecta fuerit multorum pœnitentia, qui illo tempore in ordinem pœnitentium recepti, adeoque Sacramentaliter absoluti sunt. *Plerique*, inquit, *futuri supplicii metu pœnitentiam petunt, & cum acceperint, publicæ supplicationis revocantur pudore*. Et C. 10. *Facilius inveni, qui innocentiam servaverint; quam qui congrue egerint pœnitentiam*. Nec tamen hujusmodi peccatores ob formidinem de sinceritate propositi ab actione pœnitentiæ, cui annexa erat Sacramentalis absolutio, repulsi sunt.

6. *D. Chrysostomus* l. 2. de Sacerdotio c. 4. ostendit; sive pœnitentibus imponatur pœnitentia delictis proportionata, sive imponatur non proportionata, non haberi moralem certitudinem de recta in eis dispositione animi. Suadet proin, ut imponantur tales pœnitentiæ, quas sustinere possint, ut *saltem parte aliqua* se eximant a peccatis, quibus occupantur. Atqui, si hoc præcise sperari potest a pœnitente, ut se aliqua parte peccatorum exuat, non habetur moralis certitudo de seria voluntate vitandi omnia peccata, licet se ea vitare velle promittat. Ergo, ubi absolutio differri nequit sine majori periculo animarum, non est semper deneganda absolutio, ubi non habetur moralis certitudo de sufficiente dispositione pœnitentis. Textus D. Chrysostomi sic habet: *Complures recensere possim, quos constat in extrema mala adactos non ob aliud, nisi quod digna ab eis pœna, & quæ peccatis perpetratis par esset, exigeretur. Neque enim temere juxta delictorum modum oportet & mulctam ipsam adhibere; sed tanquam conjecturis quibusdam explorandus est animus delinquentium, ne dum consuere vis, scissuram majorem facias. Nam qui infirmi sunt ac remissi, & magna ex parte mundi hujus illecebris illaqueati; quique a generis claritate, a potentia atque opibus habere se putant, unde animos magnopere tollant; ii si sensim ac paulatim peccatorum correctionem adhibeas, possint utique, si non penitus, attamen parte aliqua eximere se ac liberare a malis, peccatisque, quibus occupantur; quos si justa statim animadversione emendet, fiet ut minori etiam illa correctione, quam sustinere poterant, prives. - Quapropter sexcentis, ut ita* di-

dicam, pastori oculis opus est, ut recte undique humani habitum animi circumspicere possit. Nam sicut aliquoties usuvenit, ut animum plerique despondeant, non ob aliud, nisi quod ab amaris medicamentis abhorreant, ita nonnullos reperias, qui hoc ipso, quod pœnas peccatis suis pares non luerint, deteriores facti majorem sibi peccandi licentiam vendicent. Ita os aureum, tacite insinuans, ejusmodi pœnitentes de serio emendationis proposito tentandos esse per impositionem pœnitentiæ, nec rigorosæ nimium, nec exiguæ nimium, sed eo usque intensæ, *quam sustinere possint*, hoc est, quam prudenter recusare non possint. Quod attinet Theologos veteres, duo observo; *Primo*, quod ferme omnes ad valorem confessionis præcise requisierint dolorem existimatum. Hinc, si Confessarius dubitabat, an pœnitens haberet dolorem sufficientem, id solum requirunt, ut Confessarius pœnitentem moneat, in ejusmodi defectu confessionem non fore fructuosam. *Secundo*, quod ferme omnes afferant, condescendendum esse infirmitati pœnitentis, quoad pœnitentias vindicativas, usque dum pęnitens *sine* prudenti *murmure* consentiat. Ita docet S. Raymundus l. 3. de pęnit. §. 49. ubi ait: *Quid si aliquis pœnitet de peccatis, vel dicit se pœnitere, non tamen vult subire onus pęnitentiæ, dicens, se tenerum, valetudinarium, male complexionatum, vel simile? Nunquid tales sunt admittendi ad pęnitentiam? Videtur*, *quod non. Quia perfecta pęnitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre. Item, quia charitas omnia vincit. Cum ergo iste non sit paratus omnia libenter sufferre, patet, quod nec habet charitatem, nec vere pęnitet. Ad hoc dico; quod si dicit, se pęnitere de peccatis, & proponit de cætero abstinere, cum allegans fragilitatem recusat satisfactionis asperitatem, debet sacerdos illum primo inducere, ut animum habeat paratum ad omnem satisfactionem. Si non potest eum ad hoc inducere, imponat ei talem satisfactionem cum voluntate sua, quam utiliter possit portare, ne postea frangendo deterius peccet. Ad hoc autem præcise laboret, ut peccator causas & radices removeat, & omnem occasionem peccandi pro posse tollat.* Idem docet *Astesanus* in sua summa l. 5. Tit. 31. & *Pisanus* in Summa Tit. Confessor II. & *Armilla*, quamvis hi Scriptores doctrinam S. Raymundi, quam exscribunt, suis additionibus enormiter corrumpant, asserentes, quod ejusmodi pœnitentes *suspecti* de serio proposito implendi pœnitentias injunctas, etiam sine omni obligatione ad ullam pœnitentiam sint absolvendi, quæ laxitas sæculo 14. & 15. introducta dein Sæculo XVI. a Concilio Tridentino correcta est.

Probatur 4. Si daretur ratio, in casu posito denegandi absolutionem od dubium de sufficienti materia Sacramenti, ea esset hæc, quod Sacramentum exponatur periculo nullitatis ac consequenter periculo irreverentiæ. Sed hæc ratio nulla est; Ergo: *Min. prob.* Ex una parte intentio absolventis potest esse conditionata; ex altera parte, prout recte Navarrus observat, confessio est valida in eo, qui haberet dolorem existimatum, ac consequenter absolutio habet suum partialem effectum; & ex tertia parte præsumendum est, Deum potius velle permittere has irreverentias materiales, quam ut innumeri vere dispositi, qui intra classem illorum dubie dispositorum comprehenduntur, effectu Sacramenti destituantur. Navarrus in *Manuali* C. 26. n. 11. sic scribit: *In absolutione multi multa verba adjungunt, quæ non solum sunt superflua, sed etiam periculosa. E quibus sunt illa: De quibus contritus es &c. Tum quia absolutio non solum comprehendit peccata contrita, sed etiam quæ apparent contrita, ad effectum, ne iterum ea pęnitens confiteri teneatur.* Ex his ergo omnibus sequitur; posse aliquando absolvi pœnitentem cum materia dubia hujus Sacramenti, si adhibitis congruis mediis tam ex parte Confessarii, quam ex parte pœnitentis materia moraliter certa non obtineatur, & dilatio absolutionis potius cederet in grave periculum majorum lapsuum in pęnitente.

§. XII.

§. XII.

De Satisfactione.

QUæritur 1. An Confessarii jure divino & sub peccato mortali teneantur imponere pœnitentias peccatorum gravitati & viribus pœnitentis proportionatas?

Respondeo Affirmative.

Probatur 1. ex ipsa natura Sacramenti. In hoc enim consistit istud judicium Ecclesiasticum, quod Sacerdos habeat a Christo potestatem, pœnitenti rigorosam obligationem satisfaciendi pro peccatis, viribus humanis improportionatam, commutandi in pœnitentiam ejus viribus & peccato proportionatam, sicque transigendi nomine Dei cum pœnitente circa mensuram satisfactionis, quæ, cum in V. T. fuerit indeterminata & homini incognita, relinquebat pœnitentem in perpetua incertitudine de obtenta venia. Ergo Sacerdos ex officio tenetur agere compromissarium & arbitrum prudentem, ut non nimium præjudicet juri divino ad satisfactionem peccato & viribus pœnitentis proportionatam, *antecedens* est D. Thomæ, B. Alberti, D. Bonaventuræ, & Alensis, quorum textus videri possunt in mea *Theol. Eclect.* de Pœnit. disp. 5. q. 1.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino, quod Sess. 14. C. 8. sic scribit: *S. Synodus declarat, falsum esse, culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur. Sane & divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui semel a peccati & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono scientes templum Dei violare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes in graviora labamur. ..... Debent ergo Sacerdotes pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Nam claves sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas etiam antiqui Patres & credunt & docent.*

Quæritur 2. An Confessarii teneantur imponere pœnitentiam peccatis proportionatam etiam tempore Indulgentiæ plenariæ vel Jubilæi?

Respondeo. Confessarii etiam tempore Jubilæi vel alterius Indulgentiæ plenariæ tenentur imponere pœnitentiam proportionatam delictis, non solum medicinalem, sed & satisfactoriam.

Probatur 1. *Martinus V.* in *Cruciata* contra Hussitas edita anno 1420. expresse dicit; quod injungenda sit pœnitentia *pro modo culpæ*, ita ut si delictum sit gravius, etiam *aggravanda* sit pœnitentia. Sic habet: „ Ut crucis „ signo muniti facilius reddantur ejus„ modi Indulgentiarum participes, quo „ se liberius eximere conspexerint ab „ onere delictorum, omnium cruce si„ gnatorum confessiones audire, & pro „ peccatis suis omnibus, etiamsi ma„ nuum injectores in Clericos, necnon „ incendiarii, & sacrilegi fuerint, in„ juncta ipsis pro modo culpæ, etiam „ cum aggravatione adversus illos, qui „ Ducum mandata transgredi præsum„ pserint, pœnitentia salutari, absolu„ tionis beneficium impendere possitis.

Probatur 2. *Sixtus V.* in Jubilæo promulgato anno 1589. pro pace Galliæ dicit: „ Concedimus, ut possint eligere „ Confessarium, qui eos ab omnibus „ peccatis, & censuris, juxta modum „ delicti imposita salutari pœnitentia „ absolvere possit.

Probatur 3. Summi Pontifices in omnibus ferme Bullis Indulgentiarum apponunt hanc conditionem, ut pœnitentibus imponatur *pœnitentia salutaris*. Sed

non possent hoc apponere, nisi præter pœnitentiam medicinalem in sensu adversariorum acceptam requirerent etiam pœnitentiam satisfactoriam. Ergo. *Maj. patet* ex eorum Bullis. Sic *Alexander VI.* in Bulla Jubilæi anno 1500. dicit: „ Ut fideles facilius possint fieri participes hujus Indulgentiæ, damus Commissario potestatem deputandi Confessarios, de criminibus quibuscunque absolvendi, & salutarem pœnitentiam injungendi. Et *Gregorius XIII.* in Jubilæo anno 1585. dicit: „ Damus facultatem, ut possint eligere Confessarium, qui eos ab omnibus peccatis, imposita salutari pœnitentia, absolvere possit. " *Min. prob.* Non omnes pœnitentes, imo pauci, indigent pœnitentia medicinali in sensu adversariorum accepta. Ergo si Pontifices sub nomine pœnitentiæ salutaris voluissent intelligere præcise medicinalem sic acceptam, non præcepissent, ut omnibus imponeretur.

Probatur 4. *Nicolaus V.* in Jubilæo anno 1450. omnibus indiscriminatim imponit gravissimam pœnitentiam; nec est verosimile, Pontificem intendisse, ut ea pœnitentia omnibus serviret pro necessaria medicina. Neque enim videtur, omnes fideles indiguisse tam severa medicina. Neque etiam dici potest, quod Pontifex tam severam pœnitentiam præcise exegerit per modum conditionis in ordine ad placandam iram Numinis publicam, quia expresse testatur; eam pœnitentiam ab unoquoque impleri debere pro seipso in ordine ad lucrandam plenariam Indulgentiam. Cæterum verba Summi Pontificis in Bulla Jubilæi sunt ista: „ Omnibus, qui pœnitentiam, quam hic inserimus, devote in anno primo post Jubilæum compleverint, aut saltem in eo anno inceperint, & continuaverint, plenissimam remissionem impartimur. Pœnitentia vero, quam quisque pro assecutione hujus plenissimæ remissionis cum omni devotione facere debet, hæc est, ut omnis persona utriusque sexus per septem ferias secundas, & septem quartas a carnibus, & septem ferias sextas a lacticiniis abstineat, & illis sextis feriis jejunet; & per eos 21. dies omni mane matricem Ecclesiam adeat, Ecclesiam ter circumeat, & pro defunctis decem Pater & Ave, in Ecclesia vero triginta Pater, & totidem Ave dicat &c. Hanc pœnitentiam etiam Sacerdotes sæculares facere teneantur; .... ultra hanc pœnitentiam volumus, quod quisque ad reparationem Ecclesiarum, & piorum operum mediam partem illius Summæ pecuniarum contribuat, quam ipse eundo, stando, & redeundo verosimiliter exposuisset, si in propria persona (Augustæ Vindelicorum, ad cujus Episcopum Bulla dirigitur) ad limina Apostolorum accessisset.

Probatur 5. *Innocentius XII.* appropinquante Jubilæo deputavit specialem Congregationem Cardinalium, jussitque ab ea edi instructionem, quomodo Romipetæ possint lucrari Indulgentias Jubilæi. In ea instructione, quam fecit publicari per omnes Diœceses Catholici orbis, expresse docetur, per Jubilæum satisfactiones pro peccatis debitas *minui* tantum, non omnino tolli. Sic habet: „ Doceatur ergo populus, quod grave onus satisfactionis copiosis eleemosynis, rigorosis jejuniis, & longis, ac difficillimis operibus pœnitentiæ, ut ex Canonibus pœnitentialibus liquet, solvi deberet; cum vero tale perferre humanæ infirmitati nimis grave foret, ideo Vicarius Christi tales satisfactiones per Indulgentias minuit. " Videantur quæ scripsi in Indulgentiarum historia a me edita Part. 1. f. 121.

Probatur 6. Paulus II. & *Innocentius X.* non obscure insinuant, præter opera in Bulla Jubilæi expressa ad obtinendum plenarium Indulgentiarum fructum requiri alia bona opera. Paulus II. loc. cit. f. 92. ait: *Universi ponderent peccatorum suorum sarcinam, & his* (in Bulla expressis) *atque aliis meritoriis operibus peccata sua omni ex parte expiare studeant*; ubi notandum, *omni ex parte*, id est, *totaliter*. Innocentius vero X. loc. cit. f. 116. dicit: *Docete eos; quomodo ad Indulgentias consequendas in*

animo

animo contrito, *& in spiritu humilitatis NB. assiduis orationibus*, *& jejuniis*, *cæterisque operibus pietatis se ipsos præparare*, *atque exercere debeant*. Huc pertinent verba Innocentii X. in instructione data pro tota Ecclesia, supra allegata, quæ sic habet: „ Instruatur „ populus de mediis obtinendi Indul „ gentias. Hinc, antequam viæ se com- „ mittunt, deponant Confessionem; in „ via tempus meditationibus Psalmo- „ rum, aut Rosarii recitatione fallant; „ in omnibus servent modestiam, ma- „ xime in vestium, aliarumque vanita- „ tum apparatu, quia non decet eum „ superbire inani pompa, quem in veste „ pœnitentiæ oculis lacrymantibus di „ vinam animitus deprecari misericor- „ diam oporteret. ..... Romæ non in- „ dulgeant curiositatibus, sed frequen- „ tius Sacramentum pœnitentiæ, & „ Eucharistiæ accipiant: Ecclesias vi- „ sitent; Sanctos, quorum innumeræ „ Reliquiæ Romæ coluntur, invocent, „ ut ipsis a misericordissimo Deo ve- „ ram remissionem, & veniam suorum „ peccatorum obtineant, sicque thesau- „ rum Jubilæi, & Indulgentiæ lucran- „ tes ab omni NB. culpa, & pœna li- „ beri in patriam revertantur &c." Hæc verba plane videntur supponere, ad totalem expunctionem pœnæ studio bonorum Operum majori opus esse, quam præcise eo, quod consistit in executione Operum præscriptorum in Bulla, vid. loc. cit. f. 121.

Probatur 7. Antiquiores Pontifices statuunt pro generali Regula, ut Indulgentia non daretur, nisi completa, aut saltem inchoata congrua satisfactione. *Innocentius I.* Epist. 1. dicit: *De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare*, *ac tum jubere dimitti*, *cum viderit congruam satisfactionem*. *S. Leo* Epist. 91. *Christus hanc Præpositis Ecclesiæ dedit potestatem*, *ut confitentibus actionem pœnitentiæ darent*, *& eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem admitterent*. *Gregorius VII.* l. 1. Epist. 34. ad Remedium Episcopum: *Absolutionem peccatorum tuorum*, *sicut rogasti*, *tibi mittere duximus*, *si tamen bonis operibus inhærendo*, *& commissos excessus plangendo*, *quantum valueris*, *corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris*.

Probatur 8. S. *Pius V.* vehementer invehitur in quosdam Hispaniæ Episcopos, quod occasione Indulgentiarum etiam pęnitentias in Sacramento injungendas nimium relaxent. Ergo non potest esse intentionis Pontificiæ, nullas in Jubilæo aut tempore alterius Indulgentiæ plenariæ requiri pęnitentias satisfactorias, sed tantum *medicinales*, quas pęnitens per se jure naturæ independenter a Sacramento applicare teneretur. Verba S. Pii in Bulla, edita anno 1570. hoc est, sex annis post Concilium Tridentinum, sunt ista: „ Quam plenum sit „ periculi noxia populis ingerere, ni- „ mium his temporibus afflicta Religio „ testatur. Rem sane indignam audivi- „ mus, quod quidam Hispaniarum Præ- „ sules in dispensandis cęlestis gratiæ „ donis nimium prodigi Indulgentias, „ & NB. pęnitentiarum injunctarum „ remissiones profusius, & indiscrete „ largiantur; quibus, & aliis licentiis „ non pauci infirmi, veniæ facilitate „ inducti ad peccandum procliviores „ fiunt, quando tot, & tantorum deli- „ ctorum remissionem certo, & vilissi- „ mo pretio acquirere posse confidunt. „ Cum igitur Tridentini Concilii De- „ cretis adversetur, Clavium authoritas „ evilescat, & pęnitentialis satisfactio „ enervetur, celeri remedio occurren- „ dum censentes supradicta irrita nun- „ tiamus.

Probatur 9. *Bonifacius IX.* vehementer reprehendit eos, qui promittebant fructum Jubilæi sine arduis operibus pœnitentiæ. Epistola ad Episcopum Ferrariensem ait: *Indulgentiam*, *quam Urbanus VI. visitantibus Basilicas Urbis concessit*, *quibusdam elargiri pro nihilo ducunt*, *& quasi hominibus perpetuam felicitatem in hoc sæculo polliceri conentur*, *& æternam gloriam in futuro*.

Probatur 10. *Concilium Lateranense* sub *Innocentio III.* 1216. c. 62. sic habet: *Quia per indiscretas*, *& superfluas Indulgentias*, *quas quidam Ecclesiarum Præ-*

Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur, decernimus, ut cum dedicatur Ecclesia, non extendatur Indulgentia ultra annum. --- Cum & Romanus Pontifex in talibus moderamen consueverit observare.

Circa hunc textum potest formari hæc reflexio: Si Concilium noluit enervari pœnitentialem satisfactionem per Indulgentias Prælatorum tantum partiales, quæ tunc temporis tantum se extendebant ad partem pœnitentiæ injunctæ; quanto magis repugnaret doctrinæ expungenti per Indulgentias plenarias copiosissimas omnem pœnitentiam injunctam?

Probatur 11. *Concilium Tridentinum* Seff. 25. Decreto de Indulgentiis sic habet: *Sacrosancta Synodus in concedendis Indulgentiis moderationem juxta veterem, & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica Disciplina enervetur.* Circa hunc textum potest fieri hæc reflexio. Post Concilium Tridentinum nulla facta est moderatio juxta veterem consuetudinem quoad numerum Indulgentiarum plenariarum; quia manifestum est ex historia Indulgentiarum, plenarias antiquitus fuisse certe rarissimas, easque conjunctas cum gravi onere operum pœnitentialium. Si ergo Summi Pontifices multiplicando post præfatum Concilium in immensum Indulgentias plenarias noluerunt infringere Decretum Generalis Concilii, quæri potest, in quo consistat *moderatio* a Summis Pontificibus adhibita? Profecto insistendo doctrinæ oppositæ, non poterit dari verosimilis responsio, quæ satisfaciat viris cordatis. Econtra in sententia eorum, qui relinquunt obligationem satisfaciendi congrue, dici potest, *moderationem* Summorum Pontificum non quidem consistere in minuendo *numero Indulgentiarum*, reducendoque ad veterem consuetudinem; sed eam consistere in modo Indulgentiarum, inquantum post Concilium inceperunt omittere illam formulam: *de injunctis pœnitentiis*. Omittendo enim hanc formulam sufficienter insinuarunt Summi Pontifices, se non concedere *plenariam remissionem de injuncta pœnitentia*, sed eam *remissionem plenariam* potius referri ad pœnas coram divina justitia debitas, præsuppositis tamen satisfactione Sacramentali, & studio congrue satisfaciendi.

Huc accedit gravissima ratio ex Concilio Tridentino; quod pœnitentiam vocat laboriosum baptismum; afferitque, post baptismum sine magnis laboribus ad pristinam novitatem rediri non posse; quod falsum esset, si tam facili negotio per Indulgentias deleri posset omnis reatus pœnæ. Seff. 14. c. 2. sic ait: „Ad „quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum pœnitentiæ sine „magnis nostris fletibus, & laboribus „divina id exigente justitia pervenire „nequaquam possumus, ut merito pœnitentia laboriosus quidam baptismus „a sanctis Patribus dictus fuerit. *Et* „*Seff. 6. c.* 14. Dicendum est, Christiani „hominis pœnitentiam post lapsum continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, & orationes, & alia pia „spiritualis vitæ exercitia, non quidem „pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum „culpa remittitur, sed pro pœna temporali.

Probatur 12. *Concilium Salegunstadiense* in Germania ne quidem admisit Bullas Indulgentiales, quas nonnulli scandalosi peccatores Romæ clanculario, ut probabilius videtur, impetrabant pro totali remissione satisfactoriæ pœnitentiæ. Ergo non censuit, per Bullas Indulgentiæ plenariæ remitti obligationem pœnitentiæ satisfactoriæ a Sacerdotibus injungendæ. Verba Concilii sunt ista: „Quia „multi tanta mentis suæ falluntur astutia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a Sacerdotibus „suis accipere nolint, in hoc maxime „confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata, „sancto visum est Concilio, ut talis „illis Indulgentia non prosit; sed prius „juxta modum delicti pœnitentiam sibi „datam a suis Sacerdotibus adimpleant; „& tunc Romam ire si velint, ab Episcopo proprio licentiam, & litteras

„ad Apo-

„ ad Apostolicum deferendas accipiant. In hoc textu sermo quidem est de criminibus, de quibus fuerint *inculpati*, seu denuntiati: stringit nihilominus contra doctrinam, de qua agitur; quia ista indiscriminatim omnes peccatores, etiam publicos, a Sacerdotali satisfactione eximit, cui antiquitus hujusmodi peccatores subjacebant. Eo namque tempore, quo pœnitentes debebant confiteri soli proprio Parocho, vel Episcopo, satisfactio Canonica eoipso etiam erat Sacramentalis, & qui non erant exempti a pœna Canonica, neque erant exempti a Sacramentali.

Probatur 13. authoritate *Gnilelmi Altisiodorensis*, qui loquens de Indulgentia plenaria concessa Cruce signatis, qui in Bello sacro propriam vitam pro vera Religione exponebant, sic scribit: „ Quærendum est, utrum valeat tantum relaxatio, quantum Ecclesia videtur promittere? Solutio. Ad hoc, quod hujusmodi relaxationes tantum valeant, quantum promittit Ecclesia, sex requiruntur. Primum est potestas ligandi, & solvendi. Secundum est necessitas loci, & illius, cui fit relaxatio, quando non potest jejunare pro debilitate, vel propter ægritudines injunctas pœnitentias facere. - - Dicimus, quod in veritate Prælati multa promittunt, quæ non solvuntur; unde cum magna discretione, & non passim faciendæ sunt hujusmodi relaxationes. Non est necesse, quod Cruce signati assumpta Cruce statim evolent, si decedant. Papa non habet potestatem, ut istum, qui est pœnæ debitor, faciat evolare sine solutione pœnæ; imo necesse est, quod suscipiat de manu Domini duplicia, & quod faciat fructus dignos pœnitentiæ.

Probatur 14. authoritate *Cardinalis Denoff*, qui in sua Instructione Pastorarali italico idiomate edita sic scribit: „ Cavete illum abusum, quem aliqui Confessari introducunt, tempore Jubilæi aut alterius plenariæ Indulgentiæ gravissimis peccatoribus imponendi levissimas pœnitentias. Talis praxis est contraria menti Ecclesiæ, quæ licet suos Filios per Indulgentias adjuvet, supplendo eorum infirmitatem, qua non possunt exsolvere pœnitentiam suis peccatis proportionatam, non tamen intendit eos dispensare a Lege Divina, obligante ad fructus dignos pœnitentiæ; neque intendit eos reddere pigros in suscipiendis operibus satisfactoriis, tantopere commendatis a Scriptura, & Patribus.

Probatur 15. *Genettus*, Episcopus Vasionensis, cujus Theologiam Moralem approbavit, ac ipse Clemens XI. edi jussit, Tract. 6. c. 7. q. 9. sic scribit: „ Possuntne Confessores abstinere ab imponendis satisfactionibus convenientibus tempore Jubilæi? ℟. In nullo legimus Concilio, in nullo Ecclesiæ Patre, quod Jubilæum, aut quæcunque alia Indulgentia eximat Confessores ab onere injungendi pœnitentias salutares, ac qualitati criminis, & facultati Pœnitentium proportionatas. Unde semper ejusmodi satisfactiones imponi debent. Primo quia, ut ex Concilio Trid. Sess. 14. c. 8. diximus, hæ satisfactoriæ pœnæ magnopere a peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent, cautioresque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt. Secundo, quia Ecclesia non videtur velle ea tollere, quæ a Scripturis, Conciliorum Decretis, ac Patrum sententiis præcipiuntur, qui, ut optime notavit S. Carolus, obligant peccatores, ut dignos pœnitentiæ fructus faciant, & ad Deum se convertant in jejunio, fletu, & planctu.

Probatur 16. *Zerula*, Episcopus Beneventanus in Tract. de Jubilæo c. 14. ait: „ Quæritur, si conceditur Indulgentia plenissima, & propter illam lucrandam imponitur aliquod opus faciendum, & aliqui vere pęnitentes facerent idem opus, an omnes isti æqualiter lucrifacerent? ℟. Si alter illorum majori devotione, fervore, charitate, & pęnitentia illud perageret, majorem consequitur; & sic posset stare, quod quis totam, alter dimidiam, alter tertiam, alter quar-

„ tam partem consequeretur; nam cau-
„ sa concedendi Indulgentiam multum
„ augetur, vel minuitur ex modo eam
„ adimplendi. Solet etiam aliquis plus,
„ minusve lucrari ob respectum mino-
„ ris, & majoris pœnæ debitæ. Nam,
„ qui minorem deberet, lucraretur ple-
„ nissimam, qui majorem, non tantum,
„ sed aliquam partem, ad diluendam
„ partem illius, & non totam. Si alicui
„ conceditur Indulgentia plenaria ob
„ causam aliquam levem, puta, si vi-
„ sitaverit Ecclesiam aliquam vicinam,
„ dicere unum Pater noster, vel audire
„ concionem, esse præsens Benedictioni
„ Papali; an consequatur illam stante
„ hac causa levi, & facili? Responde-
„ tur, quod ille posset hoc facere cum
„ tanta charitate, & fervore, & habe-
„ re tam parum pœnæ persolvendæ,
„ quod consequatur totam illam Indul-
„ gentiam, etsi plenissima esset. Et
„ econtra, si alicui concedatur Indul
„ gentia talis cum aliqua causa ardua,
„ & difficili, & ille cum tam exili,
„ & parva devotione, lenta suorum pec-
„ catorum contritione, pigra reverentià
„ illud efficiet, quod non consequetur
„ illam totam. Puta, si diceret Indul-
„ gentia; qui jejunaverit quarta, &
„ sexta feria, & Sabbato, & die Do-
„ minico confessus sit, & communica-
„ verit, & largitur eleemosynam, si hoc
„ faceret mente frigida & tepida devo-
„ tione, non lucraretur plenissimam,
„ sed tantam, ad quantam se extendit
„ prædictorum impletio. .... Maxime
„ notandum est, quod præmeditato a Sum-
„ mo Pontifice ponitur illud adverbium:
„ vere (pœnitentes) nam pauci, &
„ puto, paucissimi aquirunt Indulgentias.
„ Et ratio est, quia contritio difficilli-
„ me haberi potest; nam in contritio-
„ ne requiritur dolor maximus propter
„ offensam Dei, & non propter pœnas
„ inferni, deiu votum confitendi, &
„ satisfaciendi. Et sic cessat quorumdam
„ admiratio dicentium: O magnam In-
„ dulgentiarum largitatem! magna ni-
„ mirum largitas, sed exigua aquisitio.
„ Quid ergo dicendum? Ergo nullus
„ lucrifacit Indulgentias? Respondetur,
„ quod sic, videlicet Viri pii frequen-
„ tantes Sacramenta; se exercitantes in
„ actibus bonis, & operibus misericordiæ;
„ non habentes malum habitum in vi-
„ tiis, elicientes verum dolorem de præ-
„ terito, & propositum de futuro saltem
„ virtuale præstandi reliqua, studentes
„ laborare in satisfaciendo, suspirare apud
„ Clementissimum Judicem, & adhibe-
„ re sibi Sanctos Advocatos. Nam alias,
„ si millies pergas Romam ad Annum
„ Jubilæum, & millies vadas ad loca
„ sancta Indulgentiarum, sine his re-
„ quisitis millies vestigia teres, & oleum,
„ & somnum perdes. Igitur Pontifices
„ non sunt adeo liberales, & largi ad
„ concedendas Indulgentias, licet mul-
„ tas in dies concedant; quia postea re-
„ stringunt per verbum illud tremen-
„ dum: *vere pœnitentes*." Ita Zerula.

Probatur 17. Ecclesia nunquam cen-suit, per Indulgentias plenarias remitti posse obligationem satisfaciendi congrue. Ergo nec Summorum Pontificum in Bullis Indulgentialibus ea est mens. *Ant. prob.* A primo Ecclesiæ Sæculo usque ad finem Sæculi decimi quarti nulla extitit pro omnibus fidelibus Indulgentia plenaria; & eæ Indulgentiæ plenariæ, quæ concessæ fuerant personis aut locis particularibus per Bullas Pontificias, ferme omnes expresse erant oneratæ conditionibus tam arduis, quæ æquivalere poterant satisfactioni congruæ. Ergo. *Ant. prob.* est a me ostensum in Historia Indulgentiarum edita Augustæ & Venetiis. Sic v. g. *D. Paulus* dedit Indulgentiam Corinthio incæstuoso, sed postquam egerat *asperam penitentiam*, ut *D. Chrysostomus*, & *S. Anselmus* in 2. Cor. 2. testantur. *Zephyrinus* Papa concessit lapsis Indulgentiam in articulo mortis, sed *pœnitentia functis*, id est, *diu sacco & cinere inhorrescentibus, ac fletu ingemiscentibus*, ut habetur &c. Tertull. de Pudic. c. 1. *S. Cyprianus* etiam extra articulum mortis lapsis concessit Indulgentiam ingruente nova persecutione, sed post peractam severam pœnitentiam. Epist. 54. ait „ Cum videamus diem
„ alterius persecutionis appropinquare,
„ censuimus eis, qui pœnitentiam age-

„ re, & lamentari, ac Dominum de-
„ precari a primo lapſus die non deſti-
„ terunt, pacem dandam eſſe. *Et Epiſt.*
„ 53. Scripſiſtis mihi, Ninum, & Cle-
„ mentianum vi tormentorum ſubactos
„ eſſe, nec tamen poſt hunc lapſum a
„ Pœnitentia agenda per hoc triennium
„ deſtitiſſe. Puto, his Indulgentiam
„ Domini non defuturam, quibus ad
„ deprecandam clementiam Domini exi-
„ ſtimamus ſufficere, quod triennio ju-
„ giter, ac dolenter cum ſumma pœ-
„ nitentiæ lamentatione planxerunt. *Et*
„ *Serm. de Lapſis:* Nemo ſe fallat, ſi
„ precem toto corde quis fundat; ſi ve-
„ ris pœnitentiæ lamentationibus, & la-
„ crymis ingemiſcat, ſi ad veniam
„ delicti ſui Dominum juſtis, & con-
„ tinuis operibus inflectat, miſereri ta-
„ lium poteſt Deus, poteſt ille Indulgen-
„ tiam dare pœnitenti, roganti poteſt
„ clementer ignoſcere; poteſt acceptum
„ referre, quidquid pro talibus petierint
„ Martyres, & fecerint Sacerdotes."
Hæc erat Indulgentiarum veterum forma ad mentem Conciliorum, & Patrum, uſque ad Sæculum circiter undecimum, prout in Hiſtoria Indulgentiarum Part. 1. ſect. 1. & Part. 2. ſect. 4. fuſe oſtenſum; a Sæculo vero undecimo uſque ad annum 1390. nulla prorſus poteſt oſtendi authentica conceſſio alicujus Indulgentiæ plenariæ, niſi Cruciatarum pro pergentibus, vel coadjuvantibus ad bellum ſacrum, & unius vel alterius alligatæ ad determinatum locum, quo utique pergere non poterant, niſi pauciſſimi. Quando *S. Franciſcus* obtinuit Indulgentiam plenariam pro Eccleſia SS. Angelorum, *Honorius III.* expreſſe teſtatus eſt: *Non eſſe conſuetudinis Apoſtolicæ Sedis, talem Indulgentiam facere.* Et quando anno 1390. conceſſa eſt Indulgentia plenaria in forma Jubilæi pro regionibus Germaniæ, teſtantur Scriptores coævi eorum temporum, ibidem relati, Indulgentiam illam plenariam fuiſſe primam in his partibus. Simile exemplum habetur de *Cœleſtino V.* de quo Scriptor coævus apud Henſchenium dicit: *Omnibus, qui tunc aderant, uberiore quam unquam auditum eſt, relaxatione veniam omnium peccatorum plenam, conſummatamque conceſſit.*

Probatur 18. Univerſim ad lucrandum plenarium fructum Indulgentiæ plenariæ in ſuſcipiente requiritur ſtudium ſeu propoſitum ſatisfaciendi Deo congrue. Ergo Jubilæum vel alia Indulgentia plenaria non liberat Confeſſarium ab imponenda ſatisfactione congrua delictis proportionata. Antecedens ex inſtituto probavi in *Hiſtoria Indulgentiarum*. Interea ſufficiat authoritas D. Bonaventuræ, Innocentii V. Richardi Armacani, Hadriani IV. Cardinalis Cajetani, Cardinalis Palavicini, Cardinalis Baronii, Cardinalis Bellarmini. Sic habent.

I. *S. Bonaventura* in 4. ſent. d. 20. q. 6. „ qui dat Indulgentias, cum eas
„ tribuit, conſideret cauſam, pro qua
„ reputat eum dignum tanta gratia;
„ & ſecundum quod plus, vel minus
„ accedunt homines ad illam cauſam,
„ plus vel minus participant de Indul-
„ gentia, ut v. g. ſtationes Romæ in-
„ ſtituerunt Patres propter peregrinos,
„ qui veniebant de locis remotis, nec
„ exiſtimaverunt, dignum eſſe tanta
„ gratia eum, qui eſt natus juxta Ec-
„ cleſiam, ſicut eum, qui venit per
„ longam viam, unde nec tantam reci-
„ pit Indulgentiam, ſed NB. aliquan-
„ tam. Concedo igitur, quod Indulgen-
„ tiæ, quantum eſt ex parte dantis, tan-
„ tum valeant, quantum promittunt;
„ concedo nihilominus, quod non va-
„ leant æqualiter omnibus, ſed ſecun-
„ dum æſtimationem ejus, quam habuit,
„ vel NB. habere debuit, qui Indulgen-
„ tiam fecit, quam non oportuit expri-
„ mere: quia omnes fideles debent il-
„ lud in corde præſupponere, quod do-
„ na, & miſerationes S. Spiritus donen-
„ tur cum æquo libramine. Nec hoc
„ debet aliquem ab his retrahere; quia
„ ſemper plus valent, ſi homo ſit in
„ Charitate, quam valeat obſequium,
„ vel aliud aliquid, pro quo Indulgen-
„ tia conceditur, vel donatur."

II. *Petrus de Tarantaſio*, poſtea in Pontificatu dictus Innocentius V. in 4. ſent. d. 20. q. 3. art. 3. ait: „ Indul-
„ gentiæ valent ad meritum remiſſio-

nis

„ nis pœnæ, non ad meritum adeptio-„ nis vitæ æternæ, nisi ex consequen-„ ti. Remittere vero pœnam totam „ vel homini, ad remissionem NB. „ bene dispositо, potest Prælatus de „ Thesauro Ecclesiæ. Unde puto, „ quod valent Indulgentiæ in se, quan-„ tum sonant. Quia vero actus acti-„ vorum non sunt, nisi in subjecto „ NB. disposito, ideo non valent in-„ dulgentiæ omnibus æqualiter, sed se-„ cundum quod magis, vel minus sunt „ dispositi per meritum redemptionis „ pœnæ, non adeptionis vitæ. Unde „ sicut 40. dies pœnitentiæ plus valent „ uni perficienti eam cum majori fer-„ vore, & labore, quam alteri, qui „ cum minori; ita dico, quod 40. dies „ Indulgentiæ plus valent illi, qui se „ magis ad illam disponit, majori sci-„ licet fervore, seu afflictione, seu dati „ quantitate, unde cum veniens a re-„ motis magis dispositus sit quoad me-„ ritum remissionis pœnæ, quia plus „ laboravit, plus valent ei cæteris pa-„ ribus."

III. *Ricardus* Archiepiscopus Armacanus, in quæstionibus Armenorum de Indulgentiis sic habet: „ Causa suffi-„ ciens, quæ movere debet ad hujus-„ modi Indulgentias, non est semper „ indigentia sola cum merito, seu ju-„ stitia; quia sic consequeretur, quod „ Papa semper omnes justos plene ab-„ solveret; ut volarent de morte cor-„ poris in vitam æternam. Sed sunt „ consideranda multa, sicut exercitatio „ devotionis, aut fidei, aut operum „ pietatis in illis, quibus debet conce-„ di; & non, ut præbeatur occasio „ aliis, pœnitentiam omittendi; quod „ fieret manifeste, si summus Sacerdos „ omnes in morte, aut in vita plane „ absolveret, & sic ipse delinqueret „ valde. ..... homini constituto in ex-„ tremis veraciter pœnitenti possunt „ concedere Indulgentiam plenam, vel „ particularem juxta conditionem me-„ ritorum, & utilitatem, quam obtulit „ Ecclesiæ &c. sic tamen, quod non „ propter frequentem collationem hu-„ jusmodi cæteri occasionem accipiant, „ pœnitentiam negligendi, aut torpendi „ in vita. Sublata vero causa legitima „ movente Papam, aut alium, non „ video, quod talis Indulgentia plena, „ aut particularis valeat illis, quibus „ conceditur."

IV. *Hadrianus VI.* in 4. sent. de clavibus sic ait: „ Concedo, quod eorum, „ qui idem opus faciunt, unus plus con-„ sequitur de Indulgentiis, quam alter .... „ cum vero Prælatus pro exili causa, „ puta, omnibus contribuentibus unum „ stuferum, dat plenam omnium pec-„ catorum remissionem, dissipatio est, „ non dispensatio Indulgentiarum; & „ tunc solum in ea parte, pro qua ra-„ tionabilis foret, consequitur; puta, si „ quis ex illa contributione tantum pa-„ titur, quod dignum se reddat, ut si „ est penitus pauper, totum consequi-„ tur; in aliis solum operatur ejus par-„ tis remissionem, qua ex sua contri-„ butione se dignum faciunt." Sicut hic Hadrianus discurrit circa Indulgentiam plenariam pro contributione unius stuferi respectu pauperis, & divitis; ita ob paritatem rationis discurreret circa Indulgentiam plenariam concessam pro oratione unius Pater & Ave respectu gravati solum peccatis venialibus, & respectu alterius gravati debito mille peccatorum mortalium.

V. *Cajetanus* Cardinalis, Legatus Apostolicus in Germaniam, & Commissarius contra Lutherum, eo fine missus, ut Lutherum dedoceret suos errores circa Indulgentias, ex instituto, & fuse confutat doctrinam, de qua agitur. In tractatu 10. de suscipientibus Indulgentias sic habet: „ Confessi sunt duplicis generis. „ Quidam soliciti ad satisfaciendum „ per se ipsos pro peccatis suis; quidam „ negligentes satisfacere per se ipsos. „ Primi condignas pœnitentias, vel pe-„ tunt a Confessariis sibi imponi, pa-„ rati eas implere, vel sponte illas as-„ sumunt, dum continue student per „ sua sancta opera satisfacere jejunan-„ do, orando, eleemosynas dando &c. „ Secundi vero parvissimam pœniten-„ tiam aut rogant, aut læti suscipiunt; „ & cum illam impleverint, quam

„ sciunt esse minimam, non curant amplius de satisfaciendo, reputantes, „ sibi sufficere, quod non ibunt ad infernum. Et hi sunt, quibus Indulgentiæ non prosunt judicio meo. Et „ ratio, quæ me movet, est; Nullus „ indignus aliena satisfactione pro pœna „ sibi debita veraciter consequitur fructum Indulgentiæ; sed quilibet in „ gratia constitutus negligens satisfacere per seipsum est indignus aliena „ satisfactione pro pœna propriis peccatis debita; Ergo nullus constitutus „ in gratia negligens satisfacere per seipsum aquirit fructum Indulgentiæ." Hucusque Cajetanus, cujus doctrinam Raynaldus ad annum 1518. & 1519. ubique proponit tanquam doctrinam Ecclesiæ. Observo autem, argumentum Cajetani, cujus Minorem l. cc. efficaciter probat, saltem hoc probare, quod hujusmodi negligentes non consequantur totalem fructum Indulgentiæ, sed partem suo labori in lucranda Indulgentia impenso, utut modico, proportionalem.

VI. *Palavicinus* Cardinalis, in Histor. Trid. l. 1. c. 9. n. 5. postquam retulit sententiam Hadriani VI. supra recensitam, addit: „ Hanc opinionem non „ minus ingeniosam, quam rationi concordem confirmavit Hadrianus Bonifacii VIII. Constitutione in promulgando Jubilæo, ubi hortatur Pontifex Fideles ad exequenda opera ibi „ præscripta, quam maxima possint, „ pietate, quo plenius, efficaciusque „ Indulgentiæ beneficio perfruantur. „ Igitur, colligit ille, hoc beneficium „ magis, minusque plene consequi possumus, quique impositum opus melius „ perficit, plenius beneficium consequitur; jam vero apud se quisque perpendat, an ex hac sententia liceat „ arguere, quod hæc hominum fervorem frigefactura esset. Extingueretur „ potius hic fervor, ubi fideles opinioni „ contrariæ adhærerent. Tantum enim „ industriæ non adhiberent ad novas „ iterum Indulgentias aquirendas; neque, qui sacram Icunculam obtineret „ amplissimis Indulgentiis præditam, „ longas peregrinationes susciperet, aliaque opera magni laboris. Nonne illud ipsum pronuntiaverant S. Bonaventura, Richardus, Gabriel, Major, „ Gerson, Innocentius Pontifex, Felinus, Cajetanus? Quis illiteratus Confessarium mediocriter doctum percontatus idem non audivisset?"

VII. *Baronius* Cardinalis ad annum 1073. postquam retulit Indulgentiam a Gregorio VII. Lincolniensi Episcopo concessam, supra relatam, addit: „ Ut „ appareat, Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum „ suppetunt vires, bene operari non „ prætermittunt, non autem ignavis, „ otiosis, ac negligentia torpentibus.

VIII. *Bellarminus* Cardinalis l. 1. de Indulgentiis c. 12. ad 5. ait: „ Omnino sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias Indulgentias, ut simul „ etiam studeant dignos fructus ferre, „ ac pro suis peccatis Domino satisfacere."

§. XIII.

Resolvuntur varia alia dubia de Satisfactione.

QUæritur 1. An detur gravis obligatio pœnitentiam a Confessario injunctam acceptandi, & adimplendi?

Respondeo. Nisi pœnitentia injuncta sit manifeste irrationabilis & moraliter impossibilis, datur gravis obligatio, eam pœnitentiam acceptandi & adimplendi; ita ut si pœnitens eam negligat ex contemptu, vel in quantitate notabili in ordine ad finem Sacramenti, omittat, peccet mortaliter.

Probatur. Confessarius debet habere intentionem sic ligandi pœnitentem ad pœnitentiam satisfactoriam. Ergo pœnitens vicissim obligatur. *Ant. patet* ex Concilio Tridentino Sess. 14. c. 8. & ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. c. *utriusque*, ubi potestas *ligandi* Sacerdotibus concessa explicatur per potestatem *obligandi* ad talem satisfactionem.

Quæ-

Quæritur 2. An pœnitens, si illi videatur injuncta pœnitentia nimis difficilis, possit tuta conscientia sine absolutione discedere, & adire alium Confessarium?

Respondeo. Si pœnitentia non sit irrationabilis, aut moraliter inobservabilis, talis pœnitens peccat mortaliter.

Probatur 1. Hæc praxis vergit in perniticm animarum, & evertit ordinem justificationis a Christo institutum; ac frustrat eum fine per Christum intento. Ergo est graviter prohibita. *Ant. patet*; quia in tanta multitudine Confessariorum facile cuivis esset, reperire imperitum aut laxum.

Probatur 2. Etiam in judiciis profanis aut arbitriis habetur pro gravi culpa juridica, si actor vel reus deserat cœptum judicium non exspectata sententia. Ergo idem dicendum in hoc judicio Sacramentali.

Probatur 3. Talis pœnitens est ita constitutus, ut non sit paratus acceptare etiam ab alio Confessario ejusmodi pœnitentiam, sed tamdiu variare, donec inveniat sibi faventem. Sed hæc dispositio est graviter peccaminosa, & inidonea ad gratiam. Ergo. *Min. prob.* quia talis est ita comparatus, ut studiose quærat Confessarium recedentem a communi sensu & doctrina Doctorum Ecclesiæ circa partem essentialem hujus Sacramenti, quod ipsum graviter opponitur ordini divinitus constituto.

Quæritur 3. Quid agendum pœnitenti, si pœnitentia injuncta videatur illi irrationabilis, aut moraliter inobservabilis?

Respondeo. Pœnitens tenetur inprimis monere Confessarium de difficultate; & si nolit aquiescere, tenetur nihilominus pœnitentiam acceptare, cum proposito consulendi alium Confessarium. *Ratio* est, quia pœnitentes facile sibi blandirentur, pœnitentiam esse irrationabilem aut viribus suis improportionatam. Cum ergo Deus commutationem satisfactionis rigorosæ in moderatam reliquerit judicio Confessarii, & non pœnitentis; idem in causa respective appellationis observandum est.

Quæritur 4. An alius Confessarius possit commutare pœnitentiam a priore Confessario injunctam?

Respondeo 1. Certum est, eam commutationem fieri non posse non cognita prius conscientia pœnitentis, & renovata priore confessione. *Ratio est*, quia ut Tridentinum Sess. 14. c. 5. observat: *Constat, Sacerdotes incognita causa judicium hoc exercere non posse; neque æquitatem in injungendis pœnis observare posse*.

Respondeo 2. Eam commutationem facile non esse faciendam, nisi pœnitentia sit manifeste irrationabilis, aut moraliter inobservabilis. *Ratio est*, quia etiam in causis profanis appellationum Legislator horret correctionem legum & judiciorum. Et manifestum est, alioquin enervandum nervum hujus disciplinæ divinitus institutæ, quod prudentia legislativa in mente divina renuit.

Respondeo 3. Commutationem, ubi facienda est, faciendam esse in pœnitentiam delictis proportionatam, & a Confessario habente jurisdictionem in pœnitentem. Ita S. Raymundus l. 3. §. 66. ubi ait: *Ad illud, quod quæritur: utrum Sacerdotes possint facere commutationes jejuniorum, vel alterius satisfactionis ad petitiones ipsorum pœnitentium. Credo breviter quod sic; dum tamen discrete, & propter causam, & circa subditos suos; alias non*.

Quæritur 5. An pro peccatis publicis etiam publica pœnitentia injungenda sit?

Respondeo. Confessarius tenetur pœnitentiam publicam imponere pro peccatis publicis, quæ nulla verosimili ratione a gravi peccato excusari possunt; ita tamen, ut publicitas pœnitentiæ eorum notitiam excedere moraliter non possit, ad quos scandalum dimanavit.

Probatur 1. ex Concilio Tridentino, quod Sess. 24. c. 8. sic habet: *Apostolus monet, publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet, ut quos exem-*

exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam provocet vitam. Hoc loco Tridentinum non loquitur de foro externo, sed de foro interno, prout patet legenti contextum antecedentem & subsequentem; quia præcedenter loquitur de recta administratione Sacramentorum, & subsequenter de constituendo Pœnitentiario in Ecclesiis Cathedralibus.

Probatur 2. ex Concilio Mediolanensi I. statim post Tridentinum celebrato, ubi *D. Carolus* Tit. de Pœnit. sic scribit: *Confessores, quemadmodum a S. Tridentina Synodo jussum est, publice peccantibus publicam pœnitentiam imponant; neque illud pœnitentiæ genus, nisi data ab Episcopo facultate secreta, alia pœna commutare audeant.* *Genettus* in confirmatione hujus Responsionis adducit etiam Concilium *Genuense*, *Sipontinum*, *Burdigalense*, *Bituricense*, *Rothomagense*, *Turonense*, & *Aquense*; *Rituale Romanum*, & *Catechismum Romanum*. Rituale Romanum sic habet: *Ne absolvat eos, qui scandalum publicum dederunt, nisi publice satisfaciant, & scandalum tollant.*

Quæritur 6. Qualia sint illa crimina publica, pro quibus publica pœnitentia imponenda sit?

Respondeo. Quæ notoria sunt notorietate juris per sententiam judicis, v. g. adulteria, fornicationes, blasphemiæ, superstitiones &c. in foro externo punitæ: aut *notorietate facti*, ipsomet reo crimen publice non negante.

Quæritur 7. An Confessarius pro crimine publico possit imponere pœnitentiam publicam, etiam solennem?

Respondeo. Eam a Confessario imponi non posse. Vocatur autem solennis, quæ antiquitus indici solebat pœnitentibus publicis ab Episcopo in die Cinerum, ejiciendo eos ex Ecclesia?

Quæritur 8. Quales pœnitentiæ publicæ imponi possint a Confessariis privatis pro peccato publico?

Respondeo. Imponi posse 1. Confessiones & communiones menstruas. 2. Peregrinationes ad loca pia aliquoties repetitas. 3. Visitationes Ecclesiarum pomeridianas diebus Dominicis & festis. 4. Auditiones plurium sacrorum diebus festis. 5. Abstinentiam annuam, aut magis diuturnam a vanis consortiis, conventiculis, choreis, comœdiis, venationibus, hospitiis &c. *Vialard*, Episcopus Catalaunensis teste *Genetto* præscribit sequentes: „Hortamur & obtestamur Decanos, ut quoties ad ipsos „accesserint publice blasphemantes, „concubinarii omnibus noti, meretrices, ebriosi, scandalosi, Festorum & „Dominicarum dierum violatores, qui „manifestas exercent inimicitias, & alii „similes peccatores, iis absolutionem „non impertiantur; neque ad Sacramentorum participationem admittant, „nisi prius scandalum sustulerint; & „publicam satisfactionem peccati gravitati aliquo modo convenientem præstiterint, sive peccatum suum cum „dolore confitendo coram iis, quos „scandalo affecerunt, vel etiam coram „aliis viris honore dignis; sive aliquid „tribuendo ad Ecclesiæ ornatum; sive „alio modo scandali magnitudini congruo. Præterea Curatos omnes, & „Confessarios a nobis approbatos hortamur, ut eodem modo se gerant erga peccatores publicos, neque his indulgentiores sint. Ubi vero scandalum modum excesserit, nec satis compertum habuerint Parochi, qualem „pœnitentiam imponere debeant, aut „qualem pœnitentes subire possint, „quemadmodum accidere solet in singularibus certaminibus, divortiis, cognatorum inimicitiis, & aliis hujuscemodi peccatis, iis significabunt Decani, nos id prius velle scire, quam „quidquam statuant.“ *Genettus* vero suggerit alios modos, videlicet sequentes: „Cum, *inquit*, præcipua ratio, propter „quam imponitur pœnitentia publica, „sit ad medendum scandalo, ut ait „Concilium Tridentinum, oportet, ut „Confessores rationem habentes & qualitatis personarum, & peccati commissi præscribant pœnitentias, quæ „clare ostendant, peccatorem sui criminis pœnitere, & curare, ut Deo „& Ecclesiæ per pœnitentiam a Confessario impositam satisfaciat. Sic, v.

„gr.

„ gr. injungere posset Confessarius, ut „ qui publice peccavit, genibus flexis, „ oculis demissis, & summa cum mo „ destia vestitus, cereum in manu te „ nens, aut etiam sine cereo in vesti- „ bulo Ecclesiæ, aut ante januam per „ Missam Parochialem intersit. Ut cui- „ dam processioni nudis pedibus incedens „ intersit. Ut comitetur SS. Eucharistiæ „ Sacramentum, cum defertur ad infir- „ mos, accenso cereo in manibus per „ annum. Ut genuflectat per aliquot „ horas antes fores Ecclesiæ; & interim „ hoc corporis habitu recitet Psalmos „ pœnitentiales die festo. Posset etiam „ in pœnitentiam injungi blasphematori „ publico, ut coram illis, quos scandalo „ offendit, dicat, se suorum excessuum „ pœnitere, etiam atque etiam eos de- „ precans, ut orent Deum pro eo ad „ obtinendam suorum peccatorum ve „ niam. Parochus posset etiam præscri- „ bere peccatori publico, ut genuflecte- „ ret in extrema Ecclesiæ parte tempore „ Catechismi, seu instructionis familia „ ris &c. Et, postquam cum pœnitente „ de hoc convenerit, posset adstantibus „ dicere talem, v. g. Petrum veniam „ petere a Deo & ab Ecclesia pro scan- „ dalo dato, & in pœnitentiam susce- „ pturum talem peregrinationem pedi- „ bus &c. Confessarius tamen semper „ debet habere rationem commissi cri- „ minis, ætatis, sexus, conditionis, in- „ firmitatis, aut constantiæ pœnitentis. „ Considerare etiam debet, pœnitentiam „ quæ levior foret, si privata esset, „ gravem fieri, quando publice fit.

Quæritur 9. An aliquando consultum sit, has pœnitentias a *Genetto* relatas, imponere peccatori publico?

Respondeo 1. Quando crimen notorium sufficienter punitur in foro externo, non est consultum, ut pœna aggravetur in foro interno pro reparando scandalo; utpote jam sufficienter reparato per pœnam publicam, & emendationem pænitentis notoriam.

Respondeo 2. Si crimen grave notorium, v. g. duellum, adulterium, blasphemia, luxuria, non sufficienter punitur in foro externo, quantum par est pro reparando scandalo, recte a Confessario imponitur satisfactio publica, dummodo crimen in foro externo jam sit declaratum, aut certe tam notorium ut nulla tergiversatione celari possit.

Respondeo 3. Inter pænitentias ejusmodi publicas præ cæteris seligendæ sunt, quæ nullam inurunt aut relinquunt notam infamiæ publicæ. Non enim ad reparandum scandalum, ordinarie brevi transitorium, necessaria est infamiæ perpetuæ nota.

Respondeo 4. Si scandalum, seu occasio sumendi pravum exemplum, considerata conditione personarum & criminum, timetur perennaturum tantum in uno vel altero ex communitate, si vindicta publica v. g. adulterii negligatur, aut lenius tractetur, ne sic quidem pœnitenti publico est irroganda satisfactio inurens aut relinquens notam infamiæ perpetuam. Neque enim ad præcavendam possibilem ruinam spiritualem unius vel alterius pænitens conjiciendus est in periculum impænitentiæ, imprecationis, litium, rixarum, contristationis perpetuæ &c. quæ facile sequerentur ex tali irrogatione infamiæ publicæ. Præterea pęna esset certa; effectus autem scandali valde incertus; cum non sit verosimile, defectum punitionis ejusmodi publicæ fore determinativum efficax ad cujusquam peccatum. Denique talia peccata, utut notoria in communitate, plerumque nec certo, nec exacte sciuntur ab omnibus, præsertim a junioribus; & a quibus sciuntur exacte, apud eos brevi oblivione oblitterantur. Econtra pæna publica, quæ incurrit in omnium oculos, instruit omnes de peccato, & hæret vivaciter in omnium memoria etiam post decem, viginti, aut triginta annos.

Quæritur 10. An expediat, ut Episcopi certa quædam graviora crimina, notoria notorietate juris aut facti, reservent ad ejusmodi pænas Canonicas?

Respondeo. Meo quidem judicio videri expediens, ut Episcopi, absque censura excommunicationis, reservatæ Episcopo, certis quibusdam gravioribus peccatis notoriis notorietate juris per sen-

tentiam, aut notorietate facti, confessata a pœnitente, statuant determinatas pœnas publicas Canonicas, ad quas imponendas ita obligentur Confessarii Episcopo subditi & non subditi, ut nisi eas acceptent pœnitentes Episcopo subditi, omnis in eos pœnitentes denegetur Confessariis jurisdictio; præsertim in locis, ubi tribunalia profana nimis molliter tractant quædam graviora crimina, imponendo tantum mulctas pecuniarias.

Probatur. Hæc praxis longe severius viguit per duodecim priora Sæcula, utpote conjuncta cum excommunicatione reservata Episcopo, solvenda in die Cœnæ; & motivum prorsus idem subsistit in locis, ubi certis gravioribus criminibus v. g. duellis, adulteriis &c. non infligitur proportionata pœna; ergo etiam nunc talia peccata possunt ita reservari jurisdictioni Episcopi, ut non possint remitti ab ullo Confessario, nisi pœnitens eam pœnam subeat. *Nec obstat*; quod Mendicantes possint absolvere omnes ab omnibus peccatis specialiter Episcopo non reservatis; ea autem limitatio jurisdictionis non videatur esse *reservatio casus*, utpote non reservati *cognitioni*, sed tantum jurisdictioni Episcopi. Dicendum enim, eam limitationem jurisdictionis esse verum genus *reservationis*, quamvis moderatum. Perinde enim est: sive Episcopus aut alius superior expresse dicat: *Ego volo, ut pœnitentes adeant meipsum pro absolutione*; sive dicat: *Ego nolo, quempiam tali crimini obnoxium absolvi, nisi aut me ipsum adeat, aut talem pœnam subeat*. Sic enim omnes, qui scribunt de casibus reservatis Regularium, fatentur; quod Superior Confessario postulanti potestatem absolvendi a reservato possit dicere: *Non postulo mihi nominari pœnitentem, volo tamen, ut se sistat, aut subeat hanc vel illam pœnitentiam*. Quod si tamen Episcopus sine consultatione Romani Pontificis non censeat ejusmodi *reservationem jurisdictionis* tentandam, poterit quædam ejusmodi graviora crimina reservare etiam suæ cognitioni cum delegatione potestatis absolvendi a reservatis larga, concessa Parochis, & Confessariis probatioribus, attamen sic limitata ad injungendam taxatam pœnam Canonicam.

Quæritur 11. Quales pœnitentiæ possint convenienter injungi respectu nobilium aut divitum?

Respondeo. *D. Carolus* part. 2. Actorum Mediol. sequentia pœnitentiarum genera suggerit.

1. Pœnitens vestium sericarum (auro vel argento intextarum) usu, auri ornamento, conviviorum apparatu, venatione, aliquo tempore abstineat.

2. Egentibus hominibus cibum suppeditet, ac ministret. Pedes item lavet.

3. Peregrinos pro facultatum ratione hospitio excipiat.

4. In publica domo, hospitali, locove pio aliquot dies operam navet.

5. Visitet qui in carcere sunt, eosdem consoletur, & cum per facultates potest, alat certo præstituto tempore.

6. Se per aliquot dies in monasterium aliquod, aliumve semotum locum abdat, ubi pœnitens vivat.

7. Aliquot diebus carne, aut vino abstineat.

8. Certis diebus, præsertim feria quarta, sexta, & Sabbato jejunet; vel etiam vescatur solum pane, & aquæ potu utatur.

9. Certo aliquo tempore non equitet.

10. Si facultates suppetunt, certam pecuniæ, aut frumenti, aut vini quantitatem in Eleemosynam pauperibus Christi conferat.

11. Genibus flexis, aut etiam brachiis extensis in formam crucis certo tempore & hora præfinita ante Crucem, aliamve Sacram imaginem in Ecclesia oret.

12. Humi aliquamdiu jaceat, cubetve (aut in duriore strato.)

13. Flagella certis diebus sibi adhibeat.

14. Cilicium aliquot dies induat.

15. Religiosam aliquam peregrinationem suscipiat, sanctaque conficiat.

16. Statos Psalmos Pœnitentiales, aliasque pœnitentiales preces pie recitet aliquot dierum spatio.

17. Certas Ecclesias, puta Stationa-

les, vel praecipuae devotionis, visitet.

Quaeritur 12. Quales poenitentiae possint imponi hominibus plebeis?

Respondeo 1. Pro delictis enormibus v. g. parricidio &c. recte injunguntur poenitentiae perpetuae per totam vitam v. g. jejunia hebdomadaria, eleemosynae hebdomadariae, preces statis temporibus, confessiones menstruae &c. Ea enim est praxis Poenitentiariae Romanae.

Respondeo 2. Pro delictis gravioribus v. g. adulteriis, fornicationibus frequentatis, bestialitate, incaestu &c. recte injunguntur poenitentiae annuae, biennales, triennales, pro gravitate & continuatione criminis.

Respondeo 3. Consuetudinariis quoad consuetudinem blasphemandi, imprecandi, pejerandi &c. recte injunguntur cum poenitentia absoluta etiam poenitentiae conditionales, ut quoties lapsi fuerint, statam aliquam poenam subeant. Ita *La Croix* l. 6. p. 2. n. 1267. Ubi tamen notandum; ejusmodi poenitentias conditionales debere praefigi tantum ad tempus determinatum, v. g. annum; easque sic debere esse comparatas, ut spondeant fructum, utque sint viribus poenitentis proportionatae. Hinc, si experientia monstret, oratiunculam unius vel alterius Pater noster consuetudinem non minuisse, aut difficiliores poenitentiae conditionales a poenitente accepatandae sunt, aut absolutio differenda.

Respondeo 4. Pronis ad peccata luxuriae, ebrietatis, rixarum &c. recte injungitur abstinentia ab occasionibus proxime ejusmodi peccatorum, alias nec necessariis, nec utilibus, v. g. choreis, comoediis tractantibus historias amatorias, conventiculis promiscuis utriusque sexus, hospitiorum frequentatione, domibus lusoriis &c. saltem ad tempus determinatum, v. gr. per annum &c. donec speretur cessaturum periculum.

Respondeo 5. Pro negligentia aut omissione divinorum v. gr. Sacri possunt injungi per unum vel alterum mensem, annum &c. preces statae, v. gr. horariae, semihorariae, aut pensi Rosarii diebus festis & Dominicis non impeditis.

Respondeo 6. Pro offensa parentum, detractionibus, inimicitiis, datis scandalis per prava colloquia &c. recte injunguntur quotidianae moderatae preces pro personis offensis, laesis, scandalizatis, inimicis &c. v. g. usque ad confessionem proximam &c.

Respondeo 7. Mortalium peccatorum frequentatorum reis, si tantum una vel altera vice confiteantur per annum, potest injungi confessio menstrua circiter, prout occasio tulerit.

Respondeo 8. Iis, qui sectantur pravas societates diebus Dominicis & festis, aut alias gravibus tentationibus obnoxii sunt, si norunt legere, recte injungitur lectio saltem semihoraria diebus Dominicis & festis non impeditis.

Respondeo 9. Pro hominibus plebeis, qui nec possunt jejunare, nec actus alios poenitentiae exercere, nec dare eleemosynas, recte imponuntur preces v. g. Rosarii cum mysteriis passionis Dominicae aut diebus singulis, aut certe diebus festis aliquo tempore, v. g. usque ad aliquod magnum festum, vel usque ad proximam confessionem, vel per mensem, vel annum juxta qualitatem & quantitatem criminum continuandae.

Respondeo 10. Si difficilior videatur poenitentia, ipsimet poenitentes interrogari possunt; an eam possint implere? & an eam velint implere? Rudes enim saepe nec norunt, nec audent movere difficultatem, aut dubium. Hinc si vel ultro vel interrogati moveant difficultatem rationabilem; cedendum aliquid justae petitioni intra limites aequitatis; aut congruis motivis ad suscipiendam arduitatem persuadendi sunt.

Quaeritur 13. An possit pro penitentia injungi opus jam aliunde praeceptum?

Respondeo. Neutiquam id defendi posse. *Ratio est* 1. quia est contra constantem praxin & sensum Ecclesiae, ut patet ex Poenitentialibus, & antiquis Theologis. 2. quia est contra naturam Sacramenti, in quo de essentia est, ut compensetur offensa juxta arbitrium offensi. Illud autem arbitrium foret ridiculum, si requireret opus aliunde praeceptum; aequivaleret enim potius

totali

totali condonationi, quam compensationi.

Quæritur 14. An pro pœnitentia possit injungi actus internus?

Respondeo. Potest injungi. *Ratio est*, quia obligatio satisfaciendi oritur ex contractu inter Deum & hominem, quo homo se obliget Deo ad compensandam offensam. Cum ergo actus internus sit revera satisfactorius, & homo seipsum possit obligare ad actum internum, nil deest ad rationem actus satisfactorii.

Quæritur 15. An pro pœnitentia possint injungi preces pro defunctis vel pro conversione peccatorum?

Respondeo. Eas posse injungi. *Ratio est*, quia licet intentio orantis quatenus se habet deprecatorie, non feratur ad compensationem offensæ Deo illatæ, eadem tamen intentio simul fertur oblatorie ad compensandam offensam, quatenus offert ipsam arduitatem deprecationis pro compensanda offensa.

Quæritur 16. Quomodo intelligendum illud principium *D. Chrysostomi*: *Melius esse, dare rationem de nimia misericordia, quam de nimia justitia?* Et illud *Gersonis*: *Melius esse, pœnitentem cum parva pœnitentia mittere ad Purgatorium, quam cum magna ad infernum?*

Respondeo. Ea sic intelligenda esse; ut in dubio stricte tali, an salus æterna pœnitentis potius speretur obtinenda mediis lenioribus, quam arduis, præeligenda sit pars humanior. Secus vero; si probabilius videatur, eam salutem certius obtinendam, si præscribantur media difficiliora. *Ratio est*, quia essentialis obligatio Medici est, ut salutem ægri procuret modo certiore, quo potest.

§. IV.

De Indulgentiis.

QUæritur 1. Quid sit Indulgentia?

Respondeo. Est remissio pœnæ post absolutionem Sacramentalem pro peccatis residuæ.

Quæritur 2. Qualis est divisio Indulgentiarum?

Respondeo. Dividuntur 1. in *plenarias*, seu totales, & *partiales*. 2. *in plenam*, pleniorem, *plenissimam*. 3. in *locales*, *reales*, & *personales*. 4. in *quotidianam*, *perpetuam*, & *temporalem*. 5. in *ordinariam*, & *extraordinariam Jubilæi*, vel *Cruciatæ*. 6. in indulgentiam *pro vivis*, & Indulgentiam *pro defunctis*.

Quæritur 3. Quid sit Indulgentia plenaria, & partialis?

Respondeo. *Plenaria*, seu *totalis* est, quæ de se in pœnitente rite disposito est remissiva totius pœnæ post absolutionem Sacramentalem pro peccatis residuæ. *Partialis* est, quæ de se in pœnitente rite disposito est remissiva tantum partis pœnarum residuarum post absolutionem Sacramentalem. Exinde oritur divisio Indulgentiarum Partialium in indulgentias 10. vel 40. dierum; 1. 2. 3. 7. 10. vel 1000. *annorum*; & in *carrenas*, seu *quadragenas*?

Quæritur 4. Quid est Indulgentia 40. dierum; 7. annorum? & quid est *carrena*, vel *quadragena*?

Respondeo 1. Per Indulgentias *dierum*, vel *annorum* intelligitur remissio pœnitentiæ tot dierum vel annorum conformiter ad Canones pœnitentiales a Confessario injunctæ vel injungendæ non solum in ordine ad satisfaciendum pro offensa, sed etiam pro vindicando competenter delicto. Per *carrenam* vero seu *quadragenam* intelligitur remissio abstinentiæ seu jejunii quadragesimalis a Confessario conformiter ad Canones pœnitentiales injuncti vel injungendi.

Quæritur 5. An ergo pœnitens lucraturus talem Indulgentiam partialem non tenetur persolvere vel acceptare pœnitentiam v. g. duorum vel trium annorum a Confessario injunctam.

Respondeo. Si antiquitus Confessarius viderat, opus pro lucranda Indulgentia requisitum consideratis circumstantiis esse proportionatum saltem genere proportionis infimæ ad satisfaciendum pro offensa, hoc est, ad compensandum congrue honorem, & damnum, & assecurandam constantiam, non poterat titulo vindicandi

candi delicti pœnitentia vindicativa ulteriore castigare ad præscriptum Canonum delictum pœnitentis, nec poterat obligare pœnitentem ad suscipiendam pęnam Canonicam, indulgentia relaxatam. Hoc tamen non obstante poterat & debebat Confessarius a pęnitente exigere pęnitentiam congruam delicto titulo *satisfactionis* seu *compensationis* pro honore læso, pro damno bonis divinis illato, & pro cavenda indemnizatione divinæ gloriæ in posterum. Itaque si Confessarius viderat aut nunc videat, nullam offenso aliam congrue præstari posse satisfactionem, nec cautionem sufficientem Deo præberi posse de cavendis imposterum injuriis, nisi per pœnitentiam annuam, biennalem aut triennalem &c. pœnitens tenetur eam pœnitentiam etiam tempore Jubilæi acceptare, non quidem titulo justæ vindictæ, quæ per indulgentiam extinguitur saltem in facie Ecclesiæ, sed titulo congruæ *satisfactionis*. Plura de hac re vide in Epistola Circulari SS. D. N. Benedicti XIV. infra in fine hujus Paragraphi subjicienda.

Quæritur 6. Quid sit indulgentia *localis*, *realis*, & *personalis*?

Respondeo. *Localis* est, quæ conceditur omnibus certum locum pium v. gr. Ecclesiam, devote frequentantibus, aut pio subsidio venerantibus, ita ut Indulgentia potius alligata sit loco, quam personæ. Indulgentia *realis* est, quæ alligatur rei mobili, v. gr. rosario, vel numismati, ita ut indulgentia gaudeant personæ, rem illam devote gestantibus. Indulgentia vero *personalis* est, quæ conceditur personæ individuæ vel certo generi personarum, v. g. Confratribus alicujus Confraternitatis, vel personis certum opus pietatis obeuntibus, quin ea indulgentia sit alligata certo loco aut rei. Posset addi indulgentia ex locali, reali, & personali *mixta*, v. gr. quæ conceditur Confratribus alicujus Confraternitatis certum scapulare gestantibus, & certam Capellam vel aram visitantibus.

Quæritur 7. Quid sit Indulgentia perpetua, quotidiana, & temporalis?

Respondeo. *Perpetua* dicitur, quæ non indiget renovatione, sed perseverat sine præfixione termini. *Temporalis* est, quæ exspirat suo tempore, quo elapso renovanda est, v. g. post *septennium*, quod spatium temporis ordinarie nunc Indulgentiis localibus annectitur. *Quotidiana* vocatur, quam adeuntes certam Ecclesiam aut locum pium quotidie, aut semel per annum quovis anni die libere deligendo lucrari possunt. Et tales concedi solent in locis peregrinationum solennium, ubi concursus peregrinantium per annum ascendit ad centum millia.

Quæritur 8. Quid sit indulgentia extraordinaria *Jubilæi*, aut *Cruciatæ*?

Respondeo. Indulgentia *Jubilæi* vocatur, quæ olim concedebatur singulis annis centesimis, dein quinquagesimis; nunc autem concedi solet singulis annis vigesimoquintis. Cum autem in ejusmodi Indulgentiis Jubilæis Romani Pontifices annectere soleant varia privilegia, v. g. absolvendi a casibus reservatis, & censuris, necnon dispensandi circa vota aut irregularitates &c. ideo etiam aliæ Indulgentiæ habentes annexa similia privilegia dicuntur concessa *ad instar*, seu *ad modum Jubilæi*. Indulgentia *Cruciatæ* vocatur, quæ conceditur contribuentibus aut cooperantibus ad *bellum sacrum* contra infideles. Et talis *Bulla Cruciatæ* in Hispania est perpetua, quia ibi perpetuo contra Turcas, Africanos, & Mauros, invasores navium Christianarum, & urbium, pugnandum est.

Quæritur 9. Quid sit indulgentia plena, plenior, & plenissima?

Respondeo. Hi termini in authoribus significationem ab acceptione arbitraria authorum accipiunt. Authores autem Indulgentiam *plenam* vocant quamcunque Indulgentiam plenariam. *Pleniorem* nominant, quæ habet annexam potestatem absolvendi a casibus reservatis, commutandi vota, dispensandi a juramentis, absolvendi a censuris, concordandi ac componendi circa restitutionem bonorum incertorum &c. *Plenissimam* dicunt, in qua annectitur ea potestas commutandi, dispensandi, componendi &c. amplissime sine exceptionibus aut clausulis limitantibus.

Quæ-

Quæritur 10. Quid notandum circa Indulgentias pro festis Sanctorum?

Respondeo. *Notandum* 1. Ordinarie non concedi indulgentias pro Festis Sanctorum aut Beatorum, quorum nomina non sunt descripta in Martyrologio Romano. P. *Theodorus* in Opere *de Indulgentiis in genere* part. 2. c. 1. §. 4. affert Decretum S. Congregationis Rituum, editum 16. Junii 1674. ubi Eminentissimi Patres statuerunt; *Indulgentias non esse concedendas in posterum, nisi Sanctis descriptis in Martyrologio*. Quod si tamen in casu extraordinario obtinentur, S. Congregatio rescribit quidem. *Pro gratia*; *citra tamen expressionem Beati vel Sancti in Litteris Apostolicis*.

Notandum 2. Ecclesiis Cathedralibus concedi duplicem indulgentiam plenariam. Una conceditur pro festo Titulari, altera pro alio festo, quod solenniter celebratur. Collegiatæ vel Parochiales Ecclesiæ obtinere solent unam indulgentiam plenariam & alteram partialem septem annorum & totidem quadragenarum pro diebus a Summo Pontifice, vel ab Ordinario designandis. Regularium Ecclesiis, & aliis inferioribus conceditur unica tantum indulgentia plenaria, aut pro festo Titulari, aut pro alio, quod fortasse majori celebritate servatur. Si plures sint ejusdem Ecclesiæ Sancti Titulares, vel Festum Tituli pluries in anno recurrat, pro uno die indulgentia plenaria, pro alio vero vel aliis partialis septem annorum & totidem quadragenarum concedi solet. Quamobrem Ecclesiis sub titulo B. V. Mariæ, cujus septem celebrantur Festivitates; concedi solet indulgentia plenaria pro uno ex dictis festis, in aliis festivitatibus reliquis Indulgentia partialis septem annorum, & totidem quadragenarum.

Notandum 3. Ab hoc stylo S. Congregationem Indulgentiarum non recedere, nisi specialis Christi fidelium ad Ecclesiam confluentium devotio, aut loci qualitas, ubi Ecclesia constructa est, alterius indulgentiæ plenariæ concessionem suadeat. Ideoque, si Ecclesia præclarissimas possideat reliquias, aut in ea insignis miraculi memoria recolatur, prævia super his Ordinarii informatione aliam indulgentiam plenariam non raro solet concedere; nulla tamen in Litteris Apostolicis facta expressione Reliquiarum & miraculi, vel sub aliqua adhibita cautione. Eadem gratia conceditur Ecclesiis vel in Indiis, vel sub hæreticorum dominio constitutis, vel conterminis, ut fideles pluries per annum possint commode infra annum indulgentiæ plenariæ participes fieri.

Notandum 4. Ad obtinendas ejusmodi indulgentias requiri; ut in Libello supplici exponatur. 1. Ecclesiæ Titulus. 2. Ecclesiæ qualitas, videlicet, an sit Cathedralis, vel Collegiata, vel Parochialis, aut Regularis, & cujus Ordinis; vel sæcularis neque Cathedralis, neque Parochialis. 3. Locus Diœcesis. 4. Festum Sancti, quod celebratur, pro quo petitur indulgentia. 5. An Ecclesia gaudeat alia vel aliis Indulgentiis *specialiter concessis*. Hæc ultima expressio tam rigorose requiritur saltem pro Ecclesiis Regularium, ut, si omittatur, supplex Libellus ne quidem recipiatur a S. Congregatione, prout ab ea decretum est die 27. Julii anno 1733. An & quomodo translato festo transferantur indulgentiæ, dicetur q. 75.

Quæritur 11. Quid notandum sit circa Indulgentias Stationum?

Respondeo. *Notandum* esse 1. Nullas stationes gaudere indulgentiis, nisi quæ exprimuntur in Missali Romano ad Missam. Ita declaratum est a S. Congregatione Indulgentiarum.

Notandum 2. Nunquam ad eundem diem concurrere duplicem indulgentiam plenariam. Ita declaratum est ab eadem S. Congregatione.

Notandum 3. Non constare de ulla Indulgentia plenaria Stationum. Ita respondet novissime *P. Theodorus*, S. Congregationis Indulgentiarum Consultor l. cc. c. 1. art. 2. §. 3. q. 2. ubi sic scribit: *Respondemus*; *non constare Stationum indulgentias esse plenarias*. *Inspecta siquidem Bonifacii VIII. ætate Stationum indulgentiæ non erant plenariæ*. *Alias*

Boni-

Bonifacius Stationibus quadragesimali tempore occurrentibus non addidisset partialem unius anni & quadragenæ. Superfluum quippe foret post indulgentiam plenariam adjicere aliam unius anni. Nec Sæculi XII. aut superiorum disciplina patiebatur, indulgentiam plenariam pluries intra annum aquirendam fidelibus despondere. Quantum vero ad Summos Pontifices Bonifacii VIII. Successores attinet, plenariam unquam dedisse nullibi deprehenditur. Septem vero Ecclesiarum Urbis indulgentias in Stationibus contineri, nullo solido argumento probari potest. Ita *P. Theodorus.* Similiter *Passerinus* q. 98. n. 770. scribit. *Ego, licet hic Romæ consuluerim peritissimos Ministros Curiæ, & viros eruditissimos, nihil aliud potui invenire, nisi quod incertum sit, quantæ & quales sint hujusmodi Indulgentiæ Stationales concessæ Stationum intuitu; sicut & incertum est, quantæ & quales sint Indulgentiæ concessæ septem altaribus privilegiatis in Basilica S. Petri.* Ita Passerinus. Idipsum fusius probatum reperies in meo Supplemento Historiæ Indulgentiarum quæst. 43. Ex his vero colligitur; emendandos esse libellos Sodalitatis Marianæ usitatos in Scholis; in quibus non una tantum sed interdum duplex indulgentia plenaria, & myriades Indulgentiarum recensentur. Hæc publicare non licet, cum Tridentinum prohibeat, incertas publicare indulgentias.

Notandum 4. Etiam incertum esse, & probabilius falsum esse, Indulgentias Stationum in Ecclesiis Regularium a laicis obtineri posse; cum ea extensio ad laicos nullibi legatur concessa esse.

Notandum 5. Indulgentias Stationum certas nullas alias reperiri, nisi quæ continentur in Bulla *Bonifacii VIII.* & quæ describuntur a *Mabillonio* in *Musæo Italico* tom. 2. Comment. in Ord. Rom. *Bonifacius VIII.* in Bulla, *Sublimi*, sic habet: *Solicita meditatione discutimus, qualiter B. Gregorius pluribus Urbis Ecclesiis primo, prout tradit antiquitas, & alii postmodum Romani Pontifices Prædecessores nostri diversorum tenorum Stationarias Indulgentias concesserunt. Nos igitur universas Stationarias Indulgentias prædictas eisdem Ecclesiis sub quacunque forma contentas, sive eis a Prædecessoribus nostris ipsis concessas confirmamus, easque obtinere volumus perpetui roboris firmitatem; & ut easdem Ecclesias gratiæ potioris impendio prosequamur, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad prædictas Ecclesias a die Cinerum usque ad Festum Resurrectionis Dominicæ inclusive, venerabiliter visitaverint, annuatim unum annum & quadraginta dies de injunctis pœnitentiis relaxamus &c. Pontificatus anno tertio*, hoc est anno 1297. Quales autem fuerint indulgentiæ Stationales, quas Bonifacius VIII. dicit esse concessas a suis Prædecessoribus, discimus ex Cæremoniali Romano *Gregorii X.* qui Bonifacium VIII. viginti annis in Pontificatu præcessit. In eo Cæremoniali propt refert *Mabillonius* l. cc. reperiuntur sequentes Indulgentiæ pro Stationibus Quadragesimalibus, quæ promulgabantur post Evangelium Missæ a Concionatore, qui eo die Sermonem ad populum habuit: *Feria 4. Cinerum, qua fiebat collecta in Ecclesia S. Anastasiæ; Statio vero in Ecclesia S. Sabinæ, septem annorum, & totidem quadragenarum. Prima Dominica, in qua est Statio in Ecclesia S. Joannis in Laterano, cæterisque sequentibus, quinque annorum, & quinque quadragenarum. Quarta Dominica, & Rosæ, & Dominica, Gaudete, septem annorum. Feria quinta in Cœna Domini, qua est pariter Statio in Ecclesia S. Joannis in Laterano, unius anni, & unius quadragenæ civibus Romanis; exteris duorum annorum & duarum quadragenarum; illis, qui transierant montes, trium annorum & trium quadragenarum; aliis qui transierant mare, quatuor annorum & quatuor quadragenarum.* Ita hæ Indulgentiæ promulgabantur Romæ sub Gregorio X. qui ad Pontificatum venit anno 1271. Eodem modo hæ Indulgentiæ promulgabantur adhuc anno 1398. nisi quod in ultima Statione respectu venientium ultra mare loco quatuor annorum promulgati fuerint septem anni.

Quæ-

Quæritur 12. Quales sint Indulgentiæ septem Altarium?

Respondeo. Harum indulgentiarum quantitas indeterminata est more veteri; & ideo, cum Tridentinum vetet promulgari indulgentias incertas, nullæ determinatæ promulgandæ sunt; præsertim cum etiam Romæ in Basilica Vaticana, unde communicatio ad alias Ecclesias porrigitur, nulla determinata inscripta reperiatur Altaribus, sed tantum affixa sit altaribus tabula cum hac inscriptione: *Unum ex septem*. De his *P. Theodorus* l. cc. art. 3. §. 1. sic scribit: *De Indulgentiis septem Altarium Basilicæ S. Petri de Urbe non una est Scriptorum sententia. Sunt, qui pro singulis ex iis septem Altaribus visitatis Indulgentiam decem & octo annorum aquiri putant, ex tabella pro instructione peregrinorum veteris Basilicæ S. Petri* (dirutæ a Leone X. circa annum 1510.) *cujus fidem facit Joannes B. Hordonus Subarchivista dictæ Ecclesiæ. Alii easdem esse credunt, quas lucrantur visitantes septem Urbis Ecclesias. Alii tandem, Indulgentiam plenariam horum Altarium visitatione percipi scribunt. Et ideo nos ob hanc authorum varietatem citra erroris periculum nihil possumus definire*. Ita P. Theodorus.

Quæritur 13. Sub qua forma soleant concedi Indulgentiæ septem Ecclesiarum Urbis?

Respondeo. Sub hac: *Volentes septem Ecclesias N. Diœces. ab Ordinario designandas speciali dono illustrare, omnibus fidelibus, qui semel tantum in anno Ecclesias hujusmodi in uno die per eundem Ordinarium specificando, devote visitaverint, quo die id egerint, ut eas omnes & singulas indulgentias, quas visitando septem Urbis Ecclesias consequerentur, consequi possint & valeant, concedimus præsentibus ad septennium valituris* &c. Ex hac forma denuo patet, obtineri Indulgentias indeterminatas. In mea *Historia Indulgentiarum* recensui quidem varias Indulgentias septem Ecclesiarum Urbis; Cum tamen illæ determinatis festis & diebus alligatæ sint, non est verosimile eas omnes Indulgentias per communicationem in unum anni diem determinatum a Summo Pontifice coacervari, quo *semel in anno* tantum ejusmodi Ecclesiæ visitandæ sint.

Quæritur 14. Sub qua forma concedi soleant Indulgentiæ pro feriis sextis in Quadragesima?

Respondeo sub ista: *Omnibus fidelibus vere pœnitentibus & confessis & sacra communione refectis, qui Ecclesiam N. Diœcesis N. in una ex feriis sextis mensis Martii per Ordinarium designanda ab ortu usque ad occasum solis feria hujusmodi singulis annis devote visitaverint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam concedimus. Insuper eisdem vere pœnitentibus & confessis & Sacra communione refectis prædictam Ecclesiam in reliquis feriis sextis Mensis Martii hujusmodi, ut supra visitaverint, qua feria prædictarum id egerint, septem annos, & totidem quadragenas de injunctis seu alias quomodocunque debitis pœnitentiis relaxamus &c. Præsentibus ad septennium valituris &c.*

Quæritur 15. Sub qua forma concedantur Indulgentiæ scalæ sanctæ?

Respondeo sub hac: *Omnibus vere pœnitentibus & confessis & sacra communione refectis, qui Scalam in Ecclesia N. Civitatis N. ad instar Scalæ sanctæ de urbe, ut asseritur, constructam, & Orationi tantum destinatam, in quatuor anni diebus, per Ordinarium semel tantum designandis, flexis genibus pie ascenderint, ibique pro Christianorum pr. conc. &c. pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorum id egerint, plenariam Indulgentiam concedimus. In reliquis vero anni diebus Scalam hujusmodi ut supra ascendentibus, quacunque vice id egerint, centum dies relaxamus.*

Quæritur 16. Quales dentur Indulgentiæ in Dedicatione Ecclesiarum?

Respondeo. In ipsa Dedicatione Ecclesiarum conceditur Indulgentia unius anni. In anniversario autem die Dedicationis habetur Indulgentia perpetua 40. dierum. Ita statuitur in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III., ubi sic habetur: *Decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur*

In-

Indulgentia ultra unum annum, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniversario Dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Ad lucrandam hanc certam & præcipuam indulgentiam nil aliud requiritur, quam devota visitatio Ecclesiæ. Deplorandum sane; quod nunc populus eo die peccata magis accumulare soleat, quo antiquitus erat in summa æstimatione hæc solennis remissio. Optandum, ut Parochi in Tabella hanc Indulgentiam publicent, & populum pro lucranda hac Indulgentia ad tempus vespertinum circa occasum solis, ubi convivia soluta sunt, & choreæ claudendæ essent, solenni quadam devotione, sed brevi, per modum gratiarum actionis peragenda cum hymno decantando, invitent.

Quæritur 17. Quales dentur Indulgentiæ in festo & per octavam Corporis Christi?

Respondeo Martinus V. in Bulla: *Ineffabili 26.* Maij 1429. concessit sequentes: *Singulis vere pœnitentibus & confessis, qui & quoties in ipsius Sacramenti profesto jejunium vel loco illius aliud pium juxta suorum consilia confessorum, opus fecerint, centum dies; & qui præmissa in Ecclesiis, quibus illa (Festivitas SS. Corporis) celebrari contigerit, officiis interfuerint, pro matutinali ducentos, & pro Missæ officio totidem, ac pro qualibet vesperarum ducentos; reliquarum vero, videlicet Primæ, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ, ac Completorii Festi, octoginta. Rursus quibuslibet octavarum diebus pro singulis Matutinalium, Missarum, & Vesperarum, similiter centum: nec non reliquarum horarum hujusmodi quadraginta de injunctis eis pœnitentiis relaxamus.* Has Indulgentias confirmavit *Eugenius IV.* in Bulla *Excellentissimum* 26. Maij 1433. Suaderem, ut etiam hæ Indulgentiæ per illam Octavam exponantur in Tabula; & parochianis bene inculcetur monitum Bellarmini in Epistola ad P. Joan. Bapt. Carminata S. J. scripta anno 1608. de indulgentiis & altaribus privilegiatis, quam Epistolam meæ Theologiæ Eclecticæ inserui, ex Indulgentiis particularibus non raro plus lucri reportari, quam ex plenariis. *Indulgentiæ*, inquit, *quo minores sunt, eo sunt securiores.*

Quæritur 18. Quales sint Indulgentiæ Regularium?

Respondeo. Paulus V. antiquatis omnibus aliis Indulgentiis solas sequentes in Bulla: *Romanus*, concessit, Summarium illius Bullæ in cujus recensione per hæc signa v. p. Item c. aut S. C. r. intelligi velim *vere pœnitentes*, *confessos*, & *sacra communione refectos*, & per c. p. *concordia principum &c.* sic habet: „ *Paulus* „ *V.* &c. Romanus Pontifex prospicere „ debet, ne ex Indulgentiarum multi- „ plicitate confusio oriatur. Cum itaque „ Cardinales gratias Ordinibus concessas „ examinaverint, ac circa Indulgentias „ varia dubia ac incertitudines repere- „ rint, Nos Regularibus tantum infra- „ scriptas Indulgentias suffragari debere „ declaramus.

„ 1. *Plenariam* omnibus, qui causa „ profitendi regularem habitum suscepe- „ rint *die ingressus eorum in Religionem*, „ si v. p. &c. ac S. C. r. f.

„ 2. Cuilibet *Novitio plenariam in die Professionis* v. p. & c. C. r.

„ 3. Cuivis Religioso *in festo princi-* „ *pali sui Ordinis*, si c. & S. C. r. aut si „ Missam recitans pro c. Part. I. &c. „ pias ad Deum preces fuderit, *plena-* „ *riam.*

„ 4. *Plenariam in articulo mortis*, si v. „ p. &c. S. C. r. f. aut saltem contritus „ nomen Jesu ore, si potuerit, sin „ autem, corde devote invocaverit.

„ 5. *Plenariam iis*, *qui ad Presbyte-* „ *ratus Ordinem Canonice promoti*, & „ confessi primam Missam celebrabunt; „ nec non etiam iis Religiosis, *qui* pa- „ riter confessi, ac Sacra Communione „ refecti *eidem interfuerint*, aut ipso „ die Missam similiter celebrabunt.

„ 6. *Plenariam* iis, *qui* de suorum „ Superiorum licentia a negotiis *per de-* „ *cem dies* alieni in cella commorabun- „ tur, aut *ab aliorum Conversatione se-* „ *parati* in piorum librorum & aliarum „ rerum spiritualium animos ad devo- „ tionem & spiritum inducentium lectio-

„ ni-

„ nibus operam suam dederint, addendo „ sæpe considerationes, & meditationes „ Mysteriorum Fidei Catholicæ, divi- „ norum beneficiorum, quatuor novissi- „ morum, Passionis D. N J. C.; & „ aliorum exercitiorum, orationum ja- „ culatoriarum, aut vocalium saltem „ per duas horas in diem & noctem „ orationibus mentalibus se exercendo, „ faciendo eodem tempore Confessionem „ generalem aut annualem, aut ordi- „ nariam, SS. Eucharistiæ Sacramen- „ tum sumpserint, aut Missam celebra- „ verint, quoties hoc exercitium pere- „ gerint.

7. Religiosi intra claustra viventes, „ *qui suam Ecclesiam devote visitaverint*, „ & ut præfertur (P. C. p. C.) orave- „ rint, consequantur easdem Indulgen. „ tias, quas visitantes *Ecclesias Urbis*, „ & extra eam *diebus stationum* conse- „ quuntur in omnibus diebus, perinde „ ac si ipsas Urbis Ecclesias personali- „ ter visitarent.

8. Omnibus item Religiosis intra clau- „ stra viventibus, *quinquies Orationem* „ *Dominicam*, *& toties Salutationem An-* „ *gelicam* ante Altare eorum Ecclesiæ „ in quolibet die *quinque annos*, & to- „ tidem quadragenas.

„ 9. Iis vero, qui de suorum Supe- „ riorum licentia in itinere existentes „ aut *extra claustra degentes* tanquam „ Prædicatores & Lectores *quinquies* „ *eandem Orationem* Dominicam, & to- „ ties Salutationem Angelicam ante „ quodlibet Altare similiter dixerint, „ etiam quinque annos & totidem qua- „ dragenas.

„ 10. Nec non etiam eisdem Reli- „ giosis, qui per mensem integrum sin- „ gulis diebus spatio mediæ horæ Ora- „ tionem mentalem fecerint, ac con- „ fessi, & sacra Communione ultima „ Dominica mensis hujusmodi refecti „ fuerint, sexaginta, & totidem qua- „ dragenas.

„ 11. Qui vero contrito corde & pœ- „ nitentes eorum culpas & peccata ac „ imperfectiones in capitulis culparum „ accusabunt, & spiritualiter communi- „ cabunt, & exercitium virtutum fa- „ cient, tres annos & totidem quadra- „ genas.

„ 12. Plenariam Missionariis bis, vi- „ delicet quando itineri se accingent, „ & quando Provinciam ingressi fue- „ rint: si c. & s. c. r. aut Missam cele- „ braverint.

„ 13. Plenariam iis, qui spatio saltem „ duarum horarum in diverso tempore „ interfuerint orationibus 40. horarum, „ quas Superior in visitatione generali „ ordinaverit, si p. C. p. C. &c. & pro „ disciplinæ Regularis augmento orave- „ rint. Hæ Indulgentiæ etiam suffragen- „ tur Monialibus perpetuam clausuram „ servantibus.

„ Omnes autem & singulas Indulgen- „ tias quibuscunque Ordinibus & Insti- „ tutis Regularibus, etiam Mendicanti- „ bus tam vigore Litterarum Apostoli- „ carum, quam vivæ vocis oraculo aut „ alias quovis modo per quoscunque Ro- „ manos Pontifices concessas, confirma- „ tas, & innovatas revocamus." Datum Romæ 23. Maij. 1606.

Quæritur 19. Quæ sint notanda circa Indulgentias Regularium?

Respondeo sequentia. 1. In Bulla præfata *Pauli V.* revocatæ sunt omnes Indulgentiæ etiam *locales* Regularium Ecclesiis concessæ, si præcise concessæ sunt intuitu seu favore Regularium, ut ipsi eas lucrari possint; quales sunt concessæ Mendicantibus a Leone X. si propriam Ecclesiam visitaverint. 2. Si indulgentiæ concessæ sunt Personis non Regularibus, aut Laicis, Ecclesias Regularium visitantibus, hæ non comprehenduntur sub revocatione Pauli V. Ita declaravit S. Congregatio Indulgentiarum 7. Sept. 1607. ut refert *Lannusca. v. Confraternitas*. 3. In revocatione Pauli V. etiam comprehenduntur Indulgentiæ ab anterioribus Pontificibus concessæ pro articulo mortis. Ita probabilius videtur; quia non est stylus Romanæ Ecclesiæ pro eodem articulo duas concedere Indulgentias plenarias. Itaque, nisi Paulus V. anteriores Indulgentias pro articulo mortis concessas revocasset, novam pro eodem articulo non concessisset. 4. In eadem revocatione comprehenduntur Indul-

dulgentiæ *directe* vivis concessæ, defunctis autem tantum *indirecte*. Tales sunt in quibus continetur hujusmodi forma: *Omnibus, qui tale opus N. fecerint, plenariam indulgentiam, & remissionem peccatorum, quam etiam animabus defunctorum per modum suffragii applicare possint, concedimus*. Econtra Indulgentiæ defunctis directe concessæ non comprehenduntur in ea revocatione. Id colligitur partim ex eo, quia *Paulus V.* in præfata constitutione nullam Indulgentiam pro defunctis concessit *directe*: quod non est verosimile eum facturum fuisse, si præcedentes revocasset: partim, quia *Peyrinus I.* Part. V. *Indulgentia* testatur, Paulum V. sic vivæ vocis oraculo pro Congregatione Fuliensi declarasse. 5. Indulgentiæ a *Paulo V.* revocatæ, non fuerunt per ejus Successores restitutæ. Id patet ex propositione ab *Alexandro VII.* damnata 1666. *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & a Paulo V. revocatæ, hodie sunt revalidatæ*. 6. In ea revocatione non comprehenduntur Indulgentiæ, quæ *directe* concessæ sunt Tertiariis Ordinum Regularium. In ea tamen comprehenduntur Indulgentiæ, quæ illis tantum concessæ sunt indirecte, & intuitu Ordinum Regularium, id est, per communicationem, seu extensionem. Ita declaratum est ab *Innocentio XI.* 10. Octobr. 1686. Ratio autem est, quia Paulus V. tantum revocavit Indulgentias Regularibus, hoc est, adstrictis ad tria vota Ordinis Religiosi, concessas, quales non sunt Tertiarii, & Tertiariæ. 7. Definita etiam fuit a S. Congregatione Indulgentiarum controversia 1737. in partem negativam circa prætensam communicationem inter Tertiarios Carmelitarum, & D. Francisci. 8. Novitii juxta *P. Theodorum* non possunt lucrari Indulgentias a Paulo V. Regularibus concessas. Ita respondet *P. Theodorus* l. cc. p. 2. S. 2. a. 1. §. 3. q. 2. Ratio est, quia Paulus V. in præfata Constitutione expresse requirit annum Novitiatus completum. *Cuilibet Novitio*, inquit, *qui post completum probationis annum professionem emiserit, plenariam*. Hoc tamen non obstante, opposita sententia est mihi probabilior: quia non est verosimile, Paulum V. voluisse in hac Bulla recedere a communi doctrina, quod Novitii in favorabilibus gaudeant privilegiis Ordinis. Neque per verba proxime adducta Pontifex voluit ponere *modum, conditionem* & *clausulam restringentem* Indulgentiis in sua Bulla contentis; sed potius voluit Indulgentias jam in Novitiatu obtentas ampliare per Indulgentiam in professione post expletum probationis annum obtinendam. 9. In ea revocatione comprehenduntur etiam Indulgentiæ antiquitus concessæ Canonicis Regularibus. Ita declaratum est a S. Congregatione Indulgentiarum 1713. 8. Maii. 10. Indulgentiis a Paulo V. Personis Regularium, vel ab aliis Pontificibus Ecclesiis Regularium directe in favorem Laicorum concessis gaudent etiam Moniales, quantumvis non amplius existant sub gubernio Ordinis, sed sub regimine Episcopi. Ita declaravit eadem S. Congregatio 2. Februarii 1720. & speciatim confirmavit Innocentius XIII. 9. Maii 1722. per Breve Apostolicum editum in favorem Canoniarum, Beyrberg, Beyharting, Bernried, Diessen, Dietramzell, Indersdorf, Polling, Raitenbuech, Ranshoven, Rohs, Schlechdorf, Wayarn, ad S. Magnum.

Quæritur 20. Quales soleant concedi Indulgentiæ extraordinariæ pro Monialibus?

Respondeo. *P. Theodorus* Consultor S. Congregationis Indulgentiarum l. cc. §. 5. sic respondet: *Afferemus nonnullas hic Indulgentias, quarum concessiones ad limitatum dumtaxat tempus, puta ad septennium &c. juxta Apostolicæ Sedis stylum a Regularibus obtineri soleant. Pro omnibus & singulis Monialium Monasteriis cujuscunque Ordinis & Instituti tam Monialibus, quam exteris puellis inibi degentibus per Brevia distincta conceduntur sequentes gratiæ ad indulgentias pertinentes.*

I. Quatuor Indulgentiæ plenariæ visitantibus Capellas intra claustra existentes diebus vel in Brvibus designatis, vel ab Ordinario designandis.

II. Indulgentiæ septem Ecclesiarum Urbis.
III. Indulgentia pro Novena Nativitatis D. N. J. C.
IV. Indulgentiæ septem Altarium.
V. Indulgentiæ feriarum sextarum Mensis Martii.
VI. Indulgentiæ scalæ sanctæ.
VII. Indulgentia in articulo mortis (relate ad exteras.)
VIII. Indultum Altaris privilegiati pro anima cujusque ex Monialibus, earumque consanguineis, & affinibus primi & secundi gradus, ac pro Benefactoribus Monasterii. Quod si Monialium monasteria perfectam clausuram non servent, prædicta Brevia minime conceduntur; ideoque non raro audivimus in S. Congregatione Indulgentiarum oblatas preces pro hujusmodi indulgentiis obtinendis fuisse rejectas. Ita P. Theodorus.

Quæritur 21. Quales Indulgentiæ extraordinariæ soleant obtineri a viris Regularibus, aut etiam Monialibus?

Respondeo. *P. Theodorus* l. cc. sic respondet. Alia conceduntur Indulgentiarum Brevia particulari Religioni vel Provinciæ, vel Monasterio, sive virorum, sive mulierum pro quibusdam piorum operum exercitationibus, si S. Congregatio id expedire judicaverit, & potissimum Orationi mentali vacantibus: Subjicimus hic hujus concessionis formulam: *Omnibus Fratribus N. qui per quadrantem horæ orationi mentali vacaverint, pro qualibet vice centum dies; qui per duos quadrantes continuatos, septem annos de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis relaxamus. Iis vero, qui devotioni hujusmodi per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus per totum mensem dabunt operam, & vere pœnitentes, & confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pro Christ. Prin. &c. preces ad Deum effuderint, plenariam semel quolibet mense Indulgentiam, quam etiam animabus* (defunctorum) *applicare possint, concedimus &c. Præsentibus ad septennium tantum valituris.*

Quæritur 22. An communicatio Indulgentiarum quæ sunt concessæ uni ordini, aut loco se extendat ad reliquos ordines, vel loca reliqua ejusdem ordinis?

Respondeo. Indulgentiæ difficilis concessionis, hoc est, quæ raro, & cum difficultate conceduntur intuitu specialis meriti, aut motivi, non comprehenduntur in generali communicatione privilegiorum. Ratio est, quia latitudo communicationis unice dependet a voluntate seu intentione concedentis, qui non prudenter communicaret indiscriminatim omnibus privilegia concessa loco, Monasterio, aut Ordini ob motiva particularia. Ita cum aliis respondet etiam *P. Theodorus* l. cc.

Quæritur 23. An omnes Indulgentiæ Confraternitatum ante Paulum V. concessæ fuerint revocatæ?

Respondeo negative. Ita respondit S. Congregatio indulgentiarum die 16. Jan. 1674. dum libratis utrinque rationibus censuit: *Non constare de revocatione generali indulgentiarum Confraternitatum omnium*. Videri potest *P. Theodorus* l. cc. art. 2. §. 5. ubi fuse disputat de Indulgentiis Confraternitatum.

Quæritur 24. Quales sint concessæ Indulgentiæ orantibus ad pulsum campanæ feria sexta?

Respondeo. *Benedictus XIV.* 23. Dec. 1740. concessit sequentes: *Ad Passionis & Agoniæ Redemptoris D. N. J. C. in fidelium animis excitandam atque fovendam omnibus, qui singulis feriis sextis totius anni hora tertia post meridiem ad sonum campanæ Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, & Parochialium, quarum Parochis, aliisque Superioribus, ut campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant, injungimus, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, flexis genibus quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam devote recitaverint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione, nec non salutari perditorum hominum emendatione pias ad Deum preces effuderint, centum dies de injunctis eis seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis relaxamus; præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris &c.*

Quæritur 25. Quales sint concessæ Indulgentiæ pro recitantibus Salutationem Angelicam ad pulsum campanæ mane, meridie & vespere?

Respondeo. Benedictus XIII. 14. Sept. 1724. concessit sequentes: *Omnibus vere pœnitentibus & confessis, ac S. Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum Campanæ, Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis, cum tribus Ave Maria flexis genibus devote recitaverint; & pro C. p. c. h. e. ac S. m. e. e. pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die mensis dumtaxat, per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam indulgentiam concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christi fidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.* Exorto autem dubio, an tempore Paschali hæ preces flexis genibus, an vero stando dicendæ sint, Benedictus XIV. confirmatis prædictis Benedicti XIII. Indulgentiis, præscripto Rubricarum inhærens, jussit orationem illam a Vesperis cujuslibet Sabbati usque ad totam Dominicam sequentem a stantibus recitari; ac insuper durante tempore Paschali, quod in Vesperis Dominicæ SS. Trinitatis terminatur, loco supra memoratæ Orationis Antiphonam: *Regina cœli &c*, cum versiculo & oratione correspondente: *Deus, qui per resurrectionem &c.* a stantibus dicendam substitui; iisdem eam devote dicentibus, Indulgentiis concessis, ita tamen, ut ii, qui eam Antiphonam memoriter dicere nescieverint, easdem Indulgentias aquirant supradictam orationem, *Angelus Domini*, recitantes; ut habetur ex Notificatione *Emin. Card. Guadagni* SS. D. N. Vicarii Generalis Romæ publicata die 20. April. 1742. Circa Regulares extat alia Declaratio & Indultum Benedicti XIII. hujus tenoris:

INDULTUM

Quo conceditur, ut Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si consuetas preces Angelus Domini &c. ad sonitum campanæ recitare non possint, nihilo minus Indulgentias alias concessas lacrari valeant, dummodo easdem preces recitent flexis genibus statim, ac opus ad Regularem observantiam spectans expleverint.

„ Litteris in forma Brevis emanatis „ die 14. Septembris 1724. Sanctissimus Dominus Noster Benedictus Papa XIII. omnibus utriusque Sexus „ Christi fidelibus ad sonitum campanæ „ consuetas preces *Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis,* „ & ter Salutationem Angelicam flexis „ genibus recitantibus semel in mense „ die ab unoquoque eligendo, si confessi, & Sacra Communione refecti „ fuerint, & pro Christianorum Principum Concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione oraverint, plenariam Indulgentiam concessit. Reliquis vero diebus prædictas preces ut supra recitantibus Indulgentiam centum dierum. „ Quia vero Sanctitati suæ expositum „ fuit, quod sæpe Regulares, aliique in „ Religiosis Domibus commorantes, & „ tempore, quo mane, meridie, aut „ Vespere Campanæ pulsantur, quibusdam actionibus ad Regularem observantiam spectantibus detinentur, & „ ideo easdem preces recitare tunc temporis minime possunt; ac in simul præfatorum nomine humillime supplicatum fuit, ut ex Apostolicæ Sedis dispensatione prædictas preces alio tempore recitando easdem Indulgentias lucrari valeant. Quapropter Sanctissimus „ Dominus Noster audito voto Sacræ „ Congregationis Indulgentiis, sacrisque „ Reliquiis præpositæ, benigne indulsit, „ ut Regulares omnes, aliique in Religiosis

„ giosi Domibus commorantes, si, dum, „ ut supra Campanæ pulsantur, aliquod „ opus exercent, quod ad Regularem observantiam pertineat, nihilominus „ supra memoratas Indulgentias acquirere possint, dummodo statim, ac „ opus prædictum expletum fuerit, „ preces supra memoratas flexis genibus „ devote recitent. " Datum die 5. Decembris 1727.

L. Card. Picus, Præfectus.

Loco † Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Quæritur 26. Quales sint concessæ Indulgentiæ orantibus Vespere ad pulsum campanæ pro defunctis?

Respondeo. Clemens XII. 14. Augusti 1736. concessit sequentes: *Omnibus, qui sub horam noctis ad pulsum campanæ Psalmum de profundis, vel semel Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, cum versiculo Requiem æternam, &c. in suffragium animarum fidelium defunctorum flexis genibus devote recitaverint, quo die id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis relaxamus. Insuper eisdem fidelibus vere penitentibus, & confessis, ac S. Communione refectis, qui per annum præmissa peregerint, ac pro c. p. c. h. e. ac s. m. e. e. pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet anni dumtaxat per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam Indulgentiam concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.*

Quæritur 27. In quo sensu concedantur Indulgentiæ pro articulo mortis?

Respondeo. In hac re dari tres sententias. *Canus*, *Covarruvias*, & *P. Theodorus* existimant: intelligi verum mortis articulum, ita ut talis Indulgentia nunquam obtineatur, nisi in ipso momento mortis, quo anima solvitur in corpore. Fundamentum P. Theodori est, quia Pontifices Romani, v. g. Paulus III. 29. Nov. 1539. Confraternitati SS. Sacramenti, Indulgentiam pro articulo mortis expresserunt sub hac forma: *In mortis articulo, etiamsi tunc mors non subsequatur*. Dein, quia praxis impertiendi Indulgentiam in articulo mortis erat, ut datetur a Sacerdote sub hac forma: *authoritate mihi commissa &c. omnem Indulgentiam tibi concedo, si tamen hac vice moriaris; alias eam tibi reservo pro vero mortis articulo*. *Secunda* est Sententia *Navarri*, quod talis indulgentia tantum obtineatur in articulo mortis præsumpto, id est in proximo periculo mortis, in quo sensu dicit *Rituale Romanum*, ægrum a quovis Sacerdote posse absolvi in *articulo mortis*. In hac sententia, si æger in tali articulo mortis constitutus utatur Indulgentia, & præter opinionem convalescat, non potest amplius lucrari eandem Indulgentiam in altero, aut etiam vero articulo mortis. *Tertia* sententia est *Cordubæ*, qui docet, talem Indulgentiam obtineri in *præsumpto*, & in vero articulo mortis, ita ut si homo singulis v. g. annis constitueretur in articulo mortis præsumpto, toties obtineret Indulgentiam. Mihi sine ulla hæsitatione præferenda videtur tertia sententia, ita ut toties homo obtineat hanc Indulgentiam, quoties constituitur in articulo mortis, hoc est, in probabili periculo mortis.

Ratio est 1. quia hæc Indulgentia est id ipsum, quod erat antiquis *perfecta reconciliatio* pœnitentium in articulo mortis. Illa autem habuit suum valorem & effectum statim, quando ægro conferebatur.

2. Est exorbitans a stylo Ecclesiæ, & sana ratione, suspendere effectum Indulgentiæ ad conditionem independentem ab homine, quantumvis jam posuerit omnes conditiones ex parte sua pro lucrandis Indulgentiis requisitas.

3. Si vera esset prima sententia, falsificaretur forma, Romæ pro communicanda Indulgentia in articulo mortis præscripta, ubi semper significatur effectus de præsenti, v. g. in his verbis: *Remissionem omnium peccatorum tuorum tibi concedo*, forma ista applicandi moribundis Indulgentiam, qua uti solent Regulares varii præsertim erga Confratres suarum Confraternitatum, reperitur in P. Theodoro: & aliqua etiam reperitur in mea *Historia Indulgentiarum*. Neque oppositum

situm probant rationes P. Theodori. Prima enim ratio potius servit pro nostra sententia, quam pro opposita, ut patet consideranti. Praxis illa antiqua, sicut erat privata authoritate introducta, & erat per se absurda, ita tacite revocata est per novam formam Romae praescriptam pro communicanda Indulgentia in articulo mortis. Cæterum *si quæras*, qualis sit differentia inter morientem cum lucratione Indulgentiæ plenariæ, & morientem cum communicatione *solenni* Indulgentiæ plenariæ sub illa determinata formula, non video discrimen, nisi ex merito, pro ægro nomine Ecclesiæ, aut alicujus Ordinis, particulatim deprecantium.

Quæritur 28. Quales sint Indulgentiæ Numismatum, vel Rosariorum &c. benedictorum a Papa?

Respondeo. Hæ Indulgentiæ exprimuntur in Notificatione sedente *Benedicto XIII.* edita *Romæ*, *& a Clemente XII. & Benedicto XIV. servata*, prout *P. Theodorus* testatur. Præcipua Indulgentia in illa formula contenta est plenaria in Festis Nativitatis D. N. J. C. Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, SS. Trinitatis, & Corporis Christi; & die Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, & Nativitatis B. V. & in Nativitate S. Joannis B. in Festis Petri, & Pauli, & reliquorum undecim Apostolorum, & in articulo mortis. Ad has tamen Indulgentias lucrandas requiritur imprimis, *ut quis ejusmodi coronas & Numismata secum habeat. Dein ut quis saltem semel in hebdomada coronam Domini, aut Rosarium, ejusque tertiam partem, aut officium vel divinum, vel parvum B. Virginis, vel defunctorum, vel septem Psalmos pœnitentiales, vel Psalmos graduales recitare, aut rudimenta fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus hospitalis ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam vel audire, vel si est Sacerdos celebrare consueverit, & ut vere pœnitens, & confessus Eucharistiæ Sacramentum acceperit*. Hæ sunt conditiones lucrandi Indulgentiam plenariam. Adduntur ad varia bona opera Indulgentiæ partiales annorum vel dierum. In fine additur conditio, *ut ejusmodi Coronæ, Cruces, Rosaria, Numismata, & sacræ imagines non transeant personam illorum, quibus a sua Sanctitate concessæ sunt, aut quibus ab his prima vice distribuuntur, neque commodari, aut precario dari possint; alioquin careant Indulgentiis jam concessis; & aliqua re ex prædictis deperdita pro ea subrogari altera nullo modo possit. Prohibet sua Sanctitas hanc Indulgentiarum formulam imprimi extra Urbem. Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius*. Circa has Indulgentias duo notari merentur. 1. Quod ad eas lucrandas requiratur, ut quis *consueverit* præscripta bona opera peragere. Quanto tempore? non dicitur. 2. Quod prohibeatur hæc formula extra Urbem imprimi, qua de causa? non dicitur.

Quæritur 29. An cruces & coronæ terræ sanctæ perdant Indulgentias si vendantur? & quænam sint earum Indulgentiæ?

Respondeo. Ad primum affirmative. Ita declaratum est a Sacra Congregatione Indulgentiarum 11. Martii 1721. occasione *Jacobi de Cruce* Civis Augustani, qui postmodum, cum interdiceretur ipsi mercimonium harum mercium, in quas coemendas in Palæstina totam suam substantiam impenderat, ad paupertatem redactus apostatavit a fide Augustæ ad Lutheranos. Est autem eadem ratio circa Numismata, Cruces & alias res a Papa benedictas, vel circa cruces caravacenses; quia in concessione Indulgentiarum pro iis lucrandis modus & conditio ponitur, ut *distribuantur*, quæ verba in sensu a Summis Pontificibus rationabiliter intento significant distributionem gratuitam, non venditionem. Imo, cum formula harum Indulgentiarum prohibeatur extra Urbem imprimi, videtur, hanc distributionem ex intentione Summorum Pontificum tantum permitti iis, qui personaliter accesserunt Romam, & ibi commorantes eadem obtinuerunt. Et hinc etiam mercatoribus Romanis prohibitum est, talia Numismata, vel Rosaria jam benedicta vendere, sed postquam a peregrinis em-

pta sunt, primum portantur ad Pontificem, ut benedicantur. Cæterum Indulgentiæ hujusmodi crucum, & coronarum terræ sanctæ sunt quoad plenarias eædem, quæ sunt concessæ crucibus & aliis rebus ejusmodi a Papa benedictis, prout habetur in Bulla Innocentii XI. data 28. Jan. 1688.

Quæritur 30. Quales sint Indulgentiæ pro recitantibus Rosarium B. V. etiamsi non sint Confratres in confraternitate Rosarii?

Respondeo. Benedictus XIII. concessit sequentes: *SS. D. N. Benedictus XIII. audito voto S. Congregationis Indulgentiis præpositæ omnibus utriusque sexus Christi fidelibus Rosarium, vel saltem tertiam partem ejusdem devote recitantibus pro qualibet Oratione Dominica, & pro qualibet Salutatione Angelica Indulgentiam centum dierum concessit. Recitantibus vero quotidie per integrum annum idem Rosarium, vel pariter saltem ejus tertiam partem, si Confessi, ac S. Communione refecti fuerint, & pro c. p. c. h. e. ac s. m. c. e. oraverint, semel in anno die ab unoquoque eligenda insuper concessit Indulgentiam plenariam, etiam cum facultate applicandi defunctis. Declaravit tamen Sua Sanctitas, ut ad effectum lucrandi prædictas Indulgentias requiratur, ut Rosarium fuerit de more benedictum a Fratribus Ordinis Prædicatorum. Dabam die 31. Aprilis 1726. L. Cardinalis Picus Præfectus. Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.*

Quæritur 31. Quales requirantur dispositiones ex parte lucrantis Indulgentiam?

Respondeo. Ex parte lucrantis Indulgentiam requiritur 1. *Ut sit baptizatus*, quia Indulgentiæ fundantur in potestate clavium, quæ in catechumenos exerceri non potest. Cum vero Indulgentiæ pro defunctis se non habeant per modum absolutionis, sed per modum solutionis deprecatoriæ, potuerunt applicari etiam pro catechumenis defunctis; maxime cum Ecclesia pro his etiam offerat Sacrificium Missæ. 2. *Ut non sit excommunicatus*, quia excommunicatio privat usu bonorum Ecclesiæ. Si tamen quis contritus serio petat solvi vinculo excommunicationis, & citra suam culpam maneat excommunicatus in foro externo, videtur ab Ecclesia non excludi ab iis Indulgentiis, in quibus non requiritur Confessio, & Communio; cum etiam apud Deum non excludatur a gratia. Opposita tamen sententia sensui veteris Ecclesiæ est multo conformior, dum pœnitentes ante expleta pœnitentiæ constitutæ tempora, & ante receptionem Communionis Dominicæ, ac Ecclesiasticæ non censebantur esse capaces Indulgentiæ. 3. Irregulares tamen suspensi, & interdicti sunt capaces Indulgentiæ. 4. Requiritur *impletio præscriptorum operum*, & quidem moraliter eo tempore, vel die, quo præscribitur. Hinc si præscribatur *Communio* & *Confessio*, sufficiet quidem meo Judicio, si Confessio fiat die præcedente, & Communio eo die, quo incipiunt Indulgentiæ; non autem sufficiet regulariter, si confessio fiat duobus diebus ante communionem; quia juxta modernam disciplinam Ecclesiæ Confessio non solet coordinari ad communionem subsequentem, nisi fiat die immediate antecedente, aut eodem. Moralis autem æstimatio de unione morali, ac ordine duorum ad invicem sumitur a consuetis, non ab extraordinariis; ab iis videlicet, quæ communiter contingunt, non ab iis, quæ raro contingunt, quia attentio hominum fertur ad obvia. Vide dicta respons. S. Congreg. 1712. mense Martio n. 3. si quæ tamen personæ haberent consuetudinem in hebdomada bis confitendi, sæpius autem communicandi, crederem, confessionem etiam biduo præcedentem sufficienter ordinari ad Communionem. 5. Requiritur *status gratiæ* saltem in ultimo opere, & in aliis operibus ex sua natura operativis, aut præsuppositivis gratiæ, ut sunt Confessio, & Communio. Si enim præcepto Communionis Paschalis non satisfit per Communionem sacrilegam, etiam non satisfiet intentioni, ac conditioni Pontificiæ requirenti Confessionem, & Communionem *vere pœnitentis*, prout exprimitur in Bullis. 6. Requiritur *propositum* juxta vires suas *congrue satisfacien-*

di

di Deo per ſtudium bonorum operum, ſaltem ad obtinendum totalem ac plenarium Indulgentiæ fructum, prout §. 12. Quæſt. 2. oſtenſum eſt. 7. Requiritur etiam *ſtatus gratiæ ad lucrandum Indulgentias pro defunctis*. Ratio eſt, quia Eccleſia conferendo Indulgentias pro defunctis utitur ſolutione deprecatoria, conjungendo merita Eccleſiæ cum pio opere lucrantis Indulgentiam, eaque conjunctim offerendo divinæ Majeſtati, quæ non tenetur ea neceſſario acceptare, prout patet ex Quæſt. 3. §. 12. Cum ergo non deceat, ut Eccleſia opus mortuum exiſtentis in peccato mortali offerat pro redemptione animarum ex pœnis, non eſt cenſendum, quod Eccleſia merita Eccleſiæ conjungere velit cum ejusmodi opere, ſicque applicare indulgentiam defunctis. Multo minus præſumi poterit, quod velit applicare Indulgentiam defunctis dependenter a confeſſione, vel communione ſacrilega, tanquam a conditione. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia, ut conſtat ex origine Indulgentiarum pro defunctis, Eccleſia non voluit opera vivorum eſſe nudam conditionem, ſed meritum, quod elevare intendit ad majorem vim impetrandi, conjungendo deprecatorie merita Sanctorum, ſeu Theſaurum Eccleſiæ. In Sacerdote tamen celebrante in Altari privilegiato habetur effectus ex opere operato, ſaltem aliquis; etiamſi Sacerdos celebrans ſit in ſtatu peccati mortalis. 8. Requiritur etiam *Intentio lucrandi Indulgentiam*, ſaltem *virtualis*, qualis eſſet, ſi homo v. g. in feſto pergit ad Eccleſiam animo confitendi, quia ſcit, ibi haberi Indulgentiam. 9. Requiritur, ut, ſi in indulgentia exigitur *oratio ad finem determinatum*, v. g. pro concordia Chriſtianorum Principum, converſione peccatorum, avertendis calamitatibus &c. fiat formalis, ac explicita oblatio orationis ad eos fines in Bulla expreſſos. Ratio eſt, quia oratio cum oblatione ſpecifica eſt longe validior, quam generalis, ac confuſa. Sic eſt efficacior oratio, ſi quis determinate oret pro patre, matre, aut Petro, quam ſi tantum oret pro iis, pro quibus principaliter debet. Idem eſt de offerente Sacrificium. Igitur Eccleſia præſumenda eſt requirere talem oblationem explicitam.

Quæritur 32. An ſufficiat ad lucrandam Indulgentiam opus aliunde præceptum vel imperatum? v. g. an Breviarium poſſit offerri pro Indulgentia, ubi præſcribuntur devote preces, an idem dicendum de 6. vel 7. Pater & Ave, quæ recitantur in horis Canonicis? An idem tenendum de pœnitentia injuncta, v. g. oratione 5. Pater & Ave? Item an recitando v. gr. 7. Pater & Ave, quæ præſcribuntur in variis Confraternitatibus, ſatisfiat omnibus illis Confraternitatibus in ordine ad lucrandas earum indulgentias? & num recitando Roſarium pariter in tali caſu ſatisfiat omnibus Confraternitatibus, in quibus requiruntur ad ſummum 7. Pater & Ave?

Reſpondeo. Niſi manifeſte ob particulares circumſtantias conſtet, Pontificem contentum eſſe opere aliunde præcepto, nunquam ſufficiet opus aliunde præceptum, aut imperatum ad lucrandam indulgentiam. Ratio eſt, quia regulariter extra caſum particularis circumſtantiæ Pontifex concedendo indulgentias intendit promovere ſtudium bonorum operum ſuperogatoriorum, ut liquet tum ex legibus prudentiæ œconomicæ Eccleſiaſticæ, tum ex ipſis Bullis Pontificum. Certe Princeps non prudenter adminiſtraret ærarium publicum, ſi regulariter vellet illud effundere in remunerationem operum aliunde debitorum, v. gr. in remunerationem ſteurarum, taxarum, ſervitutum &c. Idem ſenſit Eugenius IV. dum Monachis Valliſoletanis conceſſit Indulgentiam plenariam in articulo mortis ſub conditione, ut per totum annum ſingulis ſextis feriis jejunent. Expreſſe enim ſubjungit hæc verba: *Si prædictis feriis ex præcepto Eccleſiæ, injuncta pœntentia, voto, vel alias jejunare tenentur, uno alio die ſingularum ſeptimanarum ejusdem, quo ad jejunandum non ſunt adſtricti, jejunent*. Accedit, quod in multis Indulgentiis intendatur a Summo Pontifice vel placa-

tio iræ divinæ, vel obtentio specialis assistentiæ divinæ, quæ non ita efficaciter obtinentur per opera aliunde debita. *Dixi nisi de mente alia Summi Pontificis constet ob particulares circumstantias*. Sic enim tempore Jubilæi, ubi cum jejunio præscripto concurrunt varia alia bona opera supererogatoria, puta eleemosyna, Visitatio Ecclesiarum, Orationes, constat, Summum Pontificem Romæ esse contentum jejunio, quamvis incidat in diem jejunii Ecclesiastici de præcepto. Sic etiam in nonnullis Bullis Indulgentialibus finis primarius est, ut reducatur observantia quarumdam legum hactenus neglectarum, quo casu opus aliunde præceptum prudenter utique servit pro conditione lucrandi Indulgentiam. Sic Paulus V. Religiosis Ordinis Præmonstratensis 1606. 19. Oct. concessit sequentes Indulgentia: *Qui dimidium horæ quotidie meditationi rerum divinarum dabunt*, 40. *dies*, *qui examinandæ conscientiæ per quartam circiter horæ partem quaque die incumbent*, 100. *dies*, *qui matutinarum Officium nocte decantabunt*, 10. *dies*, *qui aliquem ex Religiosis Ordinis Præmonstratensis ad reformationem inducent*, 7. *annos*, *qui lectioni, dum mensæ accumbitur, legendo vel audiendo operam dabunt*, 30. *dies &c.* Huc pertinent pœnitentiæ injunctæ in illa ipsa confessione, quæ ordinatur ad lucrandam Indulgentiam. Cum Pontifex talem confessionem admittat in partem conditionis pro lucranda Indulgentia, videtur, quod etiam in partem conditionis admittat compartes confessionis, contritionem, & satisfactionem. Id confirmatur ex sensu, ac praxi communi Confessariorum, frequentissime imponentium pro pœnitentia, ut confitentes recitent preces indulgentiarum. Cæterum quod pro lucranda Indulgentia Jubilæi non sufficiant per se opera aliunde injuncta, patet inferius ex Declaratione SS. D. N. *Benedicti XIV.* num. 53.

Quæritur 33. An is, qui per ignorantiam, oblivionem, aut impotentiam non perficit unum aut plura ex operibus præscriptis, nihilominus lucretur Indulgentiam?

Respondeo. Non lucrari. Probatur ex sensu communi Doctorum, existimantium, quod Pontifex pro conditione essentiali ponat complexum operum, ubi requiruntur plura opera, & a fortiori opus unum, ubi requiritur unicum.

Quæritur 34. An is lucretur Indulgentiam, siquidem perficit opus præscriptum, sed non integre, v. g. siquidem intersit officio divino in festo Corporis Christi, sed non integro?

Respondeo. Qui sive ex ignorantia, sive ex negligentia, aut etiam impotentia omittit notabilem partem operis præscripti, sic, ut in æstimatione morali non sit amplius simpliciter verum, perfici opus, ne quidem lucratur partem Indulgentiæ. Probatur ex eodem sensu communi Doctorum. Secus dicendum, quamvis solum probabiliter, si omittatur pars minima, sic ut saltem moraliter, vel quoad substantiam censeatur perfici opus præscriptum. Patet ex eodem sensu communi, cui conformis esse præsumitur in similibus sensus, ac intentio Pontificis; cum eadem sit prudentia œconomica directiva intentionis in Pontifice, & Doctoribus. Cæterum, quænam sit pars minima, sumendum est *respective*; quia si ad lucrandam indulgentiam requiratur Rosarium, omissio unius Pater & Ave, censeri potest esse pars minima; si vero requirantur quinque Pater & Ave, omissio unius Pater & Ave, utpote quintæ partis non censetur esse minima. Eodem modo judicandum de jejunio, auditione sacri &c. vel de opere inchoato, non vero completo.

Quæritur 35. An ad lucrandum Indulgentiam necesse sit, ut opus præscriptum perficiatur nulla interveniente culpa, ne quidem veniali v. g. ut sub precibus Indulgentialibus non admittantur voluntaria distractio, aut intentio vanæ gloriæ?

Respondeo. Me amplecti sententiam *Bellarmini*, & *Laymanni* distinguentium; si enim opus præscriptum stante concomitante culpa veniali nihilominus habeat aliquam bonitatem, per quam serviat ad finem a Pontifice intentum; v. g. si preces, jejunium, eleemosyna, stan-

ſtante interveniente vana gloria, nihilominus contineat aliam intentionem bonam, realiter aut virtualiter diſtinctam, qua ſerviant ad placandam iram Numinis, impetrandam gratiam &c. aliumve finem a Pontifice intentum, ſufficient ad lucrandam ſaltem partialiter indulgentiam; ſi vero opus præſcriptum unice fiat ex fine malo, aliamve habeat circumſtantiam, ex qua ita redatur vitioſum, ut nullam habeat bonitatem moralem, qua ſerviat ad finem a Pontifice intentum, puta ad placandum Deum, ad obtinendam concordiam Principum, ad exhibendum verum cultum Deo, aut Sanctis, non ſufficiet ad lucrandam indulgentiam. Ratio eſt, quia prudentia œconomica exigit, ut Pontifex pro conditione indulgentiæ exigat opus *vere meritorium*, & hunc finem Pontifices millies exprimunt in ſuis Bullis, ut ſcilicet promoveatur cultus Dei & Sanctorum; ergo eam conditionem actu exigunt, cum juxta jus univerſim id præſumatur factum, aut requiſitum, quod de jure, vel juxta leges prudentiæ debuit requiri.

Quæritur 36. An quis uno eodemque actu poſſit lucrari plures Indulgentias?

Reſpondeo diſtinguendo. Si Indulgentiæ diverſæ conceſſæ fuerint ad eundem diem ex diverſis titulis, & opus in quavis indulgentia præſcriptum eodem die eſt initerabile, cenſendum eſt, poſſe opus offerri pro quavis indulgentia. Sic exempli cauſa, ſi in eundem diem incidat duarum diverſarum Confraternitatum, Indulgentia menſtrua, indulgentia 40 horarum, Indulgentia Numiſmatis Pontificii, Indulgentia Numiſmatis alterius quinque vulnerum &c. poterit eadem confeſſio ac communio ſervire ad lucrandas ſaltem partialiter, omnes has indulgentias. Ratio eſt, quia fructus indulgentiæ plenariæ eſt diviſibilis, ac proportionatus gravitati cauſæ, ſeu motivi, & gravitati præſcripti operis. Itaque non repugnat naturæ indulgentiarum, ſi idem opus offeratur pro pluribus indulgentiis, conceſſis ex diverſo motivo. Cumque ejuſmodi oblatio non ſit irrationabilis, eoquod præbeat occaſionem exercendi diverſas virtutes ob reſpectum ad diverſa motiva, cenſendum eſt, Summum Pontificem eam habere ratam; quod ipſum colligitur ex communi ſenſu Doctorum. Si vero concurrant indulgentiæ ex eodem titulo, aut opera ſint iterabilia, cenſendum eſt, non eſſe locum ad lucrandas plures Indulgentias, niſi iterentur opera, v. g. ſi quis habeat duo Numiſmata Pontificia, non poterit eodem die lucrari duas plenarias indulgentias. Etſi eodem die concurrunt Indulgentiæ duarum Confraternitatum, & indulgentia menſtrua, non poterit eodem actu obtineri triplex Indulgentia, ſed neceſſe erit, pro lucrandis ſingulis offerre diſtinctas preces. Ratio eſt, quia alioquin conceſſio Pontificis non foret rationabilis, utpote non debite proportionata ad intentum ſuum finem, ut ſupra oſtenſum eſt Q. 32. ex dictis vero ſequitur reiteratione ejuſdem actus virtutis eodem die poſſe obtineri ſæpius indulgentiam Confraternitatis partialem, v. g. 100. dierum, quia rationabile eſt, ut Pontifex concedat iteratas ſimiles indulgentias reiteratis actibus virtutum, ſicut concedit reiteratas indulgentias iterantibus Ave Maria juxta numerum granulorum Roſarii.

Quæritur 37. An quis poſſit lucrari Indulgentiam vivorum pro alio?

Reſpondeo negative. Ratio eſt, quia ea facultas in nullis Bullis, niſi in antiquioribus Cruciatis, legitur expreſſa, in quibus datur indulgentia plenaria mittentibus alium loco ſui ad bellum ſacrum. Eſtque hæc ſententia certa; ut prorſus illa perſuaſio habenda ſit pro errore populari, qua nonnulli credunt, ſe poſſe obtinere indulgentiam Portiunculæ, ſi mittant alium loco ſui ad aliquam Eccleſiam Ordinis D. Franciſci. Hoc enim Privilegium, quod practicatur Aſſiſii in Eccleſia Portiunculæ, ſi vere ſubſiſtit, nunquam fuit communicatum aliis Eccleſiis Ordinis. *Nec obſtat*, quod refert Rodriquez tom. 1. q. 33. a. 2. his verbis: *Urbanus V. conceſſit generalem Miniſtrum poſſe dare de toto Ordine ſuffragia indulgentiarum, & orationum, & beneficiorum ſpiritualium*

qui-

quibuscunque devotis & benefactoribus nostri Ordinis. Ita habetur in libro: *Monumenta Ordinum*, & *in supplemento*, & *eandem concessionem habent alii Prælati Regulares*. *Respondetur*; si de tali concessione Pontificia, cujus nullum reperitur exemplum in Bullis Pontificiis, aliisque gratiis indubiis, constaret authentice, & ille liber monumentorum citaret fontem, concessionem illam sic esse intelligendam, quod Provinciales Minorum Benefactoribus Ordinis potuerint communicare Indulgentias soli alioquin Ordini concessas, id est, facultatem lucrandi easdem indulgentias, si personaliter præstiterint præscripta, eo fere modo, quo nunc a nonnullis distribuuntur Numismata indulgentialia. Eo vero casu non ipsi Prælati proprie loquendo concedunt indulgentias, sed ipse Summus Pontifex; neque in eo casu unus lucratur Indulgentiam pro alio. Ita respondet *P. Gobat* tr. de Indulg. n. 110.

Quæritur 38. An is, qui a Summo Pontifice habet multas Indulgentias, aliis distribuendas (seu intentiones ac Benedictiones, ut vocat) possit eam facultatem distribuendi in toto, vel parte donare alteri?

Respondeo Negative. Ratio est, quia videtur oppositum prorsus esse contrarium intentioni ordinatæ, ac per rationem regulatæ summi Pontificis, quod colligitur tum ex natura concessionis, tum ab exemplo similium. Ex natura concessionis quidem, quia Pontifex censeri debet elegisse industriam, ac prudentiam œconomicam Personæ, cui eam facultatem distribuendi Indulgentias contulit. Neque enim cuivis concredenda est tanta facultas, quæ dari debet tantum bene meritis. Ab exemplo similium idem colligitur, quia & Alexander VII. speciali Decreto edito 6. Feb. 1657. cavit, ne Indulgentia annexa Rosariis, vel Numismatibus piis transiret personam, cui semel in usum Indulgentialem concessa est. Hinc & *Gobat*, qui in prima editione docuerat oppositum, in secunda revocat suam sententiam tr. 4. p. 1. c. 11. potissimum ob rationes Dianæ testantis de opposita praxi Curiæ Romanæ his verbis: *Ego non recedo a sententia negativa, quam semper docui, nixus authoritate Curiæ Romanæ; & ita mihi etiam responderunt Magistri cæremoniarum SS. D. D. N. in his materiis Indulgentiarum versatissimi*. Ex dictis colligitur, quod, si quis v. g. Religiosus, dum erat in vivis, Indulgentias, seu intentiones, ut vocant, nondum distribuit, Superior non possit eas distribuere post illius mortem; quia sic distribuerentur ab alio, quam ab eo, cui Pontifex indulsit distribuendi valide facultatem.

Quæritur 39. An quis possit lucrari Indulgentiam, si opus ultimum præscriptum perficiat quidem in peccato mortali, post aliquot autem dies de hoc doleat per veram contritionem, seu an Indulgentiæ reviviscant?

Respondeo. *Negative*. *Ratio* est, quia non decet Pontificem habere hujusmodi intentionem concedendi Indulgentiam generaliter pro ejusmodi circumstantia; neque habentur indicia probabilia, quod aliquando habuerit, aut soleat habere ejusmodi intentionem. Isque sensus Pontificis colligitur ob communia dictamina prudentiæ ex sensu communi Doctorum, quorum plerosque Gobat hic n. 156. testatur, tenere negativam circa reviviscentiam Indulgentiarum.

Quæritur 40. An in communicatione generali omnium Indulgentiarum alicujus Ecclesiæ comprehendantur etiam Indulgentiæ pro defunctis?

Respondeo. *Affirmative*, exceptis Altaribus. *Ratio est*, quia nostris temporibus non datur speciale motivum, cur Pontifex exciperet a concessione generali Indulgentias pro defunctis, cum æque facile jam concedantur, ac Indulgentiæ pro vivis: adeoque non est opus illarum specifica expressione, quali opus est quoad Altaria Privilegiata; quæ sicut non solent tam facile concedi, ac cæteræ Indulgentiæ, ita non præsumuntur comprehendi in communicatione generali, nisi exprimantur.

Quæritur 41. An qui possit lucrari Indulgentiam plenariam, retinens affe-

ctum ad aliquod peccatum veniale?

Respondeo. Talem quidem lucrari Indulgentiam plenariam, sed non totaliter. Quia fructus Indulgentiarum est divisibilis: nec est rationabile, quod Pontifex suas Indulgentias respectu majoris partis hominum, inhærentium hujusmodi affectui, velit exponere tam universali periculo nullitatis. Sed verosimile est, quod compatiens humanæ infirmitati, & intendens excitare etiam languidos ad studium bonorum operum, omnes perficientes præscripta opera velit donare saltem aliqua parte veniæ, & pœnarum relaxatione, non eo sensu, quasi talibus remittatur pœna debita peccatis, quorum retinent affectum habitualem, aut totalis pœna reliquis peccatis, quorum deposuerunt affectum, debita; sed quod consequantur respectu horum posteriorum peccatorum partem plenariæ Indulgentiæ.

Quæritur 42. An requiratur specialis intentio ad lucrandas Indulgentias Stationum? & num in Ecclesiis Regularium possint a quibusvis Laicis obtineri?

Respondeo. Ad eas lucrandas requiritur specialis intentio. Nam ad lucrandas has Indulgentias debent saltem Religiosi preces suas offerre pro *Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione*. Quia Paulus V. dum Religiosis in sua Bulla Indulgentiarum revocatoria concedit Indulgentias Stationum, satis clare requirit hanc intentionem. *Nec refert*, quid hic per Romani Pontificis salutem intelligatur. Si enim absolute quis intelligere velit salutem ejus æternam, conditionate autem temporalem, id est, si fuerit ad majorem Dei gloriam, non repugnabit Pontifex; nec volet vivere sanus invito Numine, & in detrimentum Ecclesiæ. Præterea notandum, quod videatur etiamnum incertum esse, an sæculares lucrentur Indulgentias Stationum in Ecclesiis Regularium, habentium communicationem Privilegiorum cum aliis Regularibus. *Ratio est*, quia sicut concessio Altaris Privilegiati ob speciales considerationes pro ejusmodi difficiliori concessione occurrentes non comprehenditur in communicatione generali Indulgentiarum, & Privilegiorum, ita etiam Indulgentiæ Stationum pro sæcularibus non videntur comprehendi communicatione generali Indulgentiarum cum aliis Ordinibus. Et hunc fuisse sensum Romanorum Pontificum, ac ipsarum Religionum, patet ex eo, quia *Gregorius XIII*. 1584. 5. Dec. & 1573. 26. Augusti tanquam specialem gratiam Scholaribus, Parentibus, Fratribus, ac Medicis Religiosorum Societatis Jesu concessit, quod possent lucrari Indulgentias Stationum in Ecclesiis Societatis Jesu. Idem erat sensus totius fere Societatis tempore, quo *Gobat* parabat suam primam editionem, nam p. 2. c. 8. n. 343. sic scribit: *Perdoctus quidam nostræ Societatis Theologus Romæ habitans, consultus a me hac super quæstione respondit mihi anno* 1648. 22. *Febr. in hæc verba: De quæstione illa, quam mihi R. V. proposuit, indagavi apud Patres quam plurimos, eosque variæ rationis, ac doctrinæ, judicio, rerumque usu præstantes; non potui autem ab ullo, præterquam Theophilo Raynaudo intelligere, quis velit admittere, quod omnes Christi fideles possint in templis nostris lucrari Indulgentias Stationum, sed restringunt ad Sodales B. V.* (& ad illos, de quibus infra) *asserentes, ita habere praxin in Germania, Hispania, Gallia, Italia, Lusitania, Belgio, &c. Ita P. Gobat*. Itaque tunc temporis non erat Pontifici, & Regularibus notum; Privilegium de Indulgentiis Stationum, concessum Servitoribus Ecclesiarum ab Innocentio VIII. circa annum 1495. pro sæcularibus extendi posse, aut debere ad Ecclesias aliorum Ordinum. Cum ergo ea extensio, adeoque ipsæ Indulgentiæ Stationum pro sæcularibus incertæ sint, publicari non debent, quia prohibitum est, publicare Indulgentias incertas.

Quæritur 43. Quæ sint notanda circa Indulgentiam Portiunculæ?

Respondeo. Notatu digna esse sequentia. 1. Eam Indulgentiam datam esse ab Honorio Papa anno 1221. 2. Eam ab initio extitisse solum Assisii in Capella

pella rurali, dicta de Angelis usque ad annum 1480. hinc ipsimet Religiosi & Moniales Ordinis S. Francisci usque ad illud tempus debuerunt ire Assisium ad diem 2. Augusti, si voluerunt lucrari eam Indulgentiam. 3. Anno 1480. fuisse a Pontifice impetratam gratiam, ut Religiosi & Moniales habentes Clausuram, Ordinis S. Francisci, possint obtinere Indulgentiam Portiunculæ in suis Ecclesiis. 4. Eadem extensio ac concessio anni 1515. fit in specie pro Monialibus S. Claræ, ut videlicet in suis Ecclesiis possint lucrari Indulgentiam Portiunculæ; ne habeant ansam discurrendi: ex quo colligitur, eam tunc temporis nondum fuisse concessam pro sæcularibus, nisi tantum Assisii, & in Bavaria Monachii in Ecclesia Monialium S. Claræ, cui Ecclesiæ Bonifacius IX. anno 1401. concessit Indulgentiam Portiunculæ etiam pro sæcularibus; in aliis vero Ecclesiis Ordinis Minorum S. Francisci Indulgentia Portiunculæ primum concessa est pro sæcularibus anno 1622. 4. Julii a Gregorio XV. per Bullam *Splendor Paternæ gloriæ*, quæ asservatur in Tabulario Capituli gen. Romæ, ut testatur Rodericus Resol. 77. n. 50. 5. Eandem Indulgentiam anno 1608. a Paulo V. ad decennium, & anno 1622. in perpetuum a Gregorio XV. extensam esse ad Ecclesias Capucinorum, ut habetur in Annalibus Capucinorum Boverii. Ex quo colligit *P. Gobat* p. 2. c. 9. n. 351. Indulgentiam de Portiuncula non competere omnibus Ecclesiis Minorum per viam communicationis Privilegiorum. 6. Eandem anno 1643. extensam esse ab Urbano VIII. ad Ecclesias tertii Ordinis S. Francisci his verbis: *Cum fideles ad Ecclesias dicti Ordinis non confluant, quia Indulgentia Portiunculæ prædictis Fratribus expresse concessa non reperitur, nos omnes fideles, qui Ecclesias Fratrum Tertiariorum prima die Augusti visitaverint, plenariam remissionem consequi declaramus, ac si in Ecclesiis Minorum de observantia peragerent*. 7. Indulgentiam Portiunculæ non posse eodem die obtineri sæpius, ut supra ostensum est. 8. Neque pro absentibus ut patet ex Q. 37. 9. Ad eandem lucrandam extra Assisium requiri Confessionem, Communionem, Visitationem Ecclesiæ, & orationem juxta tres consuetas intentiones, ut patet ex duabus Bullis Pauli V. & Gregorii XIII. proxime citatis. Dixi *extra Assisium*, quia Assisii juxta Rodriquez T. I. q. 55. a. 18. non requiritur Communio. 10. Indulgentiam ipsius Ecclesiæ Portiunculæ non quidem suspendi tempore Jubilæi, eandem tamen suspendi in aliis Ecclesiis. Prius patet ex Bulla Urbani VIII. *Cum nuper*, data 1624. & Innocentii X. *Cum ob sacri* 1650. posterius ex praxi. Cæterum assertioni, quod hæc Indulgentia non possit applicari absentibus, prout defendit P. Andreas Mohr in sua Portiuncula Theologica, aut defunctis, minime obstat, quod Indulgentia Portiunculæ sit anno 1622. communicata Ecclesiis Minorum. Aliud enim est, communicari Indulgentiam; & aliud communicari simul Privilegia eidem annexa. Sic Indulgentia Portiunculæ Assisii habet annexum Privilegium, quod ex concessione Pontificia non suspendatur tempore Jubilæi, nec tamen hoc Privilegium communicatur simul cum Indulgentia aliis Ecclesiis Minorum. Itaque etiamsi Indulgentia Assisii haberet hoc Privilegium, ut possit applicari absentibus, de cujus concessione non habetur documentum, non tamen idem Privilegium per generalem concessionem Indulgentiæ Portiunculæ extenderetur ad alias Ecclesias Minorum, sed indigeret specifica mentione, ac extensione, cum utique in mente Pontificis non urgeant eadem motiva pro concessione utriusque, videlicet Indulgentiæ, & annexi privati Privilegii; pro illa enim dantur motiva suadentia, pro ista dantur motiva dissuadentia, ac retrahentia; aut certe talia, quibus attentis Pontifex Privilegium illud probabiliter non concessisset, si explicite fuisset postulatum. Adeoque, cum ipsa indulgentia, & præfatum Privilegium sint diversæ rationis, in concessione unius non includitur concessio alterius; sicut etiam ob communicatio-

nem

nem Indulgentiarum alterius Ecclesiæ non censetur communicari Altare Privilegiatum, præcise ex eo, quia hoc conceditur difficilius, quam illæ; & concesso faciliori, non eoipso conceditur id, quod est difficilius, nisi exprimatur.

Quæritur 44. An quis Indulgentiam vivorum, quam lucratur, propria authoritate possit applicare defunctis?

Respondeo. *Negative*. *Ratio* est, quia Indulgentia vivorum est absolutio a pœna. Sicut ergo absolutus a culpa non potest suam absolutionem donare alteri, ita nec absolutus a pœna. Hinc patet responsio ad argumentum *Gobati* hic p. 2. c. 21. n. 466. afferentis: *Nullum plane inconveniens apparet in hac precatiuncula*: *Clementissime Deus*, *rogo te*, *ut illam Indulgentiam plenariam*, *quam cras in die Portiunculæ comparare studebo*, *digneris admittere potius pro expiandis Parentis mei defuncti peccatis*, *quam pro meis*. Inconvenientia enim in eo consistit, quod absolutionem sui velit transcribi defunctis. Hinc merito idem Author *recantavit* in appendice his verbis: *Legisti lector*, *quid abhinc annos plus quam viginti censuerim de quæstione proposita*. *Si autem quæras*, *quid etiam nunc judicem*? *respondeo*, *eam responsionem jam non videri mihi tam probabilem*, *quam antea videbatur*, *idque ob solam authoritatem contrariam*. *Siquidem reperio tres Doctores*, *qui me citato non probant illam doctrinam*. *Primus est Diana*, *alter Cotonius*, *tertius est P. Burghaber*. *Sane hi triumviri injiciunt non irrationabilem metum*, *ne illa mea responsio non sit vera*.

Quæritur 45. An Sacerdos habens obligationem celebrandi in Altari privilegiato, satisfaciat cum Numismate, aut Imagine habente Indulgentiam transferibilem in Defunctos?

Respondeo. *Negative*. *Ratio* est, quia non est tam certum, concessam esse revera Indulgentiam huic Numismati in individuo, quam eam esse concessam huic Altari. Hinc ob talem incertitudinem quasi generalem circa Numismata, & res similes conferens stipendium præsumitur rationabiliter esse invitus, si Sacerdos non celebret in Altari privilegiato. Aliter respondendum, si certo, & non dubie constaret de alia voluntate dantis stipendium. Responsio est *Bonacinæ*, *Gavanti*, *Cardinalis Lugo*, & aliorum; adeoque ob hanc ipsam authoritatem sententia fit dubia, & eoipso, cum versetur in materia, ubi agitur de præjudicio tertii, non amplius licita in praxi.

Quæritur 46. Quid notandum circa Altaria privilegiata?

Respondeo. *Notandum* 1. Privilegium Altaris privilegiati ea hebdomada, mense, vel die non currit, quo non implentur conditiones præscriptæ, v. gr. si ingruente bello, peste, vel ex alia causa non possint celebrari tot Missæ, quot pro usu Altaris privilegiati in concessione Pontificia requiruntur, non valet pro ea die, hebdomada &c. Privilegium. Ita declaratum est a S. Congreg. Indulg. 1720. 10. Julii.

Notandum 2. Quando Indulgentiæ unius Ecclesiæ vel Congregationis communicantur alteri Ecclesiæ, non censetur in communicatione comprehensum privilegiatum Altare. Ita declaratum est a S. Congregat. Indulg. 1729. 9. Maji & 25. Martii 1725.

Notandum 3. Quando alicui Ecclesiæ conceditur Altare privilegiatum sub hac formula: *Volentes Ecclesiam N N. in qua aliud Altare privilegiatum non reperitur erectum*, *hoc speciali dono illustrare &c.* to *aliud* non excludit aliud Altare privilegiatum diversæ rationis, sed tantum ejusdem rationis. Id colligitur ex paritate cum simili formula circa Indulgentias vivorum; ubi illa clausula: *Volumus autem*, *ut si aliæ Indulgentiæ Ecclesiæ concessæ fuerint*, *præsentes nullæ sint*, tantum intelligitur de Indulgentiis ejusdem rationis: prout patet ex declar. S. Congreg. Indulg. 1716. 28. Aprilis. Itaque si Ecclesiæ concessum fuerit Altare privilegiatum pro omnibus fidelibus indiscriminatim, non excluditur, quin possit obtineri aliud pro certo genere Personarum v. g. pro confratribus alicujus confraternitatis, aut pro defunctis alicujus familiæ, sepultis

in

in Capella &c. Attamen si in Ecclesia exstet Altare privilegiatum quotidianum pro omnibus fidelibus defunctis, non poterit obtineri aliud ad aliquam feriam hebdomadæ pariter pro omnibus fidelibus; quia censentur esse ejusdem rationis ex æstimatione Indulgentias concedentium, ut constat ex praxi constanti Romana, de qua, etiam antiqua, testatur Gobat hic. p. 2. c. 26. his verbis: Abhinc 30. *annos legi Rescriptum quoddam Ill. D. Nuntii Viennensis ad Parochum Halensem, in quo hæc verba erant expressa: Possunt in eadem Ecclesia præter unum Altare privilegiatum pro animabus esse plura alia pro animabus e variis Confraternitatibus defunctorum. Sed & anno* 1650. *fuerunt mihi ex urbe missa tria Brevia pro tribus Altaribus privilegiatis cum hac explicatione. Circa Altare privilegiatum pro omnibus fidelibus clausula illa, simili ad præsens Privilegio condecorata, intelligenda est bene; neque enim præjudicant alia Altaria privilegiata, cum sint pro animabus Confraternitatum &c. prout consideranti patebit, & per hoc excluditur simile pro omnibus, vel Altare simile pro iisdem Confraternitatibus; non vero Altare pro alia Confraternitate. Ita P. Kohler, quotidianus procurator horum, aliorumque Brevium.*

Notandum 4. Si Altare tantum est portatile, cui tantum imponitur imago alicujus Sancti, dubium est, an sufficiat ad hoc, ut serviat pro privilegiato, & ob hanc ipsam dubietatem non potest haberi, ac publicari pro privilegiato. Quod vero valor talis Altaris sit dubius, patet ex eo, quia S. Congregatio noluit tale Altare statim declarare pro privilegiato, ut patet ex responso edito 1715. mense Julio n. 5.

Notandum 5. Quando in concessione Apostolica dicitur, quod tantum *Sacerdotes* alicujus *Ecclesiæ* uti possint privilegiato Altari; per illos Sacerdotes non intelliguntur tantum Canonici, aut Parochi illius Ecclesiæ, aut Convictores, sed etiam alii Ecclesiæ illi deservire soliti, ut Cantores, Organædi, habentes cooperaturam, coadjutoriam, exspectantiam; ac imprimis Beneficiati. Ita colligitur ex responso S. Congregationis dato 1713. mense Septembri n. 3.

Notandum 6. Quando concessum est Altare privilegiatum perpetuum sine clausula expresse restrictiva ad dies *non impeditos* festo duplici, satisfit obligationi celebrandi in eo *Altari* Missam de Requiem, si in eo dicatur Missa de festo duplici. Ita declaratum est ab *Alexandro VII.* his verbis: *Creditæ nobis cælitus dispensationis Officium salubriter exequi satagentes, & quam plurima dubia in diversis mundi partibus orta, & in Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus Præpositorum deducta occasione decreti ejusdem Congregationis die* 5. *Augusti* 1662. *editi, ac a nobis approbati, de non celebrandis Missis de Requiem in duplicibus tollere, atque dirimere cupientes de memoratorum Cardinalium consilio authoritate Apostolica tenore præsentibus approbamus, inprimis illud Decretum prædictæ Congregationis editum in urbe Novariensi die* 22. *Novembris* 1664. *quo declaratum fuit, Anniversaria, & Missas cantatas de Requiem, relictas ex dispositione testatorum, quotannis in die ipsorum obitus etiam in duplici majori contingentis non comprehendi in dicto Decreto. Ulterius quoad Altaria privilegiata, & in quibus proinde quotidie etiam in duplicibus celebrandæ sint Missæ de Requiem ex obligatione, authoritate, & tenore prædictis declaramus, per celebrationem Missarum de festo currenti satisfieri dictis obligationibus, & suffragari cum iisdem Indulgentiis, perinde ac si essent celebratæ Missæ de Requiem ad formam Privilegiorum, salva tamen semper in præmissis authoritate supradictæ Congregationis &c. Datum Romæ* 22. *Januar.* 1667. Ex hoc Decreto colligitur, tantum iis Missis, quæ ex fundatione testatorum deberent esse *de Requiem*, satisfieri in Altari privilegiato celebrando de duplici, prout colligitur ex hoc termino Decreti: *dictis obligationibus;* minime vero sequitur, in Altari privilegiato celebrando de duplici satisfieri universim etiam iis Missis, quæ ex voluntate personarum adhuc viventium, ac stipen-

ſtipendium pro Miſſa de Requiem conferentium, celebrandæ ſunt de Requiem; Ratio eſt, quia, cum quilibet ſi rerum ſuarum moderator & arbiter, poterit determinate conferre Miſſæ ſtipendium pro Miſſa de Requiem, & non pro Miſſa de duplici. Hoc modo etiam concordari poteſt reſponſum S. Congregationis de anno 1725. 16. Julii, ubi fuit declaratum: *Privilegium in Altari privilegiato ad dies non impeditos ante declarationem Alexandri VII. conceſſum non ſuffragari univerſim etiam diebus impeditis feſto poſt illam declarationem.*

Notandum 7. In Altari privilegiato etiam occurrente feſto duplici poteſt legi Miſſa de duplici pro defunctis cum applicatione Indulgentiæ. Ratio eſt, quia nunquam a S. Congregatione Rituum, vel Indulgentiarum aliove Decreto fuit prohibitum, legere de duplici in Altari privilegiato cum applicatione Miſſæ & Collecta pro defunctis; ſicque uti Privilegio; ſed ſolum fuit prohibitum, ne in feſto duplici dicerentur Miſſæ privatæ de Requiem. Neque etiam S. Congregatio, quando Altare privilegiatum concedit pro *Miſſis Defunctorum*, hoc termino intendit reſtringere Privilegium ad ſolas *Miſſas de Requiem*. Aliud enim eſt *Miſſa de Requiem*, & aliud *Miſſa Defunctorum*. Ille terminus eſt ſpecificus, ac ſignificat ritum determinatum; iſte vero terminus *Miſſa Defunctorum*, eſt terminus genericus, & nihil aliud ſignificat, quam Miſſam applicatam pro defunctis, ſive dein celebretur ſub ritu mortuali, ſive de feſto. Neque obſtat, quod Barboſa v. *Miſſa Defunctorum*, dicatur afferre declarationem Congregationis Rituum, qua declaratur, per Miſſam defunctorum intelligi *Miſſam de Requiem*: nam S. Congregatio non intendit declarare, quod univerſim, ubicunque in Brevibus Apoſtolicis occurrit nomen: *Miſſa Defunctorum*, debeat intelligi *de Requiem*; ſed ipſa potius declarat, terminum hunc: *Miſſa pro Defunctis*, ſeu *Miſſa Defunctorum*, habere duas ſignificationes; unam generalem, qualis eſt in Brevibus Apoſtolicis, aliam vero ſtrictiorem, ac forte famoſiorem, & uſutatiorem in communi uſu; propterea enim explicandi cauſa, dum adhibet hunc terminum: *Miſſa pro Defunctis*, addit, ſe hunc terminum hic, & nunc accipere *pro Miſſa de Requiem*. Quod vero illa declaratio Rituum patiatur, & exigat hanc interpretationem, probo ex eo, quia & tenor Decreti hunc ſenſum admittit, & quia intentio S. Congregationis non erat, Altaria privilegiata reddere in tota Eccleſia inutilia pro feſtis duplicibus. Tenor Decreti eſt ſequens: *Cum Sanctiſſimus D. N. Alexander Papa VII. in Viſitatione Eccleſiarum Urbis acceperit, in pleriſque Eccleſiis abuſum irrepſiſſe celebrandi Miſſas privatas pro Defunctis etiam in feſtis duplicibus contra præſcriptum Rubricarum Miſſalis Romani; eundemque abuſum Decreto Congregationis eliminari præceperit; innotuerit vero ſacrorum Rituum Congregationi, hujusmodi abuſum etiam in aliis Eccleſiis ubique gentium exiſtentibus inductum pariter reperiri; ſacra eadem Congregatio, ut Miſſalis Rubricæ inviolate ſerventur, diſtricte præcepit omnibus, & ſingulis Sacerdotibus, tam ſæcularibus, quam Regularibus &c. ut in poſterum dictam Rubricam ſervent, ita ut Miſſas privatas pro Defunctis, ſeu de Requiem in duplicibus nullatenus celebrare audeant. Quodſi ex Benefactorum præſcripto Miſſæ hujusmodi celebrandæ incidant in feſtum Duplex, tunc minime transferantur in aliam diem non impeditam, ne dilatio animabus ſuffragia exſpectantibus detrimento ſit, ſed dicantur de feſto currenti cum applicatione ſacrificii juxta mentem eorumdem Benefactorum.*

Notandum 8. Diruta Eccleſia non perſervare Altare privilegiatum, ut habetur ex Reſponſo S. Congreg. 1712. menſe Julio n. 6. & 1732. menſe Februario n. 3. Si vero manente eadem Eccleſia in renovatione Eccleſiæ conſtituantur loco priorum Altarium privilegiatorum nova, non amittitur Privilegium, ſed perſeverat. Ita reſponſum eſt a S. Congreg. 1723. menſe Febr. n. 1. & 3.

Notandum 9. Falſum eſſe, quod Confraternitati S. Roſarii conceſſum fuerit

Al-

Altare privilegiatum perpetuum, nulla amplius indigens confirmatione de septennio ad septennium. Ita constat ex Responso S. Congregat. edito 1729. mense Majo n. 2. Hinc vehementer deciperetur populus, si in hac & similibus Confraternitatibus Altare haberetur pro privilegiato, & non peteretur confirmatio Privilegii singulis septenniis; quia in hac materia error populi non tribuit Privilegium Altari.

Notandum 10. Indulgentias Altaris privilegiati, uti & cæteras Indulgentias pro defunctis non suspendi in Jubilæo. Patet ex Declaratione Innocentii X. & Clementis X. quorum sensui censentur etiam inhærere alii Pontifices in Bulla Jubilæi. De priori testatur Gobat p. 2. c. 26. n. 533. his verbis; Non interrumpi (Privilegium Altaris Jubilæo) satis ostendi in Tr. de Jubilæo. Accedit Declaratio Innocentii X. cujus omni exceptione major testis existit Diana; ipse enim a duobus nostris Patribus Romæ visitatus affirmavit iis: S. D. Nostrum hebdomada præcedente in examine Episcoporum se præsente, & audiente interrogatum, quidnam sua Sanctitas velit determinatum de Indulgentiis pro hoc anno Sancto circa defunctos, & in articulo mortis? Respondisse, eas Indulgentias a se non revocatas. Declaratio autem Clementis X. ponetur infra.

Quæritur 47. Quales sint concessæ se invicem salutantibus hac formula: *Laudetur Jesus Christus?* aut dicentibus Litanias de B. V.?

Respondeo. Hæ continentur in Bulla Sixti V. & in Notificatione Benedicti XIII. Bulla Sixti V. sic habet: *Quia non est aliud nomen sub cœlo, in quo oporteat nos salvos fieri, nisi nomen Jesu, idcirco omnibus, & singulis Christi fidelibus, qui hoc modo salutaverint alios, nempe suo vulgari, seu latino sermone: laudetur Jesus Christus; & his, qui sic responderint: in sæcula, vel: amen, aut: semper, utrisque tam salutantibus, quam respondentibus quinquaginta, ubicunque id factum fuerit. Qui autem nomen Jesu nominaverint reverenter, vel Mariæ, viginti quinque dies. Qui autem in mortis articulo ore vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, dummodo aut habuerint consuetudinem sic salutandi vel nominandi idem nomen Jesu, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem. Quique Litanias ejusdem SS. Nominis recitaverint trecentos; qui Litanias B. V. Mariæ, ducentos, nec non prædicatoribus Verbi Dei, qui inter prædicandum ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi seu nominandi nomen Jesu & Mariæ auditores monuerint, & quicunque hanc salutationis formam usui esse curaverint, easdem Indulgentias, ac peccatorum remissiones consequantur, authoritate & tenore præmissis concedimus. Volumus autem, ut prædictæ Litaniæ Nominis Jesu, & B. Mariæ juxta morem, & consuetudinem in Romana Curia, & domo B. V. Mariæ usitatum recitentur, decernentes præsentes litteras nullo unquam tempore per quascunque alias litteras Apostolicas revocari, suspendi, aut limitari, aut illis derogari posse &c.* Has Indulgentias, quatenus respiciunt salutationem, pronuntiationem SS. Nominum, & litanias B. V. confirmavit Benedictus XIII. ut patet ex adjecta Notificatione, impressa typis Cameræ Apostolicæ; & ex Bullario. Adverto tamen, in præfata confirmatione allegari, quod Sixtus V. salutantibus & respondentibus concesserit Indulgentiam centum dierum; quod sic intelligendum est, ut quinquaginta dies tribuantur salutanti, & reliqui quinquaginta dies respondenti. Si enim hæc confirmatio non sic explicaretur, allegaret falsum; cum in Bulla Sixti V. salutanti tantum tribuantur 50. dies; non 100. d. & hæc mea observatio propterea est notabilis, quia hucusque ex malo intellectu præfatæ Confirmationis tam in Concionibus, quam in libellis passim fuit publicatum, quod & salutans & respondens, quilibet seorsim, habeat Indulgentiam centum dierum.

Indul-

INDULGENTIÆ.

Pro se invicem salutantibus dicendo: Laudetur Jesus Christus, & respondentibus amen, & pro invocantibus SS. Nomen Jesus, & Mariæ, aut Litanias B. V. Mariæ recitantibus.

Alias San. me. Sixtus V. Bulla, quæ incipit: Reddituri, edita die 11. *Julii anno* 1587. *Universis Christi fidelibus, qui se invicem salutantibus dixerint: sia lodato Gesu Cristo,* & *respondentibus: Amen, aut in sæcula, sive Italico, sive Latino, vel quocumque alio idiomate id expresserint, quoties id egerint, Indulgentiam centum dierum, & illis, qui Sanctissimum Nomen Jesus, aut Mariæ devote invocaverint, Indulgentiam viginti quinque dierum concessit. Iis vero, qui præfata agere consueverint, si in articulo mortis constituti, & ore, vel si non potuerint, saltem corde Sanctissimum Nomen Jesus & Mariæ invocaverint, insuper plenariam Indulgentiam adjecit.*

Easdem Indulgentias tribuit Prædicatoribus, qui inter prædicandum Auditores hortati fuerint, ut modo supra exposito Sanctissimum Nomen Jesus, laudantes sese invicem salutent, & idem Nomen Jesus & Mariæ devote invocent, cæterisque omnibus, qui hanc salutationis formam usui esse curaverint. Recitantibus tandem Litanias B. V. Mariæ bis centum dies Indulgentiæ dedit.

Cum autem Sanctissimo D. N. Benedicto Papæ XIII. humillime supplicatum fuerit, ut omnes & singulas Indulgentias supra memoratas confirmare dignaretur, Sanctitas Sua audito voto S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositæ, hujusmodi precibus benigne annuens easdem Indulgentias Apostolica Authoritate confirmavit. Datum die 22. *Januarii* 1728.

L. Card. Picus,
Præfectus.

Loco † Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis,
Secretarius.

Quæritur 48. Quid notandum circa Indulgentias, & preces confraternitatum?

Respondeo. Qui inscribitur confraternitati, non tenetur quidem sub peccato observare præscriptas leges, & recitare constitutas confraternitatis preces, si tamen easdem non persolvat, aut servet, pro eo die, hebdomada, mense, vel anno, quibus eas negligit, non lucratur Indulgentias confraternitatis. Ratio est, quia eadem videtur in aliis confraternitatibus esse intentio, suscipientium & ingredientium, vel Episcoporum, ac Papæ Statuta confraternitatis confirmantium, quæ est in confraternitate Rosarii; in ista tamen non datur obligatio sub peccato ad Statuta, prout testatur *Navarrus* l. cc. Miscell. 8. his verbis: *Tertium statutum (confraternitatis Rosarii) continet, quod nullatenus peccent prædicti confratres non dicendo illa præfata Psalteria per negligentiam, occupationem, vel oblivionem: sed solum perdant participationem omnium bonorum, quæ fiunt a Confratribus in toto orbe Christiano pro hebdomadis, quibus recitare omiserint; quod quidem provide factum est, ad tollendos scrupulos, quibus multi omittentium, qui hoc ignorant, anguntur; imo eorum aliqui peccant contra legem eorum conscientiæ, eoquod credant se peccare, quod ipsum videtur dicendum de confratribus non implentibus Statutum 7. & 8. de interessendo certis Missis defunctorum &c.* Ita Navarrus l. cc. & Miscell. 14. ubi docet, eum confratrem non lucrari Indulgentias confraternitatis, qui facit Rosarium recitari per alium. Confirmatur a paritate, cum Indulgentiis Defunctorum in Altari privilegiato, quas S. Congregatio Indulgentiarum, ut supra dictum est, declaravit non sortiri effectum tantum eo mense, vel ea hebdomada, quibus non implentur præscriptæ conditiones.

Notandum vero Indulgentiam in articulo mortis non prodesse iis confratribus, qui non habent serium animum implendi Statuta confraternitatis. Hanc esse intentionem Summorum Pontificum, patet ex communi sensu Doctorum, in qui-

quibus, & in Summo Pontifice principia directiva prudentiæ, & intentionum utique sunt unisona, cum fundentur in eodem lumine rationis, & in prudentia œconomica Ecclesiastica. De sensu autem communi Doctorum testatur *Gobat hic c. 35.* his verbis: Q. *An Indulgentiam pro articulo mortis acquirere possunt, qui Albo Congregationis Annuntiatæ expuncti sunt ob mores discolos, aut qui sponte ei nuntium miserunt? Eadem quæstio movetur de confratribus Rosarii, Scapularis &c. Ratio dubitandi est, quia Gregorius XIII. dicit, se impertiri hanc Indulgentiam omnibus, qui in prædictam congregationem recipientur. Ex altera parte videtur dicendum, hunc favorem tantum iis reservari, qui tanquam legitima & actualia Congregationis membra moriuntur. Nam pro uno actu solo* (qualis est sola inscripto in Confraternitatem) *non solent dari plures indulgentiæ; ergo, cum pro ingressu detur plenaria, non datur simul pro eodem Indulgentia in articulo mortis. .... Dein Eugenius IV. & Innocentius VIII. in Bullis datis 1430. pro Monachis Vallisoletanis, & 1493. pro Eremitis S. Augustini; ubi concedunt illis Religiosis Indulgentiam plenariam pro articulo mortis, addunt expresse hanc clausulam: Quamdiu sub Regulari observantia fuerint. Hæ rationes mihi persuadent, ad propositam quæstionem esse respondendum negative. Et ita etiam respondendum censuerunt Docti, sapientesque Patres e Societate Jesu nostra a me consulti; quamvis Navarrus de Orat. Miscell. 30. loquens in specie de indulgentia in articulo mortis promissa Confratribus Rosarii dicat, ejus fieri compotes omnes, qui illi Congregationi inscripti sunt cum vera voluntate implendi omnia Statuta.* Hucusque Gobat. Itaque sensui communi non est conforme, eos lucrari Indulgentiam in articulo mortis, qui in ingressu non habuerunt serium animum servandi Statuta, & in eo animo saltem habitualiter perseverent. Quia tamen in mea, & communiori sententia Indulgentiæ sunt divisibiles, sperari potest, eos, qui adhibuerunt saltem aliquam diligentiam in servandis Statutis, lucraturos in articulo mortis partem Indulgentiæ proportionalem suæ dispositioni.

Quæritur 49. Qua hora diei Indulgentiæ incipiant, aut desinant?

Respondeo 1. Quando conceditur Indulgentia plenaria a primis Vesperis usque ad occasum solis in die festo, incipiunt ea hora, qua in loco Indulgentiæ, aut in vicinia solent inchoari Vesperæ primæ; finiunturque ea hora, qua ibi locorum sol subire solet Horizontem, ut spectatus in plano, aut in vicinis apicibus montium. Ratio est, quia, ut supra instar axiomatis positum est, conditiones requisitæ in Bullis Indulgentialibus intelligendæ sunt juxta morem, ac consuetudinem loci, pro quo Indulgentiæ conceduntur. Itaque & primæ Vesperæ intelligendæ sunt juxta morem loci, aut viciniæ; & occasus solis intelligendus utiliter relate ad totum ambitum viciniæ, intra quam etiam comprehenduntur apices vicinorum montium. Si enim intelligeretur occasus solis alio modo ex suppositione planitiei, opus esset peritia astronomica, quam non requirunt Pontifices ad intelligendas suas Bullas; aut in nonnullis Ecclesiis; quæ sitæ sunt ad radices montium, ubi tota hyeme sol non fit spectabilis, ut fieri dicitur in celebri Monasterio Stams in Tyroli, cessaret indulgentiarum usus.

2. Quando conceditur Indulgentia plenaria pro aliquo die festo, aut feriali, non exprimendo primas Vesperas, videtur, saltem circa Indulgentias a ducentis annis concedi solitas, eam incipere a medio noctis, & durare usque ad medium noctis, non autem a primis Vesperis. Ratio est, quia illud discrimen, quod in nonnullis Bullis Indulgentiarum, initium statuatur a primis Vesperis, in aliis autem Bullis id non exprimatur, minime censeri debet otiosum & vacuum ratione; adeoque cum hujusmodi Bullæ destinato consilio quoad determinandum Indulgentiarum initium diversæ sint, etiam operentur earundem initium diversum, & cum stylo Ecclesiastico per analogiam cum aliis rebus Ecclesiasticis, puta Festis, Horis Canonicis, Missis, jejuniis, conforme fit tempus a medio

noctis

noctis usque ad medium sequentis, pronum est, etiam Pontificem ad hoc tempus quoad indulgentias respexisse. Confirmatur ex eo, quia anno 1700. Em. Vicarius Generalis Romæ declaravit, Basilicas Romanas visitari debere a medio noctis, ut infra dicetur. Vide infra Declarationem SS. D. N. *Benedicti XIV.* qui utrumlibet modum in Jubilæo concessit n. *6.*

Quæritur 50. Quid notandum circa revocationem Indulgentiarum?

Respondeo 1. Omnes Indulgentiæ *Quæstuariæ*, videlicet illæ, quæ fuerunt concessæ sub *conditione porrigendi manus adjutrices*, seu dandi Eleemosynam ad fabricam Ecclesiæ, aliudve opus pium, fuerunt revocatæ a S. *Pio V.* Revocationis Bulla habetur in mea Historia Indulgentiarum p. 2. f. 1. 2. Ibidem habetur revocatio aliarum variarum indulgentiarum. 3. Quando in una eademque Bulla continentur duo diversa indulgentiarum genera, quarum aliquæ sunt quæstuariæ, aliæ autem non sunt quæstuariæ; non censentur posteriores revocatæ. Quia utile per inutile vitiari non debet. Exemplum talium habetur p. 1. f. ult. Indulgentiis. Resolutio patet ex Responso S. Congregationis dato 1715. mense Januario n. 2. ubi talis Indulgentia agnoscitur pro valida.

Notandum 4. Indulgentiæ concessæ a Concilio Basileensi, & Felice V. sic in sua obedientia dicto, vel ab eorundem delegatis non sunt revocatæ, sed potius confirmatæ a *Nicolao V.* per Bullam: *Ut pacis* datam 1449. 14. Kal. Julii: ubi expresse dicit, se pacis studio confirmare omnes indulgentias a Concilio Basileensi, Felice V. eorumque delegatis, concessis.

Notandum 5. Indulgentiæ concessæ per vivæ vocis oraculum ante *Gregorium XV.* & *Urbanum VIII.* probabilius comprehenduntur sub revocatione *omnium Indultorum ac Privilegiorum* emanatorum per vivæ vocis oracula ab his Pontificibus facta. Ratio est, quia etiam Indulgentiæ proprie sunt aliquod Indultum; & quia eadem certe, si non major ratio erat revocandi hujusmodi Indulgentias; cum manifestum sit, ex allegationibus talium vivæ vocis oraculorum in œconomia Indulgentiali nasci ingentem confusionem.

Confirmatur responsio ex eo, quia S. Congregatio non statim confirmat tales indulgentias vivæ vocis oraculo concessas, nec eas de novo concedit, imo si de novo concederet, agnosceret abrogatas, ut patet ex Responso dato 1715. mense Januario n. 2. ubi supplicatum fuit, pro nova talis Indulgentiæ concessione, adeoque eoipso ex parte Oratorum de earum valore dubitatum. Anno 1718. mense Febr. n. 4. fuit absolute denegata Confirmatio Indulgentiæ cujusdam, quæ ex aliquo Scriptore probabatur concessa vivæ vocis oraculo. Similis denegatio facta 1719. mense Aprili n. 3. & 1722. mense Augusto n. 5. & dilatio facta usque ad productionem documentorum 1726. 11. Martii. Itaque hujusmodi Indulgentiarum valor est ad minimum dubius; & ob hanc ipsam dubietatem non amplius promulgare eas licet per Decretum *de Indulgentiis dubiis*. Ut autem revocationis Tenor sciatur; appono ipsos terminos Urbani VIII. Constit. 121. T. 4. Bullarii sic habet: *Urbanus VIII. &c. alias f. r. Gregorius XV. ut subnascentibus jugiter variis difficultatibus & abusibus ex Privilegiis a Sede Apostolica vivæ vocis oraculo sæpenumero concessis obviam iret, Constitutionem edidit tenoris sequentis: .... Romanus Pontifex &c. Cum autem experientia rerum Magistra compertum sit, concessiones & gratias vivæ vocis oraculo etiam a S. R. E. Cardinalibus obtentas, & ipsorum manu firmatas, sæpe ab his, in quorum favorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam in Disciplina Ecclesiasticæ detrimentum executioni demandari; idcirco his, & NB. aliis malis occurrere volentes, motu proprio, & ex certa scientia omnia & singula Privilegia, facultates, licentias, & gratias quascunque per Summos Pontifices, Prædecessores nostros, ac per nos vivæ vocis Oraculo, & S. R. E. Cardinalium quorumcunque manu firmata quibuscunque Generalibus, Superioribus, & Personis cujusvis Ordinis, Congregationis,*

Instituti, & Societatibus sive Sæcularibus, sive Regularibus, sive ipsis Ordinibus, Congregationibus, Institutis, & Societatibus, etiam Societati Jesu, aut ejus Clericis, vel Presbyteris, aliisque Personis prædictis quacunque de causa &c. illorum tenores præsentibus pro expressis habentes revocamus &c. -- etiamsi pro illorum derogatione de illis expressa mentio habenda foret &c. Romæ 30. Decemb. 1631.

Notandum 6. Quando in Bulla Indulgentiali habetur hæc clausula, ut nunquam possit revocari, nisi in Bulla revocatoria fiat expressa mentio omnium articulorum, quibus hæ Indulgentiæ constant, non censebitur revocata per revocationem generalem, v. g. his verbis: *Revocamus qualescunque indulgentias a nobis vel Prædecessoribus nostris concessas;* sed ad ejus revocationem requiritur, & sufficit, si in Bulla revocatoria habeantur ista vel similia verba: *Revocamus omnes Indulgentias, etiam illas, quarum de verbo ad verbum oporteret facere expressam mentionem.* Ita communis. Palao credit sufficere hanc in posteriore casu formulam: *Revocamus indulgentias omnes sub quacunque forma concessas.* Censeo inspiciendam esse Pontificis intentionem & motiva, si ista fuerint ita generalia, ut merito timeatur, eum in Bulla revocatoria voluisse respicere etiam ad Indulgentias alioquin exceptas, eoipso tales Indulgentiæ habendæ sunt pro revocatis, aut certe pro dubiis; adeoque non sunt amplius promulgandæ ob Decretum de Indulgentiis dubiis non promulgandis.

Notandum 7. Eodem modo discurrendum esse de Indulgentiis concessis pro articulo mortis, & pro defunctis. Quamvis enim varii Authores a Gobat relati censeant, indulgentias pro articulo mortis, & pro defunctis non revocari per clausulam hanc vel similem: *Revocamus omnes indulgentias, quibuscunque Ordinibus ac Personis Regularibus, aut sæcularibus quovis modo concessas, confirmatas, innovatas,* censeo tamen inspiciendam esse mentem Summi Pontificis, & de illa sumendam conjecturam ex circumstantiis, sic v. g. si Pontifex in Bulla revocatoria concederet alias Indulgentias pro articulo mortis, prout factum est in Bulla revocatoria *Pauli V.* vel si concederet alias pro defunctis, non dubitarem revocatas esse priores indulgentias pro articulo mortis, & pro defunctis. Idem dicendum circa Altaria privilegiata. Universim etiam locum habet in hac materia illa Regula Criticæ de interpretatione: *Propositio universalis* (v. gr. revocatoria) *eam habet universalitatem, ad quam pronum erat loquenti respicere*, consideratis ejus scopo & motivis.

Quæritur 51. An & quomodo in materia Indulgentiarum locum habeat probabilitas?

Respondeo 1. Qui prætermittit aliquam conditionem, modum, vel partem operis præscripti, quam juxta opinionem probabilem, aut etiam probabiliorem credebat non esse necessariam, non lucratur indulgentiam, si illa conditio, modus, aut pars operis præscripti revera fuit requisita in mente concedentis. Ita communis. Ratio est, quia opinio probabilis, aut etiam probabilior non potest facere, ut actualiter concessum fuerit, quod actu concessum non est; quod tamen ad valorem Indulgentiarum, quæ se habent per modum absolutionis, absolute requiritur, cum ad absolutionem validam non sufficiat voluntas absolvendi præsumpta, sed requiratur actualis. *Nec obstat*, quod Sacerdos errore communi cum titulo colorato habitus pro vero Parocho valide absolvat, quia jurisdictio suppleri potest per voluntatem præsumptam; voluntas autem absolvendi non potest suppleri per voluntatem præsumptam. Nec obstat rursus, quod Tannerus, teste Gobat n. 712. asseruerit, se audivisse ex ore viri dignissimi, *Urbanum VIII.* aliquando interrogatum generatim de interpretatione verborum indulgentias proponentium respondisse: *Suam, Sedisque Apostolicæ mentem hanc esse, ac voluntatem, ut eæ valeant illo modo, quo prudentes, pii, doctique Theologi existiment valere.* Quia sicut non decet, voluntatem testatoris valere, qui vult relin

relinquere confectionem testamenti voluntati alienæ; ita non decet, ut Pontifex relinquat valorem indulgentiarum, ac respective concessionem ad hanc, vel illam circumstantiam variæ semper opinioni Theologorum, adeoque sensus prudenter intendibilis responsi Pontificii solum potest esse hic, quod *Urbanus VIII.* dicat, suam & Summorum Pontificum actualem voluntatem saltem implicitam ex legibus prudentiæ œconomicæ respicere ad easdem conditiones, modum, ac circumstantias, tanquam requisita essentialia; ad quas plerique Theologi idonei censuerint fuisse a Pontifice respiciendum voluntate legali, id enim, ut sæpius dictum est, Pontifex voluit, quod voluntate legali *juxta rationem melioris* debuit velle, cujus voluntatis signum est judicium prudentum, Theologorum videlicet idoneorum saltem a potiori in unam sententiam conspirantium.

Respondeo 2. Non licet promulgare Indulgentias dubias, etiamsi probabiles, aut etiam probabiliores. Quia Ecclesia non habet *rationem sufficientem*, aut necessitatem proponendi populo Indulgentias dubias, ubi labor ex parte fidelium esset certus, & fructus incertus; maxime hoc tempore, quo est tanta Indulgentiarum certarum copia. Nec obstat, quod Ecclesia in aliis materiis, v. g. cultu Reliquiarum, aliisque actibus Religionis publicis sequatur probabilitatem; quia ibi datur idem fructus, ac meritum etiam in suppositione falsa, ac vera; cum cultus v. g. sit relativus ad Deum idem, etiamsi Reliquia sit falsa.

Respondeo 3. Quando Indulgentia, quæ habebatur pro certa, incipit fieri dubia, datur obligatio, apud S. Congregationem requirendi certam loco dubiæ, aut abstinendi ab ulteriori promulgatione. Quia non decet populum sollicitare ad lucrandas indulgentias dubias, ne quidem si moneatur de dubietate; cum id Religioni sit parum honorificum, & obstat Decretum, de non promulgandis Indulgentiis dubiis, quod Decretum, cum sit favorabile honestati publicæ nostræ Religionis, debet esse amplæ interpretationis, adeoque extendendum ad Indulgentias dubias omnes, etiam eas, quæ sunt in actuali possessione. Neque obstat, quod sit favorabilior causa possidentis; quia id verum est, quando ex parte possidentis agitur de damno vitando; non vero, quando agitur de lucro captando, & quidem cum dedecore ac damno boni, aut honoris publici.

Respondeo 4. Privatim tamen cuivis licet habere intentionem, ac conatum etiam lucrandi indulgentias dubias, quia nec id jure prohibetur, nec cedit in cujusquam præjudicium.

Quæritur 52. Quid notandum de Indulgentiis viæ crucis?

Respondeo. Indulgentias has reperiri Ierosolymis variis in locis, seu stationibus, quæ vocantur *Via Crucis*. Earum nonnullæ concessæ dicuntur a *S. Sylvestro* Papa tempore Constantini Magni, & S. Helenæ; prout etiam aliquæ dicebantur concessæ Basilicæ Lateranensi, de quibus actum est in mea historia indulgentiarum p. 1. S. 1. §. 46. & p. 1. S. 8. *Innocentius XI.* anno 1686. 5. Sept. & *Innocentius XII.* anno 1695. 17. Kal. Jan. per litteras Apostolicas concesserunt indulgentias, quæ reperiuntur *in locis, & Ecclesiis Terræ Sanctæ*, subjectis Ordini Fratrum Minorum S. Francisci, communicari aliis Ecclesiis ejusdem Ordinis per totum orbem pro Religiosis Ordinis; & *Innocentius XII.* in iisdem litteris declaravit, in ea communicatione Indulgentiarum specialiter comprehendi *pia loca Viæ Crucis*, *seu Calvarii ad recolendam*, *seu meditandam Passionem Christi*. Anno 1726. V. Nonas Martias *Benedictus XIII.* non solum Indulgentias locorum Terræ Sanctæ confirmavit, sed easdem etiam extendit ad omnes fideles, qui in Ecclesiis Fratrum Minorum exercitium *Viæ Crucis* obirent. *Clemens XII.* 1731. concessit, ut fideles easdem Indulgentias consequerentur, si *exercitium Viæ Crucis* obirent etiam extra Ecclesias Fratrum Minorum in locis non dependentibus ab Ordine, dummodo erigeretur *Via Crucis* a Religiosis deputatis præfati Ordinis. Itaque ad intelli-

telligendas has Indulgentias requiritur 1. *ut sciamus*, *quale sit exercitium Viæ Crucis?* 2. *quales sint stationes*, quæ comprehenduntur in Via Crucis? 3. *quales sint Indulgentiæ* cuivis Stationi concessæ? *Ad primum* dico, quod *exercitium Viæ Crucis* consistat in devota contemplatione Passionis Dominicæ coram pictis tabellis, in quibus exhibetur tota Passionis series, ita explicat eum terminum *Benedictus* XIII. in sua Bulla his verbis: *Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum petitionem exhibendam nobis curavit*, *qua continebatur*, *Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium*, *Viæ Crucis appellatum*, *quo tota Dominicæ Passionis series pictis tabulis*, *ubi commode fieri posset*, *expressa*, *inque plures Stationes distributa*, *eo modo*, *quo peregrini Civitatis Sanctæ Jerusalem loca ipsa*, *ubi Christus passus est*, *recolentes*, *&* *frequentantes invisunt*, *contemplanda proponeretur*, *in varias Provincias intulisse &c.* *Ad secundum* dico, Stationes Passionis Dominicæ, quæ Jerosolymis habent indulgentias, describi a Patre *Angelico Muller*, Ordinis Servorum Mariæ Definitore, qui eadem loca propriis oculis lustravit, & in libro, cui titulus: *Peregrinus in Jerusalem*, hoc modo descripsit, ac enumeravit. 1. Ubi Christus sudavit sanguinem indulgentia plenaria. 2. Ubi Christus ad Apostolos dixit: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum?* I. 7. annorum. 3. Ubi Christus fuit comprehensus Indulg. plen. 4. Apud torrentem Cedron, ubi Christus lapidi impressisse dicitur vestigia, Indulg. plen. 5. Ubi Christus in domo Annæ Pontificis fuit examinatus, & a servo percussus, Indulg. plen. 6. Ubi Christus in domo Caiphæ a Concilio fuit condemnatus. 7. In domo Pilati Indulg. plen. 8. In Palatio Herodis Indulg. plen. 9. Ad columnam, ubi Christus fuit flagellatus. Indulg. plen. 10. Ubi Chistus in purpura illusus, Indulg. 7. ann. 11. Ubi Christus populo productus, & a Pilato dictum: *Ecce homo*, Indulg. plen. 12. Ubi B. V. occurrendo Christo bajulanti Crucem traditur passa deliquium, Indulg. plen. 13. Ubi Christus traditur sub onere crucis cecidisse, & Crux Simoni Cyrenæo imposita, Indulg. plen. 14. Ubi creditur a Christo impressam fuisse faciem Sindoni Veronicæ, Indulg. plen. 15. Ubi Matronæ Jerosolymitanæ plorantes occurrerunt Christo, Indulg. plen. 16. Ubi Christus creditur fuisse incarceratus, Indulg. plen. 17. Ubi milites diviserunt vestimentum Christi, Indulg. 7. annorum. 18. Ubi crux fuit collocata, Indulg. plenar. 19. Ubi Corpus Christi creditur fuisse aromatibus conditum, Indulg. plen. 20. Ubi Corpus Christi fuit sepultum, Indulg. plen. Si ab his 20. Stationibus detrahantur quinque, videlicet 4. 12. 14. 16. 19. quæ in Scriptura & Documentis scriptis primorum temporum non sunt fundatæ, remanebunt quindecim Stationes omni veneratione dignæ.

Alio ordine Stationes Jerosolymitanas describit *P. Conradus Hietling* Ord. S. Francisci, olim Guardianus Betlehemiticus, adeoque & ipse testis idoneus l. 2. manduct. 1. sic habet: Procedamus ad Mysteriorum considerationem, prout defacto per Processiones quotidianas post Completorium per hymnorum cantum, & thurificationes devote obitur. *Prima statio* fit in Capella B. V. ubi fertur, Christum post resurrectionem apparuisse primo Matri suæ. *Secunda statio* est in hac ipsa Capella, ubi Columna flagellationis veneratur. *Tertia statio*. Ad servandum ordinem Processionis transitur pro nunc ad Mysterium, ubi Christus apparuit Magdalenæ, quod in reditu habet suam stationem, & aditur Carcer Christi dictus, qui est ad latus manus sinistræ Ecclesiæ Majoris. Dicitur autem carcer Christi, quia inibi, ut traditur, aliquamdiu detentus fuit, antequam omnia parata essent ad eum crucifigendum super montem calvariæ. *Quarta statio*. Retro ipsam Ecclesiam dictam (Resurrectionis) ex adverso est Capella divisionis vestimentorum Christi, hic fit statio. Huic loco vicina scala est, & descensus per 50. circiter gradus ad locum inventionis S. Crucis. *Hic fit statio quinta*. *Statio sexta*. Per aliquot gradus ascendendo a loco invention-

tio-

tionis S. Crucis ad dexteram Capella S. Helenæ invifitur. *Statio feptima*. Capella improperiorum Chrifti fupra fcalam ad lævam verfus montem Calvariæ, feu Capella Coronationis, ubi memoria Coronationis reflectitur, vel ut alii volunt, hic acetum fele mixtum præparatum fuit. Tandem afcenditur mons Calvariæ. Præfentes fuere crucifixioni B. V. & S. Joannes, locus utriufque, ubi fteterunt, indicatur marmoreo fignali. *Octava ftatio*. Prius Chriftus in pavimento fuit inclavatus cruci, antequam cum cruce erigeretur. Myfterium hujus in lavationis, feu crucifixionis ad dexteram confcenfo Calvariæ monte concinnatis ex petris artificiofis figuris repræfentatur. *Statio nona*. In loco Crucis plantatæ Capella dolorofæ Virginis adjacet monti Calvariæ. Hoc in loco Paffionem & mortem filii fui videns defecit viribus. Statio hic non fit. *Statio decima* ad petram unctionis, quæ eft elatum marmor album. *Statio undecima* in Sanctiffimo Sepulchro. *Statio duodecima*, ubi Chriftus apparuit Magdalenæ.

Adrichomius viam crucis n. 118. hoc modo defcribit: Chriftus incipiens a Palatio Pilati per 26. greffus proceffit ad locum, ubi crux ei impofita eft; (1) Unde crucem bajulans per 80. gradus progreffus eft ad locum, ubi primo cum cruce cecidiffe traditur. (2) Inde ftatim per fexaginta greffus ad locum cum B. Maria, cum Joanne filio fuo occurrit. (3) Hinc autem per feptuaginta unum pedem, & fefquipedem ad quoddam trivium, ubi Simon Cyrenæus crucem poft Jefum portare coactus eft. (4) Ifthinc per centum nonaginta unum greffus & femipedem ad locum, ubi ipfi Veronica occurrit. (5) Atque illinc per trecentos triginta fex greffus & duos pedes ad portam judiciariam, ubi rurfum cum cruce lapfus eft. (6) Deinde ardua, faxofa, atque paulatim afcendente via verfus feptentrionem proceffit per trecentos quadraginta octo greffus & duos pedes ad bivium quoddam, ubi mulieres plorantes allocutus eft. (7) Ac ifthinc continuo per centum fexaginta unum greffus & fefquipedem ad pedem feu radicem Montis Calvariæ, ubi ultimo cecidit. (8) Deinde ulterius per octodecim greffus ad locum, ubi carnifices ipfi veftes extraxerunt, ubi & vino myrrhato, fele mixto potatus eft. (9) Dehinc per duodecim greffus ad locum, ubi clavis cruci affixus eft (10) Inde poftremo per quatuordecim greffus ad locum, ubi de cruce pendens in foramine rupis Calvariæ fixus eft. (11) A Palatio itaque Pilati, ufque ad locum, ubi crux rupi infixa fuit, funt greffus mille trecenti viginti & unus, five pedes ter mille, trecenti & tres.

Hæc linea eft quarta pars pedis, quo ufus eft author, in cujus menfura cuivis greffui duo pedes cum dimidio. Idem author defignat alium, ubi B. V. ftetit cum mulieribus fpectans crufixum, diftans 18. ulnis a cruce. (12) Et ubi milites diviferunt veftimentum. (13) Et ubi in finum B. V. Corpus Chrifti traditum. (14) Et locum fepulchri. (15)

Ad tertium dico, a S. Congregatione prohibitum fuiffe, fingulis Stationibus adfcribere determinatas Indulgentias; adeoque etiam non licebit mihi eas defignare, vel determinare. Videri etiam poteft refponfum S. Congreg. Indulg. 1710. menfe Nov. n. 1. Pro majori notitia addo Bullam Innocentii XII. & Benedicti XIII. & Encyclicam A. R. P. Provincialis in Bavaria. Cæterum fi quæ occurrant dubia tam circa exercitium viæ Crucis, quam circa Stationes & Indulgentias v. g. cur *Benedictus exercitium viæ crucis* definiat effe illud, quo NB. *tota paffionis feries* repræfentatur, cum tamen in via crucis tantum repræfentetur *pars* Paffionis? cur *P. Mullerus* pro lapfu Chrifti, & fubftitutione Cyrenæi ponat unam Stationem & Indulgentiam, alii duas? &c. &c. non eft meum ejufmodi controverfias examinare. Bulla *Innocentii XII.* fic habet:

I.

Innocentius XII. *&c. sua nobis F. Diaz. Ord. FF. Minorum Familiæ Ultramontanæ Procurator petitione monstravit, quod a f. r. Innocentio XI. litteræ 5. Sept. 1686. emanarint, in quibus confirmata reperitur communicatio Privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum, usque tunc non revocatarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus, Obedientiæ vel Directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum subjectas, a pluribus Romanis Pontificibus eisdem per diversa loca concessa; a qua communicatione, prout iteratis vicibus a Sede Apostolica extitit declaratum, resultare dignoscitur, quod, quando decoratum reperitur Altare unius loci, vel una Ecclesia, aut una confraternitas, seu quævis Congregatio, Ordove aliquarum e dictis Personis, aliqua Indulgentia, sive plenaria, sive non, applicabili per modum suffragii, sive non applicabili pro animabus Purgatorii; ad favorem earundem tantum personarum, vel omnium simul Christi fidelium concessa; minime tamen revocata, qui in eo loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum in diebus in concessione expressis perfecerint, quod per eandem concessionem fuerit præscriptum; in omni Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, & Personarum præfatarum eadem Indulgentia ab omnibus respective aquiratur, qui eisdem diebus easdem emiserint diligentias, in concessione taxatas. Verum sicut eadem petitio subjungebat, prætendentibus nonnullis scrupulosis, quod in præfata generali communicatione comprehensa non veniant NB. Loca & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis, existentium extra Jerusalem; ad tollenda de medio quæcunque dubia, fuit nobis pro parte præfati Ordinis humiliter supplicatum, quatenus declarare dignaremur, non esse exclusa præmemorata Loca in ea Generalitate, sub qua loquuntur Constitutiones Pontificiæ præfatæ, ad hoc, ut Indulgentiæ dictæ eisdem concessæ, & usque modo non revocatæ, obtineri valeant sine ullo dubio in aliis Ecclesiis, Altaribus, & Locis piis, ac devotis spectantibus ad Personas præmemoratæ Obedientiæ vel Directioni subjectas, stante, quod Sanctæ Sedis mens fuit semper, hæc omnia loca reddere æqualiter condecorata ob meritum æquale, uniforme, vel æquivalens, quod dictæ personæ in Dei, ac Sanctæ Ecclesiæ servitio peragunt.*

Nos vero præfatam declarationem commisimus Congregationi Concilii, quæ 16. Julii currentis anni declaravit, prædicta Loca, & Ecclesias Terræ sanctæ, aliarumque partium Orientis extra Jerusalem esse comprehensa, sive comprehensas in dictis Privilegiis, Indultis, & Indulgentiis; & deinde sub die 27. ejusdem mensis sententiam prædictæ Congregationis approbavimus. Sed quia adhuc dubitabant nonnulli, an mens dictæ Congregationis fuerit stabilire, quod pia loca viæ crucis *seu Calvarii ad recolendam, seu meditandum Christi Passionem a præmemoratis Personis seu Ordinibus ad instar Stationum Calvarii montis, juxta diversa etiam Privilegia Sedis Apostolicæ erecta, comprehensa sint in præfata mutua communicatione; eadem Congregatio sub die 12. Nov. mox elapsi declaravit, NB. etiam præfata pia loca* viæ crucis *seu Calvariæ comprehendi in sæpe dictis Litteris dicti Innocentii XI. ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in eisdem litteris contentis, & expressis; ac nos sententiam præmemoratæ Congregationis sub die 15. ejusdem Mensis Novembris approbavimus &c. Datum Romæ 1605. 17. Kal. Januarii.* Sequitur jam Bulla Benedicti XIII.

II.

Benedictus XIII. *&c. inter plurima signa Bonitatis divinæ summam charitatem declarat Passionis Dominicæ Sacramentum. Ea propter Fr. Josephus Maria ab Ebora Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum B. Francisci, qui*

qui de observantia nuncupantur, petitionem nobis exhibendam curavit, qua continebatur, Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium, viæ crucis *appellatum, quo* tota passionis series *pictis tabulis, ubi commode fieri posset, expressa, & in plures Stationes distributa, eo modo, quo peregrini Civitatis Jerusalem Loca ipsa, ubi Christus passus est, recolentes & frequentantes invisunt, contemplanda proponeretur, in varias Christianorum Provincias magno animarum fructu intulisse, ac Innocentium XII. ejusmodi exercitium largitione cœlestium munerum* 1692. *per litteras Apostolicas incipientes:* Ad ea, *promovisse, ubi inter alia omnibus Fratribus & Monialibus, atque aliis utriusque sexus personis Ordinum & Congregationum, Obedientiæ seu directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum de Observantia subjectis, Christique fidelibus, Confratribus, & Consororibus quarumcunque Confraternitatum, & Societatum, sive sub Titulo B. M. Virginis immaculatæ, sive sub alia qualibet invocatione in eorundem Fratrum & Monialium Ecclesiis Canonice erectarum, sive erigendarum, orationi mentali, quæ dicitur* viæ crucis exercitium, *quo ratione suæ Regulæ, & constitutionum quotidie tenentur, operam dantibus, pro qualibet vice dierum centum, per duos quadrantes vero continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, perque totum mensem Orationi & exercitio hujusmodi vacantibus, dummodo vere pœnitentes & peccata sua confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, proque c. p. c. h. e. ac S. M. E. e. pias* ad Deum *preces fudissent, semel quolibet mense plenariam peccatorum Indulgentiam, quam per modum suffragii animabus Purgatorii applicare possent, concessit. Postmodum dictus Innocentius per alias litteras incipientes: sua nobis* 1695. *declaraverat, pia loca* viæ crucis *seu Calvarii ad recolendam & meditandam Christi Passionem a prædictis Fratribus, & Monialibus, aliisve personis ad instar Stationum Calvarii Montis erecta, atque instituta in Privilegiorum atque Indulgentiarum plenariarum nondum revocatarum generali mutua & reciproca communicatione per Apostolicam Sedem concessa, & Litteris Innocentii XI.* 5. *Sept.* 1681. *comprehendi, ideoque frui & gaudere Indulgentiis in iisdem Litteris Innocentii XI. expressis. Cum autem sicut eadem petitio F. Josephi de Ebora subjungebat, prædictum* exercitium viæ crucis *in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia diebus festis tam pio operi adsignatis Religiose peragatur a quam plurimis Christi fidelibus Ministro Generali nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus, idcirco iidem Fratres* Indulgentias, *& Privilegia etiam per viam communicationis, ut præfertur, concessa, & utriusque Innocentii litteras memoratas confirmari cupiant, & Indulgentias & Privilegia eadem ad quoscunque fideles Ministro Generali non subjectos extendi, & ampliari deposcant. Hinc ut omnes Dominicæ Passionis memoriam sæpe animo repetant, Indulgentias etiam pro animabus Purgatorii applicabiles, & Privilegia etiam per viam communicationis concessa, in Litteris utriusque Papæ Innocentii; inque Decreto S. R. E. Cardinalium expressa, & declarata, ac quibuscunque aliis Litteris Apostolicis idem* exercitium viæ crucis *respicientibus, declaramus, Fratres, Moniales, ac personas superius memoratas* exercitium viæ crucis *hujusmodi peragentes, de Privilegiis, & Indulgentiis etiam plenariis, sub generali, mutua, & reciproca communicatione per Sedem Apostolicam concessis vere communicare, & participes fieri, proptereaque frui & gaudere Indulgentiis, ac Privilegiis, quæ Romani Pontifices Locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra & extra Jerusalem largiti fuerunt, perinde, ac si exercitium prædictum ibidem peragerent; atque ita ab omnibus asseri, & censeri debere volumus; ideoque ea omnia, hactenus recensita, Authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo confirmamus, approbamus, & innovamus; ac perpetuæ, & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur iisdem adjici-*

cimus, omnesque & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus. Insuper, ne participatione bonorum spiritualium, quæ ab exercitio viæ crucis *provenire speramus, ullus arceatur. Indulgentias etiam animabus Purgatorii applicabiles, & Privilegia superius expressa, etiam per viam communicationis In ulgentiarum, quæ locis sanctis in, & extra Jerusalem concessæ fuerunt, aut alias quomo olibet Fratribus, Monialibus, ac personis jam dictis, quæ per nos approbantur, & confirmantur, ad quoscunque Christi fideles utriusque sexus, Ministro Generali nullo modo subjectos, qui* exercitium viæ crucis, *& alia Christianæ pietatis opera eis em modo, & forma, quæ a Fratri us & personis prædictis peraguntur, pie ac devote penes Fratres dicti Ordinis privatc quoad alios quoscunque eragent, & implebunt, perpetuo extendimus, & ampliamus &c. &c. Datum Romæ 1726. Nonas Martias.*

III.

EPISTOLA ENCYCLICA

Adm. R. P. Provincialis Ord. Min. in Bavaria.

FR. SIGISMUND. NEUDECKER,

Ordinis Minorum S. Francisci, Lector Jubilatus, Reformatæ Provinciæ S. Antonii Paduani Bavariæ tertio Minister Provincialis & Servus.

CUm *piissimum* exercitium Viæ Crucis *plurimis jam in locis ingenti animarum fructu introductum existat, & nos passim conveniamur, ut per Deputatos a nobis etiam in plurimis aliis locis præfatam* viam crucis *erigi faciamus, facultate ad id a Summo Pontifice nobis concessa; idem autem Sanctissimus novissimam Declarationem circa* viam crucis *emanari fecerit, in eaque velit, ut populus debite instruatur de necessario modo* exercitium viæ crucis *cum favore Indulgentiarum rite peragendi; hinc tam pro erectione* viæ crucis, *quam pro instructione populi circa exercitium ipsius debite, ac uniformiter facienda communicamus extractum memoratæ Declarationis, in quo extractu ea, quæ cursivis Litteris expressa inveniuntur, formalia sunt Declarationis. Tenor autem sequens est:*

I. *Clemens XII. in Declaratione, quæ incipit:* exponi nobis. *Sub ato 16. Jan.* 1731. *concessit, quod* viæ crucis *erectæ & erigendæ in Ecclesiis, ac locis piis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine FF. Minorum S. Francisci de observantia fruantur Privilegiis, & Indulgentiis, quibus gaudent institutæ in Ecclesiis & Locis ejusdem Ordinis.*

II. *Ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda modus & forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis & Locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt. Et*

III. *Accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, & Superiorum Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, & Loci pii, ubi de iis pro tempore erigendis agi contigerit.*

Et in Declaratione ab Emin. D. Cardinale Pico, Præfecto S. Congregationis Indulgentiarum ex mandato Suæ Sanctitatis 3. Aprilis ejusdem anni facta notatur ulterius.

IV. *Quod hæc facultas erigendi* vias crucis *Religiosis, Ministro Generali FF. Minorum tam observantium, quam reformatorum subjectis privative quoad alios quoscunque subjecta sit, nec ab aliis erectæ gaudebunt Indulgentiis.*

V. *Quod non possint erigi, nisi ex commissione Superiorum Ordinis a Religioso ejusdem Ordinis, qui tamen sit vel Prædicator, vel saltem Confessarius approbatus.*

VI. *Quod debeant esse 14. Stationes, & collocentur in locis nulli irreverentiæ subjectis.*

VII. *Fiat brevis instructio circa modum necessarium visitandi Stationes pro lucrandis Indulgentiis.*

VIII. *Modus autem iste consistit in hoc, ut (si hoc Exercitium privatim frequen-*

quentatur) ad quamlibet Stationem fiat brevis meditatio Passionis Domini (quod est opus injunctum ad aquirendas Indulgentias) & juxta modum communiter introductum recitetur unum Pater & Ave, cum actu aliquo contritionis.

IX. *Si vero processionaliter a toto populo instituatur fiat sub directione unius aut plurium Sacrdotum Ordinis, qui ad quamlibet Stationem legat alta voce considerationem correspondentem mysterio, & post dictum* Pater, & Ave, *ac factum aliquem actum contritionis procedatur ulterius. In Processu intra unam Stationem usque ad alteram cantetur Stropha ex Hymno :* Stabat Mater, *vel alia.*

X. *In Processione mares incedant separati a fœminis.*

XI. *Si apud Moniales erigatur, Benedictio crucum, & Instructio fiat apud crates absque ingressu in clausuram.*

XII. *Numerus Indulgentiarum ad Stationes non inscribatur, cum observatum fuerit, sæpe vel ex inadvertentia, vel ex errore, aut translatione de uno ad alterum mysterium ob specialem ad id devotionem easdem inter se fuisse confusas. Sed sufficit, quod hanc viam frequentantes sciant se lucrari eas ipsas Indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent has Stationes Jerosolymis, dummodo meditentur Passionem Domini.*

XIII. *Quando* via crucis *erecta est in Ecclesia, intermittatur hoc exercitium (puta in visitatione publica, secus in privata) tempore divini Officii, & S. Missæ, vel quando adsit tantus concursus, ut possit causari perturbatio, eo magis, quod ubi non sit impedimentum, debeant visitari omnes Stationes secundum Ordinem.*

XIV. *Notandum etiam, has indulgentias non posse applicari pro vivis aliis, sed pro se dumtaxat, vel pro defunctis &c.*

Quæritur 53. An Indulgentia possit haberi pro authentica, quando concessionis in forma factæ habetur tantum copia authentica?

Respondeo affirmative. Patet ex Responso S. Congreg. facto 1711. mense Febr. n. 2. verum authentica non est copia, quam non constat sumptam ex originali.

Quæritur 54. An frustulum panni assutum vesti sufficiat ad hoc, ut quis dicatur deferre scapulare alicujus Ordinis?

Respondeo negative. Patet ex Responso 1716. mense Aprili n. 2. quod continetur in mea *Historia Indulgentiarum* in Supplem.

Quæritur 55. An una confraternitas possit aggregari alteri cum facultate participandi Indulgentias alterius confraternitatis?

Respondeo negative. Patet ex Responso S. Congreg. 1716. mense Dec. n. 2. & 1715. mense Jan. num. 2. Vide *meam Historiam Indulgentiarum &c.* in Supplem.

Quæritur 56. An in revocatione Bullæ alicujus, in qua continentur varia Privilegia, censeantur etiam revocatæ Indulgentiæ contentæ in Bulla?

Respondeo. Inspiciendam esse mentem Summi Pontificis revocantis. Si enim Pontifex insinuet, se revocare Bullam ex motivo devitandi contentiones, & querelas, signum est, eum tantum revocare voluisse Privilegia contentiosa, quæ possunt aliis inferre præjudicium; & in tali casu non censendæ sunt revocatæ esse Indulgentiæ. Responsio patet ex Resolutione S. Congreg. data 1733. mense Jan. n. 3. Si vero intentio Pontificis non restringatur manifesto aliquo signo, sub generali revocatione etiam comprehenduntur Indulgentiæ. Vid. meam *Hist. Indulg.*

Quæritur 57. An Indulgentiæ concedi soleant pro cultu Beatorum, aut Sanctorum, qui non sunt in Martyrologio?

Respondeo. Id rarissime obtineri, ut patet ex Responsis S. Congregat. 1715. mense Jan. n. 3 & mense Majo n. 3. 1718. mense Aprili n. 5. 1722. mense Augusto n. 6. 1727. mense Jan. & mense Octob. ejusdem anni n. 6. & 1731. mense Jan. n. 1. mense Febr. n. 2. & mense Septemb. n 3. Vide meam *Hist. Indulg.*

Quæritur 58. Quomodo & sub quibus conditionibus soleant concedi Altaria privilegiata?

Res-

Respondeo. Id colligi posse ex Responsis S. Congreg. 1710. mense Sept. n. 5. & 1712. mense Martio & 1712. mense Majo n. 2. & 1712. mense Dec. n. 3. & 1713. mense Aug. n. 1. & 1715. mense Sept. n. 3. & 1720. mense Jan. n. 4. & 1720. mense Aprili n. 5. & 1722. mense Martio n. 5. Ea Responsa continentur in mea Historia Indulgentiarum. Sed interdum Summi Pontifices gratia extraordinaria favent postulatis.

Quæritur 59. Quomodo & sub quibus conditionibus soleat Ecclesiis concedi Indulgentia quotidiana pro Peregrinis?

Respondeo. Aliquando ob celebritatem loci & difficultatem aditus solet concedi ob concursum non valde magnum. Aliquando solet attendi ad numerum communicantium annuatim in ea Ecclesia, vel ad numerum Processionum ad eam Ecclesiam venientium. Nunc regulariter requiritur numerus centum millium Peregrinorum ad novam concessionem, & ne tunc quidem semper conceditur, quando in vicinia est Ecclesia habens similem Indulgentiam. Sed pro confirmatione semel obtentæ gratiæ aliquando conceditur pro minori, dummodo Episcopus testetur, concursum priorem, qui fuit motivum concessionis prioris, non fuisse imminutum. Hæc omnia possunt colligi ex Responsis S. Congregat. 1712. m. Febr. n. 4. 1712. m. Jul. nu. 4. 1727. m. Jan. n. 4. 1733. m. Januar. n. 5. & 1733. m. Jul. n. 3.

Quæritur 60. Quid rimedii, si in Altari privilegiato supersit tantus Missarum numerus, ut omnibus satisfieri non possit?

Respondeo. Supplicandum S. Congregationi Indulgentiarum, ut Missæ residuæ possint celebrari in alio Altari cum facultate, ut valeant, ac si celebratæ essent in Altari privilegiato. Exempla habentur in Responsis S. Congreg. 1710. m. Nov. num. 2. & 1714. M. Majo n. 2. & 5.

Quæritur 61. Quænam opera præscribantur ad lucrandas Indulgentias Jubilæi?

Respondeo 1. In Jubilæo Anni Sancti requiri nunc solet, ut Romani & Urbis Incolæ per triginta dies sive continuos, sive interpolatos; exteri vero & Advenæ per quindecim dies continuos, vel interpolatos devote visitent quatuor Romanas Basilicas, videlicet S. Petri, S. Pauli, S. Joannis Lateranensis, ac S. Mariæ Majoris &c. & ut confiteantur, de consuetudine etiam requiri solet, ut communicent, quamvis ista conditio in Bulla non exprimatur. Clemens X. in sua Bulla 1675. concessit, Religiosos satisfacere, si præfatas Basilicas visitent tribus diebus continuis, aut interpolatis; circa pauperes vero indulsit, ut Confessarii habeant facultatem *assignandi numerum visitandarum Ecclesiarum*, id est, quoties eas visitare debeant. Ob hanc vero difficultatem adeundi Romam, aut visitandi Ecclesias in isto Jubilæo Anni Sancti, nec solent requiri Eleemosynæ, nec jejunia, ut patet ex Bullis relatis p. 1. S. 2.

Respondeo 2. In aliis Jubilæis extraordinariis duarum hebdomadarum solet exigi jejunium, & eleemosyna. Quoad alia convenit maxima parte cum Jubilæo Anni Sancti, etiam quoad facultatem absolvendi a reservatis, & a censuris, & commutandi vota. Dantur & aliæ Indulgentiæ in forma Jubilæi, quarum tenores, cum inter se diversi sint, singulatim sunt inspiciendi. Sed ea de re vide infra Declarationes SS. D. N. Benedicti XIV.

Quæritur 62. Quænam Indulgentiæ & facultates suspendantur in Jubilæo anni Sancti?

Respondeo 1. Suspendi in Anno Sancto omnes plenarias Indulgentias in toto orbe, non autem partiales. Probatur ex eo, quia in antiquioribus Bullis suspensivis Sixti IV. quæ incipit: *Quemadmodum*, referturque in 6. Decretalium T. de Pœn. & Remiss. & Gregorii XIII. quam describit Navarrus de Jubil. notand. 32. tantum suspenduntur Indulgentiæ plenariæ his verbis: *Suspendimus omnes, & singulas Indulgentias plenarias*. Adeoque cum posteriores Pontifices non censeantur recedere a

re a mente, ac dispositione Antecessorum, nisi id exprimant clare, eorum verba suspensiva: *Suspendimus omnes & singulas Indulgentias*, tantum intelligenda sunt de Indulgentiis plenariis. Dein juxta universalem regulam Summi Pontifices censentur illud velle voluntate legali, quod juxta leges prudentiæ debent velle; non autem videretur esse actus prudentiæ, si in toto orbe suspenderent omnes, quantumvis non Episcopales, sed tantum Pontificias Indulgentias etiam partiales; sic enim clauderent quasi totum Thesaurum Ecclesiæ innumeris fidelium millibus per integrum annum, quod antea nunquam factum est ab initio Ecclesiæ per sedecim Sæcula usque ad tempora Gregorii XIII. inclusive. Dixi *quasi totum*; quia ipsa potestas Episcoporum in concedendis Indulgentiis ad arctissimos limites contracta est. Quod plus est, id faciendo subtraherent tot millionibus fidelium incitamentum tot bonorum operum, universale, ac quotidianum, & præcipuum, & occasionando tantam torpescentiam non possent prudenter sperare alium fructum, nisi ut è centum millionibus Catholicorum forte unus, aut duo, tempore Jubilæi veniant Romam, alioquin non venturi, nisi simul cum Indulgentiis plenariis suspenderentur etiam partiales. Tantæ parcitatis species non potest stare in mente Pontificis *optimi Maximi*. Confirmatur ex praxi, quia *Gobat* testatur hic c. 9. append. 3. Illustrissimum Nuntium Lucernensem, D. Odoardum Principem de Cybo in ipso anno sancto impertitum fuisse indulgentias centum dierum applicandas vivis aut defunctis pro arbitrio communicantium. Accedit, quod tempore Jubilæi ut proxime dicetur, non suspendantur indulgentiæ concessæ ab Episcopis, Patriarchis &c. Igitur Pontifex non potest habere specialem finem suspendendo proprias indulgentias partiales; quamvis enim Indulgentiæ Pontificiæ partiales sint copiosiores indulgentiis Episcoporum, earum tamen suspensio remanentibus indulgentiis Episcopalibus, & Patriarchalibus, ac Cardinalitiis ex millione hominum vix unum è locis Roma remotioribus moveret ad suscipiendum iter Romanum. Hæ rationes fortes quidem sunt; occurrit tamen mihi non minus gravis ratio pro opposita sententia, ut fateri cogar, Indulgentias partiales Pontificias tempore Jubilæi esse dubias. Ratio consistit in hoc, quod *Clemens X.* in sua Bulla suspensiva 1675. a generali suspensione excipiat non tantum Indulgentias scalæ sanctæ, & septem Ecclesiarum in urbe, sed etiam Indulgentias septem annorum, ac totidem quadragenarum, quæ dantur Romæ in comprecatione 40. horarum. Hac enim exceptione non fuisset opus, si Indulgentiæ partiales in Jubilæo non suspenderentur, nisi dicatur Pontificem tantum voluisse has determinatas Indulgentias eximere omni dubio, reliquas relinquendo sub Judice, vide ℟. 3.

Respondeo 2. In Jubilæo non suspendi Indulgentias concessas ab Episcopis, Nuntiis, vel Cardinalibus. Ratio est, quia Pontifex tantum dicit, se suspendere *Indulgentias a se, ac suis Prædecessoribus concessas*. Verba *Innocentii X.* in sua Bulla suspensiva sunt: *Omnes & singulas Indulgentias per quoscunque Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, ac etiam nos concessas suspendimus*, adeoque cum non soleat Pontifex derogare juribus, & Indultis Episcoporum, nisi clare id exprimat, & idipsum exigat bonum Ecclesiæ, non est præsumendum, Indulgentiis Episcopalibus, a tempore Concilii Lateranensis sub *Innocentio III.* moderatissimis derogari. Accedit, quod inauditum sit in Ecclesia, unquam ab aliquo Pontifice, Episcopis suspensam esse omnem potestatem conferendi Indulgentias; nec præsumendum est summos Pontifices sine extrema, atque ineluctabili necessitate descendere ad tantam contractionem potestatis Episcopalis, quam Episcopi semper ab initio Ecclesiæ exercuerunt.

Confirmatur ex Declaratione edita 1700. quam exhibet *P. Viva* his verbis: Notificatio. *Gaspar* &c. S. R. E. Cardinalis *de Carpineo*, Papæ Vicarius Generalis &c. cum S. Congregationi specialiter

ter a SS. D. N. deputatæ pro celebratione præsentis anni Jubilæi, habitæ 26. Febr. anno præterito porrecta sint varia dubia, placuit suæ Sanctitati facere sequentes declarationes. Quod videlicet visitatio quatuor Basilicarum debeat fieri uno die continuo intra 24. horas, & quod dies debeat incipere & finiri a media noctis usque ad alteram mediam noctis sequentis. Quod Confessariis indulta facultas commutandi opera pia, & abbreviandi visitationem Ecclesiarum pro Romanis, qui inchoarunt, sed ob infirmitatem, vel aliud impedimentum non potuerunt finire visitationem Basilicarum, extendatur a sua Sanctitate etiam ad eos, qui non potuerunt ex eadem causa illam incipere; admonentur tamen Confessarii, ut ea facultate utantur prudenter & moderate. Præterea sua Sanctitas declarat, quod Indulgentiæ concedi solitæ a Cardinalibus, Legatis, Nuntiis Apostolicis, & Episcopis, vel in usu Pontificalium, vel in Benedictionibus, vel sub alia consueta forma, remaneant in suo vigore, non obstante generali suspensione Indulgentiarum facta 4. Junii 1699. Datum in nostro Palatio 6. Martii 1700.

Respondeo 3. In ea suspensione non comprehendi Indulgentias scalæ sanctæ, & septem Ecclesiarum Urbis, & Indulgentias 7. annorum pro comprecatione 40. horarum Romæ. Ita expresse habetur in Bulla suspensiva *Clementis X.* his verbis: *Ut conservetur pium institutum, & consuetudo visitandi templa, concedit sua Sanctitas, non obstante ea generali Indulgentiarum suspensione, ut Indulgentias solitas consequi possint fideles, quas alias consequebantur, si visitent septem Ecclesias, & scalam sanctam diebus determinatis eo modo, & his cum conditionibus, quibus illæ fuerunt concessæ. Non suspenduntur etiam Romæ Indulgentiæ septem annorum, & totidem quadragenarum toties obtinendæ, quoties aliquis comprecationi 40. horarum, in qua habetur expositum Venerabile, interfuerit, ibidemque inter preces aliquo tempore detentus fuerit.*

Respondeo 4. An Indulgentiæ pro Defunctis concessæ tempore Jubilæi suspendantur, dependet a voluntate summorum Pontificum. Quod non velint suspendere Indulgentias pro Defunctis directe concessas, constat ex Bullis plerisque anteriorum Pontificum. Quod vero attinet Indulgentias directe pro vivis concessas cum facultate eas applicandi pro Defunctis, illæ adhuc suspensæ fuerant sub *Clemente X.* prout patet ex verbis præfatæ illius Bullæ sequentibus: In suspensione. - Verum *Benedictus XIII.* p. m. in Jubilæo 1725. eas pro Defunctis non suspendi voluit, sed pro Defunctis valere indulsit. Hujus exemplum merito secutus est SS. D. N. *Benedictus XIV.* in Bulla suspensoria Indulgentiarum 1750. quæ habet.

Suspensio Indulgentiarum, & Facultatum vertente anno 1750.

BENEDICTUS, EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

„ CUm Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem, in hac Alma Ur-
„ be a Vigilia Nativitatis Domini No-
„ stri Jesu Christi proximæ futuræ in-
„ choandam, & usque ad finem sequen-
„ tis anni duraturam, universo populo
„ Christiano, de Venerabilium fratrum
„ nostrorum S. R. E. Cardinalium as-
„ sensu, indixerimus, ac omnibus utrius-
„ que Sexus Christi fidelibus vere pœ-
„ nitentibus, & confessis, ac Sacra Com-
„ munione refectis, qui Beatorum Pe-
„ tri, & Pauli Apostolorum, nec non
„ Sancti Joannis Lateranensis, & San-
„ ctæ Mariæ Majoris de Urbe Basili-
„ cas certis vicibus visitaverint, plenis-
„ simam omnium peccatorum suorum
„ indulgentiam, remissionem, & ve-
„ niam concesserimus, prout in nostris
„ desuper confectis litteris plenius con-
„ tinetur; Cupientes ut Christianæ Na-
„ tiones ex omnibus terrarum orbis lo-
„ cis in hac urbe nostra, in fidei, ac
„ Religionis unitate congregatæ, eo-
„ dem

„ dem pietatis, ac devotionis Spiritu „ Basilicas prædictas, quo maximo fieri „ poterit concursu durante eodem Jubilæo, visitantes, & frequentantes, „ tanti & tam certi spiritualis emolumenti compotes fiant; multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum „ nostrorum exemplo adducti, Indulgentias, & facultates ab Apostolicæ „ Sedis liberalitate alias emanatas, „ pro hoc anno suspendere; & nihilominus tum spiritualibus fidelium per „ universum orbem degentium necessitatibus Paterna charitate consulere; „ tum pium devotionis fervorem erga „ laudabilia quædam Religionis & pietatis opera in Christianorum animis „ conservare, & fovere; tum demum „ suffragia in fidelium defunctorum levamen atque subsidium erogari solita „ neutiquam imminuere, eorumdem „ Prædecessorum vestigiis insistentes, „ decrevimus, & constituimus.

„ Itaque, præservatis & firmis remanentibus indulgentiis concessis in articulo mortis, ac facultatibus seu indultis illas impertiendi seu communicandi tam venerabilibus fratribus Episcopis, ac dilectis filiis Prælatis locorum ordinariis in vim, seu ad formam „ nostrarum Literarum nonis Aprilis an. „ 1747. editarum, quam aliis quibuscumque communiter aut personaliter, „ seu pro certo personarum genere, gradu, aut numero, concessis; iisque „ pariter, quas felic. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. cunctis fidelibus Salutationem Angelicam, „ seu alias preces de tempore, mane, „ aut meridie, seu Vespere ad Campanæ pulsum, de genu, vel juxta dierum, & temporum rationem stando „ recitantibus; Item indulgentia septem „ annorum, & totidem quadragenarum, „ quam ipse Benedictus novissimo Jubilæi anno durante, omnibus Christi „ fidelibus, tam in urbe, quam extra „ eam ubicumque degentibus, qui sacramentaliter confessi, & sacra communione refecti, vel saltem vere contriti, & cum firmo proposito confitendi, Ecclesias, in quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pro „ ratione quadraginta horarum, eo anno durante, expositum esset, devote „ visitassent, ibique juxta Sanctæ Matris Ecclesiæ mentem orassent, toties, quoties id egissent, benigne concessit; quamque nos etiam, illius „ exemplo, pro proxime ineunte Jubilæi anno, & tam pro Urbe, quam „ pro aliis ubique locis, præsentium tenore, libenter concedimus, & elargimur; Atque illis etiam, quas similis memoriæ Innocentius XI. & Innocentius XII. Romani Pontifices „ Prædecessores nostri, fidelibus Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum „ ad infirmos defertur, devote comitantibus, vel Lumen, aut facem per „ alios ea occasione deferendum, seu „ deferendam mittentibus, similiter concesserunt; tum etiam indulgentiis a „ S. R. E. Cardinalibus de Latere Legatis, & Apostolicæ Sedis Nunciis, „ ac Episcopis, in usu, seu exercitio „ Pontificalium, aut impertienda benedictione, aliave forma consueta, concedi solitis; Item salvis, & firmis „ remanentibus Indulgentiis Altarium „ Privilegiatorum pro fidelibus defunctis, aliisque eodem modo pro solis „ ipsis defunctis concessis; atque etiam „ aliis quibuscumque indulgentiis, & „ peccatorum remissionibus alias pro vivis concessis, ad effectum dumtaxat, „ ut Christi fideles illas animabus fidelium defunctorum, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii directe „ applicare valeant; quas omnes & singulas licet, pro eo quod respicit vivorum favorem, hoc Jubilæi anno „ durante generaliter, ut infra, suspensas, ad prædictum tamen effectum, „ ipsius anni decursu, etiamsi in earum „ concessionibus hujusmodi applicandi „ facultas indulta non fuerit, ab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, „ qui injuncta in ipsis concessionibus „ opera cum debitis dispositionibus impleverint, aquiri posse concedimus, „ & indulgemus.

„ Præservatis etiam, & firmis rema-

nen-

„ nentibus facultatibus tribunalis Officii „ Inquisitionis adversus hæreticam pravitatem auctoritate Apostolica instituti, ejusque officialium, Missionariorum quoque, & Ministrorum, qui ab eodem tribunali, seu a Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandæ fidei præposita, vel alias a Sede prædicta ad id deputati fuerint, & præsertim facultate absolvendi ab hæresi illos, qui abjuratis eorum erroribus, capaces ejusmodi absolutionis redduntur; aliisque facultatibus, quæ ab officio Pœnitentiariæ nostræ Apostolicæ, Missionariis, in locis missionum, earumque occasione, ab ipsis exercendæ, concessæ fuerint. Item salvis, & illæsis remanentibus facultatibus tam venerabilium fratrum Episcoporum, aliorumque superiorum Antistitum, in suis respective Diœcesibus, circa dispensationes, & absolutiones suorum subditorum in casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, prout ipsis a Sacra Tridentina Synodo, seu alias etiam in publicis a jure communi Ecclesiastico, & ab eadem Apostolica Sede, pro certis personis, & casibus indultæ, permissæque dignoscuntur; quam etiam Superiorum Ordinum Regularium, quæcumque ipsis in Regulares pariter sibi subjectos a Sede Apostolica prædicta tributæ fuerunt:

„ Cæteras omnes & singulas indulgentias, tam Plenarias, quam non plenarias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi etiam a casibus Sedi Apostolicæ reservatis etiam in literis die Cœnæ Domini legi solitis contentis, seu relaxandi censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super irregularitatibus, & impedimentis, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantium, Congregationibus, Confraternitatibus, etiam Laicorum, Universitatibus, & piis Locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus. Et tam sæcularibus, quam quorumvis etiam mendicantium Ordinum Regularibus personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, & Numismatibus ex metallo, seu quacumque alia materia confectis, tam singulariter, quam universaliter, per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, ac etiam nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, & Principibus, vel aliis, quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica dignitate fulgentibus, etiam ad instar Jubilæi, aut alias quomodocunque, & ex quibusvis causis, & occasionibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Apostolica Authoritate, de eorumdem fratrum consilio, & assensu, ac potestatis nostræ plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque, & ea eodem anno durante, nulli prodesse, ac suffragari debere. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis authoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Quocirca per præsentes Authoritate Apostilica præcipimus, & mandamus, ne interim præter superius expressas, aliæ, quam indicti a Nobis prædicti Jubilæi, Indulgentiæ, sive publice, sive privatim, quovis prætextu, ubivis locorum, & gentium sub excommunicationis eoipso incurrendæ, aliisque arbitrio ordinariorum infligendis pœnis publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur.

„ Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apo-

„ stoli-

„ ſtolicis, nec non Eccleſiarum, Mo-
„ naſteriorum, Conventuum, Ordinum,
„ Congregationum, Hoſpitalium, Con-
„ fraternitatum, Univerſitatum, Colle-
„ giorum, & Locorum, aliorumque
„ prædictorum, etiam juramento,
„ Confirmatione Apoſtolica, vel qua-
„ vis firmitate alia roboratis, ſtatutis,
„ & conſuetudinibus; privilegiis quo-
„ que, exemptionibus, & Indultis Apo-
„ ſtolicis iis, eorumque Superioribus,
„ & perſonis, ac aliis quibuſcumque
„ per eoſdem Romanos Pontifices Præ-
„ deceſſores noſtros, ac Nos, & dictam
„ Sedem, ejuſque Legatos, ſub quibuſ-
„ cumque tenoribus, & formis, ac cum
„ quibuſvis clauſulis & decretis, & ex
„ quibuſvis cauſis conceſſis, confirma-
„ tis, & innovatis: Quibus omnibus,
„ etiamſi in illis caveatur expreſſe, quod
„ ſub ſimilibus, vel diſſimilibus ſuſpen-
„ ſionibus nequaquam comprehendantur,
„ niſi de illis ſpecialis, & individua
„ mentio fiat, illis alias in ſuo robore
„ permanſuris ad effectum præmiſſum,
„ hac vice dumtaxat ſpecialiter & ex-
„ preſſe derogamus, cæteriſque contra-
„ riis quibuſcumque.

„ Et quia difficile nimis eſſet, præ-
„ ſentes, quocumque, ubi illis opus
„ fuerit, perferri, volumus earum exem-
„ plis, etiam impreſſis, Notarii publi-
„ ci manu, & Sigillo Perſonæ in Di-
„ gnitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ob-
„ ſignatis, eamque prorſus fidem in
„ judicio, & extra, ubique loco-
„ rum adhiberi, quæ adhiberetur præ-
„ ſentibus, ſi eſſent exhibitæ, vel
„ oſtenſæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat
„ hanc paginam noſtræ ſuſpenſionis,
„ declarationis, decreti, præcepti, man-
„ dati, & voluntatis infringere, vel ei
„ auſu temerario contraire. Si quis
„ autem hoc attentare præſumpſerit,
„ indignationem Omnipotentis Dei,
„ ac Beatorum Petri, & Pauli Apo-
„ ſtolorum ejus ſe noverit incurſu
„ rum.

„ Datum Romæ apud Sanctam Ma-
„ riam majorem Anno Incarnationis
„ Dominicæ milleſimo ſeptingenteſi-
„ mo quadrageſimo nono, ſexto deci-
„ mo Kalendas Junii, Pontificatus No-
„ ſtri Anno Nono.

D. Card. Paſſioneus.

J. Datarius.

viſa de Curia

J. C. Boſchi.

Loco † Plumbi.

J. B. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

„ Anno a Nativitate D. N. Jeſu Chri-
„ ſti 1749. Indictione duodecima, die
„ vero vigeſima quarta Maii, Pon-
„ tificatus SS. D. N. Benedicti
„ XIV. Supra dictæ Literæ Apo-
„ ſtolicæ affixæ, & publicatæ fue-
„ runt in Atrio Baſilicæ Principis
„ Apoſtolorum, & Baſilicis Latera-
„ nenſi, & S. Mariæ Majoris, &
„ ad valvas Cancellariæ Apoſtoli-
„ cæ, & magnæ Curiæ Innocen-
„ tianæ in Monte Citatorio, & in
„ acie Campi Floræ, ac aliis locis
„ ſolitis, & conſuetis Urbis per
„ me Petrum Righi Apoſtolicum
„ Curſorem.

Antonius Beſani,
Magiſter Curſorum.

Reſpondeo 5. Non ſuſpendi Indulgentias pro articulo mortis. Id expreſſe continetur in præfata Bulla his verbis: non habeantur ſuſpenſæ conceſſæ in articulo mortis.

Reſpondeo 6. Non quidem ſuſpendi Indulgentiam Portiunculæ Aſſiſii, eam tamen ſuſpendi in aliis Eccleſiis. Patet ex Bulla.

Reſpondeo 7. In Jubilæo etiam ſuſpendi *omnes & ſingulas facultates abſolvendi etiam a caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis*. Non tamen per hoc ſuſpenditur facultas, quam habent Epiſcopi ex Trid. Seſſ. 24. c. 6. abſolvendi ab occultis Papæ reſervatis, & diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & non deductis ad forum contentioſum (excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario) aut facultas ab-
„ ſolvendi impeditos adire Romam.
„ *Ratio* eſt, quia hujuſmodi facultates

competunt Episcopis ratione officii & de jure communi. Idem dicendum de facultatibus, quas habent Prælati Regulares ratione proprii muneris in ordine ad absolvendum subditos.

Respondeo 8. Eas Indulgentias, quæ conceduntur ad septennium occurrente Jubilæo ita suspendi, ut ille annus nihilominus currat pro complendo septennio. Adeoque si annus Jubilæus incidat in annum hujusmodi septimum, Indulgentiæ renovandæ erunt immediate expleto Anno Jubilæo, quamvis tantum utiles fuerint per sexennium. Ita constat ex praxi.

Quæritur 63. An quis possit Indulgentias Jubilæi lucrari sæpius, quando durant per duas hebdomadas? vel per annum?

Respondeo negative. Ratio est, quia in Bulla Jubilæi non dicitur; *quoties intra duas septimanas talia opera præstiterit*, sed hoc modo: *qui in prima vel sequenti septimana talia præstiterit*.

Confirmatur ex eo, quia teste Filliutio Tom. 1. Tract. 8. n. 261. S. Congregatio Concilii, ad quam illis temporibus pertinebant etiam quæstiones de Indulgentiis, declaravit, tantum semel acquiri Indulgentiam per Jubilæum. Verba ejus sunt sequentia: *Adverte hoc mense Maii anni* 1620. *declarasse S. Congregationem Concilii, tantum semel acquiri Indulgentiam per Jubilæum, & semel tantum a casibus absolvi quempiam posse, quare huic declarationi standum erit*. Videri etiam possunt dicta q. 74. Attamen SS. D. N. Benedictus XIV. pro Jubilæo Universali concessit, ut saltem Romæ, ubi durat per integrum annum, obtineri possit sæpius, prout inferius dicetur in Declarationibus illius num. 84.

Quæritur 64. An quis Jubilæo satisfaciat per opera aliunde præcepta?

Respondeo. Videnda dicta q. 32. & Declaratio SS. D. N. n. 53.

Quæritur 65. An lucrentur Indulgentias Anni Sancti, qui iter Romanum suscipiunt, sed occurrente impedimento non perficiunt?

Respondeo affirmative. Id patet ex Bulla *Clementis X.* quæ sic sonat: *Quoniam contingere potest, ut ex iis, qui hac de causa iter aggressi fuerint, vel ad urbem se contulerint, aliqui in via, aut etiam in ipsa urbe ægritudine, vel aliqua legitima causa impediti, aut morte præventi, præfinito dierum numero non completo, ac ne quidem fortasse inchoato, præmissa exequi, & dictas Basilicas visitare nequeant; Nos piæ, promptæque illorum voluntati, quantum in Domino possumus, benigne favere cupientes, eosdem vere pœnitentes, & confessos prædictæ indulgentiæ & remissionis participes perinde volumus, ac si prædictas Basilicas diebus a nobis præscriptis re ipsa visitassent*. Hinc sequitur, eos lucrari Jubilæum, qui v. gr. in itinere accepto nuntio de morte uxoris, de incursione hostili, de grassatione morborum, vel de alia consimili circumstantia, quæ prudentem quemvis paris conditionis virum domi retineret, redeunt domum. Idem dicendum de illis, qui in via corripiuntur aliqua infirmitate, in qua quidem possent physice Romam pervenire, sed non nisi cum maxima difficultate, vel cum sumptibus triplo, aut quadruplo majoribus. Requiritur tamen ab his, si volunt lucrari Jubilæum, ut confiteantur & communicent. Idem Pontifex concessit, ut advenæ, qui, nisi citius Roma discederent non possent exspectare aliorum commoditatem, vel qui adveniunt, dum alii jam lucrati sunt Indulgentias, satisfaciant visitando quinquies Ecclesias; & illi, qui cum confraternitate semel visitant Ecclesias, satisfaciant visitando bis seorsim Ecclesias, vide Declarationes SS. D. N. Benedicti XIV. num. 14.

Quæritur 66. An requiratur devota Visitatio Ecclesiarum? & quid ea velit dicere?

Respondeo 1. Requiri in Bulla expresse devotam visitationem Ecclesiarum. Per hoc autem non requiritur solum devotio in templo, sed etiam in via & actu visitationis. Hinc si quis jocando, confabulando, aut discole se gerendo ad Ecclesiam pergeret, in ipso tamen ingressu & precibus ibi fusis devotionem servaret, non satisfaciet conditioni. Sequitur ulterius, eum Indulgentiam non

non lucraturum, qui visitaret Ecclesiam præcise ob curiositatem; cum talis visitatio non ordinetur ad Dei cultum. Imo nec ille obtinebit Indulgentiam, qui principalius visitat Ecclesiam ob curiositatem, illam alioquin non visitaturus, quia talis visitatio non procederet ex visitationis motivo, secus dicendum, si curiositas tantum se habeat concomitanter.

Respondeo 2. Etiam eos, qui sunt in peccato mortali, attamen cum proposito confitendi, & se emendandi, posse habere devotionem sufficientem ad lucrandam postmodum completo ultimo opere in gratia Indulgentiam.

Probatur ex Tridentino Sess. *6.* c. 7. ubi anathematizat eum, qui dixerit, *omnia opera ante justificationem esse mala*. Cum ergo peccatores possint exercere actus moraliter bonos, quamvis conjunctos cum habituali defectu ordinis efficacis ad ultimum finem, adeoque cum peccato; poterunt etiam exercere actum devotionis, quamvis conjunctum cum aliqua deordinatione habituali, vel etiam actuali. Si tamen quis in Ecclesiarum visitatione committeret peccatum mortale, v. g. habendo animum inducendi alium ad peccatum, non lucraretur Indulgentiam; quia peccatum mortale actuale non simul compatitur devotionem actualem, aut certe destruit rationem devotæ visitationis Ecclesiarum. Vide Declarationes SS. n. 75. & 76.

Quæritur 67. Quid requiratur, quando exigitur Visitatio Altarium?

Respondeo. Quando pro aliqua Indulgentia consequenda præscribitur visitatio trium aut quinque Altarium, non sufficit præcise esse in templo, in quo sunt ea Altaria, & animo converti ad illa, sed requiritur, ut aliquo gestu, vel conversione capitis aut corporis significes conversionem animi ad singula Altaria; nam exigitur visitatio sensibilis, hoc est, talis actio, quæ exterius significet orationem, aut alium Religiosum actum fieri ad tale Altare, ut ratiocinatur Lugo n. 98. loquens etiam de illo, qui est in medio templo. Hinc ne quidem ipsa conversio, & motus corporis sufficiunt, nisi quis sit in eo loco aut situ, ut moraliter censeri possit orare ad quodlibet ex iis Altaribus; nam aliter nemo dicet, visitari illa Altaria. Ita recte *Gobat* hic c. 20. n. 131. & *Lugo*.

Quæritur 68. Qualis requiratur Oratio ad lucrandum Jubilæum, vel alias Indulgentias?

Respondeo 1. Probabiliter quidem sufficere orationem mentalem, quia & nomen Orationis indifferens est etiam ad mentalem juxta illud Apostoli: *orabo Spiritu, orabo & mente*. 1. Cor. 14. & oratio interna neque inepta est ad potestatem, neque ad finem concedentis Indulgentias, cum aliquando pro meditatione interna concedatur Indulgentia, ut patet ex Responsis S. Congregationis; videtur tamen esse temeritatis, nolle recitare unum vel alterum *Pater*, sicque sequendo probabilem se exponere periculo perdendi Indulgentiam.

Respondeo 2. Etiam minimam orationem sufficere ad lucrandam Indulgentiam. *Ratio* est, quia Indulgentia est divisibilis; adeoque nihil obstat, quin ponens orationem minimam lucretur aliquam partem Indulgentiæ; aut etiam totam, si etiam minima oratio fuerit proportionata ad totalitatem debiti expungendi, v. g. in casu, quo lucraturus Indulgentiam vel minima commisit, vel maxima aliis operibus pœnitentiæ fere ad quadrantem usque jam expunxit.

Respondeo 3. Quando pro lucrandis Indulgentiis non præscribuntur determinatæ præces, non requiruntur quasi ex lege consuetudinis determinate 3. 5. *6.* aut septem *Pater & Ave*, sed relinquitur cujusvis arbitrio, quot & quales velit fundere ad Deum preces; hinc poterit tales sumere etiam ex devoto libello precatorio. SS. D. N. Benedictus XIV. in Jubilæo requirit etiam orationem vocalem, prout patet ex ejus Declaratione num. 88.

Quæritur 69. An sufficiat orare præ foribus Ecclesiæ, si portæ sint clausæ, vel non possit intrari in Ecclesiam ob nimium concursum populi?

Respondeo. In casu necessitatis id suffice-

ficere. Ita communis; & ratio est, quia in tali casu adhuc verum est *visitari Ecclesiam;* & quia ita teste *Sanctorello* practicatur Romæ a peregrinis, quæ praxis videtur interpretari intentionem Pontificum. Aliter respondendum foret, si in Bulla diceretur: *Qui in Ecclesia oraverit.*

Quæritur 70. Quale jejunium, & quibus præscribatur tempore Jubilæi?

Respondeo 1. Præscribi jejunium juxta morem Patriæ. Hinc non est necesse abstinere a lacticiniis, ubi non solet ab iis abstineri in Quadragesima; patet ex praxi.

Respondeo 2. Ad hoc jejunium tempore Jubilæi adstringi omnes, qui volunt lucrari Indulgentias, etiam adolescentes, senes, artifices, rusticos &c. quotquot stantibus aliis suis obligationibus moraliter sine periculo infirmitatis, aut alterius gravis damni tolerare possunt jejunium. Ita communis. Cum iis vero, qui habent difficultatem tolerandi jejunium moraliter insuperabilem sine periculo infirmitatis, aut gravis alterius damni, censeo posse Confessarium facere commutationem, transferendo jejunium a die Mercurii, Veneris, & Sabbati in dies non impeditos, vel illud alleviando, vel in aliud opus pœnale commutando.

Respondeo 3. Hoc jejunium etiam esse observandum, etiamsi Jubilæum, & dies jejunii incidat in tempus Paschale, aut festum solennissimum; quia *Urbanus VIII.* in Jubilæo extraordinario, quod concessit currente anno Sancto 1625. 21. Aprilis, quo festum Paschale incidit in 30. Martii, requisivit nihilominus triplex jejunium, quamvis Jubilæum inciderit in tempus Paschale. Id ipsum fecit Pontifex in Bulla prorogatoria Jubilæi anni 1634. per Quadragesimam Romæ celebrati, ut videre est apud Cherubinum.

Respondeo 4. Non satisfacere Jubilæo, qui in Quadragesima habens Privilegium vescendi carnibus, tribus diebus pro jejunio præscriptis vescerentur carnibus. Ratio est, quia id juxta sensum, ac prudentem æstimationem Doctorum repugnat intentioni per rationem regulatæ Pontificis, ut censet *Lugo*, *Azor*, *Gobat*. Si quis tamen abstinendo a carnibus incurreret periculum infirmitatis, posset cum ipso fieri dispensatio, aut commutatio.

Respondeo 5. Si quis extra prandium & collatiunculam vespertinam modicum quid gustet, censet *Suarez* eum non lucrari Jubilæum; sed *Gobat* & *Filliutius* tenent oppositum; idque merito, quia si in opere præscripto parum deficiat salva operis substantia, id non officit Indulgentiæ, ut dictum est Q. 34.

Respondeo 6. Si jejunium injungatur ad aliquod impetrandum a Deo, negat *Laymann*, illum frui Jubilæo, qui se die jejunii inebriat. Hæc doctrina videtur *Gobato* tunc maxime probabilis, cum quis se inebriat, ne difficultatem jejunii persentiscat; Mihi autem hæc doctrina est certa: quia si non est ille dignus favore legis, qui committit in fraudem legis, quanto magis indignus est tam sancta gratia, qui fraudelenter declinat conditiones gratiæ?

Respondeo 7. Quando Messor, aut Operarius propter laborem, quem subit necessitate alendæ familiæ causa, jejunare nequit, potest juxta *Navarrum* de orat. miscell. 60. & juxta *Rodericum* in summa c. 184. n. 10. Confessarius commutare ejus jejunium in aliud opus. Hæc doctrina, quam sequitur etiam *Reginaldus*, non displicet *Gobato*, quia hujusmodi personæ habent impotentiam moralem jejunandi. Censeo non opus esse commutatione, sed tantum moderatione jejunii, ut si sentiant ita sub labore deficere, ac languere vires, aut prævideant certo, eas sic defecturas, ut labori in ordine ad justam mercedem insistere non possint, possint sumere refectiunculam necessariam ad restaurationem virium.

Respondeo 8. Hæc tamen moderatio non est extendenda ad eos, qui laborem cum jejunio incompatibilem non assumunt ex necessitate, puta, personæ, aut familiæ, seu officii, vel status, sed ob lucrum tantum non necessarium decentiæ status.

Respondeo 9. Non lucratur Jubilæum, qui

qui jejunium dividit in duas hebdomadas, aut qui jejunat v. g. die Jovis loco die Mercurii, quia non implet conditiones requisitas, quæ ex sensu communi Doctorum censentur essentiales, ut testatur Gobat hic c. 28. n. 213. Vide Declarationes SS. num. 20. 35.

Quæritur 71. quid notandum circa eleemosynam in Jubilæo largiendam?

Respondeo. Ad curandum Jubilæum sufficit per se eleemosyna etiam modicissima. Ratio est, quia, ut supra dictum est de oratione, Indulgentia est divisibilis; adeoque etiam conferens eleemosynam minimam non est indignus, cui aliqua a Deo pars remittatur de pœna, imo & totum debitum, si talis minima eleemosyna fuerit proportionata cum onere delictorum, prout posset contingere in eo, qui v. g. tantum habet amplius eluendum unum peccatum veniale. Censeo tamen raro condonandum a Deo totam pœnam, nisi quis dederit eleemosynam non tantum proportionatam suo statui, sed etiam proportionatam suis delictis. Quia id exigit æquitas divinæ justitiæ, adeoque etiam intentio summi Pontificis. Sic ergo possunt concordari sententiæ aliqua saltem ratione, si dicatur, ad obtinendum plenarium fructum Jubilæi requiri orationem proportionatam statui; utrasque vero proportionatas insuper oneri delictorum; id tamen non requiri ad lucrandam partem plenariæ de se remissionis.

Confirmatur Responsio ex forma Concessionis Pontificiæ; quia in Bulla Innocentii X. dicitur: *Si eleemosynas ad libitum, prout charitas singulis suggesserit, fecerint*. Et in Bulla Clementis X. *Qui eleemosynas pro arbitrio suo fecerint, prout cuique suggeret devotio*.

Respondeo 2. Per hanc eleemosynam ex sensu Doctorum non intelligi spiritualem v. g. orationem vel instructionem, sed corporalem. Nomine autem eleemosynæ corporalis intelligitur hic præcipuæ elargitio stipis. *Gobat* n. 218. censet, intelligi etiam commodationem, aut mutuationem omnino gratis factam alicui indigenti, ut si ægro pauperi commodes equum, vehiculum &c. ac proximum pagum; tum si hospitio, aut tecto excipias mendicum; peregrinum pauperem, Religiosum; & universim omnia ex septem operibus misericordiæ sunt proprie dicta eleemosyna, ut patet ex *D. Thoma* 22. q. 32. a. 3. Sed de hac opinione dubito; quia sensus fidelium intelligit verba Bullæ de elargitione stipis, consistentis in pecunia, vel re pretio æstimabili.

Respondeo 3. Regulares & pauperes posse lucrari Jubilæum, etiamsi non erogent eleemosynam, dummodo hanc obligationem faciant sibi a Confessario commutari in aliud opus. *Ratio* est, quia hoc genus hominum habet impedimentum vel morale, vel moraliter insuperabile sine peccato, aut ridiculo, aut absurdo: adeoque, licet aliqua individua hujus generis non laborent eo impedimento, censentur tamen & ipsa eximi ob universalitatem legis, quæ more omnium legum horret difformitatem, & exceptionem singularium in eodem genere, nisi ipsa necessitas gravissimi motivi fundet præsumptionem, legislatorem de casu tali extraordinario non cogitasse, aut si cogitavit, noluisse eum casum comprehendere sub lege, aut Privilegio. Hæc regula ex L. *nam ad ea* ff. de legibus, ubi Celsus ait: *ad ea potius debet aptari jus, quæ & frequenter, & facile, quam ad ea quæ raro eveniunt; quia, quæ semel aut bis accidunt, contemnunt Legislatores*. Dixi, *insuperabile sine ridiculo*: quis enim non rideat, si duo pauperes sibi invicem erogent, velintque persuadere se, & alios, quod erogaverint eelemosynam? aut si Religiosus se credat donasse eleemosynam, si donavit Procurator, ipso nequidem sciente, aut ipsius consensu non requisito? Quod si etiam ratihabeat, nihilominus id non erit datio eleemosynæ, sed pia affectio dandi eleemosynam, maxime in casu, ubi ratihabitio nil operatur, sicut nihil operatur, ubi singularium non requiritur consensus. Dein hujusmodi formalitates in ratihabendo, sicut inter centum Religiones vix uni aut alteri præ cæteris ingeniosiori incidunt, ita non sunt *faciles*, sed raræ, adeoque Legislator non censetur juxta

præfatam regulam juris universalem suam legem alligare ad hujusmodi ingeniosam formalitatem, paucissimis obviam; sed censendus est potius respicere totum genus Religiosorum, & mendicabulorum, valdeque pauperum, tanquam *inpedimentum* ab erogatione eleemosynæ.

Confirmatur ex Bullis referendis q. 72. Quia tamen hæc sententia non omnibus videbitur certa, consulo, ut præsertim Religiosi habentes aliqualem usum pecuniæ per modum depositi, ut vocant; & pauperes habentes de sua parsimonia redundantiam tribuant pauperibus. Idem consulo circa pauperes, ut a Confessariis recipiant quendam modum erogandi eleemosynam, si quis eorum conditioni congruat, v. g. in esculentis, vel auxiliis erga respective indigentiores vel miseriores.

Respondeo 4. Qui absolute nequeunt dare eleemosynam, tenentur a confessario petere commutationem in aliud opus pium. *Responsio* est contra *Gobat*, qui pro se citat Navarrum, videtur tamen Bullis præfatis, & sensui recentiorum authorum conformior. Sic v. g. *Van-Ranst* Ord. S. Dom. q. 7. n. 24. dicit: *Quod si quis tamen vel tantillum erogare non posset, talis impotentia foret per accidens, sicut per accidens est, quod ægrotus non possit jejunare ad lucrandum. Quare sicut tunc ægroto commutanda sunt jejunia, ut possit esse particeps Jubilæi, ita & in tali casu pauperi esset commutanda eleemosyna in aliud opus, puta, in preces aliquot.* Idem sentit *Viva* hic q. 8. art. 6. & patet ex Bullis referendis q. 72. Adeoque cum hæc responsio sit ad minimum probabilis, in praxi, ne exponatur quis periculo amittendi Jubilæum, facienda est cum pauperibus, & Religiosis commutatio eleemosynæ in aliud opus pium.

Respondeo 5. Nomine pauperum, quos pro *impeditis* habere convenienter possumus, veniunt illi, qui vivunt dietim prope de quotidiano labore, quia tales non videntur adstringi ad dandam eleemosynam sub conditione, alias perdendi gratiam Jubilæi; quoad rem consentit *Diana*. *Probat.* ex eo, quia hæc intentio Papæ servat *rationem melioris*, & confirmatur ex Bullis referendis Q. 72. Si vero de labore suo vel mendicatione sibi comparaverunt quantitatem pecuniæ suo statui in presenti tempore non necessariam pro decentia, videtur eos prudenter posse obligari ad dandam modicam eleemosynam; sicque non habendos pro impeditis.

Respondeo 6. Si uxor, famuli, liberi &c. non habeant de jure, vel consuetudine sui in eodem districtu similium liberum usum circa quasdam pecunias, pro decentia sui status præsenti tempore non necessarias, non licet ipsis, ut surripiant Maritis, Dominis, Parentibus &c. aliquid, idque erogent in eleemosynam. Sed tales personæ tanquam impeditæ debent petere commutationem.

Probatur, quia Pontifex præscribendo conditiones pro lucrando Jubilæo tanquam prudens dispensator censetur agere *juxta rationem melioris*; hæc autem intentio Pontificis est melior non ipsa, quia servat optimum rerum a Deo ordinatarum ordinem.

Respondeo 7. Si Herus famulo porrigat pecuniam, ut eam distribuat in pauperes, non privabitur gratia Jubilæi, etiamsi famulus non eroget pecuniam, ita *Van Ranst.* Patet ex communi sensu hominum, qui censerent, Pontificem non solum minus decenter, sed & irrationabiliter exclusurum hujusmodi Heros a Jubilæo. *Lugo*, *Diana*, *Gobat* tenent quidem oppositum, sed si ipsimet fuissent Pontifices, credo humanius cum Heris fuisse acturos.

Respondeo 8. Nomine pauperum, quibus eroganda est eleemosyna, hic veniunt omnes, qui se non possunt sustentare pro decentia sui status, nec requiritur, ut sint vere pauperes, dummodo appareant, & a dante eleemosynam credantur esse pauperes. Patet ex sensu communi Doctorum, & quia hæc intentio in mente Pontificis est melior non ipsa. Quamvis autem *Clemens VIII.* in Jubilæo anni 1595. in genere pauperum comprehenderit etiam Ecclesias, aliaque Religiosa loca, attamen certum non est, nisi tantum ad conventus Regularium existimatorum vere pauperum.

Quia

Quia sensus communis explicat hæc verba, ac intelligit de personis pauperibus, non de locis pauperibus.

Quæritur 72. Quid notandum circa Moniales, Religiosos, Eremitas, incarceratos, infirmos &c. aliosque impeditos quoad visitationem Ecclesiarum, aut impletionem præscriptorum operum?

Respondeo. Quoad hos alia est formula in Jubilæis extraordinariis, alia vero in Jubilæo Anni Sancti. In prioribus est hæc in Bullis *Innocentii XI. Alexandri VIII. Innocentii XII. Clementis XII.* formula: *Navigantes vero, & iter agentes, ut, cum primum ad sua sese domicilia receperint, supra scriptis peractis, & visitata Ecclesia Cathedrali, vel majore, aut Parochiali in loco eorum domicilii eandem indulgentiam consequi possint, & valeant. Regularibus autem personis utriusque sexus, etiam in Claustris perpetuo degentibus, nec non aliis quibuscunque tam Laicis, quam Ecclesiasticis, Sæcularibus, vel Regularibus, etiam in carcere, aut captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocunque impedimento detentis, qui supra expressa, vel eorum aliqua præstare ne quiverint, ut illa Confessarius ex jam approbatis a locorum Ordinariis ante præsentium publicationem, seu approbandis, eis in alia pietatis opera commutare, vel ad aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere potuerunt, concedimus & indulgemus.*

Formula vero in Jubilæis Anni Sancti, qua usi sunt *Urbanus VIII.* 1625. *Innocentius X.* 1650. *Clemens X.* 1675. & *Innocentius XII.* 1700. est sequens: *Pontificia sollicitudo præcipue Sanctimonialium profectibus studet providere. Ipsæ enim sunt amplectentes illam vitæ rationem, quæ eas Angelis quodammodo æquat. Quoniam autem consimile vitæ genus plurimi Anachoretæ, atque Eremitæ, ut supernarum rerum contemplationi vacent, laudabiliter elegerunt, spiritualibus quoque ipsorum incrementis paternis visceribus maxime ducimus consulendum. Cum igitur tam ipsi, quam præfatæ Sanctimoniales perpetuæ vivant Clausuræ mancipati; nec non multi, ut accepimus, utriusque sexus fideles partim carceribus detenti, partim vero diuturna infirmitate præpediti, non solum in Italia, sed in aliis etiam Regionibus, Provinciis, & locis reperiantur, qui & quæ hujusmodi respective impedimentis remotis pro percipiendis præsentis anni Jubilæi fructibus ad urbem prædictam omnino venirent, & Basilicas ad id deputatas indubitanter visitarent; verum ob præfata impedimenta ad Urbem minime venire, neque respective Basilicas visitare valent; Nos omnibus, & singulis Sanctimonialibus quorumcunque Monasteriorum etiam illorum, quæ ab ordinaria jurisdictione exempta sunt, vel esse asseruntur, & Anachoretis, atque Eremitis hujusmodi, ac utriusque sexus fidelibus, qui impedimentis longæ carcerationis, ac diuturnæ infirmitatis cessantibus ad eandem Urbem pro thesauris hujusmodi consequendis venturi fuissent, vere pœnitentibus & confessis, quod in locis, ubi eos esse contigerit, pia Christianæ pietatis & charitatis opera juxta normam ab Ordinariis locorum, seu Sanctimonialium, & Anachoretarum, Eremitarumque hujusmodi Superioribus, vel de eorum mandato a prudente confessario præscribendam pro cujuslibet statu & conditione, ad loci habita ratione exercendo, & alia in nostris litteris Indictionis Anni Jubilæi contenta adimplendo; omnes & singulas Indulgentias & peccatorum remissiones etiam plenissimas consequantur, quas consequerentur, si in hoc præsenti anno Jubilæi diebus ad id statutis quatuor ad id deputatas Basilicas, pro quibus visitandis Indulgentiæ præfatæ concessæ sunt, personaliter visitarent, eisdem Sanctimonialibus, Anachoretis, atque Eremitis, & Christi fidelibus impeditis hujusmodi concedimus.*

Notandum 2. Per Sanctimoniales hic intelligi etiam Mulieres, quæ licet tria vota Religiosa non emittant, vivunt tamen collegialiter intra aliquod Monasterium cum obligatione servandi perpetuam clausuram; item Novitiæ, & aliæ mulieres, vel puellæ educationis, vel alia ex causa in Monasteriis ex licentia Sedis Apostolicæ degentes: Mulieres il-

læ, quarum institutum a Sede Apostolica approbatum est, *oblatæ* vocantur. Id patet ex Bulla Innocentii XII. præfata, ubi sic habetur: *Cum Sanctimoniales istæ perpetuæ vivant clausuræ mancipatæ, & multæ Puellæ, & Mulieres sæculares educationis, vel alia ex causa de licentia Sedis Apostolicæ in Monasteriis degant, ibique clausuræ leges observent, multæque etiam reperiantur oblatæ, quarum institutum a Sede Apostolica approbatum existit, & quæ in Domibus, seu conservatoriis in communi vivunt, has Jubilæi Indulgentias Authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus.* Hic vero intelligenda est clausura stricte talis, vi cujus ne quidem licet exire negotiorum causa, ut censent Doctores.

Notandum 3. Per *Anachoretas*, & *Eremitas* non intelligi illos, qui ab hominum societate non sunt remoti, habentque liberam eundi, & redeundi, quo voluerint, potestatem, sed eos, qui, ut vacent contemplationi, e Claustro non exeunt, sicque solitariam prorsus vitam ducunt. Tales sunt inprimis Carthusiani, & nonnulli Cistercienses, ac Religiosi, v. g. de la Trappe &c.

Notandum 4. Per *incarceratos* intelligi omnes, qui ob suam culpam, aut aliam causam v. g. belli, sui juris non sunt, ut possint egredi e custodia, etiamsi pro cacere nonnunquam sit ambitus totius urbis, aut navis. Huc vero non pertinent milites & Religiosi; cum enim non detineantur aliena, sed propria voluntate, non possunt dici esse in custodia.

Notandum 5. Nomine infirmorum intelligi eos, qui sic languent, ut nequeant ad Urbem tendere sine periculo gravi detrimenti magni quoad valetudinem; adeoque in eodem numero comprehenduntur etiam valetudinarii. Porro infirmitas illa debet esse *diuturna*, talis videlicet, quæ saltem tamdiu duratura præsumatur, ut nulla anni pars supersit, qua possit sanus commode ire & redire domum. Senes tamen sub eis non continentur, prout aliqui censent. Quia Pontifex censetur sumere verba in sensu obvio, ac trito, videlicet de infirmitate physica. Referendi tamen huc sunt Podagrici, leprosi, cæci, claudi, morbo caduco, si frequenter occurrat, obnoxii, Pthysici, paralatici &c. Et hoc Privilegium non solum pertinet ad personas sæculares, sed etiam Regulares, si infirmæ sunt, ut censet Van-Ranst.

Notandum 6. In talibus personis requiri voluntatem seriam conditionatam eundi Romam, si non haberent tale impedimentum. Dixi *tale*, si enim solum laborent alio impedimento v. gr. quia non habent viaticum, aut carent comite, vel consensu parentum &c. non lucrabuntur hoc Jubilæum.

Notandum 7. Commutationem operum pro *impeditis* non posse fieri in opera aliunde debita, patet ex Q. 32. neque in opera notabiliter inæqualia; alioquin, ut observat Gobat hic n. 109. non foret commutatio, sed dispensatio. Ea vero æqualitas operum non debet æstimari ex valore dignitatis, sed ex æqualitate meriti, vel ex fine concedentis Indulgentiam; quia Pontifex conformiter ad naturam Indulgentiarum censetur requirere studium bonorum operum.

Quæritur 73. Quales soleant aliæ gratiæ annecti Jubilæo?

Respondeo 1. Solet in Jubilæo Anni Sancti annecti, quod Regulares Apostatæ possint impune reverti ad suum Ordinem, ut patet ex Bullis *Urbanis VIII.* 1625. *Clementis X.* 1675 & *Benedicti XIII.* de qua re fuse hic tractat *Gobat* c. 6. & *P. Theodorus* in Opere *de Jubilæo*.

2. In Jubilæo Anni Sancti aliquando annectitur facultas *componendi* cum confessario circa bona injuste parta. Hæc facultas consistit in eo, quod, si quis per usuram, rapinam, furtum, aliaque illicita ratione comparavit bona, & nunc nescit eas personas, quibus facienda est restitutio, possit a Confessario obtinere condonationem restitutionis saltem ex notabili parte, aut etiam in totum juxta exigentiam circumstantiarum. Si enim v. g. in tali casu deberet in pauperes restituere mille aureos, potest illi imponi minor summa; Gobat censet locum esse compositioni etiam tunc, quan-

do

do quidem scitur Dominus, sed ob distantiam loci, aut justum metum gravis infamiæ non potest fieri restitutio.

3. Conceditur Confessariis potestas absolvendi ab omnibus casibus reservatis, sive sint reservati a Papa, sive ab Episcopo, sive a Superiore Regulari. Id patet ex Bulla Clementis X. cujus intentioni etiam alii Pontifices censentur suam velle conformare in verbis dubiis, sic habet: *Datur facultas absolvendi in ordine ad Jubilæum lucrandum fideles ab omnibus sententiis, & censuris Ecclesiasticis contra illos pronuntiatis, & fulminatis a sacris Canonibus, aut Judicibus quacunque de causa; & ab omnibus peccatis, & excessibus, & delictis quantumcunque gravibus, & enormibus, etiam a casibus reservatis, non solum ab Episcopis, aut alias a Prælatis inferioribus, verum etiam a Pontifice ipso, etiam in Bulla cœnæ Domini, & in aliis quibuscunque constitutionibus summorum Pontificum, in foro conscientiæ tantum.* Ubi advertendum, quod licet hæresis signo externo manifestata, nisi in Bulla specialiter excipiatur, prout in Jubilæis extraordinariis solet excipi, comprehendatur in hac facultate, in Italia tamen ob speciales declarationes S. Congregationis Inquisitionis reservata manet etiam tempore Jubilæi, ut *Van-Ranst* testatur, qui nihilominus fatetur, etiam in Italia absolvi in Jubilæo posse receptatores, & imprimentes libros hæreticorum; uti & Schismaticos, quia tales in rigore non sunt eo ipso hæretici. Præterea advertendum, locum habere hanc absolutionem a reservatis, etiamsi peccatum commissum foret ex confidentia Jubilæi, & ipso tempore Jubilæi. Imo si confessionem inciperet ultimo die Jubilæi, eamque finiret altero die juxta *Van-Ranst*, valida esset absolutio, quia esset moraliter eadem confessio, Idem dicendum, si pecccatum reservatum, quod oblitus fuisset tempore Jubilæi, confiteretur finito Jubilæo. Quod si quis durante Jubilæo absolutus est a peccato reservato cum proposito implendi reliqua opera præscripta, quæ tamen postea non adimplet, non reincidit in reservationem. Quia absolutio non potest esse in Sacramento conditionalis. V. Declarationes SS. num. 35. 36. 44. 45. 47. .. 64.

4. Conceditur in Jubilæo Confessariis facultas commutandi vota omnia, exceptis votis substantialibus Religiosis, voto perpetuæ Castitatis, & voto intrandi Religionem. Ita habetur in Declaratione Jubilæi facta a Cardinali Carpegna Vicario Generali Urbis 1675. ubi sic habet: *Pœnitentiarii & Parochi durante hoc anno Jubilæo commutare possunt omnia vota, exceptis castitatis, & Religionis. - - Concedit pariter sua Sanctitas Confessariis Religiosis facultatem eandem absolvendi a censuris & casibus reservatis, commutandi vota, modo ea non sint substantialia Religionum, Ordinum, Institutorum &c.* Advertendum tamen, ea vota non posse commutari in Jubilæo, quæ edita, & acceptata sunt in favorem tertii, v. g. votum dandi tres aureos Petro pauperi, si Petrus eam promissionem sibi manifestatam jam acceptavit; aut votum ædificandi Monasterio Chorum, si jam fuerit acceptatum a Superiore. Aliter dicendum foret, si in hujusmodi casibus votum acceptatum fuisset a solo Deo. Quia promissiones, quæ fiunt soli Deo, censentur habere hanc imbibitam conditionem, nisi aliter de mea voluntatis destinatione disposuerit Superior, ac constitutus a Deo moderator animi Supremus, videlicet Papa. Itaque in Jubilæo commutari possunt vota jejunii, precum, peregrinationum, etiam Jerosolymam, Compostellam, ad limina Apostolorum; vota perpetua, v. gr. abstinendi a vino, dandi omni die eleemosynam, votum non nubendi, votum servandi castitatem conjugalem, votum non fornicandi, votum castitatis ad tempus v. g. ad annum &c. ac tandem ipsum votum non petendi commutationem voti; & votum suscipiendi sacros ordines; & vota conditionalia sub conditione primum futura, v. g. ingrediar Religionem, si Pater consenserit &c. Econtra non possunt commutari vota Religiosis Ordinibus annexa, v. gr. votum Carthusianorum non edendi carnes, votum Societatis eundi ad Missiones, vo-

votum manendi in pignus sub paganorum potestate in Ordine Redemptionis captivorum; votum ordinis S. Francisci de Paula abstinendi a lacticiniis; votum ingrediendi Ordinem militarem, qui solum vovet castitatem matrimonialem, quales sunt Ordines S. Jacobi, Calatravæ &c. votum ingrediendi strictiorem Ordinem &c. Si quæratur, an possit commutari votum dubie reservatum, eo quod dubitetur vel de reservatione, vel de deliberatione actus, & aliis conditionibus ex parte actus, ad reservationem requisitis? Respondeo, votum non habendum pro reservato; quia Legislator non censetur reservare vota in casu dubio ob multitudinem talium casuum, quibus sæpe perturbarentur etiam pii. Cæterum in ipsa commutatione observandum est, ut vota perpetua commutentur in alias obligationes perpetuas, & vota realia in alia realia, personalia autem in personalia, universim vero commutanda sunt in opera, quæ magis conducunt ad profectum animæ, v. g. in frequentationem Sacramenti pœnitentiæ, & Eucharistiæ, lectionem librorum Asceticorum, &c. V. infra Declarationes SS.

5. Conceditur in Jubilæis facultas absolvendi ab omnibus censuris, non tamen ab irregularitate. Id patet ex Declaratione facta a Clemente X. 1675. cui se conformavit Innocentius XII. 1700. sic habet: *Datur facultas Parochis tam sæcularibus quam Regularibus omnium Parochiarum Romæ durante Jubilæo Anni sancti, absolvendi in ordine ad lucrandum Jubilæum fideles ab omnibus sententiis, & censuris Ecclesiasticis contra illos pronuntiatis, & fulminatis a sacris canonibus, aut Judicibus quacunque de causa; ut tamen sua Sanctitas declaret, se non intelligere, aut dispensare, nec dare facultatem dispensandi, aut rehabilitandi, & in pristinum statum restituendi, quæ ad irregularitatem publicam, aut occultam, vel notam, defectum aut inhabilitatem quomodocunque contractam spectant, ne quidem in foro conscientiæ. Neque vult sua Sanctitas, ut præsens facultas illi suffragetur, qui a summo Pontifice, aut Judicibus Apostolicis, vel aliis Ecclesiasticis excommunicati, suspensi, vel interdicti sunt declarati, vel publice denuntiati ob sententias, & censuras Ecclesiasticas, quas incurrerunt, adeo ut isti omnes absolvi non possint, nisi prius satisfecerint, aut obediverint, & partes sibi contrarias pacificas ante reddiderint.* Ex his sequitur, tempore Jubilæi, non dari facultatem absolvendi ab irregularitate etiam ex delicto, v. g. ex homicidio occulto; quamvis Episcopus in tali casu urgente aliqua necessitate posset Clerico dare facultatem celebrandi, donec Roma obtenta fuerit dispensatio. Sequitur secundo, si quis sit excommunicatus denuntiatus ob damnum illatum proximo, v. g. ob homicidium Patrisfamilias, non posse absolvi, nisi in hoc casu satisfecerit hæredibus, puta, uxori & liberis. Censebitur autem satisfecisse, si eo modo res disposuerit, ut sine dubio secutura sit satisfactio v. g. si jam actu deposuerit pecuniam apud Confessarium, vel aliam personam fidelem. In tali ergo casu potest absolvi in foro interno, in ordine ad hoc, ut absolutus a censura etiam possit absolvi a peccatis, in foro tamen externo debebit se gerere pro excommunicato, alioquin si sit Sacerdos, celebrans fiet irregularis. V. Declarat. Sanctissimi.

6. Concedi solet in Jubilæis potestas eligendi pro confessario quemcunque Sacerdotem approbatum ab eo Episcopo, cui Sacerdos tunc temporis subditus est. Hinc non sufficit approbatio ab Ordinario pœnitentis. Hæc facultas tam in Jubilæo Anni sancti, quam in Jubilæo extraordinario competit etiam Religiosis & Monialibus, quia specialiter non excipiuntur, neque est ratio eas excipiendi urgens, præsertim quoad Moniales, quæ solent habere summam nonnunquam difficultatem circa suos confessarios. V. Declarationes Sanctissimi num. 36.

7. Non est necesse, ut commutatio votorum, aut operum præscriptorum, & absolutio a reservatis fiat, aut petatur ab uno eodemque Confessario; sed poterit fieri a diversis, ita *Gobat* num.

241.

241. & ratio eſt, quia facultas non reſtringitur ad unum eundemque Confeſſarium.

8. Cenſet idem Author, Jubilæum ſemel obtentum tribuere jus ad fruendum bis Jubilæi Privilegiis etiam finito Jubilæo. *Quando*, inquit, *cæpiſti mihi confiteri tempore Jubilæi*, *& diſtuli ex cauſa abſolutionem*, *potero tamen tranſacto Jubilæo te abſolvere ab omnibus peccatis*, *cenſuris*, *votis*, *a quibus poteram durante Jubilæo*. *Si es a me abſolutus*, *poſtmodum a quovis*, *qui id temporis habebit poteſtatem in communia tua peccata mortalia*, *poteris petere abſolutionem peccatorum*, *quæ prius eras oblitus*, *vel commutationem votorum*, *quorum commutationem es oblitus petere*. *Ita Gobat* cum communi, verum contrarium declaravit SS. D. N. Benedictus XIV. in Epiſtola Circulari num. 84. Multo minus poſſum Gobatum approbare, quod addit, videlicet etiam illa vota multis annis poſt tranſactum Jubilæum a quovis confeſſario poſſe commutari, quorum commutationem certa de cauſa quis noluit petere tempore Jubilæi. Id enim videtur repugnare intentioni ſummorum Pontificum per rationem regulatæ, in quantum decet finire, ac limitare gratiarum tempora, ne vileſcant. Hæc de gratiis Jubilæo annexis, quia ad ipſam Indulgentiarum naturam non pertinent, paucis libaſſe ſufficiat. Mei enim propoſiti erat, de Indulgentiis ipſis, non de Privilegiis per ſe cum Indulgentiis non annexis, pertractare.

Quæritur 74. An translato feſto, pro quo conceſſa eſt Indulgentia plenaria, etiam transferatur Indulgentia?

Reſpondeo. Quamvis *P. Theodorus de Indulgentiis* p. 2. c. 1. §. 8. reſpondeat *negative*; ſicque declaratum eſſe teſtetur a S. Congregatione Rituum 3. Sept. 1679. cenſeo tamen, diſtinguendum eſſe; ſi enim feſtum, pro quo Indulgentiæ conceſſæ ſunt, non eſt ex ſua natura, vel conſuetudine mobile, non poſſunt transferri Indulgentiæ, translato feſto, & perinde eſt, ſive feſtum transferatur ſimul in foro & choro, ſive ſit ſolenne ac publicum, ſive privatum, quia Reſponſa S. Cong. Indulg. mox referenda agunt etiam de translatis ſimul in choro & foro, & de ſolennibus; & decretum eſt generale. Id patet ex Decreto S. Congreg. edito 10. Junii 1690. quod, prout refert *La Croix* l. 6. p. 2. nu. 2055. ſic habet: *Translato feſto*, *in cujus die conceditur Indulgentia*, *non transfertur etiam Indulgentia*, *niſi ex conceſſione ſpeciali*. Idem patet ex variis Reſponſis S. Congreg. ubi referuntur variæ conceſſiones translationis Indulgentiæ translato feſto, qua conceſſione opus non fuiſſet, ſi transferretur per ſe Indulgentia translato feſto. Talis translatio Indulgentiæ ex ſpeciali Indulto facta eſt circa feſtum Annuntiationis B. V. pro Congregationibus erectis a Societate Jeſu per Bullam *Sixti V.* 1580. 3. Cal. Oct. cujus tenorem refert *Gobat* p. 2. de Indulg. c 7. Et circa idem feſtum a S. Congregatione 1712. 25. Jan. nu. 1. pro Anicienſibus. Et circa feſtum B. Mariæ de Mercede 1712. die 26. Sept. n. 2. Et Inventionis S. Crucis pro Bohemia &c. 1726. 11. Martii. Denegata vero fuit licentia transferendi cum feſto Indulgentiam in feſto S. Ludovici Bertrandi 1731. 4. Octob. nu. 4. ac denuo obtenta in alio feſto, videlicet S. Georgii 1731. 10. Dec. nu. 5. poſtmodum iterum negata in feſtis S. Magdalenæ de Pazzis, S. Angeli, & S. Alberti 1733. 16. Nov. nu. 3. ubi obſervo, Reſponſa S. Congregationis negativa incidere ad feſta non multum ſolennia in foro; econtra affirmativa ad feſta ſolennia in choro; in utriſque tamen opus eſt conceſſione Pontificia pro translatione Indulgentiæ.

Neque obſtat, quod Gregorius XIII. videatur declaraſſe oppoſitum, dum in Bulla relata a Peyrinis T. 2. V. *feſtum* ſic habet: *Cum Feſtum S. Franciſci de Paula poſt Octavam Paſchæ transferri ſoleat*, *& ideo in dubium verti poſſet*, *an Indulgentia die*, *quo feſtum transferri contigerit*, *a fidelibus adipiſci poſſit*, *volumus*, *& declaramus*, *ut translata eſſe cenſeatur*. Adeoque, cum declaratio non ponat, ſed ſupponat naturam rei, cenſendum eſt, per ſe independenter ab omni diſpenſatione, aut nova conceſſione

me translato festo transferri Indulgentiam.

Respondetur enim ad hanc objectionem; Pontificem non uti in hoc casu sola *declaratione*, sed insuper prævia *dispositione*, quæ insinuatur verbo: *volumus*. Et quod sit opus tali dispositione, patet ex eo, quia ipsimet Religiosi hujus ordinis in eodem festo supplicarunt pro translarione Indulgentiæ ad diem Quadragesimæ, ut patet ex Responso S. Cong. Indulg. 1714. 26. Nov. nu. 2.

Dixi tamen, *si festum ex sua natura*, *vel consuetudine non fuerit mobile*. Si enim Indulgentia data fuerit v. g. prima, secunda, aut tertia Dominica Mensis, & solennitas a prima frequenter transferri soleat in secundam, aut vicissim; videtur etiam transferri Indulgentia, maxime cum & Romæ solennitas SS. Rosarii apud Patres Dominicanos transferri soleat a prima Dominica in secundam, quin fideles per hoc censeantur defraudari consuetis Indulgentiis.

Quæritur 75. An Indulgentiæ juxta antiquam formulam concessæ de *pœnitentiis injunctis* etiam valeant pro pœnitentiis *injungendis*?

Respondeo Affirmative. Id enim sic declarasse *S. Pium V.* scribit *R. P. Bartholomæus* Ord. S. Dominici in suo opusculo edito Neapoli 1574. sub titulo: *Consolazione de' Penitenti*, ubi c. 4. sic scribit: *Indulgentiæ valent ad delendas pœnas non tantum injunctas a Confessario*, *aut taxatas per sacros Canones*, *sed universim omnes coram divina justitia debitas*. *Pro hujus confirmatione recordor*, *quod cum aliquando de hac quæstione loquerer cum Magistro Ambrosio Salvio di Bagnolo*, *nunc Episcopo di Nardo*, *responderit*; *hoc ipsum dubium se proposuisse oretenus Pio V. summo Pontifici*, *ab eodemque petiisse declarationem*. *Post longum ea de re colloquium tandem S. Pontifex oculos*, *& manus in cœlum elevans in hæc verba prorupit*: *Ego Pius V. Authoritate DEI omnipotentis*, *& BB. Apostolorum Petri & Pauli declaro*, *& sic volo*, *quod quotiescunque in aliqua Bulla reperiuntur concessæ Indulgentiæ tot annorum pro pœnitentiis injunctis*, *debeat intelligi non solum de pœnitentiis a confessario injunctis*, *sed de pœnitentiis quocunque modo debitis*, *ac injungendis*.

Quæritur 76. An valeant Indulgentiæ Confraternitatibus v. g. Rosarii, SS. Nominis Jesu &c. concessæ ante Decretum Clementis VIII. quo jubentur illæ Confraternitates de novo erigi, si de novo post illud Decretum erectæ non fuerint?

Respondeo. Eas non valere. Id patet ex variis Responsis S. Congreg. supra relatis præsertim edito 1719. 27. Nov. Excipitur Confraternitas SS. Sacramenti. De ista enim confraternitate Julius Lavorius Em. Cardinalis Muti Auditor in Tractatu de Jubilæo, & Indulgentiis edito Romæ 1625. in 4. Part. 2. c. 14. n. 97. sic habet: *Quoad Indulgentias Societatis SS. Sacramenti est emanatum Decretum ab eadem Congreg. Indulg. tenoris infra scripti*.

Licet fel. rec. Paulus Papa III. per binas suas constitutiones concesserit, *ut SS. Corporis Christi confraternitates omnes*, *& singulæ ubivis locorum tunc institutæ*, *ac instituendæ iisdem Privilegiis*, *concessionibus*, *Indulgentiis*, *gratiis*, *& Indultis*, *quæ confraternitati SS. Sacramenti in Ecclesia S. Mariæ supra Minervam de Urbe erectæ a se largitæ fuerant*, *ac in posterum elargirentur*, *uti*, *potiri & gaudere possent*, *ac deberent*; *quia tamen per nonnullas Apostolicas Constitutiones & Ordinationes*, *quæ deinceps emanarunt*, *præsertim vero per recol. mem. Clementis VIII. Constitutionem de aggregationibus editam*, *facultates & Indulgentiæ tam supradictæ S. Mariæ de Minerva*, *quam cæteris omnibus Confraternitatibus antea concessæ*, *aut abrogate*, *aut saltem moderatæ comperiuntur*, *aliaque hoc de genere Decreta sunt*, *ex quibus in dubium revocari posse videtur*, *an hujusmodi Pauli III. concessiones pristinum suum robur adhuc retineant*. *Congregatio Illustriss. & RR. S. R. E. Cardinalium a SS. Domino Nostro Paulo divina providentia Papa V. Indulgentiarum reformationi Præfectorum*, *optans summopere SS. Sacramenti venerationem*, *& cultum in dies magis augeri*, *ad idque fideles spiritua-*

ritualibus gratiis excitari, speciali Sanctitatis suæ Ordine vivæ vocis oraculo habito decernit, ac declarat, juxta easdem Pauli III. Constitutiones omnes & singulas Confraternitates SS. Corporis Christi ubique terrarum hactenus Apostolica vel ordinaria authoritate erectas, vel de cætero erigendas absque nova, aut peculiari alia concessione, communicatione, velaggregatione fore, ac esse debere participes quorumcunque Privilegiorum, Concessionum, Facultatum, Gratiarum, & Indultorum a Sanctitate sua Archi-Confraternitati SS. Sacramenti de Minerva per Breve datum Romæ apud S. Petrum die 3. *Nov.* 1606. *nominatim & expresse concessorum, ac imposterum a Sede Apostolica concedendorum, illisque omnibus & singulis uti, potiri, gaudere posse, ac debere statim, atque Confraternitatum earundem erectio Apostolica, vel Ordinaria Authoritate facta fuerit, servata tamen in reliquis omnibus prædicta Clementis VIII. Constitutione. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis de Indulgentiis ad instar non concedendis, nec aliis contrariis quibuscunque. Datum Romæ die* 15. *Febr.* 1608.

R. Card. Bellarminus.

Archiepisc. Aragrinus. Secretar.

Quæritur 77. An quis sæpius eodem die visitando Ecclesiam possit sæpius lucrari eandem Indulgentiam?

Respondeo negative. Id enim patet ex variis Responsis S. Congregationis præsertim eo quod editum est 1717. 27. Sept.

Confirmatur ex declaratione *Innocentii XI.* edita 1678. 7. Martii, atque a me in *Historia Indulgentiarum* relata p. 2. S. 2. ubi declarat, quod Indulgentiæ Stationum non possint obtineri sæpius eodem die. Item *confirmatur* ex Bulla 36. *Sixti IV.* ubi declarat; Indulgentiam plenariam, concessam Ecclesiæ Mariæ de populo pro festo Annuntiationis transferendam esse in Dominicam sequentem, si quandoque illud festum inciderit in aliquem diem Sabbati tempore Quadragesimæ, quo die jam aliunde in eadem Ecclesia habetur Indulgentia plenaria. Itaque non est Intentionis Pontificiæ, pro eodem die, ex eodem saltem titulo, qualis hic erat cultus B. V. concedere eidem Ecclesiæ plures Indulgentias.

Quæritur 78. An formula illa: *Præsentibus ad septennium tantum valituris*, intelligenda sit a die Dati, an vero a die Publicati Brevis?

Respondeo. Intelligenda est a die Dati. Ita declaratum fuit a S. Congregatione 1711. 23. Augusti. Circa Altaria autem Privilegiata prodit alia declaratio hujus tenoris.

Die 4. *Febr.* 1736.

Quum post expeditionem Privilegiorum Altarium in Urbe factam Brevia Apostolica, in quibus eorum concessio continetur, Ordinariis Locorum, ut par est, nonnulli præsentare negligerent, & detrectarent eorum executionem; Sac. hæc Congregatio sub die 18. *Maii* 1711. *provide modum impositura gratiarum executioni, statuit tempus in Brevibus Apostolicis positum pro Concessione Privilegii Altaris, non a die præsentationis Brevis Ordinario Loci, sed a die datæ esse computandum. Sed cum nimis diversa distantia Locorum, ad quæ hujusmodi Brevia transmittuntur in Regiones ab Urbe remotas, per longa etiam, & incerta maris itinera, nedum multorum mensium, sed annorum spatio Epistolæ & Brevia retardentur, idque ut pluries citra oratorum negligentiam, inolevit praxis præventive confirmationem gratiæ ad tempus concessæ expetere, eamque nondum expirato tempore primævæ concessionis expedire, ut opportune transmissa subsecuta Privilegia ante pristinorum expirationem exequi possent; nec vacuum tempus intercederet defunctorum suffragio, & fidelium Indulgentiis.*

Quoniam vero in Brevi concessionis Privilegii Altaris adjicitur clausula ..... Dummodo in eadem Ecclesia nullum aliud sit Altare simili Privilegio decoratum: propositum est dubium ab EE. VV. discutiendum, an secundum Breve Prioris confirmativum subsistat? quamvis enim executioni

cutioni minime detur, nisi post lapsum temporis in primo Brevi præfixi: tamen, quando secundum Breve in Urbe expeditur, vere Ecclesia Privilegio Altaris decoratur.

Dignabuntur itaque EE. VV. decernere,

An & quomodo sit respondendum in casu? &c.

Resolutio. Tempus non a die datæ, sed a die præsentationis Brevis Ord. esse computandum in Regionibus remotis tantum.

Quæritur 79. An liceat recipere onera perpetua, ac fundationes ad Altaria privilegiata?

Respondeo negative. Ita responsum est a S. Congreg. 1711. 14. Dec. Vide meam Hist. Indulg.

Quæritur 80. An quis possit obtinere Indulgentiam concessam sub formula: *Confessis*, si deficiente Confessario eliciat actum contritionis?

Respondeo negative. Ita declaratum fuit a S. Congregatione 20. Sept. 1734. Et videtur hæc generalis Declaratio etiam intelligenda de iis, qui alioquin jam putant se esse in statu gratiæ, nisi soleant bis aut ter confiteri in hebdomada, sic ut in æstimatione morali confessio præcedens respective ad talem personam, vel communitatem possit haberi pro præparatione ad subsequentem communionem, & sic intelligi aliqua moralis unio, ac continuum inter confessionem & communionem. Ratio est, quia S. Congregatio censetur ea requirere, quæ debet. Debet autem ab iis hominibus, qui rarius confitentur, quam bis aut ter in hebdomada, juxta modernam disciplinam Ecclesiæ requiri, ut accessuri ad S. Communionem *se probent* per confessionem, & ob reverentiam Sacramento debitam regulariter expurgent conscientiam etiam a venialibus. Cumque Decreta debeant ferri generaliter sine exceptione ob ea, quæ debent fieri regulariter, etiam hoc decretum relate ad præfatas personas est censendum generale. Vide Declarationem SS. num. 3.

Quæritur 81. Quomodo sit intelligenda illa clausula: *Volumus autem, ut si aliæ Indulgentiæ Ecclesiæ concessæ fuerint, præsentes nullæ sint?*

Respondeo. Hæc Clausula declarata est ab ipsa S. Congregatione indulgentiarum 28. Aprilis 1716. per sequens Decretum: *Cum a S. Congregatione Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita Cameracensis Archiepiscopus quæsiisset, quæ sit vis & sententia Clausulæ, quæ hodie Brevibus Indulgentiarum apponi solet: volumus autem &c. Sacra Congregatio re diligentius examinata Clausulam sic explicandam censuit, si videlicet SS. D. N. visum fuerit; ea minime contineri Altaria privilegiata pro Defunctis; neque Indulgentias certo personarum generi concessas, ut Confraternitatibus, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus in Ecclesia peragentibus, ut Litanias, aliasque hujusmodi Orationes recitantibus, nec iis, qui Christiana Doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui SS. Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum Oratione 40. horarum intersunt; neque Stationum Urbis, & septem Altarium Indulgentias instar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas, neque demum, quæ pro unica vice conceduntur. Cæterum si alia Indulgentia seu plenaria, seu non plenaria in perpetuum, vel ad tempus tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Christi fidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare, vel Capellam visitantibus eodem anni die, vel diverso concessa fuerit, de qua non fiat in Litteris Apostolicis mentio, has litteras ob adjectam Clausulam esse prorsus irritas, ac nullas. Datum die 23. Junii 1676. De his autem facta relatione ad SS. D. N. die 18. Martii 1677. sententiam Congregationis approbavit.*

C. Cardinalis Maximus.

Loco † Sigilli.

Michael Angelus Riccius. Secret.

Quæritur 82. An Indulgentiæ, quæ visitantibus certam Ecclesiam vel capellam conceduntur, possint etiam obtineri ab absentibus?

Respondeo negative. Id patet ex pluribus resolutionibus S. Congregationis de

anno

anno 1716. 14. Dec. anno 1724. mense Januario, & anno 1732. mense Nov. Et cum ea gratia postularetur a nonnullis Confraternitatibus Bohemiæ, & Hispaniæ, constanter denegata est a S. Congregatione. Unicum exemplum hujus gratiæ reperitur pro *Sodalitate puellarum Choreis*, pessimo abusu in hac regione nostra Germaniæ introductis, *renuntiantium*, quæ satisfaciunt visitando suam Ecclesiam Parochialem. Sodalitas illa reperitur erecta in nostra Ecclesia Pollingæ, & largissimæ gratiæ illi Sodalitati concessæ cum legibus reperiuntur in Libello separato.

Quæritur 83. An verum sit omnes Indulgentias ex recenti concessione Benedicti XIII. posse applicari Defunctis?

Respondeo negative. *Illustrissimus Archiepiscopus de Lerma*, Secretarius S.Congregationis Indulgentiarum, mihi Romæ communicabat suam *eruditissimam* deductionem, ac supplicationem, qua postulabat a Summo Pontifice, ut ea applicatio fieret in omnibus indulgentiis. Sed tulit repulsam, prout fusius prosecutus sum in *Supplemento* ad meam *Historiam de Indulgentiis*.

Quæritur 84. An in Altari privilegiato amittatur Privilegium, si in eo aliquoties non celebratur præscriptus Missarum numerus?

Respondeo. Privilegium non amitti, sed tantum eo die, vel tempore non suffragari, quo præscriptus Missarum numerus omittitur. Ita declaratum fuit a S. Congregatione 1720. 10. Junii. Vide meam *Hist. Indulg.*

Quæritur 85. An Privilegium Altaris privilegiati concessum cum expressione numeri Sacerdotum in Ecclesia deservientium extinguatur imminuto eo numero?

Respondeo Affirmative. Ita declaratum fuit a S. Congreg. 16. Julii 1725. vide meam Hist. Indulg.

Quæritur 86. An per aggregationem ad Basilicam Lateranensem vel aliam Ecclesiam cum aliarum Indulgentiarum communicatione etiam communicetur Altare privilegiatum?

Respondeo Negative. Ita declaratum fuit a S. Congregatione 9. Maii. 1729. & 1725. 25. Martii. V. Hist. Indulg. Immo SS. D. N. Benedictus XIV. revocavit omnes In dulgentias Ecclesiæ Lateranensis, earum que loco concessit paucas quasdam novas, prout videri potest in Tomo III. Bullarii hujus Pontificis.

Quæritur 87. Quinam possint concedere Indulgentias? & quales? ac quantas?

Respondeo 1. Papa potest concedere plenariam pro vivis, & Defunctis. Patet ex praxi.

2. *Concilium generale* accedente tacito saltem consensu legitimi capitis potest conferre Indulgentiam etiam plenariam, illo vero legitimo capite expresse, ac rationabiliter repugnante, nequidem poterit conferre partialem. Patet ex observantia perpetua. V. *Hist. Indulg.* p. 1. S. 1. §. 20. 21. 22. 25. & S. 2. §. 6. & §. 11. ubi habentur Indulgentiæ concessæ a Concilio Nicæno, Aurelianensi, & Lateranensi.

3. *Concilia Provincialia*, & Episcopi seclusa reservatione Pontificia, possunt quidem conferre Indulgentiam plenariam sub ratione *absolutionis*, sed non sub ratione *solutionis* ex thesauro universali Ecclesiæ. Prior pars responsionis patet ex observantia primorum temporum, dum Episcopi, maxime ad intercessionem Martyrum, aut ex aliis motivis, passim receperunt ad communionem lapsos, saltem post actam aliquamdiu pœnitentiam. Recipere autem ad communionem fuisse concessionem Indulgentiæ plenariæ, ostendi in mea historia indulgentiarum Diss. prælim. Secunda pars probatur ex eo, quia Episcopis ex tacita intentione fidelium non committuntur merita omnium fidelium, prout committuntur Patrifamilias totius Ecclesiæ, ut ea, aut dispenset, aut offerat, prout permiserit eorum natura pro indigentibus, juxta eorundem fidelium intentionem tacitam, sic exigente lege communitatis, & vinculo charitatis.

4. *Episcopis* primum in Concilio Lateranensi 1216. potestas conferendi Indulgentias restricta est. Sic sonat: *Quia per indiscretas ac superfluas Indulgentias*,

quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur, decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus dedicetur, ac deinde in anniversario Dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum litteris *præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur.*

5. Eamdem & non majorem potestatem habent *Archiepiscopi*. Ita explicat sensum Concilii Generalis Cardinalis *Ostiensis* de Indulg. c. 5. qui eo tempore vixit. V. Hist. Indulg. p. 2. S. 3. §. 10. e. 5.

6. *Cardinales* antiquitus conferebant Indulgentiam 140. dierum; nunc conferunt tantum 100. dierum. Exemplum prioris ad annum 1283. habetur in mea historia indulgentiarum p. 1. S. ult. & posterioris ad annum 1477. & 1490. ibidem. Eam vero potestatem haberi consuetudine, non scripto jure, Navarrus Not. 21. observat.

7. *Nuntii Apostolici* antiquitus conferebant tres annos Indulgentiæ; nunc annum non excedunt. Prioris exemplum ad annum 1441. habetur in mea historia indulgentiarum p. 1. S. ult. in *Joanne Cardinale de Bavaria*. Posterioris exempla refert *Gobat.* tr. 4. de Indulg. c. 6. q. 20. his verbis: *Sub annum 1666. Illustrissimus Dominus Sedis Apostolicæ ad Helvetios & Rhætos Nuntius, ejusdem Sedis Authoritate per Alexandrum VII. indulta omnibus Christi fidelibus Diœcesis Constantiensis, Curiensis, Lausanensis, Basileensis concessit ducentorum dierum Indulgentias, quotiescunque devote, & flexis genibus ante imaginem S. Francisci Xaverii recitaverint orationem hanc: O Deus ego amo te &c. Dominus vero Nuntius Viennensis per suam Nuntiaturam impertiit propter eandem pietatem undecim mensium Indulgentiam, Coloniensis tantundem.*

8. *Vicarii Generales*, *Abbates*, Prælati, Generales, ac Provinciales Ordinum &c. *non possunt* potestate ordinaria conferre Indulgentias. Ratio est, quia antiquitus ea potestas reconciliandi pœnitentes, sicque conferendi Indulgentiam reservabatur solis Episcopis, ut constat ex D. Cypriano relato in Diss. preliminæ in mea historia indulgentiarum. Postea vero dignitatibus inferioribus Vicariatus, Abbatiæ &c. nunquam legitur fuisse delegata per jus aut consuetudinem.

Quæritur 88. Quales requirantur conditiones ad hoc, ut quis valide ac licite conferat Indulgentias?

Respondeo. Requiri 1. Jurisdictionem in eos, quibus conferuntur Indulgentiæ, quia se habent per modum absolutionis, ut supra ostensum est; quando tamen Cardinales, aut Episcopi concedunt *Indulgentias Locales*, quæ valent etiam pro aliis Diœcesis alterius, aut alias non subditis, censendum est, accessisse consensum Episcoporum aliorum tacitum, sicut nunc accedit respectu pœnitentium accedentium ad confessarium alterius Diœcesis; vel potest dici, quod in ordine ad conferendas Indulgentias habeant Jurisdictionem a Summo Pontifice tacite delegatam, ut concedens Indulgentias non sit excommunicatus, aut suspensus. Cum enim concessio Indulgentiæ sit actus jurisdictionis, non esset valida cessante jurisdictione.

2. Ad conferendam Indulgentiam *authoritate propria* requiritur ad minimum Character Sacerdotalis, quia Indulgentiæ se habent per modum absolutionis a pœna, ut supra ostensum est; fundaturque ea potestas in usu clavium, ut patet ex Bullis Pontificiis. Ad talem autem absolutionem in foro interno non sufficit potestas jurisdictionis, quæ respicit externa, sed requiritur potestas tradita per Sacramentum operativum circa interna, quale non est aliud, quam Sacramentum ordinis. Possunt tamen Episcopi non habentes gradum Sacerdotii ex potestate jurisdictionis conferre confessariis absolvendi a pœna potestatem; quia Presbyteri secundum se non sunt incapaces hujusmodi potestatis ad absolvendum, si ea potestas ab Episcopis positive delegetur, aut non reservetur.

tur. Talis vero conceſſio Indulgentiæ eſt alterius rationis, quam prior Ordinario conſueta, dum Epiſcopi abſolvunt per ſe ipſos a pœna.

3. In Germania Epiſcopi poſſunt conferre Indulgentias ante confirmationem Sedis Apoſtolicæ; quia, ut habetur c. Nihil de Elect. habent adminiſtrationem in temporalibus & Spiritualibus ſtatim poſt electionem concorditer factam.

4. Ad licitam conceſſionem requiritur motivum ac cauſa proportionata ad quantitatem Indulgentiæ. Quia tanquam prudens œconomus divinarum gratiarum debet attendere, ne profuſione nimia vileſcat donum, ne liberalitate immoderata enervetur diſciplina Eccleſiæ, ac lex regulariter ceſſante motivo extrinſeco ſatisfaciendi congrue, præſtabilita a Deo; ne denique facilitate veniæ langueſcat ſtudium bonorum operum. Si hoc negligat, aget contra obligationes prudentis œconomi, ſeu diſpenſatoris, ut patet ex ſenſu communi Theologorum præeunte D. Thoma; imo aget contra intentionem Concilii Generalis Lateranenſis, & Tridentini relati in Hiſt. Indulg. p. 2. ſ. 2. §. 6. & 26.

5. In mea ſententia illa proportio cauſæ ad quantitatem Indulgentiæ non debet neceſſario eſſe major, quam ea, quæ ſufficit ad hoc, ut ſaltem animæ ſanctiores, quæ vel habent minima peccata, eaque leviſſima, vel quæ peccata graviora pœnitentiis jam maxima parte expurgarunt, vel quæ excellunt charitate inſtar Magdalenæ, poſſint lucrari plenarium fructum ejusmodi Indulgentiæ. Ad hoc enim, ut Indulgentia rationabiliter detur, ex ſuppoſitione, quod fructus Indulgentiarum ſit diviſibilis, ſufficit, quod poſſit ex parte prodeſſe omnibus, totaliter vero plene diſpoſitis, ac melioribus.

Quæritur 89. An Indulgentiæ omnes expirent morte concedentis? Ratio dubitandi eſt, quia Indulgentiæ ſe habent per modum abſolutionis; abſolutio autem a mortuo dari non poteſt.

Reſpondeo. Indulgentias, quibus non apponitur terminus, durare etiam poſt mortem concedentis; etiamſi conceſſæ ſint a delegato v. g. Nuntio Apoſtolico, Cardinali, Provinciali. Ita *Gobat* hic n. 646. Suarez, Lugo &c. dico tamen, eas poſt mortem concedentis ab uno genere tranſire in aliud, videlicet a genere abſolutorio in genus ſolutorium, vel commiſſorium, quo videlicet concedens offert deprecatorie ſolutionem alienam pro præſentibus, & futuris, vel quo committit Confeſſariis lege ſtabili poteſtatem abſolvendi etiam a pœna. Vide Declaratione 3. SS. num. 8.

APPENDIX.

DECLARATIONES SS. D. N. BENEDICTI XIV.

circa varias Quæſtiones controverſas de Uſu Jubilæi.

SAnctiiſſ. D. N. Benedictus XIV. anno 1749. 3. Decembris publicavit Romæ Epiſtolam Circularem ad Pœnitentiarios & Confeſſarios Romanos, in qua dirimit & declarat varias Controverſias, hactenus ab Authoribus circa uſum Jubilæi, & circa facultates Confeſſariorum agitatas. Titulus Epiſtolæ prolixæ, Idiomate Italico editæ, eſt iſte: *Lettera Circolare della Santità di Noſtro Signore Benedetto Papa XIV. a' Penitenzieri minori, e a' Confeſſori deputati dal Cardinal Vicario di Roma per l'imminente Anno Santo*. Declarationes vero ſunt ſequentes:

I. Ad lucrandas Indulgentias Jubilæi præſentis præter Confeſſionem requiritur etiam Sacra Communio. num. 2

II. Ad illas lucrandas non ſufficit *ſola communio ſacramentalis*, quæ ſumitur in ſtatu peccati mortalis, nec *ſola communio ſpiritualis* conſiſtens in deſiderio fervido ſumendi Euchariſtiam, ſed requiritur communio ſimul ſacramentalis & ſimul ſpiritualis. num. 2.

III. Ad consequendas Indulgentias hujus Jubilæi non sufficit actus contritionis cum *Confessione in voto*, sed requiritur *Confessio actualis in re. n.* 3.

IV. Quando in Bulla Jubilæi dicitur, quod a Romanis quatuor Urbis Basilicæ debeant visitari per *triginta dies*, a peregrinis vero per *quindecim dies*, perinde est, sive illi dies sint *continui*, *sive interpolati*, dummodo illæ Basilicæ visitentur trigesies a Romanis, & quindecies a peregrinis. num. 8.

V. Ad lucrandas Indulgentias Jubilæi non sufficit, si quælibet illarum quatuor Basilicarum visitetur trigesies aut quindecies seorsim, sed requiritur, ut uno eodemque die visitentur omnes quatuor Basilicæ. n. 11.

VI. Liberum cuivis est, pro visitandis præfatis Basilicis computare integrum diem a media nocte usque ad mediam noctem; vel a Vesperis diei præcedentis usque ad vespertinum crepusculum diei subsequentis. n. 13.

VII. Peregrinantes Romam causa lucrandi Jubilæi, si in via aut Romæ moriantur confessi ac Sacra Communione refecti, lucrantur Jubilæum, etiamsi visitationes Basilicarum inchoare vel complere nequiverint. n. 14.

VIII. Suspensio Indulgentiarum durante anno hujus Jubilæi manet, etiamsi interveniret mors Papæ. n. 18.

IX. Bulla Jubilæi sunt omnes Indulgentiæ aliæ suspensæ, quæ non fuerunt nominatim exceptæ. n. 22.

X. In hac suspensione omnium Indulgentiarum comprehenduntur etiam omnes Indulgentiæ partiales, quæ non fuerunt nominatim exceptæ. n. 22.

XI. Durante suspensione Indulgentiarum tempore hujus Jubilæi omnes Indulgentiæ possunt applicari pro defunctis, etiamsi in earum concessione non fuit data expressa facultas, ut possent applicari defunctis. . n. 23. 24.

XII. In hoc Jubilæo, dum suspenduntur omnes facultates & indulta absolvendi a casibus reservatis, etiam in Bulla Cœnæ, non comprehenduntur facultates Superiorum Ordinum Regularium, quæcunque ipsis in Regulares sibi subjectos a Sede Apostolica tributæ fuerunt. n. 25.

XIII. In hoc Jubilæo suspenduntur omnes facultates absolvendi a casibus Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla Cœnæ, reservatis, sive illæ facultates concessæ fuerint intuitu Indulgentiarum, vel in ordine ad Indulgentias, sive concessæ fuerint ex aliis motivis. n. 29. 30. 31. 32.

XIV. In hoc Jubilæo datur Pœnitentiariis quatuor Basilicarum facultas absolvendi quoscunque Regulares cujuscunque Instituti, etiamsi in eorum Constitutionibus, a Sede Apostolica approbatis, prohibeantur confiteri peccata sua extra propriam religionem. n. 36.

XV. Pœnitentiarii quatuor Basilicarum Urbis in hoc Jubilæo possunt absolvere ab omnibus peccatis & excessibus, quantumcunque gravibus & enormibus. n. 37.

XVI. Pœnitentiarii præfati possunt *dispensando commutare* omnia vota simplicia, etiam reservata Sedi Apostolicæ, etiamsi fuerint juramento confirmata. n. 44. 45.

XVII. *Commutare dispensando* vota idem est, ac materiam operis pii, in quod votum commutatur, & quod in sola commutatione deberet esse majus vel æquale voto, posse aliquantisper recedere ab æqualitate cum voto. n. 47.

XVIII. In Jubilæis non censetur concessa facultas commutandi vota, vel in iis dispensandi, nisi illa facultas exprimatur in Bulla. n. 47.

XIX. In hoc Jubilæo Pœnitentiarii quatuor Basilicarum Urbis non solum possunt absolvere a censuris, sed etiam possunt dispensare ab irregularitate contracta a Clericis ob ministrationem in Ordine sacro ligatis censura. n. 48. 49. 50. 51.

XX. Pœnitentiarii præfati possunt numerum visitationum triginta aut quindecim ob interveniens impedimentum commutare in alia bona opera; ita tamen ut non commutentur in opera jam alias injuncta, v. g. in confessionem, communionem, & orationem. n. 52. 53.

XXI. Indulgentiæ non possunt obtineri

neri per opera jam alias injuncta, nisi id exprimatur a concedente. n. 53.

XXII. Nec in Jubilæo potest sacerdos absolvere complicem in peccato turpi & inhonesto, si potest haberi alius sacerdos, nisi exinde posset nasci sacerdoti, vel pœnitenti infamia, aut causari scandalum. Tenetur tamen tam sacerdos quam pœnitens adhibere *omnem diligentiam* ad removendam infamiam vel scandalum. n. 58. 59.

XXIII. Pœnitentiarii Basilicarum Urbis non possunt uti facultate absolvendi a casibus reservatis extra confessionem; nec etiam facultate commutandi, aut dispensandi. n. 63.

XXIV. In Jubilæo, non obstante quod pœnitens velit lucrari Jubilæum, tenetur Sacerdos imponere pœnitentiam salutarem, & pœnitens tenetur eam non solum acceptare, sed etiam implere. num. 64. 65.

XXV. Pœnitentiarii habentes facultatem absolvendi a censuris incursis ob damnum alicui illatum non possunt absolvere pœnitentem, nisi satisfecerit parti læsæ, aut nisi sub juramento promittat, se satisfacturum. n. 66.

XXVI. Alii Confessarii, constituti a Vicario Generali Urbis, non habent aliam potestatem dispensandi, vel commutandi visitationes Basilicarum Urbis in alia opera pia, quam habent Pœnitentiarii Basilicarum. n. 67.

XXVII. Religiosi, vel Parochi, vel uxores non habent potestatem eundi Romam ex motivo lucrandi Jubilæum sine licentia & consensu aliunde necessario suorum Superiorum. n. 68.

XXVIII. Quando in Bulla Jubilæi dicitur; quod *Romani* teneantur visitare quatuor Basilicas per triginta dies, sub hoc termino, *Romani*, intelliguntur omnes, qui *nati sunt & habitant* Romæ, vel qui nati sunt Romæ & habitant in ejus districtu ad quinque milliaria, nempe Italica. Sub nomine autem *Incolarum Urbis* intelliguntur ii, qui alicujus negotii causa se Romæ detinent ultra sex menses, in quorum numero veniunt etiam Aulici, Procuratores, Advocati, Studiosi, Mercatores, habentes causam forensem. n. 69. 70. 71. 72.

XXIX. Sub nomine peregrinorum & forensium intelliguntur omnes alii, qui non comprehenduntur sub nomine Romanorum vel Incolarum Urbis. n. 72.

XXX. Etiam illi, qui veniunt Romam ex alio motivo, quam causa lucrandi Jubilæi, tenentur per triginta dies visitare quatuor Basilicas Urbis, si volunt ea occasione lucrari Jubilæum. n. 72.

XXXI. Quamvis Pontifex ardenter desideret, ut omnia opera pro lucrando Jubilæo requisita fiant in statu gratiæ, ac proin, ut fiant post fructuosam confessionem vel contritionem, non tamen excludit a fructu Indulgentiæ eum, qui visitando Ecclesias se disponit ad reconciliationem cum Deo, & saltem ultimum opus peragit in statu gratiæ, & visitationes Ecclesiarum fiant devote, hoc est, cum intentione ac voluntate honorandi Deum & Sanctos, atque ut eundo ad Ecclesias & intrando Ecclesias id fiat cum modestia, & ibi exerceatur aliquis actus religionis. n. 73. 74. 75. 76.

XXXII. Hinc non lucrantur Jubilæum, qui eunt ad Ecclesias sine ullo fine bono, sed ex mera curiositate; & si tantum itur animo spatiandi; & multo magis illi, qui constituti in peccato mortali habent animum alios inducendi ad peccatum. n. 76.

XXXIII. Ad lucrandum Jubilæum tenentur confiteri etiam illi, qui habent solum peccata venialia. n. 77. 78.

XXXIV. Qui confessus est ante primam visitationem Basilicarum & dein incidit in peccatum mortale, non satisfacit lucrando Jubilæo, si ante ultimum opus præscriptum eliciat contritionem, sed tenetur confiteri ante ultimam visitationem Basilicarum; non tamen tenetur repetere præcedentes visitationes Basilirum. n. 79.

XXXV. Etiam infantes necdum admissi ad sacram Communionem possunt lucrari Jubilæum, ita tamen ut Confessarii iis sacram communionem commutent in alia pia opera. n. 80.

XXXVI. Ad lucrandum Jubilæum non requiritur, ut lucraturi ingrediantur Basilicas per Portam sanctam. n. 81.

XXXVII. Qui ante publicationem Indulti, quod interdum durante anno sancto fit pro diminutione visitationum, si jam ante Indultum Ecclesias aliquoties visitavit, potest eas visitationes computare in numerum visitationum reductum, & si jam complevit omnes visitationes in Indulto requisitas, satisfacit pro lucrando Jubilæo, dummodo supperaddat saltem unam visitationem. n. 82.

XXXVIII. Ad lucrandas Indulgentias Jubilæi sufficit pia oratio vocalis; laudandus vero est, qui orat mentaliter, dummodo etiam adjungat aliquam orationem vocalem. Et quamvis oratio brevis facta magno fervore possit satis facere intentioni Pontificis; attamen brevitas orationis solet procedere ex parva devotione, aut ab exiguo affectu ad exercitia spiritualia, aut ex negligentia & tædio. n. 83.

XXXIX. Pro lucrando Jubilæo necessarium est, ut oretur Deus pro exaltatione Ecclesiæ, extirpatione hæresum, concordia Catholicorum Principum, salute & tranquillitate populi Christiani. n. 83.

XL. Nemo quidem potest eodem die per iteratam visitationem Ecclesiæ sæpius lucrari eandem Indulgentiam juxta Decretum Congregationis Indulgentiarum expresse approbatum a S. M. Innocentio XI. & legaliter promulgatum 7. Martii 1678. ubi dicitur: *Semel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri*. Verum cum hac in parte non agatur de Jubilæo duarum hebdomadum, sed de Jubilæo integri anni, Indulgentia hujus Jubilæi intra annum sæpius obtineri potest, si præscripta pia opera sæpius repetantur. Sed aliæ gratiæ Jubilæo annexæ, si quis post primam lucrationem de novo incurrit censuram, vel casum reservatum; aut de novo opus habeat commutatione votorum, de novo obtineri non possunt. n. 84.

XLI. In Jubilæo non datur facultas absolvendi ab hæresi externa. n. 85.

XLII. Quamvis ille, qui habuit verum propositum adimplendi requisita pro Jubilæo, & propterea in confessione obtinuit absolutionem a censuris, vel commutationem votorum, non reincidat in censuras, nec annulletur prior commutatio, si proposito mutato requisita Jubilæi non adimpleat, peccat tamen talis mortaliter, quia in re gravi defraudat intentionem concedentis facultatem Confessariis. n. 86.

XLIII. Aliis Confessariis Regularium deputatis a Vicario Generali Urbis pro anno sancto relate ad pœnitentes regulares suos Collegas præter potestatem ferme eandem, quæ data est Pœnitentiariis Basilicarum Urbis, concessa insuper est facultas dispensandi cum illis circa irregularitatem incursam ob violationem censurarum. Hæc tamen specialis facultas non competit aliis Confessariis non deputatis a Vicario Generali. num. 88.

XLIV. Aliis Confessariis ex Clero Sæculari, specialiter a Vicario Generali Urbis non deputatis pro anno sancto, uti etiam Confessariis Regularibus, nec datur nec aufertur aliqua specialis facultas, si quam habent; quia suspensio facultatum solum comprehendit Confessarios existentes extra Urbem. n. 89.

Hæ sunt Declarationes SS. D. N. *Benedicti XIV.*, quæ in ejus præfata Epistola Encyclica fuse exponuntur.

§. XV.

De requisitis in Confessario ad licitam & validam administrationem hujus Sacramenti.

QUæritur 1. Quis sit Minister hujus Sacramenti?

Respondeo: Solus Sacerdos valide ordinatus. Ita Tridentinum Sess. 14. c. 6. & Can. 10.

Quæritur 2. Quænam in Ministro requiruntur ad valide absolvendum?

Res-

Respondeo: Tria. 1. potestas Ordinis. 2. approbatio. 3. jurisdictio.

Quæritur 3. Quænam requiruntur in Ministro ad licite absolvendum?

Respondeo: Tria. 1. status gratiæ 2. scientia ac prudentia. 3. Superioris commissio.

Quæritur 4. Ad quid obligatur Confessarius?

Respondeo: Obligatur ad tria. 1. Ad rectum usum clavium. 2. Ad Instructionem seu directionem pœnitentis. 3. Ad observationem Sigilli Sacramentalis.

Quæritur 5. Quid est potestas Ordinis?

Respondeo: Est potestas Sacerdoti per Ordinationem collata in *Corpus Christi physicum*, quæ exercetur consecratione Eucharistiæ, & in *Corpus Christi mysticum*, hoc est, in Ecclesiam seu Congregationem Fidelium, quæ potestas exercetur per actum judicii sacramentalis.

Quæritur 6. An potestas in Corpus Christi mysticum possit conferri separatim a potestate in Corpus Christi physicum?

Respondeo: Moraliter certum est, eam divisionem fieri non posse. Ratio est 1. quia nullum extat in Historia Ecclesiastica hujus divisionis exemplum, saltem indubitatum. 2. Quia SS. Patres, ubi admirantur potestatem remittendi peccata, eam tantum adscribunt Sacerdotibus, nunquam autem Diaconis. 3. Quia Tridentinum Sess. 14. Can. 10. definit, *solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis*, qui modus loquendi non videtur præcise agere de ministro *ordinario*, aut *de præsenti solum statu* ac œconomia Ecclesiæ, sed de natura Sacramenti ac Ministerii, quam habet ex institutione Christi. 4. Quia in Concilio Parisiensi sub Odone Episcopo anno circiter 1200. Can. 56. supponitur tanquam notorium, quod Diaconi, licet in necessitate possint excipere confessiones, non tamen possint absolvere. *Probibetur districte*, inquit Synodus, *ne Diaconi ullo modo audiant confessiones, nisi in arctissima necessitate. Claves enim non habent, nec possunt absolvere.*

Si dicas: In antiquis Pœnitentialibus reperiri, quod Diaconi in absentia Presbyteri receperint pœnitentes ad pœnitentiam, in qua receptione simul fuerant absoluti Sacramentaliter.

Respondeo 1. Ibi tantum sermonem esse *de Diacono*, qui simul fuerat Sacerdos; prout etiam nunc vocantur *Cardinales Diaconi*, qui, licet sint Presbyteri, vocantur tamen Diaconi *ex officio*, non a gradu Ordinis. Itaque etiam in Pœnitentiali Rom. v. g. vel in aliis Pœnitentialibus majorum urbium Episcopalium poterant reperiri & nominari ejusmodi Diaconi. *Secundo* potest responderi; eam receptionem pœnitentium, quæ fiebat a Diaconis, tantum fuisse *provisionalem* quoad designationem gradus & ordinis pœnitentialis, quem pœnitens deberet amplecti; non *sacramentalem*.

§. XVI.

De Approbatione Confessarii.

QUæritur 1. Quid sit approbatio?

Respondeo: Approbatio est testimonium Episcopi de recta dispositione Confessarii ad excipiendas Confessiones subditorum.

Nomine *Episcopi* venit quilibet Superior, in suos subditos exercens jurisdictionem quasi Episcopalem, quales sunt Prælati, Abbates, ac Provinciales respectu suorum Religiosorum; Archi-Episcopus constitutus in actuali visitatione suæ Provinciæ; Vicarius Generalis Episcopi; Vicarius Capituli Cathedralis Sede vacante. Talis est etiam juxta *Tuschum* Cardinalem, V. *Legatus*, Nuntius Apostolicus pro sua Provincia, quia, ut ait: *Legatus Apostolicus in sua Provincia habet ordinariam jurisdictionem. Quidquid potest Episcopus in sua Diœcesi respectu jurisdictionis, potest Legatus in sua provincia*; de quo tamen videndæ ejus facultates. Per *rectam dispositionem* Confessarii intelligitur scientia, prudentia, & probitas Confessarii; quia in his tribus potissimum consistit ejus aptitudo seu idoneitas ad excipiendas confessiones. Dicitur, *subditorum*; quia approbatio E-

piscopi non valet, nisi respectu suorum subditorum, in quos Confessario confert jurisdictionem. Ex hoc ipso autem sequitur; quod illud testimonium Episcopi debeat esse connaturaliter *prævium* vel *concomitans* ad actualem collationem jurisdictionis, qua Confessario suos subditos subjicit in ordine ad forum internum. Imprudenter namque conferretur Confessario jurisdictio in subditos ad excipiendas eorum confessiones, nisi judicaretur idoneus.

Quæritur 2. An approbatio Confessarii requiratur ad valorem absolutionis?

Respondeo. Approbatio Confessarii ad absolutionem *sæcularium* Laicorum vel Clericorum requiritur saltem a tempore Tridentini ad valorem absolutionis.

Probatur. Concilium Tridentinum, & Clemens X. aliique Romani Pontifices, qui scripserunt post Tridentinum, declarant, Confessarios sine approbatione *non posse* audire confessiones secularium; & unanimis sensus Doctorum hunc terminum explicat *de potestate* non requisita ad licentiam præcise, sed requisita ad valorem. Ergo, cum sensus ejusmodi terminorum dependeat ex stylo Conciliorum ac Summorum Pontificum, nec non ab eorum intentione, conferendi vel denegandi *sub ista conditione* jurisdictionem, quæ mens & stylus nequeunt esse ignota unanimi sensui Doctorum, dicendum, approbationem per modum conditionis sine qua non ad collationem jurisdictionis requiri ad valorem absolutionis. Tridentinum Sess. 23. Can. 15. sic scribit: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen S. Synodus, nullum, etiam Regularem posse confessiones Sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur necessarium, aut alias, idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, consuetudine quacunque, etiam immemoriali, non obstantibus.* Inter declarationes S. Congregationis Concilii, editas ex Bibliotheca Manuscripta Prosperi Farinacii anno 1608. extat etiam hæc: *An absolutio data a Sacerdote vigore facultatis generaliter Summi Pontificis, vel specialiter a Parocho concessæ, si ab Episcopo is Sacerdos examinatus & approbatus non fuerit, valida censeatur, quoad eos præsertim, qui tali Sacerdoti bona fide confessi sunt, rati esse approbatum, vel ignorantes approbationem requiri, Congregatio Concilii censuit, nullam censeri, temetsi confitentes quoad Deum excusati censeantur; ubi tamen resciverint, reiterandam esse confessionem. Fuit dubitatum; an ille, qui confessus fuerit peccata Confessori non approbato, fuerit bene absolutus, vel potius nulla dicatur absolutio? Et fuit dictum; Confessionem esse nullam, fuit bene resolutum sub die prima Decembris* 1588. *Quod si ille, qui confessus fuerit, ignoraverit, Confessorem non esse approbatum, vel requiri approbationem, tenetur reiterare Confessionem.* Ita Declaratio S. Congregationis Concilii. *Barbosa* de officio & pot. Episcopi part. 2. Alleg. 25. nu. 3. testatur ex *Chapeau*; eam declarationem editam esse ad petitionem Examinatorum Diœcesis Leodiensis. Idem expresse continetur in Bulla S. Pii V. *Romani*, edita 1571. inferius Q. 10. referenda.

Quæritur 3. Utrum approbatio suppleatur ab Ecclesia, si Confessarius non approbatus excipiat Confessiones?

Respondeo: Approbatio non suppletur ab Ecclesia, nisi hæc duo concurrant, videlicet 1. Error communis. 2. Titulus coloratus. Ita respondet, & suam responsionem firmis argumentis roborat Barbosa l. c. nu. 62. *Observa*, inquit, *invalidam esse absolutionem Sacramentalem, præstitam ab eo, qui huic ministerio propria authoritate se ingessit absque approbatione legitimi Superioris, quamvis communi errore approbatus censeretur. Unde si Sacerdos absque ulla approbatione ad audiendas confessiones se in officium Parochi intrusit, licet communis error facti adsit, confessiones illi factæ sunt invalidæ, repetendæ post habitam notitiam inhabilitatis illius Sacerdotis. Ita Sanchez l.* 3. *de Matrimonio Disp.* 22. *nu.* 49. *&* 54. *Garc. Valer. Bossius. Ratio est; quia non sufficit solus communis error ad validitatem*

gesto-

gestorum; sed ulterius oportet, ut illum praecesserit titulus officii exerciti, etiamsi hujusmodi titulus invalidus sit propter inhabilitatem recipientis. Henriq. Gregor. Gabr. Mascard. Sanch. Garc. Ugolin. Less. Ex quibus colliges; valere confessionem factam illi Confessario saeculari vel Regulari, qui communiter existimabatur approbatus, modo concurrat titulus approbationis, si non verus, saltem coloratus ex parte Sacerdotis; ut quia habetur communiter pro Parocho, licet titulum jam amiserit, aut quia prius approbatus fuerat, & ignoratur, revocatam esse approbationem, aut quia approbatus fuit ad tempus, quod est elapsum, sed communiter putatur adhuc durare, quamvis Sacerdos sciat esse elapsum. Extra vero hunc titulum coloratum nullo modo valere talem confessionem, docent ultra citatos Navarrus, Eman. Joa. Valerius, Basilius Pontius, Bossius, Medina, Petrus Soto, Angelus, Vega, Fagundez. Non sufficiet tamen error communis crassus & supinus, ut si quis in eo oppido, ubi audit confessiones, fuit publice excommunicatus, & denuntiatus de impedimento, ob quod esset incapax illius officii audiendi confessiones. Ita Barbosa; qui cum aliis observat; ad hoc, ut detur error communis, non sufficere errorem unius aut alterius hominis putantis, Sacerdotem adhuc esse approbatum, cum tamen non sit, caeteris id non existimantibus.

Confirmatur haec responsio ex Declaratione S. Congregationis Concilii, adducta superius in Resp. ad Q. 2. ubi S. Congregatio respondit, confessionem factam Sacerdoti non approbato esse nullam, etiamsi poenitens bona fide existimaverit, Sacerdotem esse approbatum. Itaque illa Probabilistarum doctrina, quod Ecclesia universim jurisdictionem, aut approbationem Sacerdotis suppleat, quandocunque Sacerdos ex privato errore poenitentis existimatur habere jurisdictionem vel approbationem, ad novitates laxiorum Theologorum traditioni & sensui veteris Ecclesiae penitus contrarias, merito sepeliendas, referenda est. Idem eruitur ex Bulla S. Pii V. inferius Q. 10. referenda.

Quaeritur 4. An valeat approbatio Episcopi facta *sine judicio?* Hoc est, dum approbat Confessarium, quem scit, non esse idoneum?

Respondeo: Barbosa l. c. n. 40. scribit: *Observa, approbatum ab Episcopo absque judicio, vel etiam contra judicium, sciente, non esse idoneum, non esse approbatum juxta probabiliorem sententiam. Nam Concilium exigit, ut Confessarius, qui non habet Parochiale beneficium, judicetur idoneus. Hic autem non vere judicatur idoneus, sed ficte, cum Episcopus interius sentiat, & judicet, non esse idoneum. Quare ita tenent Reginaldus, Bonacina, Bossius.* Alii tamen verius affirmant, validam esse approbationem, quia ex instituto Ecclesiae attendendum est judicium exterius, non autem interius; & si aliter fieret, quilibet esset expositus infinitis scrupulis & dubitationibus circa valorem confessionis. Valida proinde erit approbatio, quamvis peccaret Episcopus. Ita Card. de Lugo Disp. 21. n. 25. & *Salmanticenses* alios allegantes. Componi posse videntur hi Authores, si dicatur; distinguendum esse inter *absolute inidoneum*, & *respective inidoneum*. *Absolute inidoneus* est, qui ne quidem scit ea, quae sunt jure naturae vel jure divino requisita ad substantiam recti judicii, v. g. si prorsus nihil sciat de specie aut numero peccatorum, vel de fine Sacramenti. Talis enim *clavis scientiae* juxta Doctores requiritur ad valorem hujus Sacramenti seu judicii Sacramentalis. *Respective inidoneus* est, qui solum ignorat requisita Jure Ecclesiastico ad rectam administrationem hujus Sacramenti, vel requisita quidem Jure Divino, sed tantum pertinentia ad majorem vel secundarium fructum Sacramenti. Talia requisita sunt notitia Constitutionum Ecclesiae, & notitia mediorum ad emendationem certiorem poenitentis. Barbosa loquitur de primo genere, in quo genere hoc tempore vix aliquis post absolutam Rhetoricam reperitur, & post tot depositas confessiones. Lugo & alii loquuntur de secundo genere.

Quaeritur 5. An valida sit approbatio, quando Episcopus judicat, Confessarium

esse idoneum, qui reipsa non est idoneus?

Respondeo: Ea approbatio est valida. Ita Barbosa l. c. qui pro hac sua sententia refert Suarezium, Reginaldum, Bonacinam, Bossium. Ratio est; quia non est præsumendum, Christum aut Ecclesiam voluisse alligare valorem hujus Sacramenti peritiæ aut imperitiæ Confessariorum moraliter a pænitentibus incognoscibili.

Quæritur 6. Utrum ad valorem approbationis requiratur prævium Examen?

Respondeo: Non requiritur ad valorem. Id patet ex verbis Tridentini, quod l. c. asserit; approbationem conferendam *per examen*, *si videbitur necessarium*, *aut* approbandus *alias idoneus ab Episcopis judicetur*.

Quæritur 7. An ad valorem approbationis requiratur, ut conferatur in Scripto?

Respondeo: Id non requiritur ad valorem. Ratio est, quia Scriptura neque ex natura hujusmodi concessionis, neque ex Decreto Concilii exigitur. Decet tamen, ut conferatur in Scripto, causa probationis, & legitimationis, ut sciatur, quo modo, & sub quibus limitationibus vel clausulis indulta sit.

Quæritur 8. An ad valorem approbationis requiratur, ut concedatur *gratis?*

Respondeo: Id non requiritur ad valorem. Ita Suarez, Fagundez, Barbosa l. c. n. 11. Erit tamen, ut censet Barbosa, peccatum ex suo genere mortale, si non conferatur gratis, quia verba Tridentini superius relata Q. 2. *Gratis detur*, ponuntur *saltem* præceptive. Erit tamen Barbosa judice, peccatum veniale solum, si aliquid *pro approbatione* ita exiguum detur, ut ad materiam peccati mortalis non perveniat. Verum in hoc genere distinguendum est illud, quod generaliter per modum *Taxæ* datur *pro sustentatione ministrorum*, & quod peculiariter daretur ab uno particulari *pro approbatione*. Si quidpiam detur *pro approbatione*, censeo esse Simoniam Juris Divini, quæ semper erit peccatum mortale, sive multum, sive exiguum detur. Si vero solum detur per modum Taxæ generalis pro sustentatione ministrorum id relinquitur judicio Episcoporum, qui noverint, quandonam considerata proportione redituum & expensarum pro competentia Status ac negotiorum, æquitas exigat impositionem ejusmodi Taxarum, quales observare licet etiam in Curia Romana v. g. concessionem dispensationum, confirmationem Episcoporum, expeditionem Brevium Indulgentialium.

Quæritur 9. An sufficiat Approbatio *tacita*, dum Episcopus alicui committit munus Parochi, vel Confessarii?

Respondeo: Sufficit. Ita Barbosa l. c. nu. 12. cum Reginaldo, Coninch, Riccio, Bossio. Ratio est; quia ante Tridentinum approbationes non dabantur explicite atque expresse, prout etiam apud Regulares etiamnum respectu Regularium non exiguntur *explicitæ*. Tridentinum vero exigendo approbationem Episcopi respectu pœnitentium sæcularium *quoad substantiam*, non reperitur apposuisse modum *expressæ* approbationis.

Quæritur 10. Utrum ad validam absolutionem approbatione indigeant etiam Doctores graduati in Theologia vel Jure Canonico? Item Lectores, Concionatores aliunde approbati? aut Regulares sine ulla exceptione?

Respondeo: Etiam isti approbatione indigent. Ratio est, quia Tridentinum nullos excipit. Ita communis Authorum, quos enumerat Barbosa l. c. n. 15. Idipsum *confirmatur* ex eo, quia S. Pius V. declaravit, ne quidem Religiosos de licentia suorum Superiorum graduatos valide posse absolvere sæculares sine approbatione Episcopi, Bulla S. Pii, quæ incipit, *Romani*, data anno 1571. 6. Aug. sic habet: *nostra Constitutione perpetua sancimus & declaramus, Decretum Concilii Tridentini de approbatione Regularium audiendis confessionibus sæcularium præpositorum ab Episcopis facienda observari debere etiam in omnibus Regularibus quorumvis Ordinum, etiam mendicantium, etiam sub regulari disciplina viventibus; etiamsi sint Lectores, aut in Theologia etiam de licentia suorum Superiorum graduati, vel promoti, vel a suis Ministris generalibus vel Provincialibus Ministris*

sæcularium confessionibus audiendis expositi. -- Inhibentes quibuscunque Regularibus quorumvis Ordinum --- ne vigore deputationis & approbationis ab eisdem Magistris & Ministris Provincialibus --- absque speciali imposterum licentia & approbatione ab Ordinariis obtinenda sæcularium confessiones audire præsumant; *decernentes irritum & inane*; *si secus super his a quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari*. Pontasius V. *Approbatio* Casu 20. observat, sapienter sic a S. Pio V. declaratum esse; quia *compertum est*, *etiam Professores Theologiæ Scholasticæ vel Positivæ in amplissimo Moralis Disciplinæ campo*, *posse esse parum exercitatos*. SS. D. N. Benedictus XIV. in Bulla: *Quamvis ad.* edita 1746. 6. Kal. Martii revocat Bullam S. Pii V. in qua Regularibus in India permittebatur exercere curam animarum sine examine & approbatione Episcoporum, sic habet: *Motu proprio statuimus*, *ut Regulares*, *quantumvis exempti ad curam animarum obeundam sine prævio Ordinariorum locorum examine & approbatione accedere*, *aut in ea se ingerere nequeant*, *& in iis omnibus*, *quæ ad prædictam curam quoquo modo pertinere dignoscuntur*, *eorundem Ordinariorum jurisdictioni*, *visitationi*, *& correctioni subjaceant*, *declarantes*, *præsentes nostras Litteras omnes & singulos Regulares quorumcunque tam mendicantium*, *quam non mendicantium Ordinum*, *Congregationum*, *Societatum*, *etiam Jesu arctare & afficere*.

Quæritur 11. An provisus de beneficio Parochiali indigeat speciali approbatione?

Respondeo: Non indiget. Ratio est, quia eoipso, quod illi committatur beneficium curatum, approbatur tacite, quod juxta dicta in Q. 9. sufficit. Idem probatur ex Tridentino, quod l. c. dicit: *Nullum posse sæcularium confessiones audire*, *nec ad id idoneum reputari*, *nisi aut Parochiale beneficium*, *aut ab Episcopis approbationem obtineat*. Idem juxta communem censendum est de quovis alio beneficio curato. Observat tamen Barbosa l. c. nu. 16. ad hoc requiri, ut beneficium habeatur actu. Rationem dat; quia Concilium dicit: *Nisi beneficium Parochiale habeat*. Quæ tamen ratio Barbosæ non videtur subsistere; quia in Exemplaribus, novis & antiquis, quæ ego lustravi, istud *habeat*, non habetur. *Addo*; etiam requiri, ut sit Sacerdos qualificatus, in quo possit præsumi congrua scientia. Si enim obtinens beneficium solum esset Diaconus, aut Sacerdos quidem, sed debita scientia nondum imbutus, haud dubie collatio beneficii non posset haberi pro approbatione, præsertim si collationi ab Episcopo apponeretur expressa protestatio de suspendenda interea approbatione. Et hoc eruitur ex ipsis verbis Tridentini, dum Parochiale beneficium tantum ponit inter tres modos contestandi idoneitatem disjunctive, & cuivis illorum trium modorum subjungit necessitatem approbationis.

Quæritur 12. Utrum approbatus ad beneficium curatum, postquam illud resignavit, adhuc maneat approbatus ad excipiendas confessiones in loco beneficii?

Respondeo: Non manet amplius approbatus ad excipiendas confessiones in loco beneficii. Ita Barbosa l. c. n. 16. cum Suarez, Vivaldo, Henriquez, Fagundez, Torreblanca, & Davila. A la Croix l. 6. p. 2. nu. 1542. pro eadem sententia refertur etiam Gobat, Lugo, Leurenius, Sporer, Viva. Davila addit decisionem S. Congregationis, quæ interrogata: *An Sacerdos*, *qui aliquando approbatus*, *& idoneus judicatus sit*, *atque ideo in Parochum assumptus fuerit*, *dimissa postea Parochiali*, *haberi etiam nihilominus debeat adhuc idoneus ad confessiones valide audiendas*, *ita ut hæc particula Decreti Concilii*; *Beneficium obtineat &c. extendatur etiam &c. vel obtinuerit? Respondit*; *non haberi*. Ratio hujus dispositionis forte erat; ne turbaretur subordinatio Parochianorum ad novum Parochum, aut quia non expedit, quibusvis resignantibus, nonnunquam suspectis, quamvis non convictis, aut convictis, sed non notorie reis, relinquere approbationem. Itaque ob hoc bonum commune resignantes boni prudenter non possunt conqueri, si teneantur

tur petere novam approbationem, quam facile impetrabunt.

Quæritur 13. Utrum obtinens beneficium Parochiale censeatur eoipso approbatus pro tota Diœcesi?

Respondeo: Negative. Ita declaratum esse a S. Congregatione apud Barbosam l. c. n. 17. referunt Rosec. Homob. Fagundez, Zerola, qui amplectuntur eandem sententiam. La Croix tamen l. c. nu. 1536. tenet oppositum. *Approbatus*, inquit, *ex vi obtentæ Parochiæ non tantum pro suis Parochianis approbatus est, sed etiam pro tota Diœcesi, si consentiant alii Parochi. Quia beneficium Parochiale ponitur a Tridentino pro approbatione universali, inquit Lugo. Et ita habet praxis in Germania, teste Gobat*. Verum in hoc ratiocinio tria observo, quæ non sunt exacta. Nam *primo* in ordine ad approbationem prorsus est impertinens consensus aliorum Parochorum. Jurisdictionem alii Parochi in suas oviculas delegare possunt, approbationem conferre non possunt. *Secundo*, verum non est, quod a Tridentino beneficium Parochiale habeatur pro approbatione universali per totam Diœcesin. Concilium enim Tridentinum noluit derogare Constitutionibus plurimis Conciliorum, quæ viguerunt usque ad Concilium Tridentinum, in quibus statuitur, ne Parochi ad excipiendam confessionem excipiant alienos Pachianos. *Tertio*, non addit Gobat, an ea praxis sit omnium, vel tantum aliquarum Diœcesium. Accedit, quod praxis circa ea, quæ dependent a liberrimo arbitrio Episcoporum, non ponat successoribus legem. Neque sola conniventia Superiorum ad actus particulares subditorum tollit aut restringit Superiorum jus statuendi oppositum aut limitandi observantiam.

Confirmatur ex praxi opposita Diœcesium, de qua dicetur Quæstiuncula sequente; præterquam quod possit aliquis esse & haberi idoneus pro uno loco, quin propterea sit & habeatur idoneus etiam pro aliis, vel tota Diœcesi.

Quæritur 14 Utrum Parochus transiens ab una Parochia ad aliam indigeat nova approbatione?

Respondeo: Talis indiget nova approbatione. Id probatur ex praxi quarundam Diœcesium, ejusmodi transeuntes noviter examinantium; quæ praxis non foret bona, si repugnaret Tridentino. De hac praxi autem testatur La Croix l. c. n. 1138. ubi sic scribit: *Quamvis in quibusdam Diœcesibus fiat, ut universaliter approbatus, si ab una Parochia transeat ad aliam, non ideo iterum examinetur pro approbatione; oppositum tamen fit in quibusdam aliis Diœcesibus. Nec immerito. Quia idoneus pro uno loco non semper est idoneus pro alio, in quo possunt esse alii Parochiani exigentes diversam in Parocho scientiam & qualitates*. Ita La Croix recte quidem, sed parum consentanee ad immediate præcedentia ex Lugone & Gobato, quod obtinens Parochiam eoipso sit approbatus *pro tota Diœcesi*, aut, si Vasquezio assentiendum foret, *pro tota Ecclesia*.

Quæritur 15. Utrum Religiosus approbatus pro uno loco Diœcesano, si a Superioribus mittatur in alium locum ejusdem Diœcesis, indigeat nova approbatione?

Respondeo: Si prius approbatus fuerit pro tota Diœcesi, & interea non fuerit dimissus ex Diœcesi in alteram, non videtur opus habere alia approbatione. Ratio est, quia juxta Constitutionem Clementis X. Religiosus semel approbatus pro tota Diœcesi, quamdiu manet in Diœcesi, non potest sub eodem Episcopo & Vicario Generali sine speciali causa pertinente ad Confessionem revocari ad Examen. Si vero prius non fuerit approbatus pro tota Diœcesi, poterit ad novum Examen revocari. Ratio enim est eadem, quæ est in Parocho transeunte ab una Parochia ad alteram.

Quæritur 16. Utrum approbatus tantum pro loco particulari, v. g. pro Parochia determinata, tempore Jubilæi possit a quovis Diœcesano eligi in Confessarium?

Respondeo: Si in Bulla Jubilæi contineatur, quod pœnitens possit sibi eligere Confessarium quemcunque approbatum ab Ordinario, poterit etiam eligi approbatus tantum pro loco particulari,

nisi

nisi Episcopus suam approbationem positive restrinxerit ad personas tantum loci particularis determinati, vel ad certum numerum personarum, vel ad tempus determinatum, quod jam elapsum est. Ita quoad primam partem Responsionis. Teste Barbosa l. c. n. 18. Gutier. Suarez, Fagundez, Floron. Bossius.

Dixi. Nisi Episcopus suam approbationem positive restrinxerit. Ita enim decisum fuisse a S. Congregatione Concilii refert Barbosa l. c. n. 35. his verbis: *Invenio, die 7. Septembris 1625. in una Cæsaraugustana expositum fuisse S. Congregationi Concilii; Archi-Episcopum solere in aliquibus Casibus sæcularibus Sacerdotibus licentiam concedere audiendi Confessiones certi generis personarum, seu ad limitatum tempus, & non obstante hujusmodi limitatione Sacerdotes præfatos confessiones audire sub prætextu, quod eis liceat vigore Bullæ Cruciatæ. Eadem S. Congregatio censuit, Confessariis prædictis minime licere pœnitentium Confessiones audire ultra facultatem ipsis ab Ordinario concessam*. Si itaque Confessariis transgredi ejusmodi limitationes Episcopi tempore Bullæ Cruciatæ, quæ datur in amplissima forma Jubilæi, *non licet* audire confessiones ultra limites approbationis Episcopalis; *nec erunt validæ* illæ absolutiones, utpote collatæ sine approbatione Papæ largientis Bullam; alioquin enim etiam vi approbationis Pontificiæ *liceret* audire confessiones, & sine approbatione Episcopi. Vide dicta Q. 2. 3. 10.

Quæritur 17. An virtute Jubilæi vel alterius privilegii pœnitens habens facultatem sibi eligendi Confessarium ab Ordinario approbatum possit eligere Confessarium approbatum ab Episcopo alterius Diœcesis?

Respondeo: Pœnitens, nisi confiteatur proprio Parocho, cui confiteri potest in toto orbe, ubicunque eum repererit, tenetur eligere Confessarium approbatum ab Ordinario illius Diœcesis, in qua deponit Confessionem. Ita Barbosa l. c. n. 30. qui pro se adducit Nav. Eman. Homobon. Gambanyst. Ugolin. Valer. Garc. Zerol. Flores Lezan. Layman. & alios. Probatur potissimum ex duabus Declarationibus Cardinalium, quas adducit Barbosa l. c. his verbis: *Pro hac parte facit Illustriss. Cardinalium decisio, quæ dictat, approbatum ab alio, quam a Valentino Episcopo, in Diœcesi Valentina non censeri approbatum ab Ordinario, prout eam referunt Beja, Coninck, Bossius, & alii. Unde die 6. Junii 1608. in una Calaguritana Congregatio Concilii censuit, tam Sæcularem quam Regularem in una Diœcesi approbatos ad audiendas personarum sæcularium Confessiones non posse in alia easdem Confessiones audire absque Episcopi Diœcesis approbatione*. Hæc Responsio S. Congregationis conformis est veteri Disciplinæ constanter per quindecim sæcula observatæ, vi cujus nulli Parochorum licuit recipere alienum Diœcesanum sine consensu alieni Episcopi, & sic, nisi interveniret in casu particulari specialis commissio alieni Episcopi, cujus in Historia nullum reperitur exemplum, eo ipso cessabat quæstio, & observantia sententiæ oppositæ.

Nec obstat; quod tres sententiæ oppositæ, quarum una requirit pro approbatione Episcopum pœnitentis, altera Episcopum Confessarii, tertia Episcopum alterutrum, vel pœnitentis, vel Confessarii, habeant pro se plures Authores, quos Barbosa recenset. Sunt enim Authores privati, quorum centum in re dependente a mero arbitrio Ecclesiæ nondum pondere æquant vel unicam Resolutionem S. Congregationis in ordine ad formandam praxin & legem Ecclesiæ.

Quæritur 18. An Religiosus in itinere migrans in aliam Diœcesin possit in Diœcesi, per quam transit, absolvere pœnitentes, sine approbatione illius Episcopi?

Respondeo: Non potest in tali Diœcesi, per quam transit, valide absolvere. Ratio est, quia prout Barbosa l. c. n. 30. & 32. observat, Patribus Societatis Jesu a Gregorio XIII. concessum fuit speciale privilegium, ut iter facientes ubique audire possint confessiones. Ergo supponit Pontifex; aliis Religiosis

di non competere sine approbatione Episcopi illius Diœcesis, in qua audiunt Confessiones, sine privilegio expresso Summi Pontificis. Ast hodie cessat hæc quæstio, postquam Urbanus PP. VIII. Constitutione sua: *Cum sicut accepimus*, exorbitantibus ejusmodi privilegiis imposuit fibulam; expresse decernens, omnia & singula hujus naturæ Indulta quibusvis, quandocunque, & qualitercunque concessa viribus ac effectu vacua esse & fore, nec quemquam in posterum uti posse tam amplis privilegiis.

Queritur 19. An approbatio, semel ab Episcopo Sacerdotibus sæcularibus simpliciter impensa, possit revocari, quoties Episcopi voluerint?

Respondeo: Vivaldus affirmat, esse ad nutum revocabilem. Sed Henriquez, Suarez, & Fagundez, concedunt, id solum fieri posse ex justa causa. Causa autem justa erit, quæ ad rectam administrationem Sacramenti Pœnitentiæ spectat v. gr. si confessarius reperiatur ipsemet vitiis deditus. Aliud dicendum foret, si approbatio solum indulta fuisset limitate ad certum tempus, vel usque ad suam revocationem &c. tunc enim revocari posset etiam sine causa, prout Fagundez observat.

Quæritur 20. An sufficiat ad valorem absolutionis approbatio præsumpta?

Respondeo. Non sufficit ad valorem absolutionis approbatio præsumpta, dum videlicet Confessarius credit, Episcopum ratam habiturum absolutionem, si approbatio ab ipso peteretur. Ratio est, quia Tridentinum requirit approbationem *datam*, & non præcise *dandam*, prout colligitur ex declaratione Cardinalium & Bulla S. Pii V. superius relata Q. 2. 3. & 10. Ita etiam sentiunt Barbosa l. c. n. 23. & ab eo relati Navarrus, Nugnez, Pesantius, Henriquez, Coriolanus, Reginaldus, Santorius, Fagundez, Chamerot. Aliud dicendum foret, si Confessarius mitteret ad Episcopum pro approbatione, & consideratis circumstantiis moraliter certus esset, jam actu collatam esse approbationem. Tali enim approbatione præsumpta urgente gravi motivo uti liceret. Responsioni non obstat Regula Juris in 6. *Ratihabitionem retrotrahi*, & *mandato non est dubium comparari*. Hoc enim procedit, ubi valor actus potest suspendi ad eventum futuræ conditionis, quod circa valorem & fructum Sacramentorum fieri nequit.

Quæritur 21. An censeatur tacite approbatus, si Confessarius reipsa non approbatus, vidente & non contradicente Episcopo audiat Confessiones?

Respondeo. Si id fiat prima vice, non censetur approbari. Ratio est, quia forte eo ipso tempore, quo Episcopus silet causa vitandæ publicæ confusionis, meditatur pœnam in delinquentem ausu temerario; prout Pontasius V. *Approbatio* Casu II. observat. Nec obstat Regula 43. Juris: *Qui tacet*, *consentire videtur*. Tunc enim taciturnitas habetur pro consensu, quando quis tenetur, & convenienter potest loqui, quod in hoc casu durante actuali confessione non contingit. Locum potius habet in tali casu Regula 44. Juris: *Qui tacet*, *non fatetur*. Si tamen id sæpius accideret, & Episcopus, sciens, non esse approbatum, non contradiceret, eo ipso censeretur conferre approbationem, quamvis Confessarius talis primitus peccaret, sic invalide absolvendo. Teneretur etiam Episcopus, si nolit conferre absolutionem, monere pœnitentem de invalida absolutione. Et hoc modo intelligendus est Canon 7. Concilii Lambethensis celebrati in Anglia anno 1281. ubi sic habetur: *Prohibemus sub pena Excommunicationis*, *ne quis de cætero absque Episcopi licentia expressa*, *vel rationabiliter præsumpta*, *confessiones suorum audiat subditorum*. In hoc textu dum licentia præsumpta opponitur expressæ, signum est, per *rationabiliter præsumptam* intelligi *concessam tacite*, seu *tacitam*, quæ utique in concessione actuali præterita involvitur.

Quæritur 22. An etiam Regulares indigeant approbatione Episcopi ad excipiendas Confessiones Sæcularium?

Respondeo. Indigent. Id patet ex *Bulla Clementis* X. proxime referenda; & ex

ex duabus propositionibus ab Alexandro VII. anno 1659. damnatis. *Prima*. *Concilium Tridentinum non obligat Regulares ad obtinendas, approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint; neque de illius Concilii authoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus Fidei: Neque Bulla Pii IV. pro confirmatione illius promulgata. Secunda. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare. Quinimo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; & si ab Episcopis Religiosi non approbentur, rejectis illa valet tantum, ac si approbatio concessa fuisset.*

Quæritur 23. An ea Approbatione Episcopali Regulares indigeant etiam ad excipiendas Confessiones Regularium?

Respondeo. Ad excipiendas confessiones Regularium Confessarius Regularis non indiget approbatione Episcopi; sed illi sufficit approbatio sui Superioris. Id probatur ex eo, quia Tridentinum in Confessario Regulari approbationem Episcopi tantum requirit in ordine ad excipiendas Confessiones Sæcularium. Ita communis apud Barbosam l. c. n. 64.

Quæritur 24. An Regulares sine approbatione Episcopi possint tempore Jubilæi absolvere alium Religiosum ejusdem monasterii a casu Sedi Apostolicæ reservato, si cæteroquin sint ex Confessariis deputatis a Prælato.

Respondeo Affirmative. Ita docent teste Barbosa l. c. n. 66. Henriquez, Lopez, Ledesma, Suarez, Reginaldus. Idem in ultimo Jubilæo concessit Benedictus XIV.

Quæritur 25. An approbatio Ordinarii respectu Regularium possit limitari? aut omnino revocari?

Respondeo 1. Non possunt simul ac semel integri Conventus suspendi ab audiendis Confessionibus. Ita teste Barbosa l. c. n. 50. declaravit S. Congregatio Episcoporum & Regularium his verbis: *Cum S. Congregationi Cardinalium negotiis Episcoporum & Regularium præpositorum innotuerit, Confessarios Regulares graviter conqueri, quod ab Archi-Episcopis, Episcopis, & locorum Ordinariis ab audiendis confessionibus quavis de causa indiscriminatim suspendantur, & propterea sæpe contingere, ut ab eisdem Archi-Episcopis, Episcopis, & locorum Ordinariis omnibus simul unius Conventus Confessariis confessiones audiendi facultas adimatur. Illustrissimi ejusdem S. Congregationis Patres rati vix fieri posse, ut hoc sine scandalo, magnaque animarum pernitie contingat, re maturius perpensa ad omnem scandali materiam submovendam, & quo magis spirituali piarum mentium consolationi consulatur, statuunt, & decernunt Archi-Episcopi, Episcopis, aliisque Ordinariis locorum, ad quos Confessarios approbandi jus spectat, Confessarios Regulares, alias ab ipsis libere approbatos, ab audiendis confessionibus suspendere posthac minime licere, nisi ex nova causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente, aut ob non servatum interdictum ab ipsis Ordinariis positum. Statuunt insuper, eosdem Archi-Episcopos, Episcopos, locorumque Ordinarios confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessariis, eadem S. Congregatione inconsulta, nullo pacto adimere posse. Quod quidem Decretum, ut iidem Illustrissimi Patres opportunum & necessarium duxerint, ita inviolabiliter jubent observari. Romæ* 20. *Novembris* 1615.

Respondeo 2. Regulares semel generaliter approbatos non posse ab eodem Episcopo sine nova causa ad examen revocari. Ita constat partim ex proxime relata declaratione S. Congregationis, & Bulla Clementis X. proxime referenda.

Respondeo 3. Ordinarius debet Regulares *generaliter* approbare, quos *generaliter idoneos* repererit. Id enim patet ex Bulla Clementis X. proxime referenda; sed iis, quos non ita generaliter idoneos reperit pro omni sexu, statu, loco, conditione pœnitentium, poterit approbationem limitare. Ita continetur

in

in Bulla Clementis X. quæ sic habet: *Illos Religiosos qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque & indistincte absque limitatione temporis, cæterorumque locorum, aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos ...... Quoad cæteros vero, qui non adeo idonei reperientur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare & admittere. Regulares vero ad ejusmodi Confessiones audiendas prævio examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis, approbatos, non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab iisdem confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi nova superveniente causa, quæ ipsas confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in Actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit. Porro si Regulares cum scandalo, aut alias inhoneste vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur a confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cum præcipua Ministri pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas, utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstare, quo minus ob eam possit Episcopus Regulares a semetipso approbatos suspendere, aut repellere a confessionibus audiendis.* Signanter autem dicitur in Responsione ad præsentem quæstionem, debere *generaliter* approbari ab Ordinario Regulares, qui *generaliter* idonei reperti fuerint; quia vero ad ita generaliter & indefinite approbandos, opus esset rigorosissimo examine super omnibus materiis vastissimæ scientiæ moralis, pluribus difficultatibus obnoxio, hinc invaluit praxis & usus Urbis & Orbis in pluribus Episcopatibus, ut quantumcunque Confessarii tam Sæculares, quam Regulares reperiantur idonei, non admittantur ad excipiendas Laicorum confessiones nisi ad annum, vel successive, ad biennium, aliudve tempus limitatum, minus etiam habiles ad minoris temporis spatium, prout Episcopus prudenter judicaverit expedire; veluti testatur Nicolius Canon. Lucubrat. Lib. 5. Tit. 38. num. 9 idemque Systema in casuum contingentiis sæpius fuit approbatum a SS. Congregationibus Cardinalium. Queri ergo hodie non possunt, aut injuste se gravatos exclamare Regulares, qui limitatam hujusmodi approbationem a locorum Ordinariis recipiunt, id potissimum intendentibus, ut studiis se exercere pergant, atque ita qui hodie aptus est, oblivione Doctrinæ non fiat suo tempore ineptus, veluti contingit facile. Immo, cum interdum prodeant novæ propositiones damnatæ, vel declarationes aut constitutiones Pontificiæ, de earum notitia vel usu sumere informationem Episcopo incumbit.

Quæritur 26. An Regulares sine approbatione Episcopi possint audire Confessiones Sæcularium de familia?

Respondeo; Possunt. Ita habetur in præfata Bulla Clementis X. his verbis: *In monasteriis ac Collegiis, ubi juxta regularia instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quam Confessores audire Confessiones illorum Sæcularium, qui inibi vere sunt de familia, & continui commensales, non autem illorum, qui ipsis tantum deserviunt.*

Quæritur 27. An Regulares possint sine approbatione Episcopi audire confessiones Monialium sui Ordinis?

Respondeo Id fieri non posse. Ita definitum est in Bulla Gregorii XV. *Inscrutabilis*, ubi sic habetur: *Confessores sive Regulares sive Sæculares quomodolibet exempti, tam ordinarii quam extraordinarii, ad confessiones Monialium etiam Regularibus subjectarum audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei judicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant.* Imo vero etiam Regulares generaliter approbati ab Episcopo ad persona-

ſonarum Sæcularium Confeſſiones audiendas, nequaquam cenſentur approbati ad audiendas Confeſſiones Monialium, etiam ſibi ſubjectarum, ſed egent quo ad hoc *ſpeciali* Epiſcopi approbatione; alias Confeſſiones ſunt invalidæ tum ex declaratione S. Congregationis Concilii ad dubia circa Bullam *Inſcrutabilis* Gregorii XV. Dub. 9. & 10. tum ex præfata Conſtitutione Clementis PP. X. die 20. Maii 1670. Sublato quocunque privilegio & non obſtante conſtitutione contraria, etiam *Bulla Aurea* dicta Congregationis Caſinenſis, & conſuetudine quacunque etiam immemorabili. Ubi inſuper additur: *Approbatos ad unum Monaſterium Monialium non cenſeri approbatos ad aliud Manaſterium Monialium; & confeſſarios earundem extraordinarios approbatos pro una vice non cenſeri approbatos pro alia vice.*

Quæritur 28. An Regulares approbati in una Diœceſi cenſeantur approbati pro alia Diœceſi?

Reſpondeo. Adeo non cenſentur approbati in alia Diœceſi, ut ſine nova approbatione ne quidem poſſint audire confeſſiones Diœceſanorum prioris Diœceſis. Ita declaratur in præfata Bulla Clementis X. his verbis: *Religioſos ab Epiſcopo ad confeſſiones Sæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, a quo ipſi Religioſi jam fuerant approbati.* Idem probatur ex propoſitione damnata ab Alexandro VII. anno 1659. 30. Jan. quæ ſic ſonat: *Regulares Ordinum mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad confeſſiones audiendas in ſua Diœceſi habentur approbati in aliis, nec novæ indigent Epiſcoporum approbatione.*

Quæritur 29. An quilibet Sacerdos, etiam ab Epiſcopo ſpecialiter non approbatus, poſſit quoſvis pœnitentes abſolvere in articulo mortis?

Reſpondeo affirmative. Probatur ex Concilio Tridentino Seſſ. 14. Can. 7. ubi ait: *Ne aliquis pereat, in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis. Atque ideo omnis Sacerdos quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt.* Ex hac autem Reſponſione ſequitur; quod, cum Eccleſia omnes Sacerdotes ad eum articulum approbat, & in hoc potiſſimum caſu magna ſcientia & prudentia opus ſit, nullus ſit ordinandus præciſe in ſimplicem etiam Sacerdotem ſine debita ſcientia, quæ requiritur ad adminiſtrandum in eo articulo Sacramentum. Verum ab hac generali doctrina excipitur Sacerdos reſpectu complicis in peccato turpi, ſi poſſit haberi alius Sacerdos prout dicetur in §. 25.

Quæritur 30. Quandonam cenſeatur dari *articulus* mortis?

Reſpondeo: Tunc, quando datur *periculum* mortis. Ratio eſt, quia Rituale Romanum eum terminum Tridentini ſic explicat, ſumendo hos terminos pro Synonymis, uni ſubſtituendo alterum. Tit. 17. §. 3. ſic habet: *Si periculum mortis immineat, approbatusque deſit Confeſſarius, quilibet Sacerdos poteſt a quibuscunque cenſuris & peccatis abſolvere.*

Quæritur 31. An quilibet Sacerdos etiam non approbatus poſſit abſolvere quoſcunque a venialibus, aut jam alias confeſſis?

Reſpondeo: Non poteſt valide abſolvere. Ratio eſt; quia etiam ad hanc abſolutionem tanquam actum judicialem requiritur ex ſua natura jurisdictio, quam Eccleſia non prudenter conferret cuivis Sacerdoti ſimplici non approbato. Ita etiam declaratum eſt ab Innocentio XI. per ſpeciale Decretum, editum anno 1679. die 12. Februarii hujus tenoris: *Non permittant, ut venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo aut Ordinario. Si Confeſſarii etiam Regulares, aut quicunque alii ſecus egerint; ſciant, Deo optimo maximo rationem reddituros eſſe, neque defuturam Epiſcoporum & Ordinariorum juſtam & rigoroſam animadverſionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jeſu, facultate ipſis Epiſcopis & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter attributa.* Hoc Decre-

cre-

cretum reperitur ad calcem Decreti de *quotidiana Communione*.

Quæritur 32. An Religiosus, approbatus ab Ordinario ad excipiendas confessiones Sæcularium, possit horum audire confessiones & eos valide absolvere, si hoc ipsi prohibeatur a suo Superiore Regulari?

Respondeo. Responderi affirmative quidem a Barbosa l. c. n. 54. a quo pro hac sententia citatur Graffius, Navarrus, Emmanuel, Zerola, Salas, Joannes a Cruce, Homobonus, Lezzana, Miranda, Villalobos, Layman, Bossius, Ludovicus a Cruce. Attamen contradicunt huic Responsioni Sylvester, Lopez, Corradus, Emanuel ipsemet, prius a Barbosa citatus pro affirmativa, Campana, & alii, quos, ipsomet fatente Barbosa, sequi videtur & Bossius, prius ab illo citatus pro affirmativa. Mihi videtur; Episcopum quidem posse Religioso conferre approbationem & jurisdictionem in sæculares invito Prælato, & sine subordinatione ad voluntatem Superioris. Quia tamen Prælati & alii Superiores melius possunt scire idoneas vel inidoneas dispositiones suorum Religiosorum in ordine ad excipiendas confessiones sæcularium, hinc si in Approbationibus Regularium expresse non apponant eam limitationem, ut non duret, nisi quamdiu visum fuerit Prælato seu Superiori; in dubio, ubi nil expressum est, videtur ea esse legalis intentio Episcoporum, ita ut clausula ista tacite insit approbationi Regularium.

Quæritur 33. An Prælatus, generaliter ab Ordinario approbatus pro tota Diœcesi, in Parochia pleno jure incorporata defuncto suo Vicario Regulari alias ad nutum amovibili, possit interea, donec alius Vicarius Ordinario præsentetur, per seipsum, vel per alium suum Vicarium Regularem, generaliter pro Diœcesi approbatum, exercere ad unam vel alteram hebdomadam curam animarum?

Respondeo. Affirmative. Ratio est, quia, prout erudite probat Joannes B. Argiro, in Romana Curia Advocatus, in *Disceptationibus Ecclesiasticis* impressis Romæ 1744. l. 5. Discept. 13., & jam prius ostenderant Laymann, & Leurenius, Rector Ecclesiæ in Ecclesia pleno jure incorporata habet *curam animarum habitualem*, quam defuncto suo Vicario actu exercere potest, sive per se, sive per alium Vicarium, usque dum pro Parochia designet Vicarium constantem, ad nutum tamen revocabilem. *Argiro* l. c. n. 3. sic scribit: *Ubicunque beneficium curatum accessorie fuerit unitum Monasterio, hoc casu in Ecclesia curata relinqui debet Vicarius, qui perpetuo inservire debet Ecclesiæ prædictæ. Et tunc, qui habet beneficium unitum, non potest illi deservire per se invito Vicario perpetuo, cum iste dicatur verus Parochus. Dixi; ubi accessorie tantum. Etenim ubi Parochiale beneficium fuerit unitum Cathedrali, vel Collegiatæ Ecclesiæ, vel Collegio, Monasterio, aut simili, pleno jure, cum omnibus actionibus, aliisque prærogativis, quia omnimoda cura videtur translata in ipsum Capitulum Cathedralis vel Collegiatæ Ecclesiæ, sive in ipsum Collegium, Monasterium, vel simile, apud quæ animarum cura resìdet, possunt ab his pro libito deputari Vicarii ad nutum amovibiles. Nam cura habitualis residere videtur penes ipsum Capitulum Cathedralis vel Collegiatæ Ecclesiæ, Collegium, Monasterium, vel simile. Felinus in l. postulasti De rescriptis. Rota recent. part.* 18. *Decis.* 400. *n.* 2. *&* 3. Et n. 9. *Si unio Parochialis fuit facta Collegiatæ cum omnibus suis juribus, & redditibus, hoc casu videtur cura habitualis residere penes Capitulum Collegiatæ, actualis vero penes Vicarium Curæ prædictæ.* Et n. 26. *Unde fit, ut beneficium ipsum Parochiale, tali modo unitum, nunquam vacare dicatur.* Et n. 20. *Ubi Parochialis Ecclesia fuerit unita monasterio, Collegio, vel Capitulo per viam incorporationis, Monasterium, Capitulum, vel Collegium, dicitur verus Parochus.*

Confirmatur Responsio ex eo, quia prout Argiro l. c. n. 26. observat: *Superior talis monasterii, Capituli vel Collegii cui facta fuit unio Parochialis, potest exercere ea omnia, quæ possunt exercere alii Rectores.* Cum igitur alii Rectores possint in sua absentia loco sui con-

constituere Vicarium ad aliquot dies sine novo Examine constituti, id neque Rectori habituali in hoc casu videtur denegandum.

Quæritur 34. An Parochi vel Confessarii vicini alterius Diœcesis in concursu possint vocari ad audiendas Confessiones sine approbatione Ordinarii, si hæc praxis passim vigeat, & sciatur a Visitatoribus?

Respondeo. In hoc casu potest præsumi tacita approbatio Ordinarii, quamdiu non reclamat. Aliud tamen dicendum foret, si actus absolutionis sacramentalis a sacerdotibus vicinæ Diœcesis exerciti vel ob distantiam loci a sede Episcopali, vel ob discontinuationem actuum per plures annos, vel ob singularitatem consuetudinis in uno solummodo vel altero Diœcesano loco ab urbe Episcopali remoto, vel ob aliam circumstantiam videatur ita esse comparatus, ut non facile venire possit in notitiam Episcopi vel Vicarii, ac proin in æstimatione morali æquivaleat actui clandestino. Tacita approbatio enim in hoc casu locum non habet. Optime faciunt ejusmodi parochi, si abstineant, donec Ordinarium consuluerint qui de super providebit.

Quæritur 35. An Parochus possit sibi in Confessarium eligere Sacerdotem simplicem non approbatum ad Ordinario?

Respondeo Negative. Id patet ex propositione damnata ab Alexandro VII. ordine 16. atque ita sonat: *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

Quæritur 36. An ad licite absolvendum sufficiat approbatio probabilis, seu dubia?

Respondeo Non sufficit. Ratio est, quia probabilitas approbationis non tollit periculum nullitatis in absolutione; quia non eoipso Ecclesia confert aut supplet prudenter defectum approbationis, quod quis habeat probabilem rationem de approbatione. Ergo cum nunquam liceat, Sacramentum extra casum necessitatis exponere periculo nullitatis, nec licebit extra casum gravis necessitatis uti approbatione præcise probabili. Vide dicta §. 11. ubi dixi Confessarium debere monere pœnitentem de dubio valore Sacramenti.

§. XVII.

De Jurisdictione Confessarii.

Quæritur 1. Quid sit jurisdictio *Ordinaria* & *Delegata*?

Respondeo. *Ordinaria* jurisdictio est *potestas subditos judicandi inhærens Officio*, quando tale est, ut sine jurisdictione exerceri non possit. Et talis est jurisdictio Papæ in omnes fideles, Episcopi in omnes Diœcesanos; Parochi in suos parochianos, Superioris in suos Religiosos. Ubi tamen advertendum; jurisdictionem Papæ, Episcopi, & Superioris esse in foro interno & externo simul; Parochi autem tantum pro foro interno. *Delegata* vero jurisdictio est, quæ annexa non est cujusquam officio, sed confertur ab eo, qui jurisdictionem ordinariam habet, v. gr. a Parocho alteri Sacerdoti.

Quæritur 2. An jurisdictio sit necessaria ad valorem absolutionis?

Respondeo. Est necessaria ad valorem. Ita declarat Tridentinum s. 14. c. 7. ubi ait: *Quoniam natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos tantum feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse hæc Synodus confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.*

Quæritur 3. An & quando Ecclesia suppleat jurisdictionem?

Respondeo 1. Ecclesia aliquando supplet jurisdictionem. Ratio est, quia hæc suppletio jurisdictionis est res, quæ dependet ab arbitrio Ecclesiæ. Ecclesiam vero actu velle supplere aliquando jurisdictionem, partim exigit Salus reipublicæ Christianæ, partim eam intentionem Ecclesiæ declarat aut indirecte & causaliter ponit communis sensus Doctorum, qui sunt os Ecclesiæ.

Respondeo 2. Tunc Ecclesia supplet

jurisdictionem, quando id exigit bonum commune Ecclesiæ. Id vero bonum commune non necessario exigit, quando error circa jurisdictionem aut tantum est paucorum, aut quando error est quidem multorum, ita tamen ut facile aliis mediis superari ac vinci possit. Neque enim decet, ut Ecclesia quorumvis ignorantiæ vincibili succurrat, si errorem suum alio modo facile corrigere possint, dummodo habeant moderatam scientiam, diligentiam, & probitatem. Vide dicta § 11. ubi de hac re fusius actum est.

Quæritur 4. An & quando liceat uti jurisdictione dubia vel præsumpta?

Respondeo: Jurisdictione *dubia* nunquam licet uti, nisi in casu necessitatis, monito simul pœnitente, ut brevi iterum confiteatur ob dubium valorem præsentis absolutionis ex defectu certæ jurisdictionis. Ratio patet, quia jurisdictio requiritur juxta Tridentinum ad valorem Sacramenti. Quod vero attinet *jurisdictionem præsumptam*, distinguendum est; Si enim præsumptio habeatur de jurisdictionis collatione jam facta, aut præsente, licet ea uti in casu necessitatis. Si vero præsumptio tantum habeatur de jurisdictionis collatione primum conferenda, nunquam licet ea uti, ne quidem in casu necessitatis. Ratio est, quia Tridentinum & natura Sacramenti requirit jurisdictionem *existentem*, non vero solum *extituram*, ut dictum est §. 11. Idem tenendum est de *approbatione*. Si enim præsumptio sit; jam actu collatam esse *approbationem*, licet in casu necessitatis ea uti; dummodo pœnitens moneatur de brevi iterum frequentando sacramento pœnitentiæ ob dubium valorem absolutionis ex defectu certæ absolutionis.

Quæritur 5. An unus Parochus habeat jurisdictionem in Parochianos alterius Parochi?

Respondeo. Non habet jurisdictionem in alienos Parochianos, nisi accedat consensus tacitus vel expressus alterius Parochi. Hinc si Parochus expresse inhiberet suis Parochianis, ne sine speciali sua licentia accedant alium Parochum, vel Sacerdotem non privilegiatum pro deponenda confessione, revera non absolverentur valide ab alio Parocho. Verum quia jam universalis consuetudo saltem in superiori Germania habet, quod Parochi mutuo pacto tacito jurisdictionem in alienos Parochianos invicem conferant & accipiant, videretur insolentis animi a gravi peccato non excusandi, si quis id tacitum pactum sine gravissimo motivo solveret, per Vicarium Generalem, si commode fieri posset, approbando. *Responsio* autem *probatur* ex constanti observantia Ecclesiæ, quæ viguit in toto orbe usque ad Sæculum 15. Constat enim ex innumeris Actis Conciliorum, & Synodorum, quod Parochiani semper debuerint petere licentiam a proprio Parocho, si volebant alteri confiteri. Sic Felix III. Papa in Decretali ad universos Episcopos scribit: *Curandum maxime, & omni cautela est providendum, ne quis Fratrum Coepiscoporumque nostrorum aut etiam Presbyterorum, in alterius civitate vel Diœcesi pœnitentem, vel sub manu positum Sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se esse dixerit, sine Episcopi vel Presbyteri testimonio & litteris, ad cujus pertinet Parochiam, Presbyter aut Episcopus in civitate suscipiat. Quod si aliqua dissimulatione negligitur, culpa tangit etiam Clerum, qui in locis, in quibus hoc minus curatum fuerit, commoratur*. Hic textus manifeste loquitur de peccatore publico pœnitente, qui transit in aliam Parochiam vel Diœcesin. 2. In Concilio Cicestrensi celebrato anno 1289. Cap. 20. dicitur: *Nullus Presbyterorum alienum Parochianum ad confessionem vel communionom oorporis Christi præsumat admittere sine licentia proprii Sacerdotis, nisi privilegio audiendi confessiones a Summo Pontifice sit munitus. Cum autem a Sacerdote licentia petitur alteri confitendi, Sacerdos personam designet cui debeat confiteri; ne quispiam tali velamine nemini confitendo pœnitentiæ diffugiat Sacramentum*. 3. In Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. anno 1215. c. 21. quod etiam refertur C. *Omnis utriusque*, C. 12. *de Pœnit. & Remiss.* dicitur: *Omnis semel*

in

in anno confiteatur proprio Sacerdoti. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit confiteri, licentiam prius postulet a proprio Sacerdote; cum aliter ipse illum non possit solvere vel ligare.

Quæritur 6. An Episcopus aut alius Confessarius habeat jurisdictionem in Diœcesanos alterius Episcopi?

Respondeo: Non habet, nec eam potest aliis delegare in alterius Episcopi subditos sine expressa vel tacita illius Episcopi concessione. Patet iterum ex Actis Conciliorum; ubi prohibetur Parochis, aut Episcopis, ne recipiant alienum Parœcianum, aut Diœcesanum ad Sacramenta sine proprii Episcopi vel Parochi consensu. Verum in Germania saltem Episcopi tacito consensu mutuo, qui ex praxi & sensu Doctorum colligitur, eam jurisdictionem in suos subditos mutuo dant & accipiunt.

Quæritur 7. An Regulares habeant jurisdictionem in omnes Fideles?

Respondeo: Regulares privilegiati a Papa, saltem ministerio Episcoporum concedentium approbationem juxta ejus mensuram, post pridem abrogatam Clementinam *Dudum* de Sepultur. habent jurisdictionem in omnes Fideles, ita ut eorum confessiones excipere possint non solum in propriis Ecclesiis, sed etiam in domibus saltem ægrotantes audire & absolvere. Id fuse deductum reperies a D. Ruperto Grueber *de Regularium Privilegiis*, tr. 4. Disp. 2. Sect. 1.

Quæritur 8. An Episcopus possit limitare jurisdictionem quoad locum, tempus, sexum, personas &c.?

Respondeo: Episcopus potest Confessariis Sæcularibus, aut Regularibus non privilegiatis jurisdictionem directe limitare quoad locum, tempus, sexum, personas &c. uti Romæ practicatur cum Confessariis, qui nisi attigerint annum ætatis trigesimum sextum, non possunt excipere confessiones mulierum, prout ostendi in *Manuali Romano Confessariorum*. Confessariis etiam Regularibus privilegiatis Episcopus eam jurisdictionem potest limitare saltem indirecte, videlicet quatenus, mediante opera Episcopi, jurisdictio datur a Papa juxta mensuram approbationis; quam Regularibus limitari posse, constat ex propositione damnata ab Alexandro VII. superius relata §. 16. q. 25.

Quæritur 9. An Prælatus Regularis possit suis Religiosis limitare jurisdictionem in Sæculares?

Respondeo: Per se id nec potest directe, nec indirecte. Jurisdictionem enim in Sæculares Religioso non confert Prælatus, sed Papa vel Episcopus. Similiter id fieri nequit per limitationem approbationis; quia hæc pertinet ad Episcopum. Fieri tamen hoc poterit *indirecte*; si Prælatus habeat a Papa vel ab Episcopo potestatem delegatam, approbandi suos Religiosos ad excipiendas confessiones Sæcularium, aut eam approbationem limitandi, aut si causa sufficiens occurrerit, etiam suspendendi. Vide dicta §. 16. quæst. 32.

Quæritur 10. An jurisdictio collata exspiret morte aut destitutione concedentis?

Respondeo: Ordinaria aut alias directe concessa non exspirat morte vel destitutione concedentis; delegata vero exspirat. Hinc si Prælato aut Parocho datur facultas absolvendi a casibus reservatis Papæ vel Episcopo cum potestate subdelegandi; in subdelegato ea potestas expirat morte Prælati vel Parochi. Ea vero potestas non exspirat per mortem vel resignationem Vicarii Generalis in eo, qui accipit potestatem absolvendi a casibus reservatis Papæ; quia Vicarius Generalis eam potestatem non confert nomine suo, sed nomine Papæ vel Episcopi. Atque hanc mentem concedentis exigit bonum commune, & declarat sensus ac praxis communis.

Quæritur 11. An Confessarius excommunicatus aut irregularis valide absolvat?

Respondeo: Si Confessarius fuerit excommunicatus *nominatim* denuntiatus, non absolvit valide. Ita declarat Alexander II. C. *Audivimus* 4. *Causa* 24. q. 1. Ratio est; quia, prout *D. Thomas* in 4. dist. 18. q. 2. a. 2. qq. 2. C. observat; excommunicatio est jurisdictionis privatio. Si vero sit excommunicatus nondum nominatim denuntiatus, aut si tantum

 fue-

fuerit irregularis, valide absolvit. Ratio est, quia talis non amittit jurisdictionem, prout declarat Gregorius IX. C. ab excommunicato 41. *de Rescriptis.*

Quæritur 12. An Religiosus possit valide absolvi a Confessario Sæculari vel Regulari non habente jurisdictionem a Superiore Religiosi pœnitentis ?

Respondeo: Extra tempus Jubilæi Religiosus non potest valide absolvi ab ullo Confessario non habente jurisdictionem a Superiore confitentis. Ratio est, quia Tridentinum Sess. 14. Can. 7. ad valorem absolutionis universim requirit jurisdictionem ordinariam vel delegatam. *Quoniam igitur*, inquit, *natura & ratio judicii illud exposcit*, *ut sententia in subditos duntaxat feratur*, *persuasum semper in Ecclesia Dei fuit*, *& verissimum esse Synodus hæc confirmat*; *nullius momenti absolutionem eam esse debere*, *quam Sacerdos in eum profert*, *in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem*.

Confirmatur ex communi praxi Religiosorum Ordinum, qui passim suis Religiosis denegant facultatem, confitendi etiam in itinere aliis Sacerdotibus nisi sui Ordinis; quæ recusatio facultatis non foret prudens aut obligatoria in casu peccati mortalis, nisi aliis Confessariis denegaretur simul jurisdictio in ejusmodi Religiosos. Si tamen Prælatus sciat, suos Religiosos passim confiteri exteris, præsertim in itinere, nec reclamet, ea conniventia habenda est pro implicita concessione facultatis & jurisdictionis.

Dixi, *extra tempus Jubilæi*. Quia in Jubilæo Regulares absolvi posse a quibuscunque Confessariis, seu Sæcularibus seu Regularibus ab Ordinario Confessarii approbatis, declaravit Alexander VII. anno 1655. prout ostendetur infra *de Casibus reservatis* Q. 58. Quod intelligunt Doctores apud P. Viva *de Jubil.* solum de Jubilæo universali, non de Jubilæo particulari, seu de Indulgentia concessa per modum Jubilæi.

Quæritur 13. An Parochi possint sibi eligere Confessarium ab Ordinario approbatum, quem voluerint?

Respondeo: Parochi possunt sibi eligere Confessarium ab Ordinario approbatum, nisi eam facultatem Episcopus restringat ad Confessarios Parochorum determinatos. Neque enim verum est, quod Santbovius apud Pontasium V. *Parochus*. Cas. 7. adstruit; eam facultatem ab Episcopo restringi non posse. Manifestum enim est, quod in Parochos nullus jurisdictionem ordinariam habeat, nisi Episcopus, aut delegatam, nisi a Papa, aut Episcopo. Itaque nisi Confessarius habeat delegatam a Papa, qualem habent Religiosi privilegiati, aut delegatam ab Episcopo, cui per conniventiam Antecessorum præjudicari nequit, non poterit valide absolvere Parochum.

Confirmatur ex variis Constitutionibus Conciliorum, quæ Parochis designarunt proprios Confessarios, aut eorum confessiones Episcopis reservarunt. Episcopus Ambianensis 1218. statuit: *Pœnitentiarius confessiones audiet*, *exceptis confessionibus Curatorum nostrorum*, *quas nobis reservamus*. Synodus Bajocensis anno 1300. jussit, ut Parochi omni anno semel Episcopo vel Pœnitentiario confiterentur. Synodus Nicosiensis 1313. decernit, ut quivis Presbyter proprium Confessorem habeat cum licentia Episcopi. Synodus Frisingensis 1440. jubet, ut Parochi confiteantur Decano. Concilium Tarraconense 1329. solum permittit, ut Presbyter, si non habet copiam proprii Confessoris, possit alteri confiteri. Vide plura ejusmodi in Thomassino V. Discipl. p. 1. l. 2. c. 10.

Bulla SS. D. N. Benedicti XIV.

Circa Absolutionem a Casibus reservatis in Jubilæo.

BEnedictus &c. Apostolica Indulta, si eorum interpretatio ingeniorum liberius opinantium licentiæ permittatur, in Ecclesiasticæ Disciplinæ detrimentum, & Fidelium perniciem traduci posse veremur.

§. I. Sane hanc providentiam, si quod aliud Indultum, illud imprimis postulare videtur quod Sedes Apostolica vel cun-

ctis

ctis Christi Fidelibus per universalis *Jubilæi* Litteras, vel nonullarum Regionum Incolis per Bullam, ut appellant, *Cruciatæ*, vel certis Universitatibus, aut Sodalium seu Confratrum cœtibus elargiri consuevit, eligendi sibi Confessarium ex approbatis ab Ordinario, qui eos a culpis, criminibus & censuris alioquin reservatis absolvere valeat.

§. II. Et quidem Innocentius XII. ex delatis ad se nonnullorum Episcoporum Portugalliæ querelis intelligens, opinionem quandam revixisse, per Pauli V. Urbani VIII. & Clementis X. Constitutiones damnatam, qua plerique illarum partium Fideles Indulta circa prædictam Confessarii electionem concessa in Bulla Cruciatæ ita intelligenda esse existimabant, ut facultas confitendi peccata sua cuilibet Confessario per quemcunque Ordinarium approbato, & recipiendi ab eo absolutionem a quibusvis peccatis & censuris in prædicta Bulla non exceptis locum haberet, etiamsi Ordinarius præfatus non esset Ordinarius illius loci, in quo confessiones prædictas excipi contingeret; hujusmodi opinionem iterum censuit damnandam, sicuti reipsa damnavit per Apostolicas in forma Brevis Litteras: *Cum sicut*; die 19. Aprilis 1700. declarans, Bullam Cruciatæ nullum privilegium continere contra formam Concilii Tridentini, & prædictarum Constitutionum Apostolicarum, adeo ut Confessarii tam Sæculares quam Regulares in vim Bullæ Cruciatæ a pœnitentibus ad audiendas eorum Confessiones electi nullatenus Confessiones hujusmodi audire valeant sine approbatione Ordinarii & Episcopi Diœcesani loci, in quo ipsi pœnitentes degunt & Confessarios eligunt, vel ad excipiendas Confessiones requirunt: nec ad hoc suffragari approbationem semel vel pluries ab Ordinariis aliorum locorum & Diœcesium obtentam, etiamsi pœnitentes illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent, subditi forent; subindeque statuit, confessiones aliter in posterum factas, & respective auditas, nullas, irritas, & invalidas fore; & Sacerdotibus, qui illas audire præsumpserint, suspensionis pœnam ipso facto incurrendam indixit.

§. III. Has Litteras confirmavit & innovavit Innocentius XIII. die 13. Maii 1723. editis in forma Brevis Litteris: *Apostolici ministerii*, quibus plura complexus est ad Ecclesiasticam Disciplinam in Hispaniarum regnis servandam pertinentia, ac inter alia declaravit, Sacerdotes tam Sæculares quam Regulares, qui ab Episcopis obtinuerint licentiam audiendi confessiones limitatam vel quoad locum, vel quoad tempus, vel quoad genus personarum, non posse Sacramentum pœnitentiæ administrare extra tempus vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, quocunque privilegio, etiam in vim Bullæ Cruciatæ competente, nullatenus suffragante. Necnon Sacerdotibus prædictis tam Sæcularibus quam Regularibus minime suffragari, quod approbati alias fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci, in quo confessiones audiendæ sunt, Ordinarius fuerit, sed talis non amplius existat; sed necessarium omnino esse illius, qui actualiter & pro tempore ordinariam jurisdictionem in ea Diœcesi exerceat, approbationem; hanc tamen *sufficere* etiam *tacitam*, eamque tamdiu durare, quamdiu præcedens licentia sive approbatio expresse revocata non fuerit, in quo casu nova de integro approbatio impetranda erit.

§. IV. Cumque Benedictus XIII. præfatas Innocenti XIII. Litteras suis aliis Apostolicis Litteris: *In supremo militantis*, die 23. Septembris 1724. earum tenore de verbo ad verbum inserto per omnia approbasset, confirmasset, atque innovasset, ipsius quoque authoritate corroborata, innovataque noscuntur, quæ de facultate eligendi Confessarium tam ab Innocentio XII. quam a XIII. decreta, declarataque fuisse commemoravimus.

§. V. Nos non modo relata Prædecessorum nostrorum Decreta confirmamus & innovamus; verum etiam statuimus & declaramus, quod idem omnino jus, quod vigore Decretorum hujusmodi cir-

ca usum Cruciatæ obtinet, etiam quoad reliqua ejusdem generis Indulta pariformiter valere debeat, & obtinere.

§. VI. Insuper decernimus & declaramus id, quod generaliter de Indultis præmissis sentiendum esse jam diximus, generaliter quoque intelligendum esse de omnibus personis, quæ sub eorundem Indultorum concessione comprehensæ reperiuntur, quæque supradictis Indultis uti voluerint, ita videlicet, ut si in aliquo Indulto tam Sæcularibus quam Regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum; tunc Confessarius vigore talis concessionis, sive a Sæculari, sive a Regulari pœnitente ad audiendas eorum respective confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo Diœcesano & Ordinario loci ubi confessio excipienda est, ad confessiones approbatus & deputatus existat, quacunque alia approbatione, tam illius generis quam uterque Innocentius Prædecessores prædicti declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ a solo proprio regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante. ..... Quam (approbationis) conditionem servandam esse statuimus ab omnibus, qui in vim ejusmodi indulti Confessarium sibi eligent, cujuslibet Ordinis, tam mendicantium, quam non mendicantium, etiam Societatis Jesu &c. fuerint. Datum Romæ 1744. 5. Augusti.

§. XVIII.

De Statu gratiæ, scientia, & prudentia in Confessario requisitis.

QUæritur 1. An Sacerdos existens in peccato mortali teneatur confiteri ante administrationem Sacramenti Pœnitentiæ?

Respondeo 1. Tenetur prius confiteri, si commode sine scandalo aut nota aliorum potest. Si vero id non possit sine aliorum scandalo, sufficit, si eliciat contritionem perfectam. Ita colligitur ex Tridentino Sess. 13. C. 7. ubi sic habet: *Communicare volenti revocandum est in memoriam* (Apostoli) *præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat, quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc S. Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris. Quod si Sacerdos necessitate urgente absque prævia Confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.*

Ratio autem est, quia major ibi requiritur certitudo gratiæ, ubi ipsemet author gratiæ intus sumitur, ut constat ex Judicio Apostolico 1. Cor. 11. & ex communi æstimatione hominum.

Respondeo 2. Si Sacerdos tantum dubitet dubio *late dicto*, sive ea dubietas sit juris sive facti, non tenetur confiteri statim, sed sufficit, si eliciendo actum amoris perfecti cum detestatione peccati conditionata Confessionem differat in tempus ordinarium.

Ratio est, quia hæc generalis obligatio redderet etiam viros probos perplexos, eosque impediret a bono meliori, cum & probis facile possint obrepere dubia. Lex autem, quæ foret imprudens, non datur. Aliud foret dicendum, si quis assuetus peccatis judicaret, se probabilius peccasse. Talis enim teneretur confiteri etiam aute administrationem Sacramenti pœnitentiæ, si id commode fieri possit.

Respondeo 3. Illa verba Tridentini, *quamprimum*, non sunt intelligenda de tempore ordinario, quo Sacerdos alias solitus est confiteri, sed de prima occasione confitendi. Id patet ex propositione 39. damnata ab Alexandro VII. quæ sic habet: *Illa particula quamprimum, intelligitur, dum Sacerdos suo tempore confitebitur.*

Respondeo 4. Si Sacerdoti vel alteri Fideli tantum incidat peccatum mortale dudum

dudum prius commiſſum, ſed ex oblivione in præcedentibus Confeſſionibus omiſſum, ita tamen, ut moraliter certus ſit, ſe ab illo peccato jam fuiſſe indirecte abſolutum, ſeque eſſe in ſtatu gratiæ, non tenetur confiteri ante celebrationem, vel communionem, ſed poteſt Confeſſionem illius differre uſque ad proximam ordinariam Confeſſionem. Ita *Præpoſitus S. J. Cornejo*, & *Roncaglia*.

Ratio eſt, quia cum in hoc caſu moraliter homo certus ſit, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, non irrogatur irreverentia Sacramento per dilationem obligationis confitendi.

Quæritur 2. Qualis requiritur in Confeſſario ſcientia?

Reſpondeo 1. Requiritur ea totius Theologiæ Moralis notitia, ut non ſit periculum probabile notabiliter errandi in iis, quæ pertinent ad rectam adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ.

Reſpondeo 2. In Confeſſario requiritur moralis diligentia, ſeſe in Studio Morali perficiendi; quia eſt impoſſibile, ut ſufficiens notitia, ſine omni periculo errandi etiam notabiliter, acquiratur, niſi plurium annorum ſtudio ſeſe perficiat. Id autem fieri poteſt recurrentes in Confeſſionali caſus difficiliores domi cum doctrina authorum conferendo, Conferentias Morales frequentando, legendo, Deum ſæpe pro ſcientia invocando.

Reſpondeo 3. Confeſſarius etiam tenetur ad ſcientiæ ſemel hauſtæ ſedulam conſervationem, quia in Theologia Morali tot recurrunt exceptiones & conſiderationes particulares, ut facile aliquarum ſubeat oblivio, aut inadvertentia, niſi memoria iterum identidem refricetur Conferentiis, aut lectione. Hinc peccant Confeſſarii graviter, qui pluribus annis nec legunt, nec inquirunt *de Moralibus Doctrinis Theologiæ Moralis*.

Quæritur 3. Quid agendum Confeſſario, ſi occurrat caſus difficilis, in quo dubitare poteſt, an recte reſolvat?

Reſpondeo: Tenetur quidem pœnitentem abſolvere, ſi videat promptum ad amplectenda omnia a Confeſſario injungenda; obligatur tamen ad poſcendum tempus pro exactiore diſcuſſione, atque ad præfigendum pœnitenti terminum, v. g. hebdomadis, menſis, &c. quo pœnitens iterum redeat pro reſponſo. Si non poteſt differri exacta reſponſio, conſulendus eſt alius a Confeſſario, vel pœnitens remittendus ad alium.

Quæritur 4. Qualis requiritur in Confeſſario prudentia?

Reſpondeo: Cum prudentia ſit ratio mediorum ad finem, finis autem Confeſſarii qua Judicis & Medici ſit, apte inveſtigare indicia debitæ diſpoſitionis in pœnitente, rudes inſtruere, ad dubia reſpondere circa agenda, imperfecte diſpoſitos ad verum dolorem & propoſitum diſponere, ignorantes corrigere, a vitiis abſterrere, vitia vindicare, animare ad virtutem, probos ad perfectionem & unionem cum Deo dirigere, ideo tenetur ſibi comparare idonea ad hos fines media, videlicet 1. notitiam de varia natura, ac diſpoſitione pœnitentium, v. g. puerorum, juvenum, conjugatorum, mulierum, ruſticorum, &c. diverſa enim in his ſolet eſſe ad contritionem, & propoſitum, & integritatem Confeſſionis diſpoſitio; quia major eſt in pueris & fœminis verecundia, qua de cauſa verbis gravioribus terrendi non ſunt. Majus etiam in his eſt periculum circa veram agnitionem malitiæ theologicæ & propoſiti. 2. Notitiam morum & negotiorum in omni conditione hominum, ut ſciatur, quid congruentius cuivis conditioni conſuli poſſit. Ad hoc juverit legere *Paſtorale D. Gregorii*, & frequenter cum hominibus, aut de hominibus circa omnia eventuum & negotiorum humanorum genera in converſatione colloqui. 3. Notitiam variorum motivorum ad abſterrendum a peccato, inſpirandam contritionem, perſuadendam ſeriam converſionem, incitandum ad virtutes. 4. Notitiam variorum remediorum ad exſcindendas pravas propenſiones, corrigendos pravos habitus, ſuperandas graves tentationes, implantandas ſolidas virtutes. Tam motiva quam remedia adverſus varia vitiorum genera legi poſſunt in *La Croix* & in *Aſcetis*. 5. *Notitiam*

Asceseos quoad præcipua perfectionis constitutiva & subsidia.

Ratio est, quia omnes Authores agnoscunt, munus Confessarii esse, etiam dirigere probos ad perfectionem. Nam omnis pœnitens tenetur cooperari Deo juxta qualitatem talentorum & donorum a Deo acceptorum. Itaque tenetur etiam Confessarius in pœnitente cooperari ad removenda impedimenta majoris gratiæ, atque ad suggerenda augendæ gratiæ subsidia, ubicunque prudenter fructus sperari potest sine impedimento majorum bonorum, & periculo majorum malorum. Ex hoc autem sequitur, quod Confessarii, præsertim Parochi, vanitatibus & dissolutionibus & voluptatibus dediti, cum ad hunc finem, a Christo tam dilectum prorsus inepti sint, quia *carnalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus* 1. Cor. 2. v. 14. tali ratione vitæ muneri suo non satisfaciant. Vide §. 26. *Directiones Doctorum Moralium pro recta administratione Sacramenti Pœnitentiæ.*

§. XIX.

De recto usu clavium quoad absolutionis collationem, dilationem vel denegationem.

QUæritur 1. In quo consistit rectus usus clavium?

Respondeo: In duobus. 1. In recte conferenda, differenda, aut recusanda absolutione. 2. In imponenda pœnitentia proportionata delictis & viribus pœnitentis tam vindicativa quam medicinali.

Quæritur 2. Quibusnam absolutio est differenda?

Respondeo 1. Iis consuetudinariis, qui licet oretenus emendationem promittant, consideratis tamen circumstantiis nullam prudentem spem præbent secuturæ emendationis. Id patet ex propositione 60. damnata ab Innocentio XI. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere & proponere emendationem.*

Respondeo 2. Constitutis in proxima occasione, quam nolunt dimittere. Patet iterum ex propositione 61. damnata ab Innocentio XI. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione versatur peccandi, quam potest, & non vult omittere; quinimo directe & ex proposito quærit aut eo se ingerit.*

Respondeo 3. Iis, qui versantur in occasione proxima, quam non possunt dimittere, & tamen nolunt aut negligunt adhibere præscripta a Confessariis media, quorum applicatione occasio proxima speraretur transitura in remotam. Patet ex præcedenti propositione damnata.

Respondeo 4. Iis, qui versantur in occasione proxima, quam non possunt dimittere, & applicatis omnibus mediis, ex quibus occasio proxima sperabatur transitura in remotam, nihilominus vix ullam emendationem ostendunt. Patet ex propositione priore damnata.

Respondeo 5. Iis consuetudinariis, qui nolunt acceptare congrua media, idonea ad concipiendam prudentem spem de eorum emendatione.

Respondeo 6. Iis consuetudinariis, qui adhibitis omnibus idoneis mediis ad concipiendam prudentem spem emendationis, nihilominns vix ullam monstrant emendationem.

Respondeo 7. Iis consuetudinariis, aut constitutis in occasione proxima, ac paratis ad acceptanda idonea media, quos tamen non est verosimile, ea media applicaturos, aut continuaturos, sed brevi vel ad alium Confessarium accessuros, qui pœnitentiam solvat, vel ad continuationem mediorum non adstringat, ita ut credantur brevi in pristinam consuetudinem relapsuri.

Respondeo 8. Universim omnibus consuetudinariis, aut constitutis in occasione proxima inevitabili, quibus videtur esse dilatio absolutionis, quam collatio, non solum utilior, sed etiam moraliter necessaria pro seria tandem emandatione.

Respondeo 9. Negligentibus jam post iteratas promissiones in facienda restitutio-

-tutione bonorum, aut famæ, in excolvendis Legatis & votis, adimplendis pœnitentiis, solvendis debitis, implendis contractibus, denuntiandis iis, quos denuntiare tenentur, discere necessaria ad rectam receptionem Sacramentorum, præsertim pœnitentiæ &c.

Quæritur 3. Quibusnam deneganda est absolutio?

Respondeo 1. Indispositis ex defectu propositi, v. g. non paratis ad restitutionem, acceptanda emendationis media, vitandas occasiones absolute aut respective ad pœnitentem proximas, v. g. si deditus actibus luxuriæ internis aut personalibus nolit vitare choreas & lascivorum conventicula; item, qui cooperantur ad peccata aliena, & recusant dimittere causas peccatorum, v. g. Caupones, vel Magistratus, qui tolerant nocturnas choreas & compotationes ultra tempus taxatum a Lege vel Deo. Item qui tenent domos pro Conventiculis nocturnis puellarum & juvenum. Item histriones tenentes ludos adversos honestis moribus. Item Choraulæ cooperantes ad choreas nocturnas Lege Divina, aut positiva prohibitas. Item tenentes domos ad ludos prohibitos, &c.

Respondeo 2. Qui non sunt parati ad vitanda quædam peccata venialia, utut non manifeste mortalia, v. g. procacem, aut nimis superbum ornatum vestium, nuditatem inverecundam partium licet de se honestarum. Indecens enim est, petere a Deo veniam, & spondere amorem Dei, & tamen nolle vitare ejusmodi laqueos Diaboli. Imo in talibus valde dubium est, an reperiatur dispositio necessaria in Sacramento, consistens in serio proposito exhibendi Deo veros actus amoris practicos, & observandi erga Deum ordinem charitatis. Videatur *Instructio Confessariorum* D. Caroli quam inserui *Theol. Eclect.*

Quæritur 4. Quid observandum in pœnitentiis injungendis?

Respondeo. Observandum 1. Ne pro delictis occultis imponantur pœnitentiæ publicæ. 2. Ut pro peccatis notorie scandalosis imponantur pœnitentiæ publicæ quidem, demonstrativæ emendationis, sed non dehonorativæ, quæ prostituant aliorum irrisioni, exprobrationi, aut vilipensioni. 3. Ut condescendatur pusillanimitati pœnitentium, si tales sint, qui vere existiment, se implendæ pœnitentiæ pares non esse. Talibus enim eousque pœnitentia moderanda est, & tamdiu cum illis gradatim moderando tractandum est, donec tandem blandis motivis inducti ultro consentiant in modum pœnitentiæ rationabilem. 4. Ut non condescendatur impudentiæ aut mollitiei illorum pœnitentium, qui nolunt acceptare proportionatam delictis pœnitentiam, etiam manifeste eorum viribus proportionatam. Hi enim bene discernendi sunt a priori genere pœnitentium. Illi enim vere non possunt, aut vere credunt, se non posse implere pœnitentiam; hi autem nolunt, aut solum mendaciter dicunt, se non posse eam implere. Ex priori genere pœnitentium ponitur relucere vera agnitio de malitia peccati & de gravi obligatione satisfaciendi, & verum propositum ac firmum. In istis vero ponimus dubitari posse de agnitione gravitatis scelerum, & vera contritione, & firmo proposito, quod ex præfracto & audaci eorum modo loquendi facile colligi potest. Tentandus proin est eorum animus vere pœnitens per humilem susceptionem gravis pœnæ. 5. Ubi pœnitens non potest gravari rigore pœnæ austeræ, compensanda est satisfactio prolixitate temporis, ut protrahatur in mensem, vel annum. &c. 6. Ubi pœnitens non potest gravari pœnitentiis quotidianis arduis ob labores diurnos, pœnitentiæ transferendæ sunt in Dies Dominicos & Feriatos in foro, v. g. usque ad proximam Confessionem, usque ad instans magnum Festum, per annum &c. 7. Quando consuetudinariis imponuntur pœnitentiæ conditionatæ v. g. eleemosynæ, preces, devotiones, actus mortificationis, frequenter aut quotidie labentibus ex præcipitantia v. g. blasphemis, imponendæ sunt leviores pœnitentiæ, quam iis, qui non sæpe labuntur; quia hi facilius graviores peragunt ob rariorem lapsum, quam illi ob frequentiorem. 8. Cum rudes non au-

audeant interrogare Confessarios circa difficultates explendi pœnitentias, ipsimet monendi sunt circa quotidianas aut statis temporibus peragendas pœnitentias, ut si uno die occurrat difficultas, eam differant in aliam diem non impeditam. Quod etiam faciant, si ejus obliviscuntur. 9. Raro confitentibus, si diu in statu peccati mortalis hæserint, imponendum est, ut sæpius, v. g. singulis mensibus per annum confiteantur. 10. Iis, qui gerunt inimicitias, aut alios læserunt in fama, honore, bonis, pro quibus satisfacere nequeant, poterit injungi, ut per aliquod tempus peragant pro suis inimicis aut pro personis a se læsis quotidianum orationis pensum. Stultum vero & graviter peccaminosum est, quod aliqui practicant, detrahentibus aut calumniantibus imponere, ut petant ab iis veniam, quibus detraxerunt, utut ignorantibus detractionem aut calumniam. 11. Quando imponenda est restitutio in causas pias, caveat Sacerdos, ne obliget pœnitentem, ut sibi aut suo monasterio, vel ordini pecunias applicet, sed relnquat illi omnimodam libertatem, eas applicandi, ubi voluerit. 12. Ubi imponendæ sunt devotiones quotidianæ, recte imponuntur ut dirigendæ ad aliquod mysterium, aut aliquem sanctum Patronum, ad quem tenerius afficitur pœnitens. 13. Circa pœnitentias medicinales, quæ videbuntur Confessario necessariæ ad extricandam animam ex potestate Dæmonis, qualem Dæmon justo Dei judicio solet habere in eos, qui committunt peccata deliberata lasciviæ aut luxuriæ, non est condescendendum facile infirmitati pœnitentis. Urgendæ enim sunt fortiter abstinentiæ, jejunia stata, mortificationes, preces prolixiores, lectiones sacræ ordinariæ, actus contritionis ex libello quotidie eliciendi, formulæ Marianæ quotidiana renovatio, novissimorum ex libro consideratio, manuum & oculorum matutina oblatio coram imagine Crucifixi, aut B. Virginis; iterata per diem v. g. ad pulsum horologii sub certa formula propositi & oblationis renovatio, præsentiæ Dei & S. Angeli rememoratio cum invocatione & oblatione &c. ex quibus congruentiores ad statum pœnitentis seligendæ sunt. Vide §. 26.

§. XX.

De obligatione Confessarii, pœnitentem instruendi vel monendi.

QUæritur 1. An Confessarius teneatur pœnitentem monere, si advertat eum laborare ignorantia circa Legem Naturæ, Dei, aut Ecclesiæ?

Respondeo 1. Si Pœnitens directe interroget, sine dubio tenetur respondere directe.

Respondeo 2. Si Confessarius dubitet, an ignorantia pœnitentis sit vincibilis, tenetur iterum illum monere; quamvis timeat, eum in posterum plena scientia peccaturum.

Ratio est, quia si ignorantia forte est vincibilis, prout plerumque solet accidere circa leges naturæ, non monendo relinqueret pœnitentem in periculo æternæ damnationis moraliter inevitabili; econtra si moneat, relinquit eum in periculo moraliter evitabili, quod est eminenter minus malum priore.

Respondeo 3. Si Confessarius credat, pœnitentem laborare ignorantia invincibili, tenetur indubitato monere, si speret fructum.

Respondeo 4. Si autem in hoc casu Confessarius dubitet de fructu, aut nullum speret fructum, nihilominus tenetur monere.

Ratio est 1. Quia Judicis est circa actum, quem judicat, accusato declarare Legem. Hæc enim est generalis intentio Legislatorum, ut a suis delegatis Judicibus quavis occasione congrua subditis, quos norunt transgressores Legum, declarent Legem. 2. Quia ordinarie ex ejusmodi transgressionibus sequuntur scandala, vel damnificationes proximorum, aut si crimina sint occulta, corroborantur in pœnitente pravi habitus, postmodum moraliter, si diutius perseverent, insuperabiles. Conse-

quen-

quenter, si casu, aut inspiratione, aut alterius Sacerdotis monitione instruantur, desperant de emendatione, aut in ipso articulo mortis infirmum solum eliciunt propositum. 3. Hæc reticentia in Scripturis exhibetur tanquam objectum gravis indignationis divinæ in Sacerdotibus tanquam Doctoribus publicis. Ergo etiam est objectum gravis indignationis divinæ in Confessariis tanquam Magistris domesticis ac privatis.

Ant. patet ex variis Textibus Scripturæ. Sic Isaiæ 56. v. 10. reprehenduntur *canes muti non volentes latrare*. 4. Christus vult a suo Vicario fieri, quod ipse decenter faceret, si ipsemet pro tribunali sederet. Sed Christus non ageret decenter dissimulando ejusmodi transgressionem suæ Legis. 5. Quilibet Christianus animo rite ordinato & subordinato ad Legem æternam Dei cupit instrui modo meliori quo potest in Lege Dei. Ergo Confessarius agit contra postulationem tacitam pœnitentis, qua talis, ac se subjicientis ad Legem omnem Dei. *6.* Est positiva deordinatio in mente Legislatoris, si non curet evitari transgressiones suæ Legis etiam materiales, ubi potest facillime obtinere promulgationem Legis. Sed hoc fieret, nisi Confessariis imponeretur ea obligatio. Ergo. 7. Thren. 2. reprehendendo dicitur: *Prophetæ tui non aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent*; ubi tamen videtur tantum agi de transgressionibus Legis ignoratæ, quod colligitur ex verbis præcedentibus: *Non est lex*. 8. Mater non reticeret in filio nævum ignominiosum suæ familiæ. Ergo nec Ecclesia, quam tanquam ejus Minister repræsentat Confessarius, debet reticere transgressionem materialem Legum, ignominiosam Ecclesiæ & Christo coram mundo, Angelis bonis, & Dæmonibus.

Respondeo 5. Si Confessarius non est certus de malitia actus, incidenter & non directe expositi in Confessione, non tenetur monere de dubia malitia actus. Quia hæc obligatio ob frequentem diversitatem opinionum perturbaret Fideles, nec est melior non ipsa.

Respondeo 6. Si Confessarius non ex ipsa Confessione, sed aliunde acquirit notitiam de peccatis ignorantiæ aut socordiæ gravis, v. g in Principe, Episcopo, aut Patrefamilias, non agente ea, quæ sunt sui officii, & evidentia malitiæ dependet, aut ex testimonio hominum circa quæstiones facti, aut ex obligatione Jurium Civilium, aut ex Jure publico, ad suum examen non pertinentibus, non tenetur monere in ipsa Confessione de malitia actus, sed tantum de obligatione debitis modis in veritatem inquirendi.

Ratio est, quia hæc obligatio est expetibilis a Deo, ab Ecclesia, & ab ipso pœnitente, ne forte ejus ignorantia sit vincibilis, aut certe transeat in vincibilem ad ejus condemnationem. Ex hoc capite verosimile est, damnandos fore plurimos Confessarios Principum, dum eos non efficaciter adstringunt 1. ad discenda mediis moderatis necessaria ad rectam administrationem sui officii, sed sinunt eos versari in perpetuis recreationibus. 2. Ad instituendos Consiliarios & Judices idoneos & conscientiosos. 3. Ad urgendas bonas Leges patrias. 4. Ad indicenda Comitia Statuum pro reducendo ordine. 5. Ad capiendam informationem de statu tribunalium, de querelis subditorum, de causis malorum. *6.* Ad removendos malos ex Aula, Dicasteriis, & Officiis. In hoc genere credo non tantum damnandos Confessarios, sed etiam eorum Superiores, a quorum directione dependent.

Quæritur 2. An Confessarius teneatur pœnitentes monere de obligatione denuntiandi seductores, aut scandalosos?

Respondeo. Tenetur pœnitentes monere de hac obligatione, & si eam denuntiationem recusent, deneganda est eis absolutio. Patet ex Edicto S. Officii, quod inserui *Manuali Romano Confessariorum* N. 32. ubi ea obligatio non denovo statuitur, sed ut aliunde a Lege naturali aut divina constituta supponitur. Sic enim habet: *Cum nobis manifestum sit, multos ex malitia, alios ex socordia vel ignorantia non satisfacere suæ obligationi quoad denuntiationem criminum,*

num, ex quo proveniunt gravissimi abusus & errores, præcipimus in virtute S. Obedientiæ & sub pœna excommunicationis, ut S. Officio aut Ordinariis revelent, & judicialiter denuntient omnes, de quibus &c.

Quæritur 3. Qualia sunt illa crimina, denuntianda vi hujus Edicti?

Respondeo. Denuntiandi sunt. 1. Hæretici, aut suspecti de hæresi. 2. Habentes pactum cum Dæmone. 3. Necromantici. 4. Retinentes libros hæreticos. 5. Contrahentes matrimonium post votum solenne castitatis. 6. Contrahentes secundum matrimonium vivente priori conjuge. 7. Solicitantes in Confessionali. 8. Blasphemi. 9. Habentes Conventicula in contemptum Religionis. 10. Inducentes ad aliam Religionem. 11. Celebrantes vel absolventes, qui non sunt Sacerdotes. His omnibus ob paritatem rationis & ordinem charitatis, quæ jubet præponere bonum commune bono privato, adjungendi sunt omnes seductores animarum, v. g. puerorum vel puellarum ad lasciva, præsertim si seductor sit Clericus.

Quæritur 4. Quid requiritur ad hoc, ut pœnitens possit obligari ad denuntiandum seductorem, idque vi juris naturalis aut divini?

Respondeo. Debent sequentia concurrere. 1. Quod seductor nondum credatur esse emendatus. 2. Quod pœnitenti ex denuntiatione non sit timendum grave damnum probabile. 3. Quod speretur ex denuntiatione fructus. *Roncaglia* & *Pisellì* in sua Theologia docent, pœnitentem ad hanc denuntiationem obligari etiam cum præjudicio suæ famæ apud Superiorem; quia bonum publicum prævalet privato.

Quæritur 5. An etiam in Germania detur obligatio denuntiandi solicitantes in Confessionali?

Respondeo. Datur ea obligatio etiam in Germania, ubi speratur fructus, & non timetur grave malum denuntianti, & seductor nondum scitur emendatus.

Ratio est, quia *Gregorius* XV. & modernus Pontifex *Benedictus* XIV. in suis Bullis serio volunt obligare omnes Fideles; Bullæ sunt notoriæ, nec datur ratio recusandi Bullarum acceptationem. Ergo obligantur omnes. Bulla *Gregorii* XV. videri potest in *Manuali Confessariorum Romano* superius relato.

Quæritur 6. An Confessarius debeat pœnitentem interrogare de persona complicis?

Respondeo 1. Confessarius peccat graviter, si *passim* interroget de persona complicis. Ita anno 1745. declaravit *Benedictus* XIV. in Bulla: *Ad eradicandum*, ubi sic habet: *Pervenit ad aures nostras, nonnullos Confessarios perniciosam praxin invehere cœpisse, ut si in pœnitentes incidissent, socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus nomen complicis passim exquirerent, atque ad illud revelandum Absolutionis Sacramentalis negatione compellerent. Quam intolerandam imprudentiam tum procurandæ complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falsas & erroneas sequendo, vel veras male applicando perniciem tam suis quam pœnitentium animabus consciscerent. .... Notum esse volumus, memoratam praxin penitus reprobandam esse, eamque a Nobis damnari tanquam scandalosam & perniciosam, ac tam famæ plurimorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad Sigilli Sacramentalis violationem ac ejusdem Sacramenti tam proficuo usui Fideles abalienantem.*

Respondeo 2. Tenetur tamen Confessarius pœnitentem interrogare, an complex soleat aut credatur seducere plures? an ejus perversitas facile cedere possit in grave scandalum plebis? vel an ejus malitia possit facile conciliare infamiam integro statui Clericali, Monasterio, Ordini?

Ratio est; quia hæc circumstantia fundat in pœnitente obligationem denuntiandi, quam nisi in se recipiat, absolvi non debet.

Respondeo 3. Si illa circumstantia seductionis verosimilis plurium, aut causandi scandali recte explicari a rudibus

non

non poteſt ſine expreſſione perſonæ, pœnitens etiam de expreſſione perſonæ interrogari poteſt & debet. Idem dicendum, ſi pœnitens ſe excuſet circa modum denuntiationis, eo quod ignoret cui, aut quomodo facienda ſit?

Ratio eſt, quia de illo debet Confeſſarius interrogare, de quo pœnitens per ſe, ſi eſſet bene inſtructus, teneretur ſe accuſare, vel interrogare, prout fit in hoc caſu.

Bulla

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ne Confeſſarii a pœnitentibus exquirant Sociorum in crimine ſeu complicum nomina &c.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis Regnorum Portugalliæ, & Algarbiorum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

„ SUprema omnium Eccleſiarum ſollicitudo, & Divina Jeſu Chriſti omnium Paſtorum Principis, cujus vices plane immerentes gerimus, charitas aſſidue urget Nos, ut pro commiſſa divinitus imbecillitati noſtræ univerſi Dominici gregis cura ſemper advigilantes, periculis animarum, ſicubi forte ſuperimpenderint, per omnes Chriſtiani Orbis Populos ac Nationes, opportune, quantum cum Domino poſſumus, occurramus; atque iis præcipue Regnis & locis peculiari quodam Apoſtolicæ noſtræ Charitatis ſtudio, auctoritatiſque providentia conſulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hoſtis nocere Fidelibus, dum aperto bello deſperat, per inſidias molitur; in Angelum ſcilicet ſeſe lucis transfigurans, & ementita boni ſpecie incautis illudens; qua ex arte non minora ſæpe animarum detrimenta, quam ex aggreſſione manifeſta, eſſe proventura nequiſſimus veterator confidit.

§. 1. „In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentiſſimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus Vos Antiſtites ſumma cum Sacerdotalis virtutis veſtræ commendatione præſidetis, & quibus pro ſingulari erga Catholicam Eccleſiam, atque Apoſtolicam hanc S. Sedem obſervantia, meritæ debentur laudes, nuper eveniſſe non ſine ingenti animi noſtri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures noſtras, nonnullos iſtarum partium Confeſſarios, falſa zeli imagine ſeduci ſe paſſos, ſed a zelo ſecundum ſcientiam longe aberrantes, perverſam quamdam, & perniciosam praxim in audiendis Chriſti Fidelium Confeſſionibus, & in ſaluberrimo Pœnitentiæ Sacramento adminiſtrando invehere, atque introducere cœpiſſe; ut videlicet, ſi forte in pœnitentes incidiſſent ſocium criminis habentes, ab iiſdem pœnitentibus ſocii hujusmodi, ſeu complicis nomen paſſim exquirerent: atque ad illud ſibi revelandum non inducere modo ſuadendo conarentur; ſed, quod deteſtabilius eſt, denuntiata quoque, niſi revelarent, Abſolutionis Sacramentalis negatione, prorſus adigerent atque compellerent; imo etiam complicis ejuſdem nedum nomen, ſed habitationis inſuper locum ſibi exigerent deſignari: quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum ſpecioſo prætextu colorare, tum ementicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falſas, & erroneas ſequendo, vel veras, & ſanas male applicando, perniciem tam ſuis, quam pœnitentium animabus conſciſcerent; ac ſeſe præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile conſecutura fore prævidere

„ videre debuerant, reos coram Deo „ æterno Judice constituerent.

§. 2. „ Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna, infelici experientia compertum est: nec fieri potuit, „ quin ea de causa & oblocutiones, & „ scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius Ministerii „ odium, & animorum ingens conturbatio in populo fideli exorta sint. „ Tristia Nos hæc nuntia cum accepimus, simul audivimus, contra exitialem hujusmodi abusum protinus „ justa indignatione pro munere suo „ commotos fuisse Dilectos Filios Nostros S. R. E. Cardinales Nunum a „ Cunha in iisdem Portugalliæ & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda „ Patriarcham Lisbonensem; atque „ utrumque solicite gliscenti malo compescendo, atque etiam eradicando adlaborasse.

§. 3. „ Nos autem, ne in tam gravi „ animarum discrimine ulla ex parte „ Apostolico nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re „ nostram apud Vos obscuram, aut ambiguam esse sinamus; notum Vobis „ esse volumus, memoratam superius „ praxim penitus reprobandam esse, „ eamdemque a Nobis per præsentes „ nostras in forma Brevis literas reprobari, atque damnari, tanquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam „ Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti Sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem „ Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo & necessario usu Fideles abalienantem.

§. 4. „ Eapropter, Venerabiles Fratres, quamquam de pastorali vestra „ vigilantia nihil est quod dubitemus; „ supremi tamen officii quoque nostri „ esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis nostræ aperta significatione, & Apostolicis insuper hortationibus nostris intensius acuere & „ excitare, ut pro se quisque vestrum opportunioribus, quascumque prudentia „ suggesserit, initis rationibus, & efficacioribus quibusque Juris remediis, „ quoad opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac pene nascentem opprimatis, „ neque patiamini traditis curæ vestræ „ ovibus ibi offendiculum parari, ubi „ salus a Christo posita est, ab eoque „ divinæ misericordiæ fonte illas averti „ ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore nostro, ad abluendas dealbandasque in sanguine suo animas, „ amantissime invitantur. Interea, dum „ a zelo vestro, ac prudentia, luculentiora Nobis certo pollicemur vestræ „ pietatis & observantiæ argumenta, „ Apostolicam Benedictionem cum uberrima cœlestium Charismatum copia „ conjunctam, Vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur.

§. 5. „ Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii „ publici subscriptis, & sigillo personæ „ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ „ munitis, eadem prorsus ubique fides „ adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent „ exhibitæ, vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annullo Piscatoris „ die 7. Mensis Julii 1745. Pontificatus „ Nostri Anno quinto.

S. S. D. N. *Benedictus* XIV. in Bulla: *Ubi primum*, edita 1746. 2. Junii, confirmat Bullam, *Suprema*, contra Confessarios exquirentes nomina complicum, eamque extendit his verbis: *Has Litteras confirmamus statuentes, ut quicunque ausus fuerit docere, licitam esse hujusmodi praxin, prout in præfato Brevi exponitur; vel scribere, vel loqui præsumpserit in ejusdem damnatæ praxis defensionem, vel ea, quæ in dicto Brevi contra eandem praxin decreta sunt impugnare, aut in alienos sensus temere detorquere seu interpretari, incidat ipso facto in excommunicationem, a qua non possit, præterquam in articulo mortis ab alio, nisi a Romano Pontifice absolvi. Præterea volumus, quod docentes, ut supra,*

pra, licitam esse praxin a nobis jam reprobatam, vel in ejusdem praxis defensionem scribentes aut loquentes, vel ejusdem reprobationem in nostro Brevi contentam impugnantes aut perverse interpretantes, in Officio Inquisitionis contra eos procedatur. ..... Quodsi contingat, ut Confessarii quamvis imprudens & malus, simplex tamen quidam & nudus actus fuerit, id est, iis circumstantiis destitutus, quæ de mala abhæsione ad praxin suspectum reddant, istiusmodi delictum neque denuntiationis oneri, neque S. Officii cognitioni subjectum erit, sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis Confessionibus, vel alias Canonicas & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere ad locorum Ordinarios in sua cujusque Diœcesi omnino spectabit.

Idem Pontifex in Bulla: *Ad eradicandum*, edita 1746. 28. Sept. priorem Constitutionem, quæ edita fuit pro sola Lusitania, extendit ad totam Ecclesiam his verbis: *Quoniam non ignoramus, etiam alibi auditas esse pœnitentium querelas de importunis nonnullorum Confessariorum perquisitionibus pro investigandis complicum nominibus, aliisque notitiis juxta praxin in nostris Litteris relatam atque damnatam, motu proprio easdem litteras confirmantes decernimus & declaramus, memoratam praxin in seipsa & ubique locorum ac temporum Apostolica authoritate reprobatam atque damnatam esse & censeri debere, nec ulli licitum esse, contra doctrinam in præfato nostro Brevi contentam docere, scribere aut loqui, eamque impugnare aut perverse interpretari vel ipsi actu contraire sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & respective adversus contra facientes mandatis Apostolicis & Ecclesiasticis Sanctionibus, Statutis, decernentes, easdem præinsertas necnon præsentes Litteras omnes ubique terrarum cujusvis status afficere & arctare.*

Cum hoc loco actum fuerit de obligatione denuntiandi, notandum, quod etiam pœnitens teneatur denuntiare Confessarium sollicitantem occasione confessionis ad turpia, & SS. D. N. *Benedictus XIV.* anno 1745. 5. Augusti in Gen. Congreg. S. Inquis. decrevit, *quod omnes Sacerdotes tam Sæculares quam Regulares cujuscunque Ordinis vel in actu Sacramentalis Confessionis sive illius occasione aut prætextu ad turpia solicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia præter pœnas a jure inflictas perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem.* Hoc Decretum continetur in Tom. II. Bullarii *Benedicti XIV.* in Appendice.

Quæritur 7. An & quando deceat a Confessario fieri interrogationes?

Respondeo: Interrogandi sunt rudes 1. de numero & specie peccatorum. 2. De circumstantiis notabiliter aggravantibus diversæ rationis, nisi ex qualitate delicti appareat, verosimiliter aut facile adjunctam non esse circumstantiam, notabiliter aggravantem. 3. Circa actus internos complacentiæ in gravi peccato, pravis desideriis &c. quando dubitatur de pleno consensu, aut plena advertentia, interrogandus est pœnitens; quanto tempore his fuerit immoratus? Si enim tantum exiguo tempore v. g. per aliquot momenta, aut spatio unius vel alterius Orationis Dominicæ, in ejusmodi cogitationibus, aut affectionum tentationibus moram negligentiæ traxerit, circa personas rudes præsumendum est, advertentiam, aut consensum non intervenisse sufficientem ad peccatum mortale. 4. Circa verba lasciva interrogandi sunt, an potuerint causare scandalum? hoc est, utrum præbere potuerint ansam ad tentationes, aut pravas cogitationes, seu desideria lasciva in audientibus? Si potuerant causare scandalum, etiam interrogandi sunt de numero & statu audientium. 5. Circa tactus lascivos interrogandi sunt, utrum in locis incastis? & an nude, vel supra vestem? 6. Pueri, & puellæ juniores non sunt interrogandi exacte de actibus vel circumstantiis luxuriæ, nisi ex qualitate Confessionis Confessarius positive desumat & credat, talem actum vel circumstantiam intercessisse. 7. Circa pec-

peccata carnalia *La Croix* h. n. 1749. & alii plerique monent, si opus fuerit interrogatione ; *utendum verbis honestis : ...... Caute procedendum , ne instruatur pœnitens, quæ ignorat . ... Si pœnitens neget cogitationes , bene instructi aut probi non sunt interrogandi de factis . Sed rudes aliquando , præsertim in Confessione generali , prius de actibus , quam verbis aut cogitationibus interrogari possunt* . .... Circa cogitationes obscœnas , si longo tempore præsertim iis fuerunt immorati, prius interrogandi , an habuerint deliberate complacentiam ? Et si hanc fateantur , interrogandi etiam de desiderio, an habuerint etiam voluntatem peccandi ? Si hoc confiteantur, interrogandi , an erga alterum sexum ? & num erga personam solutam vel ligatam . ..... Confitens se peccasse secum ipso interrogandus est interdum , si sit consuetudinarius, an sibi repræsentaverit fœminam ? an ligatam, vel solutam ?..... Similiter mariti circa tale peccatum interrogandi , an sibi repræsentaverint aliam præter conjugem ..... mulier confitens, se non recepisse semen debito loco, non est interroganda de aliis circumstantiis . Cæterum in hujusmodi Confessionibus pęnitentes subin in fine animandi , ut si adhuc aliquid habeant , quod conscientiam angustiet , aut de quo dubitent , an se recte accusaverint, audacter amore Dei proferant , aut interrogent . 8. In Confessionibus generalibus rudium , si qua tali opus esse Confessarius perspexerit, pęnitens monendus, ut exspectet ad finem concursus, si fieri potest : aut percurrendus breviter cum pęnitente Decalogus quoad præcipuas species, & præcepta Ecclesiæ , & vitia capitalia, & peccata aliena ; dein monendus, num aliud ipsi incidat vel angat ? Deinique instruendus, quod teneatur exactius vitam suam discutere ; & si quæ alia peccata inciderint, ea in proxima Confessione confiteri . 9. Ebriosi, luxuriosi , lascivi in verbis aut factis interrogandi sunt de occasione & radice vitii, v. g. an ejusmodi tactus facti sint in reditu post choreas ? an in conventiculo nocturno ? an conventiculum habeatur in domo propria, vel aliena ? an in conventiculo intervenire soleant pueri & puellæ ? an nocte , vel de die ? an complex sit in domo propria vel aliena ? an cum complice soleat frequentare popinas & choreas ? an verba , aut facta lasciva fiant sub labore ? an in conventiculis ? quo tempore soleant in noctem protrahi compotationes ? aut choreæ ? an ipsemet alios induxerit ? an tantum juverit ? Hæc & innumera alia, si interrogatione eliciantur , præbent Confessario ansam , præscribendi opportunam pęnitentiam medicinalem ad præscindendas occasiones & radices peccatorum . 10. Circa blasphemias , juramenta , imprecationes , vota interrogandus est pœnitens de tenore verborum , quibus usus est ; quia plebs omnia confundit . Idem observandum circa contumelias parentibus &c. illatas, aliqua enim ex suo genere sunt mortalia, quæ etsi in individuo forte ob indeliberationem excusentur aliquando , gravioribus tamen pęnitentiis, saltem conditionatis , addita absoluta , eradicanda sunt .

§. XXI.

De Sigillo Confessionis , ad quod Confessarii obligantur .

QUæritur 1. Quid sit Sigillum Confessionis ?

Respondeo : Sigillum Confessionis est obligatio, peccata confitentium nec revelandi , nec eorum notitia unquam utendi in gravamen pęnitentium sine illorum consensu .

Quæritur 2. Unde probetur hæc obligatio ?

Respondeo : Probatur ex constanti Traditione Ecclesiæ , quæ semper censuit, sic institutum fuisse a Christo Sacramentum Confessionis, ut vere dici queat, eam *soli Deo* factam esse, prout constat ex Textibus superius adductis in §. 2.

Quæritur 3. An liceat uti notitia Sacramentali in gravamen pœnitentis saltem tunc , quando alioquin pœnitenti longe majus malum immineret ?

Res-

Respondeo: Non licet uti notitia Sacramentali in gravamen pœnitentis, etiamsi pœnitenti exinde sequatur majus malum.

Ratio est, quia si dubium est, an pœnitens spectata voluntate præsente non potius electurus foret periculum majoris mali, non habet Confessarius a pœnitente licentiam utendi tali notitia, *soli Deo* reservata. Si vero moraliter certum est, pænitentem indubitato spectata præsente voluntate exoptaturum & electurum potius minus malum præsens quam majus imminens, eoipso cessat quæstio, quia in tali casu moraliter certum est, pænitentem adeo se non gravaturum, ut potius gratias Confessario de negotio ad suum votum gesto acturus sit.

Responsio, quatenus negat usum notitiæ Sacramentalis cum gravamine pænitentis probatur ex Decreto S. Congregationis S. Officii, edito die 18. Novembris anno 1682. quod sic habet: „ Prævia matura consultatione Dominorum Consultorum facta fuit discussio sequentis propositionis: *Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur*, addita deinde explicatione sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex Confessione acquisitæ cum gravamine pænitentis seclusa quacunque revelatione, atque in casu, quo multo gravius gravamen ejusdem pænitentis ex non usu sequeretur; & statuerunt, dictam propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pænitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum ista explicatione sive limitatione, & præsenti Decreto prohibent, ne quis ultra audeat, talem doctrinam publice aut privatim docere, aut defendere sub pænis arbitrio S. Congregationis infligendis, mandantes etiam universis Sacramenti pænitentiæ Ministris, ut ab ea in praxin deducenda prorsus abstineant. "Decreto huic subscriptus est *Riccardus S. Romanæ & Universalis Inquisitionis Secretarius*.

Quæritur 4. An Superiores uti possint notitia Sacramentali ad externam gubernationm?

Respondeo: Non licet ea uti sine consensu pænitentis.

Probatur ex Decreto *Clementis VIII.* edito anno 1594. quod ita habet: *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad externam gubernationem utantur. Atque ita per quoscunque Regularium Superiores, quicunque illi sint, observari mandamus.*

Quæritur 5. An pro usu licito notitiæ Sacramentalis sufficiat licentia pænitentis præsumpta?

Respondeo: Non sufficit licentia pœnitentis præsumpta, nisi certum sit saltem moraliter quod exinde pœnitenti nullum gravamen oriri, nec ulla Confessionis revelatio sequi possit. Ita quoad rem P. Viva, dum *de Sigillo*, §. 9. sic scribit: *Dicendum, neminem uti posse scientia ex Confessione hausta, nisi moraliter constet, quod ex tali usu nullum gravamen pœnitenti eveniat, & nulla Confessionis revelatio.*

Ratio est, quia Confessio, quæ *soli Deo* fieri censetur, in æstimatione morali censeretur homini fieri, si ob meras præsumptiones, ob imperitiam, & debile judicium quandoque Confessariorum incertas ac fallibiles, liceret uti notitia Sacramentali. Certe exinde Confessio ex suo genere etiam respectu prudentum redderetur odiosa.

Quæritur 6. An pro usu licito notitiæ Sacramentalis sufficiat licentia pœnitentis *tacita*, aut *implicita*?

Respondeo: Ne quidem licentia tacita, aut implicita sufficit, nisi moraliter certum sit, exinde nec ullum gravamen pœnitentis, nec ullam Confessionis revelationem consequi posse. Ita denuo quoad rem l. c. *P. Viva*.

Ratio est, quia Confessarii debilis judicii

judicii facile quandoque sibi imaginarentur licentias *tacitas* aut *implicitas*, quas tamen pœnitentes non concessissent, si de iis expresse fuissent moniti vel cogitassent. Itaque ex hac generali doctrina Confessio etiam apud prudentes fieret ex suo genere odiosa, hoc est, meticulosa, ne dum fit *soli Deo*, censeatur potius fieri homini.

Quæritur 7. An liceat uti notitia Sacramentali ex licentia pœnitentis expressa? Et quales ad hoc requirantur conditiones?

Respondeo: Sacramentali notitia uti licet ex licentia pœnitentis expressa. Ita Doctores communiter. Ad hoc tamen, ut in tali casu licitus sit usus notitiæ Sacramentalis, requiruntur sequentes conditiones: 1. Ut concessio *non sit* per Confessarium *extorta* injuste, si enim Confessarius eam extorqueret minis aut denegatione absolutionis injusta, non esset valida. 2. Ut pœnitens eam concessionem vel liberrime det, vel eam teneatur dare Jure naturali, divino, vel humano. 3. Ut non cedat in gravamen pœnitentis, nisi ad hoc subeundum aliunde teneatur Jure naturali, divino, vel humano. 4. Ut non excedantur limites potestatis concessæ. 5. Ut licentia in casu, quo fuit libere data, non sit revocata a pœnitente.

Ratio harum conditionum est, quia alioquin Confessio non censeretur *soli Deo*, sed homini fieri.

Dixi, ut non sit revocata in casu, *quo licentia libere fuit data*. Si enim pœnitens Jure naturali, divino, vel humano tenetur dare Confessario facultatem ad certum actum utendi notitia Sacramentali, ita ut alioquin foret incapax absolutionis, facultas semel data *mandante* & *acceptante Deo* valide revocari nequit.

Quæritur 8. An veteres Theologi tradiderint eandem doctrinam?

Respondeo: Veteres Theologi, quando videntur concedere aliqualem usum notitiæ Sacramentalis in casu necessitatis, eam non concedunt *sine licentia* pœnitentis per ipsum actum pœnitentialem sufficienter *expressa*, seu *necessario & manifeste contenta* in actu pœnitentis, vel in casu, quo pœnitens non accedit animo pœnitendi. Id probatur ab Inductione.

I. S. *Raymundus de Pennafort* in Summa l. 3. §. 60. ait: „ Pone, quod „ aliquis confitetur, se incidisse in hæ„ resin & alia peccata. Vult cessare „ ab aliis peccatis, sed non ab hæresi. „ Vel recedit (quidem ab hæresi); ipse „ tamen non vult ostendere, vel no„ minare alios, quos scit hæreticos esse, „ vel credentes, receptatores, vel fau„ tores eorum; vel forte nominat Sa„ cerdoti, sed non vult, quod ipse de„ tegat alii. Hoc autem dicit se face„ re, quia timet perjurium, vel pro„ ditionem, eo quod juraverit tenere „ secretum; vel quia in secreto, vel „ in judicio animæ fuit sibi revelatum, „ vel timet particeps fieri homicidii, „ si forte illi occiderentur. Quid faciet „ iste Sacerdos? Ad hoc dicunt quidam; „ quod debet adire Episcopum, & di„ cere Custodi: Vigila super oves tuas; „ quia lupus est in grege; vel si pla„ cet, dic, quod possit revelare talibus, „ qui possunt prodesse, & non obesse. „ *Resp. supra de juram.* §. *quid si audit*. „ Præterea quantum ad primum præci„ se, videtur, quod non sit adstrictus „ Sacerdos propter vim pœnitentiæ; „ tum quia ille non agit pœnitentiam, „ tum quia non servat fidem, cum sit „ hæreticus & infidelis. Ideo tali non „ est fides servanda. 23. q. 1. C. *noli*. „ Et multæ aliæ rationes possent in„ duci. Et idem in similibus." In hoc textu S. Raymundus videtur docere, quod, si pœnitens nolit Confessario manifestare socios hæresis, tribuat tamen licentiam *ad monendum in genere*; & si Confessario manifestet socios criminis, eoipso tribuat illi licentiam ad revelandum *talibus*, *qui possunt prodesse & non obesse*. Hæc ejus mens magis colligitur ex §. *Quid si audit*. ad quem suos Lectores remittit. Ibi enim l. 1. Tit. *de Juramento* sic scribit: „ Quid „ si audit aliquis alium jurare falsum, „ & ipse scit, & tacet, nunquid pec„ cat? Videtur, quod sic. Nam *in*

„ *Levit.*

„ *Levit.* C. 5. dicitur: Anima, quæ„ audierit jurantis falsum, testisque fue„ rit, quod aut ipse vidit aut conscius „ est, nisi indicaverit, portabit iniqui„ tatem suam. Sed contra videtur, „ quod peccet manifestando; nam qui „ crimen occultum manifestat, non est „ erroris corrector, sed proditor. Item „ si prodiderit eum, ille forte occide„ tur a judice, vel ipsemet proditor „ facile potest incurrere mortis pericu„ lum. Et ideo Augustinus qq. 12. „ Levit. C. 5. dicit, quæstionem hanc „ esse difficillimam, tamen solvit eam „ sic. Quod sufficit, si indicet talibus, „ qui magis possunt prodesse, quam „ obesse perjuro, sive eum corrigendo, „ sive Deum pro eo placando, ut puta „ Sacerdotes, vel honesti, & discreti „ parentes. Et ad hanc denuntiatio„ nem talibus personis faciendam tene„ tur quilibet secundum omnes, quo„ ties viderit aliquem vicinum præci„ pitio, id est peccato committendo. „ Sed ad denuntiandum crimen jam „ commissum dicunt fere omnes Docto„ res, quod tenentur Prælati ex præ„ cepto, alii non tenentur nisi ex con„ silio. Et intelligas Prælatos large, „ tam Ecclesiasticos, quam sæculares, „ etiam patrem familias circa familiam „ suam. Hugutio dicit, indistinctim „ omnibus esse præceptum a Domino. „ Hæc opinio nimis est rigida, & ab „ omnibus condemantur: prima placet." Hucusque S. Raymundus.

II. *Alensis*, seu *Alexander de Ales*, part. 4. q. 19. memb. 2. a. 1. postquam docuerat, *Confessionem Sacramentalem nullo modo esse revelandam, nullo casu, nulla causa*, format sibi sequentes objectiones: 1. Si Confessio nullo casu esset revelanda, sequeretur, quod Confessarius, si audivisset aliquem in Confessione, qui fornicatus esset cum aliqua, & postea ille idem vellet contrahere cum sorore illius (corruptæ) necesse haberet illi contractui consentire, & ita mortaliter peccaret. 2. Sequeretur, quod Confessarius, si aliquis confessus fuisset peccata sua, & inter illa confessus esset hæresin, de qua non pœniteret, imo proponit, quod in odium Ecclesiæ inficiet, quoscunque poterit inficere, non posset revelare Confessionem. 3. Sequeretur, quod Decanus, qui ex Confessione scit, aliquos Canonicos esse irregulares ratione homicidii & bigamiæ, si postmodum velint promoveri ad sacros Ordines, non possit eos impedire. 4. Sequeretur, quod Decanus, qui scit per Confessionem, quendam de Canonicis suis esse homicidam, & talis instanter petat promoveri ad Sacerdotium, cum habeat præbendam Sacerdotalem, & Ecclesia habeat paucos Sacerdotes, teneatur illum mittere. Ad has objectiones Alensis sic respondet.

Ad 1. „ Dicendum, quod Sacerdos „ nulla ratione debet Confessionem „ auditam detegere, sed debet ei, qui „ confessus est, dissuadere, ne con„ trahat cum persona tali. Si autem „ nullo modo velit cessare, sed instan„ ter petat, quod matrimonium cele„ bretur, differat, quantum potest. Si „ autem oportet, quod fiat vel propter „ scandalum populi, vel propter coa„ ctionem Superioris, consilium est, ut „ faciat per Vicarium; tum ut con„ trahens occulte confundatur, tum „ propter criminis horrorem, & ut „ illi horror incutiatur; si tamen in „ persona propria faciat, non cre„ do, quod peccet, dummodo ultro se „ non offerat, sed quasi coactus hoc „ faciat.

Ad 2. „ Dicendum, quod debet Con„ fessionem illam celare, nec propter „ illud quod audivit sic, debet aliquid „ specialiter dicere. Potest tamen sine „ revelatione Confessionis Superiori di„ cere, ut vigilet super oves, quia lu„ pus est in grege, si probabiliter videt „ illum, qui confessus est, verum di„ xisse, & periculum omnium immine„ re. Potest etiam & debet esse solici„ tus sine revelatione Confessionis, quo„ cunque modo sciat, ut Gregi Domi„ nico provideat.

Ad 3. „ Dicendum, quod nullo modo „ debet Confessiones Canonicorum reve„ lare Decanus, sed sufficit, quod per-

„ suadeat illis, ne laborent ad sui pro- „ motionem.

Ad 4. „Dicendum, quod Decanus in „ casu prætacto non debet Canonicum, „ quem scit irregularem, ad Ordines „ mittere, nec Confessionem revelare, „ sed si quandoque postulet mitti, de- „ bet differre & caute dissimulare, se- „ cundum quod unctio eum docebit. Si „ autem instanter petat talis promove „ ri, ita quod oriatur scandalum, vel „ etiam alias cogatur Decanus, v. g. „ per Superiorem, bene potest eum mittere.

Idem Auctor l. c. a 2. sic scribit: „ Qui- „ dam dicunt, quod cum aliquis confi- „ tetur aliquod futurum, & cum hoc „ dicit, nolle resilire a proposito, in hoc „ casu non tenetur Sacerdos celare, quod „ est confessus, sed potest revelare illi, „ qui vult & potest prodesse. Alii au- „ tem dicunt, quod non potest eam Sa- „ cerdos aliquatenus aperire. Inter istas „ duas opiniones medium existimo eli- „ gendum. Nam tripliciter potest ali- „ quis peccatum confiteri. Uno modo „ confitendo peccatum præteritum, quod „ nollet fecisse, nec proponit facere. Et „ talis Confessio clauditur sub sigillo. „ Alio modo potest quis confiteri pec- „ catum præteritum, quod nollet fecis „ se, non tamen proponit desistere, sed „ potius permanere, & talis Confessio „ adhuc clauditur sub sigillo propter an- „ nexionem, quam habet in Confessio „ ne cum peccato præterito. Tertio mo- „ do potest quis confiteri peccatum præ- „ sens, non tamen ut præsens, sed po- „ tius ut est in proposito de futuro. Dico „ ergo, quod Sacerdos non tenetur tale „ peccatum celare simpliciter; nec si „ Sacerdos talem Confessionem revela- „ ret, posset condemnari tanquam vio- „ lator Sigilli Confessionis; tamen quia „ hoc esset quædam species mali, & in- „ famia sequeretur, propter hoc credo, „ quod etsi non tenetur de jure talem „ Confessionem occultare, debet tamen „ celare ratione publicæ honestatis, nisi „ inconveniens aliquod grave sequere- „ tur. Tunc enim credo, quod non „ esset talis Confessio penitus tacenda, „ nec tamen publice revelanda propter „ periculum infamiæ, sed caute & se- „ creto alicui, qui posset & vellet pro- „ desse innotescendo. Et *ad* 3. Sa- „ cerdos in hoc officio, in quantum „ est Vicarius Dei, fungitur vice re- „ conciliationis. Reconciliatio autem „ est de commisso, non de commit- „ tendo. Unde loco Dei non recipit fu- „ tura.

III. D. *Thomas* in 4. dist. 21. q. 3. a. 1. fortiter defendit obligationem Sigilli Confessionis. Contra eam obligationem vero sibi format sequentes objectiones. 1. Celatio Confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret; sicut si ali- quis in Confessione aliquem scit hære- ticum, quem non potest inducere ad hoc, quod desistat a corruptione plebis; & similiter de illo, qui scit per Con- fessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere volunt. 3. Aliquando ali- quis celans peccatum incurrit propriæ conscientiæ damnum; sicut cum Sacer- dos in testimonium adducitur pro pec- cato confesso, & jurare cogitur de veri- tate dicenda; vel cum aliquis Abbas scit per Confessionem alicujus Prioris sibi subjecti peccatum, cujus occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei Prioratum di- mittat. Unde debet ei auferre propter debitum pastoralis curæ. Auferendo au- tem videtur Confessionem publicare. 4. Aliquis Sacerdos per Confessionem ali- cujus, quam audit, potest accipere con- scientiam, quod scit prælatione indi- gnum. Sed quilibet tenetur contradicere promotioni indignorum, si sua interfit. Cum ergo contradicendo suspicionem inducere videatur de peccato, & sic quo- dammodo Confessionem revelare, vide- tur quod oporteat quandoque Confessio- nem revelare. Ad has objectiones S. Do- ctor sic respondet.

Ad 1. „Dicendum, quod quidam di- „ cunt, quod Sacerdos non tenetur ser- „ vare sub Sigillo Confessionis, nisi pec- „ cata, de quibus pœnitens emendare „ promittit. Alias potest ea dicere ei, „ qui potest prodesse & non obesse. Sed „ hæc opinio videtur erronea. Tamen „ aliquod remedium adhibere debet in

„ præ-

„ prædictis casibus, quantum potest sine „ Confessionis revelatione; sicut monendo eos, qui confitentur, & aliis „ diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere „ Prælato, quod diligentius invigilet super gregem suum, ita tamen, quod „ non dicat aliquid, per quod verbo vel „ nutu confitentem prodat.

Ad 3. „ Dicendum, quod homo non „ adducitur in testimonium, nisi ut homo; & ideo absque læsione potest jurare, se nescire, quod scit tantum ut „ Deus. Similiter absque læsione conscientiæ potest Prælatus impunitum dimittere peccatum, quod scit ut Deus, „ vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum defertur. Unde in „ his, quæ deferuntur ei in foro pœnitentiæ, in eodem foro debet, quantum potest, adhibere remedium, ut „ Abbas in casu prædicto admoneat „ eum, ut Prioratum resignet; vel si „ noluerit, potest ex aliqua alia occasione „ absolvere a cura Prioratus, ita tamen, „ quod omnis suspicio vitetur de Confessionis revelatione.

Ad 4. „ Dicendum, quod ex multis „ aliis causis aliquis redditur indignus ad „ Prælationis officium, quam ex peccato; & ideo, qui contradicit, nec „ suspicionem de crimine movet, nec „ Confessionem revelat.„ De hoc posteriore casu idem S. Doctor *Quodlib* 5. a. 13. sic scribit: „ Dicendum, quod id, „ quod per Confessionem auditur, nullo „ modo est manifestandum, nec verbo, „ nec signo, nec nutu, nec etiam aliquid est faciendum, unde in suspicionem peccati aliquis possit devenire. „ Si ergo amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum „ peccatum in Confessione auditum, vel „ ad aliquam probabilem suspicionem „ habendam de ipso, nullo modo Prælatus deberet subditum ab administratione removere, puta, si in aliquo „ monasterio esset consuetum, quod Priores non amoverentur a suis Prioratibus, nisi propter culpam, manifestaretur autem peccatum Confitentis per „ remotionem ab administratione. Unde „ si Abbas hoc faceret, graviter peccaret, tanquam Confessionem revelans, „ Posset tamen eum secreto charitative „ admonere, ut cum instantia peteret „ cessionem, si hoc videret saluti ejus „ expedire. Si vero per amotionem ab „ administratione peccatum nullatenus „ manifestaretur, puta, si in aliquo monasterio esset consuetum, quod Abbas „ pro suo libitu de facili aliquos ab administratione removeret, tunc alia occasione accepta posset subditum sibi „ confessum administratione removere, & „ deberet hoc facere cum debita tamen „ cautela, si talis administratio esset subdito periculosa in posterum, quamvis „ etiam & in hoc casu melius esset, quod „ eum induceret ad cessionem petendam. „ Si vero periculum in posterum non timeretur, non oporteret, quod pro peccato præteritorum per pœnitentiam „ deleto eum ab administratione removeret. Sicut etiam Augustinus dicit „ in l. *de adult. conjugiis*. Cur adhuc „ deputamus adulteros, quos credimus „ pœnitentia esse sanatos? Quandoque „ enim pœnitentes innocentibus meliores sunt.

IV. S. *Bonaventura* in 4. dist. 21. a. 2. q. 1. postquam sibi formaverat easdem objectiones, quas retuli ex Alensi, nempe de Confessario, qui ex Confessione pœnitentis novit. 1. Eum esse hæreticum, ita tamen, ut nolit pœnitere, sed alios corrumpere. 2. Eum laborare impedimento affinitatis ex fornicatione; postmodum vero postulat conjungi matrimonio. 3. Eum esse irregularem, postmodum autem est præsentandus a Confessario eodem ad Ordines. 4. Subditum Religiosum in Prioratu expositum habere occasionem trahentem ad peccatum, a quo non vult desistere; &c. ad singulas sic respondet.

Ad. 1. „ Dicendum, quod debet tacere, nec per illam cognitionem aliquid dicere specialiter. Tamen sine „ revelatione Confessionis Superiori dicere potest: Vigila super oves; quia „ lupus est in grege, si probabiliter videt illum, qui confessus est, verum „ dixis-

„ dixisse, & periculum ovium immine-„ re. Potest etiam & debet esse solici-„ tus sine revelatione Confessionis, quo „ modo sciat, & Gregi Dominico pro-„ videat. Et tunc Domino suo, & et-„ iam Confitenti, fidem quam debet „ servat.

Ad 2. &. 3. „ Dicendum, quod Pres-„ byter debet dissuadere (contractum „ matrimonialem) ei, qui est confessus; „ & similiter Decanus Clerico (postu-„ lanti missionem ad Ordines): & si „ ille petat, debet differre; & nisi ille „ cogatur per Superiorem, vel per scan-„ dalum populi, non debet nec matri-„ monium tale benedicere, nec Cleri-„ cos præsentare. Ex tunc autem po-„ test. Consilium tamen est, quod & „ Sacerdos & Decanus faciant per Vi-„ carium, tum propter confusionem il-„ lorum occultam, tum etiam propter „ criminis horrorem. Si tamen ipse fa-„ ciat, non credo, quod peccet, dum „ non ultro se offerat, sed coactus su-„ stineat.

Ad 4. Dicendum, quod Superior ei, „ qui non vult a culpa cessare, debet „ persuadere voluntariam cessionem, & „ quod ipse petat absolvi ab onere offi-„ cii. Quod si non vult, non debet „ eum absolvere, sed debet eum susti-„ nere, nisi sit talis Religio, in qua „ subditi possint transmutari vel trans-„ ferri sine infamiæ nota." Ex his S. *Bonaventuræ* verbis patet, eum in hac re tueri sententiam *Alexandri de Ales*, utpote cujus integrum ferme textum exscribit, prout conferenti textus amborum patebit.

V. *Scotus* in 4. dist. 21. q. 2. num. 1. & 2. ac 3. sibi format contra obligationem Sigilli, quam alias rigorose tuetur, sequentes Objectiones: 1. Aliqui condixerunt interficere Sacerdotem in tali nemore, ubi Sacerdos cum eis est viator. Unus ante ingressum nemoris pœnitet, & confitetur eidem Sacerdoti hoc peccatum. Iste Sacerdos aliis non pœnitentibus non tenetur se exponere morti sine causa; ergo nec ingredi nemus; sed non ingrediendo revelat facto aliis Confessionem illius Confessi. Ergo in isto facto & consimilibus licet revelare Confessionem. 2. Abbas habens Monachum in loco pertinente ad monasterium suum scit per Confessionem, eum in loco illo peccasse, & habere ibi societatem suspectam, per quam semper allicitur ad peccandum, videtur, quod potest eum amovere ab illa cura, vel ab hujusmodi officio. Sed amovendo revelat Confessionem, quia facit tale factum, quod non faceret, si iste non fuisset sibi confessus, per quod etiam alii possunt in notitiam peccati illius venire saltem in universali. 3. In *Extrav. de sent. excomm. C. Cum non ab homine*, de excommunicato ob violentam injectionem manuum in Clericum dicitur: *Si forte tibi soli id pateret, ipsum privatim tantum vitabis, ut saltem rubore verecundiæ suffusus pro latenti excessu satisfacere compellatur*. Ad has Objectiones *Scotus* n. 20. 23. 24. sic respondet:

Ad 1. „ Potest dici, quod Sacerdos „ iste multiplicem occasionem potest ha-„ bere non intrandi nemus. Si autem „ non possit ex aliqua occasione diverte-„ re, quin appareat illis aliis, quod pro-„ pter Confessionem diverteret, & in „ hoc facto revelaret Confessionem, di-„ cit quidam (Richardus in 4. dist. 21.) „ quod tenetur intrare, & si exponit se „ morti, Maryr est. Sed aliter potest „ dici, quod facta possunt esse signa æ-„ quivoca, quia diversimode a diversis „ concipi possunt, ad hoc scilicet, vel „ ad illud factum. Igitur non debet re-„ putari revelativum Confessionis, nisi „ ex natura sua prodat peccatum con-„ fessum; sed divertere a nemore non „ sic dicit; quia si illi alii non fuissent „ prius collocuti de illa interfectione, „ nunquam per hoc, quod ille divertit, „ cognoscerent illum esse confessum de „ voluntate occidendi illum. Si tamen „ divertere ex ratione sui est signum „ ductivum in notitiam talis peccati con-„ fessi, duceret quoscunque in hoc, & „ istos, æque si non fuissent collocuti, „ sicut si fuissent collocuti. Generaliter „ igitur potest dici, quod signum, quod „ de se est indifferens ad hoc, quod est, „ tale peccatum esse confessum, vel

„ non esse, licet sit aliquibus magis si„ gnum determinatum ex aliquo suppo„ sito, non est signum revelativum Con„ fessionis, nec per consequens simpli„ citer illicitum Confessori.

Ad 2. „ Si in collegio est consuetudo „ communis, ut sine nota quilibet ex„ tra monasterium curam habens, vel „ sine cura moram trahens, revocetur „ pro libito Præsidentis; vel etiam non „ passim pro libito, sed quandoque pro „ alia causa honesta, ut nunc ille qui„ escat in claustro, nunc laboret cum „ Martha in exteriori ministerio, & „ nunc ille, prout utile visum fuerit „ Præsidenti; dico tunc, quod Mona„ chum confessum de crimine commisso „ in aliquo loco extra monasterium, „ ubi moratur, potest Abbas ad mona„ sterium revocare; quia in hoc nullo „ modo peccatum confessum prodit; li„ cet aliquis (*Henricus* Quodlib. 8. q. 18.) „ dixerit, quod Confessor nullo modo „ potest se habere aliter ad confessum „ ratione Confessionis quantum ad quem„ cunque actum extra forum illum, quam „ si penitus nihil audivisset. Si autem „ est consuetudo in Collegio, quod non „ transferatur Monachus sic de loco forin„ seco ad claustrum, nisi ratione delicti, „ vel insufficientiæ in cura illius loci, „ non videtur tunc licitum Abbati, „ confessum ad monasterium revocare.

Ad 3. „ Dico, quod Capitulum illud „ non loquitur expresse de illo, qui no„ vit per Confessionem, aliquem esse „ excommunicatum. Sed si sciret per „ viam Confessionis tantum, quid face„ ret? Respondeo; si potest per aliam viam „ vitare eum, quam ex vitatione proden„ do excommunicationem ejus, debet „ vitare. Sin autem, non solum non de„ bet, imo non licet vitare. Ita Scotus.

VI *Petrus de Palude* Patriarcha Paludanus in 4. dist. 21. q. 3. a. 3. Conclus. 3. sic scribit: „Quidquid videtur Con„ fessori faciendum vel omittendum pro „ bono Confitentis vel communi, po„ test facere vel omittere, dum tamen „ per hoc non reveletur Confessio, ad „ quod solum obligatur, licet alias non „ esset illud facturus. Si ergo per Con„ fessionem Prioris vel alterius scit Ab„ bas, quod non expedit Priori tenere „ monasterium, & sit talis, qui ad li„ bitum alias potest amoveri, exspectet, „ quousque sine nota revelationis possit „ amovere, & tunc statim amoveat. „ Cum enim ex audientia Confessionis „ ad nihil obligetur, nisi ad celandum, „ & si obligaretur ad aliquid, hoc esset „ ad medendum animæ pœnitentis, si„ cut Medicus, ex quo aliquem in cura „ suscipit, tenetur sibi dare remedium „ contra recidivum. Sic in proposito; „ quam cito potest amovere, amoveat, „ quem sine hoc amovere poterat. Si „ autem talis erat, qui non sine justa „ causa amoveri poterat, cum Confes„ sionis audientia nulli jus præbeat in „ alio foro, in quo sibi non constat ut „ Judici, ipsum amovere non potest. „ Similiter quia licentiam intrandi vil„ lam ad libitum potest concedere vel „ negare, licet alias non esset negaturus „ propter periculum, quod ex sola Con„ fessione novit, negare potest, dum ta„ men ex hoc suspicio non oriatur, in „ occulto tamen semper illum, qui con„ fessus est, monere potest. Nec hoc est „ Confessionem revelare. Similiter Cu„ ratus propter Confessionem non potest „ negare communionem, quando alias „ eam tenetur dare, puta in Paschate. „ Alias (potest negare) sic dicens: *Non* „ *teneor nunc tibi dare*, & non objiciens „ de crimine confesso. Similiter si novit „ per Confessionem affinitatem, in oc„ culto monere potest & negare bene„ dictionem illis, quibus alias non te„ netur, si per hoc Confessio non re„ velatur, sed si alias tenetur, etiamsi per „ hoc Confessio non revelatur, non propter „ hoc habet jus negandi. Similiter de E„ piscopo, qui per Confessionem novit „ corruptionem Monialis, quæ petit be„ nedictionem. Quia aut est casus, in quo „ tenetur, & tunc negare non debet. Si „ autem alias non tenetur benedictionem „ impartiri, sed potest sine revelatione „ Confitentis negare, potest Confitenti „ negare, sicut non Confitenti. Et quod „ dictum est de benedictione Monialium, „ idem est de benedictione Abbatissarum

„ in Monasterio, ubi communiter virgines benedicuntur. Similiter quia homo liberam electionem habet, licet per solam Confessionem sciat aliquem indignum, quem alias putabat dignum, debet non eligere ex conscientia sic dictante sibi; quia in eligendo scienter dignum vel indignum, negotium geritur inter ipsum & Deum; unde potest ex his, quae etiam scit ut Deus, judicare in proposito. „ Ita Paludanus.

VII. S. *Antoninus* in Summa part. 3. Tit. 17. C. 22. §. 1. de verbo ad verbum adoptat & pro resolutione tradit praefatum textum Petri Paludani, sic scribit: „Cum Confessio non auferat Confessori jus suum, nec conferat ei jus novum in alio foro, quidquid videtur Confessori faciendum vel omittendum pro bono ipsius Confitentis vel pro bono communi, potest facere vel omittere, dummodo per hoc non reveletur Confessio, ad quod solum obligatur, licet alias id non esset facturus. Unde si per Confessionem Prioris vel alterius scit Abbas, quod non expedit Priori tenere monasterium, & sit talis, qui ad libitum potest amoveri, exspectet, quousque sine nota revelationis possit eum amovere, & tunc statim amoveat. .... Item quia Praelatus licentiam intrandi villam seu civitatem subdito ad libitum concedere potest vel negare, licet alias non esset negaturus, propter periculum, quod ex sola Confessione novit, negare potest, dum tamen ex hoc suspicio non oriatur. In occulto tamen semper monere potest illum, qui confessus est, quia hoc non est revelare Confessionem. Similiter Curatus propter Confessionem non potest negare communionem, quando alias eam dare tenetur. Alias sic dicens: Non teneor nunc tibi dare, & non objiciens de crimine confesso, non per hoc dicitur revelare Confessionem. Similiter de Episcopo, qui per Confessionem novit corruptionem Monialis, quae petit benedici; si alias non tenetur benedictionem impertiri, potest sine revelatione Confessionis negare ita confitenti sicut non confitenti. Similiter, quia homo liberam electionem habet, licet per solam Confessionem sciat aliquem indignum ad Praelaturam, ad quam eligitur, quem alias putabat dignum, non debet eligere ex conscientia sibi sic dictante, quia eligendo scienter dignum vel indignum negotium geritur inter ipsum, & Deum; unde potest etiam ex his, quae scit ut Deus judicare in proposito. „ Hucusque S. *Antoninus*, allegans & sequens Paludanum, quem in sua Summa ferme universim pro suo duce sequitur.

VIII. *Rainerius* Pisanus iu sua *Pantheologia* V. *Confessio* C. 31. inter varios casus, in quibus Confessarius potest uti notitia Sacramentali sine revelatione Confessionis, affert etiam sequentes, sic scribit: „Quintus casus est talis. Aliquis Sacerdos per Confessionem alicujus scit, quod est Praelatione indignus. Respondeo, quod ex multis causis aliis redditur aliquis indignus ad praelationis officium, quam ex peccato. Et ideo qui contradicit electioni, nec suspicionem de crimine facit, nec Confessionem revelat, sed contradicit promotioni indignorum, sicut tenetur, si sua interest. Sextus casus talis est. Abbas aliquis scit per Confessionem peccatum alicujus Prioris sibi subjecti. Si ei Prioratum dimittit, inducit eum vel monasterium ad ruinam. Si ei Prioratum aufert propter debitum curae pastoralis, videtur publicare Confessionem. Respondeo, quod Abbas non potest adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum peccatum defertur. Et ideo in his, quae ad eum deferuntur in foro poenitentiae, in eodem debet, quantum potest, remedium adhibere. Unde Abbas in praedicto casu admoneat eum, ut Prioratum resignet, vel si non voluerit, potest ex aliqua alia occasione eum a cura Prioratus absolvere, ita tamen, ut omnis suspicio vitetur de revelatione Confessionis. Septimus casus est talis. Aliquis scit per Confessionem, quendam de suis Canonicis esse homi-

„ ci-

„ cidam, & instanter petitur, ut ille „ Canonicus promoveatur in Sacerdotem. Respondeo, quod nec debet talem tanquam indignum promovere, nec causam hujus dicere, quia hoc est Confessionem revelare. Sed si quandoque postulet mitti, debet differre, & caute dissimulare, secundum quod unctio eum docebit. Si autem talis promoveri petit instanter, ita ut oriatur scandalum, nisi promoveatur, vel Decanus per Superiorem cogatur, bene potest eum mittere ad promovendum.

IX. *Astesanus* in Summa l. 5. tit. 20. ponit sequentes casus: „ 1. Pone, quod aliqui condixerint interficere Presbyterum cum eis euntem in nemore, quorum unus ante ingressum nemoris pœnitet & confitetur illi. Nunquid ille Presbyter nemus ingredietur? Respondeo; quod non debet reputari revelator confessionis, nisi faciat aliquid, quod de natura sua prodat peccatum confessum. Sed divertere a nemore non est hujusmodi. Ergo. Et generaliter dici potest, quod signum, quod de se est indifferens ad significandum, tale peccatum fuisse confessum, vel non fuisse, licet aliquibus sit signum magis determinatum ex aliquo præsupposito, non tamen est ex se signum revelativum Confessionis, nec per consequens illicitum Confessori. Hæc Scotus. 2. Quid si quis detexit crimen Confessori, propter quod est excommunicatus; & Confessor hoc sciret tantum per viam Confessionis, & hoc nullus alius scit, nunquid eum vitabit? Respondeo, si potest eum vitare per aliam viam, quam ex vitatione prodendo ejus excommunicationem, debet vitare. 3. Quid si Sacerdos sciat per Confessionem, quod aliquis dormivit in Ecclesia cum muliere aliqua; nunquid potest hoc Episcopo revelare? Respondeo, quod tutius est, quod Episcopo revelet in genere dicendo: Talis Ecclesia reconciliatione eget. 4. Quodsi aliquis Abbas vel alius Prælatus per Confessionem scit, aliquem subditum suum uti male officio; vel etiam scit per Confessionem alicujus Prioris sibi subjecti peccatum, cujus occasio inducit eum ad ruinam, nunquid eum removere potest? Respondeo; si Superior posset eum ab officio removere, quin ille vel quicunque alius suspicari posset, eum pro his quæ dixit in Confessione, ab illo officio remotum esse, liceret Superiori, ut dicunt aliqui, ipsum ab officio removere. Hæc Richardus in 4. Alii vero dicunt, quodsi ille resignare nolit, non debet eum removere, nisi sit talis Religio, in qua subditi possunt mutari sine nota infamiæ. Hæc Bonaventura, & convenit cum eo Scotus. 5. Quid si per Confessionem alicujus quis scientiam acquirit, quod sit indignus Prælatione, nunquid, si intersit promotioni ejus, tenetur contradicere? Respondeo, quod multis aliis de causis est aliquis indignus Prælatione, quam ex peccato; & ideo qui contradicit, nec de crimine suspicionem generat, nec Confessionem revelat. Hæc Thomas. 6. Quid de Presbytero, qui scit per Confessionem familiaritatem inter duos contractam per fornicationem affinitatem esse, & postea eos velle matrimonium contrahere in facie Ecclesiæ? Quid etiam de Decano, qui audit Confessionem habentium irregularitatem, & debet eos ordinandos Episcopo præsentare? Respondeo: Presbyter dissuadere debet Confesso, & similiter Decanus Clerico; & si ille petat, differre debet, & nisi per Superiorem cogatur, vel per scandalum populi, non debet tale matrimonium benedicere, nec illos Clericos præsentare. Ex tunc autem potest. Consilium tamen est, ut utrumque faciat per Vicarium, tum propter Confessionem illam occultam, tum propter criminis horrorem.

X. *Sylvester*, Magister S. Palatii in Summa, V. Confessio III. proponit a n. 12. sequentes Casus: „ 1. Quid si Sacerdos Parochialis sciat per Confessionem impedimentum aliquorum

„ suo-

„ suorum Parochianorum circa matrimonium contrahendum? Dico. Moneat secrete, ut desistant. Et si contrahunt, benedicat nuptias, quando aliter facere non potest, nisi manifestatione Confessionis. 2. Quid si Abbas scit per Confessionem peccatum Prioris vel alterius subditi sibi, cujus peccati occasio est Prioratus, & aliud officium? Et dicit D. Thomas, quod Prælatus potest ipsum ex aliqua alia occasione absolvere, ita tamen ut omnis suscipio de revelatione Confessionis evitetur, alias peccaret tanquam revelans Confessionem. Sed adde secundum mentem Richardi, quod oportet vitari suspicionem Confessionis, sic ut nec ipse, nec alius credat, eum propter Confessionem fuisse ab Officio absolutum; aliter ipse vel alius redderetur pronior ad celanda peccata. Et hoc sequitur Rosella, & innuit Summa Angelica. Sed ego credo hoc verum quoad alium, non autem quoad ipsum pœnitentem; quia ut patet ex D. Thoma, quando Prælatus sine manifestatione peccati potest eum amovere ab Officio periculoso in posterum, hoc facere potest & debet; licet melius esset, eum ad cessionem inducere. Nec obstat, quod redderetur pronior ad celanda peccata; quia melius est cavere, ne peccata fiant, quam ne facta celentur; quia si non fiunt, non celantur; non econverso. 3. Quæritur, utrum, si quis per audita in Confessione scit vel credit aliquem indignum Prælatione, & intersit promotioni ejus, possit reclamare? Et dicit D. Thomas, quod ex multis causis redditur quis indignus Prælatione. Unde, qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec revelat Confessionem. Hæc ille. Posito tamen, quod reclamando faceret suspicionem de crimine, ut quia nihil aliud ei objici potest, & reclamans putatur non reclamare, nisi pro crimine occulto, revelator esset Confessionis. 4. Utrum sciens per Confessionem, aliquem excommunicatum, teneatur illum evitare, saltem in secreto? Dicit Richardus, quod non. Scotus tamen tenet, quod eum vitare debet, si potest sine proditione. 5. Quid si duo aliqui constituerunt occidere Sacerdotem comitantem cum eis, & unus pœnitentia ductus hoc illi confitetur? Scotus tenet, quod non tenetur intrare Sylvam, nec debet propterea reputari revelator Confessionis, nisi aliquid faciat, quod ex sui natura prodat peccatum confessum, cujusmodi non est, a Sylva divertere; nec esse illicitum Confessori signum de se indifferens ad significandum, tale peccatum esse confessum, vel non significandum; licet aliquibus sit signum magis determinatum ex aliquo præsupposito, non ex se est signum revelativum Confessionis; quod quidem dictum Scoti verum puto, ut dicit, generaliter; nisi cum signo indifferenti adesset intentio ad revelandum. Ita Sylvester.

XI. *Dominices Soto* in 4. dist. 18. q. 4. a. 5. sic scribit: „ Addit D. Thomas, si Abbas audiens Confessionem Prioris intelligat, illum ea functione esse indignum, potest quidem, si est alia causa vel occasio, eum amovere, non tamen propter peccatum illic auditum. Est autem solutio hæc prudenter consideranda. De iis enim subditorum officiis distinctione opus est. Si enim est tale, quod habeat quandam jurisdictionem etiam subalternatam, tunc nullatenus Superior potest illum privare ratione Confessionis Sacramentalis, etiamsi caveretur revelatio; quia ille habet jus possidendi, & ideo non potest sine causa & judicio spoliari. Si autem est officium, quod non habet jurisdictionem aliquam, sed est ad nutum Prælati solius amovibile, ut Sacrista, Procurator, &c. tunc si Prælatus per eorum Sacramentalem Confessionem intelligit esse vel fures, vel inhonestos, vel aliter indignos, potest illos amovere, dummodo caveatur, ne Confessio reveletur; quoniam ejusmodi amotio nullum actum juridicum

„ re-

„ requirit, cum non habeant ad eadem „ officia jus. Sed rogas, utrum saltem „ Prælatus per notitiam, quam habuit „ in Confessione Sacramentali, adduci „ possit & moveri ad faciendam inqui„ sitionem de iis criminibus. Respon„ detur, hoc non posse fieri per parti„ cularem inquisitionem. Nam jus in„ quirendi (juridice & particulariter) „ nascitur ex delicti, vel infamia, vel „ semiprobatione. Potest autem, dum „ visitat tempore solito, attentior esse „ ad hoc, maxime si est crimen urgens „ in damnum publicum. Potest etiam „ attentius vigilare super gregem suum; „ quia nihil vetat, quo minus homo „ per audientiam Confessionum pruden„ tior fiat.

XII. *Navarrus* in Summa C. 8. n. 12. „ Non est violator Sigilli, qui sine ex„ pressione causæ denegat alicui suffra„ gium in electione Prælati, eo quod „ ejus peccata per Confessionem co„ gnoverat.

Hi duodecim testes interea sufficiant ad exprimendum ferme unanimem Theologorum veterum sententiam.

Dices: Usus, quem hactenus recensiti Theologi concedunt, vergit in prudens gravamen pœnitentium. Ergo comprehenditur in propositione proscripta per Decretum S. Inquisitionis. 2. Ille usus revera est usus aliquis notitiæ Sacramentalis ad gubernationem externam. Ergo est prohibitus per Decretum Clementis VIII.

Respondeo n. a. Quia ille usus ad nihil conceditur, nisi ad quæ se extendit *expressa* licentia pœnitentis. Hinc quamdiu pœnitens potest esse prudenter invitus in tribunali sacro, & in Confessione valida, tamdiu ac eousque non erit locus usui notitiæ sacramentalis etiam in bonum pœnitentis.

Dixi, *expressa*, hoc est, *necessario & manifeste* contenta in actu pœnitentis veri.

Ad 2. dist. est usus ad gubernationem externam interveniente tamen expressa licentia pœnitentis. c. sine tali licentia. n. Clemens VIII. est tantum intelligendus de usu notitiæ sacramentalis ad gubernationem externam nulla interveniente licentia expressa pœnitentis; qualis revera non daretur, si Superior uti vellet ea notitia Sacramentali non pro necessitate pœnitentis, aut boni publici, sed tantum pro majori securitate, aut tantum ad melius esse, aut tantum pro arcendo periculo levi, præsertim si ab eo tempore, quo data est notitia Sacramentalis, jam effluxit notabile tempus, & præsumere licet, pœnitentem interea jam fore correctum.

Quæritur 9. An Confessarius teneatur occultam tenere resolutionem pœnitentis, qua statuit, se occisurum Regem aut Papam? aut qua declarat, se manere obstinatum in impœnitentia, v. g. recusando restitutionem, vitationem occasionis proximæ &c.

Respondeo 1. Si ex circumstantiis, aut verbis personæ confitentis evidens sit, pœnitentem non accessisse animo pœnitendi, sed ex alio fine, non tenetur Confessarius Sigillo Confessionis; quia non præcessit Confessio Sacramentalis, seu ordinata ad absolutionem, & protestativa doloris interni de peccatis præteritis. Ita communis. Itaque Confessarius ad summum teneretur Secreto naturali, si pœnitens sub Secreto hoc recipi petiit, & Confessarius silentium promisit: quod ipsum tamen non obligat in præjudicium tertii. Faciat ergo Confessarius, quod ad impediendum tam grave malum utile aut necessarium duxerit; aut caveat, ne semetipsum suspicioni fracti sigilli exponat, aut molestæ traductioni, si procederet via accusationis, cum teste careat. Idem dicendum; si veniant mulieres animo seducendi, aut Confessarium tentandi, vel perturbandi, afferentes, se proxime sumpturas Eucharistiam ex ejus manu, ut ea abutantur ad superstitiones, &c.

Respondeo 2. Si pœnitens accessit sincero animo pœnitendi, existimando, quod tale homicidium ob certa motiva sit licitum; aut quod valeat dimidiata Confessio, & quod possit obtineri absolutio de uno peccato, quin obtineatur de altero; vel si confitetur sincere alia peccata non cogitans de proposito efficaci,

caci,

caci, ficut contingit in iis, qui laborant odio, fuperbia, avaritia, aut luxuria fine animo reftituendi, injurias condonandi, occafiones proximas vitandi &c. in his omnibus datur rigorofa obligatio, Secretum obfervandi.

Ratio eft; quia inchoata pœnitentia & ipfa Confeffio erat vere Sacramentalis, utpote *exiftimata*, adeoque de fe fufficiens ad Confeffionem validam; licet ob deprehenfum fubfequenter defectum propofiti per accidens ne quidem fit valida. Ex fenfu autem communi Doctorum merito etiam talis Confeffio cenfetur ex intentione Chrifti comprehendi fub Sigillo; quia alias Confeffio redderetur odiofa, & Chriftus fruftraretur fuo fine. Itaque in hoc cafu Confeffarius uti nullatenus poteft notitia Sacramentali ad manifeftandum pœnitentem, & revelandam Confeffionem.

Quæritur 10. Utrum in violatione Sigilli detur parvitas materiæ?

Refpondeo 1: Diftinguendum effe cum *P. Viva* l. c. inter revelationem Confeffionis feu peccati; & inter ufum notitiæ Sacramentalis. Circa *revelationem* non datur parvitas materiæ; fed cujuflibet peccati etiam minimi venialis revelatio eft fractio Sigilli graviter peccaminofa.

Ratio eft, quia fi in ullo cafu permitteretur revelatio Confeffionis, aut fi obligaret tantum fub peccato veniali, Deus non poffet obtinere finem fuum, fructum videlicet, ex remedio hoc generali purgandi & fanctificandi fuam Ecclefiam ex prompto Fidelium ftudio ad integram Confeffionem, obtinibilem. Cum enim metus ftante rigorofa obligatione Sigilli imprudens tam multas caufet Confeffiones Sacrilegas, quanto magis fieret Confeffio odiofa, fi metus prudens licitæ aliquando revelationis haberet locum? Quod vero attinet ufum notitiæ Sacramentalis P. Viva l. c. fic fcribit: *Quod nec detur materiæ parvitas in ufu fcientiæ Confeffionis cum modiciffimo pœnitentis gravamine, mihi non eft liquidum. Hinc nihil decerno. Videri autem poffet, quod ex tali ufu non valde retraherentur homines a Confeffione, unde levis tantum Sacramento injuria irrogaretur. Sicut probabiliter docent Doctores cum Merolla, dari parvitatem materiæ excufantem a mortali in Simonia Juris Ecclefiaftici, puta, fi detur res modica pro confequendo Officio Sacriftæ, aut pomum Examinatoribus Synodalibus occafione Examinis ad concurfum. Verum quia facile aliquis hallucinari poffet ad credendum, hic & nunc materiam effe levem, quod certe homines valde a Confeffione retraheret, idcirco negandum potius videtur.* Ita timide P. Viva.

Confirmari poffet ea opinio ex eo, quia ubi agitur de gravamine pœnitentis, obligatio Sigilli fundatur in abitrio pœnitentis, utrum fit graviter vel leviter invitus; non videtur autem, pœnitentem rationabiliter poffe effe graviter invitum, fi tantum agitur de leviffimo ejus præjudicio. Verum his non obftantibus.

Refpondeo 2. Non datur parvitas materiæ etiam in ufu notitiæ Sacramentalis cum gravamine pœnitentis fine ejus affenfu expreffo.

Ratio eft, quia hæc licentia operandi fine peccato mortali induceret innumeros abufus notitiæ Sacramentalis, eo quod multi Sacerdotes non curent peccata venialia; & in tales abufus non poffet ferri cenfura, aut refervatio cum effectu; itaque Confeffio fieret horrori ex metu etiam prudenti, adeoque redderetur etiam bonis & prudentibus odiofa; quo pofito Chriftus fruftraretur fine fuo inftitutionis primario, ut hoc facili remedio purgetur & fanctificetur Ecclefia.

Ad paritatem a Simonia Ecclefiaftica, refpondetur; ibi Legislatorem non fruftrari fine legis, fi permittat parvitatem materiæ; ficut hic contingit.

Ad confirmationem dico; obligationem hanc non fundari in voluntate pœnitentis, qui refpicit fuum bonum particulare, fed in voluntate Chrifti, qui refpicit bonum generale, ac præjudicium univerfale, quod nafceretur ex tali conceffione parvitatis materiæ; prout recte *Alenfis* obfervat l. c. ad 7. ubi ait: *Occultatio Confeffionis non tantum eft bonum*

num

num Confitentis, sed etiam bonum omnium aliorum; eo quod per hoc assumunt audaciam confitendi, quam aliàs amitterent. Quod Alensis dicit *de occultatione*, idem dicendum *de usu notitiæ*.

Quæritur 11. Quæ cadant, aut non cadant sub Sigillum Confessionis?

Respondeo. Cadunt 1. *omnia peccata determinate sumpta*. Si enim solum dicatur, Titium confessum esse *aliquod peccatum*; censent communiter Authores, non violari Sigillum; quod ipsum tamen non est universaliter verum, v. g. circa puerum, de quo dubitatur, an jam sit capax peccati. 2. *Pœnitentia injuncta*, *præsertim* solito gravior, si exinde oriri possit per se prudens præsumptio apud alios de qualitate delicti. 3. Peccata alioquin quidem publica, sed ita comparata, ut ad faciendam certam fidem Confessarius juvetur notitia Sacramentali. 4. Circumstantiæ, quæ, licet non sint peccatum, dicuntur tamen utiles vel necessariæ ad explicandum peccatum, etiamsi utiles non sint.

Ratio est, quia talia saltem ex apprehensione pœnitentium censetur esse connexa cum peccato. Secus autem, si non apprehendantur ut connexa cum peccato, & pœnitens evidenter non gravetur exinde. 5. Etiam virtutes & revelationes, si declarentur ad manifestandum peccatum. Si autem tantum proponantur causa consilii, directionis, aut aperiendi status interni circa Deum, tantum comprehenduntur Secreto naturali. 6. Peccata, de quo Confessarius dubitat, an ea sciat ex Confessione, vel aliunde, ut recte docet *Suarez*. 7. Ea, quæ revera peccata non sunt, a pœnitente tamen existimantur esse peccata, ut *Lugo* bene observat. 8. *Peccata complicis*.

Ratio est, quia prout Pontifex superius §. 20. q. 6. relatus observat; licentia aperiendi peccata complicis noceret plurimorum famæ, reverentiæ Sacramenti, & propensioni Christi ac Ecclesiæ invitantis ad frequentem usum Sacramenti.

Quæritur 12. An sub Sigillum cadunt etiam defectus naturales pœnitentis, qui potius videntur, audiuntur, vel observantur, quam ex Confessione agnoscuntur? v. g. quod pœnitens sit balbutiens, rudis, scrupulosus, &c.

Respondeo 1. Si defectus sunt corporales, omnibus noti, aut publici, non sunt materia Sigilli, etsi Confessarius illos aliunde nesciat.

Ratio est, quia neque sunt peccata, nec connexa per se cum peccatis, neque etiam pœnitens potest esse rationabiliter invitus, si de iis fiat sermo.

Respondeo 2. Si defectus sunt mentales, nec omnibus certo noti, non licet circa eos uti notitia Sacramentali.

Ratio est, quia & hæc licentia redderet odiosam Confessionem; præsertim cum de ejusmodi dispositione semper plus valeret & tenacius hæreret testimonium Confessarii, quam conjecturæ aliorum, aut judicia vulgi.

Quæritur 13. An & quando liceat loqui de peccato complicis?

Respondeo 1. Quando intervenit licentia expressa pœnitentis.

Respondeo 2. Ea licentia a pœnitente exigenda nunquam est, nisi sit necessaria ad præcavendam plurium seductionem, aut scandalum enorme; & aliud medium nullum supersit. Si enim agatur de salute solius complicis, sicut pœnitens non tenetur mediis extraordinariis de ejus salute esse solicitus, ita nec potest nec debet adstringi ad dandam ejusmodi licentiam.

Respondeo 3. Etiam tunc non est exigenda licentia pro correctione complicis, si pœnitenti ex ea licentia posset oriri tam grave damnum aut præjudicium, ut juxta ordinem charitatis non teneatur se exponere periculo probabili tam gravis incommodi ad præcavendum alienum periculum seductionis, aut scandali, nisi ob damnum enorme communitatis in casu particulari per se teneatur cedere jure suo ad famam cum aliquo suo præjudicio, prout *Roncaglia* & *Pisselli* circa obligationem denuntiandi observant.

Respondeo 4. Neque etiam tunc potest obligari pœnitens ad dandam eam licentiam, quando illa usurpari nequit sine

ne periculo infamandi, aut redarguendi complicem, quin simul prodatur peccatum aliquod, utut leve, pœnitentis.

Respondeo 5: Neque ea licentia exigi potest; si nullus aut exiguus exinde speratur fructus, v. g. si authoritas pœnitentis non faciat fidem sufficientem ad invigilandum complici, aut si non appareat probabile malo remedium sine periculo majorum malorum.

Respondeo 6. Universim in hac re potest servire hæc Regula. Nunquam potest sub denegatione absolutionis pœnitens adstringi ad dandam licentiam utendi scientia circa complicem, nisi quando tenetur per se ad ejus denuntiationem aut correctionem stabilem idoneis mediis procurandam, & nullum aliud appareat medium, nisi ea licentia Confessario conferenda.

Quæritur 14. Quid agendum Confessario, si interrogetur a conscio delictorum pœnitentis, an confessus sit hoc vel illud peccatum?

Respondeo: Tenetur respondere cum S. *Joanne Nepomuceno*: *Non licet tibi de hac re me interrogare; nec mihi licet tibi de hac re respondere*. Ita respondendum esse recte docet P. *Orsius* in Opusculis editis contra P. *Cattaneo* circa *usum materialem* verborum. Alii tamen Theologi plerique, etiam graves, docent, Confessarium posse dicere, *de peccatis meorum pœnitentium nihil scio*, nempe *ut homo*, seu notitia humana. Ita docet ipse S. Thomas. Quodsi tamen Confessarius ex ejusmodi interrogatione, vel admonitione advertat; pœnitentem reticendo ejusmodi peccata sacrilege fuisse confessum, eumque versari in gravi periculo vitæ, si commode sine fractione sigilli fieri potest, eum sub alio prætextu, v. g. conferendæ Indulgentiæ, invisat, aut alios inservientes moneat, ut se adhuc semel vocari faciant aut vocent, etiamsi ex ejusmodi modo agendi evitari non possit apud conscios delicti suspicio de præcedente sacrilega Confessione pœnitentis; quia, ut *Scotus* supra relatus recte observat, signa de se indifferentia ac æquivoca in hujusmodi circumstantiis curanda non sunt. Si vero pœnitens non sit in periculo vitæ, solum commendetur Deo.

Quæritur 15. An Confitenti ficte, aut manenti in impœnitentia, danda sit consueta scheda testimonialis de Confessione?

Respondeo: Si non accessit animo confitendi, & testimonium recusari potest sine periculo gravis incommodi ex parte Confessarii, non licet Confessario uti ista æquivocatione reali. Si vero ex recusatione testimonii Confessarius timeret grave incommodum, licebit ei uti ista æquivocatione reali, sicuti licite interdum utitur signo Absolutionis æquivoco erga eos, quibus differenda est Absolutio. Si vero pœnitens accessit animo vere confitendi, vere testatur de Confessione deposita, utut non fructuosa.

Quæritur 16. Quinam obligentur Sigillo?

Respondeo: Omnes, ad quos Sacramentalis Confessionis notitia mediate vel immediate, juste vel injuste, casu, vel ex proposito devenit.

Ratio est, quia juxta æstimationem communem Doctorum securitati publicæ tam utilis remedii non foret provisum a Christo sufficienter, nisi eam Religionis legem notitiæ Sacramentali respectu quorumcunque hominum alligasset. In specie autem obligantur illo Sigillo 1. Interpretes, per quos aliqui confitentur, licet ad hoc ut confiteantur per interpretem non obligentur. 2. Adstantes, si casu vel de industria aliquid audierint ex Confessione. Quod tamen si ex industria fiat, a peccato mortali excusari non potest. 3. Laici, qui simularunt se Sacerdotes excipiendo Confessiones. 4. Omnes, quibus a Confessariis incaute ac sacrilege aliquid revelatum est. 5. Cui aliquod peccatum pœnitentis cum ejus licentia revelatum est ex causa ad Confessionem spectante, v. g. remedii, aut consilii causa. Si vero ea manifestatio facta est ex alio motivo habente annexam licentiam tacitam de ulteriore usu vel manifestatione ejusmodi notitiæ, licebit ea uti. 6. Qui legit annotata peccata in charta, ordinata pro memoria ad Confessionem subse-

sequentem, vel coordinata ad Confessionem præcedentem.

Ratio est, quia providentia Christi pro securitate tranquilla tam utilis remedii ad sanctificationem Ecclesiæ videtur debuisse sub lege Sigilli comprehendere etiam hunc casum. 7. Superior, a quo petitur facultas absolvendi a casu reservato; si ex circumstantiis deveniat in notitiam pœnitentis. Ubi etiam notandum, Superiorem in hoc casu non posse absque peccato mortali exquirere nomen pœnitentis, aut non necessarias pro reservatione vel relaxatione reservationis circumstantias, ex quibus facile deveniret in notitiam vel gravem suspicionem pœnitentis.

Quæritur 17. An Confessarius, si commiserit defectum in administratione Sacramenti, aut monere quidpiam necessarium oblitus sit, possit ea de re tractare extra Confessionem? vel saltem in proxima Confessione?

Respondeo: Distinguendum esse inter triplicis generis defectus. Nam *aliqui* versantur *circa valorem absolutionis*, v. g. si absolvit sine jurisdictione, aut oblitus est formæ Absolutionis. Alii cedunt *in damnum tertii*, v. g. obligando ad restitutionem, qui non fuerat obligandus, aut deobligando eum, qui fuerat obligandus. Tertii generis sunt; qui versantur tantum circa aliquam obligationem pœnitentis, v. g. si non obligavit pœnitentem ad exprimendum numerum vel speciem peccati, vel ad deserendam occasionem proximam. In quo tamen advertendum; quod, si omissio hujus obligationis vergit in periculum animæ pœnitentis, sicut circa neglectum vitandi occasionem proximam contingit, aut circa neglectum corrigendi ignorantiam vincibilem pœnitentis, hic defectus potius ad secundum genus referendum sit. Quamvis etiam in hoc genere discrimen faciendum sit inter damnum adhuc evitabile absque monitione Confessarii, & inter damnum moraliter inevitabile. Hac distinctione præmissa

Respondeo 1. Tertium genus defectuum, nisi exinde pœnitenti enascatur periculum animæ in futurum, & tantum agatur de obligatione præterita inculpabiliter ex parte pœnitentis omissa, Confessarius non tenetur corrigere, extra Confessionem. Ita communis.

Ratio videtur esse; quia obligatio corrigendi ejusmodi defectus induceret frequentissimas repetitiones ac rememorationes priorum Confessionum, pœnitentibus molestissimas; idque sine notabili emolumento salutis animarum. Ergo non videtur esse prudenter intendibilis a Christo, si tamen sine scandalo pœnitentis fieri posset, error corrigendus esset in proxima Confessione. Si enim oriretur scandalum, præsumendum est præceptum integritatis cedere præcepto charitatis.

Respondeo 2. Quando commissus est defectus, cedens in damnum spirituale vel temporale pœnitentis vel tertii, juxta communem Authorum Confessarius saltem tenetur eum defectum corrigere in proxima Confessione.

Ratio videtur fundari in expresso consensu pœnitentis, qui, si est vere pœnitens, eoipso tenetur esse paratus non solum ad ea, quæ a Confessario injunguntur, sed etiam ad ea, quæ injungenda forent, & ad suscipiendam in foro Sacramentali errorum præcedentium correctionem.

Respondeo 3. Si non videatur, pœnitentem iterum rediturum in Confessione, & is moneri possit extra Confessionem, rogandus est primo pro colloquio in causa certi negotii; & si compareat, rogandus est vel pro licentia agendi de iis, quæ acta sunt in Confessione præterita, vel pro deponenda apud se denuo opportuno tempore Confessione, addendo, si alioquin pœnitens non speratur rediturus, se aliquid necessarium monere oblitum esse.

Respondeo 4. Si defectus commissus sit circa valorem Sacramenti, & pœnitens versetur in periculo vitæ; aut si defectus versetur circa obligationem pœnitentis de futuro cum periculo salutis animæ, & offensæ divinæ, ea admonitio pœnitentis, de qua actum est *Resp.* 3., facienda est, quamprimum fieri poterit

sine

ſine gravi ſcandalo aut gravi perturbatione. Quia ſic exigere videtur ordo charitatis.

Quæritur 18. Quænam ſit pœna fractionis Sigilli?

Reſpondeo : In C. *Omnis utriuſque ſexus*, violator Sigilli jubetur a Sacerdotio deponi, & in arctum monaſterium detrudi. *Concilium Lateranenſe* IV. in præfato C. ſic habet: *Caveat Sacerdos omnino, ne verbo vel ſigno, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem. Sed ſi prudentiorum conſilio indiguerit, illud absque ulla expreſſione perſonæ cautus requirat. Quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a Sacerdotali Officio deponendum decernimus; verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum*. Hæ pœnæ ut patet, ſunt ferendæ ſententiæ.

Quæritur 19. Ex quibus cauſis Confeſſarius poſſit excuſari a peccato mortali, ac conſequenter a reſervatione caſus, vel incurſione pœnæ quoad fractionem Sigilli?

Reſpondeo : Ex quinque cauſis. 1. *Ob imperfectionem ſeu indeliberationem actus*, v. g. ſi non advertiſſet ad fractionem Sigilli, niſi ea ipſa inadvertentia oriatur ex ignorantia craſſa, aut certo graviter culpabili. 2. *Ob errorem probabilem juris de comprehenſione caſus ſub obligatione Sigilli*, v. g. ſi credat, quosvis defectus naturales, aut peccata publica adminiculante notitia Sacramentali, aut virtutes & circumſtantias connexas cum peccatis &c. non cadere ſub Sigillo. 3. *Ob errorem probabilem circa licentiam pœnitentis*, v. g. ſi erronee exiſtimaret, in tali caſu pœnitentem non fore, aut non poſſe eſſe rationabiliter invitum quoad uſum notitiæ Sacramentalis. 4. *Ob errorem probabilem facti*, v. g. ſi erronee exiſtimaret, ex diſcurſu non poſſe moraliter ſequi præjudicium pœnitenti, aut revelationem perſonæ. 5. *Ob perſuaſionem probabilem de parvitate materiæ* quoad uſum notitiæ Sacramentalis.

§. XXII.

De Reſervatione Caſuum in genere.

QUæritur 1. Quid ſit Reſervati Caſuum?

Reſpondeo. Eſt reſtrictio jurisdictionis in ſubditos pro foro interno circa quædam graviora crimina, quorum abſolutio Confeſſario a Superiore conferente jurisdictionem denegatur.

Quæritur 2. Quotuplex ſit Reſervatio Caſuum?

Reſpondeo : Eſt triplex. Nam dividitur ab Authoribus in *pœnalem*, *medicinalem*, & *mixtam*. *Pœnalem* vocant, quæ ex motivo primario fit ad puniendum commiſſa delicta ipſa arduitate abſolutionis, & impoſitione per Superiorem rigidioris ſatisfactionis. Cum enim Confeſſarii inferioris conditionis ob reſpectum humanum & dependentiam a benevolentia pœnitentium nonnunquam in imponenda proportionata peccatis ſatisfactione ſoleant eſſe juſto indulgentiores, Epiſcopi & alii Superiores merito Confeſſariis inferioribus circa quædam graviora peccata reſtringunt jurisdictionem ex hoc primario motivo, ut ejusmodi peccata, dum eorum abſolutio a Superiore, non tam facile ſubjecto paſſioni timoris ob reſpectum humanum & dependentiam, competenti pœnitentia caſtigentur. *Medicinalem* vocant, quæ fit ex primario motivo, ut peccata ob metum reſervationis incurrendæ impoſterum tam facile non committantur, ſed præcaveantur. *Mixtam* vocant, quæ ex utroque ſimul motivo fit, ut peccata debite caſtigentur, & in futurum attentius caveantur. Cæterum nullam defacto dari reſervationem pure pœnalem, ſed omnem ſimul eſſe medicinalem agnoſcit etiam P. La Croix l. 6. p. 2. n. 1607. Imo omnem reſervationem primario eſſe medicinalem ſeu præſervativam, manifeſtum eſt ex tenore reſervationum Q. 9. & 10. Vide infra Q. 21.

Quæritur 3. Cui competat poteſtas peccata reſervandi?

Reſ-

Respondeo. Competit cuivis Superiori, cujus eſt conferre jurisdictionem ordinariam pro foro interno. Itaque ea poteſtas reſervandi Caſus competit Papæ reſpectu totius Eccleſiæ; Epiſcopo reſpectu ſuæ Diœceſis; Prælato Ordinis reſpectu Religioſorum ſibi ſubditorum. Econtra Parocho non competit poteſtas reſervandi ſibi peccata reſpectu Parochianorum, quia aliis confeſſariis non poteſt conferre jurisdictionem ordinariam, ſed tantum delegatam.

Quæritur 4. An hujus reſervationis reperiantur exempla primis Eccleſiæ ſæculis?

Respondeo: Reſervationis exempla reperiuntur conſtanter a primis uſque ſæculis. Nam quovis ſæculo dabatur duplex genus reſervationis. *Primo*, duodecim primis ſæculis pro certis gravioribus delictis erant ab Epiſcopis, vel Conciliis, præſertim Generalibus, taxati Canones Pœnitentiales, ſeu determinatæ pœnitentiæ, v. g. duorum, trium, aut ſeptem annorum. Itaque ejusmodi graviora delicta reipſa erant *reſervata* Superiori quoad modum, & quoad ſubſtantiam. *Quoad modum* quidem, in quantum nulli Presbytero licebat abſolvere, niſi juxta modum pœnitentiæ taxatæ ab Epiſcopo; prout patet ex antiquis Pœnitentialibus. Quoad ſubſtantiam vero; in quantum abſolutio Presbyteri erat invalida, niſi fuerat conformis intentioni Epiſcoporum, ſibi ejusmodi graviorum ſcelerum diſciplinam per Canones pœnitentiales reſervantium, prout patet ex D. Cypriano ſuperius relato §. *6.* q. 1. & 2. dum aſſerit, ejusmodi pacem ſeu abſolutionem ſine forma Canonum collatam *non ſolvere* pœnitentes, ſed ligare, neque ejusmodi pacem pœnitentibus quidpiam *profuturam*. *Secundum genus* reſervationis conſiſtebat in eo, quod abſolutionem talium graviorum criminum Epiſcopi reſervaverint ſoli majori Pœnitentiario, qui pro peccatis ad pœnitentiam ſolennem reſervatis teſte Socrate & Sozomeno erat conſtitutus in omnibus Eccleſiis Cathedralibus Occidentalis Eccleſiæ, prout §. 2. et 4. oſtenſum eſt. Poſſet addi etiam *tertium* genus reſervationis, in quantum abſolutio Parochianorum erat reſervata ſoli Parocho; & ipſi Parocho erat reſtricta poteſtas abſolvendi in gravioribus delictis abſolutione perfecta, ſeu *reconciliandi pœnitentem* in ordine ad communionem, & remiſſionem peccatorum indulgentialem, niſi *conſulto* prius *Epiſcopo*. Hæc omnia jam probata ſuppono ex dictis §. 5. *6.* 7.

Quæritur 5. Unde factum, quod a ſæculo undecimo, & duodecimo tot Caſus reſervati fuerint ſoli Papæ?

Respondeo: Id factum ex eo, quia ipſimet Epiſcopi, cum viderent, abſolutionem a caſibus Epiſcopo reſervatis paſſim extorqueri violentis oppreſſionibus ac crebris cædibus Clericorum, & Principes eo tempore non ſolerent plectere peccata reſervata Eccleſiæ ad pœnitentiam ſolennem, ultro ſtatuerunt, ut ejuſmodi graviorum criminum rei, præſertim violatores immunitatis Eccleſiaſticæ, mitterentur ad Papam pro abſolutione; qui mos poſtmodum in Conciliis Generalibus confirmatus & in legem receptus eſt. Id more ſuo erudite & fuſe probat Thomaſſinus in *veteri & nova Diſciplina* Tom. 1. part. 1. l. 2. c. 13. & 14. Suſceptæ etiam Sæculi Chriſti undecimo Cruciatæ, ſanctum licet Expeditionum genus, in cauſa erant; ex eo enim tempore Indulgentia plenaria introducta eſt, omnimoda videlicet relaxatio quarumvis pœnarum Canonicarum, quas quiſque peccando commeritus fuiſſet, ſi modo peregrinationem in Terram ſanctam ſuſcipere in animum induceret. Ratio etiam & via inita fuit, Indulgentiarum hujuſmodi participes reddendi eos, qui Expeditioni ſacræ non intererant, dummodo eleemoſynarum aliquid ad impenſas ſacri belli ſublevandas erogarent. Neque ulla hominum conditio reliqua fuit, quæ ſatisfacere pro pœnis criminum ſuorum non poſſet, quamvis Canonicam illam & veterem pænitentiam non ſubiret. Etenim qui per egeſtatem largiri ſtipem non poterant, iis jejunia aliquot, aut peregrinationes minus moleſtæ imponebantur. Hunc in modum ſatisfactio pro

pro peccatis præstanda mere arbitraria incepit esse, Canonesque pænitentiales, cum in usum non amplius deducerentur, cito oblivioni fuere dati, & præcipua pænitentiæ difficultas non alia fuit, quam Confessionis necessitas. Pontifices ergo hæc videntes, graviora crimina, quoad ordinem antiquum pænitendi neglecta sapienter suæ Censuræ supremæ reservare ceperunt.

Quæritur 6. Quibusnam argumentis probatur, reservationes Casuum Papalium a Sæculo duodecimo non fundari in superba usurpatione Romanorum Pontificum jurisdictiones inferiores in se absorbentium, sed in ultronea prorogatione jurisdictionis facta ab Episcopis, & reis?

Respondeo: Thomassinus l. c. suam assertionem his argumentis probat. 1. Inter Epistolas Alexandri II. Papæ permultæ sunt, ex quibus liquet, gravioribus flagitiis vel facinoribus contaminatos, præsertim homicidas, ad Pontificem ab Episcopis remissos esse, vel sponte ipsos ad illum profectos fuisse, ut ab illo potissimum pænitentiæ & absolutionis beneficium consequerentur.

2. Concilium Lemovicense anni 1034. multa congerit homicidarum aliorumque scelerosorum exempla, quos Episcopi ad Papam solvendos ablegarunt.

3. S. Ivo Carnotensis Episcopus Ep. 29. 30. 31. 33. & 36. mentionem facit de Nobili quodam adulterii convicto, quem ad Papam ablegavit. *Dedi ei*, inquit Epist. 98. *litteras, seriem causæ ejus continentes ad Dominum Papam, ut cognita veritate, quod vellet, ordinaret & mihi remandaret. Hoc responsum exspecto, nec aliter mutabo sententiam, nisi ex ore ejus audiam, aut ex Litteris intelligam.* Idem alium reum ad Paschalem II. remisit, aliqua parte injunctæ pænitentiæ exonerandum. Idem Epist. 162. Nobili pænitentiam quatuordecim annorum injunxerat, quem ad Papam pro moderatione remisit. *Reservantes*, inquit, *hanc indulgentiam Apostolicæ moderationi ad Apostolorum limina eum direximus; quatenus & fatigatione itineris hujus peccatum suum diluat, & apud pietatis vestræ viscera misericordiam, quam Deus vobis inspiraverit, inveniat.*

4. Innocentius II. non privata authoritate, sed in Concilio Rhemensi, ubi convenerant Episcopi Galliæ & Germaniæ, anno 1131. decrevit, ut *Nullus Episcoporum* (percussorem Clerici) *præsumat absolvere, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.* Et in Concilio Lateranensi II. anno 1139. hoc Decretum fuit confirmatum.

5. In eodem Concilio Lateranensi II. fuit Episcopis inhibita absolutio incendiariorum, nisi sub onere determinatæ pœnitentiæ proficiscendi ad bellum sacrum. *Pœnitentia*, inquit, *detur, ut Jerosolymis, vel in Hispania in servitio Dei per integrum annum permaneat. Si quis autem Archi-Episcopus, vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & per annum ab Episcopali Officio abstineat.*

6. Henricus II. Angliæ Rex Sicarios, qui D. Thomam Cantuariensem interfecerant, teste Wilhelmo Neubrigensi l. 2. c. 25. pro absolutione Romam misit, non quod Episcopi Angliæ non haberent potestatem absolvendi, sed quia suæ dignitati id consultius existimaret. *Parcendum*, inquit, *eis duxit, & tam famæ suæ, quam illorum saluti prospiciens, Sedi eos Apostolicæ ad suscipiendum solennem pænitentiam præsentari præcepit. Quod & factum est. Nam stimulante conscientia Romam profecti ad agendam pænitentiam a Summo Pontifice Jerosolymam sunt profecti.*

7. Matthæus Parisiensis de Concilio Londoniensi anni 1142. scribens ait: *Nullus honor vel reverentia ferebatur Dei Ecclesiæ & ejus Ordinatis a prædonibus sceleratis; sed æque Clerici & Laici capiebantur, & in vinculis detinebantur. Sancitum est ergo ibi, & generaliter constitutum, ne ab alio quam a Papa possit absolvi, qui &c.* Robertus de Monte testatur, post editum hoc Decretum Clericos a violatoribus immunitatis Ecclesiasticæ aliquantulum respirasse. *Unde Clericis aliquantulum serenitatis vix illuxit.*

8. De S. Laurentio Dublinensi in Hibernia Episcopo Scriptor vitæ illius apud Baronium ad annum 1179. testatur, quod centum quinquaginta Presbyteros in-

incontinentiæ vitio conspurcatos Romam remiserit, quamvis in ejus potestate esset, ut eos absolveret. *Licet tanquam Archi-Episcopus posset, tamen nolebat absolvere, sed ad Romanam Ecclesiam absolvendos destinabat.*

9. In Concilio Avenionensi anno 1209. extat hoc Statutum Can. 13. *Contra publice perjuros, seu convictos de perjurio, & eos, qui pertinaciter in excommunicatione per sex menses permanserint, novum Canonem promulgamus, scilicet ut nulli Episcoporum liceat hujusmodi anathematizatos absolvere, sed ad Sedem Apostolicam, sicut Sacrilegi & incendiarii mittantur.* Huic Concilio præter Legatos Pontificios intererant Episcopi Provinciarum quatuor, videlicet Provinciæ Viennensis, Arelatensis, Ebrodunensis, & Aquensis.

10. Wilhelmus Altisiodorensis Episcopus, anno 1206. electus, Nobiles quosdam, rebellionis reos, ut scribunt San Marthani tom. 1. *Taliter publicam subire pænitentiam coegit, hoc addito, quod ipsi Sedem Apostolicam pro absolutione sua nihilominus adirent.*

Quæritur 7. Utrum in primitiva Ecclesia in ordine ad pœnitentiam solennem Episcopis reservati fuerint etiam actus mere interni?

Respondeo: Probabilius actus meri interni primis Ecclesiæ sæculis non erant reservati ad subeundam determinatam per Canones Pænitentiales pænitentiam solennem, simpliciter dictam; sed erat Sacerdoti liberum, pro iis imponere pænitentiam secretam juxta suam privatam æstimationem. Ad summum autem solebant a Sacerdotibus redigi in ordinem consistentium, si ita pænitenti expedire judicio privato Sacerdotis visum fuerat. Id probatur

1. In antiquis Pænitentialibus non reperiuntur statutæ determinatæ pænitentiæ pro actibus mere internis, authoritate Episcopi in Cæna Domini per reconciliationem perfectam relaxandæ. Ergo cum illis temporibus non occurrat aliud reservationis genus vel argumentum, nisi quod pro gravioribus criminibus agenda esset pænitentia solennis, per Canones determinata, & authoritate Episcopi in Cæna Domini relaxanda, ab ea reservatione actus interni eximebantur.

2. D. Leo Epist. 136. reprobat quorundam Confessariorum consuetudinem, quod pro peccatis occultis imposuerint pænitentiam, qua publicarentur delicta occulta; Ergo multo minus erant per Canones pro peccatis mere internis statutæ determinatæ pænitentiæ, solum authoritate Episcopi in Cæna Domini relaxandæ; quia alioquin necessarium fuisset, ordinarie vel saltem frequenter publicari peccatum. *Illam*, inquit, *contra Apostolicam Regulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri; ne videlicet de singulorum peccatorum genere libello scripta professio publicetur, cum conscientiarum reatus sufficiat solis Sacerdotibus indicare confessione secreta ..... sufficit illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti. ..... Tunc enim demum plures poterunt ad pænitentiam provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.*

3. Sozomenus l. 7. c. 16. scribit: *Cum confiteri peccata necessarium sit, Presbyterum secretorum tenacem huic officio præfecerunt. Istud sollicite in Occidentalibus Ecclesiis, & maxime Romana servatur.*

4. Paulinus in vita D. Ambrosii scribit: *Causas criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli loquebatur. Nam circa hujusmodi homines confirmanda charitas est, ut confitendo suum allevet delictum, nec habeat, quod adversarius criminetur.*

Plures ejusmodi textus videri possunt in Demonst. Crit. Relig. Cath. de Pænit. Propos. 9. Ex omnibus autem istis sequitur, quod peccata solum interna non fuerint adstricta ad pænitentiam publicam ac sollennem, simpliciter dictam, quia in ordine flentium, audientium, & substratorum constituti sciebantur solum collocari ob gravia crimina. Hoc solum concedendum videtur; peccatorum internorum reos obligatos fuisse ad ordinem consistentium, a quo nullus Christiano-

rum abhorrebat, cum vix ullus æstimaret, se talium peccatorum internorum immunem esse, quæ semel saltem in vita in eum ordinem essent referenda; ut proin adire illum ordinem sicut nunc adire confessionalia, devotionis potius, & humilitationis censeretur, quam ignominiæ argumentum.

Quæritur 8. Utrum reservetur actus externus nulli hominum notus?

Respondeo: Reservatur actus externus, etsi nulli hominum notus sit.

Probatur ex eo; quia in primitiva Ecclesia ad pænitentiam solennem erant sine discrimine reservata homicidia & adulteria, etsi homicidia fuerint occultissima, & complex adulterii forte jam obiisset, prout in Demonst. Crit. ostensum est, dummodo conditio personæ pateretur statum pęnitentis publici.

Probatur 2. Ex variis Conciliis, quæ inter casus reservatos reponunt peccata occultissima, nulli hominum nota, prout patebit ab exemplis in Q. 9. & 10. referendis. *Nec obstat*, quod Sæculo duodecimo aliqui Episcopi tantum reservaverint sibi peccata publica, prout colligi videtur ex Concilio Lemovicensi celebrato anno 1031. ubi dicitur: *Presbyteri de ignotis causis, Episcopi de notis excommunicare est.* Et Ratherius Episcopus Veronensis in Epistola Synodica ad Parochos circa annum 980. dicit: *De occultis peccatis pænitentiam vos dare posse scitote, de publicis ad nos referendum esse agnoscite.* Ad hoc enim respondetur; hos Episcopos secutos esse Disciplinam hanc, alios diversam, prout patet ex Q. 9. præsertim Sæculo 12. ubi cessante pœnitentia solenni reservatio ad forum internum restricta est.

Quæritur 9. Qualia habeantur reservationum Episcopalium exempla in Conciliis a Sæculo duodecimo usque ad Sæculum decimum quartum. Et qualis eo tempore circa casus reservatos viguerit Disciplina?

Respondeo: A Thomassino l. c. citantur sequentia reservationum Synodalium exempla.

Primo, In Concilio Londinensi anno 1102. Can. 28. dicitur: „Sodomiticum „flagitium facientes, & eos in hoc „voluntarie juvantes, in hoc eodem „Concilio gravi anathemate damnati „sunt, donec pœnitentia & confessione absolutionem mereantur. Et ne „hujus criminis absolutionem his, qui se „sub regula vivere non voverunt, aliquis „nisi Episcopus deinceps facere præsumat.

Secundo, Stephanus Parisiensis Episcopus anno 1129. Conciliorum Tom. 10. in Synodo Parisiensi hæc statuit: „Mandamus, ut nullus Presbyter hujus „excommunicationis reum (homicidam, qui Thomam Priorem ad S. „Victorem occiderat) ad se pro confessione venientem suscipiat, neque „absolutionem hujus culpæ tribuat, „aut pœnitentiam injungat. Quia ego „de toto reatu mihi soli absolutionem „& pœnitentiam reservavi.

Tertio, in Synodo Rotomagensi anno 1189. Can. 26. dicitur: „Statuimus, „ut qui scienter in foro Ecclesiastico „vel sæculari falsum de cætero præstiterint juramentum in SS. Ecclesiæ læsionem, vel cujuslibet personæ exhæredationem singulis Dominicis in singulis Parochialibus Ecclesiis excommunicentur. Nihilominus etiam excommunicentur omnes illi, qui ut hujusmodi falsa Sacramenta præstentur, „vi, prece, vel pretio qualibet unquam occasione procuraverint. Hujus autem constitutionis reos nullus Sacerdotum absolvere, vel eis „pœnitentiam dare præsumat, nisi „fuerint in articulo mortis constituti; „sed hujusmodi perjuri excommunicati „ad proprios Episcopos remittantur „absolvendi, & de tanto excessu graviter puniendi, & ad eorum majorem confusionem ad Sedem Apostolicam transmittantur.

Quarto, Odo de Sulli Episcopus Parisiensis in Synodo Parisiensi circa annum 1200. c. 6. n. 5. sic habet: „Sacerdotes majora reservent majoribus in „Confessionibus, sicut homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incæstum & stupra virginum, injectiones „manuum in parentes, vota fracta & hujus-

„ hujusmodi. Sunt tria, in quibus nullus habet potestatem absolvendi, nisi „ Dominus Papa, vel ejus Vicarius, „ nisi in necessitate; scilicet in injectione manuum in Clericos, vel quosvis Religiosos, in incendio, qui per „ sententiam sunt vocati Simoniaci. Nihilominus tamen talium rei remittendi ad Episcopum.

Quinto, Concilium Eboracense anno 1194. Can. 11. „ Præcipimus, ut quilibet sacerdos ter in anno pulsatis campanis eos excommunicet, qui in testimoniis scienter & sponte pejerabunt, & eos qui malitiose alios facient pejerare; eos singulis diebus Dominicis excommunicatos denuntiet. „ Si vero de perjurio pœniteant, ad „ Archi-Episcopum vel Episcopum, vel „ generalem Diœcesis Confessorem absente Archi-Episcopo vel Episcopo „ transmittantur, ab eo pœnitentiam „ suscepturi. In extremis vero laborantibus insinuanda, non imponenda est „ pœnitentia; eisque firmiter injungatur, ut si vixerint Archi Episcopum „ vel Episcopum vel generalem Diœcesis Confessorem absente Archi-Episcopo vel Episcopo adeant, ut eis pœnitentia injungenda sit.

Sexto, Concilium Londinense anno 1200. Can. 7. „ Singulis annis in genere solenniter excommunicentur sortiarii, perjuri supra Sacramenta, incendiarii, fures, atrociores raptores. „ Ita, ut qui scienter in dispendium „ cujuslibet pejeraverint, non absolvantur, nec eis pœnitentia ab aliquo injungatur, nisi ab Episcopo Diœcesano, vel ejus authoritate, præterquam „ in articulo mortis: & tunc eis injungatur, quod ex quo convaluerint, „ Episcopum adeant, ab eo vel ejus „ authoritate pœnitentiam suscepturi.

Septimo, Synodus Santonensis anno 1280. Can. 14. „ Sacerdotes in Confessione majora majoribus reservantes „ mittant ad Episcopum pœnitentes de „ homicidio & perjurio, seu fide violata. Item de injectione manuum in „ parentes seu in Clericos, vel quoscunque Religiosos; item de incendio & „ simonia, de litterarum falsitate, de „ incæstu tam naturali quam legali, & „ spirituali, videlicet qui consanguineam suam cognovit, & qui consanguineam uxoris, & qui consanguinei „ uxorem, & qui cognovit filiam spiritualem, scilicet filiolam, vel cujus „ confessionem audivit. Item de lapsu „ carnis in masculo. Item de lapsu carnis cum brutis. Item cum Monialibus. Item de violatione cœmeteriorum, vel Ecclesiarum. Item de hæresi, de schismate, de sortilegiis factis, de Sacramento Ecclesiæ, & omnes etiam, qui ad hoc consilium & „ auxilium impenderunt. Item mittendi „ sunt ad Episcopum, qui abortivum „ coeundo vel alio modo facere præsumpserunt, & qui ad hoc auxilium „ & consilium præstiterunt. Item Clerici, qui furtum commiserunt. Item „ Clerici, quocunque modo facti irregulares. Item, qui bis se permiserunt „ baptizari, vel qui interfuerunt. Item, „ qui sine Tonsura aliquem susceperunt. „ Item, qui in suscipiendis ordinibus „ saltum fecerunt. Item, qui quocunque modo per se, vel per alium, homicidium fecerunt, vel procuraverunt, vel judicio sanguinis interfuerunt, & qui authoritatem, consilium, auxilium impenderunt, vel „ consensum in aliquo præbuerunt, unde mors hominis vel membrorum mutilatio sequeretur, vel occasio fuerit, „ seu aliqua causa. Item, qui litteras „ dictat, scribit, aut legit, aut aliquod „ adminiculum præstat, ut aliquis mutiletur, vel occidatur. Item Clerici, „ seu presbyteri, qui in suspensione vel „ excommunicatione promoti sunt, & „ sic divina celebrarunt. Item Sacerdos, seu minister, cujus negligentia „ aliquid circa Sacramentum Altaris inhonestum quocunque modo evenerit, „ ad Episcopum vel ejus Concilium sunt „ mittendi.

Octavo, Synodus Nemausiensis anno 1284. Can. 3. „ Isti sunt Casus in quibus pœnitentes ad Episcopum sunt „ mittendi. Si quis confitebitur, se credere aliquam hæreticam pravitatem. „ Item

„ Item Simoniacus, quocunque modo „ commiserit Simoniam. Item Clerici excommunicati excommunicatione majori, vel interdicti aut suspensi, qui ante absolutionem divina officia celebrarunt, scilicet Missam cantando, Evangelium, Epistolam, vel alias Horas dicendo, faciendo principaliter officium suum in Ecclesia. Item Clerici per saltum promoti aliquo ordine prætermisso. Item Clerici, qui ab alieno Episcopo se fecerunt ordinari, nostra licentia non obtenta. Item incendiarii. Item qui suos filios occiderunt studiose, vel etiam negligenter. Item qui tractaverunt in malos usus Eucharistiam seu Chrysma. Item illi, qui tractaverunt facto, verbo, consensu, vel alio modo homicidium. Item Sacrilegi & violatores Ecclesiarum. Item illi, qui luxuriam expleverunt cum matre, sorore, vel aliqua consanguinea sua, vel uxore fratris, vel cum Sanctimoniali consecrata vel non consecrata. Item illi, qui in Ecclesia luxuriam commiserunt. Item illi, qui cum Judæa, vel Saracena, vel bruto animali coire ausu nefario præsumpserunt. Item mulier, quæ de adulterio concepit infantem, quem maritus credit esse suum, propter quem legitimi Filii fraudantur hæreditate paterna. Item qui cum mulieribus aliquid faciunt, propter quod fecerint abortivum, mulier etiamsi hæc fecerit, vel sibi fieri procuraverit, transmittatur. Item illi, qui contra aliquos falsum tulerint testimonium in aliquibus causis. Item illi qui contractis sponsalibus cum aliquibus præstito juramento, & non dissolutis postmodum contrahunt cum aliis sponsalia, vel matrimonium, contra juramentum prius temere veniendo. Item qui excommunicati vel nominatim interdicti a quocunque judice ingerunt se divinis in Ecclesia ante absolutionem invito proprio Sacerdote, nec ad monitionem Sacerdotis volunt exire de Ecclesia, divinum officium perturbantes. Item illi, qui in Cœmeterio Ecclesiastico præsumunt scienter excommunicatorum corpora sepelire. Si vero prædicti confitentes ad mandatum & monitionem Sacerdotis ad nos venire noluerint, in suis peccatis & duritia permanentes, & peccata occulta fuerint, eis a Sacerdotibus pœnitentia injungatur, & nihilominus Sacerdotes postmodum, cum poterunt commode, a nobis, vel a Fratribus Prædicatoribus, vel Minoribus, super hoc habeant consilium, & requirant. Si autem manifestum fuerit, aliquem commisisse aliquod peccatum de prædictis, ad nos mittatur, nec ei ab aliquo presbytero de illo peccato manifesto pœnitentia injungatur sine nostra licentia speciali, nisi senex fuerit, vel corporali impedimento detentus, seu in mortis articulo constitutus.

Nono, Synodus Lambethensis in Anglia anno 1281. Can. 8. „Cum juxta sacros Canones peccata graviora, ut incestus & similia, quæ vulgatissima suo scandalo totam commovent civitatem, sint solenni pœnitentia castiganda; quorundam tamen negligentia id agente hujusmodi pœnitentia videtur quasi in oblivionem tradita, & crevisse per consequens audacia hujusmodi horrenda facinora & flagitia perpetrandi. Quocirca præcipimus, ut hujusmodi pœnitentia solennis de cætero imponatur secundum Canonicas sanctiones. Absolutionem autem ab homicidio voluntario, tam publico quam occulto, solis Episcopis, extra necessitatis articulum, reservamus. Per quod Minorum intendimus refrœnare audaciam, & non majorum reverentiæ in aliquo derogare.

Decimo, Concilium Ravennatense anno 1286. Can. 8. „ Ne ducatum præbeat cæcus cœco, casus, in quibus volumus solos adiri Episcopos, per hanc nostram Constitutionem Ecclesiarum Rectoribus nostræ provinciæ intimamus, districte eis sub pœna excommunicationis mandantes, ne de his se ullatenus intromittant, sed illos ad suum in his Casibus Diœcesa-

„ num

„ num remittant, qui in his vel eorum „ aliquo eis voluerint confiteri. Casus „ autem sunt hi: videlicet, cum quis „ petit absolvi ab excommunicatione „ majori, lata vel inducta ab homine „ vel a jure. Item incendio & crimi- „ ne publico; sicut in blasphemante „ Deum vel Sanctos. Item in voto qua- „ litercunque emisso. Et cum illis, qui „ filios oppresserunt ex proposito, sive „ casu. Et cum quibuslibet homicidis „ & sacrilegis & falsariis, violatoribus „ Ecclesiarum & immunitatum Eccle- „ siasticæ libertatis, & sortilegis. Item „ cum iis, qui cum brutis libidine pol „ luuntur. Item cum incæstuosis & cor „ ruptoribus sanctimonialium; & in „ omni occupatione, usurpatione, & „ detentione rei alienæ, ubi cui resti- „ tutio fieri debeat, non inveniri po- „ test. Item cum perjuris & clandesti- „ ne matrimonium contrahentibus, ex „ quo matrimonio dubitatio oriatur, vel „ oriri possit. Et in omnibus aliis cri „ minibus, delictis & excessibus, in „ quibus de consuetudine generali vel „ speciali Episcopis reservatur confes- „ sio.

Undecimo, Synodus Oxoniensis in Anglia anno 1287. Can. 5. „ Si mulier „ est, quæ peccavit, quærat ab ea, „ utrum cum Clerico vel Laico, con- „ sanguineo vel affine. Si vero vir; „ aptas & consimiles de mulieribus fa- „ ciat quæstiones; ita tamen quod majo- „ ra & notoria pœnitentiario nostro re- „ servet, & pœnitentem sibi transmit- „ tat cum litteris causam delicti & cir- „ cumstantias ipsius continentibus.

Duodecimo, Concilium Avenionense anno 1326. Can. 37. „ Facientes con- „ spirationes & attentantes excommuni- „ cationis sententiæ volumus subjacere, „ a qua nisi per Concilium provincia- „ le, præterquam in articulo mortis, „ nullatenus absolvantur. „ Et Can. 46. „ Statuimus, quod singuli Episcopi, & „ eorum Officiales, in delictis remissio- „ nem faciant cum fuerint requisiti. Et „ si is, qui deliquisse dicitur, de Diœ- „ cesi non fuerit ejus, a quo remissio „ postulatur fieri, sufficiant solæ litte- „ ræ requirentis. Si vero de ejus Diœ- „ cesi fuerint, semiplena probatio suffi- „ ciat in hac parte. „ Et Can. 49. „ Abusorum (litteris Apostolicis ad bel- „ lum sacrum se offerentium) absolu- „ tio, Ordinario reservatur. „ Et Can. 59. „ In Casibus, ubi dispensatio vel „ absolutio non reperiretur in ordina- „ tione præsentis Concilii Sedi Aposto- „ licæ vel aliter reservata, Episcopi pro „ suæ discretionis arbitrio juxta negotii „ qualitatem & personarum conditionem „ provideant & dispensent; aut pro re- „ conciliationis & absolutionis seu di- „ spensationis remedio remittant culpa- „ biles ad suum vel aliquem alium de „ prædictis, metropolitanum, de quo „ sibi magis expedire videbitur, & si- „ cut illius saluti, de cujus agetur ex- „ cessu pensatis tam negotii quam per- „ sonæ circumstantiis magis crediderint „ opportunum. „ Et Can. 22. „ Nullus „ cujuscunque Ordinis vel Religionis „ seu conditionis existat, confitentes in „ cujusquam civitate vel Diœcesi, præ- „ ter specialem vel generalem licen- „ tiam ipsius Diœcesani, de facto ab- „ solvere quemquam vel ligare præsu- „ mat in casibus eidem Diœcesano a „ jure, consuetudine, vel Statuto pro- „ vinciali vel Synodali, specialiter re- „ servatis. Casus vero sunt hi. In ex- „ communicato a Canone in incendia- „ rio nondum etiam publicato, in bla- „ sphemo famoso, in votis relaxandis „ vel commutandis; in his quæ con- „ sueta sunt in Diœcesi Episcopo re- „ servari, utpote in oppressione puero- „ rum, in homicidiis, in sacrilegiis ul- „ tra decem solidos, in violatoribus Ec- „ clesiarum, in violatoribus Ecclesia- „ sticæ libertatis & immunitatis, in „ incæstu cum consanguineis & affini- „ bus, in ascendentibus & descenden- „ tibus in infinitum, & in collaterali- „ bus usque ad secundum gradum inclu- „ sive; in carnali cognitione sanctimo- „ nialis, aut defloratione virginis vio- „ lenta; in illis, qui in Ecclesia luxu- „ riam commiserint per carnalem copu- „ lam consummatam, in restitutionibus „ incertis ultra 20. solidos in una per-

„ sona, in clandestine contrahentibus, in „ eo qui consuetus est, multo tempore „ usurariam pravitatem exercere, in falso teste, in falsario litterarum vel Instrumentorum, vel subtrahente aliena „ Instrumenta seu delente, in falsario „ monetæ, in impediente legatum Sedis Apostolicæ, in proditore Domini „ vel patris, in hæresis sectatore, in „ supponente partum vel necante, vel „ abortivum sibi vel alii procurante, in „ muliere quæ ab alio quam a marito „ proprio concepit infantem, quem maritus existimat esse suum, propter „ quem legitimi defraudantur hæredita- „ te paterna; in toxicatione vel aliud „ mortiferum procurante, vel ministrante vel opem aut consilium adhibente, „ in coeunte cum Judæa vel Saracena, „ vel bruto econtra, in sortilegis ad „ quos communiter recurritur pro sortilegiis faciendis, in his qui corpore „ Christi, oleo sancto, vel Chrismate „ abutuntur, in depopulatoribus agrorum, vinearum vel arborum, in excommunicatis, qui scienter ingerunt „ se divinis, & commoniti nolunt Ecclesia exire, divinum officium perturbantes, in illis qui scienter excommunicatorum corpora recipiunt ad „ Ecclesiasticam sepulturam, vel consepelirent ibi contra parochialis presbyteri voluntatem, in illis qui scienter celebrant in Ecclesia interdicta.

Decimotertio, Concilium Arelatense, quod compilatores Conciliorum conjecerunt ad annum 1260. Can. 1. „ Quia „ propter imbecillium & impotentium „ & pauperum occupationes & penuriam aliquando per villas & oppida „ consueverunt pœnitentiarios suos in „ Quadragesima destinare, ut eos a Casibus, qui Majoribus reservantur, „ absolvant, frequenter accidit, ut magna pars Christianorum occasione hujusmodi pœnitentiariorum propriis Sacerdotibus super confessionibus illudant, asserentes, se dictis Pœnitentiariis fuisse confessos, cum tamen „ per hujusmodi confessores vix aut nunquam possit pars populi modica suorum peccatorum confessionibus generaliter expediri. Ut ergo de cætero „ populares occasiones hujusmodi frivolas non prætendant, inhibemus, ne „ confessores hujusmodi, qui mittuntur „ solummodo ad prædicta, per villas „ & parochias Diœcesis discurrentes, „ generalibus parochianorum confessionibus audiendis se occupent, nisi de „ mandato Prælati, & licentia Curati, „ generalibus confessionibus audiendis „ se duxerint occupandos; sed eos ad „ proprios remittant Sacerdotes, & a „ Casibus, pro quibus mittuntur, pœnitentes absolvant, ne ipsi parochiani mandatum de confitendo saltem „ semel in anno propriis Sacerdotibus „ simulatorie & dolose se gaudeant evasisse. Nec prælati super casibus sibi „ reservatis ad parochianos suos Pœnitentiarios destinent, nisi ad eos, „ qui commode Prælatos suos adire non „ possunt.

Decimo quarto, Concilium Nicosiense, seu Nimociense anno 1298. Can. 4. „ Statuimus, sicut hactenus observatum est, quod majora peccata ad Archi-Episcopum, & Episcopos in suis „ Diœcesibus reserventur, ut sunt homicidia, sacrilegia, peccata contra „ naturam, incœstus, ut est cum consanguineis vel monialibus commisceri, stupra virginum, injectiones manuum in parentes, suffocationes parvulorum, perjuria, incendia, restitutio ablatorum, & illegitime aquisitorum, falsarii Episcopalis Sigilli seu „ ejus curiæ, defloratores virginum, „ stupratores viduarum, raptores mulierum, votorum fractores, venefici, „ qui in mortem conjugis est machinatus, luxuriam in Ecclesia committens, cojens cum Judæa vel Saracena, cojens cum ea quam baptizavit, „ vel cujus confessionem audivit, celebrans in altari non consecrato, vel „ sine sacris indumentis; celebrans non „ jejunus.

Quæritur 10. Qualis circa Casus reservatos viguerit disciplina in nostra Diœcesi Augustana a Sæculo decimo quarto usque ad Sæculum decimum septimum?

Res-

Respondeo: Ab anno 1355. usque ad annum 1524. erat in nostra Diœcesi ferme eadem observantia, quæ prioribus duobus sæculis elucescit ex Conciliis proxime adductis, ut nempe universim omnia *majora* crimina reservata essent Episcopo, ita ut discretioni Confessariorum præter nonnulla peccata determinate expressa relinqueretur, quænam crimina in *majora* referenda essent. Verum, prout constanter observare licet, quod Romanus Pontifex semper correxerit Leges Conciliorum particularium, quando eorum Leges rationi, aut pietati divinæ aut institutioni divinæ videbantur minus congruere, ita etiam per Laurentium Campegium, suum Legatum, in Comitiis Ratisbonensibus, ubi præter plures alios Episcopos per suum legatum etiam intererat Episcopus Augustanus, decrevit, ut de cætero pro Laicis tantum tres casus reservarentur, nempe homicidium, hæresis, & omnis excommunicatio major. Hæc Lex postmodum retenta est ab Episcopis Augustanis in Rituali Augustano 1580, & in Synodo Augustana 1610. Hæc omnia probantur sequentibus documentis.

Primo Synodus Augustana, celebrata sub Friderico Episcopo anno 1355. titulo, *de Confessionibus audiendis*, sic habet: „In satisfactionibus injungendis, „*Majora Majoribus* observent. In minoribus autem secundum quantitatem „culpæ & qualitatem delinquentium se „teneant, atque regant. -- Ut autem „sciant Sacerdotes in pœnitentiis & satisfactionibus injungendis, quod vel quid „ad eos spectare noscatur, & qui (casus) Episcopis vel eorum Superioribus reservantur, noverint universi, „quod hæc sunt, ad quæ supplices Sacerdotes nullatenus manus extendere „debent, ut nullum unquam absolvere „audeant majoris excommunicationis „vinculo irretitum, præterquam in mortis articulo; beneficium possidentem „contra Sanctiones Canonicas; & qui „manus in Clericum & religiosam „personam injecerit; irregularem, incendiarium, blasphemum Christi nominis, & Sanctorum; falsum testem „perjurum, parricidam, homicidam, „sacrilegum, falsarium Litterarum Papæ vel Episcopi, vel ejus Officialis, „vel Judicum aliorum, violatorem libertatis Ecclesiasticæ, sortilegum, incæstuosum, peccantem contra naturam, „corruptorem sanctimonialium, qui tenetur ad vagas restitutiones, scienter „ferentes iniquas sententias, oppressorem filiorum, fractorem seu violatorem voti, Simoniacum in Ordine „vel in beneficio; & quemvis alium „criminibus enormibus irretitum; sed „ipsos nobis absolvendos transmittant, „ut disponamus de ipsis, prout juris „fuerit, & consonum rationi.

Secundo. Synodus Augustana, celebrata anno 1452. a Petro, Episcopo Augustano & S. R. E. Cardinale, Can. 28. „In satisfactionibus injungendis, „*Majora Majoribus*, observetur. Et „Can. 30. Ut autem Sacerdotes sciant „in pœnitentiis & satisfactionibus injungendis, quæ ad ipsos spectare noscantur, noverint, quod hæc sunt, ad „quæ simplices Sacerdotes manus extollere nullatenus debent ut nullum „absolvant excommunicationis sententia irretitum, præterquam in articulo mortis; beneficium possidentem „contra Canonicas Sanctiones: & qui „manus in Clericum vel religiosam personam injecerit, irregularem, incendiarium, blasphemum Christi & Sanctorum, falsum testem & perjurum, „parricidam, homicidam, sacrilegum, „incæstuosum, peccantem contra naturam, corrumpentem sanctimonialem, „qui tenetur ad vagas restitutiones, scienter ferentes iniquas sententias, oppressiones filiorum, fractionem seu „violationem voti, Simoniacum in Ordine vel Beneficio, & quemvis alium criminibus enormibus irretitum, „sed ipsos nobis absolvendos transmittant, „ut disponamus de ipsis, prout juris „fuerit & consonum rationi.

Tertio. Laurentius Campegius, S. R. E. Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legatus a Latere per Germaniam, anno „1524. in *Constitutione pro reformatione Cleri Ratisbonæ in Comitiis edita*, sic scri-

scribit: „ Communicatis consiliis cum „ Ferdinando, Archi-Duce Austriæ, Im„ periali Locumtenente, concordi sen„ tentia particularem Conventum in „ Civitate Ratisbonæ convocare decre„ vimus; in quo una nobiscum inter„ fuerunt præfatus Serenissimus Archi„ Dux; RR. Matthæus, S. R. E. Cardi„ nalis, Archi-Episcopus Salisburgensis, „ Ill. Wilhelmus & Ludovicus Pa„ latini Rheni, Duces in Superiori & „ Inferiori Bavaria, Bernardus, Episco„ pus Tridentinus, Joannes, Administra„ tor Ecclesiæ Ratisbonensis, Nuntii „ sive Oratores omnes cum pleno man„ dato Vigandi, Episcopi Bambergen„ sis, Georgii, Episcopi Spirensis, Wil„ helmi, Episcopi Argentinensis, Chri„ stophori, Episcopi Augustensis, Hu„ gonis, Episcopi Constantiensis, Chri„ stophori, Episcopi Basileensis, Phi„ lippi, Episcopi Frisingensis, Ernesti, „ Administratoris Ecclesiæ Pataviensis, „ & Sebastiani, Episcopi Brixinensis . .. „ Itaque infra scriptos reformationis Cle„ ricorum modos statuere necessarium „ duximus . ..... Quocirca Authoritate „ Apostolica Statuta per nos edita om„ nibus & singulis Archi-Episcopis, „ Episcopis, Abbatibus, &c. & Cleri„ cis in universa Germania residentibus „ perpetuis temporibus inviolabiliter ob„ servari volumus. ..... Porro ne (Pres„ byteri) videantur pecuniæ aucupium „ magis, quam salutis animarum stu„ dium amplecti, dum Laicos graviora „ delicta confessos hinc inde remittunt „ non sine famæ rerumque dispendio, „ constituimus & ordinamus, ut dein„ ceps quilibet confessor absolvere possit „ Laicos contritos & confessos, a qui„ buscunque peccatis occultis, quantum„ cunque gravibus & enormibus, quæ „ Ordinarii suæ authoritati reservave„ rant, exceptis duntaxat homicidis, „ hæreticis, & excommunicatis, ad „ Episcopum vel ejus Vicarium mit„ tendis. Quo autem ad Clericos, ni„ hil quoad hoc Statutum intelligatur „ innovatum.

Quarto. Synodus Augustana sub Othone Episcopo & Cardinale anno 1548. Can. 19. „ Ne Ecclesiarum Rectores „ videantur pecuniæ magis quam ani„ marum saluti studere, statuimus & ordi„ namus, ut deinceps quilibet Confes„ sor idoneus Laicos contritos & con„ fessos ab omnibus peccatis occultis, „ quantumcunque gravibus & enormi„ bus, nobis tanquam Ordinario ante „ reservatis, absolvere possit, homicidis, „ hæreticis, & excommunicatis, quos „ ad nos, vel Pænitentiarium nostrum „ remitti volumus, duntaxat exceptis. „ Quod ad Clericos attinet, in hac par„ te nihil esse volumus innovatum. " Hæc Constitutio ostendit; Episcopos Augustanos statim recepisse Statutum Laurentii Campegii Cardinalis prius relatum.

Quinto. Rituale Augustanum, editum anno 1580. authoritate Marquardi, Episcopi Augustani, ubi agit de Casibus reservatis, sic habet: Animadvertat Con„ fessarius, recte & utiliter factum & „ in Ecclesia constitutum esse, ut cun„ cti Sacerdotes quoslibet a quibuslibet „ criminibus & excessibus absolvere non „ possint, nec debeant, sed quosdam „ Casus jam olim exceptos esse, quo„ rum cognitio, & absolutio majoribus „ Prælatis & ordinariæ ipsorum jurisdi„ ctioni reservaretur. Unde Casus Epis„ copo reservati secundum veteris juris „ dispositionem hi sunt. Clericus per „ saltum, ut vocant, ad sacros Ordi„ nes, vel ab alieno Episcopo sine dis„ pensatione promotus. Sacerdos in Al„ tari non consecrato vel absque sacris „ indumentis, vel alioquin non jeju„ nus, Missam celebrans. Committens „ fornicationem cum filia a se prius ba„ ptizata, vel ad confirmationem addu„ cta, vel cujus confessionem audivit, „ vel cum quavis persona religiosa, Ju„ dæa vel infideli. Virginem vi constu„ prans, vel post votum simplex casti„ tatis emissum contrahens matrimo„ nium. Homicida voluntarius, adul„ ter, sacrilegus, incæstuosus, cum b„ stiis abominationem faciens, in tem„ plo peccatum luxuriæ committens, „ perjurus, rei magicæ studiosus, falsum „ dicens testimonium, falsarius. Parens

„ filios opprimens, aut quæcunque persona in se vel aliis procurans abortum & sterilitatem, Sacerdos absolvens excommunicatum majore, ut vocant, excommunicatione, vel hæreticum sine speciali commissione, vel sepeliens usurarium manifestum. .... „ Habent Parochi & Confessarii hujus Episcopatus Augustensis, cum sunt ab Episcopo approbati, in dictis casibus, qui olim Episcopo reservabantur, potestatem suos subditos absolvendi. Excipiuntur interim voluntarii homicidæ, deinde hæretici, sive Schismatici, & postremo majoris excommunicationis vinculo innodati. Cum autem hi postremi ad confessionem veniunt, & beneficium absolutionis petunt, suaviter illis consulat & persuadeat Confessarius, ut absolutionem petant a Superiore, aut qui ab eo facultatem habet. Caveat Confessarius, ne sit nimis facilis & liberalis circa dictos casus (jure antiquo) Episcopo reservatos, sed exaggeret confitenti crimen, si forte ipse non satis illud ponderat, & graviorem illi pœnitentiam injungat, cautioremque reddat imposterum, ut Ecclesiasticæ Disciplinæ vigor non omnino dissolvatur, & fructus pœnitentiæ digni, quoad fieri potest, pro debita personæ, loci, & temporis ratione, aliqua ex parte obtineantur. ...... Confessarius hanc sibi potestatem nullo modo sumat, ac arroget, ut hæreticum, schismaticum, homicidam voluntarium, vel in majore excommunicatione constitutum absolvat, nisi potestatem habeat prius sibi mandatam atque commissam, vel delegatam a Superiore, sicut a Summo Pontifice tempore plenarii Jubilæi, in foro scilicet interiore tantum, vel ab Episcopo suo ordinario, ejusque Vicario, vel Officiali, sive ab alio Judice competenti. Secundo caveat excedere limites, & formam mandati, sive commissionis, quam super absolvendo accepit, ne alioquin & se, & pœnitentem misere fallat, & absolvendo frustra laboret. .... Ubi in foro Conscientiæ fit absolutio, sufficit, ut absolvens authoritatem, & rectam absolvendi intentionem habeat, atque ita dicat, Ego te absolvo ab excommunicatione majore, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Sexto. Henricus, Episcopus Augustanus, in Synodo Augustana celebrata anno *1610.* ac dein in Statutis Synodalibus editis Dillingæ eodem adhuc anno, & denuo recusis anno *1696.* part. 2. c. 7. n. 9. 10. & 11. sic decernit. „ Ne multitudine casuum reservatorum peccatoribus nimium difficilis reddatur pœnitentia, atque ab ea fortasse retrahantur, id Parochis omnibus per Diæcesin nostram constitutis, & Confessariis aliis approbatis permittimus, hancque illis potestatem jam ante ab Antecessoribus nostris (Othone, & Marquardo) concessam confirmamus, ut quoscunque Laicos contritos & confessos, a quibuscunque peccatis occultis, quantumvis gravibus, quæ alioquin authoritati nostræ ordinariæ reservarentur, possint absolvere, tribus duntaxat exceptis, nimirum homicidio voluntario, hæresi, & omni majori excommunicatione, quorum absolutionem solis Nobis, Vicario Generali, & Pænitentiario nostro reservamus. Pro Clericis autem Sæcularibus ultra tres illos casus superiore canone expressos, volumus etiam præsenti Decreto reservare sequentes. Incæstum cum Moniali professa, & cum consanguinea, vel affine in primo & secundo gradu: Veneficium, incantationes magicas, & maleficium, Sanctæ Eucharistiæ, Sacrarum Reliquiarum, vel Sacræ Scripturæ abusum ad exercitium magiæ; violationem Sigilli Confessionis Sacramentalis. Quare, qui ex numero Clericorum aliquod horum peccatorum, quantumcunque occulte admiserit, absolutionem a Nobis, Vicario nostro Generali, vel Pænitentiario petere debebit. Porro peccata annexam habentia excommunicationem, Summi Pontificis, vel nostræ tanquam Ordinarii absolutioni reservatam, multa sunt, quorum præcipue in Bulla Cœ-

„ næ

„ næ Domini referuntur, de quibus, „ ut & de reliquis expedit legi Navarrum in Manuali c. 27. Toletum L. „ 1. Instruct. Sacerd. c. 18. & in sequentibus, Directorium Joannis Polanci, Summam Fumi, & aliorum „ Summistarum, Verbo, Excommunicatio, Franciscum Suarez de Censuris.

Septimo. Rituale Augustanum, editum post præfatam Synodum anno 1656. ab Administratore Episcopatus, & recusum anno 1688. Casus reservatos diverso modo ponit, quam erant determinati in Synodo, neque in Præfatione ulla redditur hujus mutationis ratio. In primis enim omittit Casum hæresis. Secundo in casu reservato Excommunicationis majoris addit, *non reservatæ Pontifici*. Tertio, in Casibus reservatis *pro Clericis* omittit, *Sæcularibus*, ut in ambiguo relinquat, an comprehendat etiam Regulares Episcopo subditos. Cum tamen certum sit, & ex Actis Synodalibus Manuscriptis probari possit, Prælatos Regularium post prælecta Statuta Synodalia porrexisse Episcopo supplicationem, in qua inter alia petierunt, ne Regulares comprehendantur Casibus reservatis; quibus Episcopus respondit, huic petitioni jam provisum esse. Cæterum Ritualis verba sunt ista: „ In „ hac Augustana Diæcesi, ne multitudine Casuum reservatorum pænitentia, & in Ecclesia Dei usitata peccatorum confessio onerosior & difficilior reddatur, quod jam olim permissum fuit, id nunc denuo permittitur „ omnibus Parochis & Confessariis approbatis, ut a quibuscunque Casibus „ Episcopalibus quosvis Laicos sibi subditos rite confessos & pænitentes absolvere possint. Exceptis duntaxat homicidiis voluntariis, & majoris excommunicationis, alias de jure Summo Pontifici non reservato, vinculo „ innodatis. ..... Ultra nominatos casus „ reservati sunt etiam in novissima Synodo pro Clericis hujus Diæcesis ejusmodi committentibus, sequentes: „ Concubitus cum Moniali professa, „ cum cognata vel affine in primo & „ & secundo gradu, Veneficium, Incantationes Magicæ; Maleficia, abusus SS. Eucharistiæ & Sacrarum Reliquiarum ad artes magicas, violatio „ Sigilli Confessionis Sacramentalis. ” Ita præfatum Rituale, quod ubi videtur variare a Statutis Synodalibus, haud dubie juxta eadem Statuta explicandum, vel ad ea revocandum est.

Quæritur 11. Quid circa Casus reservatos decreverit Concilium Tridentinum?

Respondeo: Concilium Tridentinum anno 1551. Sess. 14. Can. 7. declarat tria. 1. Episcopis in sua Diæcesi, Summo autem Pontifici in tota Ecclesia competere potestatem reservandi graviora crimina ex ordinatione divina. 2. eam potestatem Episcopis competere præsertim circa crimina, quibus censura excommunicationis annexa est. 3. eam reservationem nullam esse in articulo mortis; sic habet: *Quoniam natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non a quibusvis, sed a Summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes authoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinæ authoritati non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Veruntamen pie admodum, ne hac ipsa*

ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt: extra quem articulum Sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant Videri etiam potest Can. 11. in eadem Sess. ubi fuit definitum, *Episcopos habere jus reservandi sibi casus.*

Quæritur 12. Quid circa potestatem absolvendi a casibus reservatis statutum fuerit a Concilio Tridentino?

Respondeo: Concilium anno 1563. in Sess. 24. Can. 6. declarat; Episcopis permissum esse, ut absolvant ab omnibus peccatis occultis Sedi Apostolicæ alioquin reservatis, etiam a crimine hæresis; sic habet: *Liceat Episcopis in Irregularitatibus omnibus, & Suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; & in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos, in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.*

Quæritur 13. An hæc potestas Episcoporum absolvendi ab hæresi occulta fuerit Episcopis restricta per Bullam Cænæ?

Respondeo: In hac quæstione duas esse sententias. Prima affirmat; eam potestatem ademptam fuisse Episcopis per Bullam Cænæ. Secunda id negat. Utraque pro se numerat authores non paucos, nec levis Authoritatis.

Primam propugnat Barbosa de officio & potestate Episcopi p. 2. alleg. 40. ubi pro se enumerat authores multos. Fundamenta illius sunt 1. quia in Bulla Cænæ §. 22. continetur hæc clausula: *A prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem absolvi possit etiam prætextu quarumvis facultatum & indultorum quibuscunque personis Ecclesiasticis, etiam Episcopali Dignitate præditis, ipsisque Ordinibus, Monasteriis, Confraternitatibus, Hospitalibus, & locis piis, nec non Laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem ac cujusvis Concilii Decreta in genere & in specie concessorum.* 2. quia extant pro ea sententia plures declarationes Cardinalium, & vivæ vocis oracula a Summis Pontificibus edita. 3. quia ea est praxis Episcoporum etiam in Germania & Belgio, & nonnullorum etiam in Gallia, prout patet ex l. *Conference d' Anjou*, ubi refertur, tres Episcopos simul petiisse Roma eam licentiam, absolvendi ab hæresi occulta. 4. quia ab Alexandro VII. damnata est hæc propositio ordine tertia: *Sententia asserens, Bullam Cænæ solum prohibere absolutionem hæresis & aliorum criminum, quando publica sunt; & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. visa & tolerata est.*

Secundam sententiam propugnant non minus celebres Authores, Navarrus, Em. Rodriguez, Fagundez, Thomas Sanchez, Gutierez, Henriquez, Bannez, Aragonius, Sa, Cevallos, Vela, Angles, Campegius, Barth. Ledesma, Lamas, Cataneus, Gomez, Vivaldus, Petrus Ledesma, Vega, Portelus, Croussers, Puteanus, Diana, Layman, Gobat, Engel, P. Pichler l. 5. Tit. 7. n. 20. & alii. Fundamentum præcipuum hujus sententiæ est; quia est incredibile, S. Pium V. & Gregorium XIII. vixdum finito Concilio Tridentino voluisse abolere Jus Episcopale tam insigne, a primis temporibus Ecclesiæ semper Episcopis proprium, novissime ante Tridentinum a Laurentio Campegio Cardinale in Conventu Ratisbonensi anno 1524. Episcopis Germaniæ assertum, & in ipso Concilio Tridentino tam solenniter declaratum. 2. Eo ipso tempore quo S. Pius V. & Gregorius XIII. Bullam Cænæ edidit, versabatur Romæ

Otho

Otho Truchsessius, Cardinalis & Episcopus, videlicet ab anno 1568. usque in annum 1573. quo tempore scripsit Rituale Augustanum, postmodum ab ejus successore editum anno 1580. In hoc Rituali Augustano præfigitur Bulla Cœnæ edita a Gregorio XIII. recensentur etiam Casus Papæ reservati, inter quos ponitur: *Qui aliquo externo signo suam hæresim prodit, aut hæreticis ab Ecclesia damnatis circa suas perversas opiniones favet, eosque defendit.* Et tamen immediate dein inter Casus Episcopales subjunguntur *hæretici sive schismatici*. Ergo supponendum est, aut Bullam Cœnæ in hoc puncto noluisse derogare Decreto Concilii Tridentini quoad Episcopos ultramontanos, & hoc ex vivæ vocis oraculo vel ex aliqua declaratione Cardinalium, præsertim Caraffæ Cardinalis, de qua infra dicetur ex Rodericio, constitisse Othoni Truchsessio, aut certe Summos Pontifices, S. Pium V. & Gregorium XIII. in hoc puncto noluisse urgere extensionem præfatæ Bullæ ad Episcopos ultramontanos, & hoc Othonem Truchsessium ex ore Summi Pontificis intellexisse. 3. Cum anno 1601. Paulus V. per S. Congregationem Episcoporum & Regularium Episcopis Italiæ præciperet; *Ne sibi superflue reservent Casus in Bulla Cœnæ contentos, neque alios Sedi Apostolicæ reservatos*, nihilominus *Henricus*, Episcopus Augustanus, inter Casus ab Episcopo Augustano reservatos in Synodo anno 1610. reponit *hæresim* tanquam Casum distinctum ab omni excommunicatione majore. Ergo cum supponi non possit, Episcopum tam eruditum, ac ipse erat, & totam Synodum voluisse casum Summo Pontifici reservatum reservare *superflue*, præsumendum est, Henricum Episcopum, & Synodum tacite assentiente Sede Apostolica Decreto Concilii, & Constitutionibus Laurentii Campegii, authoritate Apostolica Ratisbonæ pro Episcopis Germaniæ editis, etiam num institisse. 4. Episcopi Hispaniæ, Galliæ, & Germaniæ finito Concilio Tridentino statim ad praxin deduxerunt Decretum Concilii circa absolutionem ab hæresi occulta; neque constat, eos propterea a Sede Apostolica fuisse admonitos, aut specifica mentione Concilii Tridentini meliora edoctos. Ergo præsumendum est, Summos Pontifices in Bulla Cœnæ ad Concilium Tridentinum vel non respexisse, vel ejus limitationem ad ultramontanos non extendisse. De Praxi Episcoporum Galliæ testatur Pontasius V. *Casus reservati* Casu 3. & Caballutius in *Theoria Juris* l. 5. c. 15. n. 8. de Episcopis Hispaniæ idem scribit Emman. Rodriguez Quæst. Reg. Tom. 1. q. 20. a. 10. his verbis: *Secundum aliquos facultas concessa Episcopis a Concilio Tridentino ut possint absolvere suos subditos a crimine hæresis occulto, sublata est per processum Bullæ Cœnæ, a Gregorio XIII. publicatum. Ego nunquam mihi potui persuadere, talem authoritatem ipsis esse ablatam respectu absolutionis ab hæresi. Nam Concilium Tridentinum restituit Episcopis sublatam olim jurisdictionem, quam habebant jure communi, aut divino secundum quosdam, sed restringibilem a Papa & subordinatam. Episcopi enim, nisi expresse limitentur, habent pro subditis, quidquid habet Papa pro tota Ecclesia - Nec in illa Bulla Cœnæ videmus expresse & specialiter hoc Decretum* (Tridentini) *derogari. Et ita tenet Henriquez, affirmans, eam tenere opinionem modo multos Jurisperitos, & Theologos, videlicet Pennam, Medinam, & Gallum de familia Prædicatorum, eam tenuisse, & doctissimum D. Sanctium Episcopum Segoviensem, & D. Querrerum Archi-Episcopum Granatensem, & D. Blancum Archi-Episcopum Compostellanum hujus etiam fuisse opinionis affirmat. Qui Reverendissimi Præsules magnam habent in hoc authoritatem tum propter eorum singularem doctrinam & sanctitatem, tum quia, ut Patres Ecclesiæ, interfuerunt Concilio Tridentino. Refert etiam, Doctorem Moyam, & Doctorem Solis, primarios Salmanticenses, hujus fuisse opinionis. Refert etiam, quod Illustrissimus Cardinalis Carraffa, nomine Congregationis Cardinalium ita rescripsit ad D. Christophorum Vela, Archi Episcopum Brugensem.* Ita Rodriguez. Hinc & Navarrus Tom. 2. Conciliorum l. 5. c. 11. obser-

vat

vat praxin Episcoporum absolvendi ab hæresi occulta jam invaluisse post Tridentinum in Hispania, quæ observantia ob declarationem Rotæ Romanæ oppositam ipso Judice non facile mutabitur. 4. Datur convenientia intrinseca tam magna, ut potestas hæc relinquatur Episcopis, ut præsumendum non sit, Summos Pontifices sine necessitate extraordinaria illam præteriisse. Ex hac enim potestate, quam Laurentius Campegius asseruit Episcopis Germaniæ, & Concilium Tridentinum omnibus Episcopis, conservatur perpetuitas uniformis Disciplinæ Ecclesiasticæ circa Sacramentum pœnitentiæ. Sicut enim in primitiva Ecclesia reservabatur Episcopis homicidium, idololatria, & mœchia, seu quodvis grave crimen, per Canones Pœnitentiales subjectum excommunicationi a communione Fidelium in precibus communibus; ita, postquam extincta idololatria huic flagitio substitui cœpit hæresis, manifestum est, in his tribus casibus reservatis, *homicidio*, *hæresi*, & *omni excommunicatione majore* relucere invariatam disciplinam in materia pœnitentiæ. Quam pretiosa autem gemma Ecclesiæ sit hæc uniformitas, nemo est, qui ignoret. 5. Si in hoc puncto Summi Pontifices derogare voluissent Decreto Concilii Tridentini recentissime edito, assignassent necessariam aliquam tantæ mutationis causam, & expressius indicassent variationis objectum. Sic enim etiam Sixtus V. ubi in materia particulari circa susceptionem & collationem Ordinum statuit casum reservatum Pontifici, qui in Tridentino non fuerat reservatus, expresse addidit; *etsi Episcopis alias competat potestas absolvendi a peccatis occultis*; quibus verbis manifeste se refert ad Tridentinum. Ergo ad præcavenda diffidia idem decuisset, ubi agebatur de abrogando jure tam universali & tam pretioso omnium Episcoporum totius Ecclesiæ. 6. Bulla Cœnæ cum iisdem derogationibus circa Episcopos est antiquior Sæculo 16. & Concilio Tridentino; & tamen hoc non obstante Laurentius Campegius Cardinalis, Legatus a Latere, in Conventu Ratisbonensi 1524. authoritate Apostolica declaravit, Episcopis Germaniæ esse reservatam hæresin. Ergo nec Bulla Cœnæ post Concilium Tridentinum voluit Episcoporum potestati derogare. *Antecedens patet* ex Bulla Cœnæ edita a Paulo III. in quam Commentarios scripsit Rebuffus jam anno 1537. id est, octo annis ante Concilium, in qua sic habetur: *Consueverunt Romani Pontifices, Prædecessores nostri arma justitiæ in hac celebritate exercere. Nos vetustum hunc morem sequentes excommunicamus Wicleffitas, Hussitas, Lutheri hæresin sequentes, & quoslibet alios hæreticos, quocunque nomine censeantur, & libros Martini aut aliorum ejusdem Sectæ legentes, aut defendentes publice vel occulte ... non obstantibus quibuscunque privilegiis, & indulgentiis, ac Litteris Apostolicis eis vel alicui cujuscunque Ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, vel præeminentiæ fuerint, etiamsi Pontificali, Imperiali, Regali, Reginali &c. perfulgeant dignitate, a prædicta Sede sub quavis forma concessis, quod excommunicari non possint. ... A quibus sententiis nullus per alium quam per Romanum Pontificem nisi in mortis articulo constitutus absolvi possit, etiam prætextu quarumvis facultatum quibusvis personis cujuscunque præeminentiæ, dignitatis, aut status fuerint, etiamsi ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, Reginali, vel alia præfulgeant dignitate, Religiosis, Collegiis, Hospitalibus, Confratriis, &c. concessarum a nobis vel prædicta Sede, & quas concedi contingeret in futurum, vel concedendarum*. Ita sonat Bulla Cœnæ edita ante Concilium Tridentinum, quæ tamen solum promulgabatur Romæ, prout patet ex Rebuffo, qui in suo Commentario supra hanc Bullam sic scribit: *Requisitus fui a bene multis, Casus, qui in Bulla Cœnæ reservantur, cum in omnibus fere Indulgentiis solent excipi, patefacerem. Quapropter Bullam a S. D. N. Papa Paulo III. summis cum laboribus & precibus obtinui*. Verum post Concilium Tridentinum S. Pius V. anno 1568. suam Bullam Cœnæ per totam Ecclesiam promulgavit, prout testatur Laderchius in Continuatione Annalium

Baro-

Baronii ad annum 1568. n. 20. Cæterum in ea Bulla S. Pii V. & Gregorii XIII. circa ultima verba Bullæ prorsus nihil mutatum legitur, nisi quod post illa verba: *Hospitalibus*, *Confratriis*, *&c. concessarum* legantur ista: *Per nos & dictam Sedem ac cujusvis Concilii decreta in genere & in specie* concessarum. Liceret proin sic discurrere. Si Summus Pontifex ante Concilium Tridentinum per Bullam Cœnæ, licet omnes Episcopos totius orbis obligaverit, prout constat ex tenore Bullæ, noluit Episcopis tollere jus absolvendi ab hæresi occulta prætextu facultatum concessarum a Sede Apostolica, etiam id noluit prætextu facultatum concessarum a Conciliis; cum utique Summus Pontifex non tribuat majorem authoritatem Conciliis, quam Sedi Apostolicæ. 7. Pro conservatione Juris Episcopalis circa absolutionem ab hæresi occulta dantur plures declarationes Cardinalium, prout constat partim ex testimonio Rodericii superius adducto, partim ex relatione P. Milante, proxime recensenda. 8. Hæc sententia etiamnum habet graves authores, quod ostenditur ex testimonio P. Milante proxime recensendo.

Ad Fundamentum primum primæ sententiæ respondet secunda sententia 1. Ibi tantum agi *de facultatibus & indultis pœnitentium*, ut ab excommunicationibus Papalibus quibuscunque per quemvis alium Confessarium approbatum absolvi possint; non vero agitur de facultatibus & indultis absolventium. 2. Potest dici, in Bulla Cœnæ, dum directe revocantur *facultates & indulta* pœnitentibus concessa, indirecte etiam revocari *facultates & indulta* Confessariis a Papa vel Conciliis concessa, non tamen revocari potestatem absolvendi, quæ *per se ex officio* Personis Ecclesiasticis competit sine facultate aut indulto speciali, a Sede Apostolica vel a Conciliis concessa; qualis est potestas Episcoporum absolvendi suos subditos a quibusvis criminibus pro foro interno; utpote non *concessa* Episcopis a Concilio Tridentino, sed *declarata*, *asserta*, & *agnita* tanquam per se & ex officio Episcopis competens, prout patet ex Sess. 14. Can. 7. ubi dicitur: *Merito Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua Diœcesi liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes authoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est.* 3. Etsi in Bulla Cœnæ omnibus etiam Episcopis adempta foret potestas absolvendi ab hæresi, id tamen explicari posset de *hæresi publica* deducta jam ad forum contentiosum, vel saltem externum in ordine ad emendationem & correctionem fraternam, prout in primitiva Ecclesia graviora crimina denuntiabantur Ecclesiæ seu Episcopo immediato, sicut ostendi in Demonst. Crit. de pœnit. non de *occulta*, quæ per se de jure communi reservata est Episcopis ex duplici capite; primo quidem ob gravitatem criminis, secundo ob annoxam in Bulla Cœnæ excommunicationem, quæ etiam fertur in hæreticos occultos, ita tamen, ut licet feratur excommunicatio in hæreticos occultos, absolutio tamen ab hac sententia excommunicationis tantum reservetur Summo Pontifici *soli* quoad hæresin publicam. Ea explicatio videtur fundari in Bulla edita a Sixto IV. ubi licet indiscriminatim excommunicentur omnes hæretici, etiam occulti, absolutio tamen ab ea excommunicatione *soli* Papæ reservatur tantum quoad hæresin publicam jam deductam ad forum contentiosum, vel saltem denuntiatam pro emendatione in ordine ad forum internum.

Bulla Sixti IV. edita anno 1479. quæ refertur per extensum a Rebuffo, sic habet: *Statuimus, quod de cætero prætextu facultatum concessarum a nobis, vel authoritate nostra, & quas concedi continget in posterum, etiam in favorem Fidei & Cruciatæ, nullus Confessorum quempiam, cujuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacunque Ecclesiastica etiam Episcopali, vel majori, aut mundana, etiam regali & majori*

jori præfulgeat dignitate, qui offensæ Ecclesiasticæ libertatis, violationis Interdicti ab eadem Sede impositi, seu hæresis, post quam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati .... & generaliter in casibus contentis in Litteris, quæ consueverunt in die Cœnæ Domini publicari, prætextu hujusmodi facultatum absolvere, nisi speciali licentia nostra, &c. Datum Romæ 1479. 3. Kal. Jan. Ex hac Bulla clarum est; sæculo decimo quinto exeunte hæresin occultam non fuisse Sedi Apostolicæ reservatam, etiamsi cæteroquin a privilegio absolutionis impertiendæ vel accipiendæ excludantur omnes Confessarii etiam in Episcopali Dignitate constituti. Itaque cum in Bulla Cœnæ edita a S. Pio V. & Gregorio XIII. cæteroquin recurrant ferme iidem termini, nisi quod illis verbis: *a nobis concessarum*, interserantur ista: *vel per cujuscunque Concilii Decreta*, etiam præsumendum est, eundem esse sensum. 4. dici posset; per hos terminos; *cujuscunque Concilii*, intelligi Concilium Basileense, vel Pisanum, in quibus ejusmodi facultates absolutionis impertiendæ vel accipiendæ etiam ab hæresi publica, & aliis criminibus publicis, liberalissime indultæ, prout ex Actis horum Conciliorum constat, non vero Concilium Tridentinum, quod nullam ejusmodi facultatem ulli hominum contulit, sed tantum eam, quæ Episcopis per se ex eorum officio inhæret, asseruit.

Ad fundamentum secundum ex Declarationibus Cardinalium & Summorum Pontificum Respondent; ejusmodi Declarationum nec proferri tenorem, nec annum, nec diem, nec Episcopos, ad quos editæ aut directæ sunt. Econtra a Patronis secundæ sententiæ proferuntur Declarationes Cardinalium magis distinctæ & prioribus penitus oppositæ, ut proin suspicioni locus esse possit, aut variatum esse a Congregationibus Cardinalium, aut priores illas pertinuisse ad Episcopos Italiæ, posteriores ad Episcopos ultramontanos ob difficiliorem accessum pœnitentium ad Sedem Apostolicam. Declarationes oppositæ Cardinalium recensebuntur infra ad 4.

Ad fundamentum tertium Respondent; aliquos Episcopos tantum petiisse & obtinuisse licentiam absolvendi ab hæresi etiam publica. Et talem licentiam obtinuerunt teste Bassæo Episcopi Belgii V. Hæresis n. 18. sic scribit: *Ab hæresi occulta absolvere possunt Episcopi vigore Concilii Tridentini, nec per subsequentes Bullas Cœnæ fuisse illis hanc potestatem sublatam, sustinent ex Neotericis Portel, Crousers, Puteanus, Fagundez. Imo Layman hanc potestatem concedit Episcopis Septentrionalibus etiam pro hæresi manifesta in regionibus septentrionalibus propter frequentiam casuum, & difficultatem adeundi Papam. Unde Episcopis hujus Belgii Bulla data est a Gregorio XIII. anno* 1576. *die* 25. *Februarii, vi cujus absolvere possunt ab hæresi manifesta & aliis Casibus reservatis Papæ, etiam in Bulla Cœnæ Domini, hancque potestatem possunt etiam cuicunque Sacerdoti idoneo delegare.* Quod si alii Episcopi petierunt Roma licentiam absolvendi etiam ab hæresi occulta, Respondent patroni secundæ sententiæ; id fieri potuisse ob probabilitatem oppositæ sententiæ ad tranquillandas suas & pœnitentium conscientias, ne valor absolutionis exponeretur ullo periculo nullitatis.

Ad fundamentum 4. Respondent; in ea propositione damnata copulativa falsitatem & motivum damnationis non residere in prima ejus parte, sed in secunda. Ita respondet P. *Milante*, Ordinis Prædicatorum, & Professor in Universitate Neapolitana, in Exercitationibus *Dogmatico-Moralibus*, editis Neapoli anno 1738. ubi in hanc Propositionem sic scribit: *Quia in Bulla Cœnæ reservantur immediate S. Sedi quædam atrociora crimina, præsertim hæresis, dubitatum fuit, an Episcopi gauderent facultate absolvendi a prædictis casibus saltem quoad forum poli, & quando crimen erat occultum? Affirmantibus nonnullis Theologis, innixis c. 6. Sess. 24 Tridentini Concilii, cui nunquam per Bullam Cœnæ, aliudve Decretum Pontificium, ut aiunt Theologi adstruebant, fuit derogatum, præsertim quia ad derogandum ordinationi Concilii Generalis requiritur individua & expres-*

sa mentio ejusdem, quæ nunquam facta legitur Concilio Tridentino. Deinde alii Casistæ, ut favorabilem sententiam facultati Episcoporum sartam tectam servarent, proprio marte novam procudere declarationem S. Congregationis, qua Episcoporum laudata facultas firmaretur, dicentes, quod hæc sententia tolerata a S. R. E. Cardinalibus, adeoque physice tuta erat sententia illa. Verum quia declaratio illa omnino commentitia est, ideo jure merito præsens Thesis, qua fovebatur mendacium, fuit nigro theta signata. Sed quia, ut dixi, ratione solennis imposturæ hæc fuit proscripta, ideo confixio non cadit, nisi supra postrema illa verba: Anno Domini 1628. 18. Julii, in Consistorio S. Congregationis Em. & Rev. Cardinalium visa, & tolerata fuit; *non vero supra antecedentia verba, ut ex eadem sententia bene librata apparet. Quo etiam ex momento alia confutatione non eget præfata Thesis proscripta. Cum enim Romanus Pontifex notet hanc Thesin solenni censura, & ideo proscribat, quia apocrypha, suppostitia, & falsa est adserta tolerantia, quid ultra debet addi ad exsibilandum commentum? Ex his autem, quæ modo dixi, sicut sequitur, opinionem favorabilem Episcopis circa potestatem absolvendi ab hæresi occulta, & cæteris in Bulla Cœnæ reservatis criminibus, teneri & defendi non posse ex adserto momento tolerantiæ & permissionis, ita etiam sequitur, damnatam non esse ex vi præsentis Decreti Pontificii, quia, ut vidimus, proscriptio solum cadit super imposturam Casuistarum, non super sententiam Theologorum. Hinc quamvis P. Viva in sua Trutina hic ex Illsung, Guttierez, Toleto, & Ugolino, quos refert, adstruat, prædictam opinionem faventem Episcoporum potestati subsistere nullatenus posse, & quod sententia favens Episcopis sit tenuis probabilitatis; tamen ex adverso quamplures alii Theologi, eam sententiam faventem* Episcopis *adhuc post Bullam Cœnæ subsistere asserunt, quia ex Glossa* in auth. (offeratur c. de litis contest. in l. 1. ff. de Reg. Juris n. 12.) *communiter recepta lex specialis non revocatur per generalem, etiamsi hæc posterior sit, sed generalis ipsa limitanda est per specialem antiquiorem, & juxta illam intelligenda, nisi expressis verbis illi contradicat; ad quod facit textus: Posteriores leges ad priores pertinent, nisi illis contrariæ sint* (l. sedes posteriores ff. de Leg.) *Hinc Sixtus V. quia specialiter derogari voluit facultati Episcoporum circa male promotos, quorum absolutionem sibi soli reservavit, expresse meminit Tridentini, & dixit: etiamsi crimen occultum sit. Et ita sentiunt Navarrus, Bannes ex recentioribus, Van Espen p. 3. tit. 11. n. 24. Natalis Alexander de Pœnit. Reg. 37. & alii tum veteres tum moderni Casuum Scriptores & Theologi. Imo Rodriquez refert Cardinalem Quiroga Inquisitorem Generalem facta consultatione cum Episcopis in Concilio Toletano eoacto anno 1588. dixisse, per Bullam Cœnæ nullatenus fuisse derogatum Privilegio a Tridentino concesso Episcopis circa absolutionem ab hæresi occulta.* (In Bull. §. 9.) *Et Comitolus testatur, Cardinalem Carafa interrogatum de hac re eodem modo respondisse nomine S. Congregationis; necnon Marescottus* (l. 2. var. c. 38. n. 4.) *refert, sic resolvisse Rotam 27. Nov. 1571. Quid ergo in ista opinionum varietate constitutus dicam? Fidem certe adhibere non possum iis monumentis, quæ laudat P. Viva; alioquin post tot Pontificum Decreta sententia favorabilis Episcopis certe non esset tantum minus probabilis, ut ipse adstruit, sed omnino falsa, erronea, & improbabilis. Similiter tot decreta & oracula Pontificum, S. Congregationis responsiones, quomodo solum innotuere ipsi, suisque fautoribus, cæteros vero latuere? Aliis ex adverso stantibus Declarationibus nec possum victas dare manus eodem etiam ex momento. Igitur omnia laudata monumenta pro utraque parte contendente, uti apocrypha, spuria, & commentitia rejiciendo, sicque evertens etiam antilogiam S. Sedis, falso eidem adsertam a Casuistis, dico, quod Episcopi id possunt in præsenti & in praxi, quod rectum, quod solidum, quod sanctum judicant ante Deum, utraque opinione librata. Unde quam noverint probabiliorem ex se, & simul ex authoribus bene appensis, teneant, sequantur, ad praxin reducant, quia sic prudenter operabuntur.* Hucusque P. Milante.

Meum non est, meum in hac re inter-

terponere judicium; nec id in praxi requiritur. Cum enim Episcopi Germaniæ soleant obtinere Roma facultatem absolvendi ab hæresi, nostrum in Theologia Morali practica parum interest; sive Episcopi facultatem absolvendi ab hæresi occulta Confessariis committant jure proprio, sive a Sede Apostolica delegato. Id unum addo; Etiamsi hæresis occulta posset solvi ab Episcopo, nihilominus, propositionem damnatam etiam quoad primam partem merito condemnari; quia falsum esset, hæresin occultam non reservari. Reservaretur enim cumulative Papæ & Episcopo, Papæ quidem *per se* ex natura censuræ excommunicationis, quæ illi per se reservatur, qui eam tulit. Episcopo vero *per accidens*, in quantum Papa ob declarationem in Tridentino factam respectu Episcoporum *non vult* uti rigoroso jure reservationis. Hinc cum ea dependentia a permissione Papæ *tacite* insit juri Episcopali quoad excommunicationes a Sede Apostolica latas, utut per Papam & Concilium Tridentinum declarato, recte Episcopi Germaniæ faciunt, *expresse* eam dependentiam contestando, dum petunt Roma facultatem absolvendi ab hæresi.

Quæritur 14. Quales extent Declarationes authenticæ S. Congregationis Tridentini, vel Episcoporum & Regularium circa reservationem casuum?

Respondeo: S. Congregatio Episcoporum & Regularium anno 1601. & 1602. declaravit duo. 1. Ab Episcopis non esse superflue reservandos Casus jam aliunde Sedi Apostolicæ reservatos. 2. Ab Episcopis non esse reservanda omnia peccata habentia annexam excommunicationem majorem non reservatam Papæ. Hanc declarationem affert Barbosa de officio & potestate Episcopi part. 3. Allegat. 50. n. 286. his verbis: *S. Congregatio Episcoporum & Regularium de SS. D. N. Clementis VIII. speciali mandato Sacerdotibus per universam Italiam degentibus, ne quis eorum sub prætextu privilegiorum &c. ab ullo ex casibus clare vel dubie in Bulla Cœnæ contentis, vel alias quomodocunque Sedi Apostolicæ reservatis, nec etiam a casibus, quos Ordinarii reservarunt vel reservabunt, nullo casu, nisi in mortis articulo, vel cum nova Sanctitatis suæ, vel Ordinariorum licentia beneficium absolutionis impendere præsumat. ..... Præterea noverint pœnitentes, absolutionum, si quam obtinebunt contra hujusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, & momenti. Et ne locorum Ordinarii plurium, quam opus sit, reservatione subditis, aut Confessariis sint onerosi, monentur omnes, ut paucos, eosque tantum, quos ad Christianam Disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem pro cujusvis Diœcesis statu & qualitate necessario reservandos esse judicaverint, reservent. Dat. Romæ 9. Jan.* 1601. .... *Cum autem dubia quædam circa ejusdem Decreti interpretationem orirentur, eadem Congregatio speciali mandato S. D. N. Clementis VIII. ipsum Decretum ita moderatur, ac declarat, videlicet sub ejusdem prohibitione illos tantum in posterum casus comprehendi, qui in Bulla Cœnæ legi consueta continentur. .... Prohibet etiam, ne Ordinarii sibi superflue reservent Casus in Bulla Cœnæ legi consueta contentos, neque alios Sedi Apostolicæ specialiter reservatos. Dat. Romæ* 26. *Nov.*1602. *Anno* 1617. *edidit aliud Decretum hujus tenoris. Quoniam S. Congregatio Episcoporum & Regularium accepit, complures Regulares tantum facultatis seu privilegii sibi a Sede Apostolica concessum profiteri, ut etiam a Casibus locorum Ordinariis in eorum Diœcesibus reservatis absque Ordinariorum licentia pœnitentes absolvere minime dubitent; nonnullosque alios in Decreto prohibitionis absolutionis minime comprehensos asserere, unde fit, ut metus, quo homines a peccando coercentur, absolutionis facilitate exolescat; ideo S. Congregatio S. D N. Pauli V. speciali mandato Decretum hujusmodi confirmat, ab omnibusque Sacerdotibus tam sæcularibus quam Regularibus quorumvis Ordinum ac instituti etiam necessario exprimendi observari, ac insuper ut nulli ex Sacerdotibus prædictis, quibuscunque privilegiis suffulti ab excommunicationibus, vel a Casibus eisdem Ordinariis vel Sedi Apostolicæ reservatis, tam ad forum contentiosum eorundem Ordinariorum deductis, quam non*

deductis, præterquam in articulo mortis absolvere præsumant. Dat. Romæ 7. Jan. 1617. Quarto denique sequitur rescriptum S. Congregationis ad Archi-Episcopum Neapolitanum hujus tenoris. *Accipiet Ill. Amplitudo vestra cum his litteris exemplum Declarationis quam S. Congregatio Episcoporum & Regularium de expresso SS. D. N. mandato nuper edidit 9. Jan. 1601. quod in suis Diœcesibus Ostiensi & Neapolitana diligenter promulgandum curabit. Cum autem locorum Ordinarii magna ex parte indicem casuum a se reservatorum huc miserint, compertum est, in hoc genere varie a variis admissum esse, quod emendatione indigeret; quosdam nimirum reservasse, quæ jam Apostolica Sedes sibi reservarat; nonnullos in ea re excessisse, ut nullum fere superesset peccatum, quod non sibi vendicaret illa reservandi ratio. Quæ cum ita sint, hæc monenda censet S. Congregatio, ut videant ipsi Ordinarii, ne illos casus promiscue reservent, quibus annexa est excommunicatio major a jure imposita, cujus absolutio nemini reservata sit, nisi forte propter frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam causam aliqui hujusmodi casus nominatim reservandi viderentur. Dat. Romæ 26. Nov.* 1602. Quinto alia Declaratio, quæ Regulares attingit, sic habet: *S. Congregatio E. & R. censuit, per confirmationes privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia absolvendi a Casibus Ordinario loci reservatis, quemadmodum neque indulta absolvendi a Casibus contentis in Bulla Cœnæ. Romæ* 17. *Nov.* 1628.

Quæritur 15. An Regulares vi privilegiorum possint absolvere ab hæresi occulta?

Respondeo: Negative. Ratio est, quia etiam hæresis occulta reservata est Papæ in Bulla Cœnæ, prout patet ex tenore Bullæ, quæ §. 1. sic habet: *Excommunicamus omnes hæreticos, ipsorumque fautores, & defensores, ac eorundem libros hæresin continentes legentes aut tenentes seu defendentes, publice vel occulte.* Idem patet ex propositione damnata ab Alexandro VII. ordine tertia: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. visa & tolerata est.* Idem probatur ex Declaratione S. Congregationis Episcoporum & Regularium proxime adducta, ubi dicitur: *S. Congregatio censuit, per confirmationes privilegiorum, quas Regulares obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia absolvendi a Casibus contentis in Bulla Cœnæ.* Quamvis enim aliqui apud P. Milante superius relati censeant, tantum secundam partem prioris propositionis esse damnatam, satis tamen exinde colligitur intentio Papæ, dum nullo modo vult videri tanquam tolerans etiam primæ partis. Idem tandem definitum est ab Alexandro VII. per damnationem propositionis sequentis, ordine quartæ: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione ab ea incursa.*

Quæritur 16. An Regulares vi privilegiorum possint absolvere a Casibus Ordinario reservatis?

Respondeo: Negative. Id probatur ex propositione 12. damnata ab Alexandro VII. *Mendicantes possunt absolvere a Casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate* anno 1665.

Quæritur 17. An Confessarii saltem tempore Jubilæi possint absolvere ab hæresi?

Respondeo: Negative. Id patet ex Decreto S. Congregationis Officii, quod sic habet: *SS. D. N. Alexander VII. sub die 23. Martii 1656. inhærendo declarationibus alias a Prædecessoribus suis factis ad removendam omnem dubitandi occasionem, & ne circa id in posterum ullo tempore hæsitare contingat, cum crimen hæresis præ cæteris gravissimum speciali nota dignum sit, decrevit, facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis vel aliis similibus concessionibus non censeri comprehensam, nisi præcisis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi.*

Quæritur 18. An habens facultatem absol-

absolvendi a Casibus Papæ reservatis possit absolvere ab hæresi occulta vel alio peccato Sedi Apostolicæ reservato, si ea hæresis vel peccata fuerint simul reservata Episcopo?

Respondeo. Posse quidem Episcopos hæresin occultam & alia ejusmodi peccata Sedi Apostolicæ reservata sibi reservare pro circumstantia, pro qua cessant esse reservata Sedi Apostolicæ, v. gr. pro casu, in quo concurrit privilegium universale, vel Jubilæum universale, ubi Summus Pontifex per concessionem generalem non censetur librare circumstantias particulares, & exigentias Diœcesium speciales, quas præsumitur relinquere judicio Episcoporum. Utrum vero Episcopi velint ejusmodi peccata reservata Papæ reservare sibi pro casu cessantis vel suspensæ reservationis Papalis, dependet partim a voluntate Papæ relaxantis reservationem, partim a voluntate Episcopi, speciatim in promulgatione Jubilæi vel alterius privilegii declaranda.

Quæritur 19. An Casus Papales in iis personis, quæ impediuntur personaliter accedere Summum Pontificem, sint reservati Episcopo?

Respondeo. Affirmative. Sensus est, quod incurrentes casum Summo Pontifici reservatum, si ob ætatem, infirmitatem, conditionem status, vel ob aliud impedimentum non possint accedere personaliter Summum Pontificem, vel ipsius delegatum, teneantur absolutionem petere ab Episcopo, qui si impedimentum sit perpetuum, vel diuturnum, possit eos directe absolvere sine ulteriori obligatione se sistendi Papæ. Et hæc responsio imprimis observari meretur circa hæresin occultam, cujus absolutio a Sede Apostolica non solet generaliter delegari in privilegiis generalibus, aut in Jubilæis. Id vero probatur ex eo, quia Casus Papales reservati Summo Pontifici nulli reperiuntur, nisi habeant annexam excommunicationem majorem Papæ reservatam, ratione proin excommunicationis directe reservatæ etiam ipsi casus concomitanter reservati sunt; cum nemo possit absolvi a peccato, nisi prius absolvatur ab excommunicatione, qua privatur participatione Sacramentorum. Jam vero ab excommunicatione majore absolvere potest solus Episcopus eos, qui pro absolutione Papam aut ejus delegatum accedere non possunt. Idque conceditur ac reservatur Episcopis eo discrimine, ut si impedimentum adeundi Papam vel ejus delegatum sit perpetuum vel saltem diuturnum, absolutio ab Episcopo conferri possit sine obligatione se sistendi Papæ vel ejus delegato; econtra si impedimentum non sit diuturnum, absolutio conferri nequit ab Episcopo sine obligatione, se sistendi Papæ, quamprimum impedimentum cessaverit; & quidem cum juramento, ita quidem, ut si solutus ab impedimento accedere Papam vel ejus delegatum neglexerit, in excommunicationem reincidat. Hæc omnia partim continentur in Jure *de Sent. excomm.* partim ob paritatem rationis a Doctoribus exinde eruuntur. Textus l. 5. Decret. h. t. sunt sequentes. 1. c. pueris 60. *Pueris, qui in Canonem inciderunt sententiæ promulgatæ, sive ante sive post pubertatem postulent se absolvi, potest Diœcesanus Episcopus absolutionis beneficium impertiri. Cum propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor mansuetudine sit temperandus*. 2. c. quamvis 58. *Incidens in Canonem latæ sententiæ non aliter quam per Sedem Apostolicam vel ejus legatum absolutionis potest beneficium obtinere, nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili vel senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento Canonico retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire, vel nisi juris beneficio a labore hujusmodi excusetur. Cæterum quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, sub debito juramenti, quod secundum Ecclesiæ formam præstare tenentur, consuevit injungi, ut impedimento cessante ad Apostolicam Sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi*. 3. c. quod de his 26. *Is qui asserit, se in Canonem latæ sententiæ incidisse; non aliter quam per Sedem Apostolicam vel ejus* lega-

legatum absolutionis potest beneficium obtinere, nisi forte in mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel senectute tanta gravaretur, quod ad Ecclesiam Romanam laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento Canonico retrahatur. Cæterum ab his in forma Sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus & opportunitate concessa, Romanam Ecclesiam in propria persona debeant visitare. 4. in c. ea noscitur 13. *Duximus respondendum quod mulieres, senes, & valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostolicam Sedem non veniant, ab Episcopis valeant Fidelium communioni restitui. Alias autem sive pauperes sive divites Sedi Apostolicæ vel Legato ejus, ut beneficium absolutionis obtineant, necesse est præsentari. Si vero infirmitatis tempore timore mortis beneficium fuerit absolutionis indultum, juramento præstito injungatur eisdem, ut postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanam Ecclesiam vel ejus Legatum accedant, mandatum Apostolicum super talibus accepturi.* 5. C. *Mulieres* 6. *Mulieres, vel aliæ personæ, quæ sui juris non sunt, ab Episcopo Diœcesano absolvi possunt, si manus in Clericum injecerint violentas. De his, qui magnæ non sunt potentiæ, & ita delicati, quod laborem veniendi ad Sedem Apostolicam nequeunt sustinere, respondemus, quod status personæ prius & veritas negotii est intimanda Romano Pontifici, & secundum consilium tales erunt de commisso scelere corrigendi.* 6. C. de cætero 11. *Si quis est vinculo excommunicationis adstrictus, si habens capitales inimicitias, vel alias justas excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ita quod sine periculo se nequeat Apostolico conspectui præsentare, licet Diœcesano Episcopo sibi absolutionis gratiam impertiri, sed est illi sub juramenti debito injungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Rom. Pont. adeat, mandatum Apostolicum accepturus.* Ex his ergo Doctores communiter inferunt, ab Episcopo absolvi posse Monachos, impuberes, minorennes, indigentes, quo nomine comprehenduntur etiam sublimioris status personæ, si considerata conditione sui status indigeant, servi, filiifamilias, Parochi, &c.

Quæritur 20. Utrum omnis excommunicatio major alias Sedi Apostolicæ non reservata sit ipso jure reservata Episcopo?

Respondeo. Omnis excommunicatio major alias Sedi Apostolicæ non reservata *per se* est reservata Episcopo. Dixi, *per se*. Nisi videlicet Episcopus hanc reservationem expresse vel tacite relaxet, omnibus inferioribus Confessariis a se approbatis indulgendo potestatem absolvendi ab excommunicationibus non reservatis Papæ: aut nisi ipse Papa inferioribus Confessariis eam potestatem tacite vel expresse deleget, prout infra dicetur.

Probatur 1. Ex ratione, quam insinuat S. Thomas in 4. dist. 18. q. 2. a. 2. qq. 1. & 2. c. Excommunicatio major privat bonis Ecclesiæ *communibus*, in quæ nullus habet potestatem nisi Papa, & Episcopi. Ergo sicut privare bonis communibus Fidelium, v. g. solenni deprecatione in precibus Ecclesiæ publicis, non pertinet ex officio ad alium quam ad Papam & Episcopos, ita etiam restituere ad ea bona solum ad eos per absolutionem ab excommunicatione pertinet.

Probatur 2. Concilium Tridentinum Sess. 14. Can. 7. dicit: Episcopis *pro tradita illis authoritate*, hoc est, per se & ex officio competere, crimina aliqua graviora sibi reservare, præsertim illa, *quibus excommunicationis censura annexa est*. Ergo Tridentinum in ejusmodi peccatis habentibus annexam excommunicationem agnoscit speciale motivum ac meritum, vi cujus petant reservari ab Episcopis.

Probatur 3. Ex perpetua observantia Episcoporum, qui semper sibi reservarunt ejusmodi excommunicationes. Sic Concilia superius relata Q. 9. videlicet Londinense 1102. Parisiense 1129. Rothomagense 1189. Parisiense 1200. Eboracense 1194. Londinense 1200. Nemausiense 1284. Oxoniense 1287. Sic & in Synodo Augustana 1355. dicitur: *Simplices*

plices Sacerdotes nullum unquam absolvere audeant majoris excommunicationis vinculo irretitum, præterquam in articulo mortis. Idem repetitur in Synodo Augustana 1452. Laurentius Campegius, Legatus Apostolicus, in Conventu Ratisbonensi 1524. indiscriminatim *excommunicatos* Episcopis Germaniæ reservat. Eosdem sine exceptione reservat Otho Truchsessius anno 1548. Et Marquardus in Rituali 1580. nec non Henricus in Synodo 1610. omnem excommunicationem majorem inter Casus reservatos Ordinario reponunt. Imo in Rituali 1580. a Marquardo Episcopo inter Casus reservatos pro Clericis antiquo jure ponitur. *Sacerdos absolvens excommunicatum majore excommunicatione sine speciali commissione*. Ex his ergo omnibus sequitur; quod omnis excommunicatio major lata a jure, si Papæ non fuerit reservata, *per se* sit reservata Episcopo. Verum, quia a sæculo decimo sexto jam invaluit sententia illorum authorum, qui docuerant, excommunicationem latam a jure, Papæ, non reservatam, posse solvi a quovis Sacerdote approbato, cui sententiæ notoriæ & quotidie practicæ præsumendum est accessisse consensum legalem Papæ dicendum est cum Navarro, hodie ab excommunicatione majore, alias de jure non reservata Papæ absolvere posse quosvis Confessarios approbatos potestate a Papa vel ab Episcopis tacite delegata, nisi specialiter ejusmodi excommunicationes alias de jure non reservatæ reserventur ab Episcopo, prout hactenus in Diœcesi nostra Augustana reipsa fuerunt Episcopis reservatæ. Hæc est observatio Navarri in Manuali c. 27. n. 39. ubi sic scribit. *Excommunicatum majori excommunicatione a jure non reservata alteri potest absolvere proprius Prælatus. Per proprium Prælatum intelligo Papam, Episcopum, & Capitulum Sede vacante, & etiam Parochum aut alium Sacerdotem simplicem, qui potest absolvere a peccatis mortalibus secundum Innocentium & Ostiensem, quæ est communis opinio S. Thomæ, & Bonaventuræ, & aliorum Theologorum in 4. dist. 18. & etiam Summistarum; juxta quam communem consuluimus limitando illam cum S. Thoma ita, quod prædictus Sacerdos simplex non potest hoc facere sua authoritate, sud ut Commissarius deputatus a Papa. C. fin. de Pœnit. & Remissionibus, qui pro hoc est quasi expressus*. Ita recte Navarrus.

Quæritur 21. An reservationem incurrat, qui ignorabat, Casum esse reservatum, ita ut saltem prima vice possit absolvi?

Respondeo cum distinctione. Si peccatum est reservatum *ratione sui*, ac independenter ab excommunicatione, nulla ignorantia, etiam invincibilis, excusat a reservatione; ita ut taliter peccans ne quidem prima vice possit absolvi, etiamsi Confessario dicat, se prorsus ignorasse, quod huic peccato sit annexa reservatio. Si vero peccatum non sit reservatum *directe ratione sui*, sed *ratione excommunicationis* annexæ peccato, ita ut reservatio directe afficiat excommunicationem, in eo casu sicut ignorantia invincibilis excusat ab excommunicatione, ita etiam excusat a reservatione accessoria. *Prima pars Responsionis*, quod nempe Ignorans, peccato *directe* & *ratione sui* esse annexam reservationem, eam incurrat, ita ut ne quidem prima vice possit absolvi.

Probatur ex constanti traditione & usu Ecclesiæ. Nam 1. In omnibus Conciliis & Bullis & Ritualibus absolutio a Casu reservato declaratur invalida sine ulla exceptione ignorantiæ, utut frequentissimæ. Ergo incurritur reservatio etiam ab ignorante. *Antecedens* patet ex tenore reservationum, quarum exempla superius Q. 9. & 10. posui, in quibus universim dicitur, Confessarium nullo unquam in casu ejusmodi delicti reservati reum posse absolvere, *nisi in articulo mortis*, & si secus fiat, Sacerdotem *nihil agere*, hoc est, absolutionem esse nullam. Ita habetur Q. 9. in Concilio Rothomagensi, Londinensi, Nemausiensi, Avenionensi, Augustano, Tridentino, &c. 2. In Rituali Augustano 1580. dicitur: *Caveat Confessarius excedere limites commissionis, quam super absolvendo accepit, ne alioquin & se & pœnitentem misere fallat,*

& absolvendo frustra laboret. 3. Tridentinum Seff. 14. Can. 7. dicit : *In Ecclesia custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, extra quem casum cum Sacerdotes nihil possint in Casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores pro beneficio absolutionis accedant*. Ex his evidens est, ab initio Ecclesiæ usque ad Probabilistas sæculi decimi septimi incognitum fuisse casum exceptum ignorantiæ circa reservationem. Ergo praxis nova ejusmodi novorum Probabilistarum repugnat constanti traditioni & praxi prioris Ecclesiæ.

Confirmatur ex eo, quia Bulla Cœnæ ante annum 1568. quo S. Pius V. eam promulgari fecit in toto orbe, nondum erat promulgata extra Romam, & tamen jam tunc temporis censebantur incurrere reservationem in Bullam delinquentes, etsi reservationem ignoraverint. Exemplum habemus in Laderchio de Prorege Neapolitano ad annum 1567. n. 66. ubi sic scribit : *Proregi ab Episcopo in excommunicationes in Bulla Cœnæ contentas incurrisse denuntiatur. Cui rei veritatem cum perspectam habere vellet Prorex, jussit, Theologorun plurimorum coram se cogere cœtum. Selectis proin e diversis Religiosorum Ordinum Theologis decem, inter quos fuit Salmeronus S. J. uno ore omnes Proregem censuras incurrisse pronuntiarunt*. Nulla ergo ignorantia ab eo casu reservato eximebatur, multo minus crassa vel affectata, prout novelli Probabilistæ eximunt.

Confirmatur 2. Constat ex Conciliis, Bullis, & Ritualibus, superius Q. 9. 10. &c. adductis, nullam reservationem esse pure pœnalem, sed simul ac primario ex motivo medicinalem, ut ejusmodi peccantes retrahantur ab iterando peccato per actualem experientiam difficultatis circa obtinendam absolutionem, & impositionem gravioris pœnitentiæ, v. g. annuæ, biennis, triennis &c. vel alterius, quam potest taxare reservans. Ergo, cum etiam Theologi alioquin minime rigidi censeant, nullam aut non nisi tenuem dari probabilitatem sententiæ oppositæ, non licebit, eam in praxi sequi, præsertim cum hic agatur de valore Sacramenti ob dubiam jurisdictionem, & nulla sit necessitas utendi hac sententia. La Croix l. 6. p. 2. n. 1607. sic scribit : *Si reservatio esset pure pœnalis, negant* (ab ignorante reservationem) *incurri Sanchez, Castropalao, Stoz, & alii, quod Lugo, Gobat, Diana, vocant probabile. ... Hæc sententia procedit ex suppositione, quod detur reservatio pure pœnalis, quod n. 1602. negavi. Tamen quamvis reservatio non sit pure pœnalis, sed simul medicinalis, adhuc putant aliqui non incurri ab ignorante, quod Quintanadvenas, Diana, Burghaber vocant probabile, quia semper videtur esse pœna extraordinaria. Sed absolute tenendum est cum communissima, incurri, quod clarum esse & in praxi notum dicit Aversa q. 17. S. 1. putantque Hurtadus & alii, oppositum esse impossibile; quia per talem reservationem, quæ potius est medicina, quam pœna, absolute & antecedenter tollitur jurisdictio a Confessario propter bonum commune*.

Confirmatur 3. Ipsi authores oppositæ sententiæ docent, peregrinos & vagos non posse absolvi a casu reservato in Diœcesi Confessarii, cum tamen vix unus inter mille peregrinos aut vagos noscat casus in alia Diœcesi reservatos. Ex his ergo patet, oppositam sententiam non esse licitam in praxi.

Dices 1. Casus Papæ reservatos tantum esse reservatos ratione excommunicationis. Ergo cum excommunicatio non incurratur ab ignorante, etiam reservatio excommunicationi annexa tanquam accessorium non incurretur ab ignorante. 2. In Bulla Cœnæ dicitur : si quis *præsumat* aliquid committere in ea Bulla prohibitum, vel *ausu temerario contraire*, eum incurrere excommunicationem reservatam, a qua non possit absolvi nisi a Papa. *Præsumere* autem dicit actionem peractam cum scientia Legis prohibentis. 3. In Bulla Cœnæ dicitur: quod *ab his sententiis*, excommunicationis videlicet, nullus possit absolvi, nisi a Papa. Ergo reservatio directe afficit excommunicationem, non vero peccatum. 4. In Bulla Cœnæ Papa dicit :

dicit: quod hanc Bullam per affixionem ad valvas Ecclesiæ Lateranensis & Vaticanæ publicaverit, ut nullus possit *ignorantiam allegare, cum non sit verosimile, id manere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur*. Ergo Summus Pontifex in ordine ad incurrendam censuram & reservationem præsupponit scientiam, cui tamen præsumptioni in foro interno locus non est, ubi est certa ignorantia hujus legis. 5. In primitiva Ecclesia absolvebantur Fideles Sacramentaliter v. g. ab homicidio, idololatria, in ipsa susceptione pœnitentiæ solennis, & tamen adhuc erant ligati vinculo excommunicationis. Ergo etiam nunc pœnitens sic potest absolvi a reservatis, saltem tunc, si ignoraverit reservationem.

Respondeo ad 1. 2. 3. & 4. Ex his omnibus quidem evinci, ad incurrendas reservationes Papales scientiam saltem requiri *per se;* non tamen sequitur, eximi ab iis incurrendis ignorantiam crassam, aut omnino affectatam, prout novelli Probabilistæ contra omnem traditionem prætendunt. Id manifestum est ex eo, quia ipsa excommunicatio incurritur ab iis, qui eam ignorabant ignorantia crassa vel affectata. Ita habetur in Jure C. *Apostolicæ, de Clerico excommunicato*, ubi dicitur: *Quia tempore suspensionis ignari celebrastis divina, vos reddit ignorantia probabilis excusatos. Cæterum si forte ignorantia crassa & supina, aut erronea fuerit, propter quod dispensationis gratia indigeatis, eam vobis indulgemus*. Ratio vero est, quia ille, qui scienter ejusmodi gravia crimina committit, sicut se tacite exponit omnibus pænis justæ a Deo infligendis, ita etiam suo actu externo se tacite exponit omnibus pœnis juste ab Ecclesia infligendis, etsi eas distincte ac determinate sumptas non agnoscat. Simili modo contingit in fure, qui ignorat parata furto supplicia. Cæterum ex eo, quod circa excommunicationes reservatas aliqua ignorantia excuset, nisi fuerit crassa aut affectata, non sequitur, hanc regulam procedere etiam circa alia peccata, quæ non reservantur ratione excommunicationis, sed directe ratione suæ malitiæ eo motivo, ut in futurum præcaveantur. Eatenus enim reservatio est pura *inhabilitas* ex parte Confessarii, vel ex parte pœnitentis in ordine ad conferendam vel accipiendam absolutionem, quales inhabilitates sunt impedimenta matrimonii & irregularitates ex defectu.

Ad 5. *Respondeo*. Vetus illud genus excommunicationis non privasse omnibus bonis communibus Ecclesiæ v. g. Sacramento pœnitentiæ, aut precibus solennibus Ecclesiæ, utpote quæ publice fundebantur Deo etiam pro pœnitentibus. Hoc autem loco sermo est de altero genere excommunicationis, cujus etiam in primitiva Ecclesia reperiuntur exempla, de illo videlicet, quo rejecti semel a tota societate Fidelium non prius recipiebantur ad agendam pœnitentiam, nisi errorem aut pertinaciam suam in manus Episcopi ejurassent.

Quæritur 22. An peccata venialia sint materia reservationis?

Respondeo: Peccata venialia non sunt matéria reservationis.

Probatur 1. Ecclesia nunquam hactenus per Constitutiones solennes reservavit peccata venialia. Ergo præsumendum, eam potestatem non fuisse concessam Ecclesiæ. *Ant. prob.* ex antiquis Canonibus pœnitentialibus, qui repræsentant Casus reservatos Episcopo. In his enim nullus reperitur Casus peccati venialis ab ullo Concilio authentico, vel Episcopo positus. Nam, si qui reperiuntur Casus veniales, v. g. quod mustela ceciderit in sacrum Calicem, hi solum ab imperitis Collectoribus Canonum inter Canones Pœnitentiales positi sunt. Imo Concilium Meldense anno 835. expresse dicit: *Anathema & æternæ mortis damnatio non nisi pro mortali debet imponi crimine*.

Probatur 2. Inter Casus reservatos a Sæculo 12. usque in præsens nullum reperitur peccatum præcise veniale.

Probatur 3. Concilium Tridentinum Sess. 14. Can. 7. dicit præcise: *Ad Christiani populi disciplinam pertinere, ut atrociora quædam & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur*.

Pro

Probatur 4. Non datur obligatio, peccata venialia in foro interno subjiciendi judicio Ecclesiæ, prout definitum est in Concilio Tridentino Sess. 14. Can. 4. ubi docet: peccata venialia *citra culpam* in confessione *taceri*, *multisque aliis remediis expiari posse*. Ergo non possunt absolute reservari judicio Judicis superioris Ecclesiastici. Ut vero reserventur modo conditionato, si videlicet quis ultro ea velit subjicere judicio Ecclesiæ, ut non possint solvi nisi a Judice superiore, videtur inconveniens ex suo genere, quia repugnat generali regulæ: *Majora majoribus*, *minora minoribus*, & quia cogeret conscientias timoratiores ad subeundam gravem difficultatem pro remissione venialium, quæ, teste D. Augustino, quotidiana Oratione Dominica solvi possunt. *Nec obstat*, quod in nonnullis Diœcesibus inter Casus reservatos numerentur peccata, quæ non videntur superare malitiam peccati venialis, v. g. frequentatio hospitiorum quoad Clericos. Dicendum enim, ejusmodi actus prius ab Episcopo prohiberi sub gravi obligatione, & sic graviter prohibitos reservari; vel dicendum, tales actus solum reservari, quando transeunt in peccatum mortale ob formalem aut interpretativum contemptum legis.

Quæritur 23. An peccata dubia sint materia reservationis?

Respondeo 1. Peccata dubia non notoria publice, sive sint dubia dubio juris, sive dubio facti, etiamsi detur obligatio ea confitendi, non sunt materia reservationis.

Probatur. Illa peccata non sunt materia reservationis, quæ primis decem sæculis non erant materia reservationis in ordine ad pœnitentiam solennem reservatam Episcopo, prout ostensum est Q. 4. 5. & 6. Sed peccata dubia nunquam erant materia reservationis in ordine ad pœnitentiam solennem, prout patet per Canones pœnitentiales & per Pœnitentialia quæ vide in *Theol. Eclect.*

Probatur 2. Reservationes important arduitatem pœnalem *certam* ex motivo medicinali præservandi Ecclesiam a delictis enormibus. Ergo non est præsumendum, Ecclesiam intentione legali, seu regulata per rationem, voluisse reservare peccata dubia; sic enim plecterentur pœna certa peccata incerta, eaque non enormia, utpote frequentia, ac communia, quæ facile possunt obrepere etiam conscientiis alias timoratis, prout patet consideranti.

Probatur 4. Communior Doctorum censet, peccata dubia non reservari, sed tantum peccata certo mortalia. La Croix in sua compilatione opinionum probabilium l. 6. p. 2. n. 1604. pro hac sententia recenset *Suarez*, *Hurtado*, *Lugo*, *Dicastillo*, *Avena*.

Respondeo 2. Reservantur tamen peccata dubia, publice notoria, quæ in foro externo præsumuntur esse mortalia præsumptione violenta. Ita recte Sanchez l. 1. in Decal. C. 10. n. 74. Exemplum habetur in eo, qui publice protulit sententias hæreticas; sed dubitat, an eas protulerit mente vere hæretica, ac cum pertinacia, & cum sufficiente deliberatione, sufficiente ad constituendum peccatum mortale, in specie hæresis. In tali casu, si factum deduceretur ad forum externum, haud dubie præsumeretur, mentem fuisse verbis conformem, & intervenisse sufficientem deliberationem. In tali casu, ne opus sit alio modo procedere in foro externo & interno, & absolutum in foro interno cum participatione S. Communionis pro eodem crimine condemnare in foro externo, dicendum, Ecclesiam voluisse reservare etiam peccatum ejusmodi dubium. Aliud tamen dicendum, si peccatum sit adeo occultum, ut non sit periculum deductionis ad forum externum.

Quæritur 24. Quid agendum, si peccatum sit quidem certo commissum, & certo mortale, dubitetur tamen, an comphehendatur in Casu reservato?

Respondeo sub distinctione. Si enim Confessarius probabilius judicat, Casum esse comprehensum in reservatione, tenetur ejusmodi peccatum habere pro reservato, & hoc pertinet ad ejus *judicium* consideratis diligenter omnibus circumstantiis. Id patet ex dictis de

Pro-

Probabilismo, ubi dictum est, circa obligationes legum non licere sequi sententiam notabiliter minus probabilem, quam ipse operans judicat probabilius falsam. Si vero ipsemet non possit firmo judicio se resolvere, sed dubitet *dubio stricte tali*, hoc est, cum suspensione judicii in alterutram partem, an considerata qualitate delicti, personæ, & legis ex præsumpta intentione Legislatoris pro bono Ecclesiæ, & salute pœnitentis satius sit, Casum tractare pro reservato vel non reservato, pœnitens a reservatione immunis est censendus.

Hæc regula *probatur* ex sensu veteris & præsertim Augustanæ Ecclesiæ. Cum enim antiquitus omnia crimina enormia essent reservata, relinquebatur discretioni Confessarii, an peccatum pœnitentis inter enormia referendum, & Episcopo reservandum esset. Sic in Synodo Augustana 1355. dicitur: *Hæc sunt, ad quæ simplices Sacerdotes nullatenus manus extendere debent; ut nullum unquam absolvere audeant excommunicationis vinculo irretitum, incendiarium, blasphemum, ... & quemvis alium criminibus enormibus irretitum, sed ipsos nobis absolvendos transmittant.* Idem repetitur in Synodo Augustana anno 1452. Itaque tunc temporis relinquebatur privato Confessariorum judicio, quænam peccata in Classem enormium ac reservatorum referenda essent; ac consequenter deficiente firmo Confessarii judicio de enormitate delicti pœnitens liber a reservatione censendus erat.

Neque huic Responsioni *obstat*, quod Clemens VIII. anno 1601. declaraverit Confessariis Italiæ: *Ne quis eorum sub prætextu privilegiorum ab ullo ex casibus clare vel dubie in Bulla in Cœna Domini legi solita contentis, vel alias quomodocunque Sedi Apostolicæ reservatis vel reservandis absolvat.* Nam Pontifex hoc loco tantum loquitur de dubio *late dicto*, prout opponitur certitudini morali, ita ut censeatur etiam ille incurrisse reservationem, qui eam probabilius incurrit, licet cum aliquali dubio & probabilitate in oppositum. Id colligitur ex eo, quia *dubie contentum* opponit *clare contento*, ad quam oppositionem sufficit dubium *late dictum*. Hinc ex ea ipsa declaratione Summi Pontificis confirmatur nostra Responsio quoad primam partem. Attamen, quia ille terminus *dubie*, videbatur præter intentionem Pontificis extendi posse ad *dubium stricte dictum*, ita ut nonnullis posset injicere scrupulum, an non etiam pro casibus reservatis in praxi haberi debeant, qui *dubie* dubio *stricte* tali continentur in Bulla Cœnæ, statim altero anno, nempe 1602. Summus Pontifex edidit explicationem prioris sui Decreti, in qua ambos terminos, *clare vel dubie*, omisit, prout Q. 14. videre licet, ubi tenorem Decreti & explicationis posui. Idem patet ex alio Decreto Pauli V. edito de ea re anno 1617. & alio Urbani VIII. edito 1628. quorum Decretorum tenor continetur in *Manuali Romano Confessariorum*, Augustæ apud Veithium recuso, Num. 11. & 12.

Quæritur 25. An possit absolvi pœnitens *peregrinus* ex alia Diœcesi, si afferat Casum in sua Diœcesi reservatum?

Respondeo. Nisi Episcopus peregrini specialiter restrinxerit, & limitaverit jurisdictionem Confessariis extradiœcesanis in suos subditos circa Casus reservatos, præsumendum est, eum Confessariis ejusmodi delegasse etiam jurisdictionem circa Casus reservatos. Ita saltem circa Confessarios Regulares privilegiatos, qui habent jurisdictionem a Papa in omnes Fideles, limitatam tamen circa Casus reservatos Episcopis, declaravit Clemens X. in Bulla, *Superna*, n. 7. his verbis: *Decernimus & declaramus, habentes facultatem absolvendi ab omnibus Casibus Sedi Apostolicæ reservatis non ideo a Casibus Episcopo reservatis posse absolvere; Posse autem regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesin pro absolutione obtinenda migrasse.* Ex his verbis colligitur, quod Papa voluerit Confessariis Regularibus privilegiatis confer-

re

re jurisdictionem in quosvis Dioecesanos etiam circa Casus reservatos, quando confitentur extra suam Dioecesin, in qua ejusmodi Casus non sunt reservati. Quia tamen non est præsumendum, eum voluisse præjudicare Juri Episcopali quoad reservationem Casuum, illi termini, *nisi in fraudem*, ex præsumpta mente Pontificis sic explicandi sunt, ut sensus sit; peregrinos extra suam Dioecesin absolvi posse a Casu in sua Dioecesi reservato, nisi id faciant contra prohibitionem Episcopi, jurisdictionem Confessariis exteris quoad ejusmodi Casus reservatos recusante.

Dixi : Ita declaratum fuisse circa Confessarios Regulares. An vero Episcopi Confessariis exteris non privilegiatis velint prorogare jurisdictionem in suos subditos quoad Casus reservatos, vel utrum Papa etiam invitis Episcopis eam jurisdictionem velit extendere ad Confessarios exteros non privilegiatos, est quæstio facti, in qua omnis ejusmodi concessio positiva, nova, & antiquiori observantiæ traditæ minime conformis, imo naturæ rerum non connaturalis, tamdiu neganda & in praxi pro nulla habenda est, quamdiu nullis argumentis moraliter certis aut certe probabilioribus sufficienter probata & extra prudens dubium collocata est. In Germania autem, ubi Dioeceses sunt vastæ, & Dioecesani generaliter scientibus nec contradicentibus Episcopis solent peregrinari in Dioeceses exteras devotionis vel mercationis gratia, quamdiu de contraria intentione proprii pœnitentium Episcopi non constat, ejusmodi peregrinos, si ultro moneant Confessarium de reservatione in Dioecesi propria,& raditus in Dioecesin propriam differendus sit, posset etiam a Confessario non privilegiato pœnitens absolvi cum onere se sistendi suo Ordinario vel ejus Delegato pro obtinenda absolutione directa circa Casum reservatum.

Quæritur 26. Quid agendum, si peregrinus aut vagus afferat casum reservatum in Dioecesi Confessarii?

Respondeo: Non potest absolvi, nisi aliam suam intentionem circa vagos & peregrinos [declaret Episcopus. Ratio est, quia Episcopus potest prudenter Confessariis inferioribus circa graviora crimina denegare jurisdictionem, eo videlicet motivo, ut pœnitentes ea ratione gravitatem criminum debite agnoscant, & impositione pœnitentiæ magis proportionatæ a peccando absterreantur, & circa restitutionem, aut occasionum fugam, & consuetudinum eradicationem prudentius dirigantur: quod sane circa vagos, nundinatores, & mercatores, &c. inprimis necessarium est. Ergo, ubi Episcopus in reservatione Casuum vagos, & peregrinos non excipit, etiam ii in reservatione Casuum generali comprehensi censentur. Alii hanc resolutionem probant ex præfata Bulla Clementis X. in Quæst. præced. allegata. Verum ex illa nihil argumenti solidi erui posse censeo; quia Pontifex non negat, peregrinos absolvi posse a peccatis in Dioecesi Confessarii tantum reservatis, sed præcise negat, eos absolvi posse a peccatis, si in propria & aliena Confessarii Dioecesi simul reservata sunt.

Dices 1. Difficile fore peregrino aut vago, si motus ad seriam pænitentiam non inveniat absolutionem a peccato, cujus reservationem non poterat præ-nosse; præsertim, si non possit in eodem loco persistere, donec Confessarius obtineat licentiam absolvendi. 2. In Rituali Augustano, quod editum est anno 1580. & alio edito 1656. & 1688. expresse dicitur: quod ea *reservatio* tantum attingat *subditos*. Cum ergo *vagi* & *peregrini* simpliciter non veniant nomine *subditorum*, utpote nec subditi ratione *domicilii*, vel *quasi domicilii*; ad eos reservatio extendenda non est.

Respondeo ad 1. Cum vagi, aut peregrini ordinarie soleant confiteri apud Regulares, aut in locis majoris concursus, ubi plerumque reperitur Confessarius habens potestatem absolvendi a Casibus reservatis, non adeo difficile erit, superare eam difficultatem. Quod si in loco, aut vicinia non reperiatur Confessarius præditus potestate absolvendi a reservatis, & salus animæ postulet, non differri absolutionem, absolvi poterit indirecte cum onere se opportuno tem-

pore

pore sistendi coram alio Confessario habente potestatem absolvendi directe.

Ad 2. dico, ibi sermonem esse de subditis Confessario, non de subditis Episcopo. Dicitur enim: *Permittitur omnibus Parochis, & Confessariis, ut quosvis Laicos sibi subditos absolvere possint*. Cum ergo Confessarii plerumque nullos habeant subditos, nisi eos, qui se ultro pro foro interno eorum jurisdictioni subjiciunt, de istis hi termini explicari debent. Verum quidem est, quod reservationes ab initio in primitiva Ecclesia primario respexerint ad peccata publica quoad jurisdictionem externam in ordine ad pœnitentiam solennem; nec tamen verosimile est, vagos totaliter fuisse exemptos a reservatione ad pœnitentiam solennem; & cum pœnitentiæ Canonicæ tunc temporis fuerint taxatæ a Conciliis generalibus, eæque fuerint quoad substantiam satis uniformes, etiam peregrini sive confiterentur in propria, sive in aliena Diœcesi, non poterant effugere reservationem graviorum criminum. *Addo*; primis duodecim sæculis nulli fuisse licitum, se in ordine ad absolutionem Sacramentalem subjicere alieno Episcopo aut Parocho sine licentia sui Parochi aut Episcopi, prout §. 8. & 9. ostensum est.

Quæritur 27. Quid agendum Confessario, non habenti potestatem absolvendi a Casibus reservatis, si pœnitens afferat Casum reservatum?

Respondeo. Confessarius 1. consideret, an Casus habeat omnes conditiones requisitas ad incurrendam reservationem; videlicet *primo*, an actus sit certo peccatum mortale, quia, prout q. 22. & 23. ostensum est, nec peccata venialia, nec peccata dubia, saltem si non sint publice notoria, ita ut in foro externo manifeste stet contra delinquentem violenta præsumptio, sunt materia reservationis. *Secundo*, an actus sit externus, quia prout Q. 7. ostensum est, actus mere interni non sunt materia reservationis. *Tertio*, si actus sit certo peccatum mortale, & externus, consideret, an certo comprehendatur sub reservatione. Ostensum enim est Q. 24. peccata *dubie comprehensa* in reservatione, si dubium sit *stricte* tale, non habenda esse pro reservatis. *Quarto*, an Casus sit reservatus tantum ratione excommunicationis? Si enim tantum excommunicatio fuerit directe reservata, & non ipsum peccatum; locum habet ignorantia excommunicationis, quæ eximat ab excommunicatione ac reservatione, nisi illa ignorantia fuerit crassa vel affectata, prout dictum est Q. 21. *Quinto*, an persona habens Casum reservatum ratione excommunicationis reservatæ non excusetur ab ipsa excommunicatione, ac consequenter reservatione. Sic enim ab excommunicatione in nonnullis casibus eximuntur pueri, mulieres, &c. Si nulla reperiatur causa eximens pœnitentem a reservatione, moneat statim Confessarius pœnitentem, antequam progrediatur ad explicanda alia peccata, se non habere potestatem absolvendi a Casu reservato. Itaque poterit illi dari optio, an accedere velit alium Confessarium, ea potestate præditum; an vero exspectare, donec ipse Confessarius licentiam absolvendi a Superiore obtinuerit? Si pœnitens eligat secundum, differenda illi interea erit absolutio, si differri possit sine periculo scandali, aut fractione Sigilli, aut periculo gravi animæ. 3. Si absolutio differri nequeat ob periculum infamiæ aut scandali, vel ob periculum animæ, confiteatur pœnitens omnia peccata, tam reservata quam non reservata, atque ab iis absolvatur cum intentione, pœnitentem absolvendi directe a peccatis non reservatis, indirecte vero, seu ob connexionem, a reservato peccato, injuncto simul onere se sistendi Superiori vel ejus Delegato, atque se subjiciendi ulteriori satisfactioni a Superiore præscribendæ, sicque ab eo accipiendi absolutionem novam Sacramentalem, si ei velit confiteri de novo Sacramentaliter, vel jurisdictionalem absque confessione Sacramentali.

Dices: Ex hoc consequi quod pœnitens teneretur bis confiteri suum peccatum, quod videtur esse absurdum, & repugnare traditioni.

Respondeo. Pœnitentem non obligari ad bis confitendum peccatum. Si enim

velit

velit confiteri soli Superiori, non obligatur ad confitendum inferiori. Itaque ea obligatio est solum conditionata; nisi velit differre confessionem. Neque ea obligatio repugnat traditioni; quia certum est, antiquitus debuisse in Cœna Domini Episcopo per Diaconos Presbyteros referri de statu & satisfactione pœnitentium, prout ex Pœnitentialibus patet.

Quæritur 28. Qualis sit effectus absolutionis novæ, qua Superior absolvit pœnitentem, indirecte absolutum a Confessario inferiore?

Respondeo. Si talis pœnitens confiteatur Superiori vel ejus Delegato suum peccatum reservatum per modum Confessionis Sacramentalis, etiam absolutio Superioris vel Delegati debet esse Sacramentalis. Adeoque effectus ejusmodi absolutionis erit idem ac circa peccatum in præcedentibus confessionibus ex oblivione inculpabili omissum, & jam prius indirecte remissum. Si autem pœnitens voluerit, suum peccatum reservatum Superiori aut ejus Delegato confiteri extrasacramentaliter, etiam absolutio debet esse solum extrasacramentalis, & effectus illius erit non tantum cessatio reservationis, ut communiter Summistæ existimant, sed etiam moderatio authentica seu authoritativa obligationis satisfactoriæ rigorosæ ad arbitrium offensi, per quam moderationem satisfactionis rigorosæ præstandæ juxta arbitrium offensi ea absolutio Superioris, videlicet Episcopi, aut Delegati, re vera habet effectum absolutionis indulgentialis validæ coram Deo, prout in Opere de *Indulgentiis* circa absolutionem Episcopalem, in Cœna Domini adstrictis ad pœnitentiam solennem impendi solitam, fuse declaravi. Quantitas autem ejusmodi Indulgentiæ, sicut in omnibus aliis Indulgentiis contingit, commensuratur cujusvis dispositioni & studio satisfaciendi congrue. *Neque huic explicationi*, quæ reservationibus Ecclesiæ suam primævam formam & vim restituit, *obstat*, quod etiam Prælati Regulares circa suos subditos Casus reservent, & ab iisdem absolvant, quin tamen habeant potestatem conferendi Indulgentias. *Dicendum enim*; ejusmodi reservationes Prælatorum Regularium circa suos subditos aut esse diversæ naturæ a reservatione Episcopali; aut Prælatos agere tanquam Delegatos Summorum Pontificum vel Episcoporum.

Quæritur 29. An pœnitens habens inter peccata mortalia unum reservatum, possit confessario inferiori confiteri sola peccata non reservata, vel Superiori solum reservatum?

Respondeo. Id nec licite fit, nec valide. Ratio est: quia nunquam extra casum necessitatis, aut moralis impotentiæ licet dimidiare confessionem. Ita colligitur ex damnatione propositionis 59. damnatæ ab Innocentio XI. quæ sic habet: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ festivitatis aut indulgentiæ*.

Probatur 2. Ex natura Sacramenti Pœnitentiæ. Quia, prout Disput. 5. Q. 1. in *Theol. Eclect.* ostensum est, absolutio Sacramentalis est authoritativa commutatio obligationis rigorosæ satisfaciendi offenso juxta ejus arbitrium in ordine ad obtinendam remissionem peccati quoad reatum culpæ. Sed ad ejusmodi commutationem, ut prudenter fiat, requiritur cognitio de toto statu culpabili pœnitentis. Neque enim homo aut Deus per ministrum prudenter rediret in gratiam cum inimico, si tantum deprecaretur pro una offensa & non pro altera; aut se offerret ad satisfactionem pro una injuria, & non pro altera. Itaque, ut æquum sit judicium inter hominem & Deum, pœnitens debet se coram Ministro Dei accusare de omnibus peccatis, quorum recordatur, & quæ potest confiteri.

Dices: Etiam in hoc casu intervenit ratio excusans ab integritate Sacramenti, nempe impotentia ex parte Confessarii, utpote destituti authoritate absolvendi a casu reservato.

Respondeo. Eam impotentiam Confessarii non impedire, quin possit absolvere a casu reservato saltem indirecte, ad

quod

quod tamen, ut prudenter fiat, prærequiritur accusatio de omnibus peccatis, & oblatio ad satisfactionem juxta arbitrium offensi ex parte pœnitentis.

Quæritur 30. An Superior, quando confessarius inferior ab eo in casu particulari petit licentiam absolvendi a casu reservato, possit exquirere nomen personæ, aut speciem delicti?

Respondeo 1. Superior in tali casu recte exquirit speciem delicti. Ratio est, quia ista notitia servit ad præscribendam congruam satisfactionem absque respectu personarum, quam congruitatem Confessarii inferiores sæpe non attendunt. Dein ea notitia ipsum dirigit ad hoc, ut sciat, quænam genera delictorum magis grassentur, atque ut iis opportuna remedia adhibeat, atque in concedenda licentia absolvendi se difficiliorem exhibeat.

Respondeo 2. Superiorem quidem posse ex gravi motivo exigere, ut delinquens se personaliter sistat, ac competentem satisfactionem & absolutionem accipiat in foro interno. Si tamen Superior nolit ipsemet in persona excipere confessionem pœnitentis, non potest exquirere nomen delinquentis, vel alias circumstantias, ex quibus facile possit deveniri in notitiam rei. Ratio est, quia prout Q. 8. ostensum est, actus mere interni, aut prorsus occulti, semper comprehendebantur sub Sigillo Sacramentali; quod tamen violaretur, si Superior extra confessionem Sacramentalem postularet nomen delinquentis. *Nec obstat*, quod in primitiva Ecclesia etiam occultorum criminum rei adstricti fuerint ad pœnitentiam solennem, & ea de causa in Cœna Domini pro obtinenda absolutione præsentari Episcopo, qui eoipso agnoscebat personam rei. *Dicendum* enim, eos, qui ob delictum prorsus occultum referebantur a Confessario in ordinem pœnitentium, tantum fuisse missos in ordinem *Consistentium*, in qua Classe eo tempore etiam versabantur plurimi sine ulla infamia aut nota gravioris criminis. Concilium Nicænum Can. 13. dicit: *Si deploratus, & communionem assecutus rursus convaluerit, sit cum iis, qui orationum sunt tantum communionis participes;* hoc est, in ordine consistentium. Ex quo patet, in eo ordine fuisse omnes etiam Christianos reconvalescentes, cum nemo voluerit mori sine pœnitentia.

Quæritur 31. An Superior possit confessarios inferiores obligare ad imponendas determinatas pro casibus reservatis pœnitentias?

Respondeo 1. Superior potest obligare confessarios ad imponendas tales determinatas pænitentias. Id *Probatur* ex eo, quia antiquitus Canones pœnitentiales nil aliud erant, quam taxatio ejusmodi pœnitentiarum pro peccatis reservatis, prout Q. 4. & 5. ostensum est.

Respondeo 2. Id etiam sapienter factum Episcopum vel Prælatum, si advertat, Confessarios nimis esse laxos in imponenda proportionata delictis pœnitentia. Ratio est, quia alioquin vix ullus obtinetur finis reservationum; cum facile possint inveniri Confessarii habentes facultatem absolvendi a casibus reservatis. Utraque Responsio Confirmatur ex Decreto Clementis VIII. de Casibus reservatis Regularium, ubi sic habetur: *Licebit tamen Superioribus determinare pœnitentias graves quibusdam peccatis etiam non reservatis a Confessariis imponendas, quæ subditos ab hujusmodi perpetrandis cohibere possint.*

Quæritur 32. Utrum in articulo mortis quilibet Sacerdos licite & valide absolvat a Casibus reservatis?

Respondeo. Si vere *articulus*, hoc est, periculum mortis immineat, & alius Confessarius habens facultatem absolvendi a reservatis desit, quilibet Sacerdos potest absolvere a reservatis. Si autem adsit ipse Superior, vel alius ab eo habens facultatem absolvendi, id non potest fieri valide. Id inprimis probatur ex primitivæ Ecclesiæ praxi, ubi Sacerdotibus inferioribus tantum licebat moribundos *reconciliare*, seu absolvere a Casibus reservatis ad pœnitentiam solennem, quando aberat, aut sic fieri jusserat, Episcopus. Concilium Eliberitanum Can. 32. dicit: *Apud presbyterum, si quis in ruinam mortis inciderit, placuit*

pœni-

pœnitentiam agere non debere, sed potius apud Episcopum. Et Concilium Carthaginense 2. c. 4. *Si quisquam in periculo mortis fuerit constitutus, & se reconciliari divinis altaribus petierit; si Episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare.* Et Concilium Carthaginense 3. c. 32. *Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo, & necessitate cogente.* Vide Morinum de Pœnit. l. 9. c. 22. Cæterum, quod absente alio presbytero approbato & habente facultatem absolvendi a reservatis quilibet possit absolvere, declarat Concilium Tridentinum Sessione 14. c. 7. his verbis: *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in mortis articulo; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.* Dixi, *si alius Sacerdos approbatus haberi nequit.* Ita enim verba Tridentini a Rituali Romano explicantur, ubi dicitur: *Si periculum mortis immineat, approbatusque desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest a quibuscunque censuris & peccatis absolvere?*

Quæritur 23. Utrum absolutus in articulo mortis a peccato reservato, facta reconvalescentia teneatur adire superiorem pro absolutione.

Respondeo 1. Absolutus in articulo mortis a peccato reservato ratione excommunicationis reservatæ non tenetur facta reconvalescentia se sistere Superiori *pro obtinenda absolutione* ab excommunicatione. Absurdum enim foret, ut jam provisus S. Communione reincidat in excommunicationem sine nova culpa. Ita docet D. Cyprianus Epist. 52. *Si qui infirmitatibus occupantur, illis in periculo subvenitur. Posteaquam tamen subventum est, & periclitantibus pax data est, suffocari a nobis non possunt. ... Qui pignus vitæ in data pace percipiunt, hic quoque ad vitam perceptam pace teneant.* Vide Morinum l. 10. c. 14. Ita etiam expresse docet D. Thomas in 4. dist. 20. q. 1. a. 1. qq. 3. ad 2. ubi sibi ita objicit: *Si quilibet Sacerdos in articulo mortis posset absolvere a quolibet peccato, non deberet pœnitens, si evadit, ad suum sacerdotem recurrere, quod falsum est.* Ad hanc objectionem sic respondet: *Dicendum, quod non oportet, eum ad proprium sacerdotem recurrere, ut iterum a peccatis solvatur, a quibus in articulo mortis absolutus est, sed ut innotescat ei, quod est absolutus. Nec similiter oportet, quod absolutus ab excommunicatione ad judicem vadit, qui alias absolvere potuisset absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.* In hoc textu, qui in ultimis verbis videtur esse mancus & truncatus, D. Thomas solum docet, quod absolutus ab excommunicatione non debeat de novo postulare absolutionem, non tamen negat, quod recuperata sanitate debeat recurrere ad Superiorem ut se offerat ad competentem satisfactionem seu pœnitentiam satisfactoriam a Superiore injungendam, prout dicetur in sequente Responsione.

Respondeo 2. Absolutus in articulo mortis a quacunque excommunicatione reservata, est obligandus, ut recuperata sanitate se sistat reservanti, vel delegato, non quidem pro nova absolutione, sed ut se ad satisfactionem sibi imponendam offerat. Ita habetur expresse in c. eos, qui. 22 de sent. excomm. in 6. ubi Bonifacius VIII. sic decernit: *Eos qui a sententia Canonis vel hominis, cum ad illum, a quo alias de jure fuerant absolvendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absolvuntur, si cessante postea periculo vel impedimento hujusmodi se illi, a quo his cessantibus absolvi debeant, quam cito commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum illius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi, prout justitia suadebit, decernimus, ne sic censuræ illudant Ecclesiasticæ, in eandem sententiam recidere ipso jure.*

Respondeo 3. Si quis in articulo mortis a non habente facultatem absolvendi a casibus reservatis absolvitur a peccato directe reservato, obligandus est, ut facta reconvalescentia se sistat Superiori vel

vel ejus delegato. Id *Probatur* ex perpetua praxi Ecclesiæ. Sic Concilium Nicænum Sæculo 4. Can. 13. dicit: *Si deploratus & communionem assecutus rursus convaluerit, sit cum iis, qui orationum tantum communionis sunt participes.* 2. Felix III. ad finem Sæculi 5. Epist. 7. *Si ante præfinitum pœnitentiæ tempus desperatus a medicis, aut evidentibus mortis pressus indiciis recepta quisquam communionis gratia convalescit, servemus in eo, quod Nicæni Canones ordinaverunt, ut habeatur inter eos, qui in oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eidem præstitutum.* Idem repetit Martinus Bracarensis in sua Canonum Collectione c. 82. Burchardus l. 18. c. 6. Ivo p. 15. c. 31. 3. Concilium Carthaginense 4. c. 78. *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione* (Episcopali) *si supervixerint.* 4. Capitularium Caroli M. l. 5. c. 61. *Placuit his, qui accepta pœnitentia ante reconciliationem migrant ad Dominum, communicari, pro eo, quod honoraverint pœnitentiam. Qui si supervixerint, stent in ordine pœnitentium, ut legitimam communionem statuto tempore reconciliatione, & manus impositione Episcopi, vel ejus jussu presbyteri, recipiant.* Vide Morinum l. 10. c. 14. 5. Concilium Eboracense 1194. Can. 11. *Si qui de perjurio pœniteant, ad Episcopum vel generalem Diœcesis confessorem absente Episcopo transmittantur, ab eo pœnitentiam suscepturi. In extremis vero laborantibus insinuanda* (provisionaliter,) *non imponenda est pœnitentia; eisque firmiter injungatur, ut si vixerint, Episcopum vel generalem Diœcesis confessorem absente Episcopo adeant, ut eis pœnitentia injungenda sit.* Ex his & pluribus ejusmodi Conciliis patet; a Concilio Tridentino, dum asserit, *ab Ecclesia, semper custoditum fuisse, ut in articulo mortis nulla sit reservatio,* tantum intelligi potuisse reservationem excommunicationis majoris; aut si intelligendum de quovis genere reservationis, non potest explicari de *nullitate* reservationis radicali, aut virtuali, obligante post recuperatam valetudinem ad se sistendum Superiori; neque enim ejusmodi *nullitas* reservationis *semper* custodita fuit in Ecclesia, ut patet ex dictis. Et hinc Wigandt, qui tenet hanc nostram sententiam, recte observat, etiam D. Thomam tantum loqui de reservatione excommunicationis. *Confirmatur* ex dicendis Q. sequente.

Quæritur 34. Quid observandum, si quis in articulo mortis absolvatur a casu comprehenso in Bulla Cœnæ.

Respondeo. Confessarius debet obligare pœnitentem ad hæc tria: 1. ut pœnitens præstet cautionem de satisfaciendo parti læsæ. 2. Ut juret de parendo mandatis Ecclesiæ. 3. Ut juret de se sistendo superiori vel ejus delegato, quamprimum commode poterit. Ita continetur in Bulla Cœnæ his verbis: *A prædictis sententiis nullus per alium, nisi per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, cautione præstita, absolvi possit;* quæ verba Thomas Sanchez l. 2. c. 13. n. 17. &c. sic explicat: „Cautio de stando mandatis Ecclesiæ est juramentum. Quod „idem juramentum absolvendus a quibusdam aliis excommunicationibus „præstare jubetur. c. de cætero. & c. „ex tenore de sent. excommun. Et „quamvis Hostiensis dicat, in omnis „excommunicationis absolutione exigendum esse; & econtra Metina „dicat, in sola percussione Cardinalium & Episcoporum & similium „personarum, neuter intentum probat. Et ideo dicendum est, in sola excommunicatione ob magna crimina exigendum esse. Quippe ex „jure nil aliud colligi potest. Dum „enim id petit, loquitur de incendiariis, & manifestis Clericorum percussoribus. Et ita docent *Cajetanus V.* absolutio, *D. Antoninus* 3. p. „l. 24. c. ult. §. 1. Sylvester V. absol. 3. §. 3. Suarez 5. Tom. in 3. „p. D. 19. l. 2. n. 10. & multi alii. .... Nec vi hujus mandati contrahitur nova obligatio servandi quæcunque Ecclesiæ præcepta, sed illud solum, quod absolvens injunxerit. Nec absolvens potest quod-

„ cunque injungere, sed id tantum, „ ne iterum illud crimen patret, ob „ quod in excommunicationem incidit, „ ut expresse habetur c. de cætero, De „ sent. excomm. & tradunt Glossa, Nav. „ Syl. Suarez. Secunda cautio exigen- „ da ab absolvendo in articulo mortis „ ab hæresi & reliquis casibus Bullæ „ Cœnæ est de satisfaciendo. Cujus „ cautionis nomine intelligitur pigno- „ ratitia, aut si hæc præstari nequit, „ fidejussoria, aut si nec hæc, juratoria. „ Idque prudentis arbitrio relinquen- „ dum, ut bene ex Cajetano, & Na- „ varro tradit Suarez. At in casu hæ- „ resis, cum nulla satisfactio pecunia- „ ria exhibenda sit, non exigitur fide- „ jussor, aut pignus; sed solum satisfa- „ ciendi juramentum. Et hoc, quando „ ex justitia debetur aliqua satisfactio; „ ut si hæreticus aliquos deceperit; te- „ netur enim illis fraudem detegere; „ ut traditur communiter de Restitutio- „ ne. Tandem absolvendo in articulo „ mortis aut cujusvis impedimenti a „ quacunque excommunicatione sive ju- „ ris sive hominis, reservata, sive Ponti- „ fici, sive cuicunque inferiori, tenetur „ confessarius injungere, ut cessante eo „ morbo vel impedimento, se præsentet „ Superiori, qui extra eum casum eum „ de jure poterat absolvere. Quod si non „ se præsentarit, quam commode po- „ terit, reincidet in eandem excommu- „ nicationem.-- Atque hoc tempus ta- „ xandum est prudentis arbitrio habita „ consideratione personæ, temporis, & „ loci, ut bene tradunt *D. Antoninus*, „ *Sylvester*, *Navarrus*, *Sayro*; quod beni- „ gne interpretandum docent *D. Anton.* „ *Sylv.* & *Sayr.* Et hoc se præsentandi „ onus est sub juramento imponendum. „ Quamvis enim *c. eos*, *qui de sent.* „ *excomm. in 6.* hujus juramenti men- „ tio non fiat; at fiat *c. quamvis. &c.* „ *noscitur. de sent. excomm.* in absolu- „ tione ab excommunicatione Clerici „ præstita ab inferiori ratione alicujus „ impedimenti. Et ita hoc juramentum „ semper exigendum esse, præterquam „ a pueris, tradunt *Navarrus* in Man. „ c. 27. n. 89. *Corduba* q. 18. p. 1. *Ma-* „ *nuel* in Bulla Cruc. Hæc autem præ- „ sentatio non est, ut iterum is ab ex- „ communicatione absolvatur. Quia ple- „ ne ab illa absolutus est. Sed ut supe- „ rior convenientem medicinam adhi- „ beat, satisfactionemque imponat, si „ imponendam judicaverit. Et ita ex- „ presse colligitur ex *c. quamvis. de* „ *Sent. excomm. & ex c. de cætero eod.* „ *tit.* & tradunt *Glossa*, *Abb. Henriq.* „ *Suarez* Tom. 4. in 3. p. D. 30. S. 3. „ n. 6. Et Tom. 5. D. 22. S. 1. n. 62. & „ multi alii.„ Hucusque Sanchez. Capitulum *Quamvis*, &, *de cætero* in quibus se fundat Sanchezius, jam relatum est supra Q. 19. n. 2. & 6.

Quæritur 35. An hoc juramentum tantum exigendum sit, si crimen sit publicum, seu jam deductum ad forum contentiosum?

Respondeo: Est exigendum etiam de crimine occulto. Ratio est, quia Summi Pontifices in Bulla Cœnæ de iisdem criminibus exigunt cautionem *parendi* & *satisfaciendi*, quæ in ea Bulla reservant. Ergo cum in Bulla Cœnæ etiam reserventur hæresis occulta, & alia crimina occulta, non potest esse prudens dubium, de iismet requiri cautionem *parendi*, & *satisfaciendi* juxta arbitrium reservantis, ad quod requiritur ac ordinatur obligatio se sistendi. *Confirmatur* ex eo, quia nec Sacri Canones, nec authores directe respicientes ad mentem legum, ubi de obligatione pœnitentium ad hoc juramentum scribunt, distinguunt inter delicta occulta & publica.

Quæritur 36. Quænam sunt causæ excusantes ab imponendo hoc onere se sistendi Papæ cessante periculo mortis vel alio impedimento?

Respondeo: Excusatur Confessarius ab imponendo hoc onere & ab exigendo juramento de se sistendo. 1. Si absolvat morientem virtute Jubilæi, aut specialis privilegii, in quo conceditur facultas absolvendi a Casibus Papæ, etiam in Bulla Cœnæ reservatis. 2. Quando impedimentum adeundi Papam videtur fore perpetuum aut alias diuturnum. Ita colligitur ex c. *quamvis. de Sent. Excomm.*

Quæ-

Quæritur 37. Utrum ille, qui non potest adire Papam, aut Episcopum personaliter, nec teneatur illum adire per Procuratorem, vel per litteras, sic ut a quolibet Confessario instar eorum, qui constituti sunt in articolo mortis, absolvi possit?

Respondeo: Taliter impeditos, quantumvis impedimento perpetuo vel diuturno, non posse a quolibet sacerdote absolvi; sed tenentur vel adire Papam per litteras, aut tenentur adire Episcopum. Ratio est, quia, ut ostensum est Q. 19. Papa impeditos remittit ac reservat ad Episcopum; Ergo non concedit omnibus Sacerdotibus eorum absolutionem. Accedit, quod Papa aut Episcopus imprudenter ageret, relinquendo omnibus sacerdotibus facultatem absolvendi ab accessu personali impeditos. Sic enim tolleretur generaliter ut in pluribus vis & finis reservationum nervusque Disciplinæ Ecclesiasticæ circa graviora crimina, prout consideranti patet. Et hinc prorsus improbabilis est opinio Sanchezii l. c. n. 14. & aliorum asserentium, quod taliter impeditus nec teneatur adire Superiorem per litteras, nec per procuratorem; imo quod ne quidem teneatur uti Bullæ privilegio concedentis facultatem absolvendi, a Casibus Papæ reservatis. Ratio qua nituntur, nullius est valoris; dum asserunt, ex litteris vel ex procuratore oriri periculum retegendi criminis; quia procuratio aut litterarum scriptio nunc solet committi ipsi Confessario tecto nomine, qua cautela observata non est moraliter periculum revelationis. Possibilitates enim de casu extraordinario rarissimo non vocantur nec attenduntur tanquam pericula.

Quæritur 38. Qualis sit forma absolutionis a Casu reservato?

Respondeo: Si peccatum reservatum nullam habeat annexam excommunicationem majorem, nulla opus est speciali forma. Si vero absolutio facienda sit ab Excommunicatione majore, ponitur in Rituali Augustano edito 1580. hæc instructio: *Ubi in foro non interiore sed exteriore quis absolvendus est ab excommunicatione majore .... sequatur absolutionis forma in hunc modum. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego authoritate SS. D. N. Papæ, vel Rmi Episcopi Augustani, vel ejus Vicarii, aut Officialis &c. &c. inquantum possum & valeo, absolvo te a vinculo excommunicationis majoris, quam incurristi propter hanc vel has causas N. & N. & restituo te Sacramentis Ecclesiæ & communioni fidelium, in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Ubi autem in foro conscientiæ fit absolutio ab excommunicatione, possunt hæc prædicta vel omitti vel leniore modo adhiberi; sufficit enim in foro conscientiæ, ut absolvens authoritatem & rectam absolvendi intentionem habeat, atque ita dicat; *Ego te absolvo ab excommunicatione majore: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quæritur 39. An quis in articulo mortis possit absolvi ab excommunicato, vel hæretico?

Respondeo 1. Ab excommunicato non denuntiato in articulo mortis licite petitur & accipitur & confertur absolutio. Ita communis. Ratio est; quia excommunicatus non denuntiatus adhuc retinet jurisdictionem sibi ab Ecclesia in bonum aliorum collatam. Cum ergo Tridentinum omnibus Sacerdotibus relinquat aut conferat jurisdictionem pro articulo mortis Seff. 14. c. 7. licite in eo casu absolvent etiam excommunicati.

Respondeo 2. Nominatim excommunicati ac denuntiati in articulo mortis constitutos nec licite absolvunt, nec valide.

Probatur: Fagnanus in c. *non est vobis* de spons. affert expressam pro Responsione Declarationem Cardinalium, his verbis: *Episcopus Valentinus petiit declarari; utrum pœnitentes in articulo mortis constitutos possit in casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos etiam excomunicatus & denuntiatus, ut tenuit Navarrus de Regulis Confessariorum c. 27. n. 272. Congregatio generalis censuit, non posse; quia communis opinio videtur illa, quod tales excommunicati non possint etiam in hoc casu necessitatis.* Ita Fagnanus, qui testatur, Cardinales suam sen-

tentiam authoritate tredecim celeberrimorum authorum confirmasse, videlicet Magistri Sent. D. Thomæ, Scoti, Durandi, Capreoli, Richardi, Alensis, Paludani, S. Antonini, Bacconis, Turrecremata, Abbatis, Sylvestri, Soti, Decii, Navarri in Manuali c. 26. n. 26. Verum quidem est, quod in editione Manualis Navarri, quæ prodiit Herbipoli anno 1586. hoc est, triennio post ejus mortem reperiatur ejus revocatio; attamen in editione, quæ facta est anno 1581. Antverpiæ, neque c. 26. n. 26. neque c. 27. n. 272. reperitur ulla ejus revocatio. *Confirmatur*, quia non videtur conveniens, ut moribundus permittatur communicare cum notorio excommunicato denuntiato; neque reperitur in documentis Ecclesiasticis exemplum, quod Sacerdotes degradati, aut rejecti ad communionem Laicam unquam vocati sint, aut venire permissi sint ad moribundum. *Nec obstat*, quod Concilium Tridentinum Sess. 14. c. 7. afferat; *quoslibet sacerdotes pro articulo mortis habere facultatem absolvendi*. Loquitur enim de sacerdotibus adhuc habentibus communionem Ecclesiæ. Certe, si Concilium respexisset etiam ad Sacerdotes a communione fidelium sejunctos, aut si de his sacerdotibus in præviis Congregationibus deliberativis fuisset motus sermo, aut dubium, id non latuisset Cardinalem Joannem Moronum, qui tanquam Legatus Pii IV. Concilio subscripsit, & Congregationi, in qua illa Declaratio Cardinalium edita est, præsederat, & Cardinalem Philippum Buon-compagno, qui & ipse adhuc existens Episcopus Concilio interfuit; qui tamen præfatæ Declarationi Cardinalium etiam ipse intererat. Vide Pontasium V. absolutio Cas. 34.

Quæritur 40. Quænam requirantur ad incurrendum Casum reservatum?

Respondeo: Requiritur 1. ut actus sit certo peccatum mortale, prout ostensum est Q. 22. 23. & 27. quia peccata venialia, aut dubia non sunt materia reservationis, si dubium sit stricte tale, & non militet contra reum in foro externo violenta præsumptio; prout dictum est Q. 23. 2. ut actus sit externus, prout ostensum est Q. 7. 3. ut actus sit certo comprehensus sub reservatione, prout dictum est Q. 24. 4. ut actus, cui annexa est reservatio ratione excommunicationis, a pœnitente scitus fuerit esse prohibitus sub excommunicatione, nec appareat causa excusans ab excommunicatione. Inter causas autem excusantes ab excommunicatione est *ignorantia probabilis* censuræ, prout loquitur Gregorius IX. in C. *quamvis* de Sent. Excomm. prout opponitur ignorantiæ *crassæ* vel *affectatæ*, prout patet ex illo Capitulo. 5. Communis Authorum ad incurrendam censuram etiam requirit, ut actus sit *consummatus;* hinc nisi copula in incæstu v. g. vel adulterio fuerit perfecta, vel nisi mors fuerit secuta ex vulnere, existimant, non incurri casum reservatum ratione incæstus, adulterii, homicidii, &c. Verum quia hoc requisitum non est extra controversiam

Quæritur 41. An ad incurrendum Casum reservatum requiratur actus consummatus?

Respondeo: Quando etiam actus non consummatus proprie juxta stylum Ecclesiæ comprehenditur sub significato termini in Decreto reservationis adhibiti, ad incurrendum Casum reservatum sufficit actus non consummatus. Ratio est; quia licet reservationes sint strictæ interpretationis, termini tamen generales restringendi non sunt ultra proprietatem verborum, atque ultra intentionem Legislatoris aliunde notam. Se quando reservatur incæstus, reservatus esse censendus est omnis actus, qui venit in Stylo Ecclesiastico sub termino generico incæstus; & quando prohibetur absolutio conferri homicidis, ea prohibetur conferri omnibus, qui veniunt in idiomate Ecclesiastico nomine homicidarum.

§. XXIII.

§. XXIII.

De Caſibus in Diœceſi Auguſtana reſervatis.

QUæritur 1. Quinam Caſus ſint Epiſcopo reſervati in Diœceſi Auguſtana?

Reſpondeo. Inhærendo ultimis Statutis Synodalibus editis anno 1610. & Dilingæ recuſis anno 1696. habentur pro Laicis caſus reſervati *tres*, pro Clericis autem Sæcularibus *quinque*, videlicet.

Pro Laicis 1. Homicidium voluntarium.

2. Hæreſis.

3. Omnis excommunicatio major.

Pro Clericis Sæcularibus ultra tres præfatos caſus reſervantur etiam.

1. Incæſtus cum Moniali profeſſa.

2. Incæſtus cum conſanguinea vel affine in primo & ſecundo gradu.

3. Veneficium, incantationes magicæ, & maleficium.

4. Abuſus Sanctæ Euchariſtiæ, Sacrarum Reliquiarum, vel Sacræ Scripturæ ad exercitium Magiæ.

5. Violatio Sigilli Confeſſionis Sacramentalis.

Textus Statutorum Synodalium part. 2. c. 7. n. 9. 10. 11. ſic habet: „Ne „multitudine Caſuum reſervatorum pec„catoribus nimium difficilis reddatur „pœnitentia, atque ab ea fortaſſe re„trahantur, id Parochis omnibus per „Diœceſin noſtram conſtitutis, & Con„feſſariis aliis approbatis permittimus, „hancque illis poteſtatem jam ante ab „Anteceſſoribus noſtris (Othone & „Marquardo) conceſſam confirmamus, „ut quoſcunque Laicos contritos & „confeſſos, a quibuſcunque peccatis oc„cultis, quantumvis gravibus, quæ a„lioquin authoritati noſtræ ordinariæ „reſervarentur, poſſint abſolvere, tri„bus duntaxat exceptis, nimirum ho„micidio voluntario, hæreſi, & omni „majori excommunicatione, quorum „abſolutionem ſolis Nobis, Vicario „Generali, & Pœnitentiario noſtro re„ſervamus. Pro Clericis autem ſæcu„laribus ultra tres illos caſus ſuperiore „Canone expreſſos, volumus etiam „præſenti Decreto reſervare ſequentes. „Incæſtum cum Moniali profeſſa, & „cum conſanguinea vel affine in pri„mo & ſecundo gradu: Veneficium: „incantationes magicas, & maleficium; „Sanctæ Euchariſtiæ, Sacrarum Reli„quiarum, vel Sacræ Scripturæ abu„ſum ad exercitium magiæ; violatio„nem Sigilli Confeſſionis Sacramenta„lis. Quare qui ex numero Clerico„rum aliquod horum peccatorum, quan„tumcunque occulte admiſerit, abſolu„tionem a Nobis, Vicario noſtro Ge„nerali, vel Pœnitentiario petere de„bebit. Porro peccata annexam habentia „excommunicationem, Summi Ponti„ficis, vel noſtræ tanquam Ordinarii „abſolutioni reſervatam, multa ſunt, „quorum præcipua in Bulla Cœnæ „Domini referuntur, de quibus, ut & „de reliquis expedit legi Navarrum in „Manuali c. 27. Toletum l. 1. In„ſtruct. Sacerd. c. 18. & in ſequentibus. „Directorium Joannis Polanci. Sum„mam Fumi, & aliorum Summiſta„rum, Verbo Excommunicatio, Fran„ciſcum Suarez de Cenſuris.

Dices: Caſus reſervati aliter recenſentur in Rituali Auguſtano, edito 1656. & 1688. In hoc enim Rituali omittitur *Hæreſis*, & terminus *Sæcularibus:* Et ubi agitur de caſu majoris excommunicationis, additur: *de jure non reſervata Summo Pontifici*.

Reſpondeo. Cum *Statuta Synodalia* fuerint recuſa recentius anno 1696. poſt editionem *Ritualis* Auguſtani ab Adminiſtratore Epiſcopatus Auguſtani factam anno 1656. & fortior ac firmior ſit lex edita in Synodo, Rituale vel ad mentem Statutorum Synodalium explicandum, vel ad eandem revocandum eſt.

Quæritur 2. Quid in Diœceſi Auguſtana intelligitur per *homicidium voluntarium?*

Reſpondeo: Intelligitur omnis actus externus intentione directa vel indirecta mortaliter peccaminoſa efficaciter influens in occiſionem hominis, ac ſufficiens ad denominandum homicidam. Unde hoc ter-

termino comprehenditur 1. Suicidium. 2. Paricidium. 3. Procuratio abortus in se vel alia persona, si foetus fuerit animatus.

Probatur hæc explicatio. In Synodo Augustana anno 1610. eadem fuit reservatio facta quoad homicidium, quæ jam prius statuta erat in Synodo 1355. 1542. 1548. & in Rituali 1580. & quæ per Cardinalem Campegium anno 1524. in Conventu Ratisbonensi decreta fuit pro omnibus Episcopatibus Germaniæ retinenda esse; sed in omnibus his Synodis, & Constitutionibus reservatur omne id, quod facit *homicidam*, quia prohibetur absolvi *homicida*. Cum ergo omnis actus externus efficaciter influens in homicidium faciat *homicidam*, prout ex Actis Ecclesiasticis, & Conciliis, & Corpore Juris constat, omnis ejusmodi actus comprehendi sub reservatione censendus est. Quod autem in Synodo Augustana 1610. eadem peccata, quæ jam prius reservari consueverant, retenta sint, indicant illa verba Synodi: *Hanc potestatem jam ante ab Antecessoribus nostris concessam confirmamus, ut a quibuscunque peccatis occultis absolvere possint, exceptis homicidio, &c.*

Confirmatur. Campegius, & Diœcesis Augustana hac reservatione proxime æmulabatur morem primitivæ Ecclesiæ, præsertim Romanæ, in qua primis temporibus ad pœnitentiam solennem reservabantur hæc tria genera: Homicimicidium, idololatria, mœchia. Ergo cum primis illis temporibus sub homicidio comprehensi fuerint etiam mandantes & cooperantes, prout patet ex Pœnitentiali Romano, eosdem nunc comprehendi censendum est.

Quæritur 3. Unde probetur, quod homicidæ termino comprehendatur, qui procuravit abortum?

Respondeo: Probatur 1. ex Jure Canonico l. 5. de Homicidio c. 5. *Si aliquis homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, ut homicida teneatur.* Hic Canon desumptus est ex Concilio Wormatiensi. 2. Sixtus V. in Bulla, *Effrenatam*, edita anno 1588. dicit: *Omnes tam viros quam mulieres, qui de cætero per se aut per interpositas personas abortus, seu fetus immaturi, tam animati quam inanimati, formati, vel informis ejectionem procuraverint, ita ut reipsa abortus secutus fuerit, pœnas tam divino quam humano Jure adversus veros homicidas, qui homicidium voluntarium actu & reipsa patraverint, eo ipso incurrere statuimus.* In his duobus textibus, licet procurantes abortum foetus nondum animati non habeantur pro veris homicidis, sed tantum æquiparentur homicidis in pœna, exinde tamen argumentari licebit, quod sicut procurantes abortum foetus non animati per aliam personam æquiparantur quoad pœnam homicidis talibus fictione juris, ita procurantes per aliam personam abortum foetus animati æquiparandi sint veris homicidis quoad reservationem.

Probatur 3. D. Augustinus & Innocentius III. præcise eos a reatu homicidii eximunt, qui foetum inanimatum corrumpunt. Ergo eos a reatu homicidii non eximunt, qui foetum animatum corrumpunt. S. Augustinus l. qq. in Exodum q. 80. dicit: *Quod* (Lex) *non formatum puerperium noluit ad homicidium pertinere, profecto nec hominem deputavit, quod tale in utero geritur. ... Ideo Lex* (Moysaica) *noluit ad homicidium pertinere; quia nondum dici potest anima viva in eo corpore, quod sensu caret.* Et Innocentius III. C. de homicidio dicit: *Accepimus, quod quidam Presbyter mulierem prægnantem per Zonam arripuerit; ipsa per hoc abortivit. Respondemus, quod si nondum erat vivificatus conceptus, ministrare poterit;* hoc est, non incurrit irregularitatem ex homicidio.

Si Quæras, quandonam foetus censeri debeat animatus anima rationali?

Respondeo. Juxta modernos Medicos embrionem statim animari in conceptione, sicut contingit in pullis ovorum. Thomistæ, qui admittunt successionem animarum, possunt eam animationem serius admittere. Idipsum in nostra Philosophia admitti potest, ubi docui, ante infusionem animæ rationalis dari

vir-

virtutem plaſticam, a qua formetur corpus animale in utero. Cæterum cum iſta incerta ſint, & ab experientia conſtet, embrionem expleto quadrageſimo die quoad caput & pectus jam diſtincte referre corpus humanum, quamvis diſtinctio ſexus non ita diſtincte appareat; moraliter certum erit, & præſumptive ita judicandum, jam tunc infuſam eſſe animam rationalem. Cæterum, quamvis abortus fœtus præſumptive inanimati de facto non contineatur proprie ſub caſu reſervato homicidii, mereretur tamen ſpeciatim reſervari, ſeu potius referri ad homicidium, tanquam *dubium*, eo quod juxta opinionem Medicorum recentiorum fœtus jam animetur in ipſa conceptione; tum etiam, quia jam in primitiva Eccleſia procuratio ejuſmodi abortus jam fuit relatus ad Caſum reſervatum homicidii in ordine ad pœnitentiam ſolennem. Id patet ex D. Baſilio in Epiſtola Canonica ad Amphilochium, ubi recenſet Canones Pœnitentiales, ſeu Caſus reſervatos ad pœnitentiam ſolennem. Can. 2. ſic habet: *Quæ de induſtria fętum corrupit, cædis pęnas luat. Formati autem vel informis ſubtilitas a nobis non attenditur. Hic enim non ſolum quod naſciturum fuit, vindicatur, ſed etiam ipſa, quæ ſibi inſidias paravit; quoniam ut plurimum ejuſmodi incæptis una quoque mulieres intereunt.* Theodorus Balſamon in explicatione hujus Canonis reddit aliam valde idoneam cauſam reſervationis; quia nempe ejuſmodi nondum animatus jam habet *characterem hominis*, hoc eſt, organizationem interiorum partium, puta cordis, & cerebri, & aliorum vaſorum, potius convenientem ac propriam naturæ humanæ quam brutali; ita ut ejuſmodi corpus embrionis, utut nondum animatum, ipſa ſua ſpecifica organizatione naturaliter exigat potius animam rationalem, quam irrationalem. Immo ejuſmodi corpus ſic organizatum jam habet *jus ad rem*, nempe ad animam rationalem. Hinc, prout Eſtius in 4. diſt. c. n. 14. p. 3. diſcurrit; *Sicut is, qui non quidem aliena tollit, ſed tamen alium impedit, ne lucrum faciat, quamvis proprie non furetur, peccat tamen contra ſeptimum præceptum Decalogi; ita qui futurum hominem impedit, etſi proprie non occidat, in eodem tamen genere peccat, eo nimirum peccato, quod ad homicidium reducatur.* Idem confirmatur ex *Tertulliano*, qui in Apologetico c. 9. ſcribit: *Nobis vero homicidio ſemel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc ſanguis in hominem deliberatur, diſſolvere non licet: homicidii feſtinatio eſt, prohibere naſci: nec refert, natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet. Homo eſt, & qui eſt futurus; etiam fructus omnis jam in ſemine eſt.* Sic & Minutius Felix in ſuo Dialogo Gentiles alloquens ait: *Sunt, quæ in ipſis viſceribus, medicaminibus epotis, originem futuri hominis extinguant, & parricidium faciant, antequam pariant. Et hæc utique de Deorum veſtrorum diſciplina deſcendunt.*

Quæritur 4. Quid in Diœceſi Auguſtana intelligatur per *hæreſin* reſervatam Epiſcopo?

Reſpondeo. Intelligitur hæreſis occulta, nondum deducta ad forum contentioſum. Licet enim hæreſis ejuſmodi ſit Caſus reſervatus Summo Pontifici in Bulla Cœnæ, jam tamen ſupra Q. 10. n. 3. & Q. 13. oſtenſum eſt, Epiſcopos Germaniæ eam facultatem abſolvendi ab hæreſi occulta, eamque ſibi reſervandi, habere per ſpeciale Indultum Pontificium, *declaratum* a Cardinali Campegio, Legato Apoſtolico in Conventu Ratisbonenſi anno 1524. & *conſervatum* ab Othone Truchſeſſio Cardinali, & Epiſcopo Auguſtano anno 1548. quo celebravit Synodum, & anno 1570. quo ſcripſit Romæ Rituale Auguſtanum, editum ab ejus Succeſſore anno 1580. nec non *continuatam* a Marquardo Epiſcopo in Rituali 1580. & ab Henrico Epiſcopo in Synodo 1610. Et hinc ſequitur; ab hæreſi occulta per Diœceſin Auguſtanam nullum Confeſſarium poſſe abſolvere vi privilegii, ſi quod haberet, abſolvendi ab omnibus caſibus in Bulla Cœnæ contentis, ne quidem excepta hæreſi. Ratio eſt; quia in conceſſione generali abſolvendi a Caſibus Papæ reſervatis, Pontifex non intendit compre-

bendere facultatem absolvendi a Casibus Episcopo specialiter reservatis, prout ostensum est supra Q. 16. & 18. Si tamen Episcopus tempore Jubilæi, vel in casu ejusmodi specialis privilegii Pontificii non haberet particulare motivum, sibi retinendi hæresin occultam, v. g. ob invalescentes in Diœcesi occultas hæreses, verosimile est, eum in promulgatione Jubilæi, vel alias se conformaturum generali Concessioni Pontificiæ.

Quæritur 45. Quales sint Excommunicationes Papæ reservatæ? aut non reservatæ?

Respondeo. Exactius illas enumerat *Pisellus* in *Summa Theologiæ Moralis*, qui Papæ reservatas recenset ducentas sexaginta novem; non reservatas autem centum quinquaginta. Cum igitur omnes posteriores in nostra Diœcesi Augustana *directe* vi Statutorum Synodalium sint reservatæ Episcopo; priores vero eidem sint reservatæ saltem *indirecte* respectu eorum, qui Papam accedere nequeunt, omnes in *Supplemento* hujus *Theologiæ Moralis* in fine post *Catalogum Propositionum damnatarum* recensui, ne Clerici semetipsos decipiant, existimantes, se excusari per ignorantiam a reservatione incurrenda aut Pœnitentibus denuntianda. Ut enim concesserim, ignorantiam *probabilem* excusare ab incurrenda excommunicatione & annexa reservatione, ita in dubitatum suppono, ignorantiam *affectatam* non excusare, qualis foret, si Clericus oblata sciendi occasione studiose lectionem horum Casuum devitaret.

Quæritur 5. Quales summarie notandæ sint Excommunicationes non reservatæ Sedi Apostolicæ?

Respondeo. Respiciendo hoc loco præcise ad praxin, dico, quod a laicis non incurrantur illæ excommunicationes, quæ ab illis ob defectum sufficientis promulgationis invincibiliter ignorantur. Itaque, licet plurimæ sint excommunicationes non reservatæ Sedi Apostolicæ, aut etiam reservatæ Papæ, quas in Supplemento recenseo, illæ tamen solæ in praxi pro incursis, & reservatis censendæ erunt, quas pœnitens scivit hactenus, vel quas scire debuit.

Quæritur 6. Quænam sunt illæ excommunicationes Pontifici non reservatæ, quæ saltem mererentur populo promulgari, vel præsumuntur esse notæ Clericis?

Respondeo. Clericis notæ esse *præsumuntur* excommunicationes contentæ in Corpore Juris, aut in Tridentino, aut in Bulla Cœnæ, aut in Statutis Synodalibus. Populo autem promulgari quales mereantur, relinquendum est judicio Episcopi in Synodo.

Quæritur 7. Quid intelligatur per incæstum cum Moniali professa?

Respondeo. Intelligitur præcise *concubitus*, hoc est, copula carnalis, cum Moniali professa, sive sit consanguinea, affinis, aut cognata cognatione spirituali, sive non. Ratio sic explicandi est, quia in Rituali Augustano non dicitur *incæstus* cum Moniali, sed *concubitus* cum Moniali. Præsumendum autem est, hunc terminum in Rituali non esse positum causa *correctionis*, sed *explicationis*. Neque enim Administrator Episcopatus Augustani, qui anno 1556. edidit Rituale, ausus fuisset mutare speciem reservationis in *genus* longe latius patens. Cur autem Synodus uti voluerit potius termino *incæstus*, quam concubitus, potest esse ratio; quia in Jure, & in antiquioribus Summistis, ad quos ipsa Synodus Augustana se refert hoc ipso in loco, omnis concubitus cum persona sacrata Deo vocatur incæstus. Sic in Codice Tit. de Episcopis & Clericis, l. 2. *omnis a Clericis*. Glossa. v. *Filii*, dicit: *Filii Clericorum post sacros Ordines concepti essent incæsti*. Sic etiam in Concilio Triburiensi, prout refertur Can. 14. *Virginibus*, Causa 27. q. 1. dicitur: *Virginibus sacris se quosdam temere sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incæsta fœdera miscere*. Hinc etiam, prout alii observant, Diœceses Iprensis, Mechliniensis, Autverpiensis, Brugensis, Gandensis, Ruremondensis, hunc terminum in isto sensu accipiunt, dum inter Casus reservatos etiam hunc ponunt. *Incæstus cum consanguineis; aut Monialibu*

bus. Sylveſter V. *Luxuria* n. 1. *Sacrilegium eſt, cum quis abutitur perſona ſacra, quamvis Roſella dicat, abuſum Monialium ad incæſtum pertinere; quod etiam patet in C. hi ergo* 22. *q.* 1. juncta Gloſſa. Et Angelus de Clavaſio V. *incæſtus* ſic habet: *Quæritur, utrum accedens ad Monialem committat incæſtum? Reſpondeo: Quod ſic &c.*

Quæritur 8. Quid ſignificet concubitus cum conſanguinea, vel affine in primo & ſecundo gradu? Et num hic caſus ſit diſtinctus a priore?

Reſpondeo. Hic caſus eſt indubitato diſtinctus a priore. Si enim Synodus voluiſſet iſta verba referre copulative ad antecedentia, ita ut Monialis, cum qua peccatur, debeat ſimul eſſe conſanguinea vel affinis in primo & ſecundo gradu, Rituale Auguſtanum non mutaſſet terminum *incæſtus* in terminum *concubitus*. Dein ille caſus eſſet adeo rarus, ut vix intra centum annos ſemel occurreret; adeoque eſſet indignus reſervatione. E contra incæſtus cum conſanguinea vel affine in primo vel ſecundo gradu, attamen laica, qui caſus meretur præ aliis reſervationem, ne quidem comprehenderetur ſub reſervatione.

Quæritur 9. Quid in Caſibus reſervatis Auguſtanis intelligatur per veneficia, incantationes magicas, maleficia, & artes magicas?

Reſpondeo. Hæc nomina explicari ab ipſis Statutis Synodalibus part. 1. c. 6. Unde eorum explicatio fruſtra petitur, & fit ex aliis Authoribus hos terminos diverſimode & in ſenſu a mente Synodi Auguſtanæ prorſus alieno explicantibus; *Veneficium* juxta Statuta eſt actio ſuperſtitioſa, qua inducitur fornicatio mentis, hoc eſt, paſſio violenta amoris, odii, perturbationis, &c. *maleficium* eſt actio ſuperſtitioſa, qua inducitur nocumentum corporibus, puta hominum, brutorum, vel aliis rebus corporalibus. *Incantatio* eſt aperta Dæmonis ad operandos miros effectus invocatio aut conjuratio, v. g. ad veneficia, maleficia, vel ad concitandas tempeſtates, vel ad retegenda ſecreta præſentia vel futura. *Magia* vero eſt ars per Dæmonis conjurationem apertam obtinendi miros effectus præfatos. Hæc notio terminorum colligitur ex Statutis Synodalibus l. c. ubi ſic habent: *Gravis eſt ſuperſtitionis, magiæ, divinationiſque vetitæ noxa, in quam mulierculæ præſertim frequentius incurrunt. ... Nemo ſuper rebus deperditis, futuris eventibus, aut quibusvis ſecretis conſulat magos, ariolos, & alios conſimiles malæ notæ homines, nec author vel ſuaſor ſit, ut id alii faciant. Qui horum aliquid fecerit, & monitus non abſtinuerit, Nobis vel Vicario noſtro denuntietur, ut pro modo culpę pœnis afficiatur, quas in ipſos magos, incantatoreſque graviores feremus. ... In maleficos & veneficas, quæ pacto cum Dæmonibus inito corporibus hominum atque brutorum morbos tabidos, faſcinationeſque inducunt, venęnant, necant, grandines, ſterilitateſque procurant, pęnis ſeveriſſime animadvertendum eſt. Nemo veneficia, faſcinationes vel ligaturas diſſolvere tentet modo & ratione, quæ ab Eccleſia approbata non eſt*. Ex his verbis patet, per magos & incantatores intelligi illos, qui *ſuper rebus ſecretis*, v. g. perditis, futuris eventibus, theſauris, &c. conſuluntur, ut conjurent Dœmonem verbo aut facto.

Quæritur 10. Quid in Caſibus reſervatis Auguſtanis intelligitur per abuſum Euchariſtiæ & Reliquiarum ad artes magicas?

Reſpondeo. Ex adductis verbis Statutorum Synodalium patet, per *magos* intelligi eos, qui profitentur ſe revelaturos ſecreta, aut operaturos maleficia, veneficia, & alios miros effectus per invocationem Dæmonis, idque ex pacto cum Dæmone inito. Itaque *per artes magicas* intelligitur omnis manifeſta invocatio Dæmonis ad effectus ſuperiores humanis viribus. Eatenus enim diſtinguitur magia, maleficium, veneficium, & incantatio *a ſuperſtitione*, quod in actionibus ſuperſtitioſis non ita aperte reluceat invocatio Dæmonis, ſed a ſimplicibus apprehendatur quædam vis naturalis vel divina occulta, per quam producatur effectus. Ex hoc ſequitur; *abuſum* Reliquiarum vel Euchariſtiæ *ad artes magicas* tunc fieri, quando applicantur, aut a Clerico aliis miniſtrantur

in

in ordine ad actiones, in quibus manifeste intervenit aperta invocatio Dæmonis. Neque enim ad incurrendum hunc casum opus est, ut ipse Clericus exerceat artem magicam, aut ponat actionem invocatoriam Dæmonis, sed sufficit, dummodo Eucharistiam aut Reliquias det alteri quem scit, has res sacras applicaturum ad actiones magicas. Ipsa enim Eucharistiæ vel Reliquiarum concessio in tali circumstantia est verus earum *abusus* hic & nunc saltem permissive aut interpretative ordinatus ad artes magicas. Neque audiendi sunt laxiores Theologi, recurrentes ad illam regulam, quod reservatio sit strictæ interpretationis. Ubi enim constat de intentione Legislatoris præsumptione sufficiente ad declarandam legem, non est litigandum de rigore verborum. In præsenti autem constat ex sana ratione; Synodum noluisse ponere Casum reservatum pro solis illis Clericis, qui ipsimet ponunt actionem magicam, sed etiam pro illis, qui cooperantur, cum eadem sit operantis & cooperantis malitia.

Id *Confirmatur* ex eo, quia in antiquioribus Statutis, quæ circa Casus reservatos Clericorum a Campegio Cardinale, & Othone Truchsessio mutata non sunt, comprehendebantur etiam cooperantes sub termino generali *Sacrilegi*, vel *procurantes sterilitatem*, &c.

Quæritur 51. Utrum etiam abusus *sacræ Scripturæ ad exercitium Magiæ* sit Casus reservatus pro Clericis in Diœcesi Augustana?

Respondeo. Est reservatus. Ratio est, quia expresse continetur in Statutis Synodalibus: *Nec obstat*, quod ille terminus *sacræ Scripturæ* reperiatur omissus in Rituali edito 1656. & 1688. Ad hoc respondetur; vel id factum ex incuria editoris; aut si contigit cum præscitu Episcopi; ille potuit dispensare in tali Casu reservato dispensatione valida usque ad suum obitum; sed non censendus est, voluisse mutare Legem Synodalem de se perpetuam sine expressa illius abrogatione, vel saltem sine abrogatione tacita declarando saltem in genere, quod in editione Ritualis circa Casus reservatos aliqua mutaverit; quod adeo non contigit, ut Administrator Episcopatus, qui anno 1656. novum Rituale edidit, protestetur, se nullam notabilem mutationem fecisse.

Confirmatur ex eo, quia in nova editione Statutorum Synodalium, quæ duas editiones Ritualis Augustani de anno 1656. & 1658. insecuta est anno 1696. retentus est inter Casus reservatos Clericorum *abusus sacræ Scripturæ ad exercitium magiæ*.

Quæritur 52. An fractio Sigilli sit Casus reservatus in Diœcesi Augustana, quando nullus hominum advertit, in verbis aut factis intervenire usum notitiæ Sacramentalis?

Respondeo. Est Casus reservatus. Ratio est; quia non potest negari, ejusmodi usum notitiæ Sacramentalis esse veram fractionem Sigilli & graviter peccaminosam. Cum ergo omnis fractio Sigilli sit Casus reservatus, non est ratio hanc excipiendi. *Nec obstat*; quod formalis malitia hujus peccati non sit manifestata aliis personis indicio externo, nec enim ad incurrendum Casum reservatum requiritur, ut malitia actus interni sit hominibus manifestata indicio externo, sed sufficit, dummodo malitia actus interni prodierit in actum externum, de se idoneum ad manifestandam malitiam internam. Id patet ex natura Casuum antiquitus reservatorum, v. g. bestialitatis; & ex reservatione *hæresis*, quam Authores communiter defendunt esse reservatam, etsi quis in solo suo cubiculo nemine audiente verbis aut scripto expresserit suam animi resolutionem hæreticam. Rationem dant Authores; quia solum est *per accidens*, quod ejusmodi verba vel facta ab aliis hominibus videantur vel audiantur. Quæ ratio, si solida foret, multo magis urgeret in nostro casu, ubi Confessarius interrogatus rationem dicti vel facti facile convinci posset, se ea loqui vel agere ex usu notitiæ Sacramentalis, utpote nullo alio comparente vel assignabili argumento seu motivo rationabili. Verum non est necesse contendere circa ejusmodi ratiocinatiunculas. Insistendum unice

tra-

traditioni, & huic argumento: *Si placuit Eccleſiæ*, reſervare actus internos, etiam mundo occultiſſimos, dummodo prodierint in actum externum, de ſe idoneum ad manifeſtandam malitiam internam actus.

Quæritur 53. An pro Clericis Diœceſis Auguſtanæ reſervati ſint etiam Caſus reſervati Laicorum?

Reſpondeo: Caſus reſervati pro Laicis in Diœceſi Auguſtana ſimul ſunt reſervati pro Clericis.

Probatur ex tenore reſervationis, ubi dicitur: *Pro Clericis ſæcularibus ultra tres illos caſus* (reſervatos pro Laicis) *ſuperiore Canone expreſſos volumus etiam præſenti Decreto reſervare ſequentes*. Dein idipſum colligitur ex eo, quia Campegius Cardinalis, & Otho Epiſcopus circa Caſus reſervatos Clericorum nihil mutavit. Ergo cum jam prius Caſus reſervati pro Laicis ſimul promiſcue fuerint reſervati pro Clericis, prout patet inſpiciendo Synodum de anno 1355. & 1452. pariter etiam poſt Synodum ultimam 1610. erunt reſervati. *Antecedens* patet ex verbis Campegii, ſupra relatis Q. 10. *Conſtituimus*, inquit, *ut deinceps quilibet Confeſſor abſolvere poſſit Laicos a quibuſcunque peccatis, quæ Ordinarii ſuæ authoritati reſervaverant, exceptis homicidis, hæreticis, & excommunicatis. Quoad Clericos autem nihil intelligatur innovatum*. Idem repetit Otho Epiſcopus ibidem relatus.

Quæritur 54. An etiam Religioſi Juriſdictioni Ordinarii ſubditi ligentur reſervatione horum Caſuum?

Reſpondeo: Religioſi non comprehenduntur his Caſibus reſervatis. Id manifeſtum eſt inprimis ex tenore reſervationis in Statutis Synodalibus; ubi expreſſe dicitur: *Pro Clericis autem ſæcularibus ultra tres illos caſus volumus reſervare ſequentes*. Idem expreſſe declaratum eſt ab Henrico Epiſcopo ad finem Synodi ante ejus impreſſionem. Cum enim Prælati Ordinum, qui Synodo intererant, ab Epiſcopo circa varia puncta poſtularent declarationem, *Punctum VI.* erat iſtud: *Quoad Caſus reſervatos putat eadem Congregatio Synodalis Abbatum, Præpoſitorum, &c. quod ii ad Religioſos non ſint extendendi, ſed præter hæreſin, quemlibet Prælatum ſuos Monachos ab omnibus Caſibus abſolvere; imo etiam ſuper irregularitate diſpenſare poſſe*. Declaratio erat iſta. *Ad ſextum. Quoad Caſus reſervatos Religioſorum approbat Reverendiſſimus* (Epiſcopus) *DD. Prælatorum ſententiam*.

Quæritur 55. Quales ſint Caſus reſervati Regularium?

Reſpondeo: Ea, quæ ad Caſus reſervatos Regularium ſpectant, continentur in Decreto Clementis VIII. quod ſic habet: *Sanctiſſimus Dominus noſter, qui jam pridem accurate perpendit, ac reipſa comperit, quod reſervatio facultatis abſolvendi Religioſos pœnitentes a peccatis quibuſdam gravioribus, niſi Superiores admodum prudenter ac moderate illa utantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant, adducere poſſent in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedii deſperationem. Ideo, ut huic malo Sanctitas Sua opportune proſpiceret, decrevit, ut nemo ex Regularium Superioribus peccatorum abſolutiones ſibi reſervet, exceptis iis, quæ ſequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout ſubditorum utilitati expedire prudenter in Domino judicaverint.*

I. Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

II. Apoſtaſia a Religione, ſive habitu dimiſſo, ſive retento, quando eo pervenerit, ut extra ſepta Monaſterii ſeu Conventus fiat egreſſio nocturna.

III. Ac furtiva e Monaſterio ſeu Conventu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta.

IV. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale.

V. Juramentum falſum in Judico Regulari ſeu legitimo.

VI. Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto.

VII. Falſificatio manus, aut ſigilli Officialium, Monaſterii aut Conventus.

VIII. Furtum de rebus Monaſterii ſeu Conventus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.

XI.

IX. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.

X. Occisio aut vulneratio seu gravis percussio cujusque personæ.

XI. Malitiosum impedimentum aut retardatio aut aperitio Litterarum a Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Si quod aliud præterea peccatum grave pro Religionis conservatione, aut pro conscientiæ puritate reservandum videatur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia matura discussione aut consensu.

Non liceat Superioribus Regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reservatum admiserint, aut ipsimet subditi sponte ac proprio motu id ab iis petierint.

Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios pro subditorum numero majori vel minori; iique sint docti, prudentes, ac charitate præditi, qui a non reservatis eos absolvant, & quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi ipse inprimis Confessarius judicaverit.

Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.

Licebit tamen Superioribus determinare pœnitentias graves quibusdam peccatis etiam non reservatis a Confessariis imponendas, quæ subditos ab hujusmodi perpetrandis cohibere possint.

Atque ita per quoscunque Regularium Superiores, quicunque illi sunt, observari mandavit. Non obstantibus &c.

Datum Romæ 26. Maii 1593. Sanctitas Sua deinceps declaravit & declarat, ut si hujusmodi Regularium Confessariis Casus alicujus reservati facultatem petentibus Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illa vice pœnitentes Regulares etiam non obtenta a Superiore facultate absolvere. Decretum hoc reperitur in Bullario Laertii T. 4.

Hic tamen notandum, quod licet vi hujus Decreti Superiores possint taxare generaliter pœnitentiam certis peccatis, non tamen eis liceat eo fine reservare peccata, ut in quovis casu particulari ipsimet taxent pœnitentias. Ita declaratum est a Congregatione Episcoporum anno 1627. 30. April. V. Pittonum.

Quæritur 56. Utrum Superiores Regularium non habeant potestatem, ullum alium casum sibi reservandi præter adductos undecim?

Respondeo: Superiores Regularium non habent potestatem sibi extra Capitulum Generale vel Provinciale (cui in Regularibus subjectis Ordinario æquiparandum est Decretum Episcopi) reservandi alios casus præter undecim in Decreto Clementis VIII. contentos, nisi indirecte, in quantum peccato possunt annectere excommunicationem sibi reservatam. Ita declaratum est a Congregatione Episcoporum & Regularium anno 1617. 7. Julii his verbis: *In vim Decreti* (emanati a Clemente VIII. 1593.) *possunt Regularium Superiores aliquibus peccatis in prædicto Decreto non contentis excommunicationem adnectere, ejusque absolutionem sibi reservare absque Capituli Generalis vel Provincialis consensu.* Pittonus in Constit. de Regularibus ad annum 1617. 7. Jul. testatur, declarationem hanc contineri in Bullario Cassin. T. I. Constit. 278. Fateor tamen, ejusmodi excommunicationes non facile suadendas esse; præsertim quia, nisi fiat authoritate delegata a Sede Apostolica, vel ab Ordinario, videntur esse diversæ rationis ab iis, quæ respiciunt forum internum. Idem ad annum 1631. 22. Aug. refert aliam declarationem S. Congregationis Episcoporum & Regularium, vi cujus Superioribus liceret, etiam directe reservare transgressionem votorum. Declaratio est hujus tenoris: *Licet inter Casus a Regularium Superioribus reservandos non inseruerit Clemens Octavus transgressionem votorum, non tamen sublata est Prælatis Regularibus hujusmodi reservatio, quam cæteroquin habent ex Regulæ dispositione.*

Hæc

Hæc declaratio reperitur apud Peyrin. de Privil. Reg. tom. 3. c. 12. n. 7.

Quæritur 57. Utrum Regulares tempore Jubilæi possint absolvi a Casibus suo Superiori reservatis a quocumque Confessario per Ordinarium approbato?

Respondeo: Id fieri posse declaravit Alexander VII. in Constitutione *Unigenitus*, edita 1655. 14. Maii, & relata a Nicolin. in Floscul. V. *Jubilæum*, Et sic antea declarasse Gregorium XIII. testatur Peyrin. de Privil. Reg. t. 3. c. 4. n. 3. Declaratio Alexandri VII. in Bull. Cassin. tom. 2. Constit. 524. sic habet: *Tempore Jubilæi possunt omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus ab Ordinario approbatis tam sæcularibus quam cujusvis Ordinis Regularibus. In Bulla enim* (Jubilæi) *non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audiunt Confessiones, non autem de Ordinario pœnitentium. Et possunt absolvi a Casibus suo Superiori Regulari reservatis.*

Hæc de Casibus reservatis hausta ex fontibus sufficiant; & quantum ad reservatos in hac nostra Diœcesi Augustana spectat, locum habere possunt, donec aliter ab Episcopo declaretur. Quod enim attinet applicationem ad Casus particularissimos, in quibus Summistæ inter se digladiantur, deficiente lege, & sensu aut praxi prædominante Ecclesiæ, quilibet sibi juxta regulas prudentiæ Legislator & Author sit, cum in hujusmodi particularibus nec *persona personæ*, nec author privatus privatæ cuivis Theologi authoritati *præscribat*. Hæc regula fundatur in Decretis Conciliorum relatis Q. 9. & 10. ubi ultimato circa Casus particulares relinquitur æstimationi Confessariorum, quænam & quanta criminum enormitas judicio Episcopi remittenda sit.

§. XXIV.

De obligatione denuntiandi Confessarios solicitantes ad turpia.

Quæritur 1. Qualia circa hanc rem prodierint Decreta Apostolica?

Respondeo: Prodierunt duo potissimum Decreta, unum *Gregorii XV.* alterum *Benedicti XIV.* Horum Summa continetur in *Pastorali Epistola Ser. ac Rev. Episcopi nostri Augustani*, ad Clerum suæ curæ concreditum, data 21. Julii 1748. in qua sic habetur: „ Primum „ est nefarium Scelus Solicitationis ad „ turpia, & inhonesta, cui pridem „ usque a XXX. Augusti an. MDCXXII. „ Gregorius PP. XV. in sua Constitutione tunc edita, contra quoscunque „ Sacerdotes, audiendis Confessionibus „ deputatos, sapienter providit. SS. vero „ D. N. *Benedictus* PP. XIV. amplius „ etiam providere intendens, nedum „ omnia ibi contenta confirmavit, & „ innovavit in sua Constitutione, quæ „ incipit: *Sacramentum Pœnitentiæ*, sed „ acuit insuper, mandavitque locorum „ Ordinariis, ut Confessariis omnibus „ eam insinuent, ab iisque accurate „ observari curent. Noverint proinde „ Sacerdotes omnes, & singuli Sacramenti Pœnitentiæ Ministri, teneri „ se, in vim earumdem Constitutionum, pœnitentes suos, quos noverint, fuisse ab aliis ita solicitatos, „ sedulo monere, juxta occurrentium „ Casuum circumstantias, de obligatione denuntiandi Nobis tanquam Ordinario, Nostrove Vicario in Spiritualibus Generali personam Confessarii, quæ Pœnitentem, quæcunque „ persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel „ immediate post Confessionem, vel „ occasione, aut prætextu Confessionis, „ vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio „ loco ad Confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione „ audiendi ibidem Confessionem, ad „ inhonesta, & turpia solicitare, vel „ provocare sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactibus, sive per „ Scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverit, aut cum pœnitente illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide im-

„ per-

„ pertiendam careat, aut solicitatio in- „ ter Confessarium, & pœnitentem „ mutua fuerit, sive solicitationi pœ „ nitens consenserit, sive consensum „ minime præstiterit, vel longum „ tempus post solicitationem jam efflu- „ xerit, aut solicitatio a Confessario „ non pro se ipso, sed pro alia persona „ peracta fuerit, sive demum Sacerdos „ sit Sæcularis, sive Regularis quomo- „ dolibet exemptus, ac Sedi Apostolicæ „ immediate subjectus, quorumcunque „ Ordinum, Institutorum, Societatum, „ & Congregationum, & cujuscunque „ dignitatis, & præeminentiæ, aut quo „ vis privilegio, & indulto munitus, „ contra quos omnes, omni humano „ respectu postposito, diligenter inqui- „ rere, & severe in eos animadvertere „ jubemur.

„ Caveant igitur Confessarii, ne pœ „ nitentibus ita ab aliquo solicitatis Sa- „ cramentalem absolutionem impertiant, „ nisi prius denuntiationem prædictam „ ad effectum perducentes, delinquen- „ tem Ordinario indicaverint, vel sal „ tem se, cum primum poterunt, de- „ laturos spondeant, ac promittant. „ Quemadmodum porro, ne delictum „ tam enorme, & Ecclesiæ Dei inju- „ riosum, ob probationis defectum, „ remaneat impunitum, facultas in „ præfata Constitutione Nobis attributa „ est, procedendi cum testibus etiam „ singularibus, dummodo præsumptio- „ nes, indicia, & alia adminicula con „ currant: ita econtra ad coercendam „ magnitudine pœnæ detestabilem au „ daciam improborum hominum, qui „ vel odio, vel ira, vel alia indigna „ causa commoti, vel aliorum impiis „ suasionibus, aut promissis, aut blan- „ ditiis, aut minis, aut alio quovis „ modo incitati tremendo Dei judicio, „ & Ecclesiæ Auctoritate contempta, „ innoxios Sacerdotes falso solicitatio- „ nis insimulare, vel per se ipsos in- „ nocentes Confessarios impie calum- „ niando, vel scelesto procurando, ut „ id ab aliis fiat, hujusmodi casum „ Sanctitas Sua sibi, ac Successoribus „ suis reservavit, voluitque a nullo alio „ Sacerdote, quovis privilegio, Aucto- „ ritate, & dignitate munito, præter- „ quam in fine vitæ, & excepto mor- „ tis articulo, beneficium absolutionis „ obtineri posse.

Quæritur 2. Quomodo autem sonat ipsa Bulla *Gregorii XV.*

Respondeo: Bulla est hæc.

CONSTITUTIO

GREGORII PAPÆ XV.

Contra Solicitantes in Confessionibus.

GREGORIUS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ UNiversi Dominici Gregis curam „ quamquam immeriti, cœlesti „ dispositione gerentes, sedulo invigila- „ re tenemur, ut ab omnibus pravis „ contagiis conservetur immunis, mul- „ toque majori studio providere, ut „ omnis pestis ab iis avertatur, quibus „ alios sanandi officium est commissum, „ ne quod Evangelica Scripta nos ad- „ monent, sale infatuato non sit, in „ quo saliatur, & ad nihilum prosit „ ultra, nisi ut mittatur foras, & con- „ culcetur ab hominibus. Quoniam „ autem a Romanis Pontificibus Præ- „ decessoribus nostris quibusdam in locis „ provisum fuit, ut impium, ac nefan- „ dum scelus, quod non solum inter „ Christi Fideles non esse, sed nec etiam „ nominari debet, procul ab iis arcea- „ tur, videlicet, ut aliquis Sacerdos ad „ Sacras audiendas Confessiones deputa- „ tus, Sacrosancto Pœnitentiæ Sacra- „ mento, solicitando Pœnitentes ad „ turpia, abutatur, ac pro medicina „ venenum, pro pane aspidem porri- „ gat, & ex cœlesti Medico infernalis „ veneficus, ex Patre spirituali prodi- „ tor execrabilis animarum reddatur, „ idcirco nos ea, quæ his perniciosissi- „ mis Diaboli insidiis arcendis certis „ locis salubriter constituta sunt, ut

nul-

„ nullibi deſiderentur, quantum ex alto „ conceditur, providendum duximus. „ Alias ſiquidem a fel. record. Pio Pa„ pa IV. Prædeceſſore Noſtro emana„ runt Litteræ tenoris ſubſequentis, „ videlicet: Pius Papa IV. Venerabili „ Fratri Archi-Epiſcopo Hiſpalen. in „ Regnis Hiſpaniarum, atque etiam in „ eorum Civitatibus, & Diœceſibus cu„ ram animarum habentes, ſive eam „ pro aliis exercentes, aut alias audien„ dis Confeſſionibus pœnitentium de„ putati in tantam proruperint iniqui„ tatem, ut Sacramento Pœnitentiæ „ in actu audiendi Confeſſiones abutan„ tur, nec illi, & qui id inſtituit Do„ mino Deo, & Salvatori noſtro Jeſu „ Chriſto injuriam facere vereantur; „ mulieres, videlicet Pœnitentes ad „ actus inhoneſtos, dum earum audiant „ Confeſſiones, alliciendo, & provo„ cando, ſeu allicere, & provocare „ tentando, & procurando, ac loco „ earum per Sacramentum hujuſmodi „ Creatori noſtro reconciliationis gra„ viori peccatorum mole eas onerando, „ & in manibus Diaboli tradendo in „ Divinæ Majeſtatis offenſam, & ani„ marum perniciem, Chriſti Fidelium „ ſcandalum non modicum. Nos in „ animum inducere nequeuntes, quod, „ qui de Fide Catholica recte ſentiunt, „ Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis „ abutantur, aut illis injuriam faciant; „ Fraternitati tuæ, de cujus eximia „ pietate, virtute, atque doctrina plu„ rimum in Domino confidimus, per „ præſentes committimus, & manda„ mus, quatenus per te, vel per alium, „ ſeu alios a te deputandum, ſeu de„ putandos contra omnes, & ſingu„ los Sacerdotes dictorum Regnorum, „ ac illarum Civitatum, & Diœceſium „ de præmiſſis quomodolibet diffama„ tos, tam Sæculares, quam quorum„ vis etiam exemptorum, ac Sedi Apo„ ſtolicæ immediate ſubjectorum Ordi„ num Regulares, cujuſcunque digni„ tatis, ſtatus, gradus, ordinis, condi„ tionis, & præeminentiæ exiſtant, „ tam ſuper præmiſſis, quam ſuper Fide „ Catholica, & quid de ea ſentiant, „ diligenter inquiras, & juxta faculta„ tem tibi contra hæreticos, aut de hæ„ reſi quovis modo ſuſpectos, a Sede „ Apoſtolica conceſſarum continentiam, „ & tenorem procedas, ac culpabiles „ repertos, juxta exceſſuum ſuorum „ qualitates, prout juris fuerit, punias, „ eos etiamſi, & prout de jure fuerit, „ faciendum, debita præcedente degra„ datione ſæcularis Judicis arbitrio pu„ niendos tradendo. Non obſtantibus „ Conſtitutionibus, & Ordinationibus „ Apoſtolicis, ac Eccleſiarum, & Mo„ naſteriorum, nec non Ordinum quo„ rumlibet, quorum ipſi Sacerdotes fue„ rint, etiam juramento, confirmatio„ ne, vel quavis firmitate alia robora„ tis, Statutis, & Conſuetudinibus, „ Privilegiis quoque, indultis, & Lit„ teris Apoſtolicis ſub quibuſcunque „ tenoribus, & formis, ac cum quibuſ„ vis Clauſulis, & Decretis etiam motu „ proprio, aut alias quomodolibet con„ ceſſis, etiam iteratis vicibus approba„ tis, & innovatis. Quibus omnibus, „ eorum tenores præſentibus pro ex„ preſſis habentes, hac vice duntaxat „ ſpecialiter, & expreſſe derogamus, „ cæteriſque contrariis quibuſcunque. „ Datum Romæ apud Sanctum Petrum „ ſub annulo Piſcatoris die 16. April. „ MDLXI. Pontificatus noſtri anno „ ſecundo. Igitur, ut Litteræ prædictæ „ perpetuis futuris temporibus, ubique „ locorum inviolabiliter obſerventur, „ motu proprio, & ex certa ſcientia, „ ac matura deliberatione noſtra, ac „ de Conſilio Venerabilium Fratrum „ noſtrorum S. R. E. Cardinalium con„ tra hæreticam pravitatem Generalium „ Inquiſitorum præinſertas Litteras hu„ juſmodi, ac omnia, & ſingula in eis „ contenta Apoſtolica Auctoritate te„ nore præſentium approbamus, & con„ firmamus, illiſque omnibus, & ſin„ gulis inviolabilis Apoſtolicæ firmita„ tis robur adjicimus, illaſque non ſo„ lum in prædictis Regnis Hiſpania„ rum, ſed in quibuſvis Chriſtiani Or„ bis partibus firmiter, & inviolabiliter „ obſervari præcipimus, & mandamus, „ ac præterea, ne in futurum de pœna

his

„ his delinquentibus imponenda, & de „ modo contra eosdem procedendi ab „ aliquo dubitari possit, statuimus, de„ cernimus, & declaramus, quod om„ nes, & singuli Sacerdotes tam Sæcu„ lares, quam quorumvis, & quomodo„ libet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ „ immediate subjectorum Ordinum, In„ stitutorum, Societatum, & Congre„ gationum Regulares, cujuscunque di„ gnitatis, & præeminentiæ, aut quovis „ privilegio muniti existant, qui perso„ nas, quæcunque illæ sint, ad inhone„ sta, sive inter se, sive cum aliis quo„ modolibet perpetranda in actu Sacra„ mentalis Confessionis, sive ante, vel „ post immediate, seu occasione, vel „ prætextu Confessionis hujusmodi, etiam „ ipsa Confessione non secuta, sive ex„ tra occasionem Confessionis in Con„ fessionario, aut in loco quocunque, „ ubi Confessiones Sacramentales au„ diantur, seu ad Confessionem audien„ dam electo, simulantes ibidem Con„ fessiones audire, solicitare, vel pro„ vocare tentaverint, aut cum eis illi„ citos, & inhonestos sermones, sive „ tractatus habuerint, in Officio sanctæ „ Inquisitionis severissime, ut infra, pu„ niantur: & præterea omnes hæreticæ „ pravitatis Inquisitores, & locorum „ Ordinarios omnium Regnorum, Pro„ vinciarum, Civitatum, Dominiorum, „ & locorum universi Orbis Christiani „ in suis quemque Diœcesibus, & Ter„ ritoriis, per has nostras Litteras, etiam „ privative quoad omnes alios, speciali„ ter, ac perpetuo Judices delegamus, „ ut super his contra prædictos simul, „ vel separatim in omnibus, prout in „ causis fidei, juxta sacrorum Canonum „ formam, nec non Officii Inquisitio„ nis hujusmodi Constitutiones, Privi„ legia, Consuetudines, & Decreta, di„ ligenter inquirant, & procedant, & „ quos in aliquo ex hujusmodi nefariis „ excessibus culpabiles repererint, in „ eos pro criminum qualitate, & cir„ cumstantiis, suspensione ab executione „ Ordinis, privationis Beneficiorum, Di„ gnitatum, & Officiorumquoruncumque, „ ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec „ non vocis activæ, & passivæ, si Re„ gulares fuerint, exilii, damnationis „ ad triremes, & Carceres, etiam in „ perpetuum absque ulla spe gratiæ, „ aliasque pœnas decernant, eos quo„ que, si pro delicti enormitate gravio„ res pœnas meruerint, debita præceden„ te degradatione Curiæ sæculari punien„ dos tradant. Dantes etiam facultatem „ Venerabilibus Fratribus nostris S. R. „ E. Cardinalibus Inquisitoribus, ne „ delictum tam enorme, & Ecclesiæ „ Dei tam perniciosum remaneat ob „ probationum defectum impunitum, „ cum difficilis sit probationis, testibus „ etiam singularibus, concurrentibus „ præsumptionibus, indiciis, & aliis ad„ miniculis delictum probatum esse ar„ bitrio suo judicandi, & Curiæ sæcu„ lari, ut præfertur, reum tradendum „ esse pronunciandi. Non obstantibus „ omnibus, quæ dictus Prædecessor in suis „ Litteris prædictis voluit non obstare, „ cæterisque contrariis quibuscunque: „ mandantes omnibus Confessariis, ut „ suos Pænitentes, quos noverint fuisse „ ab aliis, ut supra, solicitatos, mo„ neant de obligatione denunciandi so„ licitantes, seu, ut præfertur, tractan„ tes Inquisitoribus, seu locorum Ordi„ nariis prædictis, quod si officium præ„ termiserint, vel pænitentes docuerint „ non teneri ad denunciandum Confes„ sarios solicitantes, seu tractantes, ut „ supra, iidem locorum Ordinarii & In„ quisitores illos pro modo culpæ punire „ non negligant. Volumus autem, ut „ præsentium transumptis, etiam im„ pressis manu alicujus Notarii publici „ subscriptis, & Sigillo alicujus perso„ næ in dignitate Ecclesiastica constitu„ tæ munitis eadem prorsus fides in ju„ dicio, & extra ubique habeatur, quæ „ præsentibus haberetur, si forent exhi„ bitæ, vel ostensæ, quodque eædem „ præsentes Litteræ, seu illarum exem„ pla ad valvas Basilicarum Sancti Joan„ nis Lateranensis, ac Principis Apo„ stolorum de Urbe, & in acie Campi „ Floræ affixæ omnes ita arctent, & „ afficiant, ac si unicuique personaliter „ intimatæ fuissent. Datum Romæ

apud

apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 30. Augusti 1622. Pontificatus nostri anno Secundo.

S. Card. S. Susannæ.

Quæritur 3. Et quomodo sonat Bulla *Benedicti* XIV.?

Respondeo. Hanc cum alia Bulla explicatoria reperies in §. sequente.

Quæritur 4. An hæ Bullæ obligent in toto orbe, ac præsertim in Germania?

Respondeo. Obligant in toto orbe, etiam in Germania. Hujus responsionis triplex est ratio. Nam 1. ex tenore Constitutionis Apostolicæ constat; quod Summi Pontifices serio velint obligare in toto orbe, & quod omnibus Episcopis fuerit serio mandatum, ut has Constitutiones in suis Diœcesibus promulgent: Ergo sunt inexcusabiles, quibus de voluntate legislatoris constat, nec possunt sumere rationem saltem *certam*, *manifestam* & *evidenter sufficientem*, quæ conscientiam tuto eximat ab observatione legis, sed tantum possunt prætendere neglectum mandati Apostolici, se tenentem ex parte illius, cui demandata fuerat in loco particulari promulgatio. 2. Hæ constitutiones promulgatæ & acceptatæ sunt in majori parte Ecclesiæ, videlicet in Italia, Hispania, & Gallia, prout patet ex Theologis harum nationum, v. g. Authore Theologiæ Moralis Salmanticensis, *Pontasio V.* denuntiatio, *Potestatis*, *Ferrario* &c. Ergo irrationabilis est excusatio Theologorum, se in Germania eximentium a lege. c. *patet* quia ubi lex Regis aut principis jam est promulgata & acceptata in majore parte regni vel provinciæ, aut Ecclesiæ non excusantur subditi in particulari districtu, si Præfectus loci fuerit negligens in promulganda lege. 3. Constitutio *Gregorii* XV. jam est sufficienter promulgata in toto orbe saltem *indirecte*, videlicet per propositiones damnatas ab *Alexandro* VII. quæ supponunt promulgationem & obligationem universalem illius Constitutionis. Nam Propositio 6. sic habet: *Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denuntiandus*. Et Propositio 7. *Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur sollicitanti; hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi*. 4. Si ejusmodi legum Apostolicarum obligatio in actu secundo dependeret a promulgatione vel acceptatione Episcoporum, sequeretur, quod Pontifex tacite haberet hunc modum tendendi: *Volo omnes fideles in toto orbe in omnibus Diœcesibus obligare in actu secundo, si ita videbitur cuilibet Episcopo, legem in sua Diœcesi fore utilem, aut necessariam, aut non potius nocivam & scandalosam*. Sed hoc est absurdum & indignum mente Pontificia. Nam si lex censeretur in particulari provincia vel Diœcesi fore nociva, exigeret subordinatio debita, ut Episcopi scriberent summo Pontifici de circumstantiis loci particularibus, quas ignorare potuit legislator, & sic collatione cum vicinis Episcopis facta peteretur cum omni submissione suspensio legis. At vero utilitatis aut necessitatis generalis judicium relinquere cuivis Episcopo, profecto repugnat prudentiæ & authoritati legislatoris supremi & naturæ legis. Quod si etiam verum sit, in una natione v. gr. Italia aut Hispania, dari majoritatem rationis pro lege, & ibi dari casus frequentiores, non sequitur, propterea in alia natione cessare obligationem legis. 5. Sollicitantes in Confessionali sunt suspecti *de hæresi*, quia præsumitur a jure quod male sentiant de rebus Religionis, prout infra Q. 20. dicetur. Ergo cum dentur Leges generales Ecclesiasticæ, in toto orbe promulgatæ & receptæ denuntiandi -- suspectos de hæresi, prout infra Q. 20. dicetur, etiam hæc lex erit universaliter obligatoria. *Si autem quis dicat*; leges præsertim tantis difficultatibus implexas, non esse ferendas, nisi casus legislatorem moventes sint frequentes; quæ frequentia in Germania locum non habet,

Respondeo. Motivum legislatoris non fuisse frequentiam, sed enormitatem

criminis, dum animæ ad Deum redeuntes in ipsa actuali conversione ab ipso ministro Dei perfide abducuntur a Deo, quod merito inter summa, quæ excogitari possunt, scelera referendum est. Sicut ergo ponuntur leges de crimine læsæ majestatis, parricidio, incœstu in primo gradu, proditione patriæ &c. etsi hæc crimina non sint frequentia, sed rara, ita etiam de isto detestando crimine merito lex ponitur. Dein si verum est, quod istud crimen in Germania sit rarum, eo minus justa erit excusatio ab acceptatione vel promulgatione legis, cum etiam difficultates, quæ prætenduntur, eo rariores futuræ sint.

Quæritur 5. Quid intelligatur per peccata *inhonesta* & *turpia*, ad quæ fit sollicitatio?

Respondeo: Per peccata *inhonesta* & *turpia* intelliguntur omnes actus externi *libidinosi*, seu actus luxuriæ, quo spectant etiam actus ex sua natura vel ex particulari dispositione complicis, vel ex intentione operantis aliunde satis manifestata signo aut verbo, inductivi ad vehementem commotionem spirituum genitalium, ac consequenter ad pollutionem saltem ex parte unius complicis, agentis vel patientis, sive ipsa actualis pollutio sequatur vel non. A fortiori autem intelligitur fornicatio, sodomia, & alii actus luxuriosi. Ita explicant passim Doctores. Ea vero explicatio *Probatur* directe hoc modo. Terminus *turpitudinis* in Scriptura, ex qua a Summis Pontificibus desumptus est, significat omnem actum externum *libidinosum*. Ergo idem significat in Bullis Pontificis. *ant. prob.* Hic terminus, *turpitudo*, occurrit in Scriptura ad Ephes. 5. & ad Rom. 1. In priori loco Apostolus sic scribit: *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas. Hoc enim scitote, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, non habet hæreditatem in regno Christi.* Ubi manifestum est, quod Apostolus in summario dum omisso termino turpitudinis, stultiloquii & scurrilitatis, tantum duo genera peccati, nempe immunditiam & fornicationem posuit; turpitudinem, stultiloquium, & scurrilitatem ad immunditiam aut fornicationem retulerit, tanquam media ordinata vel propinque disponentia ad finem. Et ad Rom. 1. dicitur: *Tradidit illos Deus in immunditiam. Nam fœminæ eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam; similiter & masculi relicto naturali usu feminæ exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem exercentes.* Ex his ergo patet, quod sollicitare ad inhonesta & turpia sit sollicitare ad actus externos immunditiæ seu pollutionis, vel actus disponentes propinque ad immunditiam; quia effectus & dispositiones propinquæ in genere moris ad eandem speciem referuntur. Eadem expositio *Probatur* 2. ex interpretatione doctorum. D. *Thomas* scribens in c. 5. ad Ephesios sic habet: *Omnis immunditia, id est, pollutio; aut turpitudo, quæ est in tactibus turpibus & amplexibus & osculis libidinosis. Item stultiloquium, id est, verba provocantia ad malum & scurrilitatem, id est, verbum joculatorium;* (puta, cum oblectatione vel provocans ad delectationem morosam circa libidinosa.) *Et hæc omnia sunt mortalia, in quantum ordinantur* (ex sua natura vel ex circumstantia) *ad mortalia peccata*. Ita S. Thomas. Similiter S. *Antoninus* p. 2. tit. 5. c. 1. §. 9. scribit: *Sextus gradus luxuriæ est libidinosa contrectatio, quæ scilicet fit per oscula, amplexus, contactus manuum vel aliarum partium corporis. Hanc Apostolus nominat turpitudinem, cum ait: Omnis fornicatio, aut immunditia, aut turpitudo non nominetur in vobis. Ubi Glossa: Turpitudo, ut in osculis, amplexibus, & hujusmodi: omnia talia sunt peccata mortalia, quando fiunt ex libidine extra matrimonium. Unde Apostolus subdit: Omnis fornicator, aut immundus non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Non autem resumit de turpitudine, stultiloquio, scurrilitate; quia sub illis, scilicet fornicatione & immunditia includuntur: in tantum enim sunt peccata*

cata amplexus, oscula, tactus, & stultiloquia, in quantum procedunt ex luxuria, quæ in fornicatione & immunditia notantur secundum S. Thomam.

Quæritur 6. An sub isto termino: *inhonesta & turpia*, intelligantur etiam colloquia obscœna?

Respondeo 1. In Bullis Pontificiis sub termino, *inhonesta & turpia*, probabilius non intelliguntur lasciva colloquia. Ratio est; quia sicut in Apostolo *stultiloquium* & *scurrilitas* a *turpitudine* distinguuntur, ita etiam Pontifex censetur ea distinxisse, nec ea sub termino *turpitudinis* comprehendisse.

Respondeo 2. Practice tamen sollicitans ad lasciva colloquia censendus est ad actus externos libidinosos sollicitasse. Ita censent authores omnes, qui docent, tractantem *colloquia amatoria* in confessionali vel occasione confessionis esse denuntiandum. Ratio est, quia colloquia lasciva per se sunt inductiva ad actus externos libidinosos. Itaque sollicitare ad colloquia lasciva, & sollicitare ad actus libidinosos practice idem est.

Quæritur 7. An solicitans ad actus inductivos solum ad delectationem obscœnam morosam comprehendatur in Bulla?

Respondeo: Etiamsi ex parte personæ solicitatæ vel solicitantis non sit timenda pollutio, aut ejus periculum ex vehementi commotione spirituum genitalium, si tamen actus externus ad quem fit solicitatio, sit per se vel ex dispositione personarum inductivus ad delectationem obscœnam morosam, ejusmodi solicitatio jam censenda est fieri ad actum libidinosum; adeoque censenda est comprehendi sub Bulla. Id probatur ex D. Thoma, & D. Antonino, qui ejusmodi actus vocant *libidinosos*. S. *Thomas* 1.2. q. 74. a. 7 & 8. sic scribit: *Consensus in delectationem peccati mortalis est peccatum mortale, & non solum consensus in actum. Et ideo cum oscula & amplexus hujusmodi propter delectationem hujusmodi fiant, consequens est, quod sunt peccata mortalia; & sic solum dicuntur libidinosa. Unde hujusmodi, secundum quod libidinosa sunt, sunt peccata mortalia*. Ita D. Dhomas; ad cujus verba D. *Antoninus* l. c. hæc subjungit: *Et qui permittit hæc sibi fieri ab eo, quem æstimat ad hoc moveri amore libidinoso, mortaliter peccat; quia facientem & consentientem par pena constringit, ut dicitur in Canone* (notum. 2. q. 1. *Sed qui permittit hoc sibi fieri, credens talem moveri ex delectatione fraterna, seu honesta amicitia, seu quadam humanitate, seu more patriæ, non peccat, quamvis hoc faciens ex libidine moveretur, & per consequens mortaliter peccaret; & hoc quoad oscula, amplexus, & dando alter ad alterum manum, ut moris est. Quod tamen periculosum est, & ideo cavendum ab his inter virum & mulierem*. Huic testimonio D. Thomæ & D. Antonini accedit sensus Alexandri VII, qui damnavit sequentem propositionem: *Est probabilis opinio, quæ dicit, tantum esse veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis*. Ex his patet, quod attactus earum partium, quæ etiam in præditis natura minime disposita ad pollutionem, aut vehementem commotionem spirituum genitalium, solent tamen excitare delectationem obscœnam morosam, sint revera *actus externi libidinosi*, & proin comprehensi in Bulla.

Quæritur 8. Quales casus pertineant ad sollicitationem *immediate ante confessionem*?

Respondeo: Ab authoribus communius ponuntur sequentes. 1. Si muliere accedente ad confessionem Confessarius ante signum crucis eam præveniat, & dilata in aliud tempus confessione eam sollicitet. 2. Si Confessarius, hodie vocatus a pœnitente ad excipiendam altero die ejus confessionem, sequente die accedat ad ejus domum, & eam postposita confessione sollicitet. 3. Si Confessarius invitet mulierem ad confessionem altero die deponendam, & eam sequente die accedentem ad Ecclesiam præ foribus Ecclesiæ sollicitet nulla prius data ansa loquendi de confessione. 4. Si mulier in confessione, vel immediate ante -- aut -- post confessionem

conventione facta cum Confessario de peccato carnis se ægram simulet, & Confessarius vocatus, simulans exceptionem confessionis, inhonesta tractet. 5. Si mulier sub prætextu confitendi Confessarium in domum vocet, & Confessarius a muliere provocatus cum illa peccet. *6.* Si muliere accedente ad confessarium animo confitendi Confessarius dissuasa confessione eam redeuntem ab Ecclesia in via vel domi provocet.

Quæritur 9. Quales sint Casus pertinentes ad sollicitationem *in Confessione?* vel *in Confessionali?*

Respondeo. Ponuntur ab authoribus communius sequentes. 1. Si Confessarius pœnitenti pro pœnitentia injungat actus provocantes ad lasciviam reciprocam, v. gr. denudationem coram se, quamvis id fieret sub prætextu flagellationis, aut alterius finis simulati. 2. Si Confessarius pœnitentem instruat de rebus lascivis, vel meretriciis instructione ordinata ad actus lascivos. 3. Si Confessarius in Confessione erga pœnitentem utatur verbis aut phrasibus ex usu loquentium ordinari solitis ad amorem vel actum lascivum, v. g. laudando ejus pulchitudinem amorose; explicando suas erga personam tentationes, adhibendo titulos amatorios, contestando suam æstimationem & affectionem sensualem &c. 4. Si Confessarius in Confessionali sedens mulierem ante Confessionalem flectentem vel stantem aut sedentem sollicitet nutibus aut verbis. 5. Si pœnitens negotium temporale cum Confessario tractatura id faciat in Confessionali, & quamvis non confiteatur, nec habeat animum confitendi, occasione hac a Confessario sollicitetur. *6.* Si Confessarius excipiendo confessionem unius personæ, ea non advertente, per signa inhonesta sollicitet aliam personam in conspectu positam. 7. Si Confessarius & alia persona ad liberius tractandum de rebus inhonestis conveniant in Confessionali, & ibi sine confessione tractent de inhonestis.

Quæritur 10. Quales casus pertineant ad sollicitationem *post Confessionem?*

Respondeo. Ab authoribus communius recensentur sequentes. 1. Si Confessarius post auditam Confessionem personæ pœnitentis accedit ad ejus domum, ibique aut in itinere eam sollicitat occasione sumpta ex peccatis in confessione expositis. 2. Si Confessarius immediate post confessionem mulieri dicat; *exspecta me parum;* & dein ex confessionali surgens in loco constituto eam ad inhonesta provocat. Ratio est, quia in tali casu constat, illa verba, *Exspecta*, fuisse ordinata ad actus inhonestos. 3. Si Confessarius statim post confessionem puerum ducat ad cubiculum, & ibi eum sollicitet. Ratio est eadem, quia ipsa deductio in cubiculum, immediate post confessionem secuta fuit ordinata ad turpia. 4. Si Confessarius statim post confessionem dixit puero: Veni hodie ad meam domum, & tradam tibi chirographum tuæ confessionis; & adveniente puero eum sollicitet. 5. Si Confessarius personæ pœnitenti post confessionem det chartam sollicitationis, postea domi legendam. Ita declaratum satis aperte est per Alexandrum VII. in damnatione superius *Quæst.* 4. relatæ propositionis.

Quæritur 11. Quinam teneantur denuntiare?

Respondeo 1. Tenetur imprimis denuntiare persona sollicitata. 2. Si persona sollicitata non denuntiet, tenetur eam Denuntiationem facere quævis alia persona, quæ eam sollicitationem a persona sollicitata immediate vel mediate extra confessionem intellexit. Ita satis clare continetur in Bulla. 3. Ipse tamen sollicitans non tenetur denuntiare seipsum. Ita communis.

Quæritur 12. Quomodo sit facienda denuntiatio?

Respondeo 1. Quando Episcopus vel Vicarius Generalis est in vicinia, ita ut a persona sollicitata facile adiri possit, tenetur denuntiare sollicitantem in persona propria. 2. Si Ordinarius ob distantiam vel aliam causam convenienter adiri non possit, tenetur persona sollicitata sollicitantem denuntiare per Epistolam adscripto suo & sollicitantis nomine.

mine. 3. Si persona sollicitata neque possit denuntiare per Epistolam, tenetur adire vel Decanum Ruralem, vel Confessarium, vel alium virum prudentem, qui ejus nomine ad Ordinarium scribat. 4. Quando facta fuerit ejusmodi denuntiatio, Ordinarius rescribet viro alicui Ecclesiastico, in cujus prudentia confidit, ut excipiat testimonium personæ solicitatæ denuntiantis sub juramento, & juratum testimonium cum suo testimonio de honestate & idoneitate denuntiantis ad Ordinarium remittat. Et hoc modo actus denuntiationis erit completus. Hic modus denuntiandi præscriptus fuit ex Decreto S. Inquisitionis Romanæ jussu Urbani VIII. ut refert *Potestas* hic n. 599. his verbis: *Quando pœnitens persisteret in reluctatione* (denuntiandi) *SS. D. N. sibi satisfieri declarat, si Episcopus aut Inquisitor Confessario committat potestatem excipiendi denuntiationem in scripto & cum juramento, ut ea statim deferatur ad eum, a quo commissionem potestatis accepit.*

Quæritur 13. Quis sit usus, finis, & fructus ejusmodi denuntiationis?

Respondeo. Usus erit iste 1. ut, si persona denuntians sit persona aliunde valde honesta, & fide digna, nec ullius malitiæ, vindictæ, aut inimicitiæ, vel subornationis suspecta, & denuntiatus sit alioquin vir parum timoratus, ejusmodi denuntiatum faciat *suspectum*, in ordine ad ei invigilandum. 2. Ut si concurrant aliunde majora indicia ex parte denuntiati v. gr. ob suspectam aliunde conversationem, præbeant Ordinario motivum, prima vice adhibendi monitionem paternam, non imputando crimen, sed admonendo de cautela, attamen absque periculo reddendi personam denuntiantem suspectam denuntiato. 3. Ut si jam aliunde denuntiatus in materia luxuriæ fuerit admonitus, & correctus, & omnes circumstantiæ Ordinario faciant plenam fidem, ita ut de veritate denuntiationis dubitari prudenter non possit, Ordinarius vi Bullæ possit procedere ad pœnas in Bulla expressas. 4. Denique habetur iste finis, ut si denuntiatus in sua malitia pergat, solicitando successive varias alias personas, facta iterata denuntiatione per alias personas, fiat Ordinario plena fides, sicque procedi possit ad pœnas in Bulla expressas.

Quæritur 14. Cui facienda sit denuntiatio, si denuntiatus sit Regularis?

Respondeo. Denuntiatio facienda est Inquisitori, ubi reperitur, vel Ordinario locorum; & non Prælato vel Superiori Regulari. *Ratio* est 1. quia in Bulla Gregorii XV. dicitur, ut denuntiatio fiat Inquisitionis Officio, vel *locorum Ordinariis*. Per Ordinarios autem *locorum* non intelliguntur Prælati vel alii Superiores. Hi enim sunt Ordinarii *personarum*, non locorum. 2. quia, prout ex Authoribus colligitur, ea est universalis praxis in Italia & Hispania, ut Regulares etiam exemptorum Ordinum, in hoc puncto non denuntientur Superiori Regulari, sed Inquisitionis Officio. 3. quia motivum tam severæ Constitutionis est, ut obvietur abusui Sacramenti pœnitentiæ: Cum ergo Regulares suam approbationem & jurisdictionem in pœnitentes Sæculares non habeant a Superiore Regulari, sed ab Episcopo, qui approbationem & jurisdictionem suspendere poterit *ex causa ad rectam Sacramenti administrationem pertinente*, intentio Pontificis denuntiantem connaturalius remittit ad Episcopum, quam Superiorem regularem. 4. Idem satis clare in Epistola Ser. ac RR. nostri Episcopi Augustani *in Q.* 1. relata continetur his verbis: *Sive Sacerdos sit Sæcularis sive Regularis quomodolibet exemptus ac Sedi Apostolicæ immediate subjectus, &c. contra quos omnes inquirere & severe in eos animadvertere jubemur.*

Quæritur 15. An Confessarius sit denuntiandus, si aut dubia sit solicitatio, aut dubia extensio Bullæ ad casum?

Respondeo. In hoc esse distinguendum. Si enim ipsa solicitatio dubia sit, v. g. quando dubitatur, an verba aut signa fuerint ordinata ad actus turpes; vel quando dubitatur, an consideratis circumstantiis actus solicitationis respiciat objecta ex suo genere mortalia, non datur in pœnitente obligatio denuntiandi. Si vero actus solicitationis ex suo gene-

re & objecto sit certo peccatum mortale, & tantum dubia sit extensio Bullæ ad casum, v. g. quando Confessarius occasione Confessionis præteritæ primum solicitat pœnitentem post aliquot dies; vel quando solicitat extra Confessionem, & se excusanti, quod pateretur dein verecundiam confitendi, dicat; poteris hæc mihi confiteri alio commodo tempore, &c. in ejusmodi particulari casu dubio eligendum est illud, quod cuivis in casu individuo videtur ad mentem Legislatoris manifeste conformius, seu notabiliter probabilius.

Ratio est circa primum, quia Legislatores, nisi aliud exprimant, nolunt pœnis gravissimis subjicere, nisi reos criminis *certo gravis*, & *certo commissi*, cum ita postulet prudentia legislativa, neminem affici pœna *certa* ob delictum *incertum*.

Circa secundum vero ratio est; quia suppono ex Tractatu *de Actibus humanis*, quod universim detur obligatio eligendi id, quod est manifeste probabilius, seu conformius ad mentem Legislatoris. Quod si vero etiam in hoc casu *dubiæ extensionis* dubium foret *stricte tale*, hoc est, conjunctum cum suspensione omnis judicii ob æquales circiter rationes in utramque partem, non daretur obligatio denuntiandi. Neque enim Legislatores volunt, suas leges obligare in actu secundo, nisi congrua promulgatione redditæ fuerint clare & manifeste credibiliores non ipsis.

Quæritur 16. An persona pœnitens teneatur Confessarium denuntiare, si ipsamet solicitationi consenserit? Et quomodo?

Respondeo 1. Fuisse quidem Authores, qui olim hanc obligationem negaverant, sed nunc post declarationem Summi Pontificis expressam in ipsa Constitutione docere oppositum erroneum est. In Constitutione namque *Benedicti* XIV. expresse continentur hæc verba: *Etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut solicitatio inter Confessarium & pœnitentem mutua fuerit; sive solicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post solicitationem jam effluxerit, &c.* Ex qua declaratione Summi Pontificis simul plura alia dnbia, de quibus laxiores Theologi hactenus disputaverant, resolvuntur. Neque hæc declaratio Pontificis nova est. Quod enim persona solicitationi consentiens nihilominus obligetur ad denuntiandum, jam pridem declaratum fuerat a *S. Congr. Inquisitionis* 27. Sept. 1624. ut refert *Potestas*. Circa modum vero denuntiandi observandum, quod pœnitens, nisi ex altiori motivo charitatis ad præcavendas seductiones plurium animarum ultro velit, non teneatur fateri crimen suum; imo peccaret Ordinarius gravissime, si modo præceptivo aut comminativo aut interrogatione judiciali exigeret a denuntiante notitiam talium circumstantiarum, ex quibus facile in cognitionem vel præsumptionem delicti veniri posset. Moneri tamen ejusmodi persona a Confessario vel Ordinario posset, ut in discursu cum sui æqualibus, quæ & ipsæ solicitanti confiteri solent, ubi de solicitante sermo est, observet, an non deprehendat etiam in aliis sinistra de Confessario judicia? Si enim deprehenderet, etiam alias personas sic fuisse solicitatas, teneretur, eas admonere de earum obligatione; in quarum defectu teneretur ipsamet denunciare solicitationem etiam aliis personis factam. Itaque modus denuntiandi posset in tali persona complice esse iste. *Ego N. N. ætatis N. status N. in loco N. testor coram Deo, quod N. N. Sacerdos N. N. in N. N. me immediate* (ante vel post) *in Confessione* (vel prætextu Confessionis) *ad libidinosos actus nempe* (oscula, tactus, pollutionem, Sodomiam, fornicationem, vel adulterium, &c.) *die N. anno N. solicitaverit; quod etiam parata sum sub juramento coram Commissario ab Ordinario mihi delegando confirmare. Datum N. die N. anno N.* Similis erit formula in ipsa depositione jurata, nisi quod additur, *testor sub juramento*. *Potestas* ad eximendum denuntiantibus metum hoc loco n. 578. sic scribit: *Mulier denuntians a Sacro Inquisitionis Tribunali non accipitur, ut complex, sed ut testis; nec*

tene-

tenetur manifestare suum consensum; imo de eo nec potest a Tribunali interrogari: quod si ipsa ex simplicitate illum consensum declaret, in actis non ponitur. Secundo; non est denuntianti infamiæ periculum; quia, si Confessarius denuntiatus ad minuendum suum delictum coram Tribunali ultro fateretur, se cum persona denuntiante actus inhonestos habuisse, sed illa consentiente, Sacrum Tribunal non dat fidem Confessario, sed credit, id eum dicere ad judicium evadendum, aut pœnam minuendam. Ex alia parte mulier non tenetur suum manifestare consensum, nec de eo Sacrum Tribunal curat. Ita hic Author.

Quæritur 17. Quid agendum, si Ordinarius loci nollet acceptare hanc Constitutionem, nec facta denuntiatione se illi conformare?

Respondeo. Posset talis Ordinarius denuntiari Romam ad S. Inquisitionis Tribunal cum nuda inscriptione: *RR. ac Em. Secretario Officii S. R. Inquisitionis Romæ*. Nam Romæ in foro externo Ordinarius infallibiliter adstringeretur ad se conformandum Constitutioni Pontificiæ. Ita etiam mihi olim de obligatione Constitutionis Gregorii XV. interroganti respondit colend. meus quondam in Jure Can. Professor P. *Franc. Schmalzgrueber*, Roma redux.

Quæritur 18. An persona solicitata teneatur denuntiare Confessarium solicitantem, si ab eo acceperit plura munera, ac etiamnum speret habere absque malo fine sive titulo eleemosynæ?

Respondeo. Eam omnino teneri ad denuntiandum. Ita resolvit *Potestas* & *Diana*, quorum posterior p. 10. tr. 13. resol. 64. refert, contrariam opinionem fuisse ex operibus *Sancii* deletam a *S. Congregatione Indicis*. Ratio est, quia obligatio denuntiandi perniciosos generi humano, *quoad substantiam* & ex suo genere, est Juris naturalis & divini; & tantum est Juris positivi *quoad modum* & *speciem*; & quidem circa bonum longe magis necessarium, quam est exhibitio gratitudinis; adeoque ordine Decretorum anterior lege gratitudinis. Ergo in concursu, ubi ambo observari nequeunt, prior obligatio posteriori præferenda est.

Quæritur 19. An pœnitens teneatur denuntiare Confessarium, si credat, eum jam esse emendatum? & num prius debeat uti correctione fraterna?

Respondeo. Esse denuntiandum, etiamsi pœnitens credat, eum jam esse emendatum. Ita nunc plerique Authores. *Ratio* est 1. quia finis hujus Constitutionis non est emendatio personæ particularis, sed *securitas* publica *Sacramenti & animarum ex castigatione certa* tam abominandi sceleris; & *ex metu indeclinabili* omnium Confessariorum incurrendi gravissima supplicia etiam actu unico, aut duplicato; imo etiam *Indemnitas Ecclesiæ*, ne ejusmodi pestes ad Officia publica subrepant, quo nihil est nocentius communi bono Ecclesiæ. Hic autem finis non obtineretur, si a denuntiatione excusaret bona fides pœnitentis de secutura aut secuta emendatione. Nam evidens est; in suppositione oppositæ sententiæ vix unquam habituram locum denuntiationem, nisi persona solicitata frequenter fuisset solicitata ab eodem Confessario, aut certo illi constaret, etiam plures alias fuisse solicitatas. Id patet considerandi signa emendationis, quæ ab Authoribus oppositæ sententiæ allegantur. Dicunt enim, signa emendationis esse, si ex sequentibus unum concurrat. 1. Si delinquens jam est Sacramentaliter confessus. 2. Si est consecutus Jubilæum. 3. Si per triennium bene vixit. 4. Si mulier ter aut quater ad Confessarium accedens in eo animum libidinosum & signa libidinis non reperit. Nam quod attinet primum signum, ejusmodi hypocritæ confiteri solent ex præscripto Ordinis vel Episcopi instar aliorum Sacerdotum præscriptis temporibus, v. g. singulis octiduis vel mensibus. Et sic nullus deberet denuntiari, aut deberet fieri inquisitio apud Confessarios Confessarii ab ipso pœnitente. Quodsi Confessio ordinaria non eximit ab obligatione denuntiandi, nec eximet Confessio deposita in Jubilæo, partim quia frequentes

tes ubique sunt Indulgentiæ per modum Jubilæi, præsertim in urbibus, partim quia in Jubilæo non continetur privilegium speciale exemptionis ab hoc onere denuntiandi. *Si ponatur exspectatio triennii*, sequitur, quod ante triennium nulla daretur obligatio denuntiandi; quod repugnat menti Summorum Pontificum & Tribunalium. Nam prout Author *Theologiæ Moralis Salmanticensis* Tract. 21. c. 4. punct. 4. n. 77. testatur; in Edicto Inquisitionis præcipitur: *Ut intra sex dies sub pœna excommunicationis latæ sententiæ solicitans denuntietur non præmissa correctione fraterna.* Si quartum signum emendationis eligeretur, sequeretur, quod persona solicitata adhuc ter aut quater licite posset confiteri eidem Confessario, animo experiendi ejus emendationem; quod nemo dixerit; quia hoc esset, animas exponere occasioni & periculo proximo peccati, vel saltem gravis tentationis, aut cooperationis ad novam solicitationem. Imo si Confessarius inciperet ex variis signis metuere pœnitentem; haud dubie præoccuparet, asseverando, se jam esse confessum; aut abstineret a nova solicitatione animi tam firmi in bono. *Ratio* 2. hujus Responsionis est, quia longe communior Authorum stat pro hac sententia, quos citat & sequitur Author *Theologiæ Moralis Salmant.* l. c. n. 78. inter quos *Bonacina*, *Suarez*, *Azor*, *Jo. Escobar*, *Trullench*, *Farinac. Antonius a Spir. S. &c. Ratio denique 3.* fortissima petitur ex ipsa Constitutione *Benedicti* XIV. ubi expresse dicitur, solicitantem esse denuntiandum, *etiamsi longum tempus post solicitationem jam effluxerit*. Quæ verba satis indicant; nullum habendum esse respectum ad præsumptionem secuturæ vel secutæ emendationis. Per *longum tempus* vero in Jure intelligitur tempus *viginti annorum*. Neque dici poterit; tam seram denuntiationem nullum posse habere effectum. Forte enim serviet pro complemento aliarum denuntiationum præcedentium de eodem Confessario, quæ apud Ordinarium depositæ fuerant; aut serviet cum aliis indiciis pro occludenda ad dignitates janua ejusmodi hypocritis: vel saltem pro terrore perpetuo Confessarii, ne iterata solicitatione compleat mensuram peccatorum, si sciverit, etiam ante longum tempus commissas solicitationes posse ad Tribunal aliquando revocari.

Quæritur 20. An crimen solicitationis faciat suspectum de hæresi?

Respondeo. Facit suspectum.

Probatur 1. ex Bulla *Pii* IV. contra solicitantes in Confessionali pro Regno Hispaniæ edita anno 1561. die 16. Aprilis, ubi sic habetur: *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de Fide Catholica recte sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis injuriam faciant.* .... Et infra jubet Inquisitori Generali Archi-Episcopo Hispalensi, ut *tam super præmissis quam super Fide Catholica, & quid de ea sentiant, diligenter inquiras*. Eadem verba habentur in alia Bulla *Pauli* V. edita 1608. 6. Septembris ad Inquisitorem Generalem Lusitaniæ. Verum quidem est; quod ejusmodi fæcis homines raro deprehendantur esse *formales hæretici* per positivam assertionem articuli contrarii; verissimum tamen est, quod vitium radicatum luxuriæ in hominibus excæcet mentem circa res fidei, ita ut videantur esse in statu medio *negativo*, in quo nihil nisi de voluptate curantes *nec bene nec male* de rebus Religionis sentiunt.

Probatur 2. Ex praxi Tribunalium, de qua testatur *Potestas* h. l. n. 654. his verbis: *Accedit praxis; tam Inquisitionis Romanæ, quam Inquisitionis Hispaniæ, quia hujusmodi Confessarii habentur suspecti in fide & abjurant*. Abjuratio autem hæresum, quæ his Confessariis injungitur, est clarum signum, quod sint suspecti de fide.

Quæritur 21. Quænam causæ personam solicitatam, aut solicitationis consciam excusent, vel non excusent a denuntiatione?

Respondeo 1. Non excusat 1. Verecundia personæ, etiam nobilis; nec timor, orituræ contra se in Judice suspicionis. Ratio est, quia hæ difficultates

sunt

ſunt generales, quæ non moverunt Pontificem ad ſuſpendendam legem. 2. Nec prætextus emendationis, aut præmittendæ correctionis fraternæ, ut oſtenſum eſt Q. 19. 3. Nec lapſus longi temporis a facta ſolicitatione, prout eadem Q. 19. oſtenſum eſt. 4. Nec titulus gratitudinis, prout patet ex dictis Q. 18. 5. Nec periculum incommodi aut damni reſpective ad perſonam denuntiantem & damna Eccleſiæ & animabus probabiliter timenda, levis. Ratio eſt, quia hæc incommoda ſunt denuntiationi intrinſeca ac ferme generalia, quæ non poſſunt movere Legislatorem a tollenda Lege. 6. Nec etiam *periculum* gravis damni, ſi non ſit *probabile*. Ratio eſt eadem. 7. Quod ſi tamen occurreret periculum probabile gravis damni in bonis famæ, fortunæ, aut corporis, caſus tecto nomine pœnitentis, & ſolicitantis, expoſita utriuſque qualitate in genere, perſcribendus eſſet Ordinario vel Inquiſitori, ut petatur ab eo reſolutio, ac ſi opus fuerit, impetretur diſpenſatio. Ratio ſic reſpondendi eſt, quia æſtimatio perſonalis damni comparative ad damnum commune videtur pertinere ad cauſas arduas reſervatas cognitioni Epiſcopi, qui præeſt communitati ad invigilandum bono communi. Itaque pœnitens in tali caſu obligandus eſſet, ut conſtituto tempore ad ſe pro capienda reſolutione Ordinarii redeat, vel, ſi redire nequeat, ut alteri Confeſſario ſuo Ordinario commiſſionem ſcribendi ad Ordinarium ſolicitantis tribuat. Facta autem promiſſione de ſtando reſolvendis abſolvi poterit. Quod ſi vero timor malorum videatur Confeſſario inſufficiens ad excuſationem juſtam ab onere denuntiandi, differenda eſt interea pœnitenti abſolutio, donec diſpenſatio veniat. Videri de hac re, & dilatione abſolutionis uſque ad adventum diſpenſationis, poteſt P. Viva in Propoſ. 7. ab Alexandro VII. damnatam n. 7., ubi teſtatur, ſe diſpenſationem in ejuſmodi caſu timoris panici ab Innocentio XI. impetraſſe.

Quæritur 22. An ſolicitantes poſſint aliquando degradari & Judici laico tradi?

Reſpondeo. SS. D. N. *Benedictus* XIV. in Epiſtola Romæ apud Palearinum Academiæ Liturgicæ typographum ſcripta ad P. Eman. Azevedo S. J. ſic reſpondet: *Pœna degradationis & traditionis Curiæ ſæculari* (in Bulla Gregorii XV.) *impoſita fuit ad terrorem, neque unquam ſubinde executioni mandata eſt; & quidem merito; cum enim ſolicitationis crimen non niſi teſtibus ſingularibus probari queat, grave fuiſſet atque intolerabile, ad degradationem & Curiæ ſæculari traditionem procedere*. Ex his verbis patet, ejuſmodi pœnas quandoque a Legislatoribus oſtendi, ut rei ſciant, quid *ſummo jure ac rigoroſo* fieri poſſet, licet, ubi viribus humanis intolerabiles videntur, ex moderatione ac pietate Judicis non ſoleant infligi. Idem l. c. reſpondet circa pœnas *ſortilegorum*, & *polygamorum*.

§. XXV.

De abſolutione complicis in peccato turpi & inhoneſto.

QUæritur 1. Qualia in hac re emanaverint Decreta?

Reſpondeo. In noſtra Diœceſi Auguſtana anno 1748. 21. Julii per Epiſtolam Encyclicam Ser. ac RR. Epiſcopi prodiit Decretum, in quo, poſtquam de peccato ſolicitationis actum fuerat, hæc habentur: *Alterum eſt peccatum Complicis, commiſſum in materia turpi contra ſextum Decalogi Præceptum, quo Sacrilegi quidam Dæmonis potius, quam Dei miniſtri animas, loco eas per Sacramentum Creatori ſuo reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis nefarie ſubmergunt. Animarum itaque periculis occurrere, atque a Sacerdotalis Judicii, & ſacri Tribunalis Sanctitate omnem turpitudinis occaſionem, & Sacramentorum Eccleſiæque injuriam procul amovere cupiens idem SS. D. N. in præfata Conſtitutione ſua* Sacramentum Pœnitentiæ *omnibus & ſingulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuſcunque Ordinis, ac dignitatis, tametſi alio-*

alioquin ad Confessiones excipiendas approbatis, & quovis Privilegio, ac Indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota ac mentione digno suffultis, Auctoritate Apostolica interdixit, ne quis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocunque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ Complicis in peccato turpi excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacunque jurisdictione, ad qualemcunque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tanquam impertita a Sacerdote, jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria carente, prout per dictam Constitutionem ita adimitur, ut nec etiam in vim cujuscunque Jubilæi, aut alterius cujuslibet Indulti, Confessionem hujusmodi Complicis quisquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri. Si quis tamen, hoc non obstante, secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, Summo Pontifici duntaxat reservatam ipso facto incurret.

Cum vero super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quædam exortæ fuerint, hinc ne Lex in certis conjecturis, & opinionibus jactata in sensus a mente Pontificia alienos traheretur, idem modernus SS. D. N. in Declaratione desuper facta edixit, voluitque, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus quemadmodum interdictum non est, in mortis articulo, personam complicem Confitentem audire, atque ab hac quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocunque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit: ita interdici re ipsa prædicto modo tunc audire, & absolvere, si alius Sacerdos non defuerit, etiamsi forte simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, qui tunc nihilominus Confessionem excipere, & absolutionem impertiri valeat. Quod si tamen casus urgentis qualitas, & circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ Confessionem vocari, aut accedere, sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat; tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si re vera abesset, atque deficeret, proindeque in eo statu non prohiberi Socio criminis Sacerdoti, absolutionem ab illo quoque crimine pœnitenti impertiri.

In isto autem rerum themate serio commonetur Sacerdos complex, ut animadvertat, fore se re ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, Reum gravis adversus prædictam Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si talis infamiæ aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt; imo intelligat, teneri se graviter vigore memoratæ Constitutionis, hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis remediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius Confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo, audiendæ. Quodsi denique talis Sacerdos, aut quovis modo, nulla gravi necessitate compulsus seje ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse, ad id periculum avertendum, congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto peccato Complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ Sacramentalem Confessionem excipere, & a tali crimine absolvere, nulla, ut præmittitur, necessaria causa cogente præsumpserit, absolutio quidem, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint, valida futura est: nihilo secius Sacerdos ipse violatæ ausu temerario Legis pœnas nequaquam effugiet, ac propterea latam in sæpe dicta Constitutione Excommunicationem majorem eodem plane modo, quo ibi decernitur, Sedi Apostolicæ reservatam incurret, prout eo ipso incurrere Sua Sanctitas statuit, atque declaravit.

Quæritur 2. Quomodo sonet ipsa Constitutio *Benedicti XIV.* cum ejus Declaratione?

Respondeo: Tenor earum sequens est:

Inno-

Innovantur Pœnæ adversus Confessarios, qui pœnitentes ad turpia solicitant; cum Præcepto hujusmodi denunciandi; & reservatione absolutionis quoad Calumniatores. Adimitur præterea Sacerdotibus facultas Sacramentum Pœnitentiæ administrandi Complicibus in peccato contra castitatem, cum pœnis &c.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt, Nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati, omne studium, & Pastoralem solicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; & quod in salutem, & curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate, in earum perniciem, atque interitum vertatur.

§. 1. Dudum quidem a fel. record. Gregorio Papa XV. Prædecessore nostro per suas Litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti MDCXXII. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscunque Sacerdotes audiendis Confessionibus deputatos, ad turpia, & inhonesta solicitantes; & deinceps successivis temporibus, ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem, plura subinde a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die XI. mensis Februarii anno Domini MDCLXI. prodierunt decreta, & a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore nostro in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis die XXIV. Septemb. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt; Nos itaque mature perpendentes, quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem Sanctæ Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes, Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se a Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, ea Sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent: Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, præfatas Litteras hujusmodi, ac omnia, & singula Decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica Auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; Atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum universi Orbis Christiani, in suis respective Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis Privilegio, & Indulto munitos, qui aliquem Pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate

diate

diate post Confessionem, vel occasione, aut prætextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad Confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem Confessionem, ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; Et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, severe animadvertant, per condignas pœnas, juxta memoratam Gregorii Prædecessoris Nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: Dantes etiam, si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum, remaneat, ob probationum defectum, impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam, procedendi cum Testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

§. 2. Meminerint praeterea omnes, & singuli Sacerdotes ad Confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari, suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis ut supra solicitatos, sedulo monere, juxta occurrentium casuum circumstantias, de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ solicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut solicitatio inter Confessarium, & pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi pœnitens, consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio a Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

§. 3. Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta innoxios sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso solicitationis insimulant: Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcunque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes Confessarios impie calumniando, vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, a quocunque sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam a nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

§. 4. Demum magnopere cupientes, a sacerdotalis judicii, & sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longe submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, Dæmonis potius quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum Consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac nostra in perpetuum valitura sanctione; quemadmodum a pluribus Episcopis per synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus & singulis sacerdotibus, tam sæcularibus, quam Regularibus cujuscunque ordinis, ac dignitatis; tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali expres-

pressione, & specialissima nota, & mentione digno suffultis, auctoritate Apostolica, & nostræ potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocunque alio sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacunque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcunque personam ab hujusmodi culpa absolvendam; adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tanquam impertita a sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; & nihilominus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque Excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem nobis solis nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat.

§. 5. *Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscunque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciata Sancta, aut alterius cujuslibet Indulti, Confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere, jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate a nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, nec non quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi sacerdotes fuerint, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis; quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.*

§. 6. *Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii, tam præsentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram, ab omnibus sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium ipsorum Fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei: Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire summi, atque æterni sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus, & pulsantibus eorum culpa cœlum claudatur, ne deperditæ oves ad ovile Dominicum redire properantes, eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur; ne prodigi filii egentes, & saucii ad cœlestem Patrem revertentes, nefaria eorum improbitate, gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.*

§. 7. *Ut autem præsentes litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici*

sub-

subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 8. *Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Nostri anno I.*

X. Sub-Datarius.
Pro D. Card. Passioneo
Cajetanus Amatus.
Visa de Curia.
N. Antonellus.
J. B. Eugenius.
Loco † Plumbi.
Registrata in Secretaria Brevium
Publicat. die XVII. ejusdem
Mensis, & Anni.

DECLARATIO.

Super Constitutione, quæ incipit: Sacramentum Pœnitentiæ, adversus solicitantes Anno MDCCXLI. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Apostolici muneris partes in procuranda præcipue rerum sacrarum pura, illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo, & assiduis hortationibus, & justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis, perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare, pro earumdem tuendo vigore, cum occasio poposcerit, non prætermittimus.

§. 1. *Sane cum nos alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est: Sacramentum Pœnitentiæ, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii Pontificatus nostri anno primo editam, omnibus & singulis sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus interdixerimus, & prohibuerimus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocunque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tanquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria, ipsi per nos vigore ejusdem constitutionis adempta, privatus existeret, & alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri, cum nos subinde super ea dictæ constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse acceperimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis conjecturis, & opinionibus jactata in sensus a mente nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur.*

§. 2. *Hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, memoratam Constitutionem nostram cum omnibus, & singulis in ea contentis, tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari præcipimus, & mandamus. Præterea habita super his cum venerabili fratre nostro Vincentio Episcopo Prænestino S.R.E.*

P. Car-

P. Cardinali Petra nuncupato Pœnitentiario nostro majori, ac dilectis Filiis officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu nostro mature perpenderunt, delibe ratione; motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, edicimus, ac declaramus, eadem constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocunque alio sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ita interdici re ipsa, & prohiberi prædicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse sacerdos simplex confessionem excipere, & absolutionem impertiri.

§. 3. Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere, sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat; tunc alium secerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si re vera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu, non prohiberi socio criminis sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi sacerdos, & serio animadvertat, fore se re ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt; imo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, & removere, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis sacerdoti locus pateat illius confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo, audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ constitutionis declaramus; & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus.

§. 4. Quodsi idem sacerdos aut quovis modo se se nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut, ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, si alterius sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ, Sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri, nulla, sicut præmittitur, necessaria causa cogente, præsumpserit: quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: Non intendimus enim pro formidando mortis articulo eidem sacerdoti, quantumvis indigno, necessariam jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat: Nihilominus sacerdos ipse violatæ ausu ejusmodi temerario legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo, quo ibidem decernitur, nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam, incurret, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, ac statuimus. Non obstantibus omnibus, & singulis illis, quæ in præfata nostra constitutione voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque.

§. 5. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romę apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die VIII. Februarii MDCCXLV. Pontificatus nostri Anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

Quæritur 3. Quid intelligatur per peccatum turpe & inhonestum?

Respondeo: Omnis actus externus libidinosus, prout in §. præced. Q. 5. declaratum est.

Quæritur 4. An Constitutio Benedicti XIV. jam ab anno 1741. invalidaverit

omnes

omnes Confessiones factas complici, etiam in Diœcesibus, ubi hactenus promulgata non est?

Respondeo: Probabilius omnes Confessiones complici factæ ab eo tempore, quo Constitutio *Benedicti XIV.* potuit & debuit promulgari, fuerunt invalidæ. Ratio est, quia hæc Constitutio non se habet tantum per modum legis, sed primario per modum *reservationis*, qua reservatur jurisdictio Confessario in pœnitentem, vel prout *Bonacina* de pœnit. d. 5. q. 7. p. 5. §. 5. observat per ejusmodi dispositiones potius limitatur vel tollitur Confessario approbatio. *Nullus* inquit, *Confessarius potest alium absolvere, nisi sit approbatus ab Ordinario ad Confessiones audiendas; Confessarius autem culpæ socius non censetur esse approbatus ad Confessiones complicis audiendas; sed censetur omnino positive reprobatus, ut patet ex verbis Concilii Mediolanensis: Interdictum sciat &c.* Sicut ergo circa casus reservatos absolutio est nulla in Confessario carente potestate absolvendi, sive sciat, sive ignoret reservationem, ita etiam Confessiones & absolutiones complicis erunt ab eo tempore nullæ, quo Summus Pontifex ejusmodi Confessariis abstulit jurisdictionem. Aliæ rationes communes pro valore hujus Constitutionis etiam in locis, ubi non est promulgata, videri possunt §. præced. *Q.* 4. *n.* 1. & 4. A fortiori autem hæc nullitas patet, si per Constitutionem tacite etiam limitatur *approbatio* Confessarii.

Quæritur 5. An Ecclesia suppleverit jurisdictionem pro Confessariis ignorantibus Constitutionem Pontificiam?

Respondeo. Ea jurisdictio probabilius non fuit suppleta ab Ecclesia. Ecclesia enim non favet negligentiæ generali Episcoporum negligentium promulgationem a Summo Pontifice serio ipsis injunctam & præceptam. Ea suppletio tantum pie creditur habere locum, quando in casu particulari intervenit malitia privata & non notoria alicujus sacerdotis. Neque tamen sequitur; Ecclesiam hoc modo crudelem matrem erga suos liberos pœnitentes, confitentes complici. Nam, imprimis, respondeo quod ipsimet causa sint suæ perditionis, si in tali statu moriantur, eo quod voluerint potius confiteri complici, quam alteri Confessario, quod, prout videbimus, extra casum necessitatis sine peccato fieri nequit; habent insuper præter contritionem perfectam illud remedii, quod si bona fide egerint, in altera subsequente Confessione, in qua non confitentur complici, aut peccata commissa cum complice, indirecte ab omnibus peccatis absolvantur. Ratio ulterior est, quia nec Ecclesia supplet jurisdictionem circa casus reservatos ob errorem culpabilem integri Ordinis vel Episcopatus, temere jurisdictionem usurpantis temeritate notoria.

Quæritur 6. An invalida vel saltem illicita sit Confessio complici facta?

Respondeo: Ea Confessio extra casum extremæ necessitatis est illicita; in iis tamen, qui existimant, esse licitam, & se habere sufficientem dolorem ac propositum, etsi reipsa deficiat, nisi hoc ex ignorantia crassa vel affectata fiat, erit saltem valida. Ratio posterioris est, quia ex Tract. de Pœnit. suppono; Confessionem posse esse validam & informem. Prior autem pars, quod sit illicita, *Probatur*. In tali Confessione judicio Authorum in praxi peritorum raro reperitur verus dolor ac propositum; concurrit periculum novæ seductionis ex parte pœnitentis; præbetur nova occasio ruinæ spiritualis ex parte Confessarii & pœnitentis reciproca, ex diminutione verecundiæ diminuitur firmitas propositi & sinceritas doloris, ac denique, cum Confessarius peccet graviter, excipiendo Confessionem talis pænitentis, ipse etiam pænitens extra casum necessitatis confitendo complici cooperatur gravi peccato alieno. Hic vero sensus Doctorum probatur ab inductione. 1. *Fagundez* in præcept. 2. l. 4. c. 3. n. 35. quærit: *Quid dicendum, si Sacerdos concubinam suam audiat in Confessione? Respondeo: hujusmodi Sacerdotes peccare graviter.* 2. *La Croix* l. 6. n. 1204. de ejusmodi Confessione loquens dicit: *Plerumque est periculum*

novi

novi consensus saltem in alterutro, si audiat repeti peccatum, cujus delectationem ante sensit. Accedit; quod in talibus sæpe deficiat dolor vel propositum; faciunt enim frequenter, ne cogantur deserere occasiones proximas. Similiter Pontius de matrim. dicit; rem illam esse periculis plenam & occasionem committendi non pauca sacrilegia. Addit Verjuys; longa experientia compertum esse, fere omnes similes Confessiones tandem factas esse sacrilegas, novis carnis titillationibus & pollutionibus fuisse fœdatas. 3. *Bonacina* de Pœnit. Disp. 5. punct. 5. §. 5. propos. 1. ostendit ex fine & natura bonæ Confessionis, etiam in Jubilæo non posse excipi talem Confessionem. *Constanter*, inquit, *& indubitanter dicendum est, confessarium etiam virtute Jubilæi nulla ratione posse socium criminis in Confessione audire vel absolvere. Moveor etiam ex fine & conditionibus Confessionis. Confessio enim fieri debet cum pudore & verecundia, cum animo præcavendi peccata in futurum; Confessio autem facta complici non fit cum pudore & verecundia; imo forte ex ea accipi potest occasio liberius peccandi.* 4. In multis Synodis habetur pro Casu reservato, si Confessarius excipiat Confessionem complicis, & in ejusmodi Confessarios statuitur pæna excommunicationis & suspensionis. Id autem non fieret, nisi Confessarius peccaret graviter, aut nisi esset periculum & occasio ingens gravium malorum. SS. D. N. *Benedictus XIV.* de Synodo Diæcesana l. 7. c. 14. n. 2. scribit: *In multis Synodis decretum est, nedum illicitam, sed inanem pariter, nullam, atque irritam fore absolutionem, datam a Sacerdote socio sui criminis adversus sextum præceptum. Ita quippe statutum legimus in Synodo Leodiensi anno 1662. in Veliterna sub Cardinali Cybo anno 1698. in Synodo Fulginatensi anno 1722. in Bononiensi sub Cardinali Boncompagno; in Anconitana sub Cardinali Massejo anno 1738. atque in Lucana, quam refert Roncaglia.* His addi possunt Diœceses Leodiensis, Colo niensis, Mediolanensis, & Herbipolensis, in quibus ea auditio complicis severe prohibetur. De tribus prioribus *La Croix* l. c. sic scribit: *In quibusdam Diœcesibus prohibetur; speciatim in Leodiensi fuisse prohibitum, testatur Sylvius; & in Mediolanensi prohibitum esse, dicit Bonacina. Similiter in hac Coloniensi ultima Synodus anno 1662. habita ita statuit: Ut animarum periculis occurramus, sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda prohibemus omnibus Confessariis, ne quis Confessionem mulieris, cum qua in materia carnis peccavit, aut complicis aut fautoris peccati, nisi in extrema necessitate, excipiat.* 5. In eandem sententiam se inclinare non obscure insinuat SS. D. N. *Benedictus XIV.* l. c. ubi sic scribit: „ 1. Ut jam post dispositionem requisitam in Pœnitente, aliquid de Confessarii jurisdictione, quod ad propositum pertineat, dicamus, unum animadversione dignum censemus. Quamvis Sacramentum Pœnitentiæ sit a Christo Domino institutum per modum judicii, & nemo esse queat Judex in causa propria; nihilominus communiter existimant Theologi, duce D. Thoma, sola spectata natura Sacramenti, posse Confessarium sui criminis socium, a secum perpetrato peccato, cujuscunque speciei illud sit, in foro Sacramentali absolvere: Si quidem tunc, non de propria, sed de aliena culpa judicium profert; neque seclusa legum prohibitione repugnat, ut quis Judicis personam assumens, de commisso ab altero delicto Sententiam dicat, licet ejusdem delicti ipse tanquam privatus particeps fuerit. Ita D. Thomas in Supplem. 3. part. quæst. 20. art. 1. ad 2. Ad primum ergo dicendum, quod in tali casu nec Sacerdos debet audire Confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia; si tamen absolveret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quod non „ debet

„ debet esse in eodem crimine, intelligendum est, secundum congruitatem, non secundum necessitatem Sacramenti. An vero non solum valide, sed etiam licite id fiat, non consentiunt Auctores. Aliquam certe labem in ea Confessione D. Thomam agnovisse, ex citatis ejusdem verbis palam est; & S. Petrus Damiani opusc. 7. cap. 7. adeo vehementer in eandem Confessionem invehitur, ut certe videatur, illam non solum illicitam reputare, sed tanquam irritam rejicere; ait enim: Legis præceptum est, ut cum quis lepra perfunditur, Sacerdotibus ostendatur: tunc autem non Sacerdotibus, sed leproso potius ostenditur, cum immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur. Sed cum Confessio utique manifestatio sit; quid obsecro, manifestat, qui audenti cognitum narrat? Aut quo pacto Confessio illa dicenda est, cui nihil a Confitente manifestatur, nisi quod jam pridem ab audiente cognoscitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis adstringitur, qua lege, quo jure, alterum potuerit ligare, vel solvere? frustra enim alium quis solvere nititur, qui & ipse vinculis irretitur. His, ex Theologis moralibus assentitur Stephanus Fagundez in secundum præceptum Ecclesiæ lib. 4. cap. 3. num. 35. ubi gravis culpæ reum facit Sacerdotem, excipientem Confessionem suæ Concubinæ. At ex adverso Sylvester in Summ. p. 1. v. Confessio 1. n. 17. Joannes Sanchez disp. 10. Select. num. 16. Theophilus Raynaudus tom. 16. in opere, cui titulus: *Heteroclita Spiritualia*, pag. 128. La Croix tom. 2. pag. 227. aliique affirmant, Confessionem factam Complici tam ex parte Pænitentis, quam ex parte Confessarii culpa vacare, modo uterque a perpetrato crimine abhorreat, & longe absit periculum novi consensus in illud.

„ 2. Et tamen in multis Synodis decretum est, nedum illicita, sed inanem pariter, nullam, atque irritam fore absolutionem, datam a Sacerdote socio sui criminis, adversus sextum Decalogi præceptum.

„ 3. Quam vero sapienter, & sancte id præstiterint, ex iis fas est judicare, quæ Doctores de hac re agentes mature ponderarunt. Atque, ut ea prætermittamus, quæ a Sancto Petro Damiani, & D. Thoma nuper audivimus, Basilius Pontius de matrim. lib. 7. cap. 38. n. 3. illata mentione Confessionis, de qua agimus, gravia mala describit, atque exaggerat, quæ ex ea proveniunt, præcipue cum Confessarius in Sacramentali foro fœminam audit, cum qua non semel tantum, & diu antea peccavit, sed in turpi contubernio perseverat. Verjuvys tom. 9. art. 5. affirmat, longa experientia compertum, ejusmodi Confessiones plerumque Sacrilegas esse, novisque peccatis fædatas; Theophilus Raynaudus quamvis cit. loc. eandem Confessionem in se licitam dixerit, periculosam tamen fatetur; & Natalis Alexander Theolog. Dogmat. & Moral. Tom. 4. cap. 5. art. 9. regul. 67. hæc ad rem adnotavit: vix contingit, ut peccatores, qui apud ipsos hujusmodi crimen deponunt, sinceram illius pœnitentiam agant; vix contingit, ut criminosi illi Sacerdotes salutaria dent consilia, & convenientem satisfactionis modum præscribant: & si peccata sint impudicitiæ, periculum est, ne nova tum Pœnitenti, tum Sacerdoti in ipsa Confessione peccati nascatur occasio. Quare S. Carolus Borromæus, ne sordidis hisce maculis illud fædaretur Sacramentum, quo Christi sanguine perfundimur, ut a peccatorum lepra mundemur, in sua Synodo Diœcesana XI. (Act. Eccl. Mediol. part. 2. pag. 409.) Confessariis generatim, atque universim facultate interdixit, sui cujuscunque criminis socium, seu quoquo modo participem, absolvendi: Confessario, (inquit) qui cujuscunque criminis etiam minimi socius, particepsve ullo modo fuit, munere interdictum sit

„ Con-

„ Confessionis eorum audiendæ, quos „ illius socios habuerit . . . . . Nec „ vero absolutio, si quam impertierit, „ ullius roboris sit, sed irrita plane, „ ac rescissa, nullaque omnino, tanquam ab eo impertita, qui jurisdi„ ctionis, & facultatis expers est. Et „ vero si quis Confessarius culpæ so„ cius, particepsve aliquid contra ausus „ fuerit, excommunicationis sententiam „ statim subeat: cujus vinculo irretitus, „ ab alio Sacerdote, nisi a Nobis, ab„ solvi non possit.

„ 4. Quamquam autem hæc Sanctis„ simi Præsulis statuta, etiam genera„ tim, ut sonant, sint summopere com„ mendanda, & quilibet Antistitum san„ cte queat eorundem vestigiis insistere, „ negari tamen haud potest, majorem „ quamdam, & graviorem inhonestatem „ in eo adesse, ut Sacerdos illius per„ sonæ Confessionem excipiat, cum qua „ impudicitiæ scelus admisit, ac proin„ de statim ac Nos ad Petri Cathe„ dram evecti, totius Dominici Gregis „ curam suscepimus, universali Lege edi„ ximus, ne ullus Confessarius, extra „ casum extremæ necessitatis, nimirum „ in ipsius mortis articulo, & deficiente „ tunc quocunque alio Sacerdote, qui „ Confessarii munus obire possit, Con„ fessionem Sacramentalem personæ com„ plicis in peccato turpi, atque inho„ nesto contra sextum Decalogi præce„ ptum commisso, excipere audeat, sub „ lata propterea illi, ipso jure, quacun„ que auctoritate, & jurisdictione ad „ qualemcunque personam ab hujusmodi „ culpa absolvendam, ut legi potest in „ Nostris Apostolicis Litteris datis Ka„ lendis Junii 1741. quæ exstant in No„ strarum Constitutionum Volum. 1. „ Constit. 20. Ut porro conscientiarum „ tranquillitati consuleremus, aliis simi„ libus litteris datis die 8. Februarii 1745. „ quæ habentur in eod. Volum. Con„ stit. 120. declaravimus, ad rem, de „ qua agimus, perinde esse, nullum adess„ se Sacerdotem, præter illum, cum quo „ Pœnitens inhoneste peccavit, aut eum „ tantum adesse, quem idem Pœnitens, „ constitutus in mortis articulo eligere „ nequit, sine periculo seipsum infaman„ di, aliisque malam sui suspicionem in„ gerendi, atque ideo in eo rerum statu „ non prohiberi diximus, Sacerdotem „ suæ impudicitiæ Complicem absolvere, „ eundem tamen simul monuimus, ne „ prædictæ infamiæ, aut scandali peri„ cula sibi confingat, quæ re vera absint; „ quinimo voluimus, ut ea, cum potest, „ antevertat, & removeat, secus enim „ pœnas non effugiet, in nostra prima „ Constitutione inobedientibus inflictas.

Quæritur 7. Utrum in articulo mortis pœnitens complici confiteri valide possit, si non possit advocari alius Sacerdos sine periculo, aliis de seipso ingerendi malam suspicionem?

Respondeo: Id posse valide fieri, si absit omne periculum scandali & seductionis novæ ex parte Confitentis & Absolventis. Ita declarat SS. D. N. *Benedictus* XIV. in l. 7. c. 14. de Synodo Diœcesana, ubi loco terminorum: *Periculo infamiæ & scandali*, ponit sequentes: *sine periculo seipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi*.

Quæritur 8. An valida sit confessio & absolutio in articulo mortis, si persona moribunda posset quidem alteri Confessario confiteri, attamen, cum sit hujus Decreti ignara, audiatur, & absolvatur a complice?

Respondeo: In tali casu absolutio quidem erit valida, absolvens tamen incurrit ipso facto excommunicationem. Ita enim expresse declaratur in Bulla declaratoria.

Quæritur 9. Quid agendum, si in articulo mortis vocetur quidem Sacerdos simplex ad audiendam moribundæ Confessionem, ille tamen se excuset, quod non habeat excipiendi Confessiones & absolvendi potestatem, quamdiu haberi potest alius Sacerdos approbatus; & re vera in vicinia sit Sacerdos, quem moribunda scit, esse suum complicem?

Respondeo: In tali casu Sacerdos complex tenetur monere moribundam personam, se non habere potestatem absolvendi; ac consequenter ab ea advocandum esse Sacerdotem simplicem sub alio prætextu, v. g. aliquid disponendi pro sua-

anima; eique declarandi sub sigillo Confessionis, quod ab altero Sacerdote tanquam complice absolvi non possit. Ea declaratio, tanquam ordinata ad Confessionem, per se ex sua natura pariet in audiente obligationem Sigilli Sacramentalis, sicut aliæ Scripturæ vel locutiones ordinatæ ad Confessionem. Neque hoc mirum videri debet, quod persona moribunda eatenus ante actualem Confessionem teneatur manifestare suum crimen Sacerdoti simplici, bene gnaro, nullum dari alium casum possibilem, quo sibi in præsentia alterius Sacerdotis approbati liceat excipere Confessionem personæ moribundæ, nisi casum complicis. Nam similis prævia Confessio, saltem tacita, Casus reservati facienda est coram Superiore, qui v. g. unicum posuit Casum reservatum, nec solet aut vult admittere Confessionem subditi, nisi habentis Casum reservatum. Itaque in præsenti casu necessitatis, cum peccatum complicis interpretative sit a Summo Pontifice reservatum simplici Sacerdoti, non est mirum, quod persona moribunda ad removendam tergiversationem Sacerdotis simplicis teneatur illi ante actualem Confessionem aperire statum peccati; eo quod non detur alius casus possibilis, in quo præsente Parocho vel alio approbato liceat Sacerdoti simplici audire Confessionem moribundi.

§. XXVI.

Directiones practicæ pro Confessariis ex variis authoribus collectæ.

QUæritur 1. Qualis a Confessario præmittenda sit intentio, & dispositio proxima ad excipiendas Confessiones?

Respondeo. Confessarius, antequam adeat Confessionale, 1. genu flexo coram Crucifixo recitet saltem mentaliter brevem orationem, qua se & suos poenitentes Deo commendet. 2. In ea oratione concipiat expressum propositum continendi ex amore Dei suos oculos a curioso personarum, præsertim fœminarum, aspectu, & excludendi ex corde omnem etiam momentaneam irrepentem affectionem circa objecta inhonesta, adversus quæ in semetipso horrorem excitet. 3. In eadem oratione revocet in memoriam primarias obligationes Confessarii, præsertim eas, circa quas sæpius ac periculosius impingitur. Hæc omnia includuntur in sequenti Oratione, quam affert P. *Herzig* S. J. in suo *Manuali Confessariorum*, edito Augustæ 1718.

Oratio.

„Mitissime Domine Jesu, qui hujus „saluberrimi Tribunalis es Author & „Rector, te supplex oro, ut sicut mihi „indigno potestatem judiciariam ligan„di atque solvendi peccata communi„care dignatus es, ita etiam largiri di„gneris sanctitatem, qua munus hoc „soli Deo proprium, tam digne ex„pleam, ac decet Vicarium tuum. Sit „igitur in me *cor* imprimis *purum & „castum*, ne dum alios a fœditate mun„do, ipsemet vel levissime polluar. „Sit in me ardens prorsus *desiderium „salutis alienæ* & animarum, pro qui„bus sanguinem fudisti; itemque *præmii „æternum* perdendi, ac *pœnæ* incurren„dæ *digna æstimatio*. Sit in me *sua„vitas* Patris, peritia Medici, cura Pa„storis. Da ut valeam *solari afflictos*, „illustrare cœcos, *pacare turbatos*, „*timidos confortare*, *recidivos stabili„re*, *negligentes percellere*, *tepidos ac„cendere*, *fragiles firmare*, *infirmos sa„nare*, *cuivis bene consulere*, *& quæ „ad salutem sunt*, *persuadere*. Mihi „vero, qui venturos jam vi tuæ po„testatis absolvere volo, da *attentio„nem*, & *patientiam*, cordi & corpori „*puritatem*, spiritui *tranquillitatem*, „*animæ solatium*. Da, *ut compatiar mi„seris*, *nec efferar* præ illis, quibus sine „tua gratia pejor fuissem. Idque a Pa„tre tuo per te peto, per quem omnia „nos obtenturos promisisti Salvator mun„di. *Huic tamen orationi addi posset „alia oratiuncula*, *quæ reperitur in cære„moniali Romano his fere verbis*: Do„mine Deus, qui omnes homines vis „salvos fieri; nec vis mortem peccato„rum, sed ut convertantur & vivant, „suscipe orationem meam, quam fun„do

„ do ante conspectum clementiæ tuæ „ pro peccatis meis & pro famulis & famulabus tuis, qui ad pœnitentiam venerunt, ut des illis spiritum compunctionis, ut resipiscant a „ diaboli laqueis, quibus adstricti tenentur; & ad te per condignam satisfactionem revertantur. Per eundem „ Christum &c. " Hæc oratiuncula, quando emittitur ex corde vere amico Dei, plurimum valet pro salute pœnitentium.

Quæritur 2. Quid a Confessario observandum in ipso principio audiendæ Confessionis?

Respondeo. Confessarius hæc observet. 1. det advenienti pœnitenti benedictionem his vel similibus verbis a Rituali Diœcesano præscribendis: *Dominus sit in corde tuo, & labiis tuis, ut rite confitearis omnia peccata tua.* 2. Curet, ut pœnitens decenter se habeat utroque genu flexo, si fieri possit; & facie non recta in faciem sacerdotis, sed aliquantulum ad latus versa, ita tamen, ne simul cum voce nocivum halitum in Confessarii aures insufflet. Quod si negligeret, blande moneri posset. 3. Vicissim Confessarius caveat, ne os & nares suas pœnitentium ori directe obvertat; noxiumque & nonnunquam fœtentem halitum in corpus sibi attrahat. Manum proinde & strophiolum vel cottam inter se & pœnitentem sic circumponat, ut, ubi ejusmodi noxium halitum advertit, illis saltem os suum & nares contegat, præsertim quando grassantur morbi contagiosi. 4. Doceat rudes, Confessioni congruam quandam formulam premittere, qua præmissa dicant. *Ultimam meam confessionem deposui v. g. ante duas septimanas &c.* 5. Si pœnitens rudis non statim incipiat loqui, præveniat Confessarius, ut saltem tempus ultimæ confessionis exquirat. 6. Non statim ab initio confessionis de statu pœnitentis exquirat; vel utrum pœnitentiam prius injunctam jam impleverit? vel utrum prius recte confessus sit? hoc enim moderno tempore in locis, ubi fideles catholice & bene instructos fuisse constat, non decet. Multo minus convenit præmittere alias interrogationes non necessarias ad cognoscendum statum internum pœnitentis. Eas enim interrogationes pœnitentes interpretantur tanquam vanam curiositatem, ex qua scandalizantur. 7. Ut, si pravum in se affectum oriri timeat, vel sentiat erga pœnitentem, in memoriam vocet ac invocet pœnitentis Angelum tutelarem. Multum enim juvat invocatio angelorum tutelarium, qui præficiuntur a Deo cuilibet homini ad inspiranda bona non solis suis clientibus, sed etiam patribus & curatoribus clientum.

Quæritur 3. Quænam sint observanda a Confessario sub ipsa confessione?

Respondeo. In exceptione Confessionum observanda sunt sequentia. 1. Caveat, ne inter audiendas confessiones dormitet, distrahatur, aut omnino obliviscatur peccatorum, antequam injunxerit pœnitentiam. Si enim Confessarius in fine confessionis non amplius recordetur peccatorum, quæ pœnitens confessus est; nec moraliter certus sit, ea peccata non fuisse mortalia, tenetur pœnitentem monere de sua oblivione, eumque rogare, ut repetat peccata graviora, quæ possent esse mortalia, si quæ forte habuit; aut si nullum gravius habuit, ut saltem repetat unum vel alterum peccatum veniale. Si enim absolvat pœnitentem, de quo dubium est, annon habeat peccatum mortale, non potest loco Dei tractare cum pœnitente de competente satisfactione. Itaque non implendo suum officium in puncto essentiali hujus judicii, peccabit mortaliter. Si autem Confessarius moraliter certus sit, pœnitentem non fuisse confessum mortale, seque peccatorum aliquorum confessionem, vel saltem unius, audivisse quidem, sed illius se non recordari amplius, poterit pœnitentem valide absolvere; imo etiam licite saltem intentione conditionata, si petendo repetitionem peccati certi præberet saltem leve scandalum. Tenetur tamen Confessarius sub peccato mortali in se corrigere hujusmodi oblivìscentiam. 2. Confessarius non prodat ullum exterius signum indignationis aut fastidii contra pœnitentem ratione peccatorum occultorum. Signa ejus-

modi impatientiæ produntur, si Confessarius se huc illuc torqueat; pœnitenti, ut abrumpat importune præcipiat; vel pœnitentem interpellet, ubi res non postulat. Ejusmodi enim signis pœnitens facile moveri potest, ut sacrilegio se obstringat aut reticendo, quod admisit, aut abrumpendo vel excusando, quod addendum fuit & fatendum. De his gravissimis sequelis Confessario gravissima ratio reddenda erit. Præsertim vero Confessarius caveat, nedum pœnitens enorme aliquid affert, signa admirationis ostendat. Proinde signa manuum, vel pedum, aliosque corporis motus omnino intermittat. Hæc enim signa externa confessionis sacrilegæ non solum in confitente, sed etiam in circumstantibus causa facillime esse possunt; simulque sufficientia sunt ad frangendum sigillum confessionis graviter, eo quod circumstantes ex illis colligere possint vel saltem suspicari eorum opinione prudenter, graviora delicta a pœnitente recenseri. Quare sic se componere nitatur Confessarius, acsi nihil audiret; suumque zelum in finem Confessionis reservet, ubi quantum opus esse judicaverit, peccatorum gravitatem, & deformitatem pœnitenti exponat. *Dixi*, *ratione peccatorum occultorum*; si enim indignatio solum feratur super defectum de se non peccaminosum, v. g. super scrupulositatem notoriam, surditatem, balbutiem, præfata malitia saltem gravis in hujusmodi indignatione locum non habet. 3. Confessarius abstineat ab increpationibus, exprobrationibus, asperis interrogationibus, severis admonitionibus, nisi pro genio pœnitentis ea reprehendendi methodus appareat manifeste utilior ac fructuosior. Scommata autem, & contumeliæ universim longe absint ab ore Confessarii. Si autem duriorum pœnitentium corda ea tunsione frangenda fuerint, id fiat in fine Confessionis, & eo modo, ut simul ex verbis reluceat spiritus charitatis, lenitatis, & mansuetudinis. Hoc si Confessarius negligat, sua asperitate causa esse poterit, ut pœnitentes absterriti reliqua peccata reticeant, & omnino Confessionem, tanquam rem odiosam, horreant, sicque pereant. 4. Inter circumstantias illæ potissimum inquirendæ sunt, quæ causam, seu occasionem peccati manifestant, v. g. si quis confiteatur desideria obscœna, colloquia lasciva, tactus impudicos, interrogandus erit pœnitens, an illa persona cui afficitur sit in domo? an ea contigerint in conventiculis extra domum? an personam alteram soleat ducere ad choreas, vel popinas? an peccata illa contigerint in reditu a choreis? &c. exinde enim occasiones præscindi, & congrua remedia ordinari poterunt. 5. Si Confessarius videat, quod pœnitens velit manifestare complicem, debet illum prohibere ab hoc, nisi ex circumstantiis dubitet, eam manifestationem a pœnitente fieri causa procurandæ correctionis in complice, vel causa consilii necessarii, vel ex causa, quia aliter species peccati explicari nequit & nequeat haberi alius confessarius, cui persona complex ignota sit. Si enim Confessarius unam ex his causis subesse dubitet, non est prohidendus pœnitens, prout patet ex antiquis Pœnitentialibus. Tunc autem censetur non posse haberi alius Confessarius, quando pro illo inveniendo oporteret differri Confessionem cum jactura confessionis paschalis, Jubilæi, vel Indulgentiæ, aut quando sacerdos alias per triduum deberet omittere sacrum, vel laicus communionem sibi alias consuetam; aut quando alias per tridum non posset alteri confiteri, vel si alius Confessarius esset quærendus cum magno labore, & molestia. Recte tamen Gobat, Lugo, & Dicastillo observant; eum, qui complicem induxit ad peccatum, obligari ad subeundam majorem molestiam ad parcendum bonæ existimationi personæ seductæ apud Confessarium, præsertim si illa persona fuit seducta per fraudem vel injuriam. 6. Quando Confessarius jam satis intellecta substantia peccati advertit, pœnitentem circumlocutionibus superfluis uti, moneat se rem intellexisse, & ipsemet interroget, annon habeat aliud peccatum? 7. Confessiones nunquam abbreviet, quin saltem peccata nunquam adhuc a pœnitente confessa perfecte agnoscat qua judex & me-

& medicus. 8. P. Segneri recte monet, non esse a Confessario sequendas sententias benignas, quando pœnitentem non manu ducunt ad observationem legis, vel quando versantur circa leges naturales refrœnativas concupiscentiæ carnis. In his enim per sententias benignas homo non redditur melior sed deterior. 9. Confessarius non sit præceps in judicio ferendo, si dubitat de reservatione, excommunicatione, impedimento, obligatione status &c. Pœnitenti denuntianda; præsertim eam præcipitantiam caveat, quando per obligationem vel deobligationem necessario creatur grave præjudicium aut pœnitenti, aut alteri personæ, vel integræ communitati. Itaque non statim pœnitenti restitutiones vel alias obligationes imponat, sed rem prius bene perpendat, circumstantias omnes vel excusantes vel obligantes aliquamdiu ex pœnitente exquirat, & si omnibus circumstantiis exacte discussis adhuc remaneat obligatio dubia, spatium deliberandi ad aliquot dies, vel usque ad proximam confessionem petat; interea pœnitentem ad ea, quæ comperta sunt, adstringat, & tempore præfixo ad excipiendam resolutionem redire jubeat. Hæc admonitio summi est momenti, eaque a Confessaris non solum junioribus, sed etiam senioribus exacte observanda est, ne se gravissimorum peccatorum reos faciant, si vel ex ignorantia vel ex culpabili oblivione in præjudicium aliorum, vel in detrimentum legum male resolvant. 10. Confessarius tenetur regulariter credere confessioni pœnitentis. Unde quantumcunque Confessarius sciat peccatum pœnitentis ex aliorum relatione, tenetur in hoc judicio magis credere ipsi pœnitenti, cum hic rei simul & testis personam agat. Dein, si ipsemet Confessarius propriis oculis vidit peccatum, & probabiliter existimare potest, pœnitentem jam exposuisse hoc peccatum alteri Confessario, potest hoc dissimulare. Si autem omnino evidens sit, pœnitentem mentiri vel reticendo peccatum agere contra integritatem Confessionis, non tenetur ita stare dictis pœnitentis, ut non possit uti scientia illa ad convincendum & redarguendum ipsum pœnitentem. Imo hoc moribus primitivæ Ecclesiæ conforme est, ubi pœnitentiæ publicæ subjiciebantur, qui Episcopo per alios vel per Diaconum fuerant denuntiati de aliquo gravi crimine occulto. Unde si Confessarius evidenter videat, pœnitentem esse indispositum, non debet illum absolvere, quidquid ille dicat. Moneat illum de elicienda contritione perfecta, eamque cum illo eliciat, sub prætextu sic utile fore, quia pœnitentes aliquando laborant latente peccato occulto. 11. Si Confessarius occasione confessionis advertat, pœnitentem non confiteri alia peccata notoria vulgo, v. g. injustitiæ, vel malæ gubernationis, neglectus officii, scandali, quæ tamen pœntens non apprehendit ex ignorantia probabilius vincibili; tenetur illum admonere de obligatione consulendi Confessarium, vel alios rerum peritos, an stantibus talibus circumstantiis possit esse tutus in conscientia vel non? & quod alioquin omnes suæ absolutiones sint futuræ invalidæ. Ratio est, quia Confessarii tanquam Episcoporum delegati funguntur nunc in isto tribunali eodem munere, quo per se funguntur etiam nunc, & præsertim in primitiva Ecclesia fungebantur Episcopi. Hi autem tenebantur infamatos, vel sibi denuntiatos corrigere, monere, & adstringere ad pœnitentiam. Hæc obligatio Confessario inhæret, si evidens sit malitia actionum vel omissionum, sive fructus ex monitione sperandus sit, vel non. Hæc enim est obligatio parentis ad filium, medici ad infirmum, pastoris ad oviculam, doctoris ad discipulum, ac præsertim judicis, tanquam publici custodis legum ad subditos. Si autem obligatio aut malitia non sit certa, saltem circa leges naturales tenetur monere, ut attentius rem perpendat, quia in judicio Dei circa ejusmodi leges proferetur testimonium solius propriæ conscientiæ. Circa leges autem positivas admoneatur, ut accedat veriori sententiæ, & judicio propriæ conscientiæ, an ex tali actionum genere accedat grave præjudicium publicæ honestati nostræ religionis.

Quaritur 4. Quænam observanda sint a Confessario quoad impositionem pœnitentiæ?

Respondeo. Observandum est 1. omnibus absque ullo discrimine esse imponendam pœnitentiam. Ratio est, quia impositio pœnitentiæ est pars essentialis in hoc Sacramento, in quantum Confessarius nomine Dei cum pœnitente paciscitur de modo præstandæ satisfactionis, jure naturali ad virtutem pœnitentiæ requisitæ. 2. Idem consequenter etiam observandum circa morientes, ut imponatur illis salutaris pœnitentia pro casu reconvalescentiæ implenda, nunc autem per invocationem Dei v. g. per unum *miserere mei Deus*, vel tunsionem pectoris, vel osculationem crucifixi, &c. si plus fieri nequeat, inchoanda. 3. Idem observandum tempore Indulgentiæ plenariæ, imo etiam Jubilæi, prout in sua ad Confessarios Romanos Encyclica, quam in *Theol. Eclect.* attuli ad calcem *Disputationis* 7. declaravit SS. D. N. Benedictus XIV. Ratio est, quia Romani Pontifices ad opera præscripta præsupponunt sacramentum, adeoque & virtutem pœnitentiæ veræ juxta modum a Vicario Dei Confessario determinandæ. 4. Opus injungendum juxta communem authorum debet aliquo modo esse *pœnale* & *afflictivum*. Verum cum pœnitentia potius habeat rationem *satisfactionis*, quæ pertinet ad *justitiam commutativam*, quam ad rationem *vindictæ*, quæ pertinet ad *justitiam legalem*, & remanet post remissionem culpæ, non scrupulose inhærendum est huic Doctrinæ, nisi in quantum omne opus bonum, etiamsi libentissime & ex inclinatione propria fiat, habet aliquid pœnalitatis annexum comparative ad statum naturæ corruptæ. 5. Opus debet esse aliunde indebitum. Neque enim potest habere rationem compensationis, quod aliunde debetur. 6. Licet absolute possit injungi opus internum v. g. meditatio, Examen nocturnum, quia pœnitentiale opus non est effectus jurisdictionis, sed contractus inter Deum & hominem, illud tamen *ordinarie* non expedit, quia, cum sit aliquid insensibile, non habet mensuram satis manifestam, ex qua ipsi pœnitenti possit constare de ejus impletione. 7. Pro peccatis publicis & scandalosis, ut scandalo satisfiat, juxta D. Thomam, Suarezium, Reginaldum, & Laymanum, & perpetuam traditionem Ecclesiæ, debet imponi pœna publica, quæ aliis scandalizatis innotescat, semper enim hoc fuit in more positum, ut crimina publica corrigantur per pœnitentiam publicam. Caveat autem Sacerdos, ne imponat pro talibus peccatis publicis pœnitentiam solennem sine authoritate Episcopi, aut talem, quæ inurat notam perpetuæ infamiæ etiam apud eos, qui non fuerunt scandalizati v. g. si pœnitens obligaretur postulare in Ecclesia ab omnibus veniam, aut ibi in choro coram omnibus recitare preces expansis brachiis &c. ejusmodi enim pœnitentiæ hoc tempore inurerent etiam apud infantes perennem memoriam. Cæterum bene fit, si adulteri vel fornicarii notorii jubentur singulis mensibus confiteri, & omnibus festis ac dominicis tempore pomeridiano transigere horam in oratione in Ecclesia per unum vel alterum annum ad publicam ædificationem populi, etiamsi omnes advertant, ista fieri ex injuncta pœnitentia. 8. Censent quidem Lugo & Gobat, quandoque in pœnitentiam injungi posse omissionem S. Communionis; verum, quamdiu censetur pœnitenti posse esse fructuosa, in pœnitentiam injungenda non est; quia habet quandam speciem *excommunicationis*, antiquitus usitatæ per potestatem *jurisdictionis*, vel per modum *declarationis* de majori utilitate. Certe enim rationem *compensationis* non habet. 9. Potest tamen injungi *oratio* vel aliud opus pro conversione peccatorum, vel pro defunctis; quia omne opus bonum gratum Deo & aliunde indebitum habet rationem compensationis seu satisfactionis pro læso honore divino. 10. Non tamen potest pro pœnitentia injungi tolerantia afflictionum a Deo immissarum. Ratio est, quia afflictiones sunt effectus justitiæ divinæ vindicativæ, non vero justitiæ commutativæ; nec afflictionum patiens tolerantia necessaria est aliunde inde-

indebita. Itaque non habet rationem compensationis, seu satisfactionis compensatoriæ, prout hic in sacramento sumitur, sed tantum habet rationem satispassionis meritoriæ. Aliud dicendum est de afflictionibus in sua causa libere susceptis, v. g. passionibus Martyrum, vel austeritatibus Religiosorum Ordinum, quæ sunt satisfactoriæ; & compensatoriæ, quia sunt ultro susceptæ, quamvis nec ipsæ possint imponi pro pœnitentia, quia ad ejusmodi passiones aut requiritur specialis vocatio divina, aut gratia gratis data specialis fortitudinis in eo, qui se ultro exponit martyrio.

Quæritur 5. Quales hominibus diversorum statuum possint imponi pœnitentiæ?

Respondeo. Possunt imponi sequentes.

1. Magnis peccatoribus potest imponi una vel altera ex sequentibus pœnitentiis. 1. Confiteatur singulis circiter mensibus, nempe tertia, quarta, quinta septimana, prout opportunitas tulerit, per unum, vel duos &c. annos. 2. Per annum vel duos &c. singulis septimanis recitet tria Rosaria. Vel 3. per annum, duos &c. singulis dominicis ac festis recitet Rosarium. 4. Vel per unum annum, duos &c. singulis diebus recitet quinquies Pater & Ave expansis manibus. 5. Per annum, duos &c. singulis diebus recitet ex libro actum contritionis, vel confiteor, vel *miserere*, vel Confessionem publicam, quæ recitari solet post concionem. *6*. Per annum, duosque &c. singulis diebus mane & vespere coram devota imagine dicat tria Pater & Ave cum proposito non peccandi hoc genere peccati per diem vel noctem. 7. Per annum, duos &c. non adeat choreas publicas. 8. Per annum, duos &c. omni die Dominico, & festo non impedito tempore pomeridiano impendat horam in Ecclesia orando. *9*. Per annum, duos &c. omni die, vel omni die Dominico & festo impendat semihoram lectioni sacræ de novissimis, passione Domini &c. 10. Per annum, duos &c. eligat sibi per septimanam unum diem pro jejunio, saltem respectivo &c. 11. Per annum, duos &c. quotidie dicat actus trium virtutum Theologicarum, Litaniam de SS. Nomine Jesu, vesperas defunctorum, Litaniam de omnibus Sanctis &c. 12. Per annum, duos &c. abstineat a ludo, venatione, compotatione, vel aliis recreationibus sibi periculosis ex suo genere.

2. Aliæ pœnitentiæ pro aliis etiam personis possunt esse istæ: 1. Ut pœnitens usque ad proximam Confessionem vel usque ad certum festum v. g. Paschatis, Pentecostes, Assumptionis, omnium Sanctorum, Nativitatis Dominicæ &c. quotidie recitet Rosarium cum mysteriis dolorosis, vel dimidium, vel quinque Pater & Ave, vel Litaniam de Passione, SS. Nomine &c. 2. Ut quotidie usque ad proximam Confessionem &c. dicat quinque Pater & Ave in sacra Christi vulnera, vel in memoriam quinque mysteriorum Passionis Dominicæ. 3. Ut quotidie usque ad proximam Confessionem &c. dicat tria Pater & Ave Christo flagellato, spinis coronato & crucifixo. 4. Ut quotidie usque ad proximam Confessionem dicat tria Pater & Ave in honorem Jesu, Mariæ, & Josephi pro impetrando dono puritatis, pacis domesticæ &c. 5. Ut usque ad proximam Confessionem dicat tria Pater & Ave S. Angelo Custodi pro obtinenda excitatione memoriæ de divina & ejus præsentia, vel pro commonitione in periculis animæ seu tentationibus. *6*. Ut usque ad proximam Confessionem quotidie quadrantem horæ pro lectione sacra impendat. 7. Ut usque ad proximam Confessionem quotidie dicat actum contritionis ex libello de commisso gravi peccato. 8. Ut quotidie usque ad proximam Confessionem exerceat actum mortificationis vel abstinentiæ, v. g. per tres horas portando cilicium, extra tempus prandii & cœnæ abstinendo ab omni cibo & potu, abstinendo a certo genere cibi, aut temperando quoad mensuram cibi & potus, &c.

3. Alia genera pœnitentiarum sunt certis festis vel anni temporibus proportionata, v. g. 1. ut in hebdomada passionis se excipiat flagellis, portet crucem,

cem, vel sepulcra visitet extensis brachiis. 2. Ut alioquin non obligatus ad jejunandum in quadragesima ter jejunet per Septimanam. 3. Ut per quadragesimam quotidie post cœnam familiæ prælegat aut prælegi faciat Evangelium diei, aut etiam Epistolam. 4. Ut quotidie per quadragesimam osculetur devote sacra vulnera Christi. Ut in Nativitate Domini per octiduum dicat tria Pater & Ave in honorem Jesuli, Mariæ, & Josephi, vel officium, Litanias &c. 6. Ut intra Octavam Resurrectionis, Pentecostes, Trinitatis, Corporis Christi, Visitationis B. Virginis, Assumptionis, SS. Angelorum custodum, omnium Sanctorum &c. per octiduum recitet preces congruas v. g. *Cœli Regina*, orationem de septem donis Spiritus sancti, officium de Trinitate vel *Gloria Patri* post singula *Pater* & *Ave*, Litaniam de SS. Sacramento, vel Hymnum *Magnificat*, tres decades Rosarii, vel unam pro bona morte, orationem de Angelo custode, Litaniam de omnibus Sanctis. 4. Alia genera pœnitentiarum sunt conditionata, ita ut quoties pœnitens relapsus fuerit in peccatum carnis, blasphemiæ, imprecationis, perjurii, vel juramenti assueti, &c. semper ad vesperam, vel si incommodum fuerit aut oblitum, proximo die non impedito v. g. festo, dicat tria *Pater* expansis brachiis cum actu contritionis, vel dimidium; vel exerceat actum mortificationis, vel jejunet, vel det Eleemosynam determinatam unius vel alterius crucigeri, vel confiteatur occasione proxima. Hujusmodi genera possunt innumeris modis variari, augeri, vel minui pro congruentia personarum. Sic. v. g. Clericis aut aliis latine doctis aliquando possunt imponi Exercitia Octiduana in loco separato ac tranquillo, Psalmi Pœnitentiales duo vel tres per mensem, vesperæ defunctorum aut Nocturnum ex eodem Officio ad octiduum, mensem, vel annum diebus non impeditis, visitatio SS. Sacramenti pomeridiana per quadrantem vel semihoram diebus non impeditis, lectio sacra quotidiana diebus non impeditis per semihoram ex Scriptura Novi Testamenti vel ex libris sapientialibus vel ex Asceta &c.

Quæritur 6. Quid observare debeat Confessarius puerorum?

Respondeo. Quid observandum sit Confessario circa pueros, juvenes, rusticos, rudes, Clericos, Judices, Opifices, personas scandalosas, consuetudinarios, pusillamines, pudibundos, induratos, ebriosos, conversos ad fidem, ægros, moribundos, mutos, fatuos, deponentes Confessionem generalem, confitentes solum peccata dubia, Confessiones mulierum, personas devotioni deditas, tentatas, scrupulosas, deliberantes de statu vitæ deligendo &c. optima documenta ex authoribus collegit P. La Croix. l. 6. part. 2. quæ proin paucis partim demptis partim mutatis accludo. Sic scribit:

Quid observare debeat Confessarius puerorum?

Respondeo

§. 1. Merito viri prudentes gravissimam in his audiendis difficultatem apprehendunt, longe enim facilius est expedire adultos quam pueros, quia sæpissime dubium est in pueris, an & quomodo re ipsa peccarint, an habeant actus ad absolutionem prærequisitos. *Et ut me absolvam hoc ultimo dubio*, inquit *Gob.* t. 7. n. 455. *interrogo*, *cur venerit ad Confessionem*, *nec desisto*, *donec dicat se vere credere*, *quod qui nolunt confiteri sua peccata*, *puniantur a Deo: econtra qui recte confitentur*, *veniant ad cœlum*. *Ut autem eliciam ex iis verum & formalem actum Fidei*, *ex quo debet procedere dolor necessarius ad pœnitentiam*, *quærere soleo*, *utrum putet*, *Deum posse falli aut fallere? si neget*, *urgeo*, *ergo credis omnia esse vera*, *quæ Deus unquam dixit? Respondet*, *credo: laudata ejus fide confirmandus est recte sic facere*, *Deum enim mentiri non posse*, *eo quod sit veracissimus:* tumque scitu necessaria eis proponenda sunt, si putentur ignorare.

§. 2. Expedit pueros quamvis necdum absolutionis capaces audire, ut sic instruantur & assuescant. *Laym.* c. 5. n. 7. Ideoque utilissime laborat Confessarius, si jam paulo capaciores doceat, quomodo debeant confiteri, mane surgere, vesperi incumbere, conscientiam exa-

examinare circa cogitationes, verba & opera.

§. 3. *Lessius* in Auct. V. *Confessio* casu 6. putat pueros tum esse capaces absolutionis, si sciant, quid mali eventurum sit malis, quid boni bonis. *Gob.* in Exp. t. 4. n. 118. dicit in Germania puellas non ante octavum, pueros vero post nonnum & dimidium, prius communiter non videri capaces peccati mortalis: sed recte notant *Laym.* & *Sporer* n. 525. non ex sola ætate sed multo magis ex ingenii & educationis qualitate esse hoc colligendum. Addit *Teretius* apud *Gob.* n. 452. si pueri pudefiant de mendacio aut de aliqua impudicitia commissa, si laudent obedientiam &c. inde recte colligi, quod sufficiente ratione utantur, quantumcunque parvæ sint ætatis. Notat etiam *Gob.* num. 454. multum prodesse ad cognoscendam maturitatem puerorum confitentium, si Confessarius attendat ad vultum & gestus eorum, nam si digitis ludat in clathris, si confitens respiciat alios extra confessionale, si nugetur cum rosario vel pileo suo, signum est exiguæ maturitatis.

§. 4. Quando dubitatur, an puer sufficientem usum rationis habeat, *Less.* putat non esse absolvendum, nisi in morte & in Paschate. *Gob.* dicit secure absolvi posse sub conditione: nam non posse absolute absolvi, recte docent *Bardi* & *Schild.* reverentia enim Sacramenti postulat, ne exponatur periculo nullitatis. Quodsi puer non afferat nisi peccata levissima, præsertim sub dubio, & signa doloris etiam sint dubia, dixi aliquos velle, tantum dari benedictionem; *Laym.* tamen *Dian.* *Schild.* putant etiam in hoc casu posse absolvi sub conditione, nec esse opus differre, quamvis commode posset fieri.

§. 5. Pueri sæpe peccant venialiter tantum, quamvis materia sit gravis, quia hoc, quod faciunt, tantum in confuso apprehendunt esse (leve) malum, non advertentes ad gravitatem malitiæ, econtra aliquando peccant mortaliter in eis, quæ de se sunt levia, quia per parentes vel alios causata est eis conscientia erronea de aliquo tanquam gravi, quod de se leve est, & ad hoc dignoscendum quandoque interrogari possunt, an per hoc vel illud plane putarint se infernum mereri.

§. 6. Examen puerorum potest esse: an diligenter diebus festivis audierint Missam, vel econtra garriverint in templo. An parentibus aliisque Superioribus fuerint inobedientes. An mentiti. An cognomina dederint aliis. An irati fuerint, rixati. An pugnaverint, percusserint alios. An illuserint senibus vel aliis. An aliquid furati sint. Si Confessarius advertat puerum audaciorem esse, interrogare potest de petulantiis in lecto vel alibi exercitis. Si has fateatur, de verberationibus mutuis in nudo corpore, de tactibus. Primæ seductiones puerorum sunt a similibus collusionibus, denudationibus corporum &c. *Gerson.* p. 2. num. 32. in Opusc. *De arte audiendi Confess.* consid. 17. ait: *Utinam mala a pueris tam diligenter confiterentur, quam sciuntur & aguntur ab eis!*

§. 7. Si Confessarius judicet puerum absolvendum, adducere debet ad dolorem hoc vel simili modo. *Quær.* Fili, quo deveniunt post mortem, qui peccant? *Resp.* Ad infernum vel Purgatorium. *Quær.* Quid ibi patiuntur? *Resp.* Gravissimas pœnas ignis. *Quær.* Possesne talem ignem ferre? potesne jam digitum in candela tenere? Quid si ergo totus ardere deberes & tam diu in igne? Et quis detrudit hominem ad tales pœnas? *Resp.* Deus. *Quær.* Agnoscisne etiam te offendisse illum Deum, qui ita potest punire? *Resp.* Agnosco. *Quær.* Sed quid nobis boni fecit Deus? nonne creavit, redemit suo sanguine, dedit omnia, quæ habemus, & vult etiam cœlum dare, ubi æternum simus beati? Nunquid ergo Deus erat dignus amari a te & non offendi? utique erat dignus. Adde: Et quamvis ista non essent, tamen Deus in se est dignissimus amari, quia in ipso est omnis pulchritudo, omnis perfectio, omnis bonitas, hinc dignissimus est non offendi. Itaque jam ex corde dole, quod illum offenderis, & dic mecum: O Deus amabilissime,

sime, doleo, quod te judicem meum, quod te summum benefactorem meum, quod te summum bonum meum unquam offenderim, & propono cavere in posterum omnia peccata. Nunquid ita? Et ideo te accusas de omnibus tuis peccatis? *Resp.* Accuso. Dic ergo pro pœnitentia &c.

§. 8. Confessarius inculcet pueris horrorem peccati, quia nempe reddit animam turpem & deformem instar dæmonis: gratia vero reddit speciosam instar Angeli. Præterea ingerat Timorem Dei, qui instar solis ubique præsens est & videt omnes malas cogitationes, & peccata mortalia vult igne æterno punire: econtra qui pios & probos amat sicuti filios, dat ipsis bona in hac vita, & postea in cœlo æternam gloriam.

Quæritur 7. Quid observare debeat Confessarius adolescentum & juvenum.

Respondeo:

§. 1. Multa quæ de pueris dicta sunt, etiam his possunt applicari, maxime si Confessarius non habuerit eos a pueritia sibi confitentes. Habita occasione, in primis studiose inculcet, quod peccata, de quibus timor est ~~vel~~ dubium, an sint mortalia, non sint reticenda ex pudore, alioquin nullum peccatum remitti, sed committi novum & grande sacrilegium. Nec causam esse pudoris, cum Confessarius sciat infirmitatem hominum, & obligetur strictissimo silentio, & tanto pluris æstimaturus sit, quanto majore confidentia erga eum utentur. Econtra si reticeant, nihilominus toti mundo manifestandum in extremo judicio, & cum æterna damnatione. Deinde etiam data occasione monendi sunt, ut primas tentationes aperiant, pro intelligendis mediis illas superandi, natura enim incipit in illa ætate se commovere, & quandoque faciunt aliqua, primo nescientes esse peccata, sed inducto pessimo habitu difficillime emendantur.

§. 2. Nihil isti ætati magis utile quam frequens confessio, nam sic augetur Dei Timor & cura puritatis, præcaventur seductiones, vincitur pudor, sicque facilius primo in parvis, postea in majoribus conscientiam aperiunt: sed bene instruendi, ut diligens examen & actus requisitos præmittant. Potest autem examen adolescentum esse, præter illa, quæ de pueris dicta sunt, an tempus otiose transegerint: pecuniam parentum prodegerint: inhonestis cognominibus alios affecerint: malum imprecati sint alteri: fuerint Parentibus causa iræ. Examen juvenum est ferme idem, & si suadent circumstantiæ, vel ipsi occasionem dent, interrogandi sunt, primo in genere, an non aliquid turpe cogitarint, dixerint vel fecerint. Circumstantias personarum non solent advertere, nisi jam ante hac talia confessi, instructi sint a Confessariis: debent autem assuefieri omnes pœnitentes, ut ipsimet distinguant speciem & addant numerum in mortalibus. Hæc autem ætas studiose deterrenda est a turpiloquiis, quia hæc apud plerosque sunt initium seductionis; ab illis venitur ad turpes tactus &c.

§. 3. Si Confessarius advertat, quod quandoque accedant ad alium Confessarium, permittat, nec ullo signo ostendat sibi displicere, quia melius est sic, quam sacrilege confiteri: attamen tanto diligentius eis invigilet, quando redibunt. Si autem tales ab alio Confessario clam ad se veniant, audiat ista vice, sed conetur disponere, ut se aperiant suo Confessario, neque enim est melior, imo vix est alius modus conservandi innocentiam aut emendandi ipsos, quam si uno utantur Confessario, & ejus consilia sequantur. Sapienter dicit *S. Carolus Borrom.* in Instruct. Pastor. p. 2. c. *6. si quem deprehenderint, qui sine ratione legitima Confessarium suum deserat, conetur eundem peropportune reducere, quemadmodum enim Medici, qui naturam temperamentumque corporis in infirmis perspectum habent, non facile permutari solent, quod morbis necessaria facilius invenire remedia norint, sic neque videntur pœnitentes, nisi magno delectu, a Medicis suis discedere debere, cum ii melius animarum vulneribus adhibere opportuna ac utilia instituta possint.*

§. 4.

§. 4. Caute procedendum cum adolescentibus & juvenibus, quæ enim vident vel audiunt, observant diu, narrant aliis, de his ipsimet postea prudentiores judicant: major cura habenda est, ut satisfiat judicio, quod habebunt, quam quod nunc habent: nec plus eis dicendum, quam pati possis resciri ab aliis. Etiam invitis ingerenda sunt pia documenta & monita, sunt enim semina, quæ si non jam, postea fructum dare poterunt.

Quæritur 8. Quid observare debeat Confessarius Rusticorum aliorumque rudium? Respondeo.

§. 1. Eadem ferme observanda sunt de his, quæ de pueris sunt dicta; nam sæpe sunt æque vel magis ignorantes. Hinc 1. poterunt simili modo ad dolorem disponi: Habesne etiam parentes adhuc? Nunquid amas illos, & putas merito esse dignos, quia te non offendantur, quia te sic amarunt semper & tibi benefecerunt? Et nunquid doleres, si graviter offendisses? Sed nunquid Deus tibi adhuc plus fecit? Hunc tu offendisti, qui præterea in se dignissimus erat non offendi, quia est Deus summe bonus, summe perfectus, propter infinitam majestatem & præcellentiam suam dignissimus semper amari & coli. Nunquid ergo doles & proponis non offendere amplius? Dic ergo corde, quod dicam ore: *Deus meus & dominus meus! doleo me fecisse, quæ tibi displicent, quia tibi summo Domino meo, maximo benefactori & amabilissimo Deo displicent, & propono cavere in posterum, ideoque me de istis accuso.*

§. 2. Examen illorum potest esse: An blasphemarint per Christi Sanguinem, per Sacramenta &c. An jurarint, & quidem advertenter contra veritatem: (debentque plerique pœnitentes instrui, quid sit jurare, nam alias sæpissime per conscientiam erroneam peccant, putantes se jurare, cum tamen id, quo dictum suum confirmant, juramentum non sit.) An imprecati sint grave malum alicui, serio, ex animo: neglexerint sua culpa, vel sero venerint ad Missam die festivo: Grave odium habeant in aliquem: Dixerint contra honorem alicujus, vel alicui in faciem contumeliose locuti sint: Inebriaverint se usque ad privationem rationis, & hoc quidem prævidentes: Die vetito comederint carnes: Aliquem defraudarint, furati sint, damnum intulerint, inferre voluerint, si potuissent: An usi sint signis superstitiosis vel observationibus vanis. Circa turpia cum illis agendum est uti cum juvenibus, communiter incipiendo ab operibus, & descendendo ad verba, oscula, tactus, pollutiones, desideria, cogitationes. Quandoque etiam juvat apud aliquos sic facere hoc examen, ut recogitent, quid mali fecerint in ultimo die festivo, quod enim in uno faciunt, solent etiam facere in aliis: deinde quid mali fecerint ultimo die profano: denique quid alio die extraordinario, v. gr. die convivii, nuptiarum, itineris, aut simili, quo solent esse majores occasiones peccandi.

§. 3. Si a rudi homine non possis ullam materiam elicere, pete aliquid de priore vita: si neque de hac certum aliquid in specie afferre possit, sed tantum in genere dicat, sæpe peccavi, propone ipsi præcipuas species peccatorum, in quæ tales homines labuntur. Quodsi nihil adhuc in specie possint agnoscere, potest, imo juxta *Laym.* debet sine absolutione dimitti, nam tales sæpe nullum habent grave peccatum; & quamvis haberent, hoc sæpe utile est, inquit *Gob.* t. 7. num. 430. ut metu carendi absolutione alia vice excitentur ad melius examinandam conscientiam. *Teret.* in Instr. idiotæ c. 1. §. 2. q. 1. sic habet: Si advertis rudem illum esse bonæ mentis, & a non longo tempore confessum, elice cum eo contritionem, & dicto super eum, *misereatur*, dimitte cum Cruce sine absolutione: Si vero diu, v. gr. a medio anno non est absolutus, tutius est sub conditione absolvere, prius tamen interrogatum, an non doleat de omnibus suis peccatis, & etiam de eo, quod ita incurie vixerit, ut advertere non possit, in quo peccarit, cum tamen dubium non sit, eum sæpe peccasse, de qua incuria si doleat, dicit

posse

poſſe abſolvi. Confeſſarius ſuppleat, breviter percurrendo præcepta Decalogi & Eccleſiæ, aliaſque materias ad ipſos ſpectantes. Experientia etiam compertum eſt, rudes adultos cum de peccatis interrogati omnia negant, ſæpe neſcire ſcitu neceſſaria ad ſalutem, & inde eſſe tantam obcœcationem, quæ ſola inſtructione tolli poterit.

§. 4. Si pœnitens ſit ita ſtupidus & hebes, ut ne quidem neceſſaria neceſſitate medii poſſit capere, varie cum tali eſt procedendum: nam ſi hebetudo oriatur ex conſuetudine committendi aliqua peccata, quæ mentem veluti obcœcant, uti ſunt luxuria & ebrietas, differri debet abſolutio, & prius abducendus eſt a talibus vitiis, quia durante impetu talium vitiorum fruſtra erit inſtructio: ſicque voluntate paulatim a malo abducta informandus erit plenius intellectus. Quodſi neſciatur, an hebetudo oriatur ex peccatis, videri debet, an in aliis rebus temporalibus ſit ſolers & induſtrius, nam ſi eſt, ſuſpicio eſt ortam eſſe ex peccatis, ideoque interrogandus erit ſed caute, circa peccata luxuriæ aut intemperantiæ. Econtra ſi hebetudo oriatur ex naturali complexione, quod colligitur ex eo, ſi etiam ad alia temporalia ſit hebes, ſi de cætero oſtendat ſe eſſe bonæ voluntatis & innocenter vivat, Confeſſarius præeat ipſi actus Fidei, ſpei, charitatis, doloris & propoſiti, prout capere poterit, ſicque diſpoſitum abſolvat ſaltem ſub conditione, ſi capax eſt, jubeatque communicare. Quodſi tam hebeti ſit ingenio, ut nullam propriam cognitionem de quibusdam myſteriis formare poſſit, *Tann.* & *Gob.* num. 311. dicunt eſſe æquiparandum fatuo vel infanti, Deus enim a nemine exiget majorem notitiam, quam per vim intellectus habere poſſit. Denique ſi hebetudo oriatur ex ſenectute, & hic ſenex prius ſciverit ea, quæ ſunt ſcitu neceſſaria, poteſt illi impendi abſolutio & Communio, quamvis jam non ita clare videatur ea capere. Si autem antehac non ſciverit iſta, nec ſatis Chriſtiane vixerit, laborandum, ut cito addiſcat, quantum fieri poteſt, & diſponatur ad dolorem, ne accedente majore ſenio minor ſit capacitas.

Quæritur 9. *Quid obſervare debeat Confeſſarius hominis ſcandaloſi?*

Reſpondeo. Per hominem ſcandaloſum intelligo illum, qui cauſa eſt, cur alii peccent, ſive id faciat malo exemplo, ſive turpiloquiis, ſive aliter. Deterrendi ſunt tales ſtudioſiſſime motivis, quæ habet *Gerſon* p. 2. num. 3. opuſc. *De præcept. Decal.* capit. 18. *Quidquid agat homo in perſona ſua, ſupreme caveat alium ad male agendum ſolicitare: aut verbis, aut factis, exemplis vel conſiliis aliquid agere, quod de ſe ſit occaſio ruinæ peccati, ſpecialiter coram juvenibus aut perſonis innocentibus. Hoc etiam proprium eſt ſingulareque demonum officium, quemadmodum bonorum Angelorum eſt ſpecialiter homines inducere ad bonum. Compertum eſt etiam frequenter accidere, quod homines aliorum ad malum impulſores vix aut nunquam delicti ſui condignam pœnitentiam perficiant, quia nequeunt eos corrigere ad bonum, quos deceperunt: jam forte damnati ſunt, vindictam a Deo poſtulantes, æternamque eis maledictionem jugiter imprecantes: ſicuti ex oppoſito jam ſalvati aliorum doctrinis & factis aut opera diligenti (quo nullum Deo opus aut ſacrificium acceptius eſſe poteſt, aut ad peccata delendum validius) pro ſuis Adjutoribus preces indeficienter effundunt.* In Reg. Mor. §. De Pœnit. addit: *Qui ſeduxit alios ad peccatum, tenetur pro poſſe eos poſtmodum ad viam virtutis reducere, non minus quam de damno temporali illato.*

Quæritur 10. *Quid obſervare debeat Confeſſarius conſuetudinarii vel recidivi?*

Reſpondeo.

§. 1. Conſuetudinario quandoque neganda eſt vel differenda abſolutio, etiamſi dicat ſe habere dolorem & propoſitum, quia quandoque non poteſt prudenter credi illi. Et quamvis nunc putaretur habere ſufficientem dolorem & propoſitum, adhuc aliquando poteſt differri abſolutio, *Francol.* De diſcipl. pœn. l. 3. c. 10. n. 4. ait: *Remedium Sacramenti & frequens ejus uſus, cum non apparet ſatis utilis, rationabilius ſubtrahitur.*

§. 2.

§. 2. Confessarius potest absolvere consuetudinarium prima vice, qua se accusat de peccatis suæ consuetudinis, licet nulla adhuc emendatio præcesserit, dummodo eam serio proponat, præcipue si ultro nemine cogente ad Confessionem venerit, uti habet communissima. Ratio est, quia sic confitens est rite dispositus, & dat spem emendationis, ergo.

§. 3. Si nunc iterum sint signa novi doloris & propositi, recidivus, per se loquendo, potest absolvi. Signa sufficientia novi doloris & propositi pro spe etiam jam securturæ emendationis sunt, si pœnitens a Confessione facta rarius peccarit: si sæpius sibi vim fecerit contra tentationem: si adhibuerit media præscripta contra relapsum: si occasiones vitarit: si novum dolorem manifestet, ita ut Confessarius credere debeat, quod se emendare velit: si ex professo ad Confessarium accesserit, quem putabat suggesturum efficaciora remedia: si se offerat ad priora serio & studiosius adhibenda.

§. 4. Inter media emendandi consuetudinarium, primum est, ut semper utatur eodem Confessario, unde si advertatur currere ab uno ad alium, merito dubitari potest de ejus dolore vel proposito, quia adhibere non vult medium, quod utilissimum & fere unicum est, nempe unum Confessarium habere & ejus consilia sequi. Confessarius autem ab eo electus 1. specialiter rogabit Deum pro illo. 2. Conabitur nosse ejus naturam, genium, inclinationes, passiones, ut sic mediis & affectibus naturæ accommodatis eum ducat, quia, quando natura concurrit, res facilius peragitur. 3. Semper ostendet illi benevolentiam & constantem charitatem, nec ullo signo prodet desperationem de emendatione ipsius. 4. Studebit pro inveniendis & suggerendis ipsi aptis remediis.

Contra luxuriam.

1. Fuge conspectum & maxime familiaritatem eam, quæ te ad libidinem movet, qualiscumque & cujuscunque illa sit, nam hic fugiendo vincitur: recedendum ab eis, qui loquela, gestu, exemplo vel qualicunque facto ad aliquid turpe excitant. Si hæc efficaciter non caves, vis ignem contrectare & non uri, lutum tangere & non maculari: absque hoc omnia proposita & protestationes tuæ nullæ sunt. 2. Fuge otium & honestis semper exercitiis vaca. 3. Ne nutrias corpus delicate, abstine a vinis fortioribus & calidioribus cibis: si quandoque opus erit sumere, cum illis incalueris, tum maxime sis cautus. 4. Sensus custodi. 5. Primas scintillas tentationis statim excute, facilius præcluditur malum quam admissum excludatur. 6. Juvat etiam uti flagello vel cilicio, exemplo Apostoli. 1. ad Corinth. 9. v. 7. *Castigo corpus meum & in servitutem redigo*. 7. Pone tibi ob oculos cadaver hominis, quem perdite amasti, vide vermes, saniem, fœdissimam putredinem; audi quid dicat: *Memor esto judicii mei, sic enim erit & tuum: mihi heri & tibi hodie*, Eccli. 38. v. 23.

Contra iram.

1. Scis ipse, per quæ ordinarie ad iram provoceris; ad ista præpara animum per propositum patientiæ, & sic moderatius feres. Cave potationes vel lusus, si occasiones tibi sunt irarum & rixarum. 2. Undecumque sit causa, patiendum est. Cogita quoties Deus justam contra scelera tua conceptam iram continuerit: Deus te patienter fert, & tu vilis homo male vis proximo. 3. Saltem Christo id da, qui hoc a te petit: & quamvis non mereatur proximus, meretur tamen Christus jubens diligere invicem, benefacere his, qui oderunt nos. 4. Moveat te Sanctorum exemplum & in primis Christi, *qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur*. 1. Petri 2. v. 23. 5. Quid prodest ira tua? soli tibi nocet, plus proficeres tibi & proximo, si absque passione in charitate corriperes. *Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem*, Prov. 15. v. 1. 6. Reflecte super præterita, & adver-

advertes plus semper obfuisse tibi iram quam profuisse. 7. Injuria, quæ fit tibi, plus nocet inferenti. 8. Si quid accidat displicens vel adversum, converte statim animum ad aliud quidvis occurrens: saltem non erumpe statim sed collige teipsum, paucis considerans, an non expediat magis tacere, dissimulare, sermonem alio convertere &c. non crede spiritui, qui statim dicit, de tuo honore hic agitur, id pati non debes, oppone te, repugna, vindica. 9. Si non possis commotionem animi impedire, saltem contine linguam a contumeliis, imprecationibus, blasphemiis, juramentis, *vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a domo ejus plaga*, Eccli. 23. v. 12. Multo magis contine manum a verberationibus & pugnis: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*, Lucæ 21. v. 19.

Remedia & adjumenta universalia.

1. Præcipuum & universale remedium ad omnia vitia extirpanda & inferendas virtutes est, ut humiliter & frequenter cum fiducia ores Deum pro gratia & auxilio, ac crebro per pias aspirationes ad eum recurras. 2. Mane propone cavere tale vitium, & vespere de illo examen institue. 3. Frequenter confitere, & quidem statim, si in peccatum fueris relapsus. 4. Frequenter sume Eucharistiam. 5. Fuge improborum & sectare proborum societatem. 6. Lege pios libros, & præsertim S. Scripturam. 7. Considera vitam Christi & Sanctorum. 8. Cogita præsentem tibi semper Deum & Angelos. 9. Pœnas peccatorum perpende, & econtra gaudium ac felicitatem justorum. 10. In pœnam relapsus afflige quandoque corpus per jejunium, cilicium, flagellum; injunge tibi eleemosynam, exerce aliquod opus charitatis, misericordiæ, humilitatis. 11. Necessaria est tibi magnitudo animi ad ineunda hæc certamina, certumque victoriæ signum est victoriam magnanimiter sperare. 12. Etiam perseverantia necessaria est, quare nunquam desponde animum: licet millies cadas, surge statim & innova pugnam: ille solum est victus, qui armis & voluntate pugnandi abjectis se Adversario turpiter dedit. 13. Quamvis non statim advertas profectum, non ideo nihil profecisti, nam ut horologii umbram progressam videmus, progredientem non advertimus: ut segetes crevisse apparet, non apparet crescere, ita virtutem crescentem, quoniam minutis constat auctionibus, non facile videas, sed tandem longiore intervallo crevisse videbis: labor ipse pugnandi est continuus profectus in humilitate & patientia, quæ etiam ad vitii victoriam conferent.

§. 5. Quandoque etiam terrendi sunt recidivi propositis extremis hominis, morte, judicio, inferno: item periculo damnationis ob incertitudinem vitæ, ob facilitatem casum lethalium, ob invidiam dæmonis, qui hominem in mortali constitutum statim e medio tolleret, nisi infinita Dei misericordia impediret. Quandoque movendi sunt objecta passione Christi, quem quoties peccant, iterum crucifigunt, quantum in se est. Etiam terror injici potest proposita Dei justitia per exempla illorum, quos punivit: item proposita abysso judiciorum Dei, qui unicuique homini numerum peccatorum præstituit, quem si impleat, privatur gratia efficace, nec resurgit, sed culpa sua infallibiliter perit, unde merito timeat quisque, ne primus relapsus sit peccatum ultimum. Quosdam etiam movere poterit hæc interrogatio: Quid si homo esset tibi subditus, cui dedisses omnia, quæ habet, ac cumulasses maximis beneficiis, si tamen ille toties, tam deliberate, tam malitiose te contemneret, vilipenderet, & quantum in se esset, e medio tolleret, quid illi faceres? possesne post veniam decies, vigesies aut centies datam adhuc condonare? an non desævires in illum? Idem posset in te Deus, & forte brevi faciet, nisi peccandi consuetudinem abrumpas. Qui tamen sunt ex natura pusillamines vel turbati ingenii, non multum terreri debent, ne in desperationem incidant, sed laudandi sunt,

si quid emendarint, & ostendi debet possibilitas totalis emendationis, si vim aliquam sibi faciant, & pergant cooperari gratiæ Dei, quæ eo faciliora reddet omnia quo ipsi melius diutiusque se continuerint.

§. *6.* De pœnitentia illis injungenda. Quibusdam prodest, si imponatur, ut mane prima, vespere ultima cogitatio sit de aliqua sententia vel veritate æterna, v. g. *Brevis vita, longa æternitas. Fac ea, quæ moriens facta fuisse voles. Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Etiam experiri oportet varia remedia, nam non omnes uno, nec idem homo semper eodem modo juvatur. *Gerson* p. 2. Num. 32. opusc. De præcept. Decal. Capit. 17. dicit sæpe utiliter imponi, ut quoties relabetur, toties det pauperi eleemosynam: *Dicunt*, inquit, *sæpius insipientes aliqui, se a peccato iræ, luxuriæ, perjurii, & si quid est simile, abstinere non posse, qui tamen hoc ipso salubri remedio velut mendaces facillime confutantur, cum unius Albi vel Franci in emenda cujuslibet transgressionis eis inflicta pœna ipsos a perpetratione injusti operis retraheret.* Etiam potest ipsis pro pœnitentia imponi, ut quoties relabentur, toties pœnam aliquam ipsi sibi imponant statim peragendam: & Confessarius ex hac pœna, quam sibi imponent, colliget, qualis sit conatus & quam efficax desiderium se emendandi.

§. 7. Si habeat Recidivum in materiis plurium peccatorum, non aggrediatur specialiter emendationem omnium simul, sed primo studeat tollere radicem cæterorum, aut illa prius, quæ magis scandalosa sunt, instituto super illis examine particulari, usquedum unum post aliud expugnetur. Quodsi Confessarius fecerit, quod in se est, totum eventum committat Deo, ad quem solum spectat convertere animas: unde nec vane extollatur, si videat consilia sua prodesse, nec dejiciatur, si minus proficiant: Angeli *Jerem.* 51. v. *9.* dicebant, *Curavimus Babylonem, & non est sanata.* Denique notat *Carden.* in 2. crisi d. 39. n. 15. quando consuetudinarii advertuntur esse vere pœnitentes, & incipiunt se emendare, monendos esse de confessione generali, prudenter enim timeri potest, ne antehac aliquando confessi sint sine sincero dolore aut proposito, alioquin non tam diu in pessima consuetudine hæsissent.

Quæritur 11. *Quid confessario sit agendum specialiter cum illo, qui frequenter relabitur in pollutiones & peccata mollitiei.*

Respondeo.

§. 1. De hoc ita scribit *Toletus* in summa l. 5. c. 13. *Hoc peccatum est difficillimæ curationis, quia occasio semper cum homine est, estque præterea adeo universale peccatum, ut crediderim maximam partem damnandorum infici hoc peccato. Vix puto esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem apud unum eundemque confessarium, ut fiat ter in hebdomada, si fieri possit, est enim hoc Sacramentum maximum frænum, & qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum a Deo factum vel rarissimum privilegium.* Idem tenet *Polancus* in Director. c. 3. ubi ait, *Crebro confiteri sacramentaliter multorum remediorum instar alia pleraque complectitur.* De efficacia Communionis contra hoc vitium, dixi l. *6.* p. 1. soletque dæmon libidinosis injicere horrorem ab hoc Sacramento, ad quod tanto magis invitandi sunt. Varia tamen remedia habere debet in promptu Confessarius, maxime sub initium, cum advertit pœnitentem incipere se turpiter tangere, ut gravissime deterreat, principiis enim facilius obstatur, quam malum emendetur, quando invaluit. Remedia, præter ea, quæ hactenus insinuavimus, late suppeditant *Drexelius* in Niceta, & *Veron* in Manuali Sodalitatis c. 10. *Gobat* autem tr. 7. a n. 548. & *Sporer* n. 333. dicunt se expertos, quod sequentia multis fuerint salutaria. 1. Confessarius inquirat, ad quem Sanctum, vel ad quod mysterium vitæ aut Passionis Christi pœnitens magis afficiatur, tumque ei pro pœnitentia injungat, ut per certum tempus, v. g. usque ad proximam Confessionem mane & vespere dicat flexis genibus, *Domine Deus qui flammas æternas ignis sulphu-*

rei peæparasti omnibus libidinosis, statuo coram te, & propono in honorem amantissimi hujus, Patroni mei & Passionis Christi, me hac die, hac nocte abstenturum ab omni turpi tactu mei ipsius: quando autem actu urgebit tentatio, repetat apud se ea verba. 2. Si consentiat Confessarius, voveat servare castitatem per unam v. g. septimanam: Confessarius autem id non permittat, nisi ubi fere certam speraat victoriam, nec unquam permittat, ut voveat in perpetuum. 3. Beatæ Virgini ante aram vel iconem offerat & obstringat manus suas, cum firmissimo proposito eas ob reverentiam ipsius intra tot dies non extendendi ad turpem tactum. 4. Ante Crucifixi imaginem quotidie statuat continere manus suas ad honorem sacrorum vulnerum, quæ Christus pro se in manibus accepit, & ad reverentiam sacratissimi Sanguinis, qui ex illis fluxit. 5. Multis profuerunt hæ precationes ad Christum, B. Virginem, & S. Josephum, dictæ mane, vespere, & quando urget tentatio: *JESU purissime, per Sanctam Virginitatem & Incarnationem tuam emunda cor & carnem meam, in Nomine Patris & Filii &c. Purissima Virgo Maria, per Sanctam Virginitatem & immaculatam Conceptionem tuam emunda cor & carnem meam, in Nomine Patris &c. Castissime Sponse Josephe, per virginum amorem tuum emunda cor & carnem meam, in Nomine Patris & Filii &c.* 6. Quotidie mane & vespere, & quoties tentatio urget, aliquam brevem sententiam volvat in mente, v.g. *Momentaneum, quod delectat, æternum, quod cruciat. Mors certa, judicium formidabile, æternitas infinita. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Stoz l. 2. n. 161. etiam ponit hos versus: Ich leb / weiß aber nicht wie lang: ich stirb / weiß aber auch nicht wann: ich fahr / weiß wieder nicht wohin. wie komme / daß ich nit frommer bin? Quandiu vivam, nescio; nec mortis horam præscio; vado, sed quo, non video; mirum, quod me non corrigo. 7. Quando tentatur, reflectat se ad Deum sibi præsentem, qui severissime judicabit etiam de hac actione. Item ad Angelum custodem, qui accusabit. 8. Potest etiam incuti metus abbreviandæ vitæ, ut sic motiva naturalia etiam impellant ad exequenda supernaturalia, certum enim est hoc vitio exhauriri summe vires corporis, ac per singulas pollutiones plus tolli roboris, quam si libra sanguinis afflueret, hinc sæpe fit, ut hi fiant phthysici aut alia tabe corporis præmoriantur. Alia media suggeret prudentia, usus, circumstantiæ, & in primis Spiritus S. Quod si nulla remedia juvent, Confessarius suadeat pœnitenti, ut ingrediatur Matrimonium, si ætas ferat, aut quandoque etiam statum religiosum, sed talem, in quo sit rigor & disciplina. Vix unquam suadeat statum ecclesiasticum, inquit *Sporer*, quia in hoc statu vitium illud nimis facile invenit fomenta sua & occasiones majoris ruinæ.

§. 2. Illi, qui se emendant, sæpe affliguntur nocturnis pollutionibus, quas antiquæ imaginationes obscœnæ causant, sed terreri non debent, nam quia natura assuevit conficiendo semini, quod non amplius per diem effunditur, hæc se exonerat in somno. Circa miseriam illam dat hoc consilium *Gerson* p. 2. Num. 38. opusc. De pollutione diurna, prop. 12. *Pollutio diurna vel nocturna, dum sentitur effluere, non debet violenter prohiberi, si probabiliter existimetur, quod hujusmodi violentia frustra esset: nihilominus pro exercitatione virtutis & pro evasione periculi videtur expediens, ut homo conetur prohibere, quantum sentit, vel experitur commode fieri posse, quoniam etsi hæc retentio nocere debeat corpori, proderit animæ: natura denique postmodum uno modo vel alio talem humorem a se ejicit.* Legantur etiam ea, quæ scripsi *de septem Vitiis Capitalibus*, ubi contra vitium Luxuriæ reperies plura alia remedia. Item quæ scripsi in Tract. 14. De Ordine §. 14. q. 5.

Quæritur 12. *Quid observare debeat Confessarius alicujus constiuti in occasione proxima peccandi?*

Res-

Respondeo. Num. 256. dixi illum peccare, qui se exponit formali periculo vel certo vel etiam probabili tantum, aut qui voluntarie manet in occasione proxima peccandi: & ideo n. 271. dixi talem occasionem esse vitandam cum quocunque incommodo, etiamsi mors esset subeunda: ac consequenter concubinarium vel quemcunque alium actu peccare, & ne quidem semel absolvi posse, qui domi retinet mulierem, ob quam ipse est in periculo vel occasione proxima peccandi. Si tamen nunc esset nova & certa spes ex prudentibus motivis, quod illam esset proxime ejecturus, aut quod talem occasionem per aliqua media sibi suggesta redditurus esset ex proxima remotam, adeoque facturus, ut hoc, quod hactenus ipsi fuisset formale periculum, postea esset materiale tantum, secundum dicta ibidem a n. 259. absolvi posset pro illa vice: attamen dixi ibidem non esse hoc facile credendum. Et postea si per experientiam adverteretur, quod permaneret periculum proximum relabendi, omnino absolvi non posset nisi actu antecedenter removisset talem occasionem, uti ibidem a n. 280. exposui & per plura exempla declaravi. Si pœnitens obtendat, se non posse vitare certam domum vel personam, dic ei: si esset periculum in domo vel a persona illa contrahendi pestem, nunquid invenires modum & prætextum vitandi? jam multo magis, quia tibi afflabitur pestis animæ, quod per experientiam scis.

Quæritur 13. Quid observare debeat Confessarius hominis pudibundi, pusillanimis, desperantis de emendatione.

Respondeo.

§. 1. Si advertat pudore deterreri, quo minus confiteatur, animet his motivis: Debebis tandem aperire omnia vulnera animæ, & quo diutius exspectas, eo pejus ac difficilius est. Tu occultissimos morbos corporis aperis amico vel Medico, ut saneris, cur non magis morbos animæ, cum scias Deum non aliter remissurum esse peccata? Non melius est se coram uno ad silendum obligatissimo aperire cum certa spe veniæ, quam postea in extremo judicio coram toto mundo propterea confundi cum certa damnatione? ibi latere erit impossibile, comparere intolerabile. Quid refugis te aperire coram homine, simili tibi peccatore, cui novum non est talia, & forte graviora audire? Sacerdos ea, quæ in confessione scit, minus scit, quam quæ ipse nescit, quæ enim nescit, scire potest & ea revelare, quæ autem in confessione scit, etiamsi aliunde sciverit, ea tamen ratione scandali revelare non ausit. Hæc carnificina conscientiæ, quæ te jam torquet, molestior censeri debet, quam gloriosa sui victoria, quam pax & quies animæ consequetur: pus non cruciat, postquam est ex ulcere egestum, sic nec peccatum remordet, postquam est in confessione detectum. Si erubescentiam istam non potes sustinere coram uno, quomodo sustinebis coram toto mundo? Diabolo fidelior es, quam Deo, qui illius consilia contra Deum & in tuam etiam perniciem detegere metuis: aliter non dissolves fœdus cum eo, quam per Confessionem peccatorum. Erubescentia peccatorum data est a Deo in satisfactionem pro præteritis, in medicinam & cautelam contra relapsus: e contra nequissimus dæmon illa abutitur ad augenda scelera: & qui abstulit pudorem peccaturo, reddit confessuro, ut jam pudeat mundari, cum non puduerit coinquinari. Non erubuisti peccare in conspectu Creatoris, & jam in conspectu creaturæ confiteri erubescis. Si pœnitens sit capax lectionis, detur ei legendus *Viexmontius* in Instit. ad pœnitentiam parte 4.

§. 2. Pusillanimis erigitur his motivis ad sperandam misericordiam, Quia Deus est pater, qui filios prodigos in primam gratiam amantissime recipit, *Lucæ* 15. Medicus est, qui venit salvum facere, quod perierat, *Matth.* 18. Pastor est, qui oves errantes quærit, & in humeris ad ovile lætus reportat, *Luc.* 15. Redemptor est, qui quos sanguine suo comparavit, non abjiciet: venit vocare non justos sed peccatores, *Matth. 9.*

§. 3. Si quasi desperet de emendatione, erigat his motivis: Nulla sunt peccata, quæ per Dei gratiam vinci emendarique non possint: neque Deus vult mortem

Peccatoris, sed magis, ut convertatur & vivat, *Ezech.* 18. Si desperes de tua ægritudine, præsume de Medico omnipotente: major est potentia Medici, quam magnitudo tui morbi. Si potuit te dæmon perdere, quanto magis poterit te Deus restituere? Qui pro totius mundi peccatis mortuus est, voluit etiam tibi mortem suam prodesse. Nescis, quam potens sit & misericos Deus: imaginaris eum tibi infensum, cum benignissime invitet ad pœnitentiam: confide, quia multus est ad ignoscendum. Tantummodo incipe, & senties auxilium ejus: qui dat velle, dat perficere. Difficultatem apprehendis majorem, quam re ipsa sit: putas te abstinere non posse, sed potes: si scires te perditurum oculos relabendo hodie, nonne abstineres? vides, quod mentiaris tibi, dicendo te abstinere non posse: saltem hac die abstine pro honore Christi pro te tam dura passi, cras propones similiter pro die isto, & quotidie majus Dei auxilium senties.

§. 4. Si animo concidat, quia post adhibitum conatum pergit turpissime tentari, aut etiam quandoque relabi, excitet his motivis: Hæc Dei bonitas est, quod recordatione præteritorum te affligat, ut tanto magis deteseris, & pro illis satisfacias: si non tentareris, minus esses cautus. Dæmon te non ita tentabat, cum ei servires, quia possidebat te, jam fortius tentat, ut te sub servitutem iterum reducat: sed jam Dei servus es, qui major & potentior Dominus est, dummodo illi serio adhæreas: vide, quomodo parvus David in virtute Dei superarit magnum Goliam. Si relaberis, statim resurge, id enim est ex fragilitate naturæ per consuetudinem fractæ: quandoque etiam est ad majorem profectum, ut infirmitatem tuam humiliter agnoscas, & scias te per solius Dei gratiam posse constantem manere. Si non cessas recidere, non cesses resurgere: nonne mundas calceos, quamvis prævideas iterum inquinandos? Nonne miles curat vulnera, quamvis nova prævideat in similibus præliis? Incarceratus, si exire nollet, quia timeret iterum incarcerari, nonne stultus esset? sic & tu nolens pœnitere, quia times relabi: an putas minus malum esse continuare peccare quam aliquando cessare? An ignoras eam esse certaminis conditionem, non ut nunquam quis cadat, sed ut nunquam cedat? non is victus dicitur, qui sæpe recidit, sed qui ad extremum cessit.

Quæritur 14. *Quomodo aget Confessarius cum homine, quem advertit seriam pœnitentiam differre velle in alia tempora forte etiam usque ad mortem?*

Respondeo: Conabitur ad indilatam pœnitentiam adducere his motivis: Valde instabilis est vita hominis, mors certissime eventura, sed incertissimum, quo tempore, modo, loco: docent id experientia & casus quotidiani. Pars major hominum ante annum 50. in æternitatem abripitur: Deus, qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti crastinum non promisit: angelum peccantem non exspectavit ad pœnitentiam: Adamum mox a peccato extra Paradisum expulit: sicut benignus est in tolerando, ita justus in puniendo: & quem vult convertere, exspectat ad tempus præfinitum, statuit cuique terminum, qui præteriri non poterit: jam admonuit *Eccli.* 5. *v.* 8. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te*: monuit te per Evangelium, *veniet, cum minime putabis, sicut fur de nocte: vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.* Voluit Deus latere ultimum diem, ut velut ultimum observaremus omnem diem. Quis cautus non esset in omni cibo, si sciret uni adhærere venenum? sed dicis, jam tam diu vixi, nec me mors obruit: hoc ipsum fuit Dei beneficium, qui quo magis est jam longanimis & misericors, eo severior & districtior adveniet; quem enim, ut convertatur, exspectat, non conversum durius damnat. Si tibi multi dies sine morte præterierunt, hoc ipso jam es morti vicinior: avicula, quo diutius insidet ramo, magis exposita est telo jaculantis: seu vigiles seu dormias, magis morti appropinquas, cui vicinior es, quam

quam putas: mors senibus in januis est, juvenibus in insidiis. Re mutuo accepta ad utilitatem corporis, statim uteris, quia scis brevi repetendam; sic utere nunc vita mortali tibi ad dies incertos concessa, ut æternam non amittas. Pœnitentia ad finem dilata est difficillima, & vix seria: putasne, quod arbor, quæ vix viruit, & nunquam recte floruit, fructus proferat, cum prope aruerit, jamque exscindenda erit? Audi *Augustinum*: sic enim refertur, de pœn. dist. 7. *Si quis positus in ultima necessitate suæ ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam ..... pœnitentiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus: nunquid dico, damnabitur? sed non dico, liberabitur: vis ergo a dubio liberari, vis, quod est incertum, evadere, age pœnitentiam, dum sanus es .....si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa*. Deus, ut peccata remittat, humani arbitrii vult libertatem, non necessitatem, in fine vitæ vult charitatem, non timorem, & quomodo tu ad charitatem assurges? solo terrore instantis gehennæ concutieris: non convertes te ad Deum, quia bonus est, sed quia justus, & jam jugulo instat per damnationis sententiam. In tota Scriptura non invenitur nisi bonus latro, qui in fine vere pœnituerit, ille, ut nullus desperet; solus, ut nullus præsumat. Multa præterea languentem impediunt a vera pœnitentia, avulsio a temporalibus ita perdite amatis, dolores acutissimi corporis, obtusio sensuum, remorsus, terror, inquietudo conscientiæ, incertitudo instantis judicii, tentatio desperationis propter Deum tamdiu contemptum, propter neglectum tempus pœnitentiæ, propter rejectas gratias: *fit justo Dei judicio*, inquit *Gerson* p. 2. n. 32. de præcept. Decal. Capit. 17. *ut qui pœnitere de commissis cum possunt, non velint, cum velint, nequeant*, non enim tenetur Deus omni momento dare efficaces gratias, nec tenetur semper, quando velles, sed tu teneris, ubi & quando ille vult. Dæmon eo articulo non feriabitur, hic extremas artes adhibebit: creditur visibili specie apparere multis, ingerit tum priorum voluptatum recordationem, turbat phantasiam, ad desperationem solicitat. Cur putas ita sudare agonizantes, contorquere oculos, dirum intueri? forte multi non tam ex vicinia mortis quam propter angustias cordis. Si viri sancti deprehensi in eo articulo exterriti fuerunt, quid fiet tibi? Qua temeritate speras tum temporis converti, quando perfectissimi homines timent perverti? Etiam dato, futurum esse, quod in fine vitæ per Dei misericordiam pœniteas, nam in primis si grave est nunc pœnitere, gravius erit in senectute, cum prava consuetudo erit robustior & ætas ad patiendum infirmior: quo diutius rubigo est in ferro, tanto difficilius eraditur; sordes, quanto diutius in vase relinquuntur, tanto ægrius avelluntur. Deinde quid hic brevis voluptas ad diuturnam pœnam, quam meretur & auget? nunquid facilius nunc est diem insumere pœnitentiæ, quam in acerbissimis saltem purgatorii pœnis pati ad annos? crescunt autem debita pœnarum cum culpis, & incredibile est illis subito remitti pœnas, qui ita temere cumulant culpas. Neque confide in hæredum suffragiis, cum sonitu peribit memoria tui, clamares usque ad diem judicii, *miseremini mei*, & non exaudirent. Alterutrum eligendum, vel hic pati modicum pro peccatis cum ingenti merito novæ gratiæ, vel ibi torqueri multum sine augmento gratiæ vel gloriæ. Plus valet in mundo cum pœnitentia dies unus, quam in Purgatorio cum gravissima pœna annus integer. Præterea certum est, quod gaudium bonæ conscientiæ & delectatio justorum longe major sit voluptatibus impiorum: sola sui victoria sub initium difficilis est, nam si probi postea cruces habent, sunt unctæ; si spinas sentiunt, ornantur rosis; si experiuntur laborem, sciunt æternam esse mercedem: non sunt condignæ passiones tam brevis vitæ, si comparentur ad culpam, quæ remittitur, ad consolationis gratiam, quæ immittitur, ad futuram gloriam, quæ promittitur, o si impius vel levi gustu spiri-

tualem prælibasset delectationem, facile pro ea vilipenderet omnem aliam voluptatem. Accedit, quod peccator per pœnitentiam optet post mortem æternum frui Deo ter Optimo Maximo, quam ergo inhonestum est, & quam pudebit ipsum, florem ætatis immolasse vitiis, & fœcem senectutis Deo reservasse? Denique qui differt pœnitentiam, magnis se gaudiis æternum privat, quidquid enim operis fit extra gratiam, manet mortuum, nec per pœnitentiam postea fit vivum. Videat igitur, quantis se periculis exponat, quantis objiciat malis, quantis privet bonis, & cito resipiscat.

Quæritur 15. *Quid aget Confessarius hominis nolentis condonare, indurati, desperantis de salute ob peccatorum multitudinem?*

Respondeo: §. 1. Nolenti condonare rotunde dicat, nec absolvi nec peccatum dimitti posse: & siquidem hoc sciatur extra Sacramentum, inducendi sunt alii homines ipsi amici, qui de adversario molliter loquantur, declarando eum bene loqui de ipso, laudando prout possunt &c. Deinde proponendum exemplum Christi & Sanctorum, etiam orantium pro suis hostibus. Revocandum in mentem, quid oret quotidie, nempe, *& dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus*, itaque si non dimittat, rogat sibi non dimitti. Præterea proponenda Dei voluntas dicentis, *mihi vindicta, & ego retribuam*, hinc in jus Dei involat ille, qui vult vindicare se ipsum. Item proponenda Christi sententia *Matth.* 18. *Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris*. Si his non flectatur, roget, obtestetur, etiamque exhibita Crucifixi imagine adjuret per sanguinolentas plagas, ut si non hosti, saltem condonet injuriam Christo, qui peccata omnium in se sumpsit.

§. 2. Peccatori indurato dic, non tam malum esse cecidisse, quam post lapsum nolle resurgere. *Stoz* eundem ita aggreditur: Si enorme crimen publice commisisses, & jam veniret severissimus Judex cum ministris, qui te ad carcerem, & postea ad ignes, rotas, mortem acerbissimam essent tracturi, nisi deprecareris culpam, nunquid statim provolutus in genua id faceres? sed nunquid credis Deum esse Judicem ita justum & rigidum, ut nullum delictum possit relinquere impunitum? An non credis hic esse præsentem cum tota sua omnipotentia, qua te hoc momento ad infernum detrudere posset, si vellet? imo adsunt Dæmones, qui tibi collum obtorquerent, nisi Deus impediret? Itaque prostratus ad pedes Domini dic, *Domine propitius esto mihi peccatori*. Si non concutiatur Dei timore, conare emollire amore, propositis Dei beneficiis & bonitate, de quibus *Regin.* de Off. pœnit. c. 5. f. 2. & 3. Plura suggerunt *Arsd.* §. 7. & *Lohner* §. 2. a n. 5.

§. 3. Si æger sic obstinatus confiteri non velit, ora pro illo: submitte hominem ei gratum, qui pœnitantiam suadeat, insinua te suaviter, de aliis rebus ei gratis loquens, & conare subinferre, saltem obesse non posse, si propter vitæ incertitudinem paulatim se ad Dei gratiam disponat; hoc ipsum posse conferre ad recuperandam sanitatem. Si non moveatur, inquire in causam istius obstinationis, & conare eam removere. Si pergat renuere, propone justa judicia Dei, qui non irridetur, nec dat gratias, prout volumus, sed nostrum esse cooperari, quando dat: æternitatem sequi, quæ a statu animæ, tempore mortis futuro pendeat. Si adhuc resistat, fac etiam a Medicis edici præsens mortis periculum. Potest etiam ipsi ob oculos poni, quam miseranda sit in morte desperatio animæ in obduratione decedentis, nam 1. videt se deserere omnia & ab omnibus deseri. 2. Exhorrescit ad conspectum Dæmonum, qui totius vitæ peccata iterum memoriæ objiciunt. 3. Sentit se jam a corpore extrudi in infelicem æternitatem. 4. Ipsa jam sibi pronunciat Dei judicium, cognoscendo se perditam in æternum, sine spe tormenta æterna evadendi. Legatur *Viexm.* p. 1. c. 7. & de pœnis inferni c. 8. Item *Vogleri* Trostbronn l. 5. c. 3.

§. 4. Si dicat, major est iniquitas mea, quam ut veniam merear: reponat, major est Dei pietas quam tua impietas; major Dei misericordia quam tua miseria; majora Christi merita quam tua demerita: peccata tua sunt finita, Dei pietas & misericordia, Christi merita sunt infinita: peccata omnia collata ad Dei misericordiam & ad Christi merita sunt velut aquæ guttula ad mare: secundum multitudinem miserationum suarum delebit multitudinem iniquitatum tuarum, hoc ipse promisit *Ezech.* 23. *Quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Desperatio maxime injuriosa est Deo: Judas magis peccavit in eo, quia desperavit, quam quod Christum tradiderit. Exempla misericordiæ sunt Ninivitæ, David, Nabuchodonosor, Magdalena, Latro &c. legatur *Viexm.* p. *6.* c. 2. & 3. *Regin.* c. 5. s. 1. Etiam juvat tali desperanti revocare ad memoriam bona, quæ fecit aliquando, secundum illud S. *Greg.* Moral. l. 22. c. 5. *Sicut dum vivimus, debemus bona nostra a memoria repellere, ne extollant, ita appropinquante exitu plerumque ea ad memoriam juste revocamus, ut videlicet fiduciam præbeant & desperatum timorem premant*. Et quomodo etiam in articulo mortis possit pœnitentia agi, recte deducit *Viexm.* p. *6.* c. *6.* Exempla, quibus spes nostra ex Dei bonitate & misericordia erigitur, affert *Voglerus* supra l. 3. c. 11.

Quæritur 16. *Quid observare debeat Confessarius captivi vel condemnati ad mortem?*

Respondeo: §. 1. Si teneatur ob crimina, quæ non negat, tum audiri potest, uti & plerumque tum, quando sua sponte petit confiteri.

§. 2. Non spondeat se fore patronum pro ejus vita, tum enim non ita serio se disponit, & si spe cadat, facile alienabitur a Confessario, hinc potius disponat ad exspectandam resignate veluti de manu Dei quamcunque sententiam, interim profuturum, si de peccatis serio doleat, & in satisfactionem offerat ignominiam & molestias carceris. Nihil æquivoce loquatur cum illo, ne postea conqueri possit se deceptum, quod potest esse causa gravis perturbationis in fine vitæ.

§. 3. Si Reus est, & teneatur crimen etiam capitale fateri Judici hic & nunc legitime interroganti, suadere imo & obligare potest, ut fateatur, nec ideo fit irregularis, *Vasq. Turr. Lugo*, *Aversa* q. 16. s. 14. quod *Arr.* d. 43. n. 26. dicit sibi esse evidens, quia non est credibile Ecclesiam voluisse imponere irregularitatem actioni, ad quam hic & nunc tenetur Confessarius pro salute æterna sui pœnitentis.

§. 4. A fuga suadenda abstineat Confessarius.

§. 5. Confessarius non indicet ipsemet sententiam mortis Reo, sed permittat id fieri per alium: nec proponat ei tristia, sed consolatoria & excitantia ad spem æternæ felicitatis.

§. *6.* Si possit, adducat Reum, ut dormiat nocte ante mortem, alioqui deficiet viribus capitis.

§. 7. Non præeat Reum, aut si sistat, non moneat, ut pergat, sed sequatur ipse, & sistenti se accommodet.

§. 8. Si existens in scalis adhuc confiteri velit, si prius jam confessus est, & Judex difficulter concederet descensum, moneat de dolore eliciendo, & ibi absolvat; si autem ex pertinacia antea non fuit confessus, rogandus Judex, ut permittat descendere.

§. *9.* Si per testimonia plene convictus, neget crimen, *Suar.* & *Sanch.* nolunt absolvi: *Avers.* s. 11. recte dicit, si saltem dubie præsumi possit non fecisse, absolvendum, quia hic potius credendum Reo: si autem ipsemet Confessario sit fassus, non esse absolvendum, nisi velit etiam in judicio fateri, quia ad hoc tenetur. Videantur, quæ scripsi in *Tract. de obligatione diversorum Statuum de Judice & Reo*.

§. 10. Nec ante, nec post supplicium quidquam dicat contra Judices, sed solos privatim admoneat, si opus; debet enim stare pro authoritate Judicum, ne Reos concitet, & sic mortem impatientius admittant.

Quæritur 17. Quid agendum ſit Confeſſario hominis ebrioſi, vel habentis ebrioſam uxorem?

§. 1. Ebrioſus obligandus eſt ad declinandas occaſiones bibendi, vel ad bibendum non plus, quam ſciat per experientiam ſe poſſe portare. Si monitus non faciat, in pœnam injungenda abſtinentia a potu inebriante diebus illis, quibus prævidetur futura occaſio. Si bibere debet, eo quod cogatur prandere vel agere cum aliis bibentibus, nec omnino poſſit nequidem per fraudem declinare hauſtum, ſuggerenda ſunt præſervativa & naturalia remedia pro cavenda ebrietate, qualia colligit *Gob.* in Quint. t. 5. c. 5. ſ. 1. & 2. Peccat tamen venialiter, qui talibus præſervativis utitur ſine juſta cauſa, & tantum ideo, ut ultra debitum poſſit bibere, hæc enim eſt intemperantia, & per tales potationes valetudo frangitur.

§. 2. Ut poſſit ſe excuſare & paulatim appetitum inordinatum corrigere, voveat per aliquod tempus abſtinere a vino, vel non adire tabernam, aut ſaltem voveat non bibere ultra id, quod ſcit ſe ferre poſſe ſine periculo ebrietatis. Quodſi voveat omnino abſtinere a vino, votum non debet eſſe ad longum tempus, nequidem ad menſem integrum, tum quia hoc erit ipſi nimis difficile, ideoque vix obſervabit, tum etiam quia poſt hepar accenſum & aſſuetum ſtomachum, ſi nimis ſubitus & violentus ſit tranſitus ab extremo ad extremum, patietur valetudo, unde conſultius erit obligare, ut paulatim ſibi ſubtrahat aliquid, donec periculum inebriandi evaſerit.

§. 3. *Matthias Faber* Conc. 5. Domin. 16. poſt Pentec. dat ebrioſis ſupra 5. digitos conſideranda hæc quinque puncta. *Quid feciſti? quantum perdidiſti? qualis per ebrietatem evaſiſti? Quæ ſupplicia meruiſti? Quid jam toties promiſiſti?* Etiam prodeſt injungere illi, ut a Confeſſione domum reverſus dicat uxori, ſi hæc ſobria ſit & prudens; video, quanta mala mihi, tibi, prolibus, rei familiari afferat mea damnata ebrietas, plane conſtitui cum bono Deo vitam ſobriam inſtituere, & quia noſti tempus atque occaſiones, quibus ſoleo in eam miſeriam prolabi, quoties videbis periculum adeſſe, mone me, impedi etiam invitum, & poſtea agnoſcam te bene egiſſe, ſic enim volo fieri. Plura ſuggerit *Gob.* ſ. 3. §. 4.

§. 4. Si vir apud Confeſſarium conqueratur de uxore ebrioſa, quærendum, an non ipſemet ſit ebrioſus: ſi affirmet, dicendum, ut corrigat ſe primum, quia ebrioſus fruſtra ſobrietatem requirit in alio. Si neget, ſuadendum, ut uxori ad menſam concedat, quantum ſimilis conditionis mulieribus concedi ſolet, aut etiam aliquanto plus. Si ſic nihil proficiat, utatur rationibus accommodatis ad perſuadendum, ut abſtineat, etiam aliorum authoritatem interponat. Si neque hæc juvent, minetur verbera: addit *Gob.* ut etiam det, ubi opus, in tali enim caſu dicit licitum eſſe verberare uxorem, etiamſi ſentiat ad plures dies. Per experientiam alicujus pœnitentis ſcio, quod exemplum viri ſobrii, patientia & moderata ejusdem admonitio plus potuerint, quam verbera vel rixa.

§. 5. Sive vir ſive mulier in ebrietate tumultuetur, alter, qui ſobrius eſt, non objurget vel obſtrepat eo tempore, ſed patienter ſileat, alioquin malum magis exaſperat. Cogitet prudens fuiſſe illud *Recipe* Medici, datum mulieri, ut quamdiu ebrius maritus tumultuaretur, ipſa de aqua, quam in phiala dabat (erat autem naturalis) partem aliquam ore clauſo retineret. Simile fuit factum chirurgi, qui vocatus ad curanda vulnera a marito inflicta uxori, primum emplaſtrum applicare voluit ori mulieris, dicens hoc vulnus & foramen eſſe ante omnia ſanandum.

Quæritur 18. Quid obſervandum ſit circa hominem converſum ad fidem.

Reſpondeo.

§. 1. Examen pro confeſſione non debet rigide inſtitui cum converſo, neque dandi longi catalogi peccatorum, hæc enim ipſum terrent: Dicat Confeſſarius, cum ipſe dixerit, quod occurret, ſe reliqua interrogaturum. Nec expedit, ut ab illo exacte petatur nume-

rus singulorum peccatorum, ne nimium fatigatus apprehendat onus confessionis esse gravius, quam ut postea ferre possit, unde petere non debet, quoties non jejunasti? carnes comedisti die vetito &c.? sed sic procedat. Quot annos habes? Nunquid accusas te, quod a tempore usus rationis neglexeris omnia præcepta Ecclesiæ? Quoties per annum solitus es adire cœnam hæreticam? nunquid plerumque quater vel quinquies? sic enim Confessarius sufficienter agnoscet numerum peccatorum illorum. Si tamen specialem aliquem contemptum Papæ vel Ecclesiæ habuerit, aut dixerit blasphemias vel calumnias contra Ecclesiasticos, plusquam regulariter fiat ab hæreticis, aut dederit scandalum in rebus fidei, vel alios perverterit, vel in hæresi detinuerit, hæc essent speciatim explicanda, *Verjuys.* tr. 9. a. 2.

§. 2. Quamvis convertendus gravia afferat peccata, non arguat illum Confessarius, sed potius ad spem veniæ excitet, dicens, mirum non esse, quod destitutus Sacramentis ita lapsus sit. Nec ab initio gravem imponat pœnitentiam, sed invitet ad proximas Indulgentias.

§. 3. Multi cum *Laym.* dicunt quemvis approbatum posse absolvere ab hæresi materiali. Quia tamen timeri poterit, ne fuerit formalis, si quis non habeat speciale privilegium, expedit remittere ad alium, qui habet, aut talem facultatem petere.

§. 4. Cautus esse debet Confessarius, ne talibus, qui se dicunt converti velle, nimium credat, aut multa appromittat, vel commendet aliis, tales enim quandoque sunt homines fraudulenti, qui non quærunt salutem animæ, sed sustentationem vel alia temporalia aucupantur. Hæc aliaque plura *Lohner* de Convers. Apost. p. 2. c. 2. §. 1. Facillimum autem medium convincendi Acatholicum est, probare Ecclesiam Catholico Romanam esse veram Christi Ecclesiam, eo quod illi soli conveniant Notæ veræ Ecclesiæ, quod nempe sit *una*, *sancta*, *Catholica*, *Apostolica*, ac consequenter quidquid illa proponit credendum, id esse verum.

Quæritur 19. Quid observare debeat Confessarius ægri vel moribundi?

Respondeo.

§. 1. Confessarius ægri non statim ingerat mentionem confessionis, nisi esset periculum mortis, sed amice salutet, quærat de morbo, doloribus, quiete &c. suadeat resignationem in manus Dei, qui vitæ & mortis dominus est. Captata occasione insinuet expedire confessionem, antequam invalescat vis morbi, qui difficiliorem reddit: nec id posse obesse, sed profuturum pro quiete animæ, & etiam pro salute corporis. Si resolvat jam confiteri, præeat in actus necessarios, sublevando illum & alleviando onus confessionis, quantum potest. Si pro confessione dilationem petat, concedat, sed conetur efficere, ut determinet tempus, quo redeat, ne pergat differre. Videat, ut aqua lustralis & effigies Christi Crucifixi sit ad manum apud ægrum.

§. 1. Expedit, ut quivis recens ordinatus Sacerdos ex libris aut aliunde speciales sibi componat industrias & modos, agendi cum ægris ac juvandi moribundos. Modum suaviter abducendi a nimio desiderio vitæ & timore mortis, proponit *Polanc.* c. 9. & 10. Modum tractandi ægrum impatientem, habet c. 11. Quomodo juvandus tentatus in fide vel per desperationem, c. 12. & seqq.

§. 3. Confessarium ordinarie posse sub conditione absolvere moribundum, quamvis jam non sciatur dare signa pœnitentiæ, si hoc saltem dubie præsumi possit. 1. Talis moribundus aut etiam postea mortuus absolvi non potest ab excommunicatione in ordine ad sepulturam, nisi dederit evidentia signa pœnitentiæ, uti decernitur Cap. *A nobis* 28. de sentent. excomm. Attamen in ordine ad absolutionem a peccatis nulla est reservatio pro articulo mortis. 2. Si æger ante delirium petiit absolvi, quamvis in delirio dicat se nolle, potest & debet absolvi, quia voluntas antecedens habitualiter permanet, & nunc nescit, quid dicat. 3. Milites post conflictum moribundi in exercitu Catholico, cui permixti sunt Acatholici, recte absolvuntur

sub

ſub conditione, eo ipſo quod de exercitu Catholico ſint, quia præſumendum, quod multi petierint, & quæſiverint occaſionem confitendi. Quodſi exercitus ex majori parte ſit Acatholicus, vel ſi milites ante noluerint confiteri, *Schild.* & *Arſdek.* putant vix debere dari abſolutionem, ſed probabile eſt dari poſſe ſub conditione illis, qui capaces ſunt.

§. 4. Si Catholicus Sacerdos intelligat hominem Acatholicum eſſe ad extrema deductum, poteſt cum eo elicere actus Fidei, Spei, Charitatis, perfectæ contritionis de peccatis, manendo in illis, quæ nobis communia ſunt cum hæreticis. Quodſi patiantur circumſtantiæ, poteſt poſtea rogare, an non, ſi ſciret ſe non eſſe in vera fide, vellet amplecti aliam, & facere omnia ad ſalutem neceſſaria, an non vellet confiteri & abſolvi, ſi hoc ad ſalutem foret neceſſarium. Si ad hæc annuat, ſecundum *Gob.* abſolvi poteſt ſub conditione, *ſi diſpoſitus es*, ideoque docet *Caram.* quod Lutheranus dicens, *o Deus! moriar in vera Religione, utra ſit vera, neſcio, tu ſcis: propitius eſto mihi peccatori*, poſſit abſolvi: Verum addere deberet talis hæreticus: *Volo etiam libenter frui mediis a tua bonitate ad meam ſalutem ordinatis*. *Vindex Gob.* ad prop. 4. addit, ſi ſpes ſit, ut Religionem Catholicam admittat, hanc proponendam: ſi autem abſolute renuat, poſſe ita diſponi & abſolvi, poteſt enim eſſe hæreticus materialis tantum, qui quamvis abſolute poſſet ſalvari per contritionem perfectam, tamen cum hæc ſit difficilis, & ad valorem Sacramenti ſufficiat dolor inferior, pro neceſſitate ſerviendum eſt moribundo, prout ſecuriſſime fieri poteſt.

§. 5. Si moribundus videatur eſſe deſtitutus auditu, ſæpe vox per nervos ſenſorios delata melius percipitur, ſi formetur ſupra caput ad cranium, quam in aures ipſas, uti experientia quorundam docuit: unde expedit ibi inclamare moribundo.

Quæritur 20. *Quid notandum ſit circa Confeſſarium illius, qui tenetur ad reſtitutionem famæ vel aliorum bonorum?*

Reſpondeo.

§. 1. Tenetur eos admonere de obligatione reſtituendi.

§. 2. *Caj. Molin.* & alii communiter dicunt non eſſe abſolvendum, qui ante hac admonitus non reſtituit: quod *Lugo* dicit regulariter eſſe obſervandum, nam ſicuti voluntarie manens in periculo proximo peccandi non poteſt abſolvi, ita neque hic, merito enim timetur relapſus, cujus experimentum dedit. Si tamen jam eſſent circumſtantiæ, ex quibus colligeretur magis ſerio velle & probabiliter facturum, abſolvi poſſet, attamen recte injungetur, ut prius ad Communionem non accedat, quam actualiter reſtituerit, niſi eſſet ſpecialis ratio etiam hoc permittendi. *Trident.* Seſſ. 25. de Reform. c. 12. præcipit, ut qui decimas non ſolvit, aut impedivit, ne ſolverentur, non abſolvatur, *niſi plena reſtitutione ſecuta*: quod tamen plerique cum *Sanch.* in Decal. l. 2. c. 20. n. 10. intelligunt, niſi excuſet impoſſibilitas reſtituendi. Motiva permovendi ad reſtituendum proponit *Viexm.* tota parte 2. nam non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: nec debet is apud homines timere confeſſionem, qui vult apud Deum invenire gratiam, quæ temporalibus bonis utique præferenda eſt. Et quid proderit tacuiſſe hanc obligationem ſuam vel hæredibus aliena relinquere? certe iſta tantum conferent ad damnationem & ad impediendam quoad cætera Dei benedictionem. Juvat etiam interrogare pœnitentem, quid vellet ſibi fieri, ſi ablata ſibi eſſent bona fortunæ vel famæ, an non vellet ſibi reſtitui? hinc faciat hoc alteri, quod ſibi fieri vellet. Videantur, quæ ſcripſi ſuperius §. 5. De abſolutione, ubi oſtendi, talem non eſſe abſolvendum, niſi actu ordinet fieri reſtitutionem.

Quæritur 21. *Quid obſervare debeat Confeſſarius fatui, ſurdi, muti, hominis linguæ peregrinæ.*

Reſpondeo.

§. 1. Qui ſcitur eſſe plane fatuus, abſolvi non debet, quamvis genuflectat, ſe accuſet, tundat pectus, id enim facit, quia vidit & audivit alios facere: & re ipſa capax non eſt peccati vel a-

ctum

ctuum supernaturalium ad absolutionem prærequisitorum. Semifatuus est capax peccati, cum habeat libertatem saltem imperfectam, unde si prudenter judicetur, quod hic & nunc habeat saltem imperfecte actus ad pœnitentiam prærequisitos, potest absolvi saltem sub conditione, ubi dubium est, etiam singulis mensibus, inquit *Gob.* t. 7. n. 468. Ut vero quis credatur non esse plane fatuus, non sufficit, quod distinguat inter status hominum, exhibeat reverentiam Clericis, aliqua mandata recte exequatur, hæc enim fieri possunt sine libertate & absque discretione inter bonum & malum morale: itaque in hoc consuli debet judicium prudentum, & si dubium sit, an sit semi an plane fatuus, in articulo mortis disponi debet, quantum potest, ad pœnitentiam, & absolvi sub conditione.

§. 2. Qui quandoque delirant, quandoque sapiunt, possunt tempore lucidi intervalli absolvi, non aliter ac illi, qui semper sapiunt. Qui in aliquo tantum objecto delirat, v. gr. si se putet esse Regem, & in reliquis non det signa amentiæ, absolvi potest, quia talis deliratio oriri potest aut per species circa hoc objectum tantum, turbatas vel male ordinatas; aut per apprehensionem vel desiderium nimis vehemens circa hoc unicum, atque ita homo talis manebit capax actuum liberorum circa alia objecta, *Gob.* n. 469.

§. 3. Surdaster Confessario ignotus, qui audire non potest, nisi Confessarius clamet, aut ita loquatur, ut circumstantes audiant, remitti debet ad locum separatum. Si autem Confessario nota sit illius innocentia, eo quod non soleat nisi venialia afferre, audiri potest & absolvi, opus enim non erit talem de aliquo interrogare, & pœnitentia imponi potest ostensis digitis vel Rosario, prout inter ipsos ante hac convenerit. Quodsi prudens metus sit, ne afferat materiam mortalem, circa quam interrogari debeat, remitti debet ad alium locum: Et quamvis *Gob.* n. 463. dicat, non displicere sibi; si dicatur talem eo ipso, quod tali loco confiteatur, dare potestatem Confessario loquendi ea, quæ ad absolutionem sunt necessaria, quamvis etiam ab aliis audiantur, tamen hoc non debet universaliter admitti, quia plerique putant se ita confiteri, ut non sit opus interrogari.

§. 4. Si pœnitens sit mutus & non surdus, facile juvari potest per interrogationes, quibus per signa respondeat. Si, postquam didicit necessaria scitu & creditu, fiat surdus & mutus, extra articulum mortis absolvi non potest, nisi scripto vel signis ostendat, quod doleat: Et si per signa possit significare species peccatorum & numerum, ad hoc tenetur, uti & ad accedendum illum Confessarium, qui præ reliquis ea signa novit, vel per usum cum illo, vel ex relatione domesticorum, *Gob.* a n. 476. Quodsi a nativitate sit surdus & mutus, putant aliqui absolvi non posse, quia non videtur capax actus Fidei, cum nihil sciat de revelatione Dei: econtra alii putant posse absolvi, si det signa pœnitentiæ, est enim capax peccati, item agnitionis Dei, vitæ æternæ &c. quæ per signa illi declarari possunt: & ita ex. *Tann.* testatur *Gob.* t. 4. n. 132. quod aliquis a nativitate surdus & mutus etiam mysteria SS. Trinit. & Incarnationis potuerit signis ostendere, Deo forte per intellectum perspicaciorem vel magis illuminatum supplente, quod deest in sensibus: ideoque putat *Gob.* talem absolvi potuisse etiam sæpius & extra articulum mortis: & consequenter secundum *Lohn.* & *Dian.* p. 5. t. 6. R. 3. obligandus erit semel in anno confiteri, quamvis non posset se accusare de aliquo certo peccato, quia sufficit accessisse eo animo, ut se accuset, cum per hoc sufficienter fateatur se peccasse: potest autem illi pro pœnitentia injungi, ut pectus tundat, flectat, junctis manibus vel expansis brachiis.

§. 5. Si quis sit a nativitate surdus, mutus & cœcus, censeri debet velut perpetuo amens, cum non videatur ullo modo edoceri posse res sacras, adeoque nullum Sacramentum est illi conferen-

ferendum præterquam Baptismus, *Teret. Loh. Gob.* Qui autem post usum rationis casu vel morbo factus esset surdus, mutus, & cœcus, vix poterit cognoscere aliquid de absolutione sibi danda, unde secundum *Lohn.* sola extrema Unctio videtur illi esse danda; sed non video, cur dari non possit etiam Eucharistia pro Viatico si erectione manuum & aliis signis, v. g. prævio attactu Hostiæ non consecratæ ad os applicatæ, possit disponi ad devotam apertionem ultroneam oris pro excipienda Sacra Hostia.

§. 6. Si Confessarius ob imperitiam linguæ non possit percipere mortalia, si commode fieri potest, remittere debet ad alium peritum linguæ: si autem sine gravi incommodo remitti non possit, & saltem aliquod veniale intellexerit, tum non tantum in articulo mortis aut quando præceptum obligat, sed etiam alio tempore licite absolvitur, quia in tali casu sufficit integritas formalis, *Sa*, *Laym. Castrop. Stoz.* l. 2. n. 91. Semper autem videtur esse permolestum sæcularibus, si postquam se præpararunt, inauditi remittantur, quando alius linguæ peritus diu aberit, *Gob.* t. 7. n. 485. Tenetur tamen talis pœnitens mortalia non intellecta suo tempore confiteri alteri intelligenti.

§. 7. Si quis sciat linguam principalem, v. g. Germanicam, quamvis non intelligat aliquas dialectos seu modos loquendi alterius linguæ subordinatæ, v. gr. Westphalicæ, *Gob.* n. 486. dicit, quod licite se exponat pro audiendis Westphalorum confessionibus: sed ubi necessitas nulla est, dicendum, quod teneatur prius intelligere tales modos loquendi, vel saltem in confessione petere explicationem aut circumlocutionem, alioquin sine justa causa negligit integritatem materialem.

Quæritur 22. *Quid observare debeat Confessarius pœnitentis generaliter confitentis, vel ante hac male confessi?*

Respondeo.

§. 1. Aliqui ideo confitentur generaliter, quia hactenus sæpe soliti sunt confiteri sacrilege vel sine examine, dolore aut proposito, vel quia putant se aliqua mortalia nunquam esse confessos, quæ qualia sint, nesciunt: & isti omnes per ordinem præceptorum Decalogi & Ecclesiæ examinandi sunt, sicuti si nunquam essent confessi. Alii faciunt pro majore securitate sua, aut ad magis expianda peccata, aut quia ingressi sunt statum Religiosum, in quo id statuitur: & cum his ita est procedendum, ut primo interrogentur, an non ab ultima confessione in aliquo Deum graviter offenderint; si affirment, ut hæc peccata primo dicant in specie & numero, si negent, aut quando hæc jam dixerunt, permittantur de priore vita dicere, quod occurrit, neque importunus sit Confessarius in exquirenda specie vel numero, nisi pœnitens fieri vellet, quia cum semel sint bene confessi, uti suppono, opus non est pœnitenti novam molestiam facessere.

§. 2. Quamvis pœnitens dixerit, se velle de tota vita confiteri, tamen omittere potest mortalia aliqua, dummodo ea ante hac sit rite confessus. Præcipua autem cura Confessarii esse debet, ut generaliter confitens studiose eliciat actus prærequisitos, præcipue autem sincerum dolorem & propositum, longe enim plus de his laborandum, quam de enarratione peccatorum.

§. 3. Quamvis secundum aliquos, non esset obligatio imponendi pœnitentiam pro sola confessione generali, ne idem bis puniatur, tamen ob nova peccata addi debet aliqua, & communiter etiam ob priora, quia ita consulitur integritati Sacramenti. Quodsi pœnitens mixtim omnia dicat, confessa & non confessa, imponi debet pœnitentia proportionata, veluti si nullum esset confessus, cum enim nullum distinguat ab altero, vult omnia accipi veluti non confessa.

§. 4. Confessio generalis non est permittenda scrupulosis, nisi cum cautelis, ut videlicet non sinatur iterare confessionem, sed tantum bis aut ter vel ad summum quater supplere omissa, aliis vero, qui in peccatis luxuriæ vixerunt, una tantum vice permittenda, ne sor-

des

des eas sæpius movendo se iterum inquinent: unde curandum ut jam accurate peragant, sic enim saltem indirecte remittentur omnia etiam per oblivionem omissa: imposterum autem permittantur generaliter confiteri tantum de anno in annum, aut in genere se accusare de illis.

§. 5. Cum illo, qui hactenus sæpe est confessus sacrilege vel invalide, Confessarius nulla facta mentione Confessionis generalis instituat interrogationes circa singulas ætates pœnitentis, percurrendo præcepta, contra quæ potissimum peccare potuerit, sicque confessionem generalem eliciat ab ipso vix advertente: in fine autem petat, an aliquid sit grave, quod præterea tota vita commiserit, & tum denique eliciat numerum sacrilegarum Confessionum & Communionum.

§. 6. Qui fecit Confessionem generalem præmisso diligente examine secundum *J. Sanch. Dian. Stoz.* l. 1. p. 3. n. 613. *Ills.* n. 124. non tenetur amplius de vita anteacta cogitare, & si postea occurrat dubium, an hoc vel illud peccatum sit confessus, nisi certus sit esse omissum, potest præsumere se esse confessum, & omnia dubia de vita præterita deponere; alioquin, inquiunt, nunquam erit finis dubitandi, ac se & Confessarios vexandi. Putarem tamen permittendum, ut ter aut quater adhuc addat, quæ incident, si non meminerit se esse confessum, maxime si non semper fuit timoratæ conscientiæ.

Quæritur 23. *Quid observare debeat Confessarius, si pœnitens confiteatur sola dubia, venialia vel imperfectiones?*

Respondeo.

§. 1. Peccatum dubium non debere se solo subjici absolutioni dandæ absolute, ne si reipsa peccatum non fuerit, Sacramentum frustretur.

§. 2. Quod venialia sint materia sufficiens Sacramenti, & utiliter ea confiteantur etiam pii homines. Deinde omnino rejici debet sententia illa, quæ dicit, viris perfectis non esse confitendum, labitur enim etiam justus sæpe, aut saltem potest de priore vita confiteri, ut gratiam in se augeat & a lapsibus præservetur. *S. Franc. Salesius* p. 2. Introd. ad vitam devotam c. 19. ait: *Humiliter & devote quot hebdomadis confitere, & si fieri potest, quoties ad sacram Communionem accedis, tametsi nullum peccati alicujus mortalis in conscientia tua remorsum sentias, etenim per confessionem, quam institues, non solum venialium peccatorum, quæ confiteberis, absolutionem, sed & incredibile ad eadem imposterum evitanda robur recipies, uti & ingens ad eadem discernenda lumen, nec non abundantem gratiam ad omnem jacturam & dispendium, quam tibi attulerant, reparandam: adhæc humilitatis, obedientiæ, candoris & charitatis virtutem exercebis, & plures in solo hoc confessionis actu virtutes, quam in alio quocunque usurpabis.*

§. 3. Quamvis forte valide fiat, attamen non esse licitum extra casum necessitatis se tantum in genere accusare de solis venialibus, bene tamen in specie, v. g. dicendo, mentitus sum, licet non addatur numerus.

§. 4. Notat ex *Gersone Rayn.* in Heter. tom. 16. f. 1. p. 8. n. 38. posse fieri, ut crebra & nimis solicita confessio venialium obsit, reddendo animam plus æquo timidam: etiam parum utile est texere longum Catalogum omnium venialium, sed melius est in specie accusare se de paucis, de quibus certo dolet; de aliis autem omnibus in genere. *Cardinalis Bona* de Missa c. 4. §. 2. ait: *In ipsa confessione vitanda prolixitas & nimia diligentia in levioribus culpis recensendis.* Quod si pœnitens semper rediens cum eisdem venialibus hic & nunc non daret sufficientia signa sinceri doloris & propositi, excitandus esset, aut ad specialem dolorem circa aliquod veniale determinate, quod gravius est & creditur facilius efficaciter displiciturum; aut suaviter inducendus, ut ex priore vita repetat aliquod mortale, peccata enim etiam antehac confessa & plene remissa adhuc esse materiam sufficientem novæ absolutionis, satis certum est.

§. 5. Communis sententia est contra

tra *J. Sanch.* d. 1. n. 4. quod Confessarius debeat permittere, ut pœnitens etiam meras imperfectiones confiteatur, quamvis enim secundum dicta l. 5. a n. 211. & 214. imperfectiones, neglectus inspirationum divinarum, transgressiones Regularum non obligantium sub peccato, de se non sint materia sufficiens absolutionis, attamen ordinarie habent adjunctum peccatum, quod sit materia sufficiens, adeoque accusans se de talibus deliberate commissis absolvi posset; in praxi tamen exquirendum est certum peccatum, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis. Et etiam hic recte notat *Gob.* n. 513. non semper operæ pretium esse, ut pœnitens texat longum Catalogum ejusmodi imperfectionum, sæpe enim alii pœnitentes impediuntur, aut saltem est jactura temporis, satis autem erit, si in genere etiam de illis se accuset. *Cavendus item*, inquit *Bona*, *multorum error, qui se prolixe de iis accusant, quæ peccata non sunt, ut de pravis habitibus & passionibus & de circumstantiis impertinentibus, quod sint iracundi & proni ad malum, quod Deum non amaverint ex tota cordis intensione &c.*

§. 6. Quando pœnitens non affert materiam necessariam, & quia etiam non scitur, an afferat sufficientem, aut merito dubitatur, an efficaciter doleat de suis venialibus, ideoque illi non datur absolutio, sed sola benedictio, putarunt aliqui id non posse fieri pœnitente inscio seu non admonito, sed non invenio causam, cur necesse sit eum admoneri, nam judicium de danda absolutione vel sola benedictione pertinet ad solum Confessarium; quod autem absolutio non detur, ipse causa est, quia non ostendit se dispositum, & ex hoc, quod non admoneatur, nullum ei damnum vel incommodum causatur, ergo causa nulla est, cur admoneri debeat. Si tamen convenienter moneri potest de ponenda materia certa, debet moneri.

Quæritur 24. *Quid observare debeat Confessarius mulierum?*

Respondeo.

§. 1. Confessarius mulierum debet habere magnam patientiam, *ut audiat nugas, quæ solent ab ipsis admisceri in ipsa confessione; ut expiscetur veritatem eorum, quæ dicunt, modo ajentes, modo negantes; ut suadeat non expedire, quod ita crebro repetant confessiones generales; ut sinat protrahi confessionem ad diffusos discursus, quæ verbis valde compendiosis posset peragi; ut ferat idem peccatum in eadem confessione iterum atque iterum exprimi, & quidem sine ulla omnino necessitate; ut insurgentium scrupulorum nubes disjiciat; ut pusillanimes in spem salutis æternæ erigat; ut remissionem injuriarum animo tenacius inhærentium suadeat; ut inducat ad fugam occasionum proximarum; ut denique sustineat muliebrem levitatem, inscitiam ac inconstantiam.* Hæc *Pelliz.* tr. 10. c. 3. n. 162.

§. 2. Confessarius debet esse cautissimus in conversatione cum mulieribus: *S. Hieron.* in Epist. ad Nepotianum ait: *Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: nec sub eodem tecto mensites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior Davide, nec Salomone esse potes sapientior. Memento, quod Paradisi colonum de possessione Paradisi mulier ejecerit. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium Clericatus vidua a te visitatur aut virgo, nunquam domum solus introeas: tales habeto socios, quorum contubernio non diffameris: caveto omnes suspiciones, & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita. Crebra munuscula & sudariola & fasciolas & vestes ori applicitas & degustatos cibos blandasque & dulces litterulas sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum desiderium, omnes delicias & lepores & risu dignas urbanitates & cæteras ineptias amatorum in comœdiis erubescimus, in sæculi hominibus detestamur, quanto magis in Monachis & Clericis, quorum & Sacerdotium proposito, & propositum ornatur Sacerdotio. Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa a mulieribus non posse discedere &c.* Similia habet *S. August.* Tom. 8. in Psal.

50. & Tom. 10. Serm. 250. de Tempore, alibi ait: *Nec tamen quo sanctiores sunt, minus cavendæ: crede mihi, Episcopus sum, in Domino loquor, non mentior, Cedros Libani, id est, magnos Ecclesiæ Prælatos sub hac specie corruisse reperi, de quorum casu non magis præsumebam, quam Ambrosii & Hieronymi.* *Raynaudus* Tom. 12. opusc. 1. in præf. n. 6. refert dixisse *S. Franciscum Seraphicum* ob quorundam e suis familiaritatem nimiam cum Clarissis: *Timeo Fratres, ne Deus abstulerit nobis uxores, & Diabolus dederit nobis Sorores.* Propter ista pericula Societas Jesu in Reg. 16. Sacerdotum sic habet: *In audiendis confessionibus, fœminarum præsertim, severos potius se quam familiares exhibeant: in universum tamen paterna quædam & spiritualis gravitas in eis eluceat.* Atque etiam ideo *S. Xaverius* teste *Tursell.* in ejus vita l. 6. c. 17. *Quoniam in familiaritate mulierum ferme plus periculi est quam emolumenti, magnopere author erat Confessariis, ut in confessionibus, in colloquiis, in congressibus earum, in reconciliatione cum conjugibus cauti essent intentique ad suspiciones rumoresque horum, & non tantum ad culpam crimenve vitandum &c.* Addebat *S. Xav.* uxori affirmanti se enixius servituram Deo, si abstineret a consuetudine viri, non esse credendum, *quia muliebris ille fervor facile refrigescit, nec unquam fere suscipitur sine gravi aliqua virorum offensione.* *Sylvius* in notis, ad c. 22. Instruct. Pastor. S. Car. Borrom. ait: *Cavendum est unicuique, præsertim Sacerdoti, ne sub specie necessitatis, consilii vel auxilii nimiam familiaritatem contrahat cum quantumcumque devota muliere, contingit enim, ut ubi videtur esse charitas, ibi vere sit vitiosa cupiditas . . . . Quatuor sunt potissima, quæ Sacerdotes quosdam reddunt inglorios ac inutiles, (utinam non noxios) Pocula, Mulieres, Præsumptio, & eorum, quæ didicisse se putant, Usus indiscretus.* Videri potest *Rayn.* tom. 12. de sobria conversatione cum mulieribus. Et singulariter *Hadrianus Lyræus* Apophtegmatum S. Ignatii Apopht. 3.

Quæritur 25. *Quid observare debeat Confessarius eorum, qui specialiter profitentur devotionem aut perfectionem?*

Respondeo.

§. 1. Aliqui pœnitentes volunt esse contemplativi sive hypermystici, omnia extraordinaria sectantes, imo & loquentes vocibus extraordinariis, quales sunt, *submersio in abyssali profundo, annihilatio sui, effluxus a Deo, meditatio negativa, sanitas cœlestis, languor tartareus &c.* hos egregie perstringit *Rayn.* in Heter. tom. 16. s. 3. p. 2. docetque sæpe comitari ingentem superbiam, proprii judicii tenacitatem, stultas imaginationes, insanias falsas. Itaque tales reducendi sunt ad veram humilitatem æternam, de qua *Rayn.* s. 4. p. 1. a n. 9. deinde ad puram in omnibus intentionem, de qua habet ibidem p. 4. & aliqua signa intentionis non puræ dedi l. 5. num. 371. in fine. Postmodum dirigendi sunt secundum communes Regulas spiritus, quas viri sancti & Ascetæ tradunt. Ferendæ autem non sunt personæ, ac præsertim mulieres, quæ advertuntur semper loqui velle de rebus spiritualibus, vel docendi causâ vel ad dandum virtutis aut spiritualis scientiæ suæ specimen: *Novi quasdam,* inquit *S. Hier.* in Epist. ad Nepotianum, *maturioris ætatis, sed libertini generis, adolescentulis delectari, filios quærere spirituales, paulatimque superato pudore &c.*

§. 2. Sæpe etiam sunt pœnitentes, qui quibusdam devotiunculis addicti sunt, & simul hærent in vitiis: *Cornel. a Lapide* in c. 34. Eccli. ℣. 28. ait: *Alii peculiares devotiones sibi indicunt, v. g. die Sabbathi jejunant, Rosarium recitant, officium legunt in honorem B. Virginis, & interim in gravibus sceleribus persistunt, persuasi neminem posse perire & damnari, qui colat B. Virginem, eo quod ipsa sit mater misericordiæ: quæ omnia Diabolus eis astute suggerit, ut per hosce errores & illusiones eos pertrahat in gehennam.* Itaque solicite edocendi sunt, ista quidem bona esse, sed nihil profutura sine cura gratiæ Dei semper conservandæ. Quomodo autem

cor-

corrigendæ sint personæ aliquæ ad externam sui mortificationem nimium pronæ, aut putantes visiones se habere, docet *Ludov. de Ponte* in Epist. 20. post ejus vitam.

§. 3. Confessarius sæpe incidet in animas capaces perfectionis, pro quibus dirigendis indigebit speciali lumine, obtinendo per orationem & per lectionem librorum spiritualium. Ex piis Ascetis collegi sequentia veluti documenta.

1. Non omnes uno regendi sunt spiritu, nec uno ducendi modo: modum, quo tu vel alius juvatur, non obtrudes importune omnibus: & ideo priusquam directionem incipias, conare pœnitentis intimos animi motus constitutionemque perspicere, ut instructiones tuas possis ejus capacitati & naturæ accommodare. 2. Apud unumquemque excitandum & fovendum est desiderium maximæ perfectionis, quamvis hic vel ille ad eam non putetur perventurus, nam & Deus desideria ad martyrium immisit Sanctis, quos Martyres esse nolebat. Attamen ad perfectionem du cantur per gradus & ordinate: nec statim ab osculo pedum saliendum ad osculum oris, sed transeundum per osculum manuum, operando & imitando actiones Christi, plusque imitando quam meditando. 3. Necessaria omnibus est mortificatio aliqua. Probatione etiam opus est, ut videas, quis in anima spiritus dominetur, & quis sit dominans affectus malus, qui primo superandus est: attamen cautela necessaria est in probatione, ubi indoles ad amorem propensa est, aut ubi temperamentum atra bile abundat, nam tum facile oritur inordinata affectio vel nimia dejectio. 4. Sæpe expedit animas eximiis a Deo donis ornatas sibi ipsis subducere quasi per contemptum eorum, quæ recensent, ne si ostendatur æstimatio, illis præparetur ruina per superbiam: hinc in obscuritate aliqua continendæ sunt, ut non sciant se scire vel sciri. 5. Animæ adhuc teneræ, quas Deus sibi primo conciliat, mollius tractandæ sunt; nec est omnino abeundum a divinis consiliis animam suaviter ducentibus: attamen cum nobilioribus animabus & paulum provectis ea suavitate disciplinæ utendum est, quæ severitatem contineat: cum illis tamen non est utendum severiore disciplina, qui communi sorte feruntur, sed tantum cum illis potest fieri insolitum probandi genus, apud quos beneficia Dei singularia sunt & insolita, quia gratiæ tum pariformiter affunduntur, ut anima ad difficultates par efficiatur. 6. Animarum nobilium probationes non sint quæsitæ vel apertæ, hoc enim si advertant, facile ad omnem humilitatis & abjectionis modum sese fingent, sed ita fiat probatio ex re nata, ut non videatur recedere a communi modo vulgares animas dirigendi, hinc communia & levia quandoque imponenda, quasi se ad earum imbecillitatem accommodando, & sic reprimetur superbia fervorque ad gravissimas probationes immoderatior: extraordinarii labores pœnalitatum non debent imponi, sed animæ sic sunt instituendæ, ut illos sua sponte deposcant. 7. Sequendus est instrinctus divini ductus, qui unicuique propriæ perfectionis mensuram ponit, summa enim & propria cujusque perfectio est Deum sequi: unde cum certum sanctitatis gradum singulis definiverit Deus, non est altius enitendum, quam quo Deus vocat: hinc anima divinitus ad metum impulsa, abstrahenda non est, sed moderatoris est suo ductu consentire divino, ne opus Dei consiliis suis evertat. Et licet desiderium majoris perfectionis excitandum sit, hoc fiat circa modum proprium, ut nempe ea excolantur, ad quæ movet Deus, qui aliquando solam exteriorem vitam hominibus regendam relinquit, modum vero in interiori tenendum solus docet. 8. Circa eos, qui benignæ sunt indolis, sciendum, inprimis nihil esse difficilius, quam discernere virtutem naturali eorum indoli convenientem, eisque etiam difficillimum erit eandem acquirere, nam in opere & exercitio natura agit, non virtus, præsertim cum natura, utpote innata, sit fortior, usus autem facere debeat virtutes, non natura. Suadendæ tamen & pro-

prosequendæ sunt virtutes naturæ accommodatæ; nam Dei gratia naturis se attemperat, ut suavius finem consequatur, & homo constantius in eum tendat. Nihilominus adhuc indoles ad certam virtutem prona, cum exercenda est virtus, reprimenda sæpe est, ne se nimium effundat, & ad exemplum a Christo datum revocanda, sic enim probatio fit, sitne virtutis actus vel indolis. Deinde in talibus hominibus opinio virtutis comparatæ eidem comparandæ officit, nam virtutem sæpe putant, quod naturæ est, ideoque solicite edocendi sunt, quodnam sit proprium & supernaturale virtutis motivum, ut ex eo agere consuescant. 9. Suaviter corrigendi, qui in rebus agendis proprii sunt cerebri & tenacioris judicii. Ad prudentiam spectat non obfirmare mentem ad aliquid faciendum vel omittendum, sed proponere firmiter, ita tamen, ut mutatis causis & circumstantiis immutari te sinas sine violentia: nec mens ita defigenda est in unam rem, ut ad alia forte magis necessaria vel utilia reddatur minus apta. 10. Nunquam crede illorum spiritui, quos adverteris studiose extraordinaria sectari, nisi ex certis signis habeas id esse impulsu divino. Perfectio uniuscujusque est, *ordinaria* opera *bene* peragere, ut nempe mane bene surgamus, bene meditemur, bene oremus, legamus vel audiamus Missam, bene doceamus, legamus, laboremus, bene comedamus & bibamus, bene ludamus & recreemus nos, bene conversemur cum proximo, bene faciamus examen conscientiæ vesperi, bene nos demus quieti: qui hæc bene facit, perfectus est: tum autem bene facit, si faciat tempore ac modo debito, & imprimis intentione pura, quia Deus sic fieri vult, & ut sic adimpleatur sanctissimum ejus beneplacitum.

§. 4. Huc spectant monita quædam & sententiæ, quibus ad perfectionem se & alios direxit *Ludov. de Ponte*, & habentur in ejus vita pag. 416. 1. Fac pro Deo, quod potes, & Deus faciet pro te, quod tu non potes. 2. Bene fac parva, & Deus te juvabit, ut possis majora. 3. Ne differas bona tua proposita, quia si jam non facis, quod potes, quotidie poteris minus. 4. Accipe dulcia hujus vitæ pro amaris, amara pro dulcibus, & habebis pacem. 5. Habeas tu curam Dei, & Deus habebit curam tui. 6. Esto liberalis erga alios, & Deus erit erga te. 7. Da, quod a te petunt, & Deus dabit tibi, quod tu petis. 8. Si desideras implere voluntatem Dei, quare fallis obedientiam properando ad alia, cum jam habeas, quod desideras? 9. Si turbaris interius in eo, quod facis, signum est, quod in eo quæras aliquid proprium. 10. In me nihil, in Deo omnia. 11. Ego sum, qui non sum: Deus est, qui est. 12. Verus amor Dei mavult hic pati quam gaudere: bibere calicem amaritudinis quam dulcedinis. 13. Verus amor Dei magis quærit gloriam Dei quam propriam. 14. Verus amor Dei mavult dare quam accipere, & si desiderat accipere, dandi causa desiderat. 15. Verus amor mavult amare quam cognoscere, pluris æstimat obedientiam quam scientiam. 16. Cura facere omnia & sola, quæ Deus vult, & sic ejus voluntatem impleveris. 17. Cura facere voluntatem Dei prompte ac pure, quia ipsius voluntas est, & ut ei placeat, & sic feceris eam in terra, sicut in cœlo fit. 18. Tantum amas Deum, quantum abhorres teipsum. 19. Ille se vere abhorret, qui fugit honores & voluptates, quærit vero contemptum ac dolores. 20. Elige pro sociis vitæ paupertatem, contemptum ac dolorem, quia hos etiam sibi comites Christus Dominus noster elegit. 21. Quantascumque habeas occupationes, cura eas obire cum tanta pace ac quiete interna, ac si nihil aliud esset agendum. 22. Reprime anxiam cupiditatem absolvendi opus, ut transeas ad aliud, nisi velis male peractum. 23. Magis cura in tuis officiis, quid te oporteat facere, quam quid gratiæ & mercedis possis pro illis recipere, 24. Anxia cura favorum accipiendorum a Deo facit ineptum ad illos accipiendos, qui indicium est exiguæ humilitatis & intentionis non puræ, & insuper inducit teporem in agendo, dum est magis intentus, quid recipiat, quam quid & quomodo agat. 25. Vere humilis judicat se indignum omni-

omnibus bonis, dignum vero malis omnibus: indignum præmio, dignum pœna. 26. Si vere sentires te promeritum pœnas inferni, non querereris de malis, quæ habes, nec de bonis, quæ non habes. 27. Quid Deus tibi debet, vel quid pro illo fecisti, ut queraris, cum tibi non dare, quod cupis? 28. Si vis continuo meminisse Dei, cura tuimet oblivisci. 29. Recordabitur tui Deus, si tui tu obliviscaris. 30. Mei oblivisci, est oblivisci mei honoris, voluptatum, sanitatis, vitæ, consolationum etiam spiritualium, & quidquid in hoc mundo meam in rem est, nisi quantum Deus me vult meminisse propter obsequia sua & majorem gloriam. 31. Plus cura mortificationem quam contemplationem, quia immortificatus quærit orationem, sed non invenit, mortificatum autem ipsa oratio quærit & invenit. 32. Experientia novi timorem infantum esse pœnam superborum. 33. Justitiæ divinæ est, ut qui vane & sine causa gloriatur, etiam vane & sine causa timeat. 34. Propinquus est malo, qui propter ignaviam contentus est minore bono. 35. Procul a malo est, qui semper quærit majus bonum. 36. Deus illi se manifestat, qui humiliter seipsum abscondit. 37. Deus illi se abscondit, qui vane seipsum ostentat. 38. Lingua terræ est, loqui bene de se, male de aliis, nunquam de Deo. 39. Lingua cœlestis est loqui male de se, bene de aliis, semper de Deo vel pro Deo. 40. Relinque litteram imperfectam, cum Deus te vocat, quia plus valet res bene cœpta quam male finita. 41. Tunc Deus te ordinat, cum obedientia tuas cogitationes disturbat. 42. Summa miseria abundare conceptibus, egere affectibus, divitem esse veritatum, egenum virtutum. 43. Homule, dispone domui tuæ, cras forte morieris. 44. Simulacrum Divinitatis est facere bonum sine turbatione, cum amore sine quæstu, cum magnanimitate sine præsumptione. 45. Villice iniquitatis, vide quid agas, cras forte reddes rationem villicationis tuæ.

Quæritur 26. Quid observare debeat Confessarius, si advertat pœnitenti sua immitti a Deo varias consolationes vel desolationes internas?

Respondeo: Sequentia collegi ex piis Ascetis, quæ servire possunt pro aliquali directione:

§. 1. Expectandæ sunt a Deo, non extorquendæ consolationes: & media obtinendi sunt, 1. petere moderate, quantum Deo placet & tibi expedit. 2. Accurate obire exercitia spiritualia ordinaria, maxime in summis ariditatibus. 3. Humilem esse & gratum, quando Dei visitationes adveniunt. 4. Moderate solicitum esse in eis conservandis. 5. Sequi, quo impellunt, & conari capere fructum, ad quem tendunt.

§. 2. Indicia advenientis consolationis sunt, impulsus subiti & admonitiones animæ, ut attenta sit & quieta: item desiderium fervens & confidens petitio interni Dei colloquii.

§. 3. Indicia præsentis Dei visitationis sunt, 1. quædam subita & sine naturali causa facta quasi commutatio animæ a priori statu obscuro vel tepido vel timido. 2. Cognitio Dei vel veritatis alicujus cum nova luce vel modo insolito, cum satisfactione, quiete & suavitate, generans odium vanitatis alicujus, vel motum peculiarem ad Deum vel virtutem. 3. Subita dilatatio mentis & desiderium perfectionis, quod semper est certissimum Dei præsentis indicium: item amor puritatis, mortificationis, exercitii virtutum, imitationis Christi, perpetuæ conversationis & unionis cum Deo. 4. Acquiescentia circa Deum virtutesque vel res divinas. 5. Elevatio quædam animi ad laudes & complexus Dei, idque cum suavitate, nam hic semper comeditur favus cum melle, & bibitur vinum cum lacte. 6. Sensus humilis de se, solito profundior. 7. Acceptatio contemptus pro Deo, sine molestia. 8. Facilis despectus rerum omnium mundarum, quæ cor jam dilatatum implere non possunt, adeoque quod jam a solo Deo sentitur impleri posse. Reprimendus est autem impetus, quo anima motus divini

divini suavitate ebria vix sese continet, nihil non agit, quasi vult Dei consilia penetrare, suisque viribus & conatibus divinum opus prævenire vel augere, ac divinæ gratiæ opem quodammodo superare.

§. 4. Indicia abeuntis visitationis sunt, 1. si hæc remittant & anima redeat ad dispositionem quasi naturalem & ordinariam. 2. Solita inquietudo, timor, obscuritas, licet absque peccato sint & a Deo immittantur. 3. Solita ariditas &c.

§. 5. Causæ, cur non dentur vel subtrahantur consolationes, sunt, 1. quia sæpe nobis expedit non habere, eo quod nesciamus uti, aut quod in vitium essent abituræ, aut in valetudinis detrimentum. 2. Quia similibus abutimur aut antehac abusi sumus ad vanitatem vel gloriam propriam, nam difficile est hæc Dei dona modeste amplecti, & saltem anima sæpe illis utitur ad gulam quandam spiritualem, aut ad inanem de se opinionem; ex quo fit, ut in gratiarum actione sit parca, & parcior in practico talium bonorum usu, cum tamen familiaritas divina humilem Dei adorationem procreare deberet, ac menti humanæ ingenerare, tum reverentiam erga opus hoc solius Dei, tum fervorem majorem in obsequio divino. 3. Quia socordes sumus in recollectione interna: impleri enim non potest visitationibus divinis anima, quæ impletur distractionibus & curis sæcularibus, quia ubi vas vacuum non adest, stat oleum, 4 *Reg.* 4. 4. Quia in exercitiis ordinariis necdum sumus perfecti. 5. Ut sciamus solius Dei bona esse, & ferventius desideremus. 6. Ne abstrahamur ab aliis negotiis vocationi debitis. 7. Ut exerceamus solidas virtutes positas in Deo & non in consolationibus, atque sic impensis nostris & de nostro quasi laboremus Deo. 8. Ob defectum mortificationis, avulsionis a creaturis, abnegationis perfectæ sui. 9. Ad probationem, mortificationem, patientiam exercendam, & ad majus meritum nostrum.

§. 6. Desolationes plurimum juvant ad virtutem: in frigore planta dilatat radicem, profundiusque mittit, in calore fructum protrudit: desolatio est frigus, consolatio calor; utrumque necessarium est ad mittendam radicem deorsum, & faciendum fructum sursum, *Isaiæ* 37.

§. 7. Nobiles animæ in mœroribus quandoque relinquendæ sunt, nam singulare hoc est Dei consilium, tum ut expiet incipientium peccata, tum ut in humilitate contineat mentes, quæ adhuc contaminatæ ad amplexus divinos anhelant, tum ut fortes animas ad magna præparet. Et quis pœnas a Deo sancitas consolatione sua minuere attentet? aut fortasse non æque divinæ justitiæ litandum est ac clementiæ? Quin & perfectorum virtus in mœrore probanda est & augenda, ut etiam discant Dei dona majore cum puritate conservare. Cum Domino placet quiescere vel dormire, quis servorum eum interpellare audeat? Etiam assuescat anima tum interiori silentio, & ita Deo propter Deum, non propter divina dona amor purior probatiorque deserviet. Cavendum itaque, ne tum negligantur ordinaria: potius addendum aliquid quam demendum, quia in tædio gustus est Deo, & majus meritum virtutis.

§. 8. Tempore desolationis vel tentationis duo maxime observanda sunt, imprimis nihil tum deliberandum vel innovandum circa bona proposita, sed perseverandum in constitutis tempore divinæ consolationis. Deinde profunde agnoscenda sunt hæc, 1. quod Deus te tractet, uti mereris, imo plus demeritus es, nihil autem boni debetur tibi. 2. Talia petiisti, quoties Dei voluntatem in te fieri petiisti: quid nunc quereris & deprecaris? 3. Amanti animæ satis sit, Deum sic velle, quare patere sine recursu ad Deum, sine oratione, ut libereris, decet sic nos ipsos velut tacitas hostias immolare: *In illo die me non rogabitis quidquam*, inquit Christus *Joan.* 16. v. 23. *Hæc mihi sit consolatio libenter velle carere omni mundano solatio*, Th. de Kempis l. 3. c. 16. Si tamen sentias te fatiscere, confidenter recurre ad Deum. 4. Multa &

magna ex amore Dei pati, dicebat *sanctus Ignatius* esse compendiosissimam ad perfectionem viam, quia anima hic ab omni creatura & solatio suo abstracta soli Deo affigere se debet.

Quæritur 27. Quid observare debeat Confessarius hominis tentationibus variis agitati vel tribulati?

Respondeo.

§. 1. Remedia valde bona contra præsentem quamcunque tentationem suggerit *Stoz* l. 2. a n. 169. præcipua sunt, cogitare, Deum Judicem sibi hic esse præsentem, qui certissime puniet: tentationem esse a Dæmone, qui idem accusator erit: jam agi, ut vel Deo vel Dæmoni placeas, & utri voles placuisse, quando morieris? Si te sentias velut imparem tentationi, recurre ad Deum per preces, dicendo: *Domine, vim patior, responde pro me. Domine adjuva me, salvum fac servum tuum Domine. Domine salva me, pereo. Egone peccabo in conspectu tuo Domine? non faciam.* Si nec hoc juvet, sensum doloris fac tibi per morsum linguæ vel pressionem carnis, cogitando, *momentaneum est, quod delectat; æternum, quod cruciat:* muta situm corporis; fac aliquid aliud, quod primo occurrit; converte phantasiam ad quidvis primo obvium.

§. 2. Si pugnaveris cum tali tentatione, non statim judica, te succubuisse, quamdiu enim molestiam attulit & optasti non habere, ei non consensisti. Monetque *Gerson* apud *Rayn.* in Heter. tom. 16. s. 1. pu. 8. n. 38. valde errare illos, qui censent, se liberandos importunitate cogitationum fœdarum, blasphemarum hæreticalium, aliarumque similium, si semper eas confiteantur, cum econtra sic augeatur timor & magis infigatur tentatio, quæ oblivione ac contemptu melius fuisset dissipata.

§. 3. *S. Bonav.* Opusc. cui titulus: *Remedium defectuum Religiosi*, c. ult. sic habet: *Si de prædestinatione aut præscientia Dei Diabolus tibi aliquam tentationem immiserit, sic ei (ironice) respondeas: Quidquid sit de me, certum est, te esse damnatum: si autem & ego damnabor, & post hanc vitam Deum meum habere non debeo, habebo per totum tempus vitæ præsentis, & tanto ardentius amabo, quanto brevius novero me habiturum. Et tu Diabole, si tecum esse oportet, scias, quod tamdiu in Dei servitio perseverabo corde, ore, opere, omni membro, omni momento, quamdiu possum.* Simili modo procedit *Gerson*, quem referr *Tann.* in fine tr. de Prædest. n. 10. *In hac recogitatione, si forte damnandus est, humiliatus dicit: Justus es, Domine, & rectum judicium tuum. Non quod damnationem eligat, absit, quia nec Deus hoc vult ipsum velle, sicut nec peccare nec desperare, dum viator est, dicit potius cum Job: Etiamsi me occideris, tamen in te sperabo. Et conversus ad Dominum cum pio & humili affectu, scio, inquit, æquissime Judex, quoniam damnati in inferno te odiunt, te injustum, te invidum, te crudelissimum judicant, te blasphemant, tibi sanctisque omnibus ore rabido maledicunt, scio, quod illic constitutus (heu me miserum) sic agerem; at vero dum interim affectibus tam efferis & blasphemis careo, amo te, qui solus es amabilis, te justissimum, te amantissimum, te clementissimum dijudico, te collaudo, tibi sanctisque omnibus tuis ore pio benedico, quidquid postremo de me futurum ordinaverit voluntas tua; credo & ore profiteor, quoniam nulla est iniquitas apud te, qui sanctus es in omnibu operibus tuis.* Subdit n. 16. *Quoniam ignotum est, quos vult inter homines Deus, & qualiter salvos fieri, operandum est bonum, relinquendo Deo judicia in futurum.* Hic obiter notandum, non expedire, præsertim apud indoctos, loqui, minus concionari de hoc mysterio, asserendo, aliquos esse prædestinatos, alios a Deo reprobatos, uti monet *S. Aug.* de Dono persev. c. 22. sed si opus sit de prædestinatione loqui, sic esse loquendum, quod omnes sint ex parte Dei creati, & vocati ad vitam æternam.

§. 4. Quosdam fatigat hæc tentatio, an potius vellent hæc vel ista mala, aut etiam damnationem æternam subire, quam hoc vel illud peccatum committere; & quia non videntur se plene posse resolvere ad potius subeunda

ista

ista mala aut etiam damnationem, timent, ne hoc ipso in peccatum consentiant. *Gerson.* tr. 8. super *Magnificat* partit. 3. huic tentationi sic obviat; *Dicat*, inquit, *neutrum eligo, displicet peccatum, horreo incendium; nunc incendium non incumbit eligendum. Quod si vehementius urgeatur aliquis eligere, quid ageret adveniente tali casu, prout erat martyrium tempore Tyrannorum, respondeat se humilians sub Deo & S. Angelo ejus, dicatque, Dominus non patitur me tentari supra id, quod possum, & si casus eveniret, qualem proponis, spero in Domini bonitate, quod faceret cum tentatione proventum, ut possim sustinere, vel aliter quam per peccatum evadere. Caveat igitur arroganter prædicere cum Petro, etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo, dicat potius, imperfectum meum viderunt oculi tui, sis adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, aut in talem tentationem me non inducas.* Itaque vult *Gerson.* opus non esse alterutram partem positive eligere, sed excludendam talem comparationem saltem velut otiosam cogitationem, imo, prout ostendi §. 3. De Contritione, hæc cogitatio de præeligendo inferno præ culpa tanquam blasphema rejicienda est, cum Deus non possit poni in suppositione peccati vel tyrannidis.

§. 5. Id solatio esse debet quibuscunque & ex quacunque causa afflictis, quod afflictio ex amore nostri immissa sit, vel permissa a Deo, eam dirigente in bonum nostrum: ac re ipsa est maximum Dei beneficium, dummodo sciamus applicare nobis & bene uti.

Quæritur 28. *Quid observare debeat Confessarius hominis scrupulosi vel meticulosi?*

Respondeo.

§. 1. *Conscientiæ scrupulosæ malum curandique difficultas iis, qui scrupulos experti sunt, tam est evidens, ut ejus meminisse necesse non sit: illis vero, qui nunquam ita afflicti fuere, tam insolens, ut vix credibilis appareat. Sane carnificina est intolerabilis, amaror vitæ spiritualis, insigne profectus impedimentum, tinea actionum, corporis & potentiarum flagellum, tristitiæ & perturbationis barathrum, cordis ac animi tabes, sæpe tam fera, ut dira morte infelicior censeatur, & ad desperationem usque adducere posset*, *Schorrer* Theol. ascet. p. 3. s. 2. c. 6. n. 4. ideoque debet Confessarius erga sic afflictos esse summe patiens & blandus.

Quæritur 29. *Quid observandum sit Confessario illius, qui deliberat de re aliqua, & præcipue de statu vitæ eligendo?*

Respondeo: Proponat & explicet ei sequentia, quæ in Instructione Ordinandorum fusius exequor. 1. Vocatio est insinuatio divinæ voluntatis de statu vitæ deligendo. 2. Signa vocationis sunt tria: 1. *Talenta naturæ & gratiæ* ad finem, ad quem Deus vocat. 2. *Propensio ad illum finem a Deo indita* secundum rectam rationem. 3. Præparatio provida causarum & mediorum a Deo facta. Deus enim ad illum finem, ad quem vocat, viam & januam suavi, non violento modo aperit.

§. 3. Pius Asceta suggerit hæc axiomata, quæ deliberans præ oculis habere debet: 1. Præ omnibus obsequendum inspiranti Deo: Jobi 9. dicitur, *quis restitit ei, & pacem habuit?* 2. Inspirat Deus, quæ magis sunt secundum voluntatem ejus. 3. *Voluntas Dei est sanctificatio nostra & salus*, 1. ad Thess. 4. non qualiscunque, sed certior, sed abundantior. 4. *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Matth. 16. Quid proderit in hac brevi vita delectari, honorari, si cruciari & probris affici æternum oporteat? 5. Fac ea, quæ moriens facta fuisse voles. 6. Considerandum Dei judicium, & nihili faciendum, quidquid obmurmurent homines: Nonne bene tecum agitur, si aliis displicens placeas Deo? quam multi avari, dummodo vilis pecuniæ aliquid lucrifaciant, contemnunt omnia humana dicteria? 7. Ad æterna creatus es: nunquid non magnum *status æternus?* 8. *Regnum cœlorum vim patitur & violenti rapiunt illud*. Matth. 11. 9. Perfectius id putandum, quod magis ex virtute est: hoc magis est ex virtute, quod magis rationi, & corruptæ naturæ minus con-

forme est. 10. Quærendum, ubi *securius & majori cum gloria salvabor?* Quis viator eligit viam periculosam aut lutosam, si videat securiorem & mundam? 11. Unam tantum animam habes, hac salvata salva sunt omnia: hac damnata perdita sunt omnia.

Quæritur 30. *Quid denique adhuc notandum sit circa prudentiam Confessarii?*

Respondeo: Instructiones, quas *S. Xaverius* dabat Missionariis Apostolicis, etiam Confessariis serviunt pro sua & pœnitentium directione: in hunc autem sensum dicebat. 1. Authoritas est quidem necessaria accedenti ad munus Apostolicum, sed hæc Dei donum est, quam si quis quærat, præterquam adjuvante virtute, funditus perdet, nec permittet Deus, ut constanter habeat, ne sic vilia fiant hominibus cœlestia dona. 2. Studiose quæsita familiaritas displicet, nimia confidentia nocet, assumpta gravitas suspicionem præbet arrogantiæ exigentis reverentiam: nil affectatum sit in verbis, gestibus, actionibus tuis: malis dici sincerus quam politicus: si dissimulatione quandoque opus est, simulationem cave: pro aliis in benigniorem semper partem inclina. 3. Conversatio semper ædificet: discipulorum Christi est, Magistri sui doctrinam non tam tueri verbo quam exprimere vita. Induimus Christum, plus agere debet & valere in nobis Christus, quam Dæmon in energumeno. 4. Non quære vane placere homini, sed nec gratis velis quemquam offendere: parvus sine offensione fructus præferendus est majori cum minima offensione conjuncto. 5. Pravos alicujus mores emendaturus, non prius manum admovebis, quam intimos ejus motus constitutionemque perspexeris: & quod alicui vis persuadere, illum ipsum consule de eo, quod suades, quid ipse suasurus esset alteri. 6. Communi more age, si non scias hunc esse malum: melius est errare cum multis quam velle solum sapere. 7. Nil sponde, quod certo præstare non possis: Si non est causa dicendi aliquid, hoc ipso est causa non dicendi. Non plus assere, quam sit necesse. Non facile utere Superlativis, & potius minus quam plus proferendum, nisi ubi honorandus est alter, præstat enim in honore excedere quam deficere. 8. Non da præcepta vel instructiones, nisi rogeris, vel opportuna charitas aut necessitas suadeat. 9. veritas jocosa sæpe plus ferit, & minus offendit. 10. Sapienter etiam dixit *Ludov. Granat.* l. 2. Ducis pecc. p. 2. *Quatuor novercæ veræ prudentiæ evitentur, quæ sunt præcipitatio, affectus, pertinacia, vana ineptia: præcipitatio namque non deliberat; affectus excæcat; pertinacia bonis consiliis portam occludit; vana ineptia, quamcumque deliberationem ingreditur, eam sine fructu dissolvit. Extrema fugiamus, virtus enim & veritas medium tenent: nunquam igitur omnia simul sunt reprehendenda, nunquam omnia simul probanda, nunquam omnia negare, nunquam omnia credere, nunquam omnia non credere debemus: nunquam ob delictum paucorum damnandi multi, nunquam ob sanctitatem aliquorum omnes justificandi sunt.*

Denique ad veram prudentiam Confessarii spectat cognoscere & tam respectu sui quam aliorum in praxi rejicere pseudo-prudentiæ principia; qualia sunt, 1. Aliquando tempori cedendum & dissimulandum, licet Dei honor vel propria aut aliena perfectio retardetur; postea id compensari posse. 2. Homines jam non esse capaces tantæ perfectionis, uti olim: imo nec antiquos semper ita fuisse scrupulosos in parvis. 3. Eos esse singulares, qui pœnitentias aliaque agunt plura, quam Deus & Ecclesia præscribat. 4. Habendam esse rationem sui honoris, licet hoc non exigat majus Dei obsequium. 5. Existimare aliquid sibi perire, si te huic vel illi submittas, ei cedas, ab illo quid patiaris, pejus illo habearis, is præ te honoretur. 6. Conandum, ut omnibus placeas, nemini displiceas; unde fit, ut licentius cum aliis agas, in jocos & exteriora te effundas, parum de internis solicitus. 7. Officium erga proximum ita exacte peragendum, ut semper inde lauderis ac honoreris, licet, quæ propriæ sunt perfectionis, negligas. 8. Valetu-

letudinis habendam esse rationem, corpus indulgentius tractandum, quærendas occasiones illud bene habendi, ut diu nos servitio Dei & proximi conservemus. 9. Ipse tam prudens & exercitatus es, ut teipsum regere possis, nec aliorum consilio vel directione indigeas, &c.

TRACTATUS XIV.

De Sacramento Extremæ Unctionis & Ordinis.

§. I.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Quæritur 1. Quid sit Sacramentum Extremæ Unctionis?

Respondeo. Sacramentum Extremæ Unctionis est signum sensibile Symbolicum, quo moribundi inunctione olei ab Episcopo benedicti per gratiam alleviationis ab onere peccatorum & aggravatione morbi, quæ fit opera dæmonum ad consequendam in extrema lucta salutem confortantur. Sensus patebit ex q. 4.

Quæritur 2. Quænam est materia hujus Sacramenti?

Respondeo. Materia hujus Sacramenti est oleum ab Episcopo benedictum?

Dicitur 1. *oleum*, videlicet commune ex olivis expressum.

Dicitur 2. *benedictum*. Hoc enim termino benedictionis utuntur Concilia & Patres. *Eugenius IV.* in Instructione Armenorum dicit; *materiam* hujus Sacramenti *esse oleum ab Episcopo benedictum*. Et *Concil. Tridentinum* Sess. 14. C. 1. ait: *Ex Apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum. Catechismus* tamen *Concilii* p. 2. C. 6. §. 5. vocat hoc oleum *consecratum*, quod non in eo sensu accipiendum, quasi huic oleo *chrisma* permixtum esse indicare velit, sed vocatur consecratum, quia, licet sit purum oleum sine permixtione Chrismatis, ob ipsam tamen rationem sacramentalem, qua sanctificat, *sacrum, sanctum, sanctificatum*, ac *consecratum* a nonnullis antiquioribus Scriptoribus dicitur, ac dici meretur, prout apud P. *Juenin* videri potest. Chrisma autem a Græcis vocatur in latiore sensu, quo omnem unctionem olei vulgaris chrismationem in sua lingua nominant.

Quæritur 3. Quæ sit forma hujus Sacramenti.

Respondeo. Forma hujus Sacramenti sunt illa verba, quibus Sacerdos significat, per externam inunctionem significari interiorem confortationem & alleviationem animi ab onere peccatorum & aggravatione morbi causata opera dæmonum, pro extrema lucta.

Quæritur 4. Quis sit effectus hujus Sacramenti?

Respondeo. Effectus est triplex. 1. Confortatio animi adversus tentationes dæmonis in extrema lucta. 2. Alleviatio animi ab onere peccatorum, in quantum reatus peccatorum residuus non solum ad pœnas in hoc & altero mundo, inter quas sunt etiam morbi, sed etiam ad derelictionem ac denegationem specialium gratiar m extraordinariarum ita minuitur, ne ægrum in pusillanimitatem, vel omnino in desperationem suo pondere deprimat. 3. Alleviatio ab aggravatione morbi per dæmones, qui non raro justo Dei judicio non solum phantasiam infirmgraviter infestant, sed etiam viscera, pectus, cor, ac ipsas medullas miris modis torquent, ac insident, ut peccatorem in diffidentiam a divina misericordia conjiciant. Ex hac autem alleviatione non raro consequitur ipsa sanitas corporis. Hi tres effectus assignantur partim in Scriptura, partim in ipsa forma hujus Sacramen i tam veteri quam nova, partim in Pas tribus. Sic 1. D. *Jacobus* Episcopu- Jerosolimitanus scribens ad omnes Judæos fidei addictos, quotquot reperiebantur per totum orbem, C. 5. ait: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent*

super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei. 2. In forma *Ambrosiana*, quæ sæculo quarto viguit, dicitur. *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen aereas possis superare potestates*. 3. *Sacramentarium Gregorii* M. quod repræsentat sensum Ecclesiæ sæculo sexto, ubi describit ritum consecrandi oleum in Cœna Domini, sic habet: *Tunc offertur Pontifici oleum, & benedicit illud tum ipse, quam omnes presbyteri, ad ungendum infirmum his verbis: Emitte Domine Spiritum Sanctum tuum paraclitum de cœlis in hanc pinguedinem olivæ. ..... ut sua sancta benedictione sit omni hoc unguentum tangenti tutamentum mentis & corporis ad evacuandum omnes dolores, omnesque infirmitates, omnem ægritudinem corporis*. In hac oratione, dum sacrum oleum consideratur tanquam *tutamentum* corporis, qui terminus est relativus ad hostem extrinsecum, vel malum ab extrinsecoimmissum, tacite insinuatur, per hoc oleum sanari morbos, vel a dœmone provenientes, vel a Deo in pœnam peccati immissos. *Ibidem* Sacerdoti visitanti infirmum ad eum inungendum præscribitur hæc oratio: *Inungo te oleo sancto. Operare creatura olei in nomine Dei Patris omnipotentis, ut NB. non lateat hic spiritus immundus, neque in membris tuis, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi altissimi & Spiritus Sancti*. In hac forma Sacramenti, hoc est, in hac oratione virtus Sacramenti directe dirigitur in dœmonem insidentem in membris, medullis, & juncturis membrorum, per quod videtur alludi ad illum textum Lucæ 13. v. 11. ubi erat *mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo; & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua*. Dein Christus reddens causam hujus infirmitatis ait: *Hanc filiam Abrahæ alligavit Satanas decem & octo annis*. Sicut enim Satanas ligavit juncturas hujus mulieris, ita dicitur in illo Sacramentario, ut non habitet spiritus immundus in compagine membrorum. *Ibidem* sic pergitur: *Et perungit eum dicens ... Deus conserva famulo tuo tuarum dona virtutum, & concede ut medelam tuam non solum in corpore, sed etiam in anima sentiat*. In hac oratione *medela* supponitur jam facta per expulsionem spiritus immundi ex medullis & membris & compagine membrorum. *Ibidem* ultima oratio est ista: *Mittere digneris sanctum angelum tuum, qui famulum tuum in angustiis & necessitatibus laborantem consolationibus tuis attollat, quibus & de præsenti consequatur auxilia & æterna remedia comprehendat*. In hac oratione, dum imploratur Deus, ut mittat angelum sanctum, eoipso, quod angeli utendo motu causarum secundarum possint causare sanitatem, inter effectus hujus Sacramenti tacite ponitur sanitas corporis, quamvis non ex opere operato & infallibiliter, sed deprecative & fallibiliter. 4. Concilium *Cabilonense* anno 813. de Extrema Unctione loquens ait: *Non parvipendenda est hujusmodi medicina, quæ animæ corporisque medetur languoribus*. 5. Concilium *Regiaticense* anno 850. C. 8. *Magnum & valde appetendum est* (hoc) *mysterium; per quod, si fideliter poscitur, & remittuntur peccata & NB. consequenter corporalis sanitas restituitur*. In hoc textu recuperatio sanitatis dicitur non fieri directe sed consecutive ad remissionem peccatorum; nempe quoad reatum pœnarum in hoc vel altero mundo. 6. In Codice MS. *Halitgarii*, qui vixit sæculo octavo, continetur hæc forma: *Ungo te de oleo sanctificato, ut more militum præparatus ad luctamen aereas possis superare catervas. Operare creatura olei in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, ut non lateat hic spiritus immundus nec in membris nec in medullis, nec in ulla compagine membrorum hujus hominis; sed operetur in eum virtus Christi Filii altissimi &c.* Hæc forma videe-

detur esse desumpta ex Sacramentario Gregorii M. 7. *Arcudius* l. 5. C. 5. refert, in Sacramentario Græcorum approbato per Leonem X. contineri hanc formam. *Ungo te oleo sancto, ut hac unctione protectus fortiter stare valeas adversus aereas catervas, In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* In hac forma iterum solum promittitur *protectio*, qui terminus est relativus ad hostes, eorumque operationes contra salutem corporis & animæ.

Quæritur 5. An etiam sanitas corporis sit effectus hujus Sacramenti *per se*, *directe*, & *ex opere operato?*

Respondeo 1. Sanitas corporis, quando morbus vel ejus aggravatio provenit ex operatione continua dœmonis interna, est effectus hujus Sacramenti *per se directe*, & *ex opere operato*.

Probatur hæc responsio ex formulis Sacramenti hucusque adductis, in quibus dicitur, hoc sacramentum esse in *tutamentum* corporis ad evacuandas infirmitates; per hoc sacramentum præberi *consolationem* animos *attollentem*, qua in *præsenti* causetur auxilium; operatione hujus Sacramenti expelli immundum spiritum *ex medullis*, & *membris*, & *ex juncturis membrorum*, & sanitatem *interdum consequi* ex remissione peccatorum; effectum hujus Sacramenti esse *protectionem* a catervis dœmonum absque mentione alterius effectus. Ergo melius fit, si sanitas corporalis dicatur esse effectus hujus Sacramenti, in quantum per se restituitur cessante operatione continua dœmonis.

Respondeo 2. Sanitas corporalis, quando morbus & ejus aggravatio provenit ex causis naturalibus; non est effectus hujus Sacramenti ex opere operato, neque ex solo opere operantis, sed ex promisso tacite conditionato. Quod non sit effectus hujus sacramenti *ex opere operato*, *probatur* ex eo, quia operari effectum ex opere operato est eum operari *semper & infallibiliter* in subjecto rite disposito. Sed hoc non fit in isto Sacramento; quia etiam sancti optime dispositi rarissime post receptionem Extremæ Unctionis recuperant sanitatem. Imo etiam *Tridentinum*, quod Sess. 7. Can. 7. dicit: *Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus, anathema sit*, nihilominus de sanitate corporali tanquam effectu hujus Sacramenti loquens Sess. 14. C. 2. ait sine ulla limitatione, sanitatem hanc tantum *aliquando* conferri. *Res & effectus hujus Sacramenti*, inquit, *illis verbis explicantur; Et oratio fidei salvabit infirmum; & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda ac peccati reliquias abstergit, & ægroti NB. animam alleviat, & confirmat, magnam in eo Divinæ gratiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus & morbi incommoda ac labores levius fert, & tentationibus dœmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatem corporis, interdum ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Ex his ergo colligitur; sanitatem, quando morbus ex causis naturalibus provenit, non causari ex opere operato, ac directe, & per se, sed tantum *interdum indirecte ac per accidens*, in quantum ex interna fiducia & confortatione animæ etiam corpus interdum quandam majorem activitatem recipit. *Idem*, quod hoc Sacramentum directe non causet sanitatem corporalem per modum gratiæ curationum, probatur ex eodem *Tridentino* l. c. Can. 2. ubi dicitur: *Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse, quasi olim fuerit gratia curationum, anathema sit.* Itaque non superest convenientior modus explicandi vim causandi sanitatem corporalem in hoc Sacramento, quam si dicatur, eam conferri orationi fiduciali Ministrorum Ecclesiæ deprecantium ex promisso tacite conditionato sub his tribus conditionibus. 1. Si sanitas fuerit ad salutem infirmi. 2. Si insuper ea sanitas fuerit ad majorem Dei gloriam, hoc est, si fuerit conformis rectissimo ordini per sapientiam,

ac justitiam divinam in gubernatione hujus mundi præstabilito. 3. Si insuper fuerit postulata *per orationem fidei*, hoc est, conjunctam cum magna fiducia impetrandi, fundata in merito impetrandi & in motione speciali divina, qua mens excitatur ad petendam talem gratiam.

Quæritur 6. An etiam peccata mortalia remittantur per Sacramentum Extremæ Unctionis? saltem per accidens?

Respondeo 1. Peccata mortalia non remittuntur in hoc Sacramento *per se*.

Probatur: Hoc Sacramentum administratur per Presbyteros, qui possunt excipere confessionem moribundi, eumque a peccatis absolvere per sacramentum pœnitentiæ, directe a Christo institutum ad remissionem peccatorum mortalium. Ergo cum non sit verosimile, in præsentia presbyterorum ordinatum fuisse a Christo duplex Sacramentum contra peccata mortalia, dicendum est, hoc Sacramentum *per se* non ordinari ad remissionem peccatorum mortalium.

Idem *Probatur* 2. ex eo, quia in omnibus antiquis Ritualibus administrationi Extremæ Unctionis præmittitur confessio & absolutio, prout *Juenin* h. l. C. 3. n. 2. ex Codice Tilliano ostendit; ubi sic habetur: *Antequam ungatur infirmus, confiteatur omnimodis Deo & Sacerdoti suo pariter omnia peccata sua, & reconciliationem ab eo accipiat plenam*. Imo ipsemet textus D. Jacobi videtur hoc modo utrumque Sacramentum conjungere, ita tamen ut confessio peccatorum, & absolutio deprecatoria præcedat inunctionem: nam post descriptionem hujus ritus sacramentalis, quasi recapitulando atque explicando præterita subinfert, *confitemini ergo alterutrum peccata vestra*.

Respondeo 2. Sacramentum Extremæ Unctionis probabiliter est remissivum peccatorum mortalium saltem *per accidens*, quando homo non amplius potest recipere sacramentum pœnitentiæ ob defectum partium materialium hujus Sacramenti, v. in casu quo nec petiit advocari sacerdotem, nec advertit adesse sacerdotem, utpote correptus phrenesi, Syncope, deliquio, suffocatione, vel ex alia causa subito destitutus omnibus sensibus; aut si advertat adesse sacerdotem, attamen non possit edere ullum externum signum probabile doloris & confessionis saltem generalis. Hanc responsionem P. *Juenin* h. l. C. 3. object. 2. testatur esse communem apud Theologos, dum sic scribit: „ Ideo destituto „ sensibus, quamvis nullum edat contritionis signum, nec antea confessus „ fuerit, Ecclesia unctionis extremæ „ Sacramentum impendit, quod eum „ aut nullius peccati lethalis reum, aut „ justificatum per absolutionis sacramentalis votum existimet; aut quod, ut „ NB. *passim* docent Theologi, censeat, unctionem extremam *per accidens* dimittere peccata mortalia, cum „ nempe aut a reo ignorantur, aut „ non occurrunt ejus memoriæ, aut „ præ impotentia ab impio apud Sacerdotem accusari non possunt." In „ eandem sententiam adducit *Ferrariensem*, qui in D. Thomam commentans sic scribit: „ Ex Doctrina D. „ Thomæ (*inferius referenda*) sic intelligitur, dimitti culpam per Extremam Unctionem, ut tamen adsit pœnitentia in proposito ipsam Extremam „ Unctionem suscipientis, quando exteriorem pœnitentiam suscipere non „ potest. Tunc enim ex hoc Sacramento simul cum proposito & desiderio „ confessionis confertur gratia, per quam „ culpa remittitur, & sic non sequitur, „ quod pœnitentiæ Sacramentum sit superfluum. Attendendum autem, cum „ vult S. Thomas, per hoc Sacramentum emundari hominem a peccatis, „ quæ in memoria non habet, quod „ hoc intelligendum est, quando talia „ peccata prius per pœnitentiam non „ sunt dimissa, puta, quia homo non „ est usus debita diligentia ad recolendum ea: tunc enim homo in extremis positus, si adsit dolor generalis „ eorum, quorum per incuriam fuit „ oblitus, per hoc Sacramentum (*Extremæ Unctionis*) ab omnibus emundatur." Ita Ferrariensis. Pro hac sententia etiam recte adducuntur omnes au-

tho-

thores, qui docent, hoc sacramento remitti peccata mortalia etiam *per se*. Ex eorum enim textibus satis clare colligitur, eos per hunc modum plus nolle dicere, quam nos, dum asserimus, hoc sacramento peccata mortalia remitti saltem *per accidens*, quamvis non exacte loquantur. In horum numero sunt *Sambovius*, & *Tournellius*. *Prior* in tract. de Extrem. Unct. pag. 478. teste *P. Juenin*, sic scribit: *Effectus Sacramenti Extremæ Unctionis per se non est sola remissio venialium, sed etiam mortalium*. *Posterior* vero in sua Theologia de hoc Sacramento quæst. ult. q. 4. pro se adducens *Bellarminum*, *Maldonatum*, & *D. Carolum Borromæum* sic scribit: „Quæres 4. Quænam peccata per se ac „primario dimittat nostrum Sacramentum: an venialia tantum, an etiam „mortalia?

Respondeo. „Non consentire ea de re „inter se Theologos; Estius loco mox „citato, cum multis aliis Thomistis, „sola venialia, econtra Bellarminus, „Maldonatus, & alii etiam mortalia „peccata directe ac per se a Sacramento Extremæ Unctionis dimitti existimant, quæ postrema Sententia vero „magis proxima nobis videtur. Tum „quia generatim & indefinite pronuntiat S. Jacobus, *si in peccatis sit, remittentur ei*. Et Concil. Trid. *delicta, si quæ sunt adhuc expianda, abstergit*. Tum quia forma ipsa Sacramenti indefinite quoque ait, *quidquid peccasti per visum* &c. Et aliunde SS. Patres, cum de effectu hujus „Sacramenti loquuntur, non distinguunt inter peccata mortalia & venialia. Nomine vero peccatorum, & „delictorum, mortalia non minus, quam „venialia intelliguntur, imo & potiori „jure. Quæ autem sint illa mortalia „peccata, in quæ vim suam exerit nostrum Sacramentum, explicat Bellarminus hic C. 8. ea nempe, quæ interdum remanent post omnia alia Sacramenta. *Potest enim fieri*, (inquit) „*ut quis post confessionem & communionem in peccatum mortale incidat, & ignoret, se eo peccato teneri*; *unde non* „*poterit illud nova confessione expiare*: „*potest etiam fieri, ut confessionem & communionem non rite peregerit, & hoc* „*ipsum ignoret*. *Istæ igitur sunt veræ reliquiæ, quæ hoc Sacramento tolluntur*, „*nisi quis ponat obicem*. Hoc ipsum docere videtur *S. Thomas* L. 4. *contra* „*Gentes* cap. 73. his verbis: *Contingit* „*quod homo omnium peccatorum, quæ* „*commisit, notitiam vel memoriam non* „*habet, ut possit per pœnitentiam singula* „*expurgare, a quibus oportet hominem* „*in suo exitu per hoc Sacramentum emundari*. Et in Supplemento q. 30. art. „1. *Si invenit peccatum aliquod*, inquit, *vel mortale, vel veniale, quoad* „*culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis*. Denique *S. Carolus Borromæus in Instructione de Extrema Unctione* sic loquitur: *Potest fieri, ut ignorante eo, qui* „*commisit, vel non valente confiteri*, „*peccatum mortale remaneat: in quo delendo ita hoc Sacramento juvatur, ut* „*fieri possit, eum per hoc Sacramentum* „*salvari, qui alioqui fuisset damnandus*.

Dixi tamen in Responsione, *probabiliter*. De hoc enim effectu valde dubito ea potissimum ex ratione, quia sic istud Sacramentum debuisset numerari inter Sacramenta *mortuorum*, & haberi *pro necessario* ad salutem respectu plurimorum, sub quo tamen eximio attributo nobis non commendatur nec ex Doctrina nec praxi Patrum. Hinc probabilius est, quod Sacramentum Extremæ Unctionis sit institutum *tanquam Supplementum, perfectio ac consummatio pœnitentiæ*, antiquitus a plerisque in articulum mortis differri solitæ, prout *Tournellius* quasi prioris suæ sententiæ pœnitens l. c. tandem fatetur.

Quæritur 7. Qualia, & in quo sensu, remittantur peccata per Sacramentum Extremæ Unctionis?

Respondeo 1. Per Sacramentum Extremæ Unctionis non remittuntur peccata mortalia quoad reatum pœnæ.

Ratio est, quia alioquin inuncti Extrema Unctione antiquitus non fuissent in casu reconvalescentiæ subjecti statutis pœni-

pœnitentiæ legibus, quod patet esse falsum ex dictis in *Tractatu* de pœnitentia.

Respondeo 2. Per Sacramentum Extremæ Unctionis non remittuntur peccata venialia quoad reatum culpæ.

Ratio est, quia in peccato veniali reperitur duplex *macula*; una *moralis*, quæ consistit in deordinatione habituali voluntatis; altera *Theologica*, quæ consistit in diminutione amicitiæ divinæ. Illa autem macula moralis non tollitur per susceptionem Extremæ Unctionis, cum per hanc non mutetur directe ac infallibiliter ex opere operato voluntas humana. Ergo nec tollitur macula Theologica, utpote proportionalis ordinatæ vel inordinatæ habituali dispositioni voluntatis.

Respondeo 3. Per Sacramentum Extremæ Unctionis peccata tam mortalia quam venialia per pœnitentiam sufficienter retractata remittuntur quoad reatum reliquiarum peccato inhærentium.

Dixi, *inhærentium*; sunt enim duplicis generis reliquiæ peccatorum. Quædam enim peccato *inhærent*, illudque consequuntur per modum proprietatis metaphysicæ etiam sublato *reatu culpæ*, seu indignationis personalis respectivæ ad determinatum gradum prœmii essentialis, & *reatu pœnæ*, seu debiti ad pœnas sensuum afflictivas. Tales Reliquiæ peccato inhærentes sunt duæ; nempe *indignitas ad gratias* alioquin præparatas perseverantibus in fervore charitatis, & *dignitas ad majorem subjectionem & potestatem dæmonis* ad tentandam animam. Aliæ reliquiæ peccatorum sunt peccatis extrinsecæ, seque habent per modum effectus physici causati ex peccatis. Tales reliquiæ sunt *pravæ consuetudines*, nempe *pronitas* seu *proclivitas* ad malum, & *ineptitudo*, *torpor*, *languor*, & *debilitas* ad operandum bonum.

Dico proin, per Sacramentum Extremæ Unctionis tanquam complementum, perfectionem, & consummationem pœnitentiæ finalis remitti per se ac directe *reatum reliquiarum peccatis inhærentium* post remissum reatum culpæ, vel etiam pœnæ.

Ratio est; quia ex una parte ex textibus superius adductis constat, per Sacramentum Extremæ Unctionis remitti peccata, ex alia vero parte nullus potest assignari alius modus convenientior remissionis; Ergo debet hic assignari.

Quæritur 8. Quis ergo sit primarius effectus hujus Sacramenti?

Respondeo: Primarius effectus, ex quo reliqui effectus consequuntur, consistit in *confortatione* animæ per gratias *adjuvantes*, & per ligationem potestatis dœmonum pro ultima lucta. Exinde enim consequitur *indirecte* remissio peccatorum mortalium inquantum moribundus per gratias actuales disponitur ad eliciendum actum contritionis seu charitatis perfectæ, & directe consequitur remissio peccatorum quoad reatum privationis gratiarum indebitarum & subjectionis majoris ad potestatem dœmonum, seu quoad reatum reliquiarum peccato inhærentium.

Ratio est, quia hic effectus primario & unice exprimitur in textibus plerisque Patrum, & in forma Sacramentorum veteri.

Quæritur 9. Quis sit Minister hujus Sacramenti?

Respondeo. Minister hujus Sacramenti est solus Sacerdos.

Probatur ex traditione Ecclesiæ & sensu Patrum, qui verba D. Jacobi, ubi pro Ministris hujus Sacramenti designat presbyteros, Patres semper intellexerunt *presbyteros* sic dictos antonomastice ex ordine, non *Seniores ætate*, vel *dignitate*.

Nec obstat quod juxta *Innocentium* I. hoc oleum possit ægris applicari etiam a laico, dum in Epistola ad Decentium sic scribit: *Non est dubium* (textum D. Jacobi de inungendis infirmis) *de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet, in sua aut suorum necessitate inungendo.*

Respondeo enim; ibi tantum esse sermo-

monem de hujus olei usu laicis permisso per modum *rei sacramentalis* in ordine ad obtinendum fructum secundarium ex precibus seu benedictione Ecclesiæ; non vero de *usus* hujus olei *sacramentali* in ordine ad fructum primarium Sacramenti. Aliud enim est, quod aliqua *res* dicatur *sacramentalis*; cujus rei usus non est sacramentalis; & aliud est, quod ipse *usus* alicujus rei sit *sacramentalis*. Sic enim aqua benedicta vocatur res sacramentalis, licet ejus usus, dum ea nosipsos vel populum aspergimus, non sit sacramentalis. Econtra dum aqua benedicta baptizamus, etiam usus hujus aquæ est sacramentalis.

Dico proin in sacratione olei Infirmorum ab Episcopo adhiberi duas orationes; quarum prima ordinatur *ad usum sacramentalem* hujus olei; secunda vero *ad usum non sacramentalem olei* tanquam rei *sacramentalis*. In prima enim oratione Episcopus authoritative dicit: *Exorcizo te immundissime Spiritus, omnisque incursio Satanæ, & omne phantasma. In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, ut recedas ab hoc oleo, & possit effici unctio Spiritus ad corroborandum templum Dei vivi, ut in eo possit Spiritus sanctus habitare per nomen Dei Patris omnipotentis, & per nomen dilectissimi Filii ejus Domini nostri Jesu Christi; qui venturus est judicare vivos & mortuos & sæculum per ignem. Resp. Amen.* Hæc oratio videtur ordinari ad unctionem Spiritus per gratiam sacramentalem remissivam peccatorum quoad reatum reliquiarum peccato inhærentium, adeoque ordinatur ad usum sacramentalem olei, solis sacerdotibus licitum. Econtra secunda Episcopi oratio est pure *benedictionalis*, ut proin sicut Chrisma, olim in baptismo *Sacramentale* pro impertienda simul cum baptismo confirmatione, transiit successu temporum in Chrisma tantum cæremoniale seu benedictionale, ita etiam inunctio olei ab Episcopo benedicti duplicem finem ac usum, nempe Sacramentalem & benedictionalem, habere potest juxta diversam intentionem Episcopi, expressam per diversas preces Ecclesiæ. Oratio ista secunda sic habet: *Emitte quæsumus Domine, Spiritum Sanctum tuum Paraclitum de cęlis in hanc pinguedinem olivæ, quam de viridi ligno producere dignatus es, ad refectionem mentis, & corporis; ut tua Sancta bene✝dictione, sit omni hoc unguento cœlestis medicinæ perunctio, tutamen mentis & corporis, ad evacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnemque ægritudinem mentis, & corporis, unde unxisti Sacerdotes, Reges, Prophetas, & Martyres; sit Chrisma tuum perfectum, Domine, nobis a te benedictum, permanens in visceribus nostris. In nomine Domini nostri Jesu Christi.*

Quæritur 10. An hoc Sacramentum licite & valide possit administrari a quovis Sacerdote, etiam religioso?

Respondeo. In casu necessitatis urgente mortis periculo & absente proprio parocho, quisque presbyter, etiam religiosus, licite potest infirmo conferre Sacramentum Extremæ Unctionis. Ita *Dominicus Soto*, & *P. Juenin* l. c. c. 2.

Probatur ex S. *Carolo Borromæo*, qui in Concilio Mediolanensi V. dicit: *Si porro* (Parochus) *impeditus, aut alias in mora est, mortisque periculum instat, hoc* (Sacramentum Extremæ Unctionis) *Sacerdos alius administret.*

Nec obstat, quod in Clementina *de Privilegiis* prohibeatur, ne quis presbyter Extremam Unctionem administret *sine licentia* proprii Sacerdotis; & quod ibidem statuatur Excommunicationis pęna in talem presbyterum, si *religiosus* fuerit.

Respondeo enim, id solum statui, si fiat sine licentia parochi saltem rationabiliter præsumpta, qualis in tali casu necessitatis a Parocho dari & ab aliis præsumi debet. Concederem tamen, a Religioso incurri excommunicationem, si in tali necessitatis casu huic muneri se ingereret in præsentia alterius Sacerdotis sæcularis idonei & parati ad hoc sacramentum administrandum.

Ratio est, quia præsumpta licentia Parochi censetur potius referri tacite ad alium conpresbyterum sæcularem: & quia

quia præsumendum est, eam fuisse intentionem Pontificis, volentis præscindere omnem ansam querelarum contra religiosos.

Quæritur 11. Utrum ad conferendum antiquitus hoc Sacramentum advocati fuerint plures presbyteri? Et quando vel cur is mos desierit?

Respondeo. Antiquitus usque ad sæculum decimum tertium viguit mos adhibendi plures Sacerdotes in administratione hujus Sacramenti solenni; in administratione tamen minus solenni adhibebatur sacerdos unicus. Sic enim in *Rituali* MS. *Romsaviensi* nostræ Dioecesis, scripto seculo duodecimo vel decimo tertio, quod scripsit quidam meorum amanuensium, fit tantum mentio unius presbyteri. P. *Juenin* etiam affert nonnulla antiquiora exempla, in quibus fit mentio unius presbyteri. Causa autem etiam in urbibus collationem hujus Sacramenti restringendi ad unum presbyterum forte erat, quia presbyteri non amplius vivebant in communi, prout fiebat ante seculum duodecimum in omnibus Ecclesiis Cathedralibus ac Collegiatis. Cum ergo difficulter convocarentur, enata est querela Waldensium, *quod hoc Sacramentum tantum conferatur divitibus*, prout *Raynerius* agens de Waldensibus testatur. De illa anteriori communi vita Clericorum scripsi in opere, cui titulus: *Vetus Disciplina Canonicorum Regularium & Sæcularium*.

Quæritur 11. Quodnam sit subjectum hujus Sacramenti?

Respondeo 1. Subjectum hujus Sacramenti est *infirmus periculose decumbens*. Dicitur autem periculose decumbere, de quo habetur saltem *probabilis metus*, an non sit ex tali infirmitate moriturus.

Id *probatur* 1. ex instructione *Eugenii* IV. ad Armenos, ubi Pontifex dicit: *Hoc Sacramentum non nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari debet*.

Probatur 2. ex *Concilio Tridentino* Sess. 14. cap. 2. ubi sic habet: *Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur*.

Probatur 3. In pœnitentiali Theodori Cantuariensis dicitur: *Ab infirmis in periculo mortis positis pura est inquirenda confessio peccatorum. -- Et ideo secundum authoritatem canonicam Sacra Unctione olei inuncti communione viatici reficiantur*.

Respondeo 2. Hinc Sacramentum Extremæ Unctionis non est differendum in tempus, quo jam de vita infirmi desperatum est.

Id *probatur* 1. ex adductis testimoniis Concilii Tridentini & Eugenii IV. ubi ad conferendum hoc Sacramentum non requiritur *certitudo*, sed tantum *metus* de secutura morte; nec requiritur, ut infirmi jam sint constituti *in exitu vitæ*, sed dicitur, *præsertim*, quæ particula est implicativa etiam aliorum ægrorum non constitutorum in exitu vitæ.

Probatur 2. Ex variis Conciliis, relatis a *P. Juenin*. Sic Concilium *Bituricense* anno 1584. ait: *Administretur tempestive a Sacerdote Extrema Unctio olei sancti, ita ut Christianus mente adhuc integra Sacramenti efficaciam agnoscere possit*. Concilium *Burdigalense* de eodem Sacramento loquens tit. 13. ait: *Tamen non eo usque differendum est, dum æger omnibus pene sensibus destitutus sit*. Et Concilium *Mediolanense* V. sub D. Carolo Barromæo. *Extremæ unctionis Sacramentum curet Parochus, ut ægroto, dum integris est sensibus, adhibeatur*.

Quæritur 12. An hoc Sacramentum conferendum sit præ mero senio morientibus?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia senectus ipsa accedente levi alioquin alteratione inducit periculum mortis ab intrinseco ex statu æquivalente infirmitati. Ita habetur in *Concilio Mediolanensi* IV. tit. 6. ubi dicitur: *Parochus Extremæ Unctionis Sacramentum sicut his ministrare debet, adultis scilicet periculose ægrotantibus; propeque moribundis, senio confectis etiam non ægrotis, in diem morituris: ita istis une ministret, nempe pueris rationis usu caren-*

carentibus, *mulieribus in partu laborantibus*, *ad bellum proficiscentibus*, *navigantibus*, *peregrinantibus*, *&* *iis qui mox ultimo supplicio mulctandi sunt*.

Quæritur 13. An hoc Sacramentum sit conferendum pueris, jam semel confessis, sed necdum S. Communione refectis?

Respondeo. Si habeant rudem aliquam notitiam de natura & effectu hujus Sacramenti, debet illis conferri.

Ratio est, quia in ejusmodi infantibus frequens est reticentia peccatorum gravium in confessione, cujus reticentiæ gravem malitiam forte non satis ponderant. Igitur, si hoc sacramentum *per accidens* peccata etiam mortalia aut venialia sufficienter retractata delet, potest contingere, ex applicatione hujus sacramenti aliquos salvari alioquin perituros.

Quæritur 14. An hoc Sacramentum sit iterandum in eodem morbo?

Respondeo 1. Si æger ita convaluerit, ut jam sit constitutus extra mortis periculum sine probabili metu variationis ac reincidentiæ, potest noviter inungi superveniente novo mortis periculo. Ita docet *Concilium Tridentinum* Sess. 14. C. 3. his verbis: *Si infirmi post susceptam hanc Unctionem convaluerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud vitæ discrimen inciderint*.

Respondeo 2. Nulla unquam fuit alia Ecclesiæ Latinæ disciplina iterandi Extremam Unctionem durante eodem morbo, sed tantum superveniente alio novo mortis periculo. Id colligitur ex testimonio *Petri Cluniacensis*, qui l. 5. Epist. 7. testatur; a quibusdam fuisse impugnatum hunc morem Ecclesiæ, de novo inungendi recidivos in morbum. *Qua ratione*, inquiunt, *sola infirmorum Unctio non solum apud quosdam geminatur, sed insuper quibusdam infirmis frequenter per diversa tempora in morbum recidentibus nullo servato numero datur?* Ad quam objectionem Petrus Cluniacensis respondet, hanc esse disparitatem inter hanc & alias unctiones, quia ista unctio ordinatur ad remissionem peccatorum, quæ iteranda est. *Iterari*, inquit, *necesse est infirmorum unctionem, quia iterari necessarium est peccatorum, propter quam illa fit unctio, remissionem*.

Nec obstat, quod D. *Gregorius* M. in suo *Sacramentario* videatur dicere, illis temporibus Extremam Unctionem etiam in eodem morbo sæpius fuisse administratam, dum ait: *Presbyter deinde communicet eum* (infirmum jam inunctum) *de corpore & sanguine Domini. Et sic faciant illi per septem dies tam de communione, quam de alio officio, & suscitabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, dimittentur ei*.

Respondeo enim, hoc loco non esse sermonem de iteratione unctionis, sed tantum de iteratione S. Communionis, & de iteratione precum, quæ recitari solent in collatione Extremæ Unctionis. Cum enim effectus hujus Sacramenti dependeat ab *oratione fidei*, hoc est, ab *oratione fiduciali*, qualis est, oratio *continua ac perseverans*, saltem tanquam *a conditione*, credebatur, abundantiorem fructum hujus Sacramenti obtinendum fore, si oratio presbyteri foret instantior. Si enim fructus Sacramenti Eucharistiæ commensuratur devotioni suscipientis tanquam conditioni, non alienum a divina sapientia videri poterat, si etiam fructus hujus Sacramenti sic disponente Deo quoad copiosius augmentum commensuretur orationi ferventiori sacerdotis, licet in nullo alio Sacramento id locum habeat, cum in nullo alio Sacramento pro materia Sacramenti constituta fuerit ipsa oratio Ministri.

Quæritur 15. An Sacramentum Extremæ Unctionis sit necessarium necessitate præcepti divini vel Ecclesiastici?

Respondeo 1. Sacramentum Extremæ Unctionis ex parte recipientis nec est necessarium necessitate præcepti divini positivi, nec Ecclesiastici.

Ratio est, quia hoc præceptum non potest sufficienter probari.

Idem *confirmatur* ex eo, quia si extaret tale præceptum, debuisset aliquando ejus necessitas a Patribus inculcari, quod tamen nullibi reperitur.

Res-

quia præsume·
tentionem · ·*co* 2. Peccant tamen morta-
dere or· qui ex tepore, negligentia, vel
relig··ritia illud postulare vel conferre ne-
gligunt.

Ratio est, quia sine hoc Sacramento se exponit temere gravi periculo amittendæ salutis æternæ in extrema lucta, seu succumbendi extraordinariis gravissimis tentationibus dæmonis, quod est peccatum mortale. Quod autem homo se temere exponat tali periculo, patet, quia certum est, frequentissime homines in articulo mortis pati gravissimas tentationes a dœmone, contra quas Deus ordinavit determinatum hoc tutamentum fortissimum; Itaque se absque necessitate privare tali medio divinitus ordinato est se exponere periculo temere.

Dices 1. *D. Jacobus* tendendo præceptive dicit; *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ*, &c. *Thedorus* Cantuariensis in suo Pœnitentiali dicit: *Secundum authoritatem Canonicam, ne illis* (moribundis) *pietatis janua clausa videatur, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis sacra unctione olei inuncti secundum Statuta Sanctorum Patrum communione viatici reficiantur*. 3. In *Capitularibus Caroli* M. habetur: *Si infirmitate quis depressus fuerit, vitam sine communione non finiat; nec unctione sacrati olei careat*. 4. *Concilium Cabilonense* C. 48. *Infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, a presbyteris ungi debent*. 5. *Concilium Coloniense* celebratum 1536. part. 7. c. 50. *Hæc sacra unctio impendatur cum expositione mandati Apostolici*. 6. Alterum Concilium Coloniense 1549. *Si quis Sacramentum illud nobis ab Apostolo Jacobo tantopere commendatum contempserit, Ecclesiastica careat sepultura*. 7. *S. Carolus* in V. Concilio Mediolanensi part. 2. *Caveat parochus, ne in eo Sacramento ministrando negligentiam, ullamve moræ culpam contrahat. Alioquin si ad illius ministrationem accersitus ire neglexerit, cum rationem Deo reddet, tum pœna ab Episcopo graviter plectatur*.

Respondeo.

Ad 1. Apostolum hoc dicere non *præceptive* sed *commonitive* & *declarative* præcepti naturalis, quo homo tenetur arripere media divinitus ordinata ad evadendum grave periculum amittendæ salutis æternæ.

Ad 2. 3. 4. 7. dico, ibi dari mandatum parochis, ut hoc Sacramentum ministrent moribundis.

Ad 5. dico, etiam verba Apostoli tacite continere mandatum respectu presbyterorum, ut administrent hoc Sacramentum petentibus.

Ad 6. dico, eam pœnam Ecclesiasticam solum respicere eos, qui, ut illis temporibus frequens erat, per contemptum formalem vel interpretativum recusabant recipere hoc Sacramentum.

Quæritur 16. Qualis in recipiente requiratur dispositio ad fructuose recipiendum hoc Sacramentum?

Respondeo. Requiritur 1. status gratiæ, saltem *per se*. Et hinc si infirmus sit sibi peccati mortalis conscius, tenetur prius confiteri. Qua de causa parochi tenentur infirmos adhortari ad præmittendam huic Sacramento confessionem. 2. Requiritur etiam in recipiente devotio ad hoc Sacramentum vel actualis, vel virtualis, vel habitualis. Imo, si haberi potest; requiritur actualis vel virtualis. Devotio autem illa consistit *in actu fidei* de sua miseria & necessitate gratiæ; *in actu spei* seu fiducia ad obtinendum robur & remissionem peccatorum per merita & misericordiam Christi, *in actu amoris* erga bonitatem Dei sibi præordinantis tam efficacia media. Hinc cum fructus hujus Sacramenti magna ex parte commensuretur huic dispositioni recipientium, tenentur parochi infirmos excitare ad ejusmodi actus. Responsio autem hæc est conformis ad mentem D. Thomæ proxime referendi, & *probatur* ex generali principio, quia Deus, cum nunquam operetur sine harmonia omnium perfectionum divinarum, & cum bonitate concurrat semper sapientia ac justitia, non solet profundere suas gratias sine *congrua dispositione* recipientis, ubi potest haberi ea dispositio; prout patet ex baptismo adultorum.

Quæritur 17. In quibus partibus soleat conferri Extrema Unctio?

Respondeo 1. In Græca Ecclesia inungitur

tur frons, mentum, genæ, pectus, manus, & pedes. Ita testatur *Arcudius* l. 5. C. 7. his verbis: *Græcorum Sacerdotes ungunt ægri frontem, mentum, ambas genas, ita ut fieri videatur unctio in capite ad modum crucis, deinde pectus, tum manus, idque ex utraque parte, postremo pedes. Simeon* tamen Thessalonicensis l. 1. de Sacramentis, ubi ritum hujus Sacramenti describit, non facit mentionem pectoris, & pedum, sed tantum frontis, faciei, & manuum, ex quo *P. Juenin* colligit, antiquitus a Græcis non fuisse inunctum pectus & pedes.

Respondeo 2. In Latina Ecclesia jam sæculo sexto viguit consuetudo multorum præter alias quasdam partes inungendi quinque sensus corporis humani. In Sacramentario *Gregorii* M. quod *Menardus* edidit, sic habetur: *Multi sacerdotum perungunt insuper*, (hoc est, ultra frontem, & forte labia, pectus, ac pedes) *in quinque sensus corporis, id est, in superciliis oculorum, in auribus deintus, & in narium summitate sive exterius, & in manibus exterius, id est, deforis.* Teste P. *Juenin* Codex Abbatis *Rotaldi* unctioni quinque sensuum adjungit unctionem *colli, pectoris* & *scapularum*. Vetus *Pontificale Anglicanum* imperat unctiones *colli, scapularum, pectoris, pedum, umbilici*, seu *loci, ubi plus dolor imminet*. Codex *Remigioremensis* addit utriusque temporis unctionem. *Ungatur*, inquit, *a sacerdote vel pluribus sacerdotibus de oleo sanctificato facientibus cruces singulis in dextro tempore & sinistro, non in fronte, nec in vertice. Eugenius* IV. in Istructione ad Armenos jubet inungi præter quinque sensus etiam renes. *Hoc Sacramentum*, inquit, *nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet, qui in his locis ungendus est, in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem.* Hanc formam secutum est *Rituale Romanum* Tit. 27. §. 15. ita tamen ut prohibeat inungi renes in mulieribus honestatis causa; imo etiam in iis viris, qui commode moveri non possunt.

Quæritur 18. Cujusnam partis inunctio pertineat ad essentiam hujus Sacramenti?

Respondeo Nullius determinatæ partis inunctio requiritur ad essentiam hujus Sacramenti, sed sufficit, dummodo inungatur aliqua pars notabilis corporis humani.

Probatur 1. Id sufficit in baptismo ad hoc, ut dicatur ablui corpus humanum. Ergo idem etiam sufficit ad hoc, ut dicatur inungi corpus humanum.

Probatur 2. Nulla est assignabilis pars in corpore humano, quæ non fuerit omissa in uno vel altero Rituali. Ergo, cum non possit supponi, omissa esse essentialia Sacramenti, dicendum est, nullam esse determinatam partem corporis humani pro materia essentiali hujus Sacramenti, sed sufficere, dummodo corpus humanum inungatur in aliqua parte notabili. *ant. prob.* Nam imprimis non potest dici, sensus quinque esse materiam necessariam hujus Sacramenti; quia D. *Gregorius* M. in suo Sacramentario testatur, quod non omnes, sed tantum *multi* quinque sensus, inter quos ibi organum gustus omittitur, inungant, prout ostensum est. Neque etiam potest dici; quod frons, aut genæ, aut mentum, aut collum, pectus sit pars essentialis, quia ex adductis textibus constat, non semper ab omnibus has partes inunctas esse. *Petrus Cluniacensis* l. 5. Epist. 7. observat, nullam earum unctionum iterari, quæ fit in baptismo, in confirmatione, & in ordinatione Sacerdotis. Cum ergo baptizandi ungantur in vertice, confirmandi in fronte, presbyterandi in manibus, verosimile est, has inunctiones tempore Petri Cluniacensis omissas fuisse. Idem *probatur* ex *Rituali Meclinensi*, approbato ab Academia Lovaniensi anno 1588. quod Can. 9. de Extr. Unct. sic scribit: *In morbis contagiosis & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum magis ad unctionem expositum, aut detectum dicendo: Per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum,*

ratum, *gustum*, *tactum*, *&* *gressum*. *Et tunc preces quæ præmittendæ forent*, *poterunt in Ecclesia coram venerabili Sacramento devote legi*.

Confirmatur ex eo, quia authores communiter concedunt, quod unica solum pars corporis inungenda sit, quando timetur, ægrum sub inunctione moriturum. Sic etiam *Synodus Veneta* 1668. præscribit his verbis: *Si imminens transitus prævideatur*, *unica unctione in fronte suppleri poterit sub hac forma*. *Per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus*, *quidquid per sensus deliquisti*. *Amen*.

Quæritur 19. Qualis in Latina Ecclesia sit Extremæ Unctionis forma?

Respondeo. In singulis partibus corporis, quæ inunguntur, repetitur hæc forma: *Per istam sanctam Unctionem*, *&* *suam piissiman misericordiam indulgeat tibi Deus*, *quidquid per* (nominatur pars inungenda hoc modo;) *visum*, *auditum*, *olfactum*, *gustum*, *tactum*, *gressum*, *deliquisti*. In nomine Patris &c.

Quæritur 20. An omnia verba hujus formæ sint essentialia?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia, ut superius ostensum est, ad essentiam hujus Sacramenti sufficit unica inunctio, & generalis expressio sensuum. Imo, ne quidem ad essentiam Sacramenti requireretur expressio sensuum, cum per hoc sacramentum etiam remittantur peccata mentalia, quæ sine ullo sensu interno vel externo commissa sunt. Si ergo non requiritur ad essentiam sacramenti, ut exprimantur potentiæ internæ, per quas peccatur, etiam non requiritur ad essentiam sacramenti, ut exprimantur sensus. Multo minus ad essentiam facramenti exigitur, ut pronuntientur hæc verba: *Per suam piissimam misericordiam*; quia hæc causalis propositio vel modus incidens per se jam præsupponitur in omni sacramento.

Respondeo 2. Ista tamen verba vel his æquivalentia: *Per istam unctionem indulgeat tibi Deus*, *quidquid deliquisti*, sunt essentialia huic sacramento.

Ratio est, quia in omni alio sacramento exprimitur actio sacramentalis, & effectus primarius, a quo tanquam radice dependent cæteri effectus secundarii. Ista autem in hoc sacramento sunt inunctio & remissio peccatorum quoad reatum reliquiarum peccato inhærentium, prout superius explicatum est. Hinc in antiquis formis semper continetur expressio inunctionis. Et quamvis hæc actio sufficienter exprimeretur ipso facto externo, placuit tamen authori Sacramentorum, requirere expressionem etiam verbalem: nec decet, in re dependente ab arbitrio instituentis hariolari seu divinare de illius mente, quod ea, quæ requisivit, non requisierit tanquam requisita essentialia. Id enim nec tutum, nec præsumendum est.

Quæritur 21. Qualis fuerit forma Extremæ Unctionis primis decem sæculis?

Respondeo. Forma Extremæ Unctionis primis decem sæculis non erat deprecatoria, ut nunc, sed absoluta ac indicativa.

Id *Probatur* ex variis illorum temporum formulis. 1. Forma, quæ dicitur *ambrosiana*, & quam Paludanus in 4. dist. 23. a nullo antiquorum Patrum fuisse improbatam testatur, sic habet, *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris*, *& filii*, *& Spiritus Sancti*, *ut more militis uncti præparatus ad certamen aereas possis superare potestates*. 2. *Albertus* M. in 4. dist. 23. art. 4. testatur; se lustrasse oculis antiquissimos Germaniæ Rituales libros, qui hujus Sacramenti formam mere indicativam continebant. Addit; praxin sic conferendi sacramentum vocari a Germanis *Gregorianam*. 3. *Arcudius* l. 5. de concordia c. 5. refert ex MS. Codice *Halitgarii*, qui floruit sub Ludovico Pio, hanc formulam. *Ungo te de oleo sanctificato*, *ut more militum præparatus ad luctamen aereas possis superare catervas*, &c. 4. In Sacramentario *Gregorii* M. habetur indicativa & authoritativa hoc modo: *Inungo te de oleo sancto*, *sicut Saulem unxit Samuel in Regem & Prophetam*. *Operare creatura salis in nomine Dei Patris omnipotentis*, *ut non lateat hic spiritus immundus &c.*

Quæritur 22. Utrum amentibus aut furiosis

riosis possit conferri hoc Sacramentum?

Respondeo. Si tales amentes aut furiosi aliquando habuerunt usum rationis, & frequentarunt devote sacramenta Ecclesiæ, nec inciderunt in amentiam vel rabiem in actuali commissione peccati mortalis, vel saltem possit dubitari, an non suum peccatum uno vel altero momento lucidi intervalli retractarint, potest illis conferri hoc Sacramentum, dummodo id fieri possit sine gravi irreverentia, & nulla extet particularis lex Diœcesana in contrarium.

Ratio est, quia ad fructuose suscipiendum hoc sacramentum sufficit intentio & devotio habitualis, seu actualis præterita per peccatum devotioni contrarium non retractata.

Idem *confirmatur* ex D. Thoma, qui p. 3. q. 80. a. 9. sic scribit: *Dicendum, quod aliqui dicuntur non habere usum rationis dupliciter; uno modo, quia habent debilem usum rationis, sicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales possunt aliquam devotionem hujus Sacramenti concipere, non est eis hoc Sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere usum rationis totaliter. Aut igitur nunquam habuerunt usum rationis, sed sic a Nativitate permanserunt, & sic talibus non est hoc Sacramentum exhibendum, quia in eis nullo modo præcessit hujus Sacramenti devotio. Aut non semper caruerunt usu rationis; Et tunc, si prius, quando erant compotes suæ mentis, apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi.*

Quæritur 23. An Extrema Unctio præmittenda sit sacræ communioni?

Respondeo. Antiquitus Extrema Unctio præmissa fuit S. Communioni, sed *Rituale Romanum a Paulo* V. editum testatur, initio elapsi sæculi jam obtinuisse universalem Ecclesiæ consuetudinem, ut hoc Sacramentum conferatur ægro post sumptionem Eucharistiæ. De hac re *P. Juenin* h. l. quæst. ult. sic scribit: Antiqui-
„ tus Unctionem Extremam fuisse datam
„ infirmis immediate ante Eucharistiæ
„ communionem, probat *Doctissimus Hugo*
„ *Menardus* ex libro Sacramentorum *S.*
„ *Gregorii*, ex Codice *Rotaldi* & ex
„ Codice *Tiliano*, ubi infirmi inunctio
„ peragenda præscribitur antequam infir-
„ mus inungatur; *Deinde* (post unctionem
„ *communicet eum* (Sacerdos) *corpore &*
„ *Sanguine Domini*. Probat etiam ex *Pœ-*
„ *nitentiali* libro *Theodori Cantuariensis*,
„ *ubi dicitur: Ideo secundum Canonicam*
„ *authoritatem, ne illis janua pietatis clausa*
„ *videatur, orationibus & consolationibus*
„ *sacra cum unctione olei animati, secun-*
„ *dum statuta SS. Patrum Communione*
„ *viatici reficiantur*. Probat quoque ex
„ *Eparchio* authore vitæ *Caroli Magni*:
„ *oleo sancto inunctus ab Episcopis* (in-
„ quit) *& viatico sumpto---obiit in pa-*
„ *ce*. Probat iterum ex Constitutionibus
„ *Riculphi Episcopi Suessionensis: Item*
„ *oportet* (inquit) *ut Presbyteri infirmos*
„ *suos post confessionem & reconciliationem*
„ *oleo sancto perungant & tunc eos com-*
„ *municent*. Aliquibus abhinc sæculis di-
„ versa disciplina obtinuit apud Latinos,
„ ubi passim communicatur infirmus an-
„ tequam unctione extrema donetur: *In*
„ *quo* (verba sunt Romani Ritualis edi-
„ ti jussu Pauli Papæ V.) *illud inpri-*
„ *mis ex generali Ecclesiæ consuetudine*
„ *observandum est, ut si tempus & in-*
„ *firmi conditio permittat, ante extremam*
„ *unctionem Pœnitentiæ & Eucharistiæ*
„ *Sacramenta infirmis præbeantur*.
„ Jam vero si quis roget quænam ex
„ duabus illis disciplinis sit magis lau-
„ danda; dicendum erit utramque non
„ levibus niti momentis. Antiqua ni-
„ titur ipsa Extremæ Unctionis natu-
„ ra: cum enim (ut ajunt Patres) sit
„ quoddam Sacramenti Pœnitentiæ con-
„ summativum, decuit ut non separare-
„ tur ab ipso Pœnitentiæ Sacramento.
„ Præterea cum peccata, saltem veni-
„ alia remittat, animamque quo de cœle-
„ stibus cogitet, expeditam efficiat,
„ par fuit ut per modum dispositionis
„ Sacræ Communioni præmitteretur. Al-
„ ter usus ipsa etiam unctionis natura
„ nititur: cum enim sit Sacramentum
„ exeuntium, non immerito confertur
„ post cætera omnia Sacramenta: Unde
„ autem posterior ea consuetudo origi-
„ nem duxerit, his verbis docet *Bellarmi-*

„ *nus*, lib. 2. de arte bene moriendi c. 2. „ *Nostro tempore invertitur ordo non sine justissima causa: sæpe enim accidit ut Extrema Unctio, ne terreantur ægroti, differatur in longum tempus & periculum est ne interim ægrotus vel usum rationis amittat, vel alia de causa reddatur inhabilis ad Eucharistiam rite percipiendam: Ideo igitur viaticum nostro tempore præmittitur: Melius est enim ut inverso ordine Sacramenta ita ministrentur ægrotis, quam ut altero eoque saluberrimo priventur: Unctio enim extrema conferri potest ægroto etiam in agone posito, & non intelligenti vel sentienti quid circa se agatur, modo tamen in vivis sit, defuncti enim nullius Sacramenti capaces sunt*. Cæterum non in extremæ tantum unctionis administratione, sed & in dispensatione aliorum Sacramentorum quisque in praxi tenetur sequi ritum qui suis temporibus obtinet in Ecclesia cujus est Minister: *Si quis dixerit* (verba sunt *Concilii Tridentini* Sess. 7. Can. 13. de Sacramentis in genere) *receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiæ pastorem mutari posse: anathema sit*.

II. TRACTATUS.

De Sacramento Ordinis.

§. I.

De quatuor Ordinibus Minoribus.

QUæritur 1. Quid sit Sacramentum Ordinis?

Respondeo. Sacramentum Ordinis est signum sensibile ex opere operato collativum gratiæ, quo confertur potestas exercendi officia Ecclesiastica.

Quæritur 2. Quot sint Ordines?

Respondeo. Septem; videlicet Ostiaratus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Ita *Concil. Trid. Sess.* 23. Solet autem his Ordinibus præmitti *prima Tonsura*.

Quæritur 3. Quid sit *prima Tonsura*?

Respondeo. Est Cæremonia Ecclesiastica, qua insignitus transfertur a statu laicali ad clericalem. Consistit autem illa cæremonia in variis ritibus, præsertim in tonsione capillorum in formam coronæ, & in protestatione tonsurandi, qua ex Ps. 15. dicit: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei. Tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi*.

Quæritur 4. Quænam requirantur ad licite recipiendam primam tonsuram?

Respondeo. Ad hoc requiruntur quatuor. 1. *vocatio ad Statum Clericalem*. Ea autem vocatio agnoscitur ex talentis naturæ & gratiæ; ex propensione ultronea ad functiones & obligationes Clericales, ac demum ex dispositione divina mediorum. Hinc ad Statum Clericalem vocati non censentur, qui per vitia carnalia diu frequentata jam contraxerunt habitum difficillime mobilem. 2. *recta intentio* non deserendi temere Statum Clericalem, nec in eo quærendi honores, vel alia bona temporalia. 3. *Sacramentum Confirmationis*. 4. *Ætas sufficiens* ad agnoscendas obligationes, & decenter obeundas functiones Clericales. Hinc, quamvis in Jure determinata ætas præscripta non sit, decet tamen, tonsurandum non esse inferioris ætatis, quam annorum quatuordecim.

Quæritur. 5. Quænam sint Privilegia Tonsurati?

Respondeo. Privilegia Tonsurati sunt quatuor. 1. *Privilegium fori*, quo Clericus eximitur a jurisdictione Judicis Sæcularis. 2. *Privilegium Canonis*, vi cujus incurrunt excommunicationem percussores, & violenti aggressores Clericorum, si id fiat *suadente diabolo*, hoc est, injuste & cum peccato mortali. 3. Exemptio a Gabellis, Steuris, & aliis oneribus personalibus. 4. Capacitas ad beneficia Ecclesiastica post adeptum annum ætatis decimum quartum.

Quæritur 6. Quid significet Tonsura Clericalis?

Respondeo. Tonsura Clericalis significat.

ficat. 1. humilitatem & patientiam ſub capite Chriſto ſpinis coronato. 2. abiectionem cogitationum & curarum ſæcularium inutilium. 3. profeſſionem & amorem perfectionis cujus eſt Symbolum figura circularis, omnium figurarum perfectiſſima.

Quæritur 7. Quid ſit Oſtiaratus?

Reſpondeo. Eſt ſignum ſenſibile, quo per traditionem clavium Eccleſiæ traditur poteſtas, Eccleſiam dignis aperiendi, indignis vero claudendi. Hinc iſtius Ordinis *materia* eſt traditio clavium Eccleſiæ, ejus *forma* autem conſiſtit in illis verbis, quibus traditur præfata poteſtas.

Quæritur 8. Quodnam eſt Officium Oſtiarii?

Reſpondeo. Ejus officium eſt. 1. Indignis claudere Eccleſiam. Tales ſunt excommunicati, Interdicti, Gentiles, hæretici non tolerati. 2. Convocare horis congruis populum ad Eccleſiam. 3. Cuſtodire Sacra vaſa. 4. Diſponere libros ad divinum Officium. 5. Servare mundam Eccleſiam.

Quæritur 9. Quid ſit Lectoratus?

Reſpondeo. Eſt ſignum ſenſibile, quo traditur poteſtas prælegendi fidelibus Scripturas ſacras in Eccleſia Dei. Ejus *materia* eſt traditio Codicis prælegendi. *Forma* autem conſiſtit in iis verbis, quibus traditur illa poteſtas.

Quæritur 10. Quodnam ſit Officium Lectoris?

Reſpondeo. Lectoris Officium eſt. 1. Populo alta voce prælegere verbum Dei vel alias Scripturas ab Epiſcopo præſcriptas. 2. Habere Catecheſes. 3. Benedicere panem & novos fructus ex commiſſione parochi.

Quæritur 11. Quid ſit Exorciſtatus?

Reſpondeo. Eſt ſignum ſenſibile, quo confertur poteſtas imponendi manus ſuper energumenos ad expellendos Dæmones ab obſeſſis corporibus. Ejus *materia* eſt traditio libri exorciſmorum. *Forma* autem conſiſtit in iis verbis, quibus traditur illa poteſtas.

Quæritur 12. Quodnam ſit officium Exorciſtæ?

Reſpondeo. Ejus officium eſt, expellere dæmones ab obſeſſis corporibus. Ut tamen hoc licite attentetur, in pleriſque Diœceſibus requiritur ſpecialis deputatio Epiſcopi, quia opus eſt prudenti diſcretione ficte obſeſſorum a vere obſeſſis, & ſelectu mediorum, exorciſmorum, interrogationum, &c. in qua re facile committi poſſunt multi graves errores.

Quæritur 13. Quid potiſſimum vitandum ſit in adhibendis exorciſmis?

Reſpondeo. Vitandum eſt. 1. Ne adhibeantur exorciſmi, in quibus continentur maledictiones contra creaturas irrationales, prout oſtendit *Baruffaldus* in Commentario ad Rituale Romanum. 2. Ne adhibeantur exorciſmi, in quibus continentur abjurationes creaturarum irrationalium, niſi habeatur prudens dubium, an non inſideantur vel agantur a dæmone: in quo caſu exorciſmi dirigendi ſunt in ipſum Dæmonem, prout idem author declarat. 3. Ne adhibeantur exorciſmi ex libris Romæ prohibitis. Tales libri ſunt. *Flagellum dæmonum P. Mengho & Compendium artis exorciſticæ ejuſdem authoris*, *Malleus dæmonum P. Albertini*, *Practica Exorciſtarum P. Polidori*, *Circulus aureus P. de Capellis*, *Conjurationes P. Lucatelli &c.*

Quæritur 14. Quid ſit Acolythatus?

Reſpondeo. Eſt ſignum ſenſibile, quo confertur poteſtas obeundi inferiora miniſteria in Sacrificio Miſſæ. Talia miniſteria ſunt, accendere & deferre luminaria, præparare urceolos, &c. *Materia* Acolythatus eſt traditio candelabri cum cereo necdum accenſo, & urceoli vacui. *Forma* conſiſtit in verbis, quibus traditur illa poteſtas.

Quæritur 15. Quale eſt Officium Acolythi?

Reſpondeo. Ejus Officium eſt, accendere luminaria, deferre Candelabrum, vinum & aquam ad Euchariſtiam miniſtrare.

Quæritur 16. An quatuor Minores Ordines ſint Sacramentum?

Reſpondeo. D. Thomas cum multis Theologis id affirmat, Vaſquez cum multis aliis Recentioribus Theologis id negat. In praxi parum refert, quænam ſen-

sententia sit verior. In utraque enim sententia suscipiens hos Ordines tenetur se constituere in statum gratiæ, in prima, quia sunt Sacramentum, in secunda, quia probabile ac dubium est, eos esse Sacramentum.

Quæritur 17. Quænam prohibeantur vel præcipiantur Clericis quoad vitæ honestatem?

Respondeo. Clericis prohibentur. 1. Incontinentia. 2. Ebrietas. 3. Negotiatio. 4. Portatio armorum. 5. Lusus alearum & taxillorum. 6. Frequentatio tabernarum. 7. Spectatio spectaculorum, qui repræsentantur a Mimis, ac histrionibus. 8. Luxus vestium & suppellectilium. 9. Cauponatio. Tridentinum vero sess. 25. C. 1. universim de Clericis sic scribit: *Se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant, mores suos omnes ita componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter modesta suppellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint. Etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei Zelum, ac vanitatum contemptum præseferat.*

Quæritur 18. An gaudeant privilegio Canonis & fori, qui non deferunt habitum Clericalem & Tonsuram?

Respondeo. Si Clericus ex diu continuato neglectu habitus & Tonsuræ Clericalis publice habeatur pro laico, non gaudet privilegio Canonis & fori, prout habetur C. *si Judex*, in 6. Aliud dicendum, si publice habeatur pro Clerico, & solum ad breve tempus in particulari circumstantia deposuerit habitum Clericalem.

Quæritur 19. Quandonam incurratur vel non incurratur excomunicatio ob percussionem vel injuriosam tractationem Clerici?

Respondeo 1. Ad incurrendam hanc excommunicationem non sufficit injuriosa tractatio verbalis, sed requiritur *violenta injectio manuum suadente diabolo*, eaque ex suo genere graviter peccaminosa. Hinc non incurritur ab iis, qui Clericos percutiunt, vel percuti jubent causa correctionis, vel tuitionis, v.g. si Magister vel Prælatus plectat Clericos delinquentes, si Clericus turbans divina ejiciatur ex Ecclesia, si Judex capiat Clericum criminosum, ne elabatur per fugam, sed extradatur suo Judici Ecclesiastico, vel si quis vim a Clerico illatam vi repellat *servato moderamine inculpatæ tutelæ*, vel si Clerici, præsertim juniores, se invicem percutiant eo percussionis genere, de quo consideratis circumstantiis merito dubitari possit, an ex suo genere fuerit peccatum mortale. Econtra hæc Excommunicatio incurritur etiam a pueris & fœminis, si violenta percussio vel tractatio fuerit de se graviter peccaminosa. Eadem incurritur etiam a mandante. Idque verum est, etiamsi percussio facta sit in occulto; aut si Clericus non quidem percutiatur, sed tantum includatur. Neque ad incurrendam hanc censutam opus est sententia vel declaratione criminis, sed contrahitur excommunicatio & obligatio vitandi excommunicatum ante sententiam Judicis vel declarationem criminis. Hæc omnia reperiuntur declarata in variis textibus Juris, a quo etiam ab incurrenda excommunicationis censura eximuntur, qui violentas manus injiciunt in Clericum, cum matre, uxore, sorore, vel filia turpiter inventum; vel qui occidunt aut occidi mandant Clericum, qui facit seditionem.

Quæritur 20. Quis possit absolvere ab hac Excommunicatione?

Respondeo. Clerici infra annos pubertatis, mulieres, & aliæ personæ, quæ sui juris non sunt, senes, valetudinarii, vel alii, qui non possunt tuto accedere Romam, item ii, quorum *delictum est occultum*, ita ut nondum sciatur a majore parte communitatis, nec timeatur proxime deducendum ad forum contentiosum, possunt absolvi ab Episcopo; Regulares vero a suo Abbate vel Superiore. Verum de his omnibus fusius scripsi in *Theol. Eclect.* & in *Instructione Ordinandorum*, edita pro Diœcesi Augustana.

§. II.

§. II.

De Subdiaconatu.

QUæritur 1. Quid sit Subdiaconatus? *Respondeo*. Subdiaconatus est Ordo Sacer, quo Clericus perpetuo consecratur Deo ad ministrandum Presbytero & Diacono in Sacrificio Missæ. *Materia* Subdiaconatus est traditio calicis vacui cum patena vacua, & libri Epistolarum. Horum tamen attactus physicus probabiliter non pertinet ad valorem ordinationis, & eo per incuriam omisso posset licite ascendi ad Ordines Superiores. Immo etiam liber Epistolarum probabiliter solum pertinet ad materiam accidentalem. *Forma* consistit in illis verbis, quibus confertur potestas ministrandi Presbytero & Diacono in Sacrificio Missæ.

Quæritur 2. Quodnam sit Officium Subdiaconi?

Respondeo. Officium Subdiaconi est. 1. Calicem & patenam, & aquam Diacono in ministerium Sacrificii offerre. 2. Solenniter cantare Epistolam. 3. Pallas altaris & corporalia abluere.

Quæritur 3. Quænam requiruntur ad licitam receptionem Subdiaconatus?

Respondeo. Requiritur 1. annus ætatis vigesimus primus completus. 2. Interstitium unius anni post susceptos Minores Ordines. 3. Scientia sufficiens ad ministeria Subdiaconi recte obeunda. 4. Status gratiæ, quia juxta plerosque auctores Subdiaconatus est Sacramentum. 5. Titulus mensæ. 6. Immunitas ab omni censura & irregularitate.

Quæritur 4. Quid & quotuplex sit Titulus Mensæ?

Respondeo. Titulus mensæ est assignatio sustentationis congruæ. Est autem triplex; videlicet titulus *Beneficii*, *Patrimonii*, & *Paupertatis*. Per titulum *Beneficii* intelligitur actualis ac pacifica possessio beneficii, sufficientis ad sustentationem congruam de se perpetuam. Per titulum *Patrimonii* intelligitur actualis ac pacifica possessio bonorum patrimonialium, vel quasi patrimonialium, de se sufficientium ad honestam sustentationem. Per Titulum *paupertatis* intelligitur professio religiosa; nec interest sive sit emissa in ordine mendicantium sive non mendicantium. Obligatio ad ejusmodi titulum est adeo rigorosa, ut, qui ordinatus fuerit ex ficto titulo, incurrat suspensionem perpetuam. Ad fictum autem titulum etiam pertinet, si quis se obliget, quod post ordinationem velit restituere Patrimonium, vel bona, in quibus fuit constitutus Titulus. Idem dicendum, si quis promisit, se non petiturum portionem ab Ecclesia, ad cujus titulum est ordinatus.

Quæritur 5. Quænam sit obligatio Subdiaconi?

Respondeo. Subdiaconus obligatur ad tria. 1. *Ad perpetuam gestationem habitus Clericalis*, adeo ut, si notabili tempore absque causa sufficiente negligat deferre habitum Clericalem, graviter peccet. 2. ad perpetuam castitatem, idque ex voto, annexo huic Statui ex Constitutione Ecclesiæ. 3. Ad recitationem Horarum Canonicarum.

Quæritur 6. Quando incipit hæc obligatio?

Respondeo. A momento susceptæ ordinationis; sic ut ab ea Hora recitanda initium sumendum sit, quæ ipsa hora ordinationis in Ecclesia Cathedrali recitari consuevit. Ita communis Doctorum, quæ in materia dependente a lege consuetudinis plurimum valet, quia repræsentat potiorem partem communitatis Ecclesiæ, ut proin aut inveniat, aut faciat legem.

Quæritur 7. An lex recitandi Breviarium etiam privatim obliget sub gravi?

Respondeo. Obligat sub gravi. Ita 1. Concilium Mediolanense I. sub D. Carolo Borromæo, quod part. 2. C. 21. sic habet: „Qui Sacris initiati Beneficium „ Ecclesiasticum non habent; si divinum prætermiserint Officium, præter grave peccatum quod committunt, graviter etiam ab Episcopis in „ eos animadvertatur. 2. *Concilium Aquilejense C. 11. dicit:* Qui ad Subdiaconatus Ordinem profecti sunt, si „ bene-

„ beneficio Ecclesiastico careant: non „ existiment, Horis Canonicis ex Breviario Romano recitandis obstrictos „ non esse. Omnino vero intelligant, „ quemadmodum, qui Beneficium Ecclesiasticum habent, Horas Canonicas non recitantes ultra peccati mortalis reatum amissione fructuum plectuntur; ita illos omittendo Horas „ Canonicas mortaliter peccare, nec se „ prætextu beneficii non adepti excusare posse.

Quæritur 8. Tenenturne ad Horas Canonicas etiam illi Clerici, qui habent beneficium Ecclesiasticum, etiamsi in Sacris Ordinibus nondum constituti sint?

Respondeo. Tenentur. De Beneficiatis curam animarum habentibus Leo X. in Concilio Lateranensi V. Sess. 9. sic statuit: „ Quilibet habens beneficium „ cum cura, si post sex menses ab obtento beneficio divinum Officium non „ dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos „ non faciat pro rata omissione recitationis Officii, sed eos tanquam injuste perceptos in fabricas hujusmodi „ Beneficiorum, vel in pauperum Eleemosinas erogare teneatur. Si vero „ ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, Beneficio ipso privetur, cum propter Officium detur Beneficium. Intelligatur „ autem Officium omittere quoad hoc, „ ut Beneficio privari possit, qui per „ quindecim dies illud bis saltem non „ dixerit." Idem statuit Pius V. Constitut. 135. *Ex proximo.*

Quæritur 9. An ad recitationem Breviarii obligentur etiam Beneficiati nondum Sacris Ordinibus initiati, si eorundem Beneficium non habeat annexam curam animarum?

Respondeo. Obligantur etiam isti. Patet ex communi sensu Ecclesiæ & Doctorum, fundato vel in traditione vel in ipsa natura Beneficii. Concilium Dertusanum anno 1429. Can. 4. dicit: „ Ne divinæ servitutis pensus, quem „ de fructu labiorum suorum offerre tenetur quilibet Clericus Ecclesiasticum „ Beneficium possidens, vel in Sacris „ Ordinibus constitutus, dum per occupationes alias Conventui Ecclesiæ „ interesse non valet, ex defectu Breviarii omittatur, duximus statuendum, ut per locorum Ordinarios Beneficiarii prædicti, & in Sacris Ordinibus constituti ad habendum propria Breviaria cogantur. 2. In Concilio Basileensi congregato ex natione Germanica, Gallica, Anglicana, Polonica, & Hungarica eadem obligatio declaratur Sess. 21. C. 5. 3. Eadem declaratio fit in variis Conciliis Provincialibus supra relatis. 4. Idem indirecte definivit Alexander VII. damnando varias propositiones proxime referendas.

Quæritur 10. An ad recitationem Breviarii etiam tenentur Beneficiati nondum Sacris initiati, quo tempore vacant studiis?

Respondeo. Tenentur. Patet ex propositione 21. damnata ab Alexandro VII. quæ sic sonat: *Habens Capellaniam collativam, aut quodvis beneficium Ecclesiasticum, si studio Litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.*

Quæritur 11. Si Beneficiatus non recitet Breviarium, an tenetur restituere fructus ante sententiam Judicis?

Respondeo. Tenetur eos restituere ante sententiam Judicis. Patet ex Propositione 20. damnata ab Alexandro VII. quæ ita sonat: *Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pena.*

Quæritur 12. An Beneficiatus non recitans Breviarium loco restitutionis computare possit eleemosinas antecedenter a se factas?

Respondeo Negative. Patet ex Propositione 33. damnata ab Alexandro VII. quæ sic habet: *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascunque eleemosinas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.*

Quæritur 13. Si Beneficium sit adeo tenue, ut non sufficiat ad congruam susten-

ſtentationem, an Beneficiatus nihilominus tenetur ad recitationem Breviarii?

Reſpondeo. Tenetur. Colligitur ex præfatis legibus generalibus, quæ nullum genus Beneficii vel Beneficiatorum excipiunt. Patet 2. ex potiore ſenſu Doctorum, qui in ejuſmodi materia dependente a legibus humanis vel a conſuetudine, authoritate ſua potiore præſupponunt, vel interpretantur, vel formant legem. S. Antoninus part. 3. Tit. 13. C. 4. §. 1. *Ad Horas Canonicas tenentur ex præcepto quilibet Clerici Beneficiati, etſi non exiſtentes in Sacris. Nec excuſare ſe poſſunt ratione exiguitatis Beneficii, ſi ex eo non percipiant neceſſaria, ſed imputent ſibi, ex quo ſe fecerunt ad illud intitulari.*

Quæritur 14. Si quis differat recitare Matutinum in tempus veſpertinum, an ſatisfaciet ſimul pro ſequente die?

Reſpondeo Negative. Patet ex Propoſitione 35. damnata ab Alexandro VII. ubi dicitur: *Unico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti & craſtino.*

Quæritur 15. An ſatisfaceret præcepto quoad ſubſtantiam, qui in Feſto de Duplici vel de Dominica recitaret Officium de Paſchate?

Reſpondeo Negative. Patet ex Propoſitione 34. damnata ab Alexandro VII. ubi dicitur: *In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit præcepto.*

Quæritur 16. Impeditus a recitando toto Breviario an tenetur ſaltem ad recitandam partem?

Reſpondeo. Si quis non poſſit recitare omnes Horas, tenetur ſaltem ad recitandas tot Horas, quot poterit recitare. Deſumitur ex Propoſitione 54. damnata ab Innocentio XI. quæ ſic ſonat: *Qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt autem recitare reliquas Horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad ſe minorem.*

Quæritur 27. Ad quid obligantur Clerici fruentes penſione, vel Stipendio Eccleſiaſtico?

Reſpondeo. Obligantur ad recitandum Officium B. Virginis. Ita ſtatuit S. Pius V. in Conſtitutione 135. *Ex proximo*, ubi ſic habet: *Quicunque penſionum fructus, aut alias res Eccleſiaſticas ut Clericus percipit, eum ad dicendum Officium parvum B. Mariæ Virginis decernimus obligatum, & penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium.*

Quæritur 18. Si Religioſi nondum ſint in Sacris conſtituti, an nihilominus obligantur ad recitationem Breviarii privatam?

Reſpondeo Affirmative.

Ratio eſt 1. Quia licet nulla extet lex Eccleſiaſtica generalis ſpecialiter obligans Religioſos ad recitationem Breviarii extra Chorum; reperitur tamen conſuetudo generalis, tacite accepta per modum legis; quod deſumitur ex ſenſu Doctorum eminenter potiorum authoritate & numero; ſi ergo conſuetudo ſemel acceptata per modum legis facit legem, idem de hac conſuetudine aſſerendum eſt, quam plerique authores exceptis reſpective paucis aſſerunt eſſe obligationem ſub peccato mortali. De ipſa autem conſuetudine antiquiſſima conſtat ex variis Conſtitutionibus Monaſticis v. g. Baſilii C. 107. Pachomii C. 142. S. Benedicti C. 50. & Conſtitutione Benedicti XII. 2. Quia ſaltem in Ordinibus eſſentialiter Clericalibus ipſa ſuſceptio Status religioſi reipſa eſt ſuſceptio alicujus Beneficii Eccleſiaſtici; cum ergo conſtet, ab Eccleſia Beneficiis Eccleſiaſticis annexam eſſe obligationem recitandi Breviarium, intentio Legis haud dubie ferebatur a fortiori ad Religioſos eſſentialiter Clericales; aut certe ipſa paritas rationis ab ipſis religioſis ordinibus recte ad paritatem obligationis extenſa & acceptata eſt. Obligantur itaque omnes Regulares exceptis iis, qui habent ſpeciale privilegium a Summo Pontifice, aut quibus ex gravi ſufficiente cauſa quoad hoc diſpenſatur a Superioribus.

Quæritur 19. Quanta pars Breviarii ſufficit ad conſtituendum peccatum mortale, ſi omittatur?

Reſpondeo. Omiſſio unius Horæ juxta potiorem Doctorum ſufficit ad conſtituendum peccatum mortale. Cum ergo hæc

hæc lex quoad obligationes in specie dependeat a consuetudine, seu sensu potioris partis in communitate Ecclesiæ, ea definitio retinenda est. Ob eandem rationem etiam omissio talis partis, quæ æquiparetur uni Horæ, erit peccatum mortale.

Quæritur 20. Qualis infirmitas excusat a recitatione Breviarii.

Respondeo. Excusat quælibet infirmitas gravis, quæ, si Breviarium recitaretur, timeretur aggravari, aut a curatione retardari. Gravis autem dici potest vel *ratione molestiæ & doloris*, gravis comparative ad ordinarias infirmitates humanas; vel *ratione periculi* vitæ notabiliter abbreviandæ. Ita quoad rem communis Doctorum. In hac re autem æger, ut securus sit in conscientia, tuto stabit Medici, vel alterius viri boni & prudentis judicio.

Quæritur 21. Si quis culpabiliter abjiceret Breviarium, aut se inebriaret, an subsequentes omissiones Breviarii reputarentur in peccatum?

Respondeo. Juxta D. Thomam omnes omissiones subsequentes erunt vere peccatum, quamdiu non retractatur voluntarietas præcedens, quæ tanquam forma moralis afficit subsequentes omissiones vel actus, & sic cum illis constituit unum totum morale, in quo actus subsequentes habent se per modum materiæ, voluntarietas autem præcedens per modum formæ, utpote a qua omnes subsequentes actus moraliter dependent tanquam a causa, eo quod debuerint & potuerint non tantum prævideri, sed etiam impediri. D. Thomas 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. sic habet: *Si aliquis de sero se inebriaverit, & non potest surgere ad Matutinas, ut debet, dicunt quidam, quod tunc incepit peccatum omissionis quando aliquis se applicat ad actum illicitum, & incompossibilem cum illo actu, ad quem tenetur. Sed hoc non videtur, quia dato, quod excitaretur per violentiam, & iret ad Matutinas, non omitteret. Unde patet, quod præcedens inebriatio non fuit omissio, sed omissionis causa. Unde dicendum est, quod omissio incipit ei imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi, tamen propter causam præcedentem, ex qua omissio sequens redditur voluntaria*. Similia habet 1. 2. q. 76. art. 2. ad 3.

Quæritur 22. An peccat graviter, qui absolvit Horas Canonicas cum voluntaria distractione?

Respondeo. D. Thomas ad incurrendam culpam mortalem duo requirit. *Primo*, ut distractio fiat *ex proposito*. *Secundo*, ut evagatio fiat *ad contraria* orationi, quæ videlicet sunt illicita, ita ut ad cultum Dei referri non possint. In 4. dist. 15. q. 4. art. 2. qq. 4. ad 2. sic scribit: *Dicendum, quod quando aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit in orando (tunc enim sine culpa non est, præcipue si in aliis sponte se occupat, quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera) & si ad contrarium mens evagetur, etiam culpa mortalis erit*. Idem 2. 2. q. 83. art. 13. ad 3. dicit: *Si quis ex proposito in oratione mente evagatur, hoc peccatum est, & impedit orationis fructum*.

Quæritur 23. Qualis requiritur attentio ad recitandas Horas Canonicas?

Respondeo. D. Thomas, quem in hoc sequuntur reliqui Doctores, distinguit triplicem attentionem. Prima est *ad pronuntiationem* religiosam *verborum*; Secunda est *ad sensum verborum*. Tertia est generalis *ad Deum & ad motiva orandi*. Quamlibet harum attentionum asserit sufficere; 2. 2. q. 83. art. 13. C. sic habet: *Sciendum, quod triplex est attentio, quæ orationi vocali potest adhiberi. Una quidem, qua attenditur ad verba, ne aliquis in eis erret. Secunda, qua attenditur ad sensum verborum. Tertia, qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum, & ad rem, pro qua oratur*. De iisdem tribus attentionibus loquens in 4. dist. 15. q. 4. art. 2. qq. 4. C. ait: *Dicendum, quod attentio in oratione potest esse duplex* (id est, varia) *Primo enim est attentio ad verba, quibus petimus*; (alia) *ad petitionem ipsam*; & (alia) *ad ea quæ petitionem ipsam circumstant, sicut est necessitas, pro qua petitur Deus, & alia hujusmodi. Et quæcunque harum attentionum ad-*

sit,

ſit, non eſt reputanda inattenta oratio. Unde etiam illi, qui non intelligunt petitionis verba, ad orationem attenti eſſe poſſunt. Sed tamen ultima attentio eſt laudabilior quam ſecunda, & ſecunda quam prima. Authores ſolent primam *attentionem* vocare *materialem* vel *ſuperficialem*, ſecundam vocant *ſpiritualem*; tertiam *generalem*.

Quæritur 24. An alterutra ex his tribus attentionibus debet eſſe actualis?

Reſpondeo. D. Thomas docet, quod in principio Breviarii requiratur attentio *actualis*, ſaltem generica, & in actu exercito ſaltem ad hoc, quod velimus reddere Deo, quæ debemus. In decurſu autem docet ſufficere *virtualem*. In 4. l. cc. ſic ſcribit: „ Attentio in oratione ſemper manere debet ſecundum „ virtutem (*id eſt, aliquem ſui effectum*;) ſed non requiritur quod maneat per eſſentiam actus (*id eſt actualiter*.) Manet autem ſecundum virtutem, quando aliquis ad orationem „ accedit cum intentione aliquid impetrandi, vel Deo debitum obſequium „ reddendi; etiamſi in proſecutione orationis mens ad alia rapiatur; niſi „ tanta fiat evagatio, quod omnino depereat vis primæ intentionis. In operibus virtutis non oportet, quod ſemper actualis electio adſit, ſicut non „ oportet, quod ille, qui eleemoſinam „ dat, ſemper de eleemoſina cogitet; „ ſed ſufficit, ſemel cogitaſſe, dum „ eleemoſinam dare diſpoſuit, niſi contraria cogitatione præcedens intentio „ interrumpatur. *Idem* 2. 2. *q*. 83. *art*. 13. *C. ait*: Eſt triplex effectus orationis. Primus eſt communis omnibus actibus charitate informatis, quod „ eſt mereri; & ad hunc effectum non „ ex neceſſitate requiritur, quod attentio adſit orationi per totum, ſed vis „ primæ intentionis, qua aliquis ad „ orandum accedit, reddit totam orationem meritoriam, ſicut in aliis meritoriis actibus accidit. Secundus effectus eſt ei proprius, quod eſt impetrare. Et ad hunc etiam effectum ſufficit prima intentio quam Deus principaliter attendit. Si autem prima „ intentio deſit, oratio nec eſt meritoria, nec impetrativa. Tertius effectus eſt, quem præſentialiter efficit, „ ſcilicet quædam ſpiritualis refectio „ mentis. Et ad hoc de neceſſitate requiritur in oratione attentio. „ Ex his omnibus ſequitur, quod in principio Breviarii requiratur attentio ſeu intentio actualis ſaltem generica, per hoc honorandi Deum, vel præſtandi Deo id, quod debemus. Et hæc ipſa attentio ſeu intentio actualis non neceſſario debet eſſe reflexa, ſed ſufficit *directa*, ſeu in *actu exercito*. Sic enim dum *loquimur*, *ſcribimus*, *ambulamus*, habemus utique intentionem ſeu voluntatem actualem loquendi, ſcribendi, ambulandi, quamvis reflexe non cogitemus, nec reflexe advertamus nos habere hanc voluntatem *directam & in actu exercito* loquendi, ſcribendi, vel ambulandi. Quamvis autem ſufficiat hæc prima *attentio ſeu intentio*; videtur tamen valde indecens, ſi mentem quis velit relinquere ſine ulla refectione ſpirituali; & ſi iſta negligentia fiat habitualis, eaque continuetur v. g. per integrum annum, timendum ne accreſcat in negligentiam gravem.

Quæritur 25. An tenetur reiterare Breviarium, qui per totum Breviarium eſt voluntarie diſtractus?

Reſpondeo. Si Clericus ita ſit diſtractus voluntarie, ut ne quidem voluerit, aut, ſi voluit, non potuerit attendere ad religioſam ac reverentem pronuntiationem verborum, tenetur omnino repetere Breviarium. Hoc autem fit, ſi ponat actionem incompoſſibilem cum attentione illa ad reverentem pronuntiationem verborum, & cum animo exhibendi per hoc cultum Deo. S. Antoninus part. 3. Interrog. C. 11. de Clericis ait: *Si dicendo Horas aliis exercitiis ſe occupavit manualibus, ut faciendo coquinam & hujuſmodi, videtur mortale, & non ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. Et ſi mens circa alia vagatur voluntarie, non curans, & ſic quaſi per totum officium, videtur mortale. Secus, ſi proponit velle attendere, & diſtrahitur*. Idem *confirmatur* ex paritate cum eo, qui volun-

luntarie deponit annuam Confessionem vel Communionem sacrilegam. Damnata enim est ab Alexandro VII. Propositio 14. *Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto.* Et alia damnata ab Innocentio XI. nempe 55. *Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.*

Quæritur 26. Daturne obligatio sic recitandi Breviarium, ut recitans seipsum audiat?

Respondeo. Non datur. Sylvius Resol. var. V. *Horæ Canonicæ*, id sic probat 1. Quia nullo jure probatur, recitantem Horas teneri ad se audiendum. Potest enim Breviarium vere *dici ac recitari*, etiamsi non audiatur a recitante. 2. quia alias surdastri, & alii in tumultu hominum, vel tempore Musicæ, &c. tenerentur fortius efferre vocem cum aliorum molestia. Hinc & Navarrus in Tractatu C. 20. de Orat. n. 14. disjunctive loquitur dicens: *Dico sufficere formare verba intra labia ita ut ipse illa audire vel intelligere queat.*

Quæritur 27. An in recitatione Horarum Canonicarum liceat invertere ordinem temporis?

Respondeo. Si id fiat causa alicujus impedimenti vel motivi honesti, ut melius obeantur officia alioquin debita, id licet. Si vero id fiat præcise, ut facilius indulgeatur conviviis, lusibus, aut recreationibus pro honestate status aut refocillatione naturæ non necessariis, id non licet. D. Thomas Quodl. 5. Q. 14. art. 1. sic respondet: *Consideranda est intentio ejus, qui prævenit tempus in Matutinis dicendis, vel in quibuscunque Horis Canonicis. Si enim hoc facit propter lasciviam, ut scilicet quietius somnolentiæ & voluptati vacet, non est absque peccato. Si vero hoc faciat propter necessitatem licitarum & honestarum occupationum; puta, si Clericus vel Magister debet videre Lectiones suas de nocte, vel propter aliquid aliud hujusmodi; licite potest sero dicere Matutinas, & in aliis Horis Canonicis tempus prævenire. Quia melius est, Deo utrumque reddere, scilicet & debitas laudes, & honesta Officia, quam quod per unum aliud impediatur.*

Quæritur 28. Quandonam introductus est in Diœcesin Augustanam usus Breviarii Romani?

Respondeo. Introductus est ab Henrico V. Episcopo Augustano anno 1610. prius enim Diœcesis hæc, sicut aliæ Diœceses Germaniæ, habebat Breviarium & Missale proprium, quorum adhuc in Bibliothecis partim impressa, partim Manuscripta asservantur Exemplaria.

Quæritur 29. Daturne obligatio, recitandi Breviarium etiam devote?

Respondeo. Datur. Patet ex Constitutione Innocentii III. adducta Quæst. 1. ubi *præcipit in virtute obedientiæ, ut divinum Officium celebretur devote*. Hinc patet, fieri contra legem Ecclesiæ dum Horæ Canonicæ sive publice in Ecclesia, sive privatim recitantur cum deproperatione moraliter incompossibili cum devotione interna.

Quæritur 30. Quibus mediis devotio sub Horis Canonicis excitari aut conservari poterit?

Respondeo. Ad devotionem internam multum conferunt. 1. Situs corporis reverens, v. g. genuflexio, aut sessio detecto capite coram Sanctissimo in Templo, vel coram devota imagine. 2. Præparatio animi per rememorationem divinæ præsentiæ, & propriæ indigentiæ. 3. Invocatio divini auxilii ad orandum devote, præmittendo saltem mentaliter orationem illam devotam: *Aperi Domine os*, &c. 4. Excitatio prævia bonæ intentionis. 5. Intentionis iterata sub recitatione Breviarii renovatio, quod determinatis in locis rememorativis fieri potest. 6. Devotæ imaginis, quæ pro varietate temporum variari potest, iterata subin inspectio. 7. Piorum quorundam actuum internorum, v. g. adorationis, &c. ad determinatos versus, v. g. *Gloria Patri*, alligatio. 8. Psalmorum ad statum proprium, vel ad aliud objectum idoneum, quod attentionem facile movet, accommodatio. 9. Frequens Psalmorum, aut Hymnorum, aut aliarum Breviarii partium per diem ruminatio, vel meditatio. 10. Frequens spiritualis lectio de orationis necessitate, utili-

utilitate, & praxi; aut Expositorum de Psalmis lectio.

Quæritur 31. Qualia sunt præcipua bonarum Intentionum genera?

Respondeo. Quatuor sunt potissima, quæ in Scripturis commendantur, bonarum intentionum genera. *Primum* est, ut oratio referatur in cultum, laudem, & amorem Dei, & eorum, quæ divina sunt. *Secundum* genus est, ut referatur in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. *Tertium*, ut offeratur pro commissis peccatis, propriis vel alienis. *Quartum*, ut dirigatur ad Deum pro obtinendis beneficiis pro se, vel aliis, pro vivis, vel defunctis. In his omnibus reperiuntur variationes innumeræ. Sic enim in primo & secundo, & tertio, ac quarto genere potest fieri respectus ad diversas perfectiones divinas, ad diversa mysteria Passionis, vel fidei, ad diversos Patronos, ad diversas personas & conditiones hominum, ut facillime quovis die elici possit nova intentio, si ad devotionem prior movere desinat.

Quæritur 32. Ad quas Horas obligantur Subdiaconi primo die suscepti ordinis?

Respondeo 1. Tenentur illo die recitare eas Horas, quæ solent recitari in Cathedrali post horam finitæ ordinationis ad Subdiaconatum.

Ratio est, quia in quovis statu eo momento incipit urgere obligatio annexa statui, quo momento primo contrahitur status.

Respondeo 2. Si taliter ordinandus mane anticiparet Vesperas, teneretur eas repetere post ordinationem.

Ratio est, quia in æstimatione morali non censeretur taliter recitans satisfacere mane præcepto, sed suæ devotioni. Ergo, nisi reiteraret Horas anticipatas, nunquam eo die posset dici satisfecisse præcepto. Accedit, quod facultas anticipandi sit privilegium. Privilegium tale autem non datur nisi obligato, & merenti privilegium; quorum neutrum reperitur ex suo genere in ista tepida classe primo sui fervoris & ordinis die anticipantium.

Quæritur 33. An teneatur ad Horas Canonicas Beneficiatus adhuc in Minoribus constitutus, si privetur perceptione fructuum?

Respondeo 1. Si talis injuste privetur perceptione fructuum beneficii, non tenetur recitare Horas Canonicas, nisi adhuc retineat civilem possessionem beneficii cum spe brevi obtinendæ restitutionis.

Ratio est, quia sicut beneficium datur propter officium, ita æquitas contractus reciproci inter Ecclesiam & beneficiatum exigit, ut cessante fructu beneficii cesset obligatio officii.

Respondeo 2. Si talis privetur juste fructibus beneficii, deobligatur a recitandis Horis Canonicis, si interea hæc obligatio recitandi fuerit translata in alium possessorem vel usufructuarium beneficii. Si autem hæc obligatio necdum fuerit translata in alium, tenetur adhuc recitare Horas Canonicas, donec transferratur in alium.

Ratio est, quia talis privatio fructuum est pœna. Per solutionem autem pœnæ non tollitur contractus & annexa obligatio, ob cujus violationem infertur pœna.

Quæritur 34. An etiam habentes præstimonia, vel præstimoniales portiones teneantur recitare Breviarium?

Respondeo Affirmative. Ita declaratum est a S. Pio V. in Bulla: *Ex proximo Lateranensi*.

Quæritur 35. An peccaret mortaliter, qui interruptim per omnes Horas tantum omitteret, quantum sufficit ad constituendam integram Horam?

Respondeo. Si quis ita faciat ex mera petulantia, peccat mortaliter; quia irrisioni & lusui exponit leges Ecclesiæ, quod sapit contemptum. Si autem sic faciat ex impotentia absolvendi totum Breviarium, vel evitandi onus restitutionis fructuum, stultus est. Eliciat enim contritionem, & recitet quantum potest, sicque evitabit onus restitutionis. Quod si hoc recuset, eoipso non satisfacit præcepto Ecclesiæ per recitationem mutilam, utpote elusurus stulto modo legem Ecclesiæ, ac proin tenetur ad restitutionem correspondentem fructuum.

Quæ-

Quæritur 36. An peccet mortaliter, qui in Sabbato Sancto omittit Vesperas?

Respondeo. Si hoc faciat ex petulantia, peccat mortaliter, quia exponit contemptui legem Ecclesiæ. Si id fiat ex negligentia, non peccat mortaliter.

Ratio est, quia communior Doctorum hoc non apprehendit, nec declarat tanquam aliquid grave.

Quæritur 37. An Matutinum & Laudes constituant unam Horam, & eorum omissio unum peccatum grave?

Respondeo. Constituunt duas Horas. Ita S. Antoninus & Navarrus.

Ratio est, quia antiquitus separabantur tempore, dum Matutinum dicebatur in Nocte, Laudes in Aurora.

Nec obstat quod tantum numerentur septem Horæ; ea enim divisio pertinet ad *Horas Diurnas*, non ad *Horas Nocturnas*.

Quæritur 38. An teneatur ad restitutionem fructuum correspondentium, qui non recitat Horas ob infirmitatem contractam ex ebrietate.

Respondeo. Tenetur, nisi prius per confessionem vel contritionem perfectam destruat malitiam causæ, ex qua dimanavit impotentia.

Ratio est, quia sic impotentia recitandi & omissio Breviarii foret voluntaria in causa, & imputabilis ad pœnam æternam. Ergo etiam foret imputabilis ad pœnam Ecclesiasticam.

Quæritur 39. An teneatur ad restitutionem fructuum, qui recitavit Breviarium cum voluntaria distractione?

Respondeo. Non tenetur ad restitutionem. Ita communior Doctorum.

Ratio est, quia Ecclesia non obligaret prudenter ad talem restitutionem ob actus mere internos innumeris scrupulis obnoxios.

Quæritur 40. An teneatur ad restitutionem partis fructuum, si solum omisit exiguam partem unius Horæ?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia Ecclesia non prudenter obligaret ad ejusmodi minutas calculationes. Si autem ex petulantia vel gravi negligentia omitteret in pluribus Horis quantitates parvas completivas unius summæ gravis, teneretur ad restitutionem correspondentem Horæ.

Quæritur 41. Quantum debeat restituere Canonicus vel alius Beneficiatus, qui omisit unam vel tres Horas?

Respondeo. Tenetur pro singulis, quas omisit, Horis restituere decimam portionis diurnæ ex fructibus grossis partem. Cum enim solum Matutinum æquivaleat tribus Horis, conficiuntur cum reliquis septem Horis decem æquivalenter Horæ, atque decupla correspondens obligatio. Hinc si annui redditus Beneficii sunt 365 floreni, per omissionem unius Horæ teneretur restituere decimam unius floreni partem, hoc est, sex crucigeros.

Quæritur 42. An ægrotus, si non possit recitare totum Breviarium teneatur ad partem?

Respondeo. Si etiam recitatio partis non possit fieri sine incommodo vel sine aliquali periculo incommodi, non tenetur.

Ratio est, quia Ecclesia tenetur habere compassionem cum infirmo, & potius alleviare quam aggravare incommodum.

Quæritur 43. An excusetur a recitatione Breviarii, qui alioquin non potest commode vacare studiis?

Respondeo Negarive.

Ratio est, quia hæc excusatio foret nimis generalis ac frequens, quæ consequenter nimium præjudicaret finibus per hanc legem ab Ecclesia intentis. Idem colligitur ex Propositione 21. ab Alexandro VII damnata: *Habens Capellaniam collativam aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.*

Quæritur 44. An excusetur a recitatione Breviarii, si alioquin recitans impediretur a debita præparatione ad concionem, a confessionibus pro opportunitate in magno numero pœnitentium excipiendis, a catechesi tempore pomeridiano debite babenda, a curanda sua valetudine & dispositione virium ad habendam altero die concionem, &c.

Respondeo. Talis excusatur.

Ratio

Ratio eſt, quia plus intereſt gloriæ divinæ ut in concurſu inconpoſſibilium evitetur periculum indiſpoſitionis ad opera neceſſaria charitatis, quam ut his periclitantibus vocaliter, ut per attentionem ſolum materialem ſeu exteriorem ordinarie fieri ſolet, ex ore unius celebretur Deus.

Quæritur 45. An carens Breviario, vel cœcus, ſi ſciat memoriter magnam officii partem, teneatur recitare eam partem?

Reſpondeo. Tenetur ad recitandam eam partem, quam ſcit memoriter. Ita communior Doctorum, quæ in hujuſmodi legibus humanis, prout format praxin, ſenſum, ac conſuetudinem fidelium, ita explicat aut ponit mediate legem.

Quæritur 46. An teneatur recitare Breviarium cum ſocio, qui illud recitare nequit ſine ſocio?

Reſpondeo. Tenetur recitare cum ſocio, ſi talem facile inveniat ſine illius magno incommodo. Ita communior Doctorum.

Reſpondeo 2. Si hæc impotentia recitandi ſine ſocio ſit perpetua vel diuturna, & ſocius ſine magno illius incommodo inveniri nequeat, vel ſine expenſis, non tenetur recitare cum ſocio. Et taliter contingit circa obliviofos, vel ſcrupuloſos.

Ratio eſt, quia Eccleſia non præſumitur velle obligare ad actiones perſonales privatas, nec Deo, nec Eccleſiæ, nec ſalutis animarum neceſſarias cum aliorum magno incommodo.

Quæritur 47. Qualis requiritur cauſa ad petendam vel concedendam diſpenſationem a recitatione Breviarii?

Reſpondeo. Sufficit pro cauſa diſpenſationis quævis notabilis incommoditas.

Ratio eſt, quia obligatio hæc verſatur circa actionem perſonalem privatam, non neceſſariam ad alios fines publicos valde magnos ab Eccleſia intentos. Ad tales autem diſpenſationes requiritur facilior cauſa.

Quæritur 48. An Parochi habentes mane concionem Summum Officium, tempore pomeridiano Catecheſin, Veſperas in Eccleſia vel alias publicas preces, mererentur diſpenſari a Matutino, & Horis matutinis?

Reſpondeo. Mererentur diſpenſari ab habente facultatem diſpenſandi, ſi perſonaliter petant diſpenſationem ob difficultatem.

Ratio eſt, quia diſpenſans ſic promoveret magis gloriam Dei, ut ejuſmodi functiones parochiales & actus religionis publici majori promptitudine, fervore, & exactitudine peragantur. Poſſet autem diſpenſans apponere clauſulam, vel commutationem in aliud opus pium, alio intra hebdomadam die peragendum.

Quæritur 49. Quid agendum, ſi quis dubitet, an jam recitaverit aliquam Horam?

Reſpondeo. Qui habet aliquam rationem vi cujus probabilius ſit, quod hanc vel illam Horam jam dixerit, non tenetur repetere illam Horam. Si autem frequenter redeant talia dubia, ita ut merito judicare poſſit, ſe eſſe obliviosum, concurrente levi aliqua ratione dubitandi, an non jam recitaverit, non ſolum non tenetur recitare, ſed etiam male facit repetendo talem Horam.

Ratio eſt, quia ſi Horas ſoleat dicere ſtato tempore, atque advertat, tempus jam eſſe ſufficiens elapſum alioquin conſuetum, vel ſe jam verſari in Hora ſubſequente, formare poteſt judicium ex ordinarie contingentibus, quod probabilius jam recitaverit, licet ſimul fieri poſſit, & ex aliis indiciis probabile ſit, eum non recitaſſe. Eccleſia enim ad urgendas ſuas leges non requirit moralem certitudinem de promulgatione legis, ſed ſufficit, ut probabilius conſtet de lege. Ergo etiam æquum eſt, ut ad deobligationem a lege non plus a ſubdito requirat, quam ut probabilius illi conſtet, ſe ſatisfeciſſe legi. Ita quoad rem communior Doctorum apud *La Croix* l. 4. n. 1235. & 1236.

Quæritur 50. An, qua ex cauſa, & quomodo liceat interrumpere Horas?

Reſpondeo 2. Interrumpere Horas Canonicas in parte per ſe completa in genere orationis vel lectionis licet ex quavis rationabili cauſa.

Ratio

Ratio est, quia sic exigit prudentia legislativa Ecclesiæ circa ejusmodi actiones privatas nulla concurrente inconvenientia intrinseca.

Respondeo 2. Hinc etiam ex causa rationabili interrumpere licet Matutinum, v. g. Anticipando unum Nocturnum sine altero, vel interrumpere Horas in Capitulo, &c.

Respondeo 3. Imo, si interruptio brevis sit, & rationabilis, licita erit interruptio finito quovis Psalmo.

Ratio est eadem, quia circa ejusmodi actiones privatas, in quibus nulla concurrit inconvenientia intrinseca, Ecclesia prudenter agit admittendo pro interruptione quamvis causam rationabilem.

Quæritur 51. An detur obligatio, extra Chorum recitandi Officium Defunctorum in die animarum, Litanias omnium Sanctorum cum subsequentibus precibus in tribus diebus rogationum, & Psalmos Pœnitentiales, ac graduales, vel officium parvum B. Virginis saltem in Quadragesima?

Respondeo 1. Etiam illi, qui sunt extra Chorum, tenentur recitare officium defunctorum in die commemorationis omnium animarum, & in diebus Rogationum tenentur recitare Litanias. Ita P. *Merati* in Commentario ad Gavantum Sect. 7. C. 13. fol. 548. Rom. edit. ubi sic scribit: *Officium defunctorum omitti non debet, cum sit pars officii divini eo die præscripti, ut notat Suarez l. 4. de Horis Can. & cum sit pars notabilis: ad restitutionem fructuum tenetur Beneficiarius ad ratam Vesperarum vel Matutini, vel utriusque, prout in Bulla Pii V. habetur*. Idem *P. Merati* Sect. 6. C. 16. fol. 472. n. 3. scribit: *Qui non intersunt Processionibus, dicant privatim Litanias, quo verbo præcipitur omnibus, qui tenentur recitare Horas Canonicas, sub mortali ex Suarez*.

Respondeo 2. Extra Chorum nemo tenetur recitare Psalmos Graduales, vel Pœnitentiales, vel Officium parvum B. Virginis.

Ratio est, quia nec praxis communior, nec Rubrica id petit. Rubrica enim in Breviario in die cinerum solum dicit: *Hodie in Choro dicuntur Psalmi Graduales*, & P. Merati l. c. Sect. *6.* observat, S. Pium V. solum *hortari*, ut dicantur *Psalmi Pœnitentiales*.

Quæritur 52. An detur obligatio, Matutinum & Laudes recitandi ante celebrationem Missæ?

Respondeo 1. Non est peccatum mortale, si celebretur Missa ante recitationem Matutini. Ita docent fere omnes.

Respondeo 2. *Sotus*, *Suarez*, *Tamburinus* & alii *apud Gobat.* t. 3. n. *667.* docent, per se loquendo, id nullum esse peccatum, quia nullibi reperitur præceptum. Hinc etiam *Marchantius* & *Quartus*, p. 2. t. 1. d. 1. dicunt, esse *consilium* & *convenientiam*. His & ego assentior.

Nec obstat Rubrica Missalis §. 10. quia juxta Regulas infra tradendas §. 25. ea Rubrica est solum directiva.

Dicitur autem *per se*; per accidens enim, si quis ageret contra illam Rubricam directivam passim sine ulla causa rationabili ex mera pigritia, peccaret venialiter.

§. III.

De Diaconatu.

QUæritur 1. Quid sit Diaconatus? *Respondeo*. Est Ordo Sacer, quo confertur potestas agendi immediatum Ministrum Presbiteri in Sacrificio Missæ, & aliis functionibus divinis. *Materia* Diaconatus est impositio manuum, & traditio libri Evangeliorum, de qua tamen posteriore materia merito dubitatur, an sit essentialis. *Forma* consistit in iis verbis, quibus confertur potestas agendi Ministrum immediatum Presbiteri.

Quæritur 2. Quodnam est Officium Diaconi?

Respondeo. Ad officium Diaconi pertinet. 1. Solennis cantatio Evangelii, quo annuntiatur vivis gratia, defunctis in Christo beata resurrectio. 2. S. Eucharistiæ distributio ex commissione Parochi. 3. Collatio baptismi etiam solennis

nis ex commissione Parochi. 4. Prædicatio verbi divini ex commissione Parochi. 5. Copulatio solennis conjugum, si Diaconus sit parochus. Si tamen non sit parochus, plerique Canonistæ negant, eum posse valide assistere matrimonio, quia in Tridentino Sess. 24. C. 1. dicitur, matrimonium contrahendum esse *coram parocho vel alio sacerdote*.

Qæritur 3. Quænam requirantur ad licite recipiendum Diaconatum?

Respondeo. Requiritur. 1. *Status gratiæ*, quia Diaconatus est Sacramentum, utpote in cujus collatione ordinans dicit: *Accipite Spiritum Sanctum*. 2. Annus ætatis vigesimus secundus completus, prout statutum fuit in Tridentino Sess. 23. C. 12. 3. Interstitium unius anni post susceptum Subdiaconatum.

Quæritur 4. Quid potissimum observandum aut vitandum in prædicatione verbi divini?

Respondeo. Concilium Tridentinum Sess. 4. inculcat quinque. 1. ut pro materia sumantur *necessaria ad salutem*, videlicet eradicatio vitiorum & implantatio virtutum. 2. Ut sermo sit *facilis*, hoc est, non sublimis seu captu difficilis. 3. Ut sermo sit *brevis*, ne prolixitate generet fastidium. 4. Ne concionator verbis Scripturæ abutatur ad vana & adulatoria. 5. Ne in concione proponantur quæstiones subtiles, historiæ incertæ, revelationes incertæ, miracula incerta. Universim non prædicentur ea, quæ speciem turpis quæstus, superstitionis, aut falsitatis habere possunt, prout habetur in *Trid. Sess.* 25. *De Purgat.* Plures alias boni Concionatoris ex D. Salesio regulas vide in *Theol. Eclect.* aut in *Instructione Ordinandorum*, ubi egi de Diaconatu.

§. IV.

De Presbyteratu.

QUæritur 1. Quid sit Presbyteratus? *Respondeo*. Presbyteratus est Ordo Sacer, quo confertur potestas in Corpus Christi physicum & Mysticum. In Corpus Christi physicum confertur potestas per facultatem consecrandi. In corpus autem Christi mysticum, quod sunt ipsi fideles, confertur potestas per facultatem absolvendi a peccatis.

Quæritur 2. Quænam est materia & forma Presbyteratus?

Respondeo. Materia Presbyteratus assignari solet duplex, nempe *impositio manuum*, & *traditio Instrumentorum*, videlicet calicis cum vino, & patenæ cum Hostia. Forma etiam est duplex. Una consistit in verbis, quibus traditur potestas in corpus Christi physicum, dum Episcopus dicit: *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo &c.* Altera consistit in his verbis, quibus confertur potestas in corpus Christi Mysticum, dum Episcopus in impositione manuum dicit: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, &c.* Attactus physicus Instrumentorum, hoc est, calicis, in quo est vinum, & patenæ cum hostia, juxta communiorem Doctorum in Latina Ecclesia requiritur ad valorem ordinationis. Hinc si constaret, fuisse omissum, deberet sub conditione suppleri essentialis materia & forma ordinationis, ne consecrationes & absolutiones subsequentes exponantur periculo nullitatis. Cum autem ille attactus solum requiratur ex determinatione seu intentione Ecclesiæ, huic conditioni alligantis suam intentionem conferendi Sacramentum, præsumendum est de mente Ecclesiæ, quod in casu erroris aut negligentiæ venialis, non procedentis ex malitia gravi, velit supplere defectum inquantum pro ejusmodi circumstantiis nolit suam intentionem & valorem Sacramenti alligare attactui physico.

Quæritur 3. Qualem obedientiam Episcopo in Ordinatione spondeant presbyteri?

Respondeo. Omnes Presbyteri, tam sæculares, quam Regulares, etiam exempti, spondent Episcopo obedientiam quoad ea, quæ pertinent *ad Disciplinam Ecclesiasticam*. Ita *Pelizarius* cum communi Tractatu quarto Capite quarto Sectione quarta numero cen-

tesimo duodecimo & duobus sequentibus.

Dixi, *quoad disciplinam Ecclesiasticam*. Nam quoad ea, quæ pertinent *ad disciplinam Regularem* Regulares, saltem exempti, subjiciuntur tantum Superiori Regulari.

Quæritur 4. Quid & quotuplex sit Sacrificium?

Respondeo. Sacrificium est actus Latriæ, quo offertur aliqua creatura Deo in contestationem ejus supremi Dominii. Dividitur autem. 1. *In cruentum* & *incruentum*. 2. In *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Propitiatorium*, & *Impetratorium*. Sacrificium *cruentum* est, quo immolatur Deo victima cum actuali profusione sanguinis: Sacrificium *incruentum* est, quo offertur Deo eadem realiter victima, quæ fuit olim immolata cruento modo cum actuali profusione sanguinis, ita tamen, ut ipsa præterita immolatio seu destructio victimæ, & effusio sanguinis fiat *Mystice*, hoc est, modo quodam Symbolico, inquantum panis & vinum, quæ ipsomet Christo attestante sunt sui Symbolum ac figura, juxta illud Joa. 6. & 15. *Ego sum panis vivus*. *Ego sum vitis vera*, per consecrationem destruuntur, & in jugem illam victimam, quæ in cruce semel oblata est, ac etiamnum pergit Deo Patri offerri, convertuntur. Dicitur autem hoc Sacrificium *Latreuticum*, inquantum illud offerimus in contestationem supremi Dominii Dei in creaturas. *Eucharisticum* vocatur, inquantum offertur pro acceptis beneficiis. *Propitiatorium* est, inquantum offertur pro impetranda peccatorum venia & placanda ira Numinis. *Impetratorium* dicitur, inquantum offertur pro obtinendis variis beneficiis non solum spiritualibus, sed etiam corporalibus, attamen subordinatis ad majorem Dei gloriam, & salutem æternam propriam. Cæterum cum Sacrificium sit actus Latriæ, non potest offerri Sanctis, sed soli Deo, quamvis possit offerri Deo in memoriam ac honorem alicujus Sancti, qui gaudet, si suo nomine in terris offeratur Sacrificium Deo.

Quæritur 5. Quænam requiratur materia, forma, & intentio ad validam consecrationem?

Respondeo. Ad validam consecrationem pro materia requiritur panis triticeus, & vinum de vite. Forma primæ consecrationis consistit in illis verbis: *Hoc est Corpus meum*, & secundæ in istis: *Hic est calix sanguinis mei*. Intentio autem debet esse saltem virtualis. De his omnibus a me est sufficienter actum in Tractatu *de Sacramentis in genere*, & in Tract. *De Eucharistia* §. 1. Porro materia consecranda debet esse moraliter præsens consecranti.

Quæritur 6. Quænam requirantur ad licite celebrandum?

Respondeo. Requiritur. 1. *Panis Azimus*, seu non fermentatus, si quis celebret in Ecclesia Ritus Latini. 2. *Locus*, *Altare*, *paramenta*, & alia in Rubricis præscripta, v. g. Crucifixus, duo Candelabra, &c. 3. *Status gratiæ*, ita ut constitutus in peccato certe mortali, si habeat copiam Confessarii, teneatur præmittere confessionem, aut in defectu Confessarii, si eum sine periculo scandali adire non possit, elicere contritionem perfectam cum proposito proxima occasione confitendi quamprimum fieri potest. Opposita enim doctrina fuit damnata ab Alexandro VII. his duabus propositionibus. 38. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum*. Et 39. *Illa particula, quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur*. 4. Consecratio utriusque Speciei adeo est necessaria, ut si Sacerdos non haberet intentionem consecrandi etiam secundam speciem, probabilius etiam consecratio primæ speciei esset invalida, quia Sacerdos non haberet intentionem agendi, quod Christus egit in ultima Cœna. Hinc si Sacerdos post primam consecrationem morte vel Apoplexia præventus non posset pergere, Sacrificium deberet compleri per alium Sacerdotem, quamvis non jejunum, si id fieri posset convenienter & commode.

Quæritur 7. Quid notandum circa fructum Sacrificii?

Respondeo. Notandum. 1. Sacrificium Missæ esse quidem de se & in actu primo infiniti valoris, sed in actu secundo, quoad actualem applicationem, ille fructus commensuratur devotioni eorum, pro quibus offertur. Cum ergo celebrans Sacrificium offerat pro quatuor generibus hominum, nempe primario pro fundatore, aut conferente subsidium ad suam sustentationem; secundario pro populo præsente audiente & offerente Sacrum; dein pro seipso, ac demum pro tota Ecclesia, juxta horum devotionem fructus Sacrificii metiendus est, ita tamen ut illa devotio offerentium non sit consideranda per modum *meriti*, sed tantum per modum *dispositionis* vel *conditionis*, prout etiam de fructu aliorum Sacramentorum in *Tract. de Sacramentis* §. ult. dictum est. Hinc sequitur, eum etiam fructum, qui vocatur *generalissimus* relate ad totam Ecclesiam; *generalis* relate ad populum præsentem; *specialis* relate ad conferentes stipendium, & *specialissimus* relate ad celebrantem, juxta horum devotionem metiendum esse. Ex quo ulterius consequitur, quod pauperes qui non possunt commode conferre consuetam pro celebrante eleemosinam, aut populus Sacrificio assistens illudque per manus Sacerdotis Deo offerens, vel Sacerdos per totum annum ex obligatione Missam pro aliis applicans, plus fructus possit referre, quam ille qui stipendium contulit.

Notandum 2. Falsum esse, quod per quamlibet Missam in Altari Privilegiato celebratam infallibiliter una anima liberetur ex Purgatorio, prout in Theol. Ecl. Tr. *De Pœnit.* §. 7. *De Indulgentiis*, a me ostensum est.

Notandum 3. Falsos esse illos fructus, qui in variis libris Sacrificio Missæ *tanquam effectus ordinarii* affinguntur, v. g. Quod homo sub Missa non senescat, sed conservetur in eodem vigore; quod peccator audiens Missam eo die non moriatur sine contritione, quod mulier audiens Missam, si eo die pariat, non sentiat dolorem; quod animæ purgatorii, pro quibus offertur Missa, sub ea Missa non patiantur tormentum, quod cibus, quem homo post auditionem Missæ comedit, convertatur in melius nutrimentum, &c. De his fusius egi in *Theol. Ecl. in Tr. de Sacram. Ordinis* §. 22. *qq.* 12.

Quæritur 8. An liceat offerre Sacrificium Missæ pro Excommunicato, vel hæretico, saltem tolerato?

Respondeo. Non licet pro iis directe, principaliter, & solenniter offerre Sacrificium Missæ, quia Ecclesia antiquitus nunquam recitavit in Dyptichis nomina Excommunicatorum vel hæreticorum. Licet tamen in Missa habere memoriam talium excommunicatorum reductive ad eorum conversionem, vel relative ad conservationem propriam. Sic Judæi in Sacrificiis meminerunt Romanorum & Spartiatarum Gentilium, suorum Confœderatorum, prout legitur l. 1. Mach. C. 12. v. 11. ubi dicitur: *Memores sumus vestri in Sacrificiis, quæ offerimus, & in observationibus, sicut fas est, & decet meminisse fratrum*. Sic etiam 1. Tim. 2. jubet Apostolus fieri *obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones* (ευχαριστίας) *pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate*; quamvis eo tempore plerique fuerint gentiles. Itaque si hæretici offerant consuetam apud Catholicos eleemosinam pro legenda Missa ad suam intentionem, v. g. ad obtinendam sanitatem, aut liberationem a tribulatione, prout Augustæ sæpe fieri audio, ea eleemosina accipienda non est, nisi cum protestatione, quod sibi non liceat offerre, Sacrificium pro addictis alteri Religioni. Si tamen velit dare eleemosinam eo fine, ut accipiens pro dante, in Missa oret & meminerit, sic & non aliter sibi licitum fore accipere eleemosinam.

Quæritur 9. An licet a duobus accipere stipendium Missæ, & ambobus satisfacere una Missa, cum sit valoris infiniti?

Respondeo. Non licet. Id patet ex propositione 8. damnata ab Alexandro VII. quæ sic habet: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus, ipsimet celebranti correspondentem; idque post Decretum Urbani VIII.*

Ratio autem est, quia accipiens stipendium se non obligat pro dispensatione alicujus fructus Sacrificii secundum se, utpote qui commensuratur cujuslibet offerentis devotioni, sive pro illo fiat memoria specialis in Missa, sive non, prout dictum est; adeoque talis fructus promissio aut dispensatio fieri non potest. Sed obligat se tantum pro *speciali oblatione* illius Sacrificii facienda pro conferente stipendium, cui oblationi correspondet specialis effectus, distinctus ab effectu *Sacrificii* proveniente *ex opere operantis*, prout supra explicatum est. Cum ergo oblatio deprecatoria facta a Sacerdote tanquam a Ministro publico habeat effectum alium, si fiat pro pluribus, & alium si fiat pro unico, sicut alia oratio privata, non satisfit *unica Missa*, idest, *unica oblatione* ministeriali, ubi duobus promissa est peculiaris *Missa*, idest, *oblatio* propria.

Quæritur 10. An Sacerdos in casu, quo acciperet a duobus stipendium, legendo unam Missam peccaret contra justitiam, sic ut etiam teneatur ad restitutionem?

Respondeo. Peccat contra justitiam, sic ut etiam teneatur ad restitutionem, legendo aut procurando aliam Missam. Id patet ex propositione 10. damnata ab Alexandro VII. quæ sic habet. *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione per juramentum firmata danti stipendium quod pro nullo alio offeram.*

Quæritur 11. Si quis pro stipendio accepit v. g. medium florenum, an licet reservare partem, & procurare Missam ab alio Sacerdote pro minore stipendio?

Respondeo. Id non licet. Id patet ex propositione 9. damnata ab Alexandro VII. quæ sic habet: *Post Decretum Urbani VIII. potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Neque id tantum est illicitum, sed est etiam contra justitiam, quia intentio conferentis stipendium ad transferendum dominium pecuniæ fertur in celebrantem, & non in mandatarium, aut in procuratorem. Eadem praxis damnata est a SS. D. N. Benedicto XIV. per Bullam: *Quanta cura*, ad omnes Episcopos totius Orbis datam 30. Jun. 1741. ubi in laicos tale mercimonium exercentes statuit Excommunicationem, in Clericos vero suspensionem ipso facto incurrendam.

Quæritur 12. Quale est justum stipendium Missæ?

Respondeo. Illud est justum stipendium Missæ, quod Lex Diœcesana aut consuetudo particularis locorum determinat. Pro consuetudine autem juxta Theologiam sanam, & secundum Jura non habetur praxis paucorum, sed praxis majoris alicujus provinciæ vel Diœcesis publica & notoria. Itaque quod plerique Sacerdotes notorie ac publice in quavis Diœcesi accipiunt, illud haberi potest pro licito ac justo stipendio Missæ; non vero illud, quod tantum paucorum praxi hinc inde usurpatum est.

Quæritur 13. An licet pacisci de Missæ stipendio?

Respondeo. Non licet: sed siquis ultro offert consuetum stipendium, huic Sacerdos spondeat, se ad ejus intentionem oblaturum Deo Sacrificium; si vero non ultro offerat, sed velit dare minus consueto, non est recipiendum.

dum. Si sit persona pauper, consolanda est, quod offerendo in die Dominico ad altare plus pro sua devotione obtinere possit ex Sacrificio communi omnibus, quam alii divites ex speciali oblatione Sacerdotis. Cæterum pactiones omnes prohibitas esse, patet ex Tridentino, quod Sess. 22. in Decreto *de observandis in celebratione Missæ* sic statuit: „ Decernit Sancta Synodus, ut „ Ordinarii locorum Episcopi ea omnia „ prohibere atque e medio tollere sedulo „ curent ac teneantur, quæ vel avari- „ tia, vel irreverentia, vel superstitio „ veræ pietatis falsa imitatrix induxit. Inprimis quod ad avaritiam pertinet, „ cujusvis generis mercedum conditio- „ nes, pacta, & quidquid pro Missis „ novis (Primitiis) datur, nec non „ importunas atque illiberales eleemo- „ sinarum exactiones potius, quam po- „ stulationes, aliaque hujusmodi, quæ „ a Simoniaca labe vel certe a turp „ quæstu non longe absunt, omnino pro- „ hibeant.

Quæritur 14. An licet anticipato offerre Sacrificium pro eo, qui primus est daturus stipendium?

Respondeo. Non licet. Contraria enim sententia prohibita fuit a Clemente VIII. & Paulo V. prout refertur a P. Berlendis, P. Merati, & Ss. D. N. Benedicto XIV. in Annotat. de Sacrificio Missæ. P. Berlendis in editione latina *de oblationibus* §. 12. fol. 450. sic scribit. „ Cum ad aures Clementis „ VIII. noxia illa opinio pervenisset, „ posse in antecessum generalem Sa- „ crificii fructum pro illis applicari, „ qui primi oblatione usitati stipendii „ essent petituri, hanc doctrinam S. „ Congregationi Concilii studiose ex „ pendendam tradidit, a quo post ac „ curatum districtumque examen, *tan* „ *quam pluribus nominibus periculosa*, „ *fidelium scandalis & offensionibus ob* „ *noxia*, *atque a vetusto Ecclesiæ more* „ *nimium abhorrens* interdicta est. Qua „ propter suo apud Regem Catholicum „ Nuntio solicite jussit, omnibus Ar- „ chi Episcopis & Episcopis, in quo- „ rum Diœceses hæc pessima consuetu- „ do se insinuaverat, continuo edicere, „ ut penitus eam exstirparent, & per- „ tinaces excommunicationi, ac aliis „ pœnis subjicerent. Quod pariter Re- „ ligionum Superioribus sub iisdem Cen- „ suris fuit interdictum. Hoc Decre- „ tum conditum sub ejusdem Clemen- „ tis Pontificatus finem, qui obiit die „ 3. Martii 1605. suam non obtinuit „ publicationem, nisi die 15. Novem- „ bris ejusdem anni regnante Paulo V. „ Non defuerunt tamen, qui etiam „ post hanc apertam legem in contra- „ riam sententiam abierunt; quæ pro- „ fecto nequit licite perfici, præscriptum „ enim legitur *in Expurgatorio* Sanctæ „ Inquisitionis, ut illa a libris Scripto- „ rum eam docentium integre deleatur." Hucusque Berlendis.

Quæritur 15. An Parochi, qui habent pingues redditus, tenentur applicare pro suis parochianis singulis diebus?

Respondeo. Nisi Parochus simul ex alio concurrente titulo pinguis beneficii teneatur celebrare singulis diebus, non tenetur applicare singulis diebus pro parochianis. Id patet ex Declaratione S. Congregationis Concilii, emanata 8. Februarii 1716. quæ referetur Quæstione proxime sequente. Neque obstat alia Declaratio ejusdem S. Congregationis, 10. Martii 1681. edita in una *Lucana*, ubi dicitur; *Sæpe alias S. Congregatio censuit*, *Parochos teneri pro Parochianis sacrificium applicare; atque ea cum distinctione, ut si redditus pingues sint singulis diebus*, *si vero tenues*, *saltem diebus festivis*. *Idem nunc censet quoad Parochos istius Civitatis & Diœcesis* (Lucanæ). Hæc, inquam, declaratio non obstat, quia intelligenda solum est de illis diebus, in quibus Parochi ex ipsa institutione sui beneficii curati tenentur celebrare; quo casu considerandi sunt in diebus ferialibus potius tanquam beneficiati, quam tanquam Parochi.

Quæritur 16. An Parochi diebus Dominicis & Festis tenentur applicare pro Parochianis etiamsi tantum habeant tenues redditus, non sufficientes ad sustentationem congruam?

Respondeo. Tales Parochi, etiamsi non habeant ex suo beneficio curato sufficientes redditus pro sustentatione congrua, nihilominus tenentur diebus Dominicis & Festis applicare pro Parochianis. Per hoc enim, quod vir pauperem sponsam sine sufficiente dote duxerit, non deobligatur ab oneribus per se statui conjugali annexis erga conjugem. Id probatur ex declaratione generali S. Congregationis Concilii, quam exhibet P. Berlendis l. c. §. 23. n. 2. his verbis: *Die* 8. *Februarii* 1716. *Sacra Congregatio Concilii propositis infrascriptis dubiis: Primo, an Parochi non habentes congruam teneantur applicare Missam pro populo saltem diebus festis, ita ut sint cogendi in casu &c. Secundo, an Parochi habentes pingues redditus teneantur quotidie Missam applicare pro populo in casu &c. Respondit ad primum; Affirmative, censuitque danda esse Decreta alias hac de re edita. Ad secundum, Negative, & hujusmodi dubia non amplius proponi mandavit.* Illud tamen S. Congregatio indulsit, ut, si ejusmodi Parocho pauperi in die Dominica pro applicatione offeratur eleemosina, possit eam recipere, & Sacrum Parochianis debitum supplere per hebdomadam. Nam, ut refert idem P. Berlendis, cum anno 1724. 29. Januarii instante Cardinali Tanara Decano & Episcopo Ostiensi S. Congregatio denuo interrogaretur; an Parochi Castelli Romani Porcigliani &c. sub Episcopo Ostiensi, qui ab illorum locorum Optimatibus non nisi admodum tenues redditus recipiebant, neque ullam quantulamcunque incertam utilitatem a suis miserrimis Parochianis percipere poterant, adhuc tenerentur diebus festis pro illis Sacrificium applicare? Sacra Congregatio respondit: *Teneri ad mentem*. Hoc est, quod si fortasse die festo illis inopibus Parochis aliqua eleemosina pro Missa celebranda erogaretur, possent illam recipere, Missam pro populi commodo peragere, & ipsam pro illo offerente applicare; dummodo tamen aliquo die feriali ejusdem Hebdomadæ loco illius die festo applicatæ, aliam pro populo offerrent. Ita Berlendis. Idem sic refert & explicat SS. D. N. Benedictus XIV. in Notificatione 10. T. 1. ante suum Pontificatum anno 1732. edita. Illa concessio fuit ad triennium communicata Casinensibus, PP. Theatinis, & aliis Cœnobiis Italiæ a Benedicto XIII. per aliud Decretum sub die 15. Julii 1724. confirmatum in Concilio Provinciali Romano tit. 13. C. 8. ac denique extensum ad Episcopos præsentes Synodo. Ex quo limitato Privilegio colligitur, eam translationem Applicationis non habere ubi vis locum, ubi vel est major Parochianorum, vel elemosinarum frequentiorum copia.

Quæritur 17. Estne adhuc probabilis sententia, quod Parochi non teneantur applicare Missam parochialem pro parochianis diebus Dominicis & festis de præcepto?

Respondeo. Hæc sententia non est amplius probabilis. Nam semper caruit ratione, nunc vero post tot Declarationes Cardinalium Tridentini Interpretum, & Summorum Pontificum etiam caret authoritate, quæ sufficiat ad constituendam authoritatem comparative probabilem; prout patet ex testimonio P. Merati, & moderni SS. D. N. Benedicti XIV. qui collegerunt omnes præfatas Declarationes; ille part. 3. C. 21. sui commentarii in Gavantum, iste *Notificatione* 10. Tom. 1. P. Meratus l. c. sic scribit: Communis sententia, quod Parochi teneantur applicare pro parochianis Sacrificium Dominicis saltem diebus, aliisque festis de præcepto *procul dubio* tenenda est, & contraria a paucis propugnata *omni caret probabilitate*, quia prima præfata sententia plurimis S. Congregationis Concilii Decretis remanet fulcita & confirmata. Habentur autem talia Decreta in una civitatis Castellanæ 20. Augusti 1628. & 8. Augusti 1648. In Hidruntina 13. Febr. 1639. *In Vercellensi* 21. *Martii* 1643. *In Romana* 27. *Julii* 1649. *In Melitensi* 7 *Jun.* 1692. *In Cremonensi* 20. *Decembris* 1692. *In Nonantulana* 31. *Augusti* 1698. *In Pistoriensi* 14. *Febr.* 1699. *In Theanensi* 5. *Junii* 1700. *In Pampelonensi* 18. *Novembris* 1702. & 31. *Martii* 1704. *In Camerinensi* 28. *Junii*

„ 1704. *In Viterbiensi* 21. *Martii* 1708. „ *in Forosempronienſi* 8. *Februarii* 1716. „ ubi conſtanter firmatur, quod Parochus ſive habeat congruam, ſive „ non, in feſtis tamen de præcepto „ ac diebus Dominicis, teneatur omnino pro ovibus ſuæ curæ commiſſis Miſſam applicare, quia Parochus „ non ratione ſuſtentationis, ſed ratione „ officii tenetur Sacrificium pro populo „ offerre, & excuſatio tenuitatis congruæ „ Parochorum nunquam a S. Congregatione admiſſa fuit. Præfata autem S. „ Congregationis Decreta maximæ profecto ſunt authoritatis, ita ut *deſtruant* „ *omnem probabilitatem* oppoſitæ ſententiæ, & tanquam *deciſivæ declarationes* „ *& interpretationes* S. Tridentini Concilii ſunt obſervandæ, adeoque *vim Legis* habent, & ut leges recipiendæ ſunt, „ utpote latæ ex commiſſione Summorum Pontificum, & a perſonis vigore „ Conſtitutionum Apoſtolicarum habentibus a Summis Pontificibus plenam „ facultatem interpretandi præfati Concilii mentem. Præfatis allegatarum „ Deciſionum authoritatibus maximum „ præſidium accedit ex Decreto S. Congregationis Concilii ab Innocentio XII. „ confirmato per Apoſtolicum ſuum Diploma datum 24. Aprilis 1699. cujus „ copiam hic exhibemus. *Innocentius* „ *XII.* &c. *Nuper a Congregatione Cardinalium C. T. interpretum emanavit pro* „ *parte Epiſcopi Piſtorienſis & Pratenſis Decretum tenoris, qui ſequitur. Cum* „ *Parochi Eccleſiarum Piſtorienſium &* „ *Pratenſium inter varias opiniones Doctorum involuti negligant applicationem* „ *Sacrificii pro populo; Epiſcopus nedum* „ *ad conſulendum propriæ, verum etiam* „ *dictorum Parochorum conſcientiæ ſupplicat declarari; an dicti Parochi teneantur omnibus diebus feſtis applicare* „ *Sacrificium pro populo, ſive habeant* „ *congruam ſive non? Die* 24. *Februarii* „ 1699. *S. Congregatio Cardinalium C.* „ *T. interpretum cenſuit, dandas eſſe Reſolutiones alias hac de re editas, &* „ *ſignanter in unius Nonantulanæ* 30. *Augusti* 1698. *tenoris, ut infra. (Cum* „ *præcepto divino iis, quibus animarum* „ *cura commiſſa eſt, mandatum ſit, pro* „ *ovibus ſuis Sacrificium offerre, ſæpe alias* „ *S. Congregatio Concilii cenſuit, Parochos teneri pro parochianis Sacrificium* „ *applicare, & præcipue in dubio applicationis Sacrificii propoſito, & reſpective* „ *reſoluto* 10. *Maji* 1692. *his præciſis verbis concepto. An Parochus Miſſam celebrare teneatur, & ſacrificium applicare* „ *pro Parochianis in diebus Dominicis &* „ *Feſtis, ſive habeat congruam ſive non?* „ *Sacra Congregatio juxta alias declarationes cenſuit, nec poſſe eisdem diebus aliam* „ *eleemoſinam recipere, ac proinde idem nunc* „ *reſpondendum eſſe cenſuerunt Eminentiſſimi Patres, addentes inſuper, quod* „ *Eminentia veſtra detrectantes Parochos* „ *compellere non gravetur.* Card. Sacripantes Præfectus. *Cum autem Epiſcopus* (Piſtorienſis) *Decretum ejuſmodi* „ *Apoſtolicæ Confirmationis noſtræ patrocinio communicari deſideret, Nos Decretum præinſertum authoritate Apoſtolica approbamus, & confirmamus, illique inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis* „ *robur adjicimus*, &c. (Liquido igitur „ conſtat certitudo primæ ſententiæ tot „ Decretis Sacræ Congregationis & S. „ Sedis authoritate comprobatæ, unde in „ dubium verti non poteſt Parochorum „ obligatio applicandi Dominicis ac Feſtis „ diebus Miſſæ Sacrificium pro ovibus ſuæ „ Curæ concreditis. „ Hucusque P. Merati. Eodem modo loquitur SS. D. N. Benedictus XIV. in annotationibus de Sacrificio Miſſæ ante Pontificatum ſcriptis, ubi n. 57. dicit: *Rem certam eſſe, quod Reſolutiones S. Congregationis Concilii, quando ſunt generales, faciant legem univerſalem cum ad ipſam pertineat ſtatuere regulam circa diſciplinam, prout a nobis, inquit, ſæpius eſt demonſtratum.* Conſimiliter P. Berlendis l. c. §. 12. n. 16. dicit, ex adductis Deciſionibus S. C. evinci, huic inevitabili oneri omnes Parochos ſubjici. Si quis ergo indifferenti animo conſideret hæc omnia, non poterit intrepide aſſerere, probabilitatem oppoſitæ ſententiæ eſſe certam. Quod ſi certa non eſt, quomodo eam ſequendo non incidet in fulmen vibratum in eos, qui docent, licitum eſſe ſequi *tenuem probabilitatem?* aut licitum eſſe

sequi probabilitatem in materia justitiæ, ubi agitur de gravissimo præjudicio tertii, sicut hic agitur de præjudicio communitatis Parochialis?

Quæritur 18. Estne hæc obligatio Parochorum applicandi pro Parochianis diebus Dominicis & festis juris divini?

Respondeo. Est juris divini. Id colligitur ex sequentibus Indiciis. 1. Si hæc obligatio esset juris humani Ecclesiastici, S. Congregatio Concilii intra centum annos a tot variis Diœcesibus interrogata ob variantes circumstantias aliquando etiam in suis resolutionibus variasset, prout variare solet ob diversas circumstantias vel ob diversas Cardinalium sententias in aliis materiis disciplinæ. Ex qua ipsa resolutionum per integrum sæculum invariata uniformitate sequitur, has declarationes habendas esse pro interpretatione legis divinæ. 2. Perpetua traditio Patrum juncta cum perpetua observantia Ecclesiæ tam in Oriente quam in Occidente est signum certum institutionis saltem Apostolicæ, quæ circa ejusmodi obligationes internorum actuum præsupponit jus divinum. In præsenti autem materia obligatio applicandi fundatur in traditione Patrum & in perpetua observantia Ecclesiæ, prout ostendit P. Berlendis l. c. Eam certe obligationem supponit D. Nazianzenus Orat. 21. n. 8. ubi de pravis Sacerdotibus loquens ait: *Qui plura pro suis, quam populi peccatis Sacrificia debent*. Idem supponit D. Ambrosius, dum in Psal. 38. ad illa verba: *Verumtamen universa*, scribit, *Vidimus principem Sacerdotum offerentem pro nobis sanguinem suum; Sequamur, ut possumus, & nos Sacerdotes, ut offeramus pro populo sacrificium. Imo ipse manifestatur offerre in nobis, cujus sermo sanctificat Sacrificium, quod offertur*. Ad eandem obligationem respicit S. Chrysostomus, dum exhortans divites, ut in pagis & villis exstruant Ecclesiam hoc motivo utitur; quod Sacerdos in Sacrificio Missæ perpetuam Patroni & incolarum sit memoriam habiturus. *Quantum est bonum*, inquit, *cum multa quiete Sacerdotem in Ecclesiam venire, ut accedat ad Deum; & pro pago aut villa quotidie Missam dicat? An censes, hoc rem exiguam esse, quod in sanctis oblationibus semper nomen tuum offeratur, & quotidie pro villa vel pago ad Deum preces fiant?* Ita scribit in acta Apostolorum C. 7. Homil. 18. Idem in Epist. ad Timotheum C. 1. Hom. 2. dicit, *Reverere*, inquit, (Parochum tuum) *quod tibi diebus singulis divina ministrat, tui gratia exornat domum, propter te vota persolvit, pro te Deum precaturus adstat, tui causa preces exsolvit, pro te apud illum Sacrificium, Religionis cultus, & obsequium est, pro te ista omnia*. Hæc D. Chrysostomus non potuisset nomine omnium Parochorum promittere populo, nisi omnes supposuissent obligationem offerendi Sacrificium pro populo. Idem in Missa, ubi apud nos fit oblatio, intentionem & applicationem aliam non ponit nisi Imperatoris, Episcopi, Communitatis, & eorum, qui obtulerunt. *Memento*, inquit, *Domine Imperatorum nostrorum, memento spiritualis Patris nostri, & totius in Christo fraternitatis nostræ, & omnium, qui præmigraverunt e vita Patrum & Fratrum nostrorum. Memento eorum, qui obtulerunt, & propter quos obtulerunt*. Hæc est forma illius applicationis veteris in Sacrificiis publicis, prout patet ex omnibus Liturgiis antiquis.

Quæritur 19. An Beneficiati teneantur applicare Missam fundatam, si in litteris fundationis non exprimitur applicationis particularis obligatio?

Respondeo. Tenentur applicare pro fundatore, nisi ex aliis indiciis habeatur positiva præsumptio de opposita intentione fundatoris. Talis præsumptio haberetur, si fundator in aliis fundationibus expressisset obligationem applicandi, in alia autem fundatione eam non expressisset. Prior responsionis pars patet ex declaratione S. Congregationis Concilii, quæ in una *Tinenensi* anno 1668. 18. Augusti respondit, *applicandum esse Sacrificium pro anima testatoris*. Eodem modo fuit responsum in una *Vintimigliensi* 27. Aprilis 1729. ubi in fundatione continebatur, ut Sacerdos *oret pro anima testatoris*. Altera vero pars sumitur ex Responso ejusdem S. Congregationis dato in una *Ferrariensi* 11. Junii 1729. Sic & respondet

SS.

SS. D. N. Benedictus XIV. in suis Annotationibus de Sacrificio Missæ ante Pontificatum scriptis n. *63*. quia, inquit, licet præsumptio sit pro fundatore, quod obligationem applicandi pro sua anima voluerit annectere suo beneficio, ea tamen præsumptio potest vinci præsumptione contraria fortiore.

Quæritur 20. An in Nativitate Domini datur obligatio applicandi omnes tres Missas pro fundatore requirente applicationem quotidianam?

Respondeo. Tantum datur obligatio applicandi unam Missam. Ita respondet SS. D. N. Benedictus XIV. l. cc. ex sensu Doctorum.

Quæritur 21. An in Ecclesiis Collegiatis detur obligatio, quotidie applicandi Missam Collegialem pro Benefactoribus?

Respondeo. Datur illa obligatio. Quod si Ecclesia Collegialis simul sit Parochialis, debet illa pro Benefactoribus, vel altera pro Parochianis suppleri per aliam Missam, eodem vel alio die celebrandam. P. Merati part. 3. tit. 2. n. 2. dicit: „Canonici tam Cathedralium quam „ Collegiatarum præsertim insignium, „ tenentur quotidie Missam Conventualem applicare pro Benefactoribus, consuetudine quacunque in contrarium minime refragante, ut sæpe declaravit „ & decrevit S. Congregatio Concilii, „ nimirum in una Elnensi 5. Martii *1646*. „ in Tusculana *16*. Novembris & 24. „ Maji *1661*. In Cæsenatensi 24. Maji „ *1661*. In Alexandrina *26*. Aprilis *1663*. „ In Castellanæ civitatis 4. Mart. *1690*. „ In Hidruntina 1. Martii *1692*. In Feretrana 23. Septembris *1694*. In Lanceonensi 13. Nov. *1694*. In Cathacensi „ *29*. Nov. *1698*. In Camerinensi 2. „ Julii 1704. & 1705. In Ripana 2. „ Julii 1707. In Fulginat. 24. Jan. 1720. „ Illud tamen concessum est a S. Congregatione, quod Canonici habentes „ valde tenues præbendas, quarum valor „ annuatim decem, triginta, vel quadraginta scuta (seu florenos *90*.) non „ excedit, solum teneantur applicare diebus Dominicis & Festis de præcepto.„ SS. D. N. Benedictus l. c. n. *61*. testatur, hanc moderationem a S. Congregatione Concilii factam esse 22. Julii anno 1729. Similem moderationem testatur factam esse anno 1722. 14. Martii pro Canonicis Ecclesiæ Cathedralis Ferrariensis attenta eorum paupertate. Idem tamen part 3. tit. 11. num. III. ex Pignatello & Scarfantono observat, tolerari posse consuetudinem, ut Missa Conventualis solum cantetur diebus festis, si numerus Canonicorum sit tantum exiguus, & reditus exigui; quia ad Missam cantandam requiruntur undecim personæ, septem videlicet ad altare, & saltem quatuor in choro.

Quæritur 22. An ad applicationem pro Parochianis in Dominicis & Festis obligentur etiam Vicarii perpetui?

Respondeo. Obligantur. Ita declaravit teste P. Merati l. c. S. Congregatio Concilii in *Camerinensi* *6*. Jun. 1705.

Quæritur 23. An eandem obligationem contrahunt Parochi Regulares, nec non Curati amovibiles?

Respondeo. Affirmative, ob paria motiva obligationis, & *confirmatur* ex Praxi Romana Visitationis Apostolicæ parochiarum, in qua Parochi sive Regulares, sive sæculares, sive Vicarii perpetui, sive amovibiles, tenentur in libro seu Registro Missarum exhibere annotationem Missarum Dominicalium & Festivalium applicatarum pro populo.

Hæc de applicatione Missarum ex decretis sufficiant ad regulanda alia dubia, in quibus, si nulla reperiatur lex scripta, attendendum est ad sensum potiorem Doctorum, consuetudinem proborum; & æquitatem rationi indifferenti consonam.

Quæritur 24. An Regulares teneantur applicare Missam Conventualem?

Respondeo. De hac obligatione P. Meratus part. 3. tit. 11. n. IV. sic scribit: „ „ Cum in Collegiatis Ecclesiis certum „ sit, debere quotidie cantari Missam „ Conventualem, ut colligitur ex *C. cum* „ *Creatura* de celebrat. & aliis supra dictis, nunc in dubium vertitur, utrum „ etiam Regularium Ecclesiæ censeri debeant Ecclesiæ collegiatæ. Gavantus „ tenet, quod Ecclesiæ Regularium minus proprie Collegiatæ dicantur; ex quo „ sequitur, non teneri ad multa, ad quæ

„ tenen-

„ tenentur Collegiatæ. Quoad applicatio„ nem Missæ Conventualis relate ad „ Regulares, optime advertit Rota„ rius, quod licet Bonacina & Fra„ xinellus sustineant, Missam Conven„ tualem celebrari & applicari debere „ pro benefactoribus, nihilominus, ubi „ non est talis consuetudo, neque aliunde „ contracta sit hæc onerosa obligatio, „ secundum se Regulares Missam Con„ ventualem libere applicare posse. Et „ ita tenet Pellizarius ex Diana, Pey„ rino, Corduba, Trimarchio, Nigro, „ Leone ab eodem cit. Et re vera, ait „ Rotarius, rigorosa obligatio quotidia„ na & perpetua non sine gravi funda„ mento admitti debet; atqui neque ex „ ulla lege divina, aut humana expres„ se hæc obligatio habetur, neque ex „ alia implicita conventione cum Bene„ factoribus, qui, si eleemosinas faciunt „ Religiosis, censentur eas libere face„ re; & quando pinguem aliquam elee„ mosinam faciunt, explicare solent „ onus, quod imponunt: ubi ergo nul„ lum onus expressum fuerit, censen„ tur libere elargiri eleemosinas pro solo „ merito acquirendo, & pro participa„ tione communium precum, quæ a „ Religiosis pro Benefactoribus fiunt, „ nec ulterius exigunt satisfieri per ap„ plicationem Missarum." Ita P. Merati. Sed alia videtur ratio circa Canonicos Regulares D. Augustini, D. Norberti, &c. utpote quorum Ecclesiæ proprie sunt Collegiatæ; & quorum fundationes primævæ plerumque factæ sunt pro Sacerdotibus essentialiter adscriptis divino officio in Sacrificio Missæ & choro. Si ergo Beneficiati tenentur applicare pro suis fundatoribus, etiamsi obligatio applicandi non sit expressa in fundatione, ejusmodi Clericalia Collegia, tanquam titulo Beneficii, obligabuntur ad quotidianam applicationem Missæ.

§. V.

De Cæremonialibus Missæ.

QUæritur 1. In quo loco possint dici Missæ?

Respondeo. Possunt dici. 1. In Ecclesia consecrata, vel saltem benedicta a Sacerdote ad hoc habente commissionem ab Episcopo. 2. In oratoriis privatis pro ejusmodi celebratione privilegiatis. 3. Possunt dici etiam extra Ecclesiam vel oratorium, ubi excusat privilegium vel necessitas.

Quæritur 2. Quid statuit Concilium Tridentinum de oratoriis privatis?

Respondeo. Tridentinum prohibet, ne extra oratoria ab Episcopis visitanda dicantur Missæ. Sess. 22. de celebratione Missæ sic habet: *Ut irreverentia vitetur, singuli* (Episcopi) *in suis Diœcesibus interdicant, ne vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat, neve patiantur, privatis in domibus atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc Sacrificium a sæcularibus aut Regularibus quibuscunque peragi.*

Quæritur 3. An Concilium Tridentinum derogavit privilegiis Regularium, celebrandi in portatili etiam extra Oratoria in quovis loco honesto?

Respondeo. Derogavit. Ita testatur SS. D. N. Benedictus XIV. l. c. n. 46. ubi ait: *Sicut sæpius declaravit S. Congregatio Concilii, Concilium Tridentinum derogavit privilegio Altaris portatilis, quod habebant Regulares, prout videri potest apud Pasqualigo; & deducitur ex Resolutione S. Congregationis Concilii in una Toletana* 4. *Junii* 1672. 2. Idem patet ex decreto edito a Clemente XI. emanato 15. Decembris 1703. & relato a SS. D. N. Benedicto XIV. l. c. in quo sic legitur: *Quod vero ad Altare portatile* (pertinet) *iterum inhærendo declarationibus supradictis, censuit, licentias seu privilegia concessa nonnullis Regularibus* in C. in his, de privilegiis, *& per aliquos summos Pontifices aliis*

Regu-

Regularibus communicata utendi dicto Altari portatili, in eoque celebrandi absque Ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino revocata esse per idem Concilium Tridentinum, atque idcirca eosdem Regulares prohibendo, ne iis utantur. 3. Idem probatur ex Concilio Provinciali Romano sub Benedicto XIII. ubi Tit. 15. C. 2. sic habetur: *Quod a f. r. Clemente XI. suo lato Decreto sub die* 13. *Decembris* 1703. *mandatum fuit circa usum Altaris portatilis, & Missarum celebrationem in oratoriis domesticis, volumus, Ecclesiarum omnium Episcopi in suis Diœcesibus publicent, & executioni demandent; cuivis insuper in privatis, ubi dormiri solet, cubiculis celebrandi facultate sublata. Hæc ut ab omnibus Regularibus præsertim serventur, invigilent, adversusque contravenientes, speciali adhuc privilegio exemptos, Episcopi ipsi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati censuris etiam Ecclesiasticis procedant; indultis aut consuetudinibus quibuscunque non obstantibus.*

Quæritur 4. Si alicubi reperiatur Oratorium privatum, an in eo licet celebrare cuicunque Sacerdoti, quocunque die, & sine ulla limitatione ad personas audientes?

Respondeo. Quando conceditur licentia celebrandi in Oratoriis privatis, solet apponi limitatio varia ac restrictio circa personas celebrantes, dies, personas, &c. Itaque tenor concessionis, qui deberet appendi in Oratorio, prius est inspiciendus.

Quæritur 5. An licet celebrare in Ecclesia polluta, execrata, vel interdicta?

Respondeo. Non licet. Desumitur ex variis textibus juris Canonici l. 3. Tit. 40. de consecratione Eccles. & l. 5. tit. 39.

Quæritur 6. Quandonam censetur Ecclesia polluta?

Respondeo. Polluitur Ecclesia 1. Per humani sanguinis copiosam effusionem graviter peccaminosam, eamque notoriam. 2. Per humani seminis effusionem voluntariam, ac notoriam, etiam conjugalem. 3. Per sepulturam hominis excommunicati v. g. hæretici, quamvis in foro externo politico tolerati; nam & isti non possunt sepeliri in loco sacro, nisi ubi ob necessitatem & tranquillitatem publicam censetur dispensare Ecclesia. Idem dicendum de sepultura infidelis, seu nondum baptizati. Sunt tamen authores, qui hoc solum admittunt de excommunicatis non toleratis, & de solis infidelibus adultis. 4. Per homicidium voluntarium. Ita communis.

Quæritur 7. Quandonam censeatur Ecclesia execrata?

Respondeo. Ecclesia execrari dicitur, quando perdit suam consecrationem, Hanc autem perdere censetur, si destruatur simul majore sui parte. Si vero non destruatur simul majore sui parte, sed successive intervallo longo temporum, ita ut non sit actio destructiva vel reparativa moraliter continua, non censetur execrata Ecclesia, etsi successive hoc modo destruatur tota. Ita communis. Ex quo colligitur, in hujusmodi rebus non attendi ad identitatem physicam, sed ad moralem consecrationis.

Quæritur 8. An polluto cœmeterio etiam censeatur polluta Ecclesia?

Respondeo Negative. Ita communis. Idem colligunt Doctores, si pollutio fiat in campanili, vel in Sacristia.

Quæritur 9. Quandonam censetur execratum esse Altare, sic ut in illo non liceat celebrare?

Respondeo. Execratur Altare tam portatile, quam fixum, si in eo fiat notabilis fractio, sic, ut in nulla ejus parte integra Calix totus possit cum patena reponi. Altare autem fixum execratur etiam in casu, quo movetur e suo loco. Ita dicitur C. *Quod in dubiis*. h. t. *Tabula si mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari.*

Quæritur 10. An censetur execrata vel polluta Ecclesia, si in ea excommunicatus denuntiatus celebret?

Respondeo. Negative. Ita censet Sylvius cum Suarezio.

Quæritur 11. Si tempore belli Ecclesia convertatur in domum militarem, Hospitale, vel stabulum, an censetur polluta vel execrata?

Respondeo. Habenda est pro execrata, quia perdidit in æstimatione morali honorem suum; & ob hoc est reconcilianda, non tamen de novo consecranda. Colligitur ex identitate motivi.

Quæritur 12. An licet celebrare Missam coram Excommunicato? vel hæretico?

Respondeo. Si excommunicatus fuerit hæreticus toleratus, & ille assistere velit sine irreverentia, & non ex contemptu in opprobrium Ecclesiæ, id licet. Si vero sit hæreticus excommunicatus non toleratus, non licet; & coram eo celebrans incurreret excommunicationem minorem. Patet ex C. *is*, *qui*, de sent. Excomm. Itaque talis excommunicatus esset vi ejiciendus ex Ecclesia; & si non posset expelli, celebrans, si nondum pervenerit ad consecrationem, deberet desistere a celebratione. Si tamen jam venit ad consecrationem, prosequenda est usque ad sumptionem: desumitur ex variis CC. de sent. Excommun. Si vero Excommunicatus est Catholicus, iterum distinguendum, an sit vitandus vel non? Si est vitandus, prout sunt notorii percussores Clericorum, vel personaliter excommunicati, idem observandum, quod observandum monui circa hæreticum non toleratum. Si vero non est vitandus, prout in Germania vi Concordatorum cum Martino V. initorum sunt omnes illi, qui personaliter excommunicati non sunt, exceptis notoriis percussoribus Clericorum, licebit legere Missam coram tali excommunicato. Vide dicenda §. VIII. q. 6.

Quæritur 13. Quo tempore est celebranda Missa?

Respondeo. Regulariter dicenda est a tempore diluculi usque ad horam duodecimam. Ita præscribitur in rubrica 15. Missalis Romani, ubi dicitur: *Missa privata, saltem post Matutinum & laudes; quacunque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest*. In casu vero specialis motivi *consuetudo* timoratorum, id est, praxis *non unius* vel alterius sed *plerorumque* in ejusmodi circumstantiis servanda est.

Quæritur 14. Estne peccatum, celebrare ante recitatum matutinum & laudes?

Respondeo. Si id fiat ex causa rationabili, non est peccatum. Ita communis. Imo nisi fiat ex mera negligentia passim, non est peccatum.

Quæritur 15. Qualis requiritur præparatio Altaris ad licite celebrandum?

Respondeo. Rubricæ Missalis præscribunt sequentem. 1. Altare operiatur tribus mappis mundis benedictis. 2. Super Altare collocetur crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis. Si vero Icon Altaris est tabula picta, vel statua Crucifixi, quæ sit in conspectu Sacerdotis, non requiritur alia crux in Altari, prout decisum est a S. Congregatione Concilii 5. Augusti. 1663. teste P. Merati. Idem sentit, sufficere solam crucem, etsi in ea non reperiatur imago Crucifixi.

Quæritur 16. Qualia requiruntur vestimenta ad licite celebrandum?

Respondeo. Requiruntur sequentia: 1. Amictus. 2. Alba. 3. Cingulum. 4. Manipulus. 5. Stola. 6. Casula seu Planeta. Requiritur 2. ut sint benedicta, antequam prima vice ad usum sacrum adhibita fuerint. Requiritur 3. ut non sint lacera vel rupta. Requiritur 4. color eorundem congruus festo.

Quæritur 17. An in casu necessitatis licet uti uno colore pro alio, aut colore mixto?

Respondeo. Id licet. P. Merati in suo Commentario in Rubricas p. 1. tit. 18. dicit: „Extra casum necessitatis „non debent adhiberi Planetæ mixti „coloris, quamvis sit hic usus communis multarum Ecclesiarum; nam in „casu necessitatis non improbamus hunc „usum; quia sicut in hoc casu possumus uti veste alba pro nigra, cum „Rubrica de coloribus paramentorum „non sit tam rigorosa, ita multo magis possumus uti Planeta mixti coloris.“

Quæritur 18. An in Ecclesiis Regularium liceat se accommodare quoad colorem illi Ecclesiæ?

Respondeo. Id licet, & decet fieri. Ita

Ita decisum est a S. Congregatione Rituum duobus sequentibus Decretis, quæ refert P. Merati l. c. 1. *Exteri celebrantes Missam in Ecclesiis Regularium debent adhibere eundem colorem, quo utuntur prædicti Regulares*. 11. Junii 1701. 2. *Tam Fratres celebrantes in aliqua Ecclesia aliena, quam propria, debent uti eodem colore, qui in illa Ecclesiæ adhibetur*. 11. Junii 1701.

Quæritur 19. An in casu necessitatis licet celebrare sine amictu, vel Manipulo, vel stola, aut Cingulo?

Respondeo. Cum Ecclesia non sit superstitiosa, præsumendum est, eam non præcipere omissionem majoris boni ad obtinendum minus bonum, quale est decentia vestium; præsertim si defectus talium rerum non sit notabilis ad causandum scandalum in populo.

Quæritur 20. Qualia requiruntur vasa sacra, & integumenta ad licite celebrandum?

Respondeo. In Rubricis Missalis requiruntur sequentia. 1. Calix, cujus saltem cuppa est argentea intus deaurata, ab Episcopo vel habente Privilegium consecratus. 2. Patena pariter inaurata & consecrata. 3. Purificatorium mundum. 4. Palla parva linea. 5. Velum sericum. 6. Bursa colore correspondens Paramentis. 7. Corporale plicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico vel auro in medio intextum, sed totum album, & ab Episcopo vel alio habente facultatem simul cum palla benedictum.

Quæritur 21. An & qualis requiritur Minister?

Respondeo. Requiritur masculus: & si talis haberi non possit, melius est præsertim in casu necessitatis, celebrare sine Ministro, ac sibimet ipsi respondere, quam adhibere fœminam, dummodo adsit, qui ampullas ministret. In C. *prohibendum* l. 3. Tit. 2. dicitur: *Prohibendum est, ut nulla fœmina ad Altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare, sive sedere*. Idem prohibetur expresse in part. 2. Rubricarum Missalis. Tit. 10. *de defectibus*.

Quæritur 22. Quale ad licite celebrandum requiritur jejunium?

Respondeo. Requiritur jejunium naturale a medio noctis. Si Sacerdos tamen ex oblivione vel incuria comedisset aliquid, & dein urgeret necessitas celebrandi, ita ut omisso sacro oriretur in populo murmur vel scandalum, posset tuto celebrare; quia leges Ecclesiasticæ non sunt superstitiosæ, ita ut nudam honestatem cæremonialem juris Ecclesiastici præponant bono meliori Sacramenti & Charitatis. Rubrica 9. Missalis sic habet: *Si quis non est jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus aut cibi, per modum etiam medicinæ, & in quantumcunque parva quantitate, non potest communicare vel celebrare. Si autem ante mediam noctem cibum aut potum sumpserit, etiamsi postmodum non dormierit, nec sit digestus, non peccat. Sed ob devotionem mentis, ex qua devotio tollitur, consulitur aliquando abstinendum. Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem*. Censent quidem aliqui Authores, etiam reliquias illas ciborum, si ex industria deglutiantur, frangere jejunium naturale; sed Quartus, & alii censent sententiam oppositam esse probabiliorem, quia non se habent per modum novæ comestionis.

Quæritur 23. An impedit licitam celebrationem nocturna pollutio?

Respondeo. Rubrica 9. Missalis sic docet: *Si præcesserit pollutio nocturna, quæ causata fuerit ex præcedenti cogitatione, quæ sit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abstinendum est a communione & celebratione, nisi aliud confessario videatur. Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis. Si autem certum est, non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali*

turali causa, & ex diabolica illusione, potest communicare & celebrare, nisi ex illa corporis commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.

Quæritur 24. Cur Ecclesia utatur aliis vestibus in Sacrificio Missæ, quam in usu vulgari?

Respondeo. Variæ hujus observantiæ possunt reddi rationes. 1. Quia etiam in veteri Testamento Sacerdotibus oblaturis Sacrificium erant præscriptæ vestes aliæ, quam in usu vulgari. 2. Quia major conciliatur Sacramento reverentia. 3. Quia sic major in Ecclesia servatur uniformitas; tum quod nationes in vestitu vulgari differant, tum quod eædem nationes in vestitu perpetuo varient. 4. Quia sic major conservatur vestium sacrarum decor & mundities. 5. Quia & Reges in cæremoniis solennibus utuntur alio vestitus genere.

Quæritur 25. Estne antiquus hic mos Ecclesiæ, in Sacrificio utendi aliis vestibus, quam vulgaribus?

Respondeo. Hic mos jam viguit ubique sæculo quarto; adeoque referendus est ad prima tempora. D. Hieronymus in C. 44. Ezech. dicit: *Religio divina alterum habitum habet in ministerio; alterum in usu, vitaque communi.* Idem l. 1. contra Pelagianos testatur, Episcopos, Presbyteros, & omnem Clerum in Sacrificii administratione candidis vestibus uti. Theodoretus l. 2. Hist. C. 27. testatur, Constantinum Macario Episcopo Jerosolymitano donasse *sacram vestem aureis filis contextam, ut ea indutus divini baptismi ministerium perageret.*

Quæritur 26. An vestibus sacris conveniat aliqua significatio ex institutione Ecclesiæ?

Respondeo. Quamvis vestes sacræ ab initio habuerint suum usum & finem proprium, ob quem fuerunt adhibitæ, successive tamen ex devotione Antistitum obtinuerunt varias significationes accommodatitias, quarum nonnullæ acceptatione plurium redditæ sunt solenniores ac celebriores. Quamvis ergo per legem universalem Ecclesiæ nulla habeatur significationis fixæ ac uniformis institutio, ille tamen semper viguit Ecclesiæ spiritus, ut vestibus sacris tribuatur aliqua significatio accommodatitia congrua, præsertim recepta a Conciliis particularibus, Rubricis, & Doctoribus Ecclesiæ, ut in veritate dici possit, omnem illam significationem accommodatitiam vestibus sacris a Doctoribus Ecclesiæ, Rubricis, & Conciliis alligatam, quantumvis variam, esse conformem menti Ecclesiæ, ac ab illa approbatam, ratam, ac intentam. Idem sentiendum de aliis Cæremoniis Missæ; ob quod Tridentinum Sess. 22. C. 5. sic docet: „Cum natura hominum ea sit, „ut non facile queat sine adminiculis „exterioribus ad rerum divinarum me„ditationem sustolli; propterea pia ma„ter Ecclesia ritus quosdam instituit. „Cæremonias item adhibuit, ut my„sticas benedictiones, lumina, thymia„mata, vestes, aliaque id genus multa „ex Apostolica disciplina & traditio„ne, quo & majestas tanti sacrificii „commendaretur, & mentes fidelium „per hæc visibilia Religionis & pieta„tis signa ad rerum altissimarum, quæ „in hoc Sacrificio latent, contempla„tionem excitarentur.

§. VI.

De Rubricis Missæ.

Quæritur 1. Quid sunt Rubricæ Missæ?

Respondeo. Sunt directiones, quibus præscribitur modus uniformis in toto orbe celebrandi Missam juxta Ritum Romanum.

Quæritur 2. Quis præscripsit has Rubricas?

Respondeo. Eas pro toto orbe præscripsit S. Pius V. in Bulla *Quo primum* anno 1570. In ista Bulla præcipit, ut in omnibus Episcopatibus, in quibus ultra ducentos annos non viguit alius Ritus, observetur Ritus Ecclesiæ Romanæ in eo Missali Romano, quod ex antiquis exemplaribus edidit, præscriptis, in præfata Bulla S. Pontifex sic habet: „Cum in Ecclesia Dei unum

„esse

„ esse Missæ celebrandæ ritum maxime „ deceat, necesse videbatur, ut de missali edendo cogitatemus. Quare eruditis viris hoc onus mandandum duximus, qui diligenter collatis omnibus cum vetustissimis nostræ Vaticanæ Bibliothecæ, aliisque conquisitis emendatis, atque incorruptis codicibus, nec non veterum Patrum normam, ac ritum restituerunt, quod Romæ imprimi mandavimus, ut Sacerdotes intelligant, quibus precibus uti, quos rius, quasve cæremonias in Missarum celebratione retinere post hac debeant. Ut autem a sacrosancta Romana Ecclesia, cæterarumque Matre, & Magistra tradita ubique amplectantur omnes, & observent, ne in Ecclesiis, in quibus Missa Conventualis juxta Romanæ Ecclesiæ ritum dici consuevit, vel debet, alias quam juxta Missalis a nobis editi formulam decantetur, vel recitetur, nisi ab ipsa prima institutione, vel consuetudine, quæ super ducentos annos assidue in eisdem Ecclesiis observata sit, a quibus præfatam consuetudinem nequaquam auferimus, ex omnibus aliis Ecclesiis Missalium (*aliorum*) usum tollendo, illaque penitus, & omnino rejiciendo statuimus, mandantes, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes ut (*omnes Patriarchæ, Episcopi &c.*) cæteris omnibus ritibus ex aliis Missalibus, quantumvis vetustis, hactenus observari consuetis in posterum penitus omissis Missam juxta ritum, ac normam, quæ per Missale hoc nunc traditur, decantent, ac legant, neque in Missæ celebratione alias cæremonias, vel preces, quam quæ hoc Missali continentur, addere vel recitare præsumant; non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum prædictarum immemorabili præscriptione, non tamen supra ducentos annos roborata, &c.„ Clemens VIII. per Bullam 108. *Cum sanctissimum* anno 1604. Missale a Pio V. editum, cum fuisset a nonnullis Typographis corruptum, pristinæ integritati restituit. Corruptio autem, de qua conqueritur Pontifex, consistebat in hoc, quod Introitus, Gradualia, & Offertoria, quæ in Missali Romano sumpta sunt ex Versione Bibliorum antiquiore D. Hieronymo, juxta versionem D. Hieronymi seu vulgatam posita fuerint.

Quæritur 3. An in Diœcesi Augustana Missale Romanum a S. Pio V. editum statim receptum fuerit?

Respondeo. Non fuit receptum ante annum 1610. haud dubie ob eam rationem, quia ultra ducentos annos ante editionem illam S. Pii in Diœcesi Augustana, sicut in aliis Diœcesibus Germaniæ, viguit Missale proprium. Tale Missale proprium prodiit typis anno 1489. sub titulo: *Ordo Missalis secundum Breviarium Chori Ecclesiæ Augustensis*, cura Friderici Episcopi. Secunda editio in minori forma est anno 1491. Tertiam editionem fieri curavit Henricus Episcopus anno 1510. Quarta demum editio comparuit 1555. sub titulo: *Missale secundum ritum Augustensis Ecclesiæ emendatum & locupletatum, Mandato & impensis* RR. Othonis Episcopi Augustani. Quoad substantiam tamen ista Missalia propria non differunt ab antiquo Romano. Differunt autem quoad Rubricas.

Quæritur 4. Quomodo dividuntur Rubricæ?

Respondeo. Dividuntur in *Præceptivas* & *Directivas*. Præceptivæ vocantur, quæ obligant in conscientia. Directivæ vocantur, quæ ponuntur tantum consilii causa.

Quæritur 5. An Rubricæ *præceptivæ* omnes ex suo genere obligant sub peccato mortali?

Respondeo. Aliqui Authores dicunt, omnes Rubricas *præceptivas* esse ex suo genere sub mortali, quamvis ratione parvitatis materiæ transgressio possit esse tantum peccatum veniale. Hujus sententiæ est *Gavantus* & P. *Meratus*, qui pro se citat *Suarezium*, *Aversam*, *Coninch*, *Bonacinam*, &c. Quidquid de hoc sit, conveniunt tamen authores in hoc, quod ob parvitatem materiæ, ac multo magis ob inadvertentiam, incuriam, negligentiam, præcipitantiam; aut

aut ignorantiam tantum leviter culpabilem transgressio Rubricæ etiam præceptivæ tantum sit peccatum veniale. Aliud foret, si quis per transgressionem alicujus Rubricæ præceptivæ intenderet introducere novum ritum contrarium Rubricis & observantiæ universali in Diœcesi vel Germania; aut certe scienter talem Rubricam certo præceptivam non obstante generali aliorum proborum observantia transgrederetur constanter, adeoque *ex contemptu*.

Quæritur 6. An illæ preces ante & post Missam, quæ vocantur *Accessus* & *Recessus* pertinent ad Rubricas præceptivas vel directivas?

Respondeo. Quartus in Quæstion. Proem. Sect. 2. punct. 2. tradit hanc regulam, quod Rubricæ continentes ea, quæ recitari vel fieri debent a Sacerdote ante Missæ celebrationem, vel immediate post Missam, non sint præceptivæ, sed directivæ.

Ratio est, quia S. Pius loquitur de ritibus servandis in ipso actu celebrationis, non vero de actibus præviis vel subsequentibus. Quoad substantiam tamen aliquis *Accessus & Recessus*, id-est, præparatio, & gratiarum actio requiritur jure naturæ & divino; ut proin, nisi excuset necessitas, aut aliud opus pietatis, nunquam omitti possit aliqualis recollectio saltem mentalis, & protestatio præparationis antecedentis vel conversationis cum Deo subsequentis etiam externa sine peccato irreverentiæ, quæ si continuetur per integrum v. g. annum, sicque transeat in consuetudinem, videatur coalescere in negligentiam gravem, ac contemptum interpretativum tam tremendi Officii, quod non potest fieri sine peccato mortali.

Quæritur 7. Quibus Regulis dignosci potest, an Rubricæ sint præceptivæ vel directivæ? aut quandonam pertineant ad materiam gravem, vel levem?

Respondeo. Gavantus part. 3. Tit. 10. tradit sequentes Regulas.

Regula 1. Quando in Rubricis habetur hæc vox, *gravissime* vel *graviter* peccat, certissimum est, significari peccatum mortale. Septies autem habetur, ubi de defectibus Missæ agitur. 1. Si non in Azymo conficiatur Sacramentum in Ecclesia Latina. 2. Si vinum cœperit acescere vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre; vel mustum de uvis recenter expressum; vel sine aqua fiat Sacrificium, vel cum aqua non naturali. 3. Si celebrans in forma aliquid adderet, quod significationem mutaret. 4. Si celebret suspensus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel canonice impeditus. 5. Si celebret in peccato mortali habens copiam confessoris. 6. Si non habens copiam confessoris sine contritione in peccato mortali celebret. 7. Si integra Sacramenta extra casus necessitatis non sumpserit. Hæc omnia habentur Tit. 3. 4. 5. 8. 10.

Regula 2. Quando Rubricæ materia pertinet ad integritatem Sacramenti seu Sacrificii, ea ita gravis censenda est, ut omissio sit peccatum mortale. Ejusmodi sunt, quæ de pane, vino, aqua miscenda vino, intentione, forma, sumptione utriusque speciei sunt præscripta, quæ omnia sub mortali sunt juxta Rubricas observanda. Circa has tamen duas Gavanti regulas observari meretur, eas versari circa objecta aliunde jure naturali vel divino præcepta, ut proin Rubricæ non imponant obligationem novam, sed eam præcise urgeant, quæ præsupponitur jure naturali vel divino.

Regula 3. Illæ Rubricæ sunt præceptivæ sub peccato gravi, in quibus concordant Doctores, esse de re gravi, & sub mortali observandas esse. Tales Rubricæ sunt de addenda particula *enim* in forma; de loco celebrandi non prohibito, de Ara consecrata, de lumine; de dispositione corporis, jejunio videlicet naturali, de Canone integre & secrete recitando, de prima purificatione cum vino, de numero & benedictione vestium &c. Cum vero molestum sit, semper exquirere judicia Doctorum, præsertim authoritate valde inæqualium, & raro consentientium, hujus regulæ loco substitui posset ista: *Transgressionem illarum Rubricarum esse peccatum mor-*

mortale, *quæ graviter repugnat fini a Legislatore intento*, nempe Uniformitati Ecclesiæ, seu, *quæ inducit notabilem difformitatem Ritus Liturgici in Ecclesiam*, quod cujuslibet proprio judicio ac conscientiæ sine fuco & palpo æstimandum relinquitur. Hæc autem difformitas gravis aliquando habetur in unicæ Rubricæ transgressione, aliquando ex collectione transgressionum plurium.

Regula 4. Aliquæ Rubricæ sunt strictioris juris, v.g. circa Missas Conventuales & Cathedrales vel Collegiales. *Ratio* est, quia in transgressione ejusmodi Ecclesiarum nascitur major difformitas.

Regula 5. Dubie obligant illæ Rubricæ, de quarum obligatione Doctores disputant. Tales sunt de principio auroræ, de fine meridiei, de orationibus ad induendas vestes, & post Missam, &c.

Regula 6. Reliquæ Rubricæ sunt directivæ; nisi accedat contemptus, aut aliorum ex omissione scandalum, quale plerumque intercedit in actionibus publicis omnium observationi expositis.

Quæritur 8. Quid agendum circa illas Rubricas, quarum obligatio juxta Doctores est dubia?

Respondeo. Sequendum cuivis illud est, quod credit esse verius ac rationabilius, ut enim docet D. Paulus: *Quilibet in suo sensu abundet*. Rom. 14. Servit etiam in hujusmodi cæremonialibus dubiis, quæ non influunt in meliorationem aut depravationem morum, illa regula, quam ponit D. Barnabas Apostolus in sua Epistola n. 21. his verbis: *Etiam atque etiam rogo, estote vobis boni legislatores*. Si igitur non liquet, an in hac vel illa Rubrica fuerit intentio præceptiva, vel directiva, vel permissiva, statuat quilibet, eam fuisse intentionem Ecclesiæ, quam credit fuisse prudentiorem, aut quam ipsemet haberet juxta leges prudentiæ legislativæ respicientis ad bonum publicum, & decorem Ecclesiæ, si ipsemet foret Legislator.

Quæritur 9. An Decreta S. Congregationis Rituum obligent in conscientia?

Respondeo. Quando Decreta S. Congregationis Rituum tantum sunt Responsa ac resolutiones ad interrogationem personæ, vel communitatis, vel Diœcesis particularis, non faciunt legem pro universali Ecclesia, nec obligant omnes in conscientia; quamvis in iisdem, vel consimilibus casibus deceat, ejusmodi S. Congregationis Responsa seu Decreta particularia præferre sententiæ & authoritati aliorum Doctorum oppositæ sententiæ. Si vero Decreta S. Congregationis Rituum edita fuerunt pro tota Ecclesia, vel saltem contineant clausulam aut formam alicujus Decreti generalis pro universa Ecclesia, eo ipso obligant in tota Ecclesia, si fuerint debite promulgata per Episcopos, vel eorum Ministros pro insinuatione Decreti constitutos. Ita *P. Merati* part. 3. tit. 11. cujus verba, quia frequentissime dirigunt circa ejusmodi Decreta multiplicia, annecto. „ *Præter Rubricas* „ *Missalis* inquit, quæ considerantur tan„ quam regula prima & immediata Sacro„ rum Rituum Missæ, adsunt etiam S. „ R. C. Decreta, quæ censeri debent pa„ riter tanquam regula proxima eorun„ dem Rituum, quia hæc S. Congre„ gatio facultatem habet declarandi & „ interpretandi quæcunque dubia, quæ „ insurgunt circa ritus Ecclesiasticos, ut „ colligi potest ex constitutione 74. Sixti „ V. *Immensa bonitas*. Oritur autem quæ„ stio, utrum prædicta Decreta S. R. C. „ debeant reputari tanquam regulæ præ„ ceptivæ, vel solum tanquam regulæ „ directivæ? Sed, antequam hoc dubium „ resolvatur, prænotare debemus, quod „ non omnes præmemoratæ S. Congrega„ tionis declarationes sint aut dici debeant „ *Decreta rigorose sumpta*, etiamsi de illis „ authentice constet. Hæ igitur resolu„ tiones duntaxat Decreta rigorosa cen„ senda sunt, quæ a dicta Congregatione „ emanant in forma rigorosa Decreti, „ vel saltem in fine habeant aliquam De„ creti clausulam. Ita Decretum rigo„ rosum & præceptivum certe censeri „ debet illud editum 21. Jan. 1681. in „ quo sequentia leguntur: *Sacra Rituum* „ *Congregatio ad relationem Em. & RR.* „ *D. Cardinalis Columnæ, instantibus* „ *cæremoniarum Magistris Basilicæ Prin*„ *cipis Apostolorum, declaravit & decre*„ *vit, occurrente Festo Purificationis B. M.* „ *V.*

„ *V. in Dominicis Septuagesima vel aliis* „ *similibus privilegiatis, ita ut illius Officium contingat transferri, non esse ob id potrahendam etiam recitationem Antiph. Alma Redemptoris, sublato quolibet alio quarumcunque Ecclesiarum usu sive consuetudine. Ita ab omnibus, qui Breviario Romano utuntur, servari mandavit.* Rursus ejusdem generis est aliud Decretum editum 24. Jan. 1682. in quo decernit de translatione Festorum ad libitum, addendo in fine: *Et ita ab omnibus, qui ad Horas Canonicas tenentur, servari mandavit.* Præfatæ duæ S. Congregationis Resolutiones, & aliæ iis similes habent conditiones profecto requisitas ad rigorosum Decretum. Hujusmodi autem Resolutiones & Declarationes vere obligant in utroque foro, si alias authentice de ipsis constet; aliasque habeant conditiones requisitas a Theologis & Canonistis ad vim obligandi inducendam.

„ Si vero Declarationes S. R. C. sunt solum Responsiones seu Resolutiones dubiorum, eidem propositorum ab aliquo Ecclesiastico, vel ab aliquibus Cæremoniarum Magistris, sive ab aliquo Regularium Ordine, vel ab aliquibus Episcopis, ut frequenter contingit, & tales responsiones ab ipsa Congregatione emanent, nulla adjecta clausula rigorosi Decreti aliquid prohibentis vel præcipientis, tunc juxta nonnullorum opinionem prædictæ Declarationes censentur Regulæ tantum directivæ, non vero præceptivæ. Reputantur siquidem tanquam sapientissimorum virorum responsa, quæ oppositæ sententiæ probabilitatem non tollunt. Verum quando adsunt hujusmodi Resolutiones, & habentur authores contrarium sentientes, in tali conflictu debent præferri Congregationis decisiones aliis quibuscunque Doctoribus contrarium afferentibus, ut tradit Ursaya hujus almæ urbis celebris Advocatus. -- Cæterum quando hujusmodi decisiones referuntur ab aliquo authore, non censentur sufficienter propositæ, neque habentur pro canonice publicatis, sed tunc semiplenam tantum habent fidem; nec major eis adhibenda fides est, quam illis Doctoribus, qui eas referunt, ut de iis, quæ a Gratiano referuntur in suo Decreto, docet Bonacina de legibus disp. 1. q. 1. p. 3. „ Hucusque P. Merati.

Ex quibus omnibus sequitur, S. Congregationis Rituum Decreta particularia, quæ tantum ad particulares personas, Communitates, Ecclesias, vel Diœceses edita sunt, non facere legem universalem, nec obligare in conscientia. Alia vero decreta universalia, quæ certe paucissima sunt, nec ipsa pariunt obligationem, antequam promulgentur authentice, id est, per Episcopos, ad quos genuinæ leges universales Summi Pontificis solent dirigi. Aliud dicendum, si Declarationes S. Congregationis Rituum non contineant novam legem, sed tantum explicationem prioris legis universalis; tunc enim non est opus, ut de ea declaratione fiat promulgatio per Episcopos, sed sufficit notitia certa, undecunque demum hausta, ad obligationem inducendam, quia illa declaratio non ponit legem, sed tantum declaratione authentica applicat legem, pro tota Ecclesia quondam constitutam.

Quæritur 10. Quid agendum, si in aliqua Diœcesi, vel Ordine religioso vigeat consuetudo contraria Rubricis?

Respondeo. S. Congregatio Rituum constanter tolerat consuetudinem saltem immemorialem, contrariam Rubricis. Itaque tuta conscientia licet se conformare consuetudini Diœcesanæ, præsertim in rebus levioris momenti, quæ non vergunt in abusus, nec cedunt in deformitatem cultus publici. P. Merati in recensione Decretorum S. Congregationis Rituum affert plura ejusmodi Decreta, in quibus S. Congregatio positive respondit pro observantia consuetudinis, etsi contrariæ Rubricis: dummodo cæteroquin fuerit rationabilis, nec positive dedecens. Decreta v. g. sequentia. „ *Secundum.* Monachi Congregationis Cassinensis non sunt ullo modo cogendi accedere, nisi ad Processionem SS. Sacramenti juxta eorum

„ anti-

„ antiquam consuetudinem, quam eis „ ubique conservandam esse censuit, & „ declaravit S. C. R. 10. Jun. 1602. „ *Quartum*. Consuetudo immemorialis „ ut præter Diaconum, & Subdiaco- „ num Canonico celebranti assistat unus „ Capellanus Pluviali servanda est S. „ R. C. 19. Jun. 1602. in *Mantuana*. „ *Quintum*. Usus semel introductus jux- „ ta regulas libri Cæremonialis (par- „ ticularis) servandus est, & Pax cum „ osculo omnibus viris Ecclesiasticis in „ Choro *sedentibus* danda est S. R. C. „ 8. Jul. 1601. *in Messanensi*. *Vigesi-* „ *mum secundum*. Ubi adest consuetu- „ do, quod Canonici & Dignitates mi- „ nistrent Episcopo Mitram, Gremia- „ le, Thuribulum, & id genus alia, „ debet servari. Sicut etiam, si adsit „ consuetudo, quod Dignitas seu Ca- „ nonicus gestet baculum ante Epi- „ scopum in quibusdam solennitatibus. „ 5. Jul. 1603. *in Lamecen* & 14. Nov. „ 1676. *in Bituntina*. *Vigesimum sex-* „ *tum*. Consuetudo, ut oblationes, quæ „ offeruntur Cruci Feria IV. in Para- „ sceve, dentur Magistris Cæremonia- „ rum, servanda est. 29. Nov. 1603. „ in *Beneventana*. Consimili modo ju „ betur servari consuetudo, ut Capel- „ lani capite detecto ministrent Cano- „ nicis Cappas vel Pluvialia, ut Ca- „ nonico solenniter celebranti detur assi- „ stens, ut Cereus Paschalis etiam ac- „ cendatur ad Matutinum, ut Missæ „ Conventuales intra octavam Corporis „ Christi possint cantari sine Diacono „ & Subdiacono, ut servetur liber cæ- „ remonialis contra Decretum in visi- „ tatione factum, ut Passio Domini in „ die Palmarum, & in Parasceve can- „ tetur a Canonicis, ut Episcopus, quan- „ do in Processione defertur imago vel „ Reliquia, possit incedere ante imagi- „ nem vel Reliquiam, &c." Ex his decretis, quæ P. Merati in sua collectione Decretorum exhibet Num. 33. 35. 68. 80. 110. 130. 239. apparet, a S. Congregatione Rituum non rejici consuetudines, nisi contineant positivam indecentiam, quæ tolerari decenter nequeat.

§. VII.

De Censuris in genere & specie.

Cum facultas ferendi Censuras annexa sit Jurisdictioni Spirituali; ista autem in subjecto Clericatum supponat, congrue hoc loco de Censuris agendum censui.

De Censuris in genere.

Quæritur 1. Quid est Censura?

Respondeo. Est pœna Ecclesiastica medicinalis, per quam homo baptizatus delinquens & contumax privatur usu quorundam bonorum spiritualium.

Quæritur 2. Quomodo dividitur Censura?

Respondeo. Dividitur in Interdictum, suspensionem, & excommunicationem. Ita dividit Innocentius III. C. *Quærenti* D. V. S. ubi ait: *Quærenti, quid per Censuram Ecclesiasticam debeat intelligi, respondemus, quod per eam non solum Interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi*.

Quæritur 3. Quomodo differt Censura ab irregularitate, depositione, degradatione, cessatione a divinis?

Respondeo. Censura est *pœna*; irregularitas vero & cessatio a divinis non semper est pœna. Dein Censura est pœna *medicinalis*, quæ proin ordinatur ad emendationem, qua secuta tollitur & censura. Econtra depositio & degradatio non sunt pœnæ medicinales, sed vindicativæ, quæ non tantum durant usque *ad tempus* emendationis, sed sunt de se perpetuæ.

Quæritur 14. Quid est Censura *ferendæ*, & Censura *latæ* sententiæ?

Respondeo. Censura *latæ* sententiæ est, quæ incurritur *ipso facto*, seu ipsa perpetratione criminis, quin requiratur ejus denuntiatio, convictio, aut sententia *condemnatoria* Judicis; quamvis nonnunquam requiratur sententia *declarato-*

ria criminis. Econtra Censura *ferendæ* sententiæ est, quam primum infligit Judex sua sententia condemnatoria, examinata prius causa.

Quæritur 5. Quibus indiciis agnoscitur, an Censura sit *latæ*, an *ferendæ* sententiæ?

Respondeo. In Censuris *latæ* sententiæ solent adhiberi termini *præsentis* temporis, v. g. *sit ipso facto excommunicatus*, suspensus, interdictus, hoc modo, *excommunicamus*, *excommunicavimus*, *noverit* se excommunicatum, *incurrat* excommunicationis sententiam, *subjacet* excommunicationi. Econtra in Censuris *ferendæ* sententiæ solent adhiberi termini *futuri* temporis, vel *impetrativi*, v. g. excommunicabitur, *excommunicetur* &c.

Quæritur 6. Quid est Censura *a Jure*, & Censura *ab homine?*

Respondeo. Censura *a Jure* vocatur, quæ taxatur a lege generaliter in omnes transgressores legis. Econtra Censura *ab homine* vocatur, quæ per sententiam Judicis in casu particulari fertur in personas particulares.

Quæritur 7. Quale est discrimen inter Censuram *a Jure*, & Censuram *ab homine?*

Respondeo. Est triplex discrimen. 1. Censura *ab homine* fertur ordinarie in personas determinatas, vel ex causa particulari, verb. g. Petrus Excommunicationi subjaceat, nisi restituat intra mensem. Vel sic: excommunicatus esto, qui in incendio ablata non restituerit, vel incendiarium non indicaverit. 2. Censura *a Jure* est perpetua, & tamdiu durat, quamdiu lex non est abrogata. Censura vero *ab Homine* cessat habere vim legis per mortem, vel amotionem illius, qui eam tulit, ita ut de novo a nullo amplius incurratur, quamvis permaneat semel incursa. 3. Censura *a Jure*, vel *ab homine per sententiam generalem* non est reservata, nisi expresse habeatur in Canone vel Statuto. Censura vero *ab homine per sententiam specialem* est reservata, nec tolli potest, nisi ab eo, qui eam tulit, vel ab ejus Superiore, vel Successore, vel Delegato. Hæc omnia desumuntur ex variis textibus Juris.

Quæritur 8. Qualia sunt illa bona, quorum usu privat Censura?

Respondeo. Censura tantum privat usu bonorum exteriorum non interiorum, privat enim vel exercitio jurisdictionis in subditos, & perceptione fructuum beneficii, ut *suspensio*, vel auditione Sacri, & perceptione quorundam Sacramentorum, ut *Interdictum*; vel privat publicis precibus Ecclesiæ, sepultura, perceptione Sacramentorum, conversatione familiari cum aliis fidelibus, ut *excommunicatio*.

Quæritur 9. Habeturne fundamentum hujusmodi Censurarum in Scriptura & Traditione primorum temporum?

Respondeo. Habetur fundamentum. Christus Matth. 18. dicit; eum, qui *Ecclesiam non audierit*; contumaciter resistendo ejus jussioni, habendum esse *tanquam Ethnicum & Publicanum*, qui apud Judæos habebantur pro excommunicatis, cum quibus nec licebat manducare. Apostolus 1. Cor. 5. incæstuosum Corinthium *tradit Satanæ in interitum*, id est, tribulationem *carnis*, *ut spiritus salvus* fiat per emendationem, quæ & per eam sequestrationem ab aliis fidelibus quoad divina officia subsecuta est. Idem 1. Tim. 1. testatur, se tradidisse Hymenæum & Alexandrum Sathanæ, utpote perturbatores Ecclesiæ. Sic & Tertullianus, qui scripsit circa annum 200. a Nativitate Christi, in Apologetico C. 39. dicit: *Ibidem* (in Ecclesia) *etiam exhortationes* (sunt) *castigationes*, *& censura divina*. *Nam & judicatur cum magno pondere*, *summumque futuri judicii præjudicium est*, *si quis ita deliquerit*, *ut a communicatione orationis*, *& conventus*, *& omnis sancti commercii relegetur*.

Quæritur 10. Quis potest ferre Censuram?

Respondeo. Omnis & solus Prælatus Ecclesiasticus jurisdictionem ordinariam vel delegatam habens in foro externo. Tales Prælati Ecclesiastici sunt. 1. Summus Pontifex in tota Ecclesia. 2. Episcopus in Diœcesi. 3. Capitulum Cathedrale Sede vacante. 4. Prælati Regulares respectu suorum subditorum.

Quæ-

Quæritur 11. Quid requiritur ad inferendam vel incurrendam Censuram?

Respondeo. Requiritur 1. Peccatum externum, ex genere suo completum, cum inobedientia & contumacia junctum. Imo ad incurrendam excommunicationem, quæ est pœna gravissima, requiritur etiam peccatum mortale. Requiritur 3. Prævia monitio Canonica, si censura fuerit *ab homine*. In censuris enim, quæ dicuntur *a jure*, non prærequitur *monitio Canonica*, cum lex universalis per seipsam sufficienter moneat. Habetur in variis textibus Juris.

Quæritur 12. Qualis debet esse prævia monitio Canonica?

Respondeo. Regulariter debet esse trina interposito aliquot dierum saltem trium intervallo; si vero in casu extraordinario, ubi trina monitio urgente necessitate fieri nequit, sufficit monitio unica. Ita statuit Gregorius X. in Concilio Lugdunensi his verbis: *Judices, sive monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus observent aliquorum dierum competentia intervalla, nisi facti necessitas ea aliter suaserit moderanda*.

Quæritur 13. An Censura in integras Communitates ferri possit?

Respondeo. Interdictum, & Suspensio in integras communitates ferri potest, ut habetur *de Sent. Excom.* in 6. Sententia autem Excommunicationis in integra Collegia vel communitates ferri non debet, sed tantum in personas, quæ deliquerunt. *Innocentius IV.* l. c. ait: *In universitatem vel Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus inhibemus; volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret, innoxios hujusmodi sententia irretiri, sed in illos duntaxat de Collegio vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur*. Suspendi tamen integri Conventus ab audiendis Confessionibus non possunt subtractione approbationis, prout in *Tract. De Pœnit. de Approb.* dictum est.

Quæritur 14. Si causa, ob quam statuitur Excommunicatio, vel alia censura gravis, non videatur continere malitiam sufficientem ad constituendum peccatum mortale, an valet Censura?

Respondeo. Causa vel actio aliqua potest esse de se indifferens, comparate tamen ad bonum commune, quod ejus generalis licentia vel conniventia impedit, aut comparate ad malum commune, quod ex ejus conniventia vel laxiori castigatione sequitur, potest continere malitiam gravem; aut certe sic comparata potest substare legi prohibenti sub obligatione gravi. In utroque casu ejusmodi causa vel actio est motivum sufficiens pro ferenda excommunicationis sententia; in priori quidem, quia licet non contineat malitiam gravem absolutam, continet tamen malitiam gravem respectivam. In altero casu non infligitur excommunicatio propter actionem secundum se sumptam, sed propter transgressionem præcepti gravis actionem prohibentis. Eodem modo discurrendum est de pœna Suspensionis vel Interdicti. Multa enim dantur, secundum se indifferentia, quæ tamen ob bonum commune, ob decentiam status Clericalis, vel ob evitanda animarum pericula, damna, vel scandala sub gravi censura præcipi aut prohiberi possunt. Cum ergo Superioris Ecclesiastici sit, considerare & certius agnoscere habitudinem actionum in ordine ad bonum commune, quod a privatis ob defectum plurimarum informationum particularium certitudinaliter æstimari non potest, semper stat præsumptio pro Superiore, & valore legis.

Quæritur 15. Quænam excusent ab incurrenda censura?

Respondeo. *Excusat* 1. Nullitas sententiæ ob defectum illius essentialem. Si enim tantum interveniat defectus accidentalis, Censura poterit quidem ex parte inferentis Censuram esse illicita, ac injusta, sed non invalida. Et in hoc sensu verum est, quod *sententia Pastoris etiam injusta timenda sit*. *Excusat* 2. *Innocentia* censurati; quæ si notoria sit ob evidentiam facti vel juris, non datur obligatio se conformandi Censuræ. Si vero Innocentia dubia sit, vel non notoria, censuratus ratione scandali de-

debet se conformare Sententiæ. *Excusat* 3. Defectus promulgationis. 4. Impotentia obsequendi. 5. Ignorantia invincibilis tam juris quam facti. Bonifacius enim VIII. indiscriminatim de ignorantia loquitur, dum tit. *De Constitutionibus* in 6. ait: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcunque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina. Excusat* 6. Metus cadens in constantem virum, v. g. dum quis metu mortis vel mutilationis adactus est ad actionem, cui est annexa Censura. Colligitur ex *C. Excellentissimus* Causa 11. q. 8. ubi dicitur: *Qui ex necessitate vel ignorantia delinquunt, authoritate nostra per te absolvantur*, id est, absoluti judicentur, ut Glossa ibidem exponit.

Quæritur 16. An non etiam a Censura excusat Appellatio?

Respondeo. Non excusat. Quamvis servato juris ordine a tribunali inferiori possit appellari ad tribunal superius, ea tamen appellatio, ubi agitur de Disciplina & Correctione morum, non habet *effectum suspensivum*, sed tantum *effectum devolutivum*; neque enim sententia lata a sua executione suspenditur, sed tantum cognitioni superioris Judicis pro ejus confirmatione committitur: licebit proin Judici inferiori ad executionem contra reum procedere, nisi executio inferret damnum irreparabile, vel per executionem tolleretur potestas appellandi. Ita quoad rem statuit *Concilium Tridentinum* Sess. 13. C. 1.

Quæritur 17. Quis possit absolvere a Censuris?

Respondeo. Distinguendum esse, nam 1. a Censuris *ab homine* per sententiam particularem latis absolvere potest, qui eas tulit, vel ejus delegatus, Successor, Superior. 2. a Censura *juris*, quam author sibi reservavit, nemo potest absolvere, nisi ipse, vel ejus delegatus, Successor, Superior. 3. a Censuris non reservatis potest absolvere quilibet Confessarius.

Quæritur 18. Quid sit absolutio *ad cautelam*, vel cum *reincidentia*?

Respondeo. Absolutio *ad cautelam* fit quando in casu necessitatis fit provisionaliter cum onere se sistendi vel purgandi coram legitimo Judice vel superiore. Absolutio *cum reincidentia* fit, quando absolvens absolutioni apponit certas conditiones, v. g. satisfaciendi parti læsæ, quibus non impletis in Censuram reincidat: vel quando tantum suspendit effectum Censuræ ad certum tempus, quo termino elapso iterum currat effectus Censuræ.

§. VIII.

De Excommunicatione.

Quæritur 1. Quid est Excommunicatio?

Respondeo. Est pœna Ecclesiastica medicinalis, privans externa participatione bonorum communium Ecclesiæ, ab ejus dispensatione dependentium.

Quæritur 2. Qualia sunt illa bona, quorum participatione Excommunicatio privat?

Respondeo. Excommunicatio *in primis* non privat donis gratiæ divinæ, nec habitibus virtutum infusis, nec meritis personalibus; quia horum dispensatio immediate non dependet ab Ecclesia. *Secundo* nec privat participatione precum, & bonorum operum personalium, quæ unus offert pro alio. Neque enim prohibetur, ne fideles offerant privata devotione suas preces, jejunia, eleemosinas, & alia bona opera pro excommunicatis, etiam non toleratis, ut Deus illis concedat ad eorum salutem congrua auxilia. Itaque *Tertio* excommunicatio solum privat externa participatione bonorum communium omnibus fidelibus, quæ sunt triplicis generis; nimirum 1. Usu Sacramentorum, 2. Publicis ac communibus suffragiis Ecclesiæ. 3. Conversatione fidelium, idque tam in rebus sacris, v. g. divinis officiis, sepultura, jurisdictione, &c. quam in rebus civilibus & politicis, v. g. contractibus, testimoniis.

Quæritur 3. Quotuplex est Excommunicatio?

Respondeo. Excommunicatio dividitur in *Majorem* & *Minorem*. Excommunicatio *Major est*, quæ privat *participatione* bonorum communium Ecclesiæ *tam activa quam passiva*, ita ut excommunicatus nec possit administrare aliis, nec recipere Sacramenta.

Quæritur 4. Quando Leges intentant *Excommunicationem* sine addito, estne intelligenda *Major* vel *Minor*?

Respondeo. Est intelligenda *Major*. Ita habetur C. *Si quem*. De *Sent. Excomm.*

Quæritur 5. Quænam sunt notabiliores Excommunicationes *Majores*, quæ ipso facto incurruntur, & summo Pontifici reservantur?

Respondeo. Excommunicationem Majorem incurrunt Papæ reservatam

1. Qui pertinaciter defendunt doctrinam a Conciliis generalibus sub anathemate prohibitam, utpote hæreticam.

2. Qui pertinaciter defendunt Propositionem ab aliquo summo Pontifice sub excommunicatione Sedi Apostolicæ reservata prohibitam, quales sunt Propositiones Baii, Jansenii, Molinosi, Quesnelli, & aliorum laxiorum Casistarum ab Alexandro VII. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. prohibitæ.

3. Simoniaci. Extrav. *Cum detestabile*.

4. Falsarii Litterarum Apostolicarum. C. *dura* de crimine falsi.

5. Percussores Clericorum. C. *si quis suadente*. Plures ejusmodi Excommunicationes legi possunt in *Supplem.* in Catalogo Excommunicationum. De excommunicatione vero ob percussionem Clerici habentur plura superius *de privilegio Canonis*.

Quæritur 6. Quinam excommunicati sunt vitandi, & quinam non?

Respondeo. Illi tantum excommunicati sunt vitandi, qui in specie, vel personaliter & in individuo sunt denuntiati ac declarati: alii vero, qui per sententiam Judicis non sunt personaliter denuntiati ac declarati, non sunt necessario vitandi ex obligatione Legis Ecclesiasticæ, exceptis solis *percussoribus Clericorum* notoriis, quorum factum notorium nulla saltem dubia ratione a censuræ incursione excusari potest; in tali enim casu, quo dubium est, an fuerit incursa excommunicatio, etiam percussor Clerici non esset necessario vitandus ante sententiam declaratoriam criminis. Ita declaratum fuit in *Concordatis Martini V.* cum Natione Germanica §. 7. post Sessionem 43. seu ultimam editis, ubi sic habetur. *Nemo deinceps a communicatione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunque divinis prætextu cujuscunque sententiæ aut censuræ Ecclesiasticæ a Jure vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut Interdictum Ecclesiasticum observare, nisi censura vel sententia hujusmodi fuerit lata contra personas, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, Communitatem vel locum certum, aut certam a Judice publicata & denuntiata specialiter & expresse; Salvo*, (id est, excepto) *si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum per sententiam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, ut factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio juris excusari, Nos a communione illius, licet denuntiatus non fuerit, volumus abstineri juxta Canonicas Sanctiones*. Vide Tract. VII. De obligatione Statuum §. 5. q. 23. *De Judice*.

Quæritur 7. Quinam sunt effectus Excommunicationis?

Respondeo. Effectus sunt sequentes.

Primo. Excommunicatio privat participatione Sacramentorum tam activa quam passiva, excommunicatus enim neque potest recipere, neque administrare Sacramenta, nisi causa justa excuset.

Secundo privat communibus Ecclesiæ suffragiis, sacrificio, publicis precibus, Indulgentiis, & aliis actionibus sacris, quæ nomine totius Ecclesiæ fiunt.

Tertio privat usu divinorum Officiorum, Missæ, & Horarum Canonicarum. Quamvis enim Laicus excommunicatus possit interesse Concioni, ut

habetur C. *Responsio* h. t. non tamen potest interesse Missæ post concionem. Consimiliter, etsi Clericus in Sacris constitutus teneatur etiam in excommunicatione recitare Horas Canonicas, non tamen potest eas recitare cum aliis, nec interesse Officiis, quæ publice fiunt. Imo etiam in privata recitatione Breviarii Sacerdos & Diaconus, loco *Dominus vobiscum*, debet dicere: *Domine exaudi orationem meam*, quia priora verba dicuntur in persona publica Ecclesiæ.

Quarto. Excommunicatio inducit inhabilitatem ad Beneficia & Dignitates Ecclesiasticas aquirendas & possidendas. Quare præsentatio vel collatio in favorem excommunicati, & institutio ac confirmatio ipso jure nulla ac irrita est. Ita statuitur C. *postulatis*, *de Clerico excommunicato*.

Quinto. Privat usu & exercitio licito omnis jurisdictionis spiritualis seu Ecclesiasticæ. Quod si excommunicatus fuerit *vitandus*, etiam privatur exercitio jurisdictionis valido, prout desumitur ex C. *ad probandum*. *De sent. & re judicata*.

Sexto. Reddit irrita Rescripta Apostolica; nisi in iis contineatur simul absolutio ab omnibus Censuris. C. *ipso jure*. *De Rescriptis*.

Septimo, privat communione fidelium etiam in rebus civilibus & conversatione.

Octavo, privat sepultura Ecclesiastica.

Quæritur 8. An Beneficiatus per excommunicationem privatur possessione & fructibus sui beneficii?

Respondeo. Nec privatur possessione, nec titulo, nec fructibus beneficii. Si tamen per annum in Excommunicatione insordesceret, nec ad procurandam absolutionem allaboraret, posset etiam beneficio spoliari, ut colligitur ex Tridentino Sess. 25. C. 3.

Quæritur 9. Quomodo se debent gerere fideles erga excommunicatos?

Respondeo. *Primo*, fideles non possunt petere vel recipere Sacramenta ab Excommunicato vitando, nisi sit gravissima necessitas v. g. periculum mortis.

Secundo, tenentur non assistere divinis Officiis coram excommunicato vitando.

Tertio. Tenentur talium excommunicatorum consortium fugere etiam in conversatione civili. Sic enim & D. Paulus jubet circa eos, qui ob gravia crimina v. g. fornicationis, usuræ, idolatriæ &c. excommunicabantur in primitiva Ecclesia. *Scripsi vobis*, inquit, *non commisceri, si is, qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus &c. cum ejusmodi nec cibum sumere*. 1. Cor. 5.

Quæritur 10. Quales causæ excusant, ut liceat communicare cum excommunicato in rebus profanis?

Respondeo. Causæ excusantes enumerantur quinque, & enumerantur sequenti versiculo.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Prima causa excusans est *utilitas* notabilis vel spiritualis vel temporalis tum nostra, tum excommunicati. C. *cum voluntate* h. t. Itaque licitum est, excommunicato auxilium ferre, tam corporale, quam spirituale, & ab eo recipere, ubi summa aliqua utilitas id exigit.

Secunda est, *Lex* matrimonialis videlicet, qua tenentur conjuges cohabitare invicem, prolium educationi invigilare, rei familiaris curam gerere, &c. etsi unus, vel ambo essent excommunicati.

Tertia causa est *subjectio*, qua tenentur ad obedientiam ac reverentiam liberi erga parentes, famuli erga Dominos, licet excommunicatos. Ita habetur C. *inter alia* h. t. & C. *Quoniam multis*, causa 11. q. 3. Ubi Gregorius VII. dicit: *Ab anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet uxores, liberos, servos, ancillas seu mancipia, nec non rusticos servientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur*.

Quarta est *ignorantia tam juris, quam facti*, modo non sit crassa & affectata, In dubio enim facti, an in alterum sit pronuntiata excommunicationis sententia, non datur obligatio eum vitandi.

Quinta causa excusans est *necessitas* vitandi aliquod grave incommodum ani-

mæ vel corporis, famæ & bonorum temporalium, v. g. ſi quis metu mortis adigatur communicare cum excommunicato non tolerato, non peccabit, dummodo non participet in crimine, id eſt, dummodo non communicet, hoc eſt, cooperetur quoad peccatum, propter quod alter excommunicatus eſt, quo caſu incurreretur excommunicatio major.

Quæritur 11. Qualis culpa aut pœna incurritur, ſi quis ſine legitima cauſa excuſante communicet cum excommunicato?

Reſpondeo. Si quis cum excommunicato communicat in divinis, peccat graviter, ac inſuper incurrit Excommunicationem minorem. Si quis vero cum excommunicato tantum communicat in rebus civilibus & temporalibus, cenſet *Tournelius*, eum tantum peccare venialiter ob parvitatem materiæ. Quod tamen regulariter non eſt verum, quia excommunicatio Minor, quæ huic delicto infligitur, eſt pœna gravis, adeoque & correſpondens delicto gravi. Id ſolum admitti poteſt, eam communicationem quandoque ob parvitatem materiæ vel inſufficientiam cauſæ poſſe eſſe peccatum veniale. Sepelientes autem excommunicatum in loco ſacro, & Clerici admittentes excommunicatum ad divina officia, inſuper incurrunt excommunicationem majorem.

Quæritur 12. Quid eſt excommunicatio *Minor*?

Reſpondeo. Eſt pœna Eccleſiaſtica, quæ privat uſu paſſivo Sacramentorum & voce paſſiva ad Beneficia vel Dignitates Eccleſiaſticas. Talis enim excommunicatus nec licite recipit Sacramenta, nec valide poteſt eligi vel nominari ad Beneficia Eccleſiaſtica. Ita habetur C. *qui communicaverit*, & C. *cum ſanctis*. Cauſa 11. q. 3. & C. *cum deſideres*, h. t.

Quæritur 13. Ob quam cauſam incurritur excommunicatio Minor?

Reſpondeo. Incurritur ob ſolam communicationem illicitam, id eſt, nulla interveniente cauſa excuſante, cum excommunicato vitando, ſeu non tolerato. Colligitur ex Capitulis citatis.

§. IX.

De Suſpenſione & Interdicto.

QUæritur 1. Quid eſt Suſpenſio?

Reſpondeo. Eſt pœna, qua Clerico prohibetur exercitium Ordinis, vel officii, vel beneficii?

Quæritur 2. Eſtne omnis Suſpenſio Cenſura, ſeu pœna Medicinalis?

Reſpondeo. Non omnis ſuſpenſio eſt pœna medicinalis, ſed aliqua eſt vindicativa, ſtricte dicta. Diſcrimen inter Suſpenſionem medicinalem, & vindicativam eſt triplex: nam 1. Suſpenſio vindicativa habet definitum tempus; non autem medicinalis, quæ exſpectat emendationem. 2. Suſpenſio vindicativa non prærequirit monitionem præviam, prout requirit medicinalis. 3. Suſpenſio vindicativa exſpirat elapſo termino; non vero Medicinalis, utpote quæ non habet determinatum tempus.

Quæritur 3. Quotuplex eſt Suſpenſio?

Reſpondeo. Dividitur in *totalem*, & *partialem*. *Totalis* eſt, quæ privat omni uſu poteſtatis Eccleſiæ, ſive Ordinis ſit, ſive jurisdictionis, ſive Officii, ſive beneficii. *Partialis* vero eſt, quæ privat tantum aliqua parte poteſtatis Eccleſiaſticæ, nimirum vel Ordinis vel Officii, vel beneficii. Suſpenſus *ab Ordine* nec poteſt Miſſam celebrare, nec Sacramenta miniſtrare, nec alia exercere, quæ a poteſtate Ordinis dependent. Suſpenſus *ab Officio* nec poteſt exercere actum jurisdictionis in ſubditos, nec Cenſuras ferre, nec eligere ad beneficia, nec delegare ad munia Sacerdotalia obeunda, nec Indulgentias conferre &c. Suſpenſio *a beneficio* privat Clericum fructibus ſui beneficii, quos adminiſtrare non valet.

Quæritur 4. Quando a jure vel per ſententiam infligitur pœna ſuſpenſionis indeterminate, eſtne intelligenda totalis vel partialis?

Reſpondeo. Intelligenda eſt *totalis*.

Ratio eſt, quia ille eſt ſtylus Juris, ut ſi intendatur tantum ſuſpenſio partialis, ſoleat exprimi, v. g. *C. cum æterni*, de Sent. & re judicata in *6.* Aliud tamen dicendum, ſi vel ex inten-

ten-

tentione suspendentis aliunde nota, vel ex subjecta materia, vel ex consuetudine particulari aliud posset colligi.

Quæritur 5. Quinam possunt, aut solent comprehendi in suspensione?

Respondeo. Non possunt comprehendi Laici, qui non sunt capaces Ordinis, Beneficii, aut Officii Ecclesiastici. 2. Episcopi sub generali sententia suspensionis non comprehenduntur, nisi de ipsis fiat expressa mentio. Ita statuitur *C. quia periculosum*, de *Sent. Excommun.* 3. Potest tamen suspensio ferri etiam in integras communitates v. g. Ecclesias Collegiatas, Monasteria, Conventus. Ita constat ex *C. quia sæpe* de electione in *6.* & *C. Si ad Episcopum. Ne sede vacante aliquid innovetur.*

Quæritur 6. Potestne incurri suspensio etiam sine culpa propria?

Respondeo. Suspensio improprie dicta potest incurri etiam ob solam culpam alienam. Ita *D. Thomas* in 4. dist. 18. q. 2. art. 3. qq. 2. ubi ait: *Etiam sine peccato proprio aliquis suspenditur*. Exemplum habetur in juvene anno ætatis decimo tertio in Diaconum ordinato, qui ab Honorio III. jussus est manere suspensus usque ad ætatem legitimam. Sed hæc suspensio non est Censura.

Quæritur 7. Quinam sunt effectus suspensionis?

Respondeo. Effectus enumerantur sequentes. 1. Exercens actum ordinis, officii, vel beneficii durante suspensione peccat mortaliter; quia agit contra præceptum superioris in re gravi. 2. Exercens actum Ordinis, Officii, vel Beneficii durante suspensione incurrit irregularitatem. C. 1. de Sent. & re judicata, & *C. cum medicinalis*. h. t. in *6.* 3. Suspensus ab officio inhabilis est ad aquirenda beneficia. C. ult. *de Clerico excommun.*

Quæritur 8. Quæ licent vel non licent in Suspensione partiali?

Respondeo 1. Episcopus tantum suspensus a Jurisdictione potest nihilominus solenniter in Pontificalibus celebrare, Ordines conferre, Ecclesias & Altaria consecrare; quia hæc non pertinent ad potestatem jurisdictionis sed Ordinis. Econtra non potest conferre Beneficia, nec Censuras ferre, nec Confessarios ad audiendas Confessiones approbare; quia hi actus sunt Jurisdictionis.

2. Presbyter suspensus a celebratione Missæ potest nihilominus ministrare alia Sacramenta, Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Prædicare, Epistolam vel Evangelium solenniter cantare.

3. Qui ab uno solum jurisdictionis actu suspensus est, v. g. ab audiendis confessionibus, potest exercere alios actus jurisdictionis, baptizare solenniter, Eucharistiam ministrare, Prædicare.

4. Parochus suspensus ab Officio Parochiali debet quidem abstinere a cantanda Missa parochiali, audiendis confessionibus suorum parochianorum, administranda ex Officio Eucharistia; potest tamen legere Missam.

Quæritur 9. An Suspensus possit recipere Sacramenta?

Respondeo. Licite ea recipit, quia nullo jure prohibetur.

Quæritur 10. An licet audire Missam suspensi ab Ordine, vel recipere Sacramenta a suspenso ab eorundem administratione?

Respondeo. Id non licet; quia prohibetur in Constitutione Martini V. *ad evitanda scandala*.

Quæritur 11. Quid est Interdictum?

Respondeo. Est pœna Ecclesiastica medicinalis privans participatione aliquorum Sacramentorum, publica divinarum officiorum celebratione, sepultura sacra.

Quæritur 12. Quotuplex est Interdictum?

Respondeo. Est triplex, videlicet *locale*, *personale*, & mixtum.

Quæritur 13. Quid est Interdictum locale?

Respondeo. Est prohibitio Ecclesiastica, ne quis in determinato loco donetur sepultura sacra, & ne in eo loco divina officia publice celebrentur. Si id prohibeatur in integro regno, provincia, vel civitate, vocatur *Interdictum*

ctum generale. Si vero prohibitio tantum fiat pro Ecclesia determinata, vocatur *Interdictum speciale*, seu *particulare*.

Quæritur 14. Quid est Interdictum personale & mixtum?

Respondeo. Interdictum *personale* sic fertur in personam particularem, ut in nullo loco divina Officia audire, aut Ecclesiastica sepultura donari possit. Interdictum ex locali & personali mixtum simul afficit locum & personam; ac consequenter habet omnes effectus tam Interdicti localis quam personalis.

Quæritur 15. Quorumnam Sacramentorum usu privat interdictum?

Respondeo. Privat 1. Collatione Ordinum in loco interdicto. 2. Privat collatione Eucharistiæ in loco interdicto, nisi diebus in Interdicto exceptis. 3. Privat etiam extra periculum mortis Sacramento pœnitentiæ eos, qui fuerunt causa, cur Interdictum fuerit latum, vel consilio, favore, aut auxilio juverunt, ut habetur *C. alma mater* in 6. 4. Alios tamen, qui non præbuerunt causam Interdicto, non privat sacramento pœnitentiæ; nec ejusmodi interdicti non denuntiati prohibentur in aliis Ecclesiis non interdictis recipere Eucharistiam. 5. Privat benedictione nuptiali, non contractu matrimoniali.

Quæritur 14. Quorumnam divinorum Officiorum celebratione privat interdictum?

Respondeo. Per divina Officia intelligitur omne Exercitium Ordinum, recitatio publica Horarum Canonicarum, Celebratio Missæ, Sacramentorum, & Sacramentalium administratio, adeoque interdicti interdicto locali vel personali non possunt divina Officia celebrare, nec interesse Sacrificio, nisi in diebus solennibus, in quibus Bonifacius VIII. id admittit *C. alma mater* de *sent. excommun.* & semel in hebdomada potest celebrari Missa ad conficiendam Eucharistiam.

Quæritur 17. An Interdictis neganda sit omnis Sepultura sacra?

Respondeo. Interdictis nominatim deneganda est omnis Sepultura sacra. *C. quod in te*, de pœnit. & remiss. & *C. is cui*, de Sent. *Excom.* in 6. 2. Quamdiu durat Interdictum locale, nullus laicus in cœmeteriis loci Interdicti sepeliri potest; quamvis sepeliri possit in alio loco sacro, nisi Interdicto causam dederit. 3. Clerici tamen, nisi nominatim interdicti sint, nec Interdicto generali causam dederint, possunt sepeliri in locis sacris etiam specialiter interdictis; attamen sine pulsatione campanarum & sine aliis sollennitatibus. Si vero interdictum non fuerit generale, deferendi sunt ad aliam Ecclesiam non interdictam. *C. quod in te de pœnit. & remiss.*

Quæritur 18. Qualis requiritur causa ad ferendum Interdictum?

Respondeo. Requiritur semper culpa gravis, cum Interdictum semper sit pœna gravis. Si Interdictum sit generale, requiritur culpa gravissima, cum in illo etiam innocentes involvantur, ut communi luctu & querimonia eo facilius frangatur reorum contumacia. Bonifacius VIII. *C. provide* Tit. 10. de Sent. Excomm. *Extrav. Comm.* vetat, ne feratur Interdictum generale ob debitum pecuniarium.

Quæritur 19. Quænam loca vel personæ involvantur interdicto generali?

Respondeo. Possunt servire sequentes regulæ.

1. Interdictis Clericis non eoipso interdicuntur laici.

2. Interdicta familia non etiam interdicto subjacent Clerici illius familiæ, quia deberent exprimi.

3. Interdicta Ecclesia ob delictum Domini non comprehenduntur incolæ loci.

4. Interdictis incolis non interdictæ censentur Ecclesiæ loci.

5. Interdicta civitate, vel alia communitate, pro interdictis habentur omnes loci Ecclesiæ.

6. Interdicto suburbio, castro, pago, etiam domus adjacentes interdicuntur.

7. Interdicta Ecclesia principali, v. g. Cathedrali, omnes loci Ecclesiæ interdictum servare tenentur.

8. Interdicta Ecclesia etiam interdicitur

citur cœmeterium contiguum; non vero ſi fuerit diſtans, aut non contiguum.

9. Interdictum generale, quod obſervat Eccleſia principalis ſeu Cathedralis, tenentur etiam obſervare Regulares tam exempti quam non exempti; qui tamen ex conceſſione Bonifacii VIII. poſſunt divina celebrare januis clauſis, non pulſatis campanis, & voce ſubmiſſa.

Verum de his plura videri poſſunt in Canoniſtis l. 5. tit. 39.

§. X.

De Irregularitate.

QUæritur 1. Quid eſt irregularitas? *Reſpondeo*. Eſt inhabilitas de ſe perpetua ad Ordines ſuſpiciendos, & in ſuſceptis miniſtrandi jure Eccleſiaſtico conſtituta.

Quæritur 2. Quotuplex eſt irregularitas?

Reſpondeo. Eſt duplex. Una vocatur irregularitas *ex defectu*, altera *ex delicto*. Irregularitas *ex defectu* eſt inhabilitas ad recipiendos vel exercendos Ordines ob defectum alicujus qualitatis requiſitæ; etiamſi ille defectus non proveniret ex culpa, ſaltem gravi. Irregularitas *ex delicto* eſt inhabilitas ſtatuta in pœnam ob grave delictum?

Quæritur 3. Quot dantur irregularitates *ex defectu*?

Reſpondeo. Sex. 1. Ex defectu animi. 2. Ex defectu corporis. 3. Ex defectu Natalium. 4. Ex defectu libertatis. 5. Ex defectu Sacramenti. 6. Ex defectu lenitatis.

Quæritur 4. Quot dantur irregularitates *ex delicto*?

Reſpondeo. Quatuor. 1. Ex iteratione baptiſmi. 2. Ex indebita ſuſceptione vel uſu Ordinis. 3. Ex homicidio illicite perpetrato, vel mutilatione. 4. Ex infamia. S. *Pius* in Bulla: *Horrendum*, addidit quintum genus irregularitatis, quæ incurritur ob Sodomiam completam.

Quæritur 5. Quinam ſunt irregulares ex defectu animi?

Reſpondeo 1. Qui fuerunt aliquando *furioſi*, & timentur denuo relapſuri eſſe. C. *Maritum*, diſt. 33. 2. Ob paritatem rationis eo revocantur etiam *amentes*, quorum ea eſt dementia, ut timeatur, eos ſine Status Clericalis dedecore non miniſtraturos in Ordine. Tales, licet habeant quandoque lucida intervalla, ſi tamen amentia proveniat ex paſſione permanente, vel ex humorum intemperie, vel ex læſione cerebri facile relabuntur. 3. Ad furioſos accenſentur etiam *Energumeni*, de quibus fit expreſſa mentio C. *maritum* l. cc. & C. *communiter* & C. *Clerici* l. cc. 4. Eo pertinent *ſimilibus paſſionibus vexati*. C. *Uſque* l. cc.

Quæritur 6. Quinam ſunt irregulares *ex defectu corporis*?

Reſpondeo 1. *Mutilati* aliquo membro viſibili, quo deficiente ſine periculo irreverentiæ, aut ſine notabili deformitate miniſtrare non poſſunt. Talis mutilatio foret, ſi deeſſet brachium, manus, pollex. Colligitur ex C. *expoſuiſti*, de corpore vitiatis. 2. *Deformes deformitate notabili*, tali nimirum, quæ inducit horrorem intuentibus. Tales æſtimantur carentes naſo, oculo ſiniſtro, auriculis &c. item claudi, qui ſine baculo vel pede ligneo non poſſunt ſervire Altari, gibboſi &c. Hujus vero deformitatis æſtimatio pertinet ad Epiſcopum; ejus enim in hac re judicium ſe habet per modum ſententiæ pertinentis ad jurisdictionem, ut recte advertit Theologia Moralis Salmant. Tract. 10. C. 9. p. 6. n. 68. 3. *Infirmi* infirmitate aliqua incutiente horrorem aſpicientibus, v. g. laborantes morbo caduco, morbo gallico, lepra aperta, &c. 4. *Hermaphroditi*, niſi prævaleat ſexus virilis. 5. Qui ſeipſos caſtraverunt. Hæc omnia deſumuntur ex C. *illiteratos*, diſt. 36. ubi dicitur. *Aliqua parte corporis vitiatos vel imminutos nullus præſumat ad Clericatus Ordinem promovere. Similiter qui ſeipſos abſcindunt*. Idem colligitur ex variis capitulis *de corpore vitiatis*, & *de Clerico ægrotante*.

Quæritur 7. Quinam ſunt irregulares ex defectu Natalium?

Reſpondeo. *Illegitimi* omnes, etiamſi eorum

eorum illegitimitas non sit notoria ac publica; & etiamsi sint tantum naturales. Id Doctores colligunt ex C. *per venerabilem*, Tit. Qui filii legitimi, in *6.* De natis autem ex spurio vel sacrilego coitu habentur capitula specialia Tit. *de filiis Presbyt.* & dist. 36. C. fin.

Quæritur 8. Quinam sint irregulares *ex defectu libertatis?*

Respondeo. 1. *Mancipia*, seu *servi* proprie dicti, quamdiu non donantur libertate. Ita habetur Tit. de servis non ordinandis. 2. *Ratiociniis obligati*; id est, qui tenentur deponere rationem de sua administratione, nimirum Thesaurarii communitatum, vel nobilium, depositarii, Actores, Procuratores, Magistratus, Judices rerum temporalium, Tutores, Curatores, ac universim omnes, qui de suo munere sive privato sive publico nondum deposuerunt ratiocinium; nisi constituerint cautionem aut fidejussionem idoneam. Habetur Tit. de obligatis ad ratiocinia; & dist. 51.

Quæritur 9. Quinam sunt irregulares *ex defectu Sacramenti?*

Respondeo. Bigami. Est autem bigamia triplex, nempe *vera*, *interpretativa*, & *similitudinaria*. 1. Bigamia *vera* est matrimonium cum duabus successive uxoribus consummatum. C. *super eo*, de bigamis non ordinandis. 2. Bigamia *interpretativa* est matrimonium cum duabus successive uxoribus, intercedente tamen saltem cum alterutra impedimento dirimente, consummatum. C. *nuper a nobis*. l. cc. Interpretativa etiam bigamia est matrimonium consummatum cum vidua, aut cum fœmina ab alio corrupta. C. *curandum* dist. 34. & C. de bigamis l. cc. Consimiliter Bigamus *interpretative* habetur, qui cognovit suam uxorem, quam scit ab alio adulterio fuisse pollutam. *C. si laici*, dist. 34. 3. Bigamia *similitudinaria* est matrimonium attentatum & consummatum cum virgine ab eo, qui castitatem susceptione Sacrorum Ordinum, vel Status religiosi professus est. *C. quot quot*, causa 27. q. 1. & *C. nuper*, de bigamis, & *C. a nobis*. Ratio horum omnium est, quia matrimonium significat unionem Christi cum Ecclesia, utique una, & non adultera; quæ significatio deficit in bigamiis hucusque descriptis.

Quæritur 10. Quinam incurrant Irregularitatem *ex defectu lenitatis?*

Respondeo. 1. Qui committunt homicidium voluntarium etiam in bello justo. *C. Petitio* 24. de homicidio. 2. Qui judicium sanguinis agitant, aut truncationem membrorum per se vel suo judicio inferunt. *C. Clericis*. Tit. Ne Clerici vel monachi Alexander III. sic statuit: *Clericis in sacris Ordinibus constitutis judicium sanguinis inferre non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut indicent inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur & loco*. 3. Qui per aliam quandam actionem præseferentem speciem sævitiæ inferunt mortem. Sic enim *C. ad audientiam*, presbyter, qui cingulo, in quo pendebat cultellus, percusserat domesticum, eumque cultello ex vagina lapso ita vulneraverat, ut ex vulnere visus sit decessisse, declaratur irregularis a Clemente III. Adducitur quidem communiter C. *siquis viduam* dist. 50. Sed ibi est sermo de homicidio illicito, & non de licito, de quo hic est sermo, ubi inducit irregularitatem præcise ex defectu lenitatis.

Quæritur 11. An hanc irregularitatem etiam incurrunt Prælati, si occasione criminis capitalis in sua jurisdictione commissi injungant judicibus, ut veritatem inquirant, & justitiæ debitum exequantur; & exinde procedatur ad pœnam sanguinis?

Respondeo. Non incurrunt irregularitatem. Ita respondet Bonifacius VIII. C. *Episcopus*. Ne Clerici vel monachi in *6.* ubi sic definit: *Licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat; eas tamen, cum jurisdictionem obtinent temporalem, debent & possunt, metu irregularitatis cessante, aliis delegare*.

Quæritur 12. An incurrunt irregularitatem Clerici, qui de injuriis, damnisque sibi illatis contra malefactores deferunt querelas ad judicem, & exposcunt satisfactionem, si Judex justitia exigente illis inferat mortem?

Res-

Respondeo. Non incurrunt irregularitatem. Ita rursus definivit Bonifacius VIII. in C. *Prælatis* de homicidio, in 6. ubi sic habet: „ Prælatis, vel Clericis quibuscunque, qui de laicis suis „ malefactoribus querelam penes sæcularem Judicem deponentes petunt „ Emendam sibi fieri, & provideri, „ ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando expresse, quod „ ad vindictam seu pœnam sanguinis „ non intendunt, imputari non debet, „ quamvis alias in tali casu de jure debeat pœna sanguinis irrogari, si Judex mortem illis inferat justitia exigente. Alioquin si Prælati aut Clerici propter metum hujusmodi, quia „ Judex ad pœnam sanguinis posset „ procedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur „ plerisque materia trucidandi eosdem, „ & ipsorum bona libere deprædandi." Ex hoc sequitur, non fieri irregularem Clericum, qui tantum agit *civiliter* ad restitutionem ablatorum, ad arcendas aliorum sibi commissorum seductiones, molestationes, damnificationes, quantumvis in eadem causa sit in reos constituta pœna mortis; dummodo fiat protestatio, quod non intendatur pœna mortis, sed tantum sui & suorum securitas ac indemnitas.

Quæritur 13. Estne irregularis Princeps, qui condit legem de irrogando certorum criminum reis supplicio mortis?

Respondeo. Non fit Irregularis statuendo in quædam crimina pœnam mortis; quia leges non feruntur ad inferendam mortem, sed ad criminum licentiam reprimendam suppliciorum metu. Idem dicendum est de Consiliariis Principum, qui illis consulunt & authores sunt ad statuendum tales leges continentes pœnam sanguinis. S. Antoninus 1. part. 3. tit. 28. §. *mandato* in Præfat. dicit: *Princeps, qui legem condidit, cujus legis authoritate homines sunt traditi morti, non efficitur propter hoc irregularis, quia in certam personam non animadvertit*.

Quæritur 14. An irregularitatem incurrant Sacerdotes Castrenses, adhortantes ad strenue pugnandum? Confessarii denegantes Magistratui absolutionem nolenti punire secundum leges continentes pœnam mortis? Aut Confessarii, denegantes reo absolutionem nolenti fateri crimen capitale Judici legitime interroganti?

Respondeo. Non fiunt irregulares. Quia adhortari quemlibet sui officii non facit irregularem, neque cooperatio ad mortem alienam qualiscunque, sed cooperatio præferens speciem animi immitis, & alieni a lenitate ac mansuetudine Christi in communi æstimatione populi, qualis reperitur in exemplis in jure expressis.

Quæritur 15. An fiat irregularis Clericus, qui author est, ut capiatur maleficus, etiamsi capiens illum occidat?

Respondeo. Non fit irregularis; dummodo protestetur, se non intendere pœnam sanguinis. Ita colligitur ex C. *Tua nos* §. *ad ultimum*, ubi declaratur, eum non esse irregularem, qui requisitus a Judice de indiciis, quibus fur convinci posset, eidem submisit convincentia indicia; neque etiam in præfato capitulo declarantur irregulares Scholares, qui juncta opera tradiderunt furem Judici. Idem colligitur ex C. *Postulasti* l. cc. ubi ponitur casus, quod Clericus accusaverit quosdam apud Regem, qui decimas Ecclesiæ subtrahebant, quos ad solutionem vix absque effusione sanguinis præviderat posse coarctari. Respondet Innocentius III. *Si te hujusmodi querimoniam simpliciter deponente Rex, cui ad vindictam malorum gladiu est commissus, in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ vel malitiæ imputandum*. Hucusque actum est de irregularitate *ex defectu*. Sequitur de irregularitatibus *ex delicto*.

Quæritur 16. Quomodo incurratur irregularitas ex reiteratione baptismi?

Respondeo. Incurritur a rebaptizatis, quando reiteratur baptismus malitiose ex errore hæreticali, quasi baptismus parvulis collatus, vel ab hæreticis administratus non valeat. Non vero incurri-

curritur, quando prior baptiſmus ex defectu materiæ vel formæ probabiliter timetur eſſe invalidus. C. *Confirmandum* diſt. 50. dicitur: *Nunquam permittendum, ut rebaptizati ad Clericatus ordinem promoveantur*. Idem habetur C. *qui bis* de conſecrat. diſt. 4. Sed quando Baptiſmus reiteratur ex ſuperſtitione, incurritur a ſolo baptizante. C. *Ex Litterarum* de Apoſtatis ſic habetur: *Quidam ægritudine longa confectus inſano ſortilegarum mulierum conſilio credens, ut ſanaretur, per iterationem fecit injuriam baptiſmatis Sacramento. Acolythus*, (qui rebaptizavit) *ad ſuperiores Ordines promoveri, ſi publicum eſt, quod proponitur, non valebit. Si vero occultum eſt, promoveri poterit*. Huc referuntur C. *Qui in qualibet*, cauſa 1. q. 7. qui ab hæreticis baptizati ſunt. Quod intelligendum, ſi quis jam in adulta ætate ſine caſu neceſſitatis baptizetur ab hæreticis, ſic ut videatur communicare eorum errori. SS. D. N. Benedictus XIV. in l. 7. de Synodo c. 6. n. 2. 3. 4. ab irregularitate non excuſat eos, qui ex mera ſcrupuloſitate de valore prioris baptiſmi baptiſmum ſub forma conditionata vel ſuſcipiunt vel adminiſtrant, prout dicetur in Tr. de baptiſmo.

Quæritur 17. Quomodo incurritur irregularitas ex indebita ſuſceptione vel uſu ordinis?

Reſpondeo. Incurritur 1. Ab iis, qui actum Ordinis exercent ſine prævia ordinatione. 2. Ab iis, qui exercent ſolenniter actum Sacri Ordinis, quo tempore aliqua cenſura Eccleſiaſtica, nimirum excommunicationis majoris, ſuſpenſionis, vel Interdicti perſonalis innodati ſunt. Primum habetur ex C. *ſi quis*, & C. *ex litteris* De Clerico non ordinato miniſtrante. C. *ſi quis* dicitur: *Si quis baptizaverit, vel aliquod divinum Officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Eccleſia & nunquam ordinetur*.

Quæritur 18. Unde probatur, ſuſpenſos, ſi tempore ſuſpenſionis celebrent divina, fieri irregulares?

Reſpondeo. Ex C. *Cum æterni* De ſent. & re judicata in 6. ubi Innocentius IV. de quopiam ſuſpenſo loquens ait: *Si ſuſpenſione durante damnabiliter ſe ingeſſerit divinis, irregularitatis laqueo ſe involvet ſecundum Canonicas Sanctiones, a qua non niſi per ſummum Pontificem poterit liberari*. Idem Pontifex C. *cum medicinalis*, de ſent. excommunicationis in 6. de quibusdam Prælatis & Judicibus loquens ait: *Caveant univerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant; quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos divina officia exequi, ſicut prius, irregularitatem non effugient juxta Canonicas ſanctiones, ſuper qua non niſi per ſummum Pontificem poterit diſpenſari*. Canones autem, ad quos ſe Pontifex refert, videntur eſſe Canones Apoſtolici, in quibus C. *ſi quis presbyter* de Clerico excommun. refertur & hic: *Si quis Epiſcopus, presbyter, vel Diaconus depoſitus juſte, auſus fuerit attrectare miniſterium* (divinum) *ab Eccleſia abſcindatur*.

Quæritur 19. An ignorantia ſuſpenſionis incurſæ, vel irregularitatis incurrendæ excuſat ab hac cenſura?

Reſpondeo. Ignorantia facti probabilis excuſat; ignorantia juris, aut ignorantia facti craſſa & ſupina non excuſat. Ita colligitur ex C. *Apoſtolicæ*, de Clerico excommunicato, depoſito &c. ubi ſic habetur: *Quia tempore ſuſpenſionis ignari celebraſtis divina; vos reddit ignorantia probabilis excuſatos. Cæterum ſi forte ignorantia craſſa & ſupina, aut erronea fuerit, propter quod diſpenſationis gratia egeatis, eam vobis indulgemus*.

Quæritur 20. Quid requiritur ad incurrendam irregularitatem, ſi quis tempore interdicti vel excommunicationis celebret?

Reſpondeo. Requiritur 1. Certitudo de interdicto vel excommunicatione. 2. Monitio, niſi interdictum vel excommunicatio fuerit generale pro integra communitate. 3. Non tamen requiritur denuntiatio perſonalis. 4. Neque iterata celebratio. 5. Nec ſolennis. 6. Sed ſufficit publica, & præſumptuoſa. Hæc deſumuntur ex C. *Clerici*. C. *Latores*. C. *Illud*, & C. *Fraternitati* De Clerico

rico excommunicato, depofito, vel interdicto miniftrante. In *C. Clerici* fic dicitur: *Clerici, fi interdicti vel excommunicati divina celebraverint, nifi moniti fine dilatione redierint, perpetuæ depofitionis fententiam pro aufu tantæ temeritatis incurrant.* Et in *C. Latores* habetur: *Latores præfentium nobis intimarunt, quod tam ipfi quam multi alii, poftquam interdicti vel excommunicati fuerant, divina præfumpferint Officia celebrare. Mandamus, quatenus fi fexaginta folummodo, vel pauciores in his deliquiffe conftiterit, omnes in perpetuum ab Officio facerdotali deponas. Si vero multitudinem magnam in hoc peccaffe cognoveris, eos quos magis caufam delicti effe conftiterit, perpetua depofitione condemnes, & alios qui non tantum deliquerint, ab officio ad tempus fufpendas. C. Illud.* Pontifex dicit, eum *non effe culpabilem*, qui celebravit divina tempore fuæ excommunicationis, de qua tamen ei tantum *per famam* conftitit.

Quæritur 21. Quinam incurrunt irregularitatem ex homicidio illicito, vel mutilatione?

Refpondeo. Eam incurrunt 1. Qui facto vel verbo ad injuftam occifionem vel mutilationem directe & ex intentione concurrunt. 2. Qui dantes operam rei illicitæ fortuito hominem occidunt vel mutilant. 3. Qui ex defectu debitæ diligentiæ vel fcientiæ hominem interficiunt vel mutilant. 4. Qui occidunt injuftum aggrefforem non fervato moderamine inculpatæ tutelæ. 5. Qui procurant abortum fœtus animati.

Quæritur 22. Unde probatur irregularitas ex homicidio injufto?

Refpondeo. Ex C. miror dift. 50. ubi Joannes VIII. cuidam Epifcopo fcribens ait: *Miror minus doctam fcientiam tuam, facerdotem putare poft perpetratum homicidium poffe in facerdotio miniftrare. Quis enim tam demens, tamque perverfi fenfus tale quid æftimaret vel poft quantamcunque pœnitentiam concedendum, cum omnino fit Canonicæ difciplinæ contrarium?* Idem colligitur ex pluribus aliis capitulis, ac ex fequentibus.

Quæritur 23. An incurratur irregularitas ex homicidio fortuito in dantibus operam rei illicitæ?

Refpondeo Affirmative. Id probatur ex C. *continebatur*, ubi Diaconus declaratur irregularis præcife ex eo, quod in ludo jactus baccillorum laicus quidam in falcem Diaconi fortuito incurrerit, & ex vulnere obierit. Item ex C. *Tua nos*, ubi Monachus declaratur irregularis, fi exercendo paffim artem chyrurgicam fibi illicitam fuit occafio cujufquam mortis.

Quæritur 24. An incurratur irregularitas ex homicidio occafionato præcife per negligentiam?

Refpondeo Affirmative. Probatur ex *C. Hi qui arbores*, & Can. *fæpe* dift. 50. ubi declarantur irregulares, qui cædentes arborem *fua culpa* vel *negligentia* fuerunt caufa, quod cadens arbor quemquam contriverit. Sic & *C. presbyterum*, de homicidio, declaratur irregularis presbyter, qui percuffit puerum fuo cingulo, ex quo cultellus cafu excidens lethaliter vulneravit puerum.

Quæritur 25. Unde probatur irregularitas ex occifione injufti aggrefforis non fervato moderamine inculpatæ tutelæ?

Refpondeo. Ex *C. Significafti*, de homicidio, ubi declaratur irregularis, qui percuffus a fure, ex Ecclefia ornamenta & vafa facra auferente, arrepto ligone eundem furem in capite lethaliter percuffit.

Quæritur 26. Unde probatur irregularitas ex procuratione abortus?

Refpondeo. Ex. *C. Sicut*, ubi declaratur irregularis, qui in muliere, cum qua pravam confuetudinem habuit, quafi ludendo cum illa fuit caufa abortus.

Quæritur 27. Quid Tridentinum circa homicidium caufale aut defenforium ftatuit?

Refpondeo. Statuit, ut confulatur Epifcopus. Seff. 14. c. 7. fic habet: „Cum „ etiam, qui per induftriam occiderit „ proximum fuum, & per infidias, ab „ altari avelli debeat; (&) qui fua vo„ luntate homicidium perpetraverit; „ etiamfi crimen nec ordine judiciario „ probatum, nec alia ratione publicum, „ fed

„ sed occultum fuerit, nullo tempore „ ad sacros ordines promoveri possit; „ nec illi aliqua beneficia Ecclesiastica, „ etiamsi curam non habeant anima- „ rum, conferri liceat; sed omni Or- „ dine ac Beneficio Ecclesiastico perpe- „ tuo careat; si vero homicidium non „ ex proposito, sed casu, vel vim vi „ repellendo, ut quis se a morte defende „ ret, fuisse commissum narretur, quam „ ob causam etiam ad Sacrorum Ordi „ num & Altaris ministerium, & be- „ neficia quæcunque, ac dignitates jure „ quodammodo dispensatio debeatur, „ committatur loci ordinario, aut ex „ causa Metropolitano, seu viciniori „ Episcopo, qui non nisi causa cogni- „ ta, & probatis precibus, ac narratis, „ nec aliter dispensare possit.

Quæritur 28. Quinam incurrunt irregularitatem ex infamia?

Respondeo. Hanc irregularitatem incurrunt, qui ob delictum aliquod grave notorium sunt infames *infamia facti*, aut *infamia juris*.

Quæritur 29. Quid est infamia *facti*?

Respondeo. Est publica jactura boni nominis orta ex delicto gravi notorio habente annexam vilipensionem ac detestationem communem proborum omnium.

Quæritur 30. Quid est infamia *juris*?

Respondeo. Est publica jactura boni nominis ex delicto judicialiter declarato, & habente annexam detestationem specialem ac communem ex dispositione legum.

Quæritur 31. Quinam incurrunt irregularitatem ex infamia facti?

Respondeo. Eam incurrunt 1. Homicidæ. 2. Perjuri testes in judicio. 3. Sodomitæ. 4. Simoniæ rei. 5. Omne aliud delictum notorium, quod meretur degradationem, aut repulsam ab admissione ad superiores Ordines. Id colligitur ex C. *ex tenore*, de temp. ordinat. ubi sic habetur: *Accepimus, quod Clericus N. adeo deliquit, ut si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab ordine, quem suscepit; & amplius non posset ad superiores ordines promoveri.*

Quæritur 32. Estne hæc irregularitas perpetua?

Respondeo. Ubi infamia est perpetua, etiam ipsa est perpetua. Si vero infamia tollitur per veram, ac stabilem emendationem, de quo judicare pertinet ad Episcopum, etiam tollitur sine dispensatione irregularitas. Id colligunt Doctores ex eo, quia Novatiani hæretici olim post conversionem admittebantur ad sacros ordines; alius enim textus juris de hac cessatione irregularitatis non extat; sed magnum est discrimen inter crimina, quorum aliqua etiam post emendationem relinquunt maculam indelebilem in æstimatione populi, de qua causa antiquitus universim excludebantur a sacris ordinibus adstricti ad pœnitentiam publicam.

Quæritur 33. Quinam incurrunt irregularitatem ex infamia *juris*?

Respondeo. Hanc irregularitatem incurrunt rei criminis habentis annexam infamiam a jure civili vel canonico. Talia crimina sunt. 1. crimen læsæ majestatis divinæ vel humanæ. 2. Adulterium. 3. Proditio. 4. Rapina. 5. Homicidium. 6. Lenocinium. 7. Locatio sui ad pugnandum cum bestiis. 8. Usuraria pravitas. 9. Perjurium promissorium. 10. Duellantes. 11. Invasores sui Episcopi. 12. Se armantes contra parentes proprios. 13. Filii reorum læsæ majestatis. 14. Filii meretricis, quamvis conjugatæ. 15. Histriones repræsentantes turpia. 16. Damnati ob notorietatem criminis ad pœnas infames, triremes, carceres perpetuos, &c. Hæc omnia & plura alia in jure civili vel canonico habent inustam notam infamiæ.

Quæritur 34. Quid requiritur ad incurrendam hanc irregularitatem ex infamia juris?

Respondeo. Requiritur sententia condemnatoria rei; aut saltem declaratoria criminis; hæc enim si desit, ad summum obstare poterit irregularitas *ex infamia facti* notorii.

Quæritur 35. Quis possit in his irregularitatibus dispensare?

Respondeo. Tridentinum Sess. 23. c. 6. Epis-

6. Episcopis concedit facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto non deducto ad forum contentiosum, excepto homicidio. *Liceat*, inquit, *Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare*.

TRACTATUS XV.

De Sacramento Matrimonii.

In hoc Tractatu agitur.

1. De Sponsalibus.
2. De Matrimonio in genere.
3. De Impedimentis *impedientibus* matrimonii.
4. De Impedimentis *dirimentibus* matrimonii.
5. De dissolutione matrimonii & divortio.
6. De usu matrimonii.

§. I.

De Sponsalibus.

De natura, forma, variis requisitis, & obligatione Sponsalium.

QUæritur 1. Quid sint sponsalia? *Respondeo*. Sponsalia sunt *Promissio mutua futuri matrimonii inter personas jure habiles*.

Dicitur 1. *promissio*, haud dubie vera, voluntaria, ac deliberata; libertas enim, & verus consensus internus sunt omnibus contractibus intrinseci.

Dicitur 2. *mutua*. Contractus enim sponsalitius, prout *in Jure* sumitur, ac *in esse perfecto*, est utrinque obligatorius; quamvis Jure naturali non repugnet promissio sponsalitia unilateralis, qua una pars absolute alteri promittit, se illi nupturam, quandocunque alteri placuerit. Ex hoc ipso autem sequitur; quod promissio sponsalitia debeat esse signo externo expressa.

Dicitur 3. *Inter personas jure habiles*, nempe inter marem & fœminam, nullo laborantes impedimento ad contrahendum suo tempore matrimonium licitum ac validum.

Quæritur 2. Qualia verba aut signa sufficiant ad exprimendam promissionem sponsalitiam?

Respondeo. Illa verba aut signa sufficiunt ad exprimendam promissionem sponsalitiam, quæ ex communi usu hominum solent tantum adhiberi ad significandam promissionem matrimonii. Talia verba aut signa sunt sequentia. Si una pars alteri reciproce dicat: *Promitto tibi matrimonium. Obligo me ad tecum contrahendum matrimonium, Accipiam te in meum virum, uxorem. Tu eris mea uxor, vir*. Si post tractationem prævıam de futuro matrimonio una pars alteri dicat: *Igitur in fidem perennem tibi trado annulum, effigiem, &c.* ejusmodi verba aut signa erunt sufficientia ad exprimendam promissionem sponsalitiam.

Quæritur 3. An detur obligatio sponsalitia ex verbis aut signis dubiis?

Respondeo 1. Pro foro interno inspicitur solus animus loquentis, qui proin in casu verbi aut signi dubii, si revera non habuit animum se obligandi, non obligatur coram Deo ad contrahendum matrimonium. *Ratio* est, quia nec obligatur *ex promisso*, utpote cui deest consensus internus; nec *ex dolo*; cum altera pars sibi imputare debeat, quod verba aut signa dubia in sinistram partem acceperit. *Excipiendum* tamen, si altera pars sciatur esse adeo simplex, ut non advertat ambiguitatem verbi aut signi, & ejusmodi ambiguitas non adhibeatur ex rationabili causa, sed tantum animo fallendi & damnificandi sub spe subterfugiendi ligamen in foro externo. Talis enim etiam in foro externo obligaretur *ex dolo* ad compensanda damna secuta.

Respondeo 2. In foro externo ex verbis aut signis dubiis nemo obligandus est ad ducendam compartem, nisi ex circumstantiis appareat, actum esse dolo ad seducendam compartem simplicem. *Ratio* est, quia etiam in aliis con-

tractibus nemo obligatur ex verbo aut facto dubio. Ergo multo minus obligandus est ex verbo aut signo dubio ad matrimonialem contractum, cum matrimonia coacta frequenter habeant tam tristes ac funestos exitus.

Quæritur 4. Quam obligationem pariat promissio matrimonii futuri ficta?

Respondeo 1. In foro interno promissio sponsalitia ficta nullam parit obligationem, nisi exinde sequatur damnificatio compartis; quæ haud dubie juxta prudentis arbitri vel judicis æstimationem compensanda est. *Ratio* est, quia extra casum damnificationis præcise intervenit mendacium, quod, licet sit graviter peccaminosum, cum versetur in negotio gravi, non tamen per se nulla interveniente damnificatione parit obligationem seu titulum restitutionis.

Respondeo 2. Si cum fictione concurrat damnificatio compartis, ad eam juxta prudens arbitrium Judicis compensandam obligandus est fingens etiam in foro externo, etiamsi se offerat ad juramentum purgatorium. *Ratio* est, quia juramentum purgatorium, si admitteretur, ad summum probaret animum se non obligandi, non vero probaret animum non decipiendi seu non damnificandi. Revera enim is, qui fingit animum contrahendi matrimonium, habet animum decipiendi deceptione tali, quæ in casu poterat & debebat prævideri facile posse conjungi cum gravi damnificatione. Itaque sic fingens, sicut *ex dolo* tenetur ad restitutionem in foro interno, ita etiam obligandus est in foro externo ad compensationem, & repellendus a juramento purgatorio.

Quæritur 5. Quam obligationem pariat promissio sponsalitia ex joco facta?

Respondeo 1. Si ex communi usu hominum satis manifeste appareat, vel saltem prudenter dubitari possit, modum loquendi vel agendi in promittente esse solum jocularem, nulla nascitur obligatio ex tali promissione. *Ratio* est, quia in tali casu aut deest animus se serio obligandi, aut certe dubium est, utrum adsit animus se obligandi. In Contractibus autem universim ex dubio consensu nulla nascitur obligatio. Aliter tamen dicendum in casu, quo promittens haberet quidem animum & modum jocandi, attamen considerata simplicitate alterius partis simul intenderet eam fallere atque inducere in persuasionem, rem serio agi. In tali enim casu, si sequeretur damnificatio partis deceptæ, teneretur in foro interno ad restitutionem aut compensationem damni illati, puta, si pars decepta interea amisit occasionem honestarum nuptiarum, aut si promissione inducta admisit copulam secuta imprægnatione.

Respondeo 2. Si animus jocandi non potuit saltem dubie colligi ex circumstantiis, joculariter promittens, etiamsi vere habuerit animum solum jocandi, tenetur tamen tam in foro interno quam externo ad compensationem totius damni secuti ex tali joco. *Ratio* est; quia licet non teneatur *ex promisso*, utpote cui deest animus se obligandi, tenetur tamen *ex dolo*, quo compartem decepit atque illi causavit demnum injustum.

Quæritur 6. Ad quid obliget ficta promissio matrimonii sine reciproca repromissione alterius partis in casu, quo ficta promissio induxit puellam ad concedendum usum sui corporis?

Respondeo 1. Sic ficte decipiens ad nihil tenetur, si puellæ ex ea copula nullum sequitur damnum, aut præjudicium, quin possit invenire æque honestas ac bonas nuptias. *Ratio* est, quia non potest assignari titulus restitutionis vel compensationis. Nam posito etiam, quod fuerit virgo, amissio virginitatis non est pretio æstimabilis.

Respondeo 2. Si tamen deceptæ causari possit magna verecundia, confusio, exprobratio, contristatio, & diffidentia mariti alterius, cui aliquando nuptura est, plurium malorum ferax, si a marito non reperiatur virgo, ita ut consideratis circumstantiis hæc mala verosimiliter secutura prævideantur, & puella aliam compensationem *rationabiliter*

recuset, sic decipiens tenetur determinate ducere deceptam. *Ratio* est, quia Jure naturæ quilibet tenetur compensare damna dolo illata modo meliore, quo potest.

Dixi, si puella aliam compensationem *rationabiliter* recuset. Si enim prævideatur, ex tali connubio longe majora esse secutura mala vel integris familiis, vel parentibus habentibus jus anterius erga filium aut filiam, ne se vel alios obligent in sui præjudicium, non tenetur decipiens determinate ducere deceptam. *Ratio* est, quia anterius vinculum amicitiæ naturalis, obedientiæ, ac reverentiæ erga parentes, & familiam non versatur solum in genere charitatis, sed etiam justitiæ, justitia commutativa sublimioris. Cum ergo illud vinculum sit anterius, fortius, & dignius, non poterat deceptor se obligare ex delicto puellæ deceptæ in præjudicium parentum aut familiæ ad ducendam deceptam. Quod autem *explicite* non poterat licite fieri; nec censetur *tacite* deduci in pactum. Ita quoad rem cum S. Thoma communior Doctorum.

Quæritur 7. An deflorator teneatur ducere virginem, quam corrupit absque ulla promissione matrimonii?

Respondeo 1. Si virginem corrupit absque vi, metu, aut dolo, ita ut illa sponte consenserit, *ex justitia* in foro interno ad nihil tenetur, sive secutum exinde fuerit puellæ damnum, sive nullum fuerit secutum. *Ratio* est; quia non potest assignari titulus compensationis.

Respondeo 2. Tenetur tamen illam ducere vel dotare juxta puellæ arbitrium, si potu inebriante quoad usum rationis semisopitam, vel extraordinariis *nimiis* ac *diuturnis* blanditiis inebriatam corrupit. *Ratio* est, quia in delictis socialibus v.g. furti, homicidii, ille, qui est causa *primario impulsiva*, *suasiva*, ac *determinativa*, jure naturæ non solum tenetur ad compensandum damnum illatum tertio, sed etiam ad compensandum damnum socio criminis, si quod illi ex ea societate criminis causatum est. Ergo idem dicendum circa virginem, criminis sociam, si extraordinariis blanditiis, amatoriis artibus, & sollicitationibus nimiis in societatem criminis pertracta est. Ita quoad rem docet *Gonzalez* & *Guttierez*.

Idem Probatur ex C. 22. Exodi, ubi dicitur: *Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quem virgines accipere consueverunt*. Hæc lex, cum non sit cæremonialis, sed judicialis in materia justitiæ, merito præsumenda est fundari in lege naturali.

Respondeo 3. In dubio, an corrupta fuerit virgo, vel non, præsumptio stat pro virginitate, donec deflorator ex positivis aliis præsumptionibus reddat merito valde suspectam; & tunc in foro externo, si præsumptiones contra virginitatem corruptæ fuerint violentæ, absolvendus est a compensatione titulo virginitatis amissæ facienda, non autem a compensatione titulo secutæ imprægnationis ac infamationis, quamvis præter intentionem directam causatæ, jure naturali debita. Qui enim ex gravi peccato theologico alium exponit probabili periculo gravis damnificationis, tenetur ad restitutionem seu compensationem, si quod fuerit secutum, prout in Tract. *de Justitia* ostensum est.

Quæritur 8. An valeant sponsalia gravi metu injuste extorta?

Respondeo: Non valent.

Id Probatur. Judici, etiam abstrahendo a lege positiva, non licet, talia sponsalia confirmare aut declarare pro validis. Ergo supponendum est, dari exigentiam intrinsecam naturalem ad eorundem dissolutionem, ac proin erunt jure naturali invalida.

Ant. prob. ex eo, quia talia sponsalia, si aliquando in foro externo confirmarentur, tenderent ad matrimonium metu extortum, Jure Ecclesiastico invalidum.

Idem Probatur 2. ex C. 11. de Desponf. impub. ubi *Urbanus* III. scri-

ſcribit: *Accepimus, quod puella quædam anno XI. fuit deſponſata cuidam puero IX. vel X. annorum, & tempore procedente de voluntate parentum potius, quam de ſua, ſicut aſſerit, ad domum patris pueri adducta, ubi dolens & invita minis parentum impulſa moram fecit per annum & amplius, & tandem inde recedens ad domum propriam eſt regreſſa. Cum autem dictus puer nondum ad XIV. annum pervenerit, reſpondemus, quod ſi puella commonita, ut donec idem compleat annum XIV. exſpectet, non duxerit exſpectandum, ei accipiendi alium virum tribuas poteſtatem.* In hoc Reſcripto Pontifex non condit novam legem, ſed reſpondet juxta exigentiam legis naturalis. Cæterum reſponſio eſt valde communis, imo ſic habet communior Doctorum.

Quæritur 9. An & quomodo valeant ſponſalia ſub conditione?

Reſpondeo 1. Valent ſponſalia ſub quavis conditione honeſta & poſſibili, ita tamen, ut actualis eorundem obligatio ſuſpendatur uſque ad eventum conditionis. Talia ſponſalia ſunt, ſi quis dicat: *Sumam te in uxorem, ſi tuus pater conſenſerit.* Ita communis ac certa.

Reſpondeo 2. Hinc etiam valent inita ſub hac conditione: *Si Papa vel Epiſcopus diſpenſaverit.* *Ratio* eſt, quia non apparet, cur hæc conditio ſit inhoneſta; imo cum aliquando pro diſpenſatione expendi debeat magna pecuniæ ſumma, nemo diſpenſationem peteret, niſi præceſſiſſet contractus ſponſalitius conditionatus.

Reſpondeo 3. Sponſalia ſub conditione impoſſibili ſunt invalida. *Ratio* eſt, quia deeſt animus ſe obligandi.

Nec obſtat, quod matrimonium ſub conditione impoſſibili ſit validum; quia in matrimonio *præſumptione juris* talis conditio habetur pro non adjecta, quæ præſumptio juris non reperitur circa ſponſalia.

Reſpondeo 4. Sponſalia ſub conditione turpi ſunt ipſo jure invalida, & hinc in conſcientia neutram contrahentium partem ligant ante ſententiam Judicis. *Ratio* eſt, quia omnes contractus turpes, hoc eſt, celebrati ſub conditione turpi, v. g. ſi patrem occideris, ſi præbueris uſum tui corporis, ſunt Jure naturali invalidi, prout in Tract. *de Juſtit.* oſtenſum eſt.

Nec obſtat, quod in foro externo ejuſmodi contrahentes compellantur ſe invicem ducere. Id enim aliquando fit in pœnam criminis ex motivo boni publici; & ſæpe fit titulo compenſationis pro ablata virginitate aut imprægnatione per dolum, aut extraordinarias blanditias, artes, ſollicitationes, ita ut ſollicitans fuerit *primaria cauſa impulſiva, ſuaſiva, ac determinativa* ad damnificationem abſtrahendo a conditione turpi, prout ſuperius q. 7. dictum eſt.

Quæritur 10. An & quomodo valeant ſponſalia inita *ſub modo?* vel *ad diem?*

Reſpondeo 1. Valent ſponſalia inita *ſub modo;* eorum tamen obligatio non ſuſpenditur uſque ad eventum modi appoſiti. Talia ſponſalia ſunt, ſi quis dicat: *Primitto tibi matrimonium, ſed ea ratione, ut non amplius frequentes hanc vel illam converſationem.*

Reſpondeo 2. Valent etiam ſponſalia *ad diem*, v. g. ſi quis dicat: *Promitto tibi matrimonium, ſed obligatio hujus meæ promiſſionis primum incipiat ultimo die ſequentis anni.* Hæc ſponſalia obligant quidem ſtatim, ſed obligatio ligatur uſque ad præfixum diem, quo poſito quælibet contrahentium pars poterit poſtulare executionem ſponſalium, quam ante præfixum diem necdum poterat efficaciter exigere.

Quæritur 11. An hic modus loquendi: *Nullam ducam, niſi te*, habeant vim ſponſalium?

Reſpondeo: Hic modus tendendi æquivalet ſponſalibus conditionatis, ita ut ſenſus ſit: *Si ducam uxorem, nullam aliam ducam niſi te.* Requiritur tamen in ſic promittente animus vere deliberativus aliquo tempore ſufficiente ad finiendam deliberationem, niſi enim haberetur animus, intra aliquod tempus, quo poſſit prudenter durare deliberatio finiendi deliberationem, aut ſi promittens non haberet animum vere deliberativum, ſed jam ſtatuiſſet, manere per-

petuo in cœlibatu, deciperet alteram partem in re gravi, utpote præbendo ipsi ansam negligendi occasiones alias nubendi; imo obligaretur ad restitutionem seu compensationem, si vana spe lactando personam fuisset causa damnificationis. Si autem altera persona acceptando promissum non obligaret se vicissim ad exspectandum aliquanto tempore finem deliberationis, contractus esset tantum unilateralis, & sic non haberet proprie naturam ac vim sponsalium, quæ sunt promissio reciproca, utrinque obligatoria.

Quæritur 12. Quid sit *Arrha* apposita sponsalibus? Et quæ ejus obligatio?

Respondeo 1. *Arrha* est res, quam contrahentes sponsalia comparti contrahenti dant in pignus promissionis sponsalitiæ.

Dicitur, *in pignus*. Si enim contrahens sponsalia comparti solum det rem quandam exigui valoris, v. g. cultrum, pyxidem, &c. *in testimonium* promissionis sponsalitiæ, ejusmodi reculæ non habent rationem *Arrhæ*, aut pignoris stricte dicti, sed tantum *indicii probatorii*.

Respondeo 2. Obligationes *Arrhis* annexæ sunt sequentes: 1. Arrha secuto matrimonio de Jure communi revertitur ad dantem, nisi aliter fuerit conventum tacite vel expresse ex intentione contrahentium. In Germania de consuetudine secuto matrimonio manet penes accipientem. 2. Non secuto matrimonio absque dantis culpa Arrha revertitur ad dantem. 3. Si dans Arrham a sponsalibus culpabiliter sine causa sufficiente resilit, perdit Arrham. Ea enim est lex pignorum & intentio contrahentium sponsalia, ut injuste resiliens perdat Arrham, illudque lucretur innocens. 4. Si injuste resilit accipiens Arrham, de Jure communi in foro externo tenetur restituere duplum: & si ita fuerit conventum, tenetur restituere Arrham etiam in quadruplo. Si tamen expresse vel tacite de duplo, triplo, vel quadruplo Arrhæ non fuerit conventum, injuste resiliens tenetur restituere Arrham *in simplo* tantum; attamen tenetur comparti resarcire omnia damna, secuta ex injusta resilitione. De duplicatione, & licita quadruplicatione Arrhæ habentur leges l. 3. & 5. C. h. Tit. Hæ leges, ubi vigent, ibi stringunt.

Quæritur 13. Quid sit sponsalitia largitas? Et quæ sint illi annexæ obligationes?

Respondeo 1. Sponsalitia largitas est donatio inter sponsum ac sponsam in signum amoris, facta ex spe matrimonii. Differt ab Arrha per hoc, quod non detur *in pignus* promissionis sponsalitiæ, qua etiam adimpleta redeat ad dantem, sed *in signum amoris* per modum donationis absolutæ, licet revocabilis ob ingratitudinem vel ob non secutum matrimonium. Sub nomine autem largitatis sponsalitiæ veniunt etiam *Jocalia*, *dotalitium*, *donum sponsalitium*, *donatio ante nuptias*, *Mundus muliebris*, quæ diversa nomina rem ferme eandem significant.

Respondeo 2. Obligationes annexæ largitati sponsalitiæ ex Jure Civili in foro externo sunt sequentes: 1. Dona illa, si sequatur matrimonium, manent accipienti irrevocabiliter. 2. Si non sequatur matrimonium absque alterius culpa, restitui debent donanti, nisi sponsus ante nuptias dedit osculum sponsæ; tunc enim sponsus dimidiam partem amittit, eamque lucratur sponsa. 3. Si matrimonium non sequitur ex culpa donantis, res donata manet accipienti. 4. Si autem matrimonium non sequitur ex culpa accipientis, res donata redit ad donantem. Verum hæc ita se habent *de Jure Civili*: sed spectato Jure naturali donationes ejusmodi habendæ sunt pro absolutis, quæ ad dantem non redeunt, nisi eas revocet ob magnam ingratitudinem, ac manifestam.

Quæritur 14. An & quomodo Sponsalibus possit adjici pœna?

Respondeo 1. Pœna conventionalis a contrahentibus licite & valide apponitur in resilientem injuste, dummodo tamen sit moderata, ne matrimonium videatur metu pœnæ extortum. *Ratio* est, quia nec Jure naturali, nec positivo ea conventio reperitur prohibita.

Res-

Respondeo 2. Pœna illa in resilientem juste a sponsalibus nec licite apponitur nec valide. *Ratio* est, quia talis appositio pænæ tendit ad contrahendum matrimonium ex metu injuste incusso. Ita scribit *Gregorius IX. C. Gemma*. h. tit. ubi de puero, & puella septenni contrahentibus sponsalia sub pæna incurrenda a quomodocunque resiliente ait: *Cum libera matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio ob pœnæ interpositionem sit merito improbanda, mandamus, eundem, ut ab extorsione prædictæ pœnæ desistat, Ecclesiastica censura compellas*.

Quæritur 15. An Sponsalia clandestina, sine testibus & Parocho contracta, sint valida & licita?

Respondeo 1. Certum est, esse valida. *Ratio* est, quia nec Jure naturali, nec positivo reperiuntur prohibita.

Respondeo 2. Eadem tamen non sunt licita, nisi reperiatur prudens motivum clam contrahendi sponsalia. *Ratio* est, quia sponsalia clandestina ex suo genere sunt ordinarie conjuncta cum multis deordinationibus, eaque ex suo genere sunt inductiva gravium malorum.

Quæritur 16. An sponsalia personæ Catholicæ cum hæretica sint licita in locis, ubi hæretici sunt permixti cum Catholicis?

Respondeo: Ea non sunt licita sine dispensatione Papæ, aut Episcopi. *Ratio* est, quia Lege Ecclesiastica sæpius prohibetur, miscere connubia cum hæreticis. Cum ergo in tali Lege pro casu particulari nemo possit dispensare, nisi Papa, aut ubi est difficilis recursus ad Papam, Episcopus, horum dispensatio ad ejusmodi contractum sponsalitium requirenda est. His enim incumbit examinare, utrum & quantum versetur periculum perversionis in persona Catholica? vel utrum causa motiva ad contrahendum sit tanti ponderis, ut stante aliquo perversionis periculo sit sufficiens ad dispensandum? Certe raro abest omne perversionis periculum; & hinc raro reperietur sufficiens causa dispensandi, nisi pro motivo allegetur bonum publicum. Hinc Confessarii peccant, nisi sic contrahere volentem obligent ad petendam dispensationem a Papa vel Episcopo. Hæc argumentatio & responsio fuse ac erudite deducitur a SS. D. N. *Benedicto* XIV. l. 6. c. 5. ubi sic scribit: „ In divinis cum „ hæreticis communicant Catholici, „ qui cum iisdem sese matrimonio jungere non dubitant: Etenim cum matrimonium unum sit ex septem Ecclesiæ Sacramentis, a Christo Domino institutis, idem est, matrimonium cum Hæretico contrahere, ac „ unum, idemque Sacramentum, una „ cum eodem, vel conficere, si nimirum ipsimet contrahentes sint talis „ Sacramenti Ministri, quod magis communiter opinantur Scholastici, vel „ saltem percipere, si scilicet, quod „ alii, præsertim ex recentioribus Theologis autumant, illius Minister sit solus Sacerdos: utrumque autem, & illicitum, & Sacrilegum esse, nemo „ dubitat: Quare Ecclesia iisdem fere „ legibus, quibus Christianis interdixit, „ ne connubia inirent cum Infidelibus, „ Catholicos pariter a Sacrilegis nuptiis cum Hæreticis contrahendis, „ deterruit: *Concilium Laodicenum Can.* „ 10. (*tom.* 1. *Collect. Hard. col.* 784.) „ ait: *Quod non oporteat indifferenter* „ *Ecclesiastico fœdere nuptiarum hæreticis suos filios filiasque conjungere*; *Agathense Can.* 67. relato a Gratiano „ XXVIII. *q.* 1. *Can.* 16. *Non oportet cum Hæreticis miscere connubia*, „ *& vel filios vel filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteantur* „ *Christianos futuros esse se, & Catholicos*; *Concilium Chalcedonense* Can. „ 14. Lectoribus & Cantoribus, inter „ inferiores Clericos interdicit: *Hæretico, vel Pagano, vel Judæo se conjungere, nisi forte promittat se ad* „ *orthodoxam fidem persona orthodoxa* „ *copulanda transferre*; hasce vero sanctiones roboravit *Bonifacius* VIII. *in* „ *cap. Decrevit, de Hæreticis in* 6. ubi „ dote privandam statuit mulierem, quæ „ scienter viro hæretico nupserit. Iis „ igitur in Provinciis, in quibus ejusmodi conjugia, non sine sacrorum Canonum contemptu, passim celebran-

 „ tur,

„ tur, debet Episcopus in sua præsertim „ Synodo, ab illis, in propriarum ani„ marum perniciem contrahendis Ca„ tholicos absterrere, quod Nos facien„ dum ediximus *in nostra Constitutione* „ 34 §. 3. *nostri Bullar. tom.* 1. Præ„ cipue Episcopalis muneris partes e„ runt, maxima Catholicis denuntiare „ pericula, quæ tam ipsis, quam nasci„ turæ soboli, ex præfatis imminent „ nuptiis, quæ propterea cohonestari „ nequeunt, obtentu solius consuetudi„ nis (verius corruptelam dicerent) „ nisi ea amoveantur pericula, quod „ tamen vix evenire posse, recte no„ tant *Layman Theol. Mor. lib.* 5. *tract.* „ 10. *part.* 4. *cap.* 14. *n.* 2. *Piringh. ad* „ *tit. de sponsal. & matr. n.* 166. *Reif*„ *fenstuel ibid. n.* 360. *Engel ad tit.* „ *de matr. contract. contra interdict.* „ *Eccles.* §. 2. *n.* 2. *Gobat Theol. ex*„ *periment. tr.* 9. *cap.* 11. *n.* 216. *Ni*„ *col. Serrar. in opusc. de Catholicorum* „ *cum Hæreticis matrimoniis*, *van Espen* „ I. E. *p.* 2. *tit.* 12. *cap.* 9. aliique passim.

Quæritur 17. An Sponsalia personæ Catholicæ cum hæretica sint valida?

Respondeo. Talia sponsalia non sunt invalida & per se irrita; sunt tamen invalidationi ac irritationi obnoxia. *Ratio* est, quia talis promissio sponsalitia non versatur circa objectum absolute indispensabile. Ergo cum intentio contrahentis sit, ut actus valeat modo meliori, quo potest, ejusmodi promissio sponsalitia vel erit tacite *conditionata* sub hac conditione: *si obtinuero dispensationem* a Papa, aut Episcopo, vel ea promissio erit *modalis* sub hoc modo: Promitto tibi matrimonium, *quatenus hæc promissio non irritabitur seu invalidabitur* a Superiore legitimo. Itaque sic contrahens, si jam actu contraxit sponsalia, tenetur adire Episcopum eidemque exposito fideliter statu supplicare, ut vel promissio irritetur, vel dispensatio conferatur.

Quæritur 18. An sponsalia possint contrahi per proxenetam, procuratorem, vel per Litteras? Et quid in ejusmodi contractu observandum?

Respondeo Affirmative. *Ratio* est, quia hoc nullibi reperitur prohibitum, sed potius approbatum. C. fin. *de Procuratoribus*, in 6. Circa ejusmodi vero modum contrahendi observandæ sunt sequentes conditiones. 1. Ut Procurator habeat speciale mandatum, & quidem cum determinata persona in individuo. 2. Ut Procurator exequatur mandatum per seipsum, & non per alium Substitutum; quia censetur in tam gravi negotio electa esse industria ac prudentia personæ. 3. Ut mandatum interea non sit expresse vel tacite revocatum a Delegante. Ita habetur quoad omnia in C. fin. cc. 4. Expedit, ut in Procuratorem eligatur persona prudens, ac idonea ad testificandum in judicio. Hinc non facile admittendæ sunt pro internuntiis fœminæ, utpote quæ in arduis negotiis non semper præbent fidem semiplenam in judicio.

Quæritur 19. An valeant sponsalia contracta a patre vel matre nomine filii aut filiæ præsentis ac tacentis? vel a tutore nomine pupilli?

Respondeo. 1. Spectato præcise *Jure naturali* sola taciturnitas non potest haberi pro sufficiente consensu in filio aut filia jam adultæ ætatis. *Ratio* est, quia in tam gravi negotio hominis adulti non solum requiritur libertas a coactione, sed etiam libertas a respectu humano ac *spontaneitas*, cui repugnat taciturnitas. Qui enim motu proprio sponte fertur in objectum, non silet, ubi offertur eligendi occasio. Idem videtur insinuari ab *Honorio* Papa C. 1. h. Tit. ubi dicitur: *Tua nos requisivit fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filii potest hoc facere? Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse.* Atqui *aliquo modo* non consentit, qui tacet.

Respondeo 2. Spectato *Jure positivo* talis taciturnitas habetur pro consensu. Ita respondet *Bonifacius* VIII. h. Tit. in 6. *Ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur.*

gantur. Ex eis oritur *juſtitia publicæ honeſtatis*.

Reſpondeo 3. Si tamen filius aut filia re vera non habuiſſet verum conſenſum, ſed tacuiſſent ſolum ex verecundia aut reverentia, eamque interiorem *retinentiam* ſeu *ſuſpenſionem* conſenſus probarent aliquo veroſimili indicio, vel ſaltem juramento, ad quod deberent admitti, etiam in foro externo abſolvendi eſſent a ſponſalibus. *Ratio* eſt, quia in tali caſu præſumptio Juris Bonifaciana deberet cedere veritati, & inſiſtendum foret diſpoſitioni *Honorii* Papæ ſuperius relatæ, ubi negatur valor ſponſalium, in quibus aliquo modo una pars *non conſentit*, hoc eſt, non ponit *verum conſenſum* poſitivum. Sic etiam *Nicolaus* Papa ad Bulgaros ſcribit: *Conſenſus ſi in nuptiis forte defuerit*, *cætera omnia fruſtrantur* C. 2. cauſa 27. q. 2. Ita etiam quoad rem ſentit P. *Pichler* pro ſe referens *Sanchezium* l. 1 diſp. 23. n. 3. 4.

Reſpondeo 4. Non tamen valent ſponſalia celebrata a tutore nomine pupilli, vel celebrata a fratre nomine ſororis, præſentis ac tacentis. *Ratio* eſt, quia hæc *præſumptio juris* de taciturnitate pupilli vel ſororis nullibi reperitur in jure; & præſumptio hominis vel paritas rationis non habet locum; cum res ſit odioſa, ac repugnans libertati naturali, vi cujus requiritur *poſitivus conſenſus* ac *ſpontaneus* ad ſponſalitium contractum.

Reſpondeo 5. Neque etiam valent ſponſalia contracta a parentibus nomine filii aut filiæ abſentis, nec contradicentis per litteras. *Ratio* eſt, quia *Bonifacius* VIII. l. c. in 6., ubi agit de taciturnitate liberorum abſentium, requirit, ut ſponſalia expreſſe vel tacite ratificent. Ratificatio autem, prout *P. Pichler* & *Sanchez* l. c. obſervant, dicit actum poſitivum, nempe verbum vel factum, v. g. miſſionem annuli vel munerum ad ſponſam deſignatam a parentibus. Neque habet locum paritas rationis, quia verſamur in *lege odioſa* reſtrictiva libertatis naturalis, & jus ipſum caſum a caſu, *taciturnitatem* a *ratificatione* diſtinguit.

Dixi, nos verſari circa *legem odioſam*, non tamen iniquam; quia non eſt iniquum, ut ſimul illa diſpoſitione *Bonifaciana* & veteri more provideatur incontinentiæ liberorum necdum pollentium maturo judicio quoad delectum conjugis, & ſimul illa diſpoſitio reſtringatur ad ſolum caſum præſentiæ liberorum, in quo datur occaſio opportunior modeſte inſinuandi ſuis parentibus animum adhuc maturius deliberandi.

Quæritur 20. An valida & licita ſint ſponſalia inita ſine conſenſu parentum?

Reſpondeo 1. Sponſalia ſine conſenſu parentum inita ſunt valida.

Id *Probatur* ex conſtanti praxi ac ſenſu Eccleſiæ, quæ non ſolum nunquam irritavit ſponſalia liberorum ſine conſenſu parentum inita, ſed ea etiam ſæpe confirmat & obſervari jubet in foro externo.

Reſpondeo 2. Sponſalia a liberis inita cum poſitivo diſſenſu parentum expreſſo vel tacito cauſa præjudicii notabilis, exinde inferendi parentibus, ſunt Jure naturali invalida. *Ratio* eſt, quia omnes contractus tendentes in præjudicium Juris anterioris ex parte tertii ſunt contractus turpes, quos in Tract. *de Juſtit.* oſtendi eſſe Jure naturali invalidos. Et manifeſtum eſt, neminem ſe poſſe valide obligare ad furandum, occidendum, vel inferendum præjudicium tertio.

Nec obſtat, quod matrimonium ſit validum diſſentientibus parentibus ex motivo gravis ſecuturi illis præjudicii. *Ratio* eſt, quia valor matrimoniorum talium exigitur a bono publico, quod prævalet bono privato parentum.

Reſpondeo 3. Sponſalia liberorum ſine conſenſu parentum, ſi fiat in foro externo oppoſitio a parentibus, obnoxia ſunt reſciſſioni in caſu, quo dubium ſit, an parentibus exinde ſecuturum ſit grave præjudicium. *Ratio* eſt, quia in dubio, an talia ſponſalia ſint Jure naturæ invalida ratione gravis præjudicii ſecuturi parentibus, definitio pertinet ad Judicem legitimum. Præjudicia autem gravia cenſentur, ſi prævidetur ſecutura *gravis tractatio* parentum, *gravis indigentia*, *gravis macula* familiæ.

Reſ-

Respondeo 4. Sponsalia liberorum sine consensu parentum inita sunt illicita, quoties ex neglectu consensus merito timetur justa ac gravis contristatio parentum. Quodsi ea contristatio speretur transitura ac finienda post contractum matrimonium, talia sponsalia erunt quidem illicita, sed non invalida: si autem foret perpetua causa gravis præjudicii perpetui, etiam essent invalida, prout in responsione præcedente dictum est. *Ratio* autem est, quia contristatio gravis ac justa non potest a liberis causari parentibus sine peccato mortali.

Nec obstat, quod etiam in hoc casu videantur sponsalia esse Jure naturali invalida, eo quod obligare videantur ad aliquid illicitum. Non enim obligant ad matrimonium graviter illicitum, cum contristatio contracto semel matrimonio speretur brevi finienda.

Respondeo 5. Sponsalia liberorum sine consensu parentum inita non sunt illicita, aut solum venialiter peccaminosa, quando nullam rationabilem contristationem parentibus causant, vel solum contristationem levem. *Ratio* est, quia in tali casu non apparet fundamentum peccati. Ex hoc autem sequitur; liberos non peccare, si contrahant sponsalia sine consensu parentum, quando prævidetur, eos irrationabiliter se oppposituros sponsalibus, v. g. ex inordinata passione avaritiæ, vel injusti odii erga personam desponsandam, vel superbiæ, ambitionis, aut majoris commodi proprii.

Quæritur 21. An sponsalia necessario prærequirantur ad matrimonium?

Respondeo 1. Sponsalia non prærequiruntur ad valorem matrimonii. *Ratio* est, quia nullibi reperitur lex irritans matrimonium sine præviis sponsalibus. Imo valor talis matrimonii manifeste supponitur C. 9. 22. & 31. h. T. Hinc etiam ratum habetur matrimonium, quod in articulo mortis concubinarius contrahit cum concubina ad legitimandam prolem, vel magis assecurandam salutem propriam.

Respondeo 2. Requiruntur tamen prævia sponsalia ad licentiam matrimonii. *Ratio* est, quia Concilium Tridentinum, ut infra dicetur, prærequirit ante matrimonium *denuntiationes*, quæ nihil aliud sunt, quam publicatio sponsalium.

Quæritur 22. An sponsalia contrahi debeant coram Parocho & testibus?

Respondeo 1. De Jure communi non reperitur lex contrahendi sponsalia coram Parocho & testibus. Neque enim potest ostendi ejusmodi lex universalis.

Respondeo 2. De jure vel consuetudine particulari Diœcesium lex est varia pro diversa congruentia locorum & temporum. In *Synodo Augustana* postrema, quæ celebrata est anno 1610. parte 2. C. 10. dicitur: *Sponsalia non clandestine & in angulis, sed in domo aliqua honesta coram testibus fiant. Nec Parochi, nec alterius Sacerdotis ejus loco substituti præsentia necessaria, est ut legitime & valide contrahantur. Quin expedit magis non interesse, ne imperitiores verum matrimonium contractum credant. Ultro nullus Parochus se sponsalibus ingerat; & ubi hactenus vocari non consueverunt, non facile etiam vocati ad ea posthac accedant.* Ita Synodus. Sed extant Decreta recentiora Augustana, quibus inculcatur præsentia Parochi. SS. D. N. *Benedictus* XIV. in suis *Notificationibus*, quas adhuc Bononiæ edidit, *Notific.* 46. sic scribit: *præcipimus, ut sponsalia adhibitis verbis de futuro, matrimonia vero adhibitis verbis de præsenti, coram Parocho ac duobus testibus agantur.*

Quæritur 23. Qualem obligationem Sponsus & Sponsa contrahant per Sponsalia?

Respondeo. Sponsus & Sponsa contrahunt per sponsalia sequentes obligationes. 1. Tenentur sub mortali peccato suo tempore contrahere matrimonium cum altera parte contrahente sponsalia, si compars impletionem exigat. *Ratio* est, quia gravitas objecti & negotii petit competentem obligationem gravem, objecto congruam, ne in re tam seria ludatur, & tractatio gravissima per obligationes leves, & consequenter multiplices transgressiones exponatur publico contemptui. 2. Tenentur sub peccato mor-

mortali vitare omnia, quibus violetur graviter promiſſa fides. Violatur autem graviter data fides, ſi ſponſus ſuſcipiat Sacros Ordines; ſi alterutra pars contrahat ſponſalia nova cum alia perſona tertia, vel ſi contrahat matrimonium cum alia perſona. 3. Tenentur contrahere matrimonium tempore expreſſe vel tacite per contractum ſponſalitium conſtituto, niſi juſta cauſa ſeu impedimentum excuſet, ſed hæc obligatio denuo non urget, niſi compars impletionem exigat. 4. Quando tempus pro contrahendo matrimonio non eſt præfixum, tenetur quælibet pars tunc primum contrahere, quamprimum id altera pars exigit. *Ratio* eſt, quia hæc, & non alia ſolet eſſe intentio contrahentium, prout patet ex praxi.

Nec obſtat, quod juxta l. 14. ff. de R. J. *in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur*. Ea enim Regula ſolum procedit de omnibus obligationibus pecuniariis; quia ea eſt intentio contrahentium, ut ſtatim ſolvatur, quod debetur. In obligatione autem ſponſalitia alia eſt intentio contrahentium.

Reſpondeo 5. Cenſetur tamen alterutra pars id petere, quando ſignis aut verbis ſaltem implicite manifeſtat ſuam ſeriam voluntatem contrahendi ſtatim primo opportuno tempore. Hinc ſi ſponſa velit, ſed præ metu reverentiali aut verecundia non audeat petere impletionem contractus, idque ſponſus manifeſte advertat, tenetur prima opportunitate, qua poteſt, implere contractum.

Quæritur 24. An perſona deſponſata, ſi contumaciter renuat implere promiſſa, poſſit compelli per excommunicationem ad contrahendum matrimonium.

Reſpondeo. Si perſona renuens nullam ſuæ renitentiæ excuſationem afferre poſſit, niſi ſolam *contumaciam voluntatis*, poterit compelli per excommunicationem. Si vero aliam ſuæ renitentiæ cauſam afferat, cujus poſitio vel deſtructio non dependeat a liberrimo imperio voluntatis, v. g. vehementem paſſionem vel averſionem animi ab altera perſona deſponſata, aliquando ortam ex diſſenſione, calumnia, vel operatione Dœmonis; non poterit perſona renuens compelli per excommunicationem. Ita colligitur ex *Concilio Tridentino*, quod Seſſ. 25. C. 3. ſic habet: *Si executio realis vel perſonalis adverſus reos fieri non poterit, ſitque erga Judicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio ſuo præter alias pœnas ferire poterit.*

Quæritur 25. Quid ſit impedimentum *publicæ honeſtatis*? Et quomodo oriatur ex Sponſalibus?

Reſpondeo 1. Impedimentum *publicæ honeſtatis* eſt inhabilitas, quam perſona deſponſata per ſponſalia contrahit ad contrahendum validum matrimonium cum perſonis in primo conſanguinitatis gradu conjunctis cum ſuo ſponſo vel ſponſa.

Reſpondeo 2. Hinc ſequitur, iſtud impedimentum tantum contrahi cum ſorore, fratre, matre, patre, filia, ac filio ſui ſponſi vel ſponſæ.

Reſpondeo 3. Hoc impedimentum ſolum oritur ex ſponſalibus validis. Ita ſtatuit *Concilium Tridentinum* Seſſ. 24. C. 3. ubi ait: *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacunque ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorſus tollit. Ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant*. Verum de hoc impedimento plura recurrunt inferius §. 3. ubi agitur *de Impedimentis dirimentibus*.

Quæritur 26. Quibus modis diſſolvantur ſponſalia?

Reſpondeo. Diſſolvuntur quinque modis. *Primo*, *mutuo conſenſu*. *Secundo*, *ſuperveniente impedimento*, ob quod matrimonium non poſſit amplius contrahi licite aut valide, v. g. ſi altera pas interea ſuſceperit Sacros Ordines, vel emiſerit profeſſionem religioſam, vel contraxerit matrimonium cum alia perſona. *Tertio*, *ſuperveniente ſufficiente cauſa reſiliendi a Sponſalibus*, v. g. ſi compars interea commiſerit fornicationem. *Quarto lapſu temporis pro finienda obligatione ſponſalitia præfixi*. *Quinto mutatione voluntatis poſt adeptam pubertatem in eo, qui contraxit ſponſalia adhuc impubes*.

Quæ-

Quæritur 27. An mutuo consensu dissolvi possint sponsalia etiam jurata?

Respondeo. Esse distinguendum. Si juramentum adjicitur in favorem compartis, possunt dissolvi mutuo consensu. *Ratio* est, quia obligatio promissionis juratæ in favorem alterius cessat, si promissarius remittat obligationem. Si autem jurans se tantum obligavit Deo ex motivo virtutis, v. g. ex motivo conservandæ propriæ castitatis a multis in cœlibatu periculis, non possunt licite dissolvi consensu mutuo. *Ratio* est, quia obligatio sponsalitia in tali casu dependet etiam a consensu Dei. Eadem distinctio adhibenda est, si sponsalia fuerint confirmata voto. Si enim votum emissum fuerit in favorem compartis ex motivo pio, ea sponsalia poterunt dissolvi mutuo consensu; sicut si quis vovit, se suis sumptibus constructurum novum altare in Ecclesia, vel erecturum novam confraternitatem, non obligatur vovens hoc suo voto, quando promissio votiva non acceptatur a Curatoribus Ecclesiæ. Econtra quando votum emissum est intuitu solius Dei, non possunt ejusmodi sponsalia votiva dissolvi mutuo consensu; quia ex parte voventis voluntas se desponsandi est obligata soli Deo.

Quæritur 28. An mutuo consensu possint dissolvi sponsalia inita sub conditione turpi de usu corporis & confirmata per subsecutam copulam?

Respondeo Affirmative. *Ratio* est, quia hæc confirmatio sponsalium est ipso Iure naturali invalida, prout ostensum est in Tract. *de Justitia*. Imo etiamsi contractus turpes essent Jure naturæ validi, nihilominus ejusmodi sponsalia essent mutuo consensu dissolubilia; quia ipsa confirmatio foret secuta in favorem compartis, cui favori compars renuntiare potest.

Quæritur 29. An peccent mortaliter, & teneantur ad restitutionem, qui a comparte per minas extorquent consensum mutuum ad dissolutionem sponsalium?

Respondeo 1. Persona desponsata, quæ a comparte graviter invita extorquet per minas mutuum consensum ad dissolutionem sponsalium, peccat mortaliter. *Ratio* est, quia talis injuste extorquet cessionem juris ad rem, quod repugnat Juri naturali in materia gravi. Hinc peccaret sponsus mortaliter, si ea intentione sponsæ diceret: *Si te ducere debebo, & tu me non dimittis, instar mancipii te habebo, dire te tractabo, &c.*

Respondeo 2. Eadem persona tenetur etiam ad restitutionem juxta æquum & bonum, quantum intererat comparti, ne dissolverentur sponsalia. *Ratio* est, quia tale *jus ad rem*, licet sit in se aliquid spirituale, continet tamen aliquid pretio æstimabile, nempe alimentationem & communionem quandam bonorum & laborum reciprocam.

Quæritur 30. An persona desponsata teneatur petere dispensationem, si per copulam carnalem cum consanguinea persona compartis in secundo gradu contraxerit impedimentum affinitatis?

Respondeo. Si hoc impedimentum fuerit occultum, & compars urgeat executionem sponsalium, tenetur petere dispensationem. Si vero compars vel ob suspicionem delicti, vel ob aliam rationabilem causam non urgeat executionem sponsalium, non tenetur, imo nec potest petere dispensationem, nisi expressa circumstantia de renitentia compartis. *Ratio* prioris partis est, quia non decet, ut quis ex suo delicto in alterius præjudicium referat commodum. *Ratio* autem posterioris partis est, quia dispensans non censetur velle dispensare delinquenti in gravamen justum innocentis.

Quæritur 31. An Sponso liceat post contracta sponsalia suscipere sacros Ordines?

Respondeo. Invita sponsa id non licet. *Ratio* est, quia nemo potest privari jure suo nisi causa necessitatis publicæ *evidentis* aut *declaratæ* ob bonum commune. Hinc, si aliquando foret tanta penuria Sacerdotum in aliquo regno, v. g. Sinarum aut Japoniæ, ut alii non possent inveniri, nisi desponsati, licite possent ordinari etiam invita sponsa.

Nec obstat, quod Sponsalibus videatur inesse hæc tacita conditio: *nisi statum perfectiorem elegero*. Falsum enim est, ejusmodi conditiones tacitas contractibus inesse, nisi has illis, jus, aut consuetudo manifeste innexuerit.

Quæritur 32. An personæ desponsatæ liceat ingredi Religionem & emittere professionem religiosam invita comparte?

Respondeo. Id jure moderno licet. *Ratio* est, quia jus modernum, saltem consuetudinarium, contractui sponsalitio innexuit hanc tacitam conditionem: *Nisi statum religiosum elegero*.

Dixi: *Saltem consuetudinarium*. Utrum enim Jus Canonicum, nempe *Alexander* III. *C.* 7. *ex publico*, *de conversione conjugatorum*; & *Joannes* XXII. *Extrav. antiquæ*, sponsalibus generatim nulla interveniente alia causa dubietatis de valore sponsalium vel matrimonii rati hanc conditionem apponat, dubito]. Ibi enim Alexander Papa eam conditionem mulieri præcise offert in causa dubia de valore matrimonii, ita ut liberetur in dubio valoris a consummatione matrimonii, *si ad Religionem transire voluerit*; in posteriori vero casu Joannes XXII. eum transitum ad Religionem præcise permittit in casu, quo sacris Ordinibus quis initiatus est post contractum matrimonium de futuro, seu potius sponsalia: quia Pontifex actricem vocat *Sponsam*, non *uxorem*. Dicit enim, sic ordinatum ab exercitio sacrorum Ordinum debere manere suspensum, nisi statum religiosum elegerit.

Quæritur 33. Quomodo dissolvantur sponsalia superveniente impedimento dirimente?

Respondeo. Id contingit superveniente, v. g. impotentia ad actum conjugalem; vel superveniente affinitate ex copula carnali cum consanguinea persona in secundo gradu cum comparte, &c.

Quæritur 34. Quænam sint justæ causæ resiliendi a sponsalibus?

Respondeo. Causæ resiliendi a sponsalibus enumerantur sequentes. 1. Dolus in contractu sponsalitio a comparte commissus. 2. Diuturna compartis post contractum sponsalitium absentia; vel diuturna dilatio executionis. 3. Simplex votum nunquam petendi debitum, cedens in gravamen compartis. 4. Sponsalia a comparte contracta cum alia persona, etiamsi illa sponsalia sint invalida. 5. Fornicatio compartis commissa post contractum sponsalitium. 6. Fornicatio spiritualis, seu lapsus in hæresin post contracta sponsalia. 7. Quævis notabilis mutatio sponsalibus superveniens, aut noviter retecta, qua ab initio cognita vel posita verosimiliter non fuissent contracta sponsalia.

Quæritur 35. An persona desponsata habeat jus resiliendi, si post positionem & cognitionem ejusmodi causæ adhuc admittat copulam carnalem?

Respondeo Negative. *Ratio* est, quia per ejusmodi copulam censetur renuntiare juri suo ad resiliendum. Idem dicendum, si aliis factis aut verbis de novo ratificentur priora sponsalia.

Quæritur 36. Qualis dolus in contractu sponsalitio commissus præbeat jus resiliendi a sponsalibus?

Respondeo. Causam justam resiliendi a Sponsalibus præbet dolus *antecedens*, seu talis, *qui dat causam contractui*, ita ut hac causa non posita verosimiliter non fuisset positus contractus sponsalitius. Ita fieret, si sponsa se mentiendo *virginem*, *nobilem*, ac *divitem*, induceret sponsum ad secum contrahenda sponsalia.

Quæritur 37. An contrahens sponsalia teneatur comparti manifestare suum occultum defectum, quo cognito posset merito absterreri a contrahendis sponsalibus?

Respondeo 1. Non tenetur manifestare defectus leves, qui statum conjugalem non reddunt comparti notabiliter onerosum vel molestum. *Ratio* est, quia contractus sponsalitius est inchoatus contractus amicitiæ perfectæ. Amicus autem non obligat amicum rationabiliter ad tam grave onus manifestandi ultro defectus leves, quos ferre præcipit in amico lex amicitiæ.

Respondeo 2. Contrahens sponsalia tene-

netur ſub peccato mortali manifeſtare comparti defectus occultos graves, qui ſtatum conjugalem redderent notabiliter onerofum vel moleſtum. Hinc tenetur comparti manifeſtare defectum occultum, v. g. rupturæ notabilis, morbi ſcorbutici, lepræ, morbi gallici, paralyſis, ſterilitatis, imprægnationis factæ ab alio. putrefactionis inteſtinorum, & graveolentiæ ex ore certis temporibus, infamiæ vel gravis maculæ redundantis in familiam, debitorum notabilium, paupertatis notabilis, defectum natalium vel exiſtimatæ notabilitatis reſpectu compartis nobilis, &c. Hæc & ſimilia tenetur contrahens ſponſalia manifeſtare comparti, quia occultatio repugnat graviter legibus amicitiæ ſpecialis, quam contrahens ſe inire ſimulat. Econtra non tenetur comparti manifeſtare commiſſas fornicationes, vel defectum virginitatis, quia hi defectus non reddunt ſtatum conjugalem notabiliter onerofum, vel graviter moleſtum ſaltem in hominibus plebeis & ordinarie

Quæritur 38. An diſceſſus ſponſi vel ſponſæ in terras remotas ſine ſpe brevis reditus ſit cauſa ſufficiens reſiliendi a ſponſalibus? etiam juratis?

Reſpondeo 1. Si cauſa diſceſſus & diuturnitas moræ conſideratis circumſtantiis ita fuerint comparatæ, ut compars initio contractus ſponſalitii veroſimiliter non fuiſſet graviter invita ac diſſenſura, ſi de hac mora fuiſſet expreſſe cogitatum, illa diſceſſio & mora non præbent ſufficientem cauſam reſiliendi a ſponſalibus.

Ratio eſt, quia contractus ſponſalitius, cum ſit inchoatio amicitiæ, eſt contractus bonæ fidei, ubi magis reſpiciendum eſt ad intentionem præſumptam, ſi de hac vel illa circumſtantia fuiſſet expreſſe tractatum, quam ad ſtrictum tenorem verborum.

Reſpondeo 2. In dubio, an ejuſmodi cauſa & diuturnitas moræ ſufficiant ad hoc, ut compars veroſimiliter initio contractus fuiſſet graviter invita, pronuntiandum potius eſt pro libertate compartis.

Ratio eſt, quia non poteſt affirmari, eum ſe *tacite* pro ejuſmodi circumſtantia obligaſſe, de quo adhuc dubium eſt, an fuiſſet ſe obligaturus, ſi de ejuſmodi circumſtantia fuiſſet cogitatum.

Idem *Confirmatur* ex C. 5. h. tit., ubi dicitur: *De illis, qui præſtito juramento promittunt, ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea eis incognitis dimittunt terram, ſe ad partes alias transferentes; hoc tibi volumus innoteſcere, quod liberum erit mulieribus ipſis, ſi non amplius in facto eſt proceſſum, ad alia ſe vota transferre, recepta de perjurio pœnitentia, ſi per eas ſtetit, quo minus fuerit matrimonium conſummatum*. Si ergo hoc licet in ſponſalibus juratis, multo magis illud licitum erit in ſponſalibus non juratis, ſaltem in caſu, quo compars remanens non diſtulit culpabiliter executionem ſponſalium ante alterius diſceſſum.

Reſpondeo 3. Advertendum tamen eſt, quod compars remanens teneatur adhibere omnia media moraliter poſſibilia ad capiendam certam notitiam de voluntate compartis diſcedentis, an, & quo tempore velit redire; idque, ſi fieri poteſt, ab eo per litteras vel nuntium exquirere, ne forte privetur ſine cauſa ſufficiente jure ſuo. Hanc enim diligentiam & præviam monitionem lex amicitiæ petit per ſponſalia inchoatæ. Quod ſi compars per litteras requiſita reſpondere neglexerit, aut juſtas conditiones contempſerit, ea recuſatio pro renuntiatione juris haberi poterit. *Palaus* & *Guttierez* cum nonnullis aliis ſuadent, in dubio de ſufficientia cauſæ ad reſiliendum adiri Judicem. Verum cum Judex reſpondere nequeat in favorem unius partis non audita parte altera, & non examinatis omnibus circumſtantiis, nemo non videt ejuſmodi examina indigere longiori tempore, & majoribus ſumptibus, quam opportunitas admittat. Itaque ex cujuſque propria conſcientia ac teſtimonio quævis perſona in foro interno liganda vel ſolvenda eſt.

Nec obſtat, quod in Jure Civili l. 2. C. h. tit. & l. 2. *C. de repud.* ſponſa jubeatur exſpectare ſponſi reditum per

biennium, si degat intra provinciam; & triennium, si versetur extra provinciam; imo adhuc diutius juxta l. 17. ff. h. tit., si absentia sponsi sit necessaria, v. g. ob valetudinem, vel legationem; hæ enim leges solum ligant pro foro externo in ordine ad effectus civiles, v. g. in ordine ad lucrandam arrham, vel donationem propter nuptias post lapsum talis termini.

Quæritur 39. An solvantur sponsalia per ingressum unius in Novitiatum Ordinis Religiosi?

Respondeo. Non solvuntur, sed manet obligatio tam ex parte Novitii, si egrediatur ex Novitiatu, quam ex parte remanentis in sæculo, ita ut non possit contrahere sponsalia cum alia persona, donec Novitius emittat professionem. Ita *D. Thomas* in 4. dist. 27. q. 2. a. 3. ad 1. *Covarruv.* & *P. Schimer*.

Ratio est, quia Novitiatus, cum sit status deliberativus, neque dicit renuntiationem juris sponsalitii ex natura status; neque etiam renuntiatio recte annecteretur Novitiatui per jus positivum vel consuetudinem, eo quod minueret Novitio, ut patet, variabili in sua resolutione, libertatem redeundi ad sæculum; quod non expedit pro bono status religiosi.

Quæritur 40. An fornicatio compartis sponsalibus superveniens, vel noviter retecta præbeat causam resiliendi a sponsalibus?

Respondeo 1. Fornicatio sponsalibus superveniens, sive committatur a sponso sive a sponsa, præbet innocenti justam causam resiliendi. Ita fere omnes, & *probatur* ex. C. 25. *de Jurejurando*, ubi *Innocentius* III. dicit: *Si quis juraverit, se ducturum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere præcedentem, sed subsequentem, ut illam non ducat in conjugem; quia in illo juramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit*. Cum ergo hæc conditio & regula desponsationis sit reciproca, idem dicendum est de fornicatione sponsi, quod præbeat sponsæ causam resiliendi.

Respondeo 2. Fornicatio tamen præcedens nec ex parte sponsi, nec ex parte sponsæ, si primum fuerit detecta post contractum sponsalitium, præbet innocenti jus resiliendi. Id patet ex textu adducto. Neque habetur ratio fingendi gratis, quod in hoc textu sit sermo de prævia fornicatione sponsæ jam prius cognita a sponso.

Et *Ratio* est, quia præcedens fornicatio sponsi vel sponsæ, nisi secuta fuerit imprægnatio, non reddunt statum conjugalem notabiliter onerosum, vel molestum saltem in hominibus plebeis, & ordinarie.

Respondeo 3. Neque etiam præbet sponso justam resiliendi causam fornicatio sponsæ sponsalia consequens vi extorta.

Ratio est, quia nec ista fornicatio, nisi secuta fuerit imprægnatio, reddit statum conjugalem notabiliter onerosum, & lex amicitiæ per sponsalia inchoatæ exigit in tali casu potius compassionem, quam novam contristationem.

Quæritur 41. An habeatur jus resiliendi, si post sponsalia utraque pars commisit fornicationem?

Respondeo: In hoc casu datur utrique parti jus resiliendi. Ita *Palao*, *Tannerus*, *Wiestner*, *P. Kugler*, & *P. Schmalzgrueber*.

Ratio est, quia juxta *Innocentium* III. sponsalibus inest hæc conditio: *Si altera pars contra regulam desponsationis non venerit*. Cum ergo illa pars, quæ prior peccavit, contra hanc regulam venerit, eo momento altera pars habebit jus resiliendi. Vel ergo resilit, vel non resilit? Si resilit; eoipso pars peccans deobligatur a vinculo sponsalitio. Si non resilit, sed adhuc insistit obligationi reciprocæ desponsationis, eoipso etiam de novo se obligat ad observandam in posterum regulam desponsationis. Ergo si hanc non servat, deobligatur pars nunc respective post renovatum contractum innocens ab hoc novo contractu sponsalitio.

Nec obstat, quod juxta C. 6. de adult. *paria delicta mutua compensatione tollantur*; id enim verum est, quando

inter

inter unius & alterius delictum non intermediat *novus contractus* vel *nova renovatio contractus prioris jam ex parte extincti*, prout fit in posito casu.

Quæritur 42. An tactus impudici vel oscula præbeant justam causam resiliendi a sponsalibus, si a sponso vel sponsa exerceantur cum persona tertia?

Respondeo 1. Si ejusmodi tactus vel oscula exerceantur a sponso vel sponsa frequenter cum persona tertia, præbent æqualiter tam sponsæ quam sponso jus resiliendi a sponsalibus.

Ratio est, quia non solum sponso, sed etiam sponsæ creant prudentem metum violandæ fidei conjugalis, sicque perpetuo justo metu reddunt statum conjugalem valde molestum. Ita etiam sentit *Palao*, & *P. Schmier*.

Respondeo 2. Si tamen ejusmodi tactus vel oscula exerceantnr tantum semel, nec habeatur prudens metus frequentationis etiam in statu conjugii, non præbent justam causam resiliendi a sponsalibus.

Ratio est, quia in tali casu non reddunt notabiliter onerosum vel molestum statum conjugalem.

Quæritur 43. An quælibet mutatio notabilis superveniens sponso vel sponsæ præbeat jus resiliendi a sponsalibus?

Respondeo: Omnis mutatio sponsalibus superveniens, quæ statum conjugalem reddit notabiliter onerosum, præbet jus resiliendi a sponsalibus. Ita communis.

Ratio est, quia contractus sponsalitius est contractus bonæ fidei in genere promissionis amicabilis, tendentis ad statum amicitiæ perfectæ; huic autem generi promissionis & amicitiæ inchoatæ repugnat, obligare ad conditionem nimis difficilem, quæ verosimiliter statum ineundum reddit notabiliter onerosum vel molestum. Hinc jus resiliendi a sponsalibus præbetur, si sponso vel sponsæ post contracta sponsalia superveniat lepra, gravis ruptura, paralysis, lues gallica, epilepsia, phrenesis, ptysis, perpetua oris graveolentia, vel alius morbus difficulter curabilis aut contagiosus, si amittat oculum, nasum, manum, pedem, vel aliam partem notabilem in ordine ad honestatem conjugii; si persona fiat notabiliter deformis, ita ut conversatio quotidiana fiat molesta; si fiat clauda, surda; si fiat aut deprehendatur moribus aspera, cruda, dura, ebriosa, prodiga, lusui dedita, vagabunda; si committat grave crimen, ex quo contrahitur infamia juris aut facti, v. g. veneficium, latrocinium, furtum, rapinam, homicidium, crimen falsi, &c. si prævideantur orituræ graves ac diuturnæ dissensiones inter sponsum, sponsam, eorumque parentes, ita ut non appareat prudens spes reconciliationis vel pacificationis; si ex matrimonio prævideantur oritura magna incommoda ab initio contractus non prævisa, v. g. si prævideatur, non posse solvi promissam dotem, si detegatur nimis grave onus debitorum quam ut sine maxima difficultate solvi queant; si alterutra contrahentium pars interea incidat in gravem paupertatem, vel amittat magnam bonorum partem, qua amissa conjugium reddatur valde onerosum.

Quæritur 44. An liceat resilire a sponsalibus alterutri parti, quæ post contracta sponsalia sit notabiliter ditior?

Respondeo Negative. Hæc enim mutatio nec reddit conjugium notabiliter onerosum; nec prudenter exciperetur in contractu sponsalitio, qui est contractus amicitiæ. Turpe enim foret, si amicus amico diceret: *inibo tecum pactum amicitiæ, nisi evadam ditior*. Ita etiam sentit communis Doctorum.

Quæritur 45. An sponsi, si velint mutuo consensu dissolvere sponsalia, indigeant authoritate Judicis?

Respondeo 1. Ad dissolvenda mutuo consensu sponsalia *occulta*, ac *clandestina* non est opus authoritate Judicis, nisi id requiratur speciali Decreto proprii cujusque Episcopi. Ita communis.

Ratio est, quia authoritas Judicis nulla lege generali requiritur. Censentur autem sponsalia occulta, quæ solum paucis personis in communitate nota sunt.

Respondeo 2. Sponsalia contracta coram Parocho & testibus, saltem pro foro externo, dissolvenda sunt mutuo consensu authoritate Judicis.

Ratio

Ratio eſt, quia, ſi forte alterutra pars poſtmodum negaret, ſe conſenſiſſe in diſſolutionem ſponſalium, Judex in foro externo teneretur potius inſiſtere teſtimonio negantis, & Parochi ac teſtium; ſicque pronuntiare pro valore ſponſalium. Hinc in pluribus Diœceſibus ſtatutum eſt, non ut ejusmodi ſponſalia publica ac ſolemnia non diſſolvantur ſine authoritate Judicis. *Statuta Synodalia* Diœceſis Auguſtanæ p.2. C. 10. ſic habent: *Sponſalium quæ publica fuerint, diſſolutionem a Nobis, vel Curiæ noſtræ Auguſtanæ Judicibus petant.* Ita Synodalia; quamvis etiam iſtud Statutum, ſi exacte inſpiciatur, non videatur loqui de Sponſalibus mutuo conſenſu diſſolvendis, ſed de Sponſalibus diſſolvendis ad unius partis inſtantiam.

Quæritur 46. Qualis requiratur certitudo de exiſtentia cauſæ ſufficientis ad reſiliendum a ſponſalibus?

Reſpondeo 1. Ad hoc, ut ſponſus vel ſponſa habeat jus reſiliendi a ſponſalibus, in foro externo requiritur de cauſæ exiſtentia certitudo moralis, ſeu probatio plena ſaltem per duos teſtes omni exceptione majores, vel certe per teſtem tam eminentis authoritatis et fidei, ut illius ſolius teſtimonium concurrentibus aliis adminiculis pariat moralem certitudinem.

Ratio eſt, quia jus alterius partis certum non poteſt tolli per jus incertum; nec licitum eſt, uti probabiliſmo vel etiam probabilioriſmo, ubi agitur de gravi præjudicio tertii.

Reſpondeo 2. Eadem certitudo moralis de exiſtentia cauſæ etiam requiritur in foro interno.

Ratio eſt eadem; quia etiam in foro interno non licet uti probabilioriſmo, ſeu ſententia probabiliori, in præjudicium tertii, ad tollendum jus certum per jus incertum.

Reſpondeo 3. Si tamen pro cauſa reſiliendi allegetur cauſa anterior ſponſalibus, v.g. impedimentum dirimens matrimonium ex copula cum conſanguinea in ſecundo gradu, vel votum caſtitatis perpetuæ, antecedens ſponſalia, ad ejus exiſtentiam ſufficit major probabilitas.

Ratio eſt, quia in tali caſu ipſe valor ſponſalium eſt dubius; adeoque etiam ipſum jus compartis non eſt certum, ſed dubium. Jus autem dubium æquali jure dubio, ubi agitur ad contrahendam obligationem perpetuam ab eo, qui eſt in poſſeſſione ſuæ libertatis, vincitur.

Reſpondeo 4. Quando habetur moralis certitudo *de exiſtentia cauſæ*, habetur tamen præciſe major probabilitas *de ſufficientia cauſæ* ad reſiliendum, vel etiam æqualis probabilitas de cauſæ ſufficientia, licitum eſt in foro interno reſilire a ſponſalibus.

Ratio eſt, quia in tali caſu affirmari nequit, quod contrahens ſe obligarit, vel obligaſſet pro tali caſu vel circumſtantia, ſi de ejusmodi caſu aut circumſtantia ab initio explicite fuiſſet cogitatum vel tractatum. Itaque ipſum jus ſponſalitium compartis relate ad talem caſum ſeu circumſtantiam eſt dubium, ac conſequenter altera pars manet in poſſeſſione ſuæ libertatis a ſubeundo onere conjugali.

Quæritur 47. Quomodo diſſolvantur ſponſalia per lapſum temporis, præfixi pro finienda obligatione?

Reſpondeo 1. Quando ſponſalibus præfixum eſt certum tempus implendæ & finiendæ obligationis, elapſo illo tempore absque impletione ſponſalium *ſine alterius culpa*, vel *cum utriuſque culpa*, eoipſo diſſolvuntur ſponſalia. Sic ſi ſponſus ſponſæ dicat, contraham tecum matrimonium intra triennium; illo autem triennio elapſo nolim amplius eſſe obligatus; exſpirat obligatio lapſu triennii, etiamſi intra triennium nulla fuerit opportunitas contrahendi matrimonium.

Ratio eſt, quia contractus ex conventione legem accipiunt. C. 85. R.J. in *6*.

Reſpondeo 2. Si in ejusmodi caſu una contrahentium pars fuerit in culpabili mora, quo minus intra præfixum tempus impleretur contractus ſponſalitius, obligatio ſponſalitia tantum ſolvitur ex parte innocentis, non vero ex parte injicientis moram culpabilem.

Id *Probatur* ex C. 22.h. Tit. ubi *Innocentius* III. dicit: *Si tibi conſtiterit, quod* Laurentius Evam *per verba de futuro ſibi deſponſaverit, poſtea vero* Eliſabe-

tham *sibi desponsaverit per verba de præsenti*, *imposita ei pœnitentia*, *quia primam fidem irritam fecit*, *nisi forsan certum terminum*, *intra quem dictam* Evam *duceret in uxorem*, *præfixit*, *nec per eum stetit*, *quin ad statutum terminum matrimonium consummaverit*, *matrimonium secundum legitimum judices*. Ex hoc ergo patet, non existentem in culpabili mora absolvi ab obligatione sponsalitia; existentem vero in culpabili mora non absolvi ab ea obligatione, utpote cui debeatur pœnitentia pro fractione datæ fidei.

Quæritur 48. Quomodo dissolvantur sponsalia contracta inter impuberes adepta pubertate?

Respondeo 1. Quando impubes contrahit sponsalia, sive id fiat per se, sive per parentes, sive per tutorem, ejusmodi sponsalia dissolvuntur solo ejus dissensu post adeptam pubertatem.

Respondeo 2. Excipitur tamen, nisi intervenerit copula carnalis.

Respondeo 3. Dissolutis ejusmodi sponsalibus si impubes fuerit minor septennio licite contrahuntur sponsalia cum sorore vel matre prioris sponsæ; quia per sponsalia impuberum minorum septennio non contrahitur impedimentum publicæ honestatis, quamvis contrahatur per impuberes majores septennio, ut patet ex C. *duo pueri*. de Desponf. impuberum.

Responsio 1. & 2. Habentur ex C. 4. & 8. *de Desponsatione impuberum*. *Alexander III.* C. 8. cc. sic scribit: *Qui ante annos nubiles matrimonii nomine conjunguntur*, *pro eo*, *quod ante annos nubiles conjugalem consensum non habent*, *usque ad legitimam ætatem exspectare tenentur & tunc aut confirmetur matrimonium*, *aut*, *si simul esse noluerint*, *separentur*, *nisi carnalis commixtio ante intervenerit*. *Tertia Responsio* ibidem habetur C. 4.

Et *Ratio* est, quia in impubere ante septennium necdum datur animi conjunctio, utpote necdum vigente usu rationis.

§. II.

De Matrimonio in genere.

Quæritur 1. Quid sit matrimonium? *Respondeo:* Matrimonium est *contractus inter marem & fœminam*, *per se & ex suo genere ad individuam vitæ societatem*, *actusque ad generationem prolis idoneos obligans*.

Dixi, *per se*, *& ex suo genere*. Prout enim ex infra dicendis patebit, potest huic contractui *in individuo* adjici pactum de servanda virginitate ex motivo altioris boni ac ordinis.

Dixi 2. *Obligans*, si nempe compars id postulet.

Quæritur 2. Quotuplex sit matrimonium?

Respondeo: Matrimonium dividitur 1. in *ratum* & *consummatum*. 2. In *Civile*, & *Sacramentale*. 3. In matrimonium *publicum*, & matrimonium *conscientiæ*. 4. In matrimonium *solenne* & *non solenne*. *Matrimonium ratum* dicitur, quod pro valido ratihabetur a Republica, vel Ecclesia, etiamsi necdum fuerit carnali copula consummatum. *Matrimonium consummatum* dicitur, quod carnali copula consummatum est. *Matrimonium Civile* vocatur, quod contractum est præcise per modum contractus civilis, quin sit Sacramentum. Et tale est Matrimonium Gentilium, Turcarum, Judæorum, & multorum Hæreticorum. *Matrimonium Sacramentale* vocatur, quod servat omnes conditiones a Christo requisitas, & contrahentibus confert gratiam, ad statum conjugalem recte observandum idoneam. *Matrimonium Publicum* est, quod contrahitur notorie in ordine ad omnes effectus civiles legitimi conjugii, puta, successionis jura, pacta dotalia reciproca &c. *Matrimonium conscientiæ* nominatur, quod contrahitur præcise ad evitandam fornicationem, quin uxori tribuat jus ad effectus civiles legitimi conjugii. Hujusmodi matrimonia solent contrahere interdum principes, aut nobiles cum fœminis plebeis, aut alias longe in-

inferioris ſtatus, ut omnia bona immobilia & hæreditas relinquatur liberis ex priori conjugio. Hoc matrimonium etiam vocari ſolet *Morgenaticum*, quia tali uxori ac ejus liberis ſolum conceditur reſpective exigua bonorum portio. *Matrimonium ſolenne* eſt, quod fit cum ſolennitatibus juris per pacta conjugalia conſueta coram legitimo Judice, & cum ſolenni traductione ſponſæ in domum ſponſi, aut viciſſim. *Non ſolenne* eſt, quod fit ſine illis ſolennitatibus juris.

Quæritur 3. An Matrimonium ſit Sacramentum?

Reſpondeo Affirmative. Ita definitum eſt a Concilio Tridentino Seſſ. 24. Can. 1. his verbis: *Si quis dixerit; matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem Legis Evangelicæ Sacramentis, a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre, anathema ſit.*

Idem *Probatur* ex Apoſtolo ad Epheſ. 5. v. 32. ubi de matrimonio loquens ait: *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico, in Chriſto & Eccleſia.* Quibus verbis ſignificat; matrimonium eſſe quoddam myſterium, ſeu ſymbolicum ſignum, figurativum unionis inter Chriſtum & Eccleſiam. Quod autem hoc ſignum non ſit ſterile, ſicut erant ſigna veteris Teſtamenti, ſed operativum interioris gratiæ, colligitur partim ex aſſiſtentia externa Chriſti ad nuptias in Cana, ſignificativa aſſiſtentiæ interioris, partim ex traditione Eccleſiæ, adhibentis ſpeciales preces conciliativas gratiæ nomine & authoritate Chriſti, prout dicetur in ſequentibus.

Quæritur 4. Quænam ſit materia hujus Sacramenti?

Reſpondeo: Materia hujus Sacramenti eſt contractus civilis inter marem & fœminam, ad individuam vitæ ſocietatem ac per ſe ex genere ſuo etiam ad generationem polis ordinatus.

Quæritur 5. Quænam ſit forma hujus Sacramenti?

Reſpondeo: Forma hujus Sacramenti ſunt illa verba, quibus Miniſter Eccleſiæ nomine ſeu authoritate Chriſti contractum civilem contrahentium confirmat, ſicque ipſo facto eos ſubjicit unioni Chriſti ad Eccleſiam, operativæ gratiæ. Hanc formam Concilium Tridentinum inſinuat Seſſ. 24. C. 1. ubi ait: *Si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur, ubi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque provinciæ ritum.*

Quæritur 6. Quiſnam ſit Miniſter hujus Sacramenti?

Reſpondeo: Miniſter hujus Sacramenti eſt Parochus contrahentium, vel alius ab eodem conſtitutus Sacerdos, qui contrahentes authoritate Chriſti nexu indiſſolubili conjungit matrimonio. Verum quidem eſt, juxta communiorem ſententiam ipſos contrahentes eſſe Miniſtros hujus Sacramenti, rationes tamen prioris ſententiæ videntur validiores ex Traditione primitivæ Eccleſiæ. Patres enim conſtanter docent, Sacramentum matrimonii fieri, effici, ac ſanctificari per benedictionem Eccleſiæ. Sic 1. *Tertullianus* l. de pudicit. C. 4. ſcribit: *Penes nos occultæ quoque conjunctiones, id eſt, non prius apud Eccleſiam profeſſæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur. Nec inde conſertæ matrimonii obtentu crimen eludant.* Et l. 2. ad Uxorem: *Unde ſufficiam ad felicitatem ejus matrimonii enarrandam, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignatum Angeli* (Diaconi) *renuntiant, & Pater ratum habet?* Et in l. de Monogamia C. 11. probat abſurditatem ſecundarum nuptiarum, quas ibi damnat, utpote jam infectus hæreſi, quia matrimonium debet conjungi a Sacerdotibus, quibus non licet habere ſecundam uxorem. *Ut in Domino nubas*, inquit, *qualis* (hoc eſt, quam abſurdus) *es, id matrimonium poſtulans, quod eis, a quibus petis, non licet habere, ab Epiſcopo monogamo, a Presbyteris & Diaconis hujus Sacramenti? Et illi vos conjungent* (ad ſecundas nuptias)

in Ecclesia virgine unius Christi unica Sponsa? 2. *Siricius* Papa Epist. ad Himerium C. 4. *Illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.* Non autem foret locus sacrilegio, nisi illa benedictio esset quædam sanctificatio Sacramentalis. 3. *S. Ambrosius* l. 3. Epist. 23. ad Vigilium, ubi docet, non esse in uxorem accipiendam uxorem gentilem, ait: *Cum ipsum conjugium velamine Sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat, quomodo potest conjugium* (cum uxore ethnica contractum) *dici, ubi non est fidei concordia?* 4. *Concilium Carthaginense IV.* Can. 3. *Sponsus & Sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdotibus, cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.* Hanc vero reverentiam tam difficilem Concilium non exegisset, nisi existimasset, benedictionem illam esse Sacramentalem. 5. *Innocentius I.* Epist. 2. ad Victricium C. 6. *Absurdum est, aliquem credere, uxorem ante Baptismum acceptam post Baptismum non computari: cum benedictio, quæ per Sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi* (per separationem) *dedisse, sed formam tenuisse legis antiquitus a Deo institutæ* (de inseparabilitate conjugum) *doceatur.* Ex hoc colligitur, per benedictionem nuptialem dari *formam* contractui civili *ad esse contractus* per se *insolubilis*. 6. *S. Epiphanius* hæresi 67. *contra Hieracitas* videtur agnoscere, quod benedictio nuptialis per suum exemplum sit instituta a Christo. *Honorabile esse connubium*, inquit, *& ab eo obtineri regnum cœlorum in Deo, quis non cognoscat, cum Salvator propterea ad nuptias vocatus sit, ut benediceret connubium?* Ista honorabilitas, & idoneitas ad assequendum regnum cœlorum non ita fidenter adscriberetur benedictioni, nisi ipsa benedictio foret Sacramentalis. 7. *D. Chrysostomus* Hom. 48. in Genesin dicit: *Oportebat* (pro ineundo conjugio) *Sacerdotes vocare, & precibus & benedictionibus concordiam conjugii constringere, ut amor sponsi augeatur, & puellæ continentia crescat, & omnia, quæ fiunt, eo spectent, ut virtutis opera ingrediantur in domum, tollanturque e medio Diaboli insidiæ.* In hoc textu S. Chrysostomus gratiam pro statu conjugali recte observando necessariam satis clare adscribit & alligat benedictioni nuptiali. 8. *S. Basilius* in Regulis fus. Interrog. 5. *Apostolus, etsi permissum sit conjugium, habitumque fuerit benedictione dignum, tamen illud* (statui religioso) *postposuit.* Dum conjugium dicitur *dignum benedictione*, major per benedictionem insinuatur gratia, quam esset nuda cæremonia. Ex his ergo textibus colligitur, Benedictione nuptiali conferri gratiam Sacramentalem.

Nec obstat 1. Quod Concilium Tridentinum Sess. 24. C. 1. dicat; matrimonia clandestina priori tempore fuisse *rata & vera matrimonia*, quo termino, videtur ex communi usu loquendi intelligere verum Sacramentum.

Respondeo enim, a Concilio Tridentino per *ratum & verum* matrimonium non intelligi Sacramentum *perfectum*, sed *imperfectum*, in quantum continet quidem rationem *signi symbolici*, significativi unionis inter Christum & Ecclesiam, quæ significatio non congruit contractui civili conjugali Gentilium vel Hæreticorum dissolubili; sed non continet rationem causæ collativæ gratiæ; sicut etiam Baptismus collatus sub debita materia, sed non sub debita forma potest vocari Sacramentum imperfectum, licet sit vera ablutio *speculative* significativa ablutionis internæ. Pari ergo ratione matrimonium clandestinum Catholicorum in locis, ubi Tridentinum non est promulgatum, plus dicit, quam solus contractus civilis Gentilium vel Hæreticorum dissolubilis. Superaddit enim rationem mysterii, seu signi speculativi, quo speculative significatur unio inter Christum & Ecclesiam; sed sine benedictione nuptiali non habet rationem signi practici, collativi gratiæ. Quod autem Concilium Tridentinum sub termino *rati & veri matrimonii* noluerit intelligere *verum* & *perfectum* Sacramentum, colligitur ex eo, quia caute abstinuit a termino Sacramenti; & quia noluit damnare sententias Doctorum Catho-

lico-

licorum, v. g. *Cani*, qui interfuit Concilio Tridentino, & *Colonienſis Concilii*, celebrati novem annis ante Tridentinum.

Nec obſtat 2. quod iſta forma: *Ego vos conjungo &c.* non reperiatur in variis Ritualibus. Conſtat enim ex dictis in Tractatu *de Sacramentis*, quod Eccleſia habeat poteſtatem determinandi materiam & formam Sacramentorum quoad ſpeciem infimam, prout etiam obſervare licet in forma Extremæ Unctionis.

Nec obſtat 3. quod ſecundæ nuptiæ non benedicantur ſolenniter per ſpecialem Miſſam. Nam etiam in iſtis reperitur totum, quod requiritur ad eſſentiam benedictionis nuptialis, dum ſponſus & ſponſa etiam in ſecundis nuptiis a Parocho conjunguntur & benedicuntur per preces imprecatorias gratiæ.

Nec obſtat 4. Quod Eccleſia non jubeat renovari matrimonia clandeſtina, contracta in locis, ubi Concilium Tridentinum non eſt promulgatum, vel contractum quidem coram Parocho & teſtibus, ſed invito & ſine benedictione nuptiali.

Reſpondeo enim, talia matrimonia excludi a benedictione nuptiali, quia contrahentes ex ſua malitia ſemetipſos excluſerunt ab hac gratia; aut quia Eccleſia non vult conferre hoc Sacramentum, niſi *ſimul* ponantur omnes partes. Sola enim confirmatio prioris conſenſus, non eſt poſitio conſenſus, utpote dudum prius poſiti, & irretractabilis. Hæc ſalvo meliori judicio dicta ſunto. Fuſius & erudite de hac quæſtione in utramque partem diſſerit, & Epiſcopis prohibet, ne alterutram partem in Synodis definiant vel præſcribant, SS. D. N. *Benedictus* XIV. in l. de Synodo. Videantur etiam, quæ ſcripſi in Tract. De obligatione diverſorum Statuum §. 1. q. 13. ubi oſtendi; matrimonium in facie Eccleſiæ intentione *non conditionata*, ſed *abſoluta* contractum, prout contrahi ſolet, eſſe indiſſolubile etiam per ingreſſum in Ordinem.

Nec obſtat 5. Quod Concilium Tridentinum Seſſ. 24. Can. 6. damnet aſſerentes, *matrimonium ratum non conſummatum per ſolennem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi*. Hoc enim intelligendum eſt vel de matrimonio clandeſtino, quod non eſt Sacramentum, vel de matrimonio rato *conditionate* inito, niſi ſtatum religioſum elegero, in quo tamen caſu non ſine gravi peccato falſificaretur forma abſoluta a Parocho pronuntiari ſolita.

Quæritur 7. An a Fidelibus poſſit celebrari validum matrimonium in ratione contractus, quin celebretur in ratione Sacramenti?

Reſpondeo. Si matrimonium celebrent abſque dolo in locis, ubi Tridentinum non eſt promulgatum, & ubi non poteſt haberi Parochus pro benedictione nuptiali, licite & valide contrahunt matrimonium in ratione contractus civilis. Sed in locis, ubi Tridentinum fuit promulgatum, ac etiamnum eſt in obſervantia, aut ubi poteſt haberi benedictio nuptialis, licite non poteſt celebrari matrimonium in ratione contractus civilis, quin contrahatur in ratione Sacramenti.

Ratio eſt, quia Eccleſia pro ejuſmodi circumſtantia reddit ipſum contractum civilem illicitum, niſi celebretur ſimul in ratione Sacramenti, prout patet ex Concilio Tridentino.

Dixi licite. Nam valide etiam contrahitur in ratione contractus, ſi celebretur abſque benedictione nuptiali coram Parocho invito, & teſtibus.

Quæritur 8. An valeat matrimonium ſub modo ſervandæ perpetuæ caſtitatis?

Reſpondeo. Affirmative.

Ratio eſt, quia per individuam vitæ ſocietatem adhuc ſufficienter ſalvatur ſignificatio unionis inter Chriſtum & Eccleſiam. Ergo etiam ſufficienter ſalvatur ratio Sacramenti collativi gratiæ.

Confirmatur ab exemplo B. Virginis cum S. Joſepho, cui Matth. 1. v. 20. dicitur: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, etiamſi habuerit pactum virginitatis, juxta illud ejus ad Angelum reſponſum Lucæ 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Simile legitur matrimonium Mathildis Co-

Comitissæ cum Welfone Duce, & Pulcheriæ Augustæ cum Marciano.

Nec obstat 1. quod per tale conjugium non significetur perfecta unio physica Verbi cum natura humana; Responderi enim potest, quod significatio Sacramentalis etiam respiciat ad unionem moralem Christi cum Ecclesia, attamen indissolubilem.

Nec obstat 2. quod D. *Thomas* in Supplem. q. 48. a. 1. ad 3. *Sanchez*, *Guttierez*, *Filliutius*, *Layman*, *Pirrhing*, & plures alii doceant, tale matrimonium esse illicitum, & invalidum. Ex hoc enim præcise sequitur; quod non sit certum, ejusmodi pactionem habere rationem *conjugii sacramentalis*; non vero sequitur, quod non contineat rationem *contractus civilis* liciti in genere conjugii late dicti.

Nec obstat 3. quod ex hac sententia videatur consequi, voto solenni castitatis adstrictos, v. g. Presbyteros, posse licite inire tale conjugium. Ecclesia enim non solum irritat matrimonia talium personarum Sacramentalia, sed etiam matrimonia inita per modum contractus civilis, prout colligitur ex sensu & praxi Ecclesiæ.

Quæritur 9. An valeat matrimonium a parentibus loco liberorum præsentium & tacentium contractum?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia taciturnitas non habetur pro consensu, ubi agitur de contrahendo gravissimo onere personali, sed potius habetur pro animo vel invito, vel adhuc deliberativo. In ea enim, quæ sunt juxta inclinationem, facile animus in linguam erumpit. Cæterum hic casus locum non habet, ubi matrimonium contrahitur coram Parocho, utpote qui juxta Tridentinum tenetur contrahentes expresse interrogare de assensu, prout patet ex textu Concilii superius §. 2. q. 5. adducto.

Nec obstat Regula 43. Juris in 6. *Qui tacet consentire videtur*. Id enim in *mere favorabilibus*, quibus nil odiosi permixtum est, vel in accusationibus de crimine, ubi defensionis speratur fructus, intelligendum est, non in odiosis, aut mixtis ex favore & odio. Hinc Regula 44. l. c. statim subjungit: *Qui tacet, non fatetur; sed nec utique negare videtur*.

Quæritur 10. An requiratur consensus parentum ad valorem matrimonii?

Respondeo. Ad valorem matrimonii non requiritur consensus parentum. Ita declaratum est a Concilio Tridentino Sess. 24. C. 1. his verbis: *Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quamdiu ea Ecclesia irrita non fecit, & proinde jure damnandi sint illi, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quique falso affirmant, matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse; nihilominus Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit*.

Nec obstat, quod talia matrimonia sine consensu parentum inita videantur referenda ad contractus turpes, seu illicitos, qui juxta dicta in Tract. *de Justitia* sunt jure naturæ invalidi.

Respondeo enim, quod non omnia matrimonia sine consensu parentum inita sint illicita, quando nempe parentes sunt irrationabiliter inviti. Dein, etiam tunc quando ob rationabilem dissensum parentum sunt illicita, non eoipso referenda sunt in classem contractuum turpium. Contractus enim turpes sunt, qui obligant ad illicitum, quod non fit in isto contractu matrimoniali, licet eum concomitetur turpitudo, nempe transgressio reverentiæ & obedientiæ parentibus debitæ consistens in actu transeunte, non in malitia permanente, utpote irretractabili.

Quæritur 11. An parentes graviter peccent, si absque justa causa per suum dissensum matrimonia liberorum impediant? vel nimis diu differant?

Respondeo. Parentes graviter peccant, si absque justa causa liberos ab honestis nuptiis impediant, vel nimis diu differant.

Ratio est, quia sic impediendo vel dif-

differendo eos conſtituunt in gravi periculo variorum exceſſuum contra caſtitatem. Juſta vero cauſa impediendi vel differendi matrimonium eſt. 1. Si exinde parentibus prudenter timetur grave præjudicium vel damnum. 2. Si exinde liberis prudenter timetur grave præjudicium vel damnum. 3. Si liberi non ſunt graviter inviti.

Quæritur 12. An Princeps vel Magiſtratus Civilis poſſit irritare matrimonia liberorum ſine conſenſu parentum, vel matrimonia Nobilium cum plebejis inita?

Reſpondeo 1. Princeps vel Magiſtratus non poteſt talia matrimonia irritare pro foro interno.

Ratio eſt, quia Princeps ſæcularis non poteſt irritare contractum poſitive approbatum a Deo Gen. 2. v. 24. ubi dicitur. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ.*

Nec obſtat, quod materia hujus Sacramenti ſit *contractus civilis*, qui ſubſtat legibus Principum inſtar aliorum Contractuum Civilium.

Reſpondeo enim, contractum matrimonialem, quatenus apud Chriſtianos habet innexam *indiſſolubilitatem*, & ſignificationem unionis indiſſolubilis Chriſti cum Eccleſia, non eſſe merum contractum civilem, ſed eum ſubſtare Legi Divinæ, cujus explicandæ ac ordinandæ in praxi jus Deus ſoli contulit Eccleſiæ, cui proin ſoli competit jus ſtatuendi impedimenta honeſtati hujus Sacramenti congruentia.

Reſpondeo 2. Poteſt tamen Princeps in ejuſmodi contrahentes ſtatuere graves pœnas, etiam exhæredationis, & privationis omnium effectuum civilium ex contractu conjugali alioquin conſequentium. Sic poteſt ſtatuere 1. ut ſic contrahentibus non debeatur dos ante mortem parentum. 2. Ut omnino exhæredentur. 3. Ut relegentur ex patria. 4. Ut liberi ex tali matrimonio nati careant nobilitate & aliis privilegiis.

Si quis objiciat, quod multi Juriſtæ in Gallia talia matrimonia Nobilium cum plebejis ſine conſenſu parentum habeant pro invalidis.

Reſpondeo. Longe communiorem ſententiam Canoniſtarum in ipſa Gallia eſſe, quod talia matrimonia non ſint invalida *Sacramentaliter*, *pro foro interno*, ſed tantum *Civiliter*, hoc eſt, in ordine ad præfatos effectus civiles, prout in Pontaſio videri poteſt. Videatur Diſſertatio SS. D. N. *Benedicti* XIV. de ejuſmodi matrimoniis l. 7. de Synodo C. 37., in fine hujus Tractatus annectenda.

Quæritur 13. An matrimonium ab infidelibus vel Judæis contractum diſſolvatur per unius converſionem ad Catholicam Fidem?

Reſpondeo 1. Hoc matrimonium poteſt & debet reſcindi, ſi altera pars in Judaiſmo vel infidelitate remanens nolit converſæ cohabitare ſine contumelia Creatoris, hoc eſt, ſine periculo ſubverſionis conjugis fidelis, vel ſine deſpicientia Chriſtianæ Religionis.

Ratio eſt, quia tale matrimonium ſolum habet rationem contractus civilis, ex ſua natura diſſolubilis, ſi non ſerventur conditiones per ſe inexiſtentes Jure naturæ, ſeu tacite imbibitæ, inter quas haud dubie continetur, ut cuivis liceat libere ſervire Deo in vera Religione.

Reſpondeo 2. Si tamen pars in Judaiſmo vel infidelitate remanens velit cohabitare ſine contumelia Creatoris, tenetur pars converſa remanere in priore conjugio.

Ratio eſt, quia etiam contractus civiles, ad quos tale matrimonium referendum eſt, ſervandi ſunt, quouſque non occurrat reſciſſionis cauſa ſufficiens.

Reſpondeo 3. Si pars in Judaiſmo vel infidelitate remanens nolit cohabitare ſine contumelia Creatoris, pars converſa licite contrahit aliud matrimonium.

Ratio eſt, quia prior contractus civilis abſolute fuit diſſolutus; adeoque nullum relinquit vinculum.

Reſpondeo 4. Si pars in Judaiſmo vel infidelitate remanens noluerit cohabitare ſine contumelia Creatoris, atque inte-

interea contrahat aliud matrimonium, sed successu temporis pœnitens convertatur ad fidem, tenetur dimisso secundo conjuge redire ad priorem conjugem, si nondum aliud contraxit matrimonium.

Ratio est, quia dans injustam causam ad rescissionem contractus, v. g. sponsalitii, ex parte sua non solvitur ab obligatione contractus, quamdiu pars innocens vult huic contractui seu obligationi insistere prout fit in præsenti casu. Aliud dicendum, si pars conversa tacite vel expresse remisisset hanc obligationem. Vide Dissertationem II. & III. inferius in fine §. VII. SS. D. N. *Benedicti* XIV. de hac re inferius ex l. *de Synodo* in fine hujus Tractatus annectendam.

Quæritur 14. An idem dicendum de matrimoniis Hæreticorum vel Schismaticorum, qui contrahunt matrimonium dissolubile?

Respondeo. Idem dicendum esse de Hæreticis vel Schismaticis toleratis, *in hæresi vel schismate natis & educatis*, ac propterea in foro externo præsumptive materialibus.

Ratio est, quia tales, sicut Gentiles & Judæi, reipsa non contraxerunt matrimonium in ratione Sacramenti, neque etiam eorum matrimonium, cum in foro externo præsumantur laborare ignorantia invincibili, potest vocari perpetua fornicatio. Itaque valet eorum matrimonium præcise in ratione contractus civilis dissolubilis, sicut matrimonium Gentilium & Judæorum; ac consequenter in foro externo eodem modo tractandum est.

Dixi, *in hæresi natis*, *& educatis*, *ac toleratis*. De apostatis enim, vel non toleratis, non potest præsumi, quod laborent ignorantia invincibili, ac consequenter eorum matrimonia ne quidem valent per modum contractus civilis, sed sunt nil aliud, quam perpetuæ fornicationes vel adulteria.

Quæritur 15. An valeat matrimonium contractum per Procuratorem?

Respondeo. Affirmative. Tria tamen circa ejusmodi matrimonia notanda sunt. 1. Requiritur, ut talis Procurator habeat speciale mandatum. 2. Requiritur, ut Procurator in propria persona, & non per alium Subdelegatum, suum munus adimpleat. 3. Requiritur, ut mandatum interea non sit revocatum. Ita habetur C. fin. de Procurat. in 6. his verbis: *Procurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis alias is, qui constituitur ad negotia Procurator, alium dare possit, in hoc tamen casu, propter magnum, quod ex facto tam arduo posset periculum imminere, non potest deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane, si Procurator, antequam contraxerit, a Domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem, licet tam ipse, quam ea, cum qua contraxit, revocationem hujusmodi penitus ignorarent, nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, quo firmitatem habere nequivit.*

Si quis dicat, ex hoc consequi, quod sic per Procuratorem contrahens possit gratiam Sacramentalem accipere dormiendo, si videlicet eo tempore dormiat, quo ejus Procurator coram Parocho & testibus contrahit nomine sui principalis. Hoc autem videri absurdum.

Respondeo, id non esse absurdum. Sic enim etiam potest baptizari & absolvi dormiens vel impos rationis propter intentionem virtualem, quæ perseverat etiam respectu dormientis, imo & ebrii, in ipso mandato procuratorio non revocato, quod denominatur voluntarium ex actu præcedente.

Quæritur 16. Qualis requiratur consensus ad validum matrimonium?

Responde: Requiritur consensus *verus*, *mutuus*, & *saltem moraliter simultaneus*.

Dixi 1. *verus*, quatenus opponitur *ficto*, qui non sufficit ad validum matrimonium.

Dixi 2. *mutuus*, quia consensus unius non sufficit ad constituendum verum contractum.

Dixi 3. *moraliter simultaneus*. Si enim

enim una pars consentiat primo anno, & altera pars secundo anno, non datur sufficiens simultas, nisi prior consensus saltem virtualiter perseveret in aliquo sui effectu. Hinc, si prior consensus jam fuerit retractatus, non valet matrimonium, etiamsi alterius consensus intra aliquot minuta subsequatur. Id patet ex natura aliorum contractuum, v. g. emptionis, locationis.

Quæritur 17. Ad quid obligetur, qui ficte contraxit matrimonium?

Respondeo 1. Tenetur determinate ad ponendum consensum, si matrimonium jam fuerit consummatum, & alia satisfactio rationabiliter non acceptetur a decepta.

Ratio est; quia in tali casu, ubi agitur de restitutione circa bona famæ, & corporis, optio quoad modum restitutionis Jure naturali est penes damnificatum, cui se obligavit damnificans.

Respondeo 2. Si matrimonium necdum est consummatum, ficte contrahens non tenetur Jure naturali ponere novum consensum, sed tantum ad compensandum damnum, quod exinde sequitur deceptæ.

Ratio est, quia decepta necdum fuit damnificata in bonis famæ vel corporis, sed tantum in bonis fortunæ, circa quæ proin compensatio facienda est. Quodsi etiam in honore aliquantulum læsa est, is honor est reparabilis in æstimatione prudentum per aliud honestum conjugium, a decipiente ope vel opibus procurandum deceptæ.

Respondeo 3. Ficte contrahens potest sub excommunicatione compelli ad cohabitandum conjugaliter, nisi saltem tenuiter probabili indicio probet suam fictionem. Si enim afferat probabile indicium suæ fictionis, non potest excommunicari excommunicatione stricte dicta, sed tantum interdici a susceptione Eucharistiæ.

Ratio est, quia excommunicatio est pœna omnium gravissima, quæ non est infligenda, nisi in plene convictos.

Respondeo 4. Ficte contrahens, qui nequidem probabili indicio probare potest suam fictionem, si per excommunicationem compellatur ad conjugaliter cohabitandum, tenetur ad ponendum consensum, aut si matrimonium necdum est consummatum, & datur ratio sufficiens adhuc recusandi consensum, ad se gerendum pro excommunicato, quin tamen possit petere vel reddere debitum.

Ratio est, quia excommunicatio solum nititur præsumptione violenta consensus præstiti, quo deficiente sola excommunicatio non ponit matrimonium.

Quæritur 18. Quales possint esse causæ recusandi consensum etiam post sententiam Judicis in eo, qui ficte contraxit matrimonium ratum?

Respondeo; Causæ sunt sequentes: 1. Si interea contraxit absolute aliud matrimonium. 2. Si decepta ex indiciis satis claris potuit deprehendere fictionem, & decipiens se offerat ad juramentum suppletorium probationum. 3. Si gravia scandala & infelices exitus timerentur ex tali matrimonio, & matrimonium necdum sit consummatum, & decipiens deceptæ offerat rationabilem compensationem.

Quæritur 19. An *ficte*, vel *invalide* ex metu contrahens sufficienter cessante fictione aut metu ponat consensum, altera parte nec monita nec renovante consensum?

Respondeo: Talis licite & valide ponit consensum, etiamsi altera pars nec moneatur, nec renovet suum consensum. Ita communis.

Ratio est, quia consensus alterius partis semel positus, licet non perseveret in actu aut solum *invite*, perseverat tamen virtualiter quoad substantiam in ipso habitu conjugali, qui per actum transeuntem iræ vel discordiæ non sufficienter retractatur. Itaque datur adhuc sufficiens *moralis simultaneitas* inter consensum præsentem ficte contrahentis, & consensum præteritum deceptæ, utpote virtualiter in habitu conjugali permanentis.

Confirmatur a pari; quia etiam Religiosus ficte Professus sufficienter sanat nul-

nullitatem professionis, si ponat noviter consensum, etiamsi Religio non ponat novum consensum, utut forte libenter dimitteret talem Religiosum.

Quæritur 20. Utrum consensus novus in supplente defectum prioris consensus debeat signo externo exprimi?

Respondeo Affirmative. Sufficit tamen pro signo externo quivis actus proprius conjugii, v. g. signa specialia amoris conjugalis, per oscula & amplexus, vel copula conjugalis, cohabitatio diuturna.

Quæritur 21. An matrimonium ratum sit dissolubile authoritate Ecclesiæ?

Respondeo 1. Matrimonium *ratum præcise in ratione Contractus Civilis* est dissolubile authoritate Ecclesiæ.

Ratio est, quia tale matrimonium non habet rationem Sacramenti, prout ex superius dictis suppono; adeoque nec habet significationem unionis indissolubilis inter Christum & Ecclesiam. Hinc antiquitus ante Constitutionem Concilii Tridentini de nullitate matrimonii clandestini, editam anno 1563. passim dissolvebantur matrimonia clandestina rata authoritate Summorum Pontificum, prout patebit ex infra dicendis.

Respondeo 2. Matrimonium ratum, cujus valor est dubius, dissolubile est authoritate Ecclesiæ.

Ratio est, quia in dubio de valore matrimonii, sive sit dubium juris, sive facti, non est certa obligatio contrahentium. Ergo accedente alio motivo valde gravi, v. g. ob metum tristis exitus, bonum commune generis humani & gloria Dei petunt, pronuntiari sententiam potius in favorem libertatis, quam vinculi. Ex hoc titulo Summi Pontifices & S. Congregatio Concilii sæpe pronuntiarunt sententiam pro dissolutione matrimonii rati, v. g. in dubio de perpetuitate impotentiæ, in dubio, an matrimonium sit contractum ex gravi metu, in dubio, an error interveniens sit substantialis vel accidentalis, in dubio, an defectus animi vel corporis graviter obstans cohabitationi aut fidei conjugali fuerit antecedens, & moraliter incorrigibilis, &c. quæ omnia reddunt dubium valorem matrimonii.

Respondeo 3. Matrimonium ratum est dissolubile authoritate Ecclesiæ, quando habet conditionem de futuro imbibitam, *nisi intra bimestre Statum Religiosum elegero*.

Ratio est, quia ante Concilium Tridentinum non repugnabat, valorem matrimonii clandestini nondum consummati pependisse ex conditione de futuro. Ergo etiam non repugnat post Tridentinum, valorem matrimonii nondum consummati dependere in conservari quoad esse contractus civilis a conditione de futuro, annexa matrimonio rato ex dispositione Ecclesiæ. Talis autem conditio annexa matrimonio rato ex dispositione Ecclesiæ est: *Nisi intra bimestre statum religiosum elegero*.

Nec obstat, quod ex hoc sequeretur; matrimonia rata vel non esse Sacramentum actu, aut hoc Sacramentum non conferre effectum statim. Non enim repugnat, effectum Sacramenti hujus suspendi usque ad positionem conditionis requisitæ, cum in Sacramentis vivorum gratia Sacramentilis solum consistat *in jure ad gratias actuales* suo tempore consequendas & in habilitatione potentiarum ad statum novum in Sacramento susceptum; ut in Tr. *de Sacram.* dictum est. Fatendum tamen, quod, licet appositio ejusmodi conditionis in Matrimonio in facie Ecclesiæ contracto foret valida, ea tamen foret illicita, quia falsificaret formam Sacramenti, qua Sacerdos conditionis appositæ ignarus absolute dicit: *Ego vos conjungo &c.*

Quæritur 22. Ex quibus causis possit dissolvi matrimonium retum?

Respondeo: Ex sequentibus. *Prima causa est*, si alter conjugum intra primum bimestre suscepti solenniter conjugii ante ejus consummationem statuat ingredi Religionem. Ita definitum est in Concilio Tridentino Sess. 24. Can. 6. his verbis: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solen-*

solennem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.

Idem *Probatur* ex C. 7. de Converf. Conjug., ubi *Alexander III.* fic fcribit: *Ex publico Instrumento nobis innotuit, quod cum Veronensis Episcopus causam matrimonii, quæ inter A virum, & M mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, judiciali sententia matrimonium approbavit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum rediens exhiberet eidem conjugalem affectum, quod cum renueret, fuit vinculo excommunicationis adstricta. Cæterum, quia, licet a præfato viro desponsata fuit, adhuc tamen ab ipso, sicut asserit, fuit incognita, mandamus, quatenus, si prædictus vir ipsam carnaliter non cognoverit, & eadem ad Religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat, ipsam a sententia, qua tenetur, absolvas, ita ut si ad Religionem transierit, uterque restituat alteri, quod ab eo noscitur recepisse,* (& vir ipfe ea Religionis habitum affumente ad alia vota licentiam habeat tranfeundi.) *Sane quod Dominus dicit: Non licet viro nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est secundum interpretationem sacri eloquii de his, quorum matrimonium carnali copula est consummatum, sine qua consummari non potuit.* Parenthefis additur a Gloffa, ut videtur, ex ipfa Epiftola Papæ.

Altera causa diffolvendi matrimonium ratum *a Doctoribus* habetur, fi alioquin timeantur triftes exitus, præfertim vergentes in grave damnum boni publici. Id colligunt ex variis difpenfationibus Romanorum Pontificum *allegatis* in *Pignatello* tomo primo Confultatione 148. & in *Clericato* de Matrimonio Decifione 15. n. 27. & in *Resolutionibus S. Congr. Tridentini Concilii* a SS. D. N. *Benedicto XIV.* editis allegatis. Verum hanc caufam fic indefinitam non approbo.

Observo enim; in cafibus infigni oribus, qui allegantur, vel interveniffe folum *matrimonium clandestinum*, quod valet folum in ratione Contractus Civilis, ex fua natura diffolubilis; vel interveniffe *dubium de valore* matrimonii, in quo cafu pronuntiandum eft pro libertate contrahentis, vel ex parte contrahentium interveniffe *consensum ex intentione contrahentium tacite conditionatum*. Sic *Navarrus*, qui ftat pro generali diffolubilitate matrimonii rati, in *Summa* C. 22. num. 21. ait: *Dividitur matrimonium ante consummationem per dispensationem Papæ (juxta Canonistas & Theologos), quorum opinio adeo servatur, quod etiam ter vel quater Paulus III. & Pius IV. per suas dispensationes dissolverunt quædam matrimonia NB. NB. omnino clandestine contracta nondum consummata, antequam in urbem venissem*; nempe anno 1530. & 1560. quo tempore nondum fuerunt invalida matrimonia clandeftina in ratione contractus civilis. Econtra in *Resolutione S. Congregationis* Concilii de anno 1734. 23. Januarii non fuit conceffa difpenfatio circa matrimonium ratum, etiamfi Minifter cujufdam Electoris Imperii contraxerit matrimonium cum ignobili fœmina acatholica. Aliæ difpenfationes, quæ non factæ funt circa matrimonia clandeftina, videntur tantum factæ in cafu, quo erat dubium de valore matrimonii. Sic anno 1732. 12. Januarii in iifdem Refolutionibus dicitur: *Regula, quæ a Sacrorum Canonum præscripto deprompta servatur in hujusmodi quæstionibus, est, ut, si impedimentum impotentiæ esse perpetuum certum est atque evidens, statim declaretur irritum matrimonium; si vero impotentiæ signa non physice, sed moraliter tantum certa sint, hoc casu dissolvatur matrimonium. Aliquando, quando de matrimonii non consummatione constat, sed tamen non satis probatum fuisset, impedimentum esse perpetuum, atque incurabile, alia breviori via prospectum fuit. Quamvis enim judicium institutum fuisset de nullitate matrimonii ob eam impotentiæ causam, nihilominus dissidio impositus fuit finis pedispensationem a Pontifice maximo impertitam super matrimonio rato, & non-*

con-

consummato. *Ita ex consilio Congregationis particularis coram Clemente VIII. habitæ olim actum fuit in causa, quæ vertebatur inter Sysmundum Transsylvaniæ Principem, & Mariam Archiducissam Austriæ. Sic quoque recentius servatum fuit in causa Januensi dispensationis in hac S. Congregatione inter Annam Pallavicinam, & Joannem Jacobum Imperialem die* 20. *Maii*, & 9. *Septembris* 1719. & 27. *Januarii* 1720. Neque S. Congregationi placere sententiam, quod matrimonium ratum dissolvi possit ex quavis causa, ubi timentur tristes exitus, exinde colligitur, quia semper se in hac re difficilem præbuit, & priusquam permitteret proponi quæstionem, an esset dispensandum in matrimonio rato, semper voluit prius examinari, an constaret de sufficienti motivo dissolutionis matrimonii? eo nempe fine, ut tunc primum procederetur ad dispensationem, quando reperiebantur saltem dubia motiva pro nullitate seu dissolutione matrimonii. Imo etiam tunc, quando *Alexander* III. in textu superius adducto dispensavit circa matrimonium ratum sub conditione, ut una pars ingrederetur Religionem, videtur prius intercessisse lis de valore matrimonii, ita ut ingressus in Religionem non tribuerit generale jus ad dissolutionem matrimonii rati, sed tantum in dubio de valore matrimonii tribuerit motivum ad facilius credenda allegata ex parte ingredientis Religionem, adeoque ad facilius concedendam dissolutionem matrimonii, seu dispensationem concurrente dubio de valore matrimonii. Ac plane sic contigisse sentio. Itaque consequitur, ne quidem ingressum in Religionem sufficere ad dissolvendum matrimonium ratum, nisi aut fuerit contractus mere civilis, aut nisi valor fuerit dubius matrimonii, aut nisi contractus ex intentione contrahentium fuerit ad breve tempus conditionatus, ita ut ejusmodi matrimonium ratum participet potius rationem *sponsalium solennium* de præsenti, quam actualis *Conjugii Sacramentalis*, licet benedictio nuptialis actu detur, & referatur in tempus implendæ conditionis seu consensus in societatem vitæ individuam. Et hinc plana fit generalis regula ac verissima doctrina, quod *Omne Sacramentale Matrimonium certo validum actu & absolute significans unionem Christi cum Ecclesia, sit absolute & in omni casu Jure Divino indissolubile*. Cæterum dum in Concilio Tridentino, ubi Sess. 24. Can. 6. dicitur: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solennem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit*. Posset responderi; Concilium solum damnare eam propositionem hæreticam, quod matrimonium ratum *nunquam* dirimatur per professionem religiosam. Sic enim etiam Sess. 23. Can. 8. dicitur: *Si quis dixerit: Episcopos, qui authoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit*; quamvis utique non sit certum, in omnibus Episcopis, etiam Simoniace promotis, aut alia inhabilitate Juris Divini laborantibus, id verificari. Videantur dicta in Tract. 7. §. 1. q. 13.

§. III.

De Impedimentis impedientibus matrimonii.

Quæritur 1. Quid sit *Impedimentum impediens*?

Respondeo: Impedimentum impediens est obstaculum, quo stante contractus matrimonialis redditur illicitus, licet non reddatur invalidus.

Quæritur 2. Quot nunc post Concilium Tridentinum dantur Impedimenta impedientia?

Respondeo: Post Concilium Tridentinum reperiuntur solum quatuor impedimenta impedientia, quæ sequenti versu continentur:

Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum.

Quæritur 3. Quomodo impediatur contractus matrimonialis *per sacratum tempus*?

Res-

Refpondeo 1. Vi hujus impedimenti impedientis non licet celebrare folenniter nuptias a die Cinerum ufque ad Octavam Pafchæ, & ab Adventu ufque ad Feftum Epiphaniæ.

Refpondeo 2. Vi hujus impedimenti prohibentur præfato tempore folennis benedictio nuptiarum, folennis traductio fponfæ in domum fponfi, externa pompa, choreæ, & convivia, aliaque publica vanæ lætitiæ figna.

Refpondeo 3. Si urgeat neceffitas, & accedat licentia Ordinarii, ubi *actualis* haberi nequit, faltem *præfumpta*, non prohibetur hoc tempore *benedictio nuptialis privata* abfque folennitate, v. g. in Oratorio privato, vel in domo parochiali, vel etiam in Ecclefia abfque concurfu populi & abfque Miffa folenni. Talis neceffitas foret, fi militi, mercatori, exulanti &c. inftet iter, & alioquin timerentur diffolvi fponfalia cum magno præjudicio fponfæ. Hæc omnia probantur partim ex tenore verborum *Concilii Tridentini*, quod reftaurat præcife veterem in hac re Ecclefiæ legem, partim ex confuetudine interprete legum. Concilium Seff. 24. C. 10. fic habet: *Ab Adventu D. N. J. C. ufque in diem Epiphaniæ, & a Feria quarta Cinerum ufque in Octavam Pafchatis inclufive antiquas folemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obfervari Sancta Synodus præcipit*. Antiquæ autem prohibitiones indefinite prohibent celebrationem nuptiarum licet non prohibeant contrahi matrimonia de præfenti; ex qua oppofitione videtur colligi, per nuptiarum celebrationem intelligi folennitatem, fic C. 4. de Feriis *Clemens* III. fcribit: *Licet ea fit Romanæ Ecclefiæ confuetudo, ut quocunque tempore matrimonium contrahatur, confenfu legitimo interveniente de præfenti; quia tamen a Septuagefima ufque ad feptimum diem poft Pentecoften celebrari nuptiæ non finuntur*, (eo tempore) *nuptiæ fufpendantur*.

Dixi, fi urgeat neceffitas. Mos enim laudabilis populi Chriftiani, ficut ex devotione a contrahendo matrimonio abftinet *Feria fexta*, & *Sabbato*, ita etiam ab eodem abftinet in Quadragefima & Adventu; qui mos, cum ejus transgreffio in communi æftimatione hominum imputaretur pro magna inhoneftate, pro lege fervandus eft, nifi accedente motivo neceffitatis fimul accedat licentia faltem præfumpta Ordinarii.

Quæritur 4. Quomodo impediatur contractus matrimonialis *per Ecclefiæ vetitum*? Et quid fit hoc *vetitum*?

Refpondeo 1. Per Ecclefiæ *vetitum* intelligitur prohibitio, qua Epifcopus, vel Parochus ejus nomine alicui perfonaliter prohibet contractionem matrimonii cum aliqua determinata perfona. Tales prohibitiones fieri folent 1. fi contracturus matrimonium deprehendatur contraxiffe anteriora fponfalia cum alia fponfa, quæ fe opponit matrimonio, petitque, fibi fervari datam fidem; aut fi ejusmodi oppofitionem faciat fponfus anterior. 2. Si in contracturo vel contractura matrimonium detegatur impedimentum dirimens, v. g. confanguinitatis vel affinitatis, cujus impedimenti prius probatio exacte requirenda, vel difpenfatio exfpectanda eft. 3. Si ex matrimonio contrahendo timeantur gravia fcandala, graves inimicitiæ, rixæ, &c. Nam etiam in hoc cafu nuptiæ aliquamdiu prohibendæ ac fufpendendæ funt, donec componantur inimicitiæ, & præcludantur fcandala. Quodfi quis hoc Ecclefiæ *vetitum* infringat, vel ad infringendum cooperetur, non eft dubium, peccari graviter, cum in materia gravis momenti violetur gravis obligatio feu mandatum Ecclefiæ.

Quæritur 5. Quomodo per *fponfalia* impediatur contractus matrimonii?

Refpondeo. Sponfalia impediunt contractum matrimonialem in hoc fenfu, quod perfona primo defponfata uni non poffit licite defponfari aut matrimonialiter conjungi alteri, nifi priora fponfalia prius diffolvantur legitime.

Ratio eft, quia res promiffa uni non poteft licite promitti vel dari alteri.

Quæritur 6. An fponfalia priora folvantur per pofteriora, fi fponfalia pofteriora fint jurata?

Refpondeo Negative.

Ra-

Ratio est, quia juramentum ejusmodi non est validum, utpote emissum in præjudicium tertii. Sic *Innocentius* III. C. 28. de Jurejur. tunc solum juramenta esse observanda docet, *cum in alterius præjudicium non redundant, nec observata vergunt in dispendium salutis æternæ*. Hoc tamen consequitur ex secundis sponsalibus, quod sponsus vel sponsa priorum sponsalium habeat jus resiliendi a sponsalibus, eo quod contrahens sponsalia secunda censeatur prioribus tacite renuntiasse.

Quæritur 7. An priora sponsalia solvantur posterioribus, si secundis sponsalibus accessit copula carnalis vel imprægnatio?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia non est Legi naturali, hoc est, rectissimo Ordini in mente Dei, conforme, ut innocens privetur jure suo ex alieno scelere, nisi ita postulet in aliquo genere humanorum actuum lex altioris ordinis, seu bonum publicum, quod in hoc genere secundorum sponsalium non contingit. Neque enim Respublica exinde patitur damnum, sed potius commodum; si paucæ aliquæ puellæ imprægnatæ exemplo suæ infamiæ & miseriæ doceant sapere cæteras; dum econtra optatis nuptiis potius provocarent alias ad similia flagitia.

Quæritur 8. An priora sponsalia solvantur posterioribus, si posterior sponsa fuit impraegnata, & damnum illi aliter resarciri nequeat, nisi per matrimonium, & si fuit ignara priorum sponsalium?

Respondeo Negative. Ita sentiunt recte *Guttierez*, *Reiffenstuel*, *Pichler*.

Ratio est, quia etiam in hoc casu Legi naturali, hoc est, sapientissimo ordini in mente Dei, longe conformius, & bono communi longe conducibilius est, ut paucæ aliquæ puellæ impraegnatæ suo damno instruant puellas cæteras, quam ut pravo suo exemplo & optatis nuptiis alliciant ad similia flagitia reliquas.

Nec obstat, quod Reipublicæ adnascantur gravia onera ex ejusmodi impraegnatis puellis earumque prolibus, nisi jungantur matrimonio, & quod proles talium puellarum ordinarie male instituantur. Reipublicæ enim semper alia suppetunt media, providendi pro educatione Christiana talium prolium, prout fit Romæ per *Hospitale in Saxia*, & per copiosissimas eleemosynas dotium, & alibi per *brebotrophia*.

Quæritur 9. An in posito casu impraegnans secundam sponsam teneatur eam ducere, si prior sponsa ultro cedat jure suo? vel si moriatur? aut ingrediatur Religionem?

Respondeo 1. Si secunda sponsa scivit vel scire facile potuit priora sponsalia, impraegnans non tenetur eam ducere, etiamsi damnum illi subsecutum aliter resarciri nequeat, nisi per matrimonium. Ita *Parez*, *Wiestner*, *Pichler*.

Ratio est, quia secunda sponsalia fuerunt, & sciri debuerunt esse invalida. Itaque impraegnata totum damnum sibi imputet.

Nec obstat, quod posteriora sponsalia videantur esse tacite conditionata: *si prior sponsa cedat jure suo, vel si moriatur*. Animus enim impraegnantis & impraegnatæ ponitur non cogitasse de hac conditione, & si de hac cogitasset, dubium est, an eam opposuisset. Itaque in dubio non potest absolute affirmari, quod sit conditionatus sic peccantium animus.

Respondeo 2. Si secunda sponsa nec scivit, nec facile scire potuit priora sponsalia, & damnum illi aliter resarciri nequeat, nisi per matrimonium, impraegnans tenetur eam ducere in casu, quo prior sponsa cedit jure suo, vel moritur, vel ingreditur Religionem.

Ratio est, quia licet non obligetur titulo sponsalium, tenetur tamen *ex dolo*, & *injusta damnificatione*, eo quod dolose reticuerit priora sponsalia ante impraegnationem secundæ. Tenebatur enim ex justitia illi aperire hanc circumstantiam ad præcavenda damna subsequentia.

Quæritur 10. An sponsalia dissoluta per matrimonium cum alia persona initum, dissorvantur absolute, vel tantum

ſuſpendantur uſque ad obitum conjugis alterius?

Reſpondeo. Hæc ſponſalia tantum ſuſpenduntur. Hinc, ſi moreretur ſponſus vel ſponſa ſecunda in matrimonium accepta, viduus vel vidua teneretur adhuc vi priorum ſponſalium ducere priorem ſponſum vel ſponſam; ſi ita velit prior ſponſus vel ſponſa. Ita docent *Pontius*, *Maſtrius*, *Conink*, *Perez*, *Palaus*, *Zoeſius*, *Haunoldus*, *Sporer*, Wex, Wieſtner, *Konig*, *Pichler*.

Ratio eſt, quia obligatus ex juſtitia, etiamſi ex ſuo facto vel crimine impediatur ab implenda obligatione per annos plurimos, tenetur tamen eam implere, quamprimum poteſt remoto obice, quamdiu pars altera obligationem non remiſerit. Neque etiam conforme eſt Legi naturali, ſeu rectiſſimo ordini in mente Dei, ut obligatus ex juſtitia poſſit ſemetipſum ſuo crimine abſolvere abſolute ab omni obligatione.

Nec obſtat, quod hoc modo priori ſponſo vel ſponſæ daretur anſa optandæ vel captandæ mortis alienæ, nempe conjugis contra fidem priorum ſponſalium accepti vel acceptæ.

Reſpondeo enim, hoc periculum eſſe tantum remotum, eo quod prior ſponſus vel ſponſa habeat libertatem diſſolvendi ſponſalia, & contrahendi matrimonium cum alia perſona, prout §. 1. dictum eſt.

Quæritur 11. Quænam *vota* impediant matrimonium? Et quomodo?

Reſpondeo 1. A matrimonio impediunt vota ſequentia. 1. Votum ſimplex perpetuæ caſtitatis. 2. Votum non nubendi. 3. Votum ingrediendi Religionem. 4. Votum ſuſcipiendi ſacros Ordines.

Ratio eſt, quia horum votorum obſervantia ſtare non poteſt cum obligationibus conſuetis matrimonii, ſaltem prout communiter contrahi ſolet ac petit ſine reſervatione ſervandæ caſtitatis.

Reſpondeo 2. Votum perpetuæ caſtitatis impedit matrimonium contrahendum, etiamſi quis contrahere vellet cum reſervatione conſervandæ perpetuæ caſtitatis.

Ratio eſt, quia contractus matrimonialis voventem exponeret manifeſto periculo violandi votum caſtitatis: fidi enim nequit alienis promiſſis, plerumque fallacibus, & propriæ voluntati, ſenſim flexibili.

Reſpondeo 3. Ligatus voto non nubendi peccat quidem contrahendo matrimonium, eo tamen contracto poteſt reddere & petere debitum, quia obſervantia voti eſt impoſſibilis in ſenſu conſueto voventium.

Quæritur 12. Quid juris, ſi quis impeditus voto perpetuæ caſtitatis nihilominus contraxerit matrimonium?

Reſpondeo 1. Si ligatus voto ſimplici perpetuæ caſtitatis contraxit matrimonium, tenetur juxta communem Authorum primis duobus menſibus abſtinere a petendo vel reddendo debito conjugali, & ſi appareat ſpes ſuſceptionis in ordinem religioſum, tentare ac petere ſuſceptionem.

Ratio eorum eſt, quia per ingreſſum in Religionem ſolvitur matrimonium ratum; ac conſequenter hoc medio, utut difficili, adhuc eſt obſervabile votum. Verum jam ſuperius §. 2. q. 22. & in Tract. 7. §. 1. q. 13. oſtenſum eſt, matrimonium ratum in facie Eccleſiæ *conditionate* contractum eſſe illicitum: *abſolute* vero contractum eſſe indiſſolubile. Itaque, cum nullus velit contrahere conditionate, ſed abſolute,

Reſpondeo 2. Si non datur opportunitas petendi interea diſpenſationem a Papa, & videatur, voventi eſſe moraliter impoſſibilis obſervantia voti, Confeſſarius habens poteſtatem commutandi vota, poteſt etiam primis duobus menſibus commutare illud votum in alia pia opera ad effectum ſaltem reddendi debitum.

Ratio eſt, quia vota reſervata Sedi Apoſtolicæ interveniente morali impotentia obſervationis per Epikiam ſubjacent ſaltem commutationi illorum, qui habent poteſtatem commutandi vota non reſervata. Nam vota reſervata in caſu, quo moraliter nequeunt obſervari, non manent reſervata pro ea circumſtantia, ſed tranſeunt in naturam voto-

rum

rum non reservatorum. Hinc in casu, quo nec potest haberi Confessarius privilegiatus, nec adiri Episcopus, in casu necessitatis ad reddendum debitum potest commutando dispensari a parocho vel quovis confessario.

Respondeo 3. Ligatus voto perpetuæ castitatis, si contraxit matrimonium, tenetur perpetuo abstinere a petendo debito, nisi obtineat dispensationem; potest tamen reddere licite debitum juxta modum & dicta in Resp. 2. In praxi tamen, quia difficile est, in omnibus custodire seipsum tam caute, ut non videatur aliquando intervenire interpretativa petitio debiti, consulendum est, ut petatur dispensatio a voto. Cæterum monitos velim Confessarios, ne facile puellas sinant in sæculo manentes emittere votum castitatis, nisi hæc tria concurrant; *primo* ætas valde matura, v. g. viginti ad minimum annorum, *secundo*, hactenus constans & exacta observantia castitatis, *tertio*, sufficiens patrimonium, ut possint suis sumptibus honeste vivere sequestratæ a consortio & conversatione virorum, præsertim juvenum. Qui huic meo monito noluerint credere, dolebunt, ut timeo, suo tempore, se sprevisse consilium.

Quæritur 13. Quid agendum, si quis ligatus voto non nubendi, vel suscipiendi sacros Ordines, vel ingrediendi Religionem, contraxit matrimonium?

Respondeo 1. Si ligatus voto non nubendi contraxit matrimonium, non tenetur primo bimestri ingredi in Religionem, etiamsi haberet occasionem ingrediendi Religionem.

Ratio est, quia in votis tota obligatio & modus obligationis dependet ab intentione voventis. Vovens autem non censetur se obligare voluisse pro casu contracti matrimonii rati ad tam difficile medium dissolvendi ratum, si de hac circumstantia vel casu cogitasset.

Respondeo 2. Si ligatus voto non nubendi contraxit matrimonium, peccavit quidem mortaliter, potest tamen licite petere & reddere debitum.

Ratio est, quia, cum observatio voti jam sit impossibilis, cessat ejus obligatio, nec parit effectum stante conjugio.

Respondeo 3. Si ligatus voto non nubendi contraxit matrimonium, mortua vel mortuo conjuge tenetur abstinere a secundis nuptiis.

Ratio est, quia votum non nubendi videtur ex intentione voventis se extendere ad omnes nuptias, nisi aliunde constet, quod vovens sua intentione solum respexerit ad primas nuptias.

Respondeo 4. Si ligatus voto ingrediendi Religionem, vel suscipiendi sacros Ordines contraxit matrimonium, juxta communem authorum tenetur primo bimestri tentare ingressum Religionis, si appareat spes probabilis susceptionis.

Ratio illorum est, quia votum ingrediendi Religionem, aut in ordine religioso suscipiendi sacros Ordines est adhuc observabile; nec ingressus in Religionem moderati rigoris superaddit nimis difficilem arduitatem supra Statum Clericalem. Verum, cum prius §. 2. qq. 22. & in Tract. 7. §. 1. q. 13. ostensum sit, matrimonium *conditionatum* sub conditione de futuro in facie Ecclesiæ esse illicitum, & *absolute contractum* esse indissolubile, cessat hæc obligato intrandi Ordinem.

Respondeo. 5. Talis si deferatur ad circumstantias, in quibus observatio voti est moraliter impossibilis sine gravi scandalo & perturbatione communitatis, & impetratio dispensationis non possit obtineri in tempore, poterit interea, donec impetretur dispensatio, petere commutationem voti in ordine ad licite reddendum debitum, prout dictum est q. 12. Resp. 2.

Respondeo 6. Si ligatus voto ingrediendi Religionem, vel suscipiendi sacros Ordines contraxit matrimonium, mortua prima conjuge tenetur abstinere a secundis nuptiis, atque si adhuc appareat probabilis spes susceptionis in Ordinem, vel Ordinationis, adhuc implere votum, nisi intercedat dispensatio vel commutatio voti per præditos ea potestate.

Quæritur 14. An post contracta sponsalia emittens votum ingrediendi Religio-

gio-

gionem teneatur contrahere matrimonium, & dein primo bimeſtri nondum conſummato matrimonio ingredi Religionem?

Reſpondeo Negative. Tale enim votum non acceptatur a Deo; & ſuppoſito, quod acceptaretur a Deo, non tamen obligarent ſponſalia ad decipiendam & enormi confuſioni exponendam compartem, quæ confuſio ſequeretur ex diſſolutione matrimonii rati. Accedit, quod juxta dicta §. 2. qq. 20. & 21. nec ipſe ingreſſus in Religionem diſſolvat matrimonium ratum abſolute contractum non concurrente dubio de valore matrimonii, & illud in facie Eccleſiæ contrahere *conditionate* cum ſuſpenſione effectus Sacramentalis uſque ad eventum conditionis ſit illicitum.

§. IV.

De Impedimentis dirimentibus.

QUæritur 1. Quid ſit Impedimentum dirimens?

Reſpondeo: Impedimentum dirimens eſt obſtaculum, quo ſtante matrimonium redditur invalidum.

Quæritur 2. Quot ſunt Impedimenta dirimentia?

Reſpondeo: Poſt Concilium Tridentinum enumerantur ab Authoribus quindecim, nempe.

Error, *Conditio*, *Votum*, *Cognatio*, *Crimen*,
Cultus diſparitas, *Vis*, *Ordo*, *Ligamen*, *Honeſtas*,
Affinitas, *Clandeſtinitas*, *Impotentia*, *Raptus*, & *ætas*.

De Impedimento Erroris.

QUæritur 3. Quid ſit *error*?

Reſpondeo. Error, prout conſtituit impedimentum matrimonii, eſt *deceptio contrahentis quoad ſubſtantiam contractus matrimonialis*.

Quæritur 4. Quotuplex eſt error?

Reſpondeo: Error dividitur 1. in ſubſtantialem & accidentalem. 2. In antecedentem, & concomitantem. *Error ſubſtantialis* eſt, *cui expreſſe vel tacite alligatur intentio contrahentis*, ita ut contrahens abſque tali requiſito nolit contrahere matrimonium cum perſona. *Error accidentalis* eſt, *cui nec tacite nec expreſſe alligatur intentio contrahentis*; ita ut non cenſeatur tale requiſitum requirere ad valorem contractus. *Exemplum erroris ſubſtantialis* eſt, ſi contracturo matrimonium cum determinato individuo, v. g. *Eva*, ſubſtituatur ejus loco aliud individuum, v. g. *Noema*. *Exemplum erroris accidentalis* eſt, ſi quis contrahat matrimonium cum *Bertha*, quam putat habere mille florenos, cum tamen habeat ſolum nongentos florenos. *Error Antecedens* eſt, *qui dat cauſam contractui principalem*, ita ut ea non exiſtente contractus certo non fieret. Hujusmodi cauſa vocari ſolet *cauſa motiva*. *Error concomitans* eſt, qui non dat cauſam contractui, ſaltem principalem ac motivam, ſed tantum *impulſivam*, ita ut ea exiſtente promptius quidem ac libentius iniretur contractus, quin tamen abſente illa cauſa omitteretur. Exempla erroris *antecedentis* & *concomitantis* habentur ſupra, ubi actum eſt de errore ſubſtantiali & accidentali, cum quo error antecedens & concomitans ferme coincidit.

Quæritur 5. An error *circa perſonam* ſemper dirimat matrimonium?

Reſpondeo Affirmative.

Ratio eſt, quia error circa perſonam in communi æſtimatione hominum eſt error circa ſubſtantiam contractus. In hoc enim contractu, in quo agitur de individua vitæ ſocietate intentio contrahentis reſpicit has potius individuales proprietates perſonæ, quam alias.

Nec obſtat, quod Jacob Patriarcha, cum illi loco *Rachelis* ſubſtitueretur *Lia*, quam exiſtimabat eſſe Rachelem, cenſuerit, ſe obligari ad ducendam Liam. Hanc enim duxit non ex opinione obligationis, ſed cauſa vitandæ majoris perturbationis, ſi illi a *Labano* denegaretur *Rachel* ſibi deſponſata.

Nec etiam obſtat, quod non vitietur Abſolutio Sacramentalis, ſive Confeſſarius,

rius pœnitentem credat esse Petrum, qui est Paulus, aut puerum, dum est puella. Quia intentio absolventis non alligatur ad individuales proprietates pœnitentis, sicut fit in hoc contractu ob rationem superius assignatam. Idem dicendum *ad Objectionem*; quod in contractu venditionis non vitietur contractus, si uni individuo v. g. equi, ovis, panni, &c. substituatur aliud individuum æqualis bonitatis. Disparitas enim est eadem; quia in hoc genere contractuum intentio contrahentis non alligatur ad individuum, sed ad bonitatem genericam mercis reperibilem in pluribus individuis. Sed in matrimonio, in quo contrahitur perpetua amicitia cum persona, eliguntur pro objecto amicitiæ personalis proprietates individuales.

Quæritur 6. An error *circa qualitatem* accidentalem personæ, v.g. nobilitatem, divitias, probitatem, &c. aliquando dirimat matrimonium?

Respondeo 1. Error circa qualitatem accidentalem personæ non dirimit matrimonium, nisi intentio contrahentis expresse vel tacite alligetur tali qualitati.

Ratio est, quia error circa qualitatem non est error circa substantiam. Si autem qualitati de se accidentali alligetur intentio contrahentis, ejus defectus vel *redundat in ipsam personam*, quæ eligitur; vel certe tollit consensum contrahentis. Hinc, si quis expresse vel implicite dicat: *Contraho tecum, si es nobilis, si es virgo, si habes mille florenos, &c.* deficiente ejusmodi qualitate reipsa tollitur consensus contrahentis, ac consequenter matrimonium est invalidum.

Respondeo 2. Etiam error circa qualitatem personæ dirimit matrimonium, quando intentio contrahentis tacite vel expresse alligatur qualitati requisitæ.

Ratio patet ex dictis; quia defectus ejusmodi qualitatis tollit consensum contrahentis, qui consensus est essentialissimum requisitum ad valorem cujuscunque contractus.

Respondeo 3. Tunc intentio contrahentis censetur esse alligata tacite ad qualitatem requisitam, quando ex circumstantiis vel tractatu prævio præter finem generalem conjugii in esse Sacramentali manifestabatur finis aliquis primarius specificus in esse contractus civilis, in ordine ad quem parum vel nihil servit conjugium sine qualitate requisita.

Ratio est, quia in tali casu datur objectum specificum ac qualificatum consensus *actualiter*, saltem implicite in terminis æquipollentibus vel in terminis connexis *expressum*, quo objecto sublato eoipso tollitur consensus, ac consequenter valor matrimonii. Hinc, si vir, v. g. obæratus debitis mille florenorum publice quærat sponsam sufficienter dotatam ut possit commode se exonerare ære alieno sine periculo *gravis indigentiæ seu miseriæ*, veniente sponsa, quæ jactet, se habere octingentos florenos, cum effective solum habeat centum, contractum matrimonialem ex tali errore invincibili initum, censeo esse invalidum ob defectum consensus.

Quæritur 7. Quid agendum, si consideratis omnibus circumstantiis dubium sit, utrum intentio contrahentis fuerit alligata ejusmodi qualitati?

Respondeo 1. In dubio præsumendum est, tunc intentionem contrahentis esse tacite alligatam qualitati controversæ, quando deficiente illa qualitate contractus parum servit ad finem specificum contrahenti moraliter necessarium, & in tractatu prævio sufficienter expressum. Hinc, cum virginitas sponsæ non sit moraliter necessaria ad finem specificum conjugii, non præsumenda est unquam intentio contrahentis tacite alligari huic qualitati. Idem dicendum de nobilitate sponsi relate ad sponsam nobilem; non enim est sponsæ regulariter necessaria moraliter nobilitas suorum liberorum, tanquam finis specificus conjugii. Aliud quandoque dicendum de nobilitate sponsæ relate ad sponsum nobilem, qui liberos suos non poterit congrue ad suum statum elocare, nisi admittantur ad Ecclesias Cathedrales, & Aulas Principum, ubi requiritur nobilitas.

Respondeo 2. Si ex circumstantiis particularibus non possit sufficienter dignosci an finis specificus conjugii, ad quem con-

controversa qualitas exigitur, sit moraliter necessarius contrahenti, & num in tractatu prævio fuerit saltem implicite expressus, præsumptio facienda est ex praxi Tribunalium, vel consuetudine communi contrahentium, ut censeatur intentio contrahentis illi qualitati esse alligata, vel non alligata, quam praxis tribunalis aut consuetudo contrahentium solet respicere pro qualitate substantiali vel accidentali.

Ratio est, quia intentio contrahentium regulariter solet conformari consuetudini communi aliorum, & praxi Tribunalium, nisi aliud particulatim intendere velint & significent.

Respondeo 3. Si etiam ex hoc capite nullum possit formari certum ac firmum judicium, standum est pro valore matrimonii, aut postulanda est dispensatio a matrimonio rato ob dubietatem de valore.

Ratio est, quia bonum generis humani exposcit, & praxis totius Ecclesiæ observat, ut præsumatur in tali casu potius consensus sufficiens, ne nimis facile & frequenter dissolvantur matrimonia etiam consummata cum perturbatione Reipublicæ, prout fieret, si primum post consummationem detegerentur ejusmodi errores.

Quæritur 8. An valeat matrimonium, si contrahens existimet, se laborare occulto impedimento dirimente, v.g. consanguinitatis, quod tamen reipsa non subest?

Respondeo 1. Si censeat, se laborare impedimento dispensabili, matrimonium habendum est pro valido.

Ratio est, quia in tali casu potest, & præsumendus est, habere intentionem petendi dispensationem, sicque se obligandi ad individuam vitæ societatem.

Respondeo 2. Si censeat, se laborare impedimento indispensabili, stante tali errore, non est validum matrimonium.

Ratio est, quia talis non habet intentionem contrahendi matrimonium. Neque enim in actuali intentione fornicandi vel lasciviendi *tacite* includuntur intentiones bene agendi conditionatæ sub conditione, quam nemo suo sceleri *expresse* apponeret. Aliud dicendum, si contrahens tantum dubitaret, an non laboraret tali impedimento.

Respondeo 3. In tali casu existimati impedimenti indispensabilis aliud non superest medium, nisi ut contrahens nondum retecto errore ab usu matrimonii abstineat, & retecto errore consensum renovet.

Ratio est, quia consensus compartis adhuc moraliter perseverat *in habitu conjugii*, prout §. 3. qq. 18. ostensum est.

De impedimento Conditionis.

QUæritur 9. Quid sit hoc loco *conditio?*

Respondeo: Sub hoc termino *conditionis*, prout constituit impedimentum matrimonii dirimens, intelligitur *conditio servilis*, seu *status mancipii* proprie ac stricte accepti. In Jure Canonico de hoc impedimento agitur sub titulo: *De conjugio servorum*.

Quæritur 10. Utrum inter Christianos reperiantur *servi stricte dicti*, seu *mancipia proprie accepta?*

Respondeo: Inter Christianos non reperiuntur amplius *mancipia proprie talia*, seu *servi stricte dicti*, nisi Turcæ, vel Gentiles in bello justo a Christianis capti. Nam prout dicit Apostolus Gal. 3. v. 28. *Quicunque in Christo baptizati estis; non est servus, neque liber; omnes enim unum estis in Christo.*

Quæritur 11. Quale sit discrimen inter servum seu *mancipium proprie dictum*, & inter servum *adscriptitium*, seu *originarium?*

Respondeo: Discrimen consistit in eo, quod *servus*, *mancipium*, *ancilla*, si stricte accipiantur, præter victum & vestitum absolute ad sustentationem vitæ necessarium nihil sibi, sed omnia Domino lucrentur. Econtra *servi*, *mancipia*, *ancillæ* latius accepta, non omnia Domino, sed etiam sibi lucrentur. Tales servi latius dicti, si illis relinquitur pars fructuum ex agris, quos colunt, vocantur

tur *adscriptitii*, & qui ex iis nascuntur, vocantur *originarii*.

Quæritur 12. Qualia matrimonia dirimantur vel non dirimantur per impedimentum conditionis servilis?

Respondeo 1. Per impedimentum conditionis servilis non dirimitur matrimonium *ab homine libero* initum cum servo *adscriptitio*, *originario* vel *communiter dicto*, qui pro salario servit, etiamsi conditio ejusmodi servilis a contrahente ignoretur, nisi intentio contrahentis tacite vel expresse alligetur libertati compartis.

Ratio est, quia tale matrimonium nec irritatur Jure naturæ, nec Jure positivo.

Respondeo 2. Per impedimentum conditionis servilis nec dirimitur matrimonium initum a servo seu mancipio stricte dicto cum ancilla stricte accepta, quantumvis ineatur invito Domino. Ita rescripsit *Hadrianus Papa* Salesburgensi Archiepiscopo C. dignum. h. Tit. his verbis: *Sicut in Christo Jesu neque liber, neque servus est a Sacramentis Ecclesiæ removendus, ita nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi, etsi contradicentibus & invitis Dominis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda. Debita tamen & consueta servitia non minus debent propriis Dominis exhiberi.*

Respondeo 3. Per impedimentum conditionis servilis nec dirimitur matrimonium a libero initum cum ancilla proprie dicta, aut vicissim, si a libero sciatur alterius conditio servilis.

Ratio est, quia scienti conditionem servilem nec fit injuria, nec ab eo initur pactum repugnans Legi naturali.

Respondeo 4. Per impedimentum conditionis servilis solum dirimitur matrimonium initum a persona libera cum persona conditionis servilis, si ignoretur ejus conditio servilis.

Ratio est, quia in tali matrimonio intercedit error quoad substantiam contractus, qui proin deficiente consensu contrahentis est Jure naturali invalidus. Hinc etiam sic declaravit *Alexander III.* & *Innocentius III.* C. 2. & 4. h. Tit.

Quæritur 13. An conditio servilis ignorata ab altero contrahente Jure Naturæ dirimat matrimonium?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia intentio contrahentis censetur tacite alligari ad omnes qualitates per se requisitas ad rectam educationem & libertatem prolium; nisi expresse ac scienter ex causa extraordinaria altioris ordinis fiat oppositum. Cum ergo conditio servilis per se impediat rectam educationem prolium & libertatem Jure naturali cuivis homini debitam, intentio contrahentium generaliter censetur tacite alligari ad prærequisitum libertatis ex parte compartis.

De Impedimento Voti.

Quæritur 14. Quale *votum* dirimat matrimonium?

Respondeo: Matrimonium solum dirimitur *voto solenni castitatis*, quod est annexum Professioni Religiosæ, & Ordinibus Sacris. Hinc, si Religiosus post emissum solenne votum castitatis, vel Subdiaconus, Diaconus, aut Presbyter, contrahat matrimonium, tale matrimonium est invalidum. Ita habetur decisum in Concilio Tridentino Sess. 24. Can. 9. his verbis: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante Lege Ecclesiastica, vel voto &c. anathema sit.* His verbis Concilium insinuat, matrimonium Clerici in sacris Ordinibus constituti dirimi, etiamsi obligatio servandi castitatem sacris Ordinibus tantum foret annexa ex Præcepto Ecclesiastico & non ex voto.

Dixi: Voto solenni castitatis; vota enim simplicia castitatis non dirimunt matrimonium contrahendum, nisi in Societate Jesu, ubi *Gregorius* XIII. etiam votis simplicibus annexuit impedimentum dirimens matrimonii contra-

trahendi in Bulla: *Ascendente Domino*.

Quæritur 15. An votum solenne castitatis dirimat matrimonium contrahendum in eo, qui Sacros Ordines suscepit coactus per metum, vel absolute invitus?

Respondeo 1. Votum solenne castitatis in eo, qui Sacros Ordines suscepit absolute invitus sine consensu interno, non dirimit matrimonium contrahendum.

Ratio est, quia deficiente consensu interno deficit votum.

Respondeo 2. Votum solenne castitatis nec dirimit matrimonium contrahendum in eo, qui suscepit Sacros Ordines coactus per metum gravem injuste incussum. Citantur pro hac sententia *Sanchez*, *Suárez*, *Henriquez*, *Perez*, *Conink*, *Bonacina*, *Gobat*, *Barbosa*, *Zoesius*, *Pirbing*.

Ratio est, quia votum non acceptatur a Deo in ordine ad tam difficiles obligationes, nisi sit *voluntarium*, *spontaneum*, ac *liberum directe in se*.

Quæritur 16. An votum solenne castitatis dirimat matrimonium contrahendum in eo, qui suscepit sacros Ordines in pueritia? vel cum ignorantia de annexo voto castitatis?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia libere ac spontanee suscipiens Sacros Ordines, vel Statum Religiosum, suscipit eum eo modo, quo solet suscipi, & cum omnibus iis obligationibus; cum quibus solet suscipi ab aliis, prout patet ex susceptione variorum aliorum Officiorum & Statuum. Ergo jam implicite etiam suscipitur obligatio voti castitatis. Censeo tamen, cum puero ob imperfectionem deliberationis accedente dubio de valore voti facile posse dispensari circa votum & exinde consequens impedimentum, præsertim in ea sententia, quam in Decalogo tenui, quod vota non sint reservata Sedi Apostolicæ.

De Impedimento Cognationis ex Consanguinitate.

QUæritur 17. Quid, & quotuplex sit cognatio?

Respondeo 1. Cognatio est propinquitas personarum ab uno stipite descendentium. Sensus patebit ex proxime dicendis.

Respondeo 2. Cognatio est *triplex*, nempe *carnalis*, *spiritualis*, & *legalis*. *Cognatio carnalis* est *propinquitas personarum ab uno communi stipite*, seu generationis principio, *descendentium*. Sic fratres, & sorores, & nepotes, &c. utique ab uno patre, vel matre, vel avo, vel avia, &c. descendunt. *Cognatio spiritualis* est *conjunctio Christiana personarum circa idem Sacramentum Baptismi vel Confirmationis communicantium*. *Cognatio legalis* est *conjunctio personarum orta ex adoptione perfecta alicujus in familiam adoptantis*. Cognatio carnalis communiter vocari solet *consanguinitas*, quæ definitur proin eadem definitione, qua definitur *cognatio*, quod sit propinquitas personarum ab eodem communi stipite descendentium; unde personæ tali propinquitatis vinculo conjunctæ *cognati* dicuntur. In Jure tamen Civili *cognati* dicuntur, qui ex eadem muliere descendunt; qui autem ex eodem viro descendunt, *agnati* vocantur.

Quæritur 18. Ad quotum gradum se extendit impedimentum consanguinitatis?

Respondeo: Impedimentum consanguinitatis, sive oriatur ex copula licita, sive illicita, se extendit ad quartum gradum inclusive. Ita habetur indiscriminatim in Generali Concilio Lateranensi sub *Innocentio*, relato in C. non debet, h. Tit. ubi sic habetur: *Prohibitio copulæ conjugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat*.

Quæritur 19. Quomodo sunt computandi gradus consanguinitatis?

Respondeo: Ut ordinate investigentur gradus consanguinitatis, observandæ sunt sequentes quatuor Regulæ.

Arbor Consanguinitatis

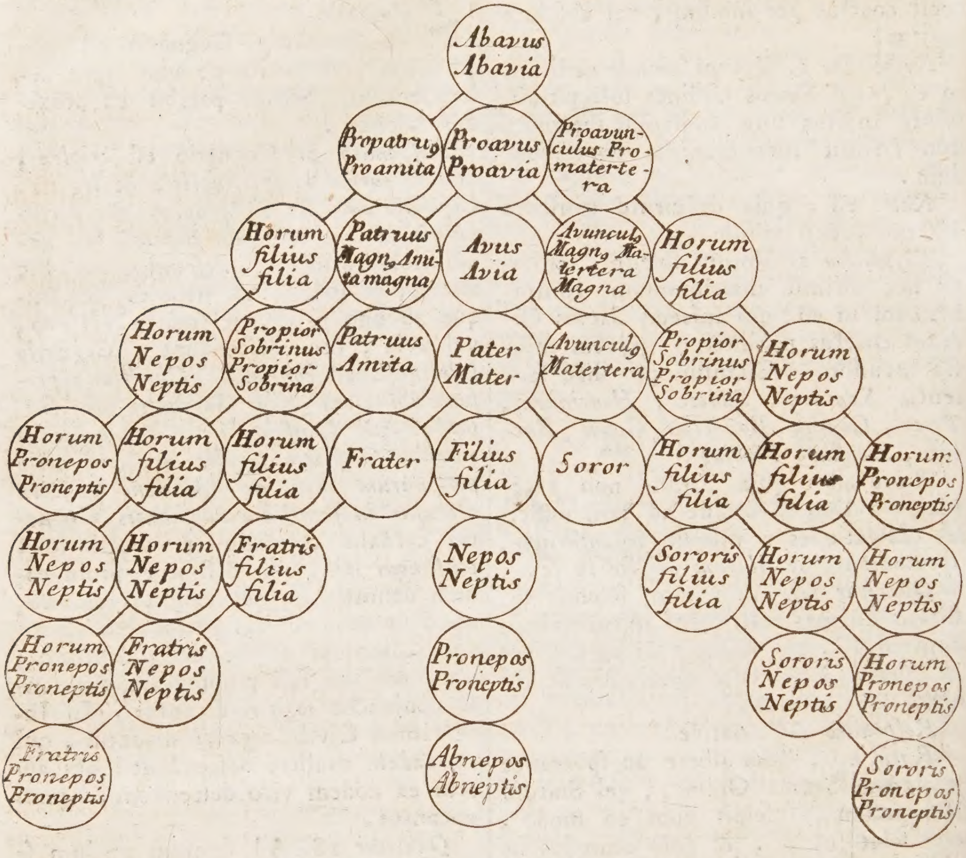

Primo: Si quæritur, an duæ personæ sint consanguineæ, inquiratur in earum Majores tam ex linea materna quam ex linea paterna, donec deveniatur ad communem stipitem, seu parentem, a quo ambæ descendunt. Si non reperiatur communis stipes, signum est, eas non esse consanguineas.

Secundo: In linea recta duæ personæ tot gradibus inter se distant, quot intercedunt generationes. Sic filius distat uno gradu a patre, nepos distat duobus gradibus ab avo, pronepos a proavo tribus gradibus.

Tertio: In linea transversa in gradu æquali duæ personæ tot gradibus inter se distant, quot gradibus eorum quilibet distat a stipite communi. Sic duo fratres sunt consanguinei in primo gradu, filii duorum fratrum in secundo gradu.

Quarto: In linea transversa *in gradu inæquali duæ personæ tot gradibus inter se distant, quot gradibus eorum remotior distat a communi stipite*. Sic filius, & ex ejus fratre nepos distant inter se duobus gradibus, quia nepos distat duobus gradibus a communi stipite. Quando duo inter se distant in gradu inæquali, ad exprimendos eorum gradus inæquales dicitur, eos esse consanguineos

neos in gradu v. g. *tertio in secundum*, vel *tertio in primum*, vel *quarto in tertium*, *secundum*, *&c.* Hæc vero captu faciliora fient, si inspiciatur sequens arbor consanguinitatis.

Quæritur 20. Quomodo computantur gradus consanguinitatis de Jure Civili?

Respondeo: De Jure Civili computantur gradus consanguinitatis tam in linea recta, quam in linea transversa per sequentem regulam: *Tot gradibus duæ personæ inter se distant, quot usque ad communem stipotem numerantur personæ, stipite dempto.* Sic duo fratres in Jure Civili distant ab invicem duobus gradibus, ex duobus fratribus liberi distant ab invicem quatuor gradibus, frater a filia fratris distat tribus gradibus, &c. Hoc ordine computantur, a Jure Civili gradus consanguinitatis quoad successionem ab intestato, & juxta *Sanchezium*, *Covarruviam*, & *Pichlerum* sic etiam computantur in foro Canonico in aliis causis non matrimonialibus, v. g. in successionibus ab intestato coram Judice Ecclesiastico, ubi in tali materia practicantur Leges Canonicæ.

Quæritur 21. Utrum etiam in linea recta consanguinitas tantum dirimat matrimonium usque ad quartum gradum?

Respondeo Affirmative. Ita *Sanchez*, *Pontius*, *Palao*.

Ratio est, quia Leges non respiciunt ad casus valde extraordinarios, qualis foret, si Pater anno ætatis suo centesimo vellet ducere filiam sui abnepotis; aut si Noe resurgeret a mortuis, & iniret matrimonium.

Quæritur 22. An consanguinitas in primo, secundo vel tertio gradu lineæ rectæ dirimat Jure naturali matrimonium?

Respondeo 1. Consanguinitas in primo gradu lineæ rectæ dirimit Jure naturæ matrimonium.

Ratio est, quia omnes gentes horruerunt hæc matrimonia, ita ut intra quinque annorum millia vix habeatur unum vel alterum authenticum exemplum ejusmodi monstrosi conjugii.

Respondeo 2. Consanguinitas in linea recta dirimit Jure naturali matrimonium, quo usque extat de Genealogia ascendente communis hominum memoria.

Ratio est, quia etiam barbaræ nationes horrent ejusmodi matrimonia, ita ut rara, instar monstri, ac solum hominum palam Leges naturales ac divina calcantium, habeantur exempla talium conjugiorum.

Quæritur 23. Ad quotum gradum se extendat impedimentum consanguinitatis Jure naturali in linea transversa?

Respondeo: In linea trasversa impedimentum consanguinitatis Jure naturali se extendit ad primum gradum, sed non ad secundum.

Ratio est, quia nullum habetur authenticum exemplum, quod Ecclesia in hoc primo gradu unquam dispensaverit, *saltem notorio*, vel quod inter gentes morigeratas unquam viguerint, talia conjugia, nisi concurrente Lege naturali altioris Ordinis pertinentis ad necessariam conservationem Religionis Divinæ, ubi inter mala minus eligendum est.

Nec obstat, quod *Martinus V.* & alii Pontifices referente *S. Antonino*, & *Gonzaletio* dicantur in primo gradu dispensasse.

Respondeo enim verbis *Lugonis* l. 1. Respons. Moral. dub. 40. ubi n. 3. 29. 30. sic scribit: *Certum est* (juxta Authores) *requiri maximam & extraordinariam causam ad dispensandum* (circa matrimonium cum nunc), *& certum mihi est, etiam tunc non expedire ut dispensaret; cum omnes fateantur, ob maximam illius conjunctionis turpitudinem nunquam in eo impedimento Pontifices dispensasse. .... In Pœnitentiaria & Dataria nunquam dispensatum est in impedimento affinitatis in primo gradu lineæ rectæ, contracto ex matrimonio, sed solum quando oritur ex copula illicita* (utique non notoria palam) ... *Exemplum, quod affertur ex S. Antonino dispensationis a Martino V. concessæ, ut frater duceret suam sororem, falsissimum est, nec S. Antoninus id dicit, sed quod post matrimonium contractum dispensavit, ut vir retineret uxorem illam, cujus sororem ante matrimonium fornicarie cognoverat.*

Quæritur 24. An, & quam pœnam incurrant, qui scienter attentant matrimonium contrahere in gradu consanguinitatis prohibito?

Respondeo 1. De Jure Canonico *Clem. un. h. Tit.* incurrunt ipso facto excommunicationem, qui scienter attentant contrahere matrimonium in aliquo gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum voto solenni castitatis. Excommunicatio tamen hæc non est reservata Papæ. Verba Papæ in *Concilio Viennensi Generali* sunt ista: *Eos, qui scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur; necnon Religiosos & Moniales, ac Clericos in Sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere, præcipientes Ecclesiarum Prælatis, ut illos, quos eis constiterit, taliter contraxisse, excommunicatos publice tamdiu nuntient, seu a subditis faciant nuntiari, donec suum recognoscentes errorem separentur ab invicem, & Absolutionis obtinere beneficium mereantur.* De Jure Civili *Josephus* I. Imperator pro Romano Imperio in Ordinatione Criminali art. 19. sanxit, ut incestus inter parentes & proles, inter cognatos in primo & secundo, & inter affines in primo gradu lineæ rectæ, puniatur gladio. Vi hujus Ordinationis proin pœnam capitis incurrunt frater & soror, privignus & noverca, privigna & vitricus, socer & nurus, si invicem incestum committunt. Hæc serviunt Confessariis & Parochis ad absterrendum ab ejusmodi incestibus.

De Impedimento Cognationis Spiritualis.

QUæritur 25. Inter quas personas contrahatur impedimentum cognationis spiritualis?

Respondeo: Hoc impedimentum contrahitur tantum *a baptizante vel confirmante, & a patrinis, cum baptizato vel confirmato, ejusque patre ac matre.* Ita statutum est a *Concilio Tridentino* Sess. 24. C. ubi de cognatione spirituali, quæ *ex Baptismo* contrahitur, & *ex Confirmatione*, sic habetur: *S. Synodus statuit, ut unus tantum sive vir, sive mulier, vel ad summum unus & una Baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos & Baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut Baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittant, & in libro eorum nomina describat; doceatque eos, quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quodsi alii ultra designatos Baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant. Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, Confirmantem & Confirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem non egredietur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.*

Quæritur 26. An maritus, vel mater, si propriam prolem baptizet, vel levet, contrahat cognationem spiritualem cum sua uxore, vel cum patre infantis?

Respondeo 1. Si maritus vel uxor id faciant ex necessitate, vel ex probabili ignorantia juris vel facti, non incurrunt hoc impedimentum.

Ratio est, quia, si incurrerent hoc impedimentum, sequeretur, quod privarentur jure petendi & obligatione reddendi debitum. Sed non est verosimile, quod Ecclesia tam gravi pœna afficere intendat eos, qui bonum opus exercent, vel ex ignorantia delinquunt.

Idem Probatur ex C. 2. h. Tit. ubi *Alexander* III. sic scribit: *Nobis videtur, quodsi vir vel mulier sive ex ignorantia, sive ex malitia filium suum de sacro fonte susceperit, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci. Quia si ex ignorantia factum est, eos ignorantia excusare videtur. Si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari vel dolus.*

Respondeo 2. Si tamen quis *ultro* baptizaret prolem non ex propria uxore, sed ex persona soluta, vel ex sua concubi-

cubina, vel ex alterius viri uxore natam, contraheret hoc impedimentum.

Ratio eſt, quia in tali caſu nnn daretur ratio, ejuſmodi Baptizantem excipiendi a generali lege Eccleſiæ.

Nec obſtat, quod C. 5. h. Tit. *Alexander* III. declaret, quod fœmina quædam, quæ filium concubinæ ſui mariti in Baptiſmo tenuerat, non incurrerit impedimentum cognationis ſpiritualis, *ſive hoc contigerit ante matrimonium*, *ſive poſtea*; quia in illo caſu in fœmina feciſſe videtur tantum miniſterii cauſa, non animo ſuſcipiendi obligationem patrinæ.

Quæritur 27. An hoc impedimentum oriatur etiam ex Baptiſmo non ſolenni, ſi Laicus vel Clericus in neceſſitate privatim baptizet?

Reſpondeo. Sub diſtinctione. In caſu, quo impedimentum hoc Baptizanti afferret præjudicium, nec commode poteſt haberi alius Baptizans, non incurritur hoc impedimentum.

Ratio eſt, quia prout allatis Reſolutionibus *Alexandri* III. liquet, Pontifex non vult, ut hoc impedimentum, quod cauſa honeſtatis introductum eſt, vergat in Baptizantium pœnam vel præjudicium, aut omnino in perniciem infantium, a quibus Baptizandis alioquin abſterrerentur quædam perſonæ. Hinc, ſi puella imprægnata patiatur abortum, aut alias clam baptizet infantem ad vitandam gravem infamiam, non cenſeo, ab ea incurri impedimentum cum patre infantis. Si vero baptizet infantem, in neceſſitate quidem, attamen ubi potuiſſet inveniri alius Baptizans, aut, ſi non potuit commode inveniri alius Baptizans, nullum ipſi ex contrahendo impedimento timetur præjudicium, in tali caſu incurritur impedimentum.

Ratio eſt, quia pro tali caſu non datur ratio limitandi ſtatutum generale Concilii Tridentini.

Quæritur 28. An etiam incurrat hoc impedimentum levans infantem in Baptiſmo non ſolenni?

Reſpondeo Negative.

Ratio eſt, quia Concilium Tridentinum, ubi de Patrinis loquitur, requirit *deſignationem* Parochi, & *electionem* parentum, quæ in Baptiſmo privato, tumultuarie in neceſſitate facto, recte fieri nequeunt. Et hinc etiam *Alexander* III. C. 5. h. Tit. ſcribit, ne quidem in Baptiſmo ſolenni fœminam ad tenendam prolem concubinæ maſculam, repente, ut videtur, adhibitam, contraxiſſe impedimentum. Objecerunt, inquit, *quod* uxor Publii *filium quondam concubinæ ipſius in primo ſacrati ſalis pabulo tenuit*, *quæ res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret*, *etſi conſtaret vera eſſe*. Ac certe munus Patrini ex primæva ſua inſtitutione dicit munus quoddam publicum Eccleſiaſticum, dum Gentiles, quos ſua ſuaſione ad fidem converterant, Epiſcopo pro Baptiſmo præſentabant, & in fide poſtmodum conſervabant. Non decet, hoc munus tam leviter imponi vel ſuſcipi, præſertim cum ſuppleri poſſit per Patrinos Confirmationis. Authores hunc modum levandi infantem vocant *levationem materialem*.

De Impedimento Cognationis Legalis per Adoptionem.

QUæritur 29. Quid, & quotuplex ſit adoptio?

Reſpondeo 1. Adoptio eſt *actus legitimus*, *quo perſona extranea in filium aut filiam*, *nepotem vel neptem aſſumitur*. Per extraneam perſonam intelligitur omnis illa perſona, quæ nec eſt, nec fuit in patria poteſtate adoptantis, ne quidem mediate.

Reſpondeo 2. Adoptio dividitur in *perfectam*, & *imperfectam*. *Adoptio perfecta* eſt actus legitimus, quo quis ſui juris exiſtens interveniente authoritate Principis ita aſſumitur in filium, vel nepotem, ut non ſolum tranſeat in poteſtatem ac familiam adoptantis, ſed etiam efficiatur in Teſtamento inſtar aliorum liberorum hæres neceſſarius. *Adoptio imperfecta* ſeu *ſimplex* eſt Actus legitimus, quo quis adhuc in patria poteſtate exiſtens authoritate inferioris Judicis ab alio aſſumitur quidem in filium

vel

vel nepotem cum jure successionis ab intestato, ita tamen, ut non transeat in potestatem ac familiam adoptantis. Hinc ad istud genus adoptionis, de quo hoc loco agitur, non pertinet illa vulgaris adoptio, qua nonnunquam infantes pauperes absque authoritate Principis vel Magistratus inferioris ex misericordia in ædes assumuntur, & liberorum instar educantur, elocantur, vel etiam ultro hæredes scribuntur.

Quæritur 30. Quid requiratur ad hoc, ut quis habeat potestatem adoptandi?

Respondeo. Ad hoc per Jus commune Civile requiritur 1. ut adoptans sit sui juris, hoc est, ut non sit amplius in patria vel Curatorum potestate, ac consequenter majorennis. 2. Ut adoptatum ætate sic excedat, ut ejus pater esse possit. 3. Ut ex sua natura sit potens ad generandum, & non Eunuchus. 4. Ut sit mas. Fœminis enim non permittitur potestas adoptandi, nisi ex speciali privilegio Principis. 5. Ut persona adoptata sit præsens adoptanti, atque in adoptionem consentiat. Hoc enim adoptionis negotium per Procuratorem confici nequit. 6. Ut accedat authoritas Principis vel Magistratus, saltem inferioris, præcedatque cognitio causæ. Ita disponitur in variis Legibus.

Quæritur 31. Inter quas personas contrahitur impedimentum cognationis legalis?

Respondeo. Contrahitur inter triplicis generis personas. 1. Inter adoptantem & adoptatum, ejusque descendentes in adoptati potestate existentes. 2. Inter adoptatum, & adoptantis liberos tam naturales quam legitimos, in adoptantis potestate existentes. 3. Inter adoptantem & uxorem adoptati, ac vicissim inter adoptatum & uxorem adoptantis. *Primum* genus hujus impedimenti vocatur *paternitas*, *Secundum fraternitas*, *Tertium affinitas*. De primo ac secundo genere habetur apertus textus *Nicolai* I. ad Bulgaros C. 1. 5. Caus. 30. q. 3. De tertio autem genere id Authores colligunt ex Epistola ejusdem Nicolai ad Bulgaros relata C. un. h. Tit. *Si qua per adoptionem mihi soror esse cœperit, quamdiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt*. Fatendum tamen, in hoc textu tantum esse sermonem de secundo genere, non de tertio genere hujus impedimenti. Majori jure hæc extensio sumitur ex C. 1. Caus. 30. q. 3. ubi idem Pontifex videtur facere generalem paritatem inter impedimentum cognationis spiritualis ex Baptismo, & cognationis legalis ex adoptione.

Quæritur 32. An istud impedimentum contrahatur solum ex adoptione *perfecta*, vel etiam ex adoptione *imperfecta*?

Respondeo 1. In hoc dubio Authores valde dissentiunt. Pro sententia affirmativa, quod contrahatur ex sola adoptione perfecta, citantur *Sanchez*, *Henriquez*, *Tannerus*, *Layman*, *Conink*, *Perez*, *Pirhing*, *Wiestner*, quibus accedit *Pichler*. Pro negativa citantur *Panormitanus*, *Pontius*, *Barbosa*, *Guttierez*, *Mastrius*, & hoc teste omne Scotistæ. Directe inspiciendo textus Juris Canonici censeo, hoc impedimentum incurri etiam per adoptionem imperfectam.

Ratio est, quia etiam adoptio imperfecta in Jure *simpliciter* venit nomine adoptionis; eaque connaturaliter parit reciprocam reverentiam inter personas in adoptione correlativas, etiamsi adoptatus non transeat in familiam adoptantis. Hæc autem reciproca reverentia, fundata in titulo paternitatis & filiationis, inducit impedimentum in cognatione spirituali. Ergo etiam inducit hoc impedimentum in cognatione legali, etiamsi non concurrat propinquum periculum fornicationis.

Respondeo 2. In dubio hoc, cum sit dubium Juris, insistendum sententiæ affirmativæ, quæ asserit incurri impedimentum etiam per adoptionem imperfectam, quia non licet sequi sententiam *præcise probabilem*, ubi agitur de valore Sacramentorum, etiamsi agatur tantum de requisito solum Juris Ecclesiastici. Praxis opposita non sufficienter probatur.

Quæritur 33. Ad quotum gradum se extendat hoc impedimentum & quamdiu?

Resp-

Respondeo 1. In linea recta titulo paternitatis hoc impedimentum se tantum extendit ad gradum quartum.

Ratio est, quia, prout qq. 21. dictum est, nec impedimentum consanguinitatis in linea recta se extendit ultra quartum gradum.

Respondeo 2. In linea transversa titulo *fraternitatis* hoc impedimentum solum tamdiu durat, quamdiu durat adoptio. Ita habetur C. un. h. Tit. Nec illud se extendit ultra liberos adoptantis & adoptatum, & vicissim inter ejus liberos & adoptantem.

Ratio est, quia plus non exprimitur in Legibus.

Respondeo 3. Titulo affinitatis se tantum extendit ad ipsam uxorem adoptantis & adoptati, non vero ad earum consanguineos usque ad quartum gradum.

Ratio est, quia *Nicolaus* I. C. 1. Caus. 30. q. 3. instituit paritatem, vel certe analogiam, inter cognationem spiritualem ex Baptismo, & cognationem legalem ex adoptione. Ergo in non expressis per Leges valet argumentum ab una ad alteram; consequenter sicut in cognatione ex Baptismo non extenditur impedimentum ultra uxorem patris generantis, ita nec est extensum ultra uxorem adoptantis, ac vicissim.

De Impedimento Criminis.

QUæritur 34. Quali crimine incurratur hoc impedimentum?

Respondeo. Hoc impedimentum incurritur *triplici* genere criminis. 1. *Per adulterium conjunctum cum promissione matrimonii* futuri post mortem conjugis cum complice ineundi. 2. Per adulterium & subsequens conjugicidium ab uno adulterii complice commissum ex intentione ducendi complicem, quantumvis non fuerit conjugicidium commissum communi complicum consilio. 3. Per conjugicidium solum sine praecedente adulterio, attamen commissum communi consilio cum persona, cui conjugicida promittit matrimonium post mortem conjugis. Ita statuit *Alexander* III. *Clemens* III. & *Innocentius* III. h. Tit.

Quæritur 35. Quid requiratur ad hoc, ut per adulterium conjunctum cum promissione futurii matrimonii incurratur hoc impedimentum?

Respondeo. Requiritur 1. ut hoc adulterium & promissio futuri matrimonii cum complice fiant adhuc vivente conjuge. 2. Ut adulterium sit perfectum, hoc est, commissum cum copula de se idonea ad generationem. 3. Ut adulterium ex parte utriusque complicis sit formale, hoc est, cum scientia de alterius statu conjugali. 4. Ut promissio fuerit a complice acceptata. Si enim complex promissionem recusasset, non induceretur impedimentum. 5. Nil tamen refert, utrum promissio matrimonii præcesserit, vel subsecuta sit adulterium. Nam in C. 8. h. Tit. dicitur: *Si quis uxore vivente fide data promisit, aliam se ducturum, tolerari non debet matrimonium, si prius vel postea, dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisset*. Neque etiam refert, utrum promissio sit *seria vel non*; vel utrum *absoluta aut conditionata*, dummodo sit efficaciter inductiva ad adulterium, quod solum prudenter spectatur, & exhorretur a Legislatore.

Quæritur 36. Quid requiritur ad hoc, ut conjugicidium inducat hoc impedimentum?

Respondeo. Ad hoc, ut per conjugicidium incurratur hoc impedimentum, requiritur 1. ut mors conjugis actu fuerit secuta ex machinatione mortis. 2. Ut occisor habuerit pro motivo matrimonium ineundum cum complice adulterii, vel cum complice homicidii. 3. Quando conjugicidium concurrit cum adulterio & cum intentione contrahendi matrimonium cum complice adulterii, requiritur, ut intentio contrahendi matrimonium fuerit complici vel alteri manifestata.

Ratio est, quia Ecclesia nec Leges, nec impedimenta statuit pro solis actibus internis, nisi *per se* connexis cum actu externo, quod in præsenti casu non contingit. Idem colligitur ex C. 5. h. Tit.

Quæ-

Quæritur 37. An hoc impedimentum incurratur ab ignorantibus annexionem impedimenti?

Respondeo. Hoc impedimentum incurritur etiam ab ignorantibus annexionem impedimenti ad suum crimen.

Ratio est, quia *Alexander* III. *Clemens* III. & *Innocentius* III. rescribendo Episcopis ad casus particulares obligarunt reos hujusmodi criminum ad servandum hoc impedimentum, etiamsi ante has eorum Decretales Epistolas criminosi non potuerint scire eorum futura Decreta. Ergo etiam voluerunt in posterum ligare tales criminosos isto impedimento, sive sciverint istum impedimentum, vel non.

Confirmatur. *Alexander* III. C. 1. & *Clemens* III. C. 5. h. Tit. ubi agunt de hoc impedimento, se referunt ad antiquos Canones, in specie ad Canones *Leonis* Papæ, *Gregorii* Papæ, & *Triburiensis Concilii*. Sed horum Pontificum & Concilii Triburiensis Canones ad incurrendum hoc impedimentum non requirunt ejus scientiam. *Concilium Triburiense* anno 895. Can. 40. sic habet: *Audivimus rem execrabilem & Catholicis omnibus detestandam, quendam nefario fornicationis opere alicujus uxorem vivente eo commaculasse; & in argumentum iniquitatis juramento confirmasse, si ejus legitimum ambo supervixissent maritum, ut ille fornicator illam adulteram adulterio pollutam sibi associaret thoro, & legitimo matrimonio, si hoc jure dici matrimonium potest, per quod oriuntur, quæ Apostolus enumerat mala, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria; ad ultimum vero veneficia & homicidia, quia pro tam illicito amore alii veneno, alii gladio, vel aliis diversis sunt perempti maleficiis. Idcirco acutissimo ferro & totius generis artificio resecanda, per quæ cœlestia regna sunt occludenda. Talia igitur connubia anathematizamus, & Christianis omnibus obseramus. Non licet ergo, nec Christianæ Religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio.* Ex hoc patet, intrinsecam inhonestatem talis conjugii fuisse Concilio motivum ad inducendam hanc *inhabilitatem*, non *malitiam* transgressionis legum ad statuendam præcise pœnam. Ibidem *eadem Synodus*, cui interfuerunt complures Episcopi Germaniæ, etiam Augustanus, Can. 51. dicit: *Communi Decreto secundum Canonum instituta definimus, & præjudicamus, ut, si quis cum uxore alterius vivente eo fornicatus fuerit, moriente marito Synodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Christianæ Religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium, quam prius polluit per adulterium.* Hic iterum indecentia intrinseca in Religione Christiana allegatur pro motivo, quæ indecentia non tollitur sufficienter, si tantum in transgressores statuatur pœna, & non etiam inhabilitas.

Confirmatur 2. Si hoc impedimento tantum statueretur pœna, quæ non incurritur ab ignorante, sequeretur, quod nec incurreretur pro foro interno ante sententiam declaratoriam criminis, nec deberet de hac inhabilitate moneri populus, vel pœnitens in Confessionali. Sed hoc modo non præcaverentur mala ex ejusmodi spe matrimoniorum pullulantia, nec inhonestas Religionis. Ergo Ecclesia etiam intendit statuere inhabilitatem necessario omnibus prædicandam.

Confirmatur 3. Authores oppositæ sententiæ fatentur, quod eorum sententia sit præcise probabilis; nostra autem probabilior ac communior. Sed in materia Sacramentorum non licet sequi sententiam præcise probabilem, contra probabiliorem in dubio, ubi agitur de valore Sacramenti.

Confirmatur 4. Non est moris Ecclesiæ, in statuendis impedimentis etiam criminum, v. g. *raptus*, *clandestinatis*, *infractionis voti solennis*, *coactionis*, *ligaminis*, *affinitatis ex copula illicita*, *publicæ honestatis*, eximere ignorantes, vel ea impedimenta statuere per modum legis pœnalis, sed per modum inhabilitatis. Ergo id etiam supponendum non est circa crimen adulterii vel conjugicidii in casu qualificati.

Quæ-

Quæritur 38. Quis possit dispensare circa impedimentum criminis?

Respondeo. Si hoc crimen est occultum, dispensare solet Pœnitentiaria Romana, quamvis, si oriatur ex conjugicidio, non soleat dispensare, nisi ex urgentissimis causis, & cum impositione gravissimæ ac diuturnæ pœnitentiæ. Si vero sit publicum, dispensat solus Pontifex. Quodsi hoc impedimentum sit occultum, & primum detegatur in Confessione nuptiis præmitti solita, nec nuptiæ differri possint sine gravissimo scandalo, indicendum pœnitenti, ut ab usu matrimonii abstineat ante consummationem matrimonii; aut per Epikiam supponendum, quod Leges Ecclesiæ, *etiam irritantes*, solum respiciant casus moraliter observabiles, seu objecta pro circumstantiis moraliter observabilibus, prout in Tract. *de Legibus* dictum est. Consequenter si nuptiæ nequeant differri sine gravi scandalo, præjudicio vel perturbatione, & Episcopus adiri nequeat tam celeriter, nec præcipi possit continentia sine metu gravium malorum vel peccatorum, dispensare poterit parochus vel confessarius quilibet, inquantum interea necesse est. Idem dicendum, si impedimentum ortum fuerit ex illicita copula cum consanguinea sponsæ vel sponsi in primo vel secundo gradu.

De Disparitate Cultus.

QUæritur 39. In quo consistat *cultus disparitas*?

Respondeo. *Cultus disparitas*, prout hoc loco sumitur, significat diversitatem Religionis Christianæ, & non Christianæ inter contrahentes matrimonium. *Ad Religionem Christianam* referuntur hoc loco omnes, qui baptizantur in Christo, & credunt in Christum tanquam Authorem suæ fidei. Tales sunt non solum omnes Catholici, sed etiam Schismatici, & Hæretici. Ad Religionem *non Christianam*, seu *Religionem Infidelium* referuntur Judæi, Turcæ, Ethnici, &c.

Quæritur 40. An matrimonium a Fideli cum Infideli contractum sit invalidum? Et num idem dicendum de contracto a Catholico cum Hæretico?

Respondeo quoad primum affirmative. Attamen de hoc impedimento non extat Lex Ecclesiastica, nisi per argumentum a pari, dum in *Concilio Trullano* anno 692. irritata fuerunt matrimonia Catholicorum cum Hæreticis inita; par enim est ratio de matrimonio Catholicorum inito cum Gentilibus. Imo illa paritas non obscure supponitur & insinuatur in illo Canone 72. qui sic habet: *Non liceat virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque vero orthodoxam cum viro hæretico copulari. Sed & si quid ejusmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritæ nuptiæ existimentur, & nefarium conjugium dissolvatur. Neque enim ea, quæ non sunt miscenda, misceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum sortem cum Christi parte conjungi oportet. Si quis autem ea, quæ a nobis decreta sunt, transgressus fuerit, segregetur. Si autem aliqui, qui adhuc sunt Infideles, & in Orthodoxorum gregem nondum relati sunt, sunt inter se legitimo matrimonio conjuncti; ac dein unus eorum ad lucem veritatis accurrerit, alter vero erroris vinculo detentus remanserit, fideli vero cum infideli cohabitare placuerit, non separentur ab invicem.* Ex hoc textu Concilii Trullani patet, etiam matrimonium a fideli cum infideli initum fuisse habitum pro irrito. SS. D. N. Benedictus XIV. in particulari Rescripto, quod vide in Supplemento §. 17. docet, hoc impedimentum solum fuisse introductum *consuetudine*, non lege.

Respondeo 2. *quoad secundum* negative.

Ratio est, quia Canon ille Trullanus quoad Hæreticos in Occidente vel nunquam fuit receptus, vel successu temporum in desuetudinem abiit. Neque enim in Jure Canonico reperitur textus irritans talia matrimonia.

Quæritur 41. An etiam matrimonium Ethnici cum Ethnico contractum sit invalidum?

Respondeo. Est invalidum in ratione Sacramenti, sed non in ratione Contractus Civilis.

Ratio

Ratio est, quia Ethnici contrahunt matrimonium dissolubiliter. Ergo in illo matrimonio deest ratio Sacramenti, seu significatio unionis indissolubilis Christi cum Ecclesia.

Quæritur 42. Quid Juris, si unus infidelium, v. g. Judæus vel Turca, convertitur ad Fidem Catholicam, altera parte remanente in Infidelitate?

Respondeo 1. Si infidelis vult pacifice cohabitare fideli sine contumelia Creatoris, fidelis tenetur cohabitare.

Ratio est, quia Contractus Civilis servandus est, quantum spectata æquitate naturali potest servari.

Dixi: spectata æquitate naturali. Si enim in tali casu pars infidelis vellet cohabitare *dissolubiliter*, ac more Judæorum vel Gentium sibi reservare jus faciendi ex quavis causa Rabbinis bene visa divortium, posset pars conversa exigere, ut vel cedat jure dissolubilitatis hujusmodi, vel discedat.

Respondeo 2. Si Infidelis non vult pacifice cohabitare sine contumelia Creatoris, licebit parti conversæ Infidelem dimittere, salvis pactis aliis de dote vel communione bonorum, & contrahere aliud matrimonium cum Fideli. Ista desumuntur ex Apostolo, qui 1. Cor. 7. sic scribit: *Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem; & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Quod si infidelis discedit, discedat. Non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi. In pace autem vocavit nos Deus.* Videatur Bulla SS. D. N. Benedicti XIV. de hoc matrimonio edita, quam inserui in Tract. de Baptismo, & ea, quæ reperitur in fine præsentis Tractatus.

Quæritur 43. Quid agendum, si infidelis ad fidem conversus habuerit prius plures uxores?

Respondeo. In hoc casu *per se* tenetur retinere illam, quam primo duxerat, si vult cohabitare pacifice.

Ratio est, quia prima uxor Jure naturali habet jus anterius, tacite exclusivum omnis juris contrarii recentioris ex pacto conjugis vergentis in suum præjudicium.

Dixi: per se; quia si accederent alia motiva gravis nocumenti vel emolumenti conjugi converso secuturi, teneretur prima uxor admittere aliam satisfactionem sufficientem saltem authoritate Judicis, cujus prudenti arbitrio Jure naturali relinquuntur dubia Jura Juris naturalis.

Quæritur 44. Quid agendum, si unus conjugum Catholicorum apostatet a fide?

Respondeo 1. In tali casu pars in fide perseverans licite quidem poterit facere divortium cum Apostata; quia intercedit adulterium spirituale ex parte Apostatæ; Sed non tenetur facere divortium, si absit periculum seductionis, & Apostata velit pacifice cohabitare cum fideli.

Ratio est, quia non potest monstrari ratio obligationis ad faciendum divortium.

Respondeo 2. Si pars in fide perseverans faciat divortium cum Apostata; non potest contrahere aliud matrimonium.

Ratio est, quia matrimonium semel in ratione Sacramenti contractum est Jure Divino indissolubile, utpote significans unionem Christi indissolubilem cum Ecclesia.

Respondeo 3. Eadem, quæ hic in Resp. 1. & 2. dicta sunt, habent locum in casu, quo una pars conjugum Catholicorum apostatat ad Hæreticos. Est enim eadem ratio.

Quæritur 35. An duo conjuges infideles, si ambo convertantur ad Fidem Catholicam, possint vel debeant coram Parocho renovare matrimonium?

Respondeo. Nec tenentur, nec licite possunt coram Parocho renovare matrimonium.

Ratio est, quia hæc renovatio fit in actuali susceptione Baptismi, in qua inter alia promissa servandi Leges Christianas se obligant ad servandum indissolubiliter matrimonium, ac consequenter etiam in ordine ad hanc obligationem Christianam conjunguntur, & sub forma generica precum sanctificantur & bene-

benedicuntur ab Ecclesia. Pro hac sententia P. *Pichler* l. 4. Tit. 1. n. 126. citat *Sanchez*, *Laymanum*, & *Bonacinam*. Si tamen infidelis v. g. Judæus, Turca, vel Gentilis contraxerit matrimonium cum hæretica in loco, ubi Tridentinum fuit promulgatum, SS. D. N. Benedictus XIV. in Rescripto particulari, quod vide in *Supplemento* §. 17. docet, tale matrimonium, si ambo convertantur ad fidem Catholicam, esse renovandum coram Parocho.

De Impedimento vis ac metus.

Quæritur 46. Quid sit vis, ac metus?

Respondeo. Vis vocatur *coactio externa* ad ponendum signum externum *de se* manifestativum consensus interni in contractum conjugalem, v. g. si puella violenter cogatur ad porrigendam manum in signum consensus conjugalis; etiamsi intus in animo non consentiat, sed potius dissentiat, & præcise exterius consensum internum simulet. *Metus* autem objective sumptus, prout hoc loco sumitur, vocatur *comminatio malorum* ad extorquendum consensum internum. Hinc cum vi seu violentia ordinarie conjungitur dissensus internus; cum metu autem ordinarie conjungitur consensus internus.

Quæritur 47. Quotuplex sit metus?

Respondeo. Metus dividitur 1. in *gravem* & *levem*. 2. In *juste* incussum, & *injuste* incussum. 3. In incussum *directe* ad extoquendum consensum, & incussum ad *indirecte* extorquendum consensum. *Metus gravis* est comminatio gravium malorum non facile declinabilium. *Levis metus* est comminatio levium malorum, aut gravium facile declinabilium. Talia autem mala sunt duplicis generis. Alia enim dicuntur mala *absolute gravia*, quæ possunt movere quemcunque virum etiam cordatum ad timorem gravem. Talia mala sunt mors, mutilatio, cruciatus corporis per acerba verbera, carcer perpetuus, gravis infamia, excommunicatio, amissio status, honoris, omnium vel majoris partis bonorum. Ejusmodi malorum absolute gravium timor vocatur *metus cadens in constantem virum*. Alia mala dicuntur solum *respective gravia*, hoc est, talia, quæ tantum certo generi personarum timidioris naturæ vel ætatis solent incutere gravem timorem, quales personæ sunt juvenes, fœminæ, virgines, vel viri temperamenti formidolosioris. Ad talium malorum metum a multis Doctoribus refertur etiam *metus reverentialis* erga parentes & dominos, quod concedendum est in casu, quo consideratis circumstantiis merito timetur gravis ac perpetua indignatio parentum, ac dominorum, prout timeri solet, si comminationi diuturno tempore accedant severi vultus, continuæ exprobrationes, &c. *Metus juste incussus* dicitur, qui a Deo vel homine incutitur ad standum promissis sponsalibus, vel ad compensandam per matrimonium damnificationem virgini a stupratore illatam, v. g. Si quis a Deo videat se puniri morbo, aut infortunio ob fractam sponsalium fidem; vel si Judex Ecclesiasticus comminatione Excommunicationis compellat resilientem a sponsalibus ad servandam datam fidem. Econtra *Metus injuste incussus* dicitur, qui infertur a non habente jus ad inferendum malum, quod minatur, v. g. Si pater stupratori suæ filiæ stricto gladio minetur mortem, nisi illam ducat. *Metus directe incussus* ad extorquendum matrimonium dicitur, quando incutiens metum manifeste ostendit, se non habere alium finem, nisi ut extorqueat matrimonium, prout fit in dato exemplo patris comminantis mortem stupratori suæ filiæ. *Metus indirecte incussus* dicitur, quando incutiens metum simulat, se habere alium finem, quam extorsionem matrimonii, v. g. Si Judex juvenem delinquentem nolit dimittere ex carcere, donec luat promeritas pœnas, quas tamen insinuat vitari posse, si ducat suam filiam. Vel si Medicus recuset invisere & sanare ægram, quod ut faciat, spondet ægra, se nupturam Medico.

Quæritur 48. An matrimonium metu injusto directe ad illud extorquendum incuf-

incusso sit etiam in foro interno invalidum? etiam juratum?

Respondeo: Tale matrimonium est in utroque foro invalidum. Ita habetur C. 2. *de eo, qui duxit*; ubi dicitur: *Si constiterit, quod eidem tanta vis illata fuerit, quod non sponte in primam (conjugem) consenserit, nec post præstitum juramentum ipsam carnaliter cognoverit, ad aliam, quam postea in uxorem accepit, revertendi liberam tribuas facultatem*. In hoc textu, cum præstitus supponatur consensus, non est sermo *de vi absoluta*, sed de metu.

Quæritur 49. An etiam invalidum sit matrimonium metu injusto indirecte ad illud extorquendum incusso?

Respondeo: Esse distinguendum. Si enim intentio metum incutientis ad extorquendum matrimonium fuerit verbo aut facto manifestata metum passo, tale matrimonium est invalidum. Si autem intentio metum incutientis non fuerit manifestata metum passo, matrimonium valet.

Ratio est, quia in priore casu incussio metus in æstimatione morali adscribitur metum incutienti, utpote qui verbo aut facto externo sensibili per se ordinato ad manifestandam intentionem suam ingenerat metum. Econtra in posteriore casu, cum intentio metum incutientis non fuerit manifestata verbo aut facto, per se ad manifestandam hanc suam intentionem ordinato, metum passus censetur moveri ad timendum motu proprio, vel suspicione propria, ita ut in æstimatione morali non censeatur metum incutere, qui ponit solum indirecte occasionem metus. Per hanc distinctionem concordari magna parte possunt diversæ in hac re Doctorum sententiæ.

Quæritur 50. An matrimonium metu injusto directe extortum sit Jure naturali, vel tantum Ecclesiastico invalidum?

Respondeo: Tale matrimonium, si a metum passo re vera præstitus est consensus internus, est tantum Jure Ecclesiastico invalidum.

Id *Probatur* ex eo, quia *Alexander III.* C. 14. & *Honorius III.* C. 28. h. Tit. tantum irritant talia matrimonia *ex præsumptione generali* de interni consensus defectu; Ergo, si constet de consensu interno, non est ipso Jure naturali irritum.

Nec obstat, quod alii contractus metu gravi injusto directe incusso probabiliter sint Jure naturæ invalidi. Matrimonium enim præter rationem Contractus Civilis, saltem apud Catholicos, habet annexam significationem Sacramentalem, quam non decet falsificari per Legem reflexam Legis naturalis in bonum privatorum, nisi authoritate Ecclesiæ per denegationem benedictionis nuptialis seu intentionis tacitæ Ministri contractui subtrahatur ratio Sacramentalis.

Quæritur 51. Quibus modis possit revalidari matrimonium ex metu gravi injusto contractum?

Respondeo: Revalidatur 1. *si cessante metu a metum passo ponitur novus consensus*, verbis aut factis expressus, supposito tamen, quod consensus alterius partis adhuc perseveret in habitu conjugii. Hinc revalidatur 2. *per copulam a metum passo sponte postulatam & habitam*.

Ratio est, quia hæc petitio debiti conjugalis, ne sit peccaminosa graviter seu fornicaria, necessario supponit consensum spontaneum in contractum conjugalem. 3. Revalidatur per diuturnam spontaneam cohabitationem cessante metu. Diuturna autem tunc primo censetur, quando cessante metu primo redditur conjugale debitum. Ad hoc tamen, ut diuturna cohabitatio vel redditio debiti revalidet matrimonium, requiritur, ut metum passus sciat, propterea suum matrimonium esse invalidum. Alioquin sola cohabitatio diuturna, vel sola redditio debiti non erit signum sufficiens novi positivi consensus validi. Hæc desumuntur ex C. 21. h. Tit. ubi *Clemens III.* dicit: *Ad id, quod intimasti de quadam Parœciana tua, quam suus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulavit. Respondemus taliter. Quod quamvis undecim annos habens ab initio invita fuisset ei tradita & renitens, tamen,*

men, quia postmodum per annum & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, ad ipsum cogenda est redire. Nec de cætero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum, quod non consenserit in eundem, nominaverit producendos, cum mora tanti temporis hujusmodi probationem excludit.

De Impedimento Ordinis.

Quæritur 52. Quinam Ordines dirimant matrimonium?

Respondeo: Soli Ordines sacri; nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus. Ita habetur in Tridentino Seff. 24. Can. 9. ubi dicitur: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante Lege Ecclesiastica, &c. anathema sit.*

Quæritur 53. An Ordo sacer dirimat matrimonium, etiam jam contractum, si præcise ratum fuerit?

Respondeo Negative. Ita expresse respondet *Joannes XXII.* in Extrav. de voto, ubi sic habet: *Declaramus, quod, licet solennizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum Statuta Canonum sit efficax reputandum, ad dissolvendum tamen prius contractum; etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec Jure Divino, nec per sacros reperiamus Canones hoc statutum, invalidum est censendum.*

Quæritur 54. An Sacri Ordines dirimant matrimonium etiam in Ecclesia Græca?

Respondeo Affirmative. Id patet ex perpetua praxi Ecclesiæ Græcæ, & ex *Synodo VI.* ubi Patres Canonem inter Apostolicos, ut vocantur 25., etiam intelligunt de Ecclesia Orientali. Id tamen speciale habetur in Ecclesia Græca, quod constituti in Matrimonio ante susceptionem Sacrorum Ordinum, quando ad Sacros Ordines admittuntur, etiam in Presbyteratu possint uti matrimonio, & cohabitare conjugibus. Ita enim habetur C. 6. de Clericis conjugatis, ubi *Innocentius III.* scribit: *Attendentes, quod Ecclesia Orientalis votum continentiæ non admisit, quoniam Orientales in Minoribus* (Ordinibus) *contrahunt, & in Superioribus utuntur matrimonio jam contracto, mandamus, quatenus* (a Patre Græco ex legitimo matrimonio in Sacerdotio genitum) *ad confirmationem & Consecrationem* (ad munus Parochi) *admittas.*

Nec obstat, quod in *Synodo VI.* & in *Concilio Ancyrano* Diaconis, & aliis in Sacro Ordine constitutis permittantur *nuptiæ*. Certum enim est; in antiquis Scriptoribus per *nuptias* usitatissimo more loquendi intelligi copulam carnalem. Itaque sensus est, ad munus Diaconatus perpetui facilius admitti posse conjugatos, etiamsi se non obligent ad abstinendum a suis uxoribus.

Quæritur 55. An etiam contrahat hoc impedimentum infans, aut puer, si suscipiant Sacros Ordines?

Respondeo 1. Infans ante annos discretionis ordinatus non contrahit hoc impedimentum.

Ratio est, quia hoc impedimentum tantum contrahitur ratione solennis voti continentiæ, annexi Sacris Ordinibus. Infans autem non est capax voti, utpote carens adhuc usu rationis.

Respondeo 2. Contrahunt tamen hanc obligationem pueri, si sponte suscipiant Sacros Ordines, & sufficienter intelligant obligationem voti continentiæ.

Ratio est, quia etiam pueri, si polleant sufficiente maturitate judicii, valide emittunt votum perpetuæ castitatis. Quia tamen de pueris plerumque dubitari potest, an polleant sufficiente maturitate judicii circa obligationem tam arduam, censeo; in dubio de valore voti dispensare circa hoc votum & impedimentum posse Episcopum, prout in *Decalogo* circa secundum Præceptum ostensum est.

Quæritur 56. An hoc impedimentum incurrant etiam illi, qui fuerunt ordinati per vim, aut metum gravem injuste incussum?

Respondeo 1. Ordinati per vim absolutam non incurrunt hoc impedimentum.

Ratio est, quia, quod fit per vim absolutam, fit sine consensu interno. Ubi autem deficit consensus internus, non potest reperiri votum; adeoque nec impedimentum.

Respondeo 2. Neque incurrunt hoc impedimentum ordinati per metum gravem injuste ac directe incussum.

Ratio est, quia est de natura voti, ut sit spontaneum atque ultroneum, prout dictum est de votis; alioquin non acceptatur a Deo. Quodsi tamen dubitetur de valore hujus voti ob rationes sententiæ oppositæ, vel ob naturam metus, an sit gravis vel levis, poterit in hoc voto dispensare Episcopus ob rationem dictam q. 55.

Respondeo 3. Si quis fuerit ordinatus ex metu gravi injuste quidem, sed tantum indirecte incusso, incurritur quidem hoc impedimentum; circa hoc tamen dispensare poterit Episcopus.

Ratio est, quia circa metum tantum indirecte incussum, sive intentio interna metum incutientis sit externo signo manifestata, sive non, merito tamen dubitari potest, an fuerit acceptatum a Deo tale votum continentiæ sic emissum; itaque locus erit Dispensationi Episcopali juxta dicta in Decalogo de votis solennibus in casu, quo dubius est illorum valor.

De Impedimento Ligaminis.

QUæritur 57. Quid sit impedimentum ligaminis?

Respondeo: Impedimentum ligaminis est *vinculum conjugale*, quo ligatus redditur inhabilis ad contrahendum aliud matrimonium stante priore conjugio.

Quæritur 58. An Poligamia, aut Polyviria sit Jure naturali prohibita?

Respondeo 1. Polyviria est certe prohibita Jure naturali.

Ratio est, quia ex suo genere nullum habet finem naturalem prudenter intendibilem; & quia ex suo genere est inductiva plurimorum malorum; quod colligitur etiam ex eo, quia est abominationi apud omnes nationes non omnino barbaras.

Respondeo 2. Etiam Polygamia prohibita est Jure naturali non solum conditionato, sed etiam absoluto pro omni casu, quo ejus deordinatio intrinseca non corrigitur ex concursu legum & bonorum altioris ordinis. Hæc dicuntur conformiter ad ea, quæ docui in Tractatu *de Legibus* de natura Legum naturalium. Quando enim quædam actiones solum sunt prohibitæ per Legem naturæ ob gravia mala, quæ ex ejusmodi actionibus in genere spectatis in genus humanum dimanant, potest contingere, ut Lex altioris Ordinis ex intentione impediendi graviora mala & promovendi majora bona, aliter convenienter inimpedibilia, & impromovibilia, potius velit permittere minora mala in concursu majorum. Hoc principium non obscure insinuatur a *D. Thoma* Quodlib. *9.* art. 15. ubi ait: *Sunt quædam actiones, quæ absolute consideratæ deformitatem vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus bonæ efficiuntur. Sicut occidere hominem vel percutere in se deformitatem quandam importat; sed si addatur, occidere malefactorem propter justitiam, vel percutere delinquentem causa disciplinæ, non erit peccatum, sed virtuosum.* Pari ergo modo Polygamia, seu pluralitas uxorum, deordinationem quandam continet, quæ tamen in casu, quo totus mundus conspirat contra veram Religionem, sicut in Veteri Testamento contigit, accedente speciali declaratione Numinis, quod lex & bonum altioris Ordinis, tolerantiam polygamiæ *exigat* vel *permittat* intra justos necessitatis limites, poterit polygamia *ea speciali permissione divina* fieri licita.

Nec obstat, quod etiam Summus Pontifex, *Gregorius III*, C. 18. Causa 32. q. 7. legatur dedisse alicui facultatem ducendi uxorem secundam vivente prima; & quod *Innocentius III.* C. 3. h. Tit. ubi declarat, matrimonium secundum vivente prima uxore initum esse invalidum, addat: *Quamvis aliter a quibusdam Prædecessoribus nostris sit aliquando judicatum.*

Respondeo enim, quod *Gregorius III.* loqua-

loquatur de viro, cujus mulier nunquam potuit ſtante matrimonio ob infirmitatem perpetuam reddere debitum; hinc declarat, hoc matrimonium ob impotentiam eſſe invalidum. *Innocentius* III. ſolum vult dicere, quod ob nimias occupationes nolit examinare, utrum aliquis ſuorum Anteceſſorum unquam ſolverit matrimonium ratum in facie Eccleſiæ contractum. Se tamen id non ſoluturum, etſi aliquis Anteceſſorum aliter feciſſet. Examinata tamen re nullibi reperitur, quod ullus Pontificum diſſolverit matrimonium ratum *in facie Eccleſiæ contractum*, & *certo validum*.

Quæritur 59. Qualis debeat haberi certitudo de morte prioris conjugis ad hoc, ut licite & valide poſſit contrahi ſecundum matrimonium?

Reſpondeo 1. Ad hoc requiritur *moralis certitudo*, hoc eſt, talis, quæ excludat omne prudens dubium in oppoſitum. Excludi autem ſolet prudens dubium, quando concurrunt tales circumſtantiæ, quæ vix unquam ac non niſi rariſſime ſolent eſſe conjunctæ cum oppoſito. Itaque ad moralem certitudinem non requiritur, ut *non poſſit*, aut *prorſus nunquam ſoleat* contingere oppoſitum, ſed ut inter centum ejuſmodi caſus conſimiles vix ſemel comperiatur aut ſperetur fieri oppoſitum.

Reſpondeo 2. Talis moralis certitudo, bene expenſa veracitate teſtium & qualitate circumſtantiarum, poteſt haberi ex ſequentibus teſtimoniis vel indiciis, aliquando ſeorſim ſumptis, aliquando vero pluribus illorum ſimul ſumptis. 1. Ex atteſtatione Magiſtratus Civilis aut Militaris, v. g. Capitanei turmæ, vel Colonelli. 2. Ex atteſtatione Magiſtratus Eccleſiaſtici, v. g. Parochi, qui defunctum ſepelivit. 3. Ex atteſtatione Notarii publici, Præfecti Hoſpitalis, in quo defunctus obiit. 4. Ex teſtimonio duorum teſtium de viſu, vel unius teſtis de viſu concurrentibus aliis indiciis gravibus. 5. Ex communi fama concurrentibus aliis non levis momenti præſumptionibus. 6. Ex diuturna abſentia conjugis nulla alia apparente veroſimili tam diuturnæ abſentiæ & ſilentii cauſa præter mortem. 7. Ex circumſtantia conflictus, aut peſtis, aut naufragii, in qua plerique aut maxima pars perierunt, concurrente indicio diuturnæ abſentiæ ac ſilentii, &c. Si autem Parochus dubitet de indiciorum ſufficientia ad fundandam moralem certitudinem, remittat exiſtimatum viduum vel viduam ad Ordinarium, qui illi deferet juramentum de credulitate, *quo juret*, *ſe credere*, *quod conjux non amplius vivat*, ſeu, *quod jam objerit*.

Quæritur 60. Quid agendum, quando contracto ſecundo matrimonio ſupervenit dubium de morte prioris conjugis? aut quando ſupervenit certa notitia de vita prioris conjugis?

Reſpondeo 1. Quando ſupervenit præciſe dubium matrimonio ſecundo bona fide contracto; datur quidem obligatio, melius indagandi in rei veritatem, ſed quamdiu hæretur in dubio ſtricte dicto, ſic dubitans licite reddit & petit debitum conjugale.

Ratio eſt, quia eſt in poſſeſſione conjugii.

Reſpondeo 2. Quando matrimonio ſecundo bona fide contracto ſupervenit dubium late dictum, ſeu opinio eminenter ac certo probabilior de vita prioris conjugis, ſic dubitans poteſt quidem reddere, non tamen petere debitum conjugale.

Ratio eſt, quia non ſolum agitur de præjudicio tertii, nempe prioris conjugis, contra quem excuſaret titulus poſſeſſionis, ſed etiam de continuatione irreverentiæ erga Sacramentum, contra quod non valet titulus poſſeſſionis.

Reſpondeo 3. Quando matrimonio ſupervenit notitia moraliter certa de vita prioris conjugis, nec licet petere, nec reddere debitum, ſed debent ſeparari conjuges, primo quidem, ſi maritus prior credatur non eſſe invitus expenſis circumſtantiis etiam quoad cohabitationem, debent ſeparari ſaltem quoad thorum, &, ſi maritus prior credatur eſſe graviter invitus etiam quoad cohabitationem; debent ſeparari etiam

quoad cohabitationem; quæ omnia rectius committuntur Ordinario quam Parocho. Adveniente vero priore conjuge, dispositis rebus temporalibus juxta æquum & bonum authoritate legitimi Judicis, secundum matrimonium cum honore dissolvendum, & prior maritus, vel conjux, resumendus est.

Quæritur 61. Quid agendum, si matrimonium contractum fuerit mala fide, hoc est, stante notitia, vel dubio de vita prioris conjugis?

Respondeo 1. Si de vita prioris conjugis datur certa notitia, pars habens ejusmodi notitiam nec potest reddere, nec petere debitum, sed separari statim quoad thorum, & rem deferre ad Judicem Ecclesiasticum.

Respondeo 2. Si matrimonium contractum fuerit stante dubio de vita prioris conjugis, pars dubitans non potest petere debitum.

Ratio est, quia non est possessor bonæ fidei, ac consequenter non licet ei ponere actionem in præjudicium prioris conjugis.

Respondeo 3. In isto casu pars dubitans tenetur parti, quæ non contraxit mala fide matrimonium stante tali dubio reddere debitum.

Ratio est, quia saltem altera pars est in possessione, bona fide cœpta. Ita respondit *Lucius III. C.* 2. *de secundis Nuptiis*, ubi sic scribit: *Super matrimoniis, quæ quidam ex verbis, nondum habita obeuntis conjugis certitudine, contraxerunt, respondemus; ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus. Si vero aliquis vel aliqua id hactenus non servavit, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei, quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti; quod a se tamen noverit nullatenus exigendum. Quod si post hoc de prioris conjugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus ad priorem conjugem revertatur.*

De Impedimento publicæ Honestatis.

Quæritur 62. Quid sit impedimentum *publicæ Honestatis?*

Respondeo: Impedimentum publicæ Honestatis est Lex Ecclesiastica, qua personæ invicem desponsatæ impediuntur contrahere matrimonium cum consanguineis sui sponsi vel sponsæ. Sic si Titius contraxit sponsalia cum Bertha, impeditur contrahere matrimonium cum sorore, matre, & filia Berthæ: Vicissim autem Bertha impeditur contrahere matrimonium cum fratre, patre, aut filio Titii.

Quæritur 63. Ad quotum gradum se extendit hoc impedimentum?

Respondeo: Ex Sponsalibus de futuro se extendit tantum ad primum gradum consanguinitatis; ex Sponsalibus vero de præsenti, seu ex matrimonio rato se extendit inclusive usque ad quartum gradum. *Id patet* ex textibus proxime referendis.

Quæritur 64. An hoc impedimentum oriatur etiam ex Sponsalibus invalidis?

Respondeo: Hoc impedimentum non oritur ex Sponsalibus invalidis de futuro; oritur tamen ex invalidis Sponsalibus de præsenti, nisi sint invalida ex defectu consensus. Posterius declaratum fuit a *Bonifacio* VIII. c. un. h. Tit. in 6. Prius vero statutum in Concilio Tridentino Sess. 24. C. 3. *Bonifacius VIII.* sic scribit: *Ex Sponsalibus puris & certis, etiamsi consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, aut alia quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, impedimentum publicæ Honestatis.* Tridentinum vero l. c. sic scribit: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, S. Synodus prorsus tollit. Ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant.*

Quæritur 65. An hoc impedimentum oria-

oriatur etiam ex Sponſalibus conditionatis?

Reſpondeo Negative. Ita declaravit *Bonifacius VIII.* c. un. h. Tit. in 6. ubi ait: *Ille, qui Sponſalia cum aliqua muliere ſub conditione contraxit, ſi poſtmodum ante conditionis eventum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debebit. Cum ex Sponſalibus conditionalibus ante conditionem extantem, ſicuti conſenſum* (abſolutum) *non habentibus, & incertis, nulla publicæ honeſtatis juſtitia oriatur.*

Notandum vero, illa ſponſalia non poſſe haberi pro conditionatis, in quibus, licet ab initio conditionata fuerint, conditio jam fuit purificata. Eoipſo enim tranſierunt in abſoluta.

Quæritur 66. An hoc impedimentum etiam oriatur ex Sponſalibus mutuo conſenſu diſſolutis?

Reſpondeo Affirmative. Ita declaravit teſte *Fagnano*, qui tunc ſcripſit Romæ, S. *Congregatio Tridentini* anno 1658. 6. Julii, quam declarationem die 10. ejuſdem menſis approbavit *Alexander VII. Fagnanus* in 4. Decret. in C. *ad audientiam*, ſic ſcribit: *S. Congregatio cenſuit, ſponſalia hæc, licet mutuo cenſenſu diſſoluta, induxiſſe impedimentum publicæ honeſtatis; quia Concilium hoc ſolum conſiderat, quod a principio valida ſint; & quia, ſi a principio valida, deinde dirempta per mortem, id impedimentum inducunt, ita & diſſoluta conſenſu. Sanctitas Sua prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eandemque juſſit deinceps in dubium non revocari.*

Ratio autem, quæ Eccleſiam movere potuit ad inducendum hoc impedimentum circa ſponſalia etiam diſſoluta, videtur eſſe, quia, ſicut per copulam carnalem oritur quædam affinitas, ac exinde conſequens reverentia erga conſanguineos compartis, ita *per conjunctionem animorum*, quæ fit per ſponſalia, naſcitur quædam decentia reverentiæ erga conſanguineos ſponſi vel ſponſæ in primo ſaltem gradu.

Reſpondeo 2. Non tamen oritur hoc impedimentum ex ſponſalibus impuberum adepta pubertate diſſolutis, prout oſtenſum eſt §. 1. de Sponſalibus q. 48.

De Impedimento Affinitatis.

Quæritur 67. Quid ſit affinitas?

Reſpondeo: Affinitas eſt *propinquitas perſonarum, ex copula carnali orta inter virum cum conſanguineis fœminæ ſibi copulatæ, vel inter fœminam cum conſanguineis viri ſibi copulati.*

Quæritur 68. Ad quotum gradum ſe extendit impedimentum affinitatis?

Reſpondeo: *Ex Copula licita*, ſeu conjugali, hoc impedimentum *ſe extendit uſque ad quartum gradum incluſive*; Sed *ex copula illicita*, hoc eſt, non conjugali, ſed fornicaria vel adultera &c. ſe tantum extendit uſque ad ſecundum gradum incluſive. Ita definitum eſt in *Concilio Tridentino* Seſſ. 24. C. 4. his verbis: *S. Synodus impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, ad eos tantum, qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: in ulterioribus vero gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere.* Et *Innocentius III.* in Concilio Generali Lateranenſi C. *non debet* h. Tit. *Prohibitio copulæ conjugalis quartum affinitatis gradum de cætero non excedat.* Ex hoc ſequitur, quod conſanguinei fœminæ copulatæ, v. g. *Berthæ*, fiant affines viro præfatæ fœminæ copulato, v. g. *Titio*, ac viciſſim, quod conſanguinei viri copulati, v. g. *Titii*, fiant affines cum fœmina illi copulata, v. g. *Bertha*.

Quæritur 69. An etiam *affinitas pariat affinitatem*, ita ut conſanguinei copulatæ fiant affines cum conſangineis copulati? ac viciſſim?

Reſpondeo Negative. Nam ſoror, mater, aut filia copulati, v. g. *Titii*, poteſt licite contrahere matrimonium cum fratre, patre, aut filio copulatæ, v. g. *Berthæ*.

Ratio eſt, quia Sacris Canones tan-

tum statuunt hoc impedimentum ex una parte inter virum cum consanguineis fœminæ sibi copulatæ; ex altera vero parte inter fœminam cum consanguineis viri sibi copulati: Nullibi enim reperitur, quod statuatur impedimentum inter ipsos consanguineos duarum personarum copulatarum.

Quæritur 70. An affinitas pariat affinitatem saltem in hoc sensu, quod consanguinei copulatæ, si hæc moriatur, & illi copulatus ducat novam uxorem, fiant affines huic noviter copulatæ? aut vicissim?

Respondeo Negative. Quia Sacri Canones tantum statuunt impedimentum affinitatis ex una parte inter virum cum consanguineis sibi copulatæ; ex altera vero parte inter fœminam cum consanguineis viri copulati. Et quamvis antiquitus hoc genus affinitatis fuerit receptum, ut consanguinei fœminæ copulatæ fierent non solum affines viro illi fœminæ copulato, sed etiam secundæ uxori hujus viri, istud tamen genus affinitatis in Generali Concilio Lateranensi per *Innocentium III. C. non debet*, 8. h. Tit. sublatum est.

Quæritur 71. Quomodo sint computandi gradus affinitatis?

Respondeo: Gradus affinitatis cognoscuntur hac unica regula: *Illo gradu quis fit affinis uxori, quoto gradu est consanguineus ejus marito*. Et vicissim: *Illo gradu quis fit affinis marito, quoto gradu est consanguineus uxori*. Si autem copula sit illicita: *Illo gradu quis fit affinis fœminæ fornicanti vel adulteranti, quoto gradu est consanguineus illius complici*. Ac vicissim: *Illo gradu quis fit affinis viro fornicanti vel adulteranti, quoto gradu est consanguineus illius complici*. Hæc omnia melius intelliguntur ex adjecta duplici arbore seu *Tabula* affinitatum.

TABU-

TABULA AFFINITATIS.

CISTULA I. CISTULA II.

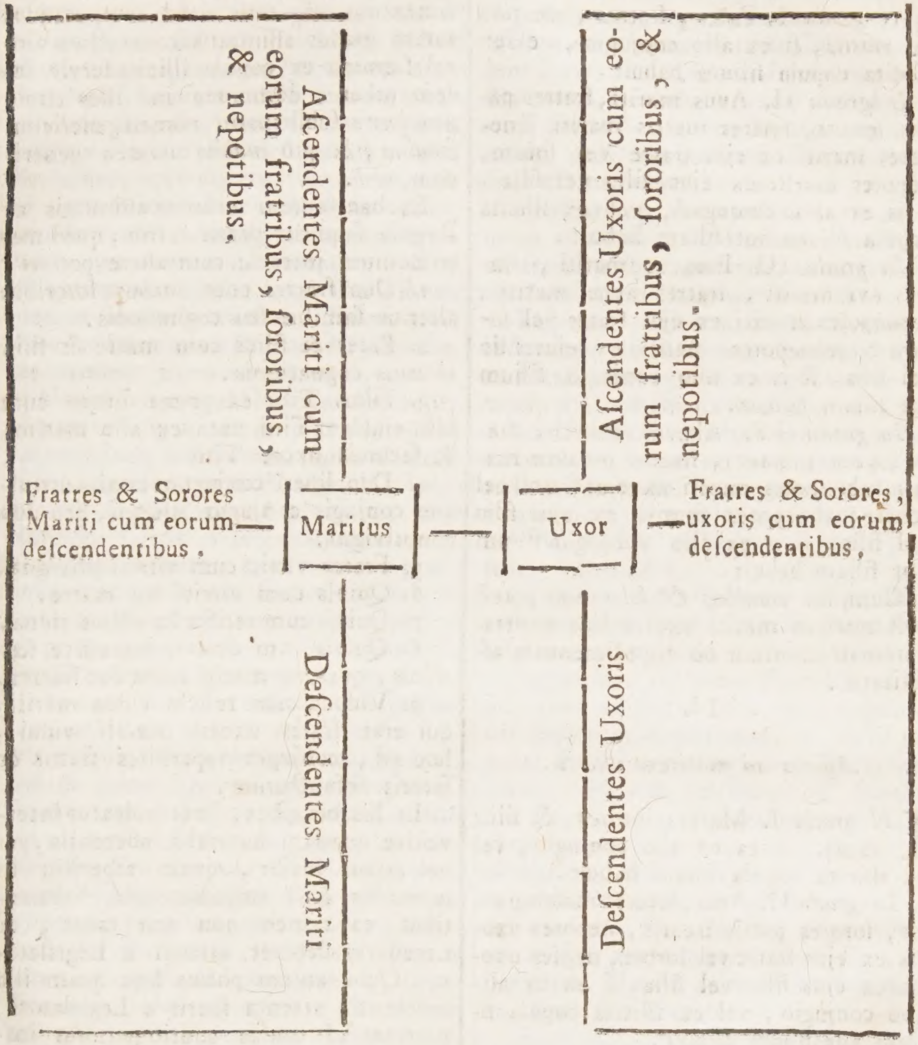

EXPLICATIO TABULÆ.

Omnes contenti in prima Cistula possunt contrahere matrimonium cum contentis in secunda Cistula excepta sola uxore mariti. Et omnes contenti in secunda Cistula possunt contrahere cum contentis in prima Cistula excepto marito,

Hinc sequitur, quod affines sint, quos in sequenti Indice pono,

I.

Affines ad uxorem mariti.

IN *gradu* I. Pater, fratres, & *filii mariti*, si ex alio conjugio, vel ex illicita copula filium habuit.

In gradu II. Avus mariti, fratres patris mariti, fratres matris mariti, nepotes mariti ex ejus fratre vel sorore, nepotes mariti ex ejus filio vel filia, si is ex alio conjugio, vel ex illicita copula filium aut filiam habuit.

In gradu III. Proavus mariti, fratres avi mariti, fratres aviæ mariti, pronepotes mariti ex ejus fratre vel sorore, pronepotes mariti ex ejus filio vel filia, si is ex alio conjugio filium aut filiam habuit.

In gradu IV. Abavus mariti, fratres proavi mariti, fratres proaviæ mariti, abnepotes mariti ex ejus fratre vel sorore, abnepotes mariti ex ejus filio vel filia, si is ex alio conjugio filium aut filiam habuit.

Cum his *omnibus & solis* non potest post mortem mariti uxor valide contrahere matrimonium ob impedimentum affinitatis.

II.

Affines ad maritum uxoris.

IN *gradu* I. Mater, sorores, & filiæ uxoris, si ea ex alio conjugio, vel ex illicita copula filiam habuit.

In gradu II. Avia, sorores matris uxoris, sorores patris uxoris, nepotes uxoris ex ejus fratre vel sorore, neptes uxoris ex ejus filio vel filia, si ea ex aliquo conjugio, vel ex illicita copula filium aut filiam habuit.

In gradu III. Proavia uxoris, sorores aviæ uxoris, sorores avi uxoris, proneptes uxoris ex ejus fratre vel sorore, proneptes uxoris ex ejus filio vel filia, si ea ex alio conjugio filium aut filiam habuit.

In gradu IV. Abavia, sorores proaviæ, sorores proavi, abneptes ex fratre vel sorore uxoris, abneptes ex filio vel filia uxoris, si ea ex alio conjugio filium vel filiam habuit.

Cum his *omnibus & solis* non potest maritus post mortem suæ uxoris contrahere valide matrimonium ob impedimentum affinitatis. Ad computandos autem gradus affinitatis contractæ a viro vel fœmina ex copula illicita servit eadem arbor, dummodo in illius titulo pro *uxore* substituatur nomen genericum *fœminæ*, & pro *marito* nomen genericum *viri*.

Ex hac autem arbore affinitatis ac Regula sequitur particulatim, quod matrimonium inter se contrahere possint

1. Duo fratres cum duabus sororibus alterius familiæ seu cognationis.

2. Pater & filius cum matre & filia alterius cognationis.

3. Filius Titii ex prima uxore cum filia ejusdem Titii nata ex alio marito, & secunda uxore Titii.

4. Duo liberi conjugum ex alio utriusque conjugis conjugio suscepti, seu duo comprivigni.

5. Frater vitrici cum vitrici privigna.

6. Quivis cum vitrici sui matre.

7. Quivis cum relicta sui affinis vidua.

8. Quivis cum duabus successive fœminis, quarum mariti erant duo fratres.

9. Viduus cum relicta vidua mariti, qui erat frater uxoris præfati vidui, hoc est, conjuges superstites fratris & sororis defunctorum.

In his omnibus, licet videatur intervenire quædam naturalis indecentia, par vel etiam major, quam reperitur in nonnullis aliis impedimentis dirimentibus, ea tamen non erat tanta, ut necessario deberet attendi a Legislatore. Quod autem potius hæc quam illa indecentia attenta fuerit a Legislatore, pertinet ad causas contingentium imperscrutabiles.

Quæritur 72. An affinitas in primo gradu lineæ rectæ orta ex copula conjugali Jure naturali impediat matrimonium?

Respondeo Affirmative. Ita *Covarruvias*, *Sylvester*, *Bellarminus*, *Lessius*, *Layman*, *&c.*

Ratio est, quia hoc genus matrimonii non viget inter Gentes non omnino bar-

barbaras. Ergo id homines ex instinctu naturali, qui in plerisque hominibus prævalet, abhorrent.

Confirmatur hoc ex Apostolo, qui 1. Cor. 5. scribit: *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes; ita ut uxorem patris sui aliquis habeat*, hoc est, suam propriam matrem novercam. Hoc loco sermonem esse de uxore patris defuncti, non vero de uxore patris viventis, ex eo manifestum est, quia ille homo, qui duxerat uxorem patris sui, apud Corinthios Christianos alioquin ferventes erat in magna æstimatione, prout ex contextu patet. Non est autem verosimile, apud Corinthios, quorum plurimi erant ex Judæis, in tanta æstimatione esse potuisse, qui habet uxorem patris sui viventis.

Nec obstat, quod Romani Pontifices aliquando dispensent in primo gradu affinitatis lineæ transversæ, prout *Clemens* VII. dispensavit cum *Henrico* VIII. qui duxerat Catharinam Aragoniam, relictam sui fratris *Arturi* conjugem.

Respondeo enim, quod in primo gradu lineæ transversæ nec sit, nec apprehendatur tanta indecentia, prout reperitur in primo gradu lineæ rectæ. Hinc C. 25. Deuteronomii etiam ob legem, ac ob bonum altioris ordinis præcipiebatur, ut frater duceret relictam sui fratris absque liberis defuncti conjugem. Sed de primo gradu lineæ rectæ in affinitate non habentur approbata exempla. *Lugo* l. 1. Mor. dub. 40. n. 29. scribit: *In Pœnitentiaria & Dataria nunquam dispensatum est in hoc impedimento affinitatis in primo gradu lineæ rectæ contracto ex matrimonio, sed solum, quando oritur ex copula illicita, quod est impedimentum valde diversum, & de quo non est dubium, quod non irritet matrimonium de Jure Naturæ.*

De Impedimento Clandestinitatis.

QUæritur 73. In quo consistat impedimentum clandestinitatis?

Respondeo. Impedimentum clandestinitatis consistit *in defectu assistentiæ Parochi & aliorum duorum testium ad contractum matrimonialem de præsenti*. Concilium *Tridentinum* Sess. 24. C. 1. hoc impedimentum istis verbis introduxit: *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit; prout eos præsenti Decreto irritos facit & annullat.*

Quæritur 74. An censeatur matrimonium clandestine contractum, quod fuit contractum sine præviis denuntiationibus? vel clam in privatis ædibus?

Respondeo. Si matrimonium contractum fuerit in præsentia Parochi & duorum testium, non est clandestinum, etiamsi contractum fuerit sine præviis denuntiationibus, & clancularie in privatis ædibus, ita ut in tota communitate nullus hominum de illo occulto matrimonio quidquam sciat, excepto Parocho & duobus testibus qui erant præsentes contractui.

Quæritur 75. Quænam requiruntur conditiones ex parte Parochi, ut valide assistat matrimonio?

Respondeo. Ex parte Parochi, ad hoc ut valide assistat matrimonio, requiruntur sequentes conditiones. 1. Ut sit *proprius Parochus saltem unius* contrahentium, videlicet vel sponsi vel sponsæ. 2. Ut sit unius contrahentium Parochus *ratione domicilii*, vel saltem *quasi domicilii*; non autem præcise ratione originis. Econtra ad valorem matrimonii ex parte Parochi non requiritur 1. ut assistat matrimonio intra fines suæ parochiæ. Valide enim assistit etiam extra fines suæ parochiæ.

Ratio est, quia assistentia hæc est actus jurisdictionis non contentiosæ, sed voluntariæ, quæ ubique terrarum irrequisito Judice loci exerceri potest. 2. Nec requiritur, ut voluntarie ac sponte assistat; sed ad valorem matrimonii sufficit, etiamsi violenter compellatur assistere, vel dolo inductus assistat. 3. Nec requiritur, ut sit Sacerdos. Sufficit enim, quod sit Parochus. 4. Nec requiritur

ritur

ritur, ut sit verus Parochus; sed sufficit, dummodo concurrente titulo saltem colorato habeatur communi errore pro vero Parocho. 5. Nec obstat, si sit excommunicatus, suspensus, vel irregularis; quia non obstante excommunicatione, suspensione, vel irregularitate ex delicto, manet tamen verus Parochus, nec ante actualem depositionem amittit beneficium Parochiale. 6. Nec obstat, si ipsi specialiter ab Episcopo sit interdictum, ne assistat matrimonio. Hæc enim omnia faciunt quidem, quod assistentia matrimonii fiat illicita, non tamen quod sit invalida.

Quæritur 76. Quænam conditiones requirantur ex parte testium, ut valide celebretur matrimonium?

Respondeo. Requiritur ex parte testium 1. Ut sint ad minimum *duo vel tres*. 2. Ut sint testes *idonei*, hoc est, sufficienti discretione rationis præditi ad recte testificandum de eo, quod agitur. 3. Ut sint *moraliter præsentes*, hoc est, cum advertentia ad contrahentium dicta ac facta. Nam prout habetur l. 209. ff. de V. S. *Coram Titio aliquid facere jussus non videtur eo præsente fecisse, nisi is intelligat*. 4. Ad valorem tamen matrimonii non requiritur, ut testes sint specialiter rogati.

Ratio est, quia, prout l. 209. ff. de V. S. in textu proxime adducto additur: *Scire* (Titius, quid agatur), *non etiam velle is debet; nam & invito eo recte fit, quod visum est*. Ergo, ubi requiritur præcise præsentia testium, non exigitur, ut sint *specialiter rogati*, nisi id leges expresse requirant, prout fit in Testamentis.

Respondeo 2. Peccant tamen graviter Parochi, nisi adhibeant testes specialiter rogatos.

Ratio est, quia intentio Tridentini, ubi exigit duos vel tres testes, non fertur ad confusam multitudinem hominum in Ecclesia præsentium, quorum plerique sunt duntaxat testes de visu, non vero de auditu; & quorum ii, qui sunt forte testes etiam de auditu, non possunt determinari atque inscribi a Parocho; neque citari ad testificandum. Unde enim Parochus sciet, an hic vel ille determinate ex suis Parochianis sit in navi aut Choro Ecclesiæ præsens, aut quis cum sponso & sponsa in navi Ecclesiæ attenderit ad signa & verba contrahentium? De quo certus esse moraliter poterit, quod eo tempore, quo contrahentes signis & verbis suum expresserunt animum, hæc vel illa persona determinata in Ecclesia præsens ad singula attenderit? aut non garrierit? vel non fuerit distractus ad alia objecta? Dein, si primum oriatur lis post aliquod tempus, an matrimonium contractum fuerit metu, & per signa aut verba æquivoca, an examinandum primum erit, quinam indifferentes testes sub benedictione nuptiali fuerint præsentes præsentia morali, ita ut attenderint ad verba & signa contrahentium? Quis non videt, repugnare sapientiæ, ac consequenter etiam intentioni Patrum Oecumenici Concilii, ut relinquant testimonium in Concilio præscriptum incertæ ac confusæ hominum multitudini? Repugnare autem intentioni Concilii in re tam seria sine justa causa, & cum periculo frustrandi finem Concilii in casu moraliter possibili, atque in magnis Civitatibus ac Dicasteriis subin recurrente, videtur esse magna & obstinata temeritas.

Quæritur 77. Quinam veniant nomine Parochi? præsertim vagorum?

Respondeo 1. Nomine Parochi veniunt 1. Episcopus, Vicarius Generalis, & Capitulum Cathedrale Sede vacante in propria Diœcesi. 2. Abbates Jurisdictionem quasi-Episcopalem habentes in suo Territorio, & Legati Apostolici in sua Provincia. 3. Vicarii curam animarum loco Rectoris principalis vel Parochi curam animarum exercentes, sive sint temporales sive perpetui. Item Cooperatores per modum Vicarii *generaliter* curam animarum in aliqua Parochia exercentes; quia perinde est, sive habeant delegationem a suo Parocho expressam, sive implicitam.

Respondeo 2. Ad valide assistendum matrimonio respectu vagorum est quilibet Parochus, in cujus Parochia actu morantur.

Ratio

Ratio eſt, quia prout dictum eſt in Tract. *de Legibus*, vagi ſubjiciuntur legibus locorum, in quibus morantur. Hinc ſequitur, quod non poſſint matrimonio conjungi a Parocho unius loci in aliena Parochia alterius Parochi.

Reſpondeo 3. Ad licite aſſiſtendum matrimoniis vagorum Parochi indigent etiam licentia Ordinarii. Ita fuit expreſſe mandatum in *Concilio Tridentino* Seſſ. 24. C. 7. his verbis: *Multi ſunt, qui vagantur & incertas habent Sedes, &, ut improbi ſunt ingenii, prima uxore relicta, aliam & plerumque plures, illa vivente, diverſis in locis ducunt. Cui morbo cupiens S. Synodus occurrere, omnes, ad quos ſpectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant. Magiſtratus etiam ſæculares hortatur, ut eos ſevere coerceant. Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

Reſpondeo 4. Tunc ſolum Contrahentes pro vagis habendi ſunt, quando ambo ſunt vagi. Si enim tantum una pars ſit vaga, & altera pars habeat quaſi domicilium, neceſſarium eſt, ut ob individuam vitæ ſocietatem una pars ſequatur alteram. Si ergo pars vaga ſequatur non vagam, a Parocho hujus poſterioris conjungendi ſunt. Si autem pars non vaga vagam proxime inſecutura eſt, in æſtimatione morali jam pro vagis ambæ partes habendæ ſunt, cum illud pro acceſſorio jam actu conſiderandum; quod ſe obligat ad ſequendum ſuum principale, quamprimum id principali placuerit.

Quæritur 78. Quis ſit proprius Parochus militum?

Reſpondeo 1. Quando milites habent Curionem Caſtrenſem proprium, in genere vel in ſpecie deputatum ad exercendam curam & adminiſtranda Sacramenta pro militibus ejuſmodi, proprius eorundem Parochus erit ille Curio Caſtrenſis; & conſequenter coram eo ſolo, ſi præſens fuerit, tenentur contrahere matrimonium.

Reſpondeo 2. Si Curio Caſtreſis abfuerit longo tempore, nec commode exſpectari poſſit ejus adventus, poſſunt milites contrahere coram Parocho loci, ubi morantur in Præſidiis, vel in Hybernis, vel in Stationibus, vel in Caſtris per magnam anni partem.

Ratio eſt, quia in tali caſu Eccleſia eos commendat loci Parocho, prout declaratum eſt a S. Congregatione Cardinalium Tridentini anno 1707. 29. Jan. quam declarationem affert *P. Reiffenſtuel*.

Reſpondeo 3. Si vero milites non habeant præſentem Curionem Caſtrenſem, aut omnino nullum habeant; ſintque conſtituti in actuali tranſitu ab uno loco in alium, non poſſunt conjungi a loci Parocho, in quo tranſeunt.

Ratio eſt, quia milites ſic tranſeuntes non poſſunt æquiparari vagis, qui nullibi habent quaſi domicilium. Tendunt enim in quaſi domicilium, quod in Caſtris, vel Hybernis, vel Præſidiis proxime habituri ſunt. Poſſent tamen conjungi a loci Parocho, ſi miles tranſiens duceret Parochianam loci actualem, quæ actu habet quaſi domicilium; quia, licet proxime ſuum maritum ſecutura ſit, nondum tamen futurum ſui mariti quaſi domicilium attigit. Et hinc eſt diſparitas inter hanc, & aliam, quæ proxime ſecutura eſt actualem vagum. Cæterum his dubiis nunc optime proviſum eſt per conſuetudinem Catholicorum Principum, ex conceſſione Summi Pontificis Supremum quendam Curionem Caſtrenſem jurisdictione quaſi Epiſcopali in reliquos Curiones præditum providentium.

Quæritur 79. An etiam Diaconus, vel alius Sacerdos poſſit loco Parochi aſſiſtere matrimonio ex illius licentia? Etiam præſumpta tantum?

Reſpondeo 1. Diaconus, niſi ipſemet ſit Parochus, non poteſt aſſiſtere matrimonio ex licentia vel commiſſione Parochi, quamvis expreſſa fuerit.

Ratio eſt, quia in allegato ſuperius Decreto Concilii Tridentini dicitur: *Qui aliter, quam præſente Parocho vel alio Sacerdote de Parochi vel Ordinarii licentia contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad*

ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit.

Respondeo 2. Alius Sacerdos loco Parochi ex ejus vel Ordinarii licentia assistit quidem valide matrimonio, sed ad hoc non sufficit licentia *præsumpta*, sed requiritur licentia *actualis*, vel expressa, vel tacita, vel generalis, vel particularis ac implicita. Præsumpta dicitur, quam quis daturus foret, si conveniretur.

Ratio est, quia licentia vel ratihabitio primum futura nondum potest dici existere, sicut crastina dies, vel proxima hora nondum dicitur existere.

Idem *Confirmatur* ex eo, quia etiam in Sacramento pœnitentiæ non sufficit licentia præsumpta Parochi ad hoc, ut alius Sacerdos non privilegiatus excipiat Confessiones in ejus Parochia. Accedit, quod non liceat uti sententia probabili, ubi agitur de valore Sacramentorom.

Nec obstat, quod aliqui Authores, v. g. *Bonacina*, & *Fagnanus*, etiam negent, sufficere licentiam Parochi *tacitam*. Intelligendi enim tantum sunt pro casu, quo illa licentia tacita est *dubia*. Si enim certum est, eam signo aliquo aut facto, minime indifferenti ad concessionem vel denegationem licentiæ, actuali voluntate concedentis indultam esse, non administratur hoc Sacramentum ex opinione probabili, sed ex judicio moraliter certo de existentia omnium requisitorum ad validum Sacramentum.

Aliud dicendum foret, si præsumptio moraliter certa non versatur *circa futuritionem licentiæ* primum concedendæ, sed *circa actualem existentiam licentiæ* jam actu concessæ, prout fit in casu, quo Capellanus vel alius Sacerdos mittit ad Parochum absentem vel ad Ordinarium pro concedenda licentia conjungendi contrahentes. Si enim computato tempore & considerata dispositione Parochi vel Ordinarii moraliter certus sit, licentiam jam actu fuisse concessam, & reditus nuntii nequeat exspectari, licite & valide assistit matrimonio ex licentia præsumptive jam actu concessa.

Quæritur 80. An pro testibus ad celebrandum matrimonium adhiberi possint etiam fœminæ, servi, pauperes, infames, criminosi, excommunicati, parentes, consanguinei, affines, perjuri?

Respondeo: Hi omnes possunt adhiberi in testes ad celebrandum valide matrimonium: ad evitandum tamen omne periculum confusionis nec est consultum, nec intentioni Concilii Tridentini conforme, ut a Parochis in testes admittantur parentes vel consanguinei, qui contractum matrimonialem *valde urgent*, ac propterea specialiter sunt suspecti de partialitate in ferendo, si forte suo tempore exigeretur, testimonio. Nam, quamvis Tridentinum non requirat specialem qualitatem vel eminentiam testis, nec tamen approbare intendit vel admittit specialem partialitatem testium saltem pro licito selectu testium.

Quæritur 81. An matrimonium clandestinum sit invalidum etiam in locis, ubi Tridentinum non fuit promulgatum?

Respondeo: Matrimonium clandestinum tantum est invalidum in locis, in quibus Tridentinum fuit promulgatum.

Ratio est, quia *Concilium Tridentinum* Sess. 24. Can. 1. dicit; quod hoc suum Decretum de annullatione matrimonii tantum vim suam habeat a die promulgationis faciendæ in quavis Parochia. *Ne hæc tam salubria præcepta*, inquit, *quemquam lateant*, *S. Synodus omnibus Ordinariis præcipit*, *ut*, *cum primum potuerint*, *curent*, *hoc Decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum Diœcesium Parochialibus Ecclesiis*. *Decernit insuper*, *ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos*. Hinc consequitur, cum Concilium Tridentinum primum conclusum ac confirmatum fuerit die 26. Januarii 1564. matrimonia clandestina in illis locis valida esse, quæ jam ante illum annum a Fide Catholica defecerant, & promulgationem Concilii excluserant. Talia loca sunt *Anglia*, *Svecia*, *Dania*, *Saxonia*, *Brandeburgia*, *Hassia*, *Hannoverania*, *Pomera-*

mera-

merania. Econtra promulgatum fuit Concilium non solum in *Italia*, *Hispania*, *Lusitania*, *Polonia*, *Austria*, *Bavaria*, & aliis locis Catholicis, sed teste *Cabassutio* etiam in *Gallia* 1602. & nunc per Em. Cardinalem *Colonitsch* etiam in Hungaria. De Belgio, cum hoc a Fide Catholica primum defecerit anno 1570. dubitabatur diu, an ibi Concilium Tridentinum unquam fuerit publicatum: sed SS. D. N. BENEDICTUS XIV. huic controversiæ per declarationem: *Matrimonia*, edita 4. Novembris 1741. finem imposuit, declarando, quod matrimonia ibi contracta valida sint. In ea Declaratione sic habetur: *Quod attinet ad matrimonia ab hæreticis inter se in locis fœderatorum Ordinum dominio subjectis celebrata non servata forma per Tridentinum præscripta, Sanctitas Sua declaravit, statuitque, matrimonia in dictis fœderatis Belgii Provinciis inter hæreticos usque modo contracta, quæque imposterum contrahentur, etiamsi forma a Tridentino præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non obstiterit Canonicum impedimentum, pro validis habenda esse; adeoque si contingat, utrumque conjugem ad Catholicæ Ecclesiæ sinum se recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipsos omnino teneri, etiamsi mutuus consensus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur. Sin autem unus tantum ex conjugibus, sive masculus, sive fæmina, convertatur, neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias transire. Quod vero spectat ad ea conjugia, quæ pariter in iisdem fœderatis Belgii Provinciis absque forma a Tridentino statuta contrahuntur a Catholicis cum Hæreticis, si contractum jam sit, aut imposterum, quod Deus avertat, contrahi contingat, declarat Sanctitas Sua, matrimonium hujusmodi, alio non concurrente Canonico impedimento, validum habendum esse, & neutrum ex conjugibus, donec alter eorum supervixerit, ullatenus posse sub obtentu dictæ formæ non servatæ novum matrimonium inire. Id vero sibi potissimum in animum inducere debere conjugem Catholicum, sive virum, sive fæminam, ut pro gravissimo scelere, quod admisit, pœnitentiam agat.* Hucusque Declaratio.

Quæritur 82. An valeat matrimonium, si Sponsus Catholicus & Sponsa Catholica, se in terras conferant, ubi Tridentinum non fuit promulgatum, aut si per tales terras transeant, ibique clandestine contrahant?

Respondeo 1. Si tales personæ se in ejusmodi terras conferant animo ibi figendi domicilium vel quasi domicilium, ibi valide contrahunt matrimonium clandestinum.

Ratio est, quia non agunt in fraudem legis, imo sic est declaratum ab *Urbano* VIII. 1627. in una Coloniensi.

Respondeo 2. Si tales personæ se in ejusmodi terras conferant negotiorum vel mercimoniorum causa tantum ad *respective* breve tempus, v. g. ad aliquot menses, non contrahunt valide matrimonium clandestinum, sed tenentur vel excurrere ad locum, ubi reperitur Parochus Catholicus; vel tenentur exspectare reditum.

Ratio est, quia, dum peregrinis licet contrahere matrimonium in locis, ubi diu morantur, id fit præcise ex delegatione Ecclesiæ, prout in Tractatu *de Legibus* ostensum est. Non est autem præsumendum, quod Ecclesia facultatem sic contrahendi in hoc casu deleget vel tacite indulgeat; ubi potest haberi vel exspectari Parochus Catholicus.

Respondeo 3. Si tales personæ in ejusmodi terras se conferant, neque quasi domicilii figendi, neque negotiorum vel mercimoniorum causa, sed præcise, ut ibi clandestine contrahant, ac brevi denuo redeant, certum est, tale matrimonium esse invalidum, ut testatur SS. D. N. *Benedictus* XIV. in l. de Synodo c. 4. n. 10.

Ratio est, quia agunt in fraudem legis, a qua se subdole subtrahunt. Ita declaratum est teste *Lugone* l. 1. Responf. Mor. dub. 36. a Congregatione Cardinalium Tridentini Interpretum, eam declarationem approbante *Urbano* VIII. die 14. Aprilis 1627. eaque De-

cla-

claratio inserta est Synodo Coloniensi anno 1662. Declaratio corrupta in Lugonis editione sic habet: *Urbanus VIII. Exponi nobis fecit Archiepiscopus Coloniensis super infra scriptis dubiis; Primo, an incolæ tam masculi quam fæminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto matrimonii est promulgatum, retinentes idem domicilium valide possint in isto loco matrimonium sine Parocho & testibus contrahere. Secundo, quid si eo præfati incolæ, tam masculi quam fæminæ, solo animo sine Parocho & testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes? Cardinales responderunt ad primum & secundum, non esse legitimum matrimonium inter sic contrahentes cum fraude.* Ubi observo, hoc Decretum reperiri valde corruptum in editione Lugonis. Sed *Pignatellus* Tomo quinto Consultat. Septuagesima nona illud pariter corrupte sic refert: *In Coloniensi 5. Septembris 1626. dubitatum fuit, an, si incolæ, tam masculi quam fæminæ, solo animo sine Parocho & testibus contrahendi, se transferant ad locum, ubi Concilium non est publicatum, habitationem non mutantes, vel eo solo animo habitationem transferentes, valide in dicto loco matrimonium sine Parocho & testibus contrahant? S. Congregatio respondit, non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes cum fraude, & nisi domicilium vere transferatur, matrimonium non esse validum.* Solus P. *La Croix*, qui scripsit Coloniæ, & *Lunigius* in Spicilegio Ecclesiastico hoc Decretum sincere refert. Prior primum dubium in Decreto relatum, l. 6. p. 3. n. 712. his verbis refert: *Primo, an incolæ, tam masculi quam fæminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes idem Domicilium, valide possint in isto loco sine Parocho & testibus contrahere, &c.* Ex hoc ergo Decreto patet, quod matrimonium duarum personarum Catholicarum habentium domicilium in loco Catholico, sive transeant per locum, in quo Concilium non est promulgatum, sive in talem locum se transferant animo ibi contrahendi clandestine, in neutro casu valide contrahant. Plures Declarationes Cardinalium dictis conformes affert SS. D. N. *Benedictus* XIV. *Notificatione* seu *Institutione Ecclesiastica* 33.

Quæritur 83. An valeat matrimonium clandestine contractum ab incolis loci, ubi Concilium Tridentinum fuit quidem promulgatum, attamen usu contrario abrogatum?

Respondeo 1. Matrimonium hæreticorum in tali loco contractum clandestine, si ab infantia in errore educati, & tolerati sint, valet quidem in ratione Contractus Civilis, sed non in ratione Sacramenti in Germania.

Ratio est, quia non jubentur contrahere de novo, nec permittitur ipsis separatio, si ambæ personæ redeant ad Ecclesiam. Itaque censendum est, quod Concilium Tridentinum tantum voluerit illa lege irritante obligare hæreticos sui temporis, qui in fide Catholica fuerant educati, aut certe de ea & ejus legibus bene informati, non vero eorum posteros in hæresi enutritos, qui de rebus nostræ fidei nullam aut exiguam habent notitiam, aut si ea lege indiscriminatim ligantur etiam hæretici, sive sint materiales sive formales, prout videtur erui ex particulari rescripto SS. D. N. *Benedicti* XIV. quod vide in *Supplemento* §. 17. dicendum nihilominus, illum contractum renovari libere in ipsa professione fidei, & defectum valoris suppleri ab Ecclesia quoad Clandestinitatem.

Respondeo 2. Si in tali loco contrahant duæ personæ Catholicæ, non contrahunt valide matrimonium clandestinum, sed tenentur vel petere dispensationem, vel excurrere ad Parochum Catholicum.

Ratio est, quia Acatholicorum renitentia non cogit Ecclesiam ad apponendum suum consensum legalem tali consuetudini legibus contrariæ, *saltem illimitatum sine clausula* faciendi, quod est in se pro observantia Decreti, quantum moraliter & convenienter observari potest.

Quæ-

Quæritur 84. An valeat matrimonium clandestinum a persona Catholica contractum in loco, ubi Tridentinum quidem fuit promulgatum, sed ubi ejus observantia sine periculo gravis damni est impossibilis, v.g. si locus caret Parocho, & difficilis est accessus ad alium?

Respondeo: Tale matrimonium est validum in loco, ubi observantia Concilii haberi nequit sine periculo gravis damni temporalis vel spiritualis.

Ratio est, quia nec aliæ Leges Ecclesiasticæ obligant cum periculo gravis damni, nisi detur specialis ratio urgendi legem etiam cum tali periculo ob bonum publicum. Authores apud *kugler* & *Wex* testantur, sic declarasse *Gregorium* XIII. & *Clementem* VIII. Item *Congregationem Cardinalium* anno 1603.

Quæritur 85. Quid agendum, si Contrahentes Catholici jubeantur contrahere coram Judice Acatholico, vel Turcico? vel coram Præcone hæretico?

Respondeo: Possunt coram Judice sæculari confirmare matrimonium in ratione Contractus Civilis, tanquam coram teste politico, ita tamen, ut in ratione Sacramenti prius contrahant coram Parocho proprio & coram duobus testibus. Sic docet SS. D. N. *Benedictus* XIV. l. 6. de Synodo C. 5. ubi n. 4. & 5. sic scribit: " Curam subibit „ Episcopus ritus nuptiarum, quæ a „ Catholicis celebrantur, in locis Hæ„ retico Principi subjectis; ut enim „ legibus pareant, ab eodem Principe „ latis, pænasque evadant transgressori„ bus inflictas, coguntur alicubi Ca„ tholici, matrimonium inter se con„ tracturi, Acatholicum Ministellum „ adire, suumque in conjugium con„ sensum coram eo præstare; dubita„ tur autem, an id sine piaculo fieri „ queat? Certum utique est, ita initum „ matrimonium, viribus carere, si ini„ bi publicatum fuerit Tridentini Decre„ tum *cap.* 1. *Sess.* 24. *de Reform. ma„ trim.* nec consentientes, veros con„ juges fieri, nisi, sive antea, sive po„ stea juxta præscriptam a Tridentino „ normam, matrimonium celebrave„ rint, coram alterutrius contrahen„ tium legitimo Parocho, aliove Sa„ cerdote, Parochi vices gerente, & „ duobus testibus: Sed difficultas tan„ tum est, an, postquam Tridentini „ Sanctioni sunt obsequuti, & ad ei„ dem postea obsequendum sunt parati, „ licite possint etiam legibus Patriæ „ obtemperare, & coram Heterodoxo „ Ministello se sistere. Negat *Lessius* „ in *Auct. Cas.* 24. *V. Hæreticorum con„ versatio*, ejusque opinio verissima es„ set, si hæreticus Ministellus adhibe„ retur, tanquam persona sacra, quæ „ sacram Cæremoniam intenderet exer„ cere, ac per eam sanctitatem tribue„ re contractui matrimoniali; tum si„ quidem viderentur Catholici eum „ agnoscere tanquam legitimum Christi „ Ministrum, ritumque hæreticum appro„ bare, & profiteri: Verum, cum ple„ rumque res aliter se habeat, illeque „ Catholicorum matrimoniis solum as„ sistat, tanquam Minister mere poli„ ticus, neque virtute verborum, qui„ bus conjugibus bene apprecatur, ul„ lam credat sanctitatem accedere eo„ rum conjugio, quod Sacramentum „ esse, nostri temporis Hæretici com„ muniter inficiantur, rectius idcirco „ eidem se sistentes Catholicos, ut pa„ triæ legibus morem gerant, gravia„ que evitent incommoda, quæ secus „ sibi imminerent, a culpa excusant „ *Joannes Verjuys in suo Pastorali tract.* „ 13. *art.* 7. *Arsdekin Theolog. Tripar„ titæ Tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 4. *de ma„ trim. cap* 8. §. 2. *num.* 17. *La Croix* „ *lib.* 6. *p.* 3. *de matrim. n.* 775. *Piet„ te Quæstion. Theologicar. part.* 6. *pag.* „ 441. In hac quoque Sententia fuit „ *Sacra Congregatio* Sancti Officii, quæ „ hanc quæstionem diligenter, uti so„ let, examinavit, & die 29. Novem„ bris anni 1672. in eum, qui sequi„ tur modum, definivit: *Catholici, qui* „ *matrimonio juncti sunt coram Parocho,* „ *& testibus Catholicis in pluribus lo„ cis* (*ita invaluit consuetudo*) *solent* „ *coram Ministro Hæretico, seu Prote„ stante rursus conjungi, ad evitanda* „ *gravia damna, neque potest consuetu„ do hæc a Clero corrigi. Peccantne?*

„ *Et*

„ *Et quo peccato? Catholici, sic denuo* „ *conjuncti, coram Ministro Hæretico?* „ *Et quomodo se gerere debeat erga illos* „ *Ordinarius loci? Sacra Congregatio* „ *respondit: Quatenus Minister assistat* „ *matrimoniis Catholicorum, uti Mini-* „ *ster politicus, non peccare contrahentes.* „ *Si vero assistat*„ *ut Minister addictus* „ *Sacris, non licere, & tunc contra-* „ *hentes peccare mortaliter, & esse mo-* „ *nendos.*

„ Huic Sententiæ S. Congregationis nostram Nos auctoritatem adjecimus, „ in *nostra Constit.* 89. §. 10. *nostri* „ *Bullar. tom.* 1. ubi Fidelibus degenti- „ bus in regno Serviæ, finitimisque „ regionibus, interdiximus, ne, matri- „ monio inter se, Catholico ritu, ce- „ lebrato, illud renovare præsumant „ coram *Caddi*; nostram tamen inter- „ dictionem hac temperavimus limita- „ tione, si scilicet nuptiarum cæremo- „ nia explenda coram *Caddi*, actus sit „ mere civilis, nullamque contineat „ Mahumetis invocationem, aliudve „ superstitionis genus includat.

Quæritur 86. An matrimonium clandestine atque invalide contractum habeat saltem vim sponsalium?

Respondeo: Hoc matrimonium non valet quidem in vim sponsalium, sed nullitas matrimonii neque tollit obligationem sponsalium præcedentium ad sponsalia de præsenti.

Ratio est, quia matrimonium, seu sponsalia de præsenti exuuntur ab Ecclesia omni robore novo, non autem exuuntur valore promissionis præcedentis, de se tendentis & obligantis ad matrimonium validum, contrahendum prima occasione remoto obice.

Quæritur 87. Quænam sint pœnæ contrahentium clandestine? vel matrimonio clandestino assistentium?

Respondeo 1. Contrahentes clandestine gravi pęna arbitraria ab Episcopo puniendi sunt.

Respondeo 2. Parochus alienos Parochianos sine licentia eorum Parochi conjungens ipso jure tamdiu suspensus est, donec absolvatur ab Ordinario illius Parochi, a quo contrahentes conjungi debuerant. Ita habetur in *Tridentino* Sess. 24. C. 1. his verbis: *Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. ..... Quod si Parochus vel alius Sacerdos, sive Regularis sive Sæcularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiæ sponso sine illorum Parochi licentia matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit, pro jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.*

Quæritur 88. Quidnam intelligatur per Denuntiationes matrimonio præmittendas?

Respondeo. Per Denuntiationes intelligitur publica proclamatio Parochi in Ecclesia coram frequentia Parochianorum, qua promulget inita a duabus personis sponsalia in ordine ad contrahendum proxime matrimonium; monetque omnes, ut si sciant inter sponsos impedimentum, illud sibi insinuent.

Quæritur 89. Quomodo faciendæ sunt hæ Denuntiationes?

Respondeo. Faciendæ sunt a Parocho ex Cathedra vel coram Altari tribus diebus Festis continuis, hoc est, non interpolatis per alium diem festivum, quamvis haud dubie interpolati sint per Ferias hebdomadis consuetas. Sub diebus Festis autem intelliguntur etiam Dominicæ. Ita statuitur in *Tridentino* Sess. 24. C. 1. his verbis: *Cum S. Synodus gravia mala perpendat, quæ ex clandestinis conjugiis ortum habent, idcirco S. Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo præcipit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solennia publice denuntietur, inter quos matrimonium sit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum interponatur impedimentum ad celebrationem matrimonii*

monii in facie Ecclesiæ procedatur. *Rituale Romanum* Tit. 41. tria monita a Parochis bene notanda circa Denuntiationes innectit, §. X. *Denuntiationes Parochus facere non aggrediatur, nisi prius de utriusque contrahentis libero consensu sibi bene constet.* §. XI. *Si vero infra duos menses post factas denuntiationes matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur, nisi aliter Episcopo videatur.* §. XIV. *Moneat Parochus conjuges, ut ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, neque matrimonium consumment, nec etiam simul maneant, nisi aliquibus propinquis, vel aliis præsentibus, quæ benedictio a nullo alio, nisi ab ipso, seu ab alio Sacerdote, de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia fieri debet.*

Quæritur 90. An denuntiationes aliquando fieri possint primum post contractum matrimonium?

Respondeo 1. Denuntiationes nunquam differendæ sunt post contractum matrimonii sine expressa dispensatione Ordinarii, ubi haberi potest, aut extra casum necessitatis, ubi dispensatio Ordinarii haberi nequit, v. g. in casu irruptionis hostilis Turcicæ, vel persecutorum Ecclesiæ, ubi Clerus cum populo diffugit. Ita communis.

Ratio est, quia lex Concilii Oecumenici mutari nequit, sed tantum dispensari pro casu particulari extraordinario ob motivum grave urgentis necessitatis.

Respondeo 2. In tali casu, quo Denuntiationes differuntur post contractum & benedictionem nuptialem, conjuges toties, quoties utuntur matrimonio per copulam conjugalem, peccant mortaliter, nisi absit moraliter omne periculum detegendi ullius impedimenti, & accedat *tacita saltem Dispensatio Ordinarii circa Denuntiationes ad effectum* pro usu conjugii in foro interno, quod dijudicandum relinquitur Confessario vel Parocho. Prima pars responsionis & Secunda pars Conclusionis insinuatur a Palao tract. 28. disp. 2. punct. 12. §. 5. n. 6. his verbis: *Si dispensatio facta est ab Ordinario non integre, sed solum pro matrimonii contractu, obligatos esse contrahentes sub peccato mortali denuntiationes ante consummationem matrimonii præmittere, nisi forte aliqua gravi & urgenti causa excusentur, uti docuit Navarrus, Sanchez, Gutticrez. Verum, etsi prædicta sententia omnino tenenda & consulenda sit, oppositam tamen, scilicet non esse peccatum mortale, matrimonium consummare, quando contrahentes certi sunt, nullum ipedimentum subesse, ut probabilem defendit Man. Rodriquez in Summa C.* 222. *n.* 1. *& pluribus relatis Sanch. Disp.* 11. *n.* 2. Ita Palao. Horum doctrina admittenda est, si hæc duo concurrant, *primo* moralis certitudo de absentia impedimenti. *Secundo*, gravis & urgens causa.

Quæritur 91. An peccet Parochus, si omittat unam vel alteram ex tribus denuntiationibus?

Respondeo 1. Parochus peccat mortaliter, si omittat unam ex tribus denuntiationibus sine omni causa.

Ratio est, quia transgreditur legem Concilii in materia, quam securitas boni publici ex tribus denuntiationibus intenti petit præcipi sub gravi, ne ejusmodi neglectus a pluribus Parochis commissus vergat in perniciem boni publici.

Respondeo 2. Si Parochus unam denuntiationem omittat ex levi aliqua, seu non sufficienti causa, peccat venialiter, etiamsi moraliter certus sit, nullum intervenire impedimentum.

Ratio est, quia motivum Concilii requirendi trinam denuntiationem non fuit periculum particulare in quovis casu individuo, sed periculum generale, quod semper manet, si nimis laxe observetur modus præscriptus.

Respondeo 3. Si in casu particulari non concurrat moralis certitudo de absentia impedimenti, & nulla interveniat gravis causa necessitatis, omittendi unam ex tribus denuntiationibus, Parochus peccat mortaliter omittendo unam ex tribus denuntiationibus.

Ratio est, quia exponendo Sacramentum periculo nullitatis contra expressum præceptum Ecclesiæ agit Legislatore graviter invito.

Quæritur 92. An peccet Parochus, si tres denuntiationes faciat tribus diebus non festivis? aut non interpolatis?

Respondeo 1. Si Parochus absque causa gravi tres denuntiationes faciat tribus diebus non festivis, in quibus populus ex præcepto Missæ Parochiali interest, peccat mortaliter.

Ratio est, quia contraria praxis repugnat graviter intentioni Ecclesiæ; & fini generali ab Ecclesia intento, nempe morali diligentiæ quoad investiganda impedimenta ab Ecclesia præscriptæ. Hinc, si contraria praxis alicubi vigeat, Parochus moneat populum, se, sponsos absque aliqua gravi necessitate non conjuncturum, nisi mature sponsalia insinuent, ut trinæ denuntiationes diebus festivis præmitti valeant. Talis autem gravis causa necessitatis, etiam uno vel altero die non festivo convocandi populum ad Missam vel Conventum, ibique supplendi secundam vel tertiam denuntiationem foret, si v. g. per totam Quadragesimam familia cum liberis orphanis relinqui deberet sine idoneo Rectore, & bona remanerent inculta.

Respondeo 2. Satisfit tamen intentioni Concilii, si denuntiationes fiant tribus diebus festivis non interpolatis, v. g. in Dominica, Feria secunda & tertia Paschæ vel Pentecostes.

Ratio est, quia, licet finis Concilii *melius* obtineatur per tres dies festivos interpolatos, *sufficienter* tamen obtinetur per non interpolatos.

Quæritur 93. An peccet Parochus, si tres denuntiationes non faciat in Ecclesia inter Missarum solennia, sed in alio Conventu frequentis populi, v. g. post Vesperas? vel in Processione?

Respondeo: Parochus peccat mortaliter, si absque gravi causa immutet ritum a Concilio præscriptum faciendi denuntiationes in Ecclesia inter Missarum solennia.

Ratio est, quia contraria praxis graviter repugnat intentioni ac fini Ecclesiæ volentis adhibere moralem diligentiam ad detegenda impedimenta determinato modo, generaliter demonstrativo *moralis diligentiæ*, qui non obtineretur, nisi fiat inter Missarum solennia, ubi omnes ex præcepto Ecclesiæ tenentur comparere, hinc Legislator ad contrariam praxin est rationabiliter graviter invitus, nisi excuset gravis causa necessitatis.

Neque verum est, Doctores universim docere oppositum. Insigniores enim ex his solum docent; non contraveniri contra mentem Concilii, si in die festivo habeatur concio extra Ecclesiam, ibique fiant denuntiationes. Nam *Guttierez* l. 3. C. 56. n. 8. expresse scribit: *Sanchez infert, idem dicendum esse* (quod Denuntiationes in magno concursu populi extra Ecclesiam fieri possint) *quando non esset dies festiva. Sed nec video nec scio, eam opinionem practicari, cum excedat literam & verba Concilii Tridentini, & sit præter ea.* Hinc *Synodus Coloniensis* de anno 1662. de Matrim. C. 2. §. 3. vetat sub pœna triginta aureorum proclamationes ejusmodi fieri in die non Festo, etiamsi in Choro sit solennitas, & frequens adsit conventio populi. Imo *Zerola* & *Barbosa* dicunt; ne quidem Episcopum posse dispensare, ut fiat die feriali. Hæc vera sunt, nisi interveniat *gravis causa*.

Quæritur 94. An Denuntiationes fieri debeant in utriusque contrahentis Parochia?

Respondeo: Affirmative. Ita declaratum fuit a *Gregorio XIII.* teste *Navarro* in Manuali C. 25. n. 144. Idem præscribitur in *Synodo Coloniensi* 1662., & in plerisque *Ritualibus*. In præfata *Synodo* de matrim. C. 2. §. 5. sic habetur: *Si matrimonium contracturi sint diversarum Parochiarum, in utraque fiant proclamationes; nec ante Parochus unius ad matrimonii solennis actum, nisi habito ab alterius Parocho testimonio, quod præscriptæ proclamationes in sua Parochia legitime factæ fuerint, & de nullo constet impedimento, procedat.*

Quæritur 95. An Denuntiationes etiam fieri debeant in Parochia originis? vel in Parochia, ubi contrahens tempore proximo transegit magnam vitæ partem?

Respondeo: Cum ista non fuerint determinata a Concilio Tridentino, relinquuntur determinationi Episcoporum, & deficiente hac relinquuntur determinatio-

nationi Parochorum, qui, nisi obstet manifesta & universalis praxis locorum, recte interdum a contrahente exigent, ut curent fieri proclamationes in loco originis, & in loco, ubi tempore ultimo transegerunt vitam pluribus annis. Hæc potestas Parochis tacite conceditur in *Synodalibus Augustanis* part. 2. C. 10. n. 13. ubi dicitur: *Parochi diligenter examinent*, *an inter* (contrahentes) *ullum impedimentum intercedat*. Ad hanc autem diligentem examinationem pertinere interdum consideratis circumstantiis potest, ut etiam ex loco originis, vel ultimæ longioris conversationis obtineatur per proclamationes notitia.

Idem *Confirmatur* ex sensu Doctorum, qui docent, denuntiationes faciendas esse etiam in Parochia, in qua contrahens diutius habitavit, pro qua sententia referuntur *Conink*, *Sanchez*, *Barbosa*, *Diana*. Sic etiam *Baruffaldus* in suo Commentario ad Rituale Romanum Tit. 41. n. 118. scribit: *Si contrahentes habuerint plura domicilia*, *seu Parochias*, *faciendæ sunt denuntiationes in ea*, *in qua diutius morati sunt*, *& principaliorem habuerunt larem; vel potius in ea*, *in qua verosimilius impedimenta detegi possunt*. *Regula tamen tutior est*, *ut petatur in Parochia antiqua*, *non ea*, *in qua de recenti habitant*. Ita Baruffaldus. Ego censeo, hoc totum prudenti discretioni & arbitrio illius Parochi relinquendum esse, in cujus Parochia celebrantur nuptiæ, quas & unde requisitas notitias exigere velit, dummodo non negligat fieri proclamationes in ea Parochia, in qua contrahentes actu morantur.

Quæritur 96. An denuntiationes etiam præmittendæ sint ante nuptias vagorum?

Respondeo Affirmative. Id desumitur ex Tridentino, quod Parochis circa vagos specialem diligentiam inculcat pro detegendis impedimentis. Hæc autem diligentia adhiberi nequit sine denuntiationibus in loco, ubi Parocho magis necessarium videbitur, faciendis. Verba Tridentini Sess. 24. C. 7. sunt: *S. Synodus omnes*, *ad quos spectat*, *paterne monet*, *ne hoc genus hominum* (vagabundorum) *ad matrimonium facile recipiant*; *Parochis autem præcipit*, *ne illorum matrimoniis intersint*, *nisi prius diligentem inquisitionem fecerint*, *& re ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*.

Quæritur 97. Quis possit dispensare circa Denuntiationes?

Respondeo 1. Accedente justa causa potest dispensare Episcopus, & Vicarius Generalis. Id colligitnr ex *Concilio Tridentino* Sess. 24. C. 1. ubi dicitur: *Ante consummationem* (matrimonii, si jam fuerit contractum) *denuntiationes in Ecclesia fiant*, *ut*, *si aliqua subsint impedimenta*, *facilius detegantur*, *nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit*, *ut prædictæ denuntiationes remittantur*, *quod illius prudentiæ & judicio S. Synodus relinquit*. Et, quamvis hoc loco tantum sermo sit de proclamationibus post contractum matrimonium faciendis, eadem tamen potestas recognoscenda est Episcopis circa proclamationes prævias ad Tridentinum; cum circa ejusmodi casus particulares nunquam fuerit limitata ordinaria potestas Episcoporum vel reservata.

Respondeo 2. Parochi non habent potestatem circa denuntiationes dispensandi, sed tantum legem generalem pro casu necessitatis extraordinario, ubi dispensatio exspectari nequit, *per Epikiam* explicandi, utrum pro tali casu extraordinario ejus intentio se extendat ac obliget vel non? Id patet ex Tractatu *de Legibus*, & ex communi sensu Doctorum. Ita docet *P. Pichler* l. 4. tit. 3. n. 7. & insinuat *Palao* Tract. 28. Disp. 2. p. 13. n. 3. & *Navarrus*, & *Sanchez*, & *Guttierez*, ab iis relati.

Respondeo 3. Episcopus, in cujus Diœcesi contrahitur matrimonium, potest dispensare circa denuntiationes etiam cum altero contrahente, etiamsi sit ex alia Diœcesi.

Ratio est, quia ratione contractus cum Diœcesano contrahente individui ipsi subjicitur. Ita etiam sentit *Sanchez* l. 3. disp. 7. & *Guttierez* l. 3. C. 56. n. 10.

Quæritur 98. Quales requiruntur & sufficiunt causæ ad licitam dispensationem circa denuntiationes?

Respondeo: Causæ ad dispensandum licite omnes reducuntur ad causam unam generalem; hanc videlicet, si apparet probabile periculum gravis damni vel præjudicii ex denuntiationibus secuturi sponso vel sponsæ, nisi omittantur ex toto, vel ex parte. Ad grave autem præjudicium referri potest etiam *ignominia gravis*, timenda ob apprehensionem plebis, prout sequeretur, si Denuntiationes fierent coram plebe circa matrimonium Principis, vel Magistratus, vel eminentis familiæ, cui a subditis potius debetur reverentia, quam inquisitio in vitam, mores, ac impedimenta Superioris. Ob hanc ergo generalem causam ab Authoribus in particulari enumerari solent causæ sequentes: 1. *Erubescentia*, v. g. si senex octogenarius contrahat cum juvencula; nobilis cum ancilla &c. 2. Metus probabilis, ne matrimonium malitiose a quoquam impediatur, vel turbetur. 3. Metus probabilis, ne alterutra pars, si matrimonium differatur, injuste resiliat, vel ne defloratorem sui consensus in conjugium iterum pœniteat. 4. Periculum continuandæ habitualis incontinentiæ, si nuptiæ differantur ultra Quadragesimam. 5. Periculum infamiæ & scandali, si existimati publice conjuges denuntiarentur de novo ad revalidandum vel ineundum matrimonium, prius nullum vel invalidum. 6. Articulus mortis concubinarii, si vult ducere suam concubinam. 7. Moralis impossibilitas convocandi plebem, vel expectandi diutius, v. g. tempore pestis, vel invasionis hostilis. 8. Aliqui addunt casum; quo alioquin puniretur concubinarius & imprægnata per Judicem, nisi prævertatur pœna per matrimonium. Verum in tali casu considerandum est; an imprægnatio jam sit notoria, vel non? Si jam est notoria, Disciplinæ etiam Ecclesiasticæ magis congruit, ut, dum post introductas bonas Leges Civiles sensim desierunt antiquæ Pœnitentiæ Canonicæ, subeatur pœna Legum Civilium ad evertenda scandala. Si autem imprægnatio necdum est notoria, eaque per matrimonium speratur palliandа, dispensationi quidem locus est, sed expedit, ut non concedatur nisi *per modum commutationis* in alia opera satisfactoria, occulta quidem, sed diuturna, v. g. annua.

Quæritur 99. Quænam sint pœnæ omittentium Denuntiationes?

Respondeo: Pœnæ sunt sequentes: 1. Parochus vel alius Sacerdos loco Parochi omittens Denuntiationes incurrit suspensionem triennalem ferendæ sententiæ; quæ tamen suspensio neque ex natura rei, neque ex dispositione Juris, prout recte advertit *P. Engel*, est reservata Pontifici. 2. Proles ex tali matrimonio natæ, si detegatur aliquod impedimentum dirimens, sunt illegitimæ, non obstante, quod parentes existimaverint, suum matrimonium esse validum. 3. Tam Parochus, quam Contrahentes possunt insuper puniri ab Episcopo pœna arbitraria. Hæc omnia statuit *Innocentius III.* in Concilio Generali C. fin. h. Tit. *Statuimus, ut, cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito, ut intra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi Presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec, quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis. Si quis vero hujusmodi clandestina vel interdicta conjugia inire præsumpserit in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur. Sane si Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam Regularis, qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ gravitas postulaverit.* Aliam pœnam in taliter contrahentes statuit *Tridentinum* Sess. 24. C. 5. his verbis: *Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsum-*

pse-

pserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat. Quodsi ignoranter id fecerit, si solennitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis. Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salutaria præcepta temere contempsit.

Quæritur 100. An Episcopi faciles esse debeant ad dispensandum circa denuntiationes? præsertim in ordine ad occulta matrimonia conscientiæ?

Respondeo Negative. Ita declarat SS. D. N. *Benedictus* XIV. in Bulla: *Satis vobis*, edita 17. Nov. 1741. ubi sic scribit: *Periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliores ad remittendum publicationes, a quibus contracturi matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. .... Licet Episcopo relictum sit omnimode super denuntiationibus dispensare, hæc tamen facilitas non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus. Parem, imo fortasse majorem vigilantiam necesse est a vobis adhiberi, ne post remissas denuntiationes celebretur matrimonium coram Parocho vel alio Sacerdote, ab ipso Parocho, vel a vobis deputato, præsentibus duobus vel tribus testibus, confidentibus, ne ulla celebrationis notitia oriatur.* Id *enim, ut ad præscriptum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quævis & vulgaris causa, sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur, &c.* Ex hoc colligitur; non approbari morem etiam Parochorum, nimis facile unam eandemque denuntiationem *pro bina* vel *trina* taxantium.

De Impedimento Impotentiæ.

QUæritur 101. Quid sit impotentia? *Respondeo*. Impotentia est inhabilitas corporalis ad copulam carnalem, de se ad generationem prolis idoneam.

Dicitur: de se; potest enim contingere *per accidens*, v. g. ob debilitatem spirituum seminalium in viro aut fœmina, vel ob indispositionem *matricis* in muliere, quod copula carnalis etiam perfecta, hoc est, per effusionem seminis *in vagina mulieris* completa, non sit idonea ad generationem prolis.

Quæritur 102. Quotuplex sit impotentia?

Respondeo. Impotentia dividitur 1. in *absolutam*, & *respectivam*. 2. In *perpetuam*, & *temporalem*. 3. In *antecedentem*, & *supervenientem*. *Impotentia absoluta* est inhabilitas ad copulam de se pro generatione prolis idoneam respectu cujuscunque mulieris aut viri. Talis est in viris, si careant utroque testiculo, prout sunt Eunuchi. *Impotentia respectiva* est inhabilitas ad copulam generationi idoneam tantum respectu unius fœminæ aut viri, non respectu alterius. Talis impotentia respectiva est, si vagina mulieris sit nimis *arcta*, & membrum viri nimis magnum seu grossum, ita ut vas mulieris hujus penetrare nequeat, licet id fieri possit respectu alterius mulieris. Similis solet esse impotentia ex maleficio causata. Dæmon enim ex permissione divina solet tantum efficere, ut spiritus genitales langueant, & membrum virile excitari ac firmari nequeat respectu unius fœminæ, non respectu alterius, aut vicissim. *Impotentia perpetua* est, quæ nec medicina, nec ætatis profectu, nec ullo alio medio naturali corrigi potest. Talis impotentia est, si testiculi ambo, aut ipsum membrum fuerit exsectum. *Impotentia temporalis*, quæ aut medicina, aut profectu ætatis, vel alio medio naturali corrigi potest. *Impotentia antecedens* dicitur, quæ præcessit contractum matrimonialem. *Superveniens* autem est, quæ primum consequitur contractum matrimonialem.

Quæritur 103. Qualis impotentia dirimat matrimonium?

Respondeo. *Sola* illa impotentia dirimit matrimonium, quæ simul est *perpetua & antecedens*. Nam impotentia superveniens matrimonio jam contracto non dirimit matrimonium, sed tantum reddit usum matrimonii illicitum.

Id *Probatur* ex C. 1. & 6. h. Tit. ubi reperta impotentia de se, ut credebatur,

tur, perpetua, jubentur quidem conjuges separari, data facultate comparti non impotenti, ut contraheret matrimonium cum alio; sed, cum postmodum deprehenderetur, impotentiam non fuisse perpetuam, pars, quæ credebatur impotens, jussa est redire a priorem conjugem.

Ratio autem est, quia impotentia perpetua dirimit matrimonium Jure naturali, nisi contrahentes intendissent vel per novum contractum solum intenderent individuam vitæ societatem cum promisso exacte servandi castitatem. Non enim repugnat matrimonio votum perpetuæ castitatis, prout §. 2. ostensum est. Consequenter nec repugnaret tale matrimonium stante impotentia perpetua.

Quæritur 104. Quid agendum, si fuerit dubium, an impotentia sit perpetua?

Respondeo 1. In dubio de perpetuitate impotentiæ, si una pars petat dissolutionem matrimonii, conceditur parti neganti triennium ad probationem, computando hoc triennium a die attentatæ primæ copulæ. Ita habetur C. 5. & fin. h. Tit.

Respondeo 2. In dubio de perpetuitate impotentiæ, si neutra pars petat dissolutionem matrimonii, licebit illis, tamdiu experiri, quamdiu omnis prorsus spes evanuerit, tollendæ per medicinam vel ætatem impotentiæ.

Ratio est, quia hoc neque reperitur prohibitum Lege naturali, neque divina, neque positiva. Imo in Jure habentur exempla, ubi hoc experimentum fuit a conjugibus per octo & amplius annos institutum, quin propterea reprehendantur vel imponatur pœnitentia. Sic C. 6. h. Tit. nec reprehenditur vir, nec mulier, licet *per multos annos* attentaverint copulam. Et C. 7. h. Tit. similiter neuter conjugum, licet per octo annos frustra attentaverint copulam, culpatur.

Quæritur 105. Quid agendum, si jam evanuerit omnis spes, per medicinam vel ætatis profectum obtinendi potenam ad complendam copul m?

Respondeo 1. In tali casu, si ambo consentiant in dissolutionem matrimonii, & perpetuitatem impotentiæ sufficienter probent, potest matrimonium dissolvi etiam necdum expleto probationis triennio. Ita habetur C. 1. h. Tit. ubi dicitur: *Accepisti mulierem, & per aliquod tempus habuisti, per mensem, aut per tres, aut per annum, & nunc primum dixisti, te esse frigidæ naturæ, ita ut non potuisses coire cum illa, nec cum aliqua alia. Si illa, quæ uxor tua esse debuit, eadem affirmat, quæ tu dicis, & probari potest per verum judicium, ita esse, ut dicitis, separari potestis.*

Respondeo 2. Si nulla amplius superfit spes tollendæ sine miraculo impotentiæ, & conjuges nolint separari ab invicem, tenentur cohabitare instar fratris & sororis. Ita declarat *Cœlestinus* III. C. 5. h. Tit. ubi dicit: *Requisivisti, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis. Nos sentimus, ut a tempore celebrati conjugii, si frigiditas prius probari non posset, cohabitent per triennium, quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint, & juxta Decretum Gregorii mulier per justum judicium de viro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium. Si autem ille aliam acceperit, separentur. Quodsi ambo consentiant simul esse, vir eam, etsi non uxorem, saltem habeat ut sororem.*

Quæritur 106. Quomodo possit vel debeat impotentia in ordine ad dissolutionem matrimonii probari?

Respondeo 1. Probatio illa, si uterque conjugum fateatur impotentiam se tenentem ex parte unius, supplenda est per juramentum utriusque conjugis de veritate dictorum, & per juramentum septem propinquorum, vel, si propinqui defuerint, vicinorum, qui manu extensa ad Evangelium vel erecta in cœlum jurent, se credere, quod conjuges vera jurent. Hic est sensus verborum *Cœlestini* III. dum C. 5. h. Tit. in textu proxime relato addit: *Si autem, quod nunquam se invicem cognoverint, ambo fatentur, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si* pro-

propinqui defuerint, *tactis sacrosanctis Evangeliis*, *uterque jurejurando dicat*, *quod nunquam per carnis copulam una caro effecti fuissent*, *& tunc videtur*, *quod mulier valeat ad secundas nuptias convolare*.

Respondeo 2. Si alteruter conjugum neget impotentiam, aliquando probatio sumitur ex testimonio honestarum matronarum, quibus demandatur inquisitio de signis violatæ virginitatis, utrum videlicet in vagina mulieris etiamnum reperiatur *Hymen*, vel arcta corrugatio interna vaginæ. Ita habetur C. 6. h. Tit. ubi *Innocentius* III. scribit Episcopo Altisiodorensi: *Fraternitatis tuæ litteras recepimus*, *continentes*, *quod mulier cuidam viro matrimonialiter nupsit*, *cum quo per multos annos morata non potuit carnaliter ab ipso cognosci*. *Tu volens habere certitudinem pleniorem quasdam matronas suæ parœciæ providas & honestas ad tuam præsentiam evocasti*, *districte illis injungens sub periculo animarum*, *ut mulierem illam prudenter inspicerent*, *& perquirerent diligenter*, *utrum idonea esse ad viriles amplexus*, *quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter*, *quod eadem nunquam poterat esse mater*, *aut conjux*, *tanquam cui naturale deerat instrumentum*. *Unde viro licentiam tribuisti*, *ut aliam uxorem duceret*. *Contigit autem postea*, *quod mulier invenit*, *qui feras hujusmodi reseravit*, *& latori præsentium supernupsit*. ..... *Nos attendentes*, *quod hujusmodi impedimentum*, *quod præter divinum miraculum per opus humanum potuit absque periculo corporali removeri*, *sententiam divortii per errorem licet probabilem novimus esse prolatam*, *unde eam &* (posteriorem maritum) *præcipimus ab invicem separari*, *& nisi se voto mulier illa* (in Religione) *obstrinxerit ad continentiam servandam*, *primus vir*, *nisi prætextu fornicationis* (a muliere per alterum conjugium commissæ) *ejus consortium velit declinare*, *cum ea remaneat*. Ex hoc textu ipsemet Pontifex colligit, quantum ex adjectis videtur, quod mulier ob arctitudinem pro impotente declarata, si alteri nubat, *cui arcta non sit*, *& per frequentem usum secundi reddatur etiam apta primo*, debeat redire ad primum virum. Credo tamen, hanc responsionem esse Juris Ecclesiastici, non Divini, el Naturalis, ita ut Jure Naturali ac Divino non teneretur redire ad primum.

Quæritur 107. An mulier ob arctitudinem impotens teneatur pati sectionem, vel aliud remedium conjunctum cum periculo mortis?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia hoc innuit *Innocentius* III. l. c. ubi ait: *Per hæc quæstionem illam noveris esse solutam*, *qua quæritur*, *utrum ea*, *quæ adeo arcta est*, *ut nulli possit carnaliter commisceri*, *nisi per incisionem*, *aut alio modo sibi violentia inferatur*, *non solummodo levis*, *sed forte tam gravis*, *ut ex ea mortis periculum timeatur*, *ad matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi*. Cum Pontifex in principali casu approbaverit judicium Episcopi, permittentis dissolutionem matrimonii ratione impotentiæ ob arctitudinem mulieris, quin ea fuerit obligata ad incisionem vel aliud violentum remedium, illatio Pontificis de soluta quæstione non haberet locum, si daretur ea obligatio.

Quæritur 108. An matrimonium ratum dissolvatur per impotentiam supervenientem?

Respondeo Affirmative.

Id *Probatur* ex C. 3. h. Tit. ubi *Alexander* III. hunc ipsissimum casum proponit, & affirmative respondet: *Accepimus*, inquit, *quod quidam sedecim annorum quandam tredecim annorum duxit uxorem*; *qui*, *cum debitum* (impotentia utique temporali ob imperfectionem ætatis) *reddere non posset*, *mulier tam gravem infirmitatem contraxit*, *ut omnino viro sit facta inutilis*, *& instrumentum ejus impeditum*, *ita*, *ut vir ei commisceri non possit*. *Respondemus igitur*, *quod*, *si vitium illud mulier a natura contraxit*, *nec ope Medicorum poterit adjuvari*, *viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem*. Ita Pontifex.

Nec obstat, quod matrimonium ratum sacramentale juxta prius §. 2. & 3. dictum sit Jure Divino indissolubile.

Ea enim indissolubilitas est objective conditionata, nisi ante consummationem interveniens substantialis mutatio objecti quæ perfectam significationem Sacramenti impossibilem reddat, aliud postulet.

Quæritur 109. An matrimonium valide contrahere possint Castrati tantum uno testiculo?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia adhuc apti sunt ad generationem. Ita teste *Sanchez* l. 7. disp. 92. n. 14. indubitatum est in Authoribus.

Quæritur 110. An matrimonium valide contrahant castrati utroque testiculo?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia non possunt emittere verum semen. Idem declaravit anno 1587. *Sixtus* V. ad Nuntium Apostolicum his verbis a *Sanchezio* l. c. relatis: *Committimus Fraternitati tuæ, & mandamus, ut conjugia per quoscunque Eunuchos & Spadones, utroque teste carentes, cum quibuslibet mulieribus defectum prædictum sive ignorantibus, sive scientibus contrahi prohibeas; eosque ad matrimonia contrahenda inhabiles authoritate nostra declares; & tam locorum Ordinariis, ne hujusmodi conjuctiones de cætero fieri quoquo modo permittant, interdicas, quam eos etiam, qui sic de facto contraxerint, separari cures, & matrimonia ipsa sic de facto contracta nulla, irrita, & invalida esse decernas.* Ita Sixtus V.

Nec obstat, quod tales Eunuchi virgam erigere, coire, & aquosam quandam materiam effundere, sicque ad obtinendum saltem finem secundarium, nempe in remedium concupiscentiæ, sibi & mulieri servire valeant. Nam infra ostendam, non permitti a Deo finem secundarium, nisi per subordinationem ad finem primarium.

Quæritur 111. An impotentia orta ex maleficio dirimat matrimonium?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia non est perpetua, sed potest tolli per auxilia gratiæ ordinaria, concedi solita digne petentibus. Hæc enim impotentia non consistit in aliqua destructione vel corruptione organorum generationi inservientium, sed in perpetua operatione Dæmonis in animum, vel in spiritus seminales, quæ operatio cessat, quamprimum cessat permissio specialis divina Dæmoni concessa ad operandum in homine. Permissio autem illa divina tollitur ad preces constantes armatas sacrificio bonorum operum.

Nec obstat, quod quædam maleficia se habeant per modum *infessionis Dæmonum*, prout contingit in Energumenis, quæ infessio est habitualis, ac proin perpetua.

Respondetur enim, disparitatem esse hanc; quia *obsessio Dæmonis* tendit in bonum obsessi sæpissime, cum etiam viri Sancti nonnunquam similia passi sint. Econtra maleficia hujusmodi, cum tendant ad concitandam discordiam inter conjuges, semper tendunt in malum maleficiati; & incitant semper ad peccata; quia nunquam immittuntur a Deo *motu proprio*, sicut obsessione, sed *motu proprio* Dæmonis, & solum *permissione divina*. Itaque fide & precibus possunt semper tolli.

Quæritur 112. An Hermaphroditi, hoc est, habentes duplicem sexum, valide ac licite possint contrahere matrimonium?

Respondeo 1. Hermaphroditus licite & valide contrahit matrimonium juxta illum sexum, qui judicio Medici vel honestarum matronarum, accedente juramento proprio de majore in uno sexu stimulo, notabiliter prævalet. Ita cum *Sylvestro*, *Tabiena*, *Armilla*, *Sanchez* l. 7. disp. 106. communis Doctorum.

Respondeo 2. Si uterque sexus ita æqualis apparet, ut judicio Medicorum, vel aliorum peritorum, neuter sexus notabiliter prævaleat, vel stricte dubium sit, quis sexus prævaleat, poterit quidem Hermaphroditus contrahere matrimonium, tenetur tamen sub peccato mortali eligere sexum virilem.

Ratio est, quia de virtute generativa hujus sexus potest esse longe certior, quam de virtute generativa sexus fœminei,

minei, seu de existentia veræ matricis & ovariorum, deque earum recta dispositione, deque virtute receptiva ac retentiva seminis, quæ, cum magis lateant in corpore, quam appareant extra, sunt longe magis incognita, quam virtus erigendi virgam, & seminandi. Cum ergo, ubi agitur de valore Sacramentorum, eligendum sit tutius, etiam in isto casu potius sexus virilis, quam muliebris eligendus est.

Quæritur 113. An valide & licite contrahant matrimonium valde senes?

Respondeo 1. Senes cujuscunque ætatis valide ac licite contrahunt matrimonium, si nullo alio impedimento præter senectutem laborant. Ita teste *Sanchez* l. 7. disp. 92. n. 21. habet praxis & sensus Ecclesiæ.

Ratio est, quia, prout hic Author l. c. n. 19. ex Glossa, & *Tiraquelo* observat, *nullus est adeo senex, quin saltem aliquando natura, vel arte Medicinæ adjutus possit ad coitum calere*, ita ut ex cerebro, corde, & jecore spiritus seminales ad testes vel matricem & ovaria transmitti, matrix, sicut fit in experimentis Electricitatis, attrahi & ipsa cum *ovariis* inosculari valeat per ramenta aperta. Quodsi vera esset sententia, quam *Guttierez* l. 1. Canonic. quæst. C. 16. n. 11. veriorem & probabiliorem Medicorum opinionem vocat, quod nempe verum semen sit *stilla, calidum spiritum in se continens, a cerebro excreta, & per medullam spinæ dorsi in renes per duo paria nervorum, atque exinde in membra genitalia defluens*, nulla apparet impossibilitas, cur idem non possit fieri in senibus saltem in casu raro.

Respondeo 2. Si senex sit adeo exhaustus viribus, ut sit omnino impotens ad copulam habendam, hoc est, ad erigendam virgam & seminandum, nec judicio Medicorum arte juvari possit, non potest valide contrahere matrimonium. Ita *Sanchez* l. c. n. 24. citans pro se *Hostiensem*, *Rosellam*, *Pisanum*, *Angelum*, *Sylvestrum*, *Scotum* in 4. dist. 32. ad 2. & multos alios. Idem dicendum, inquit, *si senex ille posset quidem coire, non tamen seminare intra vas.*

Quæritur 114. An valide & licite contrahant matrimonium steriles?

Respondeo: Si sterilitas sit naturalis, affirmative.

Ratio est, quia non potest sciri, an sterilitas sit perpetua, prout patet ex multis, qui primum sero genuerunt; neque ea est talis defectus, qui sine miraculo stricte dicto curari non possit. Dependet enim a motione phantasiæ & spirituum, quæ motio causari potest ministerio ordinario causarum secundarum, puta Angelorum, vel ex concursu variarum dispositionum. Ita autem postulantur & obtinentur per preces a Deo non *tanquam miracula*, sed *tanquam beneficia*.

Dixi: si sterilitas sit naturalis. Si enim causata fuerit *artificialiter* per potum seu venenum sterilitatis, constituit verum impedimentum dirimens matrimonii titulo impotentiæ; quia hoc venenum destruit seu corrumpit ipsa organa generationis, nempe ipsam matricem, ovaria, vel testiculos, qui constant innumeris filamentis tenuissimis, per quæ, tanquam canaliculos, transeunt, concentrantur, & ejaculantur spiritus seminales.

Quæritur 115. An Hernia, seu ruptura sit impedimentum matrimonii?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia non reddit impossibilem sed tantum difficilem coitum. Tenetur tamen pars hoc defectu laborans monere sponsum; quia alioquin deciperetur gravissime in contractu bonæ fidei. Quodsi mulier rupturæ descendentis in vaginam uteri globo ceraceo intromisso descensum impediat, ipseque globus diuturnitate temporis cum parietibus vaginæ ita concrescat, ut sine periculo tempore coitus eximi nequeat, censent Medici a me consulti, ne sic quidem impediri generationem prolis, dummodo semen ejiciatur in vagina uteri; quia, etsi semen non possit deferri ad matricem, possunt tamen in ovaria ob apertionem pororum deferri spiritus seminales, sufficientes ad actuationem ovuli & generationem. Ego

tamen,

tamen, licet ob probabilitatem hujus sententiæ posset continuari usus matrimonii jam contracti, si hoc impedimentum superveniat, censeo hoc impedimentum esse dirimens ad contrahendum; quia eatenus non attenditur sola probabilitas de absentia impedimenti, sed eminenter major probabilitas & præsumptio de insufficientia ad generandum perpetua.

Quæritur 116. Quid licet conjugibus superveniente certo impedimento impotentiæ post contractum matrimonium quoad usum matrimonii?

Respondeo 1. Si impedimentum impotentiæ fuerit certum, non licent amplius ea omnia, quæ vel ex natura actus vel ex dispositione personali conjugum causant periculum propinquum pollutionis.

Ratio est, quia, ubi finis redditur illicitus, nempe copula carnalis, redduntur etiam illicita media intrinsece ordinata ad finem, nempe excitatio spirituum seminalium, ex qua pronum est sequi pollutionem.

Respondeo 2. Licent tamen signa amoris, v. g. oscula, si careant illo periculo; quod si adsit, nec illa erunt licita. In praxi videtur necessarium, ut separentur thoro, vivantque de cetero instar fratrum & sororum separati cubiculo.

Nec obstat, quod nemo teneatur abstinere ab actu alias sibi licito, etsi prævideat, secuturam ex illo pollutionem, dummodo absit periculum consensus in illam, vel in ejus delectationem, prout *Sanchez l. 9.* Disp. 45. n. 4. & nonnulli Authores existimant. Hoc enim dici poterit, si ex ejusmodi osculis, vel aliis signis amoris raro sequatur pollutio, neque natura jam aliunde in casu particulari sit ad pollutionem disposita. Sic enim periculum erit tantum remotum. Si autem ex ejusmodi signis frequenter sequatur pollutio, aut pronum sit, eam consequi, sic jam erit periculum propinquum, quod, ubi actio non est necessaria saltem ex honestate, in omni statu fugiendum est ad aliquid intrinsece malum indirecte volitum. Hinc etiam negatur, quod, ubi actio, per se causativa pollutionis ex natura actus aut indispositione operantis, non est necessaria, non detur consensus interpretativus in pollutionem. Accedit, quod practice loquendo, si frequenter ex tali actione non necessaria sequatur pollutio, adsit probabile periculum consensus in delectationem sensualem pollutionis.

De Impedimento Raptus.

Quæritur 117. Quid sit raptus?

Respondeo: Raptus est violenta abductio fœminæ aut maris de loco in locum matrimonii contrahendi causa.

Dicitur 1. *de loco in locum*, saltem in æstimatione morali in ordine ad plenam consensus matrimonialis voluntarietatem diminuendam diversum.

Dicitur 2. *violenta abductio*, cui perinde est, sive sit *physica* per injectionem manuum; sive *moralis* per incussionem metus, & gravissimas respective minas; sive *mediata* per mandatum, alteri datum de abducenda persona; sive immediata.

Quæritur 118. Unde probetur hoc impedimentum?

Respondeo: Probatur ex *Concilio Tridentino*, quod Seff. 24. C. 6. sic habet: *Decernit S. Synodus, inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptioris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quodsi rapta a raptore separata & in loco tuto ac libero constituta illum in virum habere consenserit, eam Raptor in uxorem habeat.*

Quæritur 119. Quænam sint pœnæ statutæ in Raptores?

Respondeo 1. De Jure Canonico statutæ sunt sequentes pœnæ. 1. Excommunicatio. 2. Perpetua infamia. 3. Incapacitas ad omnes dignitates. 4. Dotatio raptæ. 5. Si Raptor fuerit Clericus, amissio beneficii, seu depositio. Ita habetur in *Concilio Tridentino* l. c. dum prioribus verbis immediate subjungitur: *Et nihilominus Raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem*

rem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.

Respondeo 2. De Jure Civili recentiore ex Constitutione pœnali *Caroli* V. art 119. statuitur in Raptorem pœna capitis, si raptui accessit stuprum & violenta oppressio. Et ex Ordinatione Criminali *Josephi* I. art. 19. §. 23. Raptor jubetur capite plecti ac rotæ imponi.

Quæritur 120. Quænam requiruntur ad incurrendas has pœnas?

Respondeo: Requiritur 1. ut fiat abductio in locum moraliter diversum in ordine ad diu continuandam incussionem metus vel violentiam. Talis moralis locorum diversitas non est, si fœmina abducatur e domo in domum ejusdem pagi, vel ex urbe in vicinam sylvam ad committendam securius libidinem. 2. Ut fœmina, quæ rapitur, sit honestæ alias vitæ. Nec interest, sive sit virgo, sive puella, sive conjugata. 3. Ut inferatur aliqua violentia positiva, ita ut saltem invita abstrahatur a parentibus, vel tutoribus. In ordine tamen ad incurrendum impedimentum dirimens non requiritur hæc violentia, sed sufficit, dummodo suasionibus inducta abducatur invitis parentibus vel tutoribus.

Ratio est, quia impedimentum hoc non est stricte pœna, sed inhabilitas. Idem patet ex C. 6. de Raptoribus, ubi *Lucius* III. expresse dicit: eum non esse raptorem, qui puellam consentientem invitis parentibus abducit. 4. Ut abducatur exercendæ libidinis causa intra sive extra prætensum matrimonium, licet postea consentiat in sui violationem.

Quæritur 121. An hoc impedimentum etiam incurratur, si fœmina potens rapiat virum?

Respondeo: Non incurritur.

Ratio est, quia in Jure Canonico C. 6. & 7. de Raptoribus, & in Tridentino solum fit mentio de raptore, non de raptrice.

Nec obstat, quod alia impedimenta matrimonii, uti criminis, publicæ honestatis, metus, sint reciproca inter virum & fœminam; aut quod in correlativis, ubi eadem est ratio, sub sexu masculino etiam comprehendatur sexus fœmineus, ut habetur l. 1. 122. & 195. ff. de V. S.

Respondeo enim, illa, quæ in Objectione enumerantur, crimina non solum frequenter committi a viris, sed etiam a fœminis. Imo ea crimina, vel impedimenta plerumque sunt reciproca. Et quod attinet metum, expresse fit in Jure mentio de casu, quo viro incutitur metus a parentibus vel cognatis puellæ in fornicatione deprehenso. E contra circa raptum constanter fit solius viri mentio. *Ad secundum* dico: non esse eandem rationem legis; cum casus rarissimus, qui intra centum annos vix semel contingit nec exposcat legem, nec respiciatur a lege, nisi comprehendatur sub proprietate verborum legis.

§. V.

De Divortio & secundis Nuptiis.

Quæritur 1. Quid sit divortium?

Respondeo: Divortium est legitima separatio mariti ab uxore vel *quoad vinculum*, vel *quoad thorum*, vel *quoad cohabitationem*.

Quæritur 2. Quotuplex sit divortium?

Respondeo: Divortium dividitur 1. In separationem quoad vinculum. 2. In separationem quoad thorum. 3. In separationem quoad cohabitationem. Divortium seu separatio *quoad vinculum* fit, quando matrimonium contractum declaratur esse invalidum, ita ut utrique parti tribuatur facultas contrahendi aliud cum alia persona matrimonium. Divortium seu separatio *quoad thorum* fit, quando conjuges deobligantur a redditione debiti conjugalis, & propterea accipiunt facultatem se separandi ab invicem quoad lectum. Divortium seu separatio *quoad cohabitationem* fit, quando conjuges non solum accipiunt facul-

facultatem denegandi comparti debitum conjugale, seque ab invicem separandi quoad lectum, sed etiam se separandi quoad cohabitationem in eadem domo, vel urbe. *Dividitur* 2. divortium quoad thorum, vel cohabitationem in *perpetuum* & *temporale*. Illud durat de se ex parte unius irrevocabiliter usque ad mortem. Istud vero durat solum usque ad revocationem partis innocentis vel Judicis.

Quæritur 3. An matrimonium consummatum quoad vinculum possit dissolvi causa adulterii, vel hæresis?

Respondeo Negative. Ita definitum est a Concilio Tridentino Sess. 24. Can. 5. ubi dicitur: *Si quis dixerit, propter hæresin, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a conjuge, dissolvi posse matrimonii vinculum, anathema sit*. Et Can. 7. *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, anathema sit*. Cæterum hæc veritas fuse a me fuit probata contra Sectarios in *Demonstratione Critica Religionis Catholicæ* ex Scriptura, explicata per constantem observantiam Ecclesiæ Romanæ a D. Petro fundatæ.

Quæritur 4. An matrimonium ratum sit dissolubile quoad vinculum?

Respondeo Affirmative. Saltem si valor matrimonii rati vel sit dubius, vel si matrimonium sit conditionatum, prout §. 2. ostensum est.

Quæritur 5. Quænam causa sufficit ad faciendum divortium quoad thorum?

Respondeo. Ad faciendum hoc divortium sufficit adulterium unius conjugum.

Id *Probatur* ex verbis *Christi* Matth 5. v. 31. ubi dicit: *Dictum est* (antiquis): *Quicunque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, mœchatur*. Idem repetit *Christus* Matth. 19. ubi Pharisæi ex instituto interrogabant: *an liceat homini dimittere uxorem suam quacunque ex causa?*

Quæritur 6. Quænam requirantur conditiones ad hoc, ut ratione adulterii liceat instituere divortium?

Respondeo. Requiruntur sequentes conditiones: 1. Ut sit adulterium *consummatum*, hoc est, per actualem copulam carnalem perfectum. 2. Ut sit *convincenter probatum*, ita ut de illo saltem morali certitudine constet. 3. Ut sit adulterium *formale*, hoc est, libere & scienter commissum. Si enim maritus ebrius invaderet aliam fœminam, existimans, illam esse suam; non esset sufficiens causa ad divortium. Idem dicendum, si mulier ab alio viro violenter opprimatur, aut metu mortis ad hoc compellatur. Neque enim tale adulterium meretur tam gravem pœnam, ac est divortium. 4. *Ut necdum sit tacite remissum*. Talis remissio seu condonatio delicti daretur, si pars innocens, conscia de alterius adulterio, peteret vel redderet debitum conjugale.

Quæritur 7. An etiam bestialitas a viro commissa præbeat uxori causam instituendi divortium?

Respondeo Affirmative. Ita *Abulensis* in C. 19. Matth. *Vera Crux*, *Sanchez* l. 10. disp. 4. n. 14.

Ratio est, quia datur major ratio ex bestialitate, quam fornicatione; & genus delicti per infractionem fidei conjugalis in unitatem carnis datæ idem est.

Quæritur 8. An etiam Sodomia, præsertim, si violenter aut fraudelenter cum ipsa uxore committatur, sit sufficiens causa divortii?

Respondeo Affirmative. Ita *Sanchez* l. c. n. 3. referens *D. Thomam*, *D. Bonaventuram*, *Durandum*, *Richardum*, *Paludanum*, *D. Antoninum*, & plurimos alios Doctores.

Ratio est, quia conjuges ex ipsa natura contractus matrimonialis se invicem obligant ad servandam unitatem carnis, quæ tollitur per copulam Sodomiticam.

Nec interest; sive Sodomita sit pars agens sive patiens, quia peccatur contra unitatem carnis cum conjuge. *Sanchez* tamen l. c. n. 6. 7. 8. censet; Sodomiam viri cum propria uxore non esse

cau-

causam divortii, nisi corrigi nolit; & si corrigi nolit, eam non esse causam divortii perpetui, sed tantum ad tempus. Sed insistendum priori responsioni, quia antiquiores Doctores non distinguunt inter tempora vel modos divortii saltem si sint incorrigibiles tales Sodomitæ.

Quæritur 9. An etiam pollutiones, vel alii tactus lascivi ad pollutionem proxime disponentes sint causa divortii, v. g. si maritus sub prætextu exercendæ copulæ retrahat suum membrum, sicque seminet extra vas uxoris?

Respondeo cum *Sanchezio* l. c., ejusmodi pollutiones vel tactus cum propria uxore non esse causam divortii perpetui, sed tantum divortii ad tempus quoad thorum, donec in marito appareat spes emendationis. Quodsi maritus post iteratas emendationis promissiones constanter per unum vel alterum annum datam fidem frangat, censeo, dari causam ad perpetuum divortium quoad thorum.

Ratio est, quia licet non committatur adulterium vel fornicatio, datur tamen solicitatio ad connivendum & cooperandum peccato occasione thori conjugalis. Omnis autem solicitatio continuata ad peccata contra naturam præbet justam causam divortii ad tempus, prout *D. Antoninus*, *Astensis*, & *Joannes de Fribrurgo a Sanchezio* l.c. n. 8. relati docent. Ex hoc autem sequitur, fore causam divortii perpetui, si omnis spes emendationis post iteratas monitiones evanescat.

Quæritur 10. An tactus lascivi cum aliis personis exerciti præbeant causam divortii?

Respondeo 1. Per se non præbent causam divortii. Ita *Sanchez* l. c. n. 9.

Ratio est, quia per ejusmodi actus non dividitur una caro in aliam carnem; adeoque nec violatur conjugalis fides quoad substantiam.

Respondeo 2. Præbent tamen ejusmodi lascivi actus causam divortii ad tempus, seu denegandi ad aliquod tempus debitum.

Ratio est, quia, licet non committatur adulterium, nec violetur fides conjugalis quoad substantiam, violatur tamen quoad modum, contra quam violationem compars, nisi appareat aliud efficax remedium in futurum, recte se præmunit denegatione ad aliquod tempus debiti vel thori conjugalis. Ita quoad rem *Sanch* l. c. n. 7. allegans *Paludanum*, *Petrum de Soto*, *D. Antoninum*, & alios, qui docent, omne vitium a conjuge contra naturam commissum sufficere ad divortium. Eam tamen doctrinam *Sanchez* l. c. recte explicat aut temperat, ut intelligatur de divortio temporali, in quantum hoc servit ad emendandam aut in posterum absterrendam compartem ab ejusmodi vitio.

Respondeo 3. Quando tactus lascivi complent violentam præsumptionem de commisso actuali adulterio, etiam sufficiunt ad divortium perpetuum. Id patet, quia in tali casu non spectantur seorsim tanquam motivum divortii, sed tanquam signum & argumentum adulterii adminiculativum cum aliis indiciis. Ipsum autem adulterium per violentas præsumptiones probatum est causa ac motivum sufficiens divortii, utpote moraliter certum.

Quæritur 11. An marito & uxori competat reciproce jus æquale in ordine ad instituendum divortium?

Respondeo Affirmative. Ita omnes Authores teste *Sanchezio* l. c. Disp. 3. n. 6. excepto *Cajetano*. Idem docet in pluribus locis D. *Augustinus* relatus Causa 32. q. 7.

Probatur autem ex *Innocentio* I. qui, licet videatur facere discrimen inter maritum & uxorem, reipsa tamen nullum facit, nisi in certitudine probationum seu præsumptionum, quæ non tam facile convincunt in marito, quam in uxore. In Epistola 3. ad Exuperium *n.* 4. sic scribit: *Desideratum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores in consortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana Religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres de*

adul-

adulterio non facile accusant; & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud Sacerdotes deferre consueverunt; & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur; virorum autem latente commisso non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur: qui utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur. Cum ergo par sit causa, interdum probatione cessante vindictæ ratio conquiescit. Hic textus agit quidem de sola æqualitate mariti & uxoris in ordine ad denegandam communionem Eucharistiæ; eoipso tamen recte infertur æqualitas quoad communionem thori, licet hæc illis temporibus forte tantum fuerit negatio communionis temporalis, sicut illa negatio communionis Eucharistiæ solum fuerat temporalis. Explicatius tamen hæc doctrina sub eodem *Innocentio* I. anno 416. fuit definita a *Concilio Milevitano*, quod Can. 17. sic habet: *Placuit, ut secundum Evangelicam & Apostolicam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito alteri conjungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quodsi contempserint, ad pœnitentiam redigantur.*

Quæritur 12. An ad instituendum divortium ratione adulterii requiratur prius monitio delinquentis prævia?

Respondeo. Per se spectato Jure Civili vel Canonico non requiritur monitio prævia; quia hanc monitionem præviam nec lex, nec praxis Ecclesiæ requirit. Si tamen maritus vel uxor advertat, compartem ejusmodi periculis se exponere, & speretur fructus sufficiens, tenetur amice præmonere de periculo peccati, & secuturi divortii ex lege charitatis.

Quæritur 13. An jus ad instituendum divortium extinguatur lapsu temporis, v. g. quinquennii, vel septennii?

Respondeo: Nisi a tempore obtentæ de adulterio conjugis notitiæ crimen ab altero conjuge fuerit tacite per actus conjugales remissum, non extinguitur lapsu temporis brevis; extinguitur tamen lapsu temporis longi.

Ratio est, quia etiam actiones criminales sic extinguuntur.

Nec obstat, c. *admonere*, 33. q. 2. ubi *Stephanus* V. sic scribit marito, qui uxorem adulterii falso insimulatam occiderat: *Si verum fuisset* (adulterium) *post septem annos pœnitentia peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si voluisses*. Nam ex hoc textu videtur colligi, quod maritus illis temporibus non habuerit potestatem *statim* dimittendi uxorem adulteram, sed quod debuerit expectare tempus expletæ septennalis pœnitentiæ. Hinc potius inferendum, quod ab eo tempore, quo adultera pars potest dimitti, & non dimittitur, incipiat extingui jus seu actio ad divortium.

Quæritur 14. An pars innocens teneatur aliquando instituere divortium?

Respondeo. Pars innocens tenetur instituere divortium temporale in duplici casu. *Primo*, si divortium temporale prævideatur fore medium cæteris certius ac efficacius ad obtinendam constantiorem delinquentis compartis emendationem. *Secundo*, si ex ulteriore communicatione thori cum comparte adultera nascatur grave scandalum, dum plebs ejusmodi communicationem interpretatur tanquam conniventiam peccaminosam ad flagitium. Pro hac sententia, quam amplectitur *Sanchez* l. c. Disp. 13. n. 6., ab eo allegantur *D. Thomas*, *D. Bonaventura*, *Hostiensis*, *Henricus*, *Angelus*, *Armilla*, *Sylvester*, *Rosella*, *Covarruvias*, *Cajetanus*, & multi alii.

Probatur autem Responsio 1. ex Prov. 18. v. 22. *Qui tenet adulteram, stultus est & impius*. 2. Ex *Concilio Arelatensi*, relato in C. si vir. *de adulteriis*, ubi dicitur: *Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus criminis particeps*. 3. Ex D. *Augustino*, qui l. de adulterinis Conjugiis l. 2., prout refertur C. non solum 28. q. 1. scribit: *Si uxor in his factis* (adulterino commercio) *perseverat, recede ab illa, & noli vivere cum illa. Sin autem, & tu particeps peccati illius eris*. 4. Ex D. *Hieronymo*

in C. 19. Matth. & relato in C. dixit 32. q. 1. ubi ſic ſcribit: *Cum uxor ſe fornicatione ſeparaverit a marito, non debet teneri ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scriptura: Qui tenet adulteram, ſtultus & impius eſt. Ubicunque ergo eſt fornicatio vel fornicationis ſuſpicio* (violenta præſumptio), *libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere, ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, ſic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſecundam prima vivente non habeat.* 5. Ex D. *Chryſoſtomo* ſeu Authore Operis imperf. in Matth. Hom. 32. *Sicut crudelis eſt & iniquus, qui caſtam dimittit, ſic fatuus eſt & injuſtus, qui retinet meretricem. Nam* (ſcriptum eſt in Levit 18.) *Patronus turpitudinis ejus eſt, qui crimen* (habituale) *celat uxoris*. Ita iſti.

Dixi autem, *ſi divortium prævideatur medium certius ac efficacius ad conſtantem emendationem delinquentis*. Si enim delinquens ſerio pœniteat, nec perſeveret in peccato, non tenetur pars innocens dimittere ream, niſi appareat ex iteratis promiſſionibus, vanam eſſe promiſſionem. Similiter non tenetur pars innocens dimittere ream, ſi ſperatur, profuturam denuntiationem delinquentis ad Superiorem Eccleſiaſticum. Id docet *Innocentius* III. C. quemadmodum, de Jurejurando, ubi ſic ſcribit: *Si maritus uxori expreſſe juraſſet, quod eam ſuper adulterio non impeteret, eſſetne ſervandum hoc juramentum? Cum Scriptura teſtetur, quod patronus eſt turpitudinis, qui celat crimen uxoris; & ſecundum regulam Evangelii, ſi primo & ſecundo correpta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet Eccleſiæ, ut tanquam Ethnica & Publicana deinde vitaretur; ne per hoc ei libera tribueretur peccandi facultas propter impunitatem peccati. Sed nunquid vir non poteſt dimittere uxori peccanti non ſolum ſepties, ſed etiam uſque ſeptuagies ſepties ſecundum Evangelicam veritatem? Tutius ergo in hoc caſu videretur, ut propter jurisjurandi religionem vir accuſare deſiſtat uxorem ad divortium celebrandum, quanquam denuntiare eam poſſet ad pœnitentiam peragendam.*

Quæritur 15. An pars innocens teneatur nocenti reconciliari & condonare delictum, ſi pœniteat?

Reſpondeo 1. In hac re eſſe diſtinguendum. Nam *primo*, ſpectato Jure Civili aut Canonico in foro externo pars innocens non tenetur partem nocentem, ſemel adulterii cauſa dimiſſam, de novo recipere, etiamſi pœniteat ſerio. Id patet ex textu *Stephani* V. ſuperius adducto in q. 13.

Reſpondeo 2. Spectato foro interno tenetur pars innocens nocenti reconciliari, eamque denuo poſt ſufficientia ſigna conſtantis pœnitentiæ recipere, niſi ex receptione parti nocenti timenda ſint gravia damna, præjudicia, vel incommoda. Hæc reſponſio probatur ex ſenſu Patrum, & veteris Eccleſiæ, quæ agnovit hanc obligationem ſaltem ex lege charitatis. Nam 1. ex textu *Stephani* V. ſuperius adducto apparet, quod antiquitus non licuerit viro inſtituere divortium cum adultera quoad cohabitationem ante expletam ejus ſeptennalem pœnitentiam, quo tempore neutri parti erat permiſſus uſus conjugii ratione ſtatus pœnitentialis. Hujus autem rigoris in foro externo adhibiti non videtur poſſe reddi ratio congruentior, niſi quod Eccleſia optaret ac ſperaret, diuturna cohabitatione & probatione pœnitentiæ tandem inflecti animum mariti ad clementiam. 2. In *Concilio Arelatenſi* relato C. ſi vir de adult. dicitur: *Si vir ſciens uxorem ſuam deliquiſſe, quæ non egerit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps. Quodſi mulier dimiſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reverti, debet, ſed non ſæpe recipere peccatricem.* 3. S. *Auguſtinus* l. 2. de adulterinis conjugiis C. 5., relatus C. *quod autem* 32. q. 1. ſcribit: *Quod tibi durum videtur, ut poſt adulterium reconcilietur conjugi conjux, ſi fides adſit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos de baptiſmate vel pœnitentia credimus eſſe ſanatos? Poſtquam Chriſtus ait adulteræ: nec ego te condemnabo; vade deinceps noli peccare; quis non intelligat, debere maritum ignoſcere, quod*

vi-

videt ignovisse Dominum amborum? nec jam se debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen divina credit miseratione deletum.

Quæritur 16. An pars innocens, si facto cum adultera divortio, etiam ipsa commisit adulterium, teneatur recipere dimissam?

Respondeo 1. In foro externo potest obligari ad recipiendam dimissam saltem in pœnam delicti, & in præservativum de futuro.

Ratio est, quia parti innocenti non fuit a Christo tributum jus absolutum ac non subordinatum ad jurisdictionem Ecclesiæ in ordine ad instituendum divortium perpetuum, prout patet ex praxi veteris Ecclesiæ, v. g. ex textu Stephani V. annectentis varias limitationes ejusmodi divortiis.

Respondeo 2. In foro interno tenetur sic peccans reconciliari comparti adulteræ ex lege charitatis. *Patet* ex dictis q. præced. & ex illo Matth. 18. v. 33. ubi Christus servo immisericordi dicit: *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus.*

Quæritur 17. An pars adultera non obstante, quod intercesserit divortium perpetuum, teneatur redire ad conjugem innocentem, quandocunque reditum petierit?

Respondeo: In hac re esse distinguendum. Si enim pars innocens petiit divortium solum temporale usque ad suam revocationem, manet illi jus salvum ad revocationem. Econtra si petiit ac impetravit divortium *perpetuum sine clausula* ac reservatione limitante *ad revocandum pro libitu*, attendendum est ad communem praxin, an ejusmodi divortia perpetua ac indefinita censeantur haberi pro cessione juris ad revocandum, vel non? Ubi praxis seu consuetudo interpretatur divortia perpetua illimitata pro cessione juris absoluta ad revocandum; huic expositioni moribus utentium comprobatæ insistendum est; quia non prohibetur pars innocens Jure naturali vel divino ad faciendam hanc cessionem. Ubi vero consuetudo interpretatur divortia perpetua indefinita tanquam cessionem Juris tacite clausulatam, vel ubi de consuetudine in alterutram partem non constat, censendum est *hoc tempore*, divortio perpetuo indefinito inesse tacitam clausulam *de jure revocandi ad libitum*.

Ratio est, quia prout *Sanchez* l. c. disp. 10. n. 3. testatur, pro isto jure revocandi stat eminenter major pars Doctorum, quorum potior sensus communiter format mentem Fidelium & praxin.

Dixi, *hoc tempore*, donec videlicet per Constitutionem Pontificiam, vel per Legem Diœcesanam statuatur oppositum, ut nempe Instituentes divortium eligant alterutrum, nempe vel solum divortium temporale, vel cessionem juris perpetuam, quo pars dimissa possit certius consulere suæ sustentationi, ac fortunis.

Quæritur 18. An facto divortio parti innocenti aut dimissæ liberum sit, emittere votum castitatis simplex, vel solenne castitatis? aut ingrediendi Religionem?

Respondeo 1. Facto divortio perpetuo cum cessione tacita vel expressa juris ad revocandum, licet tam parti nocenti quam innocenti non solum emittere votum castitatis simplex, sed etiam solenne castitatis.

Ratio est, quia per hoc nulli infertur præjudicium.

Respondeo 2. Facto divortio solum temporali, aut perpetuo quidem, sed cum reservatione tacita vel expressa juris ad revocandum in sensu superius explicato, nec innocenti nec nocenti licet ingredi Religionem.

Ratio est, quia innocens ageret contra pacta tacite vel expresse conventa, utpote extinguendo jus conjugale vi contractus in divortio temporali tantum suspensum & sanabile; pars rea autem ageret contra naturam contractus conjugalis, relinquentis utrique conjugi jus sanabile per pœnitentiam ad actus conjugales.

Res-

Respondeo 3. Votum tamen simplex castitatis soli uxori licitum est, sive sit rea sive innocens; sed marito nec nocenti nec innocenti licitum est.

Ratio est, quia votum simplex castitatis importat obligationem nunquam exigendi debitum conjugale. Hoc autem præjudicat verecundiæ uxorum, raro audentium exigere signis manifestis exactionem debiti. Hoc autem repugnat contractibus bonæ fidei, ut reddatur difficilior conditio connaturalis contractuum.

Quæritur 19. An maritus conjugi ob adulterium dimissæ teneatur præstare alimenta?

Respondeo 1. Maritus facto divortio solum temporali, vel divortio perpetuo quidem, sed cum reservatione tacita vel expressa juris ad revocandum, tenetur uxori adulteræ præstare alimenta, si ea aliunde commode habere nequeat arte, vel aliorum subsidio gratuito.

Ratio est, quia in tali casu non tollitur nec perpetuo suspenditur jus ad individuam vitæ societatem, in quo fundatur obligatio præstandi reciproce alimenta.

Respondeo 2. In casu, quo intercessit divortium perpetuum cum cessione juris ad revocandum, non tenetur maritus uxori adulteræ, aut vicissim uxor marito adultero, præstare alimenta.

Ratio est, quia ejusmodi divortium perpetuum cum cessione juris ad revocandum non obtinet suam vim in actu secundo, nisi fuerit acceptata ab adultera; repugnaret enim Legi Christianæ, quæ præcipit, denuo recipi adulteram pœnitentem, prout supra q. 14. ostensum est. Si autem ea cessio fuit acceptata a parte adultera, eoipso renuntiat suo juri ad individuam vitæ societatem, ac consequenter ad radicem alimentationis reciprocæ.

Quæritur 20. An pars innocens possit propria authoritate instituere divortium?

Respondeo 1. Pars innocens, si fuerit certa de alterius adulterio, potest licite propria authoritate instituere divortium quoad separationem thori, seu denegationem debiti conjugalis.

Ratio est, quia si hoc non esset licitum, teneretur pars innocens redditione debiti condonare delictum, aut certe illud reddere difficilioris probationis. Quodsi alicui hæc ratio non placeat, dicendum, quod hoc jus reciprocum fundetur in tacito pacto contractui conjugali moribus contrahentium seu consuetudine innexo, vi cujus fides frangi permittitur frangenti fidem. Pactum autem illud tacitum gentium probatur, aut formatur sensu populorum, & sensu fere omnium Doctorum, quos longa serie recenset *Sanchez* l. 10. disp. 12. n. 5.

Respondeo 2. Si tamen pars innocens compellatur sub excommunicatione ad reddendum debitum, quando in probatione quoad forum externum deficit, tenetur reddere debitum. Ita teste *Sanchezio* l. c. n. 6. docent, *D. Thomas*, *D. Bonaventura*, *Durandus*, *Richardus*, *Astensis*, *Joan. de Friburgo D. Antoninus*, *Sylvester*, *Tabiena*, *Turrecremata*, *Nider*, *Armilla*, *&c.*

Ratio est, quia jus instituendi propria authoritate divortium quoad thorum fundatur in tacito pacto moribus gentium & sensu Doctorum introducto. Omne autem ejusmodi jus est ex sua natura subordinatum jurisdictioni Superioris legitimi, qui juste in ejusmodi casibus præcipit etiam pro foro interno juxta allegata & probata non solum modo præcipiendi conditionato, si allegata veritate nitantur, qui modus præcipiendi dedecet Legislatorem, utpote repugnans tranquillitati publicæ; sed modo præcipiendi absoluto.

Respondeo 3. Ad instituendum tale divortium authoritate privata requiritur circa adulterium occultum certitudo physica; circa publicum autem seu notorium certitudo moralis.

Ratio est, quia, cum adulteria occulta relinquantur judicio privato conjugis, sæpissime Zelotypia excæcato, ita ut fingant sibi facile certitudines morales, ubi non sunt, non est conforme æquitati naturali, ut jus conjugale facile violetur per ejusmodi certitudines phantasticas. Econtra adulteria notoria,

vel ad forum externum deducta, relinquuntur judicio indifferenti Judicis legitimi; cujus sententiæ decisivæ jurium non debent restringi ad meras certitudines physicas. Id enim repugnaret bono communi.

Respondeo 4. Parti innocenti non licet propria authoritate instituere divortium quoad cohabitationem. Ita fere omnes Authores.

Ratio est, quia per ejusmodi separationes privatas perturbaretur tranquillitas reipublicæ, & violaretur reverentia Sacramento debita, cum conjuges conjungantur ab Ecclesia.

Quæritur 21. An pars adultera licite possit petere debitum, præsertim si pars innocens illi objiciat probationes semiplenas?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia est in possessione sui juris, quamdiu non reperitur jus certum ex parte opposita. Non autem reperitur ex parte innocentis jus certum, donec illi applicetur per notitiam moraliter certam, sicut contingit in omni translatione jurium.

Quæritur 22. Quænam sint aliæ causæ instituendi divortium?

Respondeo: Aliæ causæ instituendi quoad thorum & cohabitationem divortium sunt sequentes: 1. *Apostasia unius conjugis* a Fide Catholica vel Christiana, seu lapsus in hæresin vel Infidelitatem Ethnicam. 2. *Periculum animæ* ex solicitatione alterius conjugis ad gravia peccata, v. g. ad Sodomiam, Magiam, Latrocinium, Furtum. 3. *Periculum corporis* ex contagioso morbo alterius conjugis, v. g. ex lepra, lue venerea. 4 *Sævitia alterius conjugis vel insidiæ*, v. g. dum maritus uxorem crudeliter tractat, vel dum uxor marito struit mortis insidias. 5. *Valde molesta cohabitatio* ex improbitate incorrigibili unius conjugis, v. g. ob perpetua jurgia, discordias, rixas, &c.

Ratio est, quia hæc omnia repugnant pactis tacitis contractui conjugali vel ex intentione contrahentium vel ex dispositione legum innexis. Nam quando conjuges per contractum matrimonialem se ad individuam vitæ societatem obligant, eoipso tacite paciscuntur, ut liceat sibi pacifice vivere sine contumelia Creatoris, sine periculo animæ & corporis, sine gravi ac perpetua injuria.

Nec obstat, quod *Christus* Matth. 5. & 19. solam fornicationem allegaverit pro causa sufficiente divortii. Christus enim solum loquitur de causis ad divortium perpetuum sufficientibus ex dispositione Legis Divinæ; asseritque, ex dispositione Legis Divinæ positivæ nullam aliam causam ad perpetuum divortium sufficere, nisi adulterium unius conjugis; alias vero leviores causas ad instituendum divortium pacto matrimoniali solum fuisse innexas ob specialem duritiam Gentis Judaicæ. Cæterum de aliis causis, quæ pacto matrimoniali per se insunt ex Lege naturali, & ex ipsa natura seu æquitate contractuum bonæ fidei, Christus totaliter abstraxit.

Quæritur 23. An lapsus in hæresin sit universim causa sufficiens ad divortium, etiam ubi hæretici sunt tolerati, & ubi talis Apostata vult cohabitare sine contumelia Creatoris?

Respondeo: In illis Regionibus, in quibus nonnullæ determinatæ hæreses ob tranquillitatem publicam per leges Principum Catholicorum tolerantur, & matrimonia Catholicorum cum hæreticis ab Episcopis per dispensationem aut tolerantiam passim impune permittuntur, relinquitur discretioni Episcoporum, an divortium permittendum vel negandum sit. Si enim vere intercedat periculum animæ in conjuge aut illius educationi relictis liberis, divortium permittendum est. Si autem consideratis omnibus circumstantiis respective exiguum vel nullum sit periculum animæ, considerandum est, an hæretici reciproce concedant divortium in casu, quo unus Conjugum Acatholicorum transit ad Ecclesiam Catholicam, vel non? Si ipsimet suis concedunt divortium, censendum est, parem conditionem ex pacto tacito inesse matrimoniali contractui Catholicorum. Si vero ejusmodi divortia suis non concedunt,

ſed jubent cohabitare parti ad Fidem Catholicam converſæ, æquum eſt, ut Epiſcopus, Epikia aut diſpenſatione circa leges generales uſus, cohabitationem in tali caſu admittat abſque divortio.

Hæc reſponſio *Probatur* ex C. 6. h. Tit. ubi *Urbanus* III. Archiepiſcopo Florentino ſic ſcribit: *De illa, quæ viro ſuo labente in hæreſin ipſius conſortium ſine judicio Eccleſiæ declinavit, videtur nobis, quod mulier, maxime ſi ea intentione ſeceſſit, ut lapſus in hæreſin tædio pariter & confuſione affectus ſe ab errore ſuo converteret, cum reverſus fuerit, eſt reddenda; quæ, etiam ſi reverti noluerit, compellatur. Si vero judicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eam nullatenus dicimus compellendam.* In hoc textu bene notandum, quod Pontifex jubeat viro ſuo Apoſtatæ uxorem reſtitui, etiamſi ille perſeveret in hæreſi. Ergo idem in nonnullis caſibus imitandum relinquitur Epiſcopo.

Quæritur 24. Qualis ſævitia conjugis, aut moleſtia cohabitationis, ſufficiat ad inſtituendum divortium quoad cohabitationem?

Reſpondeo: Talis *ſævitia* aut *moleſtia cohabitationis* ſufficit ad inſtituendum divortium, qua ſtatus matrimonialis redditur perpetuo miſer. Quænam autem ſit gravis miſeria perſonæ maritatæ, conſideratis circumſtantiis ſtatuum, perſonarum, conditionum, & conſuetudinum circa conſimiles conjuges, in dubio Judici Eccleſiaſtico librandum relinquitur.

Dixi, perpetuo. Miſeria enim exigui temporis videtur eſſe inſufficiens ad divortium, cum ſpectata corruptione humanæ naturæ videatur inhumanum, ſi quis in contractu matrimoniali ſe ad individuam vitæ ſocietatem ſolum ea conditione expreſſe obligaret, niſi compars una vel altera vice per decurſum vitæ metas juſtæ moderationis graviter tranſilierit. Quod autem explicite nequit rationabiliter deduci in pactum, illud nec implicite involvitur. In particulari vero ad gravamen ejuſmodi ſævitiam, aut cohabitationis moleſtiam referuntur 1. truculentia vel inſidiæ, quibus alteri conjugi a thori conſorte creatur periculum juge mortis, mutilationis, vulnerationis. 2. Frequentatio immoderatorum verberum, etiamſi occaſionata ob oris petulantiam. 3. Frequentata oris petulantia, conjuncta cum indigna tractatione in victu, veſtitu, & aliis conjugalibus obſequiis. Hæc enim ſimul ſumpta, ubi *incorrigibilia* ſunt, vitam conjugalem profecto miſeram reddunt.

Quæritur 25. Unde deſumatur incorrigibilitas conjugis?

Reſpondeo: Deſumitur ex eo, ſi pars rea jam ter aut ſæpius fuerit Judici legitimo delata, correpta, & punita; redierit tamen brevi in antiquam viam. In Jure Civili diſponitur, ut vir præbeat *cautionem fidejuſſoriam*, vel depoſitione pecuniæ *pignoratitiam*, aut *juratoriam* de emendatione.

Quæritur 26. An liceat conjugi, ſtante tali periculo, aut ſævitia, inſtituere propria authoritate divortium, capeſſando fugam?

Reſpondeo: Si periculum ſit in mora, id licet. Attamen Judex Eccleſiaſticus ſi illi fiat debita inſinuatio ab altero conjuge, vel a Parocho loci, tenetur citare partem fugitivam, eamque compellere vel ad redeundum vel ad edendas rationes divortii.

Quæritur 27. An Parochi teneantur Judici Eccleſiaſtico denuntiare divortia privata authoritate facta?

Reſpondeo: Tenentur ea denuntiare ſub peccato mortali.

Ratio eſt, quia ex iſtis divortiis privata authoritate factis frequenter ſequuntur geminata ex parte utriuſque conjugis adulteria, quorum ſcelerum ipſi Parochi ſuo ſilentio cauſa fierent.

Quæritur 28. An ad inſtituendum divortium cauſa ſævitiæ re vera requiratur quædam perpetuitas mali?

Reſpondeo Affirmative. Id probo ex ſenſu & ratione ſolida plurium Doctorum. *Sanchez* l. 10. diſp. 18. num. 16 ſic diſcurrit: *Exiſtimo, non licere hoc divortium cauſa verberationis prætertæ, quantumvis atrocis, ſi caſu ex inſolito iræ ac perturbationis motu viri*

contigerit, nec probabilis timor ejusmodi punitionis exercendæ in posterum subsit. Nam causa hujus divortii ex solo damni futuri timore proficiscitur. Cujus signum est, teneri uxorem divertentem causa sævitiæ redire ad virum data sibi sufficiente incolumitatis futuræ cautione. C. Litteras, & C. Ex transmissa de restit. spoliat. Ergo ubi attenta viri consuetudine, ejusque a natura indito ingenio excessus ille inopinatus fuit, non erit justa divortii, ac petendæ cautionis causa. Adde, ex unica verberatione minime sævitiam concludi, ut bene docent ROLANDUS, & multis aliis relatis RIMINALUS JUNIOR. Præterea, quia ad probandum, solitum quempiam esse minas exequi, quo minæ incutiant metum viri constantis, non satis est unicus executionis actus, ut probavi l. 4. d. 1. Unde merito HENRIQUEZ exegit molestam cohabitationem, rixas, & discordias, quæ omnia assiduitatem quandam important. Ita *Sanchez*, qui tamen addit; *duos sævitiæ actus* sufficere ad probandam consuetudinem; imo etiam *unicum sævitiæ actum, si ex unica verberatione conjectura probabilis attenta mariti natura sumi possit, fore, ut in posterum similiter sæviat.*

De secundis Nuptiis.

QUæritur 29. An secundæ Nuptiæ debeant benedici?

Respondeo 1. Si mulier secunda vice nubat, ejusmodi nuptiæ non sunt benedicendæ.

Respondeo 2. Si tantum vir secundo nubat, ejusmodi nuptiæ debent benedici, ubi consuetudo sic tulerit.

Respondeo 3. Nisi consuetudo sic ferat, ne quidem nuptiæ viri secunda vice nubentis benedicendæ sunt. Ita præscribit *Rituale Romanum* Tit. 41. §. XV. his verbis: *Caveat Parochus, ne, quando conjuges in primis nuptiis benedictionem acceperint, eos in secundis benedicat, sive mulier sive etiam vir ad secundas nuptias transeat. Sed ubi viget ea consuetudo, ut si mulier nemini unquam nupserit, etiamsi vir aliam uxorem habuerit, nuptiæ benedicantur, ea servanda est. Sed viduæ nuptias non benedicat, etiamsi ejus vir nunquam uxorem duxerit.*

Quæritur 30. Quæ sit ratio prohibendi benedictionem in secundis nuptiis?

Respondeo: Ratio hujus prohibitionis juxta D. *Thomam* in 4. dist. 42. q. 3. art. 2. ad 2. est, quia in hujusmodi nuptiis deficit perfecta ratio Sacramenti, hoc est, adæquata significatio seu repræsentatio symbolica unionis Christi cum una Ecclesia virgine incorrupta & nunquam desponsata alteri, nisi soli Christo. Cum tamen Christus fuerit desponsatus non solum Ecclesiæ novæ Christianæ, sed etiam Ecclesiæ veteri, recte toleratur consuetudo, ut benedicatur vir successive ducens duas virgines; non vero, ut benedicatur vidua, successive ducens duos maritos; nam prout D. *Paulus* ad Hebr. 13. v. 8. *Jesus Christus heri* (in V. T.) *& hodie; ipse & in sæcula.*

Quæritur 31. An licite ad secundas nuptias ante partum admittantur viduæ impraegnatæ a marito defuncto?

Respondeo Negative. Rationem sequens Dissertatio dabit.

MOTIVA

Viduas ex priori marito gravidas arcendi usque ad partum a secundis nuptiis.

MOTIVUM PRIMUM.

Ex Consuetudine Romana.

CErtum est, in Urbe repelli usque ad partum a secundis nuptiis viduas ex priori marito gravidas. Ita enim expresse testatus est Reverendissimus D. D. de Rossi, Vicegerens in Urbe, quem per amicum meum consulueram: *Praxin esse in Urbe de non copulando, nisi post partum Sponsæ ex priori matrimonio gravidæ.*

Hanc consuetudinem Romanam constanti observantia viguisse ab ipsis temporibus Apostolicis prudenter dubitari nequit. Nam inprimis certum est, ut

ut infra monstrabitur, ejusmodi viduarum nuptias ante decimum ab obitu mariti mensem prohibitas fuisse a Legibus Romanis Civilibus jam ante Christum natum, eamque prohibitionem post Evangelii promulgationem non solum perdurasse, sed etiam ab ipsis Christianis Imperatoribus Sæculo IV. ex VI. auctam, ac severis pœnis in suo vigore stabilitam fuisse.

Cum ergo Christiani Legum Imperialium, honestati & æquitati conformium, fuerint observantissimi, indubium est, consuetudinem arcendi a nuptiis ex priori marito gravidas Romæ a temporibus Apostolicis usque ad Sæculum VI. viguisse.

Ex eo tempore nulla unquam illius honestissimæ Legis in Urbe subiit aut oblivio, aut abolitio; abrogationem enim talium legum, habentium usum continuum, si quando per non observantiam paucorum in publico omnium conspectu incipit invehi; concomitantur plerumque plurium pro Lege zelantium querelæ strepidæ; resistunt subrepenti desuetudini vigilantium pastorum cohortationes aut comminationes seriæ; de quibus tamen nulla in Documentis Ecclesiasticis circa vacillationem hujus Legis in Urbe extant vestigia.

Denique, si supponeretur illa vetus observantia aliquando post Sæculum VI. extincta fuisse in Urbe, reductio ad vigorem pristinum non potuisset facile introduci sine positiva Constitutione Summi Pontificis aut Concilii. Cum ergo nulla ejusmodi extet Constitutio, præsumendum, eam quæ nunc viget Romæ, hac in re consuetudinem, nulla unquam novatione introductam, sed ab antiquo continua observatione conservatam esse. Hoc

Confirmatur ex eo, quia Theodorus Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia, qui scripsit Sæculo VI., in suo Pœnitentiali c. 11. tantum post annum luctus permittit mulieribus viduis novum conjugium. Cum ergo Angli Sæculo VI. exeunte suas Leges cum fide a D. *Gregorio* M. acceperint, signum est, etiam Romæ in Ecclesia Leges illas Imperiales de servando annuo luctu viguisse.

Textum Theodori reperies Motivo VII. Jam vero, quantum ad dirigendas reliquas Orbis Ecclesias valeant Romanæ Consuetudines, repetitæ a temporibus Apostolicis, lucescit ex authenticis Romanorum Pontificum Decretalibus, in quibus variantes quoad Disciplinam Ecclesias ad uniformitatem dirigunt ex observantia antiqua Romanæ Ecclesiæ. Ut unum e multis seligam, illustre hujus Oeconomiæ directivæ exemplum habemus in Epistola 1. *Innocentii* I. ad Decentium Eugubinum, ubi sic scribit: *Si instituta Ecclesiastica, ut sunt a Beatis Apostolis tradita, integra vellent servare Domini Sacerdotes, nulla diversitas, nulla varietas in ipsis Ordinibus & Consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque, non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc æstimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel Ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur; ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas, humana præsumptione corruptas, putant, sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis vel Apostolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim nesciat, aut non advertat, id, quod a Principe Apostolorum, Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut authoritatem non habeat, aut aliunde videatur habere exemplum? Præsertim, cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus aut ejus Successores constituerunt Sacerdotes, aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quodsi non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Sæpe Dilectionem tuam ad Urbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia* con-

convenisse, & quem morem vel in consecrandis mysteriis, vel in cæteris agendis arcanis teneat cognovisse dubium non est. Quod sufficere ad informationem Ecclesiæ tuæ vel reformationem, si Prædecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerint, satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses. Quibus idcirco respondemus, non, quod te aliqua ignorare credamus, sed ut majori authoritate vel tuos instituas, vel si qui a Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas; ut scire valeamus, qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ quam Romanæ existimant consuetudinem esse servandam. Ita Innocentius I.

Tota hæc commonitio congruit præsenti quæstioni in Ecclesiis Germaniæ, quæ & ipsa suos Ecclesiarum fundatores in Valentino Passaviensi, Ruperto Salisburgensi, Bonifacio Moguntino &c. a Romana Sede accepit. Merito ergo revocandæ ad eas consuetudines antiquas, quas constat Romæ a temporibus Apostolicis jugiter fuisse custoditas, præsertim in iis materiis, in quibus periculum est, impingendi in Leges Naturæ, & in bonum prolium, familiarum & gentium, prout contingit in præsenti, sicut infra monstrabitur.

MOTIVUM II.

Ex consuetudine uniformi politiorum Urbium.

EAndem consuetudinem, quæ in hoc puncto viget Romæ, deprehendi etiam vigere in bene institutis urbibus, v. g. Venetiis in Italia, & Augustæ Vindelicorum in Germania.

Scripsi Venetias A. R. P. Danieli Concina, celebri Scriptori Ordinis Prædicatorum, rogans, ut me informaret de praxi Veneta. Rescripsit, se multos consuluisse suæ urbis Parochos; testabantur uniformiter, a se nullas ad contrahendum ante partum admitti viduas ex priori marito gravidas. Interrogavi Augustæ R. D. Pro-Vicarium Cathedralis Parochiæ, quid moris in hac materia? Respondit, stupidum esse, has copulationes concedere; se jam per triginta quatuor annos in Parochia Cathedrali obire Parochialia munia, nullam tamen a se unquam ad secundas nuptias ante partum admissam esse prægnantem viduam, extare etiam in sua urbe specialem inhibitionem Magistratus Civilis, quamvis ex Lutheranis & Catholicis compositi, ne ante partum ad secundas nuptias reciperentur ejusmodi viduæ. Adeo nempe vel ab ipsis hæreticis agnoscitur, praxim contrariam repugnare honestati naturali, & bono publico.

Jam ex hac uniformitate liberrimarum alioquin urbium infero, observantiam, de qua hic agitur, non pertinere ad disciplinam arbitrariam, ac mores cuivis genti aut Reipublicæ liberos, sed ad Legem naturalem aut divinam ab antiquo traditam. Ut enim recte observat *Tertullianus de Præscriptionibus adversus hæreses* c. 28 *Ecquid verosimile est, ut tot ac tantæ Ecclesiæ in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus est unus exitus. Variasse debuerat error Doctrinæ Ecclesiarum. Quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.*

Pari ergo ratione dicere licebit: Quod in tam diversis, alioquin liberrimis urbibus contrarium libertati civium naturali, uniformiter ac sine motivo commodi temporalis, nullo apparente vestigio novæ Legis, ab antiquo custoditur, *non est erratum, sed traditum*, vel per principia omnibus lumine naturali indita honestatis naturalis, vel per majorum institutionem.

MOTIVUM III.

Et antiquis Romanis Legibus.

COnstat ex variis veterum Scriptorum testimoniis, Romanos jam ante Christum interdixisse fœminis secundas nuptias, priusquam complerentur decem menses ab obitu defuncti conjugis. Hæc Lex non solum in suo vigore usque ad tempora Christianorum Imperato-

ratorum perſtitit, ſed ab his etiam innovata, ſeveris pœnis communita, & adjectione duorum menſium aucta eſt. Determinata decem menſium præfixio oſtendit Legislatores reſpexiſſe ad certitudinem & incolumitatem prolium; atque ad maritorum ſecuritatem, ne adulteris uxoribus machinandi in maritorum mortem ex ſpe novorum feſtinatorum conjugiorum præberetur occaſio. Verum quidem eſt, ſolam cauſam luctus, impendendi defuncto conjugi, pro cohoneſtanda ad populum Lege prætenſam fuiſſe in publico, ſed circumſtantia ad decem menſes protenſi temporis, & inſolita Legis ſeveritas oſtendit, ponderoſius fuiſſe motivum, quam indifferentem pro bono Reipublicæ ſtatu luctus cæremoniam; nec aliud dignum tanta ſeveritate eſt aſſignabile motivum, niſi dicatur, ſecretiori motivo fuiſſe proſpectum bono prolium, maritorum, familiarum, & Reipublicæ.

Jam ex his ſic arguo: Lex, quam ſic exigit bonum prolium, familiarum & conjugum, ut conſtanti judicio Legislatorum, etiam Gentilium, cenſeatur jugiter urgenda ſeveris pœnis, nullo exinde redundante in Legislatores commodo lucri aut gloriæ, cenſenda eſt Reipublicæ ad magnam communis utilitatis eximiæ partem neceſſaria; adeoque, ſi damnum boni communis ſimul concurrit cum periculo animarum & delictorum, etiam urgenda a Paſtoribus Eccleſiæ; ſed talis eſt Lex arcendi uſque ad partum a ſecundis nuptiis viduas ex priori matrimonio gravidas, prout ex Legibus Romanis bene perpenſis cuivis poteſt eſſe manifeſtum. Nam

Primo. Quod jam ante Chriſtum ea Romanorum Lex viguerit, teſtatur Ovidius *l.* 1. *Faſtorum* his verſibus.

Tempora dirigeret cum conditor Urbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Quod ſatis eſt utero matris, dum prodeat infans,
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes a funere conjugis uxor
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.

Secundo. Seneca l. *de Conſolatione*. Num. 192. Helviam viduam conſolaturus dicit: *Majores decem menſium ſpatium lugentibus viros dederunt.*

Tertio. In *Codice* l. 5. tit. 8. *de ſecundis Nuptiis* extant ſequentes leges: Gratiani, Valentiniani, & Theodoſii Auguſtorum.

„ Si qua mulier nequaquam luctus
„ Religionem priori viro nuptiarum fe-
„ ſtinatione præſtiterit, ex Jure quidem
„ notiſſimo ſit infamis; præterea ſe-
„ cundo viro ultra tertiam partem bo-
„ norum in dotem non det, neque ei
„ ex Teſtamento plus quam tertiam
„ partem relinquat. Omnium præterea
„ hæreditatum, Legatorum, Fideicom-
„ miſſorum, ſuprema voluntate relicto-
„ rum, mortis cauſa donationum ſit ex-
„ pers. Hæc namque omnia ab hære-
„ dibus vel cohæredibus, aut ab inte-
„ ſtato ſuccedentibus vindicari jubemus,
„ ne in his in quibus (NB.) correctionem
„ morum induximus, Fiſci videamur
„ habere rationem. .... Eandem quo-
„ que mulierem infamem redditam hæ-
„ reditates ab inteſtato vel legitimas,
„ honorarias, non ultra tertium gradum
„ ſinimus vindicare.

Iidem Auguſti ſtatim ſubſequente anno, nempe anno 381. ſcripſerunt legem hujus tenoris: *Si qua ex feminis perdito marito intra anni ſpatium alteri feſtinaverit nubere (parvum enim tempus poſt decem menſes ſervandum adjicimus; tametſi idipſum exiguum putemus) probroſis inuſta notis honeſtioris nobiliſque perſonæ decore ac jure privetur, atque omnia, quæ de prioris mariti bonis vel jure ſponſalium vel judicio defuncti conjugis conſecuta fuerat, amittat.*

Similiter Juſtinianus Imperator Collat. 4. Novella 22. c. 22. de ſecundis Nuptiis anno 536. ſic decernit: *Si* (mariti poſt mortem uxorum) *ſine liberis manſerint ex prioribus, aut etiam ex ambabus nuptiis ſine filiis manſerint, nulla perſcrutatio circa nuptias ſecundas eſt; ſed viri quidem ibunt omnino omni obſervatione liberi. Mulieribus autem ſolummodo imminebit metus, ut non ante an-*

nale tempus ad secundum veniant matrimonium: aut sciant, si quid tale gesserint, & immaturas contraxerint nuptias, subibunt pœnas, alias quidem si sine filiis ex prioribus sint matrimoniis; majores autem si & filii sint, si enim non est soboles, infamia mox sequetur, & erit omnino mulier propter nuptiarum festinationem infamis, & neque percipiet aliquid horum, quæ a priore relicta sunt ei consortio; neque fruetur sponsalitia largitate; neque marito secundarum nuptiarum ultra tertiam suæ substantiæ offerat partem; sed neque extrinsecus sentiet largitatem; neque percipiet penitus ab ullo extraneorum, non hæreditatem, non fideicommissum, non legatum, non mortis causa donationem; sed hæc veniant, aut maneant apud hæredes defuncti. Non enim Fiscus hæc vindicabit; ne aliquo modo videamur talia corripiente Fisci providere utilitati. Si vero ei fuerint filii cujuscunque sexus, licebit quidem ei Imperatori pro infamia supplicare, non tamen utilitatem aliquam & rescriptorum habere. ... Igitur eminentes pœnæ ante luctus tempus nubentibus tales quodammodo sunt, & tres pro his Constitutiones prius scriptas una quadam hac interpositione hæc nobis lex competenti protulit adjectione. Hucusque Leges Romanæ.

Cum ergo pateat, Leges fuisse severissimas, nec verosimile sit Imperatores Christianos severitatem veterem Gentilium etiam exacuere voluisse præcise in gratiam alicujus cæremoniæ inutilis, consistentis in profano luctu, præsumendum est, eos pro motivo ante oculos habuisse urgens bonum prolium, maritorum, familiarum, & Reipublicæ; quod motivum, cum semper urgeat, urgenda est lex, saltem quoad substantiam, ab omnibus, a quibus potest urgeri; quia tuitio honestatis naturalis & boni communis omnium fidei commissa est.

MOTIVUM IV.

Ex Alcorano Mahometis.

Turpe foret, majorem honestatem in Alcorano præcipi, quam urgeatur, aut curetur in Ecclesia Catholica. Jam vero constat, ab ipsomet Pseudo-Propheta in suo *Alcorano* viduis ex priori marito gravidis prohiberi secundas nuptias, saltem ante lapsum quatuor mensium & decem dierum; quod voluptuarius ille non præciperet, nisi consideraret generale periculum prolium, aut earum incertitudinem. Juxta editionem P. Maracci Alcoranus Sura 2. Num. 235. sic habet: *Qui defunguntur ex vobis, & relinquunt conjuges, expectabunt eædem conjuges in semetipsis sine novis nuptiis quatuor menses & decem dies, cumque pervenerint ad terminum suum, transacto hoc tempore, quo debent expectare, non erit piaculum super vos, o Curatores earum, ob id, quod facient in semetipsis cum noto* (id est, adornando se, & quærendo novas nuptias convenienter & honeste:) *Et non erit piaculum super vos pro eo, quod manifestaveritis animum vestrum de appetitione novi connubii mulierum, verum, ne promittatis eis, neque alloquamini eas occulte, nisi dicatis notum* (id est, nisi verbis honestis) *& ne decernatis nexum conjugii, donec perveniat Scriptura ad terminum suum*(id est, donec absolvantur quatuor menses præscripti.)

Quod Mahometes hac sua lege quatuor mensium & decem dierum intendat bonum prolium, & cavere velit periculum generale abortuum colligitur ex eo, quia ut testatur Albertus Magnus in 4. sent. dist. 31. art. 32. in Responsione ad object. 20. matrix, quamvis in conceptione claudatur, aperitur tamen quandoque ob motum ex delectatione provenientem, & *præcipue ante primos quatuor menses, antequam Embria radicentur.*

Si ergo nec Mahometes ausus est totaliter tollere Legem Romanorum de annuo viduarum luctu, non decet, ut per-

permittatur liberrime, sine ullo discrimine mensium, infringi privatorum audacia.

MOTIVUM V.

Ex consuetudine animalium.

D. Ambrosius lib. 5. & 6. *Hexameron* fuse & eleganter ab inductione ostendit, varia, quæ in animalibus apparent ingenia sic a sapientissimo Conditore esse ordinata, ut in iis, tanquam in obvio speculo habeamus viva exempla virtutum, quas imitemur, ac vitiorum, quæ detestemur; connaturale enim est humano genio, ut ea, quæ in animalibus morum elegantia placent, ad imitationem commoveant atque incitent; ea vero, quæ ex excessu horridorum vitiorum hororem insitum movent, ab ipsis etiam vitiis quam longissime quasi vi repellant. Ubi & illud observo, eos animalium mores, qui omnibus, aut fere omnibus communes sunt, in genere insitarum virtutum censendos; vitia autem, quæ animalibus insunt, non omnibus communia, sed ad spectaculum horroris in individua divisim dispertita esse; ut proin ex hac ipsa regula, quid ex animalibus discendum ad imitationem aut detestationem, dignosci queat. Quod enim ab omnibus animalibus servatur, censendum est, pertinere ad constantes atque immutabiles honestatis a Deo inditæ leges; quod vero uni solum aut alteri inest, conspicuam quamdam eminentiam virtutis aut vitii monstrat: consequenter, ubi non aperte virtutem refert, ad defectum vitii referendum est; natura namque non in omnibus aut in plerisque, sed tantum in paucis deficit. Hinc & Ulpianus ff. lib. 1. tit. 1. numer. 3. dicit: *Jus naturale est, quod natura omnia animalia docuit; nam jus istud non humani generis proprium, sed omnium animalium, quæ in terra, quæ in mari nascuntur, avium quoque commune est.*

Ac certe id non incongrue observat Ulpianus; cum enim lex sit ordinatio rationis ad bonum commune; & ordo rationis necessario univoce aut analogice idem sit in Sapientia Dei incommutabili, & in intellectu humano, & in artefactis Divinæ sapientiæ, humanæ naturæ consimilibus, nempe in animalibus, clarum est, Legem naturalem congruentem naturæ animali in homine ex uniformi animalium consuetudine disci posse. Hoc ergo præstabilito principio, dicendum, nuptias secundas fœminarum ex priori marito, aut alio viro gravidarum repugnare Legi naturali, quia omnium scriptorum testimonio nullum animal, in quo non est locus superfætationi, post semel impletum uterum admittit coitum frustraneum cum alio masculo sui generis, prout ostendi ex inductione textuum in quæstione: *an liceat coitus cum prægnantibus?* Sola equa ab hac omnium reliquarum animalium observantia excipitur; sed eo ipso juxta superius datam regulam, hoc in vitio deputandum, quia uni soli animalium speciei inest, non ad apertam commendationem virtutis: ergo in spectaculum horroris; ob quod & Scriptura eo intendens dicit: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus*. Psalm. 31. & Tobiæ c. 6.

De consuetudine autem animalium, ut unum vel alterum Scriptorum testimonium afferam, testantur 1. *Origenes* in Genesin Homil. 5. *Et pecora sciunt, cum conceperint, ultra non indulgere maribus copiam sui.*

2. *Lactantius* lib. 6. Instit. cap. 23. *Cum Deus cæteras animantes suscepto fætu maribus repugnare voluisset, solam omnium mulierem patientem viri fecit.*

3. *D. Hieronymus* libr. 2. contra Jovin. cap. 30. *Imitentur saltem pecudes, & postquam uxorum venter intumuerit, non perdant filios, nec amatores uxoribus se exhibeant, sed maritos.* Et in Epist. ad Titum cap. 2. *Quod in animalibus & bestiis ipso naturæ jure præscriptum est, ut prægnantes ad partum usque non coeant &c.*

4. *D. Ambrosius* in Luc. cap. 1. *Pecudes quoque, ubi semel senserint genitali alvo semen receptum, jam nec concubitui indulgent, nec lasciviam amantis, sed curam parentis assumunt.*

Mo-

MOTIVUM VI.

Ex praxi veteris Ecclesiæ, prohibentis, & in Sacramento pœnitentiæ punientis coitum cum uxore gravida.

SI vetus Ecclesia ne quidem ipsis maritis permisit coitum cum uxoribus manifeste gravidis, multo minus indulserit nuptias de novo contrahendas cum viduis gravidis: difficilius namque est arceri a jure quæsito, quam repelli a jure noviter quærendo. Quod autem vetus Ecclesia, saltem sæculo VII. VIII. IX. & X. in Sacro Tribunali pœnitentiæ castigaverit coitum cum uxoribus manifeste gravidis, saltem post motum infantis in utero, ac tribus ultimis ante partum mensibus, patet ex variis Pœnitentialibus, quorum textus retuli in Theol. Ecclec.

MOTIVUM VII.

Ex Decretis Ecclesiasticis.

QUod Leges Imperiales Juris Romani de non contrahendo intra annum luctus matrimonio receptæ, atque ad observantiam traductæ fuerint usu Ecclesiastico, probatur ex Pœnitentiali Theodori Archiepiscopi Cantuariensis sæculo VII. exeunte, ubi c. 11. *de Quæstionibus Conjugiorum* sic habetur: *Muliere mortua licet viro post mensem alteram accipere; mortuo viro post annum licet mulieri alterum tollere virum.*

MOTIVUM VIII.

Ex ratione.

SI Ecclesia conciliat matrimonium gravidarum viduarum cum novis maritis, sequuntur quinque inconvenientia, quorum complexum majus generi humano & Ecclesiæ invehit malum ex permissione, quam est bonum ex prohibitione earum nuptiarum; ergo hæ nuptiæ per leges prudentiæ legislativæ sunt prohibendæ; quia sine dubio prudentiæ est, eligere minus malum, si excessus mali majoris non compensetur eminenter majoribus bonis. *Antecedens probatur.* Nam sequitur.

Primo. Incertitudo prolis, si contrahatur cum vidua primis quatuor post obitum mariti mensibus. Nam, prout Panormitanus in cap. *Cum secundum Apostolum, De secundis Nuptiis*, cum aliis Doctoribus observat, si talis vidua contractis secundis nuptiis pariat undecimo mense post obitum prioris mariti, infans poterit adhuc esse prioris mariti; & vicissim, si pariat septimo mense post contractas novas nuptias, poterit infans adhuc esse secundi mariti; cum mulieres perfectum fœtum possint eniti septimo, nono, & etiam adhuc undecimo mense. Et hinc ipse Panormitanus fatetur, in praxi sic judicandum esse, ut talis vidua nubens intra annum luctus incurrat pœnas statutas in favorem liberorum (utique etiam incertorum) ex priore matrimonio.

Communiter, inquit, *Doctores sic distinguunt, quod pœnæ impositæ in odium secundi matrimonii propter festinationem, quia voluit contrahere intra annum luctus, sint sublatæ; sed bene appositæ favore filiorum non sunt hodie sublatæ. Et cum hac opinione videtur transire Bartolus & Glossa. Reperio Baldum referentem, quod Rainerius de Forlivio solemnis Legis Doctor, & Paulus de Leaza, Doctor Decretorum satis famosus consuluerunt, quod si oritur incertitudo prolis, habent locum omnes pœnæ legales, ut quia mulier peperit undecimo mense post mortem mariti, nam potest tribui primo & secundo, quia in nono & septimo potest mulier producere fœtum completum, & sic mulier volens evitare illas pœnas, debet saltem differre per tres menses. Eam opinionem sequitur Petrus de Anchario, & videtur prima fronte hæc opinio multum probabilis. Nam ex causa interdicitur ad tempus usus matrimonii contracti: fortius (ergo) ex causa potest matrimonium contrahendum impediri. Sed judicio meo ista litera multum obstat. In judicando tamen vel consulendo grave esset recedere a communi opinione Doctorum, quam*

non reperio in hoc per aliquem violatam ; & ideo non attentarem venire contra opiniorem Doctorum tantorum.

Hucusque Panormitanus, qui scripsit sæculo XV. ex quo sequitur, saltem tribus post obitum mariti mensibus constanter usque ad sæculum XV. fuisse praxin, arcendi tales viduas a secundis nuptiis.

Secundo. Sequitur periculum abortuum multiplicium, nam, ut habet Albertus Magnus, in 4. dist. 31. art. 3. ex coitu etiam consueto maritorum cum conjuge prægnante oriuntur frequenter abortus. Quanto ergo facilius orientur ex novo coitu cum novo marito, ubi delectatio est major, & spirituum in matricem transpiratorum commixtio facilius movet novam affectionem aut sensationem peregrinam in Embrione. *Dicendum*, inquit, *videtur, sicut dixit Avicena in l. de naturalibus, quod motus matricis causatur ex delectatione in coitu; motus autem & delectatio simul faciunt matricis dilationem & apertionem; & tunc frequenter effunduntur semina & Embria concepta.*

Jam si ex centum matribus tantum una ob eam causam patiatur abortum, quod facile contingit, & non est alienum ab experientia, prodeunt singulis annis multa Embrionum millia, æternum exclusa a regno Dei.

Tertio. Licentia festinandi ad novas nuptias uxoribus lascivis addit incitamentum adulterandi, & machinandi in mortem maritorum. Eadem occasio redditur pronior adulteris viris spe contrahendi sine strepitu & rumore cum uxore imprægnata alterius mariti. Si enim viduæ gravidæ coguntur expectare usque ad partum ut admittantur ad novas nuptias, facilius utique reteguntur earum adulteria, aut machinationes in necem maritorum.

Quarto. In iis Regionibus, ubi pactis nuptialibus solet inseri, ut si maritus decedat sine hærede, dimidium dotis restituatur propinquis defuncti, prout moris est in Bavaria, viduæ relictæ facile eluderent onus restituendi dimidium dotis, contrahendo celeriter novas nuptias, & asserendo, se esse gravidas ex primo marito, cum tamen sint gravidæ ex secundo. Novi, ejusmodi casus non esse mere speculativos, sed practicos.

Quinto. Si licitæ forent tales nuptiæ, liceret ex instituto quærere coitum cum uxore gravida non concurrente motivo necessitatis ex pruritu seminis non libero; imo ea sententia per hanc praxin notoriam approbaretur ab Ecclesia. Sed hoc dici nequit, ut patet ex quæstione: *De usu matrimonii cum uxore gravida*. Major autem probatur ex communi sensu taliter contrahentium & copulantium, nam hi non prohibent sic copulatis usum matrimonii usque ad partum, & illi eo animo contrahunt, quo putent sibi statim post contractum solemnem nuptialem esse licitum usum matrimonii.

Hæc igitur sunt mala, quæ facile sequuntur ex permissione ejusmodi conjugiorum. Econtra non possunt assignari bona gravis momenti, ex his nuptiis consequentia, ac Reipublicæ vel saluti animarum valde proficua, quibus compensentur illa mala, prout liquebit ex solutione objectionum.

Dices 1. Canonistæ a quinque sæculis passim permittunt secundas nuptias uxoribus viduis sine ulla distinctione mensium ab obitu mariti, aut gestationis uteri: Ergo, cum Canonistæ repræsentent praxin Ecclesiæ, secundæ nuptiæ mulieribus viduis sine ulla exceptione mensium aut status ex gestatione prolis admittendæ sunt.

Id *Confirmatur* ex simili indistincta indulgentia Summistarum, seu Theologorum moralium a quinque sæculis.

Item ex Concilio Beneventano Provinciali Sexto, celebrato anno 1374. ubi tit. 10. de Sacramento Matrimonii c. 70. dicitur: *Uxor non potest cum alio contrahere, donec sit certa de morte mariti, & post probationes nubere potest etiam infra tempus luctus, & absque nota infamiæ.*

Respondeo: Canonistas permittere ejusmodi nuptias, ut possint contrahi impune in foro externo; non autem, ut possint contrahi licite in foro interno;

de

de hoc enim foro agere non est eorum fori. Quod si aliquando respicerent ad forum internum, loquuntur de viduis non gravidis ex primo marito, aut si loquuntur etiam de his, non consentiunt inter se, prout patet ex Panormitano; aut ubi consentiunt etiam de gravidis, solum docent, ejusmodi matrimonia posse contrahi valide sine peccato mortali, scilicet per *indulgentiam Apostolicam*, quamvis non sine veniali: Et hic potissimum erat status Quæstionis ante Tridentinum.

Cæterum, quod permissio ejusmodi nuptiarum facta non fuerit tunc temporis cum intentione contrahentes eximendi a peccato veniali, colligitur ex ipso Concilio Beneventano, dum usum matrimonii cum gravida non eximit a peccato veniali: nam Tit. 10. cap. 31. de actu conjugali sic habet: *Aliquando commiscentur conjuges causa prolis suscipiendæ, aliquando causa reddendi debitum, aliquando causa incontinentiæ, sive vitandæ fornicationis, aliquando causa exsaturandæ libidinis. In primo & secundo casu nullum est peccatum; in tertio est veniale; in quarto mortale. Sed nec propter sanitatem corporalem cognoscenda est uxor; imo est peccatum, quia quæretur sanitas per id, quod ad id non est ordinatum. Tempore imprægnationis, si sine periculo abortus fieri possit, & potest debitum a gravida reddi, & etiam exigi sine peccato mortali, alias non*. Ita Concilium, seu potius Liber Synodalis in Concilio præscriptus.

Dices 2. Obtinet universim praxis Ecclesiæ, ut defloratæ gestantes uterum permittantur contrahere cum deflorante, non expectato partu: ergo eadem licentia tribuenda est viduis gravidis ex priore marito; quia non minus matrimonium defloratæ gravidæ cum deflorante est occasio ad novos coitus venialiter illicitos, quam copulatio viduarum prægnantium; neque est ratio, cur Ecclesia minus censeatur per copulationem approbare ejusmodi connaturales sequelas in conjugio viduaum prægnantium, quam per copulationem defloratarum prægnantium.

Respondeo transmisso antecedente; nullam exinde trahendam esse consequentiam ad conjugia viduarum prægnantium, quia in conjugio defloratarum non concurrit complexum tot malorum, quod concurrit in conjugio viduarum. Neque enim concurrit in illo *incertitudo prolis*, neque *tantum periculum abortus* ex commixtione seminum & spirituum habentium diversas qualitates specificas, idoneas ad alterandam sobolem, & commovendam vel aperiendam matricem, neque *periculum machinandi in necem* prioris mariti, neque *periculum defraudandi propinquos* defuncti mariti restitutione Dotis. Itaque etiamsi in nonnullis locis ad cavenda majora mala conjungantur defloratæ gravidæ cum deflorantibus, relinquendo eorum conscientiæ, an & qua lege, aut moderatione censeant continentiam servandam usque ad partum; id tamen in viduis prægnantibus admittendum non est, in quibus, si differantur usque ad partum, non timentur illa majora mala defloratarum, *suffocatio fetus*, ex timore prostitutionis, *derelictio aut fuga* deflorantis, *fornicationum frequentatio*, *familiarum in domo paterna perturbatio perpetua* &c. Sed potius si non differantur, timentur gravia mala, prout ostensum est.

Dices 3. Apostolus 1. Cor. 7. & Rom. 7. permittit viduis nubere sine exceptione loci, temporis, status, aut alterius circumstantiæ: Ergo statim possunt nubere, etsi fuerint gravidæ.

Respondeo. Apostolum dare licentiam suppositis supponendis, id est, nullo alio interveniente impedimento Juris naturalis vel positivi. Ejusmodi enim conditiones per se inexistentes in Lege rationabili censentur esse tacite imbibitæ in omni Lege. Sic & Apostolus non exprimit conditionem temporis Jure positivo requisitam, cum utique non liceat contrahere tempore prohibito; neque excipit alia impedimenta, impedientia aut dirimentia, quin inferri queat, viduas per licentiam Apostolicam volare posse ad secundas nuptias non attentis illis impedimentis.

Dices 4. Quod nullo jure reperitur pro-

prohibitum, licet: Sed nullus adduci potest Canon: aut Constitutio prohibens ejusmodi viduarum gravidarum nuptias.

Respondeo: In iis, quæ prohibentur Legibus Civilibus, ab Ecclesia usu receptis, non esse Consuetudinis Ecclesiasticæ, speciali Canone eadem inculcare, nisi urgeat transgressionum frequentia. In præsenti autem ostensum est, antiquas Leges Civiles, repellentes a secundis nuptiis viduas intra annum luctus, fuisse ab Ecclesia observatas primis sæculis, ac dein consuetudine custoditas in bene moratis urbibus; ea ergo ipsa consuetudo, præsertim Romana pro Lege servire debuerat parti minori & ignobiliori Ecclesiæ Catholicæ; cum utique consuetudinis robur a prædominante & majori parte Provinciæ aut communitatis desnmendum sit.

Dices 5. Si viduis gravidis prohibetur liber transitus ad secundas nuptias usque ad partum, sequuntur magna mala.

Respondeo: Hæc mala tam magna non esse, ut attentione digna sint, demonstrat Consuetudo Romana, Veneta, Augustana, &c. & totius veteris Ecclesiæ usque ad Sæculum XIII., quo forte ex laxitate unius & alterius Canonistæ, vel Summistæ irrepsit in particularibus locis vel actibus contraria observantia.

Itaque de his malis ob evidentiam experientiæ ne quidem disputandum est.

§. VI.

De Usu Matrimonii.

QUæritur 1. An licitus sit usus matrimonii præcise ex causa voluptatis?

Respondeo Negative. Id *patet* ex Propositione 9. ab *Innocentio* XI. damnata, quæ sic habet: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.*

Quæritur 2. An licitus sit usus matrimonii ex fine tuendæ vel restaurandæ sanitatis corporalis?

Respondeo 1. Usus matrimonii non est licitus ex *solo*; aut *primario* fine tuendæ vel restaurandæ sanitatis. Ita docent *D. Thomas*, *Paludanus*, *D. Antoninus*, *Reinerius*, *Joan. de Friburgo*, *Angelus*, *Sylvester*, *Turrecremata*, *Abulensis*, *Petrus de Soto*, & plures alii.

Ratio est, quia copula conjugalis neque ex natura rei a Deo tanquam Authore naturæ, neque ex natura Sacramenti a Deo tanquam Authore gratiæ fuit ordinata ad tuendam vel restituendam sanitatem, sed ad generationem prolis. Ergo per ejusmodi usum invertitur ordo rationis divinitus institutus, quæ inversio ordinis non est sine peccato veniali.

Respondeo 2. Licitus tamen est usus matrimonii ex fine arcendi morbum periculosum proli in utero matris, vel morbum notabiliter corruptivum potentiæ generativæ in patre. Tales morbi in mulieribus sunt *passio hysterica* seu *uterina*, quæ oritur ex vehementi concupiscentia coitus, seu commotione spirituum genitalium, quantumvis involuntaria; item corruptio seminis in viris, quæ oritur ex frequenti ac violenta retentione seu suppressione jam emoti seu ebullientis seminis quantumvis illa emotio, seu ebullitio seminis exæstuaverit naturaliter absque culpa, fueritque involuntaria tam in se, quam in sua causa, aut certe culpa per contritionem jam sit retractata.

Ratio est, quia hic usus matrimonii ordinatur ad finem matrimonii, nempe ad generationem prolis, saltem mediate. Ita discurrit, quamvis in sensu nimis largo, *Sanchez* l. 9. disp. 10. n. 3. his verbis: *Usus conjugalis nulla est culpa, quando aliud medium aptum non invenitur ad istaurandam, tuendamve salutem*, (corporalem). *Tunc enim nulla est perversio debiti ordinis, cum in eo fine bonum prolis ac fidei, quamvis remote, includantur. Conjux enim bona utens valetudine aptior est proli generandæ, ac debito reddendo. Ubi vero aliud medium conveniens occurrit, erit culpa venialis.* n. 5. *Ad argumenta prioris sententiæ, dum Sancti Patres solius prolis gratia aut debiti reddendi admittunt conjugalem usum licere,*

licere, dic, talem actum conjugalem reduci ad bonum prolis & fidei. Confert enim sanitas ad filiorum procreationem, reddendumque debitum. ..... Fateor tamen, hunc usum conjugalem non vacare culpa, ubi in sanitate sistitur, tanquam in fine principali.

Quæritur 3. An usus matrimonii sit licitus ex solo fine incontinentiæ seu fornicationis vitandæ?

Respondeo 1. Usus matrimonii *per se* non est licitus ex solo motivo vitandæ incontinentiæ seu fornicationis.

Ratio est, quia SS. Patres, & Theologi veteres ferme universim docent, usum matrimonii tantum esse licitum in ordine ad finem naturalem matrimonii, nempe ad generationem prolis. Ergo ubi hic deest, ita ut usus matrimonii nec immediate nec mediate ad hunc serviat, non potest esse licitus.

Respondeo 2. Potest tamen aliquando usus matrimonii ex motivo vitandæ incontinentiæ seu fornicationis reddi licitus *per accidens*, quando semen invito libero arbitrio exæstuans incurrit corruptionis periculum, nisi exoneretur per usum conjugii.

Ratio est, quia corruptio seminis inducit corruptionem vel notabilem deteriorationem virtutis generativæ. Ergo, cum motivum conservandi a corruptione vim generativam sufficiat ad usum licitum matrimonii, etiam motivum vitandæ incontinentiæ licitum erit aliquando per accidens, quando concurrit periculum, ex retentione seminis invito libero arbitrio exæstuantis corrumpendi vim generativam, prout in q. præced. ostensum est. Hanc responsionem quoad rem adoptasse practice videntur illi Authores, quos allegat & sequitur *Sanchez* l. 9. disp. 9. n. 4. his verbis: *Tertia sententia, cui adhæreo, affirmat; tunc culpa vacare petitionem debiti causa vitandæ fornicationis in ipsomet petente, quando adhibitis aliis mediis nequit carnis stimulos sedare; secus quando potest convenienter alio modo ab incontinentia abstinere. Tunc enim erit veniale; quia ubi alia media convenientia ad finem assequendum occurrunt, venialis perversio est debiti ordinis, medium de se ordinatum ad prolis generationem, & fidem servandam, in illum finem referre. Ideo hujus sententiæ sunt Paludanus, Gabriel, Capreolus, D. Antoninus p. 3. Tit. 1. C. 20. §. 11. Sylvester, Tabiena, Victoria, Sotus in 4. Gregorius Lopez, Ledesma, Margarita, Veracrux, Matienzo, Manuel, &c. Moderatur autem hanc sententiam* D. *Antoninus ibidem, & satis apparenter, ut Tabiena fatetur, quatenus ait, licitum esse, ubi moraliter aliud medium non occurrit, petere debitum gratia vitandæ fornicationis, ut intelligatur, quando non est spes prolis concipiendæ; ea enim extante semper esset venialis culpa, primario intendere incontinentiam vitare; quia præposterus ordo est, secundarium finem præponere, ubi primarius est possibilis.* Hucusque Sanchez.

Quæritur 4. An usus matrimonii sit illicitus, quando generatio est quidem absolute possibilis, ea tamen non intenditur, saltem primario, sed sanitas, vel vitatio incontinentiæ?

Respondeo: Distinguendum esse inter *finem operis*, & *finem operantis*. Finis ipsius operis, quod agitur, est generatio prolis. Finis autem operantis est sanitas vel vitatio incontinentiæ. Solet autem in homine, se & omnia opera sua ordinante ad Deum, uterque finis intendi sine subordinatione horum finium ad invicem; licet utrumque finem, nempe generationem prolis, & sanitatem, & continentiam subordinet ex acquisito habitu *virtualiter* ad Deum. Hinc in praxi apud homines se & omnia sua ordinantes in Deum non est scrupulose urgenda talis subordinatio finium. Apud alios; autem, qui non omnia sua una secum ordinant in Deum vel alios fines a Deo actionibus præstitutos, ipse defectus hujus ordinationis operum in Deum aut fines a Deo præfixos est peccatum veniale. Exemplum habetur in statuario, sutore, sartore, &c. Nam hujusmodi homines sua opera, puta statuam, calceum, vestem, ex habitu artis ordinant virtualiter ad ornatum domus, calceationem, vestitionem; licet ex privata intentione operantis explicite solum

mo-

moveantur ex lucro, & solum intendant lucrum.

Quæritur 5. An usus matrimonii semper sit licitus ex parte reddentis debitum præcise ex motivo reddendi debitum?

Respondeo: Talis usu ex parte reddentis debitum non est semper licitus; si enim petens debitum illicite petat, poterit aliquando etiam per cooperationem peccari redendo debitum. Itaque in hac re observandæ sunt Regulæ sequentes.

Regula 1. Quando malitia actus conjugalis se tenet *ex parte ipsius actus*, ita ut sit ipsi actui moraliter intrinseca, non licet reddere debitum.

Ratio est, quia talis redditio debiti foret quædam cooperatio ad malum. Sic si maritus petat debitum in loco sacro, in loco publico, cum periculo abortus, cum periculo opprimendi infantem in utero, cum periculo profundendi semen extra vas debitum, &c. non licet conjugi reddere debitum, quia hæ circumstantiæ se tenent ex parte actus, vitiantque actum Jure naturali.

Regula 2. Quando malitia actus conjugalis se tantum tenet *ex parte ipsius petentis*, ita ut malitia non sit ipsi actui moraliter intrinseca, sed tantum interna ex parte petentis, usus conjugii est licitus ex parte reddentis debitum.

Ratio est, quia reddens debitum non potest esse physice certa de prava intentione petentis; nec tenetur agere Judicem circa intentionem internam operantis. Hinc etiamsi petens debitum illud petat clam ligatus voto, ex solo fine voluptatis, vel si repræsentet sibi aliam fœminam, etiamsi reddens debitum de hac prava intentione petentis sit moraliter certus, potest & tenetur reddere debitum.

Regula 3. Quando actus conjugalis malitia partim se tenet ex parte operantis, partim ex parte ipsius actus conjugalis, prout contingit, quando petens prohibetur ab usu conjugii per *notorium* impedimentum dirimens, non licet *sponte* reddere debitum.

Ratio est, quia non licet cooperari ad actum Lege Divina vel Ecclesiastica prohibitum. Hinc si debitum exigat impeditus impedimento dirimente certo, v. g. consanguinitatis, affinitatis, &c. non licet reddere debitum.

Regula 4. Quando malitia actus conjugalis non est omnino certa, sive se teneat ex parte actus, sive ex parte petentis, licite & obligatorie redditur debitum.

Ratio est, quia juri & obligationi certis non potest præjudicari per jus incertum. Hinc, si dubitari possit, utrum petens debitum non fuerit interea dispensatus circa suum impedimentum; vel utrum non utatur Epikia, vel utrum re vera incurrerit impedimentum, poterit & debebit reddi debitum.

Regula 5. Quando petens debitum solum impeditur a licite petendo, non vero a licite reddendo, compars tenetur petere debitum, ut non se habeat tantum per modum reddentis, sed etiam petentis.

Ratio est, quia natura contractus matrimonialis, qui est contractus amicitiæ perfectæ, obligat *specialiter* contrahentes ad implendum illud Christi Matth. 7. v. 12. *Quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & hoc facite illis*. Hinc, si conjux non audet præ verecundia, vel non potest præ voto petere debitum, comparte advertente ejus desiderium, tenetur petere debitum compars altera.

Regula 6. Si malitia actus conjugalis se tenet ex parte petentis, vel, si tenet se quidem etiam ex parte actus, ita tamen ut malitia non sit omnino certa, reddens debitum tenetur ante redditionem debiti monere, & hortari petentem, ut a petitione desistat, nec se peccato obstringat.

Ratio est, quia quilibet Christianus tenetur modo meliori, quo potest, impedire offensam Dei.

Regula 7. Quando malitia actus conjugalis se tenet adæquate vel inadæquate ex parte ipsius actus, reddens debitum peccat ea gravitate culpæ, quam gravitatem continet ipsa malitia actus. Hinc si malitia illa actus conjugalis fuerit

rit peccatum mortale aut veniale, etiam redditio debiti erit peccatum mortale aut veniale: & si malitia actus fuerit in genere aut specie incestus, &c. etiam redditio debiti erit in genere aut specie incestus.

Ratio est, quia cooperatio ad peccatum contrahit genus & speciem & gravitatem peccati, ad quod fit cooperatio. Videri de hac re possunt Authores a *Sanchezio* l. 9. disp. 6. n. 7. relati.

Quæritur 6. An impeditus a licita petitione debiti, v. g. ligatus voto, interdicto, vel incestu, possit compartem signis aut verbis rogare, ut a se petat debitum?

Respondeo 1. Sic impeditus non potest licite signis aut verbis compartem rogare, ut a se exigat debitum; si illa signa aut verba sint ita comparata, ut tacite *obligent* compartem in conscientia ad petendum debitum.

Ratio est, quia taciti & expressi apud inspectorem cordium Deum eadem est vis, & ratio merendi vel demerendi.

Respondeo 2. Impeditus voto ne quidem potest rogare, vel alias incitare non impeditum ad hoc, ut a se exigat debitum, etiamsi illum ad hoc non obliget.

Ratio est, quia vovens semetipsum obligat Deo ad servandam omni modo castitatem, quantum est ex se.

Respondeo 3. Impeditus præcise per legem extrinsecam a petendo debito, v. g. per interdictum Ecclesiæ, vel per impedimentum superveniens incestus, potest manifestare comparti suam gravem tentationem, attamen absque verbis aut signis ad exigendum debitum obligatoriis.

Ratio est, quia Lex non tam stricte obligat, ac votum; sed præsumitur præcise obligare, ne impeditus compartem obliget *ex justitia* ad reddendum vel petendum debitum, ad quod obligaretur etiam cum sua gravi molestia, si verba aut signa petentis essent stricte obligatoria.

Quæritur 7. An impeditus a licita petitione debiti, v.g. voto, interdicto, aut incestu, possit illud exigere in gratiam compartis, si advertat, quod ea non audeat vel non possit petere debitum præ verecundia, aut voto, &c.?

Respondeo: Si advertat, comparti necessariam esse petitionem debiti ob vehementes stimulos carnis & periculum incontinentiæ, licite exigit debitum.

Ratio est, quia in tali casu tam Deus quam Ecclesia censetur potius velle urgere legem charitatis, quæ est superioris ordinis, quam obligationem Religionis, vel legis positivæ Ecclesiasticæ.

Quæritur 8. An licitus esse possit usus matrimonii cum prægnantibus?

Respondeo 1. Usus matrimonii *per se* non est licitus cum prægnantibus.

Ratio est, quia certum est ex traditione SS. Patrum & Theologorum veterum, usum matrimonii non esse ex parte petentis licitum, nisi in ordine ad finem conjugii naturalem, seu ad generationem prolis; Ergo cum in prægnantibus finis generationis deficiat, *per se* non erit licitum, petere a prægnante, vel ab ea exigi debitum.

Respondeo 2. Licitus tamen *aliquando* est usus matrimonii cum prægnantibus *per accidens*, quando exorti vehementes stimuli carnis neque in sua causa convenienter præcaveri, neque in effectu per conveniens remedium impediri possunt, quin retentio violenta seminis timeatur perniciosa virtuti generativæ in parentibus, aut proli in utero.

Ratio est, quia in tali casu usus matrimonii ordinatur ad finem suum naturalem, nempe ad generationem prolis *saltem mediate*, vel *etiam immediate*.

Respondeo 3. Ex hoc tamen sequitur, quod conjugatis tempore prægnationis omnes illæ actiones sint prohibitæ, quæ *directe* vel *indirecte* ad vehementes stimulos carnis incitant, nisi tales actiones aliunde causa honestatis, vel necessitatis, vel charitatis fuerint debitæ. Hinc sequitur, eos peccare, qui lascivis colloquiis, lascivis libris, lascivis aspectibus, lascivis comœdiis, lascivis tactibus, superfluis commessationibus & compotationibus, &c. in se vehementes stimu-

stimulos carnis excitant, sicque se excusatos existimant, si a prægnantibus debitum exigant. Nisi enim causam per intermedium actum pœnitentiæ retractent, ejusmodi usus matrimonii erit ipsis liber in sua causa ac volitus *per se*, & non *per accidens*. Quod valde notandum, atque a Confessariis, Concionatoribus, & Parochis in instructione pœnitentium conjugatorum, vel Sponsorum inculcandum est.

Quæritur 9. Unde prohibetur ex traditione, quod usus matrimonii cum prægnantibus *per se* non sit licitus?

Respondeo: Ea traditio SS. Patrum & Theologorum ostenditur ex Quæstione finali, nempe vigesima quinta, inferius subnectenda.

Quæritur 10. Unde probetur, quod usus matrimonii *aliquando* fiat *per accidens* licitus cum prægnantibus, quando vehementes stimuli carnis, invito libero arbitrio exorti, aliis remediis convenientibus sedari nequeunt?

Respondeo: *Id Probatur* 1. quia, nisi in hoc saltem casu usus matrimonii cum prægnantibus foret licitus, Ecclesia non deberet tolerare consociationem conjugatorum in eodem thoro tempore imprægnationis: est enim moraliter impossibile, ut in sic associatis floridæ ætatis non oriantur subin vehementes stimuli carnis, præsertim cum gravidæ dicantur esse appetentiores coitus, quam non gravidæ. Itaque aut sequentur frequenter pollutiones voluntariæ, vel sequetur violenta retinentia seminis in viro & fœmina, perniciosa virtuti generativæ ob corruptionem seminis, ac ipsis etiam prolibus in utero ob hystericas passiones in matre, quas violenta repressio seminis æstuantis in fœminis excitat.

Probatur 2. Quia alioquin concordari nequeunt textus SS. Patrum & Theologorum insignium, quorum aliqui omnem usum matrimonii, nisi ordinetur ad generationem vel in bonum prolis, absolute asserunt illicitum; alii vero eundem indefinite sine exceptione prægnantium concedunt ex motivo sedandæ libidinis, hoc est, stimuli carnis vehementer emotæ. Ergo ad concordandos hos textus saltem concedendum est, usum matrimonii cum prægnantibus saltem tunc licitum esse, quando retentio emoti seminis timeretur esse nociva virtuti generativæ, aut ipsi proli in utero ob hystericas seu uterinas passiones in matre.

Probatur 3. Omnes concedunt, quod etiam prægnantes licite reddant debitum, si instanter petatur a marito; hoc autem non posset admitti, si usus matrimonii cum prægnantibus foret actio intrinsece mala, seu deordinata ex defectu naturalis finis in omni circumstantia. Nunquam enim ullus contractus vel ullus titulus justitiæ potest obligare ad cooperandum ad actionem intrinsece malam. Si autem hæc actio non est intrinsece mala, eoipso est permissibilis a Deo non solum ad cooperandum, sed etiam ad exigendum in aliqua circumstantia præcisiva omnis deordinationis extrinsecæ. Si autem est permissibilis exactio talis actionis, præsumendum est, actu fuisse permissam, ne alioquin matrimonium potius esset in laqueum peccati, quam remedium.

Dices 1. Hæc doctrina non habet pro se Theologos.

Respondeo n. a. Doctrina enim hæc circa ejusmodi usum matrimonii cum prægnantibus est insignium Theologorum. Sic enim docet 1. *Petrus de Palude* Archiepiscopus Jerosolymitanus anno 1330. in 4. distin.31. quæst. 2. a. 1. *Tertia Conclusio est. Excusatur* (conjux) *ab omni peccato, quando aliquis pro nulla voluptate sui reddit debitum petenti, malens continere, quando scit, inde prolem non posse sequi propter sterilitatem alterius, vel imprægnationem vel hujusmodi. Et in hoc casu reddendo non peccat, sed reddere tenetur. Et ad hoc reducitur, si quis cognoscat uxorem causa vitandi in ea fornicationem, vel turpiorem actam. Sed dubium est, quando conjux petit debitum non propter prolis generationem, nec propter hoc, quod illum retrahat ab adulterio vel pejori actu, & sic propter fornicationem vitandam in seipso, non in altero. Circa hoc sunt duæ*

opiniones. Una; quod sic petere semper est peccatum. Alii dicunt oppositum. Propter quod sic videtur distinguendum, ut sint duæ Conclusiones. Quia aut ipse cognoscit uxorem causa vitandi in se fornicationem, quamvis possit aliter vitare; sed magis vult isto modo delectabili vitare, quam alio non delectabili, puta, quia domando carnem, vel fugiendo aliarum consortia, vel non loquendo solus cum sola, & sic posset faciliter evitare, sed magis vult cum voluptate, quam sine illa. Et tunc peccat venialiter. Et hæc est prima Conclusio, & in isto sensu vera est prima opinio. Secunda Conclusio est, quod si ipse adeo actum illum exercet ad vitandum in seipso fornicationem, quia non potest pro tunc alio modo eam vitare; quia necesse habet diu loqui in secreto, & loco suspecto alii mulieri, & expertus est, de ea se sæpe tentatum; licet quando semel usus est actu illo (conjugali) *ad multos dies refrigeratus non tentatur, tunc nullum peccatum est, si proles non speratur. Et in hoc sensu vera est secunda opinio. S. Antoninus* part. 3. tit. 1. cap. 20. §. 11. hanc doctrinam *Petri de Palude* recitat & approbat. 3. Eandem approbat Sylvester V. *Debitum* numer. 13. 4. Et *Sotus* in 4. dist. 31. art. 4. ubi ait: *Distinguendum est cum Paludano & Capreolo, quod quando homo alia via fugiendo occasiones potest fornicationem propellere, non licet illa sola de causa ad uxorem accedere. Sed dum moraliter loquendo non habet aliam viam, hæc est licita. Cui hæc opinio placuerit, potest ad Augustinum respondere, quod cum dicit, concubitum ad explendam concupiscentiam esse venialem culpam, intelligit, quando ipsa concupiscentia dominatur, scilicet, quando conjux alia via posset concupiscentiam sedare. Nam tunc, si hæc eligatur, id fit ob voluptatem*. Inter Recentiores eandem sententiam sequitur *Paulus a Lugduno*.

Dices 2. Non potest probari, retentionem effervescentis seminis nocere virtuti generativæ, & ipsi proli in utero.

Respondeo nu. a. Medici enim concorditer docent, retentionem seminis habere pravos effectus, qui nocent sanitati, ac præsertim virtuti generativæ tam in patre, quam in matre, quorum habituales morbi ordinarie transeunt in proles. Ut ex Medicis solum unum ac alterum adducam, *Galenus* l. 6. de locis affectis C. 5. sic scribit: *Multas vidi mulieres hystericas, id est, uteri affectibus subjectas, alias quidem sine sensu immobiles jacentes, cum minimo vel omnino nullo pulsu, alias animo deficientes & vix respirantes, &c. Convenit inter omnes Medicos, hunc affectum magna ex parte viduis evenire, iisque maxime, quæ cum antea probe evacuarentur atque virorum concubitu gauderent, omnibus his fuerint privatæ. Quid igitur probabilius quis concludere possit, quam quod ob retenta menstrua, vel semen cohibitum, hujusmodi uterinis affectibus mulieres crucientur? Et fortasse magis ob seminis retentionem, utpote quod magnam vim obtineat, & excretionem requirat in iis, quæ multo semine exuberant, sicuti etiam in viris. Sunt enim nonnulli, qui, nisi assidue coeant, capitis gravitate molestantur, cibos fastidiunt, ac febribus obnoxii fiunt, atque, ut deterior ipsis appetentia, ita & concoctio minor. Novi quosdam, qui præ pudore a libidinis usu abstinentes torpidi pigrique facti sunt, nonnulli etiam Melancholicorum exemplo supra modum mœsti ac timidi, cibi etiam tum cupiditate, tum concoctione vitiata. Quidam uxoris mortem lugens, & a concubitu, quo antea creberrime fuerat usus, abstinens cibi cupiditatem amisit, atque ne exiguum quidem cibum concoquere potuit; mœstus etiam apparebat, ut Melancholici solent, citra manifestam occasionem. Verum hic quam celerrime liberatus est, ad pristinam consuetudinem reversus. Hæc ergo consideranti mihi apud me visa est longe major ex retento semine, quam menstruis, corporis noxa evenire posse, præsertim in iis, in quibus ipsum suapte natura pravioris succi est, ac copiosius, quique, cum antea ad libidinem nihil reliqui fecissent, affatim continere cœperunt. Tale quoddam accidens apparuit in muliere jam a longo tempore vidua. Ac dicente obstetrice, uterum esse retractum, remediis*

diis ad hujusmodi affectus consuetis uti decrevit; quibus adhibitis partim ob calorem, partim etiam, quod inter curandum manibus tractarentur partes muliebres, oborta titillatione, cum labore & voluptate, veluti per coitum usuvenire solet, excrevit crassum plurimumque semen; atque ita a molestia sua liberata est mulier. Proin manifesta conjectura assecutus sum, vitiato semini majorem, quam menstruis esse vim ad noxam universo corpori inferendam. . . . . Quod vero ad eos affectus excitandos retentum semen majorem, menstruum vero minorem vim obtineat, facile intelligitur ab iis mulieribus, quibus cum non sint viduæ, evacuationes supprimuntur. Cæterum pro multitudinis qualitatisve ratione tum menstruorum tum seminis suppressorum alias aliæ accidentium species oriri solent. Similiter Zacchias Quæst. Medicol. l. 7. tit. 3. q. 6. n. 5. sic scribit: *Dubitari potest, an conjux licite pollutionem remorari possit, ut virum exspectet, quo simul semen effundat. Nam ex Rufo, & ex Rasi constat, seminis interceptiones, quæ in medio concubitu fiunt, renibus & vesicæ pessimas esse; sicut ex Avicenna 20. 3. tr. 1. C. 11. constat; spermatis retentionem, ejusque prætermissionem esse malum valde. Quamobrem cum ex remota* (hoc est, retenta ac suppressa) *pollutione notabile immineat periculum conjugibus propriæ salutis* (corporalis), *dicendum videtur, non posse absque culpa conjuges pollutionem retardare. His adde, quod hujusmodi seminis retardatio potest etiam impedire conceptionem; nam semen ad expulsionem motum, neque emissum, proprium vigorem amittit evanescentibus spiritibus* (sicut in vino exhalato). *Quando ergo semen jam motum est, & desistitur a coitu, tunc omnia inconvenientia sequuntur, quæ enumeravimus, & idcirco tunc, ut puto, non licet pollutionem retardare. At si semen adhuc non properat ad exitum, sed videtur tantum de proximo properaturum, tunc licet magis lente in copula procedere, aut ab ea tantisper desistere, ut alter conjux opportune semen emittat. Doctores autem loquuntur in priori casu, in quo ex seminis retardatione renum, vesicæ, & testium tumores, gonorrhæam, & meatuum obstructiones in viris, in mulieribus autem hystericas passiones facile succedere credendum est.* Ita Zacchias. His duobus testibus adde tertium, nempe *Jacobum Primerosium*, qui in l. *de morbis mulierum* l. 2. C. 14. sic scribit: *Causæ* (passionis uterinæ) *variæ esse possunt; humores tetri ex semine vel sanguine corrupto in testibus vel tuba uteri contenti, qui pravos vapores in varias partes exspirant. . . . Coitus ab ascensu* (uteri) *liberat.* Et l. 3. C. 5. *Affectus Hysterici fiunt a variis excrementis in utero retentis, præcipue a semine & sanguine menstruo, quando vel retinentur, vel alterantur, vel corrumpuntur, vel exuberante Mulieribus natura sanguinem ad uteri venas immittit, qui si ob obstructionem effluere non possit, vel remeat in viscera, vel in ipsis uteri venis corruptus vapores tetros reliquis partibus communicat. Idem etiam de semine dicendum est. Hæc autem, si tantummodo in qualitatibus primis permutentur, æstuationes faciunt, inquietudinem, sitim, dolores varios; sed si putrescant aut malignam qualitatem acquirant, etiam prædicta concitant symptomata, & alia multo graviora, sæpeque lethalia. Quo enim res quæque natura sua purior est atque subtilior, eo gravius putrescit, quando corrumpitur, & in veneni naturam degenerat.* Et l. 3. C. 9. *de furore uterino* scribit: *Furor uterinus describi potest delirium circa intensum coeundi appetitum ob seminis acrioris & in utero retenti corruptelam, aut turgescentiam. Ex prædictis mali causæ patere possunt, seminis scilicet copia, putredo, & acrimonia, ad venerem potenter incitans, & in cerebrum tetram anathymiasin exspirans per spinalem medullam & vasa ad cerebrum pertinentia. Alii sufficere putant solam seminis acrimoniam & copiam; sic in viris ex semine turgente fiunt insomnia, & Veneris appetitus maximi absque vaporum ascensu. Quod si præterea semen putresceret, malignam conciperet qualitatem, & hysterica symptomata produceret; semen enim retentum & corruptum inducit affectus multo graviores, quam menstrui sanguinis corruptio. Ad curationem seminis acrimonia mitiganda, ejus*

copia minuenda, & omnia Veneris irritamenta tollenda sunt. Vitentur igitur vita otiosa, deses, nec turpia legant, audiant, vel intueantur, cum juvenibus non conversentur; victu parco, precibus & jejuniis libidinem doment, objurgationibus, pudore, & etiam, si opus sit, verberibus ab impudicis cogitationibus divertantur, & demum viro jungantur, sic enim Veneris appetitus satiatur, semenque putrescens & titillans effunditur. Ita hic Author. Ex his ergo patet; semen, cujus exæstuatio atque emotio in thoro conjugali inter conjuges floridæ ætatis evitari nequit, violenter retentum ac suppressum per sui corruptionem nocere sanitati parentum, & consequenter prolis latentis in utero.

De modo & aliis circumstantiis requisitis ad licitum usum conjugii.

QUæritur 11. An usus matrimonii reddatur illicitus tempore sacro, v.g. Festo, jejunii, communionis, &c.?

Respondeo 1. Nullum est peccatum, reddere debitum conjugale tempore sacro, *si instanter petatur*. Ita *D. Thomas*, *Paludanus*, *D. Antoninus*, *Gerson*, *Cajetanus*, *Rosella*, *Sylvester*, & alii relati a *Sanchez* l. 9. disp. 12. n. 7.

Ratio est, quia, si instanter petatur, præsumenda est in petente causa necessitatis excusans, aut periculum majoris mali. Si autem non petatur instanter, charitatis & Religionis est, ut conjux amice, reverenter, & cum oblatione ad observantiam debiti, conjugem moneat de circumstantia temporis, nisi hæc ipsa monitio timeatur plus mali effectura, quam boni. Nolunt enim conjuges coarctari in eas angustias amicitiæ, ut, quod postulant, compellantur *instanter* postulare. Imo ipsa insinuatio sui desiderii in hac materia verecunda *regulariter* pro instanti petitione habenda est.

Resp. 2. Peccant venialiter, qui *sine causa sufficienter excusante*, in diebus Festis de præcepto, in diebus jejunii, Supplicationis publicæ, pœnitentiæ, aut S. Communionis petunt debitum.

Ratio est, quia sensus fere omnium Doctorum per quindecim priora sæcula, imo etiam Gentilium, agnovit quandam deordinationem rationis seu indecentiam in hoc, ut indulgeatur voluptati carnis, quo tempore Religio omnes ordinat ad colendum, deprecandum, & placandum Deum. Authoritates Doctorum sunt sequentes. 1. *Apostolus* 1. Cor. 7. juxta Textum originalem Græcum, juxta quem Latina Versio in ambiguis vel obscuris explicanda est, sic scribit: *Nolite privare invicem* (usu matrimonii) *nisi, quando id fit ex consensu* (alterius conjugis) *ad tempus, ut vacetis jejunio* (præscripto, & *orationi* (solenni, præsertim in vigilis) μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τὶ ἐὰν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ. 2. *Innocentius* I. in Epistola 3. ad *Exuperium Episcopum Tolosanum* C. 1. scribit: *Si Apostolus ad Corinthios scribit dicens: Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi, & utique Laicis præcepit, multo magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere.* 3. *D. Hieronymus* in Serm. de Esu Agni in Vigilia Paschæ: *Sciatis Fratres charissimi, quoniam quicunque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus Agni comedere debet. Si panes propositionis non poterant ab iis, qui uxores suas tetigerant, comedi, quanto magis panis ille, qui de cœlo descendit, non potest ab his, qui conjugalibus paulo ante adhæsere complexibus, violari atque contingi? non quod nuptias condemnemus; hoc enim non dicimus; sed quod eo tempore, quo carnes Agni manducaturi sumus, vacare operibus carnis non debeamus.* *D. Augustinus* Serm. 2. de Temp. id est, Dominica 2. Adventus: *Quotiescunque aut Dies Natalis Domini, aut reliquæ festivitates adveniunt, sicut frequenter admonui, ante plures dies non solum ab infidelium concubinarum consortio, sed etiam a propriis uxoribus abstinere debemus. Idem* in l. q. V. & N. T. q. 127. *Christiano cum uxore sua convenire aliquando licet, aliquando non licet. Propter dies enim Processionis aliquando non licet convenire; quia*

etiam a licitis abstinendum est, ut facilius impetrari possit, quod postulatur. Unde Apostolus ex consensu ait abstinendum ad tempus, ut vacetur orationi. Nam secundum Legem (veterem Isaiæ 58.) *in jejunio cædere* (reos) *& jurgari* (in judicio) *non licet; postea licet, quia major reverentia debetur Dei causis*. 5. *S. Ambrosius* Serm. in Adventu: *Nullus omnino uxori suæ jejuniorum diebus conjungatur*. Et in 1. Ep. ad Cor. C. 8. *Si causa procreandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus concessum videtur ad ipsum usum; quia & dies festi, & dies processionis, & ipsa ratio conceptus & partus juxta legem cessari temporibus his debere demonstrant*. 6. *Tiraquellus l.* 15. Connub. nu. 114. affert varia testimonia Gentilium, ex quibus constat, apud Ethnicos receptum fuisse, ut orationi vacaturi a concubitu etiam conjugali abstinerent. 7. Hanc sententiam fatente ipso *Sanchezio* l. 9. disp. 12. num. 3. tenent *Magister Sententiarum*, *D. Thomas*, *Albertus M.*, *Durandus*, *Paludanus*, *Supplem. Gabrielis*, *Joan. de Friburgo*, *Reinerius*, *Gerson*, *D. Antoninus*, *Dionysius Carthusianus*, *Adrianus*, *Sylvester*, *Tabiena*, *Petrus Sotus*, *Turrecremata*, & alii.

Dixi tamen, sine causa sufficienter excusante. Talis causa sufficienter excusans foret, si timeatur sibi vel comparti periculum incontinentiæ, si in gravi tentatione retentio seminis æstuantis timeatur nocitura, vel si ex pura intentione concipiendæ prolis sentiatur major, quam alias dispositio. Hinc D. *Gregorius* in Responsione 10. ad Interrogationes *Augustini Anglicani*, moribus illius gentis adhuc ritus quosdam ex Gentilismo adiaphoros, v. g. de lavatione corporum, retinentes, respondet: *Si quis legitima sua uxore non libidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia utitur, ipse profecto de ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo Corporis Dominici Sanguinisque Mysterio suo est relinquendus judicio, quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere*. Ubi adverto, hunc titulum procreandi liberos ex eadem uxore utique non potuisse prætendi tota Quadragesima, vel omni die festo per annum. *Cæterum verosimile* est, veteres more Judaico in Oriente, & Italico in Occidente computasse dies festos ab occasu solis die præcedente usque ad occasum solis in ipso die festo.

Quæritur 12.] An reddens debitum debeat abstinere illo die a S. Communione?

Respondeo Negative.

Ratio est, quia D. *Gregorius* suo judicio relinquendos esse dicit, qui ex solo fine procreandæ prolis petunt debitum, prout ex textu proxime relato constat. Ergo multo magis suo judicio relinquendus est, qui reddit debitum. Relinqui autem suo judicio nihil aliud est, quam considerandum esse a quolibet, an perpenso complexo omnium circumstantiarum verosimiliter Deo acceptius sit, accedere ad S. Communionem, vel abstinere? Quod enim Deo est acceptius, etiam majorem animæ fructum & gratiam spondet. Porro in ea consideratione inspiciendum, an sit extraordinaria solennitas Festi, vel Indulgentia? an persona consueverit tali die communicare & alioquin abstinendo notaretur ab aliis? an non possit differri Confessio vel Communio ob aliud grave peccatum, &c. *Sanchez* l. c. disp. 13. pro hac sententia etiam allegat *D. Thomam*, *D. Bonaventuram*, *Paludanum*, *D. Antoninum*, *Albertum M.* &c.

Quæritur 13. An conjuges, si alterutra pars sit excommunicata, possint reciproce debitum petere & exigere?

Respondeo Affirmative.

Ratio est, quia ita declaravit *Gregorius* VII. in Concilio Romano, relato C. 103. quoniam 11. q. 3. ubi dicit: *Quoniam multos pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, devicti misericordia anathematis sententiam ad tempus opportune temperamus. Itaque ab anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, nec non rusticos servientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio*

lio scelera perpetrentur, *&c.* Et *Innocentius* III. C. *inter alia* de Sent. Excomm. explicans præfatum textum Gregorii VII. dicit: *Cum quædam personæ in præmisso Capitulo* (Gregori VII.) *denotatæ*, *illis*, *in quos lata fuerit Excommunicationis sententia*, *ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adhærere*, *neque postmodum ad contrarium teneantur*, *cum adhuc debitum duret*, *a priori non sunt obnoxietate solutæ*, *sed ad familiare tenentur obsequium*. Si ergo in uxore manet prius debitum, sequitur, quod in excommunicato etiam maneat jus exigendi debitum.

Quæritur 14. An usus matrimonii in Ecclesia sit peccatum mortale, faciatque pollui Ecclesiam, vel locum sacrum?

Respondeo 1. Actus conjugalis absque necessitate in Ecclesia vel alio loco sacro exercitus est peccatum mortale, polluitque Ecclesiam seu locum sacrum si fiat notorie, seu publice. Ita *Sanchez* l.9. disp.15. nu.7.8. allegans pro se plurimos Authores paucis repugnantibus.

Ratio est, quia sic statuitur in *Concilio Nicæno*, per sensum Doctorum & praxin Ecclesiæ ejusmodi Ecclesias reconciliantis explicato. *Concilium Nicænum*, prout refertur a Gratiano ex Canonibus Concilio affutis, repræsentantibus tamen veterem sensum & praxin Ecclesiæ C. *Ecclesiis* de Consecr. dist.1. sic habet: *Ecclesiis semel consecratis non debet iterum consecratio adhiberi*, *nisi aut igne exustæ aut sanguinis effusione*, *aut cujuscunque semine pollutæ fuerint*. Hic Canon, cujuscunque Concilii sit, in tantum confirmatur ab *Innocent.* III. in quantum loco novæ *Consecrationis* prius vult adhiberi solam *reconciliationem*. Nam C. fin. de Consecr. Eccles. sic scribit: *Si Ecclesia non consecrata cujuscunque semine fuerit aut sanguinis effusione polluta*, *aqua protinus exorcizata lavetur*. *Est tamen*, *quam citius fieri poterit*, *consecranda*. Si ergo Ecclesia per actum conjugalem polluitur, sequitur, irreverentiam commissam per ejusmodi actum, esse peccatum grave.

Respondeo 2. Etiamsi actus conjugalis in Ecclesia fiat ex motivo gravissimæ tentationis, & sedandæ concupiscentiæ emotæ, nunquam tamen ejusmodi actus in Ecclesia fieri potest sine peccato ad minimum veniali.

Ratio est, quia plerique Doctores apprehendunt in tali usu conjugali irreverentiam erga locum sacrum, quidam mortaliter peccaminosam, alii venialiter peccaminosam. Ergo, cum natura reverentiæ vel irreverentiæ dependeat magna parte ex apprehensione hominum, juxta potiorem æstimationem Doctorum in hac re sentiendum est. Irreverentiam gravem teste *Sanchezio* l. c. n. 11. agnoscunt *Paludanus*, *D. Antoninus*, *Cajetanus*, *Pisanus*, *Armilla*, *Tabiena*, *Navarus*, *Vivaldus*, & alii, ita ut doceant, per actum ejusmodi, etiamsi conjuges detineantur longo tempore in Ecclesia conclusi, etiam Ecclesiam pollui. Alii vero plerique Doctores præcise negant, talem irreverentiam esse graviter peccaminosam, quin negent, sed tacendo consentiant, esse saltem culpam venialem. Et huc referuntur *Alensis*, *Albertus M.*, *Richardus*, *Scotus*, *Major*, *Gabriel*, *Astensis*, *Rosella*, *Sylvester*, *Suarez*, *&c.*

Respondeo 3. Nec licet conjugi in Ecclesia necdum exsecrata reddere debitum.

Ratio est, quia hæc malitia, quæ fundatur in irreverentia erga locum, se tenet ex parte actus, non vero præcise ex parte personæ operantis. Ergo non licet cooperari ad ejusmodi actionem.

Quæritur 15. An usus matrimonii sit licitus, quando uxor patitur fluxum menstruum?

Respondeo: Antequam de hac referatur judicium, sciendum prius est, quid sit in fœminis sanguis seu fluxus menstruus? Ejus descriptionem tradit *Rodericus a Castro* Lusitanus in l. *de morbis mulierum*, ubi l. 2. C. 9. & sequentibus de menstruo sanguine hæc tradit: "Sanguis menstruus in mulieribus est sanguis nutritioni superfluus, tenuis, ac floridus, instar sanguinis, qui ex cæsis victimis seu animalibus emittitur.

„ tur. Hic sanguis, quando redundat, „ se exonerat primò in venas matri- „ cis, & exinde per vaginam uteri „ foras emittitur. Incipit emitti in „ puellis anno ætatis decimo tertio; „ sed in Septentrionalibus non solet „ emitti ante annum ætatis decimum „ quartum vel decimum quintum; si „ stitur vero seu desinit circa annum „ ætatis quinquagesimum. Interrumpi- „ tur etiam ac cessat fluere post con- „ ceptionem prolis usque ad partum; „ imo etiam tempore lactationis. „ Effluxus hujus superflui sanguinis, „ quando est *regularis*, contingit singu- „ lis mensibus; sed quando est *irregula-* „ *ris*, venit citius vel tardius. Regu- „ laris fluxus solet durare duobus, tri- „ bus, aut quatuor diebus. Finis illius „ est, ut si concepta fuerit proles in „ utero, illi serviat pro nutritione. „ Qualitas maligna nulla huic sanguini „ inest, nisi interdum ex commixtione „ malignarum partium, quas secum „ defert, aut si est corruptus. Quan- „ titas hujus sanguinis, quamvis effluere „ soleat tantum guttatim, ordinarie „ ascendit ad octodecim uncias. In „ virginibus interdum, ubi sanguis est „ morbidus, habet colorem album. „ His prænotatis.

Respondeo 1. Usus matrimonii tempore fluxus menstrui est *ex suo genere* peccatum mortale, nec excusatur a peccato mortali in individuo, nisi vel causa necessitatis ex parte reddentis debitum instanter petenti, vel ratione circumstantiarum attenuantium omne morale periculum ad nocumentum uxoris vel prolis.

Id *Probatur* ex eo, quia in V. T. statuta est pœna mortis in coeunte tempore menstrui; illudque delictum æquiparatur gravissimis peccatis. Sic Levit. 20. v. 18. dicitur: *Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaveri turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.* Et Ezech. 18. v. 6 dicitur: *Anima, quæ peccaverit ipsa morietur; si vir non levaverit oculos ad idola domus Israel; & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruatam non accesserit, &c. vita vivet.* Hæc ostendunt, non meram legalem indecentiam, sed perversionem legis naturalis valde gravem, dum sanguis menstruus, quem naturæ Author exonerat in bonum matris, per coitum violenter retruditur in matricem, ubi moraliter certum est, corrumpendum, vel alterandum, ac pessimos causare posse effectus.

Probatur 2. ex sensu Patrum, eam legem non præcise pro cæremoniali, sed pro naturali agnoscentium. Nam S. *Augustinus* l. 3. super Levit. qu. 64. scribit: " Hoc (quod est, accedere ad „ menstruatam) cum (Moyses) supe- „ rius sufficienter prohibuisset, quid sibi „ vult, quod etiam hic hoc eisdem „ præceptis voluit adjungere? An for- „ te, ne in superioribus, quod dictum „ est, figurate accipiendum putaretur, „ etiam hic positum est, ubi talia pro- „ hibita sunt, quæ etiam tempore No- „ vi Testamenti remota umbrarum ve- „ terum observatione sine dubio con- „ stituenda sunt; quod videtur etiam „ per Prophetam Ezechielem signifi- „ casse, qui inter illa peccata, quæ „ non figuratæ, sed manifestæ iniqui- „ tatis sunt, etiam hoc commemorat, „ ad mulierem menstruatam, si quis „ accedat, qua in re non natura dam- „ natur, sed concipiendæ prolis noxium „ prohibetur. „ Et lib. 3. de peccat. meritis & remiss. C. 12. " Hoc præce- „ ptum (non accedendi ad menstrua- „ tam) Ezechiel inter illa ponit, quæ „ non figurate accipienda sunt. „ D. „ *Hieronymus* in C. 18. Ezech. " Per „ singulos menses gravia atque torpen- „ tia mulierum corpora immundi san- „ guinis effusione relevantur, quo tem- „ pore si vir cojerit cum muliere, di- „ cuntur concepti fœtus vitium semi- „ nis trahere, ita ut leprosi & ele- „ phantiaci ex hac conceptione nascan- „ tur, & fœda in utroque sexu corpo- „ ra pravitate vel enormitate membro- „ rum sanies corrupta degeneret. Præ- „ cipitur ergo viris, ut non solum in „ alienis mulieribus, sed in suis quo-

„ que certa concubitus tempora norint, „ quando coeundûm, quando ab uxo- „ ribus abstinendum sit. Quod quidem „ & Apostolus & Ecclesiastes sonant; „ Tempus amplexandi, & tempus longe „ fieri a complexibus. Caveat ergo & „ & uxor, ne forte victa desiderio „ coeundi illiciat virum; & maritus „ ne vim faciat uxori, putans omni „ tempore subjectam sibi esse debere „ voluptatem.

Idem *Probatur* 3. authoritate Div. *Thomæ*, qui in 4. dist. 32. art. 2. q. 2. C. sic scribit: " Accedere ad menstrua- „ tam in Lege (Moysaica) prohibitum „ erat duplici ratione, tum propter „ immunditiam, tum propter nocu „ mentum, quod in prole ex hujus- „ modi commixtione frequenter seque- „ batur. Et quoad primum præceptum „ erat cæremoniale; sed quantum ad „ secundum erat morale; quia cum „ matrimonium sit ad bonum prolis „ principaliter ordinatum, ordinatus est „ omnis matrimonii usus, quo bonum „ prolis intenditur. Et ideo hoc præ- „ ceptum obligat etiam in nova lege „ propter secundam rationem, etsi non „ propter primam. „ Ita D. Thomas. Quod autem agnoscat in hac re obliga- tionem sub peccato mortali, desumitur ex solutione Objectionum.

Objectiones erant sequentes: " 1. Le- „ vit. 20. dicitur, quod si aliquis ad „ menstruatam accesserit, uterque morte „ est puniendus. Ergo videtur, quod „ tam reddens, quam exigens debitum „ mortaliter peccet. 2. Rom. 1. non „ solum qui faciunt, sed etiam qui „ consentiunt, digni sunt morte. Sed „ exigens debitum scienter a menstruata „ mortaliter peccat; Ergo & mulier „ consenties ei in redditione debiti. 3. „ Furioso non est gladius reddendus, „ ne se vel alium interficiat. Ergo „ eadem ratione nec uxor tempore „ menstruorum debet viro corpus suum „ exponere, ne spiritualiter occidat. „ Ad has Objectiones S. Doctor sic re- spondet:

Ad 1. *Dicendum, quod hoc intelligen- dum est, quando uterque voluntarie con- sentit; non autem si mulier involuntaria, & quasi coacta debitum reddat.*

Ad 2. *Dicendum, quod non intelligi- tur mulier consentire peccato viri, nisi voluntarie debitum reddat; quando enim est involuntaria, magis patitur, quam consentiat.*

Ad 3. *Dicendum, quod gladius fu- rioso etiam esset reddendus, quando ma- jus periculum timeretur in non reddendo. Et similiter est in proposito.* Ex his pa- tet, quod D. Thomas in petente debi- tum a menstruata agnoscat peccatum mortale.

Idem *Probatur* 4. authoritate *Scoti*, qui in 4. dist. 32. n. 5. dicit: „ Secun- „ dus casus, quando conjux obligatur „ ad non reddendum debitum, est „ tempus fluxus menstrui.... Non sine „ causa in Lege Moysaica accedens ad „ mulierem menstruatam, debuit mori, „ nec mors infligebatur ibi, nisi pro „ peccato mortali & gravi; nec est „ probabile, quod in Lege Evangelica, „ quæ est lex castitatis, sit minus pro- „ hibitus ad menstruatam accedere. „ Ex hoc patet; Scotum consentire in hac re cum D. Thoma, quod tam pe- tens quam reddens debitum tempore menstrui peccet mortaliter, si volunta- rie id fiat. Hinc D. *Thomas* istam do- ctrinam *in exigente* debitum limitat in casu, quo fluxus esset præternaturalis ac nimis diuturnus, ita ut tamdiu non posset se continere; *in reddente* vero, si modeste sub prætextu alicujus infir- mitatis occultæ deprecetur debitum. „ Fluxus, inquit in C. q. 2. menstruo- „ rum potest esse naturalis, & innatura- „ lis. In fluxu menstruorum innaturali „ non est prohibitum ad mulierem „ menstruatam accedere in Lege nova, „ quia talis fluxus est perpetuus & diu- „ turnus, unde oporteret, quod vir „ perpetuo abstineret. „ Et in C. ad q. 3. " Dixerunt quidam, quod mu- „ lier menstruata, sicut non debet „ petere debitum, ita nec reddere. Si- „ cut enim non tenetur reddere, si ha- „ beret infirmitatem in propria perso- „ na, ex qua periculum ei immineret, „ ita non tenetur reddere ad vitandum

„ peri

„ periculum prolis. Sed ista opinio vi „ detur derogare matrimonio. Nec est „ simile de infirmitate corporis prolis; „ quia si mulier infirmatur, certissimum „ est, quod ex carnali actu periculum „ ei imminet; non autem ita certum „ est de prole, quæ forte nulla seque- „ tur. Et ideo alii dicunt, quod mu- „ lieri menstruatæ nunquam licet pe- „ tere debitum. Si tamen vir ejus pe- „ tat, aut petit scienter, tunc debet „ eum avertere precibus & monitis, „ tamen non ita efficaciter, ut possit „ ei esse occasio in alias damnabiles „ corruptelas, si ad id pronus credatur; „ aut ignoranter; & mulier potest ali- „ quam occasionem prætendere, vel in- „ firmitatem allegare, ne debitum red- „ dat, nisi periculum viro timeatur. „ Tamen finaliter, si vir non desistit „ a petitione, debet debitum reddere „ poscenti. Passionem vero suam non „ est tutum indicare, ne forte vir ex „ hoc ad eam abominationem concipiat, „ nisi de viri prudentia præsumatur. „ Hucusque S. Thomas.

Idem *Probatur* ratione. Certum est, coitum fluxus menstrui tempore causare corruptos humores in fœmina, adeoque necesse est, ut etiam proles, quæ eo vel insequenti tempore concipiuntur in utero, facile ex corruptione humorum in matre contrahere dispositiones morbidas possint. Nam per coitum fluxus sanguinis introrsum repellitur ac sistitur; repulsus vero per corpus dispergitur ac corrumpitur. Si ergo ex suppressione menstruorum pessimi oriuntur effectus, necesse est, consimiles oriri ex coitu tempore menstruorum. *Rodericus a Castro de morbis mulierum* l. 3. C. 4. sic scribit: „ In die purgationis a re „ venerea cavendum omnino est; non „ enim fert natura duplicem, vehe- „ mentemque resolutionem. .... Qui „ in mensium fluxu concubitus exerce- „ tur, exitialis omnino & pestifer est „ tum iis, qui commiscentur, tum fœ- „ tui; & si forte in menstruis posita „ mulier conceperit, plerumque inva- „ lidus, impurus, morbosus, minime- „ que vitalis vel sordidus, tetraque lue „ madens fœtus, qui sic generatus est, „ prodeat oportet. Fieri enim non po- „ test, ut qui sanguine jam vitiato gi- „ gnitur, non etiam vitiosus aut ulce- „ ribus plenus pascatur, unde psoræ, „ lepræ, elephantiases, impetigines, „ alvi, cutis, & faciei decolorationes „ apparent. Quamobrem toto men- „ struationis tempore coitum in Lege „ interdictum fuisse credibile est. „ Hucusque *Rodericus a Castro*.

Dices: Experientia repugnat, quod ex coitu tempore menstruorum frequenter nascantur proles morbidæ, præsertim leprosæ. *Cupetiolus* enim V. *Copula* in Notis testatur, se, cum tamen jam esset ætatis septuaginta octo annorum, unicum vidisse leprosum.

Respondeo. Ex mille ejusmodi commixtionibus tempore fluxus menstrui raro sequi conceptionem prolis, quamvis exinde ordinarie sequatur alteratio seu aliqua corruptio humorum in matre, ita ut si etiam post consistentiam fluxus menstrui ex alio novo coitu sequatur conceptio, corruptio humorum in fœmina superstes ex priori coitu invehat quandam malignitatem in fœtum, seris primum annis per quandam fermentationem, prout in variolis contingit, prodituram. Certe Cupetiolus viderit multos infantes, juvenes & puellas impetigine, decoloratione, psora, & variis aliis morbis affectos, quorum non inquisierit causas. Imo quis affirmare ausit, in plurimis infantibus, qui decedunt vel in utero materno, vel in prima infantia, aliam esse causam, quam contractas in ipsa conceptione qualitates morbidas? Crediderim potius non parum contribuisse ad multiplicationem Gentis Judaicæ, & conservandam fœcunditatem matrum Hebræorum, quod exacte observaverint illam Moysaicam Legem, qua jubebantur uxores *septem diebus* omni mense sese separare a viris tempore fluxus menstrui juxta illud Levitici 15. v. 19. *Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur*.

Quæritur 16. An usus matrimonii sit lici-

licitus post partum ante purificationem? vel ante ablactationem?

Respondeo 1. Usus matrimonii non est illicitus ante purificationem, si jam cessaverit flu xus immunditiæ in utero parientis residuæ.

Ratio est, quia in nova Lege cessat Lex Moysaica de prohibitione talium mulierum ab ingressu Ecclesiæ. Ergo, si cessaverit fluxus immunditiæ, nulla datur Lex prohibens usum matrimonii. *Innocentius* III. C. un. de Purific. post partum dicit: *Licet secundum Legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu; postquam tamen umbra Legis evanuit, si mulieres post prolem emissam acturæ gratias Ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec Ecclesiarum est eis aditus denegandus.*

Respondeo 2. Quamdiu adhuc durat fluxus immunditiæ ex utero, usus matrimonii non est licitus.

Ratio est, quia utero necdum ab immunditiis sufficienter emundato conceptio novæ prolis non potest fieri sine periculo aut contrahendæ malignæ qualitatis, aut secuturi abortus cum insequente adhuc effluvio humorum immundorum.

Respondeo 3. Necdum cessante effluxu immunditiæ ex utero post partum primo septiduo petere debitum est ex suo genere peccatum mortale; nec petens excusatur in individuo, nisi intercedat casus necessitatis ex parte petentis, vel concurrant circumstantiæ attenuantes periculum malignitatis contrahendæ in prole.

Ratio est, quia, quamdiu adhuc durat immunditia vel indispositio uteri, durat etiam periculum prolis. Exponere autem conceptum fœtum periculo abortus, vel prææmaturæ mortis, vel contrahendæ malignitatis causa libidinis est ex suo genere peccatum mortale.

Idem *Confirmatur* ex Responso 10. D. *Gregorii* ad Augustinum Anglicanum, ubi ex eo, quod non liceat accedere ad menstruatam, argumentatur ad mulierem post partum; quæ argumentatio non foret, nisi intelligeretur de tempore, quo uterus necdum est emundatus. Sicut ergo ibi est mortale peccatum concubitus conjugalis, ita etiam hic.

Ratio autem, cur statuam septiduum, est, quia *præsumptive* hoc tempore uterus necdum est perfecte expurgatus. Hinc Deus Levit. 12. v. 2. Lege non tam cæremoniali quam morali, dicit: *Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus; sin autem fœminam perpererit, immunda erit duabus hebdomadis.*

Respondeo 4. Durante adhuc effluxu immunditiæ ex utero idem conjugi quoad redditionem debiti observandum est, quod in quæstione præcedente dictum est circa fluxum menstruum, ut nempe conjux redditionem debiti deprecetur, vel sub prætextu infirmitatis deneget, nisi in casu, quo pars petens *non desistit a petitione*, ut D. Thomas ibi loquitur.

Respondeo 5. Usus matrimonii ante ablactationem, nisi causa necessitatis fiat, hoc est, ex motivo, ne semen jam exæstuans corrumpatur, si retineatur, semper est peccatum veniale.

Ratio est, quia semper creat molestiam & aliquale periculum infirmitatis vel mortis ipsi infanti lactenti. Ita testatur *Galenus* l. 1. *de sanitate tuenda*, his verbis: *A Venere omnino abstinendum esse, quæcunque lac præbebit, omnino moneo. Nam & menses viri consuetudine provocantur, & lac odoris gratiam in deterius mutat. Quin etiam aliquæ in utero concipiunt, quo alienius a puello nihil est.* Et *Plinius* l. 28. Natur. Hist. C. 9. ait: *Concipere nutrices exitiosum est.* Hinc etiam D. *Gregorius* Respons. 10. ad Augustinum Anglicanum non solum tempore menstruorum, sed etiam tempore lactationis abstinendum esse docet, prout refertur C. f. dist. 5. his verbis: *Ad ejus concubitum vir suus accedere non debet, quousque, qui gignitur, ablactetur.*

Dixi, nisi causa necessitatis intervenit. Plus enim damni infanti lactenti inferre potest semen matris retentum ac suppressum, quam alteratio lactis ex coitu.

Respondeo 6. Matres lactentes non tenen-

tenentur reddere debitum tempore lactationis, nisi jam *consolidata natura* infantis cesset ejus ex alteratione lactis depravandæ periculum, aut nisi stante aliquali lactis depravandi periculo petatur instanter a viro.

Ratio est, quia malitia actus conjugalis in tali circumstantia non se tenet præcise ex parte personæ petentis, sed ex parte actus secundum se inordinati, ad quem proin cooperari non decet, nec licet, nisi appositione alterius circumstantiæ tollatur deordinatio. *Sanchez* l. 9. disp. 22. n. 15. sic scribit: *Id tamen fateor cum Petro de Ledesma; excusari a reddendi debiti obligatione matrem lactantem prolem, ac ita pauperem, ut non sit solvendo nutrici lactaturæ, expertamque, ubera exiccari, si concipiat, aut lac esse valde perniciosum proli.* Quibus verbis saltem hoc fatetur, excusari a reddendo debito uxorem lactantem, si jam semel experta est actus conjugalis pravos effectus in lactationem. Hoc concesserim circa infantes robustæ ac consolidatæ naturæ, pares ferendæ molestiæ; at vero circa tenellos adhuc duorum mensium infantes, cur opus sit experientia, cum a priori constet sæpissime nocere, vel considerata dispositione causarum facillime nocere posse coitum conjugum? *Rodericus a Castro* expertissimus Medicus in l. 4. *de morbis mulierum*, non novam experientiam exspectat, sed ad veteranam respicit, dum C. 12. scribit: *Lactans abstineat a concubitu. Etenim coitus sanguinem & lac ipsum conturbat; lactis etiam copiam minuit, quia menses ciet; quæ vero menses habent, lac non habent. Præterea virosam quandam qualitatem coitus lacti conciliat. Adde, quod inde non raro gravidæ fiunt, quod & alumno, & conceptui nocivum est: neu er enim alimenti satis habere potest; subinde purus sanguis circa uterum consistit, impurus ad mammas conscendit, ae demum quantum accedit fœtui, tantum decedit alumno.* Ita Rodericus a Castro. Addit tamen, in dubio, ut videtur, rem relinquens: *Quo in loco illud mirari subit, quod plurimi retulerunt, non corrumpi lac fœminæ, si ex eodem viro rursus conceperit.* Hoc ultimum forte concedendum in iis, qui alioquin ex corrupto semine retento paterentur alios pravos effectus. Sic *Primerosus* l. 5. *de mulierum morbis*, C. 7. de lacte lactantium scribit: *Quæ provocant menstrua, lac desiccant ex Galeno ..... Venus* (lacti) *nocet; coitum tamen concedit Varandæus admodum libidinosis, ne ex gravi hoc animi pathemate lac corrumpatur.* Et C. 11. scribit: *Certum est, lac earum, quæ gravidæ sunt, esse pejus.* Ex his omnibus sequitur, coitum cum lactantibus non carere deordinatione ac culpa veniali, nisi excuset vel necessitas exonerandi seminis, ne corrumpatur, vel liberorum pro bono communi multiplicandorum necessitas.

Quæritur 17. An detur obligatio reddendi debitum conjugi, quo tempore laborat amentia vel furore?

Respondeo: Si amens aut furens adhuc est capax peccati mortalis, nec concurrit periculum reddenti, vel proli, vel alterius peccati, tenetur compars reddere debitum, alias vero non tenetur.

Ratio est, quia si amens aut furens est capax peccati mortalis, exponitur periculo peccandi mortaliter, si non reddatur debitum: Huic autem periculo præcavendo Deus opposuit obligationem conjugalem, quæ non suspendiditur, nisi concurrente motivo strictioris alterius obligationis, vel altioris ordinis, quale non ponitur in Casu V. *Sanchez* l. 9. Disp. 23.

Quæritur 18. An detur obligatio reddendi debitum conjugi laboranti lepra, lue gallica, vel alio morbo contagioso?

Respondeo 1. Non datur obligatio reddendi debitum, ubi judicio Medicorum notabile infectionis periculum imminet sano ex redditione debiti. Ita *Sanchez* l. 9. Disp. 24. n. 17. pro se allegans *Durandum*, *Paludanum*, *D. Antoninum*, *Cajetanum*, & multos alios.

Ratio est, quia contractus conjugalis est

est contractus bonæ fidei & amicitiæ. Nemo autem aut se aut amicum ad tale onus obligaret, si expresse de eo fieret in contractu mentio.

Respondeo 2. In praxi tamen *ordinarie* non concurrit infectionis periculum ex lepra conjugis, præsertim si adhibeantur debitæ cautelæ judicio Medicorum adhibendæ.

Id *Probatur* ex eo, quia reddito debiti non foret præscripta in tali casu, si judicio peritorum ordinarie concurreret periculum infectionis ex tali actu transitorio, præsertim si rarus sit. Quod autem redditio debiti in tali casu sit præscripta, patet ex C. 2. de Conjug. leprof. ubi *Alexander* III. scribit: *Quoniam nemini licet excepta fornicationis causa uxorem dimittere, constat, sive mulier lepra percussa fuerit, seu alia gravi infirmitate detenta, non est a viro propterea separanda vel etiam dimittenda. Leprosi autem, si continere nolunt, & aliquam, quæ sibi nubere velit, invenerint, liberum est eis ad matrimonium convolare. Quod si virum sive uxorem leprosum fieri contigerit, & infirmus a sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum; cui præcepto nulla in hoc casu exceptio invenitur.* Hinc etiam *D. Thomas* in 4. dist. 32. q. 1. a. 1. ad 4. ait: *Uxor etiam viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare*, (saltem quoad thorum, nisi judicio Medicorum etiam cohabitatio quoad domum censeatur contagiosa) *quia non ita cito inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione; & quamvis proles generetur infirma, tamen melius est ei sic esse, quam penitus non esse.*

Dixi: *Ordinarie*. Si enim compars jam prius esset etiam disposita ad lepram, aut haberet specialem horrorem a tali coitu, ita ut judicio Medicorum propterea daretur infectionis periculum, non teneretur reddere debitum.

Quæritur 19. An detur obligatio reddendi debitum conjugi, si reddens laboret febri, dolore dentium, vel capitis? &c.

Respondeo 1. Si reddens ex redditione timeat notabile malum, vel incrementum mali, non tenetur. Hinc cum febricitans merito possit timere incrementum vel difficiliorem curationem febris, nisi aliter in casu particulari judicet Medicus, non tenetur reddere debitum.

Ratio est, quia contractus conjugalis est contractus bonæ fidei, in quo ejusmodi difficiles obligationes explicite non deducerentur in pactum, si de iis cogitaretur.

Respondeo 2. Aliud dicendum, si morbus foret diuturnus, & exigeretur instanter debitum concurrente verosimiliter ex parte petentis periculo æquali ex suppressione seu retentione seminis, prout superius explicatum est.

Ratio est eadem, quia contractus bonæ fidei & amicitiæ id petit.

Quæritur 20. An detur obligatio reddendi debitum, si compars illud petat immoderate ac nimis frequenter? vel recenter a prandio vel balneo?

Respondeo 1. Si compars, a qua debitum petitur, sibi ex frequenti tali coitu timeat notabile detrimentum sanitatis, non tenetur semper reddere debitum, sed præcise toties, quoties fieri potest sine periculo notabilis detrimenti proprii.

Respondeo 2. Imo in tali casu nec licet reddere debitum, si fieri non potest sine periculo gravis detrimenti proprii vel alieni, nisi ex parte petentis concurrat æquale periculum gravis detrimenti ex suppressione emoti seminis.

Ratio est, quia sic petit contractus bonæ fidei & amicitiæ judicio Doctorum, v. g. *Paludani*, *D. Antonini*, *Soti*, & aliorum, quos *Sanchez* l. 9. Disp. 24. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. allegat.

Advertendum tamen, nec in petente, nec in reddente usum matrimonii in tali casu esse peccatum mortale, nisi grave malum, quod timetur, sit *diuturnum*, & *certo moraliter* eventurum.

Quæritur 21. An sit sufficiens ratio negandi debitum, si negetur ex metu nimis multiplicandi prolem, vel incurrendi gravem penuriam?

Respondeo Negative quoad utrumque. Quoad

Quoad primum consentiunt Doctores, censeoque cum *Angelo*, talem recusationem conjuge instanter petente debitum, nisi alia causa concurrat malitiam attenuans, esse peccatum mortale. Aliud dicendum, si petens non graviter ferat negationem debiti, nec timeantur alia gravia peccata.

Ratio est, quia contractus conjugalis ex sensu gentium tacite obligat Contrahentes ad communionem bonorum & malorum ex individua societate vitæ & usus conjugalis sequentium. Infinitis enim dissidiis exponeretur hic status, si in usu matrimonii locum haberet exceptio ex respectu ad futurum statum temporalem, qui divinæ providentiæ, & pietati fidelium committendus est.

Quæritur 22. An & quomodo possit in usu matrimonii peccari ratione modi vel situs?

Respondeo: In hac re tenendæ sunt sequentes Regulæ.

Regula 1. In usu matrimonii omnis modus vel situs est peccatum mortale, per quem vel semen non defertur in vas debitum, nempe in vaginam uteri, vel per quem *non defertur* in vas debitum modo de se ad generationem prolis idoneo.

Regula 2. In usu matrimonii omnis modus vel situs est peccatum mortale, per quem sine necessitate incurritur *grave periculum*, *ne semen deferatur* in vas debitum, aut si eo deferatur, ne deferatur modo de se ad generationem prolis idoneo. Periculum autem *grave* voco, ubi æque probabile est, semen illo modo istuc non deferri, ac deferri, seu ubi istud manet stricte dubium.

Regula 3. In usu matrimonii omnis modus vel situs est peccatum veniale, per quem semen quidem probabilius defertur in vas debitum modo de se ad generationem idoneo, attamen *cum aliquali probabilitate seu periculo de opposito*, *idque nulla interveniente causa necessitatis*.

Regula 4. Interveniente aliqua necessitatis causa nullum est peccatum, si adhibeatur situs vel modus, in quo semen quidem probabilius defertur in vas debitum modo de se ad generationem prolis idoneo, attamen cum aliquali periculo seu probabilitate tenui de opposito.

Regula 5. In casu necessitatis absolutæ, quo nullus est possibilis alius modus vel situs, & usus matrimonii non possit omitti sine periculo gravis damni ex suppressione vel corruptione emoti seminis in alterutro conjugum, licitum est petere ac reddere debitum, etiamsi interveniat dubium stricte dubium, an semen sit deferendum in vas debitum modo de se ad generationem prolis idoneo.

Ratio Responsionis primæ & secundæ est, quia Deus usum matrimonii ordinavit primario ad generationem prolis. Ergo agere cessante fine, aut sine causa necessitatis exponere actum gravi periculo frustrandi finem a Deo intentum, in æstimatione morali est contravenire ordinationi divinæ sub peccato mortali obligatoriæ ad finem serio intendendum mediate vel immediate. Ratio reliquarum responsionum est; quia Deus voluntate antecedente seu generali censetur pro priori respicere & præeligere bonum generale conjugii, quam finem certum actionis naturæ.

Ex his sequitur in particulari, quod sit *Peccatum mortale* 1. si seminatio tantum fiat in orificio vasis muliebris, quæ seminatio in antiquis Conciliis & Pœnitentialibus vocatur *pollutio in labris*. 2. Si seminatio quidem inchoetur in vagina uteri, sed retracto membro virili perficiatur extra vel in orificio vasis muliebris. 3. Si seminatio quidem fiat in vagina uteri, sed ab alterutro conjuge studiose retineatur reciproca seminatio simultanea, vel activitas spirituum seminalium per aversionem animi. Hæc tria genera sunt peccatum mortale. *Peccatum* autem *veniale* erit, si absque causa necessitatis & absque probabili periculo 1. vir sit succubus, fœmina incuba. 2. Si copula perficiatur per congressum more bestiarum, nempe si vir congrediatur a tergo fœminæ, seminando tamen in vas debitum. Nam si seminaret in podicem, unde egeruntur stercora, foret gravissimum scelus Sodomiæ,

miæ. 3. Si copula perficiatur ſtando vel a latere ſedendo aut jacendo.

Ratio autem horum eſt, quia licet in his modis concumbendi probabilius interveniat copula de ſe ad generationem prolis idonea, attamen hoc non eſt certum, ſed ſemper concurrit aliquale periculum fruſtrandi generationem prolis non defectuoſæ, eo quod non interveniat tanta concuſſio ſpirituum ex omnibus membris, neque tam collecta intruſio ſpirituum ſeminalium in ovaria mulieris per poros vaginæ vel uteri.

Dixi tamen, ſi hoc fiat *ſine cauſa neceſſitatis*. Talis neceſſitas foret, ſi aliquem ex his modis exigit, v. g. pinguedo viri vel fœminæ, vel graveolentia oris in viro vel fœmina cum periculo nauſeæ ſtomachi vel cerebri, vel intumeſcentia ventris in muliere gravida cum periculo ſuffocandi fœtum in utero, aut eidem nocendi, vel *honeſtas*, v. g. ſi in eodem cubiculo jaceant liberi, vel aliæ perſonæ, nec pro iis alius locus haberi poſſit, ne tam facile advertant coitum, aut ſi conſideratis aliis circumſtantiis ejuſmodi modus videatur ad vitandum ſcandalum, aut finem generationis opportunior.

Quæritur 23. An & quales tactus conjugibus liceant occaſione uſus conjugalis?

Reſpondeo 1. Ante actualem copulam & ſub ipſa copula liciti ſunt quivis tactus ad majorem activitatem ſpirituum genitalium conciliandam idonei, ſive fiant in corpore proprio, ſive in corpore alterius conjugis.

Ratio eſt, quia ubi finis licitus eſt, licita etiam ſunt media cæteris opportuniora. Limitandam tamen hanc doctrinam cenſeo in uſu matrimonii cum gravidis in caſu licito, ubi *nimia commotio* ſpirituum genitalium non ſervit ad generationem novæ prolis, neque ſervit ad intentum finem, nempe ad exonerationem ſeminis alioquin corrumpendi in conjugibus, ſed potius videtur noxia matri, & proli latenti in utero.

Reſpondeo 2. Tactus diſponentes ad novam commotionem ſpirituum genitalium poſt copulam fieri nequeunt ſine peccato veniali, niſi fiant ex alia cauſa rationabili, quam ex voluptatis motivo, vel in ordine ad novam copulam accedente cauſa rationabili. Nam ordinarie commotio ſpirituum genitalium poſt copulam non eſt prudenter ordinabilis ad novam copulam, ne quidem tunc, quando prior eſt imperfecta ob defectum ſeminationis ſimultaneæ; eo quod natura jam ſit debilitata, nec idonea ad generandam prolem ſine defectu.

Quæritur 24. An conjugatis liceant incitamenta varia ad libidinem, quo tempore uxores ſunt gravidæ?

Reſpondeo Negative.

Ratio eſt, quia licet uſus matrimonii cum gravidis ſit licitus cauſa neceſſitatis, quando emotis ſemel ſpiritibus genitalibus, ſi ea ebullitio nec ſit voluntaria in ſe, nec in ſua cauſa, timerentur gravia damna ſanitatis ex corruptione violenter retenti ſeminis, non tamen durante illo ſtatu licitum eſt, libere ponere cauſam illius neceſſitatis, ſeu emotionis ſpirituum genitalium, quia talis poſitio cauſæ non habet finem prudentem naturalem ac immediatum hujus actionis, qualis tamen naturalis ac immediatus finis in omni actione humana requiritur. Hinc ſequitur; ſæpiſſime peccari *ſaltem venialiter* a conjugatis per *colloquia obſcœna*, *aſpectus impudicos*, *ſpectationem Comœdiarum laſcivarum*, *tactus inhoneſtos*, *lectionem librorum amatoriorum*, *commeſſationes*, *inebriationes*, *&c.* Nam quamvis ſe excuſent, quod iſta verſentur inter conjugatos, ſicque exiſtiment, non præberi anſam ad peccata mortalia, quod ipſum ſæpe falſiſſimum eſt, reperiuntur tamen inter ejuſmodi conjugatos, non raro mariti quorum uxores ſunt gravidæ; cum his vero ultro coitum quærere, vel occaſionare ſine neceſſitate illicitum eſt.

Quæritur 25. Unde probetur, quod uſus matrimonii cum gravidis *per ſe* ſit illicitus?

Reſpondeo. Id probatur ex teſtimoniis SS. Patrum. Horum nonnulla teſtimonia hic appono.

I. D.

I.

D. AMBROSIUS.

Anno 390.

IN Psalmum 118. Octon. 19. ad illa verba: *Clamavi in toto corde meo; justitias tuas requiram*, dicit: „ Non satis „ est clamare ad Dominum, sed etiam „ justitias ejus exquirere. Exquirit au- „ tem justitias, quid id, quod in omnibus „ creaturis, & maxime in animantibus „ rationabilibus, vel etiam irrationabi- „ libus, observat, providentiæ adscribit „ divinæ. Unde turturi studium pudici- „ tiæ, quæ compare amisso concubitui „ indulgere non novit, quod homines „ servare non possunt? Unde plerisque „ animantibus tam sobria partus cura „ servandi, ut ubi conceptionis munus „ agnoverint, coitum non putent esse „ repetendum, ne receptorum seminum „ fiat adulterina commixtio? .. Ex his „ igitur cognoscimus, quam divinæ sub- „ sidia providentiæ hominibus non de- „ essent, si Dei justitiam servare vel- „ lemus.

Idem in Evang. Lucæ cap. 1. ad illa verba: *Concepit Elisabeth.* „ Sunt etiam „ ipsi conjugio præscripta tempora, „ quando dare operam liberis sit deco- „ rum, dum anni vigent, dum susci- „ piendorum liberorum spes est. .. A- „ dolescentes ipsi plerumque filiorum „ vota prætendunt, & excusandum ar- „ bitrantur ætatis calore generationis „ affectum. Quanto magis senibus age- „ re turpe est, quod adolescentibus pu- „ dor est? Quin etiam ipsi juvenes, „ sobria divino timore corda, qui tem- „ perant, suscepta plerumque sobole „ renuntiant operibus juventutis. Et „ quid mirum de hominibus, si pecu- „ des quoque muto quodam opere lo- „ quuntur, generandi sibi studium, „ non desiderium esse coeundi? Siqui- „ dem ubi semel senserint genitali alvo „ semen receptum, jam nec concubitui „ indulgent, nec lasciviam amantis, „ sed curam parentis assumunt. At ve- „ ro homines nec conceptis ipsis, nec „ Deo parcunt, illos contaminant; „ hunc exasperant. Prius quam te, in- „ quit, formarem in utero novi te, & „ in vulva matris sanctificavi te. Ad „ cohibendam petulantiam tuam ma- „ nus quasdam tui authoris in utero „ hominem formantis advertis. Ille ope- „ ratur, & tu sacri uteri secretum in- „ cestas? vel pecudes imitare, vel Deum „ verere. Et quid de pecudibus loquor? „ Terra ipsa a generandi opere sæpe „ requiescit, & si impatienti hominum „ studio jactis frequenter seminibus oc- „ cupetur, impudentiam mulctat agri- „ colæ, & fœcunditatem sterilitate com- „ mutat. Ita quidem in ipsis elemen- „ tis, & pecudibus ab usu non cessare „ generandi, naturæ pudor est.

II.

D. HIERONYMUS.

Anno 400.

LIb. 2. adversus Jovinianum cap. 30. Xystus in Sententiis: „ *Adulter est*, „ inquit, *in suam uxorem amator arden-* „ *tior*. In aliena quippe uxore omnis „ amor turpis est, in sua nimius. Sa- „ piens vir judicio debet amare conju- „ gem, non affectu. Reget impetus „ voluptatis, nec præceps feretur in „ coitu. Nihil est fœdius, quam uxo- „ rem amare ut adulteram. Certe qui „ dicunt se causa Reipublicæ & generis „ humani uxoribus jungi, & liberos „ tollere, imitentur saltem pecudes; & „ postquam uxorum venter intumuerit, „ non perdant filios, nec amatores uxo- „ ribus se exhibeant, sed maritos.

Idem in Epistolam ad Galatas cap. 5. ad illa verba: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, &c.* „ Secundum opus carnis immundi- „ tia vocatur. Quomodo enim in veteri „ Lege de nefandis criminibus, quæ in „ occulto fiunt, generaliter Scriptura „ complexa est, dicens: *Verecundos fa-* „ *cite filios Israel ab omni immunditia*; „ si in hoc loco cæteras extraordinarias

„ volu-

„ voluptates, ipsarum quoque opera nu-
„ ptiarum, si non verecunde & cum
„ honestate, quasi sub oculis Dei fiant,
„ ut tantum liberis serviatur, immun-
„ ditiam & luxuriam nominavit.

Idem in Epistolam ad Titum cap. 2. ad illa verba: *Viri diligite uxores vestras.* „Liberorum ergo, ut diximus,
„ opera in matrimonio concessa sunt.
„ Voluptates autem, quæ de meretri-
„ cum capiuntur amplexibus, iu uxore
„ damnatæ sunt. Hoc legens omnis vir
„ & uxor intelligant sibi post conce-
„ ptum magis orationi quam connubio
„ serviendum. Et quod in animalibus
„ & bestiis ipso naturæ jure præscri-
„ ptum est, ut prægnantes ad partum
„ usque non coeant, hoc sciant in ho-
„ minibus arbitrio derelictum, ut mer-
„ ces esset ex abstinentia voluptatum.

III.

S. AUGUSTINUS.

Anno 420.

HIc. S. Doctor in l. de Bono Conjugii scribit cap. 6. „Sunt item
„ viri usque adeo incontinentes, ut con-
„ jugibus nec gravidis parcant. Quid-
„ quid ergo inter se conjugati immo-
„ destum, inverecundum, sordidumve
„ gerunt, vitium est hominum, non
„ culpa nuptiarum. Jam in ipsa quo-
„ que immoderatiore exactione debiti
„ carnalis, quam eis non secundum
„ imperium præcipit, sed secundum ve-
„ niam concedit Apostolus, ut etiam
„ præter causam procreandi sibi mi-
„ sceantur; etsi eos pravi mores ad ta-
„ lem concubitum impellunt, nuptiæ
„ tamen ab adulterio seu fornicatione
„ defendunt. Neque enim illud propter
„ nuptias admittitur, sed propter nu-
„ ptias ignoscitur. Debent ergo sibi
„ conjugati non solum ipsius sexus sui
„ commiscendi fidem, liberorum pro-
„ creandorum causa, quæ prima est hu-
„ mani generis in ista mortalitate so-
„ cietas, verum etiam infirmitatis in-
„ vicem excipiendæ, ad illicitos con-
„ cubitus evitandos, mutuam quodam-
„ modo servitutem, ut si alteri eorum
„ perpetua continentia placeat, nisi ex
„ alterius consensu non possit, & ad
„ hoc enim uxor non habet potestatem
„ sui corporis, *sed vir: similiter & vir*
„ *non habet potestatem sui corporis, sed*
„ *mulier*, ut & quod non filiorum pro-
„ creandorum, sed infirmitatis & in-
„ continentiæ causa expetit vel ille de
„ matrimonio, vel illa de marito, non
„ sibi alterutrum negent, ne per hoc
„ incidant in damnabiles corruptelas,
„ tentante Satana propter incontinen-
„ tiam vel amborum, vel cujusquam
„ eorum. Conjugalis enim concubitus
„ generandi gratia non habet culpam;
„ concupiscentiæ vero satiandæ, sed
„ tamen cum conjuge, propter fidem
„ thori venialem habet culpam; adul-
„ terium vero sive fornicatio lethalem
„ habet culpam: ac per hoc melior est
„ quidem ab omni concubitu continen-
„ tia, quam vel ipse matrimonialis
„ concubitus, qui fit causa gignendi.

Et cap. 7. „Sed quia continentia illa
„ meriti amplioris est; reddere vero de-
„ bitum conjugale nullius est criminis;
„ exigere autem ultra generandi neces-
„ sitatem culpæ venialis. Et c. 10. Qui
„ ultra istam generandi necessitatem
„ progreditur, jam non rationi, sed
„ libidini obsequitur.

IV.

S. GREGORIUS M.

Anno 590.

LIb. 32. Moralium in cap. 40. Jobi c. 17. dicit: „Paulus, dum quos-
„ dam in Ecclesia incontinentes aspice-
„ ret, concessit minima, ut majora
„ declinarent, dicens: *Propter fornica-*
„ *tionem autem unusquisque uxorem ha-*
„ *beat.* Et quia tunc solum conjuges in
„ admixtione sine culpa sunt, cum non
„ pro explenda libidine, sed pro susci-
„ pienda prole miscentur. Ut hoc et-
„ iam, quod concesserat, sine culpa
„ quamvis minima non esse monstraret,
„ illico adjunxit: *Hoc autem dico secun-*
„ *dum*

„ *dum indulgentiam*, non secundum „ imperium. Non enim est sine vitio, „ quod ignoscitur, & non præcipitur. „ Peccatum profecto vidit, quod posse „ indulgeri prævidit. Sed cum in dubiis „ constringimur, utiliter minimis sub- „ dimur, ne in magnis sine venia pec- „ cemus.

Idem in Pastorali part. 3. c. 28. „ Ad- „ monendi sunt conjuges, ut suscipiendæ „ prolis se meminerint causa conjunctos, „ & cum immoderatæ admixtioni ser- „ vientes propagationis articulum in „ usum transferunt voluptatis, perpen- „ dant, quod licet extra non exeant, „ in ipso tamen conjugio conjugii jura „ transcendunt. Unde necesse est, ut „ crebris exhortationibus moneantur, ut „ defleant, quod pulchram copulæ spe- „ ciem admixtis voluptatibus fœdant. „ Hinc est, quod peritus medicinæ cœ- „ lestis Apostolus non tam sanos insti- „ tuit, quam infirmis medicamenta „ monstravit, dicens: *Propter fornica- „ tionem unusquisque suam habeat uxo- „ rem*, Qui enim fornicationis metum „ præmisit, profecto non stantibus præ- „ ceptum contulit, sed ne fortasse in „ terra ruerent, lectulum cadentibus „ ostendit. Unde adhuc infirmantibus „ subdidit: *Uxori vir debitum reddat, „ similiter & uxor viro*. Quibus dum „ in magna honestate conjugii aliquid „ de voluptate largiretur, paulo post „ subdidit: *Hoc autem dico secundum „ indulgentiam, non secundum imperium*. „ Culpa quippe esse innuitur, quod in- „ dulgeri perhibetur.

Lib. 12. Epist. 31. ad Augustinum Angliæ Apostolum. " Ad uxoris concubi „ tum vir ejus accedere non debet quo- „ usque qui gignitur ablactetur. Prava „ autem in conjugatorum moribus con- „ suetudo surrexit, ut mulieres filios „ suos quos gignunt nutrire contem- „ nant, eosque aliis mulieribus ad nu- „ triendum tradant. Quod videlicet ex „ sola causa incontinentiæ videtur in- „ ventum. Quia dum se continere no- „ lunt, despiciunt lactare quos gignunt. „ Hæ itaque quæ filios suos ex prava „ consuetudine aliis ad nutriendum tra- „ dunt, nisi purgationis tempus tran- „ sierit, viris suis non debent admi- „ sceri. Quippe quia & sine partus cau- „ sa, cum consuetis menstruis detinen- „ tur, viris suis misceri prohibeantur. „ ... Quia ipsa licita commixtio con- „ jugum sine voluptate carnis fieri non „ potest, a sacri loci ingressu abstinen- „ dum est, quia voluptas ipsa esse sine „ culpa nullatenus potest. Non enim „ de adulterio, sed de legitimo matri- „ monio natus fuerat, qui dicebat: „ *In iniquitatibus conceptus sum*. In qui- „ bus tamen verbis non ipsam admix- „ tionem conjugum iniquitatem nomi- „ nat, sed ipsam videlicet voluptatem „ admixtionis. Sunt enim multa licita „ ac legitima, & tamen in eorum actu „ aliquatenus fœdamur; sicut sæpe ira- „ scendo culpas insectamur, & tran- „ quillitatem in nobis animi perturba- „ mus, & cum rectum sit quod agi- „ tur, non est tamen tunc approbabi- „ le, quod in eo animus perturbatur. „ ..... Oportet itaque legitima carnis „ copula ut causa prolis sit, non volu- „ ptatis; & carnis admixtio creando- „ rum liberorum sit gratia, non satis- „ factio vitiorum. Si quis ergo sua con- „ juge non cupidine voluptatis raptus, „ sed solummodo liberorum procreando- „ rum gratia utitur, iste profecto de „ ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo „ Corporis Dominici Sanguinisque my- „ sterio suo est relinquendus judicio; „ cum vero non amor procreandæ so- „ bolis, sed voluptas dominatur in ope- „ re commixtionis, habent conjuges „ etiam de sua commixtione quod de- „ fleant. Hoc enim eis concedit sancta „ prædicatio, & tamen de ipsa conces- „ sione animum concutit. Nam Pau- „ lus (dicit): Hoc dico secundum in- „ dulgentiam. Non enim indulgetur, „ quod licet & justum est. Quod enim „ indulgeri dixit, culpam esse demon- „ stravit.

Plura testimonia Patrum & Theologorum veterum reperies in mea *Theologia Eclectica*.

DISSERTATIO PRIMA.

SS. D. N. BENEDICTI XIV.

De matrimoniis filiorumfamilias sine consensu parentum initis ex l. 7. de Synodo C. 37.

" JUre communi Cæsareo, irrita fiunt " matrimonia, inita a Filiisfamilias, " sine consensu parentum, uti probant " textus in *Princip. Instit. de Nuptiis*, " & *in l. Nuptiæ* 2. *ff. de Ritu Nu* " *ptiar.* in quorum primo habetur: *Si* " *filiifamiliarum sint, consensum habe-* " *ant parentum, quorum sunt in potesta* " *te; nam hoc fieri debere, & civilis,* " *& naturalis ratio suadet, in tantum,* " *ut jussus parentum præcedere debeat*; & " infra: *Si adversus ea, quæ diximus,* " *aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec* " *nuptiæ, nec matrimonium, nec dos in* " *telligitur*; in altero dicitur: *Nuptiæ* " *consistere non possunt, nisi consentiant* " *omnes, id est, qui coeunt, quorum* " *que in potestate sunt*. Equidem non " ignoramus, Cujacium *in lib.* 35. *Pauli* " *ad edictum, ad l.* 2. & 10. *de ritu* " *nupt.* & Dionysium Godefridum in " *l. Filius, ff. de ritu nupt.* contende- " re, per præfatas leges, non irritas, " sed solum illicitas decerni nuptias, " quas filiifamilias contrahunt, invitis, " aut insciis, nec consentientibus pa " rentibus, sub quorum sunt potestate; " Neque Nos præterit, hanc opinio- " nem fulciri auctoritate Pauli J. C., " qui *lib.* 2. *sent. tit.* 14. scripsit: *Eorum,* " *qui in potestate Patris sunt, sine vo* " *luntate ejus, matrimonia jure non con-* " *trahuntur, sed contracta non solvun-* " *tur: Contemplatio enim publicæ utili* " *tatis privatorum commodis præfertur*. " Verum non ita sentiunt alii eruditi " viri, quibus prædictorum Juris Tex " tuum verba, adeo perspicua videntur, " ut indubitanter asserant, per illa " infirmari conjugia filiorumfamilias, " quibus paternus consensus non adje- " cerit vires: Quinimo Vinnius *ad lib.* " *I. Instit. tit. X.* perpendens verba illa " Justiniani, *ut jussus parentis præcede-* " *re debeat, hæc insuper adnotavit: Jus-* " *sus, id est consensus aut potius assen-* " *sus parentis in nuptiis filiorum adeo* " *necessarius est, ut etiam præcedere de-* " *beat, neque ratihabitione patris retro* " *legitime fiant, nimirum cum ratihabi-* " *tio in iis tantum locum habeat, quo* " *non statim ipso jure nulla sed aliquo* " *modo consistunt, aut pendent*. Quod " vero attinet ad locum ex Paulo J. C. " allegatum, hac ipsa de causa, quod " scilicet aperte contradicat citatis legi- " bus, quas certissimum est, Impera- " torem Justinianum ex ejusdem Pauli " J. C. sententia, inseruisse Corpori " Juris, a se promulgati, non imme- " rito suspicantur plerique, quos sequi- " tur Juenin *Tract. de Sacram. Dissert.* " 10. *q.* 5. *art.* 2. illum non esse Pau- " li, sed Aniani cujusdam, qui Theo- " dosianum Codicem, tempore Alarici, " Gothorum Regis, notis illustravit. " Nec mirum, tantam ab Imperatori- " bus tributam potestatem parentibus, " in Filiorum nuptias; adhuc enim re- " manebant rudera illius immoderatæ " potestatis patriæ; quæ, Auctore Ro- " mulo, diu viguerat apud Romanos, " cujus ratione, *licebat parentibus loris* " *cædere filios, carcere coercere, in agros* " *ad opera rustica vinctos amandare,* " *venundare, denique interficere*, quod " totidem verbis refert Dionysius Ha- " licarnassæus *lib.* 2. *pag.* 46. hinc teste " Lactantio *Instit. lib.* 4. *cap.* 3. filii di- " cebantur servire patri; quinimo libe- " rorum conditionem, in quibusdam, " fuisse duriorem conditione servili, " observant idem Lactantius, & Ser- " vius *ad Virgil. Æneid.* 11. *vers.* 143. " Quamvis porro hæc parentum in fi- " lios immoderata jura, quæ certe bar- " bariem sapiebant, cultioribus Roma- " næ Reipublicæ temporibus, fuerint " valde imminuta; nihilominus tamen " Justiniani ætate, tantam parentes re- " tinebant in filios potestatem, ut idem " Imperator §. 2. *Instit. de patria potesta-* " *te* affirmaverit, *nulli alii sunt homi-* " *nes, qui talem in liberos habeant po-* *testatem*,

„ *testatem, qualem nos habemus*. Quocirca, cum Leges Cæsareæ viribus carere voluerint, matrimonia a servis contracta, non consentientibus dominis, quorum subsunt dominio; mirum non est, earumdem edicto, fuisse robur ademptum conjugiis, a filiisfamilias celebratis, sine consensu, sub quorum potestate existunt.

„ Utrasque Civiles Leges, tam videlicet, quæ servorum, tam quæ filiorumfamilias, solo contrahentium consensu, inita matrimonia infringebant, quondam ratas habuit Ecclesia: Etenim S. Basilius *Epist.* 199. *Canonica* 2. *ad Amphilochium*, *Can.* 42. (*tom.* 3. *oper. pag.* 296.) ait: *Matrimonia sine iis, qui potestatem habent, fornicationes sunt. Neque ergo, vivente patre, neque hero, qui conveniunt, extra reprehensionem sunt, quemadmodum si annuant cohabitationi, quos penes hujus rei est arbitrium, tunc firmitatem conjugii accipit cohabitatio*. Et Concilium Aurelianense IV. anni 541. *Can.* 22. (*tom.* 2. *Collect. Hard. Col.* 1439.) *Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, ne conjugium, quod contra parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas judicetur: sed sicut est prohibitum, non admittatur. In his, qui perpetraverint, excommunicationis severitas, pro modo piaculi, imponatur*. Et Can. 24. loquens de conjugio servorum, decrevit: *Quæcumque mancipia, sub specie conjugii, ad Ecclesiæ septa confugerint, ut per hoc credant, posse fieri conjugium; minime eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio a Clericis defensetur*, & paucis interjectis, complectens tam servorum, quam filiorumfamilias, matrimonia clanculum, & propria auctoritate, inita, addit: *De qua re decernimus, ut parentibus, aut propriis dominis, prout ratio poscit personarum, accepta fide excusati, sub separationis promissione, reddantur; postmodum tamen parentibus, aut dominis libertate concessa, si eos voluerint, propria voluntate conjugare;* Concil. Cabillonense II. anni 813. *Can.* 30. relato a Gratiano *in Can. ult. XXXIX. q.* 2. postquam dixit: *Nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur*, hanc statim limitationem adjecit: *Ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem dominorum*. Ac denique, ut alia prætereamus, quæ ad rem congessit Gonzalez *in c. fin. de Conjugio Servorum, n.* 3. & *seqq.* Ahyto Episcopus Basileensis *in suis Capitularibus, sæculo IX. editis* (*apud Harduin. t.* 4. *col.* 1244.) *Can.* 21. edixit: *Ubi vero mancipia, non unius, sed diversæ potestatis juncta fuerint, nisi consentientibus utrisque dominis, hujusmodi copulatio rata non erit*.

„ Verumtamen postea consultius visum est Ecclesiæ, præfatas civiles leges, pluribus sæculis a se, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a solo penderet Contrahentium consensu, nequaquam autem a nutu eorum, sub quorum dominio, vel potestate Contrahentes existunt, quod generatim sancitum legimus *in c. Cum locum, de sponsal. & matrim.* 1. *in cap. licet*; & *in c. Tua, de sponsa duorum*; speciatim vero de servis, rescripsit Hadrianus Papa ad Archiepiscopum Salisburgensem *in cap. Dignum, de conjugio servorum*: *Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi, &, si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt, propter hoc, Ecclesiastico judicio dissolvenda;* ac tandem de filiisfamilias, post alias Sanctiones indicatas ab Juenin *cit. Dissert. X. q.* 5. *c.* 3. *art.* 1. definivit Tridentinum *Sess.* 24. *c.* 1. *de Reform. matrim.* ubi anathemate perculit, *qui falso affirmant, matrimonia a filiisfamilias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse*.

„ Quamobrem non licet hodie easdem civiles leges, jamdiu ab Ecclesia rescissas, excitare, earumque obtentu, firmitatem adimere, aut servornm, aut filiorumfamilias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Bohemerus *Jur. Eccles. Protestantium, l.* 4. *tit.* 9. §. 6.

 nem-

„ nempe in Pomerantia, Westphalia, & „ Boemia, ubi adhuc remanent vestigia an„ tiquæ servitutis, & etiam hodie repe„ riuntur *homines proprii*, hoc est existen„ tes sub dominorum proprietate, istorum „ connubia non aliter esse valida, quam „ ex dominorum consensu, aut est ac„ cipiendum de servorum conjugiis, quo„ ad effectus civiles, aut non est ad„ mittendum a Catholicis, illis in Re„ gionibus degentibus, qui sanctioribus „ Ecclesiæ Legibus reguntur. Intra fi„ nes pariter pœnarum civilium con„ cluditur edictum, a Christianissimo „ Rege Henrico III. in Comitiis Ble„ sensibus anni 1579. *art.* 40. promul„ gatum, atque a Ludovico XIII. an„ ni 1629. & 1639. renovatum, quo „ nulla, & invalida declarantur matri„ monia, a filiisfamilias contracta, sine „ consensu parentum; illud siquidem „ verbum *invalida non esse aliter expli„ candum, quam per solam relationem ad „ contractum civilem*, ejusdem Ludovici „ nomine, Clero Gallicano responde„ runt Regii Commissarii, ut habetur „ *tom. III. Rerum, & Decretorum Cleri „ Francici*, testaturque Lovetus, in Pa„ risiensi Senatu Consiliarius *tit. 6. Litt. „ M.* scribens: *Nullitas matrimonii pro„ veniens ex defectu conditionum, quas „ requirit art.* 40. *Blesensis Constitutio„ nis, nullatenus attingit ipsum Sacra„ mentum, quod nihilominus in isto ma„ trimonio existit: non agitur de Sacra„ mento matrimonii, aut ejus essentiali„ bus cæremoniis; sed de validitate con„ ventionum matrimonialium, de acces„ soriis matrimonii, de dotis validitate, „ & communitate inter virum & uxo„ rem, quæ conditiones non dependent ex „ Theologicis Decisionibus, sed ex dictis „ in Parlamento verificatis*. Idem osten„ dit Isaacus Habertus Episcopus Va„ brensis *in Libro de Justitia Connubialis „ Edicti* a Ludovico XIII. conditi, ubi „ hæc habet: *Non multum laborandum „ est, de conciliandis Regiis Edictis cum „ Ecclesiæ sententia: nullo siquidem Edi„ cto, matrimonia filiorumfamilias inva„ lida, ac nulla esse, absque consensu „ parentum, tutorumve, constitutum est, „ etsi hic error multis imposuerit. Prohi„ bita quidem sunt, sed invalida, & „ nulla esse, haudquaquam definitum. Un„ de etiam Decessorum suorum vestigiis „ insistens Rex Christianissimus Ludovi„ cus, ea iterum prohibuit, ac austerius „ interdixit: invalida tamen, ac nulla „ esse, contra Tridentinæ Synodi Decre„ tum, ac Theologorum unanimem in Re„ gno suo sententiam, minime sanxit*. „ Idem tradit Cabassutius *in Theor. & „ Prax. Jur. Canon. lib.* 3. *c.* 26. *n.*6. & 7. „ ubi Brodeum carpit, quod Regium „ Edictum, ad ipsam etiam Sacramenti „ rationem protraxerit. Idem docet „ Gerbasius in Libro, quem inscripsit: „ *Tractatus pacificus &c. pag.* 504. Idem „ Natalis Alexander *Theolog. Dogmat. „ & Moral. tom. 6. lib.* 2. *de Sacram. ma„ trim. c.* 2. *art.* 3. *prop.* 1. Quocirca ne„ scimus, qua ratione Juenin *cit. Dis„ sert. X. cap.* 3. *art.* 2. metuerit, suum „ calculum adjicere tot Doctorum Gal„ licanorum sententiæ, Regia etiam De„ claratione firmatæ, & decidere nolue„ rit, an re vera in Gallia, matrimo„ nia inita a filiisfamilias, sine consensu „ parentum, sint valida quoad substan„ tiam, etsi civilibus effectibus destitui, „ nemo dubitet. Neque extra institu„ tum vagati sumus, dum hæc prolixius „ enarravimus: siquidem verebamur, ne „ Episcopi, prædicti *Juenin*, aliorum„ que, contra communem sapientiorum „ Galliæ Doctorum sensum, idem scri„ ptitantium, auctoritate decepti, non „ audeant, in suis Synodis declarare, „ matrimonia a filiisfamilias, invitis, „ ac insciis parentibus contracta, etsi „ illicita, valida tamen esse, ac proin„ de integrum non esse Contrahenti„ bus, quamdiu eorum alter superstes „ est, alias nuptias inire, quam pro„ fecto Synodalem Declarationem, ad „ consulendum animarum saluti, non „ solum utilem, sed maxime necessa„ riam, reputamus.

DISSERTATIO II.

SS. D. N. BENEDICTI XIV.

De valore & dissolutione matrimonii a Judæis vel aliis Infidelibus ante suam conversionem ad Fidem Catholicam initi ex l. 6. de Synodo C. 4.

„ VErum, quod plus negotii interdum facessit Episcopis, est matrimonium ab Hebræis in Infidelitate contractum, & consummatum, de quo disputatur, an & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem, dirimatur. Certum est, Infidelium conjugium, ex privilegio in Fidei favorem, a Christo Domino concesso, & per Apostolum Paulum 1. *ad Cor. cap.* 7. promulgato, dissolvi, cum conjugum alter Christianam Fidem amplectitur, renuente altero, in sua Infidelitate obdurato, cohabitare cum converso, aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est non sine periculo subversionis conjugis fidelis, vel non sine execratione Sanctissimi Nominis Christi, & Christianæ Religionis displicentia; ex hoc vero fit, integrum non esse conjugi converso, transire ad alia vota, prius quam Infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi esse ostenderit, cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima Decretali Innocentii III. *in Cap. Quanto, de divortiis*, notantque Sanchez *de matrim. Lib.* 7. *Disp.* 74. *num.* 12. Salmanticenses *Tract. 9. de matrim. cap.* 4. *num.* 48. Cardinalis de Lauræa *de Matrim. Disp.* 16. *num.* 198. Clericatus *de Sacram. Matrim. Decis.* 11. *num.* 24. At quandoque evenit, conjugem infidelem in longinquas abiisse Regiones, aut ita latitare, ut interpellari nequeat, & tunc dubitatur, an interpellatione omissa, ut interpellari nequeat, fas sit converso alias inire nuptias. Affirmant plerique, quibus adstipulantur Sanchez *cit. loc. n.* 14. Genuensis *in Prax. Cur. Archiep. Neapolit. cap.* 27. *num.* 20. Riccius *in Prax. part.* 1. *resolut.* 241. 1. alii ex adverso, inter quos Pontius *lib.* 7. *de Matrim. cap.* 48. *num.* 22. in eo rerum statu, necessariam putant dispensationem Summi Pontificis, cujus est declarare, in quibusnam circumstantiis desinat obligare præceptum divinum, quo prædicta interpellatio, ante rescissionem matrimonii, videtur injuncta; atque huic posteriori sententiæ in quadam causa Florentina discussa 17. Januarii 1722. adhæsit Sacra Congregatio Concilii, cujus judicio Nos omnia subjecimus rationum momenta, quæ a dissidentibus inter se Doctoribus, in utramque partem afferuntur, uti legere est. *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 117. *& seqq.* Nec Sedes Apostolica difficilem se præbet eam petentibus dispensationem, quam urgens causa suadeat concedendam: etenim, sicut in præfata causa Florentina animadvertimus, Gregorius XIII locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Missionariis Societatis Jesu, in Angola, Æthiopia, & Brasilia degentibus, potestatem fecit dispensandi cum quolibet conjuge, qui Christianæ Religioni nomen dedit, ut novum possit matrimonium inire, omissa interpellatione alterius conjugis infidelis quem constat legitime interpellari non posse; & Nos ipsi, ad Petri Cathedram evecti, facultatem concessimus Apostolico Nuntio, Venetiis commoranti, ut in simili rerum eventu, possit ab ejusdem interpellationis onere relevare conjuges conversos, existentes in loco pio Cathecumenorum ejusdem Civitatis Venetiarum, quod habetur in nostra Constit. III. nostri Bullar. tom. 1.

„ Sed alia hinc oritur controversia, de temporis momento, quo rescindatur fœdus connubii, de quo sermo est: plerique Doctores sentiunt, interpellato conjuge infideli, eoque, aut expresse

„ presse abnuente legitime cohabitare „ cum Fideli, aut intra terminum sibi „ in interpellatione præfixum, nihil „ respondente, dissolutum statim censeri „ vinculum conjugii, quo erant ambo „ constricti: alii arbitrantur, tum pri- „ mum dirimi, cum conjux conversus „ alteras nuptias contrahit; ab istius „ autem controversiæ decisione, alterius „ pendet enodatio difficultatis, de qua „ non semel contigit, in Ecclesiasticis „ Foris disputari. Fingite, Titium He „ bræum Christianam Fidem amplecti; „ postquam fuit Baptismate ablutus, u- „ xorem suam Næviam, quam in Ju- „ daismo pertinacem reliquit, interpel- „ let, an velit secum cohabitare sine „ Creatoris contumelia; Nævia autex- „ presse renuat, aut intra præfinitum „ sibi temporis intervallum, nihil res- „ pondeat: aliud deinde matrimonium „ cum Hebræo viro contrahat Nævia, „ Titius autem Christianus cælibem „ statum eligat: Fingite rursus, post „ aliquot annos, Næviam, cum suo „ secundo viro, ad Christianam Fidem „ converti, colente adhuc Titio cæli „ batum; gravis statim excitatur quæ- „ stio, an Nævia redire debeat ad Ti „ tium suum primum virum, an potius „ permanere cum secundo. Hujus autem „ quæstionis decisio ab alia pendet, „ quam antea proponebamus: Etenim „ si matrimonium Titii cum Nævia „ rescissum fuit, statim ac Nævia in- „ terpellata renuit cum Titio legitime „ cohabitare, uti opinantur Doctores „ primæ sententiæ, valide profecto po- „ tuit eadem Nævia alteri se copulare „ viro, cum quo propterea perseverare „ debet, etiam cum ambo Christiano- „ rum Sacris sunt initiati; at si matri- „ monium, in Infidelitate contractum, „ tunc solum dissolvitur, quando conjux „ conversus aliud conjugium init. uti „ existimant Doctores secundæ senten- „ tiæ, cum Titius, in casu, aliam non „ duxerit uxorem, illegitimum certe „ fuit novum matrimonium a Nævia, „ nondum a priori vinculo soluta, con „ tractum, atque idcirco cum Christia „ nam Fidem amplectitur, tenetur ad „ primum virum redire. Verum cum „ res contigerit Florentiæ anno 1726. & „ de ea disceptaretur in sacra Congre- „ gatione Concilii, Nos pro nostro, „ quod tunc gerebamus, Secretarii mu- „ nere, Dissertationem elucubravimus, „ qua luculenter ostendimus, ex enun- „ tiatis sententiis, posteriorem esse, tam „ inter antiquos, quam inter recentio- „ res Theologos, & Canonistas, fere „ communiter receptam, ex quo con- „ clusimus, virum Hebræum, de quo „ res erat, quique cum secunda uxore, „ quam, juxta præmonstratum casum, „ duxerat, Baptismum petebat, post il- „ lud susceptum teneri redire ad pri- „ mam, jampridem Christianam factam, „ & adhuc perseverantem innuptam; „ & Sacra Congregatio ne latum qui- „ dem unguem a nostra sententia reces- „ sit, eoque libentius eam est ample- „ xata, quod, Nobis pariter suggeren- „ tibus, compererit, ita, consentienti- „ bus Theologis, in consilium adhibi- „ tis, fuisse ab eadem definitam anno „ 1679. & 1680. in simili casu, qui „ Florentiæ quoque evenerat; quæ „ omnia legenda sunt in *Thesaur. Re- „ sol. tom. 3. pag.* 346. *&* 352. *ac seqq.*

„ Alter ejusdem caussæ articulus, Sa- „ cræ Congregationis discussioni tunc „ quoque propositus, indecisus reman- „ sit: quærebatur itidem, an saltem „ jus esset Summo Pontifici, primum „ matrimonium, in infidelitate contra- „ ctum, & consummatum, suprema „ sua auctoritate relaxandi, veniamque „ concedendi conjugi, tardius ad fidem „ converso, ut, in prædictis rerum cir- „ cumstantiis, posset cum secunda uxo- „ re permanere. Opportuna etiam de „ hac, longe utique graviori, quæstio- „ ne, fuit a Nobis exarata Dissertatio, „ quæ extat *tom.* 4. *cit. Thesaur Reso- „ lut. pag.* 300. *& seqq.* in qua plures „ allegavimus Doctores, hanc potesta- „ tem Pontifici afferentes, simulque „ contendentes, eam reipsa exercuisse, „ S. Pium V. & Gregorium XIII. si- „ cut in cit. Dissertatione fuse habetur, „ sed Sacra Congregatio satius duxit, „ a sententia ferenda se abstinere, quo- „ niam,

" niam, etiam data Pontifici potestate " rescindendi prius vinculum conjugii, " in infidelitate contracti, nihilominus, " quod Nos Sacræ Congregationi insi " nuare non prætermisimus, merito du- " bitabatur; num eæ adessent gravissi- " mæ causæ, quæ necessariæ sunt, ut " per Apostolicam dispensationem diri- " matur. Itaque Episcopus Diœcesi præ- " sidens, in qua, ob admixtionem " Christianorum cum Hebræis, inter- " dum casus occurrant, de quibus dis- " seruimus, utiliter de iisdem sermo- " nem instituet in sua Synodo: salu- " briter in ea formam inferet interpel " lationis a conjuge converso, alteri " faciendæ, in sua persistenti perfidia, " quam formulam integram refert Cle- " ricatus *cit. loc.*; prudenter denique " suis Parochis doctrinam tradet, a Sa " cra Congregatione Concilii approba- " tam, secundum quam dijudicare de " beant, an & quando, per conversio- " nem alterutrius conjugis ad Christia- " nam Fidem, alter in infidelitate re- " lictus libertatem nanciscatur a vincu- " lo matrimonii, quo erat obstrictus. " Severe autem prohibebit, ne maritus " Hebræus ad Fidem conversus mittat " ad uxorem in sua persistentem infi " delitate libellum repudii, juxta ritum " Judaicum, ut hac ratione det illi li- " bertatem transeundi ad alia vota: " Hunc enim detestabilem abusum, " Judaica utique superstitione infectum, " Nos proscripsimus, nostra Constitu " tione, quæ incipit: *Apostolici Mini- " sterii*, edita die 16. Septembris 1747. " in 2. tomum nostri Bullarii inferen- " da. Frustra vero, & incassum hæc " constituerentur, aut pertractarentur in " Synodo Diœcesis, a qua Hebræi co- " guntur perpetuo exulare, nec proin- " de inquam in ea casus eveniunt, de " quibus hactenus.

DISSERTATIO III.

Super Abusu libelli Repudii Conversorum a Judaismo ad Fidem Catholicam.

BENEDICTUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

" APostolici Ministerii munus No- " bis licet immerentibus commis- " sum assidue Nos excitat, atque im- " pellit, ut solicito studio, ac vigili " cura, abusus, pravasque consuetudi- " nes, siquas in Ecclesia Dei, vel ho- " minum infirmitate, vel malitia, cer- " to novimus irrepsisse, Pastoralis Pro- " videntiæ solicitudine compescamus, " congruisque adhibitis remediis, quo " citius fieri potest, aboleamus.

§. I.

Judæi ad fidem conversi, si habent uxorem in Judaismo, illam quandoque repudiant. Repudium in veteri Testamento permissum, sed in nova Lege gratiæ absolute vetitum.

" NUper quidem Nobis relatum est, " certisque probationibus manife- " sto comprobatum, quod aliqui He- " bræorum, qui ad Christianam Fidem " conversi uxorem habent renuentem " Christianam veritatem amplecti, mi- " nime dubitant, posteaquam ejurata " Judaica perfidia sacro lavacro abluti " sunt, & solemni professione se ad " Christi Fidem adstrinxerunt, reverti " sacrilego ausu ad Judæorum Castra, " seu Vicum, vulgo *il Ghetto*, ibique " Rabbinico ritu, Judaicis superstitio- " nibus damnandisque observationibus, " libellum repudii uxoribus concedere, " vel etiam extra Judæorum domici- " lium, coram Notario Testibusque " Christianis, eumdem libellum repudii

uxoribus dare, ut liberam eis nubendi alteri viro potestatem faciant. Moyses quidem in Deuteronomio *cap.* 24. ita scriptum reliquit: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.* Utrum vero hæc duntaxat indulgentia quædam fuerit ad majus malum evitandum, adeo ut qui daret, acciperetque repudium, liber quidem a pœna esset, non autem a culpa; an autem dispensatio potius esset a Deo concessa ob cordis Hebræorum duritiam, adeo ut qui libellum repudii mitteret, & quæ missum reciperet, & culpa, & pœna exemptus foret, eisque minime vetitum esset ad aliud matrimonium valide, ac licite contrahendum procedere, diffident inter se veteres, recentioresque Theologi, cum alii primam, alii alteram opinionem sequantur. Verum quidquid hac de re sit, illud certum est, quod Redemptor Noster Jesus Christus Dei Filius interrogatus quid censeret de libello repudii, quem Moyses permiserat, respondit, ut legitur in Evangelio apud Matth. *cap.* 19. & apud Marc. *cap.* 10. *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic: dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur; & qui ipsam duxerit, mœchatur;* Sermonemque suum ita conclusit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Ex his autem verbis per legitimam consequentiam inferunt Theologi, in præsentiarum non amplius licere Hebræis proprias uxores repudiare, neque per libellum repudii, matrimonii vinculum amplius dissolvi, eo quod Jesus Christus illud ad suum primævum statum redegit, nempe ad indissolubilitatem, non Lege nova condita, sed duntaxat sublata veteri indulgentia, seu dispensatione super prædicta indissolubilitate concessa. Quæ cum ita se habeant, etiamsi repudium toleretur inter Hebræos conjuges, qui ambo in eadem Judaica perfidia permanent, certe ferri, ac tolerari nullo modo debet, ut Hebræus ad Fidem conversus, & sacro Baptismate ablutus, libellum repudii uxori, quæ in Hebraica pervicacia remanet, Judaico more, ac ritu concedat.

§. II.

Hinc Pontifex decernit, quod Hebræus conversus interpellet uxorem Hebræam, eaque renuente, possit contrahere cum Christiana.

Quamobrem ut in posterum omnia debito ordine, & laudabili modo, ac ratione fiant; volumus, ac decernimus, ut Hebræus ad Fidem conversus, si uxorem Hebræam habet, eam more solito interpellet, an etiam ipsa converti, & cohabitare velit sine contumelia Creatoris: Renuente autem muliere, liberum ei erit aliud matrimonium contrahere, juxta verba Beati Apostoli Pauli *in Epist.* 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est Frater, aut Soror in hujusmodi, in pace autem vocavit nos Deus.* Ut bene jam ante animadvertit clar. mem. Prædecessor Noster *Innocentius* III. in sua Decretali, quæ incipit: *Quanto, de divortiis.*

§. III.

De Theologorum quæstione, quando dissolvatur Matrimonium Infidelium ob conversionem unius ex conjugibus. Circa quam nil Pontifex statuere intendit, sed solum statuit ut supra.

Quæritur a Theologis, & Canonici Juris Consultis quando solvatur matrimonium contractum ab Hebræo cum Hebræa, quæ se convertere recusat; & quando Conversus

„ novum matrimonium cum muliere „ Christiana, & quando Hebræus cum „ Hebræa contrahere possit. Quod ad „ Conversum attinet, quidam volunt, „ præcedens matrimonium dissolvi quoad vinculum, statim ac infidelis renuit Fidem Christianam amplecti, aut „ intra terminum, seu temporis spatium „ præfixum in interpellatione, quæ illi „ facta est, nullum responsum præbet. „ Alii vero putant, matrimonium solvi quando Conversus aliud matrimonium celebrat cum Christiana: Quæ „ opinio in præsenti communior est inter Theologos, & Canonici Juris peritos, & in praxi eam sequitur Congregatio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ „ Cardinalium Decretorum Concilii „ Tridentini Interpretum. De solutione „ autem vinculi matrimonialis, pro eo, „ quod pertinet ad uxorem, quæ in „ Hebraica superstitione perseverat, aliqui censent, quod ea in pœnam suæ „ perfidiæ semper illigata remaneat, „ neque aliud matrimonium contrahere „ valeat, donec & quousque Maritus „ Christianus factus vivit: Alii vero „ putant, nullo modo eam matrimonium celebrare posse, si Maritus conversus non adhuc ad alias nuptias „ transiverit: ubi vero Conversus matrimonium iniverit, permitti debere „ mulieri, ut idem facere possit, quia „ solutio matrimonii privilegium est „ concessum favore Christianæ Fidei, „ quam ad Christum conversus amplectitur; & ideo recte affirmari posse, „ datum esse directe, & per se fideli, „ indirecte vero, & per accidens infideli. Sed quidquid sit de hujusmodi „ Controversiis, quæ inter Theologos, „ & Juris Canonici Professores disceptantur, de quibus nihil Nos definire „ intendimus, singulas eorum Sententias eo loco, quo sunt, relinquentes; „ cum Nostra mens, & voluntas nequaquam sit aliquid nunc definire de „ matrimonio, quod a muliere Hebræa „ contrahitur, posteaquam nolle se Christianæ Fidei nomen dare declaravit: „ sed solum motu proprio, ex certa „ scientia, & plenitudine potestatis tenore præsentium volumus, intendimus, ac jubemus, ut cum aliquis „ Hebræorum Christianam veritatem „ amplexus fuerit, non prætermittatur „ interpellatio mulieri more recepto facienda, an velit, nec ne, se ad „ Christum convertere, dummodo tamen ex aliqua gravi causa, vel a Nobis vel a Romanis Pontificibus Successoribus Nostris, non censeatur hujusmodi interpellatio omittenda, ut „ videre licet in Nostra Constitutione: „ *In Suprema*, data die 16. Januarii „ anno MDCCXLV., quæ est CXVII. „ *in Tom. I.* Nostri Bullarii; imo expresse vetamus, prohibemus, ac interdicimus, ne Conversi quovis tempore, & quovis modo, sive in Judæorum domicilio, nempe *Ghetto*, „ Rabbinico ritu, sive extra, coram „ Notario & Testibus Christianis libellum repudii uxoribus, quæ interpellatæ recusant se convertere, aut, „ omissa vigore dispensationis ejusmodi „ interpellatione, quia ex probabili „ conjectura creditum est, minime se „ ad Christi Fidem conversuras, dare, „ scribere, aut mittere audeant, & „ possint.

§. IV.

Pœnæ contra delinquentes. Declarat, quod dictum est de Marito erga Uxorem, intelligendum esse etiam de Uxore erga Maritum.

„ Et quoniam ut plurimum contingit, ut leges debitam executionem non consequantur, nisi Sanctio „ pœnalis contra eas transgredientes accedat; hac Nostra in perpetuum valitura Constitutione, motu, scientia, „ ac potestate pari mandamus, ac præcipimus, ut omnia Tribunalia, ac „ Judices competentes, habita notitia, „ aliquem ex Hebræis conversis, post „ susceptum Baptismum, libellum repudii intra ipsum Judæorum domicilium, Rabbinicis superstitionibus adhibitis, uxori non conversæ dedisse, „ statim in eum sine ulla cunctatione, „ tan-

„ tanquam in Judaizantem, solitis pœnis animadvertant; & insuper contra „ ipsam Judæorum Universitatem in „ casu prædicto procedant manu regia „ mulctam ab ea exigentes centum Scutorum aureorum, cujus tertia pars in „ præmium accusatori tribuatur, quod „ vero superest, concessum, & additum ipso jure per hanc Nostram „ Constitutionem intelligatur Piæ Domui Catechumenorum in illis Civitatibus, in quibus ea reperitur, ubi „ autem hujusmodi Catechumenorum „ Domus non extat, remaneat liberæ „ dispositioni Episcoporum, & Ordinariorum, ut eam pecuniam pauperibus „ Christianis pro eorum arbitrio, & „ conscientia tribuant. Sin autem ad „ Tribunalium, seu Judicum competentium cognitionem pervenerit, quod „ Conversus libellum repudii extra Judæorum domicilium, seu *Ghetto*, dederit coram Notario, & Testibus „ Christianis, pari modo eum tanquam „ Judaizantem debita pœna afficiant, „ minori tamen, qua plecti debet, qui „ intra ipsum *Ghetto* Rabbinicis superstitionibus libellum repudii scripserit. „ Item procedatur contra Notarium „ Christianum, & dictam Hebræorum „ Universitatem, sine cujus scientia, & „ procuratione hujusmodi damnabilia „ negotia non transiguntur, & pro rata parte mulctentur centum Scutis „ aureis, exigendis, distribuendis, applicandisque, ut supra dictum est; „ tum etiam Testes Christiani pœna „ arbitraria, etiam corporis afflictiva, „ pro prudenti judicum arbitrio puniantur. Præterea, etsi libellus repudii, „ juxta hebraicum morem, ac ritum, „ solum a Marito uxori mittatur, non „ autem permissum sit uxori, ut illum „ Marito præbeat, nihilominus, quia „ nobis compertum est, esse aliquos, „ qui existimant etiam a Muliere Marito dari posse, ut omni in futurum „ dubitationi, ac quæstioni, quæ exoriri posset, occurramus, hac Nostra „ præsenti volumus, ac declaramus, ut „ omnia, & singula, quæ a Nobis superius de marito ad Fidem converso, „ remanente ejus uxore in Judaica superstitione, disposita ac statuta sunt, „ etiam in casu uxoris ad Christum „ conversæ, remanente marito in infidelitate, locum omnino habeant, atque obtineant, & ab omnibus prorsus „ serventur, & custodiantur.

§. V.

Derogatio contrariis.

„ NNon obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, Privilegiis quoque, Indultis, „ & Literis Apostolicis, dictis Hebræis, „ eorumve Universitatibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum „ quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, & decretis in genere, vel in specie quomodolibet concessis, etiam sæpius approbatis, & „ innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi alias pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque „ totis tenoribus specialis, specifica, & „ individua mentio habenda, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda esset, tenores hujusmodi, nec „ non formas, & decreta in illis apposita, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter „ expressis, & insertis habentes, illis „ quoad reliqua in suo robore permansuris, ad effectum præmissorum, „ specialiter, & expresse derogamus, „ cæterisque contrariis quibuscumque.

§. VI.

Publicationem præsentium decernit.

„ VOlumus autem præsentes Literas „ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, in Acie Campi „ Floræ, atque in Platea, quæ Judæorum nuncupatur, per Cursores Nostros publicari, earum exemplis inibi „ affixis, ac dimissis, ac post hujusmodi publicationem, & elapsum terminum superius præscriptum, cunctos,

„ &

„ & singulos, quos concernunt, perin-
„ de arctare, atque afficere, ac si eo-
„ rum cuilibet personaliter intimatæ
„ fuissent, illarumque exemplis, etiam
„ impressis, manu alicujus Notarii pu
„ blici subscriptis, & Sigillo Personæ
„ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ
„ munitis, eamdem prorsus fidem in
„ judicio, & extra illud haberi, quæ
„ ipsis præsentibus haberetur, si essent
„ exhibitæ, vel ostensæ.

§. VII.

Sanctio pœnalis.

„ NUlli ergo omnino hominum li-
„ ceat hanc paginam Nostræ vo-
„ luntatis, inhibitionis, præcepti, man-
„ dati, & derogationis infringere, vel
„ ei ausu temerario contraire. Siquis
„ autem hoc attentare præsumpserit,
„ indignationem Omnipotentis Dei, ac
„ Beatorum Petri & Pauli Apostolorum
„ ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, decimo sexto Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno octavo.

D. Card. Passioneus.

SUPPLEMENTUM

Ubi continentur.

I. Variæ Constitutiones SS. D. N. Benedicti XIV.
II. Propositiones Damnatæ.
III. Excommunicationes reservatæ & non reservatæ.

INDEX.

Constitutionum SS. D. N. Benedicti XIV. & aliarum rerum; quæ in hoc Supplemento recensentur, &c.

1. Constitutio, in qua prohibetur, ne Confessarii a pœnitentibus passim exquirant nomina complicum.
2. Constitutio, in qua declaratur, Patronum Ecclesiasticum obligari ad præsentandum digniorem, & si dignior contemnatur, dari locum appellationi.
3. Declaratur obligatio applicandi Missam parochialem pro parochianis, & Conventualem pro Benefactoribus.
4. Parochis suadetur, ut cum suis parochianis instituat Meditationes in Ecclesia.
5. Declaratur, convictos pœna ordinaria, si bonum commune id exegerit, affici posse.
6. Mercimonia seu negotiationes circa Missarum stipendia severe prohibentur.
7. Excommunicantur, qui vendunt redditus suorum beneficiorum in longum tempus, & tales contractus annullantur.
8. Matrimonia non possunt ab Episcopis dissolvi, nisi pro eorum valore defendendo in favorem partis stantis pro valore constituatur Syndicus.
9. Idem statuitur circa annullationem professionis religiosæ.
10. Præscribitur forma pro matrimoniis conscientiæ.
11. Annullantur concessiones ingrediendi clausuras Monialium.
12. Episcopis & Superioribus Parochorum Regularium asseritur potestas cumulativa amovendi talem Parochum, quin unus teneatur alteri dare rationem.
13. De Regularibus ordinandis ab alio Episcopo, non Diœcesano.
14. Inhabilitantur perpetuo ad celebrandam Missam, qui in confessionali solicitant ad turpia, vel qui abutuntur Missa ad Sacrilegia.
15. De Asylis Constitutio Bononiensis.
16. De Duello, ubi damnantur quinque propositiones.
17. De revalidando matrimonio Judæi cum hæretica inito.
18. De Matrimonio coram Ministro acatholico a Catholicis contracto.
19. De baptismo infantis ex Judæo, ab avia catholica oblato.

20.

20. De Asylis Constitutio Romana.
21. De Oratoriis privatis.
22. Propositiones damnatæ.
23. Excommunicationes.

§. I.

Duæ Constitutiones SS. D. N. Benedicti XIV. quibus sub Excommunicatione Confessariis interdicitur, ne a pœnitentibus passim interrogent Complicum nomina.

De hac re egi in Tractatu *de Pœnitentia Disput. XI.* Ipsæ vero Constitutiones Summi Pontificis sunt sequentes:

PRIMA.

BENEDICTUS E. S. S. D. ad f. r. m.

UBi primum de perversa quadam & absurda praxi in Sacramento Pœnitentiæ administrando apud nonnullos Confessarios in Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis introduci cœpta, non sine animi Nostri dolore, nuntium accepimus non levi aliquo incertoque rumore ad Nos perlatum, sed ita gravibus, solidisque fundamentis innixum, ut prudentem omnino fidem de periculi cum veritate, tum magnitudine faceret; prætermittere non potuimus, quin continuo datis ad Venerabiles Fratres eorundem Regnorum ac Ditionum Archiepiscopos, & Episcopos Apostolicis Nostris Litteris, remedium nascenti malo quam promptissime adhiberemus. Earum vero Litterarum die septima mensis Julii superioris anni millesimi septingentesimi quadragesimiquinti editarum, quas præsenti huic Nostræ Constitutioni inserendas existimamus, hic tenor erat:

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SUprema omnium Ecclesiarum solicitudo, & divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, cujus vices plane immerentes gerimus, charitas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati Nostræ universi Dominici gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint, omnes Christiani Orbis Populos ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus, atque iis præcipue Regnis, & Locis peculiari quodam Apostolicæ Nostræ Charitatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis nocere fidelibus dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurans, & ementita boni specie incautis illudens; qua ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressione manifesta, esse proventura nequissimus veterator confidit. In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus vos Antistites summa cum sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc sanctam Sedem observantia meritæ debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi Nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures Nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundum scientiam longe aberrantes, perversam quandam, & perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando invehere, atque introducere cœpisse; ut videlicet, si forte in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi, seu complicis nomen passim exquirerent; atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denunciata quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent; imo etiam Complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum, sibi exigerent designari.

Quam

Quam illi quidem intolerandam imprudentiam tum procurandæ complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falsas, & erroneas sequendo, vel veras & sanas male applicando, perniciem tam suis, quam pœnitentium animabus consciscerent; ac sese præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile consecutura fore prævidere debuerant, reos coram Deo æterno Judice constituerent. Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia compertum est: Nec fieri potuit, quin ea de causa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius ministerii odium & animorum ingens conturbatio in populo fideli exorta sint. Tristia Nos hæc nuntia cum accepimus, simul audivimus, contra exitialem hujusmodi abusum protinus justa indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos filios Nostros Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Nunum a Cunha in iisdem Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda, Patriarcham Lisbonensem; atque utrumque sollicite gliscenti malo compescendo, atque eradicando adlaborasse. Nos autem, ne in tam gravi discrimine ulla ex parte Apostolico Nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re Nostram apud Vos obscuram & ambiguam esse sinamus; Notum vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eandemque a Nobis per præsentes Nostras in forma Brevis Litteras reprobari, atque damnari tanquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo, & necessario usu Fideles abalienantem. Eapropter, Venerabiles Fratres, quamquam de pastorali vestra vigilantia nihil est, quod dubitemus; Supremi tamen Officii quoque Nostri esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis Nostræ aperta significatione & Apostolicis insuper hortationibus Nostris intentius acuere, & excitare, ut pro se quisque vestrum opportunioribus, quascunque prudentia suggesserit, initis rationibus, & efficacioribus quibusque juris remediis, quoad opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac pene nascentem opprimatis, neque patiamini traditis curæ vestræ ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque divinæ misericordiæ fonte illas averti, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore Nostro ad abluendas dealbandasque in sanguine suo animas amantissime invitantur. Interea, dum a zelo vestro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur vestræ pietatis, & observantiæ argumenta, Apostolicam Benedictionem cum uberrima cœlestium charismatum copia conjunctam Vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique Fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die VII. mensis Junii MDCCXLVI. Pontificatus Nostri Anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Has porro Nos Litteras in forma Brevis tunc datas iterum præsentibus Nostris confirmamus & roboramus, easque ab omnibus, & singulis fideliter exacteque observari injungimus, atque præcipimus.

Statuentes insuper ac decernentes, ut quicunque cujusvis status, gradus, conditionis, dignitatis & ordinis, etiam speciali, & individua, ad effectum, ut hisce Nostris præsentibus comprehendantur, mentione & expressione digni, ausus in posterum fuerit docere, licitam esse hujusmodi praxim, prout ea in relato Nostro Brevi exponitur, ac reprobatur;

batur; vel ſcribere, aut loqui præſumpſerit in ejuſdem damnatæ praxis defenſionem; vel ea, quæ in dicto Brevi contra eandem praxim decreta ſunt, impugnare, aut in alienos ſenſus temere detorquere, ſeu interpretari; incidat ipſo facto in excommunicationem, a qua non poſſit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, vel auctoritate ſuffulto, niſi a Nobis, vel a pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Et quia non modo cavendum, ut, quæ ſunt a Nobis in præinſertis Litteris decreta, ab omni impugnatione, contradictione, pravaque interpretatione ſalva ſint, & immunia; verum etiam ne quis in Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtratione ab eorum omnimoda obſervantia unquam recedat; idcirco omnibus & ſingulis Confeſſariis utriuſque Cleri tam Sæcularis, quam Regularis, quantumvis exempti, & quacunque ſpeciali, & expreſſa mentione alias fortaſſe nominandi, graviter & diſtricte, divini interminatione judicii, atque in virtute ſanctæ obedientiæ, prohibemus, ne, conformiter ad prædictam reprobatam praxim, pœnitentes, qui peccatum, ſeu crimen aliquod, cujus ſocium, aut ſocios habuerint, ipſis in Tribunali Pœnitentiæ confiteantur, interrogare præſumant, de nomine ſocii, ſeu complicis, loco habitationis, vel aliis hujuſmodi adjunctis, ſive circumſtantiis, expreſſionem magiſque individuam ejuſdem complicis manifeſtationem concernentibus; eidem pœnitenti, ſi manifeſtare renuerit, ſacramentalem abſolutionem denegando: alioquin noverint ſeſe, ultra peccati lethalis incurſum, ſuſpenſioni ab officio audiendarum confeſſionum, aliiſque etiam gravioribus pœnis fore ſubjiciendos.

Præterea, quoniam contra damnatum hujuſmodi exitialem abuſum, ne cum animarum pernicie radices agat, neceſſe ducimus, modum, ac formam etiam in foro externo procedendi, & ultrices adverſus reos pœnas imponendi, ſtatuere, atque ordinare; omneſque ſuper hoc exorituras, vel etiam jam exortas diſſenſiones componere, & penitus amputare; volumus, decernimus, ac declaramus, quod docentes, ut ſupra licitam eſſe praxim a Nobis jam reprobatam, vel in ejuſdem praxis defenſionem ſcribentes, aut loquentes, vel ejuſdem reprobationem in memorato Noſtro Brevi contentam impugnantes, aut perverſe interpretantes, in Officio ſanctæ Inquiſitionis prædictorum Regnorum, atque Ditionum ſevere puniantur, & contra eos, & eorum quemlibet in eodem Officio procedatur, non minus, ac contra illos ibidem procedi ſolet, qui afferunt, tradunt, tuentur opiniones ſcandaloſas, pernicioſas, & uti tales a Sede Apoſtolica rejectas, & condemnatas.

Similiter in eodem Officio procedendum erit, & procedi volumus, ac ſtatuimus contra Confeſſarios quoque, ut ſupra, delinquentes, ac de nomine complicis pœnitentem interrogantes, eidemque pœnitenti, niſi illud ſibi manifeſtet, abſolutionem denegantes: Dummodo tamen hujuſmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumſtantiis conjunctus ſit, ac conveſtitus, quæ ſic agentem Confeſſarium de adhæſione ad prædictam reprobatam praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate ſuſpectum reddant.

Itaque contra prædictos omnes & ſingulos delinquentes tam ſæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjectorum Ordinum, Inſtitutionum, Societatum, & Congregationum Regulares, cujuſcunque dignitatis ac præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti exiſtant, & quorum ſpecialis & nominatim mentio facienda ſit, prædictorum Regnorum, ac Ditionum Inquiſitores, poteſtate a Nobis tradita, & quatenus opus ſit, præſentium tenore de novo conceſſa, prout in cauſis fidei, juxta Sacrorum Canonum, nec non Sancti Officii Inquiſitionis hujuſmodi Conſtitutiones, privilegia, conſuetudines, & decreta, diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex

ejuſ-

ejusmodi excessibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab officio confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ ac passivæ, si Regulares fuerint, aliasque pœnas decernant; omnes etiam vel earum tantum aliquas, in perpetuum, vel ad tempus infligendo.

Quicunque vero alium quemlibet aliquo ex supradictis modis deliquisse cognoverint, eum, intra terminum dierum, in Edictis Sancti Officii ejusmodi Inquisitionis præfigi solitum, eidem Sancto Officio denunciare teneantur: alioquin pœnas non denunciantibus per eadem Edicta infligi consuetas incurrant. Verum tamen ab hujusmodi onere denunciandi justis de causis eximi volumus, & eximimus personam ipsam pœnitentem duntaxat in causa propria, id est, in casu, quod suum peccatum confitens a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato: tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eundem Confessarium denunciandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est, Confessione, noverit, Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denunciandis modis deliquisse, tunc eum & ipse denunciare ex ista aliunde habita notitia teneatur.

Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi detegatur, denegantis actum contingat ejusmodi esse, ut, quamvis imprudens, & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, id est, iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in sæpe dicto Nostro Brevi reprobatam, tanquam ad licitam, eundem Confessarium suspectum reddant; tunc istiusmodi delictum, neque denuntiationis oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni subjectum erit; sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium, per suspensionem ab audiendis Confessionibus, vel alias Canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cujusque Diœcesi omnino spectabit.

His igitur circa ordinem, formam, modumque contra ejusmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, constitutis, ac suis, unicuique Judici Ecclesiastico juribus assignatis, & distributis; hanc Nos deinceps regulam ab omnibus observari, ac custodiri volumus, & mandamus, si quando talia delicta deprehendi contigerit; quæ tamen haud unquam posthac eventura in Domino confidimus, accedente insuper præclara inclytæ Lusitanæ Nationis universæ erga Sedem Apostolicam observantia, & obedientia, nec non eximia tum istius Sanctæ Inquisitionis Officii, tum cujusque loci Ordinariorum nunquam defutura vigilantia. Quapropter, quæcunque aliter, quam præsentibus Nostris decrevimus & constituimus, sive in Edictis præfati Officii Inquisitionis, sive in quibuslibet quorumvis Ordinariorum Mandatis, aut Pastoralibus Litteris, vel Decretis antehac statuta prodierint, ea Nos, quoniam post Apostolicam hanc a Nobis propositam agendi, seu judicandi normam minus necessaria fore censemus, desinere jam, & cessare, ac, veluti nunquam emanassent, omnem obligandi vim amittere, motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine declaramus, statuimus, atque sancimus.

Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes Nostras Litteras, & in eis contenta quæcunque, etiam ex eo, quod quicunque cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alias speciali, & individua mentione, & expressione digni, in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, neque causæ, propter quas tum præinsertæ, tum præsentes emanaverint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet etiam privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, de subreptionis, vel

vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſu, aliove quolibet defectu, notarii, impugnari, aut in controverſiam vocari poſſe; ſed ipſas præſentes, easdemque præfatas in forma Brevis Litteras, firmas, validas, & efficaces exiſtere & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, & ab omnibus, & ſingulis præmiſſis, ad quos ſpectat, ſeu pro tempore ſpectabit, exacte, & inviolabiliter obſervari.

Sicque & non aliter in præmiſſis cenſeri, atque ita per quoſcunque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquiſitores, Legatos quoque de Latere, & Apoſtolicæ Sedis Nuntios, alioſve quolisbet quacunque authoritate, poteſtate, & præeminentia fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus quibusve Apoſtolicis & Univerſalibus, ſive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, ſive ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, Edictis quoque prædicti Inquiſitionis Officii, & quorumcunque Ordinariorum, etiam Epiſcoporum, & Metropolitanorum Mandatis, Litteris, Paſtoralibus, ſive Decretis, nec non ejusdem Officii, & quarumcunque Eccleſiarum etiam Epiſcopalium, & Metropolitanarum, & quorumcunque Ordinum, Congregationum, Religionum, & Inſtitutorum, etiam Societatis Jeſu, aliiſve quibusvis, etiam juramento, Confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, ſtilis, uſibus, & conſuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis eidem Inquiſitionis Officio, illiuſque Inquiſitoribus, Commiſſariis, aliſque Officialibus, tum etiam Eccleſiis, eorumque Prælatis, Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, Societatibus, illorumque Superioribus, & perſonis quibuslibet, ſub quibuſvis verborum tenoribus & formis; & cum quibuſcunque etiam efficaciſſimis, & inſolitis derogationibus, clauſulis, atque decretis, etiam motu, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimilibus, ſeu ad quarumcunque perſonarum, etiam Regia, aliave qualitate mundana, vel Eccleſiaſtica poteſtate fulgentium inſtantiam, vel alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & innovatis.

Quibus omnibus & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores prædictos pro ſufficienter, & de verbo ad verbum expreſſis & inſertis, formaſque hujuſmodi pro plene, & exacte obſervatis habentes, ad præmiſſorum effectum, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus.

Volumus autem, ut earumdem præſentium tranſumptis, ſive exemplis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis & Sigillo perſonæ in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra, ubique habeatur, quæ adhiberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Noſtrarum condemnatiotionis, reprobationis, confirmationis, ſanctionis, prohibitionis, ordinationis, abrogationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum in arce Gandulphi Albanenſis Diœceſis Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto, quarto Nonas Junii, Pontificatus Noſtri Anno ſexto.

SECUNDA

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. in qua Decreta contra Confessarios passim a Pœnitentibus nomina Complicum exquirentes ad totam Ecclesiam extenduntur.

BENEDICTUS Episcopus S. S. D. ad p. r. m.

AD eradicandum pravum zizanii semen, quod ad adversario generis humani in Agro Dominico sparsum, per Lusitaniæ primum Regiones; ubi nimirum apud nonnullos Confessarios, in administrando Sacramento Pœnitentiæ, perversa quædam, & absurda praxis, Ecclesiasticis Regulis contraria, eidemque Sacramento injuriosa, & ad avertendos Fideles ab ipsius salutifero usu quam maxime tendens introduci cœperat; pro imposito Nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis Litteras direximus Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, per Portugalliæ & Algarbiorum Regna, atque Ditiones constitutis, quas deinde per alias Nostras sub plumbo expeditas Litteras, nuper, quarto nimirum Nonas elapsi mensis Junii, confirmavimus & innovavimus, adjectis nonnullis ordinationibus, & declarationibus, quas ad meritas pœnas tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus, irrogandas, & ad rectum adversus eos procedendi ordinem in prædictis Regnis, & Ditionibus servandum, opportune expedire in Domino judicavimus.

Earum autem Litterarum, quas ad hujusmodi erroris & abusus reprobationem primum edidimus, hic tenor erat.

Sequitur integer tenor Litterarum Sanctissimi Domini Nostri Suprema, &, Ubi primum relat. in Tom. I. Constit. CXXXIV. fol. 535.

Quoniam vero nullam Pastoralis vigilantiæ cautelam superfluam esse ducimus, ubi de Fidelium animarum pernicie, deque subvertenda sanæ doctrinæ integritate, & recta Sacramentorum administratione, periculum subesse dubitetur; neque vero ignoramus, alibi quoque auditas esse pœnitentium querelas de importunis nonnullorum Confessariorum perquisitionibus, pro investigandis complicum nominibus, aliisque notitiis juxta praxim in præinsertis Nostris Apostolicis Litteris relatam atque damnatam; erroneas vero quorumdam Doctorum hac de re opiniones, vel pravas aliorum recte opinantium interpretationes & applicationes, in eisdem Litteris enunciatas, aliquibus arridere; nec satis eliminatas reputari per ipsas præmissas Litteras, quas, utpote ad Lusitaniæ Regnorum atque Ditionum opportunitatem accommodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & legis vim, auctoritatemque habere, ab aliquibus temere negatum fuit. Ideo Nos, motu proprio, atque ex certa scientia, hujus Nostræ generalis Sanctionis tenore, ac de Apostolicæ potestatis Nostræ plenitudine, easdem præinsertas Litteras iterum confirmantes & roborantes, decernimus, & declaramus, memoratam praxim in se ipsa, & ubique locorum ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam atque damnatam esse & censeri debere; nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato Nostro Brevi contentam docere, scribere, aut loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire; sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas & condemnatas, & respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis Sanctionibus, statutis, atque præscriptis.

Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes Nostras Apostolicas Litteras, nullo ex capite, colore, aut prætextu, de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & perpetuo fore, atque omnes ubique Terrarum cujusvis status,

status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, & tam sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, quocunque privilegio munitos, aliosque etiam speciali mentione dignos, afficere & arctare, ac suos ubique plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus & singulis ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, & inviolabiliter observari debere.

Sicque & non aliter per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de Latere, & Apostolicæ Sedis Nuntios, aliosque quoslibet quacunque Auctoritate & potestate fungentes, & functuros, sublata eis & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate, judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus; Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis cuicunque Personæ, sive Ordini, Instituto, Societati, & Congregationi, sub quibuscunque tenoribus, & formis, & cum quibuslibet clausulis, atque decretis, etiam motu proprio, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus, in contrarium forsan concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis & insertis, formasque hujusmodi pro plene & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus.

Ut autem eædem præsentes, & in eis contenta quæcunque, ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam prætendere possit; volumus easdem per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus Nostris ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & in acie Campi Floræ, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias ibidem affigi, & affixas relinqui; quæ sic publicatæ & affixæ, omnes & singulos, quos concernunt, arctent, & afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatæ & notificatæ fuissent; quodque earundem præsentium transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in judicio & extra illud, ubique locorum, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, reprobationis, condemnationis, prohibitionis, sanctionis, & voluntatis infringere, seu eidem ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVI. IV. Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno septimo.

§. II.

Epistola Decretalis SS. D. N. BENEDICTI XIV. in qua declarat, Patronum Ecclesiasticum obligari ad præsentandum digniorem; &, si dignior contemptus fuerit, dari locum appellationi.

Epistola ad Archiepiscopum Florentinum sic habet:

„ Redditæ Nobis sunt Litteræ Tuæ, qui-

„ quibuscum una ad Nos misisti disceptationem Advocati Petri Brogiani, ut de iis, quæ a Te proponebantur, quæ nostra sententia sit, diceremus.

„ Primum: *An Patronus Ecclesiasticus teneatur in foro externo præsentare ad Beneficium Curatum eum, qui inter approbatos ab Examinatoribus magis idoneus, & magis dignus est?*

„ Secundum: *An Episcopus, ad quem spectat dare institutionem, debeat sequi judicium Patroni de magis idoneo, magisque digno, an potius inquirere, rectum ne sit Patroni judicium, an secus?*

„ Tertium: *Si appellaverit, qui se digniorem esse putat, & posthabitus est; an suspendi debeat institutio præsentati, an vero hæc debeat suum effectum sortiri; paucis, an appellatio interposita locum habeat in devolutivo tantum, an potius etiam in suspensivo?*

„ Ut igitur exordiamur a prima Quæstione, in qua quæritur, an Patronus Ecclesiasticus teneatur in foro externo præsentare ad Beneficium curatum eum, qui magis idoneus, magisque dignus est inter approbatos ab Examinatoribus; respondemus, *teneri*. Nam antiquis omnibus disputationibus omissis, cum juxta Concilii Tridentini præscriptum in Beneficiis Curatis coram Examinatoribus Synodalibus concursus haberi debeat, debeantque Examinatores Synodales approbare eos, qui magis idonei sunt, quorum deinde unum debet Patronus Ecclesiasticus Episcopo præsentare, ut ei institutionem præbeat, hæc agendi ratio, ac methodus necessario secum fert, ut Patronus Ecclesiasticus teneatur præsentare eum, quem digniorem inter probatos ab Examinatoribus existimat.

„ Verba Concilii satis per se clara sunt *in cap. XVIII. Sess. 24. de Reformatione: Si vero Juris patronatus Ecclesiastici erit*, loquitur de Beneficio Curato, *ac institutio ad Episcopum, & non alium pertineat, is, quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit, Episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur*.

„ Quod procedit, etiamsi Episcopus Patrono non intimaverit, ut digniorem præsentet, quam cautionem memorat *Abbas in cap. Constitutis h. de appellationibus*. Quoniam quidquid sit de utilitate hujus cautionis ante Concilium Tridentinum, superflua certe est post idem Concilium, a quo in Beneficiis Curatis Patronatus Ecclesiastici demandatus est concursus; & injunctum fuit Patrono Ecclesiastico, ut eum præsentet, quem inter probatos ab Examinatoribus digniorem, magisque idoneum censebit, quod valet amplius quacunque admonitione, seu interpellatione, quam Episcopus Patrono Ecclesiastico faciat.

„ Expediti a prima quæstione ad alteram transibimus, in qua quæritur: An Episcopus, ad quem pertinet instituere, sequi debeat judicium Patroni circa magis idoneum, magisque dignum, an potius inquirere, judicium ejusdem Patroni rectumne sit, an non; & quod ad hanc quæstionem attinet, censemus necesse esse unum ab altero casum distinguere.

„ Nam, aut inter probatos ab Examinatoribus nemo est, qui de Patroni judicio quæratur, a quo, puta Titius magis idoneus, magisque dignus æstimatus est, isque Episcopo præsentatus, & tum Episcopus sequi debet judicium Patroni, neutiquam vero in ejus judicium inquirere. Nam a Sacro Concilio non præscribitur, ut digniorem instituat, sed quem Patronus inter approbatos ab Examinatoribus digniorem judicaverit: *quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit*. Ut bene animadvertit Fagnanus in suis manuscriptis, quæ apud Nos extant *super cap. XVIII. Sess. 24. de Reformatione. Et non potest Episcopus opponere, quod Patronus Ecclesiasticus non vere digniorem, sed quem ipse Patronus digniorem arbitratur, elegerit, & Episcopo præsentaverit, quia Concilium voluit absolute institui illum, quem Patronus tanquam digniorem elegerit*.

„ Et in hujusmodi facti specie lo-

„ cum habet rescriptum Congregationis Concilii ann. 1573. ut videre est *lib.* 1. *Decretorum pap.* 167. verba autem hæc sunt: *Sacra &c. censuit, si parochia sit Juris patronatus Ecclesiastici, & institutio ad Episcopum pertineat, facultatem judicandi digniorem inter idoneos probatos ab Examinatoribus, spectare ad Patronum Ecclesiasticum, & Episcopum teneri instituere eum, quem dictus Patronus judicaverit digniorem, & ipsi Episcopo præsentaverit.*

„ Aut inter ab Examinatoribus idoneos probatos aliquis est, qui judicio Patroni minime acquiescens coram Episcopo, cujus est dare institutionem, queritur, se posthabitum fuisse, licet magis dignus, & idoneus altero sit, quem Patronus tanquam digniorem, & magis idoneum Episcopo præsentavit, & hoc secundo casu cum Episcopus Judicis personam sumere cogatur, sequi non debet Patroni Judicium circa magis idoneum, magisque dignum, sed prius quam institutionem concedat, in Patroni judicium inquirere, ut inter alios recte considerant *Garzia de Benefic. par.* 9. *cap.* 2. *num.* 265. *& seq. & præcipue num.* 268. *& seq. & Ventrilia in prax. rer. Eccles. tom.* 2. *adnot.* 5. §. 2. *num.* 5. 6.

„ Non obstat, si quis assereret etiam hoc secundo casu clausis oculis sequendum esse Patroni judicium de magis idoneo, magisque digno, perinde ac si id consentaneum sit verbis Concilii superius laudati: *Quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit*: Nam prætermissis, quæ a Doctoribus dicuntur, nempe ea verba intelligenda esse de justo, vero, proboque judicio, ut videre licet apud *Massobrium in praxi habendi concursum requis.* 5. *dub.* 1. *num.* 43. 44. Concilium agens de Beneficio Curato Patronatus Ecclesiastici inquit: *quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit*. Non multo autem superius loquens eodem loco de Beneficio Curato liberæ collationis Ordinarii, his verbis utitur: *Episcopus, inter eos, qui probati sunt tanquam idonei ab Examinatoribus Synodalibus, eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit.*

„ At vero si quis ab Examinatoribus probatus tanquam idoneus contra judicium, quod secundum alterum tulit Episcopus eum præeligendo, institerit, auditur, & ab appellationis Judice expenditur, Episcopi judicium rectumne probumque sit, an pravum, atque injustum, ut quotidie re ipsa contingit, & definitum legitur a San. mem. Pio V. Prædecessore Nostro *in sua Constitut. XXXIII. in Conferendis*. Multo magis quæviscunque sint Concilii verba; si quis inter probatos ab Examinatoribus actionem moveat contra judicium a Patrono latum, æquum justumque erit, ut audiatur, & munus erit Episcopi, ad quem instituere in Beneficio pertinet, diligenter inquirere, Patroni judicium utrum valeat, nec ne; regulisne justitiæ, an secus innitatur.

„ Superest tertia quæstio, in qua, ut superius diximus, quæritur, si is, qui se digniorem existimat, & posthabitus est, suspendi debeat institutio præsentati, an potius eam exequi oporteat, paucis, si appellatio interposita locum habeat in devolutivo duntaxat, an etiam in suspensivo: Et hic etiam opus esse videtur unum casum ab altero distinguere. Nam aut judicium Episcopi convenit cum illo Patroni Ecclesiastici, adeo ut is, qui præsentatus est a Patrono Ecclesiastico tanquam magis idoneus, & dignus, talis etiam ab Episcopo judicetur, & isti institutio ab Episcopo concedatur, si posthabitus a Patrono, & ab Episcopo appellet, ejus appellatio in devolutivo tantum locum habebit, & illi, qui institutus est ab Episcopo, Parochiæ possessionem minime retardabit.

„ Et quidem si agatur de Ecclesia Parochiali liberæ collationis Episcopi, & ab Episcopo uni ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus tanquam digniori, & magis idoneo

„ insti-

„ institutio detur, is, qui inter probatos ab eisdem Examinatoribus se injuste posthabitum ab Episcopo contendit, sibique, & non alteri debitam esse institutionem, appellans obtinere nequit, ut sua appellatio suspensiva sit, quæ non alia ratione admittitur, nisi in devolutivo juxta paragraphum octavum laudatæ Constitutionis *in Conferendis San. mem. Pii V.* multo magis cum agitur de Ecclesia Parochiali Juris patronatus Ecclesiastici, & in digniori magisque idoneo judicando Patronus & Episcopus consentiunt, qui inter probatos ab Examinatoribus Synodalibus contendit, a Patrono, & ab Episcopo injuriam sibi illatam esse, si appellationem interponat, ejus appellatio non in suspensivo, sed duntaxat in devolutivo admittetur. Nam primo casu appellanti judicium solius Episcopi; secundo autem casu præter Episcopi judicium etiam Patroni ei adversatur.

„ Aut enim, ut alteram distinctionis partem prosequamur, in ferendo judicio de magis digno, magisque idoneo sententiam Episcopi, & Patroni Ecclesiastici minime concordant, & tum si quis ex approbatis ab Examinatoribus, & tanquam magis dignus præelectus est a Patrono, putet se gravatum esse ab Episcopo, nec ejus judicio acquiescere vult, & ideo provocet, ejus appellatio ad suspensionis effectum operari debet, & Ecclesia Parochialis sub Oeconomo remanere, donec lis inter eum, qui dignior habitus est a Patrono, & alterum, qui ab Episcopo, & ideo ut dignior in Parochiali Ecclesia institutus est, finiatur. Nam hoc casu considerari debet præelecto ab Episcopo refragari judicium Patroni, nempe ejus, cui præcipue Concilium electionem inter idoneos elargitum est; cujus judicio, si nemo sit, qui adversetur, standum esse voluit, ut paulo ante adnotavimus; ejus demum, ad quem in paritate meritorum pertinet uni, vel alteri gratificari, ut apud *Gratian. loc. laudat. n.* 264. *& apud Ventrill. loc. pariter cit. n.* 5.

„ Quæ cum ita se habeant, nimis durum esset, si quis causa cadens in secundo judicio, quod fert Episcopus, & propterea appellationem interponeret; deinde ejus appellatio non operaretur nisi in devolutivo, & non etiam in suspensivo, cum regula in jure certa sit, cum aliquis in primo judicio victor in altero succumbit, si a secundi Judicis sententia appellet, ejus appellationem non solum in devolutivo, sed etiam in suspensivo valere.

„ Si opponeretur in hujusmodi causis omne appellandi jus sublatum esse a Concilio Tridentino *cit. cap.* 18. *vers. in omnibusque Sess.* 24. *de Reformatione*, scire oportet, Concilium ibi loqui de eo, qui a relatione Examinatorum Synodalium provocat, a quibus idoneus probatus non est, cum se talem esse existimet, quod nihil pertinet ad speciem facti a Nobis propositam, in qua agitur de appellante ab irrationabili judicio Episcopi, cujus generis appellatio ignota fuit Sacro Concilio, sed usu introducta est a San. mem. Pii V. in laudata Constitutione, ut bene etiam considerat Fagnanus in suis mss. superius citatis. Insuper & illud opus est intelligere, si quis contenderet argumentari posse a casu appellantis a mala relatione Examinatorum ad casum appellantis ab irrationabili judicio Episcopi, ejus argumentatio longius procederet, quam vellet, cum nec ipse velit provocantem ab irrationabili judicio Episcopi non audiri saltem in devolutivo, & Doctores doceant appellantem a mala relatione Examinatorum, ejus appellationem aut neque in devolutivo admitti, aut certe ad eum duntaxat finem, ut famæ, atque existimationi suæ appellans consulere possit, amovendo notam ab Examinatoribus sibi inustam, nunquam vero, ut Ecclesiam Parochialem consequi possit, ut ad propositum nostrum bene differit *Masobrius in praxi habendi concursum requis.* 5. *dub.* 4. *Ventrill. in praxi rerum Ecclesiasticarum par* 2. *annotat.* 5. §. 2. *num.* 48.

„ Hæc quidem sunt, quæ opportu-

„ num esse duximus exponere, ut res-
„ ponderemus iis, quæ a Te quærebantur ea hebdomada, quæ Nobis omnium totius anni laboriosissima est, nempe Hebdomada Sancta. Te autem interea benevolo animo in caritate Dei complectentes Tibi, Tuisque omnibus in Florentina Diœcesi commorantibus Apostolicam benedictionem impertimus.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 9. Aprilis 1746. Pont. Nostri An. VI.

§. III.

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. de obligatione applicandi Missam Parochialem &c.

CIrca hanc Constitutionem prænotandum est, quod scripta quidem solum fuerit ad Episcopos Italiæ; quia tamen *Decretales* Summorum Pontificum, quando sunt *declarativæ* legum naturalium, vel divinarum, vel Legum Ecclesiasticarum anteriorum universalium, obligantium totam Ecclesiam, obligant totam Ecclesiam, idem in præsenti materia tenendum est. Quod ejusmodi Decretales, seu Rescripta particularia Summorum Pontificum ad totam Ecclesiam extendi debeant, observat SS. D. N. *Benedictus XIV.* in sua Constitutione: *Ad eradicandum*, superius §. 1. relata, ubi declarat, Suam Decretalem, *Suprema*, &, *Ubi primum*, licet solum ad Episcopos Lusitaniæ scripta fuerit, sua obligatione etiam comprehendisse reliquam Ecclesiam. Sic enim scribit: *Quoniam Litteras nostras, utpote ad Lusitaniæ regnorum atque ditionum opportunitatem accommodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & legis vim, authoritatemque habere, ab aliquibus* (NB.) *temere negatum fuit; ideo Nos* (NB.) *hujus nostræ generalis Sanctionis tenore declaramus, memoratam praxin in se ipsa, & ubique locorum ac temporum, reprobatam atque damnatam esse, & censeri debere, &c.*

Nec obstat illa Lex Arcadii, Honorii, & Theodosii Imperatorum, quæ extat in Codice Theodosiano l. 1. Tit. 2. l. 9. quæ sic sonat: *Rescripta ad consultationem emissa vel emittenda, in futurum iis tantum negotiis opitulentur, quibus effusa docebuntur*. Nam hæc Lex non loquitur de Rescriptis declarativis legis anterioris, sed de Rescriptis constitutivis novæ legis seu obligationis. Imo videtur, etiam Rescripta constitutiva novæ legis in ista Lege Imperiali haberi pro regula generali in *eodem negotio*, quamvis non versante circa easdem personas, ad quas datum fuerat Rescriptum. De qua re videri possunt Commentaria Gothofredi in Codicem Theodosianum. Cæterum Constitutio Summi Pontificis sic habet:

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cunctisque locorum Ordinariis per Italiam constitutis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres salutem, & Apostolicam benedictionem.

„ CUm semper oblatas Nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ Nostræ erga Vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate id ipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemus. Nec enim impositum imbecillitati Nostræ omnium Ecclesiarum solicitudinis onus aliter sustinere Nos posse confidimus, quam si divini cultus augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

„ Hujus porro Epistolæ ad Vos scri-

„ ben-

„ bendæ occasionem Nobis atque argumentum inprimis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam „ gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro Populo ipsorum „ curæ commisso; tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro „ Benefactoribus in genere facienda est „ ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, „ Cathedralibus, & Collegiatis; tum „ denique debitum psallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a „ Scriptoribus frequenter habita tractatio est; Cumque ea res in hujus almæ Urbis nostræ Congregationibus, „ & potissimum in Congregatione Venerabilium Fatrum nostrorum S.R.E. „ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere „ olim in minoribus constituti multos „ annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earundem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia & sibi „ consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam „ Prædecessorum Nostrorum approbationem & confirmationem meruerint; „ minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosdam „ vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, „ Encyclicam hanc Epistolam ad Vos „ scribere, per quam, sublata demum „ diversarum, in quas Scriptores abjerunt, opinionum varietate, constans „ hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat; & „ Fraternitatibus vestris quædam veluti „ norma ac regula suppetat, juxta quam „ Synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, „ seu Edicta, quorum publicationem „ Vobis injungimus, dirigere valeatis. „ Eorum vero executionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda, „ atque servanda præscribimus, omni, „ qua decet, solicitudine ac vigilantia „ urgere studebitis, minime dubitandum „ Vobis erit, ne statutorum Vestrorum „ implemento obicem aut moram afferre valeant recursus ad hujus Nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi; utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus, ac jubemus; „ quamobrem has ipsas Litteras Nostras in singulorum Tribunalium Regestis asservari volumus, atque ad „ earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de Vestris Decretis, quæ ipsis præsentibus „ inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

„ Et quidem quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ sacrificium „ a Pastoribus animarum applicari debere pro Populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex divino præcepto „ descendens, a sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur Sess. 23. c. 1. „ de Reformat. per hæc notabilia verba: *Cum Præcepto Divino mandatum „ sit omnibus, quibus animarum cura „ commissa est, oves suas agnoscere, pro „ his sacrificium offerre &c.* & quamvis „ minime defuerint, qui per inanes & „ frivolas interpretationes hujusmndi obligationem a S. Synodo memoratam de „ medio tollere, vel saltem extenuare „ contenderit, quum tamen relata Concilii verba satis clara & perspicua sint, „ cumque prædicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative præpositæ, constanter edixerit, eos, „ quibus animarum cura demandata „ est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro Populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis „ applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse; „ quodque magis interest, cum hæc intelligentia a Prædecessoribus Nostris „ Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata; nihil jam „ amplius ulli vestrum desiderandum „ superest, ut eam amplecti, eidemque „ obsequi, nec non illius promptam „ executionem in Vestris respective Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

„ Neque eos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ Nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, non, inquam, nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune a Nobis est occurrendum.

„ Cum enim sacrum Tridentinum Concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut, quotiescunque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eandem curam exercendam eligant, ac deputent, uti videre est in Sess. 6. c. 2. Sess. 7. c. 5. & 7. Sess. 21. c. 6. Sess. 25. c. 16. non raro autem eveniat, ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi Electionem Rectoris, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente Sess. 24. c. 18. de Reformat. nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur seipsos a prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium seu alios residente, ipsi actualem duntaxat exerceant; vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a prædicta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mens Nostra & sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quod omnes & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi aut Vicarii Sæculares, verum etiam Parochi aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicunque etiam specifica, & individua mentione digni æque teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

„ Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ redditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes, id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones Nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, Auctoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quod, licet Parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis redditibus destituantur, & quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Dioecesibus seu Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

„ Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Missæ sacrificium pro Populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescunque celebraverint, ad prædictam applicationem pro Populo teneri. Et quidem Sacrosancta Tridentina Synodus Sess. 23. c. 14. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solennibus Missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*; in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At vero Nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quan-

„ quando nimirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur; & quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus redditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere; eum vero, qui uberioribus hujusmodi redditibus non gaudeat, festivis tantum diebus idipsum præstare teneri; cum tamen pariter Nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues & uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt redditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi Decretum, tanquam plus æquo rigidum, excitatæ Nobis innotescant; idcirco opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, Nobis abunde satisfactum fore, Vobisque satis proinde esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus Festis de præcepto; cum prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini Sess. 5. c. 2. & Sess. 24. c. 4. *quilibet animarum curæ Præpositus Populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem;* iidemque sint dies, de quibus eadem sancta Synodus statuit, *ut moneat Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei;* & quibus Parochi subditos suos in Doctrina Christiana erudire debent, juxta id, quod a prædicto Concilio in citato c. 4. Episcopis præcipitur, ut nempe saltem Dominicis & aliis Festivis diebus pueros in singulis Parochiis, fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent.

„ Et quia in nonnullis Diœcesibus numerum dierum Festorum de præcepto, de Apostolica Nostra auctoritate & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus Festis Christi Fideles & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero Populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium; Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus Festis penitus eliminentur, statuimus & declaramus, quod etiam iisdem Festis diebus, quibus Populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare, & applicare teneantur.

„ Quia vero propria nonnunquam experientia satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quos a Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur, eos vero, qui Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam sub Vicarii seu Oeconomi nomine deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui redditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actualis tantum exercitio sunt addicti; proindeque cum istis severe nimis agi videretur, si diebus Festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione Missæ recipere: Idcirco Nos tam istorum, quam illorum, inopiam summopere miserantes, eisdemque, quantum Nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus Festis Missam pro Populo celebrare & applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique

„ ve-

„ vestrum facultatem concedimus, cum „ iis, quos re vera tales esse noveritis, „ opportune dispensandi, ad hoc ut, „ etiam diebus Festis, hujusmodi elee. „ mosynam ab aliquo pio offerente re- „ cipere, & pro ipso Sacrificium appli- „ care, quatenus id ab eo requiratur, „ libere & licite possint & valeant; „ dummodo ad necessariam Populi com- „ moditatem in ipsa Ecclesia Parochiali „ Missam celebrent: ea tamen adjecta „ conditione, ut tot Missas infra heb- „ domadam pro Populo applicent, quot „ in diebus Festis, infra eandem heb- „ domadam occurrentibus, juxta pecu- „ liarem intentionem alterius pii Bene- „ factoris obtulerint.

„ Quod autem spectat ad Vicarios, „ sive Oeconomos Ecclesiarum vacan- „ tium, cum a sacro Tridentino Con- „ cilio citata Sess. 24. c. 18. cuilibet „ Episcopo tribuatur facultas eos depu- „ tandi & constituendi, *cum congrua* „ *ejus arbitrio fructuum portionis assi-* „ *gnatione*; vestrum erit, Venerabiles „ Fratres, cum iis agere, qui vacantis „ Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti „ Vicario, qui exigua hujusmodi cer- „ torum fructuum assignatione, paucis- „ que incertis proventibus gaudeat. „ congruum aliquod augmentum præ- „ beatur pro onere celebrandi & appli- „ candi Missam pro Populo diebus Fe- „ stis. Quapropter pro iis locis, in „ quibus Ecclesiarum vacantium fructus „ ad commodum Cameræ Nostræ Apo- „ stolicæ exiguntur, opportuna The- „ saurario Nostro Generali mandata di- „ rigimus, quæ iis denunciare non præ- „ termittet peculiaribus dictorum loco- „ rum Collectoribus, cum quibus Epi- „ scopi Ecclesiasticæ Nostræ Ditionis, „ cæterorumque locorum, in quibus, „ ut præfertur, Ecclesiarum vacantium „ fructus ad Cameram prædictam per- „ tinent, officii sui partes in eum fi- „ nem, de quo supra diximus, inter- „ ponere debebunt.

„ Ac demum quoad illos, qui tan- „ quam Vicarii sive perpetui, sive ad „ tempus constituti, animarum curam „ administrant, quæ apud alios habitu „ residet, ratione alicujus Ecclesiæ Pa- „ rochialis, ipsorum Ecclesiis seu Mo- „ nasteriis, Collegiis, aut locis piis olim „ unitæ, quamvis a recol. mem. Præ- „ decessore Nostro S. Pio Papa V. præ- „ finita fuerit certa pars fructuum hu- „ jusmodi Vicariis assignanda, prout in „ ipsius Constitutione, quæ incipit: *Ad* „ *exequendum*, data Kalendis Novem- „ bris Anni 1567. distincte statuitur „ nihilominus, ubi præscripta fructuum „ portio vel nullo modo, vel non in- „ tegre Vicariis prædictis assignata re- „ periatur, vel etiam ubi ea, quæ ad „ normam prædictæ Constitutionis eis- „ dem fuerit attributa, minime sufficiens „ a Vobis reputetur, propter temporum „ circumstantias, & signanter pro im- „ plendo onere celebrandi & applicandi „ Missam pro Populo diebus Festis de „ præcepto Sess. 7. c. 7. dum illorum „ arbitrio permisit, juxta temporum „ atque injunctorum onerum rationem, „ congruam prædictis Vicariis fructuum „ portionem assignare; quam ob cau- „ sam Nos etiam Fraternitatibus ve- „ stris, quatenus opus sit, necessarias „ omnes & opportunas facultates im- „ pertimur; quibuscunque appellationi- „ bus, privilegiis, aut exemptionibus, „ ut in eodem Concilio sancitur, ad- „ versus ea, quæ salubriter a Vobis „ constituta fuerint, minime suffragan- „ tibus.

„ Hæc igitur circa Missam Parochia- „ lem statuenda, & Fraternitatibus ve- „ stris denuncianda judicavimus, inde- „ que gradum facientes ad ea, quæ „ pertinent ad Missam Conventualem, „ neminem vestrum latere putamus san- „ ctorum Canonum Sanctiones, quibus „ præcipitur, ut singulis diebus in Ec- „ clesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, „ Cathedralibus, & Collegiatis tum „ Horæ Canonicæ debitis modo & for- „ ma recitentur, tum etiam Missa „ Conventualis celebretur; quæ adeo „ claræ sunt, ut nulla super iis oriri „ possit dubitatio. Eaque de re perspi- „ cuæ pariter, & per omnia uniformes „ existunt Resolutiones ab hac Congre- „ gatione Venerabilium Fratrum No-

„ stro-

„ ſtrorum Concilii Tridentini Interpre- „ tum repetitis vicibus emanatæ, quas „ omnes Apoſtolica Auctoritate Noſtra „ confirmamus & approbamus, earum „ executionem Vobis enixe inculcan- „ tes: ut ſcilicet Miſſa Conventualis, „ quæ ſingulis diebus canitur a Clero „ prædictarum Eccleſiarum, pro earun- „ dem Benefactoribus in genere quoti- „ die applicetur; eodem prorſus modo, „ quo Miſſam Parochialem ab iis, qui „ curam animarum gerunt, pro Populo „ ſibi commiſſo, ſingulis ſaltem diebus „ Feſtis de præcepto, applicari debere „ ſuperius declaravimus. Itaque date „ operam, ut falſam quorundam opi- „ nionem eliminetis, quam in aliquibus „ Eccleſiis ejuſmodi, ſive dolo malo, „ ſive per errorem invectam eſſe novi- „ mus: quod nempe, dum Miſſa Con- „ ventualis pro certo aliquo Eccleſiæ „ Benefactore vel grati animi ergo, „ vel ex vi oneris impoſiti celebratur, „ & applicatur, ſatis impletum cenſea- „ tur debitum applicationis Miſſæ Con- „ ventualis. Etenim hujuſmodi debitum „ non quidem reſpicit ſingulares aliquos „ Benefactores, ſed Benefactores in ge- „ nere cujuslibet Eccleſiæ, cujus ſervi- „ tio addicti ſunt, quicunque in eadem „ ſive dignitates, ſive Canonicatus, ſive „ Manſionariatus, ſive Beneficia Cho- „ ralia obtinent, & Miſſam Conven- „ tualem ſuis reſpective vicibus cele- „ brant. Neque minus improbandam „ noveritis aliorum ſententiam, qui „ ſatis putant, ſupradictam obligationem „ impletam eſſe, dum in eorum Ec- „ cleſiis pro Benefactoribus in genere „ aliquæ interdum preces fiunt, vel an- „ niverſaria ſtatis diebus ſacrificia pro „ illis peraguntur. Nemo enim id ſibi „ arrogare debet, ut impoſitæ obliga- „ tioni alia ratione ſatisfacere poſſit, „ quam ea, quæ a Lege Eccleſiaſtica „ multoties præſcripta fuit; nimirum „ Miſſam Conventualem ſingulis diebus „ pro Benefactoribus celebrando, ean- „ demque pro illis in genere applicando.

„ Profecto non ſolum prioribus Ec- „ cleſiæ ſæculis, verum etiam tempo- „ ribus haud longe a Noſtra ætate re- „ motis (quod Vos ex hiſtoria Eccleſiæ „ didiciſſe non dubitamus) ſervabatur „ olim in ſingulis Eccleſiis ſeries accu- „ rata omnium, & ſingulorum, quo- „ rum liberalitate unaquæque aucta fue- „ rat, eorumque nomina ſacris Dipty- „ chis, ſic enim vocabantur, ideo con- „ ſignata erant, ut eorundem recordatio „ nunquam interiret, utque pro iis tum „ preces funderentur, tum etiam Miſſæ „ Sacrificium offerretur; quam ob cau- „ ſam etiam prædictus Catalogus in „ pleriſque Eccleſiis ob oculos Presbyteri „ celebrantis apponi conſuevit, licet „ iidem pii Benefactores in ſuis Dona- „ tionibus nihil penitus pro ſe pacti „ eſſent, ſed tantummodo pro peccato- „ rum ſuorum remiſſione ſe bona ſua „ Deo offerre declaraſſent. Eccleſiarum „ ſiquidem Præſules preces pro iis im- „ perandas eſſe duxerunt, quamvis illi „ propria bona offerentes ne verbum „ quidem ea de re feciſſent. Sacrorum „ hujuſmodi Diptychorum uſus ſenſim „ defecit; ob idque in oblivione jacent „ alicubi complurium Benefactorum no- „ mina. At non idcirco deferere fas „ eſt uſum & diſciplinam orandi pro „ iis, & ſacrificium Miſſæ pro illis „ offerendi. Atque inde præceptum „ applicandi Miſſam Conventualem pro „ Benefactoribus in genere, originem „ atque rationem deſumit.

„ Quemadmodum vero, loquendo de „ Miſſa Parochiali, ſuperius dictum eſt, „ varias excuſationes afferri ſolere, ad „ declinandam illius applicationem pro „ Populo diebus Feſtis de præcepto; ita „ pariter uſuvenit quoad applicationem „ quotidianam Miſſæ Conventualis pro „ Benefactoribus in genere. Ut autem „ ſuperiores illæ, ſic etiam hæ poſterio- „ res provide e medio ſublatæ fuerint „ per opportunas Congregationis Con- „ cilii Tridentini reſolutiones, quas „ proinde in his etiam Auctoritate No- „ ſtra approbamus, & confirmamus. „ Nonnulli ſiquidem obtentu contrariæ „ conſuetudinis, etiam immemorabilis, „ in propria Eccleſia vigentis, ſe ab „ hujuſmodi onere eximi poſſe ſibi per- „ ſuaſerunt.

„ Verum jam pluries reſponſum fuit, „ hujuſmodi conſuetudinem, licet im„ memorabilem, quæ potius abuſus „ & corruptela dicenda eſt, nemini „ ſuffragari, alii a Miſſa pro Benefa„ ctoribus in genere applicanda ſe ex„ cuſatos voluiſſent, ex eo, quod alio „ quopiam Miſſarum onere obſtricti „ inveniantur, vel ratione propri Ca„ nonicatus, aut alterius Beneficii Ec„ cleſiaſtici, quod in ſimul cum Ca„ nonicali Præbenda obtinent; vel quia „ præter munus Canonici ſeu Benefi„ ciati, aut Manſionarii in Eccleſia „ Cathedrali ſeu Collegiata, cum etiam „ in eadem, vel in alia Eccleſia Pa„ rochialem curam exerceant, dum „ Miſſam Conventualem canunt diebus „ Feſtis de præcepto, debent pro Popu„ lo ſibi commiſſo eam applicare; ac „ proinde nequeunt eandem pro Eccle„ ſiæ Benefactoribus ſpecialiter offerre. „ Sed his quoque obviam itum eſt, ju„ bendo ſingulis prædictis, ut Miſſam „ Conventualem, quam canunt, pro „ Eccleſiæ Benefactoribus in genere ap„ plicent, pro aliis vero, pro quibus „ ipſi peculiariter Miſſam applicare te„ tentur, alterum ſubſtituant, qui ip„ ſorum loco Miſſam hujuſmodi cele„ bret, applicetque.

„ Aliorum pariter exceptio fuit, quod „ Miſſa Conventualis non ſemper a „ Canonicis aut Dignitatibus celebretur, „ ſed aliquando etiam a Beneficiatis aut „ Manſionariis; quos minus æquum „ videtur pro Miſſæ celebratione omni „ eleemoſyna carere, quæ unde deſumi „ valeat, ignoratur. Cui tamen rei pa„ riter conſultum eſt, demandando, ut „ ea deſumatur ex Maſſa diſtributio„ num.

„ Alii denique obtenderunt exiguita„ tem hujuſmodi diſtributionum, quæ, „ ob detractam eleemoſynam quotidia„ nam pro Miſſa Conventuali, ad ni„ hilum fere redactæ, vix foret, ut ab „ aliquo curarentur, cum magno detri„ mento ſervitii Eccleſiæ præſtandi. „ Tridentina quidem Synodus Seſſ. 24. „ c. 15. opportunas rationes oſtendit, „ quibus Canonicalium Præbendarum „ inopiæ valeat provideri. Si vero de„ ſignatam a Concilio viam, ut fere „ evenire ſolet, nequaquam iniri poſſe „ contingat, reliquum erit ad Congre„ gationem Concilii recurſum habere; „ cujus erit, perſpecto ex Veſtris Re„ lationibus rerum ſtatu, Auctoritate „ Apoſtolica a Prædeceſſoribus Noſtris „ eidem impertita, & a Nobis etiam „ præſentium tenore confirmata, quo„ tidianam applicationem Miſſæ Con„ ventualis pro Benefactoribus in gene„ re, ut alias, ad Feſtos tantummodo „ dies reducere.

„ Non modo Eccleſiis Patriarchali„ bus, Metropolitanis, Cathedralibus, „ & Collegiatis injunctum reperitur, „ ut quotidie Miſſa Conventualis in „ eiſdem canatur, ſed etiam in Rubri„ cis generalibus, quarum exactiſſimam „ Fraternitatibus veſtris cuſtodiam com„ mendamus, præſcribitur, ut certis „ diebus non una, ſed binæ, atque et„ iam aliquando tres Miſſæ Conventua„ les uno die celebrentur. Itaque, cum „ nuper a Nobis dictum fuerit, primam „ Miſſam Conventualem quotidie pro „ Benefactoribus in genere celebrandam „ & applicandam eſſe, nunc expenden„ dum ſupereſt, an earundem Eccleſia„ rum Capitula Juriſdictioni Veſtræ „ reſpective ſubjecta adigere debeatis, „ ut alias quoque Miſſas, ſi plures, ut „ præfertur, celebrari contigerit, pro „ Benefactoribus in genere ſimiliter ap„ plicent.

„ Hujuſmodi quæſtio ab aliquibus ex „ Vobis Eccleſiaſtico Zelo flagrantibus „ ſupradictæ Congregationi Venerabi„ lium Fratrum Noſtrorum Concilii „ Tridentini Interpretum propoſita eſt. „ Jamque ante illius propoſitionem com„ pertum fuerat, alias ab eadem Con„ gregatione reſponſum fuiſſe, conce„ dendam eſſe exemptionem ab onere „ applicandi ſecundam & tertiam Miſ„ ſam Conventualem pro Benefactori„ bus in genere, attenta Canonicatuum „ & Beneficiorum tenuitate, ex quo „ inferri poterat, hujuſmodi applica„ tionis debitum manere, ubi de Ec„ cleſiis pauperibus non ageretur. Ve-

„ rum,

„ rum, cum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper Judicio Nostro remittendam esse censuerit, Nos ita judicamus, idque vobis tenendum indicimus, laudandos nempe & confirmandos esse, quotquot sponte sua secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundæ, tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

„ Huic demum Epistolæ Nostræ finem imponentes, Fraternitates vestras enixe hortamur, ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum choris, præter devotam celebrationem debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, sed exacte, pausa nempe interposita, & maxima, qua decet, reverentia, ac Religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At, cum Synodus Tridentina Sess. 24. c. 12. loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*,

„ Cumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro assistitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; cum insuper opinio nulla unquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, & improbata; quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus Nostræ Urbis super hoc instantibus; cum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis & confirmatis, nihil jam reliquum esse videtur, quo minus pauciores universorum Legi se accommodent. Equidem minime Nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius vel alterius Ecclesiæ Canonici, se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ cantu. Verum, nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium sive indultum, jure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, Præbendarum ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque Nobis, neque Vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus & corruptelas, quas arguendo & increpando evellere debebamus, dissimulatione ac silentio Nostro fovisse & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majo-

„ rem

„ rem die 19. Augusti anno 1744. Pon-
„ tificatus Nostri Anno quarto.

„ Romæ 1744. ex Typographia Ca-
„ meræ Apostolicæ.

§. IV.

Bulla SS. D. N. BENEDICTI. XIV. in qua adhortatus Parochos, ut in suis Ecclesiis cum Parochianis opportuno tempore Meditationes instituant, vel domi institui curent, concessis in eum finem Indulgentiis.

HIc mos instituendi cum populo meditationem, tractim prælegendo puncta, & post aliquam pausam subjungendo affectus, & orationem communem alta voce dicendam a populo, posset frequentari v. g. in Adventu, Quadragesima, vel quando in die feriato ob consuetudinem, aut inhabilitatem Parochi non habetur sub Missa solenni Concio; item sub Missa matutina in diebus Festis vel post illam. Possent in hunc finem adaptari meditationes Ven. *Ludovici de Ponte* S. J. quæ etiam possent suppleri domi ab iis, qui in diebus Festis non possunt interesse Concioni. Bulla sic habet:

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Præsulibus locorum Ordinariis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

„ QUemadmodum nihil est hominibus a familiari Dei consortio, & consuetudine avulsis, & ejectis, ad divinos hauriendos fulgores, ad æternam salutem procurandam, & ad Deum quasi manu facta coeundum, magis opportunum, salutare, ac necessarium Oratione, quæ est velut ascensio animæ de terrestribus ad cælestia, inquisitio supernorum, invisibilium desiderium, conjunctio Spiritui Sancto, & ad Deum locutio; ita, ne desolatione desoletur universa terra ex eo, quod nullus recogitet corde, omnes & singuli ubique, & semper salutaribus præceptis monendi sunt, quod oporteat semper orare, & nunquam deficere; ut in omni oratione, & obsecratione, cum gratiarum actione, petitionibus Nostris innotescentibus apud Deum, ipse, qui dives est in omnes, eum invocantes, nec Nostras abs se deprecationes, nec suas a Nobis amoveat miserationes. Eapropter Prædecessores Nostri Romani Pontifices divina institutione formati, ut Christi fideles ad orationis, sive vocalis, sive mentalis, ut dicitur, illa sit, studium cum alacritate ineundum, & sine intermissione frequentandum incitarent, eosdem tum cohortationibus inflammare, tum cœlestium etiam munerum thesauris, quorum dispensationem ipsis crediderat Altissimus, allicere studuerunt. Indulgentias enim, peccatorum remissiones, & de injunctis eis quomodolibet debitis pœnitentiis relaxationes elargiti sunt iis, qui sive vocales preces recitarent, sive per aliquod temporis spatium quotidie in Lege Domini meditarentur. Nos autem laudatissimis eorumdem Prædecessorum Nostrorum exemplis incensi, non solum omnes & singulas indulgentias, peccatorum remissiones, & pœnitentiarum relaxationes per eosdem Nostros Prædecessores pro recitantibus quascunque vocales preces (dummodo nunquam revocatæ fuerint) aut quomodolibet orantibus, quocumque modo sive ad tempus, sive in perpetuum ad hanc usque diem concessas, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, sub iisdem prorsus modo, ac forma confirmamus, &, quatenus opus sit, de novo concedimus; verum etiam alias insuper iis, præsertim, qui mentalis orationis, seu meditationis studio operam dederint, ut infra, impertimur. Primum itaque omnibus & singulis, sive qui tam in

„ Ec-

„ Ecclesiis, quam alibi, & ubicunque „ locorum publice, & private quoscumque homines orandi, seu meditandi rudes quomodocumque orare, „ & meditari docuerint, sive qui piæ „ orandi, & meditandi institutioni hujusmodi, ut præmittitur, interfuerint, „ dummodo vere pœnitentes, ac sacra „ Communione refecti, qua vice id egerint, septem annos, & totidem quadragenas de injunctis eis, seu alias „ quomodolibet debitis pœnitentiis in „ forma Ecclesiæ consueta relaxamus. „ Iis vero tam docentibus, quam addiscentibus, qui assidue præmissa peregerint, ac similiter vere pœnitentes, ac sacra Communione refecti, „ pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias „ ad Deum preces effuderint, semel in „ mense pro uniuscujusque commodo, „ & arbitrio, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christi fidelium, quæ „ Deo in caritate conjunctæ ab hac „ luce migraverint, applicare possint, „ misericorditer in Domino concedimus. Insuper iis, qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per „ quadrantem horæ singulis diebus, & „ per totum mensem, orationi mentali „ dabunt operam, & vere pœnitentes, „ & confessi, Sanctissimum Eucharistiæ „ Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum „ preces pariter effuderint, plenariam „ semel quolibet mense omnium peccatorum suorum indulgentiam, & „ remissionem, quam itidem per modum suffragii animabus Christi fidelium, quæ Deo in caritate conjunctæ „ ab hac luce migraverint, applicare „ possint, auctoritate & tenore similibus misericorditer in Domino elargimur. Etsi autem, juxta divinum Domini Nostri Jesu præceptum, oporteat, ut quisquis oraturus, ne ad instar Hypocritarum videatur ab hominibus, intret cubiculum suum, & „ clauso ostio oret Cœlestem Patrem in „ abscondito: tamen, cum ipse Dominus dixerit, quod, ubi sunt duo, vel „ tres congregati in nomine meo, ibi „ sum in medio eorum, & sanctus „ Joannes Chrysostomus prædicet, esse „ in oratione cum fretribus plus aliquid, videlicet concordiam, conspirationem, amoris conjunctionem, & „ caritatis clamorem, felici societate, „ ex qua orationes infirmiores se simul „ complexas, validiores in cœlum evehi: optimum esset, ubi commode „ fieri posset, ut, quemadmodum in „ nonnullis institutum esse accepimus, „ ita in omnibus & singulis Diœcesibus in more poneretur; nimirum, ut „ singulis diebus dato certo campanarum signo, sive in Ecclesiis, dummodo totius populi multitudo unum „ in locum, ubi oret, masculis a fœminis seorsim collocatis, convenire „ facile possit, & nulla suboriatur confusio & inordinatio, sive in propria „ domo Patresfamilias eo, aut alio opportuniori tempore, ante Imaginem „ sacram cum tota familia convenientes orent. Eapropter Vos, Venerabiles Fratres, rogamus, & in Domino adhortamur, ut omnibus & „ singulis Ecclesiarum, piorumque locorum, in Civitatibus quidem Cathedralis, aliarumque præcipuarum Ecclesiarum, in Oppidis vero Parochialium Ecclesiarum Superioribus, ac „ Rectoribus injungatis, ut, præmisso „ campanæ sonitu iis diebus, iisque horis, quibus Vobis opportunius in Domino visum fuerit, dando decernendoque, omnes Christi fideles uniuscujusque curæ commissos, quos in „ unum convenire contigerit, in mentalis orationis studio erudire, sive per „ alios peritos erudiri faciant, atque ad „ illam frequentandam accedere, necessitatem utilitatemque proponere, Indulgentiarum thesauros, quos de benignitate Apostolica elargimur, explicare, & ad ipsos ea, qua decet, „ pietate, ac reverentia lucrandos inflammare studeant, & enitantur; at-

„ que

„ que etiam, si commode, ut præmittitur, fieri poterit, orationi mentali in communi practica, ut dicitur, vacare, in eaque exerceri faciant, & curent. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Interim Apostolicam Benedictionem Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter impertimur.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Decembris 1746. Pontificatus Nostri Anno septimo.

Cajetanus Amatus.

§. V.

Decretum SS. D. N. BENEDICTI XIV. quo declarat, & pro Districtu Romano statuit, Reos per indicia indubitata convictos, quamvis non confessos, pœnis ordinariis mulctandos esse.

JAm Clemens XII. in Bulla: *In supremo*, circa crimen homicidii statuerat, non solum confessos, sed etiam præcise convictos pœna ordinaria afficiendos esse; sic enim scribit: *Ne prætextu erronicæ & nunquam approbatæ consuetudinis, sive interpretationis quispiam decipiatur, ad omnium ac singulorum memoriam revocamus, prædicta pœna ordinaria* (capitali) *teneri nedum ore proprio homicidium confessos, sed etiam qui de commisso homicidio juxta Juris Canonici ac Civilis dispositionem, quam in cæteris quibuscunque delictis sartam tectamque fore volumus, convicti fuerint; quibusvis prætensis usu & stylo, rebusque judicatis in contrarium minime attentis*. Ita Clemens XII. Hanc Constitutionem SS. D. N. *Benedictus* XIV. extendit etiam ad alia crimina. Nam cum anno 1742. *SS. D. N. Benedictus XIV. ob frequentiam* homicidiorum & aliorum delictorum qualificatorum ordinaret specialem Congregationem pro exquirendo remedio, in præfata Congregatione proposita, ac resoluta sunt sequentia dubia:

Primo: An duo, vel tres testes concludentes pernecesse delictum, & aliquas patientes exceptiones, præter illas, pro quibus testes de jure in totum repelluntur a testificando, possint suppleri tam ex aliis indiciis, & conjecturis probatis per testes minus habiles, & idoneos, quam ex numero testium, ad effectum imponendi pœnam ordinariam?

Responsum: Attentis frequentia delictorum, & facilitate, qua Rei negativi evadunt promeritas pœnas, esse consulendum Sanctissimo, ut declaret, in Tribunalibus supremis, & suas vices gerentibus, ac in delictis atrocissimis, homicidiis appensatis, & furibus famosis, posse suppleri tam ex indiciis, quam ex numero, etiam per testes minus habiles, & idoneos.

Secundo: An idem servandum sit in delictis sequutis in Lupanaribus, Custodiis Birruariorum, aliisque locis, ubi nec actu, nec habitu solent intervenire, aut intervenerint alii testes, quam personæ infames.

Responsum: Affirmative, dummodo suppletio fiat per indicia, & conjecturas, quæ probentur per alios testes.

Tertio: An contra convictum indiciis indubitatis concludentibus pernecesse taliter, ut adimant ab animo Judicis omnem rationabilem hæsitationem, quod res aliter se habere potuerit, deveniendum sit ad pœnam ordinariam?

Responsum: Affirmative.

Quarto. An concurrentibus duabus semiplenis probationibus, possint hæ insimul conjungi ad imponendam pœnam ordinariam?

Responsum: Negative.

Quinto: Demum an in contestationibus faciendis reis, quando indicia sunt de illis proximis indubitatis, possint

sint reticeri aliquæ circumstantiæ, ad hoc, ut in casu, quo rei tormentis subjiciantur, & tales circumstantias non contestatas fateantur, haberi possint pro verificationibus a parte post Confessionis, taliter ut opus non sit ratificatione ad imponendam pœnam ordinariam?

Responsum: Negative.

Hucusque *Dubia* & *Responsa* particularis Congregationis, superius dictæ. Cum autem ea indigerent ratificatione Pontificia, SS. D. N. *Benedictus* XIV. *frequentia* talium delictorum permotus edidit pro Districtu Romano sequens Decretum, pro ejusmodi circumstantia declaratorium Juris communis, quod idiomate Italico editum est in Tomo I. Bullarii hujus Pontificis f. 71.

DECRETUM

Francisco Riccio, in Urbe & per districtum Gubernatori Generali, ac Vice-Camerario.

AD nostram expressam commissionem datam ex Secretaria Status 29. Aprilis anno præterito 1742. ut ad obviandum crebris homicidiis, & aliis qualificatis delictis, quæ Romæ & in Statu Ecclesiastico committuntur ex confidentia impunitatis, eo quod rei ad mortem condemnari nequeant, nisi sponte fateantur crimen, aut confessionem tortura extortam post torturam confirment, particularem Congregationem convoces cum interventu DD. Bardi, Secretarii Consultæ, Fabretti & Clarelli Referendariorum ejusdem Consultæ, Toppi Fiscalis Generalis, & Advocatorum, Mocci Locumtenentis A. C., Delfini Locumtenentis Vicarii Cardinalis, Michilli & Mirogli Locumtenentium tui Gubernii Tribunalis, & de Angelis Judicis causarum criminalium in Capitolio; utque ab eis requiras cujusque mentem, respondisti, post plures ejusmodi desuper celebratas Congregationes, atque requisito etiam judicio Advocati pauperum, ad sequentia dubia mature expensa Responsiones hunc in modom subscriptas esse.

Primo: An duo &c.

Hic inserta sunt dubia & responsa superius adducta.

Unde attendentes, non solum justitiæ, sed etiam tam publico quam privato conducere punitionem delinquentium, eumque finem facilius obtineri posse, si Resolutiones circa præfata dubia executioni mandentur, præsente chirographo ex certa scientia & ex plenitudine potestatis præfatas Resolutiones, quatenus opus fuerit, approbantes, declaramus & mandamus, ut omnia Tribunalia suprema, & quæ authoritate nostra funguntur, tam Romæ, quam in toto Statu Ecclesiastico, comprehensis etiam Legationaturis Bononiensi, Ferrariensi, Ravennatensi, Urbinatensi, & Beneventana in casibus supra expressis, indicent, condemnent, atque ad executionem pœnarum procedant juxta tenorem præfatarum Resolutionum, quas volumus habere plenam vim Legis universalis, easque inviolabiliter observari, acsi venirent ex Jure communi, Canonibus Conciliorum, Constitutionibus Apostolicis, Decretis, Statutis, & Opinionibus approbatis Doctorum. Volumus præterea, eas durare perpetuo ad Beneplacitum S. Sedis Apostolicæ, derogando propterea, quatenus id opus fuerit, omnibus, quæ in contrarium decerni possent. Pro executione hujus Nostri mandati transmittas copiam præsentis chirographi omnibus Præsidentibus præfatorum Tribunalium, ut eam in Cancellaria conservent, & in casu emergente confotmiter ad prædictas Resolutiones judicent.

Volumus præterea, ut præsens hoc Nostrum Chirographum, quantumvis sola Nostra subscriptione munitum, valeat, & plenum effectum atque executionem habeat, quamvis non sit registratum in Libris Cameræ, nec observata sit forma Constitutionis *Pii IV.* de *Registrandis*, cui eatenus hac vice derogamus; nec opponi possit ob vitium obreptionis, vel subreptionis defectus nostræ voluntatis ac intentionis, vel

alius quiscunque defectus, licet speciali ac individua mentione dignus; neque interpretatio contraria fieri, quamvis interpretatio sumeretur ex Canonibus Conciliorum, Legum, Constitutionum, Decretorum, & Opinionum approbatarum; quia hæc est Nostra voluntas; & sic volumus cum clausula: *Sublata*, & cum Decreto irritante, & omni alio modo.

Datum in Palatio Nostro Apostolico Quirinali 2. Januatii 1743.

§. VI.

De Pactionibus & Mercimoniis circa stipendia Missarum Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV.

IN Bulla, *Quanta*, ad omnes Episcopos Ecclesiæ sic scribit: „Ut a tanti Sacrificii dignitate cujusvis generis „ mercedum conditiones, pacta, impor „ tunæ atque illiberales eleemosynarum „ exactiones potius, quam postulationes, „ aliaque hujusmodi, quæ a Simoniaca „ labe, vel certe a turpi quæstu non „ longe absunt, e medio tollantur.... „ per Edictum in vestris Diœcesibus „ proponendum, affigendumque univer- „ sis notum facite, quemcunque, qui „ eleemosynas seu stipendia majoris pre- „ tii pro Missis celebrandis, quemad- „ modum locorum consuetudines, vel „ Synodalia Statuta exigunt, colligens, „ Missas retenta sibi parte earundem „ eleemosynarum seu stipendiorum acce- „ ptorum, sive ibidem sive alibi, ubi „ pro Missis celebrandis minora stipen- „ dia seu eleemosynæ tribuuntur, cele- „ brari fecerit, Laicum qnidem seu sæ- „ cularem, præter alias arbitrio vestro „ irrogandas pœnas, Excommunicatio- „ nis pœnam, Clericum vero sive quem- „ cunque Sacerdotem, pœnam suspen- „ sionis ipso facto incurrere, a quibus „ nullus per alium, quam per Nos ipsos, „ seu Romanum Pontificem pro tempo- „ re existentem, nisi in mortis articulo „ constitutus absolvi possit &c.

„ Datum Romæ 30. Junii 1741.

§. VII.

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. in qua excommunicationem & annullationem contractus incurrunt vendentes redditus suorum Beneficiorum in longum tempus.

IN Bulla: *Universalis*, sic scribit: „ Ut Clerici redditus beneficiorum „ tanquam boni dispensatores ita admi- „ nistrent, ut & vitæ suæ necessaria „ provideant, & pauperum inopiæ, & „ Ecclesiarum necessitatibus succurrant, „ omnibus Clericis interdicimus & pro- „ hibemus, ne audeant quovis titulo „ vendere ac distrahere suorum respecti- „ ve beneficiorum redditus & proventus „ vel ad vitam, vel in longum tem- „ pus, recepta ab emptore per unam „ vel plures solutiones pecuniarum quan- „ titate, quam ipsi beneficiati per ejus- „ dem temporis vel vitæ spatium proba- „ biliter consequi potuissent, sub pœna „ excommunicationis, & nullitats actus „ seu contractus & omnium inde con- „ secutorum; & declaramus, neminem „ ad hujusmodi contractuum observan- „ tiam obligari, etiamsi pluries juramen- „ to firmati sint, sed nullum inde jus „ cuicunque aut actionem vel titulum „ etiam coloratum possidendi aut præ- „ scribendi per quodvis longissimum tem- „ poris spatium acquiri unquam posse „ præcipimus; volumusque præsentes „ Litteras omnes & singulos sic affice- „ re, & obligare, ac si illis ipsis fuis- „ sent singulariter intimatæ. Romæ „ 1741. 4. Kal. Sept.

Ibidem per aliam Bullam, *In sublimi*, datam sub simili promulgationis clausula eodem anno ac die annullantur resignationes beneficiorum cum reservatione pensionis, etiamsi ab ipsomet Summo Pontifice admissæ sint, si intra sex menses captæ possessionis beneficii interveniat aliud pactum, quo extinguitur pensio per anticipatam vel anticipandas solutiones, nisi in supplicatione pro Confirmatione Apostolica hujus pacti fiat mentio prioris concessionis.

§. VIII.

§. VIII.

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. in qua dissolutiones conjugiorum ab Episcopis factas declarat esse nullas, nisi in favorem partis stantis pro valore fuerit constitutus Syndicus Apostolicus, & post hujus appellationem fuerit impetrata altera sententia prioris confirmatoria.

Bulla: *Dei miseratione*, sic habet: „ Quamvis Concilii Tridentini „ Decretum, quo causæ matrimoniales „ subtractæ fuerunt Decani, Archidiaconi, & aliorum inferiorum judicio, „ & Episcoporum tantum examini & „ jurisdictioni reservatæ, duntaxat procedat de iis, qui privilegio aliquo vel „ præscriptione causarum matrimonialium cognitionem sibi arrogabant, „ & idcirco minime obstet commissionibus, quæ pro iisdem causis matrimonialibus definiendis a Sede Apostolica alicui in secunda instantia fierent, nihilominus mandamus iis, ad „ quos hujusmodi commissionum cura „ pertinet, ut causarum matrimonialium cognitionem non committant, „ nisi Episcopis ...... A locorum autem Ordinariis eligatur persona idonea, quæ matrimoniorum defensor „ nominabitur. Si contra matrimonii „ validitatem in prima instantia sententia feratur, defensor appellabit adhærens parti, quæ pro validitate agebat; cum autem in judicio nullus sit, „ qui pro matrimonii validitate insistat, vel si adsit, lata contra eum „ sententia, judicium deseruerit, ipse „ ex Officio ad Superiorem Judicem „ provocabit. Si secunda sententia alteri conformis sit, & Pars vel Defensor non crediderit appellandum, „ in potestate conjugum sit, novas nuptias celebrare. Defensor, si operam „ suam sine mercede exhibere recusaverit, ab ipsius causæ Judice ei constituatur vel ab ea parte, quæ pro „ validitate matrimonii agit, vel ex „ mulctis Tribunalium ..... Decernimus irritum, si secus super his a „ quoquam quavis authoritate scienter „ vel ignoranter contigerit attentari. „ Volumus autem, ut præsentes Litteræ singulos perinde arctent, ac si „ unicuique eorum nominatim & personaliter intimatæ fuissent. Romæ „ 1741. 3. Nov.

Idem per Breve: *Nimiam*, datum ad Episcopos Poloniæ, declarat nullum, pactum conjugum de non appellando vel agendo super nullitate matrimonii. Romæ 18. Maii 1743.

§. IX.

Idem Pontifex in Constitutione: *Si datam*, præscribit eandem formam agendi super nullitate professionis Regularium, quam præscripserat in proxime allegata Bulla agendi super nullitate matrimonii. Vult enim sub pœna nullitatis constitui defensorem pro valore, ab eoque appellari, si in prima instantia lata fuerit sententia pro nullitate professionis, etiamsi nec Religiosus, nec monasterium insistat pro valore. Romæ 4. Martii 1748.

§. X.

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. in qua præscribit formam pro matrimoniis conscientiæ.

In Bulla: *Satis vobis*, edita 17. Nov. 1741. præcipit omnibus Episcopis: 1. ut a præviis denuntiationibus non dispenset, nisi ex causa *gravi*, *urgente*, & *urgentissima*. 2. ut faciant sibi a contrahentibus exhiberi *clara* & *indubia* documenta status liberi. 3. ut matrimonia talia nihilominus celebrentur coram duobus testibus. 4. ut ea cum attestationibus inscribant speciali libro sigillis clauso. 5. ut non solum adhortentur contrahentes de baptizanda & educanda prole, sed etiam eos obligent, ut, cum in libro baptismali locorum nomen parentum reticeatur, intra triginta dies a partu de prole & ejus baptismo notitiam Episcopo præbeant,

eisque prædicant, nisi hoc faciant, a se alioquin ex decreto hujus Bullæ publicari deberi matrimonium.

§. XI.

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. in qua irritat, & pœnis a jure latis subjicit omnes concessiones, quæ fiunt fœminis pro ingredienda clausura virorum.

IN Bulla: *Regularis disciplinæ*, edita 3. Januarii 1743. sic scribit: „Omnia indulta, privilegia, prærogativas, „facultates, licentias, & concessiones „quibuscunque .... a quibusvis, etiam „ab ipsis Romanis Pontificibus, Prædecessoribus Nostris, factas, annullamus, & declaramus ac statuimus, „quemlibet facultate hujusmodi temere „uti audentem, ipso facto absque alia „declaratione postea & censuras incurrere, a quibus a nemine, præterquam „a Romano Pontifice, nisi in mortis „articulo, absolvi possit. Cæterum per „præsentes non intendimus derogatum „esse iis concessionibus, quæ ad favorem quarumcunque Nobilium Fœminarum ex eo, quod eorum Majores „de familia Fundatores vel insignes „Benefactores illius monasterii habeantur, sive fœminæ hujusmodi sint consanguineæ vel affines eorum, qui sunt „Domini in temporalibus locorum, in „quibus monasteria sita reperiuntur, „&c. dummodo pietatis opera exercendi studio ingrediantur, &c.

§. XII.

Constitutio SS. D. N. BENEDICTI XIV. de jurisdictione Episcoporum in Parochos Regulares, horumque visitatione.

IN Bulla: *Firmandis* edita 6. Nov. 1744. sic scribit: Quidquid Episcopus a Parocho sæculari (in visitatione) exquirere atque exigere solet ac „debet, id omne, regulari observantia „unice excepta, a Parocho Regulari „exquirere & exigere potest, atque ubi „hunc muneri suo defuisse compererit, „opportuna Decreta condere & pronuntiare, ac meritas in eundem pœnas statuere, in quo nihilominus Episcopi facultates minime privativæ sunt, „sed Præsul Regularis jus cumulativum „cum ipso habet, ita tamen, ut si aliter a Superiore Regulari, aliter ab „Episcopo decerni contingat, hujus, „non vero illius Decretis sit standum. „Eveniente autem casu, quo vel Episcopus vel Superior Regularis aliquem „ex prædictis Parochis ab exercitio curæ removendum, eademque privandum esse judicaverint, quoniam hujusmodi Parochis sine prævia Episcopi „approbatione ad curam animarum „accedere nequaquam licet, quamvis a „suis Superioribus deputati, iidemque „ad nutum sint amovibiles, dubitatum „propterea fuit, an Episcopus posset „ad hujusmodi amotiones procedere „sine Superioris Regularis consensu, & „an remotionis causas eidem adducere, „easque verificare deberet; tum etiam „an Regularis Superior ad similem remotionem & privationem suo jure „deveniens consensum Episcopi exquirere, suasque agendi rationes illi notas atque probatas facere teneretur. „Qua de re Congregatio Concilii decrevit, hujusmodi Parochos tam ab „Episcopo, quam a Superiore Regulari „æquo jure non requisito alterius consensu ab animarum cura removeri „posse, nec unum alteri causas judicii sui aperire, multoque minus probare & verificare debere. Id quod a „Nobis in omnibus approbatur & confirmatur, &c.

§. XIII.

Bulla SS. D. N. BENEDICTI XIV. de Ordinationibus Regularium extra Diœceses proprias.

IN hac Bulla statuitur, Regulares, qui habent Privilegium suscipiendi Ordines a quocunque Episcopo, posse quidem ordinari ab alio Episcopo, quam

suo,

ſuo, ſed tantum obſervatis his conditionibus, 1. ut privilegium, quod prætendunt, fuerit ipſis indultum *poſt Concilium Tridentinum*. 2. ut illud privilegium fuerit Ordini conceſſum *directe*, & non tantum per communicationem cum alio Ordine. 3. ut quivis alius Regularis, cujus Ordo non accepit poſt Tridentinum ſpeciale privilegium ſuſcipiendi Ordines a quocunque Catholico Antiſtite, ac petens ordinari ab alio Epiſcopo, exhibeat teſtimonium a ſuo Vicario Generali vel Secretario, ſuum Epiſcopum abeſſe vel non habere Ordinationem. In præfata Bulla, quæ incipit: *Impoſiti*, Pontifex inter alia ſic ſcribit:

„ A. ſ. m. Clemente VIII. ad hujuſmodi Controverſias perpetuo extinguendas ſequens Decretum editum fuit: De mandato SS. D. N. Clementis VIII. mandatur omnibus Regularium Superioribus, ut de cætero obſervent & obſervari faciant ea, quæ in Decreto S. Congregationis Concilii Tridentini continentur, cujus tenor eſt talis: Congregatio Concilii cenſuit, Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, Litteras dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempe illius monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis poſitus fuerit, & ſi Diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, ad quemcunque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abfuturus, vel nullas eſſet habiturus Ordinationes. Verum cum a Superioribus Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente vel Ordinationes non habente, Litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe. Quod qui non fecerint, Officii & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ & paſſivæ privationis, ac alias arbitrio ejuſdem SS. D. N. Papæ reſervatas pœnas incurrant &c. Datum Romæ 15. Martii 1596. .... Ea omnia confirmamus, ac Regulares, qui contra illius Decreti præſcriptum promoti fuerint, & Antiſtites eos promoventes, pœnas atque cenſuras, quæ adverſus ſacram Ordinationem ſuſcipientes ab Epiſcopo, qui ad hunc effectum proprius haberi nequit, nec non adverſus Epiſcopos alienos ſubditos indebite ordinantes, in Jure ſtatutæ habentur. Præterea decernimus, quod Superiorum Regularium dimiſſoriæ ad alium Antiſtitem nullius ſint roboris & momenti, niſi illis juncta fuerit authentica atteſtatio Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii Epiſcopi Diœceſani, ex qua conſtet, vel ipſum a Diœceſi abeſſe, vel Clericorum Ordinationem habiturum non eſſe. Quod ſi quis Antiſtes ſine præfata atteſtatione in forma probante Regularem ad Ordines promovere præſumpſerit, declaramus, hunc ipſo facto incurrere in pœnas Canonicas adverſus eos conſtitutas, qui alienum ſubditum legitimis dimiſſoriis deſtitutum ordinaverint, &c. Quemadmodum vero Ordinum eorum privilegia firma eſſe volumus, quibus ab Apoſtolica Sede reperitur indultum, ut eorum alumni a quolibet Catholico Antiſtite ordinari valeant, dummodo hujuſmodi privilegia poſt Tridentinum Concilium & ipſis Ordinibus nominatim atque directe, non autem per communicationem conceſſa fuerint; ita omnia ſimilia privilegia, quæ aliis Ordinibus ante præfatum Concilium Tridentinum indulta ſint, vel poſt Concilium non ipſis directe conceſſa, ſed per communicationem ad eos extenſa eſſe dicantur, nulla eſſe & irrita ſtatuimus, decernentes, hujuſmodi privilegia nequaquam poſt Concilium Tridentinum indulta cenſeri, niſi vel poſt Concilii confirmationem reipſa fuerint conceſſa, vel quatenus antea conceſſa, & poſtea confirma-

„ firmata esse asserantur, hujusmodi con„ firmationes in forma specifica cum lit„ terali veteris indulti insertione, ejusque „ expressa innovatione factæ dignoscan„ tur, ac declarantes, alterius generis „ confirmationes, quæ *in forma communi* „ nuncupantur, nemini ad præmissum „ effectum ullo pacto suffragari, &c. „ Datum Romæ 27. Febr. 1746.

§. XIV.

Decretum S. Inquisitionis, quo statuitur perpetua inhabilitatio ad celebrationem Missæ pro solicitantibus ad turpia in Confessionali, vel abutentibus Sacrificio Missæ ad Sortilegia.

Feria V. die 5. Augusti 1745.

IN Congregatione Romanæ Inquisitionis habita coram SS. D. N. Benedicto XIV. SS. decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam Sæculares quam Regulares cujuscunque Ordinis, Instituti, Congregationis, Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione aut prætextu ad turpia solicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a Jure inflictas perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem &c.

§. XV.

De Jure Asyli Institutio Pastoralis SS. D. N. BENEDICTI XIV. dum adhuc erat Cardinalis in Archiepiscopatu Bononiensi, reperitur in Institutionibus Ecclesiasticis PROSPERI LAMBERTINI *Institutione* 41.

§. I.

De causa, & occasione hujus institutionis.

CLemens XII. qui Pontificiam Sedem feliciter obtinet, postquam per seipsum; ac per Congregationem peculiarem Cardinalium, ac Præsulum virtute præstantium serio perpendit, qua ratione impediri queant tot homicidia, quæ Romæ, atque in tota Ditione Ecclesiastica perpetrantur, Constitutionem promulgavit, quæ incipit: *In supremo*; cujus exemplum, & vernacula lingua descriptum compendium transmisit, & per Sacram Immunitatis Congregationem die 19. Martii proxime elapsi nobis demandavit, ut ipsius Decreti capita summatim complectentes, singulis Parochis Urbis, ac Diœcesis distribuamus. Cum tamen multa in eadem Constitutione occurrant, quæ intelligi nequeunt, nisi plurima ante percipiantur, quæ per sacros Canones, aliosque Summos Pontifices perscripta fuerunt, hanc institutionem loco compendii sufficiendam potius existimavimus. Accedit etiam, quod variis Congregationibus, cum inter Præsules Romæ versaremur, regnantibus tum Clemente XI. tum Benedicto XIII. interfuimus, ubi de plurimis rebus actum fuit, quæ modo in hisce Pontificis Litteris continentur. Insuper jussu ejusdem Pontificis Clementis XI. aliqua tunc descripsimus, & in lucem etiam pro nostri ingenii tenuitate protulimus, ut nonnullæ difficultates, quæ tunc propositæ fuerant, clarius explicarentur.

§. II.

De asylo, seu de locali immunitate Sacrarum Ædium.

CErtissimum est ex ipso Jure Canonico, reos omnes, qui ad Ecclesiam, & loca sacra confugiunt, asyli beneficio gaudere, nec sine summo piaculo invitos abduci posse, nisi ea crimina per illos patrata fuerint, quibus asyli privilegium ob rei magnitudinem, & gravitatem a sacris Canonibus, Summisque Pontificibus denegatur. Conciliorum & Patrum testimonia, quibus asyli jus comprobatur, Gratianus (a) complectitur. Idem jus civile confirmat: cum enim salvi, & incolumes evaderent, qui simulacris Principum protegerentur (b); fa-

factum est, ut Christiani Principes idem privilegium sacris ædibus concesserint, & pœnas aliis severissimas decreverint, qui reos a sacris locis per vim divellere conarentur (c). Sæculo quarto Eutropius, qui Imperatorem Arcadium ad jus asyli penitus abrogandum impulerat lata lege, quæ in Theodosiano Codice tertia adnumeratur, post annum omni honoris titulo destitutus, in Fidelium Ecclesiam restituto jam asyli beneficio aufugere debuit, ut vitam tueretur, quod quidem interposita Sancti Joannis Chrysostomi auctoritate obtinuit (d). Attamen asyli institutionem magis adprobant sacræ Litteræ, & simul crimina exponunt, quibus asyli securitas recusatur. Nam constitutæ fuerunt refugii civitates, quæ salvos eos præstarent, qui fortuito, non autem consulto aliquem necaverant (e). Exodi vero Capite 21. ita decernitur: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab altari meo evelles eum, ut moriatur*. Id misero Joabo contigit, qui Abner, & Amasam per dolum interfectis, licet sacrum altare complecteretur, tamen jussu Salomonis ibi percussus est a Banaja Joadæ filio, cum a templo exire renuisset, quemadmodum Joadas ipse præceperat (f).

§. III.

Ob qualia crimina ex Jure communi & antiquis Pontificum Decretis rei minime gaudeant Ecclesiæ, & sacrorum locorum asylo.

SI Juris communis nomine Jus civile deberet intelligi, nullam ab Ecclesia securitatem reciperent, qui modo perpetratis quibusdam criminibus ad sacras ædes tuto confugiunt (g). Thomassinus (h) a Balsamone scriptum fatetur juxta Imperatorum leges: *Immunitate frui non permissos homicidas, adulteros, & raptores*. Cum tamen ex Jure Canonico, & Pontificum Decretis agendum sit, primo nullam a sacris ædibus immunitatem consequuntur, qui publice, & impudenter aliena bona diripiunt: *nisi publicus latro fuit*: hæc habet Canon: *Sicut antiquitus*; eadem verba continentur in Decretali: *Inter alia de immunitate Ecclesiarum*.

Secundo, qui nocturno tempore agros depopulatur, & messes, fructusque igne devastat, ut in eadem Decretali his verbis ostenditur: *vel nocturnus depopulator agrorum*.

Tertio, qui hominem in Templo interficit, vel ita percutit, ut aliqua parte corporis ineptum efficiat: *Homicidia* (inquit Gregorius IX.) (i) *& mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum cœmeteriis committere non verentur*.

Quarto, qui sicario utitur, vel in domum suam excipit, ut alicui mortem inferat. Hoc hominum genus in Syria versabatur, qui alterius jussu quemlibet necabant, testibus Raphaele Volaterano (k), atque Æmilio, qui Arsacem sicariorum Principem, accepta magna pecunia, nonnullos ex ipsis misisse testatur, qui Sanctum Ludovicum, Galliarum Regem, obtruncarent. Illorum operam Fideles etiam adhibuerunt, ut de inimicis ulciscerentur; atque de ipsis agit Innocentius IV. cap. *pro humani, de homicidio in sexto*, ubi cum his verbis usus fuerit: *Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christianæ Religionis æmulus, a toto Christiano Populo perpetuo diffidatus*; per hanc sententiam asylum recusari Interpretes declararunt, factumque est, ut quarto loco sicarii immunes non haberentur.

Quinto, qui aliquem per insidias vita spoliaverit, in qua re Jus Pontificium Exodi præceptum sequitur, ubi hæc statuuntur (l): *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab altari meo avelles eum, ut moriatur*. Docent namque Theologi, quod mandata judiciaria antiquæ Legis *sunt mortua, sed non mortifera*. Hoc autem alio testimonio comprobatur; nam capite: Si rixati, de injuriis, Exodi præceptum renovatur, ubi reparanda damna, & iis omnibus a percussore satisfaciendum præcipitur, quæ pro Chirurgi opera per solvuntur.

Sexto, Hæreticus, vel de hæresi suspectus; Item Judæus, qui susceptam antea Christianam Religionem deseruit, licet ad sacras ædes confugiant, Joannis XXII. Decreto, nulla gaudent immunitate (m).

§. IV.

Quinam sacrarum ædium Immunitate privantur juxta Constitutionem Gregorii XIV.

QUi Pontificum Sanctiones interpretati sunt, varias controversias de illis criminibus excitarunt, quibus sacrum asylum minime conceditur. Primo, utrum hac immunitate careant, qui aliis sceleribus inquinati sunt, quoties id publica tranquillitas exigere videatur, vel majus rationis fundamentum, aut saltem æquale pro immunitate Ecclesiæ deneganda cognoscatur. Secundo, cum Pius V. decreverit (n), ut more latronum extremo supplicio plectatur, qui non fortuito, sed ob socordiam, profusionem, aut luxuriam omnia bona dissipaverit, aut se decoctorem simulans, occultatis ipsis bonis, creditores fefellerit, vel ipsorum pecuniam in suam utilitatem converterit; hinc disputari cœpit, utrum ipsi immunitatem sibi a sacris ædibus compararent. Contrarium non pauci adfirmarunt, inter quos Anastasius Germonius hæc tradit (o): *Putarem enim Judicibus sæcularibus libere hujusmodi homines, quos vulgo fallitos vocamus, & proprie (fallunt enim) extrahendos concedere debere; siquidem Pius Papa V. decrevit decoctores ultimi supplicii, qua fures ipsi jure vel consuetudine, vel particulari, vel municipali statuto, plecti solent, pœna puniendos esse*. Postremo, cum Romani Pontifices, ac præsertim S. Pius V. & Sixtus V. petentibus Principibus indulserint, ab Ecclesia eos quoque divelli, qui criminibus per leges minime cautis tenebantur. & cum maxima rerum perturbatio ex hoc dimanaverit (p), quibus Concessiones Principum gratia per Decessores suos, vel per se ipsum obsignatas antea, penitus abrogavit, vetuitque, ne quis eandem criminum naturam, vel etiam majorem gravitatem pro retribuenda vel recusanda Ecclesiæ immunitate perpenderet, sed ea tantummodo probaret, quæ iisdem litteris proponeret, ob quæ scelesti homines sacro asylo carere deberent. Itaque partim veteres Canones sequutus, partim ipsorum terminos extendens, hæc, quæ subjicimus, sua auctoritate declaravit, & constituit.

Primo, fures publicos ab Ecclesiæ immunitate prohibuit, uti Jus commune antea caverat; qui vero sub illo nomine contineantur, his verbis explicavit: *Si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur*.

Secundo, illos quoque ab Ecclesiastica immunitate prohibuit, qui agros populantur, uti Jus Canonicum antea præceperat, illudque solum discrimen est inter Jus Canonicum, & Gregorii Constitutionem, quod in illo legitur: *Nocturnus populator agrorum*. In hac vero generatim *Depopulatores agrorum* nominantur. Quæ verba Gregorius XIV. adhibuit, ut fortasse indicaret illorum opinionem se minime probare, qui nocturnum, non vero diurnum Depopulatorem immunitate Ecclesiæ spoliabant.

Confirmavit idem Pontifex veterum Canonum Decreta, quæ superius enumeravimus, nempe contra eos, qui homicidia & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis vel earum Cœmeteriis committere non verentur; qui insidiose aliquem obtruncant, vel publice grassantur. Advertendum tamen est, cum Gregorius Pontificatum administraret, a Syria magno pretio acciri non consuevisse, qui necem inferrent, sed inter ipsos Christianos tanta inhumanitate aliquos versari cœpisse, qui Syrorum partes ultro sibi desumerent; hinc ipsius Apostolicæ Litteræ non eo modo explicari possunt, quo paulo ante illas Innocentii IV. explicandas innuimus, sed necesse est eos Ecclesiæ securitate desti-

destitutos intelligere, qui alieno jussu, mercede ducti aliquem interficiant, cujuscunque nationis sint, & quamlibet Religionem sequantur. Insuper hæreticum inter cæteros, qui immunitate carent, Pontifex adnumeravit. Postremo illud novum decrevit, nempe illis immunitatem nullam concedi, qui aliquid contra vitam ipsius Principis molirentur: *aut læsæ Majestatis in persona ipsiusmet Principis.*

§. V.

De aliis criminibus, quibus immunitas denegatur juxta Benedicti XIII. & Clementis XII. Constitutiones.

CUm hominum impudentia ac temeritas eo devenisset, ut scelera magis in dies augerentur, a Sede Apostolica suppliciter petitum fuit, ut criminum numerum, quibus sacrum asylum minime permittitur, latius amplificaret. Cum Pontifices Clemens IX. & Clemens X. supremam Sedem obtinerent, de his actum fuit: sed nihil novi constitutum. Iterum proposita fuerunt, cum universam Ecclesiam Clemens XI. administraret: tunc jussu ipsius Pontificis iis Congregationibus interfuimus, in quibus in examen hæc vocabantur. Post diuturnas, gravesque disceptationes Gregorianum decretum magis extendendum omnes unanimes assenserunt, & quædam peculiaria crimina notata sunt, quæ eidem decreto adjungi posse videbantur. Cum hæc tamen in lucem haud prolata fuerint ob eas causas, quas inferius memorabimus, iterum Pontifice Benedicto XIII. necesse fuit diligenter expendere, utrum Gregorii Constitutio proferri, quidve addi deberet. Coactis novis cœtibus, quibus nos adscripti fuimus, omnia, quæ in Pontificatu Clementis XI. statuta jam fuerant, unanimi voluntate confirmata sunt. Quare Benedictus XIII. Litteras Apostolicas, quæ incipiunt: *Ex quo Divina* &c promulgavit.

In his præter septem crimina, quæ Gregorius Ecclesiæ immunitate prorsus indigna judicavit, hæc, quæ sequuntur, addita fuerunt.

Primo: *Qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesia aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt.*

Secundo: *Interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato.*

Tertio: *Falsificantes Litteras Apostolicas.*

Quarto, contra eos, qui Montem Pietatis, aut ejusdem generis alia publica loca diminiſtrant: *Furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit.*

Quinto: *Conflantes, adulterantes, vel tondentes, quascunque monetas, aureas vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescunque in loco aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, & commercium, vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare, præsumentes, ut fraudis conscii atque participes censeri possint.*

Sexto: *Illos denique, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alienas domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque re ipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.*

Septimo: *Item declaramus, omnes & singulos prædictos tam Laicos, quam Ecclesiasticos, qui in urbe, ac ditione præfatis ex causa & occasione homicidii, etiam in rixa, commissi, cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum inquisiti, & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit casuale vel ad propriam defensionem, immunitatis præfatæ beneficio minime etiam gaudere.* Id vero in Ditione solum Ecclesiastica locum obtinet: ex Jure communi, & Gregorii Decreto per universum orbem solum homicidium ex proditione commissum immunitatis beneficio carebat. Deinde Benedictus XIII. uti

uti nuper ostendimus, homicidii deliberati reos a sacris ædibus arcendos indixit. Postremo Clemens XII. in Litteris Apostolicis, quæ incipiunt: *In supremo:* & quæ Nos ipsos ad hanc institutionem proferendam impulerunt, per omnem Ecclesiasticam Ditionem immunes esse noluit, qui homicidium per rixam patraverint, modo tamen fortuito, vel ad propriam defensionem illud non contigerit.

§. VI.

De quæstionibus circa localem sacrarum ædium immunitatem per eosdem Pontifices Benedictum XIII. & Clementem XII. definitis.

QUi Bibliothecam habent, & libros aliquando evolvunt, ne pulvere, tineisque abrodantur, in admirationem procul dubio adducuntur, cum advertent ingenium, conatusque omnes eo Scriptores acutissime contulisse, ut rei, licet notati criminis, ab immunitate sacrarum ædium minime rejiciantur. Inter ipsos, uti superius dictum est, numerantur, qui homicidia, & mutilationes membrorum, in Ecclesiis aut Cœmeteriis commiserint; hinc disputatio inter Scriptores agitari cœpit, an immunitate careat, qui ex loco sacro interficiat, aut mutilet aliquem in profano loco constitutum; Item, an Ecclesiæ beneficium concedi debeat, si reus extra locum immunem positus necem afferat, aut mutilationem illi, qui in loco sacro versatur; postremo, si immunitas neganda utriusque videatur, utrum Ecclesia solum, quæ nefario scelere violata fuit, immunitatem reo præstare nequeat, an reliquæ omnes eandem rationem præseferant. Quare Benedictus XIII. in ea Constitutione, quæ incipit: *Ex quo* &c. Sacrarum Ædium immunitatem illis omnibus recusandam decernit, *qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant, nec non eos, qui stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant.* Insuper non modo reos ejusmodi, sed impedientes quoque, ne quis in locum immunem se recipiat, vel per vim a Sacris Ædibus aliquem abripientes, cujuscunque Ecclesiæ beneficio gaudere minime posse constituit. *Declarantes, in quatuor præmissis casibus ejusmodi reos non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscunque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse aut debere.*

Gregorius XIV. uti jam dictum est, *viarum grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident*, sacro asylo prorsus excludit. Cum itaque Pontifex plurali numero utatur, & cum de publicis viis sermo sit, quidam putarunt, hac Pontificis sententia eum non contineri, qui semel tantum grassatus fuerit, vel crimen ejusmodi in vicinalibus admiserit. Contra vero Benedictus XIII. ita sanxit: *Unicam tantum grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus latro, & grassator dici valeat, dummodo tamen grassati mors, aut membrorum mutilatio sequuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.*

Item Rei assassinii locali immunitate destituti per eundem Gregorium XIV. declarantur. Cum igitur, uti nonnulli satis ingeniose perpenderunt, sicarii nomen illis tribuatur, qui jussu alterius aliquem occidunt, non autem, qui tam nefarium scelus proposita mercede imperaverint, istos quidem immunes esse arbitrantur. Post hæc, ut suam beneficentiam in sicarios etiam exercerent, &, si fieri posset, incolumes vindicarent, ab illis quandoque merces aliquas pro crimine, non pecuniam ullam accipi, aliquando etiam pacta pecunia vel mercibus fraudari, advertentes, tunc sicarios ipsos immunitate frui debere pronunciarunt. At Benedictus XIII. his verbis eorum opinionem penitus improbavit: *At hæc in crimine assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur,*

tur,

tur, *sed etiam mandantes*, *qui certum præmium*, *aut mercedem sive in pecunia*, *sive in aliis rebus tradiderint*; *aut promiserint*, *quamvis promissio nullum habuerit effectum*, *dummodo assassinium re ipsa patratum fuerit*, *ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus*, *ac pro exclusis perpetuo haberi volumus*, *& mandamus*.

Postremo, cum idem Benedictus a sacris asylis eos depulerit, qui homicidium deliberato animo patraverint, nullam tamen de Ecclesiasticis mentionem fecerit, nec illud explicaverit, an aliqua ætatis ratio habenda sit; postremo, an eadem pœna eos complectatur, qui consilium, vel opem homicidæ attulerint, Clemens XII. qui feliciter regnat, in ea Constitutione, quæ incipit: *In supremo*: Ecclesiasticos homicidii reos ab immunitate secludit: *Ad ipsos Ecclesiasticos*, *cujuscunque gradus*, *& Ordinis existant*, *in Urbe*, *ac universa ditione Nobis*, *& Sedi Apostolicæ mediate*, *vel immediate subjecta*, *homicidium animo similiter præmeditato*, *ac deliberato patrantes extendimus quoque*, *& ampliamus*. De ætate vero, ac de iis, qui consilium vel operam homicidis præbent, hæc statuit: *Declaramus homicidii reos natis minores viginti quinque*, *majores vero viginti annis tam Laicos*, *quam Clericos*, *qui mandatum*, *consilium*, *instigationem*, *auxilium cooperativum*, *aut aliam operam occisori præbuerint*, *ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit in dicta Benedicti Prædecessoris Constitutione comprehensos esse*, *ac deinceps censeri debere*, *eamque*, *quatenus opus sit*, *ad ipsos pariter extendimus*.

§. VII.

De ratione extrahendi a Sacris Ædibus eos, *qui ob scelera superius exposita nulla immunitate gaudent*.

ITaque, si ad Ecclesiam confugiant, qui ejusmodi criminibus sese inquinaverint, & omnem immunitatem amiserint, a Sacris Ædibus deducendi sunt, & Judici tradendi, ut debitas pœnas exsolvant. Qua de re jussu Clementis XI. cætus habiti sunt, & in medium prolata omnia, quæ Pontificibus Clemente IX. & Clemente X. tum per Ecclesiasticos, tum per Laicos scripta fuerant. Tum facile constitutum fuit, ut Judicis Ordinarii Ecclesiastici auctoritate interposita, criminosi homines ab asylis removeantur; ut aliquis Ecclesiasticus ab eodem designatus intersit; demum, ut per solum Judicem Ecclesiasticum cognoscatur, an reus ea crimina perpetraverit, ob quæ immunitate prorsus indignus habeatur, cum agatur de eo, qui in Ecclesiastica ditione, scilicet immuni loco versabatur, ex quo solum abripitur, quia Jure Pontificio permissum id habetur. Illud magnopere implicatum visum fuit; videlicet quæ argumenta criminis proferri deberent, ut Judex Ecclesiasticus reum asylo sacro frui non posse, proprioque Judici committendum decerneret. In Gregoriano Decreto hæc leguntur: *Quodque delinquentes &c. Curiæ Sæculari &c. consignari*, *nec tradi possint*, *nisi cognito prius per Episcopum*, *seu ab eo deputatum*, *an ipsi vere crimina superius expressa commiserint*. Præclarissimi Jurisperiti Farinaccius (q), & Falconius, cum eadem verba interpretarentur, reos ejusmodi Sacrarum Ædium beneficio spoliari non posse adfirmarunt, si dum causa per Judicem Ecclesiasticum cognoscitur, indicia solum, & conjecturæ producantur; sed certissimis & perspicuis rationibus agendum putaverunt. Sed tamen veritati parum consentaneum cæteris visum est, quos Antonius de Possentibus commemorat (r), & sane ad veram rectamque probationem necesse est, ut reus crimen suum fateatur, aut de illo convincatur. Hoc postremum non ita facile evenire solet. Illud vero primum vix potest excogitari. Siquidem, cum nequeat Ecclesiasticus Judex a reo veritatem tormentis extorquere, idem erat propriam ejusdem confessionem exquirere, ac putare illum ultro, & conscientiæ stimulis adactum ad manifestandam veritatem paratum

ratum esse. Quare, si reus ipse de crimine suo convinci, aut illud confiteri deberet, ut a Sacris Ædibus avulsus Sæculari Curiæ committi possit, nullus unquam quolibet scelere inquinatus eidem Curiæ traderetur, uti prius Carolus Bescapesius Novariensis Episcopus expendit (s). Si plenam probationem requirimus, hoc est, ut reus confessus sit, vel aliorum testimonio convictus, paucissimos trademus Laicis; quod cum Romæ dixissem Farinaccio, nihil respondit, nisi similia fere verba illis, quid scripsi, scripsi. Cum hæc ita sint, cætus jussu Clementis XI. uti jam dictum est, coacti, habita plurium suffragiorum ratione, decreverunt non quidem certissima, & plana argumenta requiri in cognitione causæ, quæ per Ecclesiasticum instituitur, ut reus aliquis Sæculari Curiæ tradatur, sed satis esse, ut veritati consentanea probentur, & vehemens aliquod sceleris indicium, & conjecturæ in medium ferantur. Judex autem Sæcularis causam iis omnibus corroboravit, quæ ab Ecclesiastico prætermissa sunt, ut reum sibi traditum, adhibitis etiam tormentis, vel ad criminis confessionem impellat, vel necessariis testibus convincat.

Hac difficultate expedita, alia proposita fuit, an, si reus eo modo, quem nuper explicavimus, Sæculari Curiæ committendus sit, priusquam id fieret, defensionis tempus ipsi reo tribuendum videretur. Id quidem necessarium aliquibus visum est, ne reus indicta causa immunitate careret. Alii tamen id non modo superfluum putarunt, cum ad Judicem Laicum hoc negotium pertineat, sed etiam perniciosum, & quoddam veluti justitiæ impedimentum. Nam si reus, dum causam suam defendit, testimonia in ipsum conflata deprehenderit, tunc vel ipsa vel ejus familiares longe arcendos eos testes curabunt, ne, cum reus in manus Laici Judicis devenerit, & causæ cognitio per ipsum judicetur eadem testimonia repetantur, vel saltem immutentur, cum in Examen vocantur.

Hæc sane controversia, quæ in memoratis Congregationibus proposita, componi sub Clemente XI. minime potuit, reliquis omnibus, quæ agebantur, cursum continuit, & eorum, quæ jam sancita fuerant, promulgationem impedivit. Quare, cum Benedictus XIII. Pontificatum gereret, idem negotium susceptum fuit, & omnibus iterum diligenter examinatis, hæc, quæ subjicimus, per allatam superius Constitutionem *Ex quo* constituta fuerunt: Primo, ut reus ab immuni loco deduci, & in carceres Episcopi tradi possit, satis esse *Indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur*: Secundo, ut Ecclesiasticus, crimen, de quo agitur, judicio suo agnoscat: *Ubi vero* (prosequitur Pontifex) *ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eundem extractum talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit* (*quæ quidem indicia juxta regulas juris vocantur intra torturam*) *eo tantum casu præfatum extractum Ministris, & Officialibus Curiæ sæcularis tradere & conficere possit, ac debeat*. Tertio, ne rei Judicibus Laicis tradantur, nisi, *exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma juris valida restituendi extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenus idem extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod, si ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ sæculari in ipsum tali casu, ut juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat*.

Eadem in Constitutione Clementis XII. continentur, ubi præ cæteris illud Benedicti Constitutioni additum fuit, quoties de homicidio deliberato, vel per insidias, aut etiam per rixam patrato judicium statuetur (nisi fortuito, vel pro vitæ defensione contigerit) satis esse in Ditione Ecclesiastica, ut foro sæculari reus committatur, non quidem indicia *ultra torturam*, uti Benedictus præcepit, verum id fieri posse, *ex acquisitis, seu subministratis indiciis ad tor-*

torturam tantum sufficientibus; quod eo solum consilio sancitum fuit, ut mortalium audacia in patrandis tam frequenter homicidiis comprimatur, cum id præsertim plurimum etiam Decessorum Pontificum comprobetur. Nam Clemens VIII. jurisprudentiæ laude clarissimus, postquam Farinacci & Falconii Consultationes expendit, quosdam homicidii reos, qui in Sacras Ædes se receperant, Laico Judici tradi imperavit: *Si tamen prius summarie, simpliciter, & extrajudicialiter, & quantum pro conscientiæ tuæ informatione sufficere posse videbitur, illos homicidium prædictum perpetrasse, aut illi cooperatos, seu in illo culpabiles fuisse* (t). Insuper peculiaris Congregatio jussu Clementis X. convocata epistolam confecerat, in qua hæc sententia legitur: *Ut justitiæ exercendæ nullum impedimentum afferatur, Sanctitas Sua Eminentiæ Vestræ permittit ut sufficientibus ad tormenta indiciis, reus sacra Immunitate indignus declaretur.*

§. VIII.

De pœnis, quæ his criminibus exceptis infliguntur.

Rei propriis Judicibus traditi, legum auctoritate puniuntur, uti decernunt iidem Pontifices Gregorius, Benedictus, & Clemens XII. qui Petri Sedem feliciter occupat. Cum ipse non modo deliberatum homicidium, uti Benedictus antea constituerat, sed ex rixa pariter commissum iisdem pœnis plectendum sanxerit, nisi casu, vel pro vitæ defensione evenerit, ne locus excusationi supersit, & ne impotens quædam iracundia ad reum protegendum de more afferatur, sanxit, jussitque Pontifex consuetum mortis supplicium indici, si occisor primus rixam excitaverit. Id Romæ, & per universam Pontificum ditionem, ac potissimum Bononiæ, ejusque Diœcesi observandum præcepit: *Occisor pœna pariter ordinaria puniatur, licet homicidium secutum sit in rixa, si homicida rixæ auctor fuerit.* Ita per eandem Clementis XII. Constitutionem decernitur, in qua præterea illud cautum fuit: *Utque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nusquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium sex horarum spatium intercesserit, id sufficere volumus, ut reus ad actus extraneos diverterit, vel divertisse debuerit.* Alia sapienter ab ipso Pontifice pro coercendis homicidiis statuta sunt, quæ in eadem Constitutione describuntur. Dissimulare hic non possumus aliquos, qui boni jurisperiti existimari volunt, eo devenisse, ut non modo familiaribus, sed etiam scripto contenderint ex veteri saltem consuetudine in Pontificia Ditione capitali sententia damnari neminem posse, qui scelus antea confessus non fuerit. Id autem criminosi homines adeo pro certo habuerunt, ut pœnas scelerum se nunquam daturos putaverint, si tormentis adacti illa denegarent, vel Confessionem tormentis expressam minime confirmarent. Qua de re Pontifex hanc falsam opinionem his verbis improbavit: *Neve prætextu erroneæ, & nunquam approbatæ consuetudinis sive interpretationis quispiam decipiatur, ad omnium & singulorum memoriam serio revocamus, prædicta pœna ordinaria teneri nedum ore proprio homicidium confessos, sed etiam, qui de commisso homicidio juxta Juris Canonici ac Civilis dispositionem, quam in cæteris quibuscunque delictis sartam tectamque fore volumus, convicti fuerint, quibusvis prætensis usu & stilo, rebusque judicatis in contrarium minime attentis.*

§. IX.

De reis, qui sacri asyli immunitate gaudent.

His criminibus solum exceptis, quæ superius enumeravimus, reliquis omnibus sacrorum locorum immunitas conceditur. De his agendum superest. Ac primum in memoriam revocandum est, quod ejusmodi rei, si extra locum immunem caperentur, statim per do-

lum

lum se ab asylo sacro deductos fuisse olim affirmabant, & licet contrarium probaretur, tunc non semel id contigisse, sed quater etiam asserebant, testesque paratos adducebant, qui falso rem jurarent: sed illud gravissimum, & non ferendum erat, quod, cum semel se per dolum abreptos a sacris locis ostenderent, etiamsi nova deinde crimina patrarent, in asylum restitui debeant, ubi post tot maleficia per iniquam simulationem conquiescerent. Qua de re Clementis XI. jussu peculiaris Congregatio constituta fuit, ut hæc prava consuetudo salutari aliquo consilio de medio auferretur. Tunc opinionem nostram descriptam exponere coacti sermonem super hac re pro nostri ingenii imbecillitate typis edidimus. Primo nullam in Jure Pontificio legem reperiri advertimus, quæ immunes eos declaret, qui postquam ad loca sacra perfugerint, longe ab ipsis deinde capiuntur, nisi forte per vim abstrahantur. In Concilio solum Aurelianensi de iis, qui dolose a sacris asylis deducuntur, mentio habetur (u): *seu vi, seu dolo abstrahere, aut solicitare fortasse præsumpserit &c. eo tamen, qui abstractus, prius Ecclesiæ restituto*. Id vero Concilium, cum peculiare unius provinciæ fuerit, illius solum terminis concluditur. Insuper exposuimus, etiam si dolo seducti incolumes esse debeant, nullam in posterum doli suspicionem futuram esse, si publice declaretur, ne a sacris locis longe abscedant, nec ullo artificio moveantur, qui ob aliquod scelus ad illas confugerunt, aliter, nisi aperta vis intercesserit, doli excusationem minime profuturam; eo sane pacto, quo se deceptum queri non potest, qui ex aliquo loco in carceres rapiatur, ex quo pristina immunitas sublata fuit, si per Tabellam januæ affixam idem locus immunitate carere indicetur. In hanc sententiam Innocentius III. olim respondit (w): Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Cisterciensium, quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri. Cum hanc nostram opinionem Congregatio adprobasset, die 22. Decemb. A. 1716. Decretum promulgavit ipsius Clementis XI. auctoritate firmatum, quod deinde ad omnes Italiæ Episcopos transmissum fuit. In eo statuitur: ut de cætero illæ duntaxat extractiones suffragentur, quæ aut violenter patratæ, aut sub fide Salviconductus ab aliquo Judice ordinario, seu Delegato concessi, ac subscripti secutæ fuerint, qui tamen Salvusconductus suffragari poterit, pro tempore tantum in eo præscripto.

Quondam immunitatem, & vitam sibi comparabant, qui Sacrarum Ædium vel Regularium domorum perfugium obtinuerant. Curabant Ecclesiastici, ut crimina salutari pœnitentia expiarent, nec ab iisdem asylis decedere illos sinebant, antequam divinæ justitiæ rite satisfecissent. Furem celeberrimum a supplicio S. Bernardus eripuerat, idque comiti Theobaldo molestum, ingratumque fuerat, qui impunitum furem dimittere ægro animo patiebatur. Quam ob causam S. Bernardus his verbis ad eum scripsit: *Tu illum decreveras brevi supplicio, & interitu momentaneo consummari; sed ego eum faciam diuturno cruciatu, & morte longissima mori. Tu furem appensum per unum, aut per plurimos dies mortuum in patibulo remanere permitteres; ego cruci affixum per annos quamplurimos faciam in pœna jugiter vivere, & pendere*. Ita revera accidit: Furem ad Monasterium Clarevallis perduxit, inter Monachos cooptavit, ibique per triginta annos pœnitentia incredibili confectum detinuit. Hujus generis exempla rerum sacrarum Scriptores plurima commemorant.

Nunc autem, qui sacrum asylum amplectuntur, non quidem de æterna salute comparanda, sed potius de novis criminibus patrandis cogitant, & eodem asylo (uti sæpius contigit) impudenter abutuntur. Id profecto, si in hac Civitate, vel Diœcesi contingat, opportunum malo huic gravissimo remedium excogitabitur. Nam vix ejusmodi impudentia nobis delata, ac probata fuerit, ad eas pœnas, quæ neces-

sariæ

fariæ funt, deveniemus, prout Sacra Immunitatis Congregatio nobis conceffit, aliasque, fi opus fit, ab eadem Sacra Congregatione, vel ab ipfo Summo Pontifice facultates impetrabimus. Ut vero falfa opinio, quæ in vulgus emanavit, penitus diluatur, Sacras Ædes ea de caufa inftitutas, ut criminofi homines fuam audaciam tueantur. Sciant univerfi, præter ea fcelera, quibus omnis immunitas jure negatur, fi cætera quoque gravia fint, vel fæpius admittantur, tunc Summi Pontificis, vel Sacræ Congregationis auctoritate interpofita, in carceres Ecclefiaftici Judicis ex loco immuni reos poffe detrudi *nomine Ecclefiæ*, caufaque ipforum cognita pœnam conftitui, non quidem pro fceleris ratione, & gravitate, fed aliam extra legis ordinem benigniorem, ut fimul juftitia in reos adminiftretur, & Ecclefiæ ratio quædam ducatur, quemadmodum fuo exemplo docuit Theodoricus, qui cum de Jovino Collegæ fui interfectore ad Fauftum Præfectum fcriberet, hæc habet (x): Sed confcius facti fui inter Ecclefiæ fepta refugiens declinare fe credidit præfcriptam legibus ultionem. Vulcanicæ Infulæ perpetua relegatione damnamus, ut & fancto Templo reverentiam habuiffe videamur, nec vindictam criminofus evadat in totum, qui innocenti non credidit effe parcendum.

§. X.

Quid agendum fit Parochis poft hanc inftitutionem.

SEries hujus noftræ inftitutionis finem, caufamque ipfius fatis oftendit; videlicet, ut Parochi omnes in Civitate, ac Diœcefi ea cognofcant, quæ veteri, recentique Jure Pontificio de Sacrarum Ædium immunitate perfcribuntur; utque certiores fiant de reis, qui facri afyli beneficio carent, & qua ratione ii contineri debeant, qui poft aliquod facinus ad Ecclefias perfugiunt. Sanctitas Sua per eas Litteras Sac. Congregationis, quæ die 19. Martii, ut fuperius expofuimus, datæ fuerunt, juffit nos indicere Parochis urbanis, & totius noftræ Diœcefis, ut Fefto die inter *Miffarum Solemnia*, fancto prius Evangelio declarato, ea crimina populo denuncient, quæ Sacra Immunitate deftituuntur. Quare Summo Pontifici morem libentiffime gerentes, Parochis præcipimus, ut hoc anno, & in pofterum quotannis id, quod nuper propofitum fuit, univerfi perficiant. Hortamur etiam, ut pro re facilius gerenda percurrant ea, quæ §. 4. & 5. hujus inftitutionis continentur.

Qui Apoftolicas Conftitutiones, illasque potiffimum Benedicti XIII. & Clementis XII. fecum reputabit, plane intelliget, eos Pontifices pro ftudio, curaque fufcepta ad nefarium homicidii fcelus impediendum commendari fummopere debere, cum in Ditione Ecclefiaftica nimis frequenter perpetretur. Nos quidem, ne exteræ gentes exhorrefcant, prætermittimus homicidia recenfere, quæ folum ad Congregationem negotiis ftatus confultandis præpofitam Romam fingulis annis deferantur. Inter illa minime adnumerantur homicidia, quæ tum in Urbe, tum in Legationibus Ferrarienfi, Bononienfi, Ravennate, atque Urbinate perpetrantur, pro quibus examinandis aliæ peculiares Congregationes defignatæ funt. Iisdem Litteris, quas modo memoravimus, impellimur Parochos admonere, ut hujus teterrimi fceleris magnitudinem, facilitatemque graviffimis verbis oftendant, & vehementer infectentur: *Qui hominem occidit*, (inquit Philo de fpecialibus legibus) *qui hominem occidit, appellatur homicida, fed revera eft facrilegus, & quidem infignis; quippe qui perpetravit facrilegium maximum, fublata e mundo re pretiofiffima, facratiffimaque, quando nihil eft Deo tam fimile, quam hoc figillum pulcherrimum, expreffum e matrice pulcherrima, ad exemplar ideæ rationalis effictum*. Sanctus vero Cyrillus ita homicidam alloquitur (y): *Ut mihi, fare, age, Salvatoris legem collocafti, & quidem, qui te Chriftianum effe confitebare? violas nempe charitatis fanctiones, teque in immitem Beftiam immutatum fuiffe, & in feritatem naturæ inimicam incidiffe non fentis*. Sed quo-

quoniam formidine pœnæ nefarii homines a maleficiis removentur, ideo populo de homicidii gravitate differentes explicabunt celebre illud, ac vulgare effatum, *locum immunem arripiam* minime profuturum; nam propositam sibi immunitatem pro certo amittent. Inanem præterea spem, vanasque illorum cogitationes adfirmabunt, qui causam criminis feliciter absolvi posse, & ab omni periculo incolumes præstantium virorum gratia, & commendatione brevi se in patriam reversuros confidunt. Pontifex enim Principibus etiam viris facultatem ademit, ut homicidas ejusmodi absolverent, vel data fide publica dimitterent. Nihil etiam proderit pro vitæ defensione, si capti commissum crimen audacter inficientur, tormentorum vim superent, vel confessionem tormentis expressam postea non confirment. Nam ea juris norma servanda est, ut rei vel ob criminis confessionem, vel indiciis, ac testimoniis convicti debito supplicio puniantur. Tandem, ut uno verbo omnia complectamur, illud Genesis præceptum sine ulla dubitatione observabitur (z): *Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius; ad imaginem quippe Dei factus est homo*. Idem habetur Exodi c. 21. *Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur*. Postremo idem judicium Sancti Matthæi cap. 26. decernitur: *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt*.

(*a*) *In Dec. q.* 4. *caus.* 17. (*b*) *L. unica c. de his, qui ad statuas*. (*c*) *De iis, qui ad Eccles. confugiunt*. (*d*) *Homil. in Eutropium*. (*e*) *Num. c.* 45. *Deut. c.*19. *Josue c.* 20. (*f*) *Lib.* 3. *Reg. cap.* 2. (*g*) *Autent. de mandatis Principum* §. *Sed neque. Item interpret. ad Canon. sicut antiquitus, in ea verba, nisi publicus*. 17. *quæst.* 4. (*h*) *De veteri & nova Eccles. disciplina part.* 2. *libr.* 3. *c.* 98. *sub nu.* 11. (*i*) *Cap. Immunitatem, de Immunitate Ecclesiarum*. (*k*) *Lib.* 10. (*l*) *Cap.* 1. *de Homicidio*. (*m*) *Const.* 1. *t.* 1. *Bull. Roman.* (*n*) *Const.* 112. *tom.* 2. *Bullar.* (*o*) *De Sacrorum Immunit. lib.* 3. *c.* 16. *in fine*. (*p*) *Tom.* 2. *Bull. Rom.* (*q*) *Const.* 76. *n.* 3. *& seqq.* (*r*) *Singul. cent.* 2. *fin.* 143. *nu.* 2. (*s*) *In Comment. sub c. Inter alia de Immunit. Ecclesiast.* (*t*) *In Litt. Apost. die* 6. *Febr. edit. apud Genuensem in Praxi Cur. Archiep. Neapol. c.* 76. *sub n.* 2. *& apud Pellegrinum de Immunit. c.* 7. *sub n.* 21. (*u*) *Actum fuit anno* 541. *t.* 2. *Conc. Gener. Regiæ editionis Paris. impressum habetur an.* 1714. (*w*) *Cap.* 1. *Cum dilectus de iis, qui vi, metusve &c.* (*x*) *Cassiodorus lib.* 3. *epist.* 47. (*y*) *Homil.* 8. *Paschal.* (*z*) *Cap.* 9.

A D D I T I O.

Huic Institutioni Pastorali SS. D. N. BENEDICTI XIV. addo Declarationem Ser. ac Rev. Episcopi Augustani, JOSEPHI, LANDGRAVII HASSIÆ, quæ continetur in Encyclica ad suum Clerum, data 13. *Maii* 1748. *numero XII. & sic habet*.

„ CUm experientia multifariam compertum sit, Militiæ, spreta Jurisjurandi Religione, desertores non raro ad loca sacra confugere, non tam ut per Ecclesiæ pietatem vitam prorogent, quam ut Ecclesiam ipsam præconceptæ iniquitatis sibi quasi Ministram, ipsamque desertionem securius moliantur, & exequantur; juxta mentem SS. Canonum & S. Congregationis Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum, istiusmodi confugis, quamdiu in actu desertionis sunt, Asyla nequaquam patrocinantur, sed ipsi, si Militiæ semel se libere addixerint, tanquam res furtiva, per desertionem Principi ablata, ad similitudinem servorum, restitui debent, prius tamen per Supremum Magistratum, cujus est jus aggratiandi, præstita sufficiente cautione, de non inferenda morte, aut mutilatione, aliave gravi pœna, prout Nostrum erit desuper cognoscere. Quodsi antehac profugi, & post pœnitentia ducti sub signa redire volue-

„ luerint, tanquam criminis non excepti rei excludi ab Asylo nequeunt, „ cum Sæculari tamen Judicio pro re„ missione vel moderatione pœnæ, uti „ supra, compositio fieri poterit.

§. XVI.

Constitutio, in qua damnantur quinque propositiones *De Duello*.

Benedictus Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

DEtestabilem, ac divina naturalique lege damnatum Duellorum abusum, a Barbaris Gentibus atque Superstitiosis, non sine ingenti corporum, animarumque clade, in Christianam Rempublicam auctore Diabolo invectum, cum semper execrata sit, atque improbarit Ecclesia, tum præcipuo in eam curam studio, vigilantia, ac Zelo incubuerunt Romani Pontifices, ut a fidelium cœtu longissime arceretur. Nam, ut antiquiora mittamus Prædecessorum Nostrorum, Nicolai I. Cælestini III. Innocentii II. Eugenii I. Alexandri III. Innocentii IV. adversus singulares pugnas Decreta, extant recentiores Apostolicæ Sedis Constitutiones, quibus Romani Pontifices Julius II. Leo X. Clemens VII. ac demum Pius IV. gravissimas pœnas antea statutas confirmarunt, aliasque de novo addiderunt, contra Duellantes ex quacunque causa, etiam per Sæculares Regionum aut locorum leges forsan permissa, adjecta infamia, bonorumque proscriptione etiam adversus complices ac participes, & qualemcunque operam iisdem præbentes.

Tridentina vero Synodus latam in eos excommunicationem extendit ad Imperatores, & Reges, Duces, ac Principes, cæterosque Dominos temporales, si locum ad Monomachiam in terris suis concesserint, ac Jurisdictione & Dominio loci, in quo Duellum fieri permiserint, quem ab Ecclesia obtineant, eo ipso privatos declaravit. Committentes vero pugnam, eorumque patrinos, excommunicationis ac omnium bonorum proscriptionis, nec non perpetuæ infamiæ penam incurrere statuit; & si in ipso conflictu decesserint, Ecclesiastica Sepultura perpetuo carituros decrevit.

Cum vero præfatis saluberrimis Legibus judicialia dumtaxat, ac solemnia Duella comprehensa, ac proscripta viderentur, piæ memoriæ Prædecessor Noster Gregorius Papa XIII. hujusmodi pœnas adversus eos omnes extendit, qui nedum publice, sed etiam privatim ex condicto, statuto tempore & loco, Monomachiam commiserint, etiamsi nulli patrini, Sociive ad di vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullæve provocatoriæ litteræ, aut denuntiationis chartulæ præcesserint.

Denique felicis recordationis Clemens Papa VIII. etiam Prædecessor Noster, Apostolicas Romanorum ante se Pontificum leges omnes, & pœnas in eis statutas, sua Constitutione, quæ incipit: Illius vices, data Kal. Septembris anno MDXCII. diserte complexus, easdem extendit ad omnes non solum Duello certantes, sed etiam provocantes, suadentes, equos, arma, commeatus præbentes, comitantes, chartulas, libellos, manifesta mittentes, scribentes, vel divulgantes, aut quomodolibet circa ista cooperantes, Socios, Patrinos, de industria Spectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel, quantum in ipsis est, non prohibentes, ac delinquentibus veniam & impunitatem concedentes, quique se prædictis quoquo modo immiscuerint, etiamsi neque pugnæ effectus, neque accessus ad locum sit subsequutus.

His tamen sapienter, tam aperte, atque perspicue ab Ecclesia, & ab Apostolica Sede constitutis, dubitari jam nullo modo posse videbatur, quin Duella omnia tam publica, quam privata, & naturali, & divino, & Ecclesiastico Jure prorsus illicita, vetita, atque damnata censeri deberent. Sed nonnulli earum legum interpretes, per benignitatis speciem humanis pravisque cupiditatibus plus æquo faventes, Apostolicas

cas Sanctiones ad corrupta hominum judicia inflectentes ac temperantes, *licere*, docuerunt, *Viro Equestri Duellum acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat*; fas esse defensione occisiva vel ipsis Clericis, ac Religiosis, tueri honorem, dum alia declinandæ calumniæ via non suppetat; propulsare damna, quæ ex iniqua Judicis sententia certo imminent; defendere non solum, quæ possidemus, sed etiam ea, ad quæ jus inchoatum habemus, cum alia via id assequi non valeamus. Quas quidem assertiones Duellis faventes, Apostolica Sedes censura notavit, rejecit, proscripsit.

Et nihilominus extiterunt quam proxime recentiores alii, qui etsi Duella, vel odii, vel vindictæ, vel honoris tuendi causa, vel levioris momenti res fortunasque servandi; fateantur illicita, aliis tamen in circumstantiis, & casibus, vel amittendi Officii, & sustentationis, vel denegatæ sibi a Magistratu justitiæ, defensionis innoxiæ titulo, ea licere pronunciant, laxas & periculi plenas opiniones hujusmodi, ex vulgatis eorum libris ad Nos delatas, ubi primum accepimus, earum examen nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, & quibusdam dilectis Filiis Sacræ Theologiæ Magistris specialiter ad id per Nos deputatis, commisimus, qui re mature discussa, latis coram Nobis tum voce tum scripto suffragiis, infrascriptas propositiones censura, & proscriptione dignas existimarunt.

Propositio Prima.

Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet Duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad officia militaria ineptus haberetur, indeque Officio, quo se suosque sustentat, privaretur, vel promotionis, alias sibi debitæ ac promeritœ, spe perpetuo carere deberet, culpa & pœna vacaret, sive offerat, sive acceptet Duellum.

Propositio Secunda.

Excusari possunt etiam, honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratia, Duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

Propositio Tertia.

Non incurrit Ecclesiasticas pœnas ab Ecclesia contra Duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiæ, acceptans Duellum, ex gravi metu amissionis famæ, & officii.

Propositio Quarta.

Licitum est, in statu hominis naturali, acceptare, & offerre Duellum, ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit.

Propositio Quinta.

Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur.

Auditis itaque super unaquaque earum Propositionum dictorum Cardinalium & Consultorum judiciis, atque omnibus rite & mature consideratis, Nos ipsas, præsentium litterarum tenore, & Apostolica Auctoritate, tanquam falsas, scandalosas, ac perniciosas rejicimus, damnamus, ac prohibemus, ita ut quicunque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam disputandi gratia, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in mortis articulo) ab alio quocunque etiam dignitate fulgente, nisi ab existente pro tempore Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte, in virtute Sanctæ obe-

obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii, prohibemus omnibus Christi Fidelibus cujuscunque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum, ad praxim deducant.

Jam vero, ut exitiosam Duellorum licentiam, in Christiana, ac præsertim Militari Republica, non obstantibus providis legibus, a plerisque etiam Sæcularibus Principibus & Potestatibus ad eandem extirpandam laudabiliter editis, adhuc gliscentem validiore manu coerceamus, gravissimumque scelus Apostolicæ districtionis gladio magis magisque insequamur, omnes & singulas dictorum Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutiones superius enunciatas, quarum tenores, ac si præsentibus de verbo ad verbum insertæ forent, pro sufficienter expressis haberi volumus, Apostolica Auctoritate confirmantes, & innovantes, ad hoc ut pœnarum gravitas & severitas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, Nostro motu proprio, ac de Apostolicæ Auctoritatis plenitudine, earundem præsentium litterarum serie, statuimus, atque decernimus, ut, siquis in Duello, sive publice sive privatim indicto, hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in Duello accepto, hujusmodi homicida, tanquam interficiens proximum suum animo præmeditato ac deliberato, ad formam Constitutionis felicis recordationis Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. quæ incipit: Ex quo Divina, data VI. Idus Junii anno Domini 1725. ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio exclusus & repulsus omnino censeatur; ita ut a cujuscunque Sacri aut Religiosi loci asylo, ad quod confugerit, servatis tamen de Jure servandis, extrahi, & Judicis competentis curiæ pro merito puniendus, tradi possit & debeat; Super quo Nos Episcopis aliisque Superioribus Antistitibus, ad quos respective pertinet, & pertinebit inposterum, necessarias & opportunas facultates præsentium quoque tenore impertimur. Quin etiam, vivente adhuc altero in singulari certamine graviter vulnerato, si percussor in locum immunem se receperit, ex quo, eveniente illius morte, fugam arripere, & legum severitatem evadere posse prospiciatur; volumus & respective permittimus, ut, quatenus periti ad inspiciendum vulnus acciti, *grave vitæ periculum* adesse retulerint, percussor ipse, prævio semper Decreto Episcopi, & cum assistentia personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputatæ, ab hujusmodi loco immuni extractus, sine mora carceribus mancipetur; ea tamen lege Judicibus indicta, ut illum Ecclesiæ restituere debeant, si vulneratus superstes vivat ultra tempus a legibus, quæ de homicidio sunt, constitutum, alioquin in easdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. litteris constitutæ sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis, ex indiciis ad id sufficientibus sibi traditum, restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Præterea, simili motu, & auctoritate decernimus, ac declaramus, Sepulturæ Sacræ privationem a Sacrosancta Tridentina Synodo inflictam, morientibus in loco Duelli & conflictus, incurrendam perpetuam fore, etiam ante sententiam Judicis, a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive Duellum publice, sive privatim indictum fuerit, ac etiamsi vulneratus ante mortem non incerta Pœnitentiæ signa dederit, atque a peccatis & censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis & Ordinariis locorum super hac pœna interpretandi ac dispensandi facultate, quo cæteris documentum prœbeatur fugiendi sceleris, ac debitam Ecclesiæ legibus obedientiam præstandi.

In hujus demum solicitudinis Nostræ societatem vocantes Charissimos in Christo Filios Nostros, Imperatorem electum, cunctosque Catholicos Reges, nec non Principes, Magistratus, militiæ Duces, atque Præfectos, eos omnes & singulos, pro sua in Deum Religio-

ne, ac pietate, enixe obtestamur in Domino, ut conjunctis studiis, & animis, exitiosæ Duellorum licentiæ, qua Regnorum tranquillitas, populorum securitas, atque incolumitas, neque corporum solum, sed, quæ nullo pretio æstimari potest, æterna animarum vita certo periclitatur, omni nisu & constantia vehementer obsistant. Neque sibi, suæque in Deum fidei, munerisque rationi fecisse satis intelligant, quod optime constitutis legibus, indictisque gravissimis pænis, horrendum scelus proscriptum sit, nisi accuratam ipsarum legum, pœnarumque executionem naviter urgueant, ac promoveant, seque inexorabiles Dei vindices in eos, qui talia agunt, diligenter exhibeant; Nam si delinquentes aut oscitanter ferant, aut molliter puniant, alieno sese crimine polluent, omnisque illius sanguinis reos se constituent, quem ita crudeliter inultum effundi permiserint. Vani enim falsique honoris idolo humanas litari victimas non impune feret supremus omnium Judex Deus; rationem ab iis aliquando exacturus, quorum est divina & humana jura tueri, sibique creditorum hominum vitam servare, pro quibus sanguinem ipse suum Jesus Christus effudit. &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1752. quarto Idus Novembris Pontificatus Nostri Anno tertio decimo.

D. Card. Passioneus.

§. XVII.

De revalidando Matrimonio Judæi cum Hæretica post susceptum Baptismum.

SS. D. N. in Brevi: *Singulari*, edito anno 1749. ad Henricum Cardinalem §. 1 sic scribit: Te hac nostra Epistola certiorem facimus, ambos, postquam fidei Catholicæ nomen dederint, per Baptismum alter, altera per hæresis detestationem, rursus esse matrimonii vinculo conjungendos. Nam quod ante injerant, irritum omnino fuit propter impedimentum dirimens, quod vocatur, *disparitas cultus*. Et §. 10. Omnes sentiunt, ob cultus disparitatem irrita matrimonia esse, non quidem Jure Sacrorum Canonum, sed generali Ecclesiæ more, qui pluribus abhinc sæculis viget, ac vim legis obtinet. Et §. 12. Objicere quis forte posset, mulierem extra sinum Ecclesiæ Catholicæ fuisse, nec ideo ejus legibus obligatam. Sed exploratum habemus, ab hæreticis baptizatos, si ad eam ætatem venerint, in qua bona a malis dispicere per se possint, atque erroribus baptizantis adhæreant, ab Ecclesiæ unitate repelli, iisque bonis orbari omnibus, quibus fruuntur in Ecclesia versantes; non tamen ab ejus authoritate & legibus liberari. Hoc in transfugis & perduellibus observatum videmus, quos Leges Civiles a fidelium subditorum privilegiis omnino excludunt. Leges quoque Ecclesiasticæ privilegia Clericalia iis Clericis non concedunt, qui Sacrorum Canonum jussa negligunt. Nemo autem sentit, aut perduelles, aut Clericos Canonum violatores suorum Principum aut Prælatorum authoritati non subiacere. Ut illi, sic hæretici Ecclesiæ subditi sunt, & legibus Ecclesiasticis tenentur: &c. Hucusque SS. optime discurrit de hæreticis, ubi in foro externo præsumptive habentur pro formalibus. In Germania autem non viget consuetudo revalidandi matrimonia conversorum ab hæresi, quod recte fieri censeo, quia contractus conjugalis quandocunque est jure naturæ validus, & contrahens non arctatur lege positiva irritante, quod dependet ab intentione Legislatoris rationabiliter præsumpta, ac pro locorum, circumstantiarum, & consuetudinum varia, est jure naturali indissolubilis.

§. XVIII.

§. XVIII.

Quando duæ personæ Catholicæ contrahunt matrimonium coram Ministello in loco Acatholico, in quo Tridentinum aliquando fuit promulgatum, tenere abstinere ab usu matrimonii, donec coram Parocho Catholico contraxerint.

SS. D. N. Benedictus XIV. in Rescripto ad P. Simonem a S. Josepho 17. Sept. 1746. sic scribit: sic habete: Ubicunque promulgatum & receptum sit Concilii Tridentini dec retum, cap. 1. §. 24. de Matrim. ibi irrita esse conjugia, aliter quam coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote Parochi vices agente, & duobus testibus celebrata. Scimus profecto, esse Theologos, qui in ipso fidelium matrimonio Contractum a Sacramento ita dividunt, ut illum omnino perfectum quandoque consistere credant, quin ad Sacramenti excellentiam pertingat. Sed quidquid sit de hac opinione, quam Nos quidem nunc in medio relinquimus, ea certe, quod attinet ad rem præsentem, locum nullum sibi vindicare potest apud eos, qui Tridentina lege obstringuntur. Etenim, qui præter formam a se præscriptam matrimonium contrahere attentant, eorum Tridentina Synodus non Sacramentum modo, sed contractum ipsum irritum diserte pronuntiat. Quare cum inter Catholicos in Provinciis fœderati Belgii degentes & promulgatum & receptum jam fuerit illud Tridentini Decretum, perspicuum est, matrimonium (initum a Catholicis, quorum quilibet Tridentini Decreto se obstrictum agnoscit) neque in ratione Sacramenti, neque in ratione contractus validum reputari posse, &c. *Vide Tom. 3. Bullarii SS. D. N. f.* 583.

§. XIX.

Avia Judæa ad fidem Catholicam conversa potest infantem nepotem ex filio præmortuo offerre ad Baptismum.

SS. D. N. Benedictus XIV. in Epistola ad P. Guglielmi, quæ extat Tom. 3. Bullarii SS. D. N. f. 417. anno 1751. sic scribit. Probe te meminisse arbitramur; Nos die 28. Febr. 1747. definiisse, patrem, qui ex Judaica perfidia ad Christianam fidem conversus sit, posse filium suum infantem vel impuberem, Judæa matre licet dissentiente, Sanctæ Religioni nostræ initiandum offerre; Matri etiam Christi fidem amplexæ hanc eandem potestatem inesse, quantumvis pater in Judaismo perseverans contradicat; præterea hujusmodi offerendi jus ad Tutores pertransire, illiusque paternum quoque avum participem esse, qui nepotem infantem vel impuberem Sanctæ Religioni Christianæ valide offert, etiamsi vel Pater, vel Mater, aut etiam utrique in Judaismo permanentes contradicant. Verum, quia ibidem Paternæ Aviæ facta mentio est, num hæc nepotem infantem, vel impuberem, parentibus etiam illius ac tutoribus contradicentibus, Sanctæ Religioni nostræ offerendi jus haberet, quæstio instituenda est. *Deinde fuse discussa materia* §. 27. *sic concludit:* quibus rationibus adducti sumus, ut eam, de qua quæstio est, oblationem recipiendam judicaremus.

§. XX.

De Asylis.

SS. D. N. Benedictus XIV. in Bulla, *Officii*, edita 1749. Idibus Martii §. 3. sic scribit: Ut Curia Ecclesiastica in casu alicujus ex delictis exceptis ad extractionem delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos carceres transferre posset, cum Benedictus XIII. satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate ac personæ rei-

tate ea suppeterent indicia, quæ ad capturam decernendam sufficientia reputari solent; ut vero extractum hujusmodi Ministris & Officialibus Curiæ sæcularis tradere & consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quæ juxta Regulas Juris vocantur: *ultra torturam*. Deinde Clemens XII. declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici ex indiciis non quidem ultra torturam, sed ad torturam tantum sufficientibus de delicto excepto per extractum commisso constaret, posset idem extractum hujusmodi Curiæ sæculari tradere & consignare (interveniente tamen authoritate Episcopi, &) ea lege, ut loco immuni restituerentur, quatenus in progressu causæ iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent. §. 6. 7. 8. Cum in Gregorii XIV. Constitutione de laicis delinquentibus duntaxat mentio habeatur, placuit Clementi XII. hujusmodi Constitutiones ad Ecclesiasticos cujuscunque gradus (& omnes Regulares, mulieres etiam) homicidium animo præmeditato ac deliberato patrantes extendere. §. 9. Nos decernimus, quemcunque homicidam sive virum, sive mulierem, sive laicum, sive Ecclesiasticum, ac cujusvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo aut saxo proximum suum occiderit, Ecclesiastici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio & nocendi animo ac voluntate prodiisse. §. 11. Decernimus & mandamus, ut percussore ad Ecclesiam, aliumve sacrum aut religiosum locum confugiente, si Chirurgi ad inspiciendum vulnus acciti grave vitæ periculum adesse retulerint, percussor ipse e loco immuni, servatis servandis extractus carceribus mancipetur, hac tamen lege, ut Ecclesiæ omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a legibus constitutum superstes vivat. §. 12. Facultas demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in casibus exceptis ad solos Episcopos, non vero ad alios Episcopis inferiores pertineat, etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius diœcesis, ita ut tunc negotium ad viciniorem Episcopum devolvatur. Ipsis Episcopis mandamus, ut ad opportuna indicia colligenda animum intendere non recusent, & delinquentium extractionem e loco immuni quamprimum decernant, ut vel in Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiæ detineantur, vel etiam ad Curiæ laicalis carceres ejusdem Ecclesiæ nomine retinendi cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitiæ cursus per Apostolicas Constitutiones impediatur, verum in Ecclesiasticorum locorum & personarum juribus asserendis, cum ea violari contingat. Et §. 14. Præcipimus, in numero transgressorum (immunitatis Ecclesiasticæ) eos etiam censeri, qui ad Superiores Ecclesiasticos recursu posthabito Ecclesias & Loca immunia obsidere præsumunt, ac impediendo, ne ad illos, qui Sacro confugio se tuentur, alimenta deferantnr, sive aliter eosdem in Curiæ Sæcularis potestatem se dedere cogunt. &c.

Vide Tom. III. Bullarii *SS. D. N. Benedicti XIV. Constitutiones* 39.

§. XXI.

De Oratoriis Privatis.

SS. D. N. Benedictus XIV. in Bulla: *Magno*, edita 2. Junii 1751. hæc constituit. §. 4. 6. & 7. Bonifacius VIII. Episcopis concessit, ut etiam extra propriam Diœcesim Altari Viatico uterentur, quin ejus rei veniam ab Episcopo locali petere teneantur. Neque huic Privilegio per Tridentinum Concilium vel Pauli V. Decretum derogatum fuisse Congregatio Concilii respondit, Clemens XI. tamen 15. Decembris 1703. declaravit, Episcopis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, nullo modo licere extra domum propriæ habitationis in domibus laicis etiam in propria Diœcesi,

cesi, quod fortius intelligitur in aliena, etiamsi Diœcesani consensus adhiberetur, erigere Altare, ibique Sacrificium celebrare, sive celebrari facere. Hujusmodi tamen prohibitio intelligenda non est de domibus, etiam laicis, in quibus Episcopi forte occasione Visitationis, vel itineris, hospitio morantur; nec etiam, quando Episcopi in casibus a jure permissis absentes a domo propriæ ordinariæ habitationis moram faciant in aliena domo per modum similis habitationis. §. 11. 12. Tridentinum Concilium Sess. 22. decrevit, ne Episcopi patiantur, privatis in domibus extra Ecclesiam & ad divinum cultum dedicata Oratoria Sacrificium a Sæcularibus aut Regularibus quibuscunque peragi. Ex eo factum est, ut non amplius Episcopis facultas sit, concedendi usum Oratoriorum privatorum in domibus laicorum causa in iisdem Missam celebrandi, sed facultatem hujusmodi licentias dandi Pontifici esse reservatam; cui (reservationi) nimia Episcoporum facilitas in concedenda licentia sine ulla limitatione aut cautela non parum fomenti præbebat. Post eam reservationem hæc statuta fuerunt. 1. Oratorium parietibus, per quos ab omnibus aliis domesticis usibus segregetur, extructum esse debere. 2. Idem prius ab Episcopo vel alio delegato visitandum esse, num decens, & apte compositum sit, & num aliquod eorum, quæ necessaria sunt, desit. 3. ut Episcopus sit, qui licentiam impertiatur celebrandi Missam, & quod licentia hujusmodi secundum rationabile illius arbitrium duret. 4. Ut non plures in die, sed unica tantum Missa celebretur. 5. Ut Sacerdos Sæcularis ab Episcopo approbatus sit, Regularis vero a Superiore licentiam habeat. 6. Ut Missa non celebretur diebus solennibus Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, Nativitatis Domini, & aliis diebus solemnioribus, &c. 7. Exprimantur personæ, quarum præsentia necessaria est, ut in Oratorio privato Missa celebrari possit. Aliæ item, quæ interesse possunt, & Elesiastico præcepto satisfacere. 8. Declarandum, omnia sine jurium parochialium præjudicio fieri debere. Hæc sunt, quæ in consuetis privatorum Oratoriorum Brevibus continentur. §. 14. In ordinariis Brevibus ut plurimum duobus conjugibus licentia conceditur faciendi, ut in privato Oratorio Missa celebretur, exprimiturque, ut Missa celebrari possit tum iisdem præsentibus, tum eorum filiis, consanguineis, atque affinibus, qui una cum ipsis in eadem domo habitationem habent. In Congregatione Concilii 3. Dec. 1740. decisum fuit, non posse in privato Oratorio Missam celebrari, nisi indultariorum præsentia ibidem haberetur, quod idem est, ac si dicatur, viri vel uxoris, ad quos Breve directum erat. Per Nos 7. Jan. 1741. demandatum fuit, ut majoris claritatis gratia sequens Clausula adjungatur. Volumus autem, quod nati ac consanguinei & affines prædicti unicam dictam Missam vobis quidem præsentibus audire tantummodo, nunquam vero celebrari facere audeant. §. 16. Immo dicimus, posse Missam celebrari, etiamsi nulla earum personarum præsens adsit, quæ in fronte seu inscriptione Brevis nominantur, dummodo ille præsens sit, cui in Brevis corpore nominatim & expresse facultas tribuitur, ut possit in privato Oratorio, cum ipsa assistat, facere ut Missa celebretur. §. 17. Atque ut res exemplo magis pateat. Datur viro & uxori facultas faciendi, ut in privato Oratorio Missa celebretur, atque ad hos Breve dirigitur. Hic autem vir superstitem habet matrem. Hæc vero in fronte seu Inscriptione Brevis minime nominatur. Verum cum in Brevis corpore dicatur, quod ipsa quoque mater eandem Missam celebrari facere possit & valeat, id sufficiens est, ut sola matris præsentia adhibita Missa in Oratorio celebrari possit, etiamsi mater in fronte seu inscriptione Brevis nominata non sit, &c.

In eadem Bulla declaratur. 1. In iis Oratoriis, in quibus permittitur celebratio Missæ diebus excipi solitis, in Nativitate Domini tres Missas celebrari posse. 2. Baptismum ain Oratoriis pri-

vatis extra casum necessitatis administrari non posse nisi filiis regum ac principum. 3. In iisdem nec Pœnitentiæ Sacramentum extra casus a jure permissos licite administrari, non obstantibus privilegiis Regularium. 4. Communionem Paschalem in Ecclesia Parochiali sumendam esse: Regularibus autem vetitum esse in die Paschatis S. Eucharistiam distribuere in eorum Ecclesiis non parochialibus, (quod tamen intelligendum videtur, nisi Parochi & Episcopi tolerent laudabilem consuedinem oppositam) 5. In Oratoriis privatis extra Communionem Paschalem licere S. Eucharistiam sumere, si Episcopi licentia accedat. 6. Non esse vetitum Regularibus, in suis Ecclesiis extra diem Paschatis intra terminum Paschalem distribuere S. Eucharistiam, salvo implemento Præcepti in Parochiali Ecclesia.

Vide Tomum III. Bullarii SS. D. N. Benedicti XIV. Constit. 40.

§. XXII.

PROPOSITIONES DAMNATÆ,

juxta Ordinem materiarum coordinatæ.

I N D E X.

§. 1. De actibus humanis & conscientia.
2 De libero arbitrio & voluntario.
3. De Legibus.
4. De peccatis errores hæreticales.
5. De peccatis errores morales.
6. De præceptis Decalogi.
7. De præceptis Ecclesiæ.
8. De fide & spe.
9. De charitate.
10. De charitate proximi.
11. De contractibus.
12. De Clericis & Regularibus.
13. De beneficiis & simonia.
14. De Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, Matrimonio.
15. De Eucharistia & Sacrificio Missæ.
16. De Pœnitentia, ejus Ministro, & Indulgentiis.
17. De natura, authoritate, & variis Decretis Ecclesiæ.
18. De Deo, Christo, B. Virgine, & Angelis.
19. De homine in statu naturæ integræ, lapsæ, & reparatæ.
20. De gratia Bajanistarum.
21. De justificatione & merito Bajanistarum.
22. De Gratia Jansenistarum & Quesnellistarum.
23. De Quietismo Michaelis Molinos.
24. De statu habituali perfectionis per amorem desinteressatum Fenelonii.

PROPOSITIONES DAMNATÆ,

Ordine materiarum coordinatæ.

§. I.

De actibus humanis, & conscientia.

1. NOn licet sequi opinionem probabilem, vel inter probabiles probabilissimam. *Alex. VIII.* 1690. 3.

2. Generatim, dum probabilitate sive intrinseca sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus. *Innoc.* XI. 1679. 3.

3. Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tanquam inprobabilem. *Alex. VII.* 1665. 26.

4. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio. *Alex. VII.* 1665. 27.

5. Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. *Innocent. XI.* 1679. 2.

6. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili. *Innoc. XI.* 1679. 4.

7. Ubi quis invenerit doctrinam in *Augu-*

Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam. *Alex. VIII.* 1690. 30.

§. II.

De libero arbitrio, & voluntario.

1. IN statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua peccato originali, & voluntate Adami peccantis. *Alex. VIII.* 1690. 1.

2. Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. *Baji* 28.

3. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet. *Baji* 27.

4. Quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen fit. *Baji* 39.

5. Is libertatis modus, qui est a necessitate sub libertatis nomine, non reperitur in scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato. *Baji* 41.

6. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. *Baji* 66.

7. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit. *Baji* 67.

8. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. *Jansenii* 3.

§. III.

De Legibus.

1. POpulus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a principe promulgatam. *Alex. VIII.* 1665. 28.

2. Definitiva hæc sententia: *Deum homini nihil impossibile præcepisse*, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit. *Baji* 54.

3. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: *Non concupisces*. *Baji* 50

4. Concupiscentia sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. *Baji* 51.

5. Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto: *Non concupisces*. Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum: *Non concupisces*; quamvis transgressio peccatum non deputetur. *Baji* 75.

6. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. *Baji* 76.

7. Homo ob sui conservationem potest sese dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem. *Quesnelli* 71.

§ IV.

De peccatis errores hæreticales.

1. NUllum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam. *Baji* 20.

2. Omne, quod agit peccator, vel servitus peccati vel peccatum est. *Baji* 35.

3. Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium. *Baji* 46.

4. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit. *Baji* 47.

5. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii pravi habitus. *Baji* 74.

6. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando rationis usum consecutus erat, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet. *Baji* 49.

7. Om-

7. Omne scelus ejus est conditionis, ut suum authorem & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio. *Baji* 52.

8. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa vel vitiosa; quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose; & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuose. Quia, sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi. *Hussi* 16.

§. V.

De peccatis errores morales.

1. PEccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali & rationi. Theologicum vero mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum, quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de eo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum. *Alexand. VIII.* 24. *Aug.* 1690. 2.

Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem reipsa non excusat a peccato formali. *Alex. VIII.* 1690. 7. *Dec.* 2.

3. Comedere & bibere ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui. *Innocent. XI.* 1679. 8.

4. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali. *Innocent. XI.* 1679. 9.

5. Non tenemur proximum diligere actu interno & formali. *Innocent. XI.* 1679. 10.

6. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos. *Innocent. XI.* 1679. 11.

7. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum. *Innocent. XI.* 1679. 13.

8. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas. *Innoc. XI.* 1674. 14.

9. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas. *Innoc. XI.* 1679. 15.

10. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis. *Alex. VII.* 1666. 40.

11. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit. *Innoc. XI.* 1679. 62.

12. Licitum est, quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi. *Innoc. XI.* 1679. 63.

§. VI.

De præceptis Decalogi.

1. VOcare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem. *Innoc. XI.* 1669. 24.

2. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis. *Innoc. XI.* 1679. 25.

3. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel aliud quodvis additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. *Innoc. XI.* 1679. 26.

4. Causa justa utendi his amphibolo-

giis eſt, quoties id neceſſarium aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens & ſtudioſa. *Innoc. XI.* 1679. 27.

5. Qui mediante commendatione vel munere ad Magiſtratum vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis a ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum. *Innoc. XI.* 1679. 28.

6. Nihil Spiritui Dei & doctrinæ Jeſu Chriſti magis opponitur, quam communia facere juramenta in Eccleſia; quia hoc eſt multiplicare occaſiones pejerandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere, ut nomen & veritas Dei aliquando deſerviant conſilio impiorum. *Quesnelli* 101. *Clemens XI.* 1713.

7. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus. *Innoc. XI.* 1679. 52.

8. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor, ſimul a diverſis celebrantibus audit. *Innoc. XI.* 1679. 53.

9. Licitum eſt, abſoluto deſiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas. *Innoc. XI.* 13.

10. Licitum eſt filio gaudere de parricidio parentis a ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas. *Innoc. XI.* 15.

11. Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat; & poſt impactam alapam vel ictum fuſtis fugiat. *Innoc. XI.* 30.

12. Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei. *Innoc. XI.* 31.

13. Non ſolum licitum eſt, defendere occiſiva defenſione, quæ actu poſſidemus; ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus. *Innoc. XI.* 32.

14. Licitum eſt tam hæredi quam legatario contra injuſte impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicuti & jus habenti in cathedram vel præbendam, contra eorum poſſeſſionem injuſte impedientem. *Innoc. XI.* 33.

15. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur. *Innoc. XI.* 34.

16. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi. *Innoc. XI.* 35.

17. Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. *Alex. VII.* 1665. 2.

18. Eſt licitum Religioſo vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua religione ſpargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi religioſo vel ejus religioni publice & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur. *Alexand. VII.* 1665. 17.

19. Licet occidere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare. *Alexand. VII.* 1665. 18.

20. Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium rationi diſſonum videatur. *Innoc. XI.* 1679. 48.

21. Mollities jure naturæ prohibita non eſt; unde, ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali. *Innoc. XI.* 1679. 49.

22. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & mul-

& multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur. *Innoc. XI.* 51.

23. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis. *Alexand. VII.* 1666. 40.

24. Vellicare genas & mamillas tangere Monialium sunt actus subimpudici de se veniales, & solum ex pravo affectu & ex prava intentione mortales. *Per speciale Decretum SS. D. N. Benedicti XIV. & S. Congr. S. Officii* 1744.

25. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi. *Innoc. XI.* 1679. 36.

26. Famuli & famulæ domesticæ possunt occulte hæris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt. *Innocent. XI.* 1679. 37.

27. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcunque sit magna summa totalis. *Innocent. XI.* 1679. 38.

28. Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati. *Innoc. XI* 1679. 39.

29. Quidni non nisi veniale sit, detrahentis authoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere? *Innoc.* 1679. 43.

30. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat; & si hoc non sit probabile, vix ulla opinio erit probabilis in Theologia. *Innoc. XI.* 1679. 44.

31. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet Duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur, vel promotionis, alias sibi debitæ, ac promeritæ, spe perpetuo carere deberet, culpa, & pœna vacaret; sive offerat, sive acceptet Duellum. *Bened. XIV.* 1752.

32. Excusari possunt etiam, honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratia, Duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam. *Bened. XIV.* 1752.

33. Non incurrit Ecclesiasticas pœnas ab Ecclesia contra Duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiæ, acceptans Duellum, ex gravi metu amissionis famæ, & Officii. *Bened. XIV.* 1752.

34. Licitum est in statu hominis naturali, acceptare, & offerre Duellum, ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit. *Bened. XIV.* 1752.

35. Afferta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur. *Bened. XIV.* 1752.

§. VII.

De præceptis Ecclesiæ.

1. PRæceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. *Innocent. XI.* 1679. 52.

2. Satisfit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit. *Innocent. XI.* 1679. 53.

3. Nullus in foro conscientiæ Parochiæ suæ interesse tenetur nec ad annuam confessionem, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morum doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annuntiantur & docentur. *Alexand. VII.* 1669

4. Talem legem in hac materia neque Episcopi, neque Concilia Provinciarum, vel nationum sancire, neque delinquentes aliquibus pœnis aut eccle-

siasticis censuris mulctare possunt. *Alexand. VII.* 1659.

5. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit Præcepto Ecclesiæ. *Alexand. VII.* 1665. 14.

6. Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem. *Innoc. XI.* 1679. 55.

7. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto. *Alexand. VII.* 1665. 25.

8. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comederit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium. *Alexand. VII.* 1666. 29.

9. Omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio. *Alexand. VII.* 1666. 30.

10. Excusantur absolute a Præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant. *Alexand. VII.* 1666. 31.

11. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova & lacticinia in quadragesima obliget. *Alexand. VII.* 1666. 32.

§. VIII.

De Fide & Spe.

1. AB infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili. *Innoc. XI.* 1679. 4.

2. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se. *Innoc. XI.* 1679. 16.

3. Satis est actum fidei semel in vita elicere. *Innoc. XI.* 1679. 17.

4. Si quis a potestate publica interrogatur, fidem ingenue confiteri, ut Deo & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno. *Innoc. XI.* 1679. 18.

5. Voluntas non potest efficere, tu assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam meretur pondus rationum ad assensum impellentium. *Innoc. XI.* 1679. 19.

6. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem. *Innoc.* XI. 1679. 20.

7. Assensus fidei supernaturalis & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus. *Innoc. XI.* 1679. 21.

8. Non nisi fides unius Dei necessitate medii necessaria videtur, non autem explicita remunerationis. *Innoc. XI.* 1679. 22.

9. Fides late dicta ex testimonio creaturarum similive motivo ad justificationem sufficit. *Innoc.* XI. 1619. 23.

10. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi. *Innoc. XI.* 1679. 64.

11. Sufficit mysteria Sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis semel credidisse. *Innoc.* XI. 1679. 65.

12. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ex vi Præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium. *Alexand. VII.* 1665. 5.

13. Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis. *Alex. VII.* 1665. 5.

14. Futilis & toties convulsa est assertio de Pontificis supra œcumenicum authoritate atque fidei quæstionibus decernendis infallibilitate. *Alexand.* VIII. 1690. 29.

15. Bulla Urbani VIII. *in eminenti* de Jansenistis est subreptitia. *Alexand.* VIII. 1690. 31.

16. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usquedum adhibita diligentia corrigantur. *Alex.* IIIV. 1666. 45.

17. Infidelitas pure negativa, in his qui-

quibus Christus non est prædicatus, peccatum est. 68. *Baii*.

18. Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. 25. *Baii*.

19. Necesse est, infidelem in omni opere peccare. *Alexand.* VIII. 1690. 8.

20. Omne, quod non est ex fide christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est. *Alexand.* VIII. 1690. 11.

21. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videntur credere, non est fides divina, sed humana. *Alexand.* VIII. 1690. 12.

22. Nullæ dantur gratiæ, nisi per fidem. 26. *Quesneli*.

23. Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum. *Quesneli* 27.

24. Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio. *Quesnelli* 28.

25. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia. *Quesneli* 29.

26. Fides justificat, quando operatur, sed ipsa non operatur, nisi per charitatem. *Quesneli* 51.

27. Omnia alia salutis media continentur in fide, tanquam in suo germine & semine; sed hæc fides non est absque amore & fiducia. *Quesneli* 52.

28. Totum deest peccatori, quando ei deest spes, & non est spes, ubi non est amor Dei. *Quesneli* 57.

29. Si solus supplicii timor animat pœnitentiam quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem. *Quesneli* 60.

30. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in fide & precibus. *Quesneli* 68.

31. Fides, usus, augmentum, & præmium fidei, totum est donum puræ liberalitatis Dei. *Quesneli* 69.

§. IX.

De Charitate.

BOnitas objectiva (actuum humanorum) consistit in convenientia objecti cum natura rationali. Formalis vero (bonitas actuum humanorum consistit) in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc (posterius, nempe ad bonitatem formalem actuum) sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative. Hunc (finem ultimum) homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis. *Alexand.* VIII. 1690. 1.

2. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum eliceret; condemnare non audemus. *Innoc.* XI. 1679. 5.

3. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum. *Innoc.* XI. 1679. 6.

4. Tunc solum obligat (præceptum charitatis), quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus. *Innoc.* XI. 1679. 7.

5. Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pænitentibus, potest esse sine remissione peccatorum. *Baii* 31.

6. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. *Baii* 32.

7. Catechumenus juste, recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in baptismi lavacro demum percipitur. *Baii* 33.

Item: Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate. *Baii* 16.

8. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis potest habere veram charitatem; & charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis. *Baii* 70.

9. Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur. *Baii* 38.

In omnibus suis actibus peccator servit cupiditati dominanti. *Baii* 40.

10. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis

naturalis scilicet, quo Deus amatur ut author naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris literis & plurimis veterum testimoniis excogitata. *Baii* 34.

Illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo, quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda. *Baii* 61.

Item: Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est & bonum, quod moraliter bonum appellare consueverunt; vel quia est meritorium regni æterni, eo quod fit a vivo Christi membro per Spiritum charitatis, rejicienda putatur. *Baii* 62.

11. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio vel mundi; si Dei; charitas Patris est. Si mundi; concupiscentia carnis, hoc est, mala est. *Alex.* VIII. 1690. 7.

12. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec placens Deo. *Alexand.* VIII. 1690. 10.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur. *Alex.* VIII. 1690. 13.

14. Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & Amor, quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus. *Quesneli* 44.

15. Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat. *Quesneli* 45.

16. Cupiditas aut charitas usum sensuum bonum, vel malum faciunt. *Quesneli* 46.

17. Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons est charitas, quando Dei amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est, quod apparet exterius, alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia. *Quesneli* 47.

18. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo & sine charitate. *Quesneli* 48.

19. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei. *Quesneli* 49.

20. Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus charitatis non est ille, qui clamat. *Quesneli* 50.

21. Fides justificat, quando operatur, sed ipsa non operatur, nisi per charitatem. *Quesneli* 51.

22. Omnia alia salutis media continentur in fide, tanquam in suo germine & semine; sed hæc fides non est absque amore & fiducia. *Quesneli* 52.

23. Sola charitas christiano modo facit (actiones christianas) per relationem ad Deum & Jesum Christum. *Quesneli* 53.

24. Sola charitas est, quæ Deo loquitur, eam solam Deus audit. *Quesneli* 54.

25. Deus non coronat, nisi charitatem; qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit. *Quesneli* 55.

26. Deus non remunerat nisi charitatem, quoniam charitas sola Deum honorat. *Quesneli* 56.

27. Totum deest peccatori, quando ei deest spes & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei. *Quesneli* 57.

28. Nec Deus est, nec religio, ubi non est amor Dei. *Qnesneli* 58.

29. Oratio impiorum est novum peccatum, & quando Deus illis concedit, est novum in eos judicium. *Quesneli* 59.

30. Timor non nisi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore justitiæ non ducitur. *Quesneli* 61.

31. Qui a malo non abstinet, nisi timore

timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo. *Queſneli 62.*

32. Baptizatus adhuc eſt ſub lege ſicut Judæus, ſi legem non adimpleat, aut adimpleat ex ſolo timore. *Queſneli 63.*

33. Sub maledicto legis, nunquam fit bonum, quia peccatur ſive faciendo malum, ſive illud non niſi ob timorem evitando. *Queſneli 64.*

34. Moyſes, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores legis mortui ſunt, abſque eo, quod ullum Deo dederint filium, cum non effecerint niſi mancipia per timorem. *Queſneli 65.*

35. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem ſicut beſtiæ, ſed per fidem, & per amorem ſicuti filii. *Queſneli 66.*

36. Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem. *Queſneli 67.*

Vide etiam infra §. 24. de amore deſintereſſato habituali Fenelonii.

§. X.

De Charitate Proximi.

1. NOn tenemur proximum diligere actu interno & formali. *Innocent.* XI. 2. *Mart.* 1679. 10.

2. Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos. *Innocent.* XI. 2. *Mart.* 1679. 11.

3. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 12.

4. Vix in ſæcularibus etiam Regibus invenies ſuperfluum ſtatui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantum ex ſuperfluo ſtatui. *Innocent.* XI. 2. *Mart.* 1679. 12.

§. XI.

De Contractibus.

1. LIcitum eſt mutuanti, aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget, ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus. *Alex.* VII. 1666. 42.

2. Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quam futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo uſura excuſari. *Innoc.* XI. 1679. 41.

3. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum. *Innoc.* XI. 1679. 43.

4. Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri. *Innoc.* XI. 1679. 40.

§. XII.

De Clericis & Regularibus.

1. QUi non poteſt recitare Matutinum & laudes, poteſt autem recitare reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem. *Innocenc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 54.

2. In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit Præcepto. *Alex.* VII. 8. *Mart.* 1666. 34.

3. Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti & craſtino. *Alex.* VII. 8. *Mart.* 1666. 35.

4. Regulares mendicantes petere poſſunt licite a Judicibus ſæcularibus, ut injungant Epiſcopis, quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Adventu & Quadrageſima, quod ſi renuant facere Epiſcopi Decretum Judicum ſæcularium tantundem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet. *Sub Alex.* VII. 30. *Jan.* 1659.

5. Regulares poſſunt in foro conſcie

tiæ

n-

tiæ uti privilegiis, quæ sunt expresse revocata per Tridentinum. *Alex.* VII. 8. *Mart.* 1666. 36.

§. XIII.

De Beneficiis & Simonia.

1. CUm dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo, vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 47.

2. Non est contra justitiam beneficia non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur. *Alex.* VII. 24. *Sept.* 1665. 22.

3. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut econtra. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 45.

4. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sicut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis. *Innocent.* XI. 2. *Mart.* 1679. 46.

5. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna. *Alex.* VII. 24. *Sept.* 1665. 20.

6. Habens Cappellaniam, aut quodvis Beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet. *Alex.* VII. 24. *Mart.* 1665. 21.

7. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit. *Alexand.* VII. 8. *Mart.* 1666. 33.

8. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos. *Alex.* VII. 8. *Mart.* 1666. 43.

§. XIV.

De Sacramentis in genere, & in specie de Baptismo & Confirmatione, & Matrimonio.

De Sacramentis in genere.

1. NOn est illicitum in Sacramentis conficiendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi; hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. *Innocent.* XI. 2. *Mart.* 1679. 1.

2. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi. *Innocent.* XI. 2. *Mart.* 1679. 29.

De Baptismo & Confirmatione.

1. VAluit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris*, prætermissis illis: *Ego te baptizo.* *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 27.

2. Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendo, quod facit Ecclesia. *Alex. VIII.* 7. *Decemb.* 1690. 28.

3. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum Absolutionis & in Catechumenis ante Baptismum est, vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum. *Baii* 43.

4. Unde in Sacramento Baptismi aut Sacerdotis absolutione proprie reatus peccati duntaxat tollitur, & ministerium

rium Sacerdotum solum liberat a reatu. *Baii* 57.

De Matrimonio.

1. OPus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali. *Innoc. XI.* 2. *Mart.* 1679. 9.

2. Copula cum conjugata consentiente marito non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum. *Innoc. XI.* 2. *Mart.* 1679. 50.

3. Non peccat maritus, occidens propria authoritate uxorem in adulterio deprehensam. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665. 19.

§. XV.

De Eucharistia & Sacrificio Missæ.

1. SAcrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint. *Alexand.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 22.

2. Similiter arcendi sunt a sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus & omnis mixtionis expers. *Alexand.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 23.

3. Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 55.

4. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus, ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII. *Alexand. VIII.* 24. *Septemb.* 1665. 8.

5. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta. *Alexand. VII.* 24. *Septemb.* 1665. 9.

6. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre, neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione per juramentum firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram. *Alexand. VII.* 24. *Sept.* 1665. 10.

7. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium non præceptum. *Alex.* VII. 8. *Mart.* 1666. 38.

8. Illa particula *quamprimum*, intelligitur, dum Sacerdos suo tempore confitebitur. *Alexand. VII.* 8. *Mart.* 1666. 39.

9. Sacrificium Missæ non alia ratione est Sacrificium quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta Societate homo Deo inhæreat. *Baii* 45.

§. XVI.

De Pœnitentia, ejus Ministro & Indulgentiis.

De Contritione.

1. TImor gehennæ non est supernaturalis. *Alexand. VIII.* 7. *Dec.* 1690. 14.

2. Attritio, quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis. *Alex.* VIII. 7. *Dec.* 1690. 15.

3. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura sine ullo ad Deum offensum respectu. *Alexand.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 9.

4. Probabile est sufficere attritionem naturalem modo honestam. *Innoc. XI.* 1. *Martii* 1679. 58.

5. Per contritionem etiam cum charitate perfecta & cum voto suscipiendi conjunctam non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii sine actuali susceptione Sacramenti. *Baii* 71.

6. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali. *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 19.

De Confessione.

1. COnfessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ. *Alex.* VIII. 7. *Dec.* 1690. 20.

2. Fre-

2. Frequens confessio & communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis. *Innoc. XI.* 2. *Mart.* 1679. 56.

3. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. *Innoc. XI.* 2. *Mart.* 1679. 58.

4. Peccata in confessione omissa seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere. *Alex.* VII. 24. *Sept.* 1665. 11.

5. Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato. *Alexand. VII.* 24. *Sept.* 1665. 13.

6. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665. 13.

7. Mollities, Sodomia, Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione procurasse pollutionem. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665. 24.

8. Qui habuit copulam cum soluta satisfacit confessionis præcepto dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665 25.

De Satisfactione.

1. ORdinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei idipsum quodammodo dictante. *Alex. VIII.* 7. *Decemb.* 1690. 16.

2. Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus. *Alex. VIII.* 7. *Dec.* 1690. 17.

3. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu sed abusu. *Alex. VIII.* 7. *Dec.* 1690. 18.

4. Parochianus potest suspicari de mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi & incongrua pœnitentia seu satisfactione ob quæstum vel lucrum subsidii temporalis. *Alexand.*] *VIII.* 7. *Decemb.* 1690. 21.

5. Pœnitens propria authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665. 15.

6. Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam. *Baii* 77.

De Absolutione.

1. LIcet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ Festivitatis aut Indulgentiæ. *Innoc. XI.* 2. *Mart.* 1679. 59.

2. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem. *Innoc. XI.* 2. *Martii* 1679. 60.

3. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione versatur, quam potest, & non vult omittere; quinimo directe & ex proposito quærit, aut eo se ingerit. *Innocent.* XI. 2. *Martii* 1679. 61.

4. Prælati regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665. 4.

5. Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ. *Alexand. VII.* 8. *Mart.* 1666. 41.

6. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo regale, dum deficiente illa nimis ægre agere vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur. *Alexand. VII.* 8. *Mart.* 1666. 41.

7. In hominibus pœnitentibus ante

Sacramentum Absolutionis & in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum. *Baii* 43.

8. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat, ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur. *Baii* 58.

9. Licet per literas sive per internuntium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem petere. Damnata *sub Clem VIII.* 20. *Jun.* 1602. hancque pro utraque parte intelligendum esse declaravit *Paulus V. An.* 1605 14 *Jun.*

10. Sententia asserens Bullam cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est. Anno 1629. visa & tolerata est. *Alexand. VII.* 29. *Sept.* 1665. 3.

De Approbatione, Indulgentiis, & Sigillo.

1. QUi beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. *Alexand. VII.* 24. *Sept.* 1665. 16.

2. Concilium Tridentinum non obligat regulares ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint, neque de illius Concilii authoritate privilegia regularium restringi possunt, cum in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei, neque Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata. *Sub Alexand. VII.* 30. *Januar.* 1659.

3. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere vel limitare approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare; quinimo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur, & si ab Episcopis Religiosi non approbentur, rejectio illa valet tantum, acsi approbatio concessa fuisset. *Sub Alexand. VII.* 30. *Jan.* 1659.

4. Regulares Ordinum mendicantium semel approbati ab Episcopo ad confessiones audiendas in sua Diœcesi, habentur approbati in aliis, nec nova Episcoporum indigent approbatione: regulares habent potestatem absolvendi a peccatis Episcopis reservatis, etiamsi ab Episcopo authoritas illa indulta ipsis non fuerit. *Sub Alexand. VII.* 30. *Jan.* 1659.

5. Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus. *Alex. VII.* 24. *Sept.* 1665. 6.

6. Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi. *Alexand. VII.* 24. *Sept.* 1665. 7.

7. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impertiuntur, ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur. *Baii* 60.

8. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ. *Alex. VII.* 8. *Mart.* 1656. 37.

9. Scientia ex confessione acquisita, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione & gravamine pœnitentis, uti licet, si aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur: addita deinde explicatione sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacunque revelatione, atque in casu, quo multo gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. *Hæc propositio*, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam

cum dicta explicatione sive limitatione prohibita est *Anno* 1682. 19. *Nov. unica*.

§. XVII.

De natura, authoritate, & variis Decretis Ecclesiæ.

1. NOta Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica, comprehendens & omnes Angelos cœli & omnes Electos, & justos terræ, & omnium sæculorum. *Quesnelli* 72.

2. Quid est Ecclesia, nisi cœtus Filiorum Dei, manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & exspectantium gratiam futuri sæculi? *Quesneli* 73.

3. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput, omnes vero Sanctos ut membra. *Quesneli* 74.

4. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est caput, vita, & subsistentia, & persona; Unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator. *Quesneli* 75.

5. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes electi, & justi omnium sæculorum illam componunt. *Quesneli* 76.

6. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro capite. *Quesneli* 77.

7. Separatur quis a Populo Electo, cujus figura fuit Populus Judaicus, & Caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio. *Quesneli* 78.

8. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere Spiritum, Pietatem, & Mysteria Sacræ Scripturæ. *Quesneli* 79.

9. Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus. *Quesneli* 80.

10. Obscuritas Sancti Verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione. *Quesneli* 81.

11. Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere. *Quesneli* 82.

12. Est illusio, sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debet communicari fœminis lectione sacrorum librorum. Non ex fœminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia, ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt hæreses. *Quesneli* 83.

13. Abripere a Christianorum manibus Novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obdurare. *Quesneli* 84.

14. Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere, ut patiantur speciem quandam excommunicationis. *Quesneli* 85.

15. Eripere simplici populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei. *Quesneli* 86.

16. Modus plenus sapientia, lumine, & charitate est dare animabus tempus portandi cum humilitate & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere justitiæ Dei, antequam reconcilietur. *Quesneli* 87.

17. Ignoramus, quid sit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detractamus separationis istius ferre confusionem. *Quesneli* 88.

18. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod, cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi Sacrificio Ecclesiæ. *Quesneli* 89.

19. Ecclesia authoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius corporis. *Quesneli* 90.

20. Excommunicationis injustæ metus, nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro: nunquam eximus

mus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per charitatem affixi sumus, *Quesneli* 91.

21. Pati potius in pace excommunicationem, & anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra authoritatem aut scindere unitatem. *Quesneli* 92.

22. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps primorum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato, Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt. *Qnesneli* 93.

24. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores. *Quesneli* 94.

24. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua quasi peregrina plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum: adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium; neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in filios suos. *Quesneli* 95.

25. Deus permittit, ut omnes potestates sint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit nisi divinæ gratiæ. *Quesncli* 96.

26. Nimis sæpe contingit membra illa, quæ magis sancte ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tanquam indigna, ut sint Ecclesia, vel tanquam ab ea separata, sed justus vivit ex fide, & non ex opinione hominum. *Quesneli* 97.

27. Status persecutionis & pœnarum, quas quis tolerat, tanquam hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo. *Quesneli* 98.

28. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo, aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla. *Quesneli* 99.

29. Tempus deplorabile, quò creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos. Tempus hoc advenit . . . . . . Haberi, & tractari a Religionis Ministris, tanquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, & hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excæcatus, aut obreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus diabolo Dei servum. *Quesneli* 100.

30. Nihil Spiritui Dei, & doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia, quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere, ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum. *Quesneli* 101.

§. XVIII.

De Deo, Christo, B. Virgine, & Angelis.

1. DEus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis alteri donat villam vel librum. *Innoc.* XI. 23. *Novemb.* 1679. 1.

2. Deus subjicit nobis suam omnipotentiam. *Innoc.* XI. 23. *Novemb.* 1679. 2.

3. Dei Patris simulacrum nefas est Christiano in templo collocare. *Alex.* VIII. 1690. 25.

4. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem fudisse. *Urb. VIII. Anno* 1641. *pridie Nonas Mart.*

5. Opera justitiæ & temperantiæ, quæ Chri-

Christus fecit ex dignitate personæ operantis, non traxerunt majorem valorem. *Baii* 19.

6. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo non pro solis electis, sed pro omnibus & solis fidelibus. *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 4.

7. Oblatio in templo, quæ fiebat a B. V. M. in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testantur, quod indiguerit purificatione, & quod filius, qui offerebatur, etiam macula matris maculatus esset secundum verba legis. *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 24.

8. Nemo præter Christum est absque peccato originali, hinc B. V. mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum fuerunt ultiones peccati actualis vel originalis. *Baji* 73.

9. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est. *Alex.* VIII. 1690. 26.

10. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia. *Baji* 1.

11. Et bonis Angelis & primo homini, si in statu illo permansissent, usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces & non gratia. *Baji* 3.

12. Vita æterna homini integro & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt. *Baji* 4.

13. In promissione facta Angelo & primo homini, continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus sine alio respectu vita æterna justis promittitur. *Baji* 5.

14. Dona concessa homini integro & Angelo forsitan non improbanda ratione possunt dici gratia, sed quia secundum usum Scripturæ nomine gratiæ tantum ea munera intelliguntur, quæ per Jesum male merentibus & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet. *Baji* 9.

§. XIX.

De homine in statu naturæ integræ, naturæ lapsæ, & naturæ reparatæ.

1. IN statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua peccato originali & voluntate Adami peccantis. *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 1.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturalis, hæc in statu naturæ lapsæ operantem reipsa non excusat a peccato formali. *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 2.

3. Pelagianus error est, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. *Baji* 28.

4. Quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen fit. *Baji* 39.

5. In omnibus suis actibus peccator servit cupiditati dominanti. *Baji* 40.

6. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus sive non malus, & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit & docet. *Baji* 65.

7. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. *Baji* 66.

8. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit. *Baji* 67.

9. Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quæstio est, sed causæ originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium. *Baji* 46.

10. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione ac respectu ad voluntatem a qua originem habuit. *Baii* 47.

11. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium. *Baii* 48.

12. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando rationis usum consecutus erat, actualiter Deum odio habeat, Deum blas-

phemet, & legi Dei repugnet. *Baji* 49.

13. Omne scelus ejus est conditionis ut suum authorem & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio. *Baii* 52.

14. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus. *Baii* 53.

15. In peccato duo sunt: actus & reatus, transeunte autem actu, nihil manet nisi Reatus sive obligatio ad pœnam. *Baii* 56.

16. Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde Job & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt. *Baii* 72.

17. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi. *Baji* 74.

18. Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto: *Non concupisces:* unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum *non concupisces*, quamvis transgressio peccatum non deputetur. *Baii* 75.

19. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. *Baii*. 76.

20. Naturali lege constitutum fuit homini ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset. *Baii* 6.

21. Opera bona justorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei judicio mererentur accipere. *Baii* 14.

22. Opera Catechumenorum, ut fidem & pœnitentiam, ante remissionem peccatorum factam sunt vitæ æternæ merita, quam vitam non consequentur Catechumeni, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur. *Baii* 18.

23. Humanæ naturæ sublimatio & exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis. *Baii* 21.

24. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. *Baii* 22.

25. Non solum fures ii sunt & latrones, qui Christum viam & ostium veritatis & vitæ negant, sed etiam quicunque aliunde, quam per Christum in viam justitiæ, hoc est, ad aliquam justitiam conscendi posse dicunt. *Baii* 24.

26. Aut tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea superetur. *Baii* 30.

27. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus. *Baii* 36.

28. Omne quod agit peccator, vel servitus peccati, vel peccatum est. *Baii* 35.

29. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, ut mandatis Dei pareant, cujusmodi sunt obedire Parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientiæ & veræ legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum. *Baii* 44.

30. Quando per eleemosynas aliaque pietatis opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant; nam alioquin essemus aliqua saltem ex parte Redemptores, sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur & communicatur. *Baii* 59.

31. Denique & illa distinctio duplicis vivificationis alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentia & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, commentitia judicatur, & Scripturis minime congruens. *Baii* 64.

32. Cum Pelagio sentit, qui boni ali-

aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ viribus ortum ducit, agnoſcit. *Baii* 32.

§. XX.

De Gratia Bajaniſtarum.

1. NEc Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia. *Baii* 1.

2. Sicus opus malum ex ſua natura eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium. *Baii* 2.

3. Et bonis Angelis & primo homini, ſi in ſtatu illo permanſiſſent uſque ad ultimum vitæ, felicitas eſſet merces & non gratia. *Baii* 3.

4. Vita æterna homini integro & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt. *Baii* 4.

5. In promiſſione facta Angelo & primo homini continetur naturalis juſtitiæ conſtitutio, qua pro bonis operibus ſine alio reſpectu vita æterna juſtis promittitur. *Baii* 5.

6. Naturali lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet. *Baii* 6.

6. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis *munera*, ſed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur *gratiæ;* quo fit, ut tantum merita, non etiam gratiæ debeant nuncupari. *Baii* 7.

8. In redemptis per gratiam Chriſti nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum. *Baii* 8.

9. Dona conceſſa homini integro & Angelo forſitan non improbanda ratione poſſunt dici gratia, ſed quia ſecundum uſum Scripturæ nomine gratiæ *tantum ea munera* intelliguntur, quæ *per Jeſum male merentibus & indignis* conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet. *Baii* 9.

10. Solutionem pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo ſæpe manet, & corporis reſurrectionem proprie non niſi meritis Chriſti adſcribendam eſſe. *Baii* 10.

11. Quod pie, & juſte in hac vita mortali uſque in finem converſati vitam conſequamur æternam, id non proprie gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ juſto Dei judicio deputandum eſt; nec in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantum ad primam inſtitutionem generis humani, in qua lege naturali inſtitutum eſt, ut juſto Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur. *Baii* 11.

12. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio. *Baii* 26.

13. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio. *Baii* 25.

14. Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur. *Baii* 55.

15. Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe a Deo creari & inſtitui ſine juſtitia naturali. *Baii* 79.

§. XXI.

De Juſtificatione & Merito Bajaniſtarum.

1. JUſtificatio impii fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communicationem & inſpirationem gratiæ, quæ per eam juſtificatos facit implere legem. *Baii*. 69.

2. Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantum ex eo, quod ſint conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi. *Baii* 13.

3. Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui bene operatur habeat gratiam & inhabitantem Spiritum Sanctum, ſed in eo ſolum quod obedit divinæ legi. *Baii* 15.

4. Sen-

4. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum. *Baji* 17.

5. Pelagii sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum non est regni cœlestis meritorium. *Baji* 12.

6. Justitia, qua justificatur impius per fidem, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum justitiæ, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in Filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus deinceps bene vivere & Dei mandatis obedire possit. *Baji* 42.

7. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali & gratuito supra conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret. *Baji* 23.

8. A vanis & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate conditionis sublimatus, & ad Dei Filium adoptatus. *Baji* 24.

§ XXII.

De Gratia Jansenistarum & Quesnelistarum.

1. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. *Jansenii* 1. *Urbanus VIII.* 1641.

2. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. *Jansenii* 2.

3. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. *Jansenii* 3.

4. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent, eam gratiam esse talem, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. *Jansenii* 4.

5. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. *Jansenii* 5.

6. Pagani, Judæi, hæretici, aliique hujus generis nullum accipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes; in illis esse voluntatem nudam & inermem sine omni gratia sufficiente. *Alex.* VIII. 1690. 5.

7. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere; a gratia sufficiente libera nos Domine. *Alexand.* VIII. 1690. 6. 7.

8. Quid aliud remanet animæ, quæ Deum atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem ad orationem, & ad omne opus bonum? *Quesneli* 3.

9. Jesu Christi gratia, principium efficax boni cujuscunque generis, necessaria est ad omne opus bonum; absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest. *Quesneli* 2.

10. In vanum Domine præcipis, si tu ipse non das, quod præcipis. *Quesneli* 3.

11. Ita Domine; omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo. *Quesneli* 4.

12. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum. *Quesneli* 5.

13. Discrimen inter fœdus Judaicum & Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia: in isto vero Deus peccatori dat, quod jubet, illum sua gratia purificando. *Quesneli* 6.

14. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam

ſuam legem? Quæ vero felicitas non eſt admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis. *Quesneli* 7.

15. Nos non pertinemus ad novum fœdus, niſi in quantum participes ſumus ipſius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id quod Deus nobis præcepit. *Quesneli* 8.

16. Gratia Chriſti eſt gratia ſuprema, ſine qua confiteri Chriſtum nunquam poſſumus, & cum qua nunquam illum abnegamus. *Quesneli* 9.

17. Gratia eſt operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare. *Quesneli* 10.

18. Gratia non eſt aliud, quam voluntas omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet. *Quesneli* 11.

19. Quando Deus vult ſalvare animam, quocunque tempore, quocunque loco effectus indubitabilis ſequitur voluntatem Dei. *Quesneli* 12.

20. Quando Deus vult animam ſalvam facere, & eam tangit interiori gratiæ ſuæ manu, nulla voluntas humana ei reſiſtit. *Quesneli* 13.

21. Quantumcunque remotus a ſalute ſit peccator obſtinatus, quando Jeſus ſe ei videndum exhibet lumine ſalutari ſuæ gratiæ, oportet, ut ſe dedat, accurrat, ſeſe humiliet, & adoret Salvatorem ſuum. *Quesneli* 14.

22. Quando Deus mandatum ſuum, & ſuam æternam locutionem comitatur unctione ſui ſpiritus, & interiori vi gratiæ ſuæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit. *Quesneli* 15.

23. Nullæ ſunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil reſiſtit omnipotenti. *Quesneli* 16.

24. Gratia eſt vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Jeſum Chriſtum: quicunque ad eum non venit, poſtquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus eſt doctus a Patre. *Quesneli* 17.

25. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, ſemper affert fructum ſuum. *Quesneli* 18.

26. Dei gratia nihil aliud eſt, quam ejus omnipotens voluntas: hæc eſt idea, quam Deus ipſe nobis tradit in omnibus ſuis Scripturis. *Quesneli* 19.

27. Vera gratiæ idea eſt, quod Deus vult ſibi a nobis obediri, & obeditur, imperat, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt. *Quesneli* 20.

28. Gratia Jeſu Chriſti eſt gratia fortis, potens, ſuprema, invincibilis, utpote quæ eſt operatio voluntatis omnipotentis, ſequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & reſuſcitantis filium ſuum. *Quesneli* 21.

29. Concordia omnipotens operationis Dei in corde hominis, cum libero ipſius voluntatis conſenſu, demonſtratur illico nobis, in Incarnatione, veluti fonte atque Archetypo omnium aliarum operationum miſericordiæ & gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo ſunt, ſicut ipſa originalis operatio. *Quesneli* 22.

30. Deus ipſe nobis ideam tradidit omnipotentis operationis ſuæ gratiæ, eam ſignificans per illam, qua Creaturas a nihilo producit, & mortuis reddit vitam. *Quesneli* 23.

31. Juſta idea, quam Centurio habet de omnipotentia Dei, & Jeſu Chriſti, in ſanandis corporibus ſolo motu ſuæ voluntatis, eſt imago ideæ, quæ haberi debet de omnipotentia ſuæ gratiæ in ſanandis animabus a cupiditate. *Quesneli* 24.

32. Deus illuminat animam, & eam ſanat æque ac corpus, ſola ſua voluntate; jubet, & ipſi obtemperatur. *Quesneli* 25.

33. Omnes, quos Deus vult ſalvare per Chriſtum, ſalvantur infallibiliter. *Quesneli* 30.

34. Deſideria Chriſti ſemper habent ſuum effectum; pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat. *Quesneli* 31.

35. Jeſus Chriſtus ſe morti tradidit ad liberandum pro ſemper ſuo ſanguine Primogenitos, id eſt, Electos de manu Angeli exterminatoris. *Quesneli* 32.

36. Proh! quantum oportet bonis terrenis, & ſibimetipſi renunciaſſe, ad hoc ut quis fiduciam habeat ſibi, ut ita dicam, appropriandi Chriſtum Jeſum, ejus amorem, mortem & myſteria, ut facit

facit Sanctus Paulus dicens: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* *Quesneli* 33.

37. Gratia Adami non producebat nisi merita humana. *Quesli* 34

38. Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ & integræ. *Quesneli* 35.

39. Differentia essentialis inter gratiam Adami & status innocentiæ, ac gratiam christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset: ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus. *Quesneli* 36.

40. Gratia Adami sanctificando illum in semetipso erat illi proportionata: Gratia christiana nos sanctificando in Jesu Christo, est omnipotens, & digna Filio Dei. *Quesneli* 37.

41. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris. *Quesneli* 38.

42. Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad errandum; ardoris, nisi ad se præcipitandum; virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. *Quesneli* 39.

43. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad condemnationem. *Quesneli* 40.

44. Omnis cognitio Dei etiam naturalis, etiam in Philosophis ethnicis, non potest venire, nisi a Deo, & sine gratia non producit, nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis & amoris. *Quesneli* 41.

45. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei, sine hoc nihil, nisi impuritas; nihil nisi indignitas. *Quesneli* 42.

46. Primus effectus gratiæ baptismalis est facere, ut moriamur peccato; adeo, ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi. *Quesneli* 43.

§. XXIII.

De Quietismo Michaelis Molinos.

Q*Uietismus Molinii turpissimus consistit in quadam prætensa imperturbabili quiete animi per contemplationem uniti cum Deo, fundata in abstractione mentis ab omni specie rerum sensibilium, etiam relipiosissimarum; ac compatibilis cum quibusvis operationibus, etiam luxuriosissimis in corpore.* Author hujus nefariæ doctrinæ erat Michael Molinos, Sacerdos Sæcularis Diœcesis Cæsaraugustanæ, natus Muniessæ in Hispania. Hic insignis hypocrita edidit Romæ Anno 1675. librum italicæ scriptum sub titulo: *Dux Spiritualis, quo anima per viam interiorem perducitur ad perfectam contemplationem, & thesaurum maximum pacis internæ: Guida spirituale &c.* Liber iste reimpressus est Madriti Anno 1676. Cæsaraugustæ Anno 1677. & Sevillæ 1685. Cum autem in hoc Opusculo venenum instillaretur latenter, author non solum sibi aquisivit Anno 1680. Romæ suis prædicationibus famam Doctoris illuminati quoad directionem Spiritus, sed etiam traxit in suum rete ingentem multitudinem personarum, contemplationi deditarum, præsertim mulierum, ad ejusmodi illusiones facilium. Exinde ergo contigit, ut tales mulierculæ contemplationem Molinosianam professæ sæpe accederent ad S. Communionem sine ulla præparatione ac confessione, & in Ecclesiis orationi vacarent, quin unquam aperirent oculos ad SS. Sacramentum, vel ad pias imagines, ne isto aspectu rerum sensibilium prætensam contemplationem interrumperent. Nec solum mulieres, sed etiam personæ Ecclesiasticæ, alioquin bonæ famæ, se illa specie contemplationis decipi passæ sunt. Cum autem solus liber nimis succinctus ipsis non videretur sufficiens ad perfecte assequendam novæ vitæ contemplativæ doctrinam, partim per litteras, partim oretenus petierunt ab authore explicationem, ex qua aliud erui non poterat, nisi animam in ora-

tione

tione quietis Deo unitam non posse sua voluntate peccare per quosvis actus etiam abominandos in corpore, eo quod hi imputandi essent aut violentiæ tentationis, aut passioni corporis. In defensionem hujus suæ doctrinæ, adducebat illum textum Jobi c. 16. *Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces*. Hunc enim textum proposit. 49. sic explicabat: *Job ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore, quo habebat mundas ad Deum preces*. Non tamen poterat hæc impostura longiori tempore latere Romana Tribunalia; Incarceratus tandem Romæ est hypocrita 16. Jul. 1685. & post incarcerationem ferme duorum annorum tandem imposturas suas fassus, publice in foro *Alla Minerva* eas retractare compulsus, & ad perpetuos carceres damnatus est. *Pacichellus* scribit, eum viginti duobus annis vixisse Romæ; Palinodiam cecinisse anno ætatis suæ sexagesimo; eum per duodecim annos nunquam fuisse confessum, etiamsi a faciendo Sacro non abstineret; &, cum caperetur, quatuor milla aureorum, & duodecim millia Epistolarum in ejus scriniis reperta esse. Plura de hac re videri possunt in opere *de Hæresibus Dominici Bernini*. Propositiones vero, ex libro impostoris, Anno 1685. excerptæ, condemnatæ sunt 24. Novemb. Anno 1687. per Decretum S. Inquisitionis, jussu & authoritate Innocentii XI. & dein per Bullam Pontificiam, quæ sic habet.

INNOCENTIUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

COElestis Pater Christus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variisque Gentium erroribus involutum a potestate diaboli, sub qua misere post lapsum primi Parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere, & in Ligno Crucis Chirograpgho Redemptionis nostræ affixo in testimonium suæ in nos charitatis sese Hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox rediturus in Cœlum Ecclesiam Catholicam Sponsam suam tanquam novam Civitatem sanctam Hierusalem descendentem de cœlo non habentem rugam, neque maculam, unam, sanctamque in Terris relinquens armis potentiæ suæ contra Portas Inferi circum vallatam, Petro Apostolorum Principi, & Successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam sartam, tectamque custodirent; ne oves pretioso suo Sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipue Beato Petro mandasse Sacræ Litteræ docent: cui enim Apostolorum nisi Petro dixit: Pasce oves meas; & rursus: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.? Quare nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili Dei omnipotentis consilio in ejusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut Populus christianus eam sectaretur Fidem, quæ a Christo Domino per Apostolos suos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.

Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset quendam *Michaelem de Molinos* prava dogmata tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxin deduxisse, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & usum a sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fideles a vera Religione, & a christianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant. Nos, cui cordi semper fuit, ut fidelium animæ Nobis ex alto commissæ purgatis pravarum opinionum erroribus ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum *Michaelem de Molinos*, carceribus mancipari mandavimus, deinde coram Nobis, & venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardina-

dinalibus in tota Republica Christiana Generalibus inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, matureque perpensis, implorata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infra scriptarum Propositionum ejusdem *Michaelis de Molinos*, a quo fuerunt pro suis recognitæ, & de quibus Propositionibus tanquam a se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus, & respective confessus fuerat, ut latius in processu, & Decreto de Mandato Nostro lato die 28. Aug. præsentis Anni 1687. devenire ut infra decrevimus.

Propositiones.

1. Oportet hominem suas potentias annihilare; & hæc est Via Interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est Gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando Anima se annihilat, & ad suum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet; quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum: & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, in qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere; & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet Anima cogitare, nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de Morte, nec de Æternitate.

8. Non debet velle scire an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, necne; nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanine manere.

9. Non debet Anima reminisci, nec sui, nec Dei, nec cujuscunque rei, & in Via Interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia DEI est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso; nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem purgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam Divinam voluntatem.

14. Qui Divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est velle, quod Divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra Divinæ. Et illud Evangelii: *Petite, & accipietis*, Non est dictum a Christo pro Animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Imo hujusmodi Animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent; quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita, quia melius est Divinæ Justitiæ satisfacere, quam Divinam Misericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cognitione Animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in Oratione utitur Imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in Oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur: ejus locutio, est operatio; & semper in Anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In Oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete, & oblivione cujuscunque cogitationis particularis, ac distinctæ Attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum, & amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum, quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus a Creatura productus, sed est cognitio a Deo Creaturæ tradita, quam Creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de Amore.

23. Mystici cum Sancto Bernardo in Scala Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus Animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam, & hac cessante, Anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescunque cogitationes in Oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt Orationem Fidei; imo etiam perfectiorem efficiunt; quia Anima tunc magis Divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio, & contemplatio actualis; quia Oratio, & resignatio, resignatio & Oratio idem sunt; & dum resignatio perdurat, perdurat & Oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica; cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed seipsum, & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit tam in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28 Tædium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtute, & frigida remanet, nullum in seipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus Meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sen-

sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis Animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ, nondum mortuæ.

33. Male agit Anima, quæ procedit per hanc Viam Internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum, quoniam Animæ Internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro Animabus Internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis: & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse Orationem Dominicam, seu Pater noster recitare.

35. Non convenit Animabus hujus Viæ Internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga Beatissimam Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla Creatura, nec Beata Virgo, nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

36. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet Anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum; sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab Anima, vel unicam adhæsionem.

40. Beata Virgo nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad Sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult, ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, dœmon violentiam inferat eorum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in Vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physice illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata; quia his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, & fœminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis Sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos ministerio Dœmonum, qui causando in eis prædictas violentias, facit, ut illi seipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Dœmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi Dœmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio*.

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via. Et hæc est via facilior, & tutior.

47. Cum hujusmodi violentiæ occurunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo, & etiamsi

jamsi sequantur pollutiones, & actus obscæni propriis manibus, & etiam pejora, non opus est seipsum inquietari; sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri, & sanctissime fit, non confitendo, quia hoc pacto superatur Dœmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde, gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia dœmonis se propriis manibus polluebat, eodem tempore, quo *mundas habebat ad Deum preces* (sic interpretando locum ex cap. 16. Job.)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos. Uti illud de Samsone, qui per violentiam seipsum occidit cum Philistæis, conjugium injit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, & peccata fuissent. De Juditha, quæ Holopherni mentita fuit. De Eliseo, qui pueris maledixit. De Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel dœmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum hujusmodi violentiæ, etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc Anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violentia, regula, quam de hoc habeo, nedum sunt protestationes Animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod in iis consenserint; & videre, quod sint Animæ, quæ proficiunt in via interna, sed regulam sumere a lumine quodam actuali, cognitione humana, ac Theologica superiore quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violentia, & certus sum, quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium, eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit, qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis se delusos invenient, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil, nihil; nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

56. Duæ leges, & duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius; unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, ne quidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata, nec mortalia, nec venialia.

58. Ad hujusmodi statum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est a Confessione, a Confessariis, & a Casibus conscientiæ, a Theologia, & Philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus confessionem aliquando efficit impossibilem, & sup-

& supplet ipse tanta gratia præservante, quantum in Sacramento reciperent: & ideo hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere; quia id est illis impossibile.

61. Anima, cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum; quinimo signum, quod quis in statu nihilitatis maneat, id est, mortis mysticæ, & si sensus exteriores non repræsentent amplius res sensibiles, ac si non essent: quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis, & status contemplativi. Primo quia non habet fidem adeo puram. Secundo, quia non est adeo humilis. Tertio, quia non adeo curat propriam salutem. Quarto, quia caput refertum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriore; & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter res se habet, quo solus Deus, & Director intrant.

66. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo: quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo directore adeat. Novam, dico, doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Authores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt; quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcunque sibi bene visum.

67. Dicere, quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio, quia Ecclesia non judicat de occultis; & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ; & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Sathanæ &c.

Quas quidem propositionem tanquam Hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & seditiosas respective, ac quæcunque super iis verbo, scripto, vel typis emissa, pariter, cum voto eorundem Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscripsimus, & abolevimus: deque eisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscunque interdiximus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & officiis ipso facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcunque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus, a quo nisi a Nobis, & a Romanis Pontificibus Successoribus Nostris valeant absolvi: præterea eodem nostro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes Libros, omniaque opera quocunque loco, & idiomate, impressa, nec non omnia manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos*, vetuimusque, ne quis cujuscunque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sub æqualibus, aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine, ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneannean-

neantur sub eisdem pœnis superius inflictis, qui Ordinarii, & Inquisitores statim ea igni comburant, vel comburi faciant. Tandem, ut prædictus *Michael de Molinos* ob hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus Nostris Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magistris, cum eorundem Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium unanimi voto, dictum *Michaelem de Molinos*, tanquam reum convictum, & confessum respective, & uti hæreticum formalem, licet pœnitentem in pœnam arcti, & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda servato juris ordine damnavimus: mandantes, ut die, & hora præfigendis in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam hujus Almæ Urbis præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Romanæ Curiæ Nostræ Prælatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processus stante in suggesto eodem *Michaele de Molinos* una cum sententia inde sequuta legeretur, & postquam idem *de Molinos* habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores, & hæreses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto filio Nostri Sancti Officii Commissario, ut eum a Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem dictæ Nostræ Ordinationis 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supra narratum Decretum de Mandato Nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit, nihilominus ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetua valitura Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus, iterum supradictas Propositiones definitive damnantes, & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos* prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & censuris contra transgressores latis, & inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere: sicque per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos quavis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam impressis manu Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, Decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ Anno millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, duodecimo Kalendas Decembris.

F. Datarius.

I. F. Albanus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Visa de Curia S. de Pilastris.

D. Ciampinus.

Loco † Sigilli.

Sequitur publicatio in locis solitis.

§. 24.

De statu habituali perfectionis per amorem desinteressatum Fenelonii.

F*Ranciscus* di *Salignac Fenelon*, Archiepiscopus & Dux Cameracensis, vir scientia, virtute, & potentia clarus, cui *Ludovicus* XIV. directionem suorum trium ex Delphino nepotum, nempe Ducis Burgundiæ, Ducis Berryensis, & Ducis Andegavensis *Philippi*, postea Regis Hispaniæ commiserat, cum contemplationi esset valde addictus, edidit typis Parisiensibus Anno 1697. librum idiomate gallico scriptum, cui titulus: *Principia fundamentalia Sanctorum circa viam interiorem explicata*. Contra hunc librum statim insurrexerunt varii Doctores Galliæ, ac imprimis *Benignus Bossuet*, Episcopus Meldensis, scribentes, in hoc libro reperiri principia *Quietistarum*, quæ facile degenerare possent in errores *Molinistarum*. Itaque cum orirentur variæ factiones in Gallia, liber denuntiatus est Summo Pontifici, & cum in tanta re maturo consilio longius protraheretur sententia, ipsemet Rex pro accelerando judicio institit. Decisio tandem secuta est Anno 1699. per sequens Breve *Innocentii* XII. hujus tenoris:

INNOCENTIUS, PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUm alias ad Apostolatus Nostri notitiam pervenerit, in lucem prodiisse librum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus: *Explication des Maximes des Saint sur la Vie interieure, par Messire Francois de Salignac Fenelon, Archeveque Duc de Cambray, Præcepteur de Messigneurs les Ducs de Bourgogne, d' Anjou & de Berry. A Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emery, Charles Clousier* 1679. Ingens vero subinde de non sana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebuit, ut opportunam Pastoralis vigilantiæ nostræ opem efflagitaverit: Nos eundem librum nonnullis ex Venerab. Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sac. Theologia Magistris mature, ut rei gravitas postulare videbatur, examinandum commisimus. Porro hi Mandatis nostris obsequentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias propositiones ex eodem libro excerptas diuturno, accuratoque examine discusserant, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce, quam scripto nobis exposuerunt. Auditis igitur in pluribus itidem coram Nobis desuper actis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sac. Theologia Magistrorum sententiis, Dominici Gregis Nobis ab Æterno Pastore crediti periculis, quantum Nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, librum prædictum ubicunque, & quocunque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hucusque impressum, aut in posterum imprimendum, quippe ex cujus lectione, & usu fideles sensim in errores ab Ecclesia Catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tanquam continentem propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, tenore præsentium damnamus, & reprobamus, ipsiusque libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & usum omnibus, & singulis Christifidelibus etiam specifica, & individua mentione, & expressione dignis, sub pœna excommunicationis per contrafacientes ipso facto, absque alia declaratione incurrenda, interdicimus, & prohibemus. Volentes, & Apostolica auctoritate mandantes, ut quicunque supradictum librum penes se habuerint, illum statim, atque præ-

præsentes literæ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Cæterum Propositiones in dicto libro contentæ, quas Apostolici censura judicii, sicut præmittitur, configendas duximus ex Gallico idiomate in latinum versæ, sunt tenoris, qui sequitur, videlicet:

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est Charitas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem, in eo amando inveniendum.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris, & spei.

3. Id quod est essentiale in directione animæ est non aliud facere, quam sequi pedentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate. Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire Cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In statu sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti, & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrorum interesse omnium maximum; sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam, & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Jesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam æternum.

8. Omnia Sacrificia, quæ fieri solent ab Animabus quam maxime desinteressatis circa earum æternam beatitudinem sunt conditionalia. Sed hoc Sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc Sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quæ non est intimus conscientiæ fundus, se juste reprobatam esse a Deo.

10. Tunc anima divisa a semetipsa expirat cum Christo in Cruce dicens: Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? In hac involuntaria impressione desperationis conficit Sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori, idest in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quæ est desiderium desinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat jacturæ sui proprii interesse, & justæ condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quædam separatio partis superioris animæ ab inferiori. In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca, & involuntaria perturbatione; nam totum, quod est voluntarium, & intellectuale, est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfectæ, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis. Primo, in fervore nascente earum contemplationis. Secundo, anima amittit intuitum Jesu Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distinctæ, non cogitando, quod sint virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor Zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & desinteressata, nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti Mystici excluserunt a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (*de puro amore*) esset pura, & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini justorum, nisi exercitia amoris interessati eorum gratiæ proportionata.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam propositionum hujusmodi reprobationem alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eædem præsentes literæ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; ita ut sic publicatæ omnes, & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificatæ, & intimatæ fuissent; utque ipsarum præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ die 12. Martii, M.DC.XCIX.

I. F. Card. *Albanus*.

Sequitur publicatio in locis solitis.

Ex his patet, non personam *Fenelonii*, sed tantum ejus librum damnatum fuisse. Quinimo pientissimus hic Præsul ex celeri ac submissa acceptatione ac publicatione Decreti Pontificii immortalem gloriam sibi peperit. Ejus publica re-

ca revocatio in Epistola circulari ad totam suam Diœcesin est sequentis teneris :

Mandatum Illustrissimi , ac Reverendissimi Domini D. Archiepiscopi Ducis Cameracensis , Sacri Romani Imperii Principis , Comitis Cameracensis &c.

Datum Cameraci die 9. Aprilis 1699.

Franciscus Miseratione Divina , & S. Sedis Apostolicæ gratia Archiepiscopus Dux Cameracensis , Sacri Romani Imperii Princeps , Comes Cameracensis &c. Clero Sæculari , & Regulari nostræ Diœcesis salutem , & benedictionem in Domino.

V*Obis , Fratres charissimi , nos totos debemus , quippe jam non nostri , sed gregi credito devoti sumus . Servos autem vestros per Jesum . Sic affecti , quæ nos attinent super libello , cui titulus :* Placita Sanctorum *explicita , apertis præcordiis hic exponendum esse arbitramur.*

Tandem opusculum cum 23. Propositionibus excerptis damnatum est Brevi Pontificio Martii die 12. dato , quod jam vulgatum legistis.

Cui quidem Brevi Apostolico , tam de libelli contextu , quam de 23. Propositionibus simpliciter , absolute , & absque ulla restrictionis umbra adhærentes , libellum cum 23. Propositionibus , eadem præcise forma , iisdemque qualificationibus simpliciter , absolute , & absque ulla restrictione condemnamus . Insuper & eadem pœna prohibemus , ne quis hujus Diœcesis libellum , aut legat , aut domi servet .

Cæterum , Fratres charissimi , quamquam humiliatur Magister , haud deerit solatium , modo verbi ministerium , quod accepit a Domino ad sanctificationem vestram , non sordescat in illius ore , neque eo minus grex apud Deum gratia crescat .

Porro vos omnes ex animo adhortamur ad sinceram submissionem , & intimam docilitatem , ne sensim marcescat illa erga Sedem Apostolicam obedientiæ simplicitas , in qua præstanda , Deo misericorditer adjuvante , ad extremum usque spiritum vobis exemplo erimus .

Absit , ut unquam nostri mentio fiat , nisi forte ut meminerint aliquando fideles Pastorem infima gregis ove se dociliorem præbendum duxisse , nullumque obedientiæ limitem fuisse positum .

Oro , Fratres charissimi , ut gratia Domini nostri Jesu Christi , Charitas Dei , & communicatio Spiritus Santi maneat cum omnibus vobis . Amen .

Signatum ✠

Franciscus Arciepiscopus,
Dux Cameracensis.

De mandato Illust. & Rever. Domini mei
Des Agnes, Secret.

Qualificationes præfatarum Propositionum damnatarum.

I.

De Propositionibus Baii.

SAnctus Pius in fine suæ Bullæ hæc subjungit : „ Quas (Baii) sententias , quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent , *in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas , erroneas , suspectas , temerarias , scandalosas , & in pias aures offensionem immittentes , respective* , ac quæcunque super iis verbo , scriptoque emissa , damnamus ; deque eiisdem & similibus posthac quocunque pacto loquendi , scribendi , & disputandi facultatem quibuscunque interdicimus . Qui secus fecerint , ipsos omnibus beneficiis & officiis perpetuo privamus , ac inhabiles decernimus , vinculo quoque anathematis eoipso innodamus , a quo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipsos excepto mortis articulo liberare &c."
In hac Qualificatione etiam notandum , quod Bajanistæ illa verba : *In rigore & proprio verborum sensu* , ad præcedentia sine intermedia punctatione retulerint , sed erroris ex originali convicti sunt.

2.

De Propositionibus Jansenii.

INnocentius X. in Bulla condemnatoria quinque propositionum Jansenii sic loquitur: " *Primam* prædictarum „ propositionum temerariam, impiam, „ blasphemam, anathemate damnatam „ & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. *Secundam* hæreticam „ declaramus & uti talem damnamus. „ *Tertiam* hæreticam declaramus & uti „ talem damnamus. *Quartam* falsam & „ hæreticam declaramus, & uti talem „ damnamus. *Quintam* falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam „ eo sensu, ut Christus duntaxat pro „ salute Prædestinatorum mortuus sit, „ impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & „ hæreticam declaramus, & uti talem „ damnamus. Mandamus omnibus fidelibus, ne de dictis propositionibus „ aliter sentire, docere, prædicare præsumant, sub censuris & pœnis contra „ hæreticos & eorum fautores in jure „ expressis. „

3.

De Propositionibus ab Alexandro VII. damnatis.

ALexander VII. tam circa propositiones damnatas 1665. quam damnatas 1666. eadem qualificationis formula in suo Decreto uti præcepit his verbis: „ Sanctissimus statuit & decrevit, prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas „ & prohibendas, sicut eas damnat & „ prohibet; ita ut quicunque illas aut „ conjunctim aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam „ disputative publice aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, „ ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit, præterquam in mortis articulo ab alio nisi „ a Romano Pontifice absolvi. Insuper „ districte in virtute S. Obedientiæ & „ sub interminatione divini judicii prohibet omnibus fidelibus, ne prædictas „ opiniones aut aliquam ipsarum ad „ praxin deducant. „

4.

De Propositionibus ab Innocentio XI. damnatis.

QUalificatio prorsus iisdem terminis concepta est, quibus concepta est circa propositiones ab Alexandro VII. damnatas.

5.

De Propositionibus Molinosii.

INnocentius XI. sic eas damnat: „ Quas propositiones tanquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium „ offensivas, temerarias, christianæ disciplinæ relaxativas & eversivas, & „ seditiosas respective, ac quæcunque „ super iis verbo, scripto, vel typis „ emissa damnat &c. „ Reliqua consonant cum qualificatione propositionum Baji. La Croix loco *seditiosas* corrupte legit *scandalosas*.

6.

De Propositionibus Fenelonii.

INnocentius XII. hoc tenore illas damnat: " Librum prædictum (Fenelonii) quocunque idiomate impressum, tanquam continentem propositiones sive in obvio earum verborum „ sensu, sive attenta sententiarum connexione temerarias, scandalosas, male „ sonantes, piarum aurium offensivas, „ in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, damnamus, ipsiusque „ libri lectionem, retentionem, & usum „ omnibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda prohibemus.

De

7.

De Propositionibus Quesneli.

CLemens XI. in Bulla : Unigenitus has inurit censuras : " Omnes & „ singulas propositiones præinsertas(Quesneli) tanquam falsas, captiosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, „ scandalosas, perniciosas, temerarias, „ Ecclesiæ & ejus praxi injuriosas, neque „ in Ecclesiam solum, sed etiam in potestates sæculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemas, suspectas de „ hæresi, ac hæresin ipsam sapientes, „ nec non hæreticis & hæresibus, ac „ etiam schismati faventes, erroneas, „ hæresi proximas, pluries damnatas, „ ac demum etiam hæreticas, variasque hæreses, & potissimum illas, „ quæ in famosis Jansenii propositionibus, & quidem in eo sensu, in quo „ hæ damnatæ fuerunt, acceptis, continentur, manifeste innovantes, respective hac nostra constitutione damnamus. Mandamus omnibus, ne de „ dictis propositionibus sentire, docere, „ prædicare aliter præsumant, ita ut „ quicunque illas vel illarum aliquam „ conjunctim vel divisim docuerit, defenderit, vel ediderit, aut de eis etiam disputative publice aut privatim „ tractaverit, nisi forsan impugnando, „ Ecclesiasticis censuris, aliisque contra similia perpetrantes a Jure statutis pœnis ipso facto absque alia declaratione subjaceat.

§. XXIII.

EXCOMMUNICATIONES

Papæ reservatæ, & non reservatæ.

1.

Excommunicationes latæ sententiæ Summo Pontifici reservatæ,

Juxta ordinem alphabeticum a *Patre Pisello* dispositæ.

A

ABsolventes a casibus reservatis absque facultate. *Decret. S. Congr. Episc. & Regul confirmat. a Clem.* VIII.

Absolventes a culpa, & pœna per indulgentiam, si sunt Regulares. *Clem. 1. Religiosi, de privileg.*

Absolventes prætextu gratiarum Sixti IV. a casibus Bullæ Cœnæ. *Extrav. E si dominici Gregis, de pœnit. & remission.*

Absolventes Sacramentaliter excommunicatum a Papa. *Cap. significavit, de sent. excom.*

Absolvendi facultatem publicantes ad faciendum quæstum. *Bulla 99. Pii* V. quæ incipit - - *Quam plenum.*

Absoluti in articulo mortis a censura Papæ reservata se non præsentantes. *Cap. eos qui, de sent. excom. in 6.*

Absolutionem datam ab absente validam esse docentes. *Bulla 87. Clementis* VIII. quæ incipit . : *Sanctissimus.*

Accessum ad Romanam Curiam pro impetrandis Apostolicis Litteris prohibentes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Agentium in causis recursus ad Romanam Curiam offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 12.

Alienantes bona Ecclesiæ Romanæ, & alienari consulentes. *Bulla* 35. *Pii* V. quæ incipit . . *Admonet nos.*

Ambitum ad Papatum denunciare omittentes. *Bulla 16. Pauli* IV. quæ incipit . . *Cum secundum Apostolum.*

Am-

Ambitus, & tractatus pactionales super electione Papæ eo vivente facientes. *Bulla* VI. *Pauli* IV. quæ incipit.. *Cum secundum*.

Ambitus, tractatus pactionales super electione Papæ Sede vacante facientes. *Bulla* 13. *Gregorii* XV. quæ incipit.. *Æterni Patris*.

Annonam hostibus Christianorum deferentes. *Bulla Cœnæ*, §. 7.

Annonam ad Romanam Curiam deferri prohibentes, vel impedientes. *Bulla Cœnæ*, §. 8.

Annonam a Statu Ecclesiastico mercimonii causa extrahentes. *Bulla* 28. *Urbani* VIII. quæ incipit.. *Superni*, § 5.

Apostatæ a Fide. *Bulla Cœnæ*, §. 1.

Apostatas a Religione recipientes. *Bulla* 14. *Pauli* IV. quæ incipit.. *Postquam*.

Apostolicæ Sedis Legatos, vel Nuncios offendentes. *Bulla Cœnæ*, §. 11.

Apostolicam ad Sedem venientium, ex ea recedentium, aut in ea commorantium offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 9.

Apostolicas Litteras falsificantes, ac publicantes. *Bulla Cœnæ*, §. 6.

Apostolicarum Litterarum impetrationem, executionem, vel usum prohibentes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Appellantes a Papa ad futurum Concilium, eorumque fautores, *Bulla Cœnæ*, §. 2.

Appellantes, vel aliter recurrentes ad Laicam potestatem a litteris Papæ, vel ipsius Officialium. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Appellantes, vel aliter recurrentes ad Laicam potestatem a decretis Judicis Ecclesiastici. *Bulla Cœnæ*, §. 16.

Archi Episcoporum offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 11.

Arma deferentes ad hostes Reipublicæ Christianæ. *Bulla Cœnæ*, §. 7.

Astrologi divinantes super vita, ac morte Papæ, sive super statu Sedis Apostolicæ, vel Reipublicæ Christianæ. *Bulla* 113. *Urbani* VIII. quæ incipit *Inscrutabilis*.

Avocantes causas spirituales, vel spiritualibus adnexas a Judicibus Ecclesiasticis, ac fautores. *Bullæ Cœnæ*, §. 14.

Auxilii Divini Tractatus edentes, legentes, imprimentes, vel retinentes. *Decret. Congreg. S. Offic. anno* 1625. *die* 22. *Maii*, & *anno* 1641. *die* 1. *Augusti*.

B

Beneficium in Ecclesiasticum se intrudentes. *Conc. Trid. Sess.* 22. *c.* 11. *de reform.*

Beneficia, & pensiones recipientes in confidentiam (nisi sint Cardinales, & Episcopi, cum hi incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ) *Bulla* 85. *Pii* IV. quæ incipit.. *Romanum Pontificem*.

Beneficiorum Simoniaci, ac complices. *Bulla* 85. *Pii* V. quæ incipit.. *Intolerabilis*.

Beneficiorum obtentores pro aliis se supponentes. *Bulla* 12. *Pauli* IV. quæ incipit.. *Inter cæteras*.

Beneficiorum fructus, vel jura usurpantes, aut sequestrantes. *Bulla Cœnæ*, §. 17.

Beneficiorum redditibus onera imponentes, exigentes, vel recipientes. *Bulla Cœnæ*, §. 18.

Beneficiorum vacantium fructus non applicantes juxta *Extravag. Joann.* XXII... *Suscepti regiminis*.. donec restituant.

Beneficiorum collatores violantes suspensionem ob collationem non factam juxta formam præscriptam in *Bulla* 58. *Pii* V. quæ incipit.. *Quanta*.

Beneficiales causas a Judicibus Ecclesiasticis avocantes. *Bulla Cœnæ*, §. 14.

Beneficiatis pro collatione, seu possessione aliquid petentes, vel exigentes. *Bulla* 104. *Pii* V. quæ incipit.. *Durum nimis*..

Beneficiatis juramenta illicita exigentes. *Bulla* 93. *Gregorii XIII.* quæ incipit... *Inter Apostolicas*.

Bona Ecclesiæ ob delictum Clericorum confiscantes, nisi restituant. *Clementina. Nolentes, de hæretic.*

Bona

Bona Ecclesiastica usurpantes, vel usurpata recipientes. *Concil. Trid. Sess.* 22. *c.* 11. *de reform.*

Breviaria contra præscriptum Concilii Tridentini imprimentes. *Constitut. Clementis VIII. in Breviario.*

C

CAmeræ Apostolicæ Ministri computa non describentes. *Bulla* 40. *Pauli III.* quæ incipit . . *Cum sicut accepimus.*

Cameræ Apostolicæ scripturas detinentes, vel non revelantes. *Bulla* 56. *Sixti V.* quæ incipit . . *Non sine maxima.*

Cardinales eligentes Papam simoniace. *Bulla* 3. *Julii II.* quæ incipit . . *Cum tam Divino.*

Cardinales non eligentes juxta formam præscriptam in *Bulla* 13. *Gregorii XV.* quæ incipit . . *Æterni Patris.*

Cardinalis revelantes Secreta Consistorii. *Bulla* 7. *Leonis X.* quæ incipit . . *Supernæ*, §. 30.

Cardinalis offensores, vel persecutores. *Bulla Cœnæ*, §. 11.

Cardinalium offensores denunciare omittentes. *Bulla* 93. *Pii V.* quæ incipit . . *Infelicis Sæculi.*

Cardinalium in Conclavi existentium bona invadentes. *Bulla* 16. *Leonis X.* quæ incipit . . *Temerariorum*, §. 3.

Cardinalium de promotione paciscentes. *Bulla* 4. *Gregorii XIV.* quæ incipit . . *Cogit nos.*

Causas spirituales, vel spiritualibus adnexas a Judicibus Ecclesiasticis avocantes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 14.

Causis criminalibus Ecclesiasticorum Laici se interponentes. *Bulla Cœnæ*, §. 19.

Causas civiles Ecclesiasticorum ad Tribunal laicale trahentes. *Bulla Cœnæ*, §. 15.

Censuras violari temporales Domini facientes. *Clementina Gravis*, *de sent. excom.*

Censuram suspensionis a potestate providendi de beneficiis violantes. *Bulla* 58. *Pii V.* quæ incipit . . *Quanta.*

Censurarum latrones offendentes. *Cap. quicumque*, *de sent. excomm. in* 6.

Christianorum hostibus auxilium præstantes. *Bulla Cœnæ*, §. 7.

Christianos apud Turcas capientes, vel captis libertatem non reddentes. *Bulla* 149. *Pii V.* quæ incipit . . *Licet omnibus.*

Clausura Moniales egredientes, earumque fautores. *Bulla* 8. *Pii V.* quæ incipit . . *Cum pastoralis*, & *declaratio*, quæ incipit . . *Decori.*

Clausuram Monialium violantes. *Bulla* 74. *Pauli V.* quæ incipit . . *Monialium.*

Clerici communicantes in Divinis cum excommunicato a Papa. *Cap. significavit*, *de sentent. excom.*

Clerici facientes jurare, vel vovere pro sepultura in suis Ecclesiis. *Clement. Cupientes*, §. *Sane*, *de pœnis.*

Clericorum percussores. *Can. si quis suadente* 17. *qu.* 4.

Conceptionem immaculatam B. Mariæ impugnantes. *Extravag. Grave nimis*, *de reliquiis*, & *venerat. Sanctor.*

Conclavistis mittentes, vel ex eis recipientes litteras super electione Papæ. *Bulla* 63. *Pii IV.* quæ incipit . . . . *In eligendis.*

Conclavistarum bona diripientes. *Concil. Constantiens. Sess* 41. *decret. de non spoliand. eligend. in Pontific.*

Confessarium absentem posse absolvere docentes. *Bulla* 87. *Clementis VIII.* quæ incipit . . . . *Sanctissimus.*

Confiscans bona Ecclesiæ ob delictum Clericorum, nisi restituat. *Clement. nolentes*, *de hæret.*

Confidentia beneficiali dantes vel recipientes pensiones, vel beneficia, nisi sint Cardinales, & Episcopi, cum hi incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ. *Bulla* 85. *Pii IV.* quæ incipit . . . . *Romanum Pontificem*, & *Bulla* 58. *Pii V.* quæ incipit . . . . *Quanta Ecclesiæ.*

Conspirationem in Cardinalem non revelantes. *Bulla* 93. *Pii V.* quæ incipit . . . *Infelicis Sæculi.*

Consuetudines contra libertatem Eccle-

ſiaſticam ſervantes, vel ſervari facientes. *Cap. noverit, de ſent. excom. & Bulla Cœnæ*, §. 15.

Conventum Religioſorum Mulieres ingredientes. *Bulla* 20. *Pii V.* quæ incipit ... *Regularium*.

Curia in Romana juriſdictionem ſibi uſurpantes contra manentes in ea. *Bulla Cœnæ*, §. 9.

Curia in Romana promittentes, dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia, *Bulla* 19. *Alexandri VII.* quæ incipit .... *Inter graviſſimas*.

Curiam ad Romanam acceſſum pro impetrandis Apoſtolicis Litteris prohibentes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

D

Decimas Eccleſiaſticis uſurpantes, aut impedientes. *Bulla Cœnæ*, §. 17.

Decimas Religioſi uſurpantes, vel earum ſolutionem impedientes, quando non habent officium, vel beneficium (cum tunc ſuſpendatur) & ante ſatisfactionem condignam non poſſunt abſolvi niſi a Papa. *Clement.* 1. *de decimis*.

Decimarum cauſas a Judicibus Eccleſiaſticis avocantes. *Bulla Cœnæ*, §. 14.

Defunctorum corpora immaniter tractantes. *Extravag. Deteſtandæ*, *de ſepul.*

Denunciare omittentes ambitum ad Papatum. *Bulla* 16. *Pauli IV.* quæ incipit .... *Cum ſecundum Apoſtolum*.

Denunciare omittentes offenſores, vel perſecutores Cardinalium. *Bulla* 92. *Pii V.* quæ incipit... *Infelicis Sæculi*.

Denunciare omittentes offenſores collitigantium, eorumque Procuratorum in Curia Romana. *Bulla* 11. *Alexandri VI.* quæ incipit ... *In eminenti*.

Depoſita Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum ſequeſtrantes, vel occupantes. *Concil. Trident. Seſſ.* 22. *cap.* 11. *de reformat.*

Diſpenſantes prætextu facultatis Sixti IV. a votis caſtitatis, Religionis, peregrinationis Jeruſalem, Compoſtellam, & Romam. *Extravag. Et ſi Dominici Gregis* 2. *de pœnit. & remiſſ.*

Dogmata, vel miracula falſa, ac falſas revelationes prædicantes. *Bulla* 21. *Leonis X.* quæ incipit .... *Supernæ*, §. 5.

Duellantes, eorumque fautores. *Bulla* 78. *Gregorii XIII.* quæ incipit ... *Ad tollendum*, & *Bulla* 11. *Clementis VIII.* quæ incipit ... *Illius vices*.

E

Eccleſiæ bona ob delictum Clericorum confiſcantes, niſi reſtituant. *Clement. Nolentes*, *de hæretic.*

Eccleſiæ Romanæ loca invadentes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 20.

Eccleſiæ Romanæ res alienantes, vel alienari conſulentes. *Bulla* 35. *Pii V.* quæ incipit ... *Admonet nos*, & *Bulla* 4. *Urbani VIII.* quæ incipit .... *Sacroſancti*.

Eccleſias effringentes, vel ſpoliantes. *Cap. conqueſti* 22. *de ſentent. excom.*

Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum bona occupantes, vel ſequeſtrantes. *Bulla Cœnæ*, §. 17. vel eorum uſurpationem recipientes, vel eorum depoſita occupantes, aut ſequeſtrantes. *Concil. Trident. Seſſ.* 22. *cap.* 11. *de reformat.*

Eccleſiaſticæ libertati ſtatuta contraria facientes, vel conſuetudines contra ipſam ſervantes, aut ſervari facientes. *Bulla Cœnæ*, §. 15.

Eccleſiaſticos ad Tribunal laicale trahentes. *Bulla Cœnæ*, §. 15.

Eccleſiaſticorum cauſis criminalibus Laici ſe interponentes. *Bulla Cœnæ* §. 19.

Eccleſiaſtici uſum juriſdictionis impedientes. *Bulla Cœnæ*, §. 16. vel eis gabellas imponentes, exigentes, ſeu recipientes. *Bulla Cœnæ*, §. 18.

Eccleſiaſtico in ſtatu Officiales munera accipientes exceptis eſculentis, & poculentis, quæ triduo ſervari non poſſunt. *Bulla* 15. *Sixti IV.* quæ incit .... *Et ſi de cunctorum*, §. 3. & *Bulla* 3. *Pauli* II. quæ incipit ..... *Munera*.

Eccleſiaſtico in ſtatu dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtiſtitia. *Bulla* 10. *Clementis* VIII. quæ incipit ... *Pro commiſſa*, §. 22.

Eccleſiaſtico e ſtatu annonam mercimonii

nii causa extrahentes. *Bulla* 28. *Urbani* VIII. quæ incipit ..... *Superni*, §. 5.

Electioni in Papatum consentientes, si sit facta a minori numero, quam duarum partium Cardinalium, & si sit facta a sola tertia parte etiam acceptantes. *Cap. licet. de elect.*

Episcopum offendentes. *Bulla Cœnæ*, §. 11. vel eum bannientes, aut capientes, eorumque fautores. *Clement.* 1. *Si quis suadente, de pœnis.*

Examinatores, qui aliud recipiunt pro examine ad Parochiam. *Concil. Trid. Sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.*

Excommunicatus, suspensus, vel interdictus non parens monitioni de exeundo ab Ecclesia dum Missa celebratur, vel ipsum exire prohibentes. *Clement. Gravis, de sent. excom.*

Excommunicatum a Papa sacramentaliter absolventes, vel ipsum ad Divina admittentes. *Cap. significavit, de sent. excom.*

Excommunicatus a Delegato Papæ non parens infra annum. *Cap. quærenti, de Offic. Delegati*

Excommunicato a Papa participantes in crimine criminoso. *Cap. nuper, de sent. excom.*

F

FAlsantes Litteras Apostolicas, vel eas publicantes. *Bullæ Cœnæ*, §. 6.

Falsantes monetas Regis Franciæ. *Extravagan. prodiens, de crimine falsi.*

Fœminæ ingredientes Religiosorum Cœnobia. *Bulla* 20. *Pii V.* quæ incipit .... *Regularium.*

G

GAbellas novas imponentes, & exigentes. *Bulla Cœnæ*, §. 5.

Gabellas Ecclesiasticis imponentes, cooperantes, exigentes, & recipientes. *Bulla Cœnæ*, §. 18.

Granatenses laminas, vel libros de eis tractantes retinentes, imprimentes, vulgantes, & allegantes. *Decret. Congreg. S. Offic. anno* 1639. *die* 5. *Maii.*

Gubernatores Status Ecclesiastici recipientes munera exceptis esculentis, & poculentis, quæ triduo servari non possunt. *Bulla* 3. *Pauli II.* quæ incipit ..... *Munera*, & *Bulla* 15. *Sixti IV.* quæ incipit .... *Etsi de cunctorum*, §. 3.

H

HEbræorum Thalmuth, & alia impia scripta legentes. *Bulla* 20. *Clementis VIII.* quæ incipit ... *Cum Hebræorum.*

Hæretici formales, & externi, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 1.

Hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes. *Bulla Cœnæ*, §. 1.

Hæreticorum, vel fautorum corpora sepelientes in loco sacro, si ea non exhumarunt. *Cap. quicumque, de hæret. in* 6.

I

IMmunitatem Ecclesiarum, locorumque ea gaudentium violantes. *Bulla* 7. *Gregorii XIV.* quæ incipit .... *Cum alias.*

Immunitatem Ecclesiasticorum per impositionem onerum, vel per usurpationes, & sequestra, aut per tractionem Laicale Tribunal violantes. *Bulla Cœnæ*, §. 15. 17. & 18.

Impedientes causarum spiritualium cursum in foro Ecclesiastico, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 14.

Impedientes victualia Romanæ Curiæ. *Bulla Cœnæ*, §. 8.

Impedientes impetrationem, & executionem litterarum Apostolicarum, vel tali impedimento cooperantes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Imponentes Gabellas Ecclesiasticis, & cooperantes. *Bulla Cœnæ*, §. 18.

Incendiarii excommunicati a quocumque quoad absolutionem. *Cap. tua nos, de sent. excom.*

Indulgentiam plenariam Religiosi concedentes. *Clement.* 1. *de privileg.*

Indul-

Indulgentias publicantes ob quæstum, si non sint Episcopi, vel Cardinales (cum hi incurrant interdictum ab Ingressu Ecclesiæ, & suspensionem a perceptione fructuum.) *Bulla 99. Pii V.* quæ incipit ... *Quam plenum*.

Infeudationem locorum Ecclesiæ Romanæ Papæ persuadentes. *Bulla 35. Pii V.* quæ incipit ... *Admonet nos*.

Ingredientes Monasteria Mulierum ad malum finem, vel prætextu facultatis a Papa, aut ab aliis concessæ, ac Moniales admittentes. *Bulla* 28. *Gregorii* XIII. quæ incipit ... *Ubi gratiæ*.

Inquisitores, eorumque substituti (si non sint Episcopi, cum hi incurrant suspensionem) non procedentes adversus Hæreticos. *Clement.* 1. §. *Verum*, *de hæretic.*

Inquisitionis processus, & secreta revelantes. *Cap. statuta*, §. *Et ut eorumdem*, *de hæret. in 6.*

Inquisitionis prætextu pecuniam extorquentes. *Clement. Nolentes*, *de hæretic.*

Inquisitionis cursum Regularium Superiores impedientes, vel retardantes. *Bulla 26. Pauli V.* quæ incipit .... *Romanus Pontifex*, §. 6.

Interdictum violantes per evocationem Populi ad Divina, & in aliis certis casibus. *Clement. Gravis*; *de sentent. excommun.*

Intrudentes se in beneficium Ecclesiasticum. *Concil. Trid. Sess.* 22. *cap.* 11. *de reform.*

Judicum in causis recursus ad Romanam Curiam offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 12.

Juramenta illicita, & libertati Ecclesiasticæ contraria a Beneficiatis, vel Prælatis exigentes. *Bulla 93. Gregorii* XIII. quæ incipit ... *Inter Apostolicas*.

Jurisdictionis Ecclesiasticæ usum impedientes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 16.

Jurisdictionem non habentes, eamque sibi vindicantes contra manentes in Curia Romana. *Bulla Cœnæ*, §. 9.

Jurisdictionem procurantes a Conservatoribus excedi. *Cap. hac constitutione*, *de offic. delegat. in 6.*

L

Laici se interponentes in causis Ecclesiasticis. *Bulla Cœnæ*, §. 14.

Laicam ad potestatem a litteris Papæ, ejusque Officialium recurrentes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Laminas Granatenses allegantes. *Decret. Congr. S. Offic. anno 1639. die 5. Maii.*

Legatis ab Apostolicis recurrentes ad potestatem laicam. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Legatorum Sedis Apostolicæ offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 11.

Libros Hæreticorum continentes hæresim, vel tractantes de Religione legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes. *Bulla Cœnæ*, §. 1.

Libros, tractatus, seu compositiones de Auxiliis Divinis edentes, retinentes, legentes, vel imprimentes. *Decret. Congreg. S. Offic. anno* 1625. *die* 22. *Maii*, & *anno* 1641. *die* 1. *Augusti*.

Librum Thalmuth, & alios impios Codices Hebræorum legentes, retinentes, imprimentes. *Bulla* 20. *Clementis VIII.* quæ incipit .. *Cum Hebræorum*.

Licentiam dantes gravandi eos, qui censuram tulerunt, vel quorum occasione est lata, post duos menses. *Cap. quicumque*, *de sent. excom. in 6.*

Litteras Apostolicas falsantes, vel falsas publicantes. *Bulla Cœnæ*, §. 6.

Litteras Apostolicas falsas retinentes infra viginti dies excommunicationis ferendæ a Diœcesano. *Cap. dura*, *de crimine falsi*.

Litteras S. Pœnitentiariæ impedientes. *Bulla* 1. *Julii III.* quæ incipit ... *Ratio congruit*.

Litterarum Apostolicarum impetrationem, executionem, vel usum prohibentes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

M

Marchiæ Anconitanæ Officialium offensores. *Extravag. dierum*, *de pœnis*.

Maris Pontificii Piratæ, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ* §. 3.

Ma-

Matrimonio conjungentes, vel solemniter benedicentes Sponsis sine licentia Parochi. *Clement.* 1. *de privileg.*

Ministri Cameræ Apostolicæ computa non describentes. *Bulla* 41. *Pauli III.* quæ incipit . . *Cum sicut accepimus.*

Miracula, vel dogmata falsa, aut falsas revelationes prædicantes. *Bulla* 21. *Leonis X.* quæ incipit . . *Supernæ*, §. 5.

Monachorum percussores. *Can. si quis suadente* 17. *q.* 4.

Monasteriorum bona, vel jura usurpantes. *Bulla Cenæ*, §. 17.

Monasteriorum bonis collectas, vel taleas imponentes. *Bulla Cenæ*, §. 18.

Monasteria Monialium ingredientes ad malum finem, vel prætextu facultatis a Papa, vel ab aliis concessæ, & Moniales admittentes. *Bulla* 28. *Gregorii VIII.* quæ incipit . . *Ubi gratiæ.*

Monialium clausuram violantes. *Bulla* 74. *Pauli V.* quæ incipit . . *Monialium.*

Moniales clausuram violantes, earumque fautores ad egressum, sicuti etiam Monialium Superiores concedentes licentiam ingrediendi in Monasteria sine causa justa. *Bulla* 8. *Pii V.* quæ incipit . . *Circa pastoralis*, *& ejusdem Bullæ declaratio*, quæ incipit . . *Decori, & honest.*

Monetam Regis Franciæ falsificantes. *Extravag. prodiens, de crimine falsi.*

Montium Pietatis bona usurpantes. *Concil. Trid. Sess.* 22. *cap.* 11. *de reformat.*

Montium Pietatis Officiales inferiores Episcopis (cum hi incurrant solam suspensionem) expendere præsumentes pecunias Montis præter usus destinatos. *Bulla* 82. *Pauli V.* quæ incipit . . *Onerosa.*

Mulieres ingredientes Religiosorum Cœnobia. *Bulla* 20. *Pii V.* quæ incipit . . *Regularium.*

N

NAufragantium bona surripientes. *Bullæ Cœnæ*, §. 4.

Negotiorum causa ad Romanam Curiam recurrentium offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 12.

Nunciorum Sedis Apostolicæ offensores. *Bulla Cenæ*, §. 11.

Nunciis ab Apostolicis recurrentes ad potestatem laicam]. *Bulla Cenæ*, §. 13.

O

OBlationem solemnem inter Missam recipientes ab excommunicato, vel interdicto nominatim a Papa. *cap. significavit, de sent. excom.*

Oblationes factas Ecclesiis, vel aliis piis locis usurpantes. *Concil. Trid. Sess.* 22. *cap.* 11. *de reform.*

Offensores accedentium, commorantium, aut recedentium a Romana Curia devotionis causa, vel negotiorum ad Sedem Apostalicam spectantium. *Bulla Cœnæ*, §. 9. 10. *&* 12.

Offensores Cardinalium, Episcoporum, & quorumcumque Sedis Apostolicæ Officialium, ac fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 11.

Officia Divina cogentes celebrari in loco interdicto. *Clement. Gravis, de sent. excom.*

Officiales Status Ecclesiastici munera accipientes exceptis esculentis, & poculentis, quæ triduo servari non possunt. *Bulla* 15. *Sixti IV.* quæ incipit . . *Et si de cunctorum*, §. 3. & *Bulla* 3. *Pauli II.* quæ incipit . . . *Munera.*

Officiales S. Pœnitentiariæ recipientes aliquid etiam sponte oblatum *Bulla* 83. *Pii V.* quæ incipit . . . . *In omnibus rebus.*

Olivetanam in Congregationem ingressum prohibentes. *Bulla* 2. *Julii II.* quæ incipit . . *Et si ad universos*, §. 20.

Ordinationem contra libertatem Ecclesiasticam facientes. *Bulla Cenæ*, §. 15.

Ordinem furtive recipientes, quando præcessit prohibitio sub excommunicatione (cum alias incurratur sola suspensio) *Cap.* 1. *veniens ad nos de eo, qui ordin. furtive suscep.*

P

PApatum ambientes, aut vivente Papa de eligendo successore tractantes, ac cooperantes. *Bulla* 16. *Pauli IV.*

IV. quæ incipit . . . *Cum secundum*.

Papatus electioni consentiens, si sit electus a minori numero, quam duarum partium Cardinalium, & si sit electus a sola tertia parte etiam acceptantes. *Cap. licet.*, *de elect.*

Papæ de vita, aut morte, vel de alterius electione eo vivente paciscentes, sicuti etiam de promotione Cardinalium. *Bulla* 4. *Gregorii XIV.* quæ incipit . . *Cogit nos*.

Papæ in electione Cardinales Simoniam committentes. *Bulla* 3. *Julii II.* quæ incipit . . *Cum tam Divino*.

Papa in electione Cardinales non servantes formam præscriptam in *Bulla* 13. *Gregorii XV.* quæ incipit . . *Æterni Patris*.

Papæ persuadentes infeudationem locorum Ecclesiæ Romanæ. *Bulla* 35. *Pii V.* quæ incipit . . . . . *Admonet nos*.

Parochiæ pro examine dantes vel recipientes aliquid. *Concil. Trident. Sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat.*

Parochialia Jura Religiosi usurpantes. *Clement.* 1. *de privileg.*

Participantes in crimine criminoso cum excommunicato a Papa. *Cap. nuper*, *de sentent. excom.*

Patriarcharum offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 11.

Patroni admittentes resignationem extra casus permissos. *Bulla* 58. *Pii V.* quæ incipit . . . *Quanta*.

Patroni usurpantes bona suarum Ecclesiarum. *Concil. Trid. Sess.* 22. *cap.* 11. *de reform.*

Pedagia nova imponentes, & exigentes. *Bulla Cœnæ*, §. 5.

Bœnitentiariæ litteras impedientes. *Bulla* 1. *Julii III.* quæ incipit . . *Rationi congruit*.

Pœnitentiariæ Officiales recipientes aliquid etiam sponte oblatum. *Bulla* 83. *Pii V.* quæ incipit . . *In omnibus rebus*.

Peregrinantium devotionis causa Romam offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 10.

Perseverantes per annum in excommunicatione lata a Papæ Delegato. *Cap. quærent. de offic. deleg.*

Piratæ Mari Pontificio, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 3.

Populum evocantes ad audienda Divina in loco interdicto. *Clement. Gravis*, *de sent. excomm.*

Potestatem ad laicam a Litteris Apostolicis recurrentes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Prædicantes dogmata, vel miracula falsa, aut revelationes falsas. *Bulla* 21. *Leonis* X. quæ incipit . . *Supernæ Majestatis*, §. 5.

Prædicantes peccare eos, qui tenent B. Virginem immaculate conceptam. *Extravag. Grave nimis*, *de reliquiis*, *& venerat. Sanctor.*

Procuratorum in causis recursus ad Romanam Curiam offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 12.

Prohibentes, ne excommunicati, vel interdicti moniti exeant ab Ecclesia, dum Missa celebratur, & qui post nominationem audent cum ipsis remanere. *Clement. Gravis*, *de sent. excomm.*

Q

Quæstuarii publicantes indulgentias ob quæstum. *Bulla Pii V.* quæ incipit . . *Quam plenum*.

R

Recurrentes a Litteris Apostolicis ad potestatem laicam, & recursui cooperantes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Recurrentes a decretis Judicis Ecclesiastici ad potestatem laicam. *Bulla Cœnæ*, §. 16.

Regularium Superiores impedientes, vel retardantes causas ad S. Inquisitionem spectantes. *Bulla* 26. *Pauli V.* quæ incipit . . . . *Romanus Pontifex*, §. 6.

Religiosi facientes vovere, vel jurare ad eligendam sepulturam in suis Ecclesiis. *Clement. Cupientes* §. *Sane de pœnis*.

Religiosi mendicantes transeuntes ad ordinem non mendicantium. *Extravag.* 1. *de Regularib.*

Religiosi ministrantes extremam unctionem, vel assistentes matrimonio sine licentia Parochi. *Clement. Religiosi de privileg.*

Reli-

Religiosi se conferentes ad partes transmarinas sine licentia . *Extravag. ad nostrum de Regularib.*

Religiosi recipientes ad habitum, vel professionem illegitimos ex incestu intra tertium gradum, vel ex sacrilegio ob votum solemne castitatis absque licentia Capituli Generalis, vel Provincialis. *Bulla* 71. *Sixti V.* quæ incipit .. *Cum de omnibus* §. 2. quoad excommunicationem non moderata in *Bulla* 83. *Clementis VIII.* quæ incipit .. *In suprema* §. 4.

Religiosi usurpantes decimas, vel earum solutionem impedientes quando non habent officium vel beneficium (cum tunc incurrant solam suspensionem) nisi satisfacerint. *Clement.* 1. *de decimis.*

Religiosorum Cœnobia mulieres ingredientes. *Bulla* 20. *Pii V.* quæ incipit .. *Regularium personarum.*

Religionis apostatas recipientes. *Bulla* 14. *Pauli IV.* quæ incipit .. *Postquam.*

Religionis ingressum prohibentes (ex participatione privilegiorum Congregationis Olivetanæ (*Bulla* 12. *Julii II.* quæ incipit .. *Et si ad universos*, §. 20.

Religionis ob ingressum dantes, vel recipientes aliquid, dummodo non sit pro alimentis. *Extravag. Sane de Simonia.*

Reliquias Sanctorum extrahentes e Cœmeteriis, ac fautores. *Decret. editum de mandato Pauli V. die* 24. *Augusti* 1613. *&* 16. *Maii* 1614.

Resignationem Patroni admittentes extra casus permissos. *Bulla* 58. *Pii V.* quæ incipit .. *Quanta.*

Revelationes falsas prædicantes. *Bulla* 21. *Leonis X.* quæ incipit .. *Supernæ*, §. 5.

Romæ Senatorem, vel Gubernatorem eligens, sine licentia Papæ. *Cap. fundamenta, de elect. in 6.*

Romanæ Curiæ victualia impedientes. *Bulla Cœnæ*, §. 8.

Romanam ad Curiam accessum pro impetrandis apostolicis litteris prohibentes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.

Romanam ad Curiam ob negotia recurrentium, eorumque Agentium offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 12.

Romana in Curia Collitigantium, vel Procuratorum offensores denunciare ommittentes. *Alexandri IV.* quæ incipit .. *In eminenti.*

Romana in Curia dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel justitia, ac paciscentes. *Extravag. Excommunicamus, de sent. excomm. Bulla* 19. *Alexandri VII.* qui incipit .. *Inter gravissimas.*

Romanæ Ecclesiæ invadentes, ac fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 20.

Romipetarum devotionis causa offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 10.

S.

Sacramenta ministrantes excommunicato nominatim denunciato a Papa. *Cap. significavit, de sent. excomm.*

Schismatici. *Bullæ Cœnæ* §. 1.

Scripturam Sacram prædicantes, vel explanantes contra sensum ab Ecclesia approbatum. *Bulla* 21. *Leonis X.* quæ incipit .. *Supernæ Majestatis.*

Scripturas Cameræ Apostolicæ detinentes, vel non revelantes. *Bulla* 56. *Sixti V.* quæ incipit .. *Nox sive maxima.*

Secreta Consistorii revelantes *Bulla* 7. *Leonis X.* quæ incipit .. *Supernæ*, §. 30.

Secreta S. Inquisitionis revelantes. *Cap. statuta* §. *Et ut eorundem, de hæretic. in 6.*

Secreta Reipublicæ Christianæ hostibus revelantes. *Bulla Cœnæ*. §. 7.

Sepelientes in loco sacro hæreticos, eorumque fautores, si non exhumarunt. *Cap. quicunque de hæretic. in 6.*

Sepelientes tempore interdicti in loco sacro sepeliri prohibitos, vel sepelientes excommunicatos, interdictos, & usurarios, quamdiu non est præstita satisfactio ad arbitrium Episcopi. *Clement.* 1. *de sepultur.*

Sepulturam in suis Ecclesiis eligi, vel non mutari Religiosi procurantes per votum, vel juramentum. *Clement. cupientes.* §. *Sane, de pœnis.*

Sepulturæ transferendæ causa cadaver comminuentes. *Extravag. detestandæ, de sepult.*

Sequestrantes bona, vel jura Ecclesiarum. *Bulla Cœnæ*. §. 17.

Sequestrationem faciendam ab Ordinario de fructibus beneficii impedientes, quamdiu impedimentum non est amotum, vel fructus non sunt restituti. *Clement. unic. ad compescendas, de sequestr.*

Servituti subjicientes Christianum. *Bulla 149. Pii V.* quæ incipit .. *Licet omnibus*.

Simoniaci in ordine, vel beneficio, ac complices. *Extravag. detestabile, de Simon. Bulla 85. Pii IV.* quæ incipit .. *Romanum Pontific. & Bulla 85. Pii V.* quæ incipit .. *Intolerabilis*.

Simoniaci in Religionis ingressu. *Extravag. Sane, de Simon.*

Simoniam committentes publicando Indulgentias, vel concedendo facultatem pro reservatis, vel privilegia Missæ, aut sepulturæ tempore interdicti. *Bulla 98. Pii V.* quæ incipit .. *Quam plenum*.

Simoniam committentes dando, vel recipiendo aliquid pro examine ad Parochiam. *Conc. Trid. Sess. 24. c. 18. de refor.*

Societatis Jesu institutum impugnantes, vel mutari procurantes. *Bulla 89. Gregorii XIII.* quæ incipit .. *Ascendente Domino*, §. 24.

Solicitationem non revelantes infra mensem. *Bulla 34. Gregorii XIV.* quæ incipit .. *Universis*.

Sponsiones facientes super electione, vita, vel morte Papæ, ac promotione Cardinalium. *Bulla 4. Gregorii XIV.* quæ incipit .. *Coget nos*.

Statuta libertatis Ecclesiasticæ læsiva facientes vel eisdem utentes. *Bulla Cœnæ*, §. 15.

Superiores Monialium concedentes licentiam ingrediendi in Monasteria sine causa justa. *Bulla 8. Pii V.* quæ incipit .. *Circa Pastoralis, & declaratio*, quæ incipit .. *Decori, & honest.*

Superiores Regularium impedientes, vel retardantes causas ad S. Inquisitionem spectantes. *Bulla 26. Pauli V.* quæ incipit .. *Romanus Pontifex.* §. 6.

Suspensionem a potestate providendi de beneficiis violantes. *Bulla 58. Pii V.* quæ incipit .. *Quanta*.

T.

Taleas, vel collectas imponentes Ecclesiasticis. *Bulla Cœnæ*, §. 18.

Thalmuth, & alia impia scripta Hebræorum legentes. *Bulla 20. Clementis VIII.* quæ incipit .. *Cum Hebræorum*.

Tolosanæ Ecclesiæ statuta turbantes. *Extravag. Salvator, de præbend. & dignit.*

V

Vectigalia nova imponentes, & exigentes. *Bulla Cœnæ* §. 5.

Victualia hostibus Reipublicæ Christianæ deferentes. *Bulla Cœnæ*. §. 7.

Victualia Romanæ Curiæ impedientes. *Bulla Cœnæ*, §. 8.

Unctionem extremam ministrantes Religiosi sine licentia Parochi. *Clement. Religiosi, de privileg.*

Vota Papæ reservata commutantes privilegiorum prætextu, *Extravag. Et si Dominici, de penit. & remiss.*

Usurpantes, vel sequestrantes bona, vel jura Ecclesiarum, *Bulla Cœnæ*. §. 17.

EXCOMMUNICATIONES

Latæ sententiæ non reservatæ,

Quibus subjiciuntur.

A.

Abortum fœtus animati procurantes. *Bulla 87. Sixti V.* quæ incipit .. *Effrenatam*, moderata quoad reservationem censuræ *a Gregorio XIV. in Constit.* 8. quæ incipit .. *Sedis Apostolicæ*.

Absolutionem, vel revocationem censuræ per vim, & metum extorquentes. *Cap. absolutionis, de his, quæ vi, metuve in 6.*

Absolutionem dantes Religiosi decimas non solventibus. *Clement. cupientes, de pœnis*.

Administratores ter moniti ab Episcopo non obedientes. *Can. administratores 23. qu. 5.*

Agnos

Agnos Dei pingentes, miniantes, aut venales habentes. *Bulla* 2. *Gregorii XIII.* quæ incipit .. *Omni certe.*

Alienantes bona Ecclesiæ, si sint Administratores dummodo non sint Episcopi, vel Abbates (cum hi incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ) *Extravag. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.* Item ea recipientes.

Alienantes bona jurisdictionalia locorum piorum si sint Inferiores Episcopis, vel Abbatibus (cum hi solum incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ.) *Bulla* 51. *Urbani VIII.* quæ incipit .. *Humanæ salutis.*

Alienantes Religiosi mendicantes domos sine licentia Sedis Apostolicæ .. *Clemen. cupientes, de pœnis.*

Alienationem bonorum Ecclesiasticorum concedentes Delegati Pontificis in damnum Ecclesiarum .. *Bulla* 2. *Pauli* II. quæ incipit .. *Cum in omnibus.*

Ambientes Nuncii, vel Legati Apostolici apud Principes, ad quos missi sunt favores ab obtinendas pro se, vel consanguineis dignitates a Papa. *Bulla* 96. *Pii IV.* quæ incipit .. *Et si Romanum Pontificem.*

Annotationes in decreta Concilii Tridentini edentes. *Bulla* 73. *Pii IV.* quæ incipit .. *Benedictus Deus.* §. 5.

Apostatæ a Religione dimittentes habitum. *Cap. ut periculosa, ne Clerici, vel Monach. in* 6.

Apostolicas litteras accipientes de manu alterius, quam officialis deputati. *Cap. data, de crimine falsi.*

Apostolicis litteris falsis utentes. *Cap. ad falsariorum, de crimine falsi.*

Arma prohibita concedentes gestari in statu Ecclesiastico. *Bulla* 145. *Pii V.* quæ incipit .. *Cum vices* §. 3.

Arma tenentes Monachi infra septa Monasterii sine licentia Abbatis. *Clement. Ne in agro,* §. *Quia vero de statu Monachor.*

Assassinis mandantes homicidium, seu eos receptantes, occultantes, defendentes. *Cap. pro humani de homicid. in* 6.

Astrologiam judiciariam exercentes. *Can. si quis ariolos, & Can. aliquanti* 26. *q.* 5.

B.

Beguinorum statuum mulieres assumentes, *Clement.* 1. *de religiosis domib.*

Beguinorum, vel Bizochorum religionem profitentes. *Extravag. Sancta Romana, de religios. domib.*

Beneficium a Schismaticis collatum retinentes. *Cap. quod a præcessore nostro, de schismat.*

Beneficium recipientes de manu potestatis laicæ. *Can. si quis deinceps, & can. quoniam* 16. *q.* 7.

Bononiæ Scholares, vel Magistri conducentes alienum hospitium infra tempus conductionis sine licentia Inquilinorum. *Cap. ex rescripto, de locato, & conduct.*

C.

Cameræ Apostolicæ non applicantes confiscationes in statu Ecclesiastico. *Bulla* 43. *Pii IV.* quæ incipit .. *Decet Romanum Pontificem.*

Cancellariæ Apostolicæ officiales se intromittentes in causis sibi interdictis in *Bulla* 54. *Pii IV.* quæ incipit .. *Universi Gregis.*

Canonici Regulares accedentes ad Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel domibus, *Clemen. Ne in agro,* §. *Quia vero, de statu Monach.*

Cappucini recipientes Fratres de observantia. *Bulla* 20. *Sixti V.* quæ incipit .. *Pro ea.*

Censuræ fulminationem impedientes, vel ejus absolutionem, aut revocationem per vim, & metum extorquentes. *Cap. Absolutionis, de his quæ vi, metuve in* 6.

Cessationem a Divinis, vel interdictum locale generale Religiosi non servantes. *Clement. Ex frequentibus, de sent. excomm.*

Clausura Monialium pro conservanda, Magistratus negantes Prælatis auxilium. *Conc. Trid. sess.* 25. *c.* 5. *de Regularib.*

Clausuram Monialium Superiores sine justa causa intrantes pro tertia vice, (cum pro prima incurrant solum interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & pro secunda suspensionem a Pontificalibus) *Declaratio Bullæ* 28. *Gregorii XIII.* quæ incipit .. *Dubiis*, §. 2.

Clerici in dignitate constituti accedentes ad audiendas leges, vel medicinam in Scholis publicis post duorum mensium spatium, *Cap. super specula; ne Clerici, vel Monachi.*

Clerici obtinentes Ecclesias de manu laicorum. *Can. si quis Clericus* 16. *q.* 7.

Clericus habens officium Præpositi Sæcularis, si monitus non desistat. *Cap. Clericis, ne Clerici, vel Monachi.*

Communicantes cum excommunicato in crimine criminoso, si ejus Censura non est reservata. *Cap. nuper, de sent. excom.*

Conclavis formam Officiales non procurantes servari. *Cap. ubi periculum, de elect. in 6. §. Præterea.*

Concilium in Tridentinum glossas, & annotationes facientes. *Bulla* 73. *Pii IV.* quæ incipit .. *Benedictus Deus*, §. 5.

Confessionem non esse necessariam existenti in mortali pro sumenda Eucharistia docentes. *Concil. Trid. sess.* 13. *Can.* 11.

Conservatores ad exercendos suæ potestatis limites inducentes. *Cap. hac constitutione, de offic. deleg. in* 6. *Bulla* 9. *Gregorii XV.* quæ incipit .. *Sanctissimus*, §. 11.

Contrahentes Matrimonium in casibus prohibitis. *Clement.* 1. *eos, qui de consang.*

D.

DEcimas Religiosi usurpantes, vel earum solutionem impedientes, si non habeant administrationem, vel officium (cum tunc solam suspensionem incurrant) postquam præstiterunt satisfactionem condignam, qua non præstita non possunt absolvi, nisi a Papa. *Clement.* 1. *Religiosi, de decimis.*

Decimis a solvendis Religiosi alios suis sermonibus retrahentes. *Clement. Cupientes, de pœnis.*

Delegati Pontificis concedentes bonorum Ecclesiasticorum alienationem fieri in damnum Ecclesiæ. *Bulla* 2. *Pauli II.* quæ incipit .. *Cum in omnibus.*

Dignitatem a Schismaticis collatam retinentes, *Cap. quod a prædecessore nostro, de schismat.*

Directores Monialium in electionibus non abstinentes ab iis, unde discordiæ possunt oriri. *Cap. indemnitatibus, §. Postremo, de elect. in* 6.

Divinationem exercentes. *Can. Si quis ariolos*, & *Can. aliquanti* 26. *q.* 5.

Divinantes de Papæ vita, vel morte. *Bulla* 113. *Urbani VIII.* quæ incipit .. *Inscrutabilis.*

Doctoratum, vel lectoratum concedentes non præmittentibus professionem Fidei (si non sint Episcopi, cum hi incurrant solum interdictum ab ingressu Ecclesiæ) *Bulla* 88. *Pii IV.* quæ incipit .. *In Sacrosancta.*

E.

ECclesias obtinentes per laicos. *Can. si quis Clericus* 16. *q.* 7.

Ecclesiæ bona alienantes, ac recipientes. *Extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand.*

Ecclesiarum bona compellentes submitti Laicis. *Cap. hoc consultissimo, de rebus Eccles. non alienandis in* 6.

Ecclesiastici constituti in dignitate accedentes ad audiendas leges, vel medicinam in Scholis publicis post duorum mensium spatium. *Cap. super specula, ne Clerici, vel Monachi.*

Ecclesiastico in statu non applicantes confiscationes, & pœnas Cameræ Apostolicæ. *Bulla* 43. *Pii IV.* quæ incipit .. *Decet Romanum Pontificem.*

Ecclesiastico in statu arma prohibita concedentes gestari. *Bulla* 145. *Pii V.* quæ incipit .. *Cum vices*, §. *Tertio.*

Electionem in Monasteriis turbantes. *Cap. indemnitatibus, §. Postremo, de elect. in* 6.

Ele-

Electionis, nominationis, vel collationis denegatæ causa vexantes personas, vel loca. *Cap. sciant. cuncti, de elect. in 6.*

Episcopi Romam latenter venientes, vel ab ea recedentes sine licentia Papæ, eorumque receptatores, si de ipsorum adventu Papam non moneant. *Extravag. Ut Prælatorum, de majorit. & obedient.*

Episcopi se ingredientes in aliena Diœcesi. *Cap. quoniam in plerisque, de offic.*

Eucharistiæ sumptioni non necessario præmittendam esse Confessionem ab ab existente in mortali docentes. *Concil. Trident. sess.* 13 *Can.* 11.

Excommunicato censura non reservata communicantes in crimine crimininoso. *Cap. nuper, de sent. excom.*

Excommunicatos sepelientes in loco sacro. *Clement.* 1. *de sepultur.*

Extorquentes per vim, & metum absolutionem, vel revocationem censuræ. *Cap. absolutionis, de his, quæ vi, metuve in 6.*

F

FAbricæ S. Petri deputatos molestantes. *Bulla* 97. *Pii V.* quæ incipit ... *Exigit*.

Fœminam cogentes ad Religionem, vel ab ea retrahentes, aut impedientes injuste. *Conc. Trid. sess.* 25. *cap.* 18. *de regularib.*

Fœminarum raptores. *Con. Trident. Sess.* 24. *c.* 6. *de reformat. matrim.*

Fraticellorum Religionem profitentes. *Extravag. Sancta Romana, de Religios. domibus*.

Fratres de observantia recipientes Cappuccinos. *Bulla* 20. *Sixti V.* quæ incipit ... *Pro ea*.

Fraude inducentes Judicem ad se conferendum ad mulierem, ut ejus testimonium excipiat. *Cap. Mulieres, de judiciis in 6.*

G

GErmaniæ Religiosi, & Parochi non servantes concordiam inter se statutam. *Extravag. Vices illius, de Tregua, & pace.*

Glossas in Concilium Trident. edentes. *Bulla* 73. *Pii IV.* quæ incipit ..... *Benedictus DEUS*, §. 5.

Gubernatores, & Officiales mortuo Pontifice non observantes præscripta *in cap. ubi periculum*, §. *Præterea, de elect. in 6.*

H

HÆreticos, eorumque fautores sepelientes in loco sacro, dummodo exhumaverint, cum alias excommunicatio sit reservata. *Cap. quicumque, de hæretic. in 6.*

Homicidium mandantes per Assassinos. *Cap. pro humani, de homicid. in 6.*

I

INquisitores, Testes, aliosque Ministros S. Officii vexantes. *Bulla* 82. *Pii V.* quæ incipit .. *Si de protegendis*.

Inquisitionis Causis se ingerentes, ejusque sententiam non exequentes, & requisiti non adjuvantes. *Cap. Ut inquisitionis, de hæretic. in 6.*

Inquisitionis prætextu pecuniam extorquentes; si satisfecerint. *Clement. Nolentes, de hæretic.*

Inquisitionis Supremæ Cardinalibus non obedientes. *Bulla* 1. *Pii V.* quæ incipit .. *Sanctissimus Dominus*.

Interdictos sepelientes in loco sacro, si sit præstita satisfactio ad arbitrium Episcopi. *Clement.* 1. *de sepultur.*

Interdictum locale generale, vel cessationem a Divinis Religiosi non servantes. *Clement. Ex frequentibus, de sent. excom.*

Judices Laici negligentes præstare auxilium Episcopo, vel alteri Judici Ecclesiastico requirenti. *Can. administratores* 23. *q.* 5.

Jus Regalium, seu defensionis, aut custodiæ in locis piis sibi usurpantes. *Cap. Generali, de elect. in 6.*

Laica

L.

LAica potestas omittens dare brachium sæculare Episcopis. *Can. administratores 23. quæst. 5.*

Lecturam, vel Doctoratum concedentes non præmittentibus professionem Fidei (nisi sint Episcopi, cum hi solum incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ) *Bulla 88. Pii IV.* quæ incipit .. *In sacrosancta.*

Leges, aut medicinam docentes Religiosos, qui habitum dimiserunt. *Cap ut periculosa, ne Clerici, vel Monach. in 6.*

Libros imprimentes sine licentia Superiorum, vel sine nomine Auctorum. *Conc. Trident. Sess. 4. de edit. & usu Sacror. Librorum, Index libr. prohibit. regula 10.*

Libros ita impressos retinentes, & vendentes. *Conc. Lateran. sub Leone X. Sess. 10. decr. 3.*

Litteras Apostolicas recipientes de manu alterius, quam Officiales deputati. *Cap. dura, de crimine falsi.*

Litteris Apostolicis falsis utentes. *Cap. ad falsariorum, de crimin. falsi.*

Litteras Papæ impugnantes ante coronationem. *Extravag. ultima, de sent. excom. cap. 4.*

Ludos Taurorum, & agitationes ferarum exercentes extra Hispaniam. *Bulla 48. Pii V.* quæ incipit .. *De salute.*

M.

MAtrimonium ad contrahendum cogentes. *Con. Trid. Sess. 24. c. 9. de refor. matrim.*

Matrimonium contrahentes in casibus prohibitis. *Clement. unic. eos, qui de consanguin.*

Matrimonia filiorum sine consensu Patris irrita esse asserentes, vel clandestina ante Concilium Tridentinum valida fuisse negantes. *Conc. Trid. Sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.*

Medicinam docentes Religiosos, qui habitum dimiserunt. *Cap. ut periculosa, ne Clerici, vel Monach. in 6.*

Mendicantes Religiosi sine licentia Sedis Apostolicæ novas domos acquirentes, vel alienantes. *Clement. cupientes de pœnis.*

Ministros S. Officii vexantes. *Bulla 82. Pii V.* quæ incipit .. *Si de protegendis.*

Monachi accedentes ad Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel Monasteriis. *Clement. Ne in agro, §. Quia vero, de statu Monachor.*

Monachi tenentes arma intra septa Monasterii sine licentia Abbatis. *Clement. Ne in agro, § Quia vero, de statu Monach.*

Monasteria ingredientes Prælati Regulares secunda vice eodem anno sine præsentia Episcopi, vel alterius Ecclesiastici sæcularis ab eodem deputandi. *Bulla 156. Alexandri VII.* quæ incipit .. *Felici.*

Monialem fieri, vel non fieri cogentes, ac cooperantes. *Concil. Trident. Sess. 25. cap. 18. de regularib.*

Monialium Clausuram sine causa justa Superiores intrantes pro tertia vice (cum pro prima incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & pro secunda suspensionem a Pontificalibus) *Declaratio Bullæ 28. Gregorii XIII.* quæ incipit .. *Dubiis, §. 2.*

Monialium directores non abstinentes in electionibus ab iis, unde discordiæ possunt oriri. *Cap. indemnitatibus, §. Postremo, de elect. in 6.*

Monialium Clausura pro conservanda, Magistratus negantes auxilium Prælatis. *Conc. Trident. Sess. 25. cap. 5. de regularib.*

Monialium Monasteria non ad malum finem ingredientes sine licentia Prælati. *Conc. Trident. Sess. 25. cap. 5. de regularib.*

Monialium præpositæ electionem turbantes. *Cap. indemnitatibus, §. Postremo, de elect. in 6.*

Monialium Visitatores in suo munere impedientes, nisi resipiscant. *Clemen. Attendentes, de statu Monach.*

Montem Pietatis impugnantes. *Bulla 11. Leonis X.* quæ incipit .. *Inter multiplices.*

Mulieres assumentes Beguinarum statum. *Clement. 1. de religios. domibus.*

Mulierum raptores. *Concil. Trid. Sess. 24. cap. 6. de refor. matrim.*

Nota-

N

NOtariorum Officiis a Camera Apostolica venditis, vel vendendis, se intromittentes, aut vexantes Notarios ea ementes. *Bulla* 83. *Pii IV.* quæ incipit . . *Superna providentia*.

Nuncii, aliique Ministri Pontificis procurantes a Principibus, ad quos missi sunt, favores ad dignitates pro se, vel Consanguineis a Papa obtinendas. *Bulla* 96. *Pii IV.* quæ incipit . . *Et si Romanum Pontificem*.

O

OFficiales mortuo Pontifice non observantes præscripta *in cap. ubi periculum*, §. *Præterea, de elect. in 6.*

Officium Præsulatus in Ecclesiis usurpantes. *Cap. quoniam in plerisque, de Offic. Judic. Ordinar.*

Officii S. Inquisitionis Ministros vexantes. *Bulla* 82. *Pii V.* quæ incipit . . . *Si de protegendis*.

Ordinationes factas a Schismaticis exercentes. *Cap. quod a prædecessore nostro, de Schismat.*

P

PApæ de vita, vel morte divinantes. *Bulla* 113. *Urbani VIII.* quæ incipit . . *Inscrutabilis*.

Papæ nondum coronati litteras impugnantes. *Extravag. ultim. de sent. excom.*

Parochi, & Religiosi Germaniæ non servantes inter se concordiam statutam. *Extravag. Vices illius, de Tregua, & pace.*

Percussio Clerici non enormis. *C. pervenit.* 13. *de Sent. Excomm.*

Pœnas in Statu Ecclesiastico non applicantes Cameræ Apostolicæ. *Bulla* 43. *Pii IV.* quæ incipit . . *Decet Romanum Pontificem*.

Pœnitentiariæ Officiales se intromittentes in Expeditionibus prohibitis *in Bulla* 53. *Pii IV.* quæ incipit . . *In sublimi*.

Prælati Regulares ingredientes secunda vice eodem anno in Monasteria Sanctimonialium sine præsentia Episcopi, vel alterius Ecclesiastici sæcularis ab eodem deputandi. *Bulla* 256. *Alexandri VII.* quæ incipit . . *Felici*.

Presbyteri accedentes ad audiendas leges, vel Medicinam in Scholis publicis. *Cap. super specula, de Cleric. vel Monach.*

Præsulatus Officium in Ecclesiis usurpantes. *Cap. quoniam in plerisque, de Offic. Judicis Ordinar.*

R

RAptores fœminarum. *Conc. Trid.* 24. *c. 6. de reform. Matrim.*

Regaliæ, seu custodiæ titulum in locis piis sibi usurpantes. *Cap. generali, de elect. in 6.*

Religiosi dimittentes habitum. *Cap. ut periculosa, ne Clerici, vel Monach. in 6.*

Religiosi decimas usurpantes, vel earum solutionem impedientes, si non habeant administrationem, vel Officium (cum tunc solam suspensionem incurrant) dummodo dederint satisfactionem condignam (cum alias excommunicatio sit reservata.) *Clement. Religiosi, de decimis.*

Religiosi a decimarum solutione retrahentes, vel negligentes suadere earum solutionem suis pœnitentibus, eosque absolventes. *Clement. cupientes, de pœnis.*

Religiosi exeuntes de Claustris ad audiendas leges, vel Medicinam, eosque docentes, vel in Scholis retinentes. *Cap. non magnopere, & cap. super specula, ne Cleric. vel Monach.*

Religiosi, & Parochi Germaniæ non servantes concordiam inter se statutam. *Extravag. Vices illius, de Tregua, & pace.*

Religiosi mendicantes sine licentia Papæ novas domos acquirentes, vel alienantes. *Clement. Cupientes, de penis.*

Religiosi non servantes interdictum locale generale, vel cessationem a Divinis. *Clement. Ex frequentibus, de sent. excom.*

Religionis ingressui cogentes, vel retrahentes fœminas. *Concil. Trid. Sess.* 25. *c.* 18. *de Regularib.*

Reli.

Religionis, vel Reipublicæ Christianæ de statu divinantes. *Bulla* 113. *Urbani VIII.* quæ incipit . . *Inscrutabilis*.

Repræsalias concedentes, aut extendentes contra Ecclesiasticos. *Cap. unico*, *de injuriis in 6.*

S

Sacerdos celebrans sine stola. *Can. Ecclesiastica*, *dist.* 23.

Schismatici ordinationi consentientes, vel ab eo recipientes beneficium, aut rem Ecclesiasticam, eamque retinentes. *Cap.* 1. *de Schismat.*

Scholis legum, vel Medicinæ admittentes, aut in eis retinentes Religiosos, qui habitum dimiserunt. *Cap. ut periculosa*, *ne Cleric. vel Monach. in 6.*

Scholares, vel Magistri Bononiæ conducentes alienum hospitium infra tempus conductionis sine licentia Inquilinorum. *Cap. ex rescripto*, *de locato*, *& conducto*.

Sedis Apostolicæ de statu divinantes. *Bulla* 113. *Urbani VIII.* quæ incipit ... *Inscrutabilis*.

Sepelientes in loco sacro hæreticos, eorumque fautores, dummodo eos exhumaverint, cum alias excommunicatio sit reservata. *Cap. quicumque*, *de hæretic. in 6.*

Sepelientes tempore interdicti in loco sacro sepeliri prohibitos, vel sepelientes excommunicatos, interdictos & usurarios, (dummodo præstita sit satisfactio ad arbitrium Episcopi, cum alias excommunicatio sit reservata) *Clement.* 1. *de sepultur.*

Sequestrationem ab Ordinario faciendam impedientes (dummodo impedimentum sit amotum, vel fructus restituti, cum alias excommunicatio sit reservata) *Clement. Ad compescendas*, *de sequestr.*

Statuta libertatis Ecclesiasticæ læsiva retinentes, vel ea ex libris non delentes, dummodo iis non utantur. *Cap. noverit*, *de sent. excom.*

T

Taurorum ludos extra Hispaniam exercentes. *Bulla* 48. *Pii V.* quæ incipit . . *De salute*.

Testimonii causam fingentes, ut Judex ad Mulieris examinandæ domum accedat. *Cap. Mulieris*, *de judic. in 6.*

V

Visitatores Monialium in suo munere impedientes, si moniti non resipiscant. *Clement. Attendentes*, *de statu Monach.*

Usurarios publicos sepelientes in loco sacro, si sit præstita satisfactio. *Clement.* 1. *de sepult.*

Usurariis alienigenis Clerici locantes domos, aut commoditatem præstantes, vel eos non injicientes infra tres menses (nisi sint Episcopi, cum hi incurrant solam suspensionem) *Cap. usurarum*, *de usuris in 6.*

Usuris Officiales Communitatum faventes. *Clemen. ex gravi*, *de usuris*.

FINIS.

INDEX
GENERALIS MATERIARUM.

Nota, quod numerus primus romanus I. II. *designet primum vel secundum Tomum. Alter numerus vulgaris significat folium Tomi. Tertius ostendit quæstiunculam in illo folio contentam.*

A*Bbas*. 1. An suis religiosis possit concedere peculium ad usus indeterminatos, etiam profanos I. 559. 1.
2. An teneantur religiosos obligare ad modum paupertatis in bene ordinatis monasteriis sui Ordinis usitatum I. 669. 31.
3. Quomodo etiam ipsi possint peccare contra votum paupertatis 1. 699. 31.
4. Qualem Abbas habeat jurisdictionem in Novitios I. 691. 24.
5. An possit constituere materiam gravem pro transgressione voti paupertatis I. 699. 31.
6. Quos possit sibi reservare Casus pro foro interno II. 449. 450. 55.
7. Quid observet, si Confessarius petat facultatem absolvendi ab ejusmodi casu reservato II. 404. 16.
8. Quid observet, quando ad eum defertur crimen occultum subditi in ordine ad paternam correctionem I. 194. 9. & 260. 15.
9. An teneatur sub peccato mortali corrigere defectus etiam veniales, quando vergunt in abusum I. 200. 16.
10. Quæ vota suorum irritare possit I. 375. 79.
11. In quibus contractibus teneatur exigere consensum capituli I. 699. 31. Resp. 3.
Vide. *Religiosus*. *Votum*. *Casus reservati*. *Contractus*. *Correctio fraterna*. *Charitas*. *Approbatio*. *Dispensatio*.
Abbatissa. 1. An possit statuere legem. I. 125. 3.
Abortus. 1. Nec directe nec indirecte licet procurare abortum præcise ad vitandam infamiam. I. 424. 21.
2. Si absque medicina æquale vitæ periculum instat proli & matri, licite a matre sumitur medicina, dummodo exinde proli non augeatur periculum. I. 432. 37.
3. Absolutio de procuratione abortus est specialiter reservata Papæ, & ideo indiget speciali facultate subdelegata ab Episcopo. Vide *Excommunicatio*, n. 5.
Vide. *Casus reservati*. *Reservatio*. *Homicidium*. *Fornicatio*, *Charitas proximi*.
Absolutio. 1. Quæ verba absolutionis sint essentialia. II. 276. 1.
2. Quæ sint de præcepto. II. 277. 2.
3. An aliquando graviorum criminum reis fuerit denegata absolutio. II. 277. 3.
4. An in primitiva Ecclesia ii, qui post publicam pœnitentiam fuerant relapsi, iterum obtinuerint absolutionem ab Ecclesia. II. 278. 4.
5. An absolutio antiquitus data fuerit absentibus. II. 278. 5.
6. An adhuc in casu necessitatis absenti conferri possit. II. 279. 6.
7. An sic absenti collata sit invalida. II. 280. 7.
8. An absenti facta sit valida saltem in casu, quo confessio facta est præsenti. II. 280. 8.
9. An sit nulla etiam jure divino. II. 280. 9.
10. An aliquando iis fuerit denegata absolutio, qui pœnitentiam distulerunt usque in articulum mortis. II. 280. 10.
11. Quo tempore cœperit usus, conferendi morientibus absolutionem indulgentialem. II. 280. 11.
12. An antiquitus sensibus privati obtinuerint absolutionem, qui prius petierunt advocari presbyterum. II. 281. 12.
13. An sub conditione absolvendi sint, qui moriuntur in actu criminoso, v. g. duello. II. 281. 13.

14. An peccatores notorii ac publici, v. g. concubinarii fub conditione abfolvendi fint, fi in articulo mortis nullum edant fignum doloris. II. 281. 14.
15. An vita chriftiane acta fufficiat, ut morienti deftituto ufu fenfuum poffit abfolutio conferri faltem conditionate. II. 282. 15.
16. Quando abfolutio confuetudinariis danda, vel differenda fit. II. 284. 16.
Vide. *Confeffarius*, *confeffio*, *cafus refervati*.
Abfolutio complicis in peccato turpi. 1. Qualia in hac re prodierint decreta. II. 463. 1.
2. Quomodo fonet conftitutio Benedicti XIV. & fubfecuta ejus Declaratio. II. 464. 2.
3. Quid intelligatur per pectatum turpe & inhoneftum. II. 469. 3.
4. An abfolutiones complicis fuerint & fint invalidæ etiam in Diœcefibus, ubi ea conftitutio non fuit promulgata. II. 470. 4.
5. An Ecclefia fuppleat jurisdictionem in Confeffariis ignorantibus hanc conftitutionem. II. 470. 5.
6. An invalida vel faltem illicita fit confeffio complici facta independenter ab hac conftitutione. II. 470. 6.
7. Utrum in articulo mortis pœnitens complici confiteri valide poffit, fi non poffit vocari alius Sacerdos fine periculo malæ fufpicionis. II. 473. 7.
8. An confeffio & abfolutio in articulo mortis fit valida, fi perfona hujus Decreti ignara confiteatur complici, etfi poffet vocari alius Sacerdos. II. 473. 8.
9. Quid agendum, fi in articulo mortis vocetur fimplex Sacerdos ad excipiendam moribundæ confeffionem, & ille præfente alio confeffario, quem ignorat effe complicem moribundæ, fe excufet ob defectum approbationis & jurisdictionis. II. 473. 9.
Vide. *Cafus refervati*.
Acedia. 1. Quid fit. II. 71. 1.
2. An fit ex fuo genere peccatum mortale. II. 71. 2.
3. In quo confiftat ejus malitia. II. 72. 3.
4. Quæ fint ejus filiæ. II. 72. 4.
5. Quid fit rancor. II. 72. 6.
6. Et pufillanimitas. II. 73. 7.
7. Et defperatio. II. 73. 8.
8. Et torpor. II. 73. 9.
9. Et evagatio mentis. II. 73. 10.
10. Ex quibus indiciis agnofcatur acedia graviter peccaminofa. II. 73. 11.
Acolythatus. 1. Quid fit. II. 523. 14.
2. Quæ ejus materia. II. 523. 14.
3. Et forma. II. 523. 14.
4. Quod fit officium Acolythi. II. l. cc.
Actus humanus. 1. Actus humanus eft, qui ex voluntate deliberata procedit. I. 23. 1.
2. Proprietas actuum humanorum, eft quod fint voluntarii, liberi, moraliter boni vel mali, & quod tendant ad finem. I. 23. 2.
3. Moralitas actuum humanorum confiftit in eorum conformitate vel difformitate ad rectam rationem. I. 29. 14.
4. Moralitas actuum humanorum fumitur ex fine, ex objecto, & ex circumftantiis. I. 29. 15.
5. Homo tenetur omnes fuas actiones faltem virtualiter referre in Deum tanquam fuum finem ultimum. I. 30. 16.
Actus indifferens. Vide. *Actus humanus*.
Adjuratio. 1. Eft petitio rei a creatura rationali in conteftationem reverentiæ rebus divinis debitæ. I. 343. 1.
2. Dividitur in deprecativam & imperativam. I. 343. 2.
3. Illis eft licita, quibus licet exigere eam conteftationem. I. 343. 3.
4. Non licet adjurare dœmonem deprecative petendo rem indebitam, fed imperative jubendo ut ceffet nocere. I. 343. 4.
5. Non licet adjurationes dirigere in ipfas creaturas irrationales, fed in dœmones, qui illis utitur. I. 344. 5.
6. Ad licitam adjurationem etiam requiritur veritas, juftitia, & judicium. I. 345. 6.
7. Deprecatorie licet adjurare etiam Sanctos ac Deum, fed cum fubmiffione ad beneplacitum divinum. I. 345. 7.
8. Ad licitam adjurationem dœmonis requiritur modus imperativus, legitima imperandi poteftas, & finis contrarius operationibus dœmonum. I. 345. 8.
9. Quænam in adjurationibus ab Exorcifta poffint licite interrogari dœmones? & quæ ab iis poffint peti. I. 345. 9.
10. Peccant graviter, qui a dœmone curiofa interrogant, aut incongrua petunt. I. 346. 10.
11. Similiter graviter peccant, qui adverfus dœmones in adjurationibus varias ineptias, aut modos a Rituali Romano

mano ac Diœcesano non approbatos miscent. I. 346. 11.
12. Non decet, ut Exorcista cum dæmone paciscatur de modo & conditionibus exeundi. I. 346. 12.
13. Nec licet a dæmone petere signum secutæ egressionis. I. 346. 13.
Adoptio. Vide. *Impedimentum adoptionis*.
Adoratio. 1. Quid sit adoratio Dei. I. 236. 3.
2. Quid sit cultus latriæ, duliæ, hyperduliæ? quid sit absolutus? quid respectivus? I. 236. 4.
3. Christus etiam ut homo cultu latriæ adorandus est. I. 237. 5.
4. Humanitas Christi, anima, corpus, cor, sanguis, & nomen Christi sunt adoranda, sed cultu latriæ solum respectivo, hoc est, per respectum ad personam Christi. I. 237. 6.
5. Ad hoc, ut alicui rei possit exhiberi cultus latreuticus respectivus, sufficit & requiritur ut Deus in ea velit honorari tanquam in instrumento nostræ salvationis & suæ gloriæ. I. 236. 7.
6. Non sunt tolerandæ aliæ imagines SS. Trinitatis nisi in quibus Deum aliquando apparuisse ex Scriptura constat. I. 238. 8.
7. Cultus Hyperduliæ differt specie a cultu Duliæ. I. 140. 9.
8. Uterque pertinet ad virtutem religionis. I. 240. 10.
9. Cultus publicus Duliæ potest exhiberi solis Canonizatis, vel Beatificatis per solemne judicium Ecclesiæ, cultus autem privatus potest exhiberi omnibus, de quorum sanctitate & sancto obitu morali certitudine constat. I. 240. 11.
10. Quæ pertineant ad cultum publicum? & quæ ad privatum? I. 240. 11.
11. Afferuntur Decreta Urbani VIII. & Alexandri VII. cum Declarationibus *De cultu Sanctorum*. I. 240. 246. 11.
12. Datur gravis obligatio insistendi his Decretis. I. 246. 12.
13. Quid agendum, ubi introductus est novus cultus post Decretum Urbani VIII. sine permissione Sedis Apostolicæ? I. 247. 13.
14. Unde possit sumi moralis certitudo de sanctitate & finali perseverantia personæ, de cujus cultu agitur. I. 247. 14.
15. Quid sentiendum de novo genere vestiendi statuas vel imagines Sanctorum? vel circa alias novitates imaginum? I. 247. 15.
16. Quæ statuantur in Concilio Tridentino de cultu, invocatione, & actis Sanctorum. I. 249. 16.
17. Quomodo sint exponendæ aut largiendæ Reliquiæ. I. 251. 17.
18. Quid agendum, si incertæ Reliquiæ nimis invaluerint. I. 251. 18.
Adulterium. 1. Quid sit adulterium. I. 445. 13.
2. An sit adulterium, si solutus cum conjugata peccet consentiente marito. I. 445. 14.
3. Quodnam genus adulterii sit gravius altero. I. 445. 15.
4. An pars adultera perdat jus petendi debitum. I. 446. 16.
5. Quæ sint pœnæ adulterii. I. 446. 17.
6. Quæ sit obligatio adulterantis ratione prolis erga conjugem & alias proles. I. 446. 18.
7. An adultera moribunda teneatur aperire, se concepisse prolem ex adulterio. I. 447. 19.
Vide. *Fornicatio*. *Restitutio*. *Testamentum*.
Advocatus. Vide. *Infra post nomen*: æquivocatio.
Æquivocatio. *Amphibologia*. *Restrictio*.
1. Quid sit. I. 498. 46.
2. Quando sit licita. I. 502. 52.
3. Quid requiratur ad hoc, ut sit licita. I. 506. 53.
4. Qualis amphibologia, aut restrictio mentalis sensibilis sit licita uxori, reo, vel alteri, justo interrogatis de dicto aut facto occulto. I. 506. 54.
5. An nunquam licita sit restrictio pure mentalis. I. 507. 55.
6. An testis in judicio possit uti æquivocatione, vel restrictione sensibili. I. 508. 56.
7. An liceat etiam in juramentis uti restrictione sensibili ad injustam gravem damnificationom evitandam. I. 508. 57.
8. An reus possit se liberare a morte, vel alio gravissimo malo per æquivocationem, aut etiam per juramentum sub restrictione mentali sensibili. I. 508. 58.
Vide. *Juramentum*. *Testis*. *Reus*.
Advocatus. 1. An possit in se recipere causam mere probabilem. I. 744. 1.
2. Quinam, & in quibus causis prohibeantur esse advocati. I. 744. 2.
3. An advocatus pacisci cum Cliente pos-

fit de quota litis. I. 744. 3.
4. An cum Cliente pacisci possit de certo palmario. I. 744. 4.
5. An teneatur servire gratis in causis pauperum. I. 745. 5.
6. An teneatur statim desere causam, quando incipit amittere omnem spem victoriæ. I. 745. 6.
7. Quando teneatur ad restitutionem. I. 745. 7.
Vide. *Probabilismus*. *Conscientia*. *Ignorantia*. *Restitutio*.
Affectata ignorantia. Vide. *Ignorantia*.
Affinitas. Vide. *Impedimentum affinitatis*.
Alluvio. Vide. *Dominium*. *num.* 75. *&c.*
Ambitio. Vide. *Superbia*.
Amphibologia. Vide. *Æquivocatio*.
Antichreseos pactum. Vide. *Hypotheca*.
Apes. Vide. *Dominium circa feras*.
Applicatio Missæ. Vide. *Missæ applicatio*. *Parochus*.
Approbatio Confessarii. 1. Quid sit. II. 363. 1.
2. An requiratur ad valorem absolutionis. II. 364. 2.
3. An suppleatur ab Ecclesia, si confessarius non approbatus excipiat confessiones. II. 364. 3.
4. An valeat, si Episcopus approbet eum, quem scit, non esse idoneum. II. 365. 4.
5. Vel eum, quem judicat esse idoneum, cum non sit idoneus. II. 365. 5.
6. An ad valorem approbationis requiratur prævium examen. II. 366. 6.
7. Vel ut conferatur in scripto. II. 366. 7.
8. Et ut concedatur gratis. II. 366. 8.
9. An sufficiat approbatio tacita committendo alicui munus parochi vel confessarii. II. 366. 9.
10. An hac approbatione etiam indigeant Regulares? vel Doctores, aut Lectores. II. 366. 10.
11. An provisus de beneficio parochiali indigeat speciali approbatione. II. 367. 11.
12. An resignans parochiam maneat adhuc approbatus ad excipienda in ea confessiones. II. 367. 12.
13. An obtinens parochiam censeatur eoipso approbatus pro tota diœcesi. II. 368. 13.
14. An parochus transiens ad aliam parochiam indigeat nova approbatione. II. 368. 14.
15. An religiosus approbatus pro uno loco Diœcesano, quando mittitur in alium locum ejusdem Diœcesis, indigeat nova approbatione. II. 368. 15.
16. An approbatus solum pro loco particulari Diœcesano in Jubilæo possit eligi in Confessarium a quovis Diœcesano. II. 368. 16.
17. An in Jubilæo possit quis eligere confessarium approbatum in alia Diœcesi. II. 369. 17.
18. An religiosus per Diœcesin transiens possit in ea pœnitentes absolvere sine approbatione Episcopi illius loci. II. 369. 18.
19. An approbatio Sacerdotibus Sæcularibus semel collata possit ab Episcopo ad libitum revocari. II. 370. 19.
20. An ad valorem absolutionis sufficiat approbatio præsumpta. II. 370. 20.
21. An censeatur tacite approbatus, qui vidente Episcopo excipit confessiones. II. 370. 21.
22. An Regulares etiam in suis Ecclesiis ad excipiendas confessiones sæcularium approbatione Episcopi egeant. II. 370. 22.
23. An ea indigeant etiam pro confessione Regularium. II. 371. 23.
24. An regulares a suo tantum Superiore approbati possint in Jubilæo religiosum ejusdem monasterii absolvere a casibus Papæ reservatis. II. 371. 24.
25. An approbatio Ordinarii respectu Regularium possit limitari, aut omnino revocari. II. 371. 25.
26. An Regulares sine approbatione Episcopi possint excipere confessiones sæcularium, qui sunt de familia. II. 372. 26.
27. An Regulares sine approbatione Episcopi possint excipere confessiones Monialium sui Ordinis. II. 372. 27.
28. An Regulares approbati in una Diœcesi censeantur etiam approbati pro alia. II. 373. 28.
29. An quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, possit quosvis pœnitentes absolvere in articulo mortis. II. 373. 29.
30. Quando censeatur dari articulus mortis. II. 370. 30.
31. An quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, possit quosvis absolvere a peccatis venialibus; aut jam alias confessis. II. 373. 31.
32. An religiosus ab Ordinario approbatus possit sæcularium excipere confessiones, eosque valide absolvere, si hoc ipsi prohibeatur a Superiore. II. 374. 32.

33. An

33. An Prælatus, generaliter in Diœcesi approbatus, possit in parochia pleno jure incorporata, post mortem sui Vicarii ad breve tempus exercere curam animarum. II. 374. 33.
34. An parochi vel confessarii ex alia Diœcesi possint in finibus alterius Diœcesis conterminæ excipere confessiones sine approbatione Episcopi loci, si hæc praxis sciatur a visitatoribus. II. 375. 34.
35. An parochus possit sibi in confessarium eligere Sacerdotem simplicem non approbatum ab Ordinario. II. 375. 35.
36. An ad licite absolvendum sufficiat approbatio probabilis, seu dubia. II. 375. 36.
Arbiter. Vide. *Judex*.
Arrha. Vide. *Sponsalia*.
Ars notoria. Vide. *Vana observantia*.
Articulus mortis. Vide. *Absolutio complicis*. *Confessarius*. *Approbatio*. *Jurisdictio*. *Reservatio*. *Casus reservati*. *Communio in articulo mortis*.
Aspersio aquæ benedictæ. Vide. *Pœnitentiæ Sacramentum*.
Attritio. Vide. *Contritio*.
Avaritia. 1. Quid sit. II. 34. 1.
2. An ex suo genere sit peccatum mortale. II. 34. 2.
3. In quo consistat ejus malitia. II. 34. 3.
4. Quæ sint ejus filiæ. II. 35. 4.
5. Ex quibus signis agnoscatur gravitas morbi & malitiæ. II. 35. 5.
Vide. *Mutuum*. *Usura*. *Charitas proximi*.
Auditio Missæ. Vide. *Festa*.
Auguria. Vide. *Divinatio*.
Bajus. Vide. *Propositiones Damnatæ*. *II.* 792. §. 2. 3. 9. 18. 19.
Baptismus. 1. *Natura* Quid sit. II. 94. 1.
2. Et quotuplex. II. 94. 2.
3. An fuerit institutus post resurrectionem. II. 94. 3.
4. An sit necessarius necessitate medii. II. 94. 4.
5. An conferendus statim, quamprimum fieri potest. II. 95. 5.
6. An antiquitus approbata fuerit ejus dilatio usque in senium. II. 96. 6.
7. Cur eo dilatio fuerit indulta? & cur sublata. II. 97. 7.
8. An parvulis noceat dilatio baptismi. II. 98. 8.
9. Quando baptismus cœperit fieri necessarius ad salutem. II. 98. 9.
10. *Materia & forma*. Quæ sit ejus materia. II. 98. 1.
11. Et quæ forma. II. 99. 2.
12. Quæ sint verba essentialia formæ. II. 99. 3 & 4.
13. Quando liceat uti materia dubia. II. 100. 5.
14. Quid agendum, si adhibita fuerit materia vel forma dubia. II. 100. 6.
15. Quot modi adhiberi possint in collatione baptismi. II. 100. 7.
16. Quamdiu trina immersio viguerit. II. 100. 8.
17. An semper fuerit in usu. II. 101. 9.
18. Cur baptismus iste sæculo 14. sensim desierit. II. 102. 10.
19. Quæ nunc vigeat forma accidentalis baptismi. II. 102. 11.
20. *Subjectum*. Quod sit subjectum baptismi. II. 103. 1.
21. Quid agendum, si offeratur monstrum. II. 103. 2.
22. Et quid in dubio, an monstrum habeat unam, vel duas animas. II. 103. 3.
23. Quid agendum, si infans adhuc vivat in utero matris defunctæ. II. 104. 4.
24. An mater prægnans ac moribunda teneatur pati sectionem in bonum prolis. II. 104. 5.
25. An sint baptizandi necdum nati. II. 105. 6.
26. An infantes infidelium possint baptizari invitis parentibus. II. 105. 7.
27. Quid observandum circa infantes expositos. II. 107. 8. vel circa amentes. II. 90. 2.
28. Quid agendum circa hæreticos jam baptizatos. II. 107. 9.
29. Aut circa infantes ab obstetricibus, vel aliis laicis baptizatos. II. 107. 10.
30. An infantes mortui ad imagines thaumaturgas delati debeant sub conditione baptizari, si edant signa vitæ dubia. II. 108. 11.
31. An quidam infantes habiti pro mortuis revera non sint mortui. II. 110. 12.
32. Quid in hac re consulendum parochis & parentibus II. 111. 13.
33. An liceat orare pro anima infantis sine baptismo defuncti, ut Deus eam extra sacramentaliter justificet. II. 112. 14.
34. *Patrini*. Quid intelligatur per patrinos. II. 115. 1.
35. An mos eos adhibendi sit antiquus. II. 115. 2.
36. Quod sit eorum officium. II. 116. 3.
37. Quot sint adhibendi? & quæ ab iis con-

contrahatur cognatio. II. 116. 4.
38. Quales fumendi fint in patrinos - II. 117. 5.
39. An ad hoc munus poffint affumi etiam religiofi II. 117. 6.
40. An poffint fumi duæ commatres, vel duo compatres II. 117. 7.
41. An in patrinum poffit fumi hæreticus. II. 117. 8.
42. Vel integra communitas, v. g. urbs. II. 118. 9.
43. Vel pro infante mafculo fœmina. II. 118. 10.
44. Quid tenendum in aliis authorum circa patrinos controverfiis. II. 119.11.
45. *Minifter*. Quis fit minifter. II. 120. 1.
46. An Diaconus fiat irregularis, fi baptizet fine commiffione parochi. II. 121. 2.
47. An in neceffitate licite baptizent laici. II. 121. 3.
48. Quis fervandus ordo in neceffitate baptizantium. II. 121. 4.
49. An parens in neceffitate baptizans contrahat cognationem Spiritualem cum conjuge. II. 121. 5.
50. Ex qua caufa poffit parochus committere Diacono baptifmum folennem. II. 121. 6.
51. Quo tempore baptifmus fit conferendus. II. 121. 7.
52. An poffit folenniter conferri in ædibus privatis II. 122. 8.
53. An timenda fit irregularitas, fi ex inani fcrupulo iteretur fub conditione baptifmus. II. 122. 9.
54. *Effectus*. Quis fit effectus baptifmi. II. 124. 1.
55. *Difpofitio*. Quæ ad confequendum effectum baptifmi requiratur difpofitio in adultis. II. 124. 2.
56. Et quæ in infantibus. II. 90. 1.
57. An perpetuo amentes fint capaces baptifmi. II. 90. 2.
58. Quæ figna vitæ in infantibus, præfertim ad imagines thaumaturgas delatis, haberi debeant pro certis? & quæ pro dubiis? & quæ pro neutris. II. 108. 11.
Vide. *Diaconus*. *Charitas proximi*.
Bellum. An fit licitum. I. 436. 41.
2. An poffit indici ftante dubio de ejus juftitia. I. 436. 42.
3. An poffit utrinque effe juftum. I. 437. 43.
4. An milites teneantur examinare juftitiam belli. I. 437. 44.
5. An Clericis aliquando liceat agere militem. I. 437. 45.
6 Quæ liceant vel non liceant in bello jufto. I. 437. 46.
7. Ad quem pertineant fpolia ex hoftibus. I. 438. 47.
8. An fe dedentes difcretioni victoris poffint occidi. I. 438. 48.
9. An captus in bello jufto poffit a fuo Domino fugere. I. 438. 49.
10. An Repræffaliæ fint licitæ. I. 438.50.
11. An miles licite deferat fua figna, aut fugiat ad hoftes, fi non obtineat victum, veftimentum, falarium. I. 539.51.
Vide. *Probabilifsmus*. *Reftitutio*.
Beneficium, *Beneficiatus*. 1. Quid fit beneficium. I. 715. 1.
2. Et quotuplex. I. 716. 2.
3. Quomodo differat a Vicaria perpetua? a Capellania perpetua? a Præftimonio? a Penfione. I. 717. 3.
4. Quid interfit in praxi inter beneficium *ftricte* dictum, & *late* dictum. I. 717.4.
5. Quo jure Beneficiati tenentur fuos redditus expendere in caufas pias. I. 559. 1. & feqq. Ibidem 718. 5.
6. An repugnet juri naturali & divino pluralitas beneficiorum. I. 719. 6.
7. Ex quibus caufis poffit fieri unio vel difmembratio beneficiorum. I. 719. 7.
8. Quales fint beneficiis annexæ obligationes. I. 720. 8.
9. Præfertim quoad recitationem Breviarii. I. 720. 9.
10. An Beneficiati, v. g. Canonici, ob Breviarii omiffionem teneantur ad reftitutionem fructuum, licet corporali præfentia interfint choro. I. 720. 10.
11. An ad hanc reftitutionem teneantur etiam habentes Præftimonium, vel Penfionem. I. 721. 11.
12. Alia notanda a Beneficiatis circa obligationem ad Horas Canonicas. I. 721. 12.
13. Notanda circa Refidentiam Beneficiati. I. 721. 13.
14. Quæ caufæ excufent a refidentia. I. 721. 14.
15. Quid fint diftributiones quotidianæ? & quibus debeantur. I. 722. 15.
16. Quot modis aquirantur beneficia. I. 722. 16.
17. Notanda circa electionem ad beneficia electiva. I. 722. 17.
18. Origo præfentationum & nominationum

num ad beneficia. I. 723. 18.
19. Notanda circa jus præsentandi ab beneficia. I. 723. 19.
20. Notanda circa collationem ad beneficia. I. 724. 20.
21. Quæ requirantur conditiones ad obtinenda beneficia. I. 725. 21.
22. Quid agendum, si collatio beneficii fuerit invalida. I. 725. 22.
23. Quibus modis beneficia amittantur. I. 726. 23.
24. Ob quæ crimina ipso jure incurratur privatio beneficii. I. 726. 24.
25. Ob quæ crimina Beneficiatus beneficio privari possit per sententiam. I. 727. 25.
26. An illi, qui dicuntur ipso jure privati beneficio, possint exercere omnes functiones & gaudere fructibus ante sententiam judicis declaratoriam criminis. I. 728. 26.
27. Quomodo differant beneficii privatio *ipso jure* & privatio *per sententiam*. I. 728. 27.
Vide. *Simonia*. *Parochus*. *Canonicus*. *Clericus*. *Dominium*. *Excommunicatio*. *Horæ Canonicæ*.

Bestialitas. 1. Quid sit, & quotuplex. I. 460. 58.
2. Quæ sit ejus pœna. I. 460. 59.
Vide. *Divortium*. *Usus matrimonii*.

Blasphemia. 1. Est contumeliosa tractatio alicujus perfectionis divinæ. I. 292. 1.
2. Ejus divisiones &c. *Hæreticalis* est, qua Deo tribuitur aliquid falsi, vel detrahitur aliquid veri. I. 293. 2.
Blasphemia in *Spiritum Sanctum* dicitur qua operationes Spiritus Sancti tribuuntur diabolo. I. 293. 2.
3. Recensentur variæ blasphemiarum formulæ. I. 293. 3.
4. Omnis blasphemia est peccatum mortale, nisi indeliberatio vel inadvertentia a gravi malitia excuset. I. 294. 4.
5. Quamvis blasphemiæ, ex repentina ira prævertente advertentiam ad significationem verborum prolatæ possint esse peccatum veniale, si tamen proferantur ex consuetudine necdum cum proposito applicandi efficax pro ejus extirpatione remedium retractata, sunt peccatum mortale in sua causa liberum. I. 294. 5.
6. Ad gravem malitiam blasphemiæ non requiritur major advertentia, quam in actu exercito, qualis datur in homicidio ex repentina ira commisso. I. 294. 6.
7. In dubio, an blasphemans habuerit sufficientem advertentiam ad peccatum mortale, præsumendum est, fuisse sufficientem. I. 298. 7.
8. Recensentur pœnæ statutæ in blasphemos. I. 299. 8.
9. Blasphemis a confessario efficacia remedia destruendi consuetudinem præscribenda sunt; & si blasphemus ea neglexerit, absolutio differenda est. I. 300. 9.
10. Sola irreverens pronuntiatio Sacramentorum, vel aliarum rerum sacrarum, quamvis ex ira fiat, non est blasphemia, nisi ex circumstantiis pateat, eas pronuntiationes ordinari ad inhonorandas res divinas. I. 302. 10.
11. Blasphemat, qui asserit, quenquam fore stultum, etsi pro patre haberet Deum. I. 301. 11.
12. Peccant mortaliter, qui ebrios, stultos, vel infantes ad blasphemandum inducunt. I. 302. 12.

Breviarium. Vide. *Horæ canonicæ*.
Cæremoniæ. Vide. *Missæ cæremonialia*.
Canonicus. Vide. *Beneficiatus*. *Simonia*. *Religiosus*.
Capellania. Vide. *Beneficium*.
Castitas. Vide. *Confessarius*. *Votum*. *Subdiaconus*. *Luxuria*.

Casus reservati in Diœcesi Augustana.
1. Qui casus sint reservati in Diœcesi Augustana. II. 443. 1.
2. Quid intelligatur per homicidium voluntarium. II. 443. 2.
3. Et per hæresin. II. 445. 4.
4. Et per incestum cum Moniali. II. 446. 7.
5. Et per concubitum cum consanguinea vel affine. II. 447. 8.
6. Et per veneficia, incantationes magicas, maleficia, & artes magicas. II. 449. 9.
7. Et per abusum Eucharistiæ & Reliquiarum ad artes magicas. II. 447. 10.
8. Unde probetur, per homicidium etiam intelligi procurationem abortus. II. 444. 3.
9. An fractio sigilli sit casus reservatus, etsi nullus advertat, intervenire usum notitiæ Sacramentalis. II. 448. 52.
10. An pro Clericis Diœcesis Augustanæ sint etiam reservati illi, qui reservantur pro laicis. II. 449. 53.
11. An etiam religiosi Ordinario subdi-

ti

ti ligentur hac reservatione. II. 449. 54.
12. Quales sint Excommunicationes Papæ non reservatæ. II. 446. 45.
13. Quæ circa has excommunicationes servanda regula. II. 446. 5.
14. An etiam abusus Scripturæ Sacræ ad exercitium Magiæ sit casus reservatus pro Clericis. II. 448. 51.
Vide. *Reservatio casuum*. *Homicidium*. *Sacrilegium*. *Superstitio*. *Sigillum*. *Magia*. *Maleficium*.
Casus reservati Religiosorum. 1. Qui sint casus reservabiles a Superioribus Religiosorum. II. 449. 55.
2. An Superiores nequeant sibi reservare ullum alium casum. II. 450. 56.
3. An regulares in Jubilæo possint ab ejusmodi casibus reservatis absolvi per quemvis Sacerdotem ab Ordinario approbatum. II. 451. 57.
Vide. *Jubilæum*. *Abbas*. *Reservatio casuum*.
Censura. 1. Quid sit II. 553. 1.
2. Et quotuplex. II. 553. 2.
3. Quomodo differat ab irregularitate, depositione &c. II. 553. 3.
4. Quid est censura *ferendæ*, quid *latæ* sententiæ. II. 553. 4.
5. Quomodo agnoscatur, an sit *ferendæ*, vel *latæ* sententiæ. II. 554. 5.
6. Quid est censura *a jure*, & quid ea *ab homine* II. 554. 6.
7. Quid est discrimen inter has duas censuras. II. 554. 7.
8. Qualia sunt bona, quorum usu privat censura. II. 554. 8.
9. An habeantur exempla censuræ etiam in Scriptura & in primitiva Ecclesia. II. 554. 9.
10. Quis possit ferre censuram. II. 554. 10.
11. Quid requiratur ad inferendam & incurrendam censuram. II. 555. 11.
12. Qualis debeat præcedere monitio Canonica. II. 555. 12.
13. An Censura in integras communitates ferri possit. II. 555. 13.
14. An valeant censuræ, si causæ sufficientia est dubia. II. 555. 14.
15. Quænam excusent ab incurrenda censura. II. 555. 15.
16. An ab ea etiam eximat appellatio. II. 556. 16.
17. Quis possit absolvere a censura. II. 556. 17.
18. Quid sit absolutio *ad cautelam*? & quid *reincidentia*. II. 556. 18.
Census germanicus. Vide. *Mutuum*.
Character. Vide. *Sacramenta*.
Charitas Dei. 1. Charitas est amor amicitiæ practicus, quo homo per amorem benevolentiæ & concupiscentiæ vult Deo & sibi mutuam communicationem omnium bonorum. I. 147. 1. & I. 545. 1. & 4.
2. Objectum materiale charitatis est Deus summe bonus, summe amabilis, & summe desiderabilis. Objectum seu motivum formale charitatis est infinita Dei benitas tam absoluta quam relativa. I. 148. 2. & 3. & I. 545. 2. & 3.
3. Datur formula pro eliciendo actu charitatis. I. 148. 4. & I. 555. 10.
4. Enumerantur actus eliciti charitatis. I. 148. 5.
5. Enumerantur actus imperati charitatis. I. 149. 6.
6. Homo tenetur elicere actum caritatis. 1. Initio usus rationis. 2. In articulo mortis. 3. In confessione & communione annua. 4. In quovis arduo negotio, salutem animarum, vel gloriam Dei atringente. 5. In statu peccati mortalis. 6. In statu frigescentis charitatis. I. 149. 7. & I. 547. 7.
7. Tenetur homo etiam in Domincis & festis saltem sub peccato veniali elicere actum charitas. I. 149. 8. & I. 547. 7. & I. 551. 8.
8. Non satisfit huic præcepto per actum charitatis imperatum, nisi saltem virtualiter procedat ex præcedente actu elicito charitatis. I. 149. 9.
9. Nec satisfit per unum actum elicitum charitatis, sed requiritur, ut virtualiter aut implicite concurrat exercitium omnium actuum elicitorum. I. 149. 10.
10. Præceptum charitatis obligat ad omnes actus amicitiæ essentiales, non vero ad accidentales. I. 150. 11.
11. Actus essentiales consistunt in tribus. 1. In fuga peccati mortalis determinati a Deo. 2. In hoc, ut in rebus magni momenti emolumenta divinæ gloriæ præferantur commodis propriis. 3. In exclusione gravis torporis quoad exercitium actuum charitatis. I. 150. 12. & I. 142. 1.
12. In praxi fieri vix potest, ut ex continuo habituali neglectu actuum accidentalium charitatis non sequatur gravis torpor charitatis. I. 150. 13.
13. Exprimuntur quidam notabiles casus, in

in quibus mortaliter peccari solet contra charitatem. I. 150. 14. & 15.
14. Hæc obligatio charitatis probatur ex Scriptura. I. 152. 16.
15. Quid sit diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & totis viribus. I. 155. 17.
16. Homo potest & tenetur hoc præceptum in ea saltem observare perfectione, ut scienter & cum plena deliberatione nihil velit, æstimet, aut cum inclinatione spontanea affectus concupiscat contra rectissimum ordinem charitatis. I. 155. 18.
17. Datur obligatio erga Deum etiam observandi ordinem charitatis, ut practice ea præferantur, quæ notabiliter magis contribuunt ad gloriam Dei. I. 156. 19.
18. Quæ sint propositiones damnatæ de charitate. I. 158. 20.
19. Qui sint errores *Baii* de charitate. I. 158. 21.
20. In quo consistant errores *Fenelonii* de charitate. I. 159 22.
21. Qui sint errores *Quesnelli* de charitate. I. 160. 23.
22. Affertur genuinus Hymnus seu paraphrasis prætensi affectus *Xaveriani*. I. 159. 22.
23. Ad hoc, ut actus humanus sit meritorius debet saltem virtualiter procedere ex actu charitatis. I. 161. 24.
24. Suprema lex omnes leges ordinans est lex charitatis. 143. 2.
25. Enumerantur primariæ obligationes, ad quas obligat lex charitatis. I. 143. 3.
26. Inter has est, ut emolumenta ingentia divinæ gloriæ *per se* præferantur commodis propriis, quando simul stare nequeunt, & exinde consecutive nullum timetur suo tempore oriturum majus præjudicium divinæ gloriæ. I. 142. 3. & 4. & 5.
27. Ostenditur, quomodo hæc obligatio charitatis influat in casus particulares. I. 144. 6.
28. Ostenditur, quomodo suprema lex charitatis sit regula directiva conscientiæ in omnibus controversiis moralibus circa obligationes legum. I. 145. 7.
29. Charitas obligat ad actus amoris practicos distinctos ab observatione aliorum mandatorum. I. 547. 5.
30. Quales sint hi actus practici. I. 547. 6.
31. Ad actum tamen reflexum amoris, quo homo sciat & dicat, se amare Deum, mandatum dilectionis non obligat. I. 554. 8.
32. In iis, qui Deum sub explicito conceptu summi boni agnoscunt, requiritur actus explicitus amoris. I. 554. 9.
Charitas proximi. 1. Charitas erga proximum est extensio charitatis erga Deum, inquantum proximus est res, quam Deus amat, & vult amari. I. 162. 1.
2. Hinc una eademque est charitas, qua unitur Deus & proximus. I. 163. 2.
3. Una etiam est charitas, qua diligit Deum, proximum, & seipsum. I. 164. 4.
4. In quo sensu impleat totam legem, qui diligit proximum. I. 164. 3.
5. In hoc sensu homo tenetur plus diligere Deum, quam seipsum, quod in *omni casu possibili ac decente Deum* teneatur potius ferre detrimenta suæ personæ quam divinæ gloriæ. I. 164. 5.
6. Homo secundum animam magis tenetur diligere seipsum, quam proximum. I. 165. 6.
7. Datur obligatio amandi proximum etiam positive per actus internos. I. 166. 7.
8. Actus charitatis erga proximum virtualiter ac implicite semper elicitur, quando elicitur actus charitatis erga Deum. Dein, quotiescunque datur obligatio ponendi actum charitatis externum erga proximum; datur etiam obligatio eliciendi erga eum actum internum. Tertio, quando deponendum est odium erga proximum, vel quando vincenda est gravis tentatio odii. I. 167. 8.
9. Concionatores graviter peccant, vix unquam prædicando de præcepto charitatis erga proximum. I. 167. 9.
10. Ordo charitatis erga proximum petit. 1. Ut salus proximi quoad animam præferatur bonis corporis proprii. 2. Ut inter proximos præferantur, qui arctiori vinculo nobis conjuncti sunt. I. 169. 1.
11. Dantur multæ exceptiones ab obligatione exponendi vitam suam pro salute animæ alienæ, v. g. si mors propria est certa, aliena salus incerta; si proximus potest salvari per contritionem; si vita propria est obligata alicui tertio; si sibi ipsi, vel suis imminet damnationis periculum. I. 170. 2.

12. Ponuntur casus practici, in quibus homo tenetur vitam suam periculo exponere pro salute proximi, v. g. mater pro infante decessuro sine baptismo, conjux pro vitanda incontinentia mariti, parochus pro assistentia moribundi, vel peste infecti, quivis pro conservanda religione in sua patria. I. 171. 3.
13. Proximi juxta diversam eorum nobiscum conjunctionem sunt inæqualiter diligendi non tantum quoad effectum externum, sed etiam affectum internum. I. 171. 4.
14. In ordine ad volenda bona æterna tenetur homo magis diligere meliores, quam conjunctiores; sed in casu æqualis conjunctionis tenemur meliores magis diligere etiam in ordine ad bona temporalia. I. 172. 5. & 6.
15. Tenemur conjunctos ex contractu seu societate civili quoad pertinentia ad contractum magis diligere, quam consanguineos. I. 173. 7.
16. In casu necessitatis tenetur homo magis succurrere patri, quam filio. Sed extra necessitatis casum tenetur patri deferre plus reverentiæ, filio plus subsidii. I. 173. 8.
17. Per se tenetur homo magis diligere patrem, quam matrem, nisi extraordinaria malitia patris, aut beneficientia matris aliud petat. I. 173. 9.
18. Ex bonis propriis, puta paraphernalibus vel industrialibus tenetur homo patri & matri plus subventionis & plus reverentiæ, quam uxori, sed ex bonis communibus tenetur magis succurrere uxori. I. 174. 10.
19. Si quis a suo benefactore accepit beneficia exigua, econtra in suum clientem contulit ingentia, tenetur magis diligere beneficiatum, quam benefactorem. I. 175. 11.
Chrisma. Vido. *Confirmatio*.
Circumstantiæ aggravantes. Vide. *Confessio*.
Clandestinitas. Vide. *Impedimentum*.
Clericorum honestas. 1. In quibus consistat honestas vitæ Clericalis. II. 524. 17.
Clericorum bona. 1. An bona Ecclesiastica teneantur expendere in causas pias. I. 559. 1.
2. Qualia bona? I. 560. 2. & 562. 7.
3. Quo jure? I. 559. 1.
4. An alias teneantur ad restitutionem. I. 561. 3.
Vide. *Dominium circa bona Clericorum*.
Cognatio Spiritualis. Vide. *Impedimentum cognationis spiritualis*.
Collatio. Vide. *Jejunium*.
Columbæ. Vide. *Dominium circa feras*.
Commodatum. 1. Quid sit. I. 615. 1.
2. Ad quid obligetur commodans. I. 615. 2.
3. Et ad quid commodatarius. I. 615. 3.
Communio. 1. An aliquando causet primam gratiam. II. $\frac{169}{1}$. 1.
2. An causet plus gratiæ sub utraque specie. II. $\frac{169}{1}$. 2.
3. An juris sit divini obligatio aliquando communicandi. II. $\frac{170}{1}$. 3.
4. Quando urgeat præceptum divinum communicandi. II. $\frac{170}{1}$. 4.
5. Quoties & quando homo teneatur communicare vi præcepti Ecclesiastici. II. $\frac{170}{1}$. 5.
6. Quibus personis suadenda sit communio menstrua, hebdomadaria, aut quotidiana. II. $\frac{171}{1}$. 6.
7. An ad consequendum fructum Sacramenti requiratur in communicante devotio. $\frac{174}{1}$. 7.
Communio in articulo mortis. 1. An detur speciale præceptum communicandi in morte. II. $\frac{169}{2}$. 1.
2. An moriens teneatur communicare, etsi paulo prius communicaverit. II. $\frac{169}{2}$. 2.
3. Vel si eodem die adhuc sanus communicaverit. II. $\frac{169}{2}$. 3.
4. An ægrotus teneatur iterum communicare, si post communionem mortaliter peccaverit. II. $\frac{170}{2}$. 4.
5. An moribundus non communicatus teneatur recuperata sanitate communionem supplere. II. $\frac{170}{2}$. 5.
6. An etiam morte plectendi teneantur prius communicare. II. $\frac{170}{2}$. 6.

7. An ad hoc teneantur, etsi non sint jejuni, & statim morte plectendi. II. 170/2. 7.

8. An Judex talibus teneatur differre mortem. II. 170/2. 8.

9. Etiam tunc, si prævidet, eum hac occasione elapsurum. II. 170/2. 9.

10. An ipso die mortis rei sint communicandi. II. 170/2. 10.

11. Etiam una hora ante mortem. II. 170/2. 11.

12. An Judex obstinatis, qui nolunt communicare, teneatur donare vitam. II. 170/2. 12.

13. An hoc præcepto teneatur etiam moribundus puer adepto usu perfectæ discretionis. II. 171/2. 13.

14. An religiosi possint ministrare Eucharistiam Sæcularibus in articulo mortis. II. 171/2. 14.

15. An deficiente aut nolente Parocho ministrare Eucharistiam quilibet Sacerdos possit per modum viatici. II. 171/2. 15.

Communicantium dispositio. Vide. *Infra post nomen* Communio paschalis.

Communio Paschalis. 1. An communione paschali satisfiat præcepto divino communicandi aliquoties in vita. II. 171/2. 1.

2. An religiosi teneantur sæpius communicare, quam semel in anno. II. 171/2. 2.

3. An hoc præcepto teneantur etiam infantes ante usum rationis. II. 172/2. 3.

4. An sint capaces fructus Sacramentalis. II. 172/2. 4.

5. An pueri adepto usu rationis obligentur hoc præcepto statim. II. 172/2. 5.

6. An prius obligentur præcepto confessionis, quam communionis. II. 172/2. 6.

7. An peccent eas excludentes a communione, ut primum sunt capaces doli. II. 172/2. 7.

8. An iis debeat dari viaticum, quando dubitatur de eorum capacitate. II. 172/2. 8.

9. An pueri ante pubertatem non communicando incurrant pœnas Canonicas. II. 173/2. 9.

10. An præceptum communionis obliget determinate in Paschate. II. 173/2. 10.

11. An per Pascha intelligatur Dominica Resurrectionis. II. 173/2. 11.

12. Vel tota quadragesima. II. 173/2. 12.

13. An hoc præceptum urgeat etiam in Interdicto. II. 173/2. 13

14. An implendum in propria parochia. II. 173/2. 14.

15. An satisfiat communicando in Ecclesia Cathedrali. II. 173/2. 15.

16. Vel in Ecclesia Regularium, si Parochus hoc concedat. II. 174/2. 16.

17. An idem sufficiat advenis & peregrinis. II. 174/2. 17.

18. An in Ecclesia Regularium communicantes satisfaciant ex licentia parochi solum tacita vel præsumpta. II. 174/2. 18.

19. An Regulares tempore paschali possint distribuere Eucharistiam, si id prohibeat Episcopus. II. 174/2. 19.

20. An Regulares possint eam in paschate & in morte ministrare suis familiaribus & famulis intra monasterium secum commorantibus. II. 176/2. 20.

21. An Sacerdotes in paschate ad satisfaciendum præcepto teneantur celebrare in parochia propria. II. 176/2. 21.

22. An parochi suis parochianis possint tempore paschali dare communionem in aliena Ecclesia. II. 176/2. 22.

23. An in paschate præcepto satisfiat per communionem sacrilegam. II. 176/2. 23.

24. An qui in paschate non communicat,

cat, teneatur ſupplere elapſo tempore, II. 176. 24.
2

25. An qui prævidet impedimentum pro paſchate, teneatur anticipare communionem. II. 176. 25.
2

26. An qui ſic anticipavit, teneatur ſublato impedimento in paſchate iterum communicare. II. 176. 26.
1

27. An prævidens ſe impediendum poſt diem paſchalem teneatur communicare in hebdomada ſancta. II. 177. 27.
28. An excommunicati & interdicti excuſentur a communione paſchali. II. 177. 28.
29. An etiam Papa obligetur hoc præcepto. II. 177. 29.
30. An non communicans in paſchate ipſo facto incurrat aliquam cenſuram. II. 177. 30.
31. An huic præcepto ſatisfiat per communionem materialiter ſacrilegam, II. 177. 31.
32. An, qui tempore paſchali in propria parochia communicavit ſacrilege, teneatur ſupplere in propria parochia. II. 177. 32.
33. An Convictores in Seminariis Jeſuitarum ſatisfaciant communicando in eorum Eccleſia. II. 177. 33.
34. An puerperæ ſint domi communicandæ. II. 177. 34.
35. An communio paſchalis ſit danda ſemifatuo, aut fatuo habenti lucida intervalla. II. 172. 35.
36. An etiam phreneticis ſit porrigenda communio. II. 170. 36.
37. Aut a nativitate ſimul ſurdis & mutis. II. 178. 37.
38. An tempus paſchale poſſit per Epiſcopos extendi. II. 178. 38.
Communicantium diſpoſitio. Communionem prævia & ſubſequa.
1. An pollutio nocturna impediat communionem. II. 190. 1.
2. An liceat ſumere communionem eo ipſo die, quo quis ſe polluit, aut commiſit fornicationem. II. 192. 2.
3. An talis peccet ſaltem venialiter. II. 192. 3.
4. An idem dicendum de conjugatis, ſi præcedente nocte cauſa voluptatis exerceant copulam. II. 192. 4.
5. An mulieri conſulendum, ut abſtineat a communione quo tempore patitur fluxum ſanguinis. II. 192. 5.
6. An peccet venialiter communicans non loto prius ore, vultu, ac manibus. II. 193. 6.
7. An Euchariſtia licite miniſtretur Energumenis. II. 193. 7.
8. An conſtitutus in peccato mortali poſſit aliquando communicare præmiſſa ſola contritione. II. 193. 8.
9. Saltem ex cauſa vitandi ſcandalum aut infamiam. II. 194. 9.
10. Aut ex cauſa vitandi gravem admirationem populi. II. 194. 10.
11. An Sacerdos ante conſecrationem teneatur confiteri, ſi recordetur, ſe eſſe in peccato mortali, & abſque nota vel ſcandalo id fieri poſſit. II. 194. 11.
12. An idem obſervandum a communicante jam conſtituto in ſcamno communicantium. II. 194. 12.
13. An idem dicendum de tali Sacerdote vel communicante, ſi recordetur, ſe in ultima confeſſione ex oblivione omiſiſſe peccatum mortale. II. 194. 13.
14. An talis Sacerdos vel laicus communicaturus teneatur prius peccatum oblitum confiteri, ſi adſit confeſſarius, cui ſine ſcandalo aut infamia confiteri poſſit. II. 195. 14.
15. An licitum ſit, ſtatim poſt communionem exſpuere. II. 189. 43.
Complex. Vide. *Abſolutio complicis*.
Concionator. Vide. *Prædicare*.
Concubina. Vide. *Fornicatio*. *Homicidium*. *num.* 6.
Concubinatus. Vide. *Fornicatio*. *num.* 7.
Concubitus innaturalis. Vide. *I.* 460. 60.
Concubitus cum dæmone. Vide. *I.* 460. 60.
Conditio. Vide. *Impedimentum conditionis*.
Conductio. Vide. *Locatio*.
Confeſſarius. 1. Quis ſit miniſter Sacramenti pœnitentiæ. II. 362. 1.
2. Quæ requirantur in miniſtro ad valide abſolvendum. II. 362. 2.
3. Et quæ ad licite abſolvendum. II. 363. 3.
4. Quid ſit poteſtas Ordinis. II. 363. 5.
5. An poteſtas in corpus Chriſti myſticum poſſit ſeparatim conferri a poteſtate in corpus Chriſti phyſicum II. 363. 6.
6. An Confeſſarius graviter peccet audiendo confeſſiones in ſtatu peccati mortalis. II. 380. 1.
7. Quæ in eo requiratur ſcientia. II. 381. 2.
8. Quid agat in caſu dubio. II. 381. 3.
9. Quæ

9. Quæ in eo requiratur prudentia. II. 381. 4.
10. An teneatur monere pœnitentem, si advertat, eum laborare ignorantia. II. 384. 1.
11. An teneatur pœnitentem monere de obligatione denuntiandi seductores aut scandalosos. II. 385. 2.
12. Qualia crimina a pœnitente denuntianda sint. II. 386. 3.
13. Quandonam pœnitens ad hanc denuntiationem obligandus sit. II. 386. 4.
14. An etiam in Germania detur obligatio denuntiandi sollicitantes in confessionali II. 386. 5.
15. An confessarius debeat pœnitentem interrogare de persona complicis. II. 386. 6.
16. Quid de hoc statuerit SS. D. N. Benedictus XIV. II. 387. 6.
17. Quando deceat, a Confessario fieri interrogationes. II. 389. 7.
18. Formula orationis ante exceptionem confessionum. II. 474. 1.
19. Quid a confessario observandum in principio confessionis excipiendæ. II. 475. 2.
20. Aut sub ipsa confessione. II. 475. 3.
21. Et quid notandum circa imponendam pœnitentiam. II. 478. 4.
22. Quales possint imponi pœnitentiæ. II. 479. 5.
23. Quid a confessario observandum circa confessionem puerorum. II. 480. 6.
24. Et adolescentum, seu juvenum. II. 482. 7.
25. Et rusticorum seu rudium. II. 483. 8.
26. Et hominum scandalosorum. II. 484. 9.
27. Et consuetudinarii seu recidivi. II. 484. 10.
28. Et relabentis frequenter in pollutiones. II. 487. 11.
29. Et constituti in occasione proxima peccandi. II. 488. 12.
30. Vel hominis pudibundi, pusillanimis, seu desperantis de emendatione. II. 489. 13.
31. Vel differre volentis emendationem in sera tempora. II. 490. 14.
32. Aut nolentis condonare inimico, indurati, desperantis. II. 492. 15.
33. Captivi, vel condemnati ad mortem. II. 493. 16.
34. Ebriosi vel habentis uxorem ebriosam. II. 494. 17.
35. Conversi ad fidem. II. 494. 18.
36. Ægri vel moribundi. II. 495. 19.
37. Obligati ad restitutionem famæ vel bonorum. II. 496. 20.
38. Fatui, surdi, muti, vel loquentis linguam exteram. II. 496. 21.
39. Deponentis confessionem generalem, vel antea male absoluti. II. 498. 22.
40. Confitentis sola dubia, venialia, vel imperfectiones. II. 499. 23.
41. Mulierum. II. 500. 24.
42. Personarum profitentium devotionem vel perfectionem. II. 501. 25.
43. Personarum, quibus Deus immittit varias consolationes vel desolationes internas. II. 504. 26.
44. Hominis variis tentationibus tentati vel tribulati. II. 506. 27.
45. Scrupulosi vel meticulosi. II. 507. 28.
46. Deliberantis de aliqua re, præsertim de statu vitæ deligendo. II. 507. 29.
47. Quid ulterius notandum circa prudentiam confessarii. II. 508. 30.
Vide. *Confessio. Scrupulositas. Sollicitantes. Absolutio complicis. Fornicatio. num.* 8. *Incestus.*
Confessio. 1. An obligatio confitendi peccata mortalia sit juris divini. II. 241. 1.
2. Qualis debeat esse confessio. II. 242. 2.
3. An detur obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes. II. 244. 3.
4. Saltem si de iis Confessarius interroget. II. 248. 4.
5. An detur obligatio confitendi peccata dubia. II. 249. 5.
6. An confessio possit esse valida & informis. II. 256. 6.
7. An confessio generalis sine expressione peccati particularis sit materia absolutionis. II. 263. 1.
8. An peccata dubia se solis sint materia sufficiens Sacramenti. II. 263. 2.
9. An confessio generalis habeat rationem Sacramentalem pro remissione venialium, & mortalium oblitorum. II. 264. 3.
10. An venialia sint materia Sacramenti etiam quoad reatum culpæ. II. 265. 4.
11. An quis teneatur confiteri ea peccata, de quibus dubitat, an ea jam sit confessus. II. 265. 5.
12. An quis peccatum, quod confessus est ut dubium, teneatur confiteri ut certum, quando comperit esse certum. II. 266. 6.
13. An idem dicendum de numero peccati,

cati, quem confessus est ut dubium, postquam comperit, illum esse certum. II. 266. 7.
14. An idem dicendum, si deprehendat, se in explicando numero peccati aliquantulum errasse. II. 267. 8.
15. An quis teneatur retractare, si quis confessus est peccatum, vel ejus numerum ut certum, si postea deprehendat esse dubium. II. 267. 9.
16. An actus externus ex actu interno immediate dependens necessario debeat exprimi in confessione. II. 268. 10.
17. An etiam debeat exprimi effectus mediatus directe intentus, si effectus non fuerit efficaciter retractatus ante eventum. II. 268. 11.
18. An etiam debeat exprimi, si talis effectus jam fuerit efficaciter retractatus. II. 268. 12.
19. An idem dicendum de effectu directe non intento. II. 269. 13.
20. An quis teneatur statim post commissum peccatum confiteri prima opportunitate oblata. II. 269. 14.
21. An quis teneatur statim post commissum peccatum cum proposito contritionis conteri, quamprimum occurrit memoria commissi peccati. II. 270. 15.
22. An peccata jam confessa sint materia hujus Sacramenti. II. 271. 16.
23. An lege Ecclesiastica praecepta sit, vel praecipi possit confessio venialium. II. 271. 17.
24. Quo tempore confessio praecepta sit. II. 272. 18.
25. An per Sacerdotem proprium intelligatur parochus. II. 272. 19.
26. An hoc tempore satisfiat praecepto confessionis annuae per confessionem apud Regulares. II. 272. 20.
27. Vel per confessionem apud alium parochum non privilegiatum, si hoc fiat absque licentia proprii parochi. II. 273. 21.
28. An in casu necessitatis deficiente Sacerdote confessio possit fieri laico. II. 273. 22.
29. An valeat confessio in scripto oblata, dummodo poenitens sit praesens, & de peccatis scriptis se accuset. II. 274. 23.
30. An confessio debeat fieri per interpretem, si aliter fieri nequeat. II. 274. 24.
31. An in confessione debeat exprimi complex, si aliter species peccati aut circumstantia notabiliter varians judicium confessarii exprimi nequeat. II. 275. 25.
32. Quae causae excusent ab integritate confessionis. II. 275. 26.
33. Qui casus ad moralem impotentiam integre confitendi referri possint. II. 275. 27.
34. An praecepto Ecclesiae satisfiat per confessionem sacrilegam. II. 276. 28.

Confirmationis Sacramentum. 1. Quid sit. II. 124. 1.
2. Quae ejus materia. II. 124. 2.
3. Et quae forma. II. 125. 3.
4. Quid sit Chrisma. II. 125. 4.
5. Quis sit minister Confirmationis. II. 125. 5.
6. Quales adhibendi patrini. II. 127. 7.
7. Inter quos contrahatur cognatio spiritualis ex Confirmatione. II. 127. 8.
8. Quis sit effectus hujus Sacramenti. II. 125. 6.
9. An omnes baptizati teneantur suscipere Confirmationem. II. 127. 9.
10. In qua aetate sit suscipienda. II. 128. 10.
11. Qualis in adultis requiratur praeparatio ad digne recipiendum hoc Sacramentum. II. 129. 11.
12. Quid significet signatio crucis in fronte. II. 129. 12.
13. Et Episcopalis impactio alapae. II. 129. 13.
14. Et inunctio olei. II. 130. 14.
15. Et in oleo admixtio balsami. II. 130. 15.
16. An potestas confirmandi possit & soleat conferri etiam simplici presbytero. II. 130. 16
17. An expediat, ut Episcopus confirmet infantes periculose decumbentes. II. 130. 17.
18. Quae sit materia essentialis Sacramenti Confirmationis. II. 124. 2.

Conjurationes. Vide. *Adjuratio*. *Exorcismus*. *Exorcistatus*.

Consanguinitas. Vide. *Impedimentum consanguinitatis*.

Conscientia. *Definitiones* 1. *Conscientia* est dictamen rationis de conformitate vel difformitate propriae actionis ad legem Dei. I. 1. 1.
2. Conscientia *vincibiliter erronea* est, quae potuit & debuit deponi. *Invincibiliter erronea* est, quae vel non potuit, vel non debuit deponi. I. 1. 4.
3. Conscientia *stricte dubia* est suspensio judi-

judicii de bonitate vel malitia actus. I. 2. 8.
4. Conscientia *late dubia* est dictamen affirmativum de bonitate vel malitia actus cum prudenti formidine oppositi. I. 2. 8.
5. Conscientia *negative dubia* est suspensio judicii de bonitate vel malitia actus sine motivo in alterutram contradictionis partem. *Positive dubia* est suspensio judicii de bonitate vel malitia actus ob contrarietatem motivorum in utramque partem. I. 2. 9.
6. Conscientia *scrupulosa* est dubium de bonitate vel malitia actus anxium sine prudenti motivo dubitandi. I. 3. 12.
7. Conscientia *perplexa* est erroneum dictamen rationis, quo homo judicat, se peccaturum, sive ponat, sive omittat actionem. I. 4. 13.
8. Conscientia *speculative dubia* est, qua homo dubitat de licentia actionis in genere, abstrahendo a particulari dictamine suæ conscientiæ propriæ, & ab aliis circumstantiis personalibus. Conscientia *practice dubia* est, qua homo dubitat de licentia actionis hic & nunc consideratis particularibus circumstantiis personalibus, & dictamine propriæ conscientiæ. I. 3. 10.
9. *Dictamen ultimum practicum* conscientiæ est ultima hominis resolutio, qua judicat, actionem hic & nunc a se procedentem esse licitam vel illicitam. Dictamen autem *remote practicum* est judicium rationis, quo homo judicat, actionem a se proxime processuram fore licitam vel illicitam. I. 3. 21.
10. *Conclusiones*. Qui agit contra conscientiam erroneam, peccat eo genere peccati quod putat se comittere. I. 4. 1.
11. Peccat etiam ille, qui in re prohibita agit juxta conscientiam vincibiliter erroneam. I. 4. 2.
12. Dictamen ultimum practicum ad licite operandum debet esse moraliter certum. I. 16. 1.
Consecratio. Vide. *Presbyteratus*.
Consuetudo. 1. Consuetudo est jus moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. I. 106. 1.
2. Ad hoc, ut sit legitima, requiritur, ut sit rationabilis, legitimo tempore continuata per actus frequentatos usu contrario non interruptos, vel per actum ex sua natura perpetuum, introducta a majore parte communitatis animo se obligandi vel deobligandi, accedente consensu legali principis. I. 106. 2. & 114. 8.
3. Circa objecta adiaphora sufficit, consuetudinem esse negative rationabilem, vocantur autem adiaphora, quæ ad meliorationem morum vel religionis fere nihil conferunt. I. 106. 3.
4. Circa objecta non adiaphora consuetudo debet esse positive rationabilis. I. 107. 4. vocatur autem positive rationabile, quod loco consuetudinis abrogatæ confert notabile emolumentum ad profectum fidei vel morum. I. 107. 4.
5. Qui in sua hominum societate reperit consuetudines notabiliter præjudicantes honestati christianæ fidei aut morum, tenetur sub peccato mortali non solum corrigentibus non resistere, sed etiam serio collaborare vel media investigare ad pravam consuetudinem tollendam, aut pro viribus minuendam. I. 111. 5.
6. Consuetudines, quas aliquando Legislator expresse a sua lege eximit, debent esse immemoriales. I. 112. 6.
7. Similiter consuetudines, quæ a primis authoribus sine peccato nec inchoantur, nec continuantur, requirunt tempus immemoriale. I. 113. 6.
8. Circa objecta adiaphora ad introducendam consuetudinem non requiritur plus temporis, quam sufficit ad hoc, ut sit difficulter mobilis. Sed circa objecta non adiaphora requiritur tantum temporis, ut consuetudo abrogata compensetur æqualitate bonorum. I. 113. 6.
9. Ad legitimam consuetudinem requiritur scientia Legislatoris saltem præsumpta, & ejus consensus saltem *legalis*, hoc est, talis, qualem rationabiliter deberet habere. I. 113. 7.
10. An consuetudo sit recepta animo se obligandi, desumitur ex sensu fidelium, Doctorum & Superiorum. I. 114. 9.
Vide. *Lex*.
Consuetudinarius. Vide. *Absolutio*. *Confessarius*.
Contentio. Vide. *Superbia*.
Contractus. 1. Quid sit. I. 606. 1.
2. Et quotuplex. I. 606. 2.
3. Qui sint inhabiles ad contrahendum. I. 606. 3.
4. An pupillus contrahendo sine authoritate tutoris obligetur in conscientia. I. 606. 4.

5. Saltem in casu, quo factus est locupletior. I. 607. 5.
6. An idem dicendum de Minorenni contrahente sine authoritate Curatoris. I. 607. 6.
7. An contractus sub conditione turpi sint jure naturæ invalidi. I. 607. 7.
8. Qualis error irritet contractum. I. 610. 2.
9. Quali conditioni præsumatur alligari intentio contrahentis I. 611. 3.
10. Quid agendum in dubio de alligatione intentionis. 611. 4.
11. Quid juris, si in contractu intercesserit dolus aut fraus. I. 612. 5.
12. Intra quod tempus possit institui actio doli. I. 612. 6.
13. Quæ vis irritet contractum. I. 612. 1.
14. Quando metus irritet contractum. I. 612. 2.
15. Unde præsumendum, quod stante metu adfuerit consensus internus. I. 613. 3.
16. An valeat contractus initus ex metu injuste incusso. I. 613. 4.
17. Quid agendum, si, stante præsumptione in foro externo in oppositum, contrahens sciat, se non habuisse consensum internum. I. 613. 5.
18. An contractus juratus metu gravi injuste extortus obliget in conscientia. I. 613. 6.

Contractus trium. *Contractus censualis germanicus*. Vide. *Mutuum*.

Contritio. 1. Quid sit. II. 204. 1.
2. Quid sit dolor naturalis & supernaturalis. II. 205. 2.
3. An in Sacramento pœnitentiæ requiratur dolor supernaturalis quoad substantiam. II. 206. 5. & 6.
4. An attritio ex solo metu pœnarum inferni concepta excludat omnem voluntatem peccandi. II. 206. 7.
5. An attritio ex solo metu pœnarum inferni concepta in Sacramento sufficiat sine actuali amore Dei super omnia, saltem imperfecto & initiali, se tenente ex parte propositi. II. 210. 1.
6. An necessitas amoris in contritione probari possit ex Scriptura. II. 215. 2.
7. Et ex Patribus. II. 222. 3.
8. Et ex Tridentino. II. 229. 4.
9. Et quid respondendum ad objectiones. II. 233. 5.
10. An contritus sic debeat esse comparatus, ut potius velit æternum esse in inferno, quam peccare. II. 235. 1.
11. Vel ut potius velit pati omnia tormenta tyrannorum ac dœmonum, quam peccare. II. 236. 2.
12. An contritio possit esse nimia. II. 237. 3.
13. An debeat esse major de uno peccato, quam de alio. II. 237. 4.
14. An pœnitens teneatur de singulis peccatis conteri distincte. II. 237. 5.
15. An contritio debeat durare toto vitæ tempore. II. 237. 6.
16. An contritio sit maximus dolorum, qui sunt in natura. II. 238. 7.
17. An possit sufficere ad delendum totum reatum pœnæ. II. 238. 8.
18. Quæ formula contritionis sit præferenda. II. 238. 9.
19. Quæ formulæ sint rejiciendæ. II. 238. 10.
20. An in Sacramento pœnitentiæ sufficiat dolor virtualis inclusus in amore Dei. II. 239. 11.
21. An detur obligatio ponendi propositum explicitum. II. 239. 12.
22. Quid requiratur ad hoc, ut propositum possit dici efficax. II. 239. 13.
23. Quale requiratur propositum circa peccata venialia. II. 240. 14.

Cooperatio ad peccatum. Vide. *Scandalum*.

Correctio fraterna. 1. Correctio fraterna est emendatio peccati in proximo, inquantum illud est malum Dei, delinquentis, Ecclesiæ, vel communitatis. I. 188. 1.
2. Datur privata & juridica. I. 188. 2. & paterna. I. 190. 5.
3. Est præcepta lege divina & naturali. I. 188. 3.
4. Eadem probatur ex sensu Doctorum. I. 189. 4.
5. Correctio fraterna non solum obligat Prælatum erga subditos, sed etiam subditos erga suum Superiorem. I. 190. 6.
6. Etiam ii, qui sunt rei in eodem genere delicti, tenentur inprimis corrigere seipsos, exemplariter dein & proximum; humiliter tamen, & mansuete. I. 191. 6.
7. Quando probabiliter timetur, peccantem ex correctione evasurum pejorem, cautiorem ad peccandum libere, vel nocentiorem in persequendo bonos, non datur obligatio utendi correctione privata, sed sufficit denuntiatio ad Superio-

riorem pro correctione paterna. I. 192. 7.
8. Si peccata proximi jam sint publica, denuntiatio sine prævia admonitione facienda est. I. 193. 8.
9. Si peccata proximi sint occulta, attamen probabiliter nociva proximo quoad corpus vel animam etiam in futurum, denuntiatio sine monitione prævia etiam in hoc casu facienda est. I. 193. 8. & 195. 12.
10. Idem dicendum, si peccatum quidem nulli noceat, nisi delinquenti & complici, attamen credatur, admonitionem privatam probabilius nil profuturam. I. 193. 8.
11. Secus, si admonitio privata creditur probabilius profutura. I. 193. 8. & 195. 12.
12. Quæ cautelæ in hoc genere adhibendæ. I. 194. 9. & 195. 12.
13. In capitulis religiosorum licet proclamare culpas leviores sine monitione prævia, non autem graviores, ubi monitio privata firmiter creditur profutura. I. 194. 10.
14. In visitatione generali, ubi non agitur ad correctionem, sed punitionem, non datur obligatio denuntiandi, nisi præcesserit infamia, vel suspicio ad inquisitionem generalem sufficiens, vel periculum relapsus pernitiosi proximo. I. 195. 11. & 195. 12.
15. Secus dicendum, si in visitatione tantum agatur ad correctionem delinquentis l. c.
16. Non licet religioso renuntiare ordini correctionis privatæ, quando certa est correctio, & nullum periculum relapsus. I. 196. 13.
17. Secus dicendum, si dubius est relapsus circa peccatum nocivum proximo, qualia sunt fere omnia peccata externa religiosorum. I. 197. 14.
18. Censentur autem illa religiosorum peccata nociva proximo, quæ præbent indicium radicati pravi habitus in animo. I. l. c.
19. Obligatio denuntiandi delinquentes semper viguit in Ecclesia. I. 199. 15.
20. Superior tenetur sub peccato mortali corrigere culpas etiam veniales, si ex earum neglectu sequatur major libertas sic peccandi in cæteris. I. 200. 16.
Crassa ignorantia. Vide. *Ignorantia*.
Creditor. Vide. *Solutio*. *Mutuum*.

Crimen. Vide *Impedimentum criminis*.
Cultus disparitas. Vide. *Impedimentum*. *Cultus disparitas*.
Cultus Sanctorum. Vide. *Adoratio*.
Debitor. Vide. *Solutio*. *Mutuum*. *Furtum*. *Eleemosina*. *Legata*.
Decimæ. 1. Quid sint. I. 518. 1.
2. Et quotuplex earum genus. I. 518. 2.
3. An earum solutio sit juris naturalis? divini? vel positivi? I. 519. 3.
4. Quo tempore jus positivum modum præsentem decimarum præscripserit? & quod illud? I. 522. 4.
5. Quæ sit origo Decimarum laicalium. I. 523. 5.
6. An Decimæ primitus fuerint ordinatæ tantum ad sustentationem Clericorum. I. 523. 6.
7. An primis decem sæculis administratio omnium Decimarum per Diœcesin pertinuerit ad solum Episcopum I. 524. 7.
8. An peccent graviter, qui notabiliter defraudant Decimas? etiam pure laicales. I. 525. 8.
9. Vel qui in dandis Decimis eligunt notabiliter viliora. I. 525. 9.
10. Vel qui non numerant continuative ab uno sulco ad alterum. I. 525. 10.
11. An ea continuative numeratio fieri debeat etiam in animalibus ab uno anno in alterum. I. 525. 11.
12. An parochis liceat obligare parochianos ad præstandas Decimas jam desuetudine exoletas. I. 525. 12.
Vide. *Parochus*.
Debita. Vide *Parentes*. *Testamentum*. *Solutio*.
Deflorator. Vide. *Fornicatio*. *Stuprum*. *Homicidium*. *Sponsalia*.
Delectatio morosa. Vide *Peccatum*.
Denuntiatio sollicitantium. Vide. *Confessarius*. *Sollicitantes*.
Denuntiationes Matrimonii. 1. Quid sint. II. 630. 88.
2. An aliquando fieri possint post jam contractum matrimonium. II. 631. 90.
3. Quomodo sint faciendæ. II. 632. 89.
4. An parochus peccet, si unam vel alteram omittat. II. 631. 91.
5. Vel si eas faciat tribus diebus non festivis? aut non interpolatis. II. 631. 92.
6. Vel si eas faciat non inter Missarum solennia, sed in alia frequentia populi. II. 632. 93.
7. An fieri debeant in utriusque contrahentis parochia. II. 632. 94.

8. An etiam in parochia originis? vel ubi contrahens proximo tempore diu vixit. II. 632. 95.
9. An præmittendæ ſint etiam ante nuptias vagorum. II. 633. 96.
10. Quis poſſit circa eas diſpenſare. II. 633. 97.
11. Quales requirantur cauſæ ad licitam circa eas diſpenſationem. II. 633. 98.
12. Quæ ſint pœnæ omittentium denuntiationes. II. 634. 99.
13. An Epiſcopi faciles eſſe debeant ad diſpenſandum circa denuntiationes, præſertim ad occulta matrimonia conſcientiæ. II. 635. 100.
Vide. *Parochus*.
Depoſitum. 1. Quid ſit. I. 616. 1.
2. Et quotuplex. I. 616. 2.
3. An Religioſi, Prælati, Minorennes poſſint recipere depoſita I. 617. 3.
4. Ad quid obligetur deponens. 617. 4.
5. Et depoſitarius I. 617. 5.
6. An & quando depoſitarii teneantur præſtare culpam etiam levem. I. 617. 6.
7. Quæ cauſæ excuſent a reſtitutione Depoſiti. I. 618. 7.
8. An depoſitarius in periculo incendii teneatur præ rebus propriis ſalvare res depoſitas. I. 618. 8.
Deſperatio. Vide *Acedia*.
Detractio. 1. Quid ſit. I. 471. 3.
2. Et quotuplex. I. 471. 4.
3. Quot modis committatur. I. 471. 5.
4. An ex genere ſuo ſit peccatum mortale. I. 472. 6.
5. An omnes detractiones ſint ejusdem ſpeciei. I. 472. 7.
6. In Scriptura & Patribus ferme conſtanter ſumitur pro imputatione criminis falſi aut pravæ intentionis, & non pro revelatione vitii ſecreti. I. 472. 8.
7. Quomodo peccetur per manifeſtationem criminis occulti. I. 473. 9.
8. An peccet etiam is, qui crimen alterius occultum manifeſtat ex motivo promovendi bonum. I. 474. 10.
9. An peccet graviter, qui ex loquacitate alienam famam graviter lædit. I. 476. 11.
10. An poſſit peccari mortaliter ex manifeſtatione peccati venialis, aut defectus naturalis. I. 477. 12.
11. Aut peccati dudum oblivione ſepulti, vel jam emendati. I. 477. 13.
12. An graviter peccent Hiſtorici publicando gravia delicta principum. I. 478. 14.
13. Quomodo peccetur detrahendo mortuis, vel perſonis hic ignotis. I. 478. 15.
14. An peccetur graviter referendo vitia urbis aut nationis. I. 478. 16.
15. Quomodo detrahatur indirecte. I. 478. 17.
16. An poſſit manifeſtari crimen occultum ob ſolam utilitatem audientium. I. 479. 18.
17. Aut ſi manifeſtetur viris prudentibus, ſeu amicis ſecreti tenacibus. I. 480. 19.
18. An peccet graviter, detractiones auditas aliis referens. I. 480. 20.
19. Vel qui gravem injuriam ſibi illatam alteri narrat animo nocendi vel ulciſcendi. I. 481. 21.
20. Vel qui ſeipſum poſitive vel permiſſive infamat. I. 481. 22.
21. Vel qui famoſis libellis aliorum delicta traducit. I. 482. 23.
22. Vel qui detrahentes libenter audit, aut eos non corripit. I. 486. 24.
23. An liceat repellere detractionem alia detractione? aut calumniam calumnia? I. 487. 25.
Vide. *Reſtitutio famæ*.
Diaconatus. 1. Quid ſit. II. 209. 1.
2. Quæ ejus materia. II. 209. 2.
3. Et forma II. 209. 3.
4. An utraque forma ſit eſſentialis. II. 209. 4.
5. Quod ſit officium Diaconi. II. 211. 5.
6. Quæ ſint cæremoniæ in ejus ordinatione. II. 212. 6.
7. An Diaconatus ſit Sacramentum. II. 213. 7.
8. Quæ requiratur ætas. II. 214. 8.
9. An etiam in Religioſis II. 215. 9.
10. Quæ requirantur interſtitia. II. 215. 10.
11. An requiratur ſtatus gratiæ in ordinando. II. 215. 11.
12. Quis ſit effectus hujus Ordinis. II. 216. 12.
13. Et quis ejus miniſter. II. 216. 13.
14. Quale erat in primitiva Eccleſia officium Diaconorum. II. 216. 14.
15. Quæ ſint obſervanda a Diacono in adminiſtratione baptiſmi. II. 217. 15.
16. An poſſit etiam aſſiſtere matrimonio. II. 217. 16.
Dictamen practicum. Vide. *Conſcientia*. *Probabiliſmus*.
Differentia ſpecifica & numerica. Vide. *Peccatum*.
Diſcordia. Vide. *Superbia*.

1. Diſ-

Dispensatio. 1. Dispensatio est directa relaxatio legis facta nomine illius, qui tulit legem. I. 126. 1.

2. Non potest dari dispensatio circa legem naturalem vel divinam. I. 126. 2.

3. Ne quidem legislator potest dispensare in triplici casu. 1. Si legem suam firmavit juramento. 2. Si lex transit in contractum seu pactum. 3. Si lex fuit confirmata a Superiore legislatoris. I. 127. 3.

4. Inferior non potest dispensare in lege Superioris sine concessione ejus saltem tacita. 127. 4.

5. Censetur autem potestas dispensandi tacite concessa. 1. Si materia legis est levis. 2. Si casus sit frequens, & legislator sit remotus, nec materia petat tam arctam reservationem potestatis dispensandi. 4. Si legislator scripsit legem attemperatam moribus provinciæ remotæ. 5. Si in casu necessitatis non possit recurri ad Superiorem pro dispensatione. 6. Quando est stricte dubium, an casus indigeat dispensatione, v. g. si dubium est, an votum emissum sit validum. 7. Quando potestas dispensandi jam est præscripta. I. 128. 5.

6. Capitulum Sede vacante non potest dispensare cum eo, qui voce activa privatus est. I. 129. 6.

7. Legislator circa leges a seipso latas potest secum ipso directe dispensare; sed habens potestatem delegatam dispensandi potest tantum indirecte secum dispensare, subdelegando alteri hanc potestatem. I. 129. 7.

8. Vagi possunt dispensari a Superiore loci; peregrini autem possunt ab eo tantum dispensari circa leges utrique loco communes. I. 129. 8.

9. Metropolitanus non potest dispensare cum suis Suffraganeis. I. 129. 9.

10. Superiores Religiosorum Episcopo subjecti non possunt sine privilegio Papæ dispensare cum suis religiosis circa vota, juramenta, pœnas. &c. Id tamen possunt Superiores exempti. I. 130. 10.

11. Dispensans circa objecta adiaphora sine omni rationabili causa peccat venialiter. Dispensans autem circa objecta non adiaphora sine gravi causa proportionata bono legis, quod tollitur, peccat mortaliter. I. 130. 11.

12. Quando dispensatio circa objecta non adiaphora ex causa manifeste insufficiente, est invalida. I. 131. 12.

13. Circa Constitutiones apostolicas, quamvis totaliter abrogari nequeant adhuc stante earum motivo, dispensari tamen potest pro casu particulari. I. 131. 13.

14. Quando causa dispensandi est certo & tam evidenter insufficiens, ita ut ejus insufficientia facile potuerit a dispensante, vel dispensato adverti, est invalida; non autem, si insufficientia est dubia. I. 131. 14.

15. Causa dispensandi tunc solum justa est, quando ex dispensatione in bonum publicum mediate vel immediate manet saltem æqualis utilitas, ac ex observatione legis. Hoc tantum in sensu verum est, causam dispensandi justam esse, ubi reperitur *pietas*, *utilitas*, vel *necessitas*. I. 132. 15.

16. Superior non tenetur dispensare, nisi ex dispensatione in bonum publicum manet utilitas *evidenter* & *notabiliter major*; vel nisi ad hoc obligetur ex contractu, aut ex lege charitatis. I. 132. 16.

17. Quamvis dispensans nil possit exigere titulo dispensationis, vel multæ, potest tamen ad supplendam æqualitatem causæ ex bono publico exigere eleemosinam ad determinatas causas pias. I. 133. 17.

18. Superior censetur tacite dispensare, si jurium suorum conscius libere sine metu concedit, vel connivendo permittit, qui licite sine dispensatione fieri nequit. Sola autem taciturnitas vel dissimulatio pro tacita dispensatione haberi non potest. I. 133. 18. & 19.

19. Dispensatio facta sine omni causæ cognitione, est invalida. In dubio tamen, an facta sit, præsumenda est. I. 133. 20. Et 134. 21.

20. Dispensatio subreptitie *per reticentiam veri*, vel obreptitie *per narrationem falsi* obtenta, quando veritas reticita vel suggesta fuit motivum *sine quo non* datæ dispensationis, est invalida. I. 134. 22. & 23.

21. Quando subreptio vel obreptio contigit ex simplicitate vel ignorantia, judici delegato relinquitur libertas statuendi, quod æquitas poscit. I. 135. 24. & 26.

22. Ponuntur exempla subreptionis substantialis circa dispensationem a voto vel ad beneficium. I. 135. 25.

23. Formulæ petendi a Pœnitentiaria Romana dispensationem a censuris, votis, impedimentis matrimonii, irregularitatibus, & a casibus reservatis. I. 136. 27.

Divinatio. 1. Est prænotio de futuris contingentibus ope dœmonis. I. 269. 4.

2. Est species superstitionis. I. 269. 5.

3. Potest fieri per invocationem dœmonis tacitam vel expressam. I. 269. 7.

4. Quot modis fiat? I. 269. 670. 7. 8. 9.

5. Non licet, ex obsessis per exorcismos interrogare dœmonem, nisi quæ ad statum obsessi & obsidentis faciunt, simulque sunt idonea ad destruendam potestatem dœmonis pro utilitate fidelium, & talia, quæ dœmon non nisi compulsus diceret. I. 270. 10.

6. Non est licita divinatio per astra de futuris contingentibus dependentibus a libero arbitrio. I. 271. 11.

7. Afferuntur in hanc rem Bulla Sixti V. & Urbani VIII. I. 271. 275. 11.

8. Nec licet divinare ex somniis, nisi circa ea, quæ ex temperamento corporis dependent, vel quæ verosimile est, a Deo vel angelo immissa esse. I. 276. 12.

9. Divinatio per auguria vel omina illicita & superstitiosa est, ubi certo nulla reperitur probabilis connexio cum eventu ex ordinatione naturæ vel divinæ providentiæ. I. 276. 13.

10. Usus divinationis de futuris contingentibus per sortes nunquam est licitus. I. 277 14.

11. Licitus tamen est usus sortium præcise ad tollendam irresolutionem animarum circa agenda vel jura ambigua irresolubilia. I. 277. 14.

12. Nec est licitus ad explorandam veritatem rei præteritæ vel præsentis, nisi detur specialis permissio divina signo intelligibili declarata. I. 277. 14.

Divortium. 1. Quid sit. II. 641. 1.

2. Et quotuplex. II. 641. 2.

3. An matrimonium consummatum possit quoad vinculum dissolvi causa adulterii vel hæresis. II. 642. 3.

4. An ratum sit dissolubile quoad vinculum II. 642. 4.

5. Quæ causa sufficiat ad divortium quoad thorum. II. 642. 5.

6. Quæ requirantur conditiones, ut possit fieri causa adulterii. II. 642. 6.

7. An etiam bestialitas viri det causam divortio. II. 642. 7.

8. An etiam Sodomia, præsertim cum uxore commissa. II. 642. 8.

9. An etiam pollutiones vel tactus lascivi proxime ad pollutionem disponentes, v. g. viri cum uxore propria. II. 643. 9.

10. An etiam tactus lascivi exerciti cum persona tertia. II. 643. 10.

11. An marito & uxori competat jus reciprocum instituendi divortii æqualiter. II. 643. 11.

12. An pro divortio causa adulterii instituendo requiratur monitio prævia. II. 644. 12.

13. An jus instituendi divortium extinguatur lapsu temporis. v. g. septennii. II. 644. 13.

14. An pars innocens non solum possit, sed aliquando etiam teneatur instituere divortium. II. 644. 14.

15. An innocens teneatur reconciliari & condonare delictum, si pars rea pœniteat. II. 645. 15.

16. An pars innocens ad hoc teneatur saltem in casu, si durante divortio etiam ipsa commisit adulterium. II. 646. 16.

17. An pars rea non obstante divortio perpetuo teneatur recipere innocentem, quando id petierit. II. 646. 17.

18. An pars innocens facto divortio licite possit emittere votum castitatis, aut ingrediendi religionem II. 646. 18.

19. An maritus uxori ob adulterium dimissæ teneatur præstare alimenta. II. 647. 19.

20. An pars innocens possit propria authoritate instituere divortium. II. 647. 20.

21 An pars rea possit petere debitum, præsertim si pars innocens illi objiciat probationes semiplenas. II. 642. 21.

22. Quæ sint aliæ causæ instituendi divortium. II. 648. 22.

23. An lapsus in hæresin sit universim causa sufficiens ad divortium, etiam ubi hæretici sunt tolerati; si apostata velit cohabitare sine contumelia creatoris. II. 648. 23.

24. Qualis sævitia conjugis, aut molestia, sufficiat ad divortium quoad cohabitationem. II. 640. 24.

25. Unde desumatur incorrigibilitas conjugis. II. 648. 25.

26. An conjugi ob sævitiam viri vel ejus periculum liceat propria authoritate fugere & instituere divortium. II. 649. 26.

27. An

27. An Parochi teneantur Superiori denuntiare divortia, quæ privata authoritate fiunt. II. 649. 27.
28. An pro instituendo ob sevitiam divortio requiratur perpetuitas mali. II. 649. 28.
29. An Judæis ad fidem conversis licitum sit dare uxoribus Libellum Repudii. II. 731. §. 18. 19.
Domini & Servi. 1. Quæ sit obligatio Dominorum erga servos vel subditos. I. 415. 29.
2. Quæ sit obligatio servorum aut subditorum erga Dominos. I. 417. 30.
Dominium. 1. *Natura*. Quid sit. I. 557. 8.
2. Et quotuplex. I. 557. 9.
3. *Circa bona Clericorum*. An Clerici teneantur bona Ecclesiastica erogare in causas pias jure naturali vel divino. I. 559. 1.
4. Quid sit illud superfluum, quod debet erogari. I. 560. 2.
5. Quæ summa constituat peccatum mortale, si erogetur in causas profanas. I. 561. 3.
6. Quid veniat nomine causarum piarum. I. 561. 4.
7. An Clerici teneantur unam causam præferre alteri. I. 561. 5.
8. An teneantur ea bona erogare in causas pias, dum adhuc sunt in vita. I. 562. 6.
9. An ea obligatio se etiam extendat ad distributiones quotidianas, & pensiones. I. 562. 7.
10. *Circa homines*. An detur dominium unius hominis in alium. I. 562. 1.
11. Et quale. I. 562. 2.
12. An dominium jurisdictionis unius hominis in alios sit juris naturalis. I. 563. 3.
13. An sapientiores possint sibiipsis usurpare hoc jus. I. 563. 4.
14. An homini in hominem possit competere etiam dominium proprietatis. I. 563. 5.
15. An idem locum habeat etiam apud Christianos. 563. 6.
16. Quot modis aquiratur dominium unius hominis in alium. I. 564. 7.
17. Quomodo contrahatur servilis conditio *ex nativitate*. I. 564. 8.
18. Et quomodo *jure belli*. I. 564. 9.
19. Vel ex crimine. I. 565. 10.
20. Vel ex venditione & emptione. I. 565. 11.
21. An mancipiis liceat fugere a Dominis. I. 566. 12.
22. An licita sit Europæorum negotiatio circa emptitios barbaros. I. 566. 13.
23. Quot modis liberentur mancipia a servitute. I. 566. 1.
24. Quod sit jus dominorum & mancipiorum. I. 567. 15.
25. An liceat integras legiones vendere potentiis exteris. I. 568. 16.
26. *Circa feras* Quotuplicis generis sint feræ. I. 568. 10.
27. Quorum sit dominium in animalia mansueta. I. 568. 2.
28. Aut in cicura. I. 568. 3.
29. Et in falcones. I. 569. 4.
30. Et in columbas. I. 569. 5.
31. Et in apes. I. 570. 7.
32. An liceat habere numerosa columbaria. I. 569. 9.
32. An peccent, & ad aliquam restitutionem teneantur, qui venantur vel piscantur in loco interdicto. I. 570. 8.
34. An ea restitutio sit facienda præter aliam pœnam a lege taxatam. I. 572. 9.
35. Quid juris circa animalia septo vel vel stagno clausa. I. 572. 10.
36. Quid juris in animalia, quæ egrediuntur ex loco interdicto. I. 572. 11.
37. Quid juris quoad venationem vel piscationem tempore aut instrumento prohibito. I. 573. 12.
38. An liceat capere vel occidere feras, quæ vastant agros sine spe compensationis. I. 573. 13.
39. An licite emantur animalia capta a feripetis. I. 573. 14.
40. An sic ementes teneantur ad restitutionem. I. 573. 15.
41. Quæ sint constitutæ pœnæ in feripetas. I. 573. 16.
42. An fera vulnerata sit vulnerantis vel capientis. I. 574. 17.
43. An laqueis capta sit ejus, qui laqueos posuit, vel extricantis. I. 574. 18.
44. *Circa fossilia*. Quid sit thesaurus. I. 574. 1.
45. Ad quem pertineat. I. 574. 2.
46. Quid juris, si inveniatur in fundo usufructuarii, Emphiteutæ, feudatarii I. 575. 3.
47. An de consuetudine pertineat ad principem. I. 575. 4.
48. Ad quem pertineant Mineralia, seu venæ metallorum retectæ. 575. 5.
49. An liceat pretio ordinario emere fundum,

dum, in quo scitur latere thesaurum. I. 576. 6.
50. *Circa bona incerta*. Quotuplicis generis sint res inventæ. I. 576. 1.
51. Quæ bona dicantur incerta. I. 576. 2.
52. Et quæ dicantur derelicta. I. 576. 3.
53. Cujus sint bona nullius Domini. I. 576. 4.
54. Cujus sint derelicta. 577. 5.
55. Vel incerta. I. 577. 6.
56. Quantum temporis requiratur, ut bona haberi possint pro derelictis. I. 577. 7.
57. Ad quem pertineant bona laicorum decedentium sine hærede. I. 577. 8.
58. Aut bona peregrinorum. I. 577. 9.
59. Quid juris circa bona incerta ex delicto, v. g. furto. I. 577. 10.
60. Vel circa bona incerta, quæ tamen constat pertinere ad unum ex paucis. I. 578. 11.
61. An tenens bona incerta ex delicto possit ea sibi applicare, si vere sit pauper. I. 578. 12.
62. An detur obligatio, bona inventa, vel alias incerta expendendi in causas pias. I. 579. 13. 14. 15. 16.
63. *Circa ligna & pascua*. Quid de jure lignandi statutum sit in Jure Bavarico. I. 580. 1.
64. Et depascendi. I. 580. 2.
65. An hæ leges obligent in conscientia etiam ante sententiam. I. 580. 3.
66. An teneantur ad restitutionem membra communitatis, si in communi sylva cædant ligna. I. 581. 4.
67. Quid autem, si talis communitati inferat per hoc notabile damnum. I. 581. 5.
68. Quid juris, si membra unius communitatis furentur ex sylva alterius communitatis. I. 581. 6.
69. Unde desumenda sit gravitas furti in cæsione lignorum ex aliena sylva. I. 582. 7.
70. Quid juris in eo, qui depascitur aliena pascua. I. 582. 8.
71. Vel pascua communia tempore vel modo prohibito. I. 582. 9.
71. Quæ in hac materia sumi possit regula ex præsumpta Dominorum voluntate. I. 582. 10.
72. *Circa modos aquirendi*. Quot modis aquiratur dominium jure gentium. I. 582. 2.
73. Quid sit jus gentium. I. 582. 1.
74. Quomodo aquiratur dominium *per Nativitatem*. I. 583. 3.
75. Vel per alluvionem. I. 583. 4.
76. Vel specificationem. I. 583. 5.
77. Vel accessionem. I. 583. 6.
78. Vel confusionem. I. 584. 7.
79. Vel commixtionem. I. 584. 8.
80. Vel inædificationem. I. 584. 9.
81. Vel plantationem. I. 584. 10.
82. Vel sationem. I. 585. 11.
83. Vel scriptionem aut picturam. I. 585. 12.
84. Vel per traditionem. I. 585. 13.
85. Vel per ereptionem bonorum naufragorum. I. 585. 14.
86. Cui cedat nova insula in mari vel flumine. I. 585. 15.
87. An ea, quæ per alluvionem, &c. Fundo accrescunt, accrescant etiam usufructuario, emphiteutæ, vel feudatario. I. 586. 16.
Vide. *Præscriptio*. I. 586. 17. 18.
Donatio. 1. Quid sit. I. 649. 1.
2. Et quotuplex. I. 649. 2.
3. Qui possint donare. I. 649. 3.
4. Ex quibus causis donatio possit revocari. I. 650. 4.
5. An & quando ob ingratitudinem possit revocari. I. 650. 5.
Dos. Dotatio. Vide. *Parentes. Dominium. Maritus. Testamentum*.
Dubia peccata. Vide. *Confessio*.
Duellum. Vide. *Homicidium*.
Dulia. Vide. *Adoratio*.
Ebrietas & Gula. 1. Quid sit gula. II. 51. 1.
2. Et ebrietas? & quotuplex. II. 51. 2.
3. An sint ex suo genere peccatum mortale. II. 51. 3.
4. In quo consistat earum malitia. II. 51. 4.
5. An graviter peccent præcise titulo superfluiditatis, qui notabiliter excedunt necessitatem naturæ. II. 52. 5.
6. Aut qui se inebriant usque ad privationem usus rationis, vel usque ad vomitum. II. 55. 6.
7. An ebriosis, nisi se emendent, possit denegari communio paschalis. II. 56. 7.
8. An peccent, qui alios ad æquales haustus cogunt. II. 56. 8.
9. An comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem sit peccatum. II. 58. 9.
10. Quæ sint filiæ ebrietatis & gulæ. II. 60. 10.
Ecclesiæ vetitum. Vide. *Impedimenta impedientia*.

Ecclesia. Vide. *Sacrilegium*. *Missæ cæremonialia*.

Eleemosina. 1. Late accepta est subventio miseriæ alienæ tam spiritualis quam corporalis. Sed stricte accepta est subventio miseriæ alienæ corporalis circa necessaria victus & vestitus. I. 200. 1.

2. Obligatio dandi eleemosinam est juris naturalis & divini. I. 200. 2.

3. Indigentia est quatruplex; *Extrema*, in qua morali certitudine imminet vitæ periculum. *Quasi extrema*, ubi morali certitudine imminet malum non minus grave ipsa morte. *Gravis*, qua stante vivitur difficillime. *Communis*, in qua difficulter plerique pauperes vivunt. I. 202. 3.

4. Bona superflua sunt, sine quibus vita juxta conditionem status honeste & commode servari potest. I. 202. 4.

5. Si vir nobilis absque sua culpa publice mendicare cogatur, id ad necessitatem quasi extremam referendum est. I. 202. 5.

6. In extrema necessitate vel quasi extrema constitutis tenemur sub peccato mortali subvenire ex bonis statui superfluis. I. 203. 6.

7. Immo etiam ex bonis ad honestatem vel commoditatem necessariis. I. 203. 7.

8. Immo etiam cum periculo incidendi in necessitatem gravem brevi transeuntem; non tamen cum periculo incidendi in gravem perpetuam, vel quasi extremam. I. 204. 8.

9. Obligatio subveniendi modo præfato in extrema necessitate constitutis jam incipit, quando datur probabile periculum incidendi in extremam necessitatem. I. 206. 9.

10. In extrema necessitate omnia sunt communia quoad usum, non quoad dominium, nec ultra limites necessitatis, aut ultra consensum principis rationabiliter præsumptum. I. 207. 10.

11. Hoc remedio ex consensu principis rationabiliter præsumpto uti possunt constituti in necessitate quasi extrema, si timendum, ne alias fiant onus Reipublicæ, & periculum facili remedio sine alicujus gravi præjudicio excludi possit. I. 207. 11.

12. Immo, si re modica subveniri possit, licet ad sic subveniendum accipere etiam alienum. I. 207. 12.

13. Gravatus ære alieno non solum illicite, sed etiam invalide ea dat in eleemosinam, sine quibus certum est alia bona non suffectura ad solvenda debita. Si autem hoc dubium sit, valide ea dat, non tamen licite. I. 207. 13.

14. Male parta necdum extincto titulo restitutionis invalide dantur in eleemosinas. Illo autem extincto in eleemosinas eroganda sunt, nisi aliud poscat ordo charitatis. I. 207. 14.

15. Constituti sub potestate alterius tanquam veri Domini, in erogandis eleemosinis pro regula habeant voluntatem ejus personalem. Sed constituti sub potestate administratoris pro regula habent voluntatem legalem illius, cujus administrantur bona. I. 208. 15.

16. Hinc Religiosi circa bona suæ dispositioni concredita pro regula habere possunt voluntatem legalem sui Superioris; circa bona autem suæ dispositioni non concredita tenentur pro regula habere Superioris voluntatem legalem. I. 209. 16.

17. Si uxor non habeat paraphernalia, nec bona communia per aquæstum, non potest facere insuetas eleemosinas sine mariti voluntate personali. Si autem habet bona communia per aquæstum, sufficit illi consensus seu voluntas legalis sui mariti. Idem dicendum reciproce de marito. I. 209. 17.

18. Famuli & liberi habentes administrationem possunt dare eleemosinas ex consensu legali sui hæri vel parentis, hoc est, tali, quem prudenter debet habere; sed nullam habentes administrationem tenentur habere ejus consensum personalem saltem rationabiliter præsumptum. Sufficit tamen consensus unius conjugum habentium bona communia. I. 209. 18.

19. Cæteris paribus succurrendum potius est propinquiori, & si cætera non sint paria, succurrendum est potius indigentiori, aut illi, cujus nobis specialior cura a Deo concredita videtur. I. 210. 19.

20. Si Magistratus prohibeat dare eleemosinam mendicabulis trivialibus sub pœna, licitum & aliquando etiam præceptum est se exponere periculo hujus pœnæ. Mendicabula tamen, quibus a republica debetur congrua sustentatio, si hæc illis injuste subtrahatur, non licite

cite

cite possunt spoliare privatas personas. I. 211. 20.
Vide. *Charitas proximi*. *Immisericordia*.
Emphiteusis & Vitalitium. 1. Quid sint. I. 633. 1. 2.
2. Et quod inter utrumque discrimen. I. 633. 3.
3. Quid sit Laudemium. I. 633. 4.
4. Quid sit emphiteusis *Alterata*. I. 633. 5.
5. An possit dari etiam vitalitium *Alteratum*. I. 633. 6.
6. Quæ sit obligatio Emphiteutæ erga Dominum directum. I. 634. 8.
7. Et quæ Domini erga Emphiteutam. I. 634. 9.
8. An liceat petere triplex aut quatruplex Laudemium titulo abscessus & discessus. I. 635. 10.
9. Ex quibus causis incurratur caducitas rei emphiteuticæ. I. 635. 11.
Emptio & Venditio. I. Quid sit. I. 618.1.
2. Et quotuplex. I. 619. 2.
3. Quæ requirantur ad earum valorem. 619. 3.
4. Quid & quotuplex sit pretium justum. I. 619. 4.
5. Quæ sit regula cognoscendi pretium justum. I. 620. 5.
6. Aut differentiam inter pretium infimum & summum. I. 620. 6.
7. Ad quid obligetur venditor erga emptorem. I. 620. 7.
8. Aut emptor erga venditorem. I. 621.8.
9. An re nondum tradita dominium & periculum rei sit penes emptorem, vel venditorem. I. 622. 9.
10. Quid juris, si emptor aut venditor fuerit læsus in contractu. I. 624. 10.
11. Quæ læsio censeatur fieri ultra dimidium. I. 624. 11.
12. Quænam res possit vendi. I. 625. 12.
13. Quid juris, si res aliena aut furtiva ematur modico pretio. I. 625. 13.
14. An res raræ possint vendi pretio, quocunque venditori libuerit. I. 624.14.
15. An quis possit rem vendere currente pretio, si sciat, pretium rei brevi notabiliter minuendum. I. 626. 15.
16. Quæ actiones a venditore aut emptore intentari possint. I. 627. 16.
17. An in retractu pretium taxatum rei quoad valorem extrinsecum monetæ debeat sumi in proportione ad æstimationem rei novam aut veterem. I. 627.17.
Energumeni. Vide. *Exorcista*.
Epikia. Vide. *Legum deobligatio num.* 11.
Episcopus. 1. Quæ sint illius obligationes & quodnam sit ejus officium? I. 762. 1. 2. 3. &c.
Vide. *Dispensatio*. *Vota valoris dubii*. *Approbatio*. *Jurisdictio*. *Reservatio*. *Casus reservati*. *Censura*. *Festa*.
Error. Vide. *Impedimentum erroris*.
Eucharistiæ Sacramentum. 1. Quid sit. II. 160. 1.
2. Quæ illius materia. II. 160. 2.
3. Quæ materiæ sint certo insufficientes pro Consecratione panis. II. 160. 3.
4. Quæ certo insufficientes pro Consecratione vini. II. 161. 4.
5. Quæ sufficientes pro consecratione panis. II. 161. 5.
6. Quæ pro vini. II. 161. 6.
7. Quæ sint materiæ dubiæ. II. 161. 7.
8. Quæ sit forma consecrationis juxta authores. II. 161. 8.
9. Quæ sententia sit probabilior. II. 162. 9.
10. An verba formæ proferantur recitative vel authoritative. II. 162. 10.
11. An aqua vino mixta immediate transeat in sanguinem Christi II. 163. 11.
12. An sit de fide dari transubstantiationem. II. 164. 1.
13. An efficaciter probari possit II. 164. 3. & 165. 5.
14. An sit de fide, dari in Eucharistia accidentia realia. II. 165. 2.
15. An Eucharistia sub specie panis & vini sit unum Sacramentum. II. 165.1.
16. An communicantes sub una specie accipiant totum Sacramentum. II. 166.2
17. An Christus in pluribus Hostiis sit unum Sacramentum. II. 166. 3.
18. An substantia panis & vini annihilatur. II. 166. 5.
19. Quid ponatur vi verborum. II.167.6.
1
20. An toties contineatur in Hostia Christus, quot sunt illius particulæ. II. 167. 7.
1
21. An contineatur etiam sub particulis tam parvis, ut amittant statum sensibilem panis & vini usualis. II. 167. 8.
1
22. Quamdiu ordinarie maneat præsentia Christi sub Hostia. II. 168. 9.
1
23. Qualis mutatio specierum sufficiat ad tollendam præsentiam Christi. II.168.10.
1

24. Quo-

24. Quomodo in ſpeciebus Euchariſticis producantur chilus & vermes. II. 168. 11.

T

Euchariſtiæ Miniſter. 1. Quis poſſit conficere Euchariſtiam II. 178. 1.
2. An ad licite celebrandum requiratur ſpecialis licentia Epiſcopi. II. 179. 2.
3. An regularis indigeat licentia parochi ad celebrandum in ejus Eccleſia. II. 179. 3.
4. An Sacerdos Sæcularis in Eccleſia regularium indigeat expreſſa licentia ad diſpenſandam Euchariſtiam II. 179. 4.
5. An habens Bullam Cruciatæ poſſit ſuſcipere Euchariſtiam a quovis Sacerdote ſine licentia parochi. II. 179. 5.
6. An Diaconus ſit Miniſter extraordinarius diſpenſandæ Euchariſtiæ. II. 179. 6.
7. An ea commiſſio licite fiat abſque cauſa neceſſaria. II. 179. 7.
8. An abſente presbytero poſſit Diaconus Euchariſtiam miniſtrare infirmis. II. 179. 8.
9. An idem poſſit presbytero nolente dare communionem. II. 179. 9.
10. An in caſu neceſſitatis etiam Subdiaconus poſſit Euchariſtiam deferre infirmis. II. 180. 10.
11. An in caſu ſummæ neceſſitatis Subdiaconus vel laicus poſſit ſeipſum communicare. II. 180. 11.
12. An in tali caſu laicus poſſit etiam aliis dare communionem. II. 180. 12.
13. An Sacerdos in abſentia alterius Sacerdotis etiam extra caſum neceſſitatis poſſit ſeipſum communicare. II. 180. 13.
14. An id poſſet agere etiam in præſentia Diaconi. II. 180. 14.
15. An id ipſum in abſentia Sacerdotis liceat Diacono. II. 180. 15.
16. An ob ſolam devotionem laici Sacerdos in defectu alterius Hoſtiæ poſſit dividere ſuam. II. 180. 16.
17. An parochus tempore peſtis ſuis parochianis teneatur miniſtrare Euchariſtiam cum periculo vitæ. II. 180. 17.
18. An parochus chiragra laborans poſſit Euchariſtiam miniſtrare aliis digitis quam pollice & indice. II. 180. 18.
19. An in peſte poſſint eam porrigere in cochleari. II. 181. 19.
20. Vel eam in decenti loco deponere, ut poſſit ſumi ad ipſo ægro. II. 181. 20.
21. An in articulo mortis deficiente alio ſacerdote Euchariſtia poſſit ſumi ab excommunicato, vel hæretico. II. 181. 21.
22. An tangere Euchariſtiam in ſtatu peccati mortalis ſine rationabili cauſa ſit peccatum mortale. II. 181. 22.
23. An Diaconus vel Sacerdos in peccato mortali Euchariſtiam miniſtrans peccet mortaliter. II. 181. 23.
Examen. Vide. *Approbatio*.
Excommunicatio. 1. Quid ſit. II. 556. 1
2. Et quotuplex. II. 556. 3.
3. Quorum bonorum uſu privet. II. 557. 2.
4. In dubio an intelligenda *major* vel *minor*. II. 557. 4.
5. Quænam ſunt notabiliores excommunicationes *majores*. II. 557. 5.
6. Qui excommunicati ſint vitandi, vel non. II. 557. 6.
7. Qui ſint effectus excommunicationis minoris. II. 557. 7.
8. An Beneficiatus per excommunicationem privetur poſſeſſione & fructibus ſui beneficii. II. 558. 8.
9. Quomodo fideles ſe gerere debeant erga excommunicatos. II. 558. 9.
10. Quæ cauſæ excuſent, ut quis licite poſſit communicare cum excommunicatis circa profana. II. 558. 10.
11. Quæ culpa aut pœna incurratur communicatione cum excommunicato. II. 559. 11.
12. Quid ſit excommunicatio *minor*. II. 559. 12.
13. Ex qua cauſa incurratur excommunicatio *minor*. II. 559. 13.
Vide. *Parochus*.
Execratio. Vide. *Miſſæ cæremonialia*. *Sacrilegium*.
Exhæredatio. Vide. *Teſtamentum*.
Exorciſtatus, *Exorciſmus*. 1. Quid ſit. II. 523. 11.
2. Quæ ejus materia. II. 523. 11.
3. Et forma. II. l. c.
4. Quod eſt officium Exorciſtæ II. 523. 12.
5. An liceat exorciſmis uti etiam contra creaturas irrationales, v. g. mures, locuſtas. II. 523. 13.
6. Ex quibus libris ſumendi ſint Exorciſmi. II. 523. 13.
7. Qui libri Exorciſmorum ſint vitandi. II. 523. 13.
Vide. *Divinatio*. *Parochus*.
Extrema Unctio. 1. Quid ſit. II. 509. 1.

2. Quæ ejus materia. II. 509. 2.
3. Et forma. II. 509. 3.
4. Quis ejus effectus. II. 510. 4.
5. An etiam sanitas corporalis sit ejus effectus per se. II. 511. 5.
6. An per hoc Sacramentum remittantur peccata etiam mortalia saltem per accidens. II. 511. 6.
7. Qualia peccata per hoc Sacramentum remittantur. II. 513. 7.
8. Quis sit ejus primarius effectus. II. 514. 8.
9. Quis ejus Minister II. 514. 9.
10. An possit valide & licite administrari a quovis religioso. II. 515. 10.
11. An antiquitus debuerint intervenire plures presbyteri. II. 516. 11.
12. Quod sit subjectum hujus Sacramenti. II. 516. 12.
13. An conferendum sit etiam præ mero senio morientibus? vel pueris necdum ad S. Communionem accedentibus. II. 516. 13.
14. An sit iterandum in eodem morbo. II. 517. 14.
15. An sit necessarium ex præcepto. II. 517. 15.
16. Quæ requiratur dispositio ad fructuosam ejus receptionem. II. 518. 16.
17. In quibus partibus corporis soleat conferri. II. 518. 17.
18. Cujus partis inunctio pertineat ad essentiam Sacramenti. II. 519. 18.
19. Quæ sit ejus forma in latina Ecclesia. II. 520. 19.
20. An omnia verba hujus formæ sint essentialia. II. 520. 20.
21. Quæ fuerit forma primis decem sæculis. II. 520. 21.
22. An possit conferri amentibus aut furiosis. II. 520. 22.
23. An hoc Sacramentum præmittendum sic sacræ communioni. II. 521. 23.

Fama. Vide. *Restitutio*.

Famuli. *Famulæ*. Vide. *Locatio*. *Elemosinæ*. *Furtum*. *Domini*. *Parentes*. *num.* 21.

Falcidia. Vide. *Testamentum*.

Fastus. Vide. *Superbia*.

Fatuus. Vide. *Communio paschalis*.

Feræ. 1. Quorum cedant dominio. I. 568. 2.
2. Quid juris circa feripetas. I. 573. 14. 15. 16.
3. Quid juris circa columbas. I. 569. 5.
4. Et circa apes. I. 570. 7.
5. Et circa feras captas aut vulneratas à I. 574. 17.

Vide. *Dominium circa feras*.

Feripeta. Vide. *Dominium circa feras*.

Fenelon. Vide. *Propositiones damnatæ*. II. 792. §. 24.

Festa. 1. Præceptum tertium Decalogi exponitur. I. 378. 1.
2. Sanctificatio diei Dominicæ quoad substantiam est juris divini. I. 379. 2.
3. Semper in Ecclesia viguit mos, diebus Dominicis assistendi Sacrificio Missæ. I. 379. 3.
4. Idque sub obligatione gravi. I. 379. 4.
5. Semper etiam in Ecclesia fuit agnitum præceptum, in diebus Dominicis abstinendi a labore servili. I. 380. 5.
6. Quales labores primitus fuerint interdicti diebus Dominicis. I. 380. 6.
7. In Dominicis an præter opera servilia etiam prohibeantur aliæ actiones profanæ. I. 381. 7.
8. Qui labores primitus non fuerint prohibiti. I. 382. 8.
9. An ludi theatrales profani in diebus Dominicis sint prohibiti jure naturali ac divino. I. 382. 9.
10. Qua hora incipiat obligatio festorum. I. 383. 10.
11. Quæ causæ excusent a lege abstinendi ab opere servili. I. 383. 11.
12. Quantum temporis labori servili impensum constituat peccatum mortale. I. 384. 12.
13. Quæ opera dicantur servilia? aut liberalia. I. 384. 13.
14. Transcribere lucri causa non est opus servile. I. 384. 14.
15. An pingere vel delineare sit opus servile. I. 384. 15.
16. An venatio, auctpatio, & piscatio sint opera servilia die festo prohibita. I. 384. 16.
17. Exercitationes militares pertinent ad opera servilia, sed possunt tolerari causa necessitatis vel pietatis. I. 385. 17.
18. Ex eodem motivo necessitatis, pietatis, vel honestatis ad solennitatem publicam sub limitationibus, permittuntur resarcitio vestimentorum, netio, textio, molendinatio, lavatio, insolatio. I. 385. 18.
19. Licitæ autem sunt actiones forenses non contentiosæ, actiones ad exhilarationem animi, v. g. ludi theatrales ordinatæ ad honestatem morum, actiones prin-

principaliter dependentes ab intensione intellectus, etiam pro pretio. I. 386.19.
20. Non sunt liciti mercatus, nisi quos causa necessitatis vel consuetudo determinat, nec Placita, judicia criminalia, citationes, juramenta judicialia, processus, sententiæ &c. I. 386. 20.
21. Opera proxime præparatoria ad cultum divinum non licent, nisi fieri non potuerint in profesto. I. 387. 21.
22. Opera ex se pia erga Deum vel proximum licent, non autem solum pia per accidens ex sola intentione operantis. I. 387. 22.
23. Labores quinam liceant ex consuetudine, ex periculo damni, vel ex mandato hærili. I. 387. 23.
24. Necessaria sustentatio familiæ excusat a labore. I. 388. 24.
25. In dubio necessitatis petenda est declaratio vel dispensatio. Sed in dubio, an lex se extendat ad circumstantiam particularem, practice licet operari. I. 388. 25.
26. Quis possit dispensare. I. 389. 26.
27. Id conceditur etiam parocho, ubi Episcopus adiri nequit. I. 389. 27.
28. Quid agendum, si nimia festorum multitudo sit populo onerosa. I. 389.28.
29. Episcopus potest instituere festa, attamen cum consilio Cleri & populi. I. 390. 29.
30. Communitates voventes festum non possunt in conscientia obligare successores. I. 390. 30.
31 In diebus festis datur etiam obligatio audiendi verbum Dei. I. 390. 31.
32. Et quidem in parochia propria, saltem ruri, ubi potest fieri. I. 391. 32.
33. Reducenda ea consuetudo etiam in urbibus, præsertim, ubi periclitatur religio. I. 391. 33.
34. Ab auditione Missæ excusat necessitas vel pietas. I. 392. 34.
35. Propositiones damnatæ de observatione festi. I. 392. 35.
36. Non satisfacit, qui audit duas Missas dimidias. I. 392. 36.
37. Qui obligentur ad auditionem Missæ. I. 392. 37.
38. In quibus diebus detur ea obligatio. I. 393. 38.
39. Quibus horis audienda. I. 393. 39.
40. An satisfiat in Oratoriis privatis. I. 393. 40.
41. In quibus locis debeat audiri. I.394.41.
42. Quæ requiratur intentio in audiente. I. 394. 42.
43. Non satisfacit præsens animo furandi, &c. I. 394. 43.
44. Nec is, qui est præsens, & nescit legi Missam. I. 394. 44.
45. In Nativitate Domini sufficit audiri unam. I. 394. 45.
46. Quid, si obligatus ad audiendas tres ex triplici titulo tantum audiat unam. I. 395. 46.
47. Quæ requiratur præsentia corporalis. I. 395. 47.
48. Aut moralis. I. 395. 48.
49. Et quæ attentio. I. 395. 49.
50. An satisfaciant, qui confitentur sub Missa. I. 396. 50.
51. Quæ partes Missæ ræquirantur ad satisfacieudum. I. 396. 51.
52. An habens Oratorium teneatur conducere Sacerdotem. I. 397. 52.
53. Quæ distantia loci excuset ab audiendo sacro. I. 397. 53.
54. An impediti teneantur domi supplere cultum Dei. I. 398. 54.
55. De festis Decreta SS. D. N. Benedicti XIV. I. 398. 55.
Vide. *Dispensatio. Parochus. Missa. Presbyteratus.*
Feudum. 1. Quid sit. I. 637. 1.
2. Et quotuplex. I. 637. 2.
3. Quæ sit obligatio Domini erga vasallum. I. 638. 3.
4. Et vasalli erga Dominum. I. 638. 4.
5. Ex quibus causis vasallus possit expelli feudo. I. 638. 5.
6. An vasallus transgrediendo conditiones feudo annexas peccet mortaliter. I. 638. 6.
Fideicomissum. Vide. *Testamentum.*
Fidejussio. 1. Quid sit. I. 642. 1.
2. Et quotuplex. I. 642. 2.
3. Quis sit effectus fidejussionis. I. 642. 3.
4. Quinam possint fidejubere. I. 642. 4.
5. Qualia competant beneficia fidejussori. I. 643. 5.
Fides bona. Vide. *Præscriptie. Contractus.*
Fides. 1. *Definitiones.* Quid sit. I. 536. 1.
2. Et quotuplex. I. 536. 2.
3. Quid sit divina & humana. I. 536. 3.
4. Theologica. I. 536. 4.
5. Historica. I. 537. 5.
6. Ecclesiastica. I. 537. 6.
7. Quale sit objectum fidei theologicæ. I. 537. 7.

8. Quotuplex sit motivum seu objectum formale fidei. I. 537. 8.
9. Quid sit fides supernaturalis & naturalis. I. 537. 9.
10. In quo sensus fides supernaturalis sit donum Dei. I. 537. 10.
11. Quid actus fidei universalis & particularis. I. 538. 11.
12. Elicitus & imperatus. I. 538. 12.
13. Purus & mixtus. I. 538. 13.
14. Actus fidei immediatæ & mediatæ. I. 538. 14.
15. *Obligatio*. Quomodo eliciatur actus fidei. I. 538. 15. Et quæ teneatur homo credere necessitate medii. I. 539. 1.
16. Et quæ necessitate præcepti. I. 539. 2.
17. Qui articuli populo frequentius inculcandi sint. I. 540. 3.
18. An absolutionis capaces, qui nesciunt recitare Symbolum apostolicum. I. 540. 4.
19. Quoties in vita teneatur homo elicere actum fidei. I. 540. 5.
20. An hæreticus, si suam & nostram Religionem credat esse probabilem, possit manere in sua Religione. I. 541. 6.
21. An detur obligatio, inter hæreticos vel gentiles profitendi suam religionem. I. 541. 7.
22. An impuberes recipiendi sint ad professionem fidei catholicæ, si id vetet Magistratus. I. 542. 8.
23. An infideles non subditi possint cogi ad audiendam, vel amplectendam fidem catholicam. I. 542. 9.
24. An ad id cogi possint subditi. I. 543. 10.
25. An licita sit captio Maurorum Sylvaticorum, ut instruantur in fide catholica. I. 543. 11.
26. An servanda sint pacta cum hæreticis & gentilibus inita. I. 544. 12.
Filius, *Filia*. Vide. *Furtum*.
Formulæ petendi dispensationem. Vide. *Dispensatio num.* 23.
Fornicatio. 1. Quid sit. I. 440. 4.
2. An jure naturali vel divino prohibita. I. 440. 5.
3. An copula cum altera sponsa sit simplex fornicatio. I. 440. 6.
4. Quomodo peccet invitans meretricem ad fornicandum. I. 440. 7.
5. An Magistratus meretricibus licite concedat locum in civitate. I. 441. 8.
6. An iis liceat locare domum, ubi tolerantur. I. 443. 9.
7. Quomodo concubinatus differat a fornicatione. I. 443. 10.
8. Quid a Confessario observandum circa concubinarios. I. 444. 11.
9. An Clerici concubinarii sint ipso facto suspensi? & quomodo puniendi. I. 444. 12.
10. An etiam concubinarii sæculares possint puniri ab Ordinariis. I. 445. 13.
Fratres & Sorores. 1. Quæ sit eorum obligatio ad invicem. I. 414. 26.
2. An frater dives teneatur alere & dotare germanam sororem pauperem. I. 414. 27.
3. An ad idem teneatur Beneficiatus. I. 414. 28.
Furtum. 1. Quomodo sonet præceptum septimum & decimum. I. 461. 1.
2. Quæ vitia referantur ad furtum. I. 461. 2.
3. Quid sit furtum. I. 461. 3.
4. Quid sit rapina. I. 461. 4.
5. An furtum & rapina ex suo genere sint peccatum mortale. I. 461. 5.
6. An furtum & rapina differant specie. I. 462. 6.
7. Quæ materia furti sit gravis. I. 462. 7.
8. Quomodo de se levis materia fiat gravis. I. 464. 8.
9. Quomodo peccetur graviter per furta minuta. I. 465. 9.
10. Quid, si per furta minuta longo temporis intervallo perveniatur ad summam gravem. I. 465. 10.
11. An per multa furta diversis Dominis facta possit peccari graviter. I. 465. 11.
12. Quid, si per furta minuta ascendens ad summam gravem in ultimis furtis non recordatur priorum? vel si ea per pœnitentiam interrumpit. I. 466. 12.
13. Quid, si plures eundem damnificant in materia levi. I. 466. 13.
14. An liceat in gravi vel extrema necessitate sumere rem alienam. I. 465. 14.
15. An rem sic acceptam surripiens teneatur restituere quando ad pinguiorem fortunam venerit. I. 465. 15.
16. An licitum sit aliquid surripere ad succurrendum extreme indigenti. I. 466. 16.
17. An constitutus in extrema necessitate peccet non surripiendo ad salvandam vitam. I. 466. 17.

18. An

18. An in gravi necessitate liceat sumere alienum, si alioquin foret periculum labendi in extremam. I. 466. 18.
19. Quomodo peccent filii surripiendo ex bonis paternis. I. 466. 19.
20. Quid, si pater austerus nolit ministrare consueta ministrari ab aliis parentibus paris conditionis. I. 467. 20.
21. An sit furtum, si filius concessa ad usus determinatos utiles, v. g. in libros, convertat ad illicita. I. 467. 21.
22. An filius possit petere, aut clam sumere pro labore suo salarium. I. 468. 22.
23. Quid circa bona liceat uxoribus. I. 469. 23.
24. Quomodo in materia furti possint peccare famuli. I. 470. 24.
Gentiles. Vide. *Fides*. *Ignorantia*.
Gratia. 1. Quid sit gratia *habitualis* seu sanctificans. II. 82. 3.
2. Et quid sit *Actualis*. II. 82. 4.
3. Quid sit prima, & secunda. II. 82. 5.
4. In quibus Sacramentis requiratur Status gratiæ. II. 92. 7.
Vide. *Bajus*. *Jansenius*. *Quesnellus*.
Gratiæ status. Vide. *Sacramentum*. *Presbyteratus*. *Eucharistia*. *Propositiones damnatæ*. *Bajus*. *Jansenius*. *Quesnellus*. II. 792. §. 2. 3. 9. &c.
Gula. Vide. *Ebrietas*.
Hæres. Vide. *Testamentum*. *Votum*. *Solutio*.
Hæresis. 1. Idololatria est adoratio Dei tanquam Dei. I. 252. 1.
2. Quid sit materialis & formalis. I. 252. 2.
3. Paganismus est religio admittentium plures Deos. I. 252. 3.
4. Judaismus est religio profitentium unum Deum cum plena subjectione ad legem Mosaicam. I. 252. 4.
5. Hæresis est error intellectus liber & pertinax circa articulos fidei in eo, qui semel religionem Christianam suscepit. I. 253. 5.
6. Religio Turcarum est ex Judaismo, & ex hæresi Arriano-Nestoriana mixta. I. 253. 6.
7. Schisma est religio admittentium omnes articulos professionis Catholicæ excepto Primatu Papæ. I. 253. 7.
8. Quid sit hæresis materialis, formalis, tolerata, non tolerata, interna, externa, occulta, publica? I. 253. 8.
9. Quale sit discrimen in ordine ad confessionale inter hæresin internam, occultam, & publicam. I. 254. 9.
10. Crimen hæresis incurritur ab eo etiam, qui positive de articulo fidei dubitat. I. 254. 10.
11. Ad incurrendum crimen hæresis requiritur & sufficit ea pertinacia, qua homo se resolvit ad recusandum perpetuo assensum Ecclesiæ. I. 255. 11.
12. Ignorantia graviter culpabilis in hac re nec excusat a culpa nec a pœna. I. 255. 12.
13. Quæ sint pœnæ hæreticorum. I. 256. 13. Pro hæresi interna nulla incurritur pœna. Pro externa incurritur excommunicatio, ita tamen ut excommunicatus non sit vitandus, nisi prius denuntiatus. I. 256. 13.
14. Hæreticus non privatur ipso facto beneficiis, nisi præcedat sententia declaratoria criminis. I. 256. 13.
Vide. *Divortium*. *Beneficium*. *Fides*.
Hæretici. Vide. *Fides*. *Ignorantia*.
Homicidium. 1. Quomodo sonet quintum præceptum. I. 418. 1.
2. Quæ prohibeantur hoc præcepto. I. 418. 2.
3. Licitum est, homicidas morte punire. I. 418. 3.
4. An liceat privato occidere proscriptos, si a Republica detur facultas occidendi. I. 418. 4.
5. An liceat marito occidere uxorem in adulterio deprehensam. I. 418. 5.
6. An fœminæ principi aut nobili aliquando liceat occidere concubinam sui mariti. I. 419. 6.
7. An liceat occidere suum patrem proscriptum & occidi permissum. I. 419. 7.
8. An Magistratus possit dare facultatem occidendi inauditum. I. 419. 8.
9. An liceat, privata authoritate occidere tyrannum. I. 419. 9.
10. An, & sub quibus conditionibus, liceat occidere injustum aggressorem. I. 420. 10.
11. An etiam is possit occidere injustum aggressorem, qui dedit causam injustæ aggressionis. I. 420. 11.
12. An liceat prævenire eum, de quo moraliter certum est, quod machinetur mortem. I. 420. 12.
13. An liceat occidere injustum aggressorem, si sit princeps, minister justitiæ, amens, ebriosus, aut existens in peccato mortali. I. 421. 13.
14. An liceat prævenire injustum aggressorem

forem constitutum in actu aggressionis remoto. I. 421. 14.
15. An in casu, quo licitum est occidere injustum aggressorem, id liceat efficere per alium. I. 422. 15.
16. An in casu injustæ aggressionis arripienda fuga militi aut nobili, si per hoc incurrat infamiam. I. 422. 16.
17. Pro quanta summa liceat occidere injustum raptorem. I. 422. 17.
18. An etiam pro aureo. I. 423. 18.
19. An etiam pro bonis, quæ necdum habentur, sed tantum per jus ad rem, legatum, testamentum exspectantur. I. 423. 19.
20. An liceat occidere eum, qui struit gravem calumniam, aut falso testimonio evicturus est injustam sententiam. I. 423. 20.
21. An & quando sit homicidium procuratio abortus. I. 424. 21.
22. An virgo licite occidat violentum defloratorem. I. 424. 18.
23. An idem liceat nuptæ? Corruptæ? Juveni. I. 426. 19.
24. An liceat occidere injustum aggressorem honoris. I. 426. 20.
25. Aut alienæ pudicitiæ, vitæ, sustentationis. I. 426. 21.
26. An & quando detur obligatio sic tuendi proximum. I. 427. 22.
27. An aliquando liceat occidere seipsum. I. 427. 23.
28. An Suicida sepeliendus in loco sacro in dubio de ejus amentia. I. 427. 24.
29. An peccet abbrevians vitam per indiscretas macerationes. I. 428. 25.
30. An aliquando liceat, se occidere indirecte. I. 428. 26.
31. An liceat, se pro temporali vita proximi ad mortem offerre. I. 429. 27.
32. An liceat sibi amputare virilia ex pio motivo. I. 429. 28.
33. Aut amputare membrum pro conservatione corporis. I. 429. 29.
34. An detur obligatio patiendi amputationem membri pro conservatione vitæ. I. 429. 30.
35. An parendum tyranno, si jubeat ut quis sumat venenum, aut se suspendat. I. 430. 31.
36. An liceat, in expugnatione urbis occidere infantes, etiam in utero, vel alios innocentes. I. 430. 32.
37. Vel occidere obsides, si non serventur pacta. I. 431. 33.
38. An tyranno obsidenti pro liberatione possit tradi caput innocentis. I. 431. 34.
39. An & quomodo liceat cooperari ad mortem indirecte. I. 431. 35.
40. An Judex innocentem juxta allegata reum possit damnare ad mortem. I. 431. 36.
41. An gravida possit sumere medicinam cum periculo fœtus in utero. I. 432. 37.
42. An licitum sit Duellum. I. 432. 38.
43. Saltem ubi non datur Judex, & amittendum Officium ac incurrenda gravis necessitas. I. 434. 39.
44. An fieri aut permitti possit castratio ex motivo obtinendæ sustentationis. I. 435. 40.
Vide. *Judex*. *Reus*.
Honestas publica. Vide. *Impedimentum publicæ honestatis*.
Horæ Canonicæ. 1. An Subdiaconus teneatur recitare Breviarium. II. 525. 5.
2. Quando incipiat hæc obligatio. II. 525. 6.
3. An obbliget sub mortali etiam privatim. II. 525. 7.
4. An ad hoc obligentur etiam Beneficiati necdum Sacris Ordinibus initiati. II. 526. 8.
5. An hoc verum, etsi beneficio non sit annexa cura animarum. II. 426. 9.
6. An ad hoc obligentur Beneficiati etiam dum vacant studiis. II. 526. 10.
7. An Beneficiati non recitantes Breviarium teneantur restituere fructus ante sententiam Judicis. II. 526. 11.
8. An in eam restitutionem computari possint eleemosinæ præcedenter factæ. II. 526. 12.
9. An ea obligatio detur, etsi fructus beneficii non sufficiant ad honestam sustentationem. II. 526. 13.
10. An dilata recitatione Matutini in vesperam possit etiam satisfieri eodem actu in diem alterum. II. 527. 14.
11. An in Duplici vel de Dominica satisfiat per recitationem Officii in Paschate. II. 527. 15.
12. An impeditus a recitando toto Breviario teneatur ad partem. II. 527. 16.
13. Ad quid obligentur pensionarii & stipendionarii. II. 527. 17.
14. An ad Breviarium obligentnr religiosi nondum Sacris initiati. II. 527. 18.
15. Quantæ partis omissio sit peccatum mortale. II. 527. 19.
16. Qualis infirmitas excuset a recitatione.

ne. II. 527. 20.
17. An omiſſio ſecuta ex inebriatione vel ex abjectione Breviarii ſit grave peccatum. II. 528. 21.
18. An graviter peccet recitans cum voluntaria diſtractione. II. 528. 22.
19. Quæ requiratur attentio ad eam recitationem. II. 528. 23.
20. An attentio debeat eſſe actualis. II. 529. 24.
21. An recitans Breviarium cum voluntaria diſtractione teneatur ilud repetere. II. 529. 25.
22. An recitans Breviarium teneatur audire ſeipſum. II. 530. 26.
23. An liceat invertere ordinem Horarum. II. 530. 27.
24. Quando in Diœceſi Auguſtana cœperit uſus Breviarii Romani. II. 530. 28.
25. An detur obligatio recitandi Breviarium etiam devote. II. 530. 29.
26. Quibus mediis devotio ſub Horis Canonicis excitari poſſit. II. 530. 30.
27. Quæ ſunt præcipua bonarum intentionum genera. II. 531. 31.
28. Ad quas Horas obligentur Subdiaconi in die ſuæ ordinationis. II. 531. 32.
29. An ad eas obligetur Beneficiatus in Minoribus conſtitutus, ſi privetur fructibus. II. 531. 33.
30. An ad eas obligentur etiam habentes præſtimonia. II. 531. 34.
31. An peccet graviter omittens partem Breviarii æquivalentem uni horæ. II. 531. 35.
32. Vel qui in Sabbato Sancto omittit Veſperas. 532. 36.
33. An omittens Matutinum & Laudes committat duo peccata. II. 532. 37.
34. An teneatur ad reſtitutionem omittens Breviarium ob infirmitatem contractam ex ebrietate. II. 532. 38.
35. Vel qui recitat Breviarium cum voluntaria diſtractione. II. 532. 39.
36. An teneatur ad reſtitutionem partis fructuum, qui omittit partem Horæ. II. 532. 40.
37. Quantum ſit reſtituendum pro omiſſione unius vel plurium Horarum. II. 532. 41.
38. An ægrotus, qui non poteſt recitare totum Breviarium, teneatur ad partem. II. 532. 42.
39. An excuſetur a recitatione Breviarii, qui alioquin non poteſt commode vacare ſtudiis. II. 532. 43.
40. Vel qui impediretur a præparatione ad concionem, vel ab audiendis confeſſionibus. II. 532. 44.
41. An cœcus, vel carens Breviario, teneatur memoriter recitare partem. II. 533. 45.
42. An teneatur recitare cum ſocio, qui ſolus non poteſt. II. 533. 46.
43. Qualis ſufficiat cauſa ad diſpenſandum. II. 533. 47.
44. An mereantur diſpenſari Parochi habentes mane concionem, pomeridie Catecheſin, & in Confeſſionali occupati. II. 533. 48.
45. Quid agendum, ſi quis dubitet, an jam recitaverit Horas. II. 533. 49.
46. An liceat interrumpere Horas. II. 533. 50.
47. An detur obligatio, extra Chorum recitandi in die animarum Officium Defunctorum, in Rogationibus Litanias, in Quadrageſima Pſalmos Pœnitentiales, Graduales, & Officium de B. V. II. 534. 51.
48. An detur obligatio recitandi Matutinum & Laudes ante celebrationem Miſſæ. II. 534. 52.

Hyperdulia. Vide. *Adoratio*.

Hypocriſis. Vide. *Superbia*.

Hypotheca, Pignus. 1. Quid ſit pignus. I. 638. 1.
2. Et Hypotheca. I. 639. 2.
3. Et pactum antichreſeos. I. 639. 3. Et an ſit licitum. I. 641. 13.
4. Et pactum legis commiſſoriæ. I. 639. 4.
5. Quotuplex ſit hypotheca. I. 639. 5.
6. Quales dentur hypothecæ *tacitæ*. I. 639. 6.
7. Qualia bona comprehendantur ſub hypotheca generali. I. 639. 7.
8. Quis ſit effectus hypothecæ. I. 639. 8.
9. Quid & quotuplex ſit cautio. I. 640. 9.
10. Quæ perſonæ poſſint conſtituere vel accipere hypothecam aut pignus. I. 640. 10.
11. Quæ res non poſſint oppignorari. I. 640. 11.
12. An oppignorationi licite adjiciatur pactum legis commiſſoriæ. I. 640. 12.
13. Quæ jura conſequatur creditor ex pignore. I. 641. 14.
14. Quæ ſit obligatio creditoris erga oppignorantem I. 641. 15.
16. Aut oppignorantis erga creditotem. I. 641. 16.

Jactantia. Vide. *Superbia*.

Jan-

Jansenius. Vide *Propositiones damnatæ*, II. 792. §. 22.
Idololatria. Vide. *Hæresis*.
Jejunium. 1. Quid sit? Et quotuplex. I. 509. 1.
2. Ad ejus substantiam potius pertinet una refectio, quam abstinentia ab esu carnium. I. 509. 2.
3. An dispensati ad esum carnium censeantur etiam dispensati ad secundam refectionem. I. 509. 3.
4. Peccant mortaliter, qui facta dispensatione præcise ad esum carnium sumunt secundam refectionem. I. 509. 4.
5. Dispensati ad esum carnium in quadragesima possunt diebus Dominicis etiam in Cœna vesci carnibus. I. 509. 5.
6. Quinam dispensentur a jejunio ratione laboris. I. 509. 6.
7. Quinam excusentur ratione itineris. I. 510. 7.
8. Vel ratione ætatis. I. 510. 8.
9. Lex jejunii obligat sub peccato mortali. I. 510. 9.
10. Quæ materia sit gravis, levis, aut omnino licita circa legem jejunii. I. 510. 10.
11. An prohibeatur in Collatione etiam qualitas ciborum. I. 511. 11.
12. An liceat in collatione miscere panem cum vino vel alio liquore per modum offæ. I. 512. 12.
13. An possit sumi Collatio lautior in Vigilia Nativitatis, Paschatis, & Pentecostes. I. 512. 13.
14. An peccetur graviter, si esculenta in parva quantitate sæpius sumantur per diem. I. 512. 14.
15. Qui semel fregit jejunium, toties peccat mortaliter, quoties eo die sumit, quod sufficit ad justam refectionem. I. 512. 15.
16. Dispensatus ad esum carnium ob indispositionem stomachi peccat graviter, si simul cum carnibus comedat cibos esuriales, vel carnes non salubres. I. 513. 16.
17. An quid obligatur transiens in aliam Diœcesin, ubi Pascha observatur citius aut serius. I. 513. 17.
18. Quando celebrandum jejunium, si festum S. Mathiæ incidat in diem Cinerum vel Martis. I. 513. 18.
19. An pro refectione observanda sit certa hora in die jejunii. I. 513. 19.
20. Non licet in die jejunii convivia notabiliter protrahere ultra duas horas. I. 513. 20.
21. An & quomodo liceat interrumpere prandium in die jejunii. I. 514. 21.
22. An liceat dividere justam refectionem pro prandio & collatione. I. 514. 22.
23. An frangat jejunium sumptio poculentorum. I. 514. 23.
24. Quantum panis, &c. liceat sumere ad potum. I. 515. 24.
25. An pro sedanda siti aut fame liceat sumere poma, limonia, uvas; aut fumare tabacum. I. 515. 25.
26. Quales personæ excusentur a lege jejunii. I. 515. 26.
27. An detur obligatio abstinendi a lacticiniis in jejunio Ecclesiastico? Et a quibus? I. 516. 27.
28. Quomodo graviter vel leviter peccetur contra legem abstinentiæ a carnibus; vel a lacticiniis? I. 516. 28.
29. SS. D. N. Benedictus XIV. merito declarat, dispensatos ad esum carnium obligari ad refectionem unicam. I. 516. 29.
30. Generalis & unica quoad modum Collationis hæc est; ut quisque tantum accipiat, quantum ad servandas suas vires pro laboribus ac functionibus suis rite obeundis tuto sufficit. I. 517. & 518. 29.
31. Constitutiones & Declarationes SS. D. N. Benedicti XIV. circa legem Jejunii. I. 526. 1.
Jejunium naturale a communicantibus prærequisitum.
1. An lex communicandi jejune sit tantum juris Ecclesiastici. II. 181. 1.
2. An hoc jejunium debeat esse naturale. II. 182. 2.
3. An communicans post sumptionem cibi etiam modicissimi peccet mortaliter. II. 182. 3.
4. An sumens cibum in dubio, an jam sonuerit duodecima, possit communicare. II. 182. 4.
5. An possit comedi etiam post pulsum duodecimæ in uno horologio, donec sonuerit secundum. II. 182. 5.
6. An quoad jejunium Ecclesiasticum possit quis sequi primum horologium incipiendo comestionem carnium, quoad jejuniunm naturale autem secundum. II. 183. 6.
7. An sonante jam primo pulsu duodecimæ

mæ ſit abſtinendum ab eſu. II. 183. 7.

8. An poſſint ſumi reliquiæ ciborum hærentes inter dentes. II. 183. 8.

9. Vel aqua per nares trajecta, aut ſanguis e naribus defluens. II. 183. 9.

10. An impediat communionem maſticatio, aut fumigatio tabacci. II. 183. 10.

11. Aut potatio ſanguinis ex propria vena. II. 184. 11.

12. Aut trajectio aliquot guttarum aquæ, in ablutione oris præter intentionem facta. II. 184. 12.

13. Vel trajectio rei non comeſtibilis v. g. aurei, chartæ. II. 184. 13.

14. Vel ex corrupto appetitu comeſtio cretæ, carbonum. II. 184. 14.

15. Vel trajectio nucis in cortice. II. 184. 15.

16. Vel deglutitio muſcæ involantis in os. II. 184. 16.

17. Vel deglutitio buccellæ jam inchoatæ maſticari ante primum pulſum duodecimæ. II. 185. 17.

18. Aut ſucceſſiva poſt medium noctium defluxio Saccari jam ante duodecimam in os ſumpti. II. 185. 18.

19. Vel ſumptio cibi cito evomendi. II. 185. 19.

20. An Sacerdos non jejunus poſſit cebrare ad conſecrandam Hoſtiam pro viatico moribundi. II. 185. 20.

21. An idem poſſit celebrare præciſe ex motivo præcavendi in populo ſcandali. II. 185. 21.

22. An ad conſecrandum viaticum poſſit privatim ſine veſtibus & aliis accidentalibus celebrare? Et num id fieri poſſit in pane fermentato. II. 185. 22.

23. An in dubio, num loco vini ſit infuſa aqua, poſſit partem deglutire, & ſi opus ſit, dein de novo vinum conſecrare. II. 186. 23.

24. An poſt ſumptienem aquæ ad evitandum ſcandalum poſſit abſtinere a nova conſecratione. II. 186. 24.

25. An poſſit pergere, ſi ante conſecrationem advertat ſe non eſſe jejunum. II. 186. 24.

26. An eo ante conſecrationem impedito debeat Miſſa ab alio continuari. II. 186. 26.

27. An ſit ab alio continuanda, ſi Sacerdos impediatur poſt conſecrationem. II. 186. 27.

28. An in tali caſu ſit continuanda a non jejuno. II. 187. 28.

29. An in hoc caſu ſpecies vini poſſint ſumi a laico, ſi deſit alius Sacerdos. II. 187. 29.

30. An Sacerdos poſt jam dictas ultimas orationes poſſit ſumere particulas conſecratas, ſi quas adhuc reperit. II. 187. 30.

31. An id liceat etiam poſt reditum in Sacriſtiam. II. 187. 31.

32. An poſt ſumptionem ablutionis liceat etiam ſumere particulas ab alio conſecratas, ſi reperiantur. II. 188. 32.

33. An poſt Sacrum poſſit abſumere particulas poſt communionem laicorum reſiduas. II. 188. 33.

34. An tales particulæ poſſint dari communicantibus laicis. II. 188. 34.

35. An Laicus non jejunus poſſit ſumere conſecratas Hoſtias in periculo profanationis per hæreticos. II. 188. 35.

36. An non jejunus poſſit communicare ad cavendum ſcandalum, aut infamiam. II. 188. 36.

37. An Euchariſtia poſſit miniſtrari infirmo non jejuno. II. 188. 37.

38. An etiam tunc, ſi jam prius in eadem infirmitate accepit viaticum. II. 188. 38.

39. An infirmo non jejuno in eadem infirmitate liceat quotidie dare communionem. II. 188. 39.

40. An id liceat etiam in paſchate, ſi infirmus non periculoſe decumbat. II. 188. 40.

41. An liceat Euchariſtiam deferre adorationis cauſa ad infirmum, ſi ob periculum vomitus ſumi non poſſit. II. 189. 41.

42. An poſt Miſſam liceat ſtatim alios cibos ſumere. II. 189. 42.

43. An liceat comunicare ſtatim poſt medium noctis. II. 190. 44.

Vide. *Communio*.

Ignorantia. 1. *Definitiones*. Ignorantia *vincibilis* eſt, quæ potuit deponi; invincibilis, quæ non potuit deponi. Quando potuit deponi ſolum per media difficillima, humanis viribus moraliter inſuperabilia, ea ignorantia dicitur phyſice vincibilis. Si autem deponi potuit per media humanis viribus ſuperabilia, dicitur moraliter vincibilis. I. 2. 6.

2. Ignorantia *Craſſa* ſeu *Supina* eſt defectus debitæ ſcientiæ ortus ex culpabili neglectu mediorum obviorum, aut pa-

paratu facilium. I. 1. 5.
3. Ignorantia *affectata* est defectus debitæ scientiæ ortus ex studiosa voluntate evitandi media sciendi. I. 2. 5.
4. *Conclusiones*. Peccata ignorantiæ non sunt tantum peccatum materiale; sed etiam formale. I. 5. 2.
5. Peccata ignorantiæ, cognitæ in determinato genere ab homine, non sufficienter retractantur, nisi per propositum eligendi media efficaciter destructiva ignorantiæ. 5. 3. Et I. 98. 4.
6. Peccata ignorantiæ ab homine non cognitæ distincte non sufficienter retractantur, nisi per generale propositum, in omnibus actionibus præferendi commoda Dei commodis propriis. I. 6. 3.
7. Hinc, cum homo possit habere ejusmodi proposita directe vel indirecte destructiva ignorantiæ, non necessario peccat operans ex ignorantia vincibili. I. 6. 4.
8. Actio procedens ex ignorantia vincibili solum venialiter peccaminosa potest esse meritoria. I. 7. 5.
9. Ignorantia invincibilis excusat etiam circa leges naturales & divinas. I. 7. 6.
10. Ad hoc, ut actus procedens ex ignorantia vincibili sit peccaminosus, non requiritur advertentia actualis ad malitiam actionis, nisi quæ præcessit in causa. I. 7. 7.
11. Omnes, etiam docti, timere sibi debent ob peccata ignorantiæ. I. 7. 8.
12. Post adeptum usum rationis *moralem* ne quidem unico momento potest dari invincibilis ignorantia Dei, saltem sub aliquo prædicato convertibili cum Deo, v. g. supremi legislatoris. I. 8. 9.
13. Circa *prima principia* legis naturalis, & circa ejus *præcepta primaria ac universalia* non potest dari ignorantia invincibilis. Potest tamen dari circa ejus præcepta secundaria & mediata. I. 8. 10.
14. Potest etiam dari ignorantia invincibilis circa leges divinas positivas. I. 9. 11. Ac multo magis circa leges humanas. I. 10. 12.
15. In foro tamen externo non præsumitur ignorantia invincibilis in iis personis, in quibus ignorantia juris manifesti non toleratur, vel non præsumitur. I. 10. 12. Et I. 100. 6.
16. Datur quidem ignorantia invincibilis in quæstione facti; sed in foro externo non toleratur ignorantia circa factum proprium, nisi peculiaris circumstantia excuset. I. 11. 13.
17. In foro interno etiam non excusat ignorantia facti alieni, quando quis tenebatur sollicite indagare in factum alienum. I. 11. 13.
18. Ignorantia invincibilis semper quidem excusat in foro interno ab incurrenda pœna, v. g. excommunicationis, suspensionis. In foro tamen externo non semper præsumitur invincibilis. I. 11. 14. Et I. 99. 5.
19. Ignorantia invincibilis non excusat ab incurrendo casu reservato, nisi reservatio sit tantum annexa excommunicationi. I. 11. 15.
20. Nec excusat ab incurrenda ea irregularitate, quæ est ex defectu, cum non sit pœna, sed tantum inhabilitas. Immo nec excusat ab incurrenda irregularitate *ex delicto* in foro saltem externo, si fuerit crassa & supina. I. 12. 16.
21. Nec excusat ab incurrendis impedimentis matrimonii, etiam criminis. I. 12. 17.
22. Excusat quidem a restitutione quoad excessum damni invincibiliter ignorati, si damnificatio secuta sit ex culpa theologice levi; non autem excusat a restitutione quoad illum, si culpa fuerit theologice gravis. I. 12. 18. Immo nec excusat ex culpa theologice levi, quando damnificans ex officio tenebatur ad cavendum de culpa etiam levi. I. 12. 19.
23. In dubio, an damnificans teneatur ad cavendum de culpa etiam levi? vel an commiserit talem culpam, dividendum est jus. I. 12. 19.
24. Confessarius tenetur admonere pœnitentem de ignorantia, quando dubitat, an ea sit vincibilis. Immo circa leges naturales & divinas tenetur eum monere, etsi existimet, esse invincibilem. I. 13. 20.
Vide. *Fides*.
Illegitimi. Vide. *Parentes*. *Testamentum*. *Fornicatio*.
Imagines Sanctorum, & *SS. Trinitatis*. Vide. *Adoratio*. *Parochus*.
Immisericordia. 1. Est speciale peccatum. I. 216. 1.
2. Frequentati actus immisericordiæ possunt

sunt coalescere in immisericordiam gravem. I. 216. 2.
3. Peccat graviter, qui pauperi pignus ejus usibus necessarium diu cum illius gravi damnificatione sine ejus culpa retinet. I. 216. 3.
4. Peccant etiam graviter, qui tempore penuriæ victualium coacervando frumenta in causa sunt, ut carior fiat. I. 217. 4.
5. Peccant etiam Magistratus graviter, qui tempore famis absque necessitate vel fructu omnes peregrinos indiscriminatim, aliquos in necessitatem etiam quasi extremam conjiciendo urbe vel provincia ejiciunt. I. 218. 5.
6. Peccant etiam graviter, qui mendicos in communi necessitate constitutos in gravem necessitatem conjiciunt. I. 219. 6.
7. Et illi, qui passim nolunt dare eleemosinam, ut ad altiorem statum ascendant. I. 222. 7.
8. Et illi, qui bona superflua in usus superfluos neglectis pauperibus impendunt. I. 222. 8.
9. Et Advocati, si gratis advocare pauperi renuant, aliis mediis destituto, & in gravem diuturnam necessitatem alioquin conjiciendo. 223. 9.
10. Et Medici, Chirurgi, ac Pharmacopolæ, si absque gravi suo dispendio ægro suppliciter roganti & alioquin morituro vel grave malum diuturnum incursuro gratis succurrere renuant. I. 224. 10.
11. Et illi creditores, qui urgendo solutionem debitorem in gravem diuturnam necessitatem conjiciunt, dum ipsi ex dilatione solutionis nullum grave patiuntur dispendium. I. 224. 11.
12. Et illi, qui colono jam proportionata annuis fructibus pensione gravato, nil remittunt causa sterilitatis, vel damnificationis extraordinariæ, sicque eum in gravem necessitatem conjiciunt. I. 225. 12.
13. Et Clerici divites, nisi legata notabilia in pauperes, præsertim Clericos, relinquunt, nisi in causas magis pias destinent. I. 225. 13.
14. Et illi, qui fideles retrahunt a legatis in vere pauperes, nisi in causas saltem æque pias consulant. I. 225. 14.
Impotentia. Vide. *Impedimentum impotentiæ*.
Impedimenta dirimentia. 1. Quid sint. II 594. 1.
2. Quot sint. II. 594. 2.
Affinitatis. 1. Quid sit affinitas. II. 619. 67.
2. Ad quotum gradum se hoc impedimentum extendat. II. 619. 68.
3. An affinitas pariat affinitatem. II. 619. 69.
4. An consanguinei uxoris defunctæ fiant affines uxori secundæ mariti. II. 620. 70.
5. Quomodo sint computandi gradus affinitatis. II. 620. 71.
6. An affinitas in primo gradu lineæ rectæ dirimat matrimonium jure naturali. II. 621. 72.
Adoptionis. 1. Quid & quotuplex sit adoptio. II. 607. 29.
2. Qui habeant potestatem adoptandi. II 608. 30.
3. Inter quas personas contrahatur impedimentum adoptionis seu cognationis legalis. II. 608. 31.
4. An hoc impedimentum contrahatur tantum ex adoptione perfecta. II. 608. 32.
5. Ad quotum gradum se extendat hoc impedimentum? Et quamdiu duret. II. 608. 33.
Clandestinitatis. 1. In quo consistat hoc impedimentum. II. 623. 73.
2. An matrimonium contractum sine denuntiationibus, vel in ædibus privatis sit clandestinum. II. 623. 74.
3. Quid requiritur ex parte parochi, ut valide assistat. II. 623. 75.
4. Quales requirantur testes. II. 624. 76.
5. An hoc impedimentum se extendat etiam ad loca, ubi Tridentinum non fuit promulgatum. II. 624. 77.
6. Quid, si contrahentes se ad talia loca conferant? Vel per ea transeant. II. 625. 78.
7. An valeat matrimonium clandestinum incolarum in locis, ubi Tridentinum fuit promulgatum, sed dein abrogatum. II. 628. 83.
8. An in tali loco valeat matrimonium clandestinum alterius Catholici non incolæ. II. 626. 80.
9. An idem dicendum de locis, ubi Tridentinum quoad hoc observari nequit sine gravissimo damno. II. 626. 81.
10. Quid agendum, ubi Catholici jubentur contrahere coram Ministro hæreti-

co, vel Præfecto Turcico. II. 629. 85.
11. An matrimonium clandestinum habeat saltem vim sponsalium. II. 630. 86.
12. Quæ sint pœnæ clandestine contrahentium? vel matrimonio clandestino assistentium. II. 630. 87.
Cognationis Spiritualis. 1. Quid & quotuplex sit cognatio. II. 603. 17.
2. Inter quas personas contrahitur impedimentum cognationis spiritualis. II. 606. 25.
3. An parentes hoc impedimentum contrahant baptizando propriam prolem. II. 606. 26.
4. An hoc impedimentum oriatur etiam ex baptismo non solenni, si laicus vel Clericus in necessitate baptizet. II. 607. 27.
5. An hoc impedimentum in baptismo non solenni incurratur etiam a levante. II. 607. 28.
Conditionis. 1. Quid sit impedimentum conditionis. II. 601. 9.
2. An inter Christianos reperiantur mancipia proprie dicta. II. 601. 10.
3. Quale sit discrimen inter servum seu mancipium proprie dictum, & inter servum *adscriptum*, seu originarium. II. 601. 11.
4. Qualia matrimonia dirimantur hoc impedimento. II. 602. 12.
5. An conditio servilis ab una parte contrahentium ignorata inducat impedimentum hoc jure naturali. II. 602. 13.
Consanguinitatis. 1. Ad quotum gradum se extendat impedimentum consanguinitatis. II. 603. 18.
2. Quomodo sint computandi gradus consanguinitatis. II. 603. 19.
3. Quomodo computantur a Jure Civili. II. 605. 20.
4. Ad quotum gradum se extendit hoc impedimentum in linea recta. II. 605. 21.
5. An in primo, secundo, vel tertio gradu lineæ rectæ dirimat matrimonium jure naturali. II. 605. 22. 23.
6. Quam pœnam incurrant contrahentes in gradu consanguinitatis prohibito. II. 605. 24.
Crimen. 1. Ob qualia crimina incurritur hoc impedimentum. II. 609. 34.
2. Quomodo incurritur per adulterium conjunctum cum promissione matrimonii. II. 609. 35.
3. Quomodo incurritur per conjugicidium. II. 609. 36.
4. An incurratur ab ignorantibus impedimentum. II. 610. 37.
5. Quis possit dispensare circa hoc impedimentum. II. 611. 38.
Cultus Disparitas. 1. Quid sit. II. 611. 39.
2. An matrimonium contractum a Catholico cum infideli, vel cum hæretico sit invalidum. II. 611. 40.
3. An etiam contractum ab Ethnico cum Ethnico sit invalidum. II. 611. 41.
4. Quid juris, si una pars conjugum infidelium convertatur ad fidem, altera non. II. 612. 42. & 731.
5. Quid agendum neophito, si ante conversionem habuerit plures uxores. II. 612. 43.
6. Quid agendum, si unus conjugum catholicorum apostatet a fide. II. 612. 44.
7. An conjuges infideles post conversionem debeant renovare matrimonium coram parocho. II. 612. 45.
Error. 1. Quid sit impedimentum erroris. II. 599. 3.
2. Quotuplex sit error. II. 599. 4.
3. An error circa personam semper dirimat matrimonium. II. 599. 5.
4. An aliquando etiam error circa qualitatem accidentalem dirimat matrimonium. II. 600. 6.
5. Quid agendum, si dubium sit, an intentio contrahentis fuerit alligata qualitati de se accidentali. II. 600. 7.
6. An valeat matrimonium, quod quis contrahit scienter cum impedimento existimato, quamvis reipsa absit. II. 601. 8.
Honestas publica. 1. Quid sit impedimentum publicæ honestatis. II. 618. 62.
2. Ad quotum gradum se extendat hoc impedimentum. II. 618. 63.
3. An oriatur etiam ex sponsalibus invalidis. II. 618. 64.
4. An etiam ex sponsalibus conditionatis. 618. 65.
5. An etiam ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis. II. 618. 66.
Impotentiæ. 1. Quid sit impotentia. II. 635. 101.
2. Quotuplex sit. II. 935. 102.
3. Qualis impotentia dirimat matrimonium. II. 635. 103.
4. Quid agendum in dubio, an sit perpetua. II. 636. 104.
5. Quid agendum, postquam evanuit spes obtinendæ potentiæ. II. 636. 105.

6. Quomodo debeat probari. II. 636. 106.
7. An mulier ob arctitudinem debeat pati sectionem. II. 637. 107.
8. An etiam impotentia rato matrimonio superveniens illud dirimat. II. 637. 108.
9. An valide contrahant castrati uno testiculo. II. 638. 109.
10. Aut castrati utroque testiculo. II. 638. 110.
11. An dirimat matrimoninm impotentia orta ex maleficio. II. 638. 111.
12. An valide contrahant Hermaphroditi. II. 638. 112.
13. Aut valde senes. II. 639. 113.
41. Aut steriles. II. 639. 114.
15. Aut habentes rupturam seu Herniam fœminæ. II. 639. 115.
16. Quid liceat conjugibus quoad usum conjugii, si matrimonio superveniat certum impedimentum impotentiæ. II. 640. 116.

Ligamen. 1. Quid sit impedimentum ligaminss. II. 613. 57.
2. An poligamia aut poliviria sit jure naturali prohibita. II. 613. 58.
3. Qualis debeat haberi certitudo de morte prioris conjugis. II. 617. 59.
4. Quid agendum, si contractis secundis nuptiis superveniat dubium vel certitudo de vita prioris conjugis. II. 617. 60.
5. Quid agendum, si secundæ nuptiæ contractæ fuerint stante notitia vel dubio de vita prioris conjugis II. 618. 61.

Metus. 1. Quid sit vis ac metus. II. 613. 46.
2. Quotuplex sit metus. II. 613. 47.
3. An matrimonium etiam juratum sit in foro interno invalidum, si sit directe metu injusto extortum. II. 613. 48.
4. Quid autem, si sit metu injusto indirecte extortum. II. 614. 49.
5. An directe metu injusto extortum sit jure naturali invalidum. II. 614. 50.
6. Quibus modis possit revalidari matrimonium metu injusto extortum. II. 614. 51.

Ordo. 1. Quinam Ordines dirimant matrimonium. II. 615. 52.
2. An Ordo Sacer dirimat etiam matrimonium jam contractum saltem præcise ratum. II. 915. 53.
3. An Sacri Ordines dirimant matrimonium etiam in Ecclesia Græca. II. 615. 54.
4. An etiam puer vel infans suscipiens sacros Ordines hoc impedimentum contrahat. II. 615. 55.
5. Aut adultus vi aut ex gravi metu injuste incusso ordinatus. II. 615. 56.

Raptus. 1. Quid sit raptus. II. 640 117.
2. Unde probetur hoc impedimentum. II. 640. 118.
3. Quæ pœnæ sint statutæ in raptores. II. 640. 119.
4. Quæ requirantur ad incurrendas has pœnas. II. 641. 120.
5. An hoc impedimentum incurratur, si fœmina rapiat virum. II. 641. 121.

Vis ac metus. Vide. *Metus*.

Votum. 1. Quale votum dirimat matrimonium. II. 602. 14.
2. An votum solenne dirimat matrimonium etiam in eo, qui coactus est ad suscipiendos Sacros Ordines. II. 603. 15.
3. Vel in eo, qui suscepit Sacros Ordines in pueritia? Vel cum ignorantia de annexo voto castitatis. II. 603. 16.

Impedimenta Impedientia. 1. Quid sint. II. 594. 1.
2. Quot dentur. II. 594. 2.
3. Quid sit *Sacratum tempus*. II. 594. 3.
4. Quid sit *Ecclesiæ vetitum*. II. 595. 4.
5. Quomodo *Sponsalia* impediant matrimonium. II. 595. 5.
6. An Sponsalia solvantur per Sponsalia posteriora jurata. II. 595. 6.
7. Aut si secundis accessit copula; vel imprægnatio. II. 596. 7.
8. Etiam tunc, si secunda corrupta, aut imprægnata fuit ignara priorum sponsalium, & damnum aliter resarciri nequeat nisi per matrimonium. II. 596. 8.
9. An imprægnans secundam teneatur ducere saltem, si prior sponsa cedat jure suo? vel si moriatur, aut ingrediatur religionem. II. 596. 9.
10. An Sponsalia, si dissolvantur per matrimonium cum alia, hac defuncta reviviscant. II. 596. 10.
11. Quomodo matrimonium impediatur per *votum*. II. 597. 11.
12. Quid juris, si impeditus voto, nihilominus contraxerit matrimonium. II. 597. 12.
12. Vel si ligatus voto non nubendi, aut suscipiendi sacros Ordines, vel ingrediendi religionem contraxit matrimonium. II. 598. 13.
13. An post contracta sponsalia vovens ingredi religionem teneatur cum sua sponsa contrahere matrimonium, & dein intra bimestre ingredi religionem. II. 598. 14.

In-

Incantatio. Vide. *Vana observantia*.
Incerta bona. Vide. *Dominium circa bona incerta*.
Incestus. Quid sit? Et quotuplex? I. 450. 26.
2. An ad incestum requiratur copula perfecta. I. 450. 27.
3. An fornicatio cum filia confessionis sit incestus. I. 450. 28.
4. An varia genera incestuum differant specie. I. 451. 29. & 30.
5. Quæ sint pœnæ committentium incestum. I. 451. 31.
Vide. *Fornicatio*. *Impedimentum consanguinitatis*.
Indulgentia. 1. Quid sit II. 304. 1.
2. Et quotuplex. II. 304. 2.
3. Quid sit *plenaria* & *partialis*. II.304.3.
4. Et 40. Dierum, vel 7. annorum, *Carena*, *Quadragena*. II. 304. 4.
5. Et localis, realis, personalis. II. 305. 6.
6. Et perpetua, quotidiana, temporalis. II. 305. 7.
7. Et *Jubilæi*, aut *Cruciatæ*. II. 305. 8.
8. Et *plena*, *plenior*, *plenissima*. II. 305. 9.
9. An pœnitens sub prætextu Indulgentiæ, v. g. septem annorum, possit recusare pœnitentiam tot annorum, vel dierum a Confessario injunctam. II. 304. 5.
10. Quid notandum circa Indulgentias pro festis Sanctorum. II. 306. 10.
11. Et circa Indulgentias *Stationum*. II. 366. 11. & 321. 42.
12. Quid sint Indulgentiæ *septem Altarium*. II. 308. 12.
13. Sub qua forma concedantur Indulgentiæ *septem Ecclesiarum Urbis*. II.308.13.
14. Et Indulgentiæ *pro feriis sextis* in Quadragesima. II. 308. 14.
15. Et Indulgentiæ *Scalæ Sanctæ*. II. 308. 15.
16. Quæ sint Indulgentiæ in *Dedicatione Ecclesiarum*. II. 308. 16.
17. Et quæ in Festo & in *Octava Corporis Christi*. II. 309. 17.
18. Quæ sint Indulgentiæ *Religiosorum*. II. 309. 18.
19. Quid notandum circa Indulgentias Religiosorum. II. 310. 19.
20. Quæ Indulgentiæ concedantur pro Monialibus. II. 311. 20.
21. Aut etiam aliis Religiosis extra ordinarias. II. 312. 21.
22. An Indulgentiæ concessæ uni loco Religioso per communicationem fiant communes aliis locis ejusdem Ordinis. II. 312. 22.
23. An omnes Indulgentiæ Confraternitatum ante Paulum V. concessæ fuerint revocatæ. II. 312. 23.
24. Quæ sint Indulgentiæ ad *pulsum campanæ feria sexta*. II. 312. 24.
25. Et ad *pulsum Salutationis Angelicæ* mane &c. II. 313. 25.
26. Et ad *pulsum vespere* orantibus pro defunctis. II. 314. 26.
27. In quo sensu valeant Indulgentiæ *pro articulo mortis*. II. 314. 27.
28. Quæ sint Indulgentiæ *Numismatum* vel *Rosariorum*, *&c.* benedictorum a Papa. II. 315. 28.
29. An *Cruces* & *Rosaria terræ Sanctæ* perdant Indulgentias, si vendantur? Et quæ sint hæ Indulgentiæ. II. 315. 29.
30. Quæ sint Indulgentiæ *recitantium Rosarium*, etsi non sint inscripti Confraternitati II. 316. 30.
31. Quæ requirantur dispositiones ex parte lucrantium Indulgentias. II.316. 31.
32. An ad lucrandam Indulgentiam sufficiat opus jam aliunde præceptum seu mandatum. II. 317. 32.
33. An is, qui per ignorantiam, oblivionem, vel impotentiam non perficit unum ex operibus præscriptis, nihilominus lucretur Indulgentiam. II.318.33.
34. Vel is, qui opus præscriptum non perficit integre. II. 318. 34.
35. An ad lucrandam Indulgentiam opus sit, ut opus præscriptum fiat nulla interveniente veniali culpa. II. 318. 35.
36. An quis uno actu possit lucrari plures Indulgentias. II. 319. 36.
37. An quis possit lucrari pro alio Indulgentiam vivorum. II. 319. 37.
38. An is, qui habet a Papa potestatem distribuendi aliis Indulgentias, possit eam communicare alteri. II. 320. 38.
39. An Indulgentiæ, quas conatur lucrari constitutus in peccato mortali, reviviscant per pœnitentiam. II. 320. 39.
40. An in generali communicatione Indulgentiarum comprehendantur etiam Indulgentiæ pro defunctis. II. 320. 40.
41. An ad lucrandam Indulgentiam Plenariam requiratur, ut quis deponat omnem affectum ad quodvis peccatum veniale. II. 320. 41.
42. An Indulgentiæ in Ecclesiis Regularium

rium possint a laicis obtineri. II. 321. 42.
43. Quid notandum circa *Indulgentiam Portiunculæ*. II. 321. 43.
44. An Indulgentiæ vivorum possint applicari defunctis. II. 323. 44.
45. An Sacerdos habens obligationem celebrandi in *Altari privilegiato* satisfaciat per Numisma, &c. Privilegiatum. II. 323. 45.
46. Quid notandum *circa Altaria privilegiata*. II. 323. 46.
47. Et circa Indulgentiam se *invicem salutantium* his verbis: Laudetur Jesus Christus? vel *recitantium Litanias de B. V.* II. 326. 47.
48. Et circa Indulgentias *Confraternitatum*. II. 327. 48.
49. Et circa revocationem Indulgentiarum. II. 329. 50.
50. Et circa Indulgentias *viæ Crucis*. II. 331. 52.
51. Qua hora Indulgentiæ incipiant vel desinant. II. 328. 49.
52. An in materia Indulgentiarum sit lucus Probabilitati. II. 330. 51.
53. An sufficiat copia concessionis pro usu Indulgentiæ. II. 337. 53.
54. An frustulum panni sufficiat pro *Scapulari* Ordinis privilegiato Indulgentiis. II. 337. 54.
55. An una confraternitas possit alteri *aggregari* cum facultate participandi de ejus Indulgentiis. II. 337. 55.
56. An revocata Bulla censeantur etiam revocatæ Indulgentiæ contentæ in illa. II. 337. 56.
57. An concedantur Indulgentiæ pro cultu Beatorum nondum inscriptorum Martyrologio. II. 337. 57.
58. Quomodo concedantur *Altaria Privilegiata*. II. 337. 58.
59. Aut Indulgentiæ *quotidianæ* pro peregrinantibus. II. 338. 59.
60. Quid remedii, si in *altari Privilegiato* tantus sit Missarum numerus, ut omnibus satisfieri non possit. II. 338. 60.
61. An amittatur privilegium *Altaris Privilegiati*, si in eo aliquoties non legitur præscriptus numerus Missarum. II. 357. 84.
62. An idem privilegium extinguatur imminuto numero præscripto Sacerdotum altari servientium. II. 357. 85.
63. Qualis requiritur oratio ad lucrandas Indulgentias. II. 345. 68.
64. An translato festo transferantur etiam Indulgentiæ. II. 353. 74.
65. An veteres Indulgentiæ pro injunctis pœnitentiis nunc valeant pro injungendis. II. 354. 75.
66. An valeant Indulgentiæ *Confraternitatum*, quas Clemens VIII. jussit de novo erigi, & noviter erectæ non sunt. II. 354. 76.
67. An quis possit eodem die eandem Indulgentiam sæpius lucrari sæpius visitando Ecclesiam. II. 355. 77.
68. An illa formula, *ad septennium*, valeat a die *dati*, vel *publicati*. II. 355. 78.
69. An liceat recipere onera perpetua ac fundationes ad *Altaria Privilegiata*. II. 356. 79.
70. An ad lucrandam Indulgentiam sufficiat contritio, quando exigitur confessio, sed tamen confessarius haberi non potest. II. 356. 80.
71. Quomodo intelligenda illa clausula: *Si aliæ similes Indulgentiæ concessæ fuerint, præsentes nullæ sint*. II. 356. 81.
72. An Indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesiam, possint obtineri etiam ab absentibus. II. 356. 82.
73. An omnes Indulgentiæ vivorum possint nunc applicari pro defunctis. II. 357. 83.
74. An per aggregationem ad Basilicam Lateranensem vel aliam Ecclesiam in Communicatione privilegiorum comprehendatur etiam altare privilegiatum. II. 357. 86.
75. Qui possint concedere Indulgentias. II. 357. 87.
76. Quid requiratur ad hoc, ut Indulgentiæ licite & valide concedantur. II. 358. 88.
77. An omnes Indulgentiæ exspirent morte concedentis. II. 359. 89.
Vide. *Jubilæum*.
Infamia juris & facti. Vide. *Irregularitas*.
Infantes. Vide. *Baptismus*. *Confirmatio*. *Communio*. *Confessio*. *Extrema unctio*. *Jejunium*. *Censura*. *Excommunicatio*.
Inimicorum dilectio. 1. In novo Testamento datur rigorosa obligatio diligendi inimicos. I. 175. 1.
2. Ea obligatio jam extitit in V. T. I. 176. 2.
3. Immo est juris naturalis. I. 177. 3.
4. Non licet inimico optare grave malum

lum temporale ad ejus emendationem, vel ad liberationem propriam ab ejus infestatione. Non enim licet optare, quod non licet inferre. I. 177. 4.
5. Hæc regula; *Licet inimico optare, quod licet illi inferre*, non procedit, quando specialis obligatio charitatis prohibet, ne quis cooperetur ad justam alioquin damnificationem inimici, v. g. decapitationem patris. I. 180. 5.
6. Non datur obligatio erga inimicum determinatum eliciendi actum dilectionis particularem nisi in casu, quo urget præceptum, illi exhibendi actum charitatis externum particularem. I. 181. 6.
7. In gravi tentatione odii datur obligatio eliciendi actum positivum dilectionis erga inimicum. I. 181. 7.
8. Datur obligatio exhibendi inimico saltem signa & officia communia christianæ charitatis. I. 181. 8.
9. Talia signa sunt; resalutare salutantem, frequentare conversationem solitam, non excipere ab oratione, dare ignem, aquam, &c. I. 182. 9.
10. Datur obligatio, exhibendi inimico etiam specialia signa dilectionis, quando per hoc gravia scandala vel peccata mortalia sine gravi damno proprio impediri possunt. I. 182. 10.
11. Et hiac in tali casu tenetur offensus quærere prior reconciliationem. I. 182 11.
12. Et in tali casu tenetur læsus aliquid remittere de suo jure. I. 182. 12.
13. Quilibet tenetur sub peccato mortali, universim semper & statim inimico serio petenti dare veniam. I. 183. 13.
14. Non tamen eoipso datur obligatio, inimico condonandi satisfactionem, seu compensationem pro damno illato in bonis fortunæ, famæ, honoris, vel vitæ. I. 184. 14. & 15.
15. Aliquando ne quidem satisfactio exigi potest sine læsione charitatis. 1. Quando satisfactio est moraliter impossibilis. 2. Quando præstari nequit sine onere gravissimo offendentis. 3. Si prævideatur fore inutilis. 4. Si prævideatur imponenda a judice. 5. Si fieri nequit sine graviori malo, v. g. gravi scandalo. I. 185. 16.
16. Superior subdito petenti veniam tenetur quidem exhibere signa benevolentiæ, sed non tenetur, illi statim exhibere priora signa beneficentiæ. I. 185. 17.
17. Ad idem obligatur pater offensus a filio. I. 185. 18.
18. Idem a privatis, titulo satisfactionis, compensationis, cautelæ, fraternæ correctionis observari licite potest. I. 186. 19.
19. Non datur obligatio cum inimico petente veniam renovandi pristinam familiaritatem, ubi prudenter timetur dolus, vel inconstantia poscentis. I. 185. 20.
20. Quando duo se mutuo offenderunt, uterque tenetur æqualiter prima occasione per se vel per tertium petere reconciliationem, salvo tamen jure ad satisfactionem. I. 187. 21.

Insula. Vide. *Dominium*. *num.* 86.

Intentio. Vide. *Sacramentum*. *Missa*. *Eucharistia*. *Lex*.

Interdictum. 1. Quid sit. II. 560. 11.
2. Et quotuplex. II. 560. 12.
3. quid sit interdictum *locale*. II. 560. 13.
4. Aut *personale* & *mixtum*. II. 561. 14.
5. Quorum Sacramentorum usu privet Interdictum. II. 561. 15.
6. Et quorum divinorum Officiorum privet celebratione. II. 561. 16.
7. An Interdictis personis neganda sit omnis sepultura. II. 561. 17.
8. Qualis requiratur causa ad ferendum Interdictum. II. 561. 18.
9. Quæ loca, & quæ personæ involvantur Interdicto generali. II. 561. 19.

Inventa bona. Vide. *Dominium circa bona incerta*.

Invidia. 1. Quid sit. II. 42. 1.
2. An ex suo genere sit peccatum mortale. II. 42. 2.
3. In quo consistat ejus malitia. II. 42. 3.
4. An tristari de alterius bono semper sit peccatum? præsertim mortale. II. 44. 4.
5. Ex quibus signis agnoscatur ejus gravis malitia. II. 45. 5.
6. Quæ sint ejus filiæ. II. 45. 6.
7. An odium proximi sit ex suo genere peccatum mortale. II. 45. 7.
8. An sint capaces absolutionis monstrantes tale odium publice. II. 46. 8.
9. Quid sit susurratio. II. 48. 9.
10. An ex suo genere sit peccatum mortale. II. 48. 10.
11. Ex quibus causis oblocutio possit excusari

cusari a peccato mortali. II. 49. 11.
12. An susurratio sit majus peccatum detractione. II. 50. 12.
13. Quæ susurrationum genera sint aliis graviora. II. 50. 13.
14. Quomodo possit peccari per detractionem, & per gaudium de malo alieno. II. 51. 14.
Ira. 1. Quid sit. II. 62. 1.
2. An ex suo genere sit peccatum mortale. II. 62. 2.
3. An ira cum appetitu gravis vindictæ sit aliquando tantum veniale. II. 63. 3.
4. Præsertim si vindicta sit justa, & ad majorem Dei gloriam ordinata. II. 64. 4.
5. An ira ex zelo semper careat peccato. II. 66. 5.
6. An gravius peccent parochi & Confessarii, ac Superiores quam laici, si ex immoderata ira dure tractent subditos. II. 66. 6.
7. An melius sit non irasci omnino, quam cum periculo excedendi quoad modum. II. 68. 7.
8. Quæ sint filiæ iræ. II. 68. 8.
9. Quid sit *rixa*? & quomodo per eam graviter peccari possit. II. 68. 9.
10. Quid sit *tumor mentis*? Et quomodo per eum graviter peccari possit. II. 68. 10.
11. Idem quæritur de contumelia. II. 68. 11.
12. Et de *Clamore*. II. 69. 13.
13. Et de *Indignatione*. II. 70. 14.
Irregularitas. 1. Quid sit. II. 562. 1.
2. Et quotuplex. II. 562. 2.
3. Quales dentur irregularitates *ex defectu*. II. 562. 3.
4. Quales *ex delicto*. II. 562. 4.
5. Ex defectu *animi*. II. 562. 5.
6. Ex defectu *corporis*. II. 562. 6.
7. Ex defectu *natalium*. II. 562. 7.
8. Ex defectu *libertatis*. II. 563. 8.
9. Ex defectu *Sacramenti*. II. 563. 9.
10. Ex defectu *lenitatis*. II. 563. 10.
11. Hanc irregularitatem ex defectu lenitatis an incurrant Prælati præcipientes, ut officiales in reos mortis procedant secundum leges. II. 563. 11.
12. Aut Clerici petentes a judice, ut sibi procuret restitutionem a fure. II. 563. 12.
13. Aut principes statuentes pœnam mortis in certa delicta. II. 564. 13.
14. Aut Curiones Castrenses & Confessarii adhortando ad strenue pugnandum. II. 564. 14.
15. Aut Clerici procurantes incarcerationem malefici, qui dein damnatur ad mortem. II. 564. 15.
16. Quomodo incurratur ex reiteratione baptismi. II. 564. 16.
17. Vel ex indebita susceptione aut ministratione Ordinum. II. 565. 17.
18. An celebrantes in suspensione fiant irregulares. II. 565. 18.
19. An ab hac irregularitate excuset ignorantia censuræ. II. 565. 19
20. Quid requiratur ad incurrendam hanc irregularitatem, si quis in Interdicto vel Excommunicatione celebret. II. 565. 20.
21. Qui fiant irregulares ex occisione vel mutilatione illicita. II. 566. 21.
22. Unde probetur hæc irregularitas. II. 566. 22.
23. An incurratur irregularitas ex homicidio fortuito in dante operam rei illicitæ. II. 566. 23.
24. Vel ex homicidio occasionato per negligentiam. II. 566. 24.
25. Vel ex occisione injusti aggressoris non servato moderamine inculpatæ tutelæ. II. 566. 25.
26. Vel ex procuratione abortus. II. 566. 26.
27. Quid statuitur in Tridentino circa homicidium casuale seu defensorium. II. 566. 27.
28. Qui fiant irregulares ex infamia. II. 567. 28.
29. Quid sit *infamia facti*. II. 567. 29.
30. Vel *juris*. II. 567. 30.
31. Qui sint irregulares ex infamia facti. II. 567. 31.
32. Et qui ex infamia juris. II. 567. 33.
33. An irregularitas ex infamia facti sit perpetua. II. 567. 32.
34. Quid requiritur ad incurrendam irregularitatem ex infamia juris. II. 567. 34.
35. Quis possit dispensare circa has irregularitates. II. 567. 35.
Jubilæum. 1. Quid sit. II. 305. 8.
2. Quæ opera soleant præscribi ad lucrandum Jubilæum. II. 338. 61.
3. Quæ Indulgentiæ & facultates suspendantur in Jubilæo. II. 338. 62.
4. An quis Jubilæum durante anno possit lucrari sæpius. II. 344. 63.
5. An Jubilæo satisfiat per opera aliunde præcepta. II. 344. 64.

6. An illud lucretur, iter Romanum suscipiens, sed interveniente impedimento non perficicns. II. 344. 65.
7. An requiratur devota visitatio Ecclesiarum. II. 344. 66.
8. Quid requiritur, ubi exigitur visitatio altarium. II. 345. 67.
9. Qualis requiritur oratio ad lucrandas has vel alias Indulgentias. II. 345.68.
10. An sufficiat orare præ foribus Ecclesiæ, si intrari non possit. II. 345. 69.
11. Quale, & a quibus, exigitur jejunium. II. 346. 70.
12. Et qualis eleemosina. II. 347. 71.
13. Quid notandum circa personas impeditas a præstatione præscriptorum operum. II. 349. 72.
14. Quales gratiæ soleant annecti Jubilæo. II. 350. 73.
Vide. *Indulgentiæ*. *Approbatio*.
Judaismus. Vide. *Hæresis*.
Judex. 1. Quid sit Judex. I. 728. 1.
2. Quid *Ordinarius*, *Delegatus*, *Pedaneus*, *Arbiter*. I. 729. 2.
3. Quotuplex sit jurisdictio I. 729. 3.
4. Quæ sit potestas & obligatio *Arbitri* pro foro interno. I. 730. 4.
5. Quæ sit potestas & obligatio Judicis *Delegati* pro foro interno. I. 730. 5.
6. Et quæ Judicis *Ordinarii* pro eodem foro. I. 731. 6.
7. An Judex licite recipiat munera sponte oblata. I. 731. 7.
8. An teneatur sequi legem, si in casu particulari oppositum ipsi videatur æquitati naturali conformius. I. 733. 8.
9. An conjudici circa gravissima negotia statim ad primam eorum relationem liceat dare votum decisivum sine maturiori discussione. I. 733. 9.
10. Quid agendum Judici in casu æqualis probabilitatis ex utraque parte litigantium. I. 734. 10.
11. An teneatur adjudicare integram causam habenti causam probabiliorem. I. 734. 11.
12. An Judex Ecclesiasticus teneatur sequi Corpus Juris Canonici. I. 734. 12.
13. An teneatur sequi legem in textu, vel in fonte I. 735. 13.
14. An juxta allegata possit condemnare eum, quem privatim scit innocentem. I. 736. 14.
15. An teneatur in favorem melioris causæ ex officio supplere, quæ ab advocato vel a parte litigante omissa sunt. I. 736. 15.
16. Ad quæ teneatur Judex ex officio etiam non requisitus. I. 737. 16.
17. An possit ad mortem condemnare convictum sed non confessum. I. 740.17.
18. An teneatur pro validis agnoscere Legata vel Testamenta uxorum ex dote vel aquæstu, non obstante pacto, ut in defectu prolis dimidium dotis redeat ad consanguineos. I. 741. 18.
19. An in subhastatione parentum teneatur liberis majorennibus assignare Salarium pro præstitis parenti servitiis. I. 741. 19.
20. An recte concedat competentiam status etiam rusticis, ac plebeis ex infortunio mero ad incitas redactis. I. 741. 20.
21. Quæ sint aliæ obligationes Judicum. I. 741. 21.
22. An Judex possit aliquando cognoscere in causa propria. I. 742. 22.
23. An Judicis excommunicati acta sint licita & valida. I. 743. 23.
Vide. *Probabilismus*. *Jurisdictio*. *Dominium*. *Præscriptio*. *Restitutio*. *Contractus*. *Lex*. *Communio in Articulo mortis*. *Reus*.
Judiciales actus. Vide. *Festa*.
Judicium temerarium. 1. Quid sit. I. 496. 42.
2. An semper sit peccatum mortale. I. 496. 44.
3. Ex quibus indiciis colligatur, quod sit firmum. I. 498. 45.
Juramentum. 1. *Natura*. Juramentum est invocatio Dei in testem assertionis vel in fidejussorem promissionis. I. 322. 1.
2. Dividitur in *assertorium*, *promissorium*, *execratorium*, *comminatorium*. I. 322. 2.
3. *Conditiones* Ad licitum juramentum requiritur veritas, justitia, & judicium. I. 322. 3.
4. Quod juratur juramento assertorio, debet propria experientia esse notum. I. 322. 4. Et quod juratur juramento promissorio, debet esse non solummodo licitum, sed etiam in individuo æque bonum ac oppositum. I. 323. 4.
5. *Formulæ*. Recensentur formulæ jurandi. I. 323. 5.
6. In quo sensu possit jurari per creaturas. I. 325. 6.
7. Juramentum aliquando est præceptum. I. 325. 7.

8. *Per-*

8. *Perjurium*. Omne perjurium tam promissorium, quam assertorium est grave peccatum. I. 325. 8.

9. Nec datur parvitas in juramento promissorio. I. 326. 9.

10. Peccat mortaliter, qui jurat de re, quam dubitat esse veram. I. 326. 10.

11. Immo etiam ille, qui asserit, se aliquid audivisse, vel vidisse, cum de hoc sit tantum moraliter certus. I. 326. 11.

12. *Execratorium*. Non licet judici, deferre testibus juramentum execratorium nisi in causis gravissimis & circa articulos planos. I. 326. 12.

13. *Malitia*. Juramentum est peccatum mortale, in quo deest justitia. I. 327. 13.

14. Non autem, in quo solum deest judicium. I. 327. 14.

15. Requiritur tamen tanta deliberationis maturitas, ut absit periculum labendi in perjurium, & tanta appareat necessitas, ut juramentum sit medium necessarium ad magnum bonum obtinendum, vel grave malum præcavendum. I. 327. 15.

16. *Consuetudo*. Datur gravis obligatio, per efficacia media extirpandi non tantum *pravam consuetudinem* pejerandi, sed etiam temere jurandi. I. 328. 16.

17. *Æquivocum*. In juramentis non licet uti *æquivocatione*, quam jurans certo scit, non advertendam. I. 329. 17.

18. *Extortum*. Juramentum *metu injusto extortum* non est validum, quando injustitia extorsionis agnoscitur ab ipsomet incutiente metum. I. 330. 18.

19. Juramentum *dolo extortum*, quando dolus dat causam juramento stante virtuali repugnantia jurantis in oppositum, etiam non est validum. I. 332. 19.

20. Peccat mortaliter, qui alium provocat ad jurandum, quem certo scit pejeraturum. I. 333. 20.

21. *Obligatio*. Juramentum promissorium de bono evidenter minori, vel quod transit in evidenter minus, non est obligatorium. I. 333. 21.

22. Juramenta non solennia non obligant ad nimias difficultates non prævisas; sed solennia ad has obligant. I. 333. 22.

23. Civis vel Canonicus, qui se juramento obligavit ad servanda vetera Statuta, non tenetur vi juramenti ad nova, quamvis ex consensu majoris partis communitatis edita, sed tantum vi legis saltem pœnalis. I. 333. 23.

24. Nec etiam vi juramenti tenetur ad servanda Statuta vetera, quæ per rationabilem consuetudinem recesserunt ab observantia. I. 334. 24.

25. Potest a Turca vel Ethnico recipi juramentum per Mahometem vel Deos falsos, si probabile est, eum laborare ignorantia invincibili. Idem est de Judæo. I. 334. 25.

26. Qandonam juramentum non ludendi valeat? & quando relaxari possit. I. 335. 26.

27. Quandonam juramentum non mutuandi, non commodandi, aut non fidejubendi valeat. I. 335. 27.

28. Aut non vendendi minori pretio, aut non emendi carius. I. 336. 28.

29. Aut non accusandi vel denuntiandi reum. I. 336. 29.

30. Aut accusandi vel denuntiandi reum. I. 336. 30.

31. Quomodo Medicus vi juramenti teneatur adstringere infirmum ad deponendam confessionem. I. 336. 31.

32. *Nullitas*. Promissum aut votum non juratum non solvitur per posterius juratum, nisi lex aliter statuat, sicque priori juramento indiderit tacitam conditionem. I. 337. 32.

33. actus subsequentes repugnantes juramento sunt spectato jure naturali invalidi. I. 337. 33.

34. Uti etiam juramentum notorie ac evidenter oppositum legi introductæ in favorem boni publici est invalidum. I. 337. 34.

35. Quomodo juramenta explicanda sint in dubio. I. 337. 35. Et quid si dubia sit ipsa existentia juramenti. I. 338. 34. Et quæ personæ possint jurare. I. 338. 34.

36. An Juramentum possit deponi per procuratorem. I. 339. 36.

37. *Irritatio*. Lex civilis potest irritare indirecte juramenta contractibus apposita, inquantum potest irritare contractus. I. 340. 37.

38. Sic etiam superiores, mariti, parentes, possunt indirecte irritare juramenta subditorum, inquantum materia evidenter ipsorum potestati subdita evidenter cedit in eorum præjudicium. I. 340. 38.

39. Idem dicendum de Papa, Episcopo, Prælato, Domino, tutore. I. 341. 39
40. Præfati emergente nova causa possunt talia juramenta irritare, etiamsi prius fuerint a se approbata. I. 341. 40.
41. Juramento semel irritata non revivifcunt morte irritantis. I. 341. 41.
42. Ad irritationis valorem requiritur justa causa. I. 340. 42.
43. *Dispensatio*. Irritatio a dispensatione differt per hoc, quod ad irritationem subjecta materia debeat inferre præjudicium, in dispensatione autem, quod bonum commune debeat exire oppositum. I. 342. 43.
44. Hinc etiam ad valorem dispensationis a juramento requiritur causa legitima. I. 342. 44.
45. Ad dispensandum dantur duæ causæ, nempe exigentia boni communis, & dubietas de valore juramenti. I. 342. 45.
46. Omnis dispensatio circa juramenta & vota habet simul naturam declarationis de causa & jurisdictionis. I. 342. 46.
47. *Commutatio*. In omni dispensatione tam juramentorum quam votorum, quæ fit ab Episcopis, concurrat commutatio, sed in Papa id non requiritur. I. 342. 47.
48. Qui habent potestatem commutandi vota, non eoipso habent potestatem commutandi juramenta. I. 343. 48.
49. Nec jurans potest propria authoritate commutare suum juramentum, nisi fiat in aliquid evidenter melius. I. 343. 49.
50. Quid sit dispensare commutando. I. 343. 50.
Jurisdictio. 1. Quid sit. I. 557. 9.
2. Et quotuplex. I. 557. 9.
3. Quid alta, & bassa. I. 557. 9.
Jurisdictio Confessarii. 1. Quid sit jurisdictio ordinaria & delegata. II. 375. 1.
2. An sit necessaria ad valorem absolutionis. II 375. 2.
3. An & quando Ecclesia eam suppleat. II. 375. 3.
4. An & quando uti liceat jurisdictione dubia, vel præsumpta. II. 376. 4.
5. An parochus habeat jurisdictionem in parochianos alterius parochi in foro interno. II. 376. 5.
6. An similiter eam habeat Episcopus in Diœcesanos alterius Episcopi. II. 377. 6.
7. An Regulares eam habeant in omnes fideles. II. 377. 7.
8. An Episcopus possit eam Confessariis limitare quoad locum, tempus, sexum, & personas. II. 377. 8.
9. An Superior eam suis Religiosis limitare in Sæculares. II. 377. 9.
10. An exspiret morte concedentis. II. 377. 10.
11. An Confessarius excommunicatus valide absolvat. II. 277. 11.
12. An Religiosus valide possit absolvi a confessaro non habente jurisdictionem ab ejus Superiore. II. 277. 12.
13. An parochi possint sibi eligere confessarium ab Ordinario approbatum, quem voluerint. II. 378. 13.
Jus. Justitia Commutativa. Distributiva, &c. 1. Quid sint. I. 555. & 556. 1. 2. 3. 4. 5 6. 7.
Labor servilis. Vide. *Festa*.
Lactatio. Vide. *Parentes*. *n.* 16.
Lacticinia. Vide. *Jejunium*.
Latria. Vide *Adoratio*.
Laudemium. Vide. *Emphiteusis*.
Lectoratus. 1. Quid sit. II. 523. 9.
2. Quæ ejus materia & forma. II. l. cc.
3. Quod sit Lectoris officium. II. 523. 10.
Legatum. Vide. *Testamentum*. *Sacrilegium*.
Legitima. Vide. *Testamentum*.
Lex. 1. *Definitiones*. *Lex* est ordinatio rationis ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet, animo stabiliter obligandi promulgata. I. 38. 1.
2. Lex *Naturalis* est, quam, author naturæ per lumen rationis, vel per naturalem instinctum circa obligationes humanas generi humano absolute necessarias docuit. I. 38. 2.
3. Lex *Positiva* est, quam Legislator divinus vel humanus legi naturali superaddidit circa obligationes generi humano tantum ad melius esse necessarias. I. 38. 2.
4. Lex *Pœnalis* est, quæ non obligat ad opus præscriptum sub peccato, sed sub peccato tantum obligat ad subeundam sine resistentia pœnam a lege taxatam in casu transgressionis. I. 39. 5.
5. Lex *Directiva* est, quæ, dum aliquos subditos obligat, alios a reprehensione excusat, si eidem se conforment. I. 39. 6.
6. Lex *Favorabilis* est, cujus extensio ad casus consimiles in lege non expressos conformiter ad intentionem legislatoris est bono communi melior. I. 40. 9.

7. Lex *Odiosa* est, quæ, dum plerosque ex iis, quos afficit, gravat, ex intentione legislatoris, respicientis ad bonum, non petit extendi ad casus consimiles non expressos a lege. I. 40 9.

8. Lex *Municipalis* est, quæ obbligat solum urbem, *provincialis*, quæ obligat solum provinciam, *localis*, quæ obligat subditos, quamdiu sunt intra territorium legislatoris; *personalis*, quæ obligat subditos, ubicunque sint. I. 40. 11. & 12.

9. *Natura legis naturalis*. Lex naturalis est immutabilis instar artis præscribentis diversa pro diversis circumstantiis. I. 40. 1.

10. Deus non potest dispensare in lege naturali. I. 41. 2.

11. Lex naturalis dubia transit in materiam legis positivæ. I. 42. 3.

12. Et *Positivæ*. Lex positiva sit justa, possibilis, utilis, necessaria, clara, &c. I. 43. 1.

13. Extendat se tantum ad casus frequenter recurrentes, nisi enormis malitia casus extraordinarii poscat legem. I. 43. 2.

14. Debet se conformare consuetudini patriæ tunc solum, quando ex mutatione consuetudinis timenda sunt majora mala, plura, & diuturniora. I. 44. 3.

15. Illa potissimum vitia per legem cohibenda sunt, quæ aut graviora, aut proximo nociva, aut adeo perniciosa sunt, ut eorum coercitio bono communi sit moraliter necessaria. I. 44. 4.

16. Leges non sunt mutandæ, nisi causa evidentissimæ ac maximæ utilitatis, vel causa necessitatis. I. 45. 5.

17. Intentio legislatoris ex sensu Doctorum expertorum, probitate & eruditione insignium, sumenda est. I. 46.6.

18. *De materia legum* Materia legis humanæ non potest esse res etiam formaliter, hoc est, relate ad bonum commune indifferens. I. 46. 1.

19. Leges humanæ circa objecta legis naturalis & divinæ sunt tantum pœnales. I. 46. 2.

20. Actio de se indifferens, vel tantum venialiter peccaminosa, exigente bono communi potest esse objectum legis graviter obligantis. I. 47. 3.

21. Materia legis graviter prohibentis potest esse materia legis pœnalis leviter prohibentis, ubi graviorem obligationem non exigit bonum commune. I. 47. 4.

22. Actus mere internos Ecclesia non potest directe præcipere; potest tamen ad eos obligare per contractum expressum vel tacitum; vel in collatione gratiarum eos requirere per modum conditionis. I. 49. 5.

23. *De subjecto legum*. Legislator tenetur solum iis suis legibus, in quibus determinat specifice obligationem legum naturalium vel divinarum. I. 52. 1. & 3.

24. *Episcopus* non obligatur legibus Synodalibus sui antecessoris. I. 52. 2.

25. *Infideles* laborantes ignorantia vincibili tenentur legibus solum iis Ecclesiæ, quæ sunt explicativæ aut specificativæ legis naturalis vel divinæ. I. 53. 4.

26. *Ebriis* omnes transgressiones legum imputantur ad novum peccatum formale, quæ ipsis sunt liberæ in causa nondum retractata. I. 53. 5.

27. *Amentes* capaces peccati mortalis tenentur ad omnes leges naturales, divinas, ac positivas, quas sufficienter agnoscunt. I. 54. 6.

28. In dubio, an retineant usum moralem rationis circa divina, adstringendi sunt ad observantiam omnium legum. I. 54. 6.

29. Gravissime peccant, qui ementes incitant ad blasphemandum, vel alios actus peccaminosos. I. 54. 6.

30. Si nullum habeant usum rationis moralem circa divina, in actu secundo non obligantur legibus. I. 54 6.

31. Sic neque *infantes* ante usum rationis moralem obligantur legibus in actu secundo. I. 54. 7.

32 Peccant autem, qui illos incitant ad actus peccaminosos. I. 54. 7.

33. Immo peccant etiam illi, qui sine causa rationabili per Ecclesiam ex usu approbata infantibus apponunt carnes diebus prohibitis. I. 55. 7.

34. *Impuberes* tenentur statim post adeptum usum rationis ad abstinentiam a carnibus & auditionem Missæ. Ad Confessionem autem & Communionem annuam tenentur tunc primum, quando naturam horum Sacramentorum intelligunt. In dubio, an eam intelligant, utrumque Sacramentum illis conferendum est. I. 55. 8.

35. *Pue-*

35. *Pueri & puellæ* ante annos pubertatis incurrunt quidem censuras latas ab ab homine, non tamen ob delictum jam commissum puniendi sunt per censuram ferendam ab homine I. 55. 8.

36. *Viatores* non tenentur legibus locorum particularium, nisi solum illis legibus pœnalibus quæ specialiter pro viatoribus scriptæ sunt. I. 56. 9.

37. *Peregrini* non tenentur legibus locorum particularium, nisi iis, quæ pertinent ad valorem vel licentiam contractuum. 2. iis, quæ sunt communes utrique territorio, a *quo*, & *in quo*. 3. iis, quibus obligari etiam peregrinos specialiter vult Dominus territorii. 4. iis, quæ sunt communes toti Ecclesiæ vel imperio. I. 57. 10. &c. Et. I. 63. 11.

38. Non tamen licet peregrinari in aliud territorium, eo solum fine, ut quis eximatur a lege sui territorii, v. g. a lege jejunii. I. 64. 12.

39. Peregrini possunt etiam extra proprium territorium a suo territoriali Episcopo vel principe obligari legibus, censuris, ac pœnis latis in subditos, etiamsi delictum non sit inchoatum, aut executioni mandatum in loco sui territorii. I. 64. 13.

40. *Vagi* tenentur legibus Ecclesiasticis locorum particularium, saltem solennibus & notoriis. I. 65. 14.

41. *Clerici*, etiam per se ac directe, illis omnibus & solis legibus Principum, quæ *scriptæ* fuerunt *in res*, antequam transierunt ad Ecclesiam, vel quæ pertinent ad bonam gubernationem aut quietem reipublicæ, nec receptis Canonibus vel Clericorum statui repugnant. I. 66. 15.

42. *Clerici* tamen quoad suas personas, & quoad suas actiones mere personales, & quoad congruam sustentationem, jure naturali, divino, & positivo a dispositione legum civilium exempti sunt. I. 67. 16.

43. *Promulgatio*. Ad essentiam legis pertinet saltem intentio eam promulgandi, & ad essentiam actualis obligationis pertinet etiam actualis promulgatio. I. 71. 1.

44. Promulgatio debet esse talis, ut lex commode possit venire in notitiam singulorum, ad quos dirigitur. I. 72. 2.

45. Circa leges naturales sufficit & requiritur ea promulgatio, qua lex redditur credibilior. I. 72. 3.

46. Consimilis promulgatio requiritur circa leges divinas, & humanas. I. 73. 4. & 5.

47. An leges Ecclesiasticæ Summorum Pontificum post promulgationem Romanam obligent totam Ecclesia sine alia promulgatione in in Diœcesibus, dependet ab eorum intentione. I. 73. 6.

48. Censentur autem velle totam Ecclesiam sine ulteriore promulgatione obligare. 1. Quando id claris vel terminis æquipollentibus exprimunt. 2. Quando Bulla ad Ordinarios cum mandato promulgandi directa est, nec apparet causa rationabilis, cur promulgatio ab Ordinariis fuerit omissa. 3. Quando Papa Episcopis Roma diffitis ponit terminum inchoandæ obligationis. 4. Quando Bulla est tantum declarativa anterioris legis. 5. Quando Bulla tantum statuit novam pœnam legi anteriori. 6. Quando Bulla est tantum revocatoria gratiarum, in foro interno dependentium a mero beneplacito Papæ, v. g. Indulgentiarum, jurisdictionis. 7. Quando Bulla irritat actus vel contractus quoad valorem dependentes a Papa. 8. Quando præscribit formam judicialem. I. 74. 5.

49. Econtra non censetur Pontifex velle obligare ante promulgationem Diœcesanam, quando ex particulari promulgatione & executione legis timenda foret gravis perturbatio vel aliud grave præjudicium Ecclesiæ ob difficultatem in ea ragione moraliter insuperabilem. I. 75. 5.

50. *Lex pœnalis*. Leges civiles justæ obligant in conscientia. Et si fuerint mere pœnales, saltem obligant in conscientia ad non resistendum trahenti ad pœnam. Tamdiu autem leges habendæ sunt pro justis, quamdiu non constat evidenter esse injustas. I. 76. 1.

51. Illæ leges censendæ sunt non esse mere pœnales, quarum finis & gravis obligatio conscientiæ moraliter necessaria sunt ad bonum commune. Tales sunt leges, quibus exiguntur præstationes introductæ jure gentium. I. 78. 2.

52. Leges, per quas in transgressores solum statuitur mulcta pecuniaria, sunt tantum pœnales. I. 78. 2.

53. *Observantia*. Leges divinæ circa necessa-

cessaria necessitate medii obligant etiam cum certa jactura vitæ. I. 79. 3.

54. Leges divinæ circa moraliter necessaria ad obtinendam vitam æternam, ad removendum irreparabile damnum Religionis, vel ad avertendam ruinam spiritualem plurimorum, obligant cum periculo vitæ & jacturæ bonorum. I. 79. 3.

55. Leges tam Ecclesiasticæ quam civiles obligant cum periculo aut detrimento vitæ, honoris, & bonorum, quando alias ingens ac irreparabile damnum religionis vel reipublicæ aut æquale periculum talis damni evitari non potest. I. 80. 4.

56. Quando autem solum agitur de avertendo contemptu Religionis vel reipublicæ facile reparabili, solum obligant cum gravi damno fortunarum. I. 81. 4.

57. Quando transgressio vergeret ad generalem abusum stabilem, notabiliter præjudicantem religioni vel reipublicæ, similiter obligant cum notabili damno vel incommodo. I. 81. 4.

58. Leges non solum naturales, sed etiam Ecclesiasticæ ac Civiles obligant ad removenda impedimenta & ponenda media pro earum observantia. I. 81. 5.

59. An leges intendant obligare sub obligatione gravi vel levi, potest desumi. 1. Ex tenore legis. 2. Ex natura objecti. 3. Ex gravitate pœnæ. 4. Ex communi sensu Doctorum insignium. 5. Circa leges mere Ecclesiasticas vel civiles etiam ex sensu & praxi fidelium timoratorum. I. 82. 6.

60. *De modo implendi legem*. Circa leges naturales & divinas requiritur intentio positiva implendi legem, circa Ecclesiasticas sufficit negativa, non ponendi contrarium. I. 90. 1. & 4.

61. Ebrius, dormiens, &c. non valide assistit Missæ. I. 91. 2.

62. Inviti satisfaciunt legi, dummodo non habeant voluntatem positive contrariam. I. 91. 3.

63. Qui ponit actionem præceptam, quam nescit essa præceptam, satisfacit. I. 91. 5.

64. Qui habet duos fines concomitantes, simul satisfaciendi præcepto, & pravo desiderio, satisfacit præcepto. Aliud dicendum, si alias non cu.at implere præceptum. I. 92. 6.

65. Qui ponit actum præceptum debito modo, & expresse intendit, non per hunc, sed per alium novum satisfacere, nihilominus satisfacit sine novo actu. I. 92. 7.

66. Qui ponit externum præceptum actum, relativum ad cultum Dei, cum externa circumstantia incompossibili cum devotione interna, non satisfacit quoad substantiam præcepti. Alioquin tantum non satisfacit quoad modum. I. 92. 8.

67. *De concursu legum*. Utrum unico actu satisfieri possit pluribus præceptis, unice dependet ex intentione obligantis. I. 93. 9. Hinc etiam.

68. Lex restituendi in causas pias non concedit, ut restituenda applicet proprio judicio sibipsi ranquam pauperi. I. 94. 10. nec.

69. Dans eleemosinam extreme indigenti non satisfacit voto, aut injunctæ pœnitentiæ dandi eleemosinam. I. 94. 11.

70. Concurrente obligatione restituendi in causas pias, dandi eleemosinam ex voto, & ex injuncta pœnitenria, prius satisfaciendum pœnitentiæ. I. 94. 12.

71. Quando concurrunt lex naturalis, divina, & Ecclesiastica, observandæ sunt hæ regulæ. 1. Lex naturalis negativa, etiamsi objectum vetitum sit tantum peccatum veniale, legi divinæ positivæ & humanæ præferenda est, sive hæc sit affirmativa sive negativa. 2. Lex naturalis affirmativa cedit legi divinæ, ubi hujus prælationem poscit ratio melioris & necessiras finis altioris. 3. Leges divinæ positivæ cedunt legibus naturalibus positivis, quando illarum prælationem non exigit ratio melioris & necessitas finis altioris. 4. Lex pure Ecclesiastica semper cedit legi divinæ & naturali. 5. Lex, quæ solum humana est quoad modum, non præfertur legi naturali aut divinæ quoad substantiam, sed tantum quoad modum determinatum ab Ecclesia, v. g. quoad circumstantiam loci & temporis. 6. In concursu duarum legum ejusdem naturæ illa præferenda est, quæ est magis necessaria ad salutem hominis. I. 95. 13.

72. Observationi legum distinctarum a lege charitatis quoad substantiam satisfit, quin fiat ex charitate habituali. I. 96. 14.

73. *Potestas*. Capitulum Sede vacante so-

folum poteft edere leges provifionales. I. 125. 2.

74. Abbatiffæ non poffunt ferre leges, fed tantum dare mandata. I. 125. 3.

75. Urbes fine privilegio principis non poffunt condere leges. I. 125. 4.

Legum deobligatio, *seu Caufæ excufantes ab obfervatione legum*.

1. *Caufæ excufantes*. Excufat inprimis *ignorantia invincibilis*. Cenfetur autem invincibilis, fi homo adhibuit *moralem diligentiam* pro addifcendis fuis obligationibus. I. 98. 2. & 3.

2. *Metus* mali etiam graviffimi non excufat ad agendum aliquid intrinfece malum. I. 100. 7.

3. Circa leges divinas pofitivas metus tunc folum excufat, quando prudenter æftimatur, Deum non fore invitum. I. 100. 7.

4. Circa leges humanas metus tunc folum excufat, quando Legislator non poteft effe rationabiliter invitus. I. 101. 7.

5. *Impotentia*. Phyfica excufat ab obfervatione legis humanæ, divinæ, & naturalis. I. 101. 8.

6. Impotentia moralis tunc folum excufat a lege humana, & naturali affirmativa, quando author legis prudenter judicatur non fore invitus. I. 101. 8.

7. Quando totum eft divifibile, & in parte adhuc reperitur fufficiens ratio legis, impotentia ad totum non excufat a parte. I. 102. 9.

8. Si quis pofuit caufam culpabilem impotentiæ ad obfervandam legem, omnes tranfgreffiones funt ipfi formale peccatum, quamdiu pofitio impotentiæ libera non fuit efficaciter retractata. I. 103. 10.

9. Si quis legislatore rationabiliter non invito affumit impedimentum excufans a lege, non peccat. Secus, fi legislator ad affumptionem impedimenti fit rationabiliter invitus. I. 103. 11.

10. Si fublatio impedimenti ad obfervandam legem fit facilis, datur obligatio ad illud tollendum. Si autem fit difficilis, infpicienda eft gravitas & finis rei præceptæ. Si enim tanta fit, ut Legislator prudenter poffit & debeat exigere difficilia ad obtinendum finem, tollendum eft etiam hoc impedimentum. I. 103. 12.

11. *Epikia*. Excufat, quando moraliter certum eft, cafum fingularem non fuiffe comprehenfurum fub lege, fi de illo cogitaffet. I. 104. 13.

12. In dubio, an caufa, v. g. metus, Epikia, fufficienter excufet, non proprio, fed confeffarii judicio, determinatio relinquenda eft. I. 101. 7. & 104. 13.

13. Epikia non habet locum circa leges divinas & naturales. I. 104. 14.

14. *Non acceptatio*. Legis publica & authoritativa folum tunc excufat, quando moraliter conftat, legem effe injuftam, aut moraliter inobfervabilem, aut eam ex legali intentione legislatoris folum effe refpectivam ad certas circumftantias locorum & temporum. I. 105. 15.

15. *Defectus finis*. Solum tunc excufat ab obfervatione legis, quando ceffat finis effentialis & adæquatus; hoc eft, talis, quo non pofito non datur ratio fufficiens ponendi legem. I. 105. 16.

16. Cum etiam excufet *confuetudo*, *privilegium*, & *difpenfatio*, vide fub his titulis.

Legum Interpretatio. 1. *Interpretatio legum* fumenda eft. 1. Ex tenore ac proprietate verborum. 2. Ex fubjecta materia. 3. Ex intentione legislatoris aliunde nota. I. 82. 3.

2. Quando fit benigna interpretatio legis pro particulari circumftantia, a legislatore fub terminis generalibus probabilius non comprehenfa, ea interpretatio vocatur Epikia. I. 82. 4.

3. Rigorofam obligationem indicant illa verba: præcipimus, mandamus, vel æquipollentia. I. 82. 5.

4. Quando Legislator feveriffime mandat, obfervari integrum corpus legum, gravis obligatio non ftringit fubditos quoad fingulos articulos, fed tantum quoad totum corpus, ne ex contemptu a fubditis obfervari, vel a Superiore urgeri negligatur. I. 83. 6.

5. Inter regulas interpretandi folenniores funt etiam hæ. 1. Verba fumenda funt in fenfu legislatori fynchrono. 2. Datur caufa fufficiens recedendi a proprietate verborum, ubi alioquin fruftraretur finis legis, aut fequeretur gravis abfurditas. 3. Cafus extraordinarii, quos Legislator verofimiliter fub lege generali non comprehendiffet, fi de iis cogitaffet, præfumendi funt exempti a lege. 4. Judaicum & mechanicum eft,

insistere particulis legum, neglecta ex contextu mente legislatoris. 5. In legibus pœnalibus, irritantibus, odiosis, a via exorbitantibus, immo etiam in favorabilibus, ubi ratio justitiæ vel æquitatis non petit extensionem, quoad forum internum, lex extendenda non est ad casus consimiles. *6.* Idem dicendum de extensione ad correlativa, æquiparata, connexa. 7. In foro tamen externo ad suppletionem legis deficientis Judex recte utitur ea extensione. I. 84. 7. & 8. & *9*. & 11.

Libellus repudii. Vide. *Divortium*.

Libertas. 1. Ad libertatem actus humani requiritur indifferentia judicii, ultimum judicium practicum, & consensus voluntatis. I. *26*. *9*.

2. Semideliberatio solum locum habet circa objecta, quæ recipiunt parvitatem materiæ ex circumstantiis substantibus considerationi. I. *26*. 10.

3. Præsumendum, in actu solum intervenisse semideliberationem. 1. Si homo quid egit, hic & nunc somno, phrenesi, furore, ebrietate, turbatione phantasiæ correptus, cum tamen a pluribus annis plene sui compos nunquam cesserit gravi tentationi. 2. Si homo timoratæ conscientiæ quid egit, cujus gravis malitia dependet ex consideratione variarum circumstantiarum vel effectuum. Præsumendum enim, non fuisse consideratas eas, quæ in objectum gravem malitiam refundunt. 3. Si finito actu, de cujus plena libertate dubitatur, adhuc duret ebrietas, somnus, delirium. 4. Si quis immediate ante somnum, delirium, turbationem phantasiæ, &c. eliciat sæpe firmissimum propositum contra determinatum vitium, nec ultro ad illud dederit occasionem. I. 27. 11.

4. Ad libertatem actuum humanorum requiritur quidem cognitio directa de indifferentia objecti non necessitantis ad assensum; non vero requiritur consultatio prævia, comparativa motivorum in utramque partem, nec cognitio reflexa ad malitiam suæ actionis. I. 28. 12.

5. Dantur actiones liberæ in se; & liberæ in sua causa. Illæ immediate dependent ab exercitio libertatis; hæ autem dependent a præcedente actu libero sine novo exercitio libertatis. I. *29*. 13.

Vide. *Actus humanus*. *Propositiones damnatæ*.

Libidinosus actus. Vide. *Pollutio*.

Ligamen. Vide. *Impedimentum ligaminis*.

Ligna. Vide. *Dominium circa ligna*.

Locatio & Conductio. 1. Quid sit. I. 627. 1.

2. Et quotuplex. I. 627. 2.

3. Qui possint locare & conducere. I. 628. 3.

4. An conductor possit rem locatam sublocare inscio aut invito Domino rei. I. 628. 4.

5. An & quomodo locari possint res Ecclesiasticæ. I. *628*. 5.

6. Quæ sit obligatio locatoris erga conductorem. I. *629*. *6*.

7. Aut conductoris erga locatorem. I. 630. 10.

8. An locator teneatur remittere pretium locationis, si conductor nullum ex locatione percepit fructum. I. *629*. 7.

9. An & quando locator possit expellere conductorem ante lapsum temporis præfixi. I. *629*. 8.

10. Ad quid obligetur conductori locator operæ. I. 630. *9*.

11. An conductor teneatur præstare damnum, si hoc in re locata causatum est ex culpa famuli. I. *631*. 11.

12. An conductor famuli teneatur solvere integrum salarium, si ejus opera uti non poterat, v. g. ob morbum supervenientem famulo. I. *632*. 12.

13. An successor teneatur stare locationi a suo prædecessore celebratæ. I. *632*. 13.

Laudum. Vide. *Judex*. *num*. 4.

Ludus. 1. Quid sit. I. *675*. 4.

2. An licitum sit ludere. I. *675*. 5.

3. Quid requiratur ad hoc, ut ludus sit licitus. I. *676*. *6*.

4. An ludus sit licitus etiam pro pecunia. I. *676*. 7.

5. Quando debeat restitui lucrum ex ludo. I. *676*. 8.

6. An detur obligatio restituendi, si quis alterum notabiliter excedat in arte ludendi. I. *677*. *9*.

7. Quando lusus sit peccatum mortale. I. *677*. 10.

8. An peccent graviter, qui tenent domum pro ludis prohibitis. I. 677. 11.

Ludi theatrales. Vide. *Festa*.
Lupanaria. Vide. *Fornicatio*.
Luxuria. 1. Quid sit. II. 35. 1.
2. Quæ illius filiæ. II. 35. 2.
3. Quæ sint contra illam remedia. II. 37. 3.
Vide. *Sacrilegium*. *Sodomia*. *Bestialitas*. *Fornicatio*. *Pollutio*. *Stuprum*.
Magia. Vide. *Maleficium*. *Casus reservati in Diœcesi Augustana*.
Maleficium. 1. Quodnam sit discrimen inter magiam, maleficium, & veneficium. I. 257. 1. 2. 3. 5. 6. 7.
2. Dantur malefecia. I. 257. 4.
3. Non est verosimile dari ordinarios conventus nocturnos Sagarum præcise ad Sagarum placitum & ordinarie instituendos. I. 258. 7.
4. De vario genere maleficiorum; ubi inprimis notari meretur discrimen inter maleficium per operationem dœmonis transeuntem ad effectum permanentem, & maleficium per operationem dœmonis continuam ad effectus transeuntes. I. 260. 8.
5. Quæ sint causæ maleficii ex parte Dei. I. 260. 9.
6. Quæ sint causæ maleficii ex parte maleficiati. I. 261. 10.
7. Non datur in rebus naturalibus qualitas naturalis contra infestationes Sagarum vel dœmonum. Hinc applicatio ejusmodi rerum in eum finem est superstitiosa. I. 262. 11.
8. Non licet tollere vel impedire maleficium per actionem de se ex natura improportionatam ad inhibendam vim dœmonis. I. 264. 12.
9. Quærere maleficia seu ligaturas ex metu ac credulitate, quasi illis inesset aliqua vis, superstitiosum est. Ea autem, si casu reperiantur, ex hoc fine concremare, ne alii abutantur, licitum est, I. 265. 13.
10. Quibus remediis contra maleficia utendum sit. I. 266. 14.
11. Quæ remedia præscribantur ab Ecclesia? I. 266. 15.
Vide. *Exorcista*.
Mancipia. Vide. *Dominium*. *Domini*. *Impedimentum conditionts*.
Maritus & Uxor. 1. Ad quid sibi invicem obligentur. I. 411. 21.
2. An teneantur invicem cohabitare. I. 412. 22.
3. An maritus teneatur universim præstare alimenta uxori. I. 412. 23.
4. An in extrema necessitate teneatur potius subvenire uxori, quam parentibus, aut liberis. I. 413. 24.
5. Quomodo possint graviter peccare contra amorem invicem debitum. I. 413. 25.
Vide. *Dos*. *Dominium*. *Eleemosina*. *Matrimonium*. *Usus matrimonii*. *Furtum*. *Testamentum*.
Mater. Vide. *Baptismus*. *Charitas proximi*, *Homicidium*.
Matrimonium. 1. Quid sit. II. 584. 1.
2. Et quotuplex. II. 584. 2.
3. An sit Sacramentum. II. 585. 3.
4. Quæ sit ejus materia. II. 585. 4.
5. Et quæ ejus forma. II. 585. 5.
6. Et quis ejus minister. II. 585. 6.
7. An a fidelibus possit celebrari in ratione contractus, quin celebretur in ratione Sacramenti. II. 587. 7.
8. An valeat initum sub conditione non violandæ virginitatis. II. 587. 8.
9. An valeat per parentes initum pro liberis præsentibus, ex non contradicentibus. II. 588. 9.
10. An requiratur consensus parentum ad valorem matrimonii. II. 588. 10.
11. An parentes graviter peccent, si absque justa causa matrimonium liberorum impediant; vel nimis diu differant. II. 588. 11.
12. An princeps possit irritare matrimonia liberorum sine consensu parentum inita. II. 589. 12.
13. An matrimonium ab Ethnicis, vel Judæis contractum solvatur per unius conversionem ad fidem. II. 589. 13.
14. An idem dicendum de matrimoniis hæreticorum vel schismaticorum contrahentium dissolubiliter II. 590. 14.
15. An valeat contractum per procuratorem. II. 590. 15.
16. Qualis requiratur consensus contrahentium ad valorem matrimonii. II. 590. 16.
17. Ad quid obligetur, qui ficte contraxit. II. 591. 17.
18. An ficte contrahens possit recusare consensum etiam post sententiam judicis. II. 591. 18.
19. An ficte vel ex metu invalide contrahens possit supplere altera parte ignara. II. 591. 19.

20. An suppletio consensus debeat signo externo exprimi. II. 592. 20.
21. An *Matrimonium ratum* sit dissolubile authoritate Ecclesiæ. II. 592. 21.
22. Ex quibus causis possit dissolvi matrimonium ratum. II. 592. 22.
Matrimonium ratum. Vide. *Matrimonium*.
Matrimonii usus. 1. An matrimonii usus sit licitus præcise causa voluptatis. II. 659. 1.
2. Aut ex motivo sanitatis. II. 659. 2.
3. Aut ex motivo vitandæ incontinentiæ. II. 660. 3.
4. An ex præfatis motivis sit illicitus, etiamsi generatio prolis sit possibilis, ita tamen ut omnino non intendatur, vel saltem non primario. II. 660. 4.
5. An ex parte reddentis debitum semper sit licitus præcise ex motivo reddendi debitum. II. 661. 5.
6. An ligatus voto castitatis, vel alio impedimento licite exigendi debitum possit compartem signis aut verbis rogare, ut petat debitum. II. 662. 6.
7. An sic ligatus possit petere debitum in gratiam compartis, si ob verecundiam vel ob votum non audeat petere. II. 662. 7.
8. An licitus sit usus matrimonii cum gravidis. II. 662. 8. & 25.
9. An sit illicitus tempore sacro. II. 666. 11.
10. An reddens debitum debeat sequenti mane abstinere a communione. II. 667. 12.
11. An conjuges, si alterutra pars sit excommunicata, licite reddant & petant debitum. II. 667. 13.
12. An usus matrimonii in Ecclesia sit peccatum mortale? & an per hoc polluatur Ecclesia. II. 668. 14.
13. An usus matrimonii sit licitus, quando uxor patitur fluxum menstruum. II. 668. 15.
14. An sit licitus post partum ante purificationem? vel ante ablactationem. II. 672. 16.
15. An detur obligatio reddendi debitum conjugi laboranti amentia vel furore. II. 673. 17.
16. Vel laboranti lepra aut lue gallica, aut alio morbo contagioso. II. 673. 18.
17. Aut quando ipsemet, a quo petitur, laborat febri, dolore dentium, vel capitis &c. II. 674. 19.
18. Aut quando petitur immoderate, nimis frequenter, vel recenter a prandio vel balneo. II. 674. 20.
19. Aut quando ex redditione debiti timetur nimia multiplicatio prolium, vel gravis penuria. II. 674. 21.
20. Quomodo in usu matrimonii possit peccari ratione modi? vel ratione situs. II. 675. 22.
21. Quales tactus conjugibus liceant occasioue usus conjugalis. II. 676. 23.
22. An conjugibus liceant varia incitamenta ad excitandas commotiones libidinosas idonea, quando uxores sunt gravidæ. II. 676. 24.
Medicus. 1. Quid requiratur in Medico, ut suam artem sine peccato exerceat. I. 759. 1.
2. An omnibus liceat, exercere artem medicam. I. 760. 2.
3. An Medicus teneatur monere infirmum ad deponendam confessionem. I. 760. 3.
4. An & quomodo teneatur ægro denuntiare mortis periculum. I. 761. 4.
5. An semper præscribere medicinas tutiores. I. 761. 5.
6. An Medicus vel Chirurgus licite præbeat medicinam proli periculosam prægnantibus. I. 761. 6.
Vide. *Probabilismus*. *Juramentum*.
Mendacium. 1. Quid sit. I. 498. 46.
2. Et quotuplex. I. 498. 47.
3. An omne mendacium sit peccatum. I. 498. 48.
4. An sit mendacium, si quis affirmat, de quo dubitat. I. 501. 49.
5. An fabulæ, quas nutrices infantibus narrant, sint mendacium. I. 501. 50.
6. An in casu maximæ necessitatis sine mendacio verba proferri possint solum materialiter, I. 502. 51.
Mercatus. Vide. *Festa*.
Metus. Vide. *Impedimentum metus*.
Miles. Vide. *Bellum*. *Juramentum*. *Furtum*. *Homicidium*. *Blasphemia*.
Miraculi petitio. Vide. *Tentatio Dei*.
Mineralia. Vide. *Dominium circa fossilia*.
Molinos. Vide. *Propositiones damnatæ*. II. 792. §. 23.
Missæ Sacrificium. 1. Quid Sacrificium. II. 536. 4.
2. Et quæ requiratur materia, forma, & intentio. II. 536.
3. Qui sint illi fructus II. 537. 7.
4. An liceat accipere stipendium a pluribus. II. 538. 9.
Missæ auditio. Vide. *Festa*.

Missæ applicatio. 1. An Missa possit applicari pro excommunicato vel hæretico. II. 537. 8. Et Sacerdos pluribus promittens Missam possit satisfacere per unicam. II. 537. 8.
2. An a pluribus accipiens stipendium possit similiter satisfacere per unicam. II. 737. 9.
3. An sic legent santum unam Missam teneatur ad restitutionem. II. 738. 10.
4. An accipiens stipendium possit satisfacere per alium retenta sibi parte stipendii. II. 538. 11.
5. Quod sit justum stipendium Missæ. II. 538. 12.
6. An liceat pacisci de stipendio Missæ. II. 538. 13.
7. An liceat anticipato offerre Sacrificium pro eo, qui primo daturus est stipendium. II. 539. 14.
8. An parochi habentes pingues redditus teneantur applicare pro parochianis quotidie. II. 539. 15.
9. An pro iis teneantur applicare saltem in Dominicis & festis, etsi habeant tenues redditus. II. 539. 16.
10. An sententia opposita sit adhuc probabilis. II. 540. 17.
11. An hæc obligatio sit juris divini. II. 542. 18.
12. An Beneficiati teneantur applicare pro fundatore, licet in fundatione id non sit expressum. II. 542. 19.
13. An Beneficiatus in Nativitate Domini teneatur omnes tres Missas applicare pro fundatore, si tenetur quotidie applicare. II. 542. 20.
14. An in Ecclesiis Collegiatis detur obligatio quotidie Summum Officium applicandi pro Benefactoribus. II. 543. 21.
15. An ad applicationem pro parochianis in Dominicis & festis teneantur etiam Vicarii perpetui. II. 543. 22.
16. An ad idem teneantur amovibiles, aut Vicarii Regulares. II. 543. 23.
17. An Regulares similiter teneantur applicare Missam Conventualem. II. 543. 24.
Missæ Cæremonialia. 1. In quo loco sit celebrandum. II. 544. 1.
2. Quid in Tridentino statutum de Oratoriis privatis. II. 544. 2.
3. An Regulares habeant privilegium celebrandi in portatili extra Oratoria. II. 544. 3.
4. Quibus, & quando liceat celebrare in Oratoriis privatis. II. 545. 4.
5. An liceat celebrare in Ecclesia polluta, execrata, vel interdicta. II. 545. 5.
6. Quando censeatur polluta. II. 545. 6.
7. Vel execrata. II. 545. 7.
8. An polluto cœmeterio sit polluta Ecclesia. II. 545. 8.
9. Quando censeatur execratum Altare. II. 545. 9.
10. An Ecclesia polluatur, si in ea excommunicatus celebret. II. 545. 10.
11. Vel si tempore belli convertatur in Hospitale, aut in stabulum. II. 546. 11.
12. An liceat celebrare Missam coram Excommunicato. II. 546. 12.
13. Quo tempore Missa sit celebranda. II. 546. 13.
14. An peccet celebrans ante Matutinum & Laudes. II. 546. 14.
15. Qualis requiratur præparatio altaris. II. 546. 15.
16. Et quæ vestimenta. II. 546. 16.
17. An ex necessitate liceat uti uno colore pro alio. II. 546. 17.
18. An in Ecclesiis Regularium liceat se accommodare eorum colori. II. 546. 18.
19. An in necessitate liceat celebrare sine amictu, Manipulo, Stola, vel Cingulo. II. 547. 19.
20. Quæ requirantur vasa & integumenta. II. 547. 20.
21. Et qualis Ministrans. II. 547. 21.
22. Et quale in Sacerdote jejunium. II. 547. 22.
23. An celebrationem impediat nocturna pollutio. II. 747. 23.
24. Cur Ecclesia in Missa utitur aliis vestibus. II. 548. 24.
25. An hic mos sit antiquus II. 548. 25.
26. An his vestibus conveniat aliqua significatio ex institutione Ecclesiæ. II. 548. 26.
Missarum Rubricæ. 2. Quid sint Rubricæ. II. 548. 1.
2. Quis has præscripsit. II. 548. 2.
3. Quando in Diœcesi Augustana fuerit receptum Missale Romanum S. Pii V. II. 549. 3.
4. Quomodo dividantur Rubricæ. II. 549. 4.
5. An *Præceptivæ* ex suo genere obligent sub mortali. II. 549. 5.
6. An preces ante & post Missam pertineant ad Rubricas *directivas*. II. 550. 6.
7. Unde agnoscatur, an Rubrica sit *præceptiva*? Et an *graviter*, vel *leviter*

ter obliget. II. 550. 7.
8. Quid agendum, si obligatio Rubricarum sit dubia. II. 551. 8.
9. An Decreta S. Congregationis Rituum obligent in conscientia. II. 551. 9.
10. Quid agendum, si alicubi vigeat consuetudo contraria Rubricis. II. 552. 10.
Modi aquirendi. Vide. *Dominium num.* 74. *&c.*
Moniales. Vide. *Abbatissa*. *Religiosus*. *Approbatio*. *Votum*. *Casus reservati*.
Monstrum. Vide. *Baptismus*.
Moralitas. Vide. *Actus humanus*.
Moribundus. Vide. *Absolutio*. *Confessarius*. *Confirmatio*. *Communio in articulo mortis*.
Motus primo-primi. Vide. *Peccatum*.
Mutuum. 1. Quid sit mutuum. I. 667. 1.
2. Et usura. I. 667. 2.
3. An liceat exigere auctarium sortis praecise titulo mutui. I. 667. 3.
4. An non possit exigi auctarium titulo benevolentiæ vel gratitudinis. I. 668. 4.
5. Aut titulo damni emergentis. I. 668. 5.
6. Vel lucri cessantis. I. 668. 6.
7. Vel ob periculum sortis. I. 669. 7.
8. Quæ requirantur conditiones, ut auctarium possit exigi titulo *damni emergentis*. I. 669. 8.
9. Aut titulo *lucri cessantis*. I. 669. 9.
10. Vel ob *periculum sortis*. I. 669. 10.
11. An possit auctarium exigi ob Statutum principis taxantis moderatum censum. I. 670. 11.
12. An mutuans in casu, quo non tenetur mutuare gratis, possit auctarium exigere titulo emptionis ex re frugifera, vel ex opera personæ. I. 670. 12.
13. An sic mutuans possit auctarium exigere titulo census germanici. I. 671. 13.
14. Quid sit contractus *census germanici*. I. 671. 14.
15. Quæ requirantur conditiones, ut possit auctarium exigi titulo contractus censualis germanici. I. 672. 15.
16. An licitus sit contractus *trium*, ut vocatur. I. 672. 16.
17. Datur obligatio mutuandi gratis. 1. Quando amico vel subdito ex bonis susuperfluis sine periculo sortis in gravi necessitate. 2. Vel extraneo in quasi extrema succurri potest. 3. Quando ex pecuniis ad decentiam status requisitis in extrema necessitate sine probabili periculo incidendi in necessitatem gravem perpetuam succurri potest. I. 212. 1.
18. Est peccatum mortale non dare mutuum gratuitum in gravi necessitate constituto, quando nullum est probabile periculum gravis damni, aut quando ob arctiorem conjunctionem vel indigentiam ad subeundum tale periculum obligat lex charitatis. I. 215. 2.
Naufragorum bona. Vide. *Dominium*. *num.* 85.
Necessitas. Vide. *Eleemosina*.
Negotiatio. 1. Quid sit. I. 674. 1.
2. An sit licica. I. 674. 2.
3. An etiam sit licita Clericis & Religiosis. I. 674. 3.
Nuptiæ secundæ. 1. An secundæ nuptiæ debeant benedici. II. 650. 29.
2. Cur prohibeatur ea benedictio. II. 650. 30.
3. An viduæ ex priori marito gravidæ ante partum recte admittantur ad secundas nuptias. II. 650. 31.
Novitius. Vide. *Abbas*. *Religiosus*. *Testamentum*.
Obedientia erga Episcopum, *Superiorem &c.* Vide. *Presbiteratus*. *Religiosus*. *Parentes*. *Maritus*.
Obreptitium. Vide. *Dispensatio*. *num.* 20.
Obstetrices. Vide. *Baptismus*.
Officium B. V. & Defunctorum. Vide. *Horæ Canonicæ*. *num.* 50.
Oratorium. Vide. *Festa*. *Presbiteratus*.
Ordo charitatis. Vide. *Charitas proximi*.
Ordo impedimentum. Vide. *Impedimentum Ordinis*.
Ordinis Sacramentum. 1. Quid sit. II. 522. 1.
2. Quot sit Ordines. II. 522. 2.
Ostiaratus. 1. Quid sit. II. 523. 7.
2. Quæ sit materia Ostiaratus. II. l. cc.
3. Quæ forma. II. l. cc.
4. Quod sit officium Ostiarii. II. 523. 8.
Pactum antichreseos. *Pactum legis commissoriæ*. Vide. *Hypotheca*.
Parentes. 1. Quomodo sonet quartum præceptum. I. 403. 1.
2. Debentur parentibus amor, reverentia, obedientia. I. 403. 2.
3. Quomodo probetur obligatio amandi parentes. I. 403. 3.
4. Quomodo peccetur contra amorem. I. 403. 4.
5. Quomodo contra reverentiam. I. 404. 5.
6. Quomodo contra obedientiam. I. 405. 8. & 9.
7. An graviter peccent conjicientes convitia

vitia in parentes defunctos. I. 404. 6.
8. An aliquando liceat percutere vel occidere parentes. I. 405. 7.
9. Quomodo liberi peccent non subveniendo parentibus in necessitate spirituali. I. 406. 10.
10. Aut in necessitate gravi. I. 406. 11.
11. An hæc officia præstanda parentibus etiam hæreticis? I. 406. 12.
12. An propterea liberis non liceat suscipere statum religiosum. I. 406. 13. / 1
13. An filii teneantur solvere debita parentum, si excedunt massam hæreditatis. I. 408. 13. / 1
14. An ea debita teneantur solvere, si contracta sint ob suam alimentationem vel educationem. I. 408. 14.
15. Quæ sit obligatio parentum quoad liberorum alimentationem. I. 408. 15.
16. An matres teneantur lactare liberos per seipsas. I. 409. 16.
17. An parentes graviter peccent exponendo suos liberos. I. 409. 17.
18. An teneantur dotare filiam spuriam pro contrahendo matrimonio vel pro monasterio. I. 410. 18.
19. Quomodo peccent negligendo in liberis disciplinam morum, & bonam educationem. I. 410. 19.
20. An peccent, si illegitimam instituant hæredem sub conditione, ut fiat Monialis, alioquin tantum relinquendo exiguum legatum. I. 411. 20.
21. Quinam loco aut instar parentum habendi sint. I. 417. 31.
Parochus. 1. Quid sit parochus. I. 700. 1.
2. Quomodo differat a Vicario. I. 700. 2.
3. Præsertim perpetuo. I. 701. 3.
4. Aut a Beneficiato curato. I. 701. 4.
5. An parochus in parochianos habeat jurisdictionem etiam externam. I. 701. 5.
6. Quæ sit ejus obligatio ante institutionem. I. 701. 6.
7. Quæ in eo requirantur ad legitimam institutionem, I. 701. 7.
8. Quæ sit formula institutionis I. 702. 8.
9. Quæ sit formula introductionis in possessionem. I. 702. 9.
10. Quæ sit obligatio parochi ad deponendam fidei professionem. I. 702. 10.
11. Quæ sit ejus obligatio ad recipiendum intra annum presbiteratum. I. 703. 11.
12. Quam habeat obligationem ad prædicandum verbum Dei. I. 703. 12.
13. Et ad Catechesin. I. 704. 13.
14. Quæ in concione & catechesi particulatim sæpius explicare debeat. I. 705. 14.
15. Quæ sint aliæ obligationes parochi. I. 706. 15.
16. Quæ sit ejus obligatio quoad residentiam. I. 706. 16.
17. Et quoad applicationem Missæ parochialis. I. 707. 17.
18. Et quoad administrationem baptismi. I. 708. 18.
19. Et circa administrationem Eucharistiæ. I. 708. 19.
20. Et Sacramenti pœnitentiæ. I. 708. 20.
21. Et Extremæ Unctionis. I. 709. 21.
22. Et Matrimonii. I. 709. 22.
23. Et circa ægros aut moribundos. I. 709. 23.
24. Et quoad institutionem vel directionem Scholarum. I. 710. 24.
25. Quæ sit obligatio parochi ad cognoscendas oves suas I. 710. 25.
26. Quæ debeat esse esse ejus vigilantia supra oves suas. 710. 26.
27. Quæ sit ejus obligatio ad recitationem Breviarii vel restitutionem fructuum. I. 711. 27.
28. Quod sit ejus officium vel jus quoad celebrationem Missarum. I. 711. 28.
29. Quæ sit ejus obligatio ad conservandam Ecclesiæ fabricam. I. 712. 29.
30. Et pro conservanda Ecclesiis reverentia. I. 712. 30.
31. Et pro conservatione bonorum Ecclesiasticorum. I. 713. 31.
32. Et circa faciendas denuntiationes. I. 713. 32.
33. Et circa formam imaginum, altarium, & ornatuum Ecclesiæ. I. 713. 33.
34. Et quoad benedictiones vel Exorcismos. I. 714. 34.
35. Quæ sit ejus obligatio tempore pestis, vel morbi contagiosi. I. 715. 35.
Pascua. Vide. *Dominium circa Pascua*.
Patrini. Vide. *Baptismus*. *Confirmatio*. *Impedimentum cognationis*.
Patronus. Vide. *Beneficium*. *Parochus*. *Simonia*.
Paupertas Religiosa. Vide. *Abbas*. *Religiosus*.
Peccata aliena. Vide. *Scandalum*.
Peccatum. 1. *Natura*. Quid sit. II. 1. 1.
2. Et quotuplex. II. 1. 2.

3. Quid

3. Quid sit peccasum actuale, & *habituale*. II. 1. 3.
4. Quid sit philosophicum & *Theologicum*. II. 1. 4.
5. Quid sit mortale & *veniale*. II. 1. 5.
6. Quid sit personale & *Originale*. II. 1. 6.
7. Qualis requiratur libertas, deliberatio, & advertentia ad peccatum. II. 2. 7. 8. 9.
8. An peccata ignorantiæ, consuetudinis, vel inadvertentiæ sint formalia peccata, etsi non sint libera in se, sed tantum in sua causa. II. 2. 10.
9. An detur peccatum *philosophicum*. II. 3. 11.
10. *Transitio*. Quot modis transeant peccata mortalia in venialia. II. 4. 1.
11. Aut venialia in mortalia. II. 4. 2.
12. Quomodo transeant mortalia in venialia ex defectu plenæ libertatis. II. 4. 4.
13. Aut ob parvitatem materiæ. II. 4. 5.
14. Aut ex intentione Legislatoris. II. 5. 6.
15. An venialia per multiplicationem transeant in mortalia. II. 5. 7.
16. Quomodo venialia transeant in mortalia ratione finis vel effectus. II. 6. 8.
17. An idem numero peccatum possit transire ex mortali in veniale. II. 4. 3.
18. *Differentia*. Unde desumatur differentia specifica peccatorum. II. 6. 1.
19. Et differentia specifica legum. II. 7. 2.
20. Quæ sint potiores species peccatorum. II. 7. 3.
21. An actus physice unus sit moraliter multiplex, si versetur circa objecta numero plura. II. 9. 1.
22. An actus continui circa objecta coordinata ad unum finem sint moraliter unum peccalum. II. 10. 2.
23. Quando peccatum multiplicetur per interruptionem actus. II. 10. 3.
24. *Varia*. An actus bonus fiat malus, si fiat tempore indebito. II. 13. 1.
25. An *motus primoprimi* sint peccatum veniale, si sint liberi in sua causa. II. 13. 2.
26. An detur parvitas materiæ in delectatione morosa circa objectum graviter prohibitum. II. 14. 3.
27. An peccet mortaliter, qui se habet negative ad motus venereos. II. 15. 4.
28. An detur gravis obligatio vitandi *periculum probabile* incidendi in grave determinatum peccatum formale. II. 16. 5.
29. Quid sit *peccatum turpe*. *Vide*. Absolutio complicis. *Conscientia*. *Ignorantia*.
Peculium. Vide. *Abbas*. *Religiosus*.
Pedaneus. Vide. *Judex*.
Pensio. Vide. *Beneficium*.
Peregrinatio. Vide. *Votum*.
Peregrini. Vide. *Lex*. *Dispensatio*. *Dominium num*. 58.
Periculum probabile. Vide. *Peccatum*.
Permutatio rerum. 1. Quid sit. I. 636. 1.
2. An pertineat ad contractus innominatos. I. 636. 2.
3. An sit contractus bonæ fidei. I. 636. 3.
4. Quæ res prohibeantur permutari. I. 636. 4.
5. An permutatio beneficiorum cum pacto compeusandi excessum redituum sit Simoniaca. I. 636. 5.
Pertinacia. Vide. *Superbia*.
Pestis. Vide. *Parochus*.
Phreneticus. Vide. *Communio paschalis*.
Pignus. Vide. *Hypotheca*.
Pœnitentiæ Sacramentum. 1. Quid sit. II. 196. 1.
2. Quæ illius partes. II. 196. 2.
3. Quæ materia, & forma. II. 196. 3.
4. An sit necessarium necessitate medii. II. 196. 4.
5. An in hæreticis & gentilibus materialibus sufficiat ejus votum implicitum. II. 197. 5.
6. An in lege naturæ extiterit aliquod Sacramentum pœnitentiæ. II. 197. 6.
7. Et in lege Moysaica. II. 198. 7.
8. An jure naturali requiratur ad veram pœnitentiam dolor de præterito. II. 198. 8.
9. Et propositum satisfaciendi juxta offensi arbitrium. II. 199. 9.
10. Et amor Dei super omnia. II. 200. 10.
11. An facilis sit pœnitentia justificativa extra Sacramentum pœnitentiæ. II. 200. 11.
12. An pœnitentia, quæ differtur in articulum mortis, valde sit periculosa. II. 201. 12.
13. Qualis requiratur pœnitentia ad remissionem venialium. II. 202. 13.
14. An peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, confessionem generalem, & per benedictionem Episcopi. II. 202. 14.

15. An

15. An unum peccatum mortale possit remitti sine altero. II. 203. 15.
16. Quas virtutes pœnitentia necessario includat. II. 203. 16.
Pœnitentiæ injungendæ. Vide. *Satisfactio*.
Pollutio. 1. Quid sit pollutio? Et mollities. I. 454. 41.
2. An pollutio semper sit peccatum mortale, ex quocunque fine fiat. I. 454. 42.
3. An sit jure naturali prohibita. I. 454. 43.
4. Quando censeatur voluntaria & imputabilis ad peccatum. I. 454. 44.
5. An liceat sumere medicinam ad resolvendum semen superfluum. I. 456. 45.
6. An sit peccatum mortale, si in vigilia non reprimatur pollutio jam inchoata in somno per seminis decisionem, vel spirituum commotionem. I. 456. 46.
7. An liceat, de pollutione in somno facta gaudere? vel eam in somno fiendam causa sanitatis optare. I. 456. 47.
8. Quæ pollutiones differant specie? Et quæ ejus circumstantiæ exprimendæ in confessione. I. 457. 48.
9. An sit grave peccatum, causare magnam spirituum commotionem, tendentium ad pollutionem, vel ad magnam distillationem. I. 457. 49.
Vide. *Communicantium dispositio*.
Pollutio Ecclesiæ. Vide. *Missæ cæremonialia*. *Sacrilegium*.
Possessio. Vide. *Præscriptio*. I. 588. 1. & I. 589. 2.
Præcepta Decalogi. 1. Decalogi primum. I. 236. 1.
2. Decalogi secundum. I. 321. 1.
3. Tertium. I. 378. 1.
4. Quartum. I. 403. 1.
5. Quintum. I. 417. 1.
6. Sextum, & Nonum. I. 439. 1.
7. Septimum, & Decimum. I. 461. 1.
8. Octavum. I. 471. 1.
Præcepta Ecclesiæ. Vide. I. 508. 1.
Præscriptio. 1. *Natura*. Quid sit. I. 586. 1.
2. Cur fuerit introducta. I. 586. 2.
3. An valeat etiam pro foro interno. I. 586. 3.
4. An is, qui rem jam præscriptam ex simplicitate restituit, possit illam repetere. I. 587. 4.
5. Quæ requirantur conditiones ad præscriptionem. I. 587. 1.
6. *Bona fides*. Quid sit bona fides. I. 587. 2.
7. Qualis fides requiratur ad præscriptionem inchoandam. I. 587. 3.
8. Qualis ad continuandam. I. 587. 4.
9. An culpabilis ignorantia juris vel facti tollat rationem bonæ fidæi. I. 587. 5.
10. An mala fides authoris noceat successori. I. 587. 6.
11. Vel Prælati monasterio. I. 588. 7.
12. An mala fides quoad unam partem bonorum noceat etiam quoad alteram. I. 588. 8.
13. An aliquando possit præscribi cum mala fide. I. 588. 9.
14. *Possessio cum titulo*. Quid sit possessio. I. 588. 1.
15. Et quotuplex. I. 589. 2.
16. Qualis requiratur possessio ad præscriptionem. I. 589. 3.
17. An debeat esse continua. I. 589. 4.
18. Et quidem sub eodem possessore. I. 589. 5.
19. An debeat fieri proprio nomine. I. 589. 6.
20. Quid sit titulus. I. 590. 7.
21. Et Quotuplex. I. 590. 8.
22. Qualis titulus requiratur ad præscriptionem. I. 590. 9.
23. An ad præscribendum tempore ordinario sufficiat titulus præsumptus. I. 591. 10.
24. Qualis titulus sufficiat tempore extraordinario. I. 591. 11.
25. *Tempus*. Quotuplex sit tempus ad præscriptionem. I. 591. 1.
26. Quanto tempore præscribantur res mobiles cum titulo. I. 591. 2.
27. Et quanto sine titulo. I. 591. 3.
28. Et quanto res immobiles cum titulo. I. 592. 4.
29. Et quanto sine titulo. I. 592. 5.
30. Et quanto contra Ecclesias. I. 592. 6.
31. Præsertim Romanam. I. 592. 7.
32. Vel contra civitates. I. 592. 8.
33. Vel contra fiscum circa bona vacantia. I. 593. 9.
34. Quanto tempore præscribantur res incorporales, jura, officia, beneficia. I. 593. 10.
35. Aut servitutes. I. 593. 11.
36. Aut immunitas a servitute. I. 594. 12.
37. Vel actiones civiles? aut obligationes ex contractu. I. 594. 13.
38. Vel actiones criminales? aut obligationes ex delicto. 594. 14.
39. *Res* & *personæ*. Quæ res possint præscribi. I. 595. 1.
40. Et quæ non. I. 595. 2.

41. Quæ res possint præscribi tantum tempore extraordinario. I. 595. 3.
42. Quæ personæ possint præscribere. I. 595. 4.
43. Et contra quas personas possit præscribi. I. 596. 5.
44. Quid sit, & quando dicatur præscriptionem currere. I. 596. 6.
45. Vel dormire. I. 596. 7.
46. Vel interrumpi. I. 596. 8.
47. Quando concedatur restitutio in integrum contra præscriptionem jam completam. I. 596. 9.
Præstimonium. Vide. *Beneficium*.
Præsumptio. Vide. *Superbia*.
Precarium. 1. Quid sit. I. 614. 1.
2. Quid sit Precaria. I. 614. 2.
3. Quid in Precario operetur pactum de non revocando ante certum tempus. I. 614. 3.
4. An Prælatus possit constituere Precarium sine justa causa. I. 614. 4.
5. Aut sine solennitatibus etiam intra quinquennium. 1. 614. 5.
6. An Precarium solvatur morte concedentis vel Precatarii. I. 614. 6.
7. Ad quid obligetur Precatarius in casu, quo res precario concessa perit, vel deterioratur. I. 614. 7.
Presbiteratus. 1. Quid sit. II. 535. 1.
2. Quæ ejus materia. II. 535. 2.
3. Et forma. II. l. cc.
4. Qualem ordinati in presbiteros promittant obedientiam Episcopo. II. 535. 7.
5. Quæ sint requisita valide & licitæ consecrationis. II. 536. 1.
Vide. *Missa*. *Missæ applicatio*. *Missæ cæremoniæ*. *Missæ Rubricæ*.
Pretium. Vide. *Emptio*.
Princeps. 1. Quæ sint ejus obligationes, præsertim circa res Ecclesiasticas. I. 776. 1. 2. 3. &c.
Vide. *Bellum*.
Privilegium. 1. Privilegium est concessio specialis facultatis cum prohibitione, ne alii ejus usum impediant. I. 114. 1. & 4.
2. Quotuplex sit? & quæ ejus clausulæ. I. 115. 2. & 3.
3. Privilegia contraria legibus, quarum abrogatio non dependet ab arbitrio concedentis, ad sui valorem requirunt justam causam. I. 116. 5.
4. Aquiruntur concessione principis, consuetudine legitime præscripta, & communicatione privilegiorum. I. 116. 6.
5. Privilegia determinatis locis vel personis expressa non extenduntur ad alias, etiamsi in iis reperiatur major ratio. I. 116. 7.
6. Hinc privilegia Religiosis concessa non extenduntur ad Moniales sine speciali communicatione. I. 117. 7.
7. Econtra privilegia Religioni concessa extenduntur etiam ad Prælatos & Novitios. I. 117. 7.
8. Privilegia a Summis Pontificibus concessa solus Papa authentice interpretari potest. I. 117. 8.
9. Privilegia favorabilia, quantum patitur proprietas verborum, late; odiosa vero, aut quæ præjudicant tertio, & quæ versantur in materia ambitiosa vel scandalosa, stricte interpretanda sunt. I. 118. 8.
10. Privilegiatus non tenetur uti privilegio singulari in suum favorem principaliter concesso. Econtra tenetur uti privilegio suæ communitati vel statui concesso. I. 118. 9.
11. Privilegiatus a Papa potest uti privilegio contra quemcunque Papa inferiorem; immo etiam contra privilegiatum, si sit in possessione, vel agat de damno vitando. Potest etiam eo uti in omni loco per privilegium non excepto. I. 119. 9.
12. Privilegio in corpore juris communis contento derogatur per clausulam generalem sine ejus expressa mentione; non autem privilegio extra jus commune contento, aut per Concilium generale concesso. I. 119. 10.
13. Privilegia remuneratoria, aut conventionalia revocari non possunt, nisi ex causa publica, gravi, necessaria. I. 119. 10.
14. Quæ privilegia regularium sint revocata. I. 119. 11.
15. Omnia privilegia regularium vivæ vocis oraculo concessa sunt revocata. I. 121. 11.
16. Privilegium sine restrictione ad personam vel tempus concessum non exspirat morte concedentis, nisi res adhuc sit integra. I. 122. 12.
17. In formulis privilegiorum dubiis attendendum est ad materiam, an petat concedi revocabiliter. I. 122. 12.
18. Privilegia onerosa tertio aut bono communi cessant per non usum. I. 124. 12.

19. Ces-

19. Cessant etiam per abusum, renuntiationem, &c. I. 124. 12.

Privilegium Canonis & fori. 1. Quid sit. II. 524. 18. Et qui illo gaudeant. II. 524.

Privilegia regularium. Vide. *Approbatio*. *Privilegium*. *Religiosus*. *Indulgentiæ*.

Psalmi Graduales & Pœnitentiales. Vide. *Horæ Canonicæ*. *num.* 50.

Probabilismus. 1. *Definitiones*. *Probabilismus* est doctrina regulans conscientias per opiniones vere probabiles. I. 11. 3.

2. *Opinio probabilis* a modernis Theologis dicitur, quæ nititur gravi fundamento, potente movere virum prudentem ad assensum. I. 12. 2.

3. Sed in ore SS. Patrum & veterum Theologorum *to probabile* plerumque idem significat, ac nunc sonat *to probabilius*, quod ut verum approbatur. I. 13. 2.

4. Opinio *vere probabilis* est, quæ non tantum apparenter, sed vere nititur gravi fundamento. I. 13. 3.

5. Opinio *dubie* seu *probabiliter probabilis* est, de qua dubitatur, an nitatur gravi fundamento. I. 13. 4.

6. Opinio *theologice* probabilis est, quæ habet omnes conditiones a Theologis ad veram probabilitatem requisitas. I. 13. 5.

7. Opinio *extrinsece* probabilis est, quæ nititur judicio gravium authorum. Econtra *intrinsece* probabilis est, quæ nititur gravi ratione, vel testimonio gravium testium. I. 15. 13.

8. Probabilis *quoad se* dicitur, quæ revera niti præsumitur gravi fundamento, quod tamen a plerisque nescitur. *Quoad nos probabile* dicitur, de cujus gravi fundamento nobis constat. I. 15. 14.

9. Opinio *comparative probabilis* est, quæ etiam consideratis motivis oppositæ sententiæ potest adhuc movere virum prudentem ad assensum. I. 15. 15.

10. Opinio *speculative probabilis* est, quæ abstrahendo a circumstantiis objectum in praxi plerumque comitantibus potest esse vera. Econtra *practice probabilis* est illa, quæ etiam consideratis iis circumstantiis caret periculo peccati formalis. I. 15. 16.

11. Opinio *tenuiter probabilis* est opinio vere quidem probabilis, attamen cum vehementi formidine, & eminenter majori credibilitate oppositi. I. 16. 17.

12. Opinio *notabiliter minus probabilis* est, contra quam intellectus, si deberet ferre sententiam, sine hæsitatione ferret judicium pro opposita. I. 16. 18.

13. Conditiones ad *veram probabilitatem* a Theologis requisitæ sunt. 1. Ut opinio non sit enervata fundamentis oppositæ sententiæ, seu, quod idem est. 2. Ut maneat comparative probabilis. 3. Ut sit certo probabilis. I. 14. 6.

14. Illa opinio censetur a *La Croix certo probabilis*, quam tenet communis Theologorum; non autem illa, quam solum unus author asserit, esse communem Theologorum. *Idem* docet; eam opinionem viro docto & probo esse certo probabilem, quam scit, se diligenter examinasse, & quam sine passione judicat veram. I. 14. 7.

15. Opinio solum *probabiliter probabilis* juxta *La Croix* habenda est. 1. Si sapientes de ejus probabilitate dubitent. 2. Si dubitetur, an ejus authores sint omni exceptione majores. 3. Si ejus ratio non videatur firma, &c. I. 14. 8.

16. Illi authores juxta *La Croix* non sunt omni exceptione majores. 1. Quorum opinio est contra principium aliquod certum. 2. Qui nituntur fundamento levi, æquivoco, vel sophistico. 3. Qui alias docuerunt varia improbabilia. 4. Qui sunt meri Summistæ, hoc est, sine examine colligentes aliorum opiniones. I. 14. 9. Sed *Author Classici*, cujus opinio tanquam probabilis recipitur in Scholis vel Tribunalibus, censetur ab eo omni exceptione major. I. 14. 10.

17. Author, cujus quis scripta non legit, etiamsi sit Doctor Theologiæ in aliqua Universitate, juxta *La Croix*, non potest ei reddere opinionem probabilem. I. 15. 11.

18. Neque etiam ex eo opinio juxta *La Croix* potest haberi pro certo probabilis, si pro ea in aliquo authore reperiantur citati plures alii authores, nisi de horum scientia & fidelitate aliunde sibi constet. I. 15. 12.

19. *Conclusiones*. Non licet sequi sententiam probabilem relicta evidenter probabiliori in materia fidei. I. 17. 2.

20. Neque extra casum necessitatis licet sequi sententiam probabilem relicta tutiore in materia Sacramentorum, ubi agitur

agitur

agitur de valore. I. 17. 3. Et vocari autem potest casus necessitatis, ubi alioquin periclitaretur animæ in recepturo Sacramentum. I. 17. 3.
21. Neque licet sequi sententiam minus probabilem Judici. I. 17. 4. Et immo nec licite sequitur æque probabilem in favorem unius litigantium, sed tenetur jus æque probabile dividere. I. 17. 4. Quod si causa unius litigantis in casu valde intricato sit quidem probabilior, ita tamen, ut hæc major probabilitas non sit eminenter, evidenter, & certo major, etiam in hoc casu juxta majoritatem vel minoritatem probabilitatis jus dividendum est. I. 17. 4.
22. Nec Medico licet dare medicinam probabilem relicta tutiore, nisi ex consensu rationabili, tacito vel expresso, conducentis. I. 18. 5.
23. Nec licet sequi sententiam probabilem relicta tutiore, quando agitur de præjudicio tertii. I. 18. 6.
24. Nec licet sequi sententiam solum dubie seu præcise probabiliter probabilem. I. 18. 7.
25. Nec licet sequi solum tenuiter probabilem. I. 18. 8.
26. Immo nec licet sequi sententiam notabiliter minus probabilem. I. 19. 9.
27. Quando utraque sententia est æque probabilis, stante dubietate mentis de existentia legis directæ non licet sequi minus tutam. Potest tamen hæc dubietas mentis tolli per generale principium; quod probabilius non detur lex, ubi non datur major credibilitas legis. I. 19. 10.
28. Licet tamen sequi sententiam probabiliorem relicta tutiore. I. 19. 11.

Propositiones damnatæ & earum Qualificationes. Vide. Tom. II. 792. §. 1. 24. &c. in fine.

Purgatio vulgaris. Vide. *Tentatio Dei*.

Pupillus. Vide. *Contractus*. *Testamentum*. *Votum*.

Pusillanimitas. Vide. *Acedia*.

Quesnellus. Vide. *Propositiones damnatæ*. II. 792. §. 2. 3. 8. 9. &c.

Rapina. Vide. *Furtum*.

Raptus. Vide. *Impedimentum raptus*.

Reconciliatio. Vide. *Missæ cæremonialia*. *Sacrilegium*.

Religio. Vide. *Fides*.

Religiosus. 1. Quid sit Religiosus. I. 677. 1.
2. Quæ requirantur ad validam professionem. I. 678. 2.
3. Quotuplex sit Ordo Religiosus. I. 678. 3.
4. Præsertim Clericalis. I. 680. 4.
5. Aut Monachalis. I. 680. 5.
6. Quid sit, & quos liget, votum ingrediendi Religionem. I. 680. 6.
7. Ad quid obliget. I. 681. 7.
8. Quo tempore debeat impleri. I. 681. 8.
9. An ei satisfiat ingrediendo & egrediendo Novitiatum. I. 682. 9.
10. Quæ causæ sufficiant ad licite egrediendum ex Novitiatu. I. 682. 10.
11. An ligatus voto ingrediendi Religionem, si cogatur ex Novitiatu egredi, cessante impedimento teneatur regredi. I. 682. 11.
12. An ligatus hoc voto valide contrahat sponsalia. I. 682. 12.
13. Quid agendum, si ligatus hoc voto contraxerit matrimonium. I. 683. 13.
14. Aut si acceptavit Episcopatum. I 684. 14.
15. An hoc votum ab impubere emissum possit irritari a patre. I. 685. 15.
16. Quis possit dispensare circa hoc votum. I. 685. 16.
17. Quæ sit obligatio Religiosi ad observantiam regularem. I. 685. 17.
18. Qui prohibeantur ingredi vel recipi in religionem. I. 686. 18.
19. Quomodo Novitii possint disponere de suis bonis temporalibus. I. 687. 19.
20. Quid notandum circa receptionem Novitiorum. I. 688. 20.
21. Quantum requiratur temporis ad Novitiatum. I. 689. 21.
22. Qualis possit fieri interruptio in Novitiatu. I. 689. 22.
23. An transeuntes ad alium Ordinem vel ad aliud monasterium teneantur subire novum Novitiatum. I. 691. 23.
24. Quam jurisdictionem Superior vel Prælatus habeat in Novitium. I. 691. 24.
25. An Confessarius Novitium possit valide absolvere, si non sit approbatus a Superiore etiam pro Novitiis. I. 692. 25.
26. Quibus privilegiis gaudeant Novitii. I. 692. 26.
27. Quid sit professio Religiosa. I. 698. 27.
28. Quot modis professio reddatur invalida. I. 693. 28.

29. An in dubio de valore professionis possit Episcopus dispensare. I. *696*. 29.
30. An in dubio de valore professionis, fundato in quæstione facti personalis, possit Novitio deferri juramentum suppletorium. I. *699*. 30.
31. Quæ materia sit gravis quoad violationem voti paupertatis. I. *699*. 31.
32. Ad quæ obligatur Religiosus vi obedientiæ. I. 700. 32.
Vide. *Approbatio*. *Communio in articulo mortis*. *Communio paschalis*. *Correctio fraterna*. *Votum religionis*.
Reliquiæ. Vide. *Adoratio*. *Simonia*.
Reservatio Casuum. 1. Quid sit. II. 406. 1.
2. Et quotuplex. II. 406. 2.
3. Cui competat potestas reservandi. II. 406. 3.
4. An reservatio jam viguerit in primitiva Ecclesia. II. 407. 4.
5. Cur a Sæculo 12. tot casus sibi reservaverit Papa. II. 407. 5.
6. Unde de ea reservationis causa constat. II. 408. 6.
7. Utrum antiquitus Episcopis reservati fuerint etiam actus interni. II. 409. 7.
8. An reserventur actus externi etiam occulti. II. 410. 8.
9. Quæ habeantur exempla reservationum Episcopalium a Sæculo duodecimo. II. 410. 9.
10. Præsertim in Diœcesi Augustana. II. 414. 10.
11. Quid circa casus reservatos decreverit Tridentinum. II. 418. 11.
12. An potestas absolvendi ab hæresi occulta fuerit Episcopis ablata per Bullam Cœnæ. II. 419. 13.
13. Quales extent Declarationes Cardinalium circa reservationes Casuum. II. 425. 14.
14. An regulares vi privilegiorum possint absolvere ab hæresi occulta. II. 426. 15.
15. Quid circa potestatem absolvendi a reservatis statuerit Tridentinum. II. 426. 12.
16. An regulares vi privilegiorum possint absolvere a casibus Episcopo reservatis. II. 426. 16.
17. An Confessarii in Jubilæo possint absolvere ab hæresi II. 426. 17.
18. An habens a Papa potestatem absolvendi ab hæresi possit ab ea absolvere, si simul fuerit reservata ab Episcopo. II. 427. 18.
19. An casus Papales eorum, qui non possunt personaliter accedere Papam, sint reservati Episcopo. II. 427. 19.
20. An omnis excommunicatio major non reservata Papæ sit reservata Episcopo. II. 428. 20.
21. An reservationem incurrat, qui ignorat, casum esse reservatum. II. 429. 21.
22. An peccata venialia sint materia reservationis. II. 431. 22.
23. Vel peccata dubia. II. 432. 23.
24. Quid, si dubitetur, an peccatum, de quo constat, esse mortale, comprehendatur in reservatione. II. 432. 24.
25. An peregrinus ex alia Diœcesi possit absolvi, si afferat casum in sua Diœcesi reservatum. II. 433. 25.
26. Aut si afferat casum tantum in Diœcesi ipsius Confessarii reservatum. II. 434. 26.
27. Quid agendum confessario circa casum reservatum. II. 435. 27.
28. Quis sit effectus absolutionis, qua Superior directe pœnitentem absolvit, ab inferiore indirecte absolutum. II. 436. 28.
29. An pœnitens habens casum reservatum possit confessario carenti potestate absolvendi confiteri sola peccata non reservata; Superiori autem solum reservatum. II. 436. 29.
30. An Superior a Confessario petente licentiam absolvendi a reservato casu possit exquirere nomen pœnitentis, & speciem delicti. II. 437. 30.
31. An Superior possit confessarios obligare ad imponendam determinatam pœnitentiam pro casu reservato. II. 437. 31.
32. An in articulo mortis quivis Sacerdos valide absolvat a reservatis. II. 437. 32.
33. An absolutus in articulo mortis a reservatis recuperata sanitate teneatur adire Superiorem. II. 438. 33.
34. Quid, si in articulo mortis quis absolvatur a casu contento in Bulla Cœnæ. II. 439. 34.
35. An juramentum circa casus in Bulla cœnæ contentos requisitum tantum exigatur, si crimen sit publicum. II. 440. 35.
36. Quæ causæ excusent ab onere se sistendi Papæ. II. 440. 36.
37. An impeditus adire Papam personaliter teneatur eum adire per litteras. II. 441. 37.

38. Quæ

38. Quæ ſit forma abſolutionis a caſu reſervato. II. 441. 38.
39. An in articulo mortis poſſit quis abſolvi ab excommunicato vel hæretico. II. 441. 39.
40. Quæ requirantur ad incurrendum caſum reſervatum. II. 442. 40.
41. An ad incurrendum caſum reſervatum requiratur actus conſummatus. II. 442. 41.
Reſidentia. Vide. *Beneficium*. *Parochus*. *Canonicus*. *Epiſcopus*.
Reſignatio. Vide. *Beneficium*. *Beneficiatus*. *Parochus*. *Canonicus*. *Simonia*.
Reſtitutio. 1. An detur obligatio reſtituendi ex culpa tantum jurica. I. 597. 1.
2. Aut ex culpa theologica tantum veniali. I. 597. 2.
3. An ex culpa theologice gravi detur obligatio reſtituendi exceſſum damni invincibiliter ignoratum. I. 598. 3.
4. An detur obligatio reſtituendi etiam damna per ſcandalum vel ſeductionem animabus illata. I. 598. 1.
5. Quæ detur reſtitutionis obligatio ex homicidio. I. 599. 2.
6. Aut ex mutilatione, debilitatione, deformatione. I. 599. 3.
7. Quomodo reſtitui debeat honor aut fama. I. 599. 4.
8. Quando a reſtitutione excuſetur propalatio criminis alieni. I. 600. 5.
9. Quæ excuſent a reſtitutione famæ. I. 600. 6.
10. Ad quam reſtitutionem teneatur, cujus animal damnum intulit. I. 601. 1.
11. Aut cujus mancipium damnum intulit. I. 601. 2.
12. Vel qui intulit damnum in exercitio ſui officii, muneris, vel artis. I. 601. 3.
13. Vel qui cooperatus eſt ad damnum. I. 602. 4.
14. Quos fructus teneatur reſtituere poſſeſſor rei, quæ a ſuo Domino evincitur. I. 603. 5.
15. Quis ſit ſervandus ordo in reſtitutione. I. 603. 6.
16. Quomodo ad reſtitutionem teneatur hæres defuncti. I. 604. 7.
17. Quæ cauſæ excuſent a reſtitutione bonorum. I. 604. 8.
18. Quando ſit ſtatim reſtituendum? & quando poſſit differri reſtitutio. I. 604. 9.
19. An ſit abſolvendus ante actualem reſtitutionem pœnitens, qui, cum potuerit reſtituere, nihilominus diu diſtulit reſtitutionem. I. 605. 10.
Reſtitutio famæ. An & quomodo detractor vel calumniator teneatur ad reſtitutionem famæ. I. 487. 26.
2. An is, qui falſum crimen ſparſit vel teſtatus eſt, ad reſtitutionem teneatur cum jactura propriæ famæ, fortunæ, aut vitæ? Et quid, ſi crimen erat verum. I. 488. 27.
3. Qui ſint modi reſtituendi famam indirecte, quando directe reſtitui nequit ſine jactura propriæ famæ aut vitæ. I. 489. 28.
4. Ad quid obligatur, qui committendo crimen prævidit, alium loco ſui capiendum & occidendum. I. 490. 29.
5. An ad reſtitutionem teneatur, qui jam infamatum in uno genere criminis infamavit in alio genere. I. 491. 30.
6. An detur obligatio reſtituendi, quando ex detractione nullum ſecutum eſt præjudicium, aut oblivione vulnus deletum, vel alio modo ſanatum eſt. I. 491. 31.
7. An excuſet a reſtitutione titulus compenſationis, ſi infamatus ſuum detractorem in pari, vel diverſo genere delicti infamavit. I. 492. 32.
8. An ſufficiat loco reſtitutionis, ſi detractor famam infamati augeat, aut ei familiaris fiat. I. 493. 33.
9. An detractor liberetur a reſtitutione, ſi hanc ipſi infamatus condonet. I. 493. 34.
10. An Prælatus teneatur ad reſtitutionem, ſi non compeſcit detrahentem ſuo ſubdito, aut ſubditum detrahentem extera. I. 494. 35.
11. An detractor teneatur etiam reſtituere damna ex detractione ſecuta. I. 494. 36.
12. An ad reſtitutionem famæ teneantur etiam hæredes detractoris. I. 495. 37.
13. Ad quam reſtitutionem teneatur, qui per detractionem alterum impedivit a beneficio conſequendo. I. 495. 38.
14. Vel qui crimen in alio notorium vulgavit in patria. I. 495. 39.
15. Quæ ſint cauſæ excuſantes a reſtitutione in hac materia detractionis. I. 495. 40. Et I. 600. 5.
Reſtrictio mentalis. 1. Quid ſit, & quotuplex. I. 498. 46.
2. An & quando licita. I. 504. 52. &c. Vide.

Vide. *Æquivocatio*.
Reus. 1. Quot modis possit procedi contra reum. I. 753. 1.
2. Quotuplex sit inquisitio. I. 753. 2.
3. An quilibet Judici in generali inquisitione licite possit denuntiare omnia crimina, quæ scit. I. 753. 3.
4. Quæ requirantur ad hoc, ut Judex instituat inquisitionem specialem. I. 754. 4.
5. Quid agendum Judici, si per gravissima indicia de crimine constet, nulla tamen præcesserit infamia. I. 755. 5.
6. An reus jam convictus aut confessus possit obligari ad manifestandos socios criminis. I. 755. 6.
7. An reus vel confessus de uno crimine possit interrogari & obligari ad respondendum etiam de alio crimine. I. 755. 7.
8. An reus teneatur judici fateri crimen, cujus nullum habetur indicium, nisi ex alterius judiciali confessione. I. 756. 8.
9. An capitalis criminis reus legitime a judice interrogatus teneatur fateri crimen. I. 756. 9.
10. Qualia requirantur indicia, ut reus possit subjici torturæ, & obligari ad confessionem criminis. I. 757. 10.
11. Quid consulendum reo, si Judex eum interroget de crimine, de quo nondum habentur indicia moraliter certa. I. 757. 11.
12. An reus pro sua liberatione licite offerat summam pecuniæ? & an Judex eam licite acceptet. I. 757. 12.
13. An reus licite fugiat ex carcere. I. 758. 13.
14. An alii reum licite iuvent ad fugiendum, & ad carcerem effringendum. I. 759. 14.
15. An liceat custodem carceris corrumpere pro liberatione amici. I. 759. 15.
16. An reo liceat decipere custodem carceris, v. g. copiosum dando potum, ut fuga parari possit. I. 759. 16.
17. An juste damnatus ad mortem ex mandato Judicis possit sumere venenum, vel se suspendere. I. 759. 17.
Vide. *Communio in Articulo mortis. Moribundus. Æquivocatio*.
Rixa. Vide. *Ira*.
Rubricæ. Vide. *Missæ Rubricæ*.
Sacramentum. 1. *Natura*. Quid sit. II. 74. 1.
2. Quid sit Sacramentum Novæ Legis. II. 74. 2.
3. In quo differant Sacramenta N. & V. T. II. 74. 3.
4. Quot dentur Sacramenta. II. 95. 4.
5. *Materia & forma*. An omnia Sacramenta constent materia & forma. II. 75. 5.
6. An mutatio substantialis materiæ & formæ reddat Sacramentum invalidum. II. 76. 1.
7. Quæ mutatio materiæ sit substantialis. II. 76. 2.
8. Et quæ formæ. II. 77. 3.
9. Et quæ sit dubia. II. 77. 4.
10. Quando inducat mutationem substantialem transpositio verborum. II. 78. 5.
11. Aut interruptio. II. 78. 6.
12. Aut omissio. II. 78. 7.
13. Vel additio. II. 79. 8.
14. Vel corruptio. II. 80. 9.
15. An peccet mortaliter, extra casum necessitatis adhibens materiam vel formam dubiam. II. 81. 10.
16. Vel qui deliberate utitur materia vel forma accidentaliter diversa. II. 81. 11.
17. Aut si id fiat ex incuria. II. 81. 12.
18. Quando liceat uti forma conditionata. II. 81. 13.
19. *Causalitas*. An Sacramenta physice causent gratiam. II. 82. 1.
20. Quales conferant gratias. II. 82. 2.
21. An inæqualiter dispositis conferant æqualem gratiam. II. 6.
22. Quæ imprimant characterem. II. 83. 7.
23. Quæ remoto obice reviviscant. II. 83. 8.
24. Quæ requiratur dispositio ad reviviscentiam Sacramentorum. II. 84. 9.
25. *Auctor & minister*. An Christus immediate instituerit Sacramenta. II. 84. 1.
26. Quis sit minister Sacramentorum. II. 84. 2.
27. An in ministro requiratur intentio faciendi, quod facit Ecclesia. II. 85. 3.
28. An ea debeat esse actualis. II. 85. 4.
29. An sufficiat intentio, faciendi materialiter, quod facit Ecclesia. II. 85. 5.
30. An sufficiat habitualis. II. 85. 6.
31. An requiratur virtualis. II. 85. 7.
32. Et explicita. II. 86. 8.
33. An error ministri circa fidem obsit valori Sacramentorum. II. 86. 9.
34. An ad eorum valorem requiratur fides & probitas ministri. II. 87. 10.
35. An ad licitam administrationem requi-

quiratur in ministro status gratiæ. II. 87. 11.
36. An etiam tunc, si non solenniter administrat. II. 89. 12.
37. An liceat petere Sacramentum a ministro evidenter constituto in peccato mortali. II. 89. 13.
38. *Recipiens*. An in recipiente requiratur intentio habitualis. II. 90. 3.
39. Aut fides interna. II. 91. 4.
40. Qualis dispositio requiratur in adultis ad fructuosam susceptionem baptismi. II. 91. 5.
41. Et pœnitentia. II. 92. 6.
42. An ad recipienda Sacramenta vivorum requiratur status gratiæ. II. 92. 7.
43. An in receptione cujuslibet Sacramenti requiratur propositum vivendi congrue ad finem cujuslibet Sacramenti. II. 92. 8.
44. An Sacramenta inæqualiter dispositis conferant inæqualem gratiam. II. 93. 9.

Sacratum tempus. Vide. *Impedimenta impedientia*.

Sacrilegium. 1. Est irreverens tractatio rei Deo ad divinum cultum sacratæ. I. 302. 1.
2. Dividitur in personale, locale, reale. I. 302. 2. 3. 4. 5.
3. Violatio simplicis voti castitatis in foro Canonico non est proprie sacrilegium. I. 303. 6.
4. Actus luxuriosus in Subdiacono, & simul Religioso continet triplicem speciei malitiam. I. 303. 7.
5. Tractio Clericorum ad forum Sæculare in causis pure Ecclesiasticis est proprie Sacrilegium. I. 303. 8.
6. Infamatio personæ sacræ non est Sacrilegium. I. 303. 9.
7. Furtum, homicidium, perjurium, &c. commissa a Clerico, vel Religioso non sunt sacrilegium. I. 303. 10.
8. Ad loca sacra referuntur Ecclesiæ, cœmeteria, monasteria, xenodochia, loca per erectionem Crucis ab Episcopo deputata ad celebrandum divina. I. 304. 11.
9. Sacrilegium est ablatio bonorum Ecclesiasticorum, fraudatio piorum legatorum, ac jurium. I. 304. 12.
10. Et furtum quodvis in Ecclesia factum. I. 304. 13.

Sacrilegium in genere luxuriæ. 1. Quid sit I. 451. 32.
2. Quot modis soleat committi. I. 451. 33.
3. An Clericus in sacris & simul Religiosus sic peccando committat duplex Sacrilegium. I. 451. 34.
4. An differat specie Sacrilegium contra votum solenne castitatis, & contra simplex. I. 451. 35.
5. An sit sacrilegium actus luxuriosus cum persona habente appensas Reliquias. I. 451. 36.
6. An sit sacrilegium copula conjugalis in loco sacro. I. 451. 37.
7. An sint sacrilegium aspectus, cogitationes, vel actus obscœni in loco sacro. I. 452. 38.
8. Quæ loca habenda pro sacris in ordine ad committendum sacrilegium. I. 452. 39.
9. Qualis effusio seminis requiratur ad polluendam Ecclesiam. I. 452. 40.

Sævitia. Vide. *Divortium*.

Sanctorum cultus. Vide. *Adoratio*. *Festa*. *Imagines*.

Stisfactio. 1. An confessarii jure divino teneantur imponere pœnitentiam peccatis proportionatam. II. 290. 1.
2. An ad obligentur etiam tempore Indulgentiæ plenariæ vel Jubilæi. II. 290. 2.
3. An detur gravis obligatio, pœnitentiam injunctam acceptandi & implendi. II. 298. 1.
4. An pœnitens, si pœnitentia ipsi videatur nimis difficilis, possit licite sine absolutione discedere, & adire alium confessarium. II. 299. 2.
5. An confessarius possit mutare pœnitentiam ab alio injunctam. II. 299. 4.
6. Quid agendum pœnitenti, si pœnitentia injuncta videatur ipsi moraliter inobservabilis. II. 299. 3.
7. An pro peccatis publicis etiam publica pœnitentia injungenda sit. II. 299. 5.
8. Et qualia sint illa peccata publica. II. 300. 6.
9. An pro peccatis publicis possit imponi pœnitentia etiam solennis. II. 300. 7.
10. Quales pœnitentiæ imponi possint pro peccatis publicis. II. 300. 8.
11. An approbandæ sint pœnitentiæ a Genetto relatæ pro peccatoribus publicis. II. 301. 9.
12. An expediat, ut Episcopi quædam notoria crimina sibi reservent ad pœnitentias Canonicas. II. 301. 10.
13. Quæ pœnitentiæ possint convenienter injungi respectu nobilium & divitum. II. 302. 11.

14. Et

14. Et quæ pro plebeis. II. 303. 12.
15. An pro pœnitentia possit injungi opus jam aliunde præceptum. II. 303. 13.
16. Vel actus internus. II. 304. 14.
17. Vel preces pro defunctis, aut pro conversione peccatorum. II. 304. 15.
18. Quomodo intelligendum; quod melius sit, pœnitentem cum parva pœnitentia mittere ad purgatorium, quam cum magna ad infernum. II. 304. 16.

Scrupulositas. 1. *Definitio*. Scrupulus est imprudens apprehensio peccati, ordinarie cum passione vani metus conjuncta. I. 20. 1.
2. Scrupulosus est, qui contraxit jam habitum cedendi scrupulis, iisque actiones suas conformandi. I. 21. 2.
3. *Causæ*. *Causæ* scrupulorum sunt. 1. Temperamentum melancholicum conjunctum cum meticulositate. 2. Superbia, pertinacia, & mentis inconstantia. 3. Pusillanimitas & abjectio mentis. 4. Ignorantia. 5. Conversatio cum scrupulosis. 6. Fraus dœmonis. 7. Specialis providentia Dei. I. 21. 3.
4. *Signa*. *Signa* scrupulosi sunt. I. Si unius sui confessarii dictis non aquiescat. 2. Si circa idem objectum frequenter mutet judicium. 3. Si ob perturbationem mentis in actionibus externis perturbate agat. 4. Si faciat reflexiones infinitas ad circumstantias actionis præteritæ. 5. Si sæpius cum iisdem dubiis ad confessarium redeat. 6. Si in omnibus apprehendat peccatum contra proborum & doctorum judicium. 7. Si experiatur nimiam anxietatem & impetuositatem animi statim præcipitanter agendo. 8. Si confessarius ipsi declaret, eum esse Religiosum. I. 22. 5.
5. *Remedia*. *Remedia* scrupulosorum præcipua sunt. 1. Ut quis ex signis scrupulosi convincatur, & credat, se esse scrupulosum. 2. Ut persuadeatur & credat, animi meticulositatem & anxietatem esse inordinatam passionem instar iræ vel concupiscentiæ, cui resistendum est. 3. Ut in actionibus externis consueta non omittat, nec mutet. 4. Ut in rebus legis humanæ, vel in dubiis legis naturalis ac divinæ sequatur judicium confessarii. 5. Ut a confessario non permittatur proponere peccata dubia, vel non plura, nisi tria vel quatuor. 6. Si confessarius moraliter certus sit, a pœnitente scrupuloso vix unquam committi peccata plene deliberata, non permittatur ipsi frequens confessio, sed tantum menstrua, aut post duas septimanas. 7. Ut, si pulsetur scrupulo, eliciat actum amoris erga Deum; proponat confiteri dubium in proxima confessione ordinaria, & sic sine ulla reflexione ad præterita instet hilariter suis negotiis. &c. I. 21. 4.

Scandalum. 1. Est dictum vel factum præbens proximo occasionem ruinæ spiritualis. I. 226. 1.
2. Scandalum *acceptum* est, quod oritur ex actione excusabili. Scandalum *pusillorum* est, quod ne quidem habet speciem mali. *Pharisaicum* est, quod oritur ex actione positive bona. I. 226. 2.
3. Dare scandalum ex suo genere est peccatum grave. I. 226. 3.
4. Ad ejus malitiam sufficit advertentia niterpretativa, dum quis potuit & debuit advertere ad sequelam. I. 226. 4.
5. Hinc ad ejus malitiam non requiritur intentio causandi scandalum. I. 227. 5.
6. Fit peccatum veniale ex parvitate materiæ, & ex defectu plenæ deliberationis. I. 227. 6.
7. Est peccatum specie distinctum ab actu, cui annectitur. I. 227. 7.
8. Hinc actus venialiter peccaminosus aut de se etiam indifferens potest esse peccatum mortale in genere scandali. I. 228. 8.
9. Bona ad propriam vel alienam salutem, perfectionem, honestatem, indigentiæ sublevationem necessaria omittenda non sunt ob scandala exinde oritura. I. 230. 9. Sed quæ necessaria non sunt, omittenda vel differenda sunt. l. cc.
10. Non datur obligatio cedendi sua jura certa ratione scandali; circa jura incerta datur obligatio ineundi compositionem, quæ si recusetur, licebit sua jura prosequi non obstante scandalo. Aliquando tamen ex charitate erga Deum datur obligatio cedendi aliquid de jure suo. I. 231. 10.
11. In confessione datur obligatio exprimendi speciem scandali dati. I. 232. 11.
12. Ac etiam exprimendi numerum personarum scandalizatarum. I. 232. 12.
13. Non licet vendere instrumenta peccati, probabiliter exinde eventuri, nisi adhibeantur cautelæ, quibus sufficienter præcaveatur peccatum. I. 232. 13.

14. Non

14. Non licet ponere actionem de se inductivam ad peccandum animo tentandi proximum; licet tamen ex urgenti causa concernente bonum commune communitatis ponere occasionem de se non inductivam ad peccandum respectu saltem mediocriter proborum. I. 233. 14.
15. Non licet ab alio petere auxilium, quod præstari nequit sine actu externo de se peccaminoso. Potest tamen peti auxilium in necessitate ab eo, cujus sola interna intentio creditur fore peccaminosa. I. 234. 15.
16. Non licet personis privatis, vendere aut locare domos meretricibus, licet tamen eas vendere Reipublicæ. I. 234. 16.
17. Non licet dare munera concubinæ Judicis, ut eum roget pro obtinenda æqua sententia. I. 234. 17.
18. Nec licet filiis aut famulis ministrare ad actiones ex sua natura morali, hoc est, consideratis circumstantiis, manifeste tendentes ad peccatum, sive proxime sive remote disponant. I. 235. 18.
19. Si evidens sit, bellum Turcarum contra Christianos esse injustum, non licet captivis cooperari ad horum damnificationem. Secus autem, si non sit evidenter injustum. I. 235. 19.
Scholæ. Vide. *Parochus*.
Seminaria. Vide. *Communio paschalis*.
Servi. Vide. *Mancipia*. *Domini*. *Dominium*. *Impedimentum conditionis*. *Bellum*.
Sexagenarii. Vide. *Jejunium*.
Sigillum Confessionis. 1. Quid sit. II. 390. 1.
2. Unde probetur. II. 390. 2.
3. An liceat uti notitia Sacramentali, quando alias pœnitenti immineret majus malum. II. 390. 3.
4. An Superiores possint ea notitia uti ad externam gubernationem. II. 391. 4.
5. An pro ejus licito usu sufficiat licentia pœnitentis *præsumpta*. II. 391. 5.
6. Vel ejus licentia *tacita*, aut *implicita*. II. 391. 6.
7. Vel saltem *expressa*? & quales ad hujus usum requirantur conditiones. II. 392. 7.
8. An veteres Theologi tradiderint eandem doctrinam. II. 392. 8.
9. An confessarius ligetur Sigillo, si pœnitens dicat, se occisurum regem, vel se pœnitere de peccatis. II. 401. 9.
10. An in violatione Sigilli detur parvitas materiæ. II. 402. 10.
11. Quæ comprehendantur Sigillo. II. 403. 11.
12. An eo comprehendantur defectus naturales pœnitentis. II. 403. 12.
13. An liceat loqui de complice pœnitentis. II. 403. 13.
14. Quid respondeat confessarius, si conscius delictorum pœnitentis moribundi eum in obitu interroget, an moribundus, v. g. puer hoc vel illud delictum, in quo deprehensus est, sincere confessus sit? & quid agendum, si moribundus illud non sit confessus. II. 404. 14.
15. An impœnitenti, aut ficte confitenti danda sit Scheda confessionalis. II. 404. 15.
16. Quinam obligentur Sigillo. II. 404. 16.
17. An confessarius, si commiserit defectum in confessionali, possit pœnitentem extra confessionem, vel in proxima confessione monere. II. 405. 17.
18. Quæ sit pœna fractionis Sigilli. II. 406. 18.
19. Ex quibus causis confessarius possit excusari a peccato mortali quoad fractionem Sigilli. II. 406. 19.
Simonia. 1. Est studiosa voluntas emendi aut vendendi rem spiritualem pro temporali. I. 305. 1.
2. Dividitur varie. I. 305. 2.
3. Simonia *juris naturalis ac divini* est venditio rei *intrinsece spiritualis* pro temporali. I. 305. 3.
4. Simonia *juris Ecclesiastici* est venditio *rei temporalis Spirituali annexæ* pro temporali. I. 305. 4.
5. *Mentalis* est, quæ pacto externo solum tacito exprimitur. I. 306. 5.
6. *Conventionalis* est, quæ pacto externo explicito exprimitur, ita tamen ut pactum saltem ex una parte necdum sit opere expletum. I. 306. 6.
7. *Realis* est, quæ utrinque opere completa est. 306. 7.
8. *Confidentialis* est, quæ saltem tacito beneficiarium obligat vel ad pensionem, vel ad regressum, vel ad accessum, vel ad ingressum, vel ad aliud onus beneficio extraneum. I. 306. 8.
9. Pretium Simoniacum est triplex; *a manu*, *a lingua*, *ab obsequio*. I. 307. 9.
10. Diversi modi, quibus committitur *a manu*. I. 307. 10.

11. Quibus modis committatur *a lingua*. I. 307. 11.
12. Quibus modis committatur *ab obsequio*. I. 307. 12.
13. Quomodo agnosci possit, an temporale detur per modum pretii, vel doni gratuiti? I. 308. 13.
14. Proprie loquendo non datur Simonia *pure mentalis*, quamvis tota malitia Simoniæ posset contineri in solo actu interno. I. 308. 14.
15. Ad rationem Simoniæ realis perfectæ requiritur ut sit utrinque completa. I. 309. 15.
16. Non incurrit pœnas Simoniæ, qui ficte promittit. I. 309. 19.
17. Non datur parvitas materiæ in Simonia juris naturalis & divini, datur tamen in Simonia juris Ecclesiastici. I. 309. 17.
18. Quæ materiæ pertineant ad Simoniam juris Ecclesiastici? I. 309. 18.
19. In administratione Sacramentorum nil licet accipere titulo specialis laboris, sed tantum titulo *taxæ*, seu *consueti*. I. 310. 19.
20. Unde possit colligi, quo quid titulo petatur. I. 311. 20.
21. Circa Sacramentalia Simoniacum est. 1. Ea carius vendere ratione benedictionis. 2. Circa res benedictas instituere negotiationem publicam. 3. vendere res benedictas ad usus profanos. 4. Sine negotiatione tamen in casu particulari licet alienare res benedictas computato solo pretio materiæ & artis. I. 311. 21.
22. Nec locus sacer, nec jus sepulturæ vendi potest sine Simonia; licet tamen benefactori Ecclesiæ etiam ex pacto assignare locum honoratiorem pro Sepultura. I. 311. 22.
23. Simoniacum est pacisci de certo pretio pro exequiis, anniversariis, conductu, vel aliis obligationibus piis, licet tamen exigere *taxam*, *consueta*, donare ad provocandam gratitudinem. I. 312. 23.
24. Pro ingressu in Religionem non licet pacisci de certa summa, nisi recipiendus sit supernumerarius; qui si dein nullus habeatur, patebit fictio Simoniaca. Licet etiam inter Candidatos cæteris paribus præferre benefactorem. I. 313. 24.
25. Non licet pacisci pro labore actui vel officio Clericali intrinseco. Licet tamen pacisci pro labore indebito, qui tam actui quam officio Clericali extrinsecus est. 314. 25.
26. Non est Simoniacum locare operam pro docendis scientiis theologicis, licet ipsæ vendi non possint. I. 315. 26.
27. Est Simoniacum concionari pro pretio; non tamen exigere taxam vel consueta in partem sustentationis. I. 315. 27.
28. Annexa rei spirituali, sive sint antecedenter annexa, ut materia vestium vel vasorum sacrorum, sive concomitanter, ut labor actionis sacræ, sive consequenter, ut reddituum jus beneficii, non possunt vendi sine Simonia. I. 315. 28.
29. Etiam beneficia simplicia sunt invendibilia jure divino. I. 315. 29.
30. Jus pensionis Clericalis, quæ ex bonis Ecclesiasticis præstatur, non potest vendi absque Simonia. I. 316. 30.
31. Immo ne quidem fructus talis pensionis possunt sine Simonia vendi ad vitam pensionarii. I. 316. 31.
32. Simoniacum etiam est vendere præstimonia, commendas, coadjutorias, Capellanias erectas authoritate Episcopi; sed non Præfecturas Hospitalium. I. 317. 32.
33. Jus patronatus reale simul cum ipsis bonis licite alienatur, dummodo ratione illius non exigatur auctius pretium. Simoniacum etiam est, si patronus præsentato imponat onus non intrinsecum beneficio, vel jus patronatus familiare alienetur in extraneos absque authoritate Ecclesiæ. I. 317. 33.
34. Quomodo Simonia locum habeat in permutatione rerum Sacrarum & beneficiorum. I. 318. 34.
35. Vel in resignatione. I. 318. 35.
36. Vel in transactione super beneficiis. I. 319. 36.
37. Quæ sint pœnæ Simoniacorum. I. 320. 37.
38. Quæ oriatur obligatio restitutionis ex Simonia? & cui facienda. I. 320. 38.
39. Quis possit dispensare cum Simoniacis. I. 321. 39.
Vide. *Beneficiatus*. *Parochus*. *Episcopus*. *Canonicus*. *Patronus*.

Societatis contractus. 1. Quid sit. I. 651. 1.
2. An sit contractus Societatis, si mercator suo institori promittat sextam lucri partem. I. 651. 2.

3. Vel

3. Vel si conferens ad negotiationem Summam pecuniæ relicto Sociis periculo sortis paciscatur sibi determinatam lucri partem. I. 651. 3.
4. An dissoluta Societate non tantum lucrum, sed etiam sors pro rata collatæ pecuniæ dividenda sit. I. 651. 4.
5. Quid observandum in Societate circa pastum & fructus pecorum. I. 652. 5.
6. Quæ sit obligatio reciproca Sociorum ad invicem. I. 652. 6.
7. Quæ sint privilegia Sociorum. I. 653. 7.
8. Quibus modis solvatur contractus Societatis. I. 653. 8.
Sodomia. 1. Quid sit. I. 457. 50.
2. Quales circumstantiæ variantes malitiam Sodomiæ in confessione explicandæ sint. I. 458. 51.
3. Quæ pœnæ statutæ fuerint in Sodomitas. I. 458. 52.
4. An Clerici Sodomitæ incurrant ipso facto suspensionem ab officio & beneficio. I. 458. 53.
5. Quam pœnam statuerit S. Pius V. in Sodomitas. I. 459. 54.
6. An ad has pœnas incurrendas requiratur, ut Sodomia sit consumata. I. 459. 55.
7. An eam pœnam incurrat, qui Sodomiam commisit tantum semel aut bis. I. 459. 56.
8. An in confessione explicanda sit species agentis, vel patientis. I. 459. 57.
Sollicitantes in Confessionali. 1. Quæ prodierint Decreta Apostolica circa sollicitantes in confessionali ad turpia. II. 451. 1.
2. Quomodo sonet Bulla Gregorii XV. II. 452. 2.
3. Et Benedicti XIV. II. 455. 3.
4. An hæ Bullæ obligent in toto orbe, ac etiam in Germania. II. 455. 4.
5. Quid intelligatur per peccata *inhonesta* & *turpia*. II. 556. 5.
6. An sub hoc termino intelligantur etiam colloquia obscœna. II. 557. 6.
7. Vel actus inductivi ad delectationem morosam. II. 557. 7.
8. Quomodo sollicitatio censeatur fieri immediate ante confessionem. II. 557. 8.
9. Quomodo in confessione, vel in confessionali. II. 558. 9.
10. Quomodo post confessionem. II. 558. 10.
11. Qui teneantur denuntiare. II. 558. 11.
12. Quomodo facienda sit denuntiatio. II. 558. 12.
13. Quis sit usus, finis, & fructus hujus denuntiationis. II. 459. 13.
14. Cui sit facienda denuntiatio, si denuntiandus sit Religiosus. II. 559. 14.
15. An denuntiatio sit facienda, si dubia sit sollicitatio, aut dubia extensio Bullæ ad casum. II. 559. 15.
16. An pœnitens persona teneatur Confessarium denuntiare, si ipsamet sollicitationi consenserit? & quomodo tunc facienda denuntiatio. II. 560. 16.
17. Quid agendum, si Ordinarius nolit acceptare hanc constitutionem, nec se illi conformare. II. 561. 17.
18. An persona sollicitata teneatur denuntiare Confessarium, etsi vivat ex ejus eleemosina. II. 561. 18.
19. Vel si credat, eum jam esse emendatum? aut, num prius debeat uti correctione fraterna. II. 561. 19.
20. An crimen hoc faciat suspectum de hæresi. II. 622. 20.
21. Quæ causæ personam sollicitatam aut consciam sollicitationis excusent a denuntiatione. II. 622. 21.
22. An sollicitantes possint aliquando degradari, & judici laico tradi. II. 463. 22.
Solutio. 1. Quid sit. I. 643. 1.
2. Quibus modis possit quis liberari a solutione. I. 643. 2.
3. Qui gaudeant beneficio competentiæ. I. 643. 3.
4. An hoc beneficium competat omnibus sine sua culpa redactis ad incitas. I. 643. 4.
5. An gaudentes hoc beneficio competentiæ possint eam clam sibiipsis surripere. I. 644. 5.
6. An successor in beneficio vel Prælatura teneatur solvere debita contracta a suo antecessore. I. 644. 6.
7. Qui per errorem solvit indebitum, an illud possit clam repetere. I. 644. 7.
8. An satis sit, solvere creditori loco ejus, quod conventum est, quantum ejus interest. I. 645. 8.
9. In qua moneta sit facienda solutio. I. 645. 9.
10. Quibus debeat solvi. I. 645. 10.
11. Quis creditorum sit præferendus, si non possit omnibus solvi. I. 645. 11.
12. Quis servandus sit ordo solutionum per leges Civiles. I. 646. 12.

13. Quinam creditores sint specialiter privilegiati. I. 646. 13.
14. Qui creditores hypothecarii sint in jure privilegiati. I. 646. 14.
15. Qui eorum sint privilegio *personali* instructi. I. 646. 15.
16. Qomodo fiat solutio *per compensationem*. I. 646. 16.
17. Vel per *novationem*. I. 647. 17.
18. Vel per *delegationem*. I. 647. 18.
19. Vel per *assignationem*. I. 647. 19.
20. An creditor teneatur solutionem recipere per partes. I. 647. 20.
21. Quodnam debitum in dubio censeatur expunctum per solutionem partialem. I. 647. 21.
22. Quo tempore debeat fieri solutio. I. 647. 22.
23. Et quo loco. I. 647. 23.
24. An liberetur a solutione, qui eam misit per bajulum infidum, aut a prædonibus expilatum. I. 648. 24.
25. Quid agendum, si creditor ex frivolo prætextu non acceptet solutionem. I. 648. 25.
26. An creditori liceat uti occulta compensatione publica vel occulta, si debitor nolit solvere. I. 648. 26.
Somnia. Vide. *Divinatio*.
Soror. Vide. *Fratres*.
Sortes. Vide. *Divinatio*.
Spes. 1. Quid sit. I. 544. 1.
2. An idem sit, ac amor concupiscentiæ. I. 544. 2.
3. Quodnam sit objectum materiale spei. I. 544. 3.
4. Et quodnam sit formale. I. 544. 4.
5. In quo sensu spes dicatur certa & secura. I. 545. 5.
6. Quoties in vita homo teneatur elicere actum Spei. I. 545. 6.
7. Quomodo possit elici actus Spei. I. 545. 7.
Sponsalia impedimentum. Vide. *Impedimenta impedientia*.
Sponsalia. 1. Quid sint. II. 568. 1.
2. Quibus verbis aut signis contrahantur. II. 568. 2.
3. An contrahatur obligatio ex verbis aut signis dubiis. II. 568. 3.
4. Quam obligationem pariat promissio ficta. II. 568. 4.
5. Aut joco facta. II. 569. 5.
6. Quid, si puella ob fictam promissionem concessit usum corporis. II. 569. 6.
7. An deflorator teneatur ducere corruptam, si nulla accessit promissio. II. 570. 7.
8. An valeant sponsalia *gravi metu* injuste extorta. II. 570. 8.
9. Quomodo valeant contracta *sub conditione*. II. 571. 9.
10. Vel inita *sub modo*? vel *ad diem*. II. 571. 10.
11. An pariant obligationem hæc verba: *nullam ducam nisi te*. II. 571. 11.
12. Quid sit Arrha? & quæ ejus obligatio. II. 572. 12.
13. Quid sit sponsalitia largitas? & quæ illius obligationes. II. 572. 13.
14. Quomodo sponsalibus possit adjici pœna. II. 572. 14.
15. An sponsalia clandestina sint licita. II. 573. 15.
16. An sponsalia personæ catholicæ cum hæretica in locis mixtæ Religionis sint licita. II. 573. 16.
17. An ea saltem sint valida. II. 574. 17.
18. An sponsalia possint contrahi per proxenetam? procuratorem? vel per litteras? II. 574. 18.
19. An valeant per parentes pro liberis? vel per tutorem pro pupillo. II. 574. 19.
20. An contracta sine consensu parentum sint licita. II. 575. 20.
21. An necessario præcedant matrimonium. II. 576. 21.
22. An vi legis Ecclesiasticæ debeant contrahi coram parocho & testibus. II. 576. 22.
23. Quas obligationes sponsus & sponsa contrahant per sponsalia. II. 576. 23.
24. An pars recusans impletionem sponsalium possit cogi per excommunicationem. II. 577. 24.
25. Quomodo ex Sponsalibus oriatur impedimentum publicæ honestatis? & quid sit. II. 577. 25.
Sponsalitia largitas. Vide. *Sponsalia*.
Sponsalium dissolutio. 1. Quibus modis dissolvantur sponsalia. II. 577. 26.
2. An etiam jurata dissolvantur mutuo consensu. II. 578. 27.
3. Aut confirmata per subsequentem copulam. II. 578. 28.
4. An sponsus vel sponsa teneatur ad restitutionem, ac mortaliter peccet, si minis extorqueat a comparte consensum ad dissolutionem sponsalium. II. 578. 29.

5. Sponsus vel sponsa contrahens impedimentum per copulam cum consanguinea persona compartis an teneatur petere dispensationem. II. 578. 30.
6. An sponso post contracta sponsalia liceat suscipere Sacro Ordiness. II. 578. 31.
7. An persona desponsata licite ingrediatur Ordinem invita comparte. II. 579. 32.
8. Quomodo dissolvantur sponsalia per superveniens impedimentum. II. 579. 33.
9. Quæ sint justæ causæ resiliendi a sponsalibus. II. 579. 34.
10. An detur jus resiliendi, si post cognitionem de jure resiliendi admittatur copula. II. 579. 35.
11. Qualis dolus in desponsatione commissus præbeat causam resiliendi. II. 579. 36.
12. An contrahens teneatur comparti manifestare occultum defectum, quo cognito absterreretur a sponsalibus. II. 579. 37.
13. An discessus in terras remotas sine consensu compartis sine spe brevis reditus sit justa causa resiliendi a sponsalibus etiam juratis. II. 580. 38.
14. An solvantur sponsalia per compartis ingressum in Novitiatum. II. 581. 39.
15. An compartis fornicatio superveniens, vel noviter retecta, præbeat causam resiliendi. II. 581. 40.
16. An utraque pars habeat jus resiliendi, si utraque commisit fornicationem. II. 581. 41.
17. An sponsi vel sponsæ tactus impudici vel oscula cum persona tertia præbeant jus resiliendi. II. 582. 42.
18. An idem jus præbeat quælibet notabilis mutatio sponso vel sponsæ superveniens. II. 582. 43.
19. Quid, si una pars sit notabiliter ditior. II. 582. 44.
20. An dissolutio possit fieri solo mutuo consensu sine authoritate Judicis. II. 582. 45.
21. Quæ requiratur certitudo causæ idoneæ ad dissolvendum. II. 583. 46.
22. Quomodo solvantur per lapsum temporis præfixi. II. 583. 47.
23. Quomodo contracta inter impuberes solvantur adepta pubertate. II. 584. 48.
Vide. *Impedimentum impediens*.

Spurii. Vide. *Parentes*. *Fornicatio*.
Stuprum. 1. Quid sit. I. 448. 20.
2. An differat specie a fornicatione. I. 448. 21.
3. An sit stuprum, si puella in deflorationem consentiat. I. 448. 22.
4. Ad quam compensationem stuprator teneatur. I. 448. 23.
5. An ad compensationem teneatur, si consensum solum extorsit blanditiis, muneribus, precibus. I. 449. 24.
6. An corrupta per copulam possit velari ac sacrari. I. 449. 25.
Subdiaconatus. 1. Quid sit II. 525. 1.
2. Quæ sit ejus materia. II. l. cc.
3. Et quæ forma. II. l. cc.
4. Quod sit officium Subdiaconi. II. 525. 2.
5. Quæ sit obligatio Subdiaconi. II. 525. 5.
Subreptitium. Vide. *Dispensatio*. *num.* 20.
Substitutio. Vide. *Testamentum*.
Suicida. Vide. *Homicidium*.
Superbia. 1. Quid sit. II. 21. 1.
2. Quæ illius species? & qui actus. II. 21. 2.
3. Quæ illius filiæ. II. 22. 3.
4. Quid sit vana gloria. II. 22. 4.
5. An semper sit peccatum, quærere gloriam in mundo. II. 22. 5.
6. An operari ex motivo vanæ gloriæ possit esse peccatum mortale. II. 23. 6.
7. Quid sit jactantia. II. 25. 7.
8. Et fastus. II. 25. 9.
9. Et hypocrisis. II. 26. 11.
10. Et contentio. II. 28. 13.
11. Et pertinacia. II. 30. 17.
12. Et discordia. II. 31. 19.
13. Et præsumptio. II. 32. 22.
14. Et ambitio. II. 33. 26.
15. Quomodo possit peccari per jactantiam. II. 25. 8. Et per fastum. II. 26. 10. Et per pertinaciam. II. 30. 18.
16. Et præsumptionem. II. 32. 25.
17. Aut ambitionem. II. 34. 30.
18. An hypocrisis sit speciale peccatum. II. 27. 12.
19. An contentio ex suo genere sit peccatum mortale. II. 28. 14.
20. An peccent graviter, qui contentiose impugnant veritatem levis momenti circa res spirituales. II. 29. 15.
21. An & quomodo contentiosa impugnatio falsitatis sit peccatum. II. 29. 16.
22. An discordia ex suo genere sit pecca-

catum mortale. II. 31. 20.
23. An semper sit peccatum mortale. II. 31. 21.
24. An præsumptio ex suo genere sit mortale. II. 32. 23.
25. Et ambitio. II. 33. 27.
26. In quo consistat malitia præsumptionis. II. 32. 24.
27. Quomodo possit peccari præsumptione. II. 32. 25.
28. In quo consistat malitia ambitionis. II. 33. 28.
29. An graviter peccetur quærendo honores ad majorem Dei gloriam. II. 33. 29.
30. Quomodo possit peccari ambitione. II. 34. 30.

Superstitio. 1. Est cultus erroneus Deo aut dœmoni exhibitus. I. 267. 1.
2. Superstitio cultus indebiti est cultus vero Deo exhibitus, sed inordinatus per excessum vel defectum. I. 268. 3.
3. Recensentur variæ praxes superstitiosæ. I. 282. 7.

Supina ignorantia. Vide *Ignorantia*.

Surdus & mutus. Vide *Communio paschalis*. *Confessarius*.

Suspensio. 1. Quid sit. II. 559. 1.
2 Et quotuplex. II. 559. 3.
3. An omnis suspensio sit censura. II. 559. 2.
4. An simpliciter sub hoc termino sit intelligenda totalis. II. 559. 4.
5. Quinam possint aut soleant comprehendi in suspensione. II. 560. 5.
6. An suspensio possit incurri etiam sine propria culpa. II. 560. 6.
7. Qui sint effectus supensionis. II. 560. 7.
8. Quæ actiones liceant in suspensione solum partiali. II. 560. 8.
9. An suspensus possit recipere Sacramenta. II. 560. 9.
10. An liceat audire Missam suspensi? aut ab eo recipere Sacramenta. II. 560. 10.

Suspicio. 1. Quid sit, & quotuplex. I. 496. 41.
2. An omnis suspicio de prava alterius intentione vel actione sit peccatum. I. 496. 43.
Vide. *Judicium temerarium*. I. 496. 42.

Susurratio. Vide. *Invidia*.

Tentatio Dei. 1. Est temeraria provocatio omnipotentiæ divinæ ad operandum præter ordinem naturæ & gratiæ. I. 287. 1.
2. Datur formalis & interpretativa. I. 288. 2.
3. Non semper fundatur in incredulitate, sed frequenter in nimia præsumptione. I. 288. 3.
4. Est ex suo genere peccatum mortale. I. 288. 4.
5. Nunquam licet a Deo petere miraculum sine speciali permissione divina sufficienter homini manifestata. Talis permissio datur, quando Deus homini donum miraculorum notorie contulit. I. 289. 5.
6. Quando miraculum etiam licite petitur, non tamen petendum est sine necessitate vel spirituali utilitate; nec absolute sed conditionate si fuerit ad majorem Dei gloriam & propriam salutem, nec sine subordinatione ad bonum commune communitatis & Ecclesiæ. I. 289. 6.
7. Esset tentatio Dei, si quis forte statum vitæ eligat, quamdiu habet alia media instituendi prudentem electionem. I. 290. 7.
8. Est tentatio Dei si quis hæretico sub conditione secuturæ conversionis spondeat miraculum. I. 290. 8.
9. Est etiam Dei tentatio, si quis petat miraculum ad evitandum præcise temporale damnum bonorum, vel honoris. I. 290. 9.
10. Nec licet sine speciali instinctu interno petere miraculum ad tranquillius serviendum Deo, nisi ubi constat de dono miraculorum. I. 291. 10.
11. Est etiam tentatio Dei, si personæ piæ hortatu Superiorum petant a Deo revelationes non necessarias Ecclesiæ, nisi id fiat ex speciali permissione Dei. I. 291. 11.
12. Etiam *Purgatio vulgaris* antiquitus usitata ope ferri candentis erat tentatio Dei. I. 291. 12.

Tentationes venereæ. Vide. *Peccatum*.

Testamentum. 1. Quid sit testamentum. I. 653. 1.
2. Et Codicillus. I. 653. 2.
3. Et Legatum. I. 653. 3.
4. Et Substitutio. I. 653. 4.
5. Et fideicommissum. I. 653. 5.
6. Et Legitima. I. 653. 6.
7. Quotuplex sit testamentum. I. 654. 7.
8. Quæ requirantur solennitates ad testamentum scriptum. I. 654. 8.

9. Et quæ ad nuncupativum. I. 654. 9.
10. Quæ testamenta sint privilegiata, ut in iis non requirantur illæ solennitates. I. 654. 10.
11. Quæ requirantur solennitates ad Codicillum. I. 654. 11.
12. Quid sit, & quid operetur clausula Codicillaris. I. 655. 12.
13. Quid sit Trebellianica. I. 655. 13.
14. Quid sit Falcidia. I. 655. 14.
15. Qui possint esse testes idonei in Testamento. I. 655. 15.
16. An testamentum scriptum ex defectu v. g. subscriptionis invalidum habeat saltem vim testamenti nuncupativi. I. 655. 16.
17. An testamentum nuncupativum sit validum, in quo testator non nominat hæredem, sed se refert ad schedam, ubi reperitur nomen hæredis. I. 656. 17.
18. An valeat testamentum nuncupativum nutibus factum ad alterius interrogationem. I. 656. 18.
19. An testamentum ex defectu solennitatis alicujus invalidum sit irritum in foro externo. I. 656. 19.
20. An corruente ob defectum solennitatis testamento corruant etiam legata & fideicommissa particularia. I. 656. 20.
21. An testamentum ob defectum solennitatum in foro externo irritum sit etiam irritum in foro interno. I. 656. 21.
22. An quinque testes in Codicillo requirantur ad valorem, vel tantum ad probationem. I. 657. 22.
23. An ad valorem testamenti in foro canonico sufficiant duo testes cum parocho. I. 657. 23.
24. Quid requiratur ad valorem testamenti vel Legati pii. I. 657. 24.
25. Quæ possint vocari pia. I. 658. 25.
26. An valeant Legata profana inserta testamento pio non solenni. I. 658. 26.
27. Quid requiratur ad valorem testamenti privilegiati inter liberos. I. 658. 27.
28. Aut testamenti militaris. I. 658. 28.
29. Aut testamenti rusticorum. I. 658. 29.
30. Aut testamenti in peste confecti. I. 658. 30.
31. Quid requiratur in testamento *ad acta* deposito. I. 659. 31.
32. Qui non possint testari. I. 659. 32.
33. Quomodo adeunda hæreditas. I. 660. 33.
34. In quot partes dividatur hæreditas. I. 660. 34.
35. Qui sint hæredes necessarii. I. 661. 35.
36. Ex quibus causis exhæredari possint. I. 661. 36.
37. Quæ requirantur conditiones ad validam exhæredationem liberorum. I. 661. 37.
38. Qui non possint institui pro hærede. I. 661. 38.
39. An testamentum rumpatur per professionem. I. 662. 39.
40. An semper possit revocari, etsi præcesserit pactum vel juramentum de non revocando. I. 662. 40.
41. An possit scribi hæres incertus ab alio post mortem designandus. I. 662. 41.
42. Quando locum non habeat Falcidia vel Trebellianica. I. 662. 42.
43. Quibus modis resolvitur seu annullatur testamentum. I. 663. 43.
44. Quotuplex sit executor testamenti. I. 663. 44.
45. Quis possit constitui in executorem testamenti. I. 663. 45.
46. Ad quid obligetur executor testamenti. I. 664. 46.
47. Quis possit commutare ultimas voluntates. I. 664. 47.
48. Quo ordine succedant hæredes ab intestato. I. 664. 48.
49. An nepotes succedant in capita vel in stirpes. I. 664. 49.
50. Quomodo ab intestato succedant privigni. I. 664. 50.
51. Quomodo succedant liberi naturales, spurii, legitimati. I. 664. 51.
52. Quis succedat Clerico ab intestato. I. 665. 52.
53. Quomodo conjuges sibi invicem succedant ab intestato. I. 665. 53.
54. Formula testamenti. I. 665. 53.
Testis. 1. Qui sint testes idonei. I. 745. 1.
2. Quæ in teste legitimo requirantur qualitates. I. 746. 2.
3. Qui sint testes idonei solum in certis causis. I. 746. 3.
4. Qui prohibeantur testari pro certis personis. I. 746. 4.
5. Vel contra certas personas. I. 747. 5.
6. Vel in certis causis. I. 747. 6.

7. In

7. In quibus caufis admittantur teftes alioquin excepti. I. 747. 7.
8. An teftes ante depofitionem teftimonii debeant effe jejuni. I. 748. 8.
9. Quomodo fint examinandi a judice. I. 748. 9.
10. Quid juris, fi teftes varient. I. 749. 10.
11. Qui poffint cogi ad ferendum teftimonium. I. 750. 11.
12. An teftis a competente Judice legitime interrogatus teneatur teftari verum. I. 750. 12.
13. An uti poffit æquivocatione. vel reftrictione mentali abfolute fenfibili. I. 750. 13.
14. An Judex per torturam poffit extorquere veritatem, fi eam videatur celare ex malitia. I. 751. 14.
15. An teftis ante fententiam teneatur revocare teftimonium, fi per errorem vel oblivionem depofuit falfum. I. 751. 15.
16. An teftis teneatur teftari de crimine, fi de eo nulla præcefferunt publica indicia. I. 751. 16.
17. An teneatur teftari Medicus, Chirurgus, Advocatus, Obftetrix, de re, quam receperunt fub Secreto. I. 752. 17.
18. Quot requirantur teftes ad plene probandum. I. 752. 18.
Vide. *Mendacium*. *Æquivocatio*.
Thefaurus. Vide. *Dominium circa foffilia*.
Titulus Menfæ. 1. Quid fit titulus, & quotuplex. II. 525. 18.
2. Quam pœnam incurrant ordinati ex ficto titulo. II. l. cc.
Titulus poffeffionis. Vide. *Præfcriptio*.
Tonfura. 1. Quid fit. II. 522. 3. Et quæ ejus privilegia. II. 522. 5.
2. Quæ requirantur ad eam recipiendam. II. 522. 4.
3. Quid fignificet corona Clericalis. II. 522. 6.
Trebellianica. Vide. *Teftamentum*.
Tyrannus. Vide. *Homicidium*.
Vagi. Vide. *Lex*. *Difpenfatio*. *Dominium*.
Vana gloria. Vide. *Superbia*.
Vana obfervantia. 1. Eft fpecies fuperftitionis, dum applicantur media nec a natura, nec ex fpeciali divina difpofitione ad effectum ordinata. I. 280. 1.
2. Ad hanc referenda eft *ars notoria*, feu modus aquirendi rerum notitiam per media non nifi per cooperationem dœmonis idonea. I. 280. 3.
3. Et *incantatio*, quando per certa verba ope dœmonis cietur vel fiftitur motus animalium, morborum, ventorum, nubium. I. 280. 4.
4. Illa praxis cenfenda eft fuperftitiofa, in qua hæc duo concurrunt. 1. Quod medium ne quidem probabiliter fit ad effectum a Deo vel a natura ordinatum. 2. Quod fperatus effectus verfetur in genere effectuum dœmoni familiarium per fuos miniftros. I. 280. 5.
5. Etiam benedictiones vel ufus rerum facrarum ad fuperftitionem vanæ obfervantiæ pertinet, quando adhibetur circumftantia tanquam utilis vel neceffaria, quæ tamen ne quidem probabiliter ex natura, vel ordinatione Dei ad effectum quidquam contribuit. I. 281. 6.
6. Recenfentur variæ obfervantiæ vanæ & fuperftitiofæ. I. 282. 7.
Vafallus. Vide. *Feudum*.
Venatio. Vide. *Dominium in feras*. *Fefta*.
Venditio. Vide. *Emptio*.
Veneficium. Vide. *Maleficium*.
Viaticum. Vide. *Communio in articulo mortis*.
Vicaria. Vide. *Beneficium*.
Vindicta. Vide. *Ira*.
Virgo. Vide. *Stuprum*. *Sponfalia*. *Error*. *Homicidium*.
Vitia Capitalia. 1. An feptem vitia Capitalia fint ex fuo genere mortalia. II. 21. 1.
2. An fint mortolia in actu, vel habitu. II. 21. 2.
3. Ex quibus fignis agnofcatur eorum gravis malitia. II. 21. 3.
Virtus. 1. Quid fit. I. 531. 1.
2. Et quotuplex. I. 531. 2.
3. Quid fit virtus *moralis*. I. 531. 3.
4. Et Theologica. I. 531. 4.
5. Et naturalis vel fupernaturalis. I. 532. 5.
6. Et aquifita vel infufa. I. 552. 6.
7. Quod fit difcrimen inter theologicam & non theologicam. I. 532. 7.
8. Quæ fint virtutes Cardinales & Tranfcendentales. I. 533. 8.
9. In quo differant virtutes Chriftianæ & Philofophicæ. I. 534. 9.
10. Quid fint virtutes innatæ. 534. 10.

11. Quid sint virtutes purgatoriæ, animi purgati & exemplares. I. 534. 11.
12. In quo consistant virtutes physicæ. I. 534. 12.
13. Unde sumatur differentia specifica virtutum. I. 535. 13.
14. An virtutes morales sint inter se connexæ. I. 535. 14.
15. An omnis virtus consistat in medio. I. 535. 15.
16. An omnis virtus componatur ex aliquo materiali, & formali. I. 536. 16.
Vis impedimentum. Vide. *Impedimentum vis ac metus*.
Visitatio. Vide. *Correctio fraterna*. *Religiosus*. *Denuntiatio*.
Vitalitium. Vide. *Emphiteusis*. *Locatio*.
Vitia Capitalia. Vide. *Supra ante nomen*. Virtus.
Unctio extrema. Vide. *Extrema unctio*.
Voluntarium. 1. Voluntarium est motus ab intrinseco cum cognitione finis. I. 23. 3.
2. Non omne voluntarium est liberum. I. 23. 4.
3. Actus interior non potest esse simpliciter involuntarius. I. 23. 5.
4. Actus exterior non imperatus a voluntate potest esse simpliciter involuntarius. I. 23. 5.
5. Actus externus imperatus a voluntate, sed contrarius naturali inclinationi, est simpliciter voluntarius, sed involuntarius secundum quid. I. 23. 5.
6. Metus sive fuerit a causa extrinseca incussus, sive *libere assumptus*, v. g. metus inferni, causat actionem simpliciter voluntariam, sed involuntariam secundum quid. I. 24. 6.
7. Metus solum concomitans actum non reddit illum ullo modo involuntarium. I. 24. 6.
8. *Concupiscentia* relinquens liberum usum rationis non tollit, sed auget voluntarium. I. 24. 7.
9. *Ignorantia antecedens*, hoc est, nullo modo libera in causa; causat *simpliciter involuntarium*. Ignorantia *consequens*, hoc est, libera in sua causa, non causat simpliciter involuntarium. Similiter nec ignorantia concomitans, qua non posita nihilominus poneretur actio, causat involuntarium. I.25.8.
Votum impedimentum. Vide. *Impedimentum voti*.
Votum. 1. *Natura*: Est promissio facta Deo de meliori bono. I. 347. 1.
2. Dividitur in solenne, pœnale, &c. *Solenne* est, quod acceptatur ab Ecclesia cum irritatione contractus appositi. *Pœnale* est pro cujus transgressione vovens sibi ipsi statuit pœnam. I. 347. 2.
3. Discrimen inter propositum & votum est, quod in proposito homo se non obliget sub peccato. I. 348. 3.
4. Indicia *solum* facti *propositi* sunt, si homo alias non soleat emittere vota, si votum non esset prudens, &c. I. 348. 4.
5. Stricte dubius de emissione voti non tenetur voto. I. 348. 5.
6. Ad votum requiritur etiam libertas a coactione, errore, & metu, & etiam actualis. I. 348. 6.
7. *Valor*. In dubio de sufficiente deliberatione voti locus est commutationi. I. 349. 7.
8. Vota ex metu injusto per hominem incusso sunt invalida, non autem, si a causa naturali, vel juste sit incussus. I. 349. 8.
9. Votum ex errore aut ignorantia circa qualitatem objecti substantialem, hoc est talem cui tacite alligatur intentio voventis, est invalidum. I. 350. 9.
10. Ex quibus indiciis possit colligi, an intentio voventis fuerit alligata qualitati ignoratæ. I. 351. 10.
11. Universim illi qualitati censetur intentio voventis alligata, de qua si explicite cogitasset, votum non emisisset, excipitur solum casus, in quo lex aliud disponit. I. 351. 11.
12. In dubio, an voventis intentio fuerit alligata certæ qualitati, locus est commutationi. I. 352. 12.
13. Vota dubia non sunt reservata Sedi Apostolicæ. I. 352. 13.
14. Qui in susceptione Sacrorum Ordinum habuit intentionem non vovendi castitatem, tenetur eam supplere. I. 352. 14.
15. Votum non potest emitti Sanctis, sed soli Deo. I. 353. 15.
16. Promissio Sanctis facta differt specie a voto. I. 353. 16.
17. *Materia voti*. Votum non ingrediendi Religionem, non mutuandi, &c. non valet. I. 353. 17.

18. Uti votum nil vovendi . I. 354. 18.
19. Sed votum non petendi dispensationem a voto valet . I. 354. 19.
20. Quando valeat votum non acceptandi dignitatem. I. 554. 20.
21. Quando valeat, votum nubendi . I. 354. 21.
22. An peccet mollitiei deditus vovendo castitatem. I. 354. 22.
23. An valeat votum non committendi unquam peccatum veniale. I. 355. 23.
24. Aut votum agendi semper, quod est perfectius. I. 355. 24.
25. Aut votum quotidie proficiendi . I. 355. 25.
26. Aut votum ducendi puellam pauperem. I. 356. 26.
27. Aut votum non ingrediendi Religionem nisi determinatam? Non recitandi rosarium nisi genuflexo . I. 356. 27.
28. *Vota conditionata*. Quales conditiones apponi possint. I. 356. 28.
29. An valeat votum sub conditione repugnante contra substantiam voti . I. 356. 29.
30. Aut sub conditione turpi. I. 357. 30.
31. Aut impossibili. I. 357.
32. An votum sub conditione necessaria statim obliget. I. 357. 32.
33. An votum obliget, si conditio non sit perfecte impleta. I. 357. 33.
34. Aut si conditio solum impleta sit in æquivalenti. I. 358. 34.
35. An vovens conditionate possit se reddere ineptum ad impletionem ante eventum conditionis. I. 358. 35.
36. An cesset obligatio voti, si conditio aut res promissa fiat moraliter impossibilis. I. 358. 36.
37. An vovens conditionate licite impediat conditionem. I. 359. 37.
38. *Vota profana* . An valeat votum de re indifferenti. I. 359. 38.
39. Votum de re honesta, sed ex malo fine est invalidum. I. 360. 39.
40. Valet tamen votum peccatoris pro re temporali. I. 360. 40.
41. An valeat puellæ impraegnatæ, ne infametur, aut furis ne deprehendatur. I. 360. 41.
42. Est peccatum mortale, vovere rem profanam, aut venialiter peccaminosam, aut ex fine illicito. I. 360. 42.
43. Qui non potest implere totum, tenetur ad partem. I. 360. 43.
44. Qui non potest implere ipsum principale in voto, non tenetur ad accessorium, nisi id soleat voveri seorsim. I. 361. 44.
45. An vovens rem ex duabus unam disjunctive, pereunte una teneatur ad alteram. I. 361. 45.
46. *Vota indeterminata*. Vota indeterminata quoad gravitatem, qualitatem, modum, tempus, explicanda juxta consueta, aut relinquenda determinationi confessariorum. I. 361. 46.
47. Votum affixum diei sacro non potest anticipari . I. 364. 47.
48. Hinc nec datur obligatio anticipandi tale votum, si prævideatur impedimentum. I. 364. 48.
49. Vovens tenetur implere suum votum primo tempore non impedito . I. 364. 49.
50. Ad dilationem voti sufficit causa rationabilis acceptanda præsumptive a Deo. I. 364. 50.
51. Ad constituendum peccatum mortale ob dilationem voti sufficit triennium, nisi citius notabiliter minuatur valor rei votivæ. I. 364. 51.
52. *De impletione voti per alios*. Votum personale non potest impleri per alium. I. 365. 52.
53. Hinc impeditus ab implendo suo voto personali non tenetur loco sui conducere alium. I. 365. 53.
54. Hinc vota communitatum non obligant successores, nisi per modum legis, si fuerint confirmata ab Episcopo. I. 365. 54.
55. Hinc nec filii tenentur votis personalibus parentum, nisi sponte consenserint. I. 365. 55.
56. Votum emissum per procuratorem obligat solum principalem . I. 365. 56.
57. Votum reale potest per alium impleri ex bonis voventis eo etiam invito, dummodo ratum habeat . I. 366. 57.
58. Impotens ad implendum suum votum reale non tenetur colligere eleemosinas, vel uti mediis statum suum dedecentibus . I. 366. 58.
59. Si mandatarius, pro fideli habitus, non implevit votum reale, principalis non tenetur illud supplere . I. 366. 59.

60. In

60. In votis ex reali & personali mixtis; si una pars impleri non possit, datur obligatio ad alteram. I. *366. 60.*
61. *De obligatione hæredum.* Quomodo obligentur hæredes ex voto testatoris. I. *367. 61.*
62. An possint præjudicare legitimæ ascendentium. I. *367. 62.*
63. An monasterium teneatur ad vota realia sui professi. I. *368. 63.*
64. Quis ordo observandus quoad vota realia defuncti. I. *368. 64.*
65. Quid agendum in dubio, an defunctus votum reale jam impleverit. I. *369. 65.*
66. Hæredes plures non tenentur in solidum ad vota realia defuncti. I. *369. 66.*
67. An donatarius teneatur ad vota realia donantis si hic factus est impotens. I. *369. 67.*
68. An idem dicendum de legatario, quod de donatario. I. *370. 68.*
69. *De voto castitatis.* Ad quid obliget votum castitatis. I. *370. 69.*
70. An ligatus hoc voto ante consummationem matrimonii teneatur ingredi Religionem. I. *370. 70.* & *372. 75.*
71. Ad quid tenetur vovens ingredi Religionem. I. *370. 71.*
72. Ad quid obliget votum servandæ Virginitatis. I. *371. 72.*
73. Ad quid obliget votum non nubendi. I. *371. 73.*
74. Aut votum non fornicandi? aut non cognoscendi fœminam. I. *372. 74.*
75. Aut ingrediendi Religionem. I. *372. 75.*
76. Quinam habeant potestatem vovendi. I. *373. 76.*
77. *Irritatio votorum.* Quid sit irritatio? & quotuplex. I. *373. 77.*
78. Qui habeant potestatem irritandi. I. *373. 78.*
79. An eam habeant Superiores Regularium. I. *375. 79.*
80. *Et dispensatio.* Quomodo solvatur votum per dispensationem. I. *375. 80.*
81. Quæ requiratur causa ad dispensandum. I. *375. 81.*
82. Qui habeant potestatem dispensandi. I. *376. 82.*
83. Qui veniant nomine subditorum. I. *376. 83.*
84. *Reservatio.* Quæ vota sint reservata Papæ. I. *376. 84.*
85. Quid importet votum perpetuæ castitatis. I. *376. 85.*
86. An Episcopi, & alii Prælati possint aliquando dispensare in votis Papæ reservatis? & quando. I. *377. 86.*
87. Qui habeant delegatam potestatem dispensandi circa vota? & quantam. I. *377. 87.*
88. *Et commutatio.* Habentes potestatem dispensandi habent etiam potestatem commutandi. I. *377. 88.*
89. A quibus, & quomodo debeat fieri commutatio. I. *377. 89.*
90. An facta commutatione, si hæc nova materia voti reddatur impossibilis, redeundum sit ad priorem materiam. I. *378. 90.*
91. An facta commutatione liceat propria authoritate redire ad priorem materiam. I. *378. 91.*
Usura. Vide. *Mutuum.*
Usus Matrimonii. Vide. *Matrimonii usus.*
Bestialitas. I. *460. 60.*

IN SUPPLEMENTO.

Constitutiones, SS. D. N. Benedicti XIV. Damnatæ propositiones, Excommunicationes.

§. 1. Constitutio SS. D. N. Benedicti XIV. ne Confessarii passi exquirant nomina Complicum. II. *690.* §. 1.
§. 2. Ejusdem, ut Patroni præsentent digniorem. II. *696.* 2.
§. 3. Ut applicetur Missa Parochialis & Conventualis. II. 700. 3.
§. 4. Parochi instituant cum Parochianis Meditationes. II. 708. 4.
§. 5. Convictos pœna ordinaria affici posse. II. 710. 5.
§. 6. Mercimonia Missarum prohibentur. II. 712. *6.*
§. 7. Qui redditus sui beneficii in longum tempus vendunt, excommunicantur. II. 712. 7.
§. 8. Pro tuendo valore matrimoniorum jubentur constitui Syndici. II. 713. 8.
§. 9. Uti etiam pro tuendo valore professionum. II. 713. *9.*
§. 10. Præscribitur forma pro matrimoniis conscientiæ. II. 713. 10.

§. 11.

§. 11. Annullantur concessiones pro ingressu Monialium. II. 714. 11.
§. 12. Episcopi, & Prælati possunt amovere Regulares a Parochiis irrequisito reciproce altero. II. 714. 12.
§. 13. Regulares, si volunt ordinari ab alio Episcopo, indigent testimonio sui Ordinarii. II. 714. 13.
§. 14. Inhabilitantur perpetuo ad celebrandam Missam sollicitantes in Confessionali ad turpia; vel abutentes Missa ad Sacrilegia. II. 716. 14.
§. 15. Regulatur Jus Asyli per Institutionem Pastoralem Bononiensem. II. 716. 15.
§. 16. Damnantur quinque propositiones de Duello. II. 727. 16.
§. 17. De revalidando Matrimonio Judæi cum hæretica. II. 730. 17.
18. De Matrimonio Catholici coram Ministello. II. 731. 18.
19. De Infante patris Judæi defuncti ab avia Catholica ad baptismum oblato. II. 731. 19.
20. De Asylis Constitutio Pontificia. II. 731. 20.
21. De Oratoriis privatis. II. 732. 21.
22. Propositiones Damnatæ coordinatæ. II. 734. 22.
23. Catalogus Excommunicationum. II. 785. 23.

FINIS.

43108

239.02
Am68

AMORT, C.R.L.P., EUSEBIUS

AUTHOR

Theologia Moralis Inter Rigorem

TITLE

Et Laxitatem Media, Etc. Tomus II.

DATE DUE	BORROWER'S NAME
	STORAGE - CBPL

43108